Banga Sándorné

Vásárhelyen, a Petőfi Művelődési Központ, képzőművészeti köreinek alkotásaiból megrendezett kiállításon szerepeltek kerámia-művei.

Fenyvesi F. Lajos: Egy szakköri kiállítás margójára.

Csongrád m. Hírlap, 1943. máj. 4.

Banga Imre, fazekas

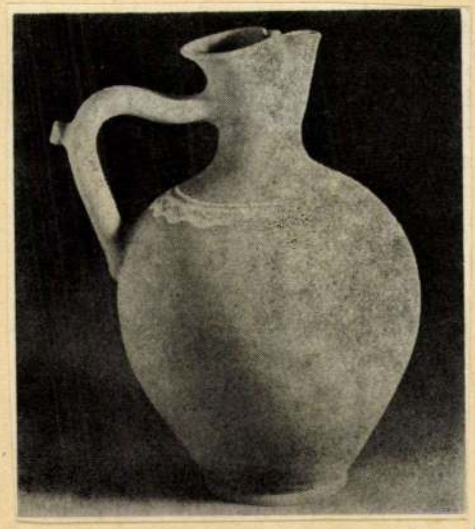

3old.

Banga Imre : Munkája

Jászkunság, kohok, 1982. június

XXVIII/2

Bangha István -Nielgesz Géza M.D.K.

Bp. XII. Tamás utca, családiház kivtelezői

Tervező:Pintér Béla

Magyar Épitőművészet 1963/1. 28.1.

Magyar Épitőművészet 1963/1.

Banbor Lipót, építész

1903-ban Banbor Lipót tervei alapján készült a szegedi zsinagóga, melynek szecessziós felfogása mór, arab elemeket tükröz. (említve)

Művészeti magazin

1977. máj. 26. TV. 21.50 V Gné.

MDK

Báncs Emil

Csendélet

Interieur

Szab. Képzőm. Rajz és Festőisk. kiáll. 1924.ápr.

4.1.

Báncs Emil MDK

Fölvétettek a Képzőművészeti Főiskolára

Podolini Volkmann Artur tanitványainak kiáll.
1926. ápr. Váci ut 15.

Báncs Emil fostó

Ferképzőmfőiskévk 1937/39. 112. l.

A II. és III. éves hallgatók bonctani és állatmozgási ismereteinek bővítése végett Pilch Dezső r. tanár, a M. Kir. Honvéd Ludovika Akadémián, Dr. Major Sándor főtörzsállatorvos úr közbenjárásával külön előadást eszközölt ki, amely lekötelező szívességéért a Főiskola vezetősége ez úton is köszönetét fejezi ki. Ugyanezen hallgatók ezenkívül több szemléltető előadás keretében a Nemzeti Lovardában is tanulmányozhatták a ló mozgásait.

Báncs Emil ny. alezredes úr a Főiskola volt hallgatója, a lóról és mozgásáról tartott felolvasást két ízben hallgatóinknak 1939 tavaszán. Felvinczi Takács Zoltán múzeumi igazgató úr, rektori felkérésre 1937. november végén, indiai és japáni útjáról tartott színes és értékes felolvasást. Ugyancsak ez év tavaszán Dr. Lepold Antal kanonok úr, régész és műtörténész, tartalmas felolvasásban értekezett az esztergomi ásatásokról és azok művészeti jelentőségéről. A jelzett felolvasásokon a Tanári Kar számos tagja jelent meg s az ifjúság is nagyszámú megjelenésével dokumentálta ez értékes előadások iránti nagy érdeklődését.

Az elmúlt két évben jelentősebb tanulmányi kirándulások is voltak.

díthasson. A 16.687/1939. számú rendelettel a telep vezető tanárának tiszteletdíjára és modell költségek fedezésére a Főiskola egyéb dologi javadalmaiból 720 pengő engedélyeztetett még.

Nyári tanfolyamok voltak még mindkét nyáron Mohácson 4, Pécsett 6 résztvevővel, az első évben Glatz Oszkár, a másodikban vitéz Aba Novák Vilmos r. tanárok irányítása alatt. Balatonlellén 6 főisk. hallgató dolgozott mindkét évben Kandó László r. tanár irányítása alatt és az általa adott és kieszközölt segítséggel. Dercsikán, a Csallóközben Rudnay Gyula r. tanár osztályának három hallgatója folytatott nyári tanulmányokat a községi előljáróság áldozatkészségéből. Veszprémben, a város közönségének jóvoltából, ezidén, Meyer Antal rektor irányítása alatt, 6 hallgató folytatott nyári tanulmányokat. Egyes elhelyezkedést kaptak vitéz Aba Novák Vilmos r. tanár közbenjárásával; Sátorhelyen két hallgató, Karapancsán egy, Pécsett és Székesfehérváron ugyancsak egy-egy hallgató.

Tekintettel a nyári tanfolyamok nagy fontosságára, amelyeket a Főiskola Tanulmányi Szabályzatának megfelelő részei is kiemelnek, a Főiskola vezetősége akciót indított oly irányban is, hogy további művész-

Bánes Emil
festő
Csengeri u. 33.

MKSz 1947

Festi ny. alezredes
A Főrskolán tanult
1926 – 31 és
1935 – 1938.

Pótolva

1936-37 = nem szerepel

Szül. Brassó, 1889 juni 30
Benkhardt növendék
előzőleg „katonai kiképzésben"
részesült

Ugláttsik aktív katona, mert
szakran „katósási engedély alapján
felmentve" a bejárás alól

MKSz 1947

Bánes Emil

V. éves festő

Képzm. Főisk. Évk.

1935-36. 73. l.

Budapest, 1937. május 21

l v á n y i Gyula urnak

Budapest

rencsónk csatoltan b.kívánságának megfelelő
lékelni,s kérjük azt a b.kezei között levő
lapokkal összeegyeztetni,s a javunkra mu-

en is szivesen szolgálatára

teljes tisztelettel:

KARDOS TESTVÉREK
bútorárúháza
...dapest, VII., Wesselényi-ucca 18

Bánes Emil

VI. éves műveszi szakos

hallg

Ferkèpzomfoiskèvk

1936/37. 77 l

55—

255. Flamand festő, XVII. sz.: József eladják testvérei. Vászon, olaj, 167×230 cm.

Marlagby: Az esztergomi érseki képtár. Új Magyar Lexikon, VII— 1876, 116 l. (Ismeretlen

M. 331.

Bánics Emil

1937/38. VII. éves

I-II. félév

rendes hallg.

Ferképzomfoiskévk 153. l.

1937/39.

Bánes Emil

1926/27 - 1930/31

Ferbépzőmfőiskék

66. l.

1926-27 I

1927-28 II

1928-29 III

~~1930~~

1929-30 IV

schichte der deutschen und niederländischen Malerei; Die Malerschule Huberts van Eyck (befejezetlen).

HOUBRAKEN (ejtsd: *hau-*), 1. *Arnold*, hollandi festő. * Dordrecht 1660, † Amsterdam 1719. Samuel van Hoogstraten tanítványa. Amsterdamban élt. Mint festő jelentéktelen, de fontos forrásmű De groote Schouburgh der nederlandsche Konstschilders en Schilderessen (Amsterdam, 1718—21) című műve, melyet Karel van Mander művének folytatásaképen adott ki és amely az 1466—1659 közt született festők életrajzait tartalmazza. Német ford. *Wurzbach* (Wien, 1880). — Irodalom: *Hofstde de Groot*, Arnold H. und seine Groote Schouburg (Haag, 1893).

H., 2. *Jakobus*, németalföldi rézmetsző, * Dordrecht 1698, † Amsterdam 1780. Főleg arcképek készítésével foglalkozott, amelyek könnyed és egyszerű előadásukkal, valamint gazdag színskálájukkal tűntek fel. Majdnem haláláig folyton dolgozott és közel 600 arcképmetszetet készített tudósok, művészek és fejedelmekről. — Irodalom: *Verhuel* (Párizs, 1875).

HOUCKGEEST (ejtsd: *hauk—*) *Gerrit*, hollandi festő, * Hága 1600 körül, † 1653 után. Bertholomeus van Bassenhoz csatlakozott és Delftben élt, ahol főleg az új templom belsejét ábrázoló, gondosan kidolgozott képeket festett.

HÖCHSTI FAJANSZ. Höchst 1750 táján fajanszokat készít, melyek a legjobbak közé tartoznak. A gyárat Geltz 1700. alapította. Gyártmányai közé tartoznak az akkor igen kedvelt állatalakok, vagy állatfejek, amelyek mint tálak az ábrázolt állatból készült étel tálalására, vagy csak mint asztaldíszek szerepeltek. Jegye a hatküllős kerék, néha festőmonogrammal.

HÖCHSTI PORCELLÁN. 1740-ben Geltz a höchsti gyárban porcellángyártással kísérletezik és 1746. elő is állítja az első sikerült darabot. A

Bárna Emil

ny. alezredes
festő

Az 1920-as évek
elején Podolini
Volkmann Artur
szabad képzőművészeti
rajz és festőiskolá-
jában tanult.

Az Iskola 1924. évi
tárlatán Csendélet és
Interieur c. festmé-
nyeivel vett részt

DAPESTEN

a 18665	Egységár Arany P	f	Aranypengő	f	Aranypengő	f
líh						
csere ár					P. 14 –	

Csakis az áru átvételénél emelt felszólamlások vehetők figyelembe.
Reklamationen werden nur bei Übernahme der Ware berücksichtigt.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

1963 MÁJ 28.

EGYETEMI LAPOK

Bancsik Zsolt

1021

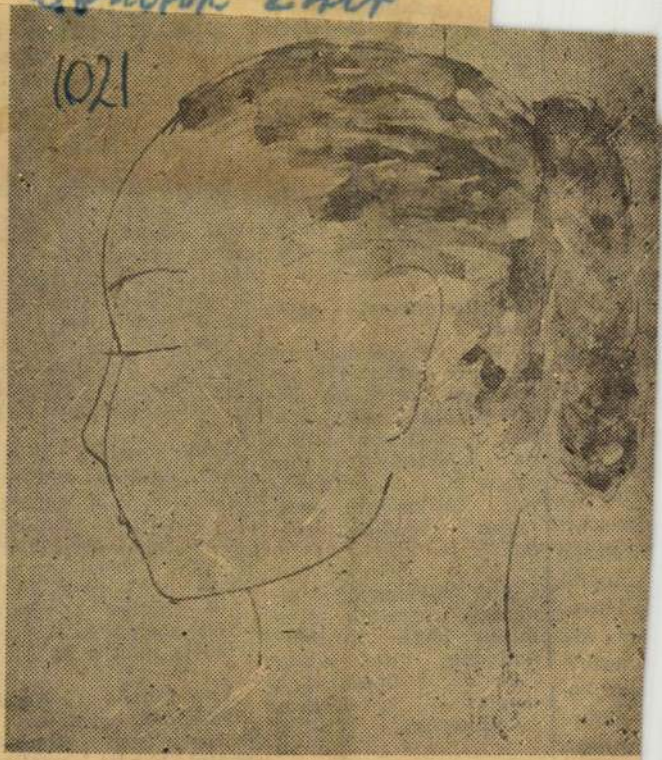

Bancsik Zsolt: NŐI FEJ

az Élet-
munkája
fiziológiai
Munkacso-
ingés sza-
el foglal-
morális és
:játékával
en. Kide-
van beha-
ást erősen
szik, a
nemcsak
nem hu-
nechaniz-
lépését
umorális
észetesen
irányító
e lénye-
kon ke-
mertük.
vek kö-
humo-
ív erei-
idegi
terelő-
tapít-

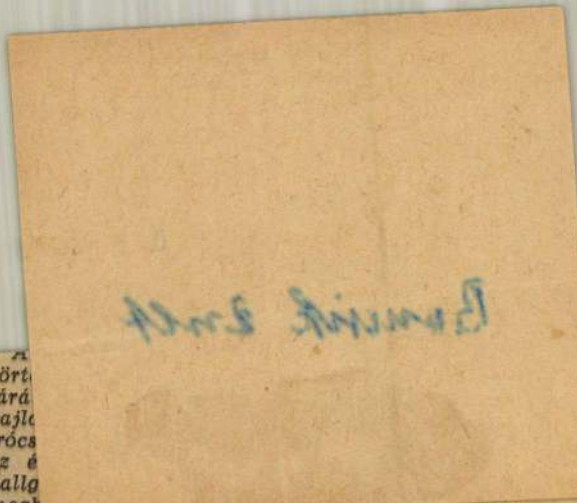

A
tört
tárá
zajl
írócs
az é
hallg
megb
tal Mu[illegible]szek Klubjának megalakulásával adódó problémák és lehetőségek megvitatása volt.

Orvostudományi egyetem:

Az orvostudományi egyetem MSZMP vezetősége folyó hó 30-án délután négy órakor a szülészeti klinika tantermében időszerű kül- és belpolitikai kérdésekről nyilvános pártnapot rendez.

•

A marxizmus—leninizmus tanszék által május 24-ére hirdetett nyilvános vita, június 7-én du. 4 órakor lesz megtartva a Kenézy Könyvtárban.

•

Az orvostudományi egyetem szakszervezeti bizottsága [illegible]

[illegible] párhuzamosan a szakszervezet labdarúgó csapata is elutazik és június 8-án délután mérkőzést játszik az egri Tanárképző Főiskola csapatával.

Visszafelé jövet a kirándulók a hortobágyi csárdában is töltenek két órát. Részvételi díj: 50 Ft.

Jelentkezni lehet: Papp András sportfelelősnél a pénz egyidejű befizetése mellett, június 1-ig. (A jelentkezések elfogadása érkezési sorrendben történik, miután a résztvevők száma nem haladhatja meg a 20 főt.)

•

Az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Szakszervezeti Bizottságától kapott tájékoztatás szerint július 22-től augusztus 20-ig két-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

1963 JÚN 1 1.

EGYETEMI LAPOK

Bancsik Zsolt

1021 PARKRÉSZLET

(BANCSIK ZSOLT tollrajza)

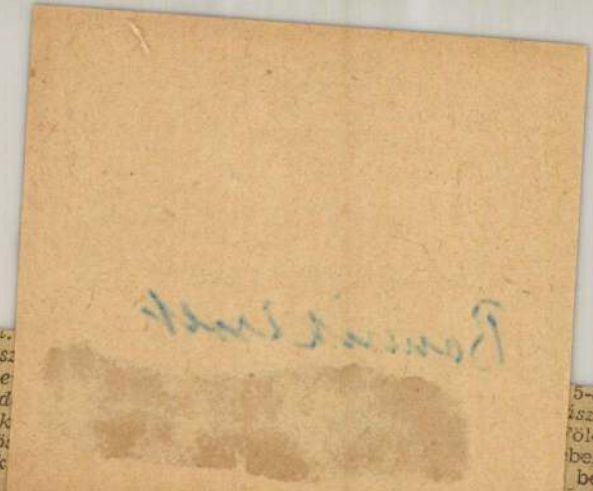

...rsakat.
...ég kösz...
...ek, me...
...s felad...
...ényük k...
...csak kö...
...gjainak...
...mányi...
...sz Béla, dr. Papp István
...társaknak, továbbá dr.
...zsef, dr. Jánoska Sándor,
...c adjunktus elvtársaknak.
...mányi Karon: Ágni Endre,
...ia, Nagy László, dr. Szabó
Béla adjunktus elvtársak-

...ött...

...elentőségűek azok az alapel-
...ek szerint tovább kell javí-
...szervezetek öntevékenységét
...ktív oktatói segítés kibonta-
...között a legfontosabbnak tű-
...elv, melynek értelmében a
...k fokozottabban használják
...ézetek által nyújtandó segít-
...i elv azt is jelenti, hogy az
...ttan törődnek a KISZ-tagság
...ösen pedig gondot fordítanak
...ölevéllel tanuló, vagy társa-
...s hallgatók előrehaladására.
...nak össze a KISZ-tagság in-
...való bevonására, figyelemmel
...s ösztönzik a KISZ-alap-
...rtok tevékenységét is.

...vekedett

...egyetemi KISZ-szervezetnek
...zatra és jobb szervezeti fel-
...ksége. Az eddigi gyakorlattal
...akcsoportok kialakítását teszi
...lyek operatív funkciót tölte-
...yes szakcsoportok egy-egy in-
...gényelnék, ami azt jelenti,
...s a KISZ-tagság közt szerve-
...dés lehetőségei bontakozná-
...ezet tevékenységének súly-
...Z-csoportok kerülnének, s ez
...soportok vezetőinek köteles-
...égét is.

...egvalósítása azt igényli, hogy
...kérdések további vizsgálata
...agság ügyévé válják. A tar-
...s s lendületes öntevékeny
...eremtése azt kívánja, hogy
...szándékú megmozdulást fel-
...süggedő, pesszimista emberek
...nagunkkal ragadására. Az öt-
...gyakorlati megvalósítása je-

...5-é...
...ászl...
...öld...
...ben...
...be-
...nak...
...mé-
...nyelről, amelyek a földforgás okának kutatására késztették. Fiával, Kádár Imre egyetemi gyakornokkal együttesen dolgoztak ki egy elméletet, amely szerint a földkéregben kifejlődő termoelektromos áramok hozzák létre és tartják fenn a földforgást az árapály fékező hatásával szemben. Ezzel igen jól összevág a szovjet tudománynak az atomóra segítségével a legutóbbi években elért azon tudományos eredménye, hogy a Föld tengelyforgása ezredmásodpercnyi nagyságában évszakos ingadozásokat mutat.

A földforgásra vonatkozó elméletből

olyan következtetések vonhatók le, amélyek a három földfelszíni szférának: a szilárd kéregnek, vízburoknak és a légkörnek néhány alapvetően fontos jelenségét új, az eddigieknél egyszerűbb megvilágításba helyezik.

A földkéregben kifejlődő termoelektromos áramok a szilárd kéregnek alumíniumszilikátokból álló kőzeteit megolvasztják és ezzel létrehozzák a tengerpartokat kísérő vulkanizmust. Kádár professzor ezen az alapon *Haarman oszcillációs* elméletének felhasználásával magyarázatát adta nemcsak a lánchegységek keletkezésének, ami a földtágulási elmélet alapján állva eddig megoldatlan volt, hanem az eurázsiai és a pacifikus hegységrendszer szerkezeti különbségeinek is.

A gyakorlati élet szempontjából közvetlenebb fontosságúnak látszik az a megállapítása, hogy az általános légkörzés oka is sokkal inkább a földforgás, mint a Napnak a földre jutó sugárzó energiája. Az aerológiai megfigyelések már több mint két évtizede vitássá tették az anti-

Bancsó Lajos, restaurátor

MOk

A Fortuna u. 7. sz. épület ablakszárnyaiban elhelyezett angyalfejek rekonstruálása.

Perecsényi Károly: Képzőművészeti alkalmazása a budapesti műemlék-lakóépületek 1958. évi restaurálásánál 45–50. l

MŰEMLÉKvédelem, bp. 1961. 1. sz.

Bancsó Lajos MDK

Tanulmányfej, gipsz

Mücsarnok 1934 III.Nemzeti Képzőművészeti Kiáll.

M. D. K

BANCSÓ Lajos szobrán
a Fortuna 7. sz. elpusztult épület
angyalfejes ablazzáradiránar
veronstrukciója (Repr.)

Pereházy Károly: Képzőművészeter
alkalmazása a bpesti műemlik-
lorói épületer restaurásánál
Műemlékvédelem 1961. 1. sz. 49. l.

Bencsó Lajos szobrász M.D.I.

Fortuna u. 7. sz. elpusztul lakóépület angyalfejes ablakzáródékának rekonsturkciója, repr.

Pereházy Károly: Képzőművészetek alkalmazása a budapesti műemlék-lakóházaknál 1958. évi restaurálásánál

Műemlékvédelem 1961. /V/ 1. sz. 49.1.

Bancsó Lajos I. é.

nobrán hallg.

Ferkèpzomfoiskèvk

1933-34. 43. l

Pótolva

Mikor és hol

született?

Ki volt a tanára?

Encse

tül. Encse, Gör m.

1909 márc. 1.

földméves fia

Bory tanítvány, előzőleg

Föv. Iparrajziskolába járt

— 157 —

— **Tagilletmény**: 4 művészi kötésű és állandó belső értékkel biró könyv. — **Jelentkezni lehet egyszerű levelezőlap útján!**

1929. ÉVI ILLETMÉNYKÖTETEK:

1. **Bodor-Gerlóczy: NYITOTT KÖNYV,** sok színes képpel, félbőrkötésben.
2. **Kosztolányi Dezső: ALAKOK,** Molnár C. Pál rajzaival, díszes vászonkötésben.
3. **Vörösmarty: CSONGOR ÉS TÜNDE,** centenárium díszkiadás, Kádár Livia rajzaival, művészi vászonkötésben.
4. **Czakó-Györgyi: A MAGYAROS IZLÉS.** A magyar népművészet, háziipar és iparművészet formakincsének ismertetése 95 színes és 590 fekete képpel. Művészi egész vászonkötés, albumalakban.

1930-BAN KIADÁSRA KERÜLT ILLETMÉNYKÖTETEK A SZÖVETSÉG UJABB ERŐS FEJLŐDÉSÉRŐL TESZNEK TANUBIZONYSÁGOT

Kérjen részletes ismertetőt!

megírva

Bancsó Lajos

szobrász

Műcs. kiáll. 1935 tól

Pipics 109. l.

Bennett dept.

Stanley

M. Bus. Ref. Lib. 1965 101
Phipps lpf. C.

MDK

Banchi, 19.sz.

Férfi képmás, miniatür

Ernst Muz. ~~xy~~ 9. 10. aukc. 1920. jan. 2. 4 l.

M. D. K.

3

Octav Băncilă Jestő

Aradi Törlfest. 311. l. l.

Ø Band Géza

aranymüves

Band Géza aranymüves, VII.
Wesselényi-u. 18. 423-548

Bptaób 1940. sept
" 1942 jan.

335-643
Bangsa Ancéiné dr.-né 52v.
[illegible] VIII [illegible]

MDK

Banczy F.

Férfi képmás, of.

Ernst Mus. 9. aukc. 1920. jan. 11.1.

MDK

Band,

1898-ban az iskolához tartozott.

A Hollósy -iskola ideje. /1896-19el./ 76.l.

M. D. K.

BAND festő
(német?)

1898-ban Nagybányán tartózkodott

Réti Bp. 1954. 324. l.

megírva

Band Henrik

münkerlein

Vigyázó Sándor kertészetében Rátóton fő-kertész, kerti tervei kiállítva az alábbi kiállításon

Kel 1885

II. k. 1. f. 105. l.

109. l.

A kiállítási nagy éremmel tüntettek ki-

Az 1885 → 21. l.

Barad Károly

„A mindennapok művészete" címmel rendezett szeptemberi kiállítást az Iparművészeti Vállalat. – Szerepel Müller Magda és Barad Károly művészetéből.

Láttuk, hallottuk.

1947. szept. 14. Petőfi 15.33 Ané

† Bánd Katalin

szül. Budapesten 1897 jan. 22. Izr. 6 felsőbb leagisk.

1916/17 I. elsőcves művesznov. Deák Ebner L.

1916/17. II. elsőcves u. o

Holbein, Hans, festo III 156

Bánd Katalin

1916/17

Felsőipariskola

64. l.

Bánd Katalin

1923/24 I.

Ferkéjszámfőiskérk

66. l.

fénykora. Szobrocskál és csoportjai.

Bánd Viktoria

Rátóti 370. l.

Bánd Viktória, festőművésznő. Született Budapesten. Iskoláit a fővárosban végezte. Ezután Münchenben az akadémián festőművészeti tanulmányokat folytatott. Két évet át Párisban tartózkodott, ahol képeit több izben ki is állította. Hazatérve, munkáiból gyüjteményes kiállitást renadezett a Nemzeti Szalónban és a Balatoni Kiállitáson. Képei közül többet beválasztottak a Szegeden és Barcelonában rendezett reprezentativ kiállitásra. Főképpen portréfestészettel foglalkozik, de mint tájképfestő is nevet szerzett magának és a balatoni tájképsorozatával elnyerte a Wolfner-dijat. Tagja a Nemzeti Szalónnak és a Balatoni Társaságnak.

CONDITIONS D

1. Les frais de vente, y compris l'imp
d'affaire sont fixés à 10% du prix d'achat. I

2. Le prix d'achat est à acquitter sur-le-
si la Direction y consent, par chèque.

3. Les marchands font savoir leur inter
chaque nouvelle offre les prix de vente s'élè
minimum 50 fillér, de 25—50 Pengő minimum
2 Pengő, de 100—250 Pengő minimum 5 Pengő,

L'objet de vente passe au plus offrant
de l'acquéreur nous gardons les objets ach
aucune responsabilité.

4. Il est interdit de racheter des objets
la vente peut être continuée, si l'acquéreur
offre échappe au commissaire de l'enchère.

5. Nous n'assumons aucune responsabilit
et des descriptions du catalogue, ni quant aux

Notification est faite des manques et de

Bánd Viktoria

Kül. Bpest 1905. München-
ben tanult (Angelo Jank,
Korb Caspar) kiállított a
münchenni Glaspalastban.
Párisban 2 év, u. o. koll. kiálli-
tás. 1929. áprilisában koll.
kiállítás a Nemzeti Salonban.
39 olajf. tájképek, portrék,
csendélet stb.

BÁND *Viktoria*, festő, • Budapest. 1905. A münchení képz. akadémián Angelis Jank és Korb Caspar vezetése alatt tanult és főleg Corinth hatása alá került. Ezután két évig Párizsban folytatott tanulmányokat s. ugyanott 1926. koll. kiállítást is rendezett. Hazatérve, 1929. a Nemzeti Szalónban volt gyüjt. kiállítása. Főleg arc- és tájképeket fest, világos, erőteljes kolorittal.

6-9 I 69-c.

541.

541. Andrea Vaccaro követője.

A mester sz. Nápolyban 1598-ban. † ugyanott 1670-ben.

Lóth és leányai. (Mózes I. k. 19. r. 32—33.)

A Szégor táján lévő hegyek egyikének barlangjában ül az ősz hajú, bajuszú és szakállú Lóth, kinek leányai bort adnak inni. Az egyik leány őt bal kezével karolja át és jobbját atyja térdén nyugtatja; a másik pedig ezüst edényt nyujt, melybe a jobb kezében lévő kancsóból bort öntött. Mindkét leány felső teste a derékig meztelen. Lóth kopaszodásnak indult és haja, bajusza meg szakálla ősz, mig a leányok közül egy zöld s egy, kék sávval, sárga szoknyát visel. Jobbról, a nyiláson át, a szabadba nyerünk kilátást, hol Szodoma és Gomorra városokat tűz pusztítja. A földön kancsó áll.

I

254.

Vászon, méretei 173 : 194 cm. — Mündler: XIII. 25.

Kifüggesztésére vonatkozó adatok:

a) Az Esterházy-Képtárban. 1812: V. 22. *B. Zampieri Dominichino:* Loth und seine Töchter. — 1815: VI. 3. *D. Zampieri Dominichinio:* Loth und seine Töchter. —

Bánd Viktoria

1929. apr. koll. kiáll
Nemzeti Szalon.
kat. életr.
Szül. Budapesten 1905.
Münchenben tanult 1920-
ban a képzőmüv akadé-
mian Angelo Jank és
Korb Caspar vezetése alatt.
A münchenni Glaspalast
mindjárt első izben elfo-
gadta képeit kiállitásra.
Majd Párisban töltött
két évet, hol önálló coll-
kiállitása volt 1926-ban.
A kiállitást br. Korányi
magyar nagyszövek nyi-
totta meg.

Kisapáti lelet VI. 80

megirva

Bánd Viktória

(Neubauerné) festő

Ninu, olajf.

Kisi, olajf.

Neuveti Szalon

M. Arcképfestők Társa-
sága repr. kiáll. Kat.
1935. okt. 5-20.

IGAZGATÓ:

HUBAY ANDOR

PÉNZTÁROS:

LEHEL BÉLA

FŐTITKÁR:

KÉZDI-KOVÁCS ELEMÉR

Bánd Viktoria

l.

dr. Neubauerné

Bánd V.

BÁND VIKTORIA

10 Bogyó Lászlóné úrnő arcképe Mgtul.

Magyar Iparművészet
1930.

Bánd Viktória

Gesto

1.

Nemzeti Szalon

IV. Balatoni kiáll.

1930. ~~okt.~~

szept.

Bánd Viktoria

Festő

Nemzeti Szalon

1929. május

Tavaszi Szalon

200.–
200.–

BÁND VIKTÓRIA
9 Párisi utca
10 Bojtár, olajf.

doljon. A zsákutcába vivő szertelenségek kezdenek eltünni, de a mult stilusainak szolgai utánzása is mindjobban háttérbe szorul.

A Szinyei-Társaság által a fiatalok számára rendezett kiállitás képén bizonyára már a laikusok sem fognak megütközni. A meg nem értés, különösen a politikai fölfogásról szinezett itélkezés már szünőfélben van, viszont maguk a fiatalok is érettebb és befejezettebb művészi hitvallásról tanuskodnak. Teljes, általános sikert azonban csak akkor remélhetünk, ha majd nem lesz szakadék a közönség és a művész között és nem fog ezerféle pártra oszlani a művésztársadalom.

Vajjon lesz-e még ilyen idő? Hasonló ahhoz, a mely a művészeti aranykorszakait kitermelte. Mig ez nem következik be, meg kell elégednünk azzal, hogy még legjobbjaink művészetének is aránylag kevés igazi hivője, megértője legyen.

Budapest, 1929. évi május havában.

Ybl Ervin.

Band Viktoria

Kiäll.

Nemzeti halon

1929. ápr.

Föv. kept.

Bánd Viktória

Műcsarnok · fertő Bpest
1924. Tav. Kiall. 556

Eremlelet, orsovai barbár VI. 181

Baud. Viktória

Kiáll.

Nemzeti Szalon

1937. szept - okt

Főv. képz.

Nemzeti Szalon 1937. szept - okt.

87. csop. kiáll.

fordít

Tihanyi móló, olajf.
Boglár, olajf.
Csendélet, olajf.
Hullámos Balaton, olajf.
Pipacsok, olajf.
Őszi táj, olajf.
Csónakok, olajf.
H. B. úrlány arcképe, olajf., mgt.
Füredi sétány, olajf.
Szárszói strand, olajf.
Virágvásár, olajf.
Olvad a Lipót-körúton, olajf.
Siófok télen, olajf.
Tihanyi kilátás, olajf., mgt.
Strandolók, olajf., mgt.
Juti, olajf., mgt.
Alkonyodik, olajf.
Laurana, olajf., mgt.
Balaton, olajf.
Csunya idő, olajf.
Földvár, olajf.
Pihenő Tihanyban, olajf.
Balatonnál, olajf.
Portrait, olajf., mgt.
Dáhliák, olajf.

1931. Tavaszi tárlat.

Hetivásár,olajf,

1932. Nagy télitárlat.

Dunai hid,olajf,
MóLó.olajf,
Boglárka,olajf,

1932. Tavaszi tárlat.

Hetivásár,olajf,

1935. Magy.Arcképfestők kiáll.

Mimi Nimu,olajf,
Kisi,olajf,

1937. 87.Csoport kiáll.

Tihanyi móló,olajf,
Boglár,olajf,
Csendélet,olajf,
Hullámos Balaton,olajf,
Pipacsok,olajf,
Őszi táj,olajf,
Csónakk,olajf,
H.B urlány arcképe olajf,
Füredi sétány,olajf,
Szárzói strand,olajf,
Virágvásár,olajf,
Olvad a Lipót-körúton,olajf,
Siófok télen,olajf,
Tihanyi kilátás,olajf,

Strandolok,olajf,
Juti,olajf,
Alkonyodik,olajf,
Laurana,olajf,
Balaton,olajf,
Csunya idő,olajf,
F öldvár,olajf,
Pihenő Tihanyban,olajf,
Balatonnál,olajf,
Portrait,olajf,
Dáhliák,olajf,

Bánd Viktória
festő

Nemzeti Szalon

Bánd Viktória.

1929. Tavaszi Szalon.

Bojtár,olajf,
Párisi u,olajf,

1929. Csoport kiáll.

Felvidéki bucsu,olajf,
Bucsu vázlat,olajf,
Klastrom előtt,olajf,
Kert alja,olaf,
Naplemente,olajf,
Buzatábla,olajf,
Pihenő fiu,olajf,
Bajor hajcsár,olajf,
Bojtár,olajf,
Vidéki reggel,olajf,
Napsütésben,olajf,
Duna,olajf,
Erzsébet-hid,olajf,
Ucca,olajf,
Bld.St.Michel,olajf,
Midinette,olajf,
Japán festőnő,olajf,
Párisi ucca,olajf
Esős ucca,olajf,
Tenger,olajf,
Dieppi plage,olajf,
Jardinde Luxembourg,olajf,
Nyári napsütés,olajf,
Zsák ucca,olajf,
Kerti ház,olajf,
Leány cseresznyével,olajf,
Száraz virág,olajf,
Ülő akt,olajf,

1930. IV.Balatoni kiáll.

Déli napsutésben,olajf,
Alvóvitorlások,olajf,
Füredi sétány,olajf,
Almádi strandrészlet,olajf,
Délutáni hangulat,
Viharos Balaton,olajf,

1930. Arcképfestők I,kiáll.

Bogyó L.-né arcképe,

1931.AME kiáll.

Terrosse a Balatonra,olajf,
Hortneziák,olajf,
K. Marianne,olajf,

Nyári vendéglő,olajf,
Laci gyerek,olajf,
Tenger mentén,olajf,

Bánd Viktória

Balatoni Társaság
VI. kiáll. (Uj Szalon)
1937. okt.

Árnyas strand, of
Kilátás Badacsonyra.
Csónakok, of. of
Napozók, of.

kép. *Luca di Tomè: Madonna.*

kép. *Mainardi, Bastiano: Madonna.*

Bánd Viktória

festő

vül. Bpest

l.

Boz Magyarszlex

124. h.

1680

211

Band Viktoria

festi

Koll. Eiall. a Nemzeti

Szalonban.

vod

Képzőművészet 1929.

19 sz. 100 l.

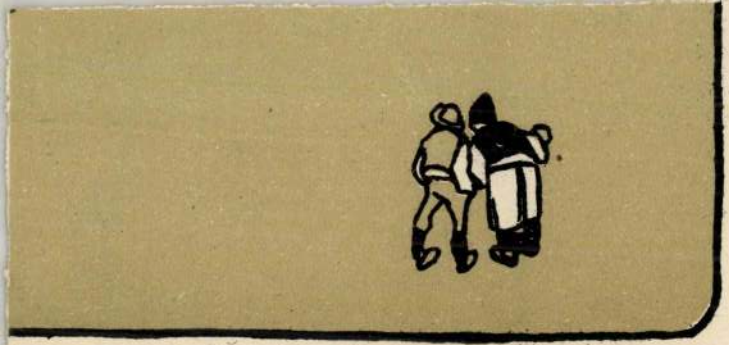

GULLIVER
MUHITS SÁNDOR RAJZA

MŰVÉSZET.

Kiáll. tárgymutató

FIZETENDŐ BU

Rendelő száma..... Folyó szám

	db	Standard 2 s. kézzü
		szerébe 2 x d.

Portólevonást el nem ismerek, fizetések postatakarékpénztár utján eszközlendők.
Portoabzüge werden nicht anerkannt, Zahlungen werden durch Postsparcassa erbeten.

268 — Kalász nyomda rt. Tel.: Aut. 213-31.

Bánd Viktória

MAGYAR MŰVÉSZET

~~1926. 304~~

1929. ~~130~~ 233

Lyka Károly:

Művészeti krónika. Magy. Művészet

1929. 233.

ŐVETSÉG

zakmák Országos Egyesülete

5. — Telefon: 86—4—85.

ztályi Tagtárs Ur!

Barátom!

ő cserkész csapatát, szövetségünk tekin-
viszonylatban is oly nagy fontossággal
ztus hó folyamán megrendezendő világ
szerepeltetése költségekkel jár, amelyeket
nyok között magára vállalni nem képes,
ell, hogy igénybe vegyük.
rra kérem szakosztályi Tagtárs urat, le-
nálásával, avagy a bemutatott gyüjtőíven
hozzánk juttatni.
ért ismételten köszönetet mondok vagyok

.....szakosztály

elnöke.

Band Viktoria

Band Viktoria pá-
rizsi kiállítása.
MAGYAR MŰVÉSZET
1926. 304.

NAPI HÍREK

JÓ REGGELT!

Kedden több malom azzal fenyegetőzött, hogy bezárja az üzemét. Ma már a molnárok idegeit is teljesen megőrölte a gazdasági válság.

Mindent beismernek a moszkvai vádlottak. Olyan apatikusak, hogy hajlandók akár Sztalint is vezérükké kikiáltani.

Beszélgetés a kávéházban: »Olvasta? Hála Istennek, húszcentiméteres hó hullott.« »És maga ennek úgy örül, doktor úr? Talán sielni akar menni.« »Dehogyis! Könnyen kap az ember hómunkát.«

A nap aktuális kérdése: »Vajjon miért emelkedik a tégla ára, amikor mindenfelé csak leépítésről lehet hallani?«

A nap hőse: Darányi miniszterelnök, aki kijelentette, hogy minden ártalmas bujtogatást megszüntet. Az egységes pártban elhangzott kijelentést az ország igazi egységes örömmel fogadja.

Az adóterhek csökkenését követeli sürgősen Vázsonyi János. A fiatal képviselő már csak azért is kéri a délelőtti üléseket, hogy amit délelőtt megtehetnek, ne halasszák délutánra.

Beszélgetés a villamos perrónján: »Olvasta? Felgyujtották a madridi telefónközpontot.« »Ezen csodálkozik? Elvégre ott is vannak telefonálók, akik nem tudják türtöztetni a haragjukat!«

Mindenben első a Pesti Napló

Bizalmat szavaztak az angol kormánynak

(Tudósitás eleje az 5. oldalon.)

London, január 26.

Az alsóház 330 szavazattal 145 ellenében *elvetette a munkáspárt indítványát a devonporti hajógyári munkások elbocsátása ügyében.*

— **Konzuli kinevezések.** A kormányzó a külügyminiszter előterjesztésére Portlandben m. kir. tiszteletbeli konzulátus felállítását engedélyezte és *Bain* B. Róbert amerikai állampolgárt Portlandbe m. kir. tiszteletbeli konzullá kinevezte. Ugyancsak engedélyezte a kormányzó San Franciscoban m. kir. tiszteletbeli konzulátus felállítását és *Lillick* S. Ira amerikai állampolgárt San Franciscóba m. kir. tiszteletbeli konzullá kinevezte.

— **Változások a legfontosabb olasz lapok vezetésében.** *Rómából* jelentik: Római ujságírókörökben elterjedt hírek szerint *a legfontosabb olasz lapok vezetésében a közeljövőben változás áll be.* Ezek szerint a *Giornale d'Italia* főszerkesztője Telesio *Interlandi*, a *Tevere* jelenlegi főszerkesztője lenne, míg *Gaydát nagykövetté vagy szenátorrá neveznék ki. Amicuccit*, a *Gazzetta del Popolo* jelenlegi főszerkesztőjét a sajtó- és propagandaügyi minisztérium államtitkárává neveznék ki. A Gazzetta del Popolo szerkesztését *Nello Quilici*, a *Corriere Padano*. Balbo lapjának főszerkesztője venné át. A *Messaggero* főszerkesztője *Missiroli* lenne. Rino *Alessi*, a trieszti *Piccolo* főszerkesztője a *Corriere della Serat* veszi át, míg Alfredo *Signoretti*, a *Stampa* főszerkesztője diplomáciai megbizatást kapna, helyére Giovanni *Ansaldo*, a livornoi *Telegrafo* főszerkesztője kerülne. Ugyanezekben a körökben úgy tudják, hogy *a Tevere és a Piccolo mint déli lap megszűnik és helyettük új déli lapot létesítenek.*

— **Vége a belga szénbányászsztrájknak — kezdődik a kikötői sztrájk.** *Brüsszelből* jelentik: A szénbányászok sztrájkja már *megszűntnek tekinthető*, most azonban *újabb sztrájkmozgalom* indult meg Antwerpenben, ahol a *kikötőmunkások* kétharmadrésze abbahagyta a munkát. Béremelést és a munkaidő kérdésének kedvezőbb rendezését követelik.

MERÁN
Dr. BALOG LAJOS Gyógypenziója
egészségesek, üdülésre szorulók és **nem** fertőző betegek számára. Minden legmodernebb komfort. — Mérsékelt árak

MA PREMIER!
A FRANCIA FILMGYÁRTÁS BÜSZKESÉGE!
Claude Farrére izgalmas, lélegzetelállító filmregénye:
Asszony a hadihajón
A CÍMSZEREPBEN ANNABELLA
ROYAL APOLLO ½8 és ½10 CORSO 7 és 9 órakor

— **Interpellációk a háborús kivételes hatalomról és az adókérdésekről.** A képviselőház szerdai ülésére *nyolc interpellációt* jegyeztek be. Az interpellációk között szerepel *Meizler* Károly kereszténypárti képviselőnek a miniszterelnökhöz intézett kérdése a háborús kivételes hatalommal kapcsolatban elhangzott közigazgatási bírósági ítéletről. *Meizler* kérdezi: »Hajlandó-e a kormány a háborúra szóló kivételes hatalom alapján kibocsátott érvénytelen rendeletek, különösen az állampolgári szabadságjogokat megkötő rendeletek megszűnését tudomásul venni és a jelenleg fennálló juris vacuumot mielőbb benyujtandó és letárgyalandó törvényjavaslatokkal sürgősen megszüntetni?« *Vázsonyi* János az adóterhek csökkentése érdekében jegyzett be interpellációt a pénzügyminiszterhez. *Müller* Antal a drágaságról, *Esztergályos* János a hadirokkantak sérelmeiről *Farkos* István is a drágaságról, *Mózes* Sándor a kenyér és a cukor indokolatlan drágaságáról, *Rakovszky* Tibor a lisztforgalmiadóváltságról, *Buchinger* Manó a vigadói gyülés betiltásáról interpellál.

— **300.000 dinár értékű ékszert rabolt össze Belgrádban egy budapesti betörő.** *Belgrádból* jelentik: A belgrádi bíróság most tárgyalja *Novák* István *budapesti* betörő ügyét, aki hónapokon át fosztogatta a belgrádi ékszerüzleteket. Novák több mint *300.000 dinár értékű ékszert rabolt el.* A lapok szerint a jugoszláv hatóságok most a magyar hatóságokhoz fordultak Novák István Magyarországon tartózkodó bűntársainak kiadatása végett.

— **A budai református egyház műsoros szeretetvendégsége.** A budai református egyház január 27-én félhétkor Haypál Benő-alapítvány termében *műsoros szeretetvendégséget* rendez. Előadást tart *Bary* Zoltán, *Czeglédy* István gordonkázik, *Balló* Elemér szaval, *Veress* Endre énekel. Bibliát magyaráz *Haypál* Béla.

— **Hogy meg ne kapja az influenzát,** szopogasson Anacot pasztillát.

— **Amulya C. Sen lahorei egyetemi tanárnak előadása az indiai házassági szokásokról.** Kedden este a Dolgozó Nők Klubjában dr. *Amulya C. Sen*, a lahorei egyetem tanára előadást tartott az indiai házassági szokásokról. Dr. *Kunváry* Bella üdvözölte az előadót, aki németnyelvű előadásban foglalkozott az Indiában szokásos házasságkötési ceremóniákkal, s általában ismertette a házasságkötéseket megelőző előkészületeket és a fiatalok megismerkedése körüli szokásokat. Azzal kezdte, hogy Indiában sokféle házasság létezik. Rablás, ajándékozás, kényszer folytán házasodnak az indiai fiatalok. Régebben patriarchális alapon történtek a házasságkötések, a régi ideál e téren a monogámia volt, de *a poliandria még ma is gyakori Tibetben.* Hozomány szintén ismert járuléka a házasságoknak, de fordítva is gyakori, akkor, ha a férfi a nő családjához csatlakozik. A szerelmi házasság általában nem szokásos Indiában: nem a szerelem, sem a pár bologsága, hanem a család fenntartása és a szociális kötelességek teljesítése alkotják a fő motívumokat a házasságkötéseknél. A házasságközvetítés szintén általános Indiában: barátok, rokonok mind igyekeznek elősegíteni a fiatalok összekerülését. A vőlegényjelöltet családjának nőtagjai, míg a menyasszonyjelöltet a férfitagok veszik kritika alá.

— **Meghiúsult Doret és Micheletti párizs—tokiói rekordkísérlete.** *Párizsból* jelentik: *Doret* és *Micheletti* francia pilóták, akik a Párizs—Tokió között való repülés rekordját akarták megjavítani, gépükkel Sanghai közelében *tajfunba kerültek és kényszerleszállást végeztek.* A gép összetört, de a repülők nem sebesültek meg.

— **A Bethlen Gábor Szövetség** »*A reformáció és a nemzeti élet megújhodása*« címmel előadássorozatot rendez, amelynek keretében január 28-án félhét órakor a szövetség helyiségében *Forgács* Gyula »*Knox János, a skót nemzeti élet reformátora*« címmel előadást tart.

— **Megalakult a Házfelügyelők Országos Szövetsége.** A Budapesti Házfelügyelők Egyesülete belügyminiszteri engedéllyel Házfelügyelők Országos Szövetségévé alakult. A Szövetség az ország házfelügyelőinek legfőbb érdekképviselete és hivatalos szerve lett.

— **A mentők elsősegély tanfolyama.** A Budapesti Önkéntes Mentőegyesület legközelebbi *elsősegély tanfolyamát* **február 22-től 27-ig** esténként 6-tól ½8-ig tartja.

— **Kálmán Gusztáv temetése.** Kedd délután temették el nagy részvét mellett *Kálmán* Gusztáv v. b. t. t., ny. államtitkárt, a békeidők kiváló politikusát. A beszentelés a farkasréti temető halottasházában folyt le, majd F. *Szabó* Géza ny. főispán, a Magyar Iskolaszanatórium Egyesület ü.-v. elnöke mondott búcsúztatót. A gyászolóközönség soraiban az elhúnyt családtagjain kívül megjelentek többek között *Hegedüs* Lóránt, báró *Hazai* Samu, *Karafiáth* Jenő, *Zsitvay* Tibor v. miniszterek, *Keresztes-Fischer* Lajos tábornok, a kormányzó kabinetirodájának főnöke, *Kárpáthy* Kamilló, *Lukachich* Géza, báró *Radvánszky* Albert felsőházi tagok, *Rakovszky* Iván, *Tahy* László, *Halla* Auréi, *Kováts J.* István államtitkárok.

— **Külföldi rendjelengedélyezések.** A kormányzó megengedte, hogy vajai dr. *Vajay* Károly belügyminisztériumi miniszteri osztálytanácsos a Johannita-rendbe tiszteletbeli lovagként való felvétele alkalmából neki adományozott lovagrendi jelvényt, dr. *Szép* László miniszterelnökségi miniszteri osztálytanácsos és *Wolf* István m. kir. kormányfőtanácsos, nyug. államvasúti főfelügyelő a Polonia Restituta-rend középkeresztjét, dr. *Groó* Béla, a szentmargitszigeti gyógyfürdő és szanatórium igazgató-főorvosa a finn Fehér Rózsa-rend II. osztályú középkeresztjét elfogadja és viselje.

— **Leégett a 200 éves cremonai színház.** *Milánóból* jelentik: Cremona színháza keddre virradó éjjel *kigyulladt és leégett.* Az 1720-ban épült színház helyén kedd reggelre csak üszkös romhalmaz maradt. A kár több, mint *3 millió líra.*

— **Bánd Viktória műteremkiállítása.** Pannonia-uccai műtermében egy sor nagyon szép festményét állította ki Bánd Viktória, a tehetséges, fiatal festőnő. Ha művészi irányát meg akarjuk határozni, valahol a posztimpresszionizmus közelében lehet elhelyezni. Érzés, temperamentum tölti meg finom csendéleteit s erőteljes tájképeit. Különösen szépek azok a festményei, melyek a Balatont vagy a tengert ábrázolják. Lírai finomsággal érzi át a hullámzó víz gyakori hangulatváltozásait. Derüs, napfényes hangulatok váltakoznak, szürke, komor, tarajos vízfelületekkel. Főként az utóbbiak tetszettek nagyon. *(—t.)*

— **Hashajtó** sok van — biztos, enyhe, jó és olcsó az orvosok által ajánlott Artin dragée.

— **Katona Jenő előadása a Deák Ferenc Társaságban.** A Deák Ferenc Társaság csütörtökön este félhét órakor előadóestet rendez a Tisza István Társaskör helyiségében (V., Dorottya ucca 14.), amelyen Katona Jenő, a fiatal írónemzedék kitünő tagja tart előadást »*Idegen szellemi áramlatok és nemzeti gondolat*« címmel.

— **»Az antibolsevista küzdelem csak szeretettel győzhet«.** Az *Antibolsevista Comité* budapesti szervezete, kedden elnöki tanácsülést tartott. *Darás* Sándor hangsúlyozta, hogy *Magyarországon nincs közvetlen bolsevista veszély*, de a komintern külföldi aknamunkája követeli a nemzeti erők megszervezését. *Török* László főtitkár bejelentette, hogy a comité csatlakozott a már 1919-ben Szegeden megalakított ABC-hez. A bolsevizmus elleni harc — mondotta — nem lehet a pártpolitika cégére, mert *az antibolsevista küzdelem csak szeretettel győzhet.*

— **A Budai Izraelita Hitközség** »Kultúr- és Társadalmi Szakosztályá«-nak templomi hangversenye orgonaalapja javára *1937 évi január hó 31-én, vasárnap este 6 órakor* lesz a Budai Izr. Hitközség főtemplomában (II., Öntőház u. 5.)

— **Az Országos Haditengerészeti Emlékmű Bizottság** felhívja a volt közös flottánál, a dunai hajóhadnál és a kereskedelmi hajókon szolgált és hősi halált halt hajósok hozzátartozóit, hogy a hősök emlékének megörökítése céljából a hősi halottak nevét, személyi adatait közöljék a kereskedelmi minisztériumban működő bizottsággal.

— **Házasság.** *Krämer* Klárika és *Friedenthal* László házasságot kötöttek. (Minden külön értesítés helyett.)

Blokmalt 24 fillér
Köhögés és rekedtség ellen!
Nedvesedés ellen védő új csomagolásban.

— **Siding Klára elvesztette milliós perét a Szemere-örökösök ellen.** *Siding* Demel Klára becsi leány *egymilliós* pert indított *Szemere* Miklós pestszentlőrinci földbirtokos örökösei ellen azon a címen, hogy ő *Szemere* Miklós természetes gyermeke. A pestvidéki törvényszéken *Ligeti* Béla törvényszéki bíró előtt megtartott tárgyaláson a leány több tanuval igyekezett igazolni állításait, igy azt, hogy *Szemere Miklós őt gyermekének elismerte és nagy kiházasitási összeget igért neki.* Időközben a leány a keresetet 200.000 pengőre szállította le. A Szemere-család jogi képviselője a keresetnek, mint alaptalannak, az elutasítását kérte, hangoztatva, hogy már *eddig több, mint 200.000 pengőt juttatott a család a leánynak. Szemere* István, a többmilliós vagyon örököse tanuvallomásában elmondta, hogy *Szemere* Miklós végrendeletében a leányról nem emlékezett meg, és a család kétségbevonja, hogy *Siding* Demel Klára *Szemere* Miklós leánya lenne. A törvényszék a keresetet elutasította és a leányt *30 000 pengő perköltség megfizetésére kötelezte.* Az ítélet szerint a törvényszék nem látta bizonyítottnak, hogy *Szemere* Miklós Bécsben olyan igéretet tett volna *Siding* Demel Klára anyjának, *Siding* Flórának, hogy törvénytelen gyermekének neveltetéséről és kiházasításáról gondoskodik.

— **Programváltozás a közgazdatestület előadássorozatában.** Az országos közgazdatestület tudományos előadássorozatában január 27-én este nyolc órára hirdetett előadás *Kresz* Károly betegsége miatt *elmarad* Helyette *Medgiczky Andor tart előadást »Idegenforgalmunk közgazdasági jelentőségéről«* címmel.

— **Lezuhant Afrikában egy belga utasszállító repülőgép — 12 halott.** *Brüsszelből* jelentik: Oran mellett *lezuhant* a Kongó és Belgium között közlekedő belga forgalmi repülőgép. *Tizenkét ember meghalt.*

— **Előzetes letartóztatásba helyezték a dobozi uccai kártyacsata két hősét.** A főkapitányság bűnügyi osztályán *Szrubián* Dezső rendőrtanácsos kedden *előzetes letartóztatásba helyezett két embert,* akik közül *Salgó* Jánost rablásszerű lopás, súlyos testi sértés és tiltott szerencsejáték miatt csukatta le, míg társaságának egyik tagját, *Bencsik* Józsefet a budapesti és a pestvidéki ügyészség körözése alapján tartóztatta le, mert több lopás miatt keresték. Vasárnap este ugyanis az egyik dobozi uccai vendéglőben nagy kártyacsata kezdődött *Salgó* és *Varga* Ernő között. Varga veszített. Végül a kabátját tette fel két pengő ellenében, de ezt is elvesztette. Ekkor egy harmadik ember jelentkezett a kártyázók társaságában és Salgótól kétpengős tartozásának megfizetését követelte. Salgó nem akart fizetni, mire a harmadik, akinek *Darvas* József a neve s akit nagy ereje miatt a Józsefvárosban *King-Kongnak becéznek, verekedni kezdett.* Általános verekedés kezdődött, amely a vendéglőből *az uccára is átterjedt. Hatalmas tömeg birkózott a vendéglő előtt,* amig a közelben rendőrök tüntek fel. A rendőrök megjelenésére az egész társaság — kártyázók és kibicek — futásnak eredt. A rendőrök utánuk vetették magukat, elfogták Salgót és néhányat a kibicek közül. Salgó a főkapitányságra, a kibicek a toloncházba kerültek. Először Salgó került a rendőrség 200-as cellájába, azután Benesik József is, kiről kiderült, hogy *különböző lopások miatt keresik a hatóságok.* A kibicek és a kártyázók egyébként Budapestről és az ország területéről kitiltott egyének, akik továbbra is a toloncházban maradnak, ahol eljárás indul ellenük.

— **A szociáldemokraták és a miniszterelnök nyilatkozata.** A szociáldemokrata párt parlamenti frakciója ülést tartott, foglalkozott a miniszterelnöknek a Nepben elmondott beszédével. Határozatot fogadtak el, amely szerint *Darányi* beszéde csalódást keltett a pártban. Határozottság és nyiltság helyett továbbra is helyet ad a kétértelműségnek és homálynak. Rejtélyesnek látják a miniszterelnök ama kijelentését, mely *a polgári pártokkal* való jó viszonyra vonatkozik. A párt véleménye szerint a miniszterelnök maj beszéde inkább bátorítólag hatott azokra a jobboldali elemekre, amelyek pártjában és pártján kívül egyre leplezetlenebbül hirdetik a diktatúrás törekvéseket. Csalódást okozott a miniszterelnök beszéde gazdasági és szociális vonatkozásban is.

— **Beküldött hirek.** *Szerda. Előadások.* A Pszichológiai Társaságban *Rötth* András, *Krepuska* István, *Demjanich* Kornél és *Kopits* Imre ad elő (Balassa u. 6.) 6-kor. — A Néprajzi Társaságban *Schwartz* Elemér és *Ortutay* Gyula ad elő (Tud. Akadémia) 6-kor. — A PSE-ben *Gyeldn* Győző: »Hernádszoros és vidéke« (Aréna út 3.) ½8-kor. — A Cionista Szövetségben *Vidor* Pál: »Építő és romboló erők az újkori zsidóságban« (Andrássy út 67.) 8-kor. — *Különfélék.* A Földtani Társulat hidrológiai szakosztálya szerdán 5-kor évzáró ülést tart (Múzeum körút 6).

— **Halálozás.** *Knörr* Ferenc főügyészhelyettes felesége, szül. Ninger Aranka, hosszas szenvedés után elhúnyt. Temetése 27-én 3 órakor lesz a farkasréti temetőben a református egyház szertartása szerint.

A napokban Déván 82 éves korában elhúnyt **lugosi** *Bruz* Lászlóné, akit vasárnap délután temettek el.

Tedesco Viktor, a Pécsbaranyai Központi Takarékpénztár 30 éven át volt igazgatója kedden 69 éves korában tüdőgyulladás következtében meghalt. Holttestét Budapestre szállítják és a kerepesiúti temetőben helyezik örök nyugalomra.

Goldmann Vilmosné szül. Klein Aranka úgy a maga, mint gyermekei János és György nevében mély fájdalommal és szomorúsággal tudatja az összes rokonokkal és ismerősökkel, hogy

GOLDMANN VILMOS ny. Máv. felügyelő

január 26-án 73. évében váratlanul elhúnyt.

Csütörtökön, e hónap 28-án 11 órakor temetjük a rákoskeresztúri izr. temető halottasházából.

— **A keresztény községi párt nem foglalkozott politikai kérdésekkel.** A keresztény községi párt ülést tartott, de a kereszténypártok egyesülési kérdésével a bizottsági tagok nem foglalkoztak, csupán a szerdai közgyülés napirendjét tárgyalták le. A tanácsnoki állásra egyhangúan dr. *Horony-Pálffy* Aurél főjegyzőt jelölték. Mivel a Nep is már őt jelölte, *megválasztása biztositottnak tekinthető. Toperczer* Ákos lemondásával megüresedett Beszkár-igazgatósági tagságra *Miklós* Ferencet jelölték.

— **Új főszerkesztőt kapott az Intransigeant.** *Párizsból* jelentik: Az *Intransigeant* vezetésében *változás* állott be. A lap *új főszerkesztője A. L. Jeune* lett, aki eddig a *Paris Midi* főszerkesztője volt.

— **Előadás a csodakúrákról.** Dr. *Vajda* Károly egészségügyi főtanácsos érdekes előadást tartott kedd este a csodakúrákról az Egészségügyi Intézetben. Az első csodakúrával — mondotta az előadó — még a világháború előtt találkoztam. Egy trencséni tót ember jött be a klinikára és kegyetlen gyomortáji fájdalmakról panaszkodott. Az atyafit befektettük a klinikára és fájdalmai enyhítéséül egyelőre meleg borogatásokat raktunk a gyomrára. Négy napig hőmérőztük is. Egy hét mulva a fájdalmai megszüntek és csak jónéhány hét után panaszkodott sírva, hogy újra visszatértek gyomorgörcsei. »Nem kell őt borogatni, nem vesz be semilyen orvosságot, — jajgatta — *adjuk vissza neki azt a csodaszert, amit a hóna alá szoktunk dugni és szép ezüstös vége van.*« *Kovács* professzor, a klinika vezetője mosolyogva teljesítette az atyafi kérését, visszaadta neki a hőmérőt. *Az öreg fájdalmai rögtön megszűntek.* Amikor pedig elhagyta a kórházat, kapott egy öreg hőmérőt ajándékba azzal az utasitással, hogy ha képzelt betegsége újra kinozná, rakja csak ismét hóna alá. Félesztendő mulva az egész Felvidéken híre ment egy tót csodadoktornak, aki négy krajcárért végigkezelte Trencsén vármegyét Pestről kapott műszerével. A mi hőmérős drótostótunk volt, aki egy szájrákos beteget is hetekig kezelt, de mivel itt nem tudott segíteni a hőmérő, ezért mégis elküdte Pestre, a klinikára. A csodakúrák legfurcsább esetei — folytatta dr. Vajda Károly — *a titokzatos szemölcsöknél* fordulnak elő. A szemölcsképződés és kezelés bizonyos fokig még ma is terra incognita az orvostudomány előtt. A japán orvosok beszámoltak arról, hogy náluk, ha valakinek szemölcse van, az elmegy egy temetésre odaérinti a szemölcsöt a koporsóhoz és igy szól: »Vidd magaddal!« — és a szemölcs eltűnik. *Makacs és hosszú hónapokon keresztül hiába kezelt szemölcsök tűnnek el vidéken kuruzsló öregasszonyok gusztustalan műveletei után.* Németországban sokhelyütt annyi csomót köt a fiatal leány egy zsinórra, ahány szemölcse van és ezt a zsinórt kiakasztja az eresz alá. Mire a zsinór eltűnik, a szemölcsöknek sincs nyoma. *Mindez természetesen nem más, mint szuggesztió.* Bloch berlini professzor, aki ugyancsak hiába kísérletezett különböző higany-jód vegyületekkel a szemölcsgyógyításnál, egy mulatságos metódussal dolgozott. 289 szemölcsös férfit és nőt bekötött szemmel átvezetett egy másik szobába, ahol kissé megvillanyozta őket. Ezután metylinkékkel vagy eozinnal bekente a szemölcsöket és azt mondotta, hogy egy hónap mulva teljesen eltűnnek. Az eredmény a következő volt: *Százhuszonteljesen, kilencvenen nagyrészben meggyógyultak* és a többieknek egy újabb ugyanilyen »kúra« után szintén elhullott a szemölcse. Freud és a pszichoanalizis tudománya ma már óriási mértékben hozzásegít ahhoz, hogy a népi csodakúrák és csodák eseteit megérthessük.

= **Dugulás és aranyeres bántalmak, különféle gyomor- és bélzavarok, máj- és lépduzzadás, a has állandó puffadtsága és a rekeszizom gyakori feltolódása, hát- és derékfájás ellen** a rég bevált természetes »Ferenc József« keserűvíz, kisebb adagokba elosztva, naponta többször bevéve, hathatós segítséget nyujt. Orvosok ajánlják.

= **Influenza,** torokfájás és nátha a leggyakrabban előforduló betegségek, mert az ezen betegségek kórokozói a szájon át jutnak a szervezetbe. Az Odol L 83 a legjobb védelem mindenféle fertőzések ellen. Budapest Székesfőváros Közegészségügyi és Bakteriológiai Intézete — 800—1936. számú bizonylata szerint — vizsgálatainak eredményeképpen megállapította, hogy az Odol L 83 szájvíz baktériumölő tulajdonsága következtében nem múló hatású szájdezinficiens.

= **Nőicipők occasio árakban: 6.—, 8.—, 10.—, 12.— és 14.—** pengő. Münchengrätzi Cipőgyár, IV., Kossuth Lajos ucca 15. Siessen a vásárlással, míg a készlet tart.

= **A magyar újcsaládok posztógyára** önnek is rendelkezésére áll. Közvetlenül a gyárból szállitja az utolsó kéznek, a fogyasztónak színgyapjúszöveteit, angolos gyártási módon elkészítve. Nem fog csalódni. Évekre szóló megtakarítást ér el. Még ma kérje megtekintésre a szövetmintáka költség- és kötelezettségmentes beküldését. Trunkhahn Posztógyár és Ruhagyár Rt., Budapest, XI., Lenke út 117.

= **Gyenes Lili** külföldön is páratlan sikert aratott, a Hangli Kioszkban vendégszereplő művészzenekara a rosszkedvűeket felderíti, a jókedvűek kedélyhangulatát a végsőkig fokozza, a kritikusokat lefegyverzi, az érzékenyeket pedig a muzsika legszebb álomvilágába ringatja.

Most jelent meg:

A gyermek gondozása, táplálása és ápolása

Ara **2** pengő

Kapható Az Est könyvkereskedésében, Erzsébet körút 18—20. sz.

5 éves korig

Irta: Dr. PREISICH KORNÉL egyet. m. t.

AZ IDŐ *(Havazás, hófúvás.)* Az Oroszország felett hetek óta uralkodó nagy légnyomás bizonyos mértékben csökkenni kezd és kissé távolabbra, délnyugat felé húzódott. Ennek következtében az északkeleti hideg légtömegeknek heves beáramlása némileg csökkent és igy mód nyilvánult arra, hogy a felébe kerülő szubtrópikus levegő találkozási vonalán a fronton a csapadékos jelleg kialakuljon és ez volt az oka, hogy mint említettük, a vasárnap folyamán már Olaszország és a Balkán hatalmas csapadékmennyiségnek volt kitéve. Ez front a hétfői nap folyamán elérte hazánk délnyugati széleit és ettől kezdve mindig előbbre nyomult. A hétfőesti órákban már a Duna vonalát is elérte, mert hiszen Budapesten az esti órákban indult meg az előteljesebb havazás. A keddi nap folyamán délelőtt a Tisza vonaláig ért el, az esti órákban pedig elérte az ország legkeletibb részeit is. A keddre virradó éjszaka a hőmérsékleti viszonyok még meglehetősen kellemetlenek voltak, különösen az ország keleti részein, ahol a hétfőre virradó éjjelen az égbolt még túlnyomóan derült volt és igy a talaj hőkisugárzására nyujtott bőséges alkalmat. Ezt bizonyítja az, hogy délután a Hortobágy és Debrecen vidékén —18—20 fok volt a talajmenti hőmérséklet. A hétfő este nyugaton folytatódott havazás igen nagy csapadékkal látta el a Dunántúl egyes részeit. Zalaegerszegen 14, Keszthelyen 18, Kaposvárott 15, Nagykanizsán 17 és a Misinán 24 milliméteres csapadékot hozott. Ezzel kapcsolatban természetesen a hóviszonyok is lényegesen módosultak és eddig mindazok a területek, amelyek nyugaton hómentesek voltak, meglehetősen magas, sőt 10 centiméternél is vastagabb hótakaróhoz jutottak. Igy például Balatonbogláron 20, Keszthelyen 25, Nagykanizsán 20, Szombathelyen 15, Szentgotthárdon 18 centiméter volt már a keddi reggeli órákban a hóréteg magassága. Budapest körül is megjavultak a hóviszonyok, amennyiben a Svábhegyen 14, a Jánoshegyen 15, a Csúcshegyen 20 centiméterre emelkedett a hóréteg vastagsága. Egyáltalában a Pilisi hegyek mindenütt bőséges hóhoz jutottak. A nap folyamán a havazás, mint említettük, kelet felé húzódott, úgyhogy az esti órákban elérte már az országnak Sátoraljaújhely—Nyíregyháza vonalát is. A havazással a nap folyamán a hőrétegek még tovább emelkedtek, úgyhogy például Kaposvárott 27, Budapesten 23, a keleti és déli részeken, Szegeden 16, Egerben 10, Debrecenben 9 centiméter volt a hóréteg magassága. Ez a réteg most már megvédi az alföldi termelőket az erőteljesebb lehűlésektől. Az esti órákban azonban megszünt a Duna vonalától nyugatra eső területeken a havazás, úgyhogy csak Debrecen, Békéscsaba, Sátoraljaújhely és a Kékes csúcsa, amely eddig nem kapott havat, jelentett újból hóesést. A hőmérsékleti viszonyok a keddi nap folyamán, különösen az ország nyugati felén, kissé kedvezőbbre fordultak és a felmelegedés már valamivel erősebb volt, mint az előző napokban, a légáramlás azonban hétfőn és kedden túlnyomóan északkeleti marad és a kedd délelőtt folyamán meglehetősen erős volt, egyes helyeken szinte viharos jellegűvé fejlődött, úgyhogy az ország sok részében hófúvások voltak. Igy Keszthely, Pécs, Baja, Kecskemét vidékén voltak erőteljesebb hófúvások, amelyek azután az ország déli részein, Szeged és Békéscsaba vidékén még az esti órákban is tartottak. A hófúvások erősségét jellemzi, hogy a kialakult hótorlaszok helyenként az egy métert is megközelítették. A keddesti időjárási térkép szerint a havazás az országban a szerdai nap folyamán még tovább fog tartani, különösen a keleti részeken, mert a front valószínűleg tovább hatol és átlépi a keleti Kárpátok hegygerincvonalát is. A hőmérséklet egy kissé enyhülni fog, de csak néhány fokkal és valószínűleg csak néhány napra, mert ha a front elvonult, s utána derültebb idő lesz, akkor az éjszakai lehűlés a hótakaró hatása következtében újból megerősödhetik. Igen kedvező kilátás az, hogy a szél gyengülése következtében a hófúvások nem lesznek olyan veszedelmesek, mint a kedd délelőtt folyamán voltak. *Dr. Massány Ernő,* m. kir. főmeteorológus.

*

Január 28-ikán csütörtökön a Nap kél 7 óra 16 perckor, lenyugszik 16 óra 39 perckor.

A Meteorológiai Intézet jelenti január 26-án este:

Délnyugat-Európa felől tovább tart a meleg szubtrópusi eredetű levegő előrenyomulása keleti irányban.

Hazánkban ma a havazás az ország keleti-északkeleti részére is átterjedt, az esti órákban azonban a déli és nyugati megyékben már megszünt. A hóréteg vastagsága országszerte meghaladja a 10 centimétert, a dunántúli megyékben többnyire 20—25 centimétert is. Újabb hójelentések a hegyvidékekről: A Svábhegyen 20, a Csúcshegyen 25, a Kékestetőn 35, a Galyatetőn 30 és Lillafüreden 16 cm. A hőmérséklet napközben az ország legnagyobb részén nem emelkedett a —6—8 fok fölé. Kivételt csak a délkeleti-keleti megyék jelentettek, amennyiben Békéscsabán —5, Debrecenben —3 fok volt a legmagasabb hőmérséklet. A szél már csak a délkeleti megyékben élénk, úgyhogy a hófúvás veszélye csökken.

Budapesten este 9 órakor a hőmérséklet —7 Celsius fok, a tengerszintre átszámított légnyomás 764 milliméter, alig változik.

Várható időjárás a következő 24 órára: Mérsékelt szél. Havazás már inkább csak keleten-északkeleten. A nappali hőmérséklet emelkedik.

— **A XIV. kerületi HONSz műsoros estje.** A HONSz XIV. kerületi csoportja január 30-án félhatkor a Zeneakadémián jótékonycélú *műsoros estét* rendez. Bevezetőt mond *Loskay* István, fellépnek: *Fehér* Ilonka, *Horváth* Gyuláné, *Utry* Anna, *Cselényi* József, ifj. *Erkedy* Ferenc, *Hegyi* Emánuel és a zuglói Szent Antal-kórus.

Bánd Viktória

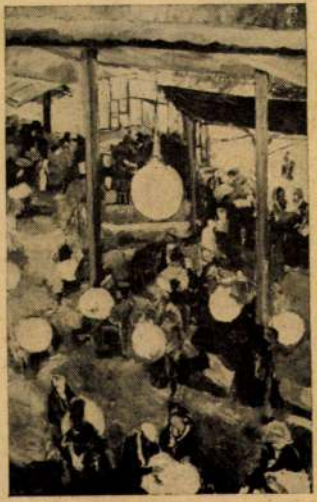

Bánd Viktória:
Nyári vendéglő.

Rátsk. 116. l.

1937 jan.
mitsenkidll
Bpest

Értesitjük a tisz

f.hó 29.-én /szombaton/ d.u. 1/2 5

Pénzügyi Tisztvise

sporttele

Játékvezetők / Bi

zonnyitó mérközést játszik.-

Ezt a küzdelmet ke

lomból, hogy tizedszer mérjük össze

futballjelességgel felvonuló Birák

Ugyancsak itt kös

vezető Gellért György kollégánkat,

lati és sportmüködése alkalmából.-

Futballcsapatunk s

ez a mérközés, mert egyesületünk sz

Bánd Valéria

Budapesti Hírlap

1937. datum

levágva

január 27

Ybl Ervin

* **(Bánd Viktória képkiállítása.)** Bánd Viktória festőművésznő a Pannónia-utca 36. szám alatt lévő műtermében gyüjteményes kiállítást rendezett újabb képeiből. Valószerű szemlélettel, könnyedén, impresszionista módon rakja fel szineit. Balatoni tájképei üde látásról, friss előadásról tanuskodnak, különösen a hullámzó vízfelület, az égbolt szín- és fényjelenségeit rögzíti meg jól. A szinek térértéke, formáló ereje néha még nem eléggé biztos festményein, rajztudása is némi fejlesztésre szorul. Egy-egy helyesen megválasztott konstruktiv motivum azonban feledtetni tudja képei gyengéit. Festői készsége, látásának közvetlensége kétségtelenül igaz tehetségre vall. *(Y. E.)*

A mi a műemlé
törvényhatóság területén le
lékek sorozatába felveend
letve a már jégyzékbe ve
helyreigazító és kiegészítő
kosó kérelmét illeti, a
hogy a kérelemnek kés
annak minden irányban
felelhessen, az adatok ös
nyezés céljából az alispán
bírák és Ungvár város pol
véltárnok Benkő József,
Sándor, Gadits György, Ne
dar és Románecz Mihál
küldi ki, utasítván az a
kálatának eredményét -

Bánd Viktória

Est, 1931. Jun. 7.
8 O.U. 931. VI. 7.
N.U. 931. VI. 1.
B.H. 931. VI. 7.
E.K. 931. VI. 7.
P.H. 1931. Jun. 7.

Vasárnap, 1931. junius 7.

— **Az Alkotó Művésznők kiállítása.** Vasárnap délelőtt mutatkozik be a *Nemzeti Szalónban* a legújabb művészi egyesület, az *Alkotó Művésznők Egyesülete*. Igazán széles réteget ölel magába, nemcsak minden művészi irány előtt nyitotta ki kapuit, hanem a társadalom is teljes egészében van képviselve. Kiállított egy *főhercegnő* és egy *őrgrófné* is. Próbálkozásaik mindenesetre jók lesznek arra, hogy az arisztokráciát rá fogják szorítani az újabb művészi irányok megismerésére. *Bánd* Viktória erőteljesen jelentkezik, a többiek képeivel már más kiállításokon is találkoztunk. *Berend* Ilona, *Brabeczné Wellisch* Margit, *Bacher* Rózsi, *Fejérváry* Erzsi, *Feszty* Masa, *Lázár* Ilona, *Raidl* Ida, *Hámor* Ilona, *Páriss* Elza és Ila, *Kövesházy* Elza, *Magyar-Mannheimer* Nelly, *Pataky* Sára, *Szivessy-Aczél* Barbara, *Mansfeld* Nóra munkái érdemlik a megemlítést. *(p. ö.)*

Bánd Viktoria

M.O.934.X.2.
P.H.934.X.2.

Balatoni képek az új Szalonban

A balatoni társaság hatodszor rendezi meg *balatoni képkiállítását*, amellyel művészi eszközökkel is propagandát akar csinálni a magyar tengernek. A kiállításnak illetékes helyen is *komoly jelentőséget* tulajdonítanak. Ezt bizonyítja, hogy *Fabinyi* Tihamér kereskedelmi miniszter személyesen *nyitotta meg* a balatoni kiállítást a Kossuth Lajos uccai kiállító helyiségben.

Sajnos, *művészi szempontból* nem lehet túlságosan nagy jelentőséget tulajdonítani a kiállításnak, amelyről *hiányoznak a Balaton igazi nagy festői*, elsősorban *Egry* József, *Csók* István, *Vaszary* János és *Iványi-Grünwald* Béla. Ők nincsenek itt, maradnak tehát a Balaton lelkiismeretes »arcképfestői«, akik szeretettel, gonddal és több-kevesebb tehetséggel ecsetelik a gyönyörű tó ezernyi arcát. Néhány *érdekes* képet találunk a kiállításon *Bánd* Viktóriától, *Barta* Emiliától, *Csabai Rott* Margittól, *Förstner* Dénestől, *Haranglábi Nemes* Józseftől és a Balaton legrégibb festőjétől, *Wagner* Gézától. *(M—i.)*

M.O. 934. X. 2

Világvárosi

MDK

Bánd Viktória festőm.

N.Szal. csop.kiáll. Képzőművészet, 1929. 19.sz. loo l.

MDK

Bánd Victoria, festö

Heti vásár. Olf.

Nemzeti Szalon.-Tavaszi tárlat. 1931.junius. Kat.

N.Bánd Viktória, festö

Balatonnál. Olajf.
Pihenö csónakok. "

Műcsarnok. IV.Képcsarv.kiáll."A Magyar Művészetért".
1913 máj.10-30. Kat. 16.1.

MDK

Bánd Viktória

Bogyó Lászlóné arcképe,

Arcképfestők. N.Szal. kiáll. 1930. okt.

MDK

Bánd Viktória, festö

Sáros hó.	Olf.
Leányka.	"
Vëri.	"

Föv.Kpt.-MKSzSz.II.Szabad Nemz.Kiáll. 1947.márc.16.-ápr.6. Kat. 6.l.

MDK

Band Viktoria

Kiállitások. Magyar Müvészet 1926. 5. sz. 304.l.

Bánd Viktória.

A Nemzeti Szalon kiállitotta müveit 1937-ben.

Bende J.
A Képzőművészeti egyesületek története,kézirat.

Bánd Viktoria.

Müveit kiállitotta a Nemzeti Szalon 1929-ben.

Bende J:
A Képzőművészeti egyesületek története,kézirat.

MDK

N.Band Viktória

Késói napsütés, o.f.
Tihany, o.f.

"A Magyar Művészetért" Képzőm.Kiáll.Kat.
Műcsarnok, 1940 Dec.15 - 1941 Jan.12. 15.1.

MDK

Bánd Virtovia, festő

98. Balatonszárszó, of.

Műv. és Keresk. Int. (v. Ernst Mus.) – Neuz. Sportbiz. és a M. Képzőm. Szabadszerv. kiáll. – 1945. III. 11-26. – Kat.

MDK

Bánd Viktória

N.Szal. 87. csop.kiáll. Művészet, 1937, 11-12.sz. 137-38 l.

+2+1 tengellyel, 1800 körül.

lapszám, 5-1/

MDK

Bánd Viktória

Olvadás a Lipót körúton, olaj

k.i: Csoportkiáll. a N.Szalonban. Pesti Napló, 1937, szept. 19. 18 l.

Tata (Komárom)

Alkotmány-utca 3. Ház, egyem

(Tata V.é. MV. kp. 1952, második la

MDK

Bánd Viktória

Csunya idő, festm.

B.A: A Szalon csop.kiáll. Magyarság, 1937, szept. 19. 25 l.

Mogyorósbánya (Komárom)

Kastély, egyemeletes, 12 tengel
zattal, klasszici~~sta~~záló s ~~talán~~
században, 1850 körül gyökeres

(Szabó Ernőtől, 1951)

MDK

Bánd Viktória

Párisi utca

Bojtár, olaj

Tavaszi Szalon katalógusa, 1929. máj. 8 l.

Eger (Heves)

Werner apát-utca 4. Ház, egyemele
homlokzata 5 tengellyel: Jezsuita

/Eger V és MV. Bp. 1951, 28 l/

MDK

Bánd Viktória, festő.

Tihanyi kilátás, o.

Művészet. – VII. Balatoni kiáll. Katalog. 1935 kod.-dec.

MDK

Bánd Viktoria, festő.

Tihanyi móló, o.

Műterem. – VII. Balatoni kiállit. katalog. 1935

nov.-dec.

MDK

Bánd Viktoria, festő. Müvei:

Ninu	of.-
Kisi	"

Nemz. Szal.Müv. Egyes. - Magy. Arckfest.Társ. repr. Arck.Kiáll.katal. - Bp.1935 okt.5.-2o-ig.

MDK

Band Viktória

Üvegház

Munkácsy céh 5.kiáll. Ernst Muz. 138.kiáll.

1933. márc. 6 l.

Band Viktória

Bemutatott műve:

98. sz. „Balatonszárszó", olaj.

A Nemzeti Sportbizottság és a Magyar Képzőművészek Szabadszakszervezetének kiállítása, Budapest, 1945.

MDK

Bánd Viktória

Fiatal lány

Munkácsy céh 5.kiáll. Ernst Mus. 138.kiáll.

1933. márc. 11 l.

MDK

Bánd Viktória, festő.

Nagyrás, ©.

Műterem. – VII. Balatoni Kiáll. Katalog. 1935
nov.-dec.

MDK

N. Bánd Viktória
Parton, olaj
Virágok, olaj

Corvin Áruház képzőmüv. kiáll. 1942. szept.

MDK

Bánd Viktória

Fiatal lány

Ernst Muz. 138. kiáll. Munkácsy Céh V.kiáll.
1933. márc. 11 1.

MDK

Band Viktória

Üvegház

Ernst Muz. 138. kiáll. Munkácsy Céh V.kiáll. 1933. márc. 6 l.

Bánd Viktória

Terrasse a Balatonra, olaj
Hortenziák
K.Marianne, olaj
Nyári vendéglő, olaj
Laci gyerek
Tenger mentén, olaj

AME I. kiáll. N.Szal. 1931. jun. 4 l.

Bánd Viktória

U.930.IX.21.

** **Balatoni kiállitás.** A Nemzeti Szalonban negyedik kiállitását rendezi a Balatoni Társaság. Amennyire emlékezetünkben végig tudunk tekinteni az előző kiállitásokon, valamennyi közül ez a leggyöngébb. A Balaton viz és ég s e két őselemnek egymással való szinjátéka. Nagyon kevés olyan müvészünk van, ki a Balaton szinsajátosságait meglátni és megérzékiteni képes. Közülök a legnagyobb, Rippl-Rónai József, már nem fog többé ecsetet, Egry József pedig, a Balaton másik nagy eredetiségü ábrázolója, nem jelent meg ezen a kiállitáson. Helyükre a rendezők boldogot, boldogtalant bebocsátottak. Olyan válogatás nélkül való képhalmaz ez a kiállitás, mint a Nemzeti Szalon egykori hirhedt zsürimentes kiállitásai. A kevés jó munka elvész a dilettánsi silányságok tömegében. Ime a legjobb alkotások szerzői: Bánd Viktória, Walleshausen Zsigmond (34.), Czencz János (42.), Baranski László, Bardócz Árpád, Győry Gyula, H. Horváth István (88/b.), Herman Lipót, Ducsay Béla (55.), Ehrenhaftné Hevesi Margit, Emanuel Béla, Farkasházi Miklós, Füstös Zoltán (76.), K. Kalmár Ágnes, Sárközy Elemér, Németh Béla (157.), Orbán Dezső (162.), Csürös Béla (164.), Say Géza (192.), Siuda Nándor (198.), Szlányi Lajos, Ujházy Ferenc és Wagner Géza. *(e. a.)*

Bánd Viktória

Részt vesz a Magyar Arcképfestők Társasága kiállításán

N.U.93e.X.21.

Bánd Viktória

Tavaszi Szalon - Nemzeti Szalonban - képével szerepel /"Hetivásár"-ja tisztán szinfoltokkal festve/

Pesti Hirlap 1931.VI.el.

Bánd Viktória

Tavaszi Szalon kiállitás - Nemzeti Szalonban - képével szerepel

Pesti Napló 1931.VI.[illegible]1.

Bánd Viktória

Tavaszi kiállitás - Nemzeti Szalonban - képével szerepel

Ujság 1931.VI.21.

Bánd Viktória

Tavasz Szalon - Nemzeti Szalonban állitott ki tehetséges, a modern, haladó szellemü ifjuságot képviseli

Esti Kurir 1931, VI.24.

Bánd Viktória

Bánd Viktória

A fiatal, tehetséges művésznő Pannonia uccai műtermében rendezett kiállítást, remekül használva fel vásznainak keretjéül a romantikus, tetővilágításos »művész-műhely« alkotás-lázban átforrósult levegőjét. Kedves témái: a Balaton téli, rianásos arca, a téli csatákban úszó Lipót körút, a dieppi tengerpart ragyogó magánya, az esőbe borult párizsi boulevard. Van egyéni színskálája, amely tökéletes kifejezője fantáziájának. Finom, elmélyült művész.

Napjaink 1937 I. 24

Bánd Viktória

)(**Bánd Viktória balatoni képei.** Pannóniauccai ötödik emeleti műtermének téli napsütésében színesen bontakozik egy tehetséges fiatal festőművésznőnek, *Bánd* Viktóriának balatoni tájképsorozata. Az őszi, tavaszi, téli és nyári Balaton, a füredi park, a földvári Galambsziget, Tihany, Szárszó, Boglár, Siófok hangulatos tájrészleteinek mozaikjaiból a Balaton egész hangulata elevenül e képekben művészi élménnyé. Ez a fiatal művésznő tud színekben beszélni s színeiben friss impressziókkal szólal meg a Balaton költészete. *(cs. h.)*

Reggel 937 Ápr

Bánd Viktória

festőművész

Csoportkiállitás - Nemzeti Szalonban a képével szere pel. Szinte fékezhetetlen temperamentummal alkotja képeit. Talán úgy jellemezhetnök művészetét, hogy impressiviti temperamentumos szorosasággal veti vászonra. Hogy ezek a vázlatok képszerűségek nyerjenek, ez Bánd Viktória művészete. Portréi frissek, karakteriteljesek.

Esti Kurir
1929.IV.7.

Bánd Viktória

festőművész

Csoportkiállítás - Nemzeti Szalonban - képével szerepel. Legérettebb mesterségbeli tudásában, bár portréinés egyéb dolgain szélesé vehemens ecsetkezelésű technikája harcra kel a mögötte élő ugyanebb lágysággal.

8 órai Ujság
1929.IV.7.

Bánd Viktória

festőművész

Csoportkiállitás - Nemzeti Szalonban - képével szerepel. Most állit ki először, gyűjteményesen Budapesten, mintán már Münchenben's Párisban bemutatkozott. Festészetén meglátszik, hogy az Isar-parti Athén akadémiáján tanult. A német impressionizmus nyomta rá bélyegét művészetére, melynek komolysága mentes minden modorosságtól. Technikai készültsége kiváló, zinérzike formatudása fejlett. Egy-két tengerpartitája s arcképe pártfiasan biztos alkotás. Szeretnők, ha

Budapesti Hirlap
1929.IV.7.

tehetséges testőnő stílusa idővel magyarabb karak-
terű lenne.

Bánd Viktória

festőművész

Csoportkiállítás - Nemzeti Szalonban - képével szerepel. Most mutatkozik be először, arcképeket és tájképeket hozott. Kissé egyenetlen tájképeiről sokkal szerencsésebbek és biztosabb erejűek a portréi.

Az Est
1929.IV.9.

Bánd Viktória
festőművész

— **A Nemzeti Szalon csoportkiállításának megnyitása.** A Nemzeti Szalon 63-ik csoportkiállítása, amelyen Bánd Viktória, Benyovits-Vajda Klári, Bokor Vilmos, Molnár Tibor, Nagy István festőművészek, valamint néhai Pongrácz D. Szigfrid szobrászművész művei szerepelnek, vasárnap délelőtt nyilott meg. A megnyitáson a közoktatásügyi minisztérium képviseletében dr. Rónay Zoltán miniszteri tanácsos, mig a főváros részéről dr. Liber Endre székesfővárosi tanácsnok jelent meg.

Pesti Napló
1929 10.9

47
12

A könyv lapszáma	Számlázás

Össze

BI/ .....ügy

.....

A főpénztárkönyvbe bejegyezte:

193 .....

Könyveltetett a folyószámla-könyvben:

193 .....

Könyveltetett .....a könyvben:

193 .....

Band viktória

festőművész

Csoportkiállítás - Nemzeti Szalonban - képével szerepel. Lendületes, erőteljessége megkapó Portréi igen értékes alkotások.

Uj Nemzedék
1929.IV.9.

Band Viktória

festőművész

Csoportkiállítás - Nemzeti Szalonban - képével szerepel. Élénk temperamentumu, színes impressiókat bedvelő festőnő. Képei sokszor meglepően frissek, sokszor egészen vázlatszerűek. Néhány sikerült portréja egészen értékes munka

Nemzeti Ujság
1929.IV.7.

Band viktória.

festőmüvész

Csoportkiállitás - Nemzeti Szalonban - képével szerepel. Terme kellemes meglepetés. Férfias lendületű, vallás tömör formákba fogott párizsi tenyer-szénlitei tinta rajmokban pompáznak s egyéni látásról, spontán művészi kitepezésről, bonyolt kultúráról tanuskodnak. Lendkivül tehetséges festőnek mutatják frissen felvakolt portréis. A most felentkező fiatalok sorában ama kevesek köze tartozik, akinek nevét meg kell jegyez-

Pesti Napló
1929.IV.7.

ennek. Bizonyos, hogy rövidesen találkozni fogunk
vele a teljesen kétkezettek közötti.

Bánd Viktória
festőművész.

— **A Nemzeti Szalon hatvanharmadik csoportkiállításának megnyitása.** A Nemzeti Szalon 63. csoportkiállítása, amelyen *Bánd* Viktoria, *Benyovits-Vajda* Klári, *Bokor* Vilmos, *Molnár* Tibor, *Nagy* István festőművészek, valamint néhai *Pongrácz* D. Szigfrid szobrászművész művei szerepelnek, vasárnap dél előtt nyilott meg. A megnyitáson a vallás és közoktatásügyi minisztérium képviseletében *Rónay* Zoltán dr. miniszteri tanácsos, míg a főváros részéről *Liber* Endre dr. székesfővárosi tanácsnok, *Pacher* Béla dr. fogalmazó kiséretében jelent meg. A kiállításon szép és nagyszámu közönség vett részt, többek között *Bárczy* István dr., *Simonyi-Semadam* Sándor és *Ugron* Gábor v. miniszterek. A művásárlás **nagy lendülettel indult meg.**

Nemzeti Újság
1929 10 9

47
12

lap-száma	Számlázás

Összes

Bi/ .....ügyo

.....

A főpénztárkönyvbe bejegyezte:

193 .....

Könyveltetett a folyószámla-könyvben:

193 .....

Könyveltetett .....a könyvben:

193 .....

Bándviktória

festőművész

Csoportkiállítás - Nemzeti Szalonban - képével szerepel. Értékes szereplő, aki sokat tanult Angelo Jank-tól. Finom szűrkéi s bravuros vakolókés technikája nagy előnyére válnak, bár a vakolókéssel nemcsak brutális, de finom hatásokat is el lehet érni. Néhány szép portréja, néhány sohistlevg tengerparti képe és buzgó párokkal benépesített kompozíciója különösen kiválik.

Pesti Hirlap
1929.IV.7

Ráud Viktória

festőművész

Csoportkiállitás - Nemzeti Szalonban - képével szerepel. Erős technikai kultúrájának különösen figurális dolgain van komoly mondanivalója.

Magyar Hirlap
1939.IV.7.

Bánd Viktória

festőművész

Csoportkiállitás - Nemzeti Szalonban - képével szerepel. Heves temperamentumával tűnik ki.

Magyarság
1929-IV.9.

Bánd Viktória

Alkotásával szerepelt a Balatoni Társaság kiá[illegible].-án a Nemzeti Szalónban.

N.U.930.IX.21.

Bónd Viktória

Alkotásával szerepelt a Balatoni Társaság kiáll.-án a Nemzeti Szalónban.

M.O.930.IX.21.

Bán Viktória

Művével szerepelt a a Nemzeti Szalónban a Balatoni Társaság negyedik képzőműv.kiáll.-án.

Az Est, 930.IX.21.

Bánd Viktória

Almádi strandrészlet c. művével nyerte el Wolfner Gyula díját, a Balatoni Társaság kiállításán

M.930.X.1.

Bánd Viktória

Résztvesz a Balatoni Társaság Nemzeti Szalonban rendezett kiállitásán

U.93e.IX.21.

Bánd Viktória

Művével részt vett a Nemzeti Szalonba rendezett Arcképkiállításon

U. 930. XI. 19.

Bánd Viktória

MŰVÉSZET

* **Évadnyitás a Nemzeti Szalonban.** Szombaton nyilt meg a Nemzeti Szalon LXXXVII. csoportkiállitása, melyen *Bánd* Viktória, *Feszty* Masa, *Kemény* László, *Rónai* Emmy és K. *Róna* Klára, *Rozsda* Endre festőművészek, és *Lőte* Éva, *Gráf* Magda szobrászművészek vettek részt. A megnyitáson az Országos Irodalmi és Művészeti Tanács képviseletében *Ugron* Gábor és *Tihamér* Lajos, a főváros képviseletében pedig *Némethy* Károly tanácsnok és *Ambrózy* Kálmán tanácsjegyző jelentek meg. A megnyitáson diszes és előkelő közönség jelent meg. A kiállitás naponta 9-től 5-ig tekinthető meg és október 3-án zárul.

IX. 1937 IX

Magyarország 1937 IX. 19

Bánd Viktória

Szerepel a Nemzeti Szalon
LXXXVII. csoportkiállításán
Emlitve: „Csúnya idő"

Magyarság 1937 IX. 19

Bánd Viktória

Kerepes a Nemzeti Salon
csoportkiállításán

Pesti Hirlap 1937 IX. 19

Bánk Viktória

— **Évadnyitás a Nemzeti Szalonban.** A Nemzeti Szalon Művészeti Egyesület 87. csoportkiállításával nyitja meg kapuit az uj szezonban. A kiállításon Bánk Viktoria, Feszty Masa, Kemény László, Róna Emmy, Róna Klári, Rozsda Endre festőművészek és Löte Éva, Gráf Magda szobrászművészek vesznek részt. Az ünnepélyes megnyitás szeptember 18-án, szombaton délelőtt 12 órakor lesz.

Ujság 1957 IX 15

Pánd viktória

festőművész

Munkácsy-cén kiállítása - Ernst Muzeumban - képével szerepel.

Esti Kurir
1933.III.25

Bánd Viktória

Művével szerepelt a Balatoni Társaság kiá[illegible].-
a Nemzeti Szalónban.

M.N.930.IX.21.

Bánd Viktória

Tanulmányaival szerepelt a Balatoni Társaság kiáll.-án a Nemzeti Szalónban.

P.H.930.IX.21.

Bánd Viktória MDK

Tél a Balatonon

Műcsarnok 1937 IV. Nemzeti Képzőm. Kiáll.

Bánd Viktória MDK

Viharos Balaton

Mücsarnok 1937 IV. Nemzeti Képzőm. Kiáll.

MOK

Bánd Viktória

Fürdőző, olajf.
Kilátás a tengerre, olajf.

Magyar Képzőművészek szegedi reprezentativ kiáll.1930.Munkácsy-Céh.Kat.17.1.

Bánd Viktória
festő

— **Bánd Viktória párizsi kiállítása.** *Párizsból* írja tudósítónk: Báró *Korányi* Frigyes párizsi magyar követ jelenlétében és védnöksége alatt nyílt meg tegnap az előkelő Galerie Drouantban *Bánd* Viktória képkiállítása, amelyen a párizsi magyar kolónia, de az érdeklődő külföldiek is nagyszámmal jelentek meg. A fiatal és tehetséges művésznő párizsi termését mutatta be a kiállítás keretében: uccák, terek és városrészek hangulatait, valamint néhány portrét is. A magyar művésznő képei nagy tetszést arattak a vernissage előkelő közönsége előtt. *(g. a.)*

Est, 1926. VI. 3.

Brand Viktória

Balatonszárszó, szeptember.

Nemz Sportbiz, MKépző
Kiáll Katalógus 1945 au

Bánd Viktoria.

21.	Déli napsütésben.	Olf.
22.	Alvó vitorlások.	"
23.	Füredi sétány.	"
24.	Almádi strandrészlet.	-
25.	Délutáni hangulat.	Olf.
26.	Viharos Balaton.	"

Nemzeti Szalon. -A Balatoni Táre. IV.kiáll. Bp.1930. szept. Kat.

MDK

N. Bánd Viktoria

Késői napsütés, of.

KMTárs. M. Műv.ért. 1940-41.

15.1.

M e g h i v ó

a Művészettörténeti Dokumen
kötete szakmai vitájára.
A vitát 1961. január 25-n,
Klub földszinti helyiségébe
Megjelenésére és hozzászólá

MDK

N. Bánd Viktória

Tihany, of.

[illegible]Térz. [illegible]. [illegible]v.ért. 1940-41.

15.1.

M e g h i

a Művészettörténeti Dokument
kötete szakmai vitájára.
A vitát 1961. január 25-n, (
Klub földszinti helyiségében
Megjelenésére és hozzászólá

MDK

Bánd Viktória

Portréi a Magy.Arcképfestők kiállitásán.

Cikk: Arcképfestők a Nemzeti Szalonban.

Magyar Hirlap 1935.okt.8.

Bánd Viktoria MDK

Tanulmány

Műcsarnok 1924. tavaszi kiállitás

N. Bánd Viktória

MDK

Tihany, olf.

Miccarnok 1940 A magyar művészetért c.kiáll.

Bánd Viktória

A Corvin Áruház ötödik képzőművészeti bemutatóján szerepelt.

Új Magyarság 1942. X.6.

N. Bánd Viktória

A Corvin Áruház ötödik Zép-
zőművészeti bemutatóján szerepelt.

N. u. 1942. X. 6.

IV. Band Inhalt

4 Serien Karten stehen Sep-
tember Novembertäglich zur

N. Bánd Viktoria MDK

Késői napsüéés, olf.

Műcsarnok 1940 A magyar művészetért c.kiáll.

M. D.K.

N. Bánd Viktória

d.: "Husz képzőmüvész az V. Corvin Tárlaton" cimmel ir a kiállitásról, amelyan a müvész olajfestményeivel szerepel.

Film Szinház Irodalom, Bp. 1942. okt. 16-22
V. évf. 42. sz.

N. Bánd Viktória MDK

Balatonnál, olf.

Mücsarnok 1943 A magyar müvészetért c.kiáll.

N. Bánd Viktória MDK

Pihenő csónakok, olf.

Mücsarnok 1943 A magyar művészetért c.kiáll.

Bánd Viktória

festőművész

A Balatoni Társaság képzőművészeti kiállítása - a Műteremben - képével szerepel.

Pesti Napló
1935.XII.8.

Bánd Viktória

festőművész

A Balatoni Társaság képkiállítása - a Küterem helyiségében - képével szerepel.

Könnyen odavetett tihanyi részlet.

Budapesti Hirlap
1935.XII.5.

Bánd Viktória

festőművész

A Balatoni Társaság képzőművészeti kiállitása - kiváló festményekkel szerepel.

Budapesti Hirlap
1935.XII.8.

Bánd Viktória.

festőművész

Csoportkiállitás - Nemzeti Szalonban - képével szerepel. Új vérés új jelenség kiállitásainkon. Fiatal leány, akinek máris fejlett a tudása. Egyelőre tulságosan érzik még rajta a münchenihatás, ami abban nyilvánul, hogy az előadás mikéntje, a színfoltok temperamentumos és széles fölrakása, a festés textúrája tömtelően előretolakodik képein. Arcképet máris kitűnően fest. Ilyen műveinek vizük van. Tájképeiben kevésbé megsyűző. A moti-

Ujság
1929.IV.7.

vum orkosor felismerhetetlen rajtuk i szinegyszégük is erőtlen. Dunai képe asszonban pólcső kivétel.

Bánd Viktória

szerepelt az Arcképfestők kiállításán a

Nemzeti Szalonban.

M 1935. X. 6.

Bánd Viktória

Szerepelt az Arcképfestők kiállításán.

PK 1935. I. V.

Bánd Viktória

Szerepel az Arcképfestők kiállításán.

Újság 1935. X. 6.

Bánd Viktória

Nemzeti Szalon nagy téli tárlatán "Dunai híd" c. művével szerepelt.

PH.932.T.1.

Bánd Viktória festő

Nemzeti Szalon téli tárlatán
neve szerepelt.

EK-932.T.1.

Bánd Viktória

Nemzeti Szalon téli tárlatán olajfestményeivel szerepelt.

M.932.T.1.

Bánd Viktória

Nemzeti Szalon Téli Tárlatán
neve szerepelt.

NU. 1932. T. 1.

Bánd Viktória, festö

Viharos Balaton.
Tél a Balatonon. 18.1.

OMKT.-Mücsarnok. IV.Nemzeti Képzömüv. Kiáll.
Bp.1937.ápr.29.-jun.20. 17.1. és 18.1.

MDK

Bánd Viktória

Galambsziget, of.

Magy. Müvészetért kiáll. r. Mücs. 1940. febr. 15. 1.

MDK

Bánd Viktória

Csónakok, of.

Napozóhid, "

Balatoni Társ. 6.kiáll. Uj Szal. 1934. okt.

5 l.

MDK

Bánd Viktória

Árnyas strand, of.

Kilátás Badacsonyra, "

Balatoni Társ. 6.kiáll. Uj Szal. 1934. okt.

5 l.

Bánd Viktória festőművész.

Bánd Viktória festőművész.

Sórai Ujság.
1929. IV. 7., 4.
(:Kritika:)

Bánd Valéria

Alkotása a Nemzeti Szalónban a Magy. Arcképfestők kiáll.-án.

E.K.930.X.19.

MDK

Bánd Viktoria

A képzőművészet 1937-ben. Ujság 1938. jan. 1.

Bánda Ferenc grafikus

Dec. 22.-én megnyílt az Ernst Múzeumban a Fiatalok Stúdiójának idei évi tender kiállítása, melyen művei szerepelnek.

TÉKA
1992. XII. 23. TV. 10.00 |R| Ki.

MDK

Bandat Horst

A kiscelli kolostor, vf.

M. Akv. és Paszt.festők Egyes. 8. kiáll. N.Szal.
1921 ápr. 5 l.

megírva

Bandat Horst

geologus, mühedvető festő

szül. Bpest 1895. márc. 30.

MAPE kiáll. 1921 -
Nemzeti Salon
st kiscelli kolostor
c. vízf

Gulyás Pál

II. k. Bp. 1940.
201. h.

megirva

Bandelberger Sándor

ágyúöntő

1580. Szatmár

l.

Hadtört. Kőrl

1928. 422. l.

MEGHIVÓ

a MAGYAR-OLASZ TÁRSASÁG

f. évi április 27-én,
szombaton délután 6 órakor
az Iparművészeti Múzeum (IX., Üllői-út 33—37.) dísztermében

és

f. évi április 29-én,
hétfőn délután 6 órakor
a TESz (V., Falk Miksa-utca 1.) dísztermében tartandó

NYILVÁNOS ÜLÉSEIRE,

amelyeken

P. FACCHINETTI VITTORINO
a milánói Szent Szív egyetem tanára

tart előadást

szombaton:

„DUE FULGIDE GLORIE DELLA SANTITÀ ITALIANA"
címmel (vetített képekkel),

hétfőn: **„LA RADIO IN VOLO"** címmel.

AZ ELNÖKSÉG

Vendégeket a Társaság szívesen lát.

FRANZ BANDER, textilfestőmester

HAUPT LADEN BUCH.-Eines Ehrsamen Handwerks Deren Kais: Königl: PRIVILEGIRT Bürgerlichen Schön und Schwartzfärbern in der Königlichen Freyen Stadt Pressburg.
Név: 93.- Herr Franz Bander
Felvétel ideje: 1786. 22. Janr.
Hová vették fel: Pressbirg, /Pozsony/. 156.old

DOMONKOS OTTÓ:M Magyarországi festőcéhek I. A textilfestés első nyomai 101.old

ARRABONA, A Xantus János Múz. Évkönyve, 16. Győr, 1974

JACOB BANDER, textilfestőmester

HAUPT LADEN BUCH.-Eines Ehrsamen Handwerks Deren Kais: Königl: PRIVILEGIRT Bürgerlichen Schön und Schwartzfärbern in der Königlichen Stadt Pressburg.
Név.-41.-Herr Jacob Bander
Felvétel ideje: 1769. 31. Xber.
Hova vették fel: Pressburg,/Pozsony/, 155.old

DOMONKOS OTTÓ: Magyarországi festőcéhek I. A textilfestés első nyomai 101.old

ARRABONA. A Kantus János Múz. évkönyve, 16. Győr, 1974

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726

Bándi András
grafikus

ÉLET ÉS IRODALOM

1981 MÁJ 30

1021

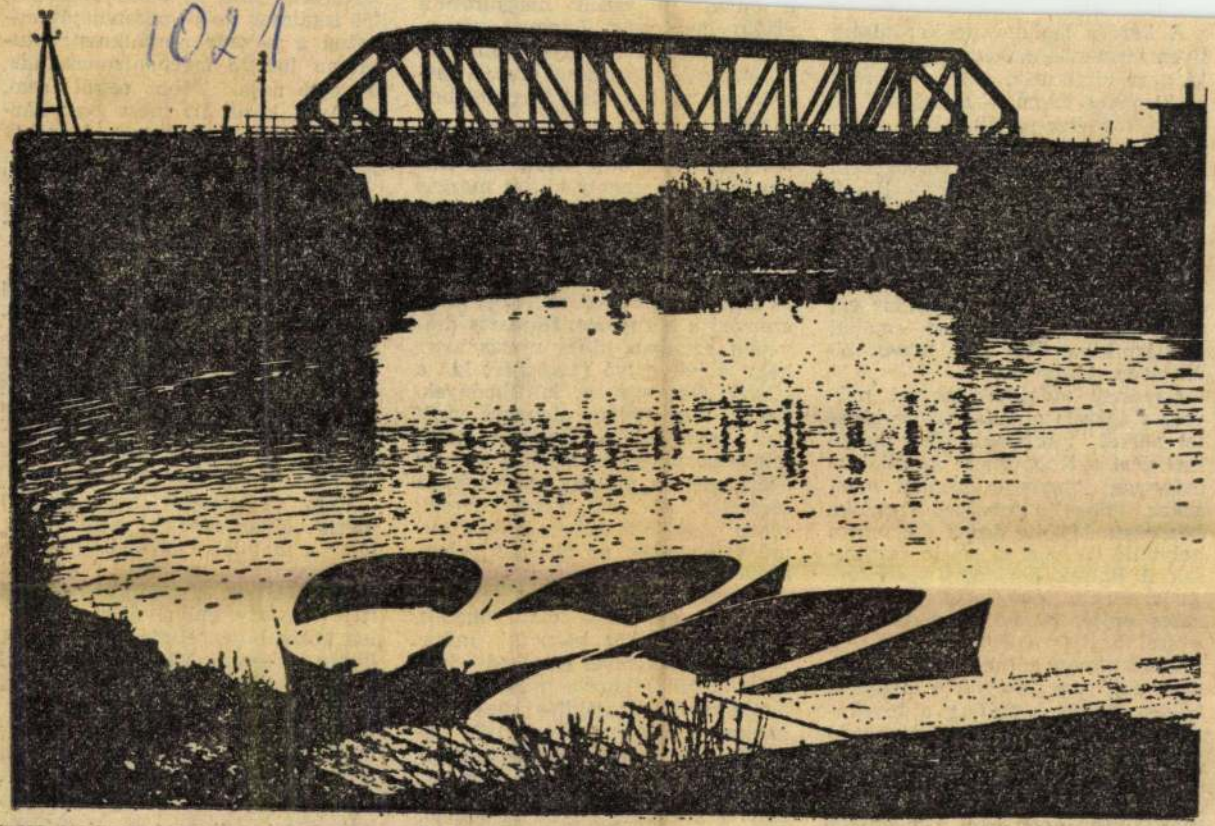

Bándi András: Taksony

A kérdés logikus, de korántsem ilyen természetes. Azon ugyan senki nem vitatkozik, hogy a játék — bizonyos fokon — művészet. De vajon művészet-e általában *a* játék? Ezen már képesek hajbakapni az esztéták. Még a tények sem lohasztják vitakedvüket. Újabb meg újabb csörömpölő, mozgó, majdhogynem önjáró szerkezetek kerülnek a modern művészet múzeumaiba. Immár nemcsak külföldön, hanem idehaza is. Amint ezt az *Iparművészeti Múzeum* emeleti dísztermében, *Haraszty István* kiállításán láthatjuk.

Haraszty *mobil*nak nevezi műveit, s joggal: munkái szinte kivétel nélkül mozognak. Csak hozzá kell érni a *Kabócá*hoz; az átlátszó műanyag tányérok azonnal mozgásba jönnek, imbolygó lengésbe kezdenek. Még az érmei (ha ugyan helytálló itt ez a szó) sem statikusak. A *Reláció* körlapját motor forgatja, a rajta levő két golyót mágneses erőtér pörgeti; a *Szélkakast* a szél hajtja; a *Fonálkereszt* című mű viszont tőlünk követel mozgást, azt, hogy lépjünk a megjelölt helyre, akkor kerülünk a tévékamera látószögébe, az elszaporodó merényletekkel most már ránk is leselkedő célkereszt közepébe.

Ám a látszat csal. Ezeknek a mozgó műveknek *nem* a mozgás a lényegük. (Mint ahogy a festményeknek vagy kőszobroknak sem a statikusság a mondandójuk.) Sok-

a művész helyszíni magyarázata értelmében, azért *Langyos víz* az alcíme, mert a tengelye körül forgó két golyó mozgása csupán látszólagos: a két test egyhelyben marad.

De golyózzunk tovább — most már mi! Van min vitatkozni Haraszty val. A tengely körüli mozgás nem feltétlenül negatívum. A Föld lakói a napszakok váltakozását köszönhetik neki. Azonkívül: az egyhelyben forgás lehet kényszerűség is, amit megszenved az alany, megszenved a környezet. Haraszty művében azonban nincs utalás arra, hogy a két golyó forgásáért ki a felelős. Ők vagy a körülmények. Ezért nem tudom „langyos víz"-nek tekinteni a Relációt, mint ahogy börtönnek sem lehet. És nem azért, mert a művész magyarázata elégtelen. A mű mond keveset; nincs bonyolultságában is egyértelmű értelmezése az ábrázolt jelenségnek. Ez pedig fogyatékosság.

Hasonló okból érzem tökéletlennek az *Agy-ágyú* című mobilt, amely a kiállítás központi műve. Nemcsak méretével emelkedik ki a többi közül (akkora, mint egy jól megtermett háromajtós szekrény), hanem a tárgyával is: golyók jelenítik meg a szellemi agytornának fordítható golyózást és e golyózással modellált társadalmi kigolyózást. A húszperces programban ötven lépés során láthatjuk, amint a különböző méretű golyók föl-le-

kö
ta,
ha
rái
de
am
ma
ra
ladó fényekkel), hogy a golyók mozgása nem követhető világosan. Másodsorban: mozgásuk, amennyiben értelmezzük, szegényesnek tetszik a valóság drámai történéseihez képest. (Ebből a szerkezetből egyetlen golyónak sem szabad kiszállnia, az életből azonban, sajnos, éppen az ilyen golyómozgások miatt, megesik az ilyesmi.) Végül: a társadalmon belüli újrarendeződés egyáltalán nem olyan mechanisztikus és konfliktus nélküli, mint amilyennek ez a szerkezet mutatja.

Hogy a nézők (amint láttam) mégis élvezkednek? Attól még, hogy a mobilok nem egyértelműen értelmezhetők, lehetnek érdekesek. Játékosak és izgalmasak. Mint itt: Haraszty művei előtt lehetetlen közömbösen elsétálni. A golyók láttán az ember elkezd golyózni. S ez nagy dolog. Aki nem hiszi, aki netán az efféle tevékenységet eleve szellemi magánbabrálgatásnak minősíti, annak ajánlom: menjen el a *Műcsarnokba*. Ott az ellenpélda. *Tilles Béla* kiállításán, Tilles unalmas mobiljai és szegényes térplasztikái láttán azonnal le fog esni (ha nem is a golyó, de) a tan-

Bándi András, grafikus

Bándi András: Karácsonyi ének

Bándi András

17.

Élet és [illegible]

dec. 21.

XXVIII/51-52

kus sugárzás-rózsa
, gyermekeink csontja,
tlenül, a lábszárcsont, kis-
sont, izzástól-leszopott
ek és adj árnytalan
. Sokáig szeretnék élni
tnék élni még.
hazajönni, megmosni pihés
rózsaszín pázsitharmat
ézni ahogy a hátközépi
borékhalmaz-amőbaként
sarlóívbe a kövér
hab, a zöld habpont-
élni még. Sokáig
anyámat eltemetni,
ı kiássuk a sírt a halott
os koponyáját. Szeretnék
eretnék szeretni, dolgozni
főzni, s cigarettázva
emberi jelennek,
más lágyan-sugárzó

Bándi András, grafikus

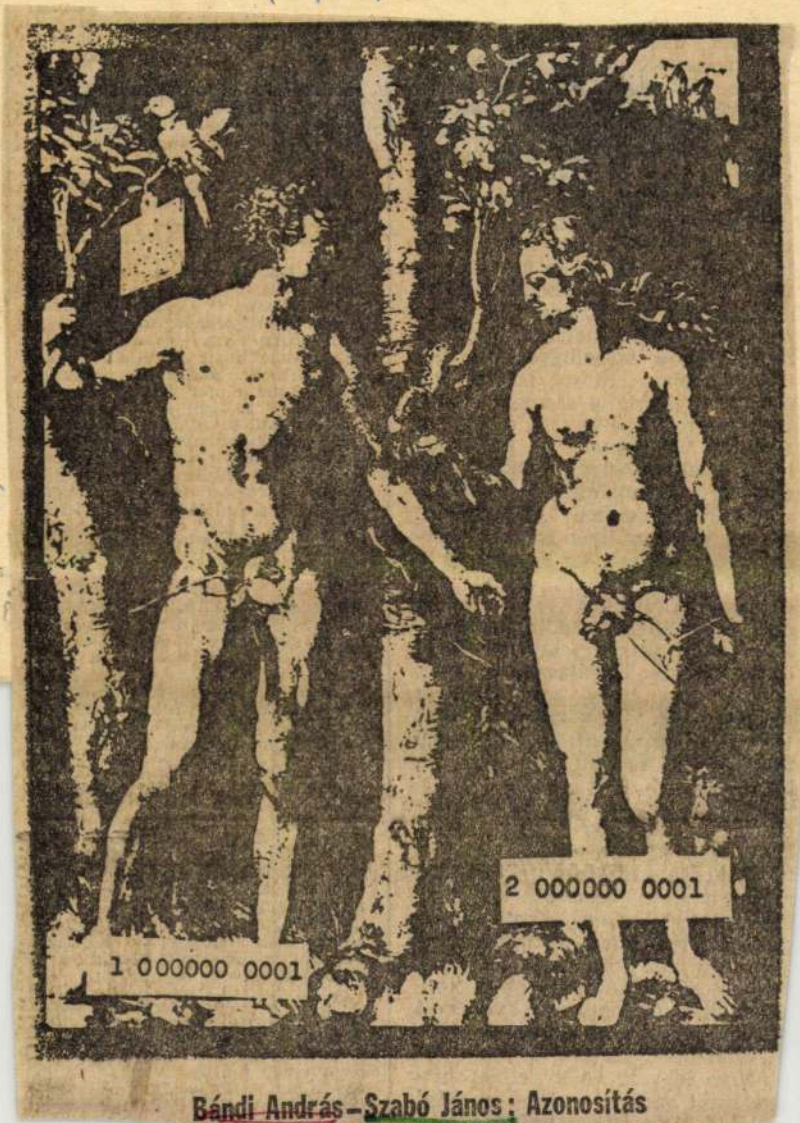

Bándi András – Szabó János: Azonosítás

Bándi

Élet

1.

XXVIII/23

megismerjék, miközben mások (minden bizonnyal a túlnyomó többség) élt tovább botor tévhitben?

Bennem ez az egész képlopás úgy a saját véleményemmel szembeni kételkedést erősítette fel. Mert hiába követtem feszült figyelemmel a beszámolókat, nyilatkozatokat, elemzéseket, hiába próbálkoztam meg valamiféle *álláspontot* kialakítani, az — most már látom — szükségképpen korlátolt volt. Oktondi törekvés volt csupán, amikor az ember azt hiszi, van értelme annak, hogy véleménye legyen, amely elidegenítetlenül az övé, amelyet egyedül alakít ki, s amely valóban *ma-*

... nyomtatásban is megjelenik. Pilinszky műve nyomtatásban is olvasható, megjelent a **Nagyvárosi ikonok** című kötetben (1970).

ZSIGMOND GYULA, BUDAPEST. „A Magyarország május 27-i számában a 2. oldalon közli, hogy az einstein mint új időegység csak áprilisi tréfa volt a Berliner Zeitungban. A Magyarország után az ÉS is beugrott a tréfának. 2:0 a Berliner Zeitung javára" — tájékoztat kedves olvasónk, némi kárörömmel. A „gólt" elismerjük, de a bíró nem biztos, hogy megadná, hisz mi is csak tréfálkoztunk a furcsa híren.

N. K. GÁBOR, GYŐR. „T. Szerkesztő Elvtárs! Én ma egy jogi kérdésben szeretnék Önökhöz fordulni. Nekem nagyon regényes életem volt ma úgy tűnik, mint egy álom. 1931. júli. 20-án születtem Budapesten a Föld utcában. (II. ker.). Iskolái[illegible]

Bándi András, grafikus

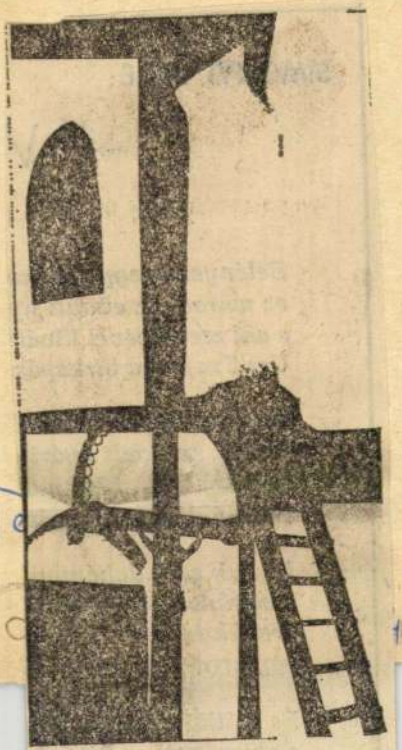

Bándi András: Templom

Bándi András: T

Élet és Iroda

16.

. máj. 4. XXVIII/18

És szállt a füst, jó áldo
s abba kettőnk hite elf
Egyikünké sem volt h
(mint hajdan az egyik

Bándi András, grafikus

HARC A NAGYÚRRAL

Megöl a disznófejű Nagyúr,
Éreztem, megöl, ha hagyom.
Vigyorgott rám és ült meredten.
Az aranyon ült, az aranyon,
Éreztem, megöl, ha hagyom.

Bándi András - Szabó János kiállításáról

Bándi

2.

Élet

o. XXVIII/16

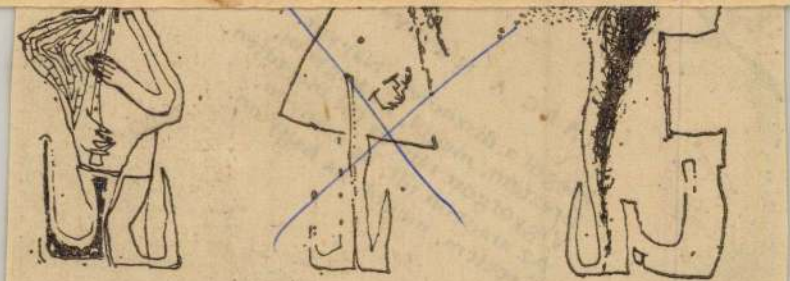

BELLA ISTVÁN:

SAJTOFIGYELO
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726

Bándi András grafikus

ÉLET ÉS IRODALOM

1981 ÁPR 18

1021

...lvégzése után jelentkezt
...piskolába, de csak esti
...ért inkább a gimnáziumot
...vészeti elképzeléseimmel
...gi után átmenetileg a XI
...iónál dolgoztam. Megpály
...iskolát, de felvételim
...a Csepel Müvek Munkásc
...tagja vagyok és a Szege
...müvelés szakon tanulok.

1. Név: SZABÓ JÁNOS
2. Szül. hely: Budapest
3. Szül. év: 1960 hó 04. nap 02.
4. Anyja neve: Schneider Mária
5. Lakcíme: Bp. Vasmunkás tér I.
6. Munkahely — iskola: XI. ker. Dekor.
7. Foglalkozása: Dekorációs bm. 08.01.

1 600402 0237

LATKOZAT
t elfogadom, határozat
hó ..... nap
aláírás
Ára: 50

Bándi András–Szabó János: Én vagyok

totta volna. Vívódott hát érte — „vívódó magyar"-ként —, szerette volna jó irányba terelgetni, hogy vesztébe ne rohanjon; tetszelgésből, nemzeti önzésből országvesztő bűnbe ne essék, erőt ne tékozoljon hajlama szerint, hiszen a külföld sokszor e közszereplésben feltűnést keltő típusból ítélt meg minket. Pedagógiai szenvedély s talán valami reménytelen „szerelem" fűtötte, amikor érte, s nem ellene haragudva, bírálta ezt a „kurucból" hol kortessé züllő, hol rétorrá előlépő alkatot. Ez munkálhatott benne akkor is, amikor — Széchenyit leszámítva — úgyszólván az egész reformkort bírálta, némileg leszűkítve jogásznyelven szónokló lateinereire és nemzeti eposzt álmodó költőire. Ez a nemzeti parádé-fóbia munkálhatott benne, amikor ellenükre szívósan működő nemzetalapítókat és nemzet-önkritikusokat mutatott föl, Bessenyei, Berzsenyi, Katona, Széchenyi, Kemette képessé, hogy a közösségi gondokkal is azonosulni tudjon. Rendkívül nagy feszültségű, kétpólusú, dialektikus szellem: egyszerre élte a múltat és jelent, egyént és nemzetet, Keletet és Nyugatot, a dolgok esztétikáját és etikáját, az egyéni „üdvösséget" és a „polgártársi (citoyeni, A. J.) kötelességet".

Ez a dialektika — s nem eklektika — int bennünket, hogy tőle *is* minél többet tanuljunk. A mostani hatvanévesek és fiatalabbak sorában számosan vannak, akik Németh László mellett az ő ellenfelei közül József Attilát, Lukács Györgyöt vagy Babits Mihályt is a tanítómesterüknek vallják. Érthető, hiszen valamiképpen mindannyian Ady Endre társai vagy utódai voltak. „Irgalmatlanok ne legyünk magunkhoz" — mondom Nagy Lászlóval: egyikükről se mondjunk le, ha belőlük, egymás iránt, olykor hiányzott is az irgalom.

be[illegible] Amíg éltek, a jövőre szomi[illegible]tak mindannyian, szüntelenül a [illegible]vőről ábrándoztak. Mindegy v[illegible]nekik, ki milyen nyelven kiált[illegible] Holnap után: így találkoztam [illegible]lük, egymásba fonódó utakon."

És ez a fontos; e gondolat kifejtéséért is érdemes volt ezt a műfajában meghatározhatatlan könyvet megírni. ***Bodor Pál*** erdélyi író, a meglepő és megejtő könyv utószavában hangsúlyozza: „Ezt a könyvet a ***hangulatáért*** (így, dőlt betűkkel, kiemelten írja) érdemes elolvasni."

Egyetértőn is ellentmondhatunk?

A Bukarestben magyarul megjelent emlékiratnak csak egyik — s nem egyetlen — erénye a hangulatteremtés. A Szép város Kolozsvár... nemcsak a hangulatáért értékes, hanem az irodalmi, társadalmi, egyszóval történelmi fon-

[illegible] irodalmat. Pirandello, James Joyce, Virginia Woolf román nyelvű tolmácsolóia. Ady novelláinak első román fordítója. Szántó György, Karácsony Benő, Ligeti Ernő, Berde Mária, Szenczei László, Füst Milán műveinek és Szegő Júlia Bartók Béla című életregényének átültetője. Nemcsak író, hanem zeneszerző is: a román Impressario iroda vezérigazgatója s a Román Rádió és Televízió zenei főszerkesztője volt. Befejezetlen emlékirat címmel magyar művészekről és írókról 1971-ben írt már egy könyvet, amely szintén a Kriterion Könyvkiadónál jelent meg.

Nedeczky Ferenc

Bandéné

festőművésznő

VI. versenyen - Nemzeti Szalonban - képével szerepel.

Az Est.
1929.VI.16.

MDK

Bándi Brandt A.,ip.müv.

/Herendi porc. gy./

Sielö. Terv. Ambrózy Sándor./1942.
Fürdözö nö. Terv. Lux Elek/1942.
Táncosnö. " " " /1941/

OMIP Társ.Bp.-Orsz.M.Ker.Kiáll. 1942. Kat.18.1.

MDK

Bándi Brandt A. festö.ip.müv.

/Herendi porc.gy./

gr.Hadik András. Mint.Vastagh György.

Zsuzsanna. Mint Lorincz István. 15.1.
Labdázó nö. Mint. Gondos József./1941/ 15.1.
Női akt. Mint. Lux Elek. 15.1.

OMIP.Társ.Bp.-Orsz.M.Ker.Kiáll. 1942. Kat. 14.1. éd
15.1.

MDK

Bándi Brandt A.,festö

/Herend Porc.gy./

Balaton. Terv. Lörincz István./1942/
Fóka. " Huszár Imre. /1942/

OMIP.Tárt.Bp.-Orsz.M.Ker.Kiáll. 1942.Kat. 16.l.

MDK

Bándi Brandt A.,festö
/ Herendi porc.gy./

Vénusz /1941/ Terv. Lörincz István.
Elefántbaby/1942/.Terv.Halmágyi István.
Éva. Terv. Jálics Ernö. /1942/
Hamupipöke. Terv. Lörincz István. /1941/
"Merengés" " Lux Elek. /1942/

OMIP.Társ.Bp.-Orsz.M.Ker.Kiáll. 1942. Kat. 17.1.

MDK

Bándi Brandt Agoston iparművész

Elismerő okl.nyert a II. Magy.Orszg.Iparm. Tárlaton.

Cikk:Horváth Endre kapta az állami iparművészeti aranyérmet.

Esti Magyarország 1943.maj.25.

Bándi András, amatőr grafikus

A Budapesti Történeti Múzeumban a vizuális művészeti hónap alkalmából megrendezték az amatőr képző-és iparművészeti körök kiállítását. — A kiállítás legszimvonalásabb munkái nagyrészt grafikák. Különösen kiemelkednek Bándi András, Fieber Béla színezett fotografikái. (említve).

Pasqualetti Zsófia: Egy amatőr kiállítás kapcsán.
Népművelés, 1954. júl. 12-13-old.

Bándi András

Bándi András és Szegedi Péter kamarakiállítása október 10-ig tekinthető meg a Csepeli Munkásotthonban.

*

Magyar Nemzet 1987. IX. 25.

Bándi András, grafikus

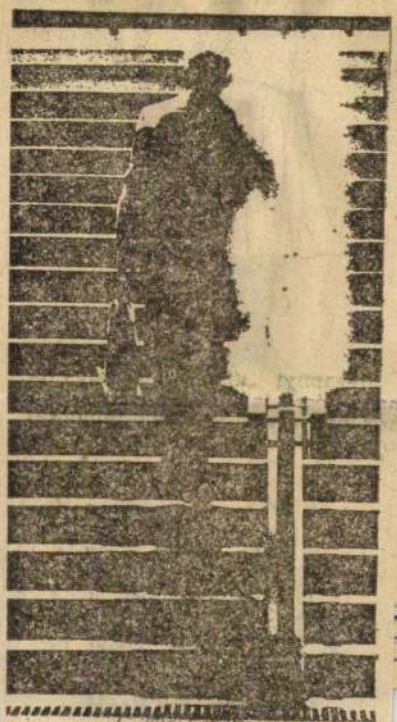

Bándi András: Izzás

Bándi András

5

Élet és Iro 385. okt. 25 XXIX/43

Rohály Attila: Napló

Bándi András, grafikus

Bándi András rajza

8.

Élet és Irodalom Bp. 1985. aug. 26. XXIX/17

SÓ MOH

élgetés a gyári érték

gis tipikus. Az ötvenes években szo-
ízi szintű. 1957-ben idehaza elsőként
rendszer, ez újabb virágzást és kül-
A hatvanas évek közepének centra-
m kíméli, az összevonás után meg-
n belső és külső okok vezettek a mai
kahelyén a munkások többsége, elé-

Bándi András, grafikus

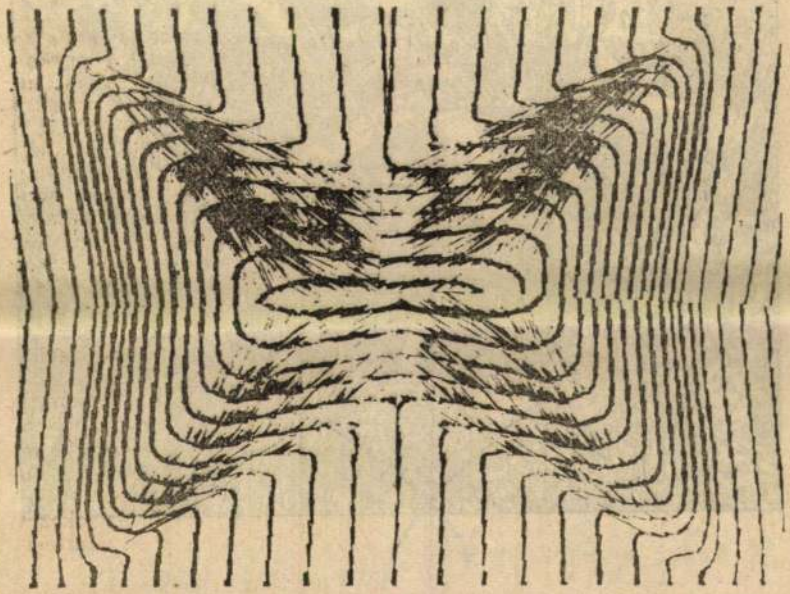

Bándi András: Zsindely

Bándi
Élet

12.
XXIX/15

Tarpataki Károly: Hagyd az ornitológust

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Bándi András

ÉLET ÉS IRODALOM

1984 MÁJ. 4

1021

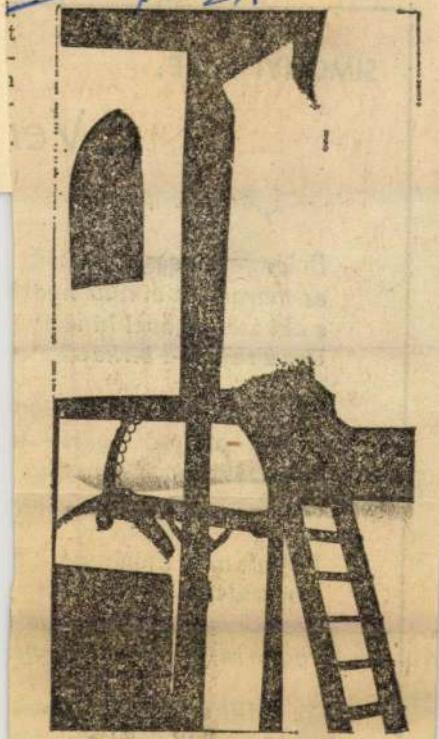

Bándi András: Templom

Belényesen egy juhakol;
ez maradt az elmúlt nyári
s aki zsendicével kínált;
Urs Traján, a birkapászto

Csöndes tűznél békességg
ültünk szikkadt nyári est
alig szóltunk, hiszen alig
értettünk szót egymás ny

Fújtuk csak dohányunk f
s bámultuk óriásra nőtt
árnyékunkat — s bólogatt
egy arra-jövő ha ránkkös

És szállt a füst, jó áldozat
s abba kettőnk hite elfért.
Egyikünké sem volt hami
(mint hajdan az egyik tes

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Bándi András
grafikus

ÉLET ÉS IRODALOM
1984 JUN 8

1021

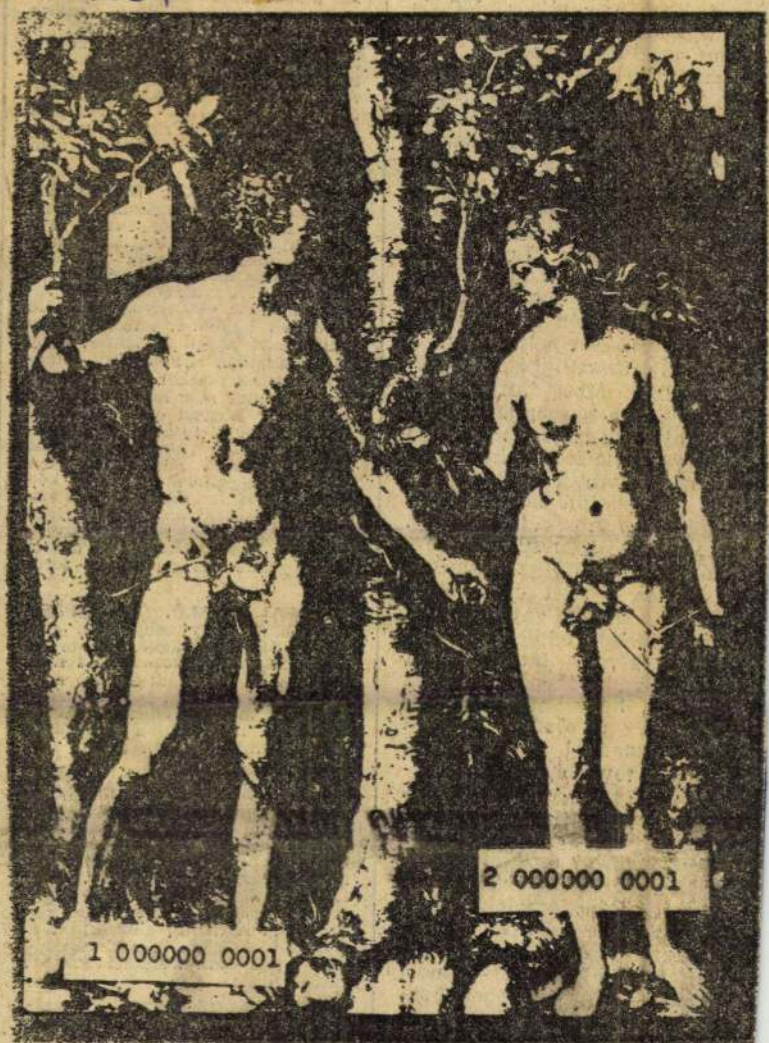

Bándi András–Szabó János: Azonosítás

iromány birtokában, azok bizony nem tudnak semmit!

Lehet, hogy erős túlzás Miklós Pál megállapítása, mindenesetre bennem megfogalmazódik a kérdés: manapság hogyan alakít ki az ember véleményt bizonyos jelenségekről? A magamhoz hasonló laikusok nyilván a tömegkommunikáció áldásos tevékenységéből alakítják ki a maguk „hiszekegyét". Vagy ellesett-elkapott félmondatokból, féltitokban elhullajtott tudásmorzsákból. Így történhetett meg, hogy én is megelégedtem a felelősök megbüntetését szorgalmazó vélemények naiv ismételgetésével. Ahelyett, hogy a bonyolultabb összefüggéseket kerestem volna. Most Miklós Pál írása fölnyitotta a szemem. Valóban ezernyi ága-boga, megannyi vetülete van ennek a képlopási történetnek, amelyek szokás szerint a társadalmi közmorálhoz, szemléletváltozáshoz „futnak ki". De ha valóban ilyen súlyos kérdésekről van szó, ha az ügynek a közművelődés egészét érintő tanulságai is vannak, vajon miért nem értesülhetett eddig erről az, aki tisztán kívánt látni? Miért van bizonyos „kiválasztottak"-nak adatott meg, hogy az *igazságot* megismerjék, miközben mások minden bizonnyal a túlnyomó többség) élt tovább botor tévhitben?

Bennem ez az egész képlopás-ügy a saját véleményemmel szemben kételkedést erősítette fel. Mert hiába követtem feszült figyelemmel a beszámolókat, nyilatkozatokat, elemzéseket, hiába próbálkoztam meg valamiféle *álspontot* kialakítani, az — most már látom — szükségképpen kudarcolt volt. Oktondi törekvés volt az után, amikor az ember azt hiszi, van értelme annak, hogy véleménye legyen, amely elidegenítettetlenül az övé, amelyet egyedül ő alakít ki, s amely valóban *magázat*. De ha eddig nem egé-

Miklós születésének 75. évfordulója alkalmából. Ugyanekkor bátor vagyok az Önök — s egyben a szerző — szíves figyelmét felhívni egy kellemetlen tárgyi tévedésre, mely két mondatban is szerepel: »Radnóti Miklós! Mikor ő meghalt: Petőfi Sándor már hatvan éve halott volt. Hatvan éve tűnt el nyomtalanul a földben.« Radnóti mártírhalálakor (1944.) Petőfi **nem 80, hanem** már kilencvenöt éve nyugodott a jeltelen sírban. A költő nyilvánvalóan Radnóti **halálának** évét a születési évével (1909) tévesztette össze." Nem tévesztette össze. Sajnos, sajtóhiba és nyomdai figyelmetlenség esete forog fenn.

SZALAI LÁSZLÓ, BUDAPEST. Olvasónkra mély benyomást gyakorolt **Pilinszky János** KZ-oratóriumának tévéváltozata. Az iránt érdeklődik, számíthat-e arra, hogy a mű nyomtatásban is megjelenik. Pilinszky műve nyomtatásban is olvasható, megjelent a **Nagyvárosi ikonok** című kötetben (1970).

ZSIGMOND GYULA, BUDAPEST. „A Magyarország május 27-i számában a 2. oldalon közli, hogy az einstein mint új időegység csak áprilisi tréfa volt a Berliner Zeitungban. A Magyarország után az ÉS is beugrott a tréfának, 2:0 a Berliner Zeitung javára" — tájékoztat kedves olvasónk, némi karöröm mel. A „gólt" elismerjük, de a bíró nem biztos, hogy megadná, hisz mi is csak tréfálkoztunk a furcsa híren.

N. K. GÁBOR, GYŐR. „T. Szerkesztő Elvtárs! Én ma egy jogi kérdésben szeretnék Önökhöz fordulni. Nekem nagyon regényes életem volt ma úgy tűnik, mint egy álom. 1931. júli. 26-án születtem Budapesten a Föld utcában. (II. ker.). Iskoláimat az Apát utcai elemi iskolában, majd a Kór-

Bándi András, grafikus

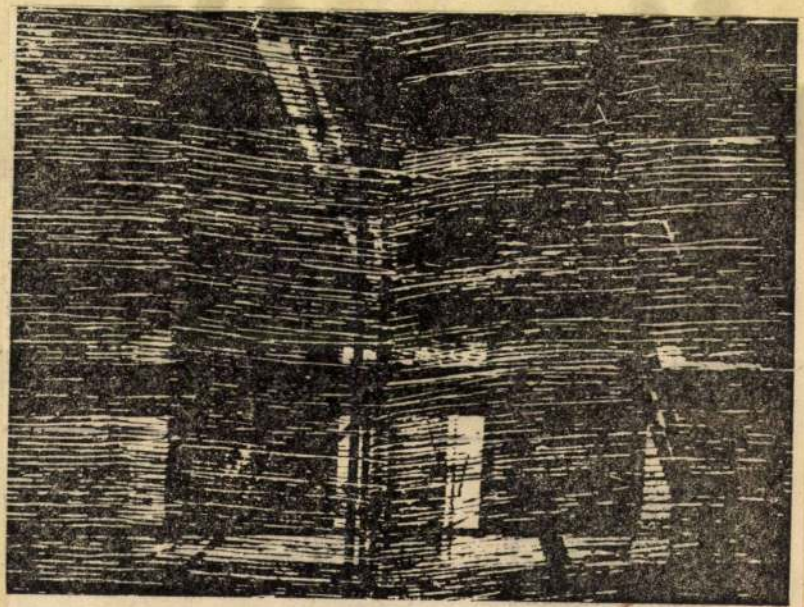

Bándi András: Nád mögötti ablakok

Bándi

Élet

15

XXX/3

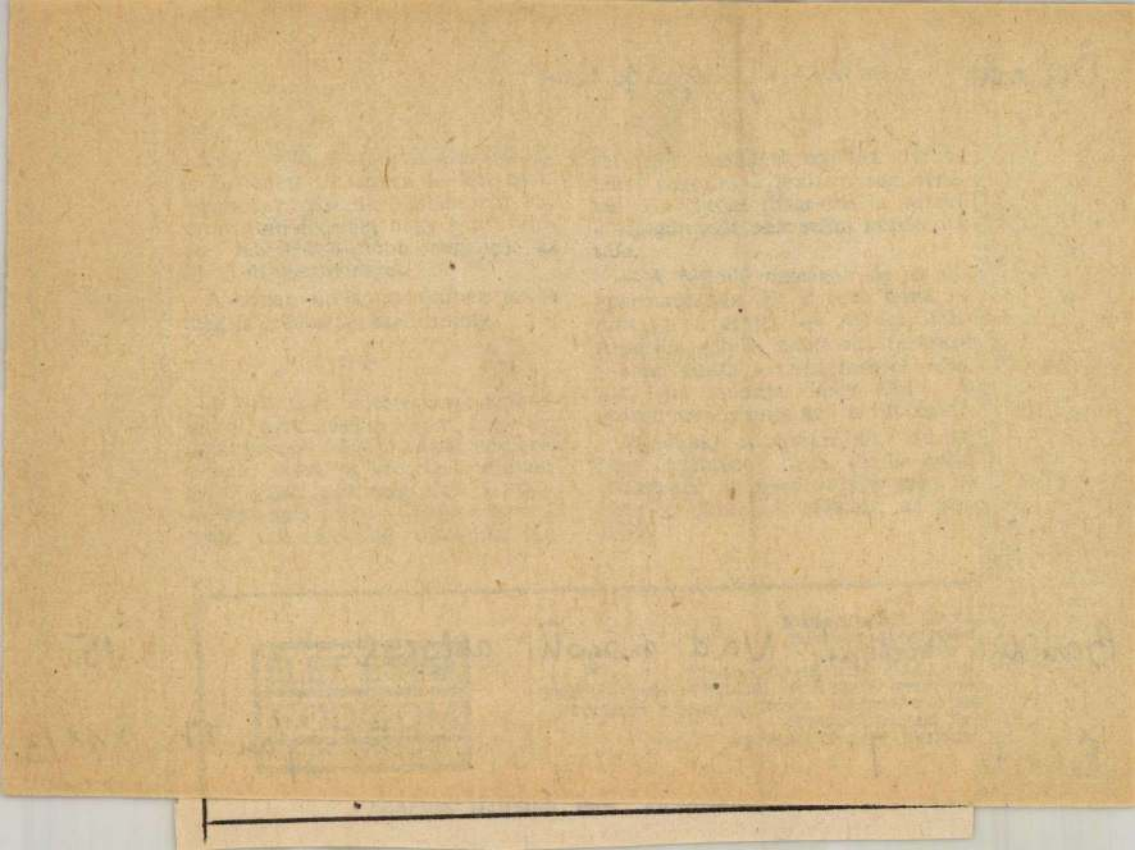

Bándi András, grafikus

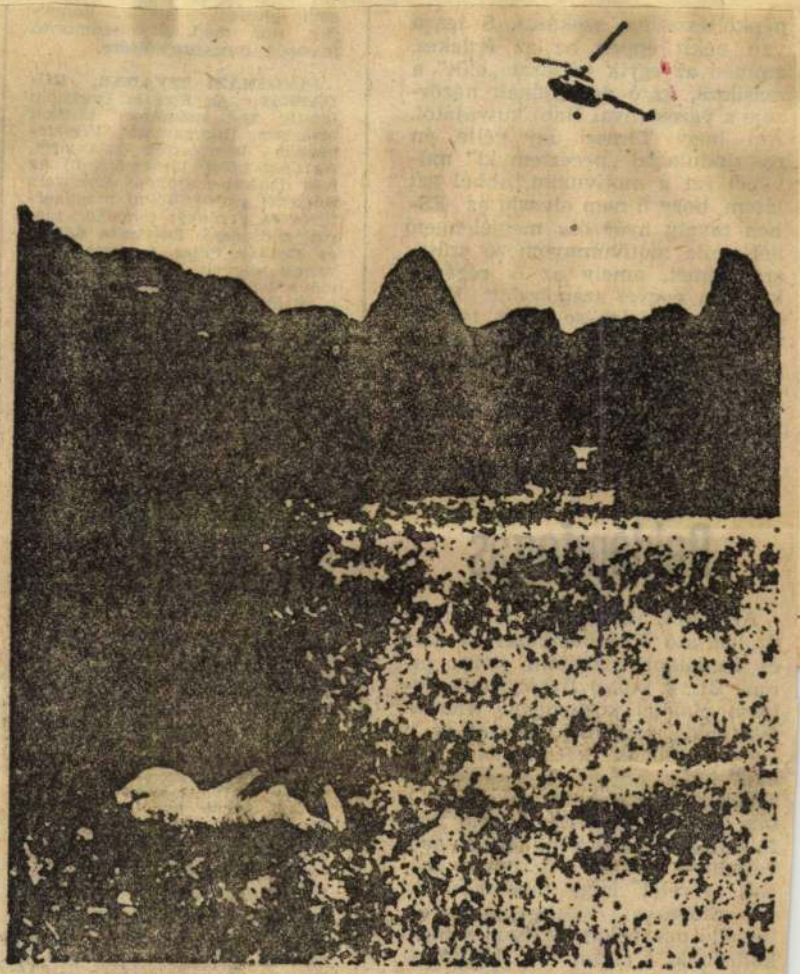

Bándi András: Pacsirta

Bándi
Élet

1.

XXX/6

nuár 31., 8. oldal) *Drámaíró-tanfolyam* címmel közleményt jelentetett meg, amelyben engem is a „közreműködők" között említ. Néhány héttel ezelőtt valóban fölkért a kisszövetkezet elnöke, hogy tanítsak „drámaírótehetség-kutató tanfolyamukon". Ezt a munkát én *nem* vállaltam, csupán arra tettem *szóbeli* ígéretet, hogy *tanácsadóként* véleményezem kurzus során elkészülő darabokat. Szerződést nem kötöttünk, s ahhoz sem kérték az engedélyemet, hogy a tanfolyam meghirdetésekor a nevemet fölhasználják. A közlemény tehát illetéktelenül hivatkozik rám, és ráadá-

ból az obeliszkből, amelyet **Szalle László** említ **Obeliszk** című írásában (Élet és Irodalom, január 17.) és amelyet államiságunk kezdetének ezredik évfordulóján állítanánk föl, vigyázzunk, nehogy megkésssünk egy évvel! Nem jesz jó 2000 karácsonyáig várni az ünnepléssel. Szent István királyunkat ugyanis a javasolt dátumhoz képest ezeregy évvel előbb koronázták meg. Az ezredik év karácsonyán történt a koronázás, de mert a karácsony már a következő évhez tartozott mai számítás szerint 999. december 25-én (mellesleg a prózai hétfőre esett ez a nap) koronázták meg. Jó volna tehát, ha 1999. december 25-re készülne el az obeliszk. Talán még időben szóltam."

KECSKÉS JÓZSEF nyugalmazott

Bándi András, grafikus

Bándi András: Önarckép

Bándi András: Önarckép

2

Élet és Irodalom, Bp. 1986. márc. 21. XXX/12

Bándi András, grafikus

Bándi András: Erdő

Bánd

Élet

1

XXX/14

kisebb hiba, mint amikor egyes számnak tekintik.

Gyanítom, hogy a nyelvünkben már meghonosodott múzsa, argonauta vagy újabban az asztronauta és más szavak analógiás hatá-

Illyés Gyula véleményét az Eluard-versével való rokonság műhelytitkairól, de válaszát sajnos nélkülöznöm kellett.

Péter László

Bándi András, grafikus

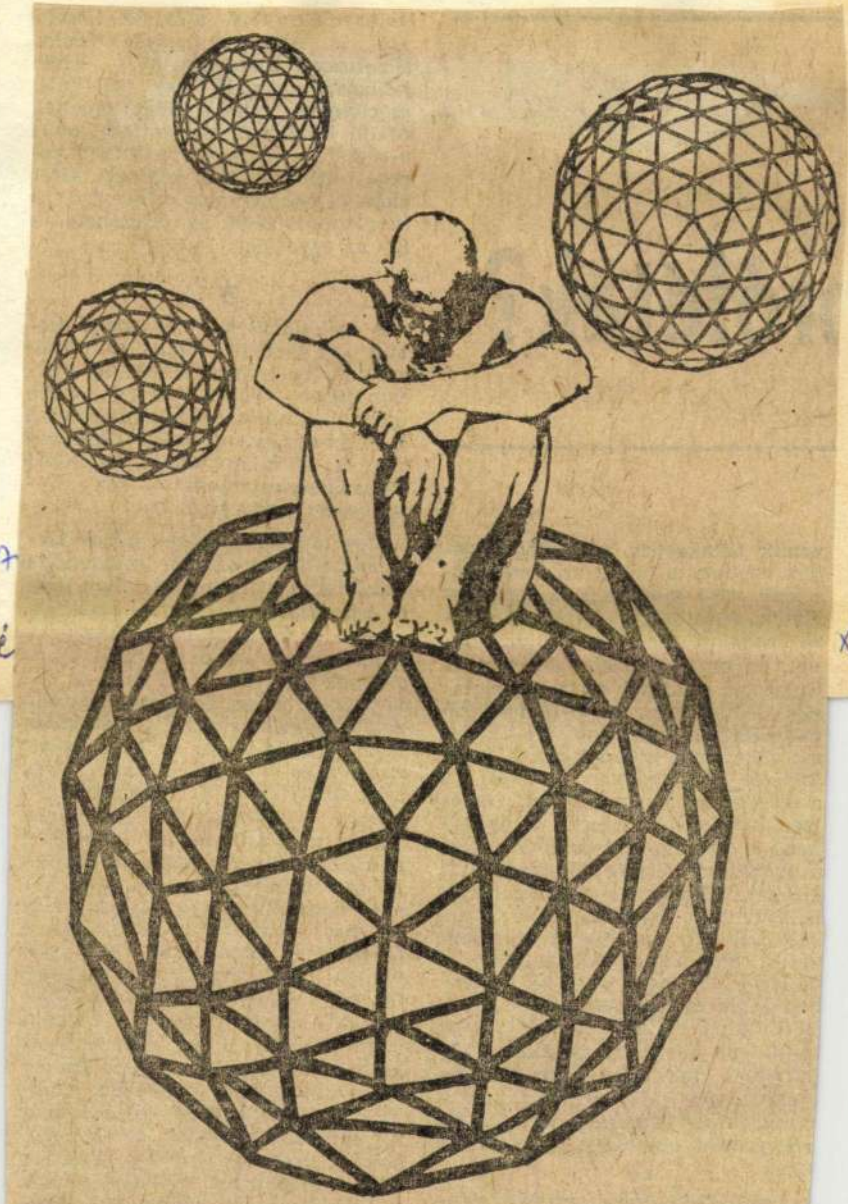

Bándi András: Hol vagy, kis herceg?

Bándi A

Élet é

5

XXX/34

sait, a sajtóban is fel-felbukkanó nagyszerb kijelentéseit (konfliktusát a koszovói albán írókkal, vélekedését a „jugoszláv nyelvről és a kulturális technológiáról", amelyen a szlovének szerint a nyilatkozó a szerbhorvát nyelvet, mint a jugoszláv kultúra fő hordozóját értené). Tiltakoznak a crnagoracok is, Bulatovic ugyanis Crna Gorában született, de magát szerbnek vallja. Sőt, ezt nyilatkozatában is vállalja: „Mi nem vagyunk a szerben kívül önálló nemzet" — állítja. Földijei kérlelhetetlenek. „Nem tölthet be tisztséget az, aki tagadja egyes nemzetek létezését, kétségbe vonja saját nemzeti kultúrájukra való jogukat", mondja az íróegyesület elnöksége Crna Gorában.

A szövetség (össz-jugoszláv intézmény!) egységét mindenki félti, de nyíltan visszavonulni senki sem

letkeznek, s jobban „becsatornázott" érdekérvényesítési lehetőségek esetén máshol is ütköznének meg. Erre büszkének lenni, „Oh, azok az érzékeny irodalmárok!"-alapon, értelmetlen. Érdemes azonban tudatosabban figyelni e konfliktusok előrejelző szerepére. Először is, ezeket a szervezeteket szeizmográfként lehetne használni — más, marginális csoportokkal együtt — társadalmi változások elvben lehetséges irányainak bemérésére. A társadalmi peremcsoportok érzékenysége a várható vagy csak lehetséges válságok iránt különösen nagy. S ez igen fontos olyan társadalomtípusokban, amelyek visszajelző idegvégződései nem túl sűrűek. S a miénk, azt hiszem, ilyen. Másodszor, épp a sajátos játéktér módot ad próbafutamokra a legkülönfélébb társadalmi erők, törekvések, szándékok elkövetkező akciójához is.

XXXI. ÉVFOLYAM, 38. SZÁM

ÉS XXXI. évf. 38.sz. 1987 1.p.

BÁNDI ANDRÁS

Bándi András: Dürer-változat

„Nem akartunk mi bírósági pert, csak azt, hogy ne Hankó... legyen a főnökünk... akkor megtettük a kellő lépéseket." „Milyen választ kaptak? Sárvári Zoltánné, a városi tanács elnökhelyettese megfenyegetett bennünket, hogy az elhajított kő nem áll meg, hanem tovább repül és leesik."

Valóban volt egy rendelőintézeti értekezlet, ahol ez elhangzott, de nem ilyen értelemben és egyáltalán nem fenyegetésként. Arról próbáltam az értekezleten meggyőzni a bejelentőket, hogy Hankó dr. tovább nem igazgatóhelyettese a rendelőintézetnek, hiszen a városi tanács végrehajtó bizottsága e beosztásából már felmentette. Viszont azt is elmondtam, hogy ezzel nem lehet befejezni az ügyet, kötelességünk az ügyészségi feljelentéssel egyetérteni. (Amit a kórház igazgatója már akkorára meg is tett.) Az ügyet végig kell csinálni. Erre hoztam a példát. Kifejtettem, hogy már nem lehet a kórházon belül elintézni az ügyet, mint ahogy egyesek szerették volna, és mint ahogy a cikk is erre utal. Idézem: „a följelentők az orvosi etika íratlan szabályai alapján az orvostársadalmon belül szerették volna elintézni az ügyet..." Az etikai magatartás és a bűncselekmény között azonban nagy a kü-

kellene." Egyetértünk olvasónkkal. Megjegyezzük, a „fenntartható" kifejezés először éppen a mi lapunkban jelent meg ebben az összefüggésben. **D. L. Meadows,** amerikai kutató a vele készített interjúban **(A növekedés határai, ÉS, 1982. október 8.)** „fenntartható társadalomról" és „magas termelékenységű, fenntartható nyersanyagbázisról" beszél, legalábbis az interjúkészítők, **Szeky János** és **Vega Vilmos** magyar fordításában. A példa, úgy látszik, nem volt ragadós. Mellesleg ugyanebben a cikkben olvasható az első híradás a **Balatoni** Csoport majdani megalakulásáról — e tudós társulást (Balaton Group) azóta is következetesen **Balaton Csoportként** emlegetik a magyar sajtóban és szakirodalomban, nem tudván, hogy az angol szókapcsolatban a Balaton szó melléknévi értékű, a csoport megalakulásának **helyét** jelzi. Ez egyébként arra vet fényt, hogy az utóbbi évtizedekben még a magas tudományos körökben is némi gondok vannak az idegennyelvtudással, vagy a fordítói készségekkel.

KOVÁTS SZILVESZTER, BUDAPEST. Levelírónk azt kérdezi, hogy „hol is vagyunk tulajdonképpen". Kérdését arra alapozza, hogy az Élet és Irodalomban a következőket olvasta: „Hegyi Gyula szerint **(Drága gyűrű fáradt kézen,** augusztus 14.) »A Forma—1 elegáns gyűrűje, persze, az előfutamokkal együtt is mindössze három napig csillog a mi **kelet-európai** kezünkön.« A másik példa Faragó Vilmos **Vinkó** című tévé-

BÁNDI ANDRÁS

ÉS XXXI. évf. 44.sz. 1987 10.p.

Bándi András: A nagy utazás

vasó!

a Magyarok a Kárpát-medencében c.
ntettel a téma iránti nagy érdek-
jól teszi, ha már most, előre
, 336 oldalas kötet ára 236.- Ft +

yvkiadó Vállalat Értékesitési
ti megrendelőlap beküldésével.

) E L Ő L A P

edencében c. könyvet

.....
...../irányitószám/....
...../utca,házszám/.

ő neve, telefonja:.....
.....

/á 236.-Ft + postaköltség/ a kapott
a átutaljuk.
.

.....
aláirás, bélyegző

MDK

Bándi Brandt Agoston okl.iparművész

Elismerő oklevelet nyert a II.magy. Országos Iparművészeti Tárlaton.

Cikk: A kassai iparművészeti tarlat dijnyertesei.

Pest, 1943 maj.25.

Bándi-Brandl

szinezte tartózkodó kopenhágai stilusban Lörincz István által készitett aktjait.

R.Szörédi Ilona: A kultuszminiszter nyitotta meg a kerámikai kiállitást.
Uj Magyarság. 1942. nov. 7. 6.l.

A Helytörténeti Gyüjtemény várja a látogatókat a
Csepel története napjainkig című állandó kiállítás
megtekintésére.

FK.: Sárkány István
művészeti vezető

MEGHÍVÓ

BÁNDI ANDRÁS

A CSEPEL GALÉRIA
szeretettel meghívja Önt és kedves családját
1994. december 1-én 18.00 órára a

CSEPELI KÉPZŐ- ÉS IPARMŰVÉSZEK

kiállításának megnyitójára

Megnyitó beszédet mond:
BECSEI DÉNES
Budapest-Csepel Önkormányzata
Polgármesteri Hivatal Oktatási, Művelődési és Sport Iroda vezetője

A kiállítás helye:
Budapest, XXI. ker. Szent Imre tér 3. Tel: 276-7343

Megtekinthető:
1995. január 8-ig, 10-18 óráig, hétfő kivételével naponta.

KIÁLLÍTÓ MŰVÉSZEK

Bándi András
Benyó Pál
Bodnár Ede
Budahelyi Tibor
Csőregh Éva
Dékány Ágoston
Hajtun Klára
Juhász Erzsébet
Kaubek Péter
Lacza Márta
Misch Ádám
Óváry Géza
Pantl Mihály
Pálffy Katalin
Rékási Konrád
Sárkány István
Timák István
Várnagy Ildikó
Záchné Ádám Izabella
Zombory Zoltán

Bándi Brandt

Ágoston

iparmüvén

l.

Szépmüvèszet

1943. 115 l.

BAZAR
KOVÁSZNA

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Bándi Brandt Ágoston
iparművész

a kassai iparművészeti
kiállítás alkalmából
a kultuszminiszter
~~dicsérő~~ elismerő oklevelet kapta.

Pest, 1943. máj. 25.

Esti Magyarország
1943. máj. 25.

Bandi András

A Maros megyei művelődési képzőművészeti kiállításon részt vett műveivel.

A Hét, 1971. szept. 9. 2. elj. 15 m. Gp.

Bandi Anna

A Maros megyei működvelő képzőművészek kiállításán
részt vett műveivel.

A Hét, 1971. ápr. 9. 2. evf. 15 sz. 9 p.

Bandi Dezső, szobrász

Megemlítve: mozgósító szerepe a székely népművészet korszerűsítésében.

Balogh Edgár: Néphagyomány és művelődés 14–19.

TISZATÁJ, Szeged, 1973. augusztus XXVII/8.

Bandi Dezső

Marosvásárhelyi művész, az erdélyi népi művészek felkaroló-
ja. Az ő biztatására kezdi olvasgatni Kiss Anna.
Bandinak Bonnier Zoltán a könyvében (Csillagfara-
gók) külön fejezetet szentel.

Sz. R.: Kiss Anna képeiről; Művgyűjt., 1973/4. sz. 25. l.

„Szobrászművésznek készültem"

— Bandi Dezső 75 éves —

— Volna dolga a szócikkszerkesztőnek, ha Bandi Dezsőről kellene tömör jellemzést adnia. Szerencsére Ön annyira ismert, hogy a napilap riportere megússza ezt a munkát...

— 1919. október 7-én születtem Magyarsároson, otthon jártam ki a hét elemit az unitárius felekezeti iskolában, majd Székelykeresztúron és Kolozsváron tanultam szintén unitárius kollégiumokban. Jó tanáraim voltak, Keresztúron: Bene József, Molnár István, Mészáros Imre... Tőlük jött az első és döntőnek bizonyuló indíttatás. Hogy életem aztán a népművészet jegyében alakuljon. Budapesten is tandíjkedvezménnyel tanulhattam, akárcsak itthon: Györfi-kollégista voltam. Szobrászművésznek készültem, mindenki azt hitte, az is leszek. De ott a népi írók, a népi kultúra szakértői tartottak előadásokat arról, hogyan lehet a parasztság élet- és kultúrszínvonalát szervezni. Ott tanultam az iparművészetet. És vakációimban már Abásfalván. Ravában faragtam az ácsokkal. Ekkor kezdtem a falumunkát.

Legelső faragásom mégis egy „premilitár" táborban keletkezett, mégpedig Bukovinában. Egy bicskával farigcsáltam, meglátta a százados, azt mondja: faragjak egy „troicát". Hát én mért ne. Fel is szentelték.

A kollégium gondoskodott róla, lehettem volna valóban szobrászművész is. Kolozsváron minden elő volt készítve. De a Györfi-kollégium szellemisége mégis megváltoztatta a pályámat.

1945. januárjában Marosvásárhelyen tanítottam, a református kollégiumban. Itt kezdték a szobrászkodást Péterffy Laciék, Hunyadi Laciék, Bálint Károlyék. Akkor már olyan feladatokat kaptak, hogy az élet minden területét mintázzák meg — ezeket szülőfalum építendő művelődési otthona homlokzatán képzeltem volna el — aztán más világ jött, hiába vettük meg a téglát is, nem mi építettük fel... El is helyeztek közben.

Tudja, én nem akartam pedagógus lenni. Nem volt semmi pedagógiai érzékem, én olyan egyenes és szigorú voltam, mint a tanáraim. Nem is szabadna tanítania, akinek nincs gyermeke. Én csak akkor tapasztaltam, milyen nagy dolog ez. Ezt az iskolát azután jártam ki. A legjobb tanulót is megbuktattam műszaki rajzból egy évharmadban.

Nekem semmi sem sikerült volna, ha nincs a sok-sok segítségem. Az akarathoz, melyet a népművelésben kollegista örökségként igyekeztem megvalósítani, társultak volt tanáraim, küldték hozzám a tehetséges népművészeket, pl. Demeter Domokost Énlakról és másokat. Jólesett, hogy megbíztak bennem, s én tudtam szakmai tanácsot nyújtani a falu embereinek. Egymásnak adták a hírt, hogy van valaki, aki érti, amit csinálnak, és segít is. Ez volt az egyik. A másik a publicitás. Nézze, nekem felajánlották, írnék könyvet. De én előbbrevalónak, hatékonyabbnak tartottam s tartom a napisajtót, mert azt legalább néhány érdemben cselekedni tudó ember elolvassa és közvetítésükkel eljut mondanivalóm a többiekhez. De a könyv bizony sokáig porosodhat a polcon, míg valaki felfedezi. A napilapok, kezdve épp a Népújság elődével, de az Előre, a Korunk, az Utunk is, szívesen közöltek tőlem, nem hevertették el az írásaimat. (Mint mostanság, hogy fontos közleményt képesek napokig, hetekig elfektetni.)

Közvélemény, köztudat nélkül nincsen semmiféle kultúra. Itt a sok tanító, tanár, a lelkészek, papok szerepére utalnék, ők régebb is, ma is döntően segíthetnek. Hívtak, s ahol közösségi érdeklődést tapasztaltam, mentem is. (Ezt sem igen tapasztalom mostanság.) Az információs eszközök ma inkább a szóbeszédet, a mellébeszélést, az úgynevezett politikumot részesítik előnyben. Az, hogy valakik valahol dolgoznak, nem szenzáció.

— Augusztusban Önt a Magyar Művelődési Minisztérium **Életfa**díjjal jutalmazta. Életműve: az a sok-sok tanítvány, akiknek munkásságában ott vibrál mindég valami az ön személyiségéből.

— Legnagyobb elégtételem az utóbbi időkből, hogy faragókört vezethettem a Bolyaiban és szintén faragó- valamint kerámiakört Korondon; s olyan ifjakat segíthettem, akik vagy hivatásos művészekké válnak, vagy olyan felfogást alakítanak ki és képviselnek, amelyet én is képviselek.

— Tanár Úr, hetvenöt év pirospozsgásan találja, mozgékonyabb, mint valaha. Ha egyetlen kérése-kívánsága teljesülhetne, mi volna az?

— Dédelgetett tervem: megszervezni a **Sóvidéki Kulturális Napokat**, méghozzá átfogva a táj-egység kultúrájának egészét: két napot szánnék Szovátára, kettőt Parajdra, kettőt Korondra. Ha eljön egy érdeklődő Japánból vagy Nagy-Britanniából, az kapjon átfogó képet szovátai üdülése alatt mindenről ami e nép kultúrájára jellemző. Nem könnyű ez. De el kell már indulni, s a háttéripar, a szolgáltatások, az iparművészet, a népművészet együttes hatására, az értelmiség, a hatóság együttműködésére van szükség. Tudja, azt kívánnám, hogy ha egyszer beindult ez a sorozat, akkor a többi népművelő, népnevelő, szakember nélkülem is tudjon boldogulni. Addig most még éppen elmegyek Korondra. Udvarhelyre, talán Csíkba is, mert rengeteg utazással, utánajárással jár az ilyesmi. Korondon újabban naiv festőkört is szeretnék a faragók és a keramikusoké mellett alakítani, hátha felszabadíthatjuk őket a beidegzettségek, a gátlások alól, s tehetségüket ezirányban is fölmutathatnák...

BÖLÖNI DOMOKOS

9h. 04.13.
Népújság/Kultúra

a másnaposság.

Ha csak a vizsgáira gondol is!

Mert jóllehet a közös tárlaton főhelyet és magas osztályzatot kapott vizsgamunkáira, otthon a családban mégsincs békesség, mert nincs munkahelye.

— Mit érsz a dicsérettel, — így az asszony, — ha pénzt még sohasem hoztál a képeidért?... Jó... Azt mondod, ígérték, hogy alkalmaznak a kirakatrendezőkhöz, de én lefogadom, az csak ígéret: bolondnak örüm.

Kiábrándító ez a pénztelenség.

S az asszony csak áll, nézi a festőállványt és ha semmit sem szól, az a legborzalmasabb, mert ki tudja mit forgat olyankor a homloka mögött:

— Most a télikabátod árát kened fel arra a vászonra, te kelekótya, s azt hiszed, hogy valamiről is lemondok a kédvtelésedért... — vagy — Okosabban tennéd, ha azzal az erővel a fürdőszobát mángálnád ki, annak legalább lenne itthon is valami haszna... Így már a fáskamra is tele van a mázolmányaiddal, Bandikám.

Tudja jól, ehhez hasonlókat gondol az asszony, amikor fixírozza. Olyankor elbizonytalanodik az ecset a kézben, megáll, és megáll az ész is: nem születik többet egyetlen nyomorult ötlete sem, ezért most már puszta dacból is ott ül tovább a vászon előtt, s megpróbálja kivetíteni magából azt az óriási káoszt, de lehetetlen.

És olyankor az sincs amit mondani. Amiért veszekedni. Nincs. Ott vergődik még egy darabig, aztán felugrik és elrohan, úgy maszatosan, mindegy hová. És még szerencse, hogy kemény tölgyfából van az ajtó, nem törik össze, amint becsukja maga mögött.

Azért vannak néha kimondottan jó napjai is.

Egyszer például, amikor így elmenekült hazulról, vadonatúj szőrmekucsmát talált a hóban. Olyan bodros asztrahánt, amilyet mindig is szeretett volna magának, de azóta sem meri viselni, mert ki tudja hol, kicsoda és miért ütné le a fejéről. Így ha hideg van is odakint, ő a gondolattal melegszik, hogy van ám sapkája, méghozzá nem is akármilyen!...

Máskor, hogy pénzmagra tegyen szert, elbandukol a piacra. Ott mindig akad valaki, akinek segítségre van szüksége. Zsákot cipel, vagy sorba áll valaki helyett, ahogy azt a hivatásos sorbanállók teszik. Ha szerencséje van, fél nap alatt összever akár egy százast is, aztán irány a festéküzlet, vagy a resztlis bolt, ahol a múltkor azt a pénztárcát találta a pult előtt.

Csak az elárusító volt, egyedül, meg is osztoztak szépen, de azóta valahogy szégyell már oda bemenni.

Kerüli a szemfüles elárusítókat, mert az a kancsal mészáros a múlt héten is rászólt, hogy már negyedszer kér két kiló karajt, s pechjére a sorban ott állt valami ellenőr-féle, aki minden áron a foglalkozása, neve, lakáscíme után érdeklődött.

— Állok elébe, kérem, — vágta ki magát. — Betegnyugdíjas vagyok... Itt a szelvényem... Tessék...; szóval az idegeim... Most a szomszédasszonyom kért meg, hogy szaladnék el helyette, az előbb meg

ideje van, mert „beszéd és [illegible]
a többi.

A mészáros legyint, a bárddal a tőkére sújt, csomagol, közben a sor dereka felé bandzsít, a hangok gazdáját keresve. Csend van. Csoszognak a lábak, fogy a sor. Bandi kipördül az ajtón, s már megállna, amikor megpillantja az előbbi „kíváncsi" bőrkabátost.

Most egyenesen odamenni hozzá, villant át az agyán a gondolat, — különben hogy várjam meg az öregurat?

Egyenesen a szemébe néz, kicsit méltatlankodva, meg egy kicsit valahogy cinikusan is, és rákezdi:

— Nem vagyok én piaci tróger, kérem. Én tizenkét évet dolgoztam a bőrgyárban és most is, hogy beteg lettem, esti iskolában elvégeztem a művészetit. Két diplomám van, uram, s a színháznál fogok dolgozni a díszletekkel. Ez a kancsi meg csúfolódik, le művész-uraz, mert biztosan látta a tárlatomat. Az is lehet, hogy az újságban olvasta a nevemet, amit egyébként akár el is tagadhattam volna, de nekem nincs, kérem, titkolni valóm.

Úgy tört ki belőle a szóáradat és olyan hangerővel, hogy a bőrkabátos kezdte kellemetlenül érezni magát s már-már elfordulna, de ő nem enged a negyvennyolcból. Újságkivágást húz elő rengeteg esőkabátjának belső zsebéből s odalökl, hogy tessék. Tessék elolvasni... mert attól, hogy beteg vagyok, nem lehet engem csak úgy sértegetni. Szemanapság minden második ember idegbajos.

Az ember riadt pillantást vet a járókelőkre, aztán az eléje tartott papírlapra néz, majd mikor már harmadszor, negyedszer hallja, hogy „beteg", meg „idegbajos", valamit mormol és eloldalog, mert az ilyenekkel sohasem lehet tudni.

A váratlan sikeren meglepődve Bandi észre sem veszi a mellette álló öreget, akinek a húst vette.

— Na, jöjjön, művész úr, fizetek egy konyakot. Addig bizonyára tiszta lesz a levegő.

Elindulnak, mint két régi ismerős.

Az öreg rázogatja az aprópénzt kabátja zsebében, Bandi pedig körülsandít, s kicsit összébbhúzza magán a bő kabátot.

Miközben isznak, arra gondol, hogy ha most ez is ad legalább egy tízest, kerek ötven lejjel mehet haza, de az öreg az ócska konyak után még a visszajáró hetet is elkérte.

„Hát ezért a deci konyakért igazán kár volt egy olyan hosszú sort végigállni, s ráadásul megjegyeztettem magam az eladóval. Legközelebb a rendőrséget szabadítja majd a nyakamba". — gondolta és elindult hazafelé. Csak este hétre ért haza, de vitt a zsebében kétszáztizenhét lejt, mert újra szerencséje volt.

Az ötlet, hogy bekukkinthat a Tulipánba, csak akkor született meg az agyában, amikor Siklódival, a részeges színésszel találkozott.

— Hogy s mint élsz, Bandikám, hogy s mint élsz, — hadarta Siklódi, — de főleg: minek?

Láttam a képeid a csarnokban... Egy Nagy Imre! Egy Munkácsy... Na, szervusz... Vagy... Nem nézünk be egy percre ebbe a lebújba?... Még hogy

Bandi Dezső keramikus
1021

Most keramikus vagyok

Beszélgetés Bandi Dezsővel

A HÉT 1981 IX. 4.

A múltkorjában, régi cikkeimet rendezgetve magam is meglepődtem, menynyi témát adott vagy sugallt nekem Bandi Dezső abban az időszakban, amikor a Népi Alkotások Házánál dolgozott.

Talán a legszebb újságírói emlékeim ezek, hiszen mindenfelé valami régen eltűntnek vélt mesterség, szokás, hagyomány újjáéledését, újrafelfedezését láthattam, amelyről jó érzéssel igyekeztem hírt adni. Évek vagy évtizedek múlva pedig legalább ilyen elégtétel volt visszatérni ezekre a helyekre, s látni mindennek az anyagi hasznát is, hogy a szép teremtése nemcsak a környezetszépítés örömét vagy a művészi munka kielégülését adta meg művelőinek, hanem a megélhetést, vagy éppen az anyagi jólétet is.

Így jártam talán legelőször Pálléknál Korondon, fent az öreg házban, idősebb Páll Lajosnál, a korongolás legnagyobb mesterénél, amikor még sokan laktak a szülői házban. Aztán épült az Antiék háza, a Lajiék háza, a Vilmáék háza — ma meg sem merek állni Korondon, mert az állandóan ünneplőbe öltöztetett, masnis, cserépvásárlásra invitáló gyermekhadtól nehezen jutnék el Antiékig, s csak egy lennék a munkát akadályozó, lábatlankodó vendégek között.

Jártam Makfalván Sárkány bácsinál, a Bandi Dezső által felfedezett egyetlen olyan fazekasnál, aki az ősi lábast, a háromlábú szabadtűzhelyen használatos edényeket készítette még. Úgy emlékszem, traktorosok voltak a fiai, s igen sok rábeszélés kellett, hogy az ősi mesterséghez visszatérjenek. A jelek szerint nem bánták meg. Ha ma rendelek náluk egy-egy újabb széria lábast a vendégekre való tekintettel, és nem megyek értük rögtön égetés után, várhatok a következő égetésig, úgy elhordják őket a turisták.

Székelyszentkirályon a valahonnan Európából ideplántált csipkeverést akkoriban próbálta Bandi Dezső honosabbá tenni, új mintákat rajzolt, s a cérna mellett hánccsal, rafiával is gyönyörűen kísérleteztek — azt hiszem, ma már szinte csak exportra dolgoznak. Vátaván nem szőttek addig lomos csergét, nem is ismerték a technikáját, akkoriban kezdte vinni Bandi Dezső a vátavai asszonyokat múzeumokba, s így terjedt el a gyapjútakaró szövésének a ma már szinte mindenfelé gyakorolt formája.

Forgattam mostanság több díszítőművészeti szakkönyvet, ahol ősi észak-erdélyi díszítőmintaként tüntetik fel azokat a figurákat, amelyekben a mezőfelei Szegedi Kis Ilka első, gyékényből szőtt falvédőinek Bandi Dezső rajzolta mintáit ismerem fel. Kis Ilka eljárónak ma is hozzánk, ha rengeteg tennivalója engedi, azóta új szállókat díszítenek messzi földön híres munkái. Kis Anna néni is időről időre elhozza legújabban varrt faliszőnyegeit s elmeséli, melyik múzeum tart éppen igényt rá, a rongyszőnyegek szövői is fel-feltűnnek. Szász Erzsébetet, a szalmakombinációs faliszőnyegek mesterét viszont azóta sem láttam, hogy tévéinterjút próbáltam készíteni egyik kiállításáról. Demeter Domokos, az önlaki kőfaragómester még mindig küldözgeti újévi jókívánságait — számtalan művészeti szakkönyv külön fejezetet szentel munkásságának. A kőfaragómunkálás már nehezére esik, reumás a keze — Bandi Dezső rávezette a rajzolás tudományára is, most képekben beszéli el kevés örömöt látott életét.

Vajon mi lett az utolsó görgényszentimrei és köszvényesi fazekasokkal? És még hányat és hányat nem soroltam fel, naiv festőket, kukoricacsuhéból fonókat, kapufaragókat, akikhez mind a Bandi Dezső nyomán jutottam el; kevés embert láttam jobban örvendeni a mások sikerének, nagyobb élvezettel magyarázni egy-egy szép korondi cserép vagy szőnyeg, faragás rejtett szépségeit. Vagy ahogyan bízott a népművészet megújítási lehetőségében, mert számára a népművészet nemcsak „volt", nemcsak hagyomány...

Egy idő után megszűntek ezek az impulzusok, az én útjaim is másfele kanyarodtak, a Bandi Dezsőé is. Még jártam az épülő vásárhelyi tisztviselőtelepi házában, ahová mindent maga tervezett és készített. Jóformán még be sem hurcolkodtak — s a hetvenes árvíznál a földcsuszamlás a hegy tetején pont a Bandi Dezső házát rokkantotta meg. Amelybe élete első saját égetőkemencéjét építette volna. Aztán tudtam meg, hogy próbál magának itt is, ott is munkateret teremteni, égetőkemencét építeni —, de ezek sorban Kőműves Kelemen-i sorsot értek.

Sétáltam vele — az ő kérésére — a vásárhelyi főtéren nem sokkal azelőtt, hogy az Alkotások Házánál munkaszerződését felbontották. Vele, akit soha senki nem látott sétálni, csak valami, halaszthatatlan ügyben sietni. De ekkor levegőre volt szüksége, félt az infarktustól. Soha nem hittem, hogy ennyire feloldódhat. Aztán még három évig szövetkezeti tervező volt — most pedig nyugdíjas.

És dolgozik, a nap bármely szakában, bármilyen szokatlan időben keresem. Szinte azt mondhatnám, időpánikban. Olyan színpompás kerámiát, olyan technikai kivitelezésben, mint eddig soha életében.

Interjúra is kapható, noha hosszú ismeretségünk alatt többször is eredménytelenül próbálkoztam nála.

— Valóban volt időszak, hogy nem kívántam a nagy nyilvánosságot. De rájöttem, hogy sokszor milyen nagy szerepe van a sajtónak, televíziónak egy-egy fontosabb ügy megértetésében, ezért kezdtem magam is írni. Különben is a munkáról bármikor szívesen beszélek, viszont sohasem örvendtem a dicséretnek, magam is ritkán éltem vele. Talán ez az egyik oka annak, hogy örökké olyan nagy ellenszél volt körülöttem, a szándékaimmal szemben. De hogy elismerjék a munkám eredményét, azt igenis, mindig elvártam. Mert a munkámra büszke vagyok.

— A Bandi Dezső-i életműben nagyon nehéz határt vonni, hogy eddig az öné, innen pedig a fazekasoké, a szőnyegszövőké, a nádfonóké vagy a rézdomborítóké — lévén hogy sohasem ragaszkodott a szerzői joghoz.

— Ez engem sohasem foglalkoztatott, esetleg a fináncokat. De akiknek az első lépéseit én egyengettem, akiket úgy kerestem ki, hogy alkatilag és körülményeik folytán fókuszai lehetnek egy eljövendő mozgalomnak, akiknek megterveztem az első anyagnak, technikának megfelelő modelleket, akiket kiállításokra, tanfolyamokra vittem, hogy megtanuljanak látni — s most egyszerre úgy tesznek, mintha minden előzmény nélkül az őstehetségük tört volna föl, az egy kicsit bánt vagy bosszant. De szerencsére ilyen kevés akad. Én senkivel sem foglalkoztam olyan előzetes perspektíva nélkül, hogy az, amit várhatok tőle, ne válhasson valamikor közkincscsé, közösségi kultúrává. Nem hivatásos művészeket neveltem, akik majd elszakadjanak a tömegtevékenységtől, hanem olyan megoldásokra igyekeztem rávezetni az alkalmasokat, amelyeket majd a környezetük is átvehet, s kialakulhat egy népi jellegű művészet — tehát olyanokat választottam, akik képesek követőket keresni és találni. Én általában mindig a magam hibájának tudtam be, ha valami nem sikerült. Fontosnak tartottam és tartom ma is a gyűjtők, néprajzosok munkáját, s bár nem vagyok etnográfus, magam is rengeteget gyűjtöttem, rengeteg feljegyzésem van. De a magam számára ennél lényegesebb volt, hol lehet a még élőt éltetni, valamit elindítani, és azt társadalmi érdeklődéssel életben tartani. Mert enélkül a legjobb indíték és kezdeményezés is megszűnik, nyomtalanul elvész. Cikkeket is általában ezért írtam, hogy figyelmeztessek, itt van valami értékes, vigyázzatok, nehogy elvesszen, mert az ember sok nagyszerű alkotás létrehozására képes, ha látja, érzi, hogy van miért csinálnia. A lényeg az, hogy rávegyünk valakit, próbálja meg, tegye rá valamire a kezét, s abból sokszor csoda születhet. De tápláló talaj, ösztönzés nélkül hamar elpusztul. Nem bánom, ha engem is sokszor a lekicsinyelt „tanító bácsi" kategóriába sorolnak egyesek. Az ilyenek nem tudják, mit köszönhetünk a tanítóknak, értelmiségieknek a kultúra megőrzésében, átadásában és éltetésében. Gyűjtjük — és gyűjtsük — a népművészeti kincseket, elismerem, ez is nagyon fontos. De hogy a nép valamit ma is művelhessen, amihez intézményesen kapjon szakszerű irányítást, hogy miből mit és hogyan kell csinálni — ez a lényegesebb. Ne tereljük el a figyelmet arról, hogy az emberek mit csinálnak azután, hogy kapáltak, vagy gyárba jártak. Ezért érdekeltek mindig azok, akik a művészi munkájuk mellett csodálatos képzőművészeti szervező tevékenységet is képesek voltak folytatni, a mesterségbeli tudás vagy titkok legönzetlenebb továbbadásával. Így például a deményházai Dénes Veronikának, Véri néninek köszönhető, hogy Farkaslakán, Zetelakán, Agyagfalván, Varságon vagy Mátisfalván a szedetteseket és rakottasokat újra szövik. Véri nénivel kezdtem, ő ismerte még jól ezt a majdnem elfelejtett technikát. Vásárhelyen tanfolyamot tartottunk a legjobb szövőasszonyoknak, a legjobb szervezőkészségűeknek. Véri néni elment aztán még Korondra is, Molnos Linához, hozzá is elmentek, vele is barátságot kötöttek. S itt követtem el nagy hibát. Mert azelőtt ezeken a helyeken nagyon jól ment a rongyszőnyeg-szövés. Sok faluban eljutottunk az egyszerű csíkos és kockás szőnyegektől addig, hogy az általam adott első figurális mintákat már kombinálták, önállóan díszítették, egyszóval szinte komponáltak. Pedig mennyit izgultam, mikor azt a pár alapformát megterveztem, nehogy giccs legyen belőle, hiszen ennek nem volt semmi hagyománya. De végül is nagyszerű dolgok jöttek ki. Aztán ahogy Véri nénitől megtanulta mindenki a szedettest és rakottast — egyszerre mindenki ezt kezdte csinálni, mert a szőnyeghez több alkotókészség kellett, míg itt bármilyen keresztszemes rajzokat csak le kellett szőni, és sokfélét tudtak másolni. És mennyivel könnyebb az ősi mintákat leszőni, mint varrni! Könnyebb pénzkereset is. A gyagfalva ma jórészt exportra dolgozik. S ha elgondolom, hogy mindezt annak az önzetlen Véri néninek köszönhetik, hogy minden tőle indult el... Talán megérti, miért kerültek olyan közelségbe hozzám ezek az emberek, s miért sajnálom, hogy időnap előtt elszakítottak tőlük... Végül is nem tudom eldönteni, bánjam-e vagy sem, hogy a „szedettesekkel" megfúrtam a „rongyosokat"... A rongyszőnyegeket amúgy is megfúrták a csíkiak, mondván, hogy ilyen népművészet sohasem volt, csak Bandi Dezső találta ki. S támogatták az „ősi" szedetteseket, de azt elfelejtették, hogy már rég nem csinálta senki, csak Véri nénitől tanulták újra. A rongyszőnyegek esete is példa arra, hogy ha nincs propaganda, sajtó, rádió, ha a falusi értelmiség nem tud közhangulatot vagy akár divatot teremteni valami hasznos, szép és mindenki számára hozzáférhető körül — az elhal. Emlékszem, Tancred Bănăţeanu egyik rongyszőnyegkiállításunk után azt mondta nekem, ha ezt életben tudom tartani, nagy dolgot csináltam. Hát nem sikerült... De akad más is, abbamaradt más is.

— Például a mezőfeleiek munkája...

— Felének két fele van. Nádasok és festők. Én a náddal nem foglalkoztam azelőtt soha, amíg egyik volt tanítványommal végig nem jártuk a falut. Mindenfelé valósággal letagadták, hogy mit tudnak a náddal kezdeni, mert azt hitték, adóügyben járok. De csak megláttam néhány szakadozott szatyrot, ezt-azt, láttam, mi a hagyományuk, milyen technikát és formákat ismernek. Gondolkoztam, mit lehet ezzel kezdeni. Terveztem pár dolgot, néhányan vonakodva elkészítették. Aztán mind többen akartak tanulni. S indítottunk a népi művészeti iskola támogatásával háromféves népi iparművészeti tanfolyamot. Éveken át hetente kétszer jártam ki Felébe. Évekbe került, míg eredményt lehetett felmutatni és társadalmi érdeklődést kelteni a munkájuk iránt. Sok fejtörésembe került, hogy a természeti formákat hogyan lehet a művészet és az anyag formanyelvére lefordítani, a technikának megfelelően. Aztán észrevettem, milyen szép rajzokat készítenek. Gondoltam, kezdjünk festeni is. Így indult el a kétéves naiv festőiskola Felében. S ez már nem kenyérkereset volt, mint a gyékény. De a gyékényesek is szinte kivétel nélkül jelentkeztek, s festettek a saját örömükre és az enyémre. Fantasztikus volt! Bukarestben is kiállítottuk a munkáikat, amelyekkel elnyerték az ország legjobb műkedvelő festészeti köre címet. Háromezer lej értékben festékjutalmat kaptak. Utána többször is hívtak Bukarestbe a szakirányítóknak előadást tartani arról, milyen módszerekkel dolgoztam velük. Abbamaradt ez is, mint a Korondon elkezdett munka. Mert kevés olyan család van, mint a Pálloké, hogy az öreg Páll Lajostól az apró gyermekekig mindenki dolgozott. Emlékszem ma is, hogyan ültek sorjában a felső házban, s mutattam nekik, hogyan kell a madarat rajzolni kezdeni, mert a tanulatlan ember nem képes akár egy múzeumban sem másolni, a népi művészekben elemző készség eleinte nincsen. Így jönnek létre a naiv, néha nagyon jó, néha nagyon rossz változatok. A Pállék munkájára már senki sem mondja, hogy az „Bandi Dezső-féle", pedig az, de egy tökéletesen kifejlesztett és végigvitt változat. Szeretném még Molnoséknál is az újfajta díszítőtervet kifejleszteni, mert ők is kitartóan dolgoznak. A mostani munkáimon is állandóan nekik kísérletezek, hátha túllépnek ők is a kialakultanságon, ami nagyon bosszant. Hátha az én munkám láttán rájönnek a lényegre.

— Pedig azt hittem, hogy most, nyugdíjas korában végre önmagának dolgozik.

— Magamnak dolgozom, de ez a vigasz szomorú is. Nincs elég időm nekem, azaz kevés van. Erősen kicsi időm van. Nehéz eldönteni, hogy ezalatt kerámiát készítsek, fát faragjak, s a szőttesek is még mindig kínoznak.

— Tulajdonképpen milyen szakot végzett a főiskolán?

— Szobrászatot. De a Györffy Kollégiumba való bejutásom elhatározó volt egész sorsomra. A györffys hatás tükröződik az egész munkámon. Az ottani légkör, a viták... Már akkor azon töprengtem, hogyan fordíthatom a szobrászatot a nép javára. S ezért nem kerestem soha a saját önkifejezési formámat, hanem azt, hogyan lehetne kamatoztatni, népi gyakorlattá változtatni, amit nekem tanítottak. Így jártam már főiskolás koromban szünidőben Ravába, Abásfalvára, Csíksomlyóra ácsokat díszítőmunkára tanítani. Ingyen, kosztért és szállásért. S így faragok most is minden nyáron valahol egy kaput, a szülőfalumban, vagy ahová hívnak.

— Ha mondjuk egy lexikon-kérdőívre kellene válaszolnia, minek jelölné magát?

— Annyi minden voltam, most keramikus vagyok, azt gyakorolom. Így műveltem mindent, textilszövést, tervezést, faszobrászatot — de mindezt csak azért, hogy taníthassak. Tanító típus vagyok.

— S a maradandóság?

— Az én szempontomból nemcsak a cserép az, ami megmarad. Ez nem érdekelt soha túlságosan. De a közös munkával létrehozott alkotás kiteljesedhetett volna nagyobb körben is. Mint a korondi fazekasság, a Pállok munkája. Hogy a tanításom alapján tanulták újra a hagyományokat, és már nemcsak variálják — művészi szinten gyakorolják. Ravában rovásírással véstem fel főiskolás koromban egyik munkámra fiatalkori hévvel: „Ha ráébredünk arra, hogy nekünk is jutott valami a halhatatlan emberi lélekből, örökéletű alkotásokkal érdemeljük ki más nemzetek és a történelem megbecsülését... Ne a szájatokkal hazafiaskodjatok, hanem egymást becsülve, szeretettel, tudással és közös munkával létrehozott alkotásokban hagyjatok maradandó nyomot ezen a földön." Akkor még nagyon hittem. S hol van már az a munka is?

— Úgy érzem, az, hogy ön tervezte a Györffy Kollégium pecsétjét, amely később a népi kollégiumok jelvénye is lett — szinte szimbolikusan, valóban egész életére rányomta a pecsétet.

MAROSI ILDIKÓ

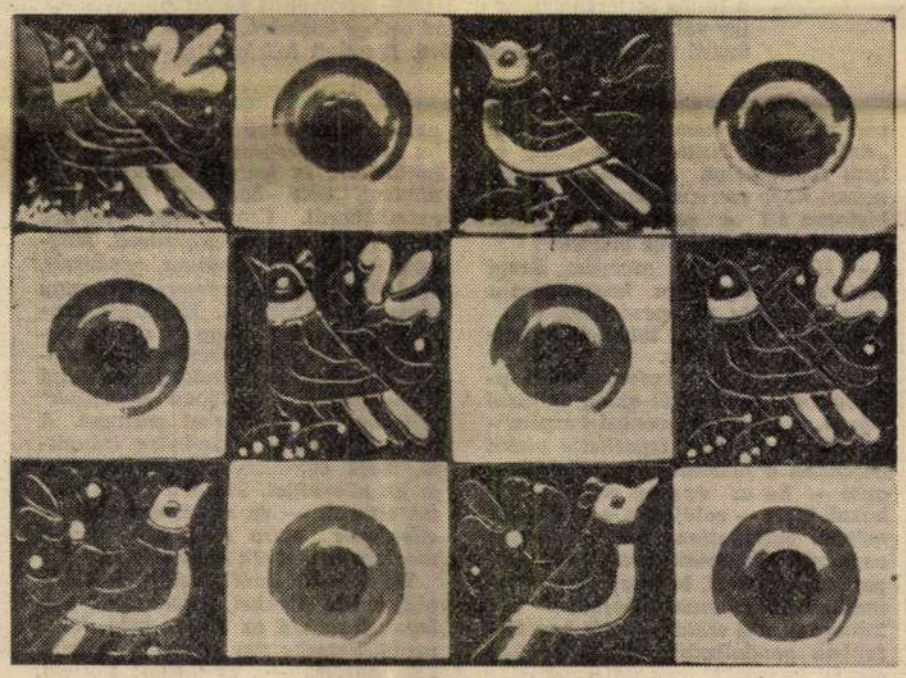

Falicsempe

1981 SEP 4
A HÉT
MAGYAR HIRDETŐ
Sajtófigyelő

Balogh Edgár hetvenöt éves

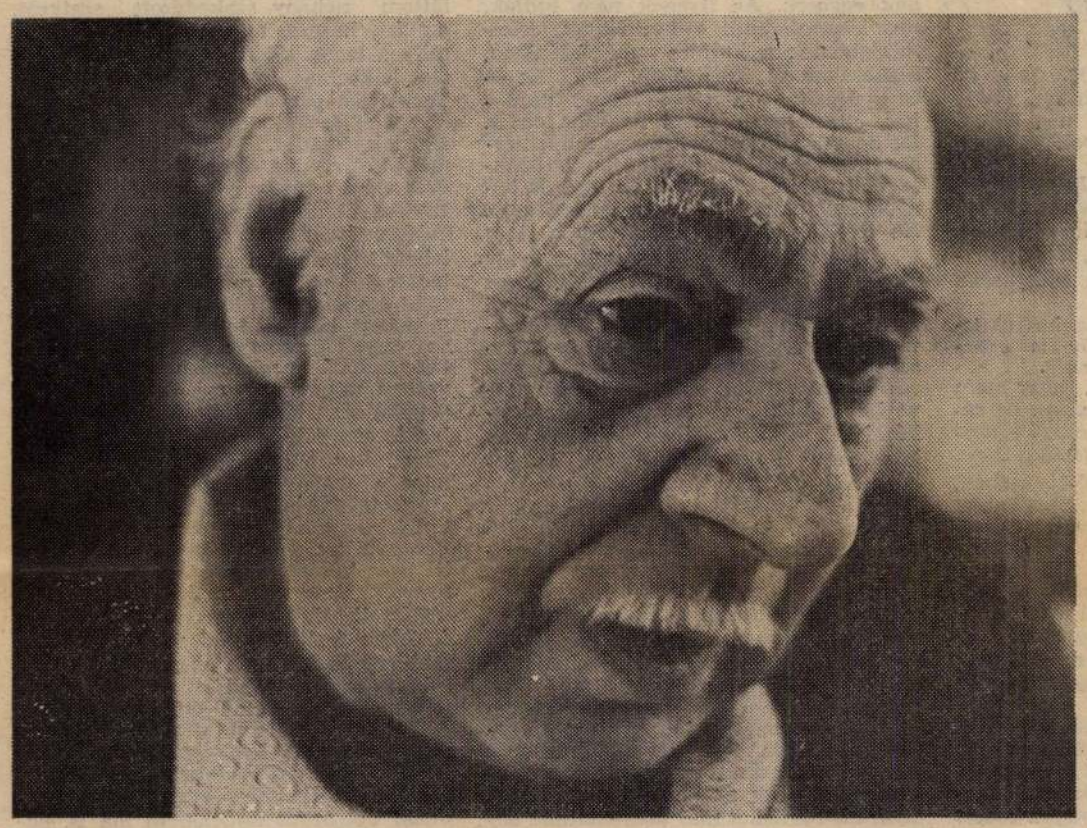

Átváltások

Nemrégiben egy kis, alig százlapos könyvet olvastam az éthoszról. S ahogy a szerző gondolatmenetét próbáltam követni a történelem, pontosabban a progresszió és az emberi élet mércéi közötti viszonyról, egyre Balogh Edgár alakját láttam magam előtt. Nem felismerésről van itt szó, inkább valamiféle megérzésről, ami eleve vitathatóvá teszi állításomat, de vallom: a haladásból csak a hegyibeszédekben kiiktatható „rosszal" terhes társadalmi cselekvés és az emberi éthosz követelményeinek keresztútjain, keveseket fújt tájainkon oly dühödten a szélvihar, mint Balogh Edgárt.

Olvasom a kanti mondást, miszerint ha előre láttuk volna, hogy mit hoz a francia forradalom, akkor égnek állt volna hajunk, de égnek álló hajjal is mellette kellett volna állnunk. Balogh Edgámak volt alkalma életében nemcsak tudni, de kitapasztalni is egyet s mást. Lőtt ki alóla néhány lovat, feje fölül vert szét egy-két illúziólámpást az Idő. De bárhogy volt, tudta: az emberélet mércéjét nem alkalmazhatja a történelemre. A maga választotta forradalomra sem. Tisztában volt azzal, hogy a szükségszerű cselekvés és az éthosz nem mindig vonzza egymást, mi több vannak pillanatok, amikor egyenesen tagadó viszonyba lépnek egymással. Mégis a megtartó cselekvést, az építő tettet választotta, annak az éthoszminimumnak a konok védésével, ami nélkül csak kiszolgáltatottság, csökkentség és lassan beálló pusztulás van.

Ha így van — mondhatná valaki —, ha Balogh Edgár ennyire érzékelte a társadalmi dialektikát, az objektív és szubjektív erők átváltásainak a játékát, miért tartják róla annyian, hogy gyönyörű álmodozó, tisztességben megőszült kamasz, ártatlan bajcsináló, vereségek javíthatatlan megidézője?

Válaszul ezekre a ma még fogas, de holnapra, szent meggyőződésem, meglepően leegyszerűsödő kérdésekre, zágoni nagyapám kedvenc mondását idézem: Láttunk mi már okos bolondokat és bolond okosokat.

Addig is, amíg e tekintetben jobban eligazodunk, sok számos esztendőt és törhetetlen munkakedvet Balogh Edgámak!

DOMOKOS GÉZA

A műhely-teremtő

Balogh Edgár emlékiratai második, *Szolgálatban* című kötetében egy szűkszavú iskolai naplóbejegyzés található. 1940-ben íródott, a szerző alig egyhónapos kalotaszentkirályi tanítóskodásának utolsó napjain. Gyöngybetűkkel formált, szakszerű, rendszerezett óravázlat, az arra a napra előirányzott tananyag felsorolása, majd egy kiegészítő jegyzet: „Bevezettük osztályunkban a bélyeggyűjtést". Az új tanító szemmel láthatóan nagyon felelősségteljesen értelmezi hivatását és a napi feladatokat a távlatosakkal egyezteti. Ezek után már csak egyetlen szó következik a másnapi dátum alatt: „Elbocsátottak".

Ez a néhány sor jelentésességében summázó érvényű, mintegy összefoglaló sorsképlet. Hányszor ismétlődött meg Balogh Edgár küzdelmes pályáján lényegében ugyanez: a rá jellemző pontossággal, lelkiismeretességgel végezte a maga mindig építő munkáját, példás lendülettel és lelkesedéssel, távlatos, nagylélegzetű terveket kovácsolva, s aztán egyszerre csak kurtán-furcsán elbocsátották, félreállították, megfosztották munkájának gyümölcsétől, a kiteljesítés lehetőségétől. A Sarlósok történelmi jelentőségű mozgalmának ifjú vezetője a harmincas évek közepén így volt kénytelen távozni a polgári Csehszlovákiából — kiutasították. Az újjászervezett egyetem rektorát más történelmi körülmények között, koholt vádak alapján radikálisan eltávolították — nemcsak a rektori székből.

Nem folytatom a példák felsorolását. Balogh Edgár azonban mindig folytatta — a küzdelmet, a munkát, a szolgálatot. Az a fiatalember, aki több mint fél évszázaddal ezelőtt a harc sodrában elkötelezte magát nemzetiségi közösségének és az emberi-társadalmi haladásnak az egymástól elválaszthatatlan szolgálata mellett, ma 75 éves és kisugárzásában, termékenyítő erejében kivételes életmű — könyvek és tettek — birtokában várja nem a megérdemelt ünneplést, nem a születésnapi jókívánságokat, hanem egyik főművének megjelenését, közkinccsé válását.

A kalotaszentkirályi tanítóskodás különben nemcsak és nem is elsősorban záróakkordjával példa-, ha úgy tetszik, modellértékű. A közéleti küzdelmekben edzett mozgalmi embert és neves publicistát a történelmi körülmények kényszere helyezi helyettes tanítónak egy kis falu népiskolájába. Balogh Edgár — mint mindig — tudomásul veszi a helyzet realitásait és — mint mindig — nem békül meg velük. A szó szoros értelmében műhelyt teremt — a közélet, a közgondolkodás, a közösségi cselekvés műhelyét teremti meg maga körül. Nem ötödik elemi osztályos gyermekeket tanít a tantervben előírt ismeretekre — noha ezt a feladatát is lelkiismeretesen ellátja —, hanem közösséget épít, emberi magatartást formál, a történelem tanulságait érvényesíti. A gátlástalan nacionalista uszítás idején — 1940 őszén — a gyermekekben az egyenjogúság, az egymás iránti tisztelet, a románok és magyarok közti megértés szükségességének a csíráit ülteti el. Közben szavalóversenyt szervez és iskolai könyvtárat alapít. A kis szobában — amelynek egyik bútordarabja a betiltott Korunk szerkesztőségéből vándorolt oda — pedig cikkeket ír, eszméltető, tudatosító, önismeretre serkentő írásokat. Szakadatlanul változtatni, javítani akar a világon — maga körül és tágabb összefüggésekben egyaránt. Kicsiben és nagyban kikísérletezi és működteti a közügyi, a társadalmi cselekvés összes lehetőségeit.

Ez történt mindig és mindenütt, ahol Balogh Edgár dolgozott.

Balogh Edgár a romániai magyar közélet legnagyobb műhelyteremtői közé tartozik. Akkor is, ha ezeknek a műhelyeknek a tevékenységi köre látszólag nem mindig terjedt — mert nem terjedhetett — messzire. A műhelyteremtés szándéka, gyakorlata és nem utolsósorban megszakításokkal is folyamatos láncolata az eszmei, a magatartásbeli, az etikai példa erejével hatott és sugárzott tovább. Balogh Edgár egész életével, egész működésével azt az elkötelezett emberi magatartást testesíti meg, amely a körülmények, a történelmi-társadalmi feltételek és azok összefüggésrendszerének a törvényszerűségeit felismerve mindig megtalálta a hatékony, az időben tovább folytatódó cselekvés útjait. Persze a cselekvés lehetősége sokszor csak a tintás esztergapad, az íróasztal mellett kínálkozott s így vált a nyugtalan mozgalmi ember közíróvá, a közüggyé váltható írás mesterévé. Elméleti felkészültsége, gyakorlati tapasztalata, szüntelen szellemi készenléte, a közösség és a világ dolgaira figyelő gondolkodása olyan írások, olyan könyvek hosszú sorává sűrűsödött, amelyekben a sorsformáló értelem tudatosította a helyzet diktálta azonnali és távlatos tennivalók megfogalmazását egyaránt. Ezeknek az írásoknak, Balogh Edgár egész működésének a vezérfonala egy alapvető és nyugtalan gondolkodását minden körülmények között eligazító felismerés: a nemzetiségi közösség létének és tudatának mindennapos gondjaira fordított figyelem és a társadalmi, a nemzeti felszabadulásért, majd a szocialista társadalom megteremtéséért folyó harc érdekei, követelményei nemcsak hogy nem kerülhetnek szembe egymással, hanem soha, egyetlen pillanatra sem választhatók el, még taktikai meggondolásokból sem. Közösségének sorsproblémái írásaiban, cselekvésében szervesen összefonódtak a valóság, a társadalmi fejlődés törvényszerűségeinek megfelelően — az országos és nemzetközi összefüggések gyakran érdes szövevényével. Népben, közösségben és társadalmi haladásban gondolkodni Balogh Edgár számára mindig egyet jelentett. A következetesség etikai értelemben magasrendű tulajdonság, de a változó történelmi helyzeteknek és az „exigenciák tudományának" nem mindig van méltányoló érzéke az etikai értékek iránt. Ezért is válhatott képletszerűvé a kalotaszentkirályi iskolanapló néhány sora.

A közösségnek és a létében is megtestesülő történelemnek azonban hosszabb távon kell hogy legyen és van is érzéke a példás emberi magatartások, az időben és térben növekvő életművek értéke iránt. Balogh Edgár és annyi harcostársának műhelyei — mennyi ilyen egyszemélyes műhely vált megtartó erővé az időben! — szolgáltatták és szolgáltatják azt a szellemi-erkölcsi energiát, amelyek segítenek sorsunkat a humanizálódás és a megmaradás igényeihez és követelményeihez igazítani. Balogh Edgár és sok nemzedéktársa nem mindig tehette azt, amit szeretett volna, de mindig azt tette, ami emberségünket, jogainkat, lehetőségeinket óvta, egyengette, növelte viharos történelmi feltételek között és a szocialista társadalomformálás, az emberek és a népek közötti megértés szolgálatának küzdelmes sodrában.

A Balogh Edgárra jellemző törhetetlen és a közösségi erkölcs igényeiből fakadó optimizmus jegyében vallhatjuk: a kalotaszentkirályi sorsképletet nagyobb távlatban megcáfolja az idő. Balogh Edgár szellemi műhelye, szellemi őrhelye olyan mélyen beágyazódott létünk és tudatunk legszélesebb értelemben vett összefüggésrendszerébe, hogy fáradhatatlan működtetőjét az elbocsátás minden formája ellen „véglegesítette" a történelem.

GÁLFALVI ZSOLT

XXII. előadási nap 1940 nov. 26. Kedd
Előirányzat: (tanterv szerint)
Tárgy: a) Ének: tollbamondás és javítás.
b) Számtan: pénzösszegek összeadása és kivonása.
c) Földrajz: Déli Kárpátok. A tájékozódás. d) Történelem: Románok, hunok, avarok.
Jegyzet: Bevezettük osztályunkban a bélyeggyűjtést.

1940 nov. 27 kedd
Elbocsátottak.

Nem megy...

Nem vagyok zárkózott, se gőgös természetű. Könnyű helyen áll — és állt is mindig — nálam a tegeződés. Szívesen visszategeztem — tegezem az idősebbeket is, ha igényelték. Tegeződtem Asztalos Istvánnal, Szemlérrel; Kacsó Sándor, Kiss Jenő, Méliusz, sőt Illyés Gyula is megtisztelt azzal, hogy felszólított: tegezzem vissza. Sikerült. Kós Károlyt, Moltert — természetesen — eszembe se jutott visszategezni, mint ahogy Nagy Imrét és Kemény Jánost se. Azt hiszem, akkor se sikerült volna, ha kifejezetten elvárják, mint ahogy Nagy Istvánnal legalább háromszor koccintottuk el a „pertut" — de egyszer se alakult tegezőre a szó, amit ő szemérmesen újramagázással kontrázott meg. Amikor harmadszor emelte felém a poharát, hogy na most már aztán szervusz, a szememre is vetette, miért nem tegezem vissza. „Azért, mert Pista Bácsi mindig olyan félhivatalos. Kérem, mondja nekem hogy szervusz Sanyi és akkor biztosan áll a pertu." Pista Bácsi elmosolyodott. Ezen ne múljék:

— Hát akkor... szervusz, Sanyi elvtárs! — nyújtotta koccintásra a poharát. Azóta se tegeződtünk.

Edgár (Bátyám) is többször bátorított: tegezzem vissza.

Nem sikerült. Legfennebb ideig-(fél)óráig. Részemről akkor is kissé merev. „kérlekalásanedgárbátyám"-os stílusban. Így tegezhette vissza hajdanán a főhadnagy az altábornagyot — ha ez nagyon ragaszkodott hozzá. Mert — valójában — a lelkünk mélyén mindketten katonaemberek vagyunk. Jómagam csak afféle csapattiszt, aki örül, ha épen sikerül kimentenie embereit a bajból — Ő a Tábornok, aki csatákban sőt hadjáratokban gondolkodik, stratégiát dolgoz ki, seregeket mozgat (egyáltalán nem zavarja, hogy seregek helyett jó, ha néhány cserkész iparkodik a gyakorlótéren, és hogy a sorsunkat eldönteni vélt hadjárat valójában számháború). Csoportosít, minősít, kategorizál — és átcsoportosít. Megadja a jelt az általános, rendezett, diadallal felérő visszavonulásra, vagy támadást rendel el. Megörjíti csapattisztjeit azzal, hogy díszlépést vezényel az ellenség tiszteletére, támadás közben visszavonulót fuvat, majd a menekülés szünetében „győztünk" jelszóval kitüntetéseket osztogat. A tűzérséget saját állásainkra irányítja, majd vaktölténnyel megfutamítja az ellenséget. Minden döntő csatát elveszít — és a diadalmaskodó ellenfelek sorra lebuknak, mielőtt megünnepelhetnék győzelmüket.

Tíz-tizenkét évvel ezelőtt, úgy déltájt, derűs lélekkel, gyanútlanul ballagok hazafelé az akkor még Jókai utcán. Szembe jön Edgár. Köszönök. „Szervusz!" — és megáll előttem, rám mutat:

— Téged a radikálisok közé soroltalak!

Ezzel továbbment.

Zavaromban azt hiszem, úgy tettem, mintha mosolyognék, valami köszönetfélét motyogtam (elvégre az embert nem mindennap avatják radikálissá a nyílt utcán). Azóta az Edgár radikálisai között szolgálok.

Csak tudnám, milyen beosztásban. Hogy kik a bajtársak. Ki van a jobb-, ki a balszárnyon? Ki a közvetlen parancsnokom, mekkora a csapattestem? Támadunk-e vagy védekezünk? Nem sorolt-e át időközben a népnemzeti hadsereg másik fegyvernemébe vagy éppenséggel tartalékállományba a Generális?

Tábornokom, várom a további parancsokat.

De ne haragudjék — nem tegezem vissza. Nem megy.

FODOR SÁNDOR

ban Bandi Dezső már előre meglátja, hogy mit rejt magában az anyag és pillanatnyi látomását kezdetleges szerszámjaival, de az Isten-áldott művész alkotókedvével s biztosságával bontja ki.

Legtöbb munkáját fából alkotta. Ezek a faszobrok és domborművek azonban sajátos módon mégis elárulják, hogy Bandi Dezső — tizenkilenc esztendős fejjel — tulajdonképpen kőben gondolkozik. Tömeg- és formalátása, tömeg- és formamegoldása majdnem minden esetben olyan, hogy a mű szelleméhez, lelkéhez inkább illik a kő, mint a könnyebb fa és agyag. S néhány percnyi beszélgetés közben a fiatal diákszobrász is elárulja: csak a kő az a matéria, amelyben érdemes volna dolgozni, ha a fa és az agyag nem volna olcsóbb és kényelmesebben megszerezhető.

Egészen meghökkentő volt ennek a mondatnak hátterében az a bizonyosság, hogy ez a tizenkilencéves fiatalember néhány munkájában ott kezdte meg az ismeretkötést a formák és tömegek titkaival, mint nagyon sok nagy művész a beérkezéskor, a fejlődés későbbi fokain. Az egyszerűséget, a formák és vonalak végsőkig egybefogott egységét, ami minden művészet és minden művész végcélja, ő már indulásakor — bizonyára nem tudatosan — az alkotás legfőbb törvényeként gyakorolja.

Az a néhány kisebb-nagyobb szobor és dombormű, amelyet a kollégium rajzkiállításán a szó igaz értelmében megcsodáltunk, a plasztikai érzéknek valóban egészen rendkívüli megnyilvánulását tárta elénk. Fadomborművei nemcsak a témaválasztásban, de az anyag föltétlenül biztos megmunkálásában már szinte tökéletesek. És éppen ez a nagy érettség, ez a tökéletesség határán járó csodálatos biztosság késztet gondolkozásra. Mert ok nélkül semmi sincsen s Bandi Dezső őserejü alkotásainak is van titka. A titok megfejtését két úton is kereshetjük.

Legyünk bizalmatlanok vele szemben. Tegyük fel, hogy szinte gyermek-ésszel, serdülő lélekkel tanulta valahonnan mindazt, amit tud. Gyanusítsuk meg azzal, hogy témáit valahol, képes folyóíratokban, művészeti könyvekben már valahol látta. Mert megtörténhetett ez is. De akkor honnan van a tudásnak és a készségnek az az adottsága, amellyel az esetleg már látott alkotásokat elemeiben és egészében a téma és az anyag ily ragyogó összhangjában varázsolja bele a közömbös agyagba, a fába és a kőbe? Vagy legyünk olyan jóhiszeműek, mint amennyi szerénység, tisztaság és gyermeki kedvesség sugárzik Bandi Dezső tekintetéből és higyjük el neki, hogy mindazt, amit csinált, nem látta, nem tanulta sehol, senkitől? Megtesszük szívesen, mert hinni sokkal szebb és emberibb, mint gyanakodni.

De akárhogy is keressük ennek a fiatal diáknak alkotásaiban az indítékot, a fával, agyaggal, kővel való bámulatos pepecselés titkát, azt az egyet mégis tudomásul kell vennünk, hogy Bandi Dezső szobrai kivételesen erős plasztikai érzék és készség, nagy és egyelőre talán ösztönös anyagismeret, hihetetlen kézügyesség, hit és szeretet jegyében készültek. Olyan tulajdonságok ezek, amelyek beérkezett művészek alkotásaiban is az értékelésnél föltétlenül számontartandó tényezők.

És valljuk be, hogy a szerkesztő erőnek oroszlánkörmeit is érezzük munkáiban. Van valami minden munkájában, ami nem hagy nyugton, ami megragad és kiragad a hétköznapi közömbösség hangulatából. Ez a valami, talán a teremtő őserő...

Szeretnők fejlődését figyelemmel kísérni, újabb munkáit meglesni, a születés pillanatától a kész állapotig. Mert úgy sejtjük és érezzük, hogy kivételesen nagy szobrásztehetség indulásának első lépéseit láttuk a kolozsvári unitárius kollégium rajzkiállításán. És azt szeretnők, ha ez az érzésünk és sejtésünk bizonyossággá válnék, Erdély képzőművészetének büszkeségére és gazdagodására.

FINTA ZOLTÁN

Laptulajdonos és főszerkesztő: REMÉNYIK SÁNDOR

Felelős szerkesztő: CSÁSZÁR KÁROLY

Szerkesztő: KÉKI BÉLA

A könyvet *Vásárhelyi Z. Emil*, ismert művészünk illusztrálta kitűnő rajzaival. Különösen madarai nyerték meg tetszésünket. Fínom humor és alapos állatismeret nyilvánul meg bennük. Ha őzeivel olykor nem értünk egyet, ez csak annak tulajdonítható, hogy a szöveg valóságábrázolása mellett olyan agancsokat képzelünk bakjainkra, amilyeneket a valóságban is láttunk rajtuk. Rajzainak minden mozdulata külön tanulmány. A szöveg között elhelyezett képek általában jól idomulnak, mondhatjuk végigkísérik a mese folyását. Egy-egy kicsiségtől eltekintve, amit azonban alig veszünk észre, úgy érezzük, hogy szöveg és rajz szervesen összetartozik.

Külön figyelmet érdemel a szép kiállítás.

Czegei Carla könyvét minden természetbarátnak figyelmébe ajánlhatjuk, ifjúnak és felnőttnek egyaránt. Tudtunkkal ifjúsági könyvnek készült, ez azonban nem zárja ki, hogy mások ne gyönyörködhessenek benne. A fiatal szerzőnőtől pedig még szebbeket is várunk.

WASS ALBERT

KÉP ÉS SZOBOR

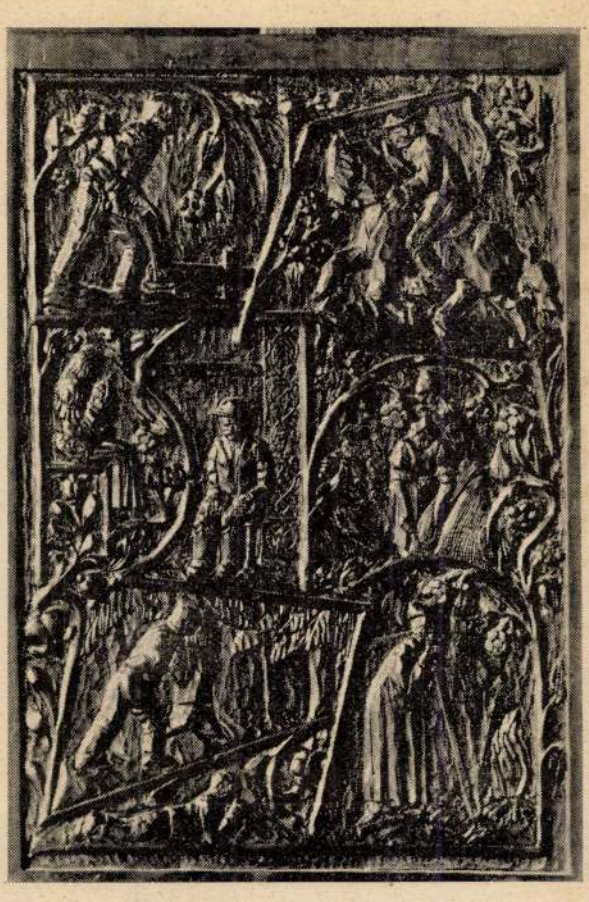

Bandi Dezső fafaragásu domborműve

BANDI DEZSŐ

A kolozsvári unitárius kollégium növendékeinek évzáró rajz- és kézimunka kiállításán az érdeklődőket bizonyára megállította néhány szobor. Anyaguk fa, agyag és kő volt. A hozzájuk tartozó felirat elárulta, hogy a szobrokat *Bandi* Dezső, az unitárius kollégium hatodik osztályos növendéke készítette.

Az ilyen évzáró kiállítások minden iskola életének évenként visszajáró megszokott eseményei. Bandi Dezső szobrai az idén az erdélyi képzőművészeti élet eseményévé avatták az unitárius kollégium rajzkiállítását. Hiszen már egymagában az is érdekes és meggondolkoztató jelenség, ha egy hatodik gimnazista szobrokat kezd gyurni, vésni, faragni, csakhogy Bandi Dezső fiatalos munkái ennél sokkal többet jelentenek. Kiállított munkái nemcsak arról tesznek bizonyságot, hogy van érzéke és hajlama a szobrászkodáshoz, hanem igenis azt adják tudtul, hogy fiatal korát meghazudtoló kész eredményekkel, bevégzett alkotásokkal jelentkezik.

Munkáinak anyaga az agyag, a fa és a kő. Anélkül, hogy témáit vizsgálnók, állapítsuk meg mindjárt előljáróban, hogy Bandi Dezső a kezdet kezdetén, szinte hihetetlen művészi alkotó ösztönnek — talán nem is tudatos — birtokában, már ismeri az anyag titkát. Tudja, avagy érzi, hogy melyek a lehetőségei a sima agyagnak, a könnyed fának és a súlyos kőnek. Munkái már most, az induláskor a témaválasztás és a megmunkálás egységének megdöbbentően kész eredményei. Az ő szempontjából legnagyobb jelentősége a fának és a kőnek van. A szeszélyes rajzú ágakban, esetlen tuskók-

B A N D I D E Z S Ő szobrász. 1939-ben tünt fel a kolozsvári unitárius kollegium tanévzáró kiállitásán, mint VI. gimnazista, szobraival, főleg fából faragott müveivel. A sajtó mint a jövő reménységét üdvözli. /Pásztortüz XXV. évf. 1939. 393. lap. Finta Zoltán cikke./ Jelenleg a budapesti Képzőművészeti Főiskola növendéke.

közönsége, 1893 máj. 2.

110. EZÜST SZALAGCSOKO

111. EMLÉKLAP, ezüst, *A h*
szeretettel ajánlja ez emlé
felirattal.

112. EMLÉKLAP, aranyozot
MARINAK felirattal.

113. TÖLGYÁG SZALAGGA
likus Kör ajánló felirata

114. FIBULA, aranyozott ezi

115. TŐR, elefántcsont mark

BB.

t. Modern.

fejkötő fekete bársonyalapon, domboru aranyhim-

i brokát, aranycsipkével szegve. XVIII. sz.

ttal.

nu, forgatható fejjel. XIX. sz.

idomu. XIX. sz.

örös alak. Német, modern.

négyszögü hasábalak kengyeles fogantyuval. Bőr-
APEST.

fehér arany szinezésü.

virágos diszitéssel. Perzsa, XIX. sz.

koszoruval övezett maszk, szalagján 1872—1922

—

Bandi Dezső

szobrász növendék

Képzőművészeti Fő-

kolán

1941 – 42 –

Hol és mikor szü-

letet?

Mikor vegzett?

Ki volt a tanára?

Tűrk. Magasháros

Kiskunfelső mell

1919 okt. 7.

Sidló-tanítvány

Pótolva

Nem szerepel az

anyakönyvekben

1940-41-ben

telt Tagtársakat, hogy futball-csapatunk
ó órai kezdettel a
lők P a s a r é t i u t i
pén a
ó Testület/ futballcsapata ellen sze-

dves ünnepség előzi meg abból az alka-
erőnket a számos volt országoshirü
csapatával.-
öntjük az S.K.K. nevében a mérközést
az ismert futballbirót, 25 éves szolgá-

ikeres jövője szempontjából is fontos
ineit először ölti magára 3 - 4 ujonnan

Bandi Dersó

laid

Szinte Zoltán: Bandi Dersó, Pásztortűz 1939. 393. l.

1021 1971 AUG

Bandi Dezső

Csipkeverő-tanfolyam

Látogatás BANDI DEZSŐ műtermében

Bandi Dezső
Lukács Margittal
és gyermekeivel

Kórus-emlékmű

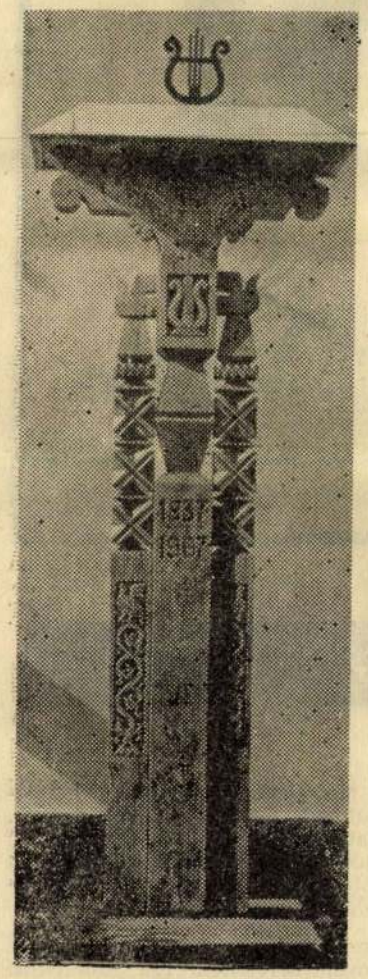

Eredetileg úgy terveztem, hogy az alkotóművészről fogok írni. Hiszen a Maros megyei Népi Alkotások Háza szakirányítójáról eléggé gyakran lehet hallani. Neve szóba kerül a népművészettel kapcsolatos vitákban, hivatkoznak rá, dicsérik vagy támadják, de úgy elmenni mellette nem lehet, hogy valamiképpen ne venne tudomást róla az ember.

Ha van Erdélyben giccsmentes falusi háziipar, olyan, amely alapja lehet egy korszerű népi iparművészet kibontakozásának, azt neki köszönhetjük. Az ő fáradhatatlan munkálkodásának.

Neki, aki nem törekszik egyéni babérokra. Aki bele tud olvadni népe lelkületébe. Naivvá tud válni maga is. S naivsága nem mesterkélt. Ő is tud látni az egyszerű emberek szemével. Szólni tud hozzájuk. Hatni tud rájuk. Teremt és irányít. Úgy osztja szét magát ezerfelé, hogy nem jut ideje saját gondjaira.

Ahogy magáról kérdeztem, zavarba jött. Valami ilyesfélét gondolhatott: neki nincs saját művészete... Ő sohasem magáért vagy magának dolgozik. Hanem annak a tíz-egynéhány mezőfelei asszonynak például, akik az ő biztatására kezdtek festeni. Azoknak a százaknak, akik az ő útmutatására kezdtek figurális szőnyegeket szőni. Akiket ő tanított meg gyékényfonni, csipkeverni, fúrni, faragni, rezet kalapálni, kerámiákat készíteni.

Most is, az alatt a szűk óra alatt, amíg a marosvásárhelyi Művelődési Palotában levő irodájában beszélgettünk, legalább ötször kellett felugrania. Hol innen, hol onnan hívták telefonon. S közben középiskolás diákok kerestek. Hozták a rajzaikat, melyek népdalfüzet-kiadványukhoz készültek. Megnézte a munkákat. Véleményt mondott róluk. S mert jónak találta őket — boldog volt...

— Gyerekkorom óta mindig közösségben dolgoztam. Hajdan, első vakációimban, mint gépész a cséplőgép mellett. Főiskolás koromban ácsokkal faragtam kapukat, fejfákat. Tanultam tőlük. És egyben tanítottam őket. Egyszer a primitív népek művészetéről láttam egy filmet. Kezdetleges eszközökkel állítanak hatalmas faoszlopokat. Mindenkinek megvan a maga részfeladata. Meggyőződtem róla később, ha egy művész közösségbe kerül, rendkívüli dolgokat vihet véghez. Ha megosztja önmagát is másokkal. Szőttem, varrtam, fazakaltam, faragtam. Csipkeverő tanfolyamot tartottam Székelyszentkirályban, s közben terveket adtam az asszonyoknak. A mezőfeleiekkel gyékényt fonattam, s ott, közöttük alakítottam ki a mintakincset. Tanítottam szőni a rongyszövő asszonyokat. Olyan motívumokat próbáltam adni, melyekkel a rajzolni nem tudó asszonyok is kombinálhatnak, alkothatnak, szép, művészi értékű tárgyat készíthetnek. Csíkban beültem a korongoló emberek közé, s játszani kezdtem. Megtanítottam őket néhány alapformára és díszítő motívumra. Talán a kerámiában tudtam én is kiélni magamat. Rengeteg energiát öltem bele. Ott voltak egyéni törekvéseim. De az ötleteimet ott sem tartottam meg magamnak. Jött valaki tanácsért, elmagyaráztam neki. S örültem, ha meg tudta csinálni. Soha nem éreztem, hogy ez leereszkedés.

Délután Tudor negyedi lakásán folytattuk a beszélgetést. Még mindig nem találja ott a helyét. Házát, műtermét, sok évtizedes lélekölő munka eredményét elvitte a tavalyi árvizes esztendő. Ahhoz, hogy elölről kezdje az építkezést, úgy mondja, már nincs ereje.

— Hallgassa meg ezt a dalt — mondja, s bekapcsolja a magnetofont. Vontatott, szinte-szinte orgonabúgású hang tör fel. Férfiak énekelnek. Komoran, lassú lüktetéssel.

„Mind azt mondják nincsen búja,
Ki az énekeket fújja.
Pedig annak vagyon búja,
Mert az bánatában fújja."

— Ilyen felséges táncot még nem láttam. 10—15 férfi járja, s közben énekelnek is, Magyarsároson, Dicsőszentmárton mellett, a falumban. Elvittem az iskolásokat is. Együtt gyűjtöttünk. A zenészekkel dallamokat, a művésznövendékekkel épület- és faragásmotívumokat. Így születnek egy-egy gyűjtőutunk eredményeként népdalfüzet-kiadványaink.

Szól a dal. Mennyi szép, régi dallam. Nagyobbára eddig ismeretlenek, most először felgyűjtött értékek.

Előbb az „asszonyai" munkáit mutatja meg. Gyönyörű gyékények, szalmafonatok, szőnyegek rongyból és raffiából. Harmonikus, szépen megmunkált felületek. Aztán előkerül néhány kerámia is. Nyugodt, rusztikus formák. Nem kecsesek, ívelők, szárnyalók, hanem zárt, egyszerű vonalvezetésűek. Egészen furcsán nyugodt, és mégis vibránsan villózó, mozaikszerűen feltöredezett mázú felületkiképzéssel. Az alkotások akkor is őt dicsérik, amikor ő nincs jelen.

Nap mint nap kapja a leveleket. Terveket, tanácsokat kérnek tőle egyszerű emberek. Akik már megízlelték, hogy mi a szép. Szépet akarnak adni. S ehhez kell nekik a támogatás.

Példája azt mutatja, hogy a képzőművészetben is lehet olyanféle művészi szerep, mint a zenében. A karmester ott áll a pódiumon, egy-egy intésére hangok százai szólalnak meg. Olyan hangok — és ez az ő nagy érdeme —, amelyek nélküle hallgatnának.

GAZDA JÓZSEF

Bandi Dezső:
Terrakotta váza

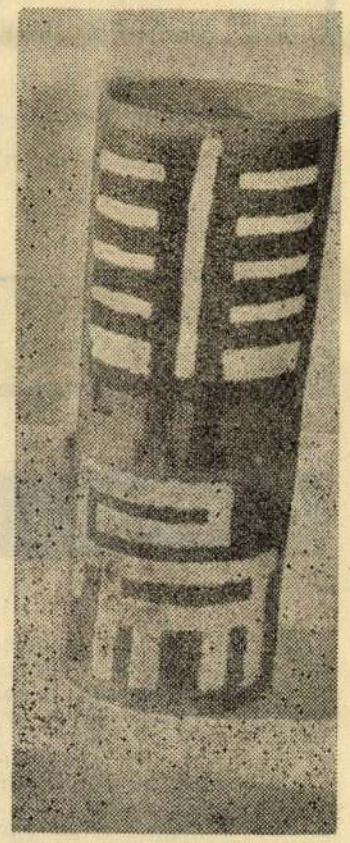

Ki hitte volna...

...hogy Bartos Endre cikket jelentetett meg a **Megyei Tükör**ben Gábor Áronról, halálának 122. évfordulóján; továbbá, hogy Kónya Ádám éppen tucatnyi tárgyi tévedést talált e cikkben; végül pedig, hogy ezek a tévedések nem is mind azonosak Bartos tavalyi Gábor Áron-cikkének szintén éppen tucatnyi tévedésével.

...hogy a **„Kalitka kettőnek"** egy agglegény szerelmi családása az éppen jó útra térő, egyebekben tolvajok közé keveredett vásott lányba(n)." — (Dolgozó Nő)

Ki hitte volna...

ORSZÁG

● Pártunk főtitkára, Nicolae Ceauşescu elvtárs munkalátogatást tett az Észak-Mangalia övezeti fürdőtelepeken. A párt főtitkára megtekintette Neptun-fürdőn az írók idén használatba adott üdülőházát. A jelenlevő írók nevében Zaharia Stancu akadémikus, az Írószövetség elnöke fogadta a párt főtitkárát és a többi párt- és államvezetőt. A pártfőtitkár és az írók dialógusa során ismét kitűnt a prózaíró, a költő, a drámaíró fennköltt társadalmi hivatása szocialista társadalmunkban, kitűnt az irodalom formatív szerepe, annak a szüksége, hogy az irodalmi alkotás közvetlenül a nép életéből ihletődjék, társadalmunk

LEVÉLVÁLTÁS

Sz. M. — Sövényfalva: Örvendünk jó hangulatának, melyről *Kint a mezőn* című próbálkozásában tudósít. De a vers nem azért vers, mert valamiről, jelen esetben valamilyen hangulatról *tudósít*, hanem azért, mert valamit az olvasóban *kivált*, valamilyen érzést, gondolatot vagy legrosszabb esetben legalább egy picinyke kis hangulatot kelt. Néhány fogalmat is tisztázni kellene: például „a mezők s a rétek" virulnak — írja, de nem tudhatjuk, hogy hol van a határ a mezők és a rétek között.

Cs. Cs. — Gyergyószentmiklós: Sz. M.-nek szóló üzenetünkre az ön figyelmét is felhívjuk. Történetet mond el ugyan, minden lírától idegen történetet, de az elbeszélő műtől is tudósításnál többet kell elvárnunk. Amit megszerkesztésnek nevezhetnénk, az sem igen több „párosítás"-nál, amint kísérő soraiban mondja: „Az élet apró mozaikkockáit próbálom párosítani úgy, hogy másoknak is jó legyen." Talán másoknak.

R. D. — Kolozsvár: Részben egyet kell értenünk azzal, amit *Csimbike* című elbeszélésíkísérletéről ír: „nem nagy probléma", „igaz is", „kedves is". Hogy kedves, az többszörösen is igazolódik, mert megtudjuk Csimbikéről, a kanáriról, hogy mikor kifésüli tollait, olyan szép, mint egy élő japán nipp, aludni pedig úgy alszik, mint egy nagy púderpamacs. Ön levelében kérdéssel is fordul hozzánk: „Lehet-e egy kanárimadárról szépet és irodalmit írni?" Lehet, de nem azért, mert kedves. Az irodalom nem a kedvességéért (vagy a tárgy kedvességéért) irodalom; s a kanárimadárról vagy egy lóról vagy egy kutyáról (ezeket is említi), de akár mogyorótyúkról is szívesen elolvassuk azt az írást, amelyben az író valamit az emberről meg tud éreztetni velünk. Ez esetben még verébről, sőt eltűnt verébről sem szentségtörés írni — lásd Szilágyi Domokos *Veréb* című karcolatát. Hogy önnek ez az írása „talán másokat is érdekel"? Persze, hogy érdekelhet, ha történetesen erről beszélgetnek. Érdektelenebb tárgy is érdekli az embert, a piaci árak például. Van egy kedves, sőt bájos kanárijuk, azt hiszik, hogy elpusztult — elkeseredtek, a madár megkerül — örülnek. Ha történetesen egy gyermek érzéseit sikerülne e történetben megismernünk, akkor nemcsak gyermeteg lelkendezést látnánk, hanem megvolna a lehetősége annak, hogy írása *olvasói* érdeklődésre tartson számot. Most már ez a lehetőség sincs meg, mert az ön személyes élménye teljesen összekeveredett azzal az élménnyel, amelyet az írásnak az olvasóból kellene kiváltania. Ha mindazt irodalomnak tekintenők, ami másokat is érdekelhet, akkor nemcsak ez a kis írás volna irodalom, hanem tulajdonképpen mindenkinek minden elhangzott vagy leírt szava.

B. Á. — Marosvásárhely: Úgy érezzük, válaszunkban figyelembe kell venni a verseiből kiolvasható igazságszeretetet, őszinteséget és hasznos tenni akarást. *Kérés* című versében írja: „Engedjétek, hogy felgyülemlett / helyzeti energiám / hasznossá tegyem, / hogy a vándorútról visszatért / gondolatsugarak / eljussanak a célhoz / hogy tudatlanságom tudását / szétoszthassam köztetek / ha megérdemlem / engedjétek meg emberek." A mindennapi gyakorlat azt mutatja, hogy a tudatlanság tudásának szétosztására kevésbé szorultak rá az emberek, mint az energia hasznossá tételére.

Sz. A. — Lotru: Hogy a rímek, amelyeket elemiben „alkotott", átalakultak „kezdetleges versekké, foglalkozássá", még nem jelenti, hogy önnek „sok a tennivalója a lírában", amint a „zord sziklá"-ról, amely hol felhevül, hol lehűl, sem egészen bizonyos, hogy ezáltal „edződik". Sőt.

D. É. — Dicsőszentmárton: Örvendetes, hogy az epikai hitelnek híve, amint ezt kísérő soraiban említi. Még örvendetesebb volna, ha ezt az írásokból magukból tudnók meg. Az epikai hitel egyáltalán nem azt jelenti, hogy megtörtént eseményt kellene elmondania, s úgy, ahogyan történt. Ez a történetírás feladata. Kifejezésbeli bizonytalanságaira is szeretnők felhívni figyelmét. A lány megírja a szakítólevelet, elmondja, hogy „levert", s az az érzése, hogy „borongósan" írt. Mi ezen — ellentétben a lánnyal — egyáltalán nem lepődtünk meg.

O. Á. — Szinérváralja: Nem sikerült megbizonyosodnunk afelől, hogy írását levélnek vagy irodalmi próbálkozásnak szánta-e. A történet meglehetősen kezdetleges, azt tudjuk meg belőle, hogy hogyan válik valaki Utunk-olvasóvá. Köszönetünket fejezzük ki elismerő szavaiért. Meglep ugyan, hogy a lap minden betűjét elolvassa — nem túlzás ez? Reméljük, hogy rövidesen tudatosabb olvasóvá válik, aki megfontoltabban, akár kritikus szemmel veszi kézbe a lapot, keres benne bizonyos vonatkozású írásokat, s — esetleg, — talál is.

K. S. — Nagyvárad, F. S. — Kolozsvár: Még küldjenek.

NAGY KÁLMÁN

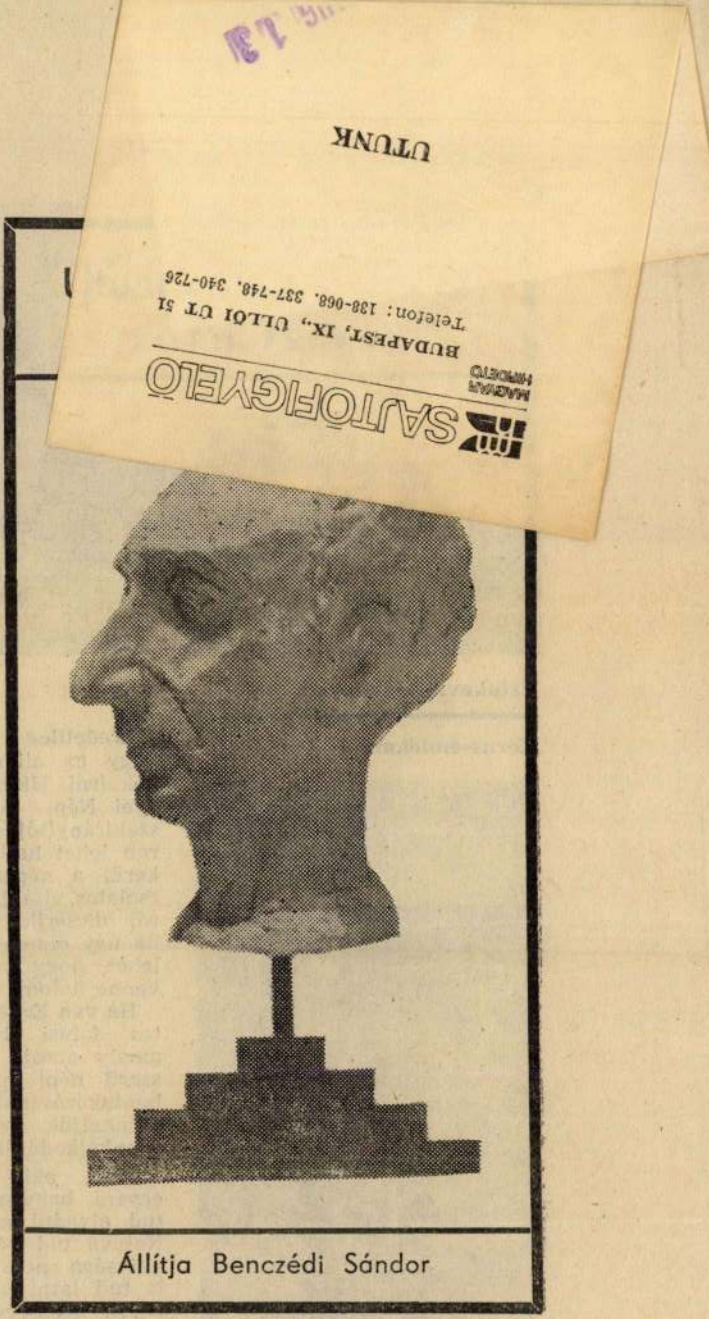

Állítja Benczédi Sándor

VILÁG

● Öt ország (Szovjetunió, Lengyel Népköztársaság, Csehszlovák Szocialista Köztársaság, Német Demokratikus Köztársaság, Svédország) tizenkét szerzőjének tanulmányait tartalmazza a lipcsei Karl Marx Egyetem kiadásában megjelent gazdag képanyagú Dürer-album.

● Münchenben az olimpia idején egységes hangversenysorozat keretében fog szerepelni a bécsi, a berlini és a New York-i filharmonikus zenekar, a Szovjet Állami Szimfonikus Zenekar, a Bécsi Szimfonikusok, a drezdai

1) Bandi Dezső

Harmadéves fh. volt, amikor kitört a II.
V. H. Tanulmányai ig félbeszakadtak.
1945 után –
alakos diadalkapukat ápol /Raván, Abásfalván, Magyarsárpon./
1946 – tól rövid ideig a marosvásárhelyi Bolyai középiskola kézimunka tanára.
1956 – óta foglalkozik kerámiával.

Banner Zoltán: Modern népi iparművészet
Korunk, Kolozsvár 1965. III. 422.

2) Bandi Dezső

1957-óta a marosvásárhelyi Népi Alkotások Tartományi Házában dolgozik. Népműpésuti kös-ölut szervez, irányít; munkáikból tárlatokat rendez.

Korunk, Kolozsvár 1965. III. 422.

Banoli Dezső

Faliszőnyeg. Repr.

Kovacs, Kolozsvár 1967 V. 642.

Banoki Dezső
iparművész

Művei népi ihletésűek

Sárthe Imre: A használati tárgyak művészete. Kriterion, Kolozsvár 1968. II. 235.

Bandi Dezső

„Szőnyeg" repr.

Kornak, kolozsvár 1967. XI. 1602.

Bandi ~~Bándi~~ Dezső MDK

marosvásárhelyi keramikus

kiállitotta munkáit a Képzőművészeti Alap boltjában.

Szobrásznak indult, de betegsége miatt abba kellett hagynia a faragást, Két éve rendszeresen a Kerámiamüvészet felé fordult.

Repr: Váza
Hamutarto

Borghida István: Kér müvészről.
UTUNK, Kolozsvár. 1957. jul. 11. 9. lap.

Bandi Dezső, Marosvásárhely

A HÁTLAPON

KORONDI KERÁMIÁK

Az erdélyi *Korond* (Corund) az egyik legismertebb fazekasközpont *Romániában*. Míg másutt napjainkra a fazekasság *megszűnt*, Korondon egyre *többen* tértek át erre a mesterségre, s egyre „mázasabban", díszesebben dolgoztak.

Ezt a nagy föllendülést érdekes okok magyarázzák. *Pótolni* kellett a megszűnt fazekasközpontok edényeit, így kereslet mutatkozott a tordaiak és a szászok *fehér-kék* színű árujára. De volt egy más — különös — oka is a föllendülésnek! A román nép körében az a szokás él, hogy *szeretett halottaiknak* — a szegényeknek, rokonoknak, ismerősöknek és ismeretleneknek — megemlékezésül ételt-italt ajándékoznak, mégpedig *tállal, tányérral, korsóval egyetemben*. Minél *többen* adnak az elhunytnak ilyen ajándékot, annál *nagyobb* lesz neki a lelki nyugalma. Ez magyarázza, hogy általában *kicsi* és *olcsó* edényben helyezik a sírra az ételt-italt. Mégpedig olyanban, amely *agyagból, földből* készült, mert *„az ember is földből való"*. Ezt a különös ajándékot „pománá"-nak nevezik, a vásárt pedig, ahol az e célra való cserépedényt árulják, „mosi vásár"-nak. A „mosi" mázas cserépedény, de díszítése nem elég mutatós. A korondi mestereket ez indította arra, hogy a régi udvarhelyi székely mintákkal és színezéssel, a székely bokályok* gyönyörű *sárga-zöld-barna*, olykor *kék* motívumaival megismerkedjenek, s *abból alkossanak új, sajátosan udvarhelyi kerámiát*. E törekvésükben főként *Bandi Dezső*, a sokoldalú, marosvásárhelyi művésznevelő és művész volt a korondiak segítségére.

Tanácsait leginkább *Páll Lajos* (1904—1967) követte, s valóságos „újrégi" kerámiaművészetet teremtett Korondon. A fiúk közül *Páll Antal* is kiváló mester lett, a most 34 éves *Páll Ágoston* pedig arra is érdemesnek mutatkozott, hogy egy önálló kiállítással nálunk, *Szegeden* is bemutatkozzon.

Az ő eddigi sikereinek egyébként igen gazdag a listája: 1978-ban a *korondi fazekasvásáron* második díjat nyert; 1979-ben az olténiai *Horezben* az *országos fazekasvásáron* — ahol Románia minden részéről jelen voltak fazekasok — *első díjjal* jutalmazták; még ugyanebben az évben *Nagyszebenben* harmadik díjat és *Korondon*, a fiatal fazekasok versenyén első díjat kapott, 1980-ban a Korond melletti vásáron újra első díjat. Ez a felsorolás egyúttal azt is jelzi, hogy *Romániában milyen sok fazekasvásár van*, s a hivatalos szervezők e fazekasvásárokat arra is felhasználják — dicsérendő módon —, hogy *a mesterséget művészileg jó irányba tereljék*, a legszebb munkákat díjakkal jutalmazva. (Érdemes megemlítenünk, hogy a mostanság oly sajnálatosan divatba jött *élénk piros, hideg festékkel díszített — igencsak giccses — tárgyakat e* fazekasvásárokra be sem engedik!)

Páll Ágoston munkái — bokályok, tálak, tányérok, korsók, vázák, fűszertartók — arról győznek meg, hogy a mester a régi mintákat önállóan formálja, megőrizve a hagyományt, de egyúttal megújítva azt.

Dr. Kresz Mária

Kép: **Dömötör Mihály**

A LIOFILIZÁLÁS

vagy vízsz. 1. vízsz. 43. lényege az, hogy a növényi vagy állati eredetű anyagokat előbb függ. 1., azután légritka térbe teszik, itt a megfagyott víz függ. 10.-sal eltávozik.

Előnye, hogy a hőre érzékeny vízsz. 24. így nem függ. 15. el.

VÍZSZINTES: 11. Szappan-márka. 12. Német népcsoport. 13. Gazdasági főtanács. 14. Könyvalakú kép-, esetleg bélyeggyűjtemény. 16. Szovjet repülőgéptípus. 17. Sebességcsökkentő. 19. Kacat. 20. Végrehajtó bizottság, névelővel. 21. Dal, zenekari kísérettel (olaszul). 23. Vissza: találja. 25. Verdi operája. 27. . . . burg: Halle körzet székhelye az NDK-ban. 29. Beszédünk legkisebb értelmes része. 30. Ama betűi. 32. Trombitahang (vissza pedig: káros hatást gyakorol). 33. Ábécénk vége. 34. Vissza: nem alaptalanul. 36. Nem fő. 37. Bánáti folyó. 39. Meghaladottá válás. 41. Templomáról híres község Szombathelytől D-re.

FÜGGŐLEGES: 2. Van hely számára. 3. 17-tel osztható római szám. 4. Vissza: nagy költőnk (1879—1919). 5. Fülével érzékel. 6. Vissza: a szőlő leve. 7. Kevert méz (!). 8. Vissza: forgatja a földet. 9. . . . jött a parancsolat (Csokonai). 10. **Szilárd anyag légneművé válása közvetle-** közösség röv. 40. Járunk rajta (’). 42. Tagadás.

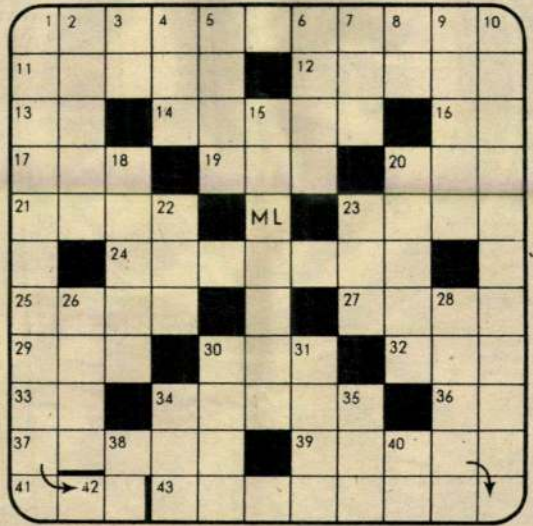

TÁRSULAT HETILAPJA

Főszerkesztő:
LUDAS M. LÁSZLÓ

Főszerkesztő-helyettes:
NÉMETH FERENC

Szerkesztőség:
Budapest VII., Lenin körút 5.

Postacím:
Élet és Tudomány
Budapest. Pf.: 47
1428
Telefon: 216-290

Kiadja:
a Hírlapkiadó Vállalat

Felelős kiadó:
TILL IMRE igazgató
Budapest VIII.,
Blaha Lujza tér 3.
Postacím: Budapest 1959
Telefon: 343-100, 336-130
Terjeszti a Magyar Posta

80.2962

Athenaeum Nyomda
Kozma utcai üzeme
Budapest
Rotációs mélynyomás

Felelős vezető:
Soproni Béla vezérigazgató

Index: 25 245
ISSN 0013—6077

A szerkesztő bizottság tagjai:

Ács Tamás, Andorka Rudolf, An
Zoltán, Barkóczi Ilona, Barta
Berényi Dénes, Bontó László,
Béla, Castiglione László, Csányi
Farkas Henrik, Fenyő Béla, Furka
Haraszty Árpád, Horváth József, H
Sándor, Jantsky Béla, Kapás
Károlyházi Frigyes, Kósa László,
Tamás, Kulin György, Láng Sándo
Gabriella, Lengyel István, Makkai
Németh Lajos, Perényi Imre,
Béla, Steiger István, Székely
Szlameniczky István, Vécsey
Zách Alfréd

Olvasószerkesztő:
Szőke István

Képszerkesztő:
Ujvári Imréné

Tördelőszerkesztő:
Kalocsainé Doór Vilma

Rovatszerkesztők: Akácz László,
Zoltán, Daniss Győző, Fodor Laj
ner István, Oláh Tamás, Pécsi Til

Munkatársak: Gajzágó Éva, Nagy

Fotóriporterek:
Bojtár Ottó, Hornyánszky Katali

Meg nem rendelt fényképekért
iratokért a szerkesztőség nem
felelősséget.

Az Élet és Tudomány előfizethe
mely postahivatalban, a kézb
nél és a Posta Központi Hírl
dában (KHI, Budapest V., Józse
tér 1. 1900)

ÉS TUDOMÁNY
DOMÁNYOS
ETTERJESZTŐ

Bandi Dezio⁴

Bandi Dezső

- Tamara Dobrin elvtársnő említi amikor a mai képzőművészetet értékeli.

Említve: Balogh Péter, Bene József, B. Lukács Ethel, Csorvássy István, Ferete József, Fesz László, Gy. Szabó Béla, Hunyadi László, Jecza Péter, Kós András, Kovács Zoltán, Miklós András, Nagy Imre, Puskás Sándor, Szervátiusz Jenő és Tibor, Szentimrei Judit, Szobotka András, Tóth László, Szőnyi István, Deák Ferenc,

Kovács János: Egység és sokszínűség a képzőművészetünkben

Igaz Szó 1973/1 134. old.

Bandi Dezső

BANDI DEZSŐ:

Oh, ki nehéz madárt fogni.

Müvelődés/Bukarest/, XXX.évf. 1.sz.
1977. jan. 35.old.

Bandi Dezső

BANDI DEZSŐ:

Gondolatok az önkifejezés szükségéről és törvényéről.

Művelődés /Bukarest/, XXXI.évf. 6.sz. 1978. junius. 13-14.old.

Bandi Rezső

BANDI DEZSŐ:

A naiv müvészet és jövője.

Utunk, XXXII.évf. 15./1485./sz. 1977. ápr. 15. 6.old.

Bandi Dezső

BANDI DEZSŐ:

Férkőzzetek fazekak. /a korondi fazekasságról./

Utunk, XXXIII.évf. 46./1568./sz. 1978. nov. 17. 7.old.

Bandi Dezső népművész

A Megeneklünk, Románia fesztivál országos vetélkedő, melyen a Maros m. gyékény és szalmaszőttes kompozíció jó példa arra, hogy mit jelent a szakértő alkotó, művész segítsége még akkor is, amikor a kapcsolat a művész és népművészek között már megszakadt. Bandi Dezső oktatói, irányító tudását világosan felismerhetjük.

Halász Anna: Megeneklünk, Románia, fesztivál.
a Hét, 1979. VII. 27.

Bandi Dezső

- Szász Erzsébet mestérek tartja

Hajdu Győző: Szász Erzsébet szőnyegei.

Igaz Szó 1975/9

BANDI Dezső

Csehe Péter: Vigyázó torony.
Beszélgetések Debreczeni Lászlóval.
Budapest, 1995 18.

akozó csigás
agott nő alak
ábla, tetején
z: Spectabilis
Bethlenfalva
m Hungariae
onsiliarius ex
larissimarium
Si dominus
ium ocfieri et

gyámköveken
kben sgraffitó
náz sarkai is

Tófalvi Zoltán:

BANDI DEZSŐ tüzének melege.

Müvelődés, XXXII.évf. 12.sz. 1979. dec. 27-28.old.

Bandi Dezső

- valóságos divatot teremtett a lakásberendezésben

Emlitve: Gál András, Szakács Zoltán Gál Anna, Ferch Ferenc, Lausch Gyula, Jecza Péter, Benczédi Sándor, Molnár Zoltán, Kazinczyné Vitályos Magda, Jeczáné Bíró Klára, Szentimrei Judit, Csulak Magda, Kósa Hubsa Ferenc, Fuhrmann Károly, Barabás István, Izsó Miklós, Szervátiusz Jenő, Nagy Pál, Fux Pál, Tóth László, Hunyadi László, Kozma István, Paulovics László, Árkossy István, Gy. Szabó Béla.

Wágner István: Képzőművészet és közönségigény

Igaz Szó 1973/4 561. old.

Bandi Dezsö

BANDI Dezső szobrán

kain haladva, annak hagyományait vállalta. „... bánáti román folyóirat — írta egyik magyar nyelvű vitacikkében a kiadó Sim. Sam Moldovan —, mely a Bánát tökéletes visszatükrözése érdekében a román vezérnyelv mellett bármely itteni nyelven megírt cikket eredeti nyelven közöl." Kezdeti időszakában román, magyar és német nyelven jelent meg, a továbbiakban fordításban közölte a kisebbségi írók műveit, tanulmányait. Román munkatársa volt Tudor Arghezi, Lucian Blaga, George Călinescu, Aron Cotruș, Sabin Drăgoi, Eugen Lovinescu, Ion Pillat, Gheorghe L. Spătariu; német munkatársa Franz Blaskovits, Arpad Mühle, Victor Orendi-Hommenau; a magyar írók közül Bechnitz Sándor, Franyó Zoltán, Jakabffy Elemér, Járosy Dezső, Rónai Antal nevével találkozunk. Hasábjain Ioachim Miloia terjedelmes tanulmányban ismertette Podlipny Gyula művészetét; a lap rendszeresen jelentetett meg reprodukciókat a temesvári művészek, így Gallas Nándor, Kristóf-Krausz Albert, Szuhanek Oszkár műveiről.

Bandi Dezső (Magyarsáros, 1919. okt. 7.) — képzőművész, művészeti író, népművelő. A budapesti Képzőművészeti Főiskolán Sidló Ferencnél tanult szobrászatot. Első jelentősebb művei a helybeli ácsokkal közösen faragott és felállított abásfalvi és ravai háborús emlékművek (1943—44). A felszabadulás után Marosvásárhelyen rajztanár, majd az MNSZ művelődési aktivistája, 1957-től több mint egy évtizeden át a Népi Alkotások Háza, majd a kisipari szövetkezetek Maros tartományi, ill. megyei népművészeti szakirányítója. Művészi kerámiával foglalkozik, s a hagyományos háziipari mesterségek és a falusi ember művészi készségeinek serkentésével — tanfolyamok, kiállítások és metodikai levelezés útján — új alapokra helyezte hatáskörében az öntevékeny műkedvelő mozgalmakat. A jelenlegi Maros, Hargita és Kovászna megyékben 1963-ban már 170 népi alkotási kört irányított több mint ezer taggal. Művészeti tömegmozgalmának célja a korszerű otthonkép kialakítása és az ember művészi alkotó készségeinek ápolása a mai feltételek közt. Ezért falun a még ma is eleven szövés-, fonás-, kötés- és varrástechnikákat igyekezett új funkcióval és tartalommal telíteni, majd a fazekas- és faragóközpontok mestereinek munkáiban jelentkező giccses ízléssel szállt harcba; a városon ugyanekkor a különböző képzőművészeti műfajokkal foglalkozó műkedvelést igyekszik utánzó dilettantizmus helyett eredeti alkotássá fejleszteni. Legutóbb a naiv művészeti ágak — festészet, szobrászat — és a szellemi néprajz hagyományainak felkarolására és felfrissítésére vállalkozott. Tevékenységének elméleti indoklását egy cikksorozatban is kifejtette (Vörös Zászló 1969. jan. 3. — szept. 5.), 1970-től kezdve pedig a Maros Megyei Művelődési Bizottság füzeteiben (*A falu nótája, Tiszta búzából*) egy-egy község népi kultúrájának teljes bemutatásával kísérletezik, szerves keretbe foglalva a vidék művészetének tárgyi és szellemi megnyilvánulásait. Cikkeit A Hét, az Utunk, az Előre és a Művelődés közli.

Banner Zoltán: *Modern népi iparművészet.* Korunk 1965/3; uő. *B. D. iskolája.* Kritika, Bp. 1971/4; uő. *Csillagfaragók.* 1972. 51—94. — Bene József: *Csíkszeredai levél.* Utunk 1967/19. — Bölöni Sándor: *A romantikán túl.* Interjú B. D. népnevelővel. Bihari Napló 1973. okt. — Tófalvi Zoltán: *„Valami nagy-nagy tüzet kéne rakni."* Látogatás B. D.-nél, A Hét Évkönyve 1978.

Bándy Mária (Csíkpálfalva, 1899. szept. 15. — 1949. szept. 4., Csíkpálfalva) — koreográfus. A tanítóképzőt Csíksomlyón és Szatmáron végezte. Jelentősebb munkája, a népszerűsítő, gyakorlati jellegű *Székely táncok* (Vámszer Géza rajzaival, Sarkadi Elek kottáival, Kv. 1937), a két világháború közt egyedüli romániai magyar táncgyűjtemény; 20 néptánc szöveges leírását tartalmazza dallamokkal, ábrákkal, fényképekkel, a székely táncélet néhány mozzanatát felvillantó bevezetővel.

Bánffy Ferenc (Apanagyfalu, 1869. okt. 10. — 1938. szept. 10., Budapest) — publicista, irodalompártoló. A család bárói ágából származott, katonai akadémiát végzett, kolozsborsai birtokán gazdálkodott. Publicista, *II. Katalin cárnő és Gorcsakov kisebbségi politikája* c. vitacikkét a Magyar Kisebbség 1924/15—16-os száma közölte. Felajánlott 25 000 lejes pályadíja alapján a lap szerkesztősége 1925-ben pályázatot írt ki az erdélyi magyarság történetének megírására, különös tekintettel a művelődés történetére, s az első díjat a Karácsonyi János, Kelemen Lajos és Krenner Miklós személyéből álló bíráló bizottság Király Pál erzsébetvárosi tanárnak ítélte. Fennmaradt levelek tanúsága szerint a liberális gondolkodású arisztokrata Kós Károly és Kuncz Aladár irodalmi törekvéseit is támogatta, majd lehetővé tette az Erdélyi Fiatalok falu-füzeteinek megjelenését, s elősegítette öt fiatal falukutató szociográfiai munkáját, köztük a Mikó Imréét, aki az ő anyagi támogatásával írta meg *Az erdélyi falu és a nemzetiségi kérdés* c. — a

kain haladva, annak hagyományait vállalta. „... bánáti román folyóirat — írta egyik magyar nyelvű vitacikkében a kiadó Sim. Sam Moldovan —, mely a Bánát tökéletes visszatükrözése érdekében a román vezérnyelv mellett bármely itteni nyelven megírt cikket eredeti nyelven közöl." Kezdeti időszakában román, magyar és német nyelven jelent meg, a továbbiakban fordításban közölte a kisebbségi írók műveit, tanulmányait. Román munkatársa volt Tudor Arghezi, Lucian Blaga, George Călinescu, Aron Cotruș, Sabin Drăgoi, Eugen Lovinescu, Ion Pillat, Gheorghe L. Spătariu; német munkatársa Franz Blaskovits, Arpad Mühle, Victor Orendi-Hommenau; a magyar írók közül Bechnitz Sándor, Franyó Zoltán, Jakabffy Elemér, Járosy Dezső, Rónai Antal nevével találkozunk. Hasábjain Ioachim Miloia terjedelmes tanulmányban ismertette Podlipny Gyula művészetét; a lap rendszeresen jelentetett meg reprodukciókat a temesvári művészek, így Gallas Nándor, Kristóf-Krausz Albert, Szuhanek Oszkár műveiről.

Bandi Dezső (Magyarsáros, 1919. okt. 7.) — képzőművész, művészeti író, népművelő. A budapesti Képzőművészeti Főiskolán Sidló Ferencnél tanult szobrászatot. Első jelentősebb művei a helybeli ácsokkal közösen faragott és felállított abásfalvi és ravai háborús emlékművek (1943—44). A felszabadulás után Marosvásárhelyen rajztanár, majd az MNSZ művelődési aktivistája, 1957-től több mint egy évtizeden át a Népi Alkotások Háza, majd a kisipari szövetkezetek Maros tartományi, ill. megyei népművészeti szakirányítója. Művészi kerámiával foglalkozik, s a hagyományos háziipari mesterségek és a falusi ember művészi készségeinek serkentésével — tanfolyamok, kiállítások és metodikai levelezés útján — új alapokra helyezte hatáskörében az öntevékeny műkedvelő mozgalmakat. A jelenlegi Maros, Hargita és Kovászna megyékben 1963-ban már 170 népi alkotási kört irányított több mint ezer taggal. Művészeti tömegmozgalmának célja a korszerű otthonkép kialakítása és az ember művészi alkotó készségeinek ápolása a mai feltételek közt. Ezért falun a még ma is eleven szövés-, fonás-, kötés- és varrástechnikákat igyekezett új funkcióval és tartalommal teliteni, majd a fazekas- és faragóközpontok mestereinek munkáiban jelentkező giccses ízléssel szállt harcba; a városon ugyanekkor a különböző képzőművészeti műfajokkal foglalkozó műkedvelést igyekszik utánzó dilettantizmus helyett eredeti alko-

Bandi DezsÖ 2.

Legutóbb a naiv müvészeti ágak-festészet,szobrászat- és a szellemi néprajz hagyományainak felkarolására és felfrissitésére vállalkozott.Tevékenységének elméleti indoklását egy cikksorozatban is kifejtette/Vörös Zászló 1969.jan.3./ szept.5./ 1970-től kezdve pedig a Maros Megyei Müvelődési Bizottság füzeteiben/A falu nótája,Tiszta buzából/ egy-egy község népi kulturájának teljes bemutatásával kisérletezik,szerves keretbe foglalva a vidék müvészetének tárgyi és szellemi megnyilvánulásait.Cikkeit A Hét,az Utunk,az Előre és a Müvelődés közli.

Irod.:Banner Zoltán:Modern népi iparmüvészet.Korunk 1963/3;uö.B.D.iskolája.Kritika,Bp.1971/4;uö.Csillagfaragók.1972.51-94. Bene József:Csikszeredai levél. Utunk 1967/19. - Bölöni Sándor: A romantikán tul. Interju B.D.népmüvelővel Bihari Napló 1973.okt. Tófalvi Zoltán:"Valami nagy-nagy tüzet kéne rakni." Látogatás B.D.-nél A Hét Évkönyve 1978.

dr. Bándi Gábor régész a Vasmegyi múzeumok igazg.

Szombathelyen, az Isenim mellett van még egy bécpítésre váró telek, ide tervezik a leendő szombathelyi új képtárat; dr. Bándi Gábor a képtár építő egyesületnek is az elnöke. Az egyesület téglajegyek kibocsátását határozta el 6 millió ft. értékben, ezzel is bővülne a képtárhoz szükséges anyagi alap. A téglajegyen Derkovits Gyula portréja látható, Varga Imre Derkovits szobra, – melyet nem rég állítottak fel a városban.

Művészeti magazin

1977. VIII. 25. 21.25 D. TV.

SAJTÓFIGYELŐ
LEVÉLREKLÁM
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726
1984 APR. 01
VAS NÉPE

dr. Bándi Gábor, a Vas megyei Múzeumok Igazgatóságának vezetője.
1021

Progresszív művészet a 10-es évektől napjainkig

Készül a képtár kiállítási terve

Akár az építőktől, akár a tartalmi munkáért felelős muzeológusoktól érdeklődik az ember, egyaránt biztató és reményteljes választ kap: az építés jó ütemben halad, készülnek a kiállítási programok. Ma még rideg, betonszürke az épület, hamarosan nagyobb kedvvel nézegetjük: kőburkolatot kap nap a szigetelt falak. Ablak nem lesz, nem lehet a kiállítótermek falán, a hőmérséklet és a páratartalom optimális szintjéről klímaberendezés gondoskodik, a külső fény- és hőfokingadozásnak nem tehetik ki a képeket. Az építőkkel összhangban dolgoznak a klímaberendezés szerelői, a gépeket, a csőhálózatot elhelyezték. A műszeres beállítás, a próbaüzemelés csak a szeptemberre tervezett műszaki átadás után kezdődhet.

Bennünket most már az érdekel jobban, mi kerül a falakra? Dr. Bándi Gábor, a Vas megyei múzeumok igazgatója írásban rögzített terveket mutatott. A képtár a megyei múzeumi szervezet részeként, de önálló igazgatással, saját költségvetéssel, saját feladatkörrel rendelkező intézmény lesz. Vezetésére pályázat útján keresnek művészettörténész szakembert, amíg megtalálják a megfelelőt, a Savaria Múzeum irányítja az előkészületeket.

A képtár berendezése nem egyszerűen a Derkovits és Dési Huber Emlékmúzeum képanyagának átköltöztetését jelenti, gazdagabb és sokrétűbb lesz a szerepe.

— A magyar művészetpolitika adósságát törlesztjük akkor, amikor összegyűjtjük és bemutatjuk a 20. századi magyar képzőművészet progresszív irányzatait, alkotásait. Ez a Képtárépítő Egyesület alapítása óta csorbítatlan cél. Országos gyűjtőkört kapott erre a képtár. (Az állandó kiállításhoz a Nemzeti Galéria és a Munkámozgalmi Múzeum gyűjteményéből kapunk — letétben— híres, fontos, szép képeket, dokumentumokat.) Az anyag, ha csak a felszabadulás előtti alkotásokat tekintjük, véges, behatárolt. Derkovits-kép nem lesz több, Dési Huber István életműve is befejezett, a Szocialista Képzőművészek Csoportja legtöbb tagjának rövid, tragikus végű élet adatott. Munkáikat igyekeztünk felkutatni, megvásárolni. 1976 óta folyt a felfedező munka, eredményét részleteiben már láthatta a közönség, hiszen a Forradalmi Múzeumban volt például Sugár Andor, Háy Károly László és szocialista szobrászat kiállítás. A képtár úgynevezett történeti anyaga az 1910-es évektől, Kassák és köre működésétől 1945-ig ad áttekintést. Itt azonban nincs vége se a festészetnek, se a képtár gyűjtőmunkájának. Szintén országos hatáskört kapott a szombathelyi galéria a 45 utáni és a kortárs magyar képzőművészet anyagának megvásárlására, bemutatására. Teljességet szeretnénk a ma és a holnap művészetéből is.

— Mennyire gazdag a felszabadulás utáni képanyag?

— Egyelőre csak részleteket tudunk adni. Elég sok alkotásunk van az Európai Iskolától, jó a hatvanas, a hetvenes évek termését reprezentáló gyűjtemény, de jócskán vannak hiányaink is. Ezzel együtt úgy képzeljük, hogy állandó kiállítása lesz az 1945 utáni magyar képzőművészetnek is, és ahogy gazdagodik az anyag, úgy egészítjük ki, rendezzük át a bemutatót. Hátrányban és versenyben vagyunk a Nemzeti Galériával, a székesfehérvári és a pécsi képtárakkal, modern gyűjteményük gazdagabb, mint a miénk. De ami a ma és a holnap termését illeti, nagy lehetőségeink vannak.

Az állandó kiállítások mellett az időszakos bemutatókra is jó lehetőséget teremt a képtár. Egy hatalmas, 500 négyzetméteres terem kisebb terekre, részekre osztva kamarakiállítást, egy-egy műtárgyat is fogadhat, de végre lesz módjuk olyan festői életműveket is látni a szombathelyieknek, mint például Egri Józsefé, Rippl-Rónai Józsefé, akiknek bemutatása régi terv, régi adósság. Külföldi mesterek megismerésére, a megyében és tájegységünkön élő képző- és iparművészek alkotásainak rendszeres fogadására is számíthatunk.

Alkalmi szemlélődésnél többre, közművelődési célra is nagy terek állnak rendelkezésre. Filmvetítés, diavetítés, rajzfoglalkozás tartozik majd a képtári munkához.

A közművelődési szerepet szolgálja, erősíti a dokumentumtár. Képek, filmek, hangfelvételek rögzítik és őrzik majd kortárs művészeink arcvonásait, véleményét, ars poeticáját. Népművelőket, könyvtárost, propagandistát is foglalkoztat majd a képtár.

A kiállítóterek berendezésére, a képek a szobrok bemutatására programterv készült, amelyről május 1-ig adnak véleményt a 20. századi magyar képzőművészet szakértői, Aradi Nóra, Németh Lajos, Kovalovszky Márta, Tőkei Ferencné, Szabó György. A tervet Várkonyi György készítette.

b. r.

Derkovits Gyula: Nemzedékek.

Vilt Tibor: Kalapos férfifej.

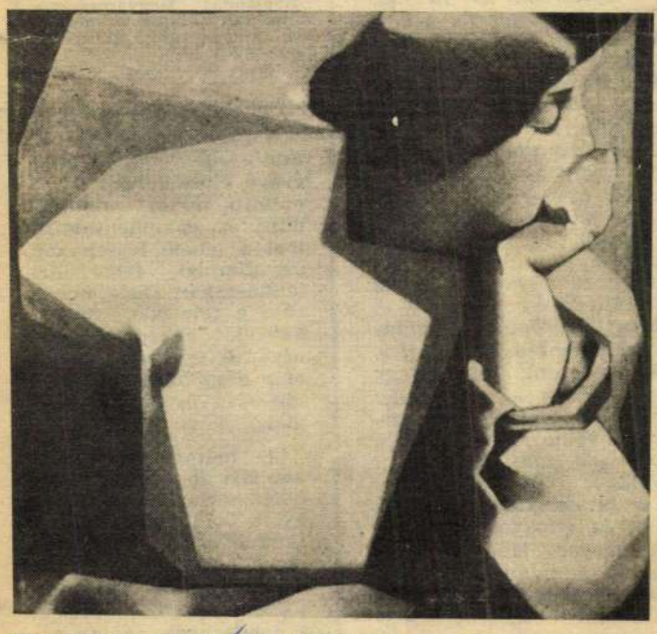

Háy Károly László: Könyöklő nő.

SPORT

Eseménytelen első félidő után

Jugoszlávia–Magyarország 2:1 (0:0)

Szombaton egy órával a Magyarország—Jugoszlávia barátságos válogatott labdarúgó-mérkőzés kezdete előtt már szinte egyetlen üres helyet nem lehetett látni a 32 ezer nézőre bővített szabadkai Spartak stadionban. A tábláss ház ellenére még mindig rengetegen várakoztak a kapukon kívül, bebocsátást remélve.

A két csapat a csehszlovák Matusik sípjelére a következő összetételben kezdte a játékot:

Jugoszlávia: Szimovics — Csaplijics, Sztojkovics, Radanovics, Cvetkovics — Zajec, Sesztics, Bazsdarevics — Gracan, Pancsev, Halilovics.

Magyarország: Kovács A. — Csuhay, Kardos, Garaba, Varga — Hannich, Nagy, Csongrádi — Bodonyi, Dajka, Esterházy.

Az első 45 perc alacsony színvonalú, eseménytelen játékkal telt el, feljegyezni való alig-alig akadt. A kapuk jóformán nem kerültek gólveszélybe.

A második játékrészre M. Gyurovszki váltotta fel Seszticset. A 47. percben Esterházy szólózott, de a 16-oson belül is egyedül akart boldogulni, pedig Dajka jó helyzetben várta leadását. Egy perc múlva Varga 25 méteres szabadrúgása a sorfalba vágódott. *Az 53. percben Csuhay hibázott, Halilovics törhetett kapura, a 16-oson belül lefordult, már elveszítette a labdát, amikor ütközött egy védővel. A bíró meglepetésre 11-est adott. Halilovics a jobb sarok felé lőtte a büntetőt, Kovács vetődve kiütötte, majd a kipattant labdát Halilovics nem tudta 3 méterről sem belőni, mert Kovács a védők segítségével mentett.* Az 58. percben B. Gyurovszki állt be Pancsev helyett. A 60. percben a mérkőzés legszebb támadása futott, végül Csuhay beadását Csongrádi fejelte előrevetődve Szimovics kiütötte a labdát, majd megszerezte az ismételni akaró fehérvári játékos elől.

A 61. percben Dajka és Bodonyi helyett Mészáros és Szabó O. állt be. *A 66. percben Bazsdarevics csavart a magyar kapu elé egy szabadrúgást és M. Gyurovics 14 méterről kapásból félmagasan a jobb sarokba lőtte (1:0).* A gól után Kardos helyet cserélt Nagy Antallal és aktívan kivette a részét a támadásokból, többször lendületesen tört a hazaiak kapujára. A 72. percben Cvetkovicsot Balics váltotta, két perc múlva Esterházy és Csongrádi ment le, Péter és Gyimesi állt be. A 77. percben Hannich lövéséből szöglet lett. *A 79. percben Bazsdarevics nagy szóló után egyedül tört kapura, a kétségbeesetten utána futó Csuhay a 16-oson belül már csak felvágni tudta a lövés pillanatában. Az újabb 11-est Radanovics biztosan helyezte a jobb sarokba (2:0).* A magyar csapat ezután sem adta fel, a jugoszlávok húzták az időt. *A 86. percben Szimovics Sztojkovicsnak adta ki a labdát, Gyimesi lecsapott rá, megszerezte és 16 méterről ballal ügyesen a kint álló kapus felett a hálóba emelte a labdát (2:1).*

A győztes csapat szakvezetője *Todor Veszelinovics* így értékelt:

— 18 év után sikerült újra győzni a magyarok ellen, ez önmagáért beszél. Az első játékrészben az ellenfél sokkal jobb volt, az történt amit ők akartak. Az igazat megvallva megleptek taktikájukkal.

Mezey György: Gratulálok az ellenfélnek. Sajnos elszalasztottunk egy nagy alkalmat, ezt a jugoszláv gárdát könnyen megverhettük volna. Az első bekapott gól, majd a gyorsan következő 11-es megzavarta a társaságot, de igaz, erőnk is elfogyott.

A magyar labdarúgó válogatott a találkozó után azonnal visszatért Szegedre, ahonnan vasárnap reggel utaznak fel Budapestre. A törökországi, szerdai találkozóig már együtt lesz a csapat, hétfőn indulnak Isztambulba. Jelenleg úgy néz ki, hogy nem lesz változás a keretben.

Sportműsor

VASÁRNAP

Sportdélelőtt: röplabda, lábtenisz, minitenisz, tollaslabda, Ják, általános iskola, 9.00. **Röplabda, NB. II. nyugat, női:** Tanárképző—H. Latinca SE, 10.30, Szabadság tér. **Labdarúgás, területi bajnokság, Bakony-csoport:** MÁV DAC—Sabaria, 16.30, László J., Répcelak—Péti MTE, 16.30, Koltai T., Kőszegi LATEX—Z. Katona, 16.30, Kaibás. — **Megyei bajnokság:** Sárvári Vasas—Vasvár, 10.45, Szabó J., Simaság—Spartacus-Styl, 16.30, Molnár L., Csepreg—Vasalja, 16, Kálmán T., Szentgotthárd—Celldömölk, 15, Takács I., Kemenesalja—Rábatótfalu, 16.30, Szabó G., Magyarszecsőd—Uraiújfalu, 16.30, Sáry F.

Asztalitenisz: Vas megye egyéni és páros bajnoksága, LATEX terem, Szófia utca, **ifjúsági leány:** 8 óra, **ifjúsági fiú:** 10 óra.

HÉTFŐ

Lövészet: felszabadulási egyéni verseny, 15, Homok úti lőtér.

Teke: Felszabadulási Kupa, női, 15.30, Építők pálya, Tóth Károly u.

Röplabda: Magyarország—Kuba női válogatott mérkőzés, 17.30, Safrankó úti sportcsarnok.

Bravúr Szegeden

Ausztria válogatottja Körmenden

Körmendi Dózsa—MTE-Szeged 91:83 (44:28). — Szeged, 200 néző, vezette: Juhász, Gidófalvy. — NB I-es férfi bajnoki kosárlabda-mérkőzés.

Körmend: Szendrei (12), Szlávik (22), Hódi (4), Szalay (23), Bebes (7), **csere:** Fodor (10), Sipos (7), Vavra (6). **Edző:** Patonay Imre.

A szervezettebb csapatjátékot nyújtó körmendiek végig vezetve magabiztos győzelmet arattak. — **Jók:** Szlávik, Szalay, Fodor illetve Tóth (9) Guoth (18), Dobi (18).

Hétfőn 17 órakor nemzetközi kosárlabda-mérkőzés lesz Körmenden. Az Európa-bajnokság B-csoportjának selejtező mérkőzéseire készülő **Ausztria válogatottja lesz az NB I-es csapat ellenfele.** Az osztrák csapatban két amerikai kosaras is szerepel, az együttes ma Zalaegerszegen lép pályára. **A nemzetközi találkozóra a bérletek érvényesek.**

Nagyszerű érzés volt csütörtökön este a képernyő előtt a húsz évvel ezelőtti tokiói olimpiát látni. A dokumentumfilmet a lehető legjobbkor, az olimpiai felkészülés szakaszában tűzte műsorára a televízió. Jó ráhangolás ez sportolónak, nézőnek egyaránt, hiszen már négy hónap sincs az idei, Los-Angeles-i olimpiáig.

De maradjunk Tokiónál. Kiváló magyar sportolók sorjáztak a képernyőn. Földi Imre, Polyák Imre, Kozma „Pici", Pézsa Tibor, a kard és a párbajtőr, a vízilabda válogatott, Hesz Miska, a labdarúgók és így tovább. Csodálatos perceket éltünk át, főleg azok, akikben felidéződött minden, akik valamilyen formában már

Vasárnap

RÁDIÓ

KOSSUTH RÁDIÓ

8.05 Öt kontinens hét napja. — 8.21 Énekszóval, muzsikával. — 9.00 Tövisek és virágok. — 10.03 Rohanj velem! — 10.47 A Magyar Rádió és Televízió Gyermekkórusa énekel. — 11.00 Varnapi koktél. — 12.05 Harminc perc alatt a Föld körül. — 12.35 Szép anyanyelvünk. — 12.40 Rádió úton. — 12.50 Határ — Idő Oleg Jancsenko hangversenye. Szt. — 17.10 Zenekari muzsika. Szt. — 18.30 Szerb-horvát nyelvű nemzetiségi műsor. — 19.05 Német nyelvű nemzetiségi műsor. — 20.30 Hi-Fi varieté. Szt. — 21.36 Pianoforte 1. rész. — 22.04 A Rádiószínház bemutatója: Családi hangok. Harold Pinter rádiójátéka. — 22.47 Új lemezek. Szt.

GYŐRI RÁDIÓ

8.00 Jó reggelt! Hírek, Információk. Időjárásjelentés. Jó utat! — 8.15 Sportmagazin. — 9.30—10.00 Szlovén műsor. — 18.00 Információk. Sport. — 18.25—18.30

MŰSOR

JUGOSZLÁV MŰSOR

9.00 Barázdák, faluműsor. Gyermekműsor magyar nyelven. — 10.20 Hírek. — 10.30 Vasárnap délelőtt gyermekeknek. — 10.58 Reklám. — 12.00 Mezőgazdasági adás. — 13.00 Jugoszlávia, jó napot! Tájékoztató-szórakoztató adás. — 14.00 Népi muzsika. — Amerikai film, 1951. (Katharine Hepburn, Humphrey Bogart). — 11.00 Koncert sztereóban — vezényel Ch. v. Bohuanyi. — 17.00 Szereti a klasszikus zenét? Részletek Verdi operáiból. — 17.45 Zenés újdonságok 84-ből. — 18.30 Szájkosár nélkül. Ifjúsági magazin. — 19.30 Tv-híradó. — 19.45 Jogi esetek. — 20.15 Az álomnő.

dr. Bándi Gábor, a Vas megyei Múzeumok Igazgatóságának vezetője.

N. Magyar Tibor: Kortárs textilművészet itthon és külföldön.

Kisalföld, 1984. júl. 14. 9. old.

✦ ✦ ✦

A Vas megyei Múzeumok Igazgatóságának vezetője, *dr. Bándi Gábor*. Vele beszélgettünk e vállalkozásokról és még valamiről: arról a *tudatosságról*, amellyel ez az elismerten kultúrvárosi környezet törekszik bizonyságát adni műpártolásának, embergazdagító esztétikai értékeinek, no meg annak, hogy a vidéki város is centrummá válhat e kis országban, *ha értő kezekben van, ha ad magára a vezetés és a városlakók közössége.*

— A nyolcvanas évek elejéig a magyar textilművészet sorra átélte a kortárs művészetek minden útkeresését, minden keservét — magyarázza a szimpatikus, szakmáját, munkáját kiválóan értő Bándi Gábor. — Anyagban, kifejezési formában egy sor olyasmit próbált meg, ami egyértelműen jelezte: el akar szakadni klasszikus anyagától, a textiltől. Új anyagok (üveg, kő, műanyag) jelentek meg, új technika (fotóeljárások és egyebek), no meg az új produkciók: textilszobor, textiltérelemek sok egyéb anyaggal kombinálva és így tovább. Nyilvánvaló, hogy a hagyományos kézművesség korlátait széttörve a magyarországi 70—80 textilművész önálló kifejezési formát keres és talál.

— *A szombathelyi biennálé programot ad, nevezetesen koncepciózus pályázatok alapján áll össze. Most a „Textilrealitás — textilrealizmus" kifejezések jegyében hirdették a pályázatot. Miként viszonyulnak a korlátokhoz a hazai textilművészek?*

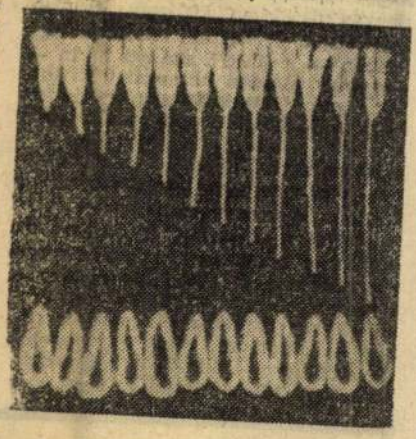

Ria Dewilde: Cím nélkül

— Biennáléink bizonyították, hogy a program nagyobb művészi erőkifejtésre készteti a művészeket. Volt, van közöttük, aki ezt nem vállalja, vagy nem tudja vállalni. Ugyanakkor (a mennyiségi szűkülléssel párhuzamosan) több művészünk itt, így került előtérbe, mert aki a textilművészetben kiemelkedőt tud, az itt jobban látszik. Az első tematikus biennálét 1980-ban rendeztük. Sokan idegenkedtek, diszkriminációnak tartották a művészek közül. Az idén ezek az indulatok elcsitultak, szintúgy elcsitult köztük a korábbi nemzedéki vita is. *Solti Gizella* például, akinek nem kis múltja van, itt volt képes tökéletesen megújulni. Ugyanakkor a hagyományosnak tudott gobelin műfajában egy 24 éves művész, *Hanter Beáta* kapta a biennálé-díjat.

— *Évenként fölváltva rendezik az iparművészeti és a művészeti textilbiennálékat. Miként él együtt ma e két — lényegében az elvont és az alkalmazott — textilművészet?*

— Meggyőződésem, hogy a kettő csak együtt és nem egymás nélkül létezhet, s ezt alátámasztja az is, hogy mind több textilművész jelenik meg *mindkét* biennálén az alkotásaival. A vegyészeti anyag, a szita, a nyomott technika, technológia a művész kezében egyedivé válik, ugyanakkor az úgynevezett vad dolgokat az ipar lecsitítja, technikai, technológiai rendbe szervezi.

— *Kiemelkedő produkció a Nemzetközi miniatűrtextil biennálé is. Kérem, mondjon róla pár mondatot!*

— Az első két miniatűrtextil biennálét 1976-ban rendezték, illetve rendeztük. Az egyik *Londonban* volt, a másik itt, *Szombathelyen*. Miután a londoniak már nem foglalkoznak vele, ma Szombathely az egyetlen ilyen biennálé-szervező. Mintegy *400* művész jelentkezik Ausztriától Kaliforniáig. Ebben a művészeti ágban a legnagyobb az eltérés a hagyományos anyagoktól. A vállalkozás igazolja önmagát, miután — ajándékozások és vásárlások révén — ma Szombathelyen van *a világ legnagyobb miniatűrtextil-gyűjteménye*. A mostani biennálé résztvevői 92 munkájukat ajándékozták a Savaria Múzeumnak. Ebből a gyűjteményből még az idén kiállítást rendezünk a *bécsi* Iparművészeti Múzeumban, 1985-ben pedig a lengyelországi *Lodzban* sorra kerülő textiltriennálén jelenünk meg nemzetközi miniatűrtextil-kiállítással. Lényegében ez a gyűjtemény úgynevezett *kultúrkereskedelmi* aspektusból is számottevőnek mondható.

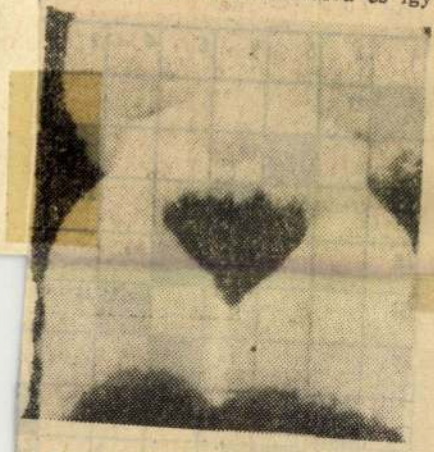

Günter Schulz: Papa Teddyje

egy-egy falusi portára, láthatják, hogy milyen sokféle saját faragá

szerszámot használ még ma is a gazda.

Mindez azért van így, mert az említett tájakon hosszú évszázado

az erdőségek adtak kenyeret az ott élőknek. Megművelésre alkalm

rület kevés lévén, szinte csak a fa kivágásából, feldolgozásából élte

A jobbágyi világban úgynevezett *vízás jog* szabályozta az erdők használatát. Ennek értelmében a jobbágyok annyi erdőrészt vághattak ki, amekkora a telkük volt. A jobbágyfelszabadítás után azonban már közös használatot rendeltek el: általában egy falu népe alkotott egy közbirtokosságot. A terület elosztása a legtöbb helyen nyilazással történt, vagyis úgy, hogy annyi nyilat — pálcikát, kis falapot — készítettek, ahány erdőjog volt, és ki-ki a maga szerencséje szerint húzta ki a számozott fadarabkák egyikét. Ez a sorsolás évente ismétlődött.

A legősibb és a legkevesebb szakértelmet igénylő erdei munka nyilván a favágás. Ezt eredetileg csak azért űzték, hogy egyrészt legyen tüzelő, másrészt, hogy gerendákat, léceket faraghassanak az

A bükkfát hamuvá égették, nagy fakádakban kilúgozták, töttvas üstökben kifőzték; e már csak fehéríteni kellett. időben — a XVIII. század táj oly nagy tömegű hamuzsírt á tak elő Észak-Magyarorsz hogy még külföldre is jutott le.

Hamuzsírt főző erdei embe ma már nemigen látni, de inkább űzik még mesterségü *mészégetők:* boksáik itt is, előtűnnek. Hogyan készül egy alkalmatosság? Legelőbb ásnak; abban fölhalmozz mészkövet; amikor elkészül kás — olyan ez, mint egy szénaboglya —, kívülről beta ják, és alágyújtanak. Po

A Szeg

műsorább

A Szegedi Szabadtéri J műsorából adunk ízelítőt nyünkben. A műsorok megt tók a vízszintes 1. függőleg és a függőleges 17-es számú ban.

Vízszintes: 1. A műsoron szereplő rock opera címe (Zárt betűk: I, K.) 14. Indián törzs. 15. Al-Dunai szoros. 17. Agávé egynemű betűi. 18. Épületroncs. 20. Német névelő. 21. Izomkötő. 22. Helyez. 24. Sérülést okoz. 27. Mary egynemű betűi. 28. MÁV ügyfél. 30. Fed. 31. Forrasztó szerszám. 32. Iz. 33. Talál. 34. Község Baranya megyében. 35. A fogas tájneve. 36. Lekaszált rét. 38. ... bel Abbes, algériai város. 39. Üdítő ital. (fon.) 41. „A" vérteshal. 43. Néman les! 45. Sorsába beletörődött. 47. Másolni kezd! 48. Ízléses, csinos. 50. Labdát továbbít. 51. Határérték. 53. Mennyiséget állapít meg. 54. Zenei kifejezés (hangremegtetés). 57. Ipari Szövetkezet. 58. Igefajta. 60. Lett város a Rigai-öbölnél. 61. A bíró teszi. 62. Tiltó szó. 63. Visszahoz. 65. Folyó a Szovjetunióban. 67. Dolgos állat. 68. Koros. 70. Tartó. 72. Pajkos fickó. 74. Pártfogás.

Függőleges: 2. Homoktenger. 3. Török autójel. 4. Egyik ruhagyárunk betűjele. 5. Férfinév. 6. Európai nép. 7. Névelő. 8. Árkus. 9. Rajzeszköz. 10. Álmos. 11. Középen elken! 12. Tanyaszél! 13. **A műsorban szereplő opera**

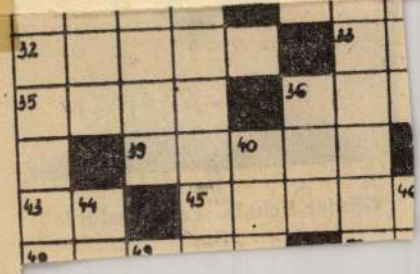

1975. XII. 11. 12.33 D. /11/ Petőfi
Gyöni stúdiánk
jelentkezik

dr. Bándi Gábor régész

- Kőszegről széles, portalanított kanyargós autóut vezet Velembe, pontosabban a Velem Szenthid hegyre, mely a táj egyik kiemelkedő pontja. Gyönyörü kilátás nyilik innen, az egész Kőszeghegyalját beláthatjuk. Kisérőnk dr. Bándi Gábor régész a Vas megyei muzeumok igazgatója. Az év egy jelentős részét itt tölti, de nyilván nem azért, hogy a panorámában gyönyörködjék.

- Ez a panoráma történelmi panoráma, ha jobbra lepillantunk a domb mögött bujik Bozsok, a Sibrik kastéllyal, előttünk a

- Rószegről szólva, pörtulanitott sanyargos autót vezet Velembe, pontozabban a Velem szentaid hegyre, mely a táj egyik utemelkedd pontja. Gyönyörű kilátás nyilik innen, az egész Rószeghegyaljat behathatjuk. Kicérünk dr. bándi Mábor régész a Van megyei muzeumok igazgatója. Az év egy jelentős részét itt töltí, de nyilván nem azért, hogy a panorámában gyönyörködjék.

- Ez a panoráma történelmi panoráma, ha jobbra lepillantunk a domb mögött hajik Bossok, a Sibrik kastéllyal, elöttünk a

völgyben fekszik Kőszegszerdahely, gótikus erőd templomával, kicsit balra a dombok alján a XVIII. századi táki Boronafalu pincék sora fehérlik ki. Szentvit hegye az Alpok legkeletibb nyulványa, 550 méter magasságban, tengerszint felett, egy fontos történelmi stratégiai pontnak mondható, egy őskori város. Időszámításunk előtt 1000-1100-ban, közép Nyugat-Európa felől érkező népek, talán a pannonok, az illirek ősei telepedtek meg itt ezen a kiemelkedően szép, és stratégiailag fontos helyen. Teraszos fellegváras őskori város épült itt, és élt közel ezer esztendőn keresztül egészen időszámításunk kezdetéig, a rómaiak pannoniai hódításáig.

- A föltárás nyomán azt sejtheti az ember, hogy ez óriási város volt. Hány lelket számlált az őskorban egy óriási város.

- Mi is játszottunk ezzel a kérdéssel, mert a beépitható város területe a környező utakkal, terekkel, tehát a belakható platzokkal együtt közel 30 hektár. Feltehetően az őskori szentvithegyi városnak legalább annyi lakósa volt, mint a völgyben huzodó pici Velem községnek, olyan ezer fő talán. A táj, átmenő terület a tranz-europai ut vonzáskörében van, az Alpok alján futott ugyanis az Európát átszelő őskori nagy római kori ugynevezett Borostyánkő ut, a város feltárása 73-tól indult, sok-sok évig tart még reméljük, hogy néhány év mulva olyan látványossággal is szolgál, amelyik hát a hazai viszonyok között egyedülálló, vagyis őskori szabadtéri

múzeumként nyújt látnivalót az idejövő idegennek, az itt é-

lőknek.

BÁNDI Gábor

Erdélyi és Láng Nyomda

Meghívó

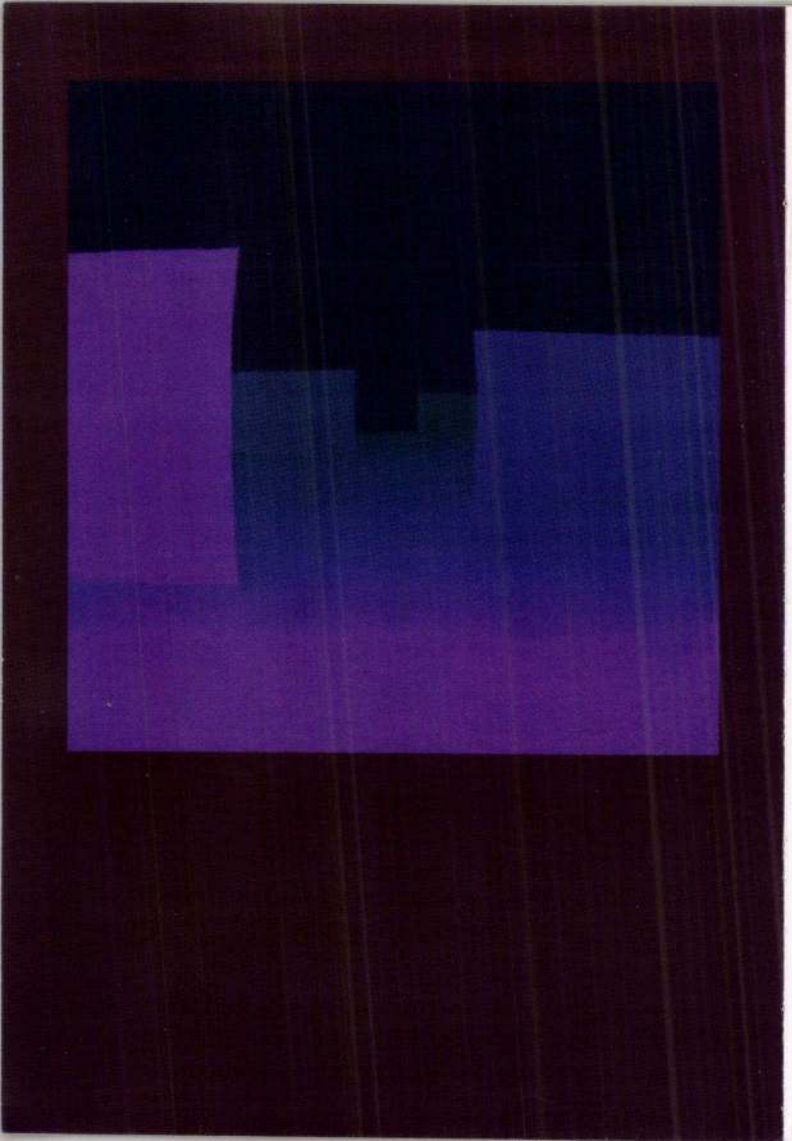

Szeretettel meghívjuk Önt
és kedves családját

BÁNDI GÁBOR

„Fény, Tér és Atmoszféra tanulmányok"
című kiállítására a

DUNA GALÉRIÁBA

(Bp., XIII. Pannónia u. 95.)
2002. szeptember 4-én, 18^{00}-ra.

Megnyitja:

KERÉKGYÁRTÓ ISTVÁN
művészettörténész, író

Nyitva:
2002. szeptember 4-22-ig
Hétfő kivételével 10^{00}-18^{00}-ig.

Népújság 1991. ápr. 12. (Kultúra)

Bandi Katalin

AZ IPARMŰVÉSZ DILÉMMÁI

■ Hol a designer helye? ■ Divat és provincia? ■ Mitől fél a kereskedelem? ■ Izlésformálás, de hogyan? ■ Különleges vagy praktikus? ■ Döntő szempont az anyagbeszerzés?

Az elmúlt évek hazugságáradatát duzzasztotta az a szólam is, hogy az iparban milyen fontos szerepük van a formatervezőknek, az iparművészeknek. A valóságban pedig, ha egy designer egy gyárba, tervezőműhelybe került, azt se tudták mit kezdjenek vele, többnyire alibifeladatokat adtak neki. Úgy képzelem, hogy a piacgazdálkodáshoz vezető úton az iparművészek is végre az őket megillető helyre kerülnek. Ilyen megfontolásokat sejtettem **Bandi Katalin** döntése mögött is, amikor megtudtam, hogy a privatizációs hullám kezdetén ő, aki azelőtt állástalan, szabadúszó volt, most a marosvásárhelyi Divatház kreációs osztályának tervezője lett.

— Ha ésszerűen gondolkozunk, tényleg arra számíthatunk, hogy a jövőben kiteljesedik az iparművészi státus, felismerik munkánk igazi jelentőségét, ez azonban egyelőre még nemigen tapasztalható. Az én döntésem elsődleges magyarázata, hogy egyedül már képtelen voltam anyagot szerezni. Még itt, a szövetkezetnél is nagy nehézséget jelent az anyagbeszerzés. Persze más megfontolások is vezettek. Voltak olyan elképzeléseim is, amelyeket egymagam nem tudnék megvalósítani. A műteremben egyedibb, egyénibb kreációkat készítettem. A divatházban közelebb kerülünk az általános ízléshez, igényekhez, viszont több emberhez jutnak el a munkáim, ötleteimet kiváló mesteremberek segítenek kivitelezni. Nagyobb az esély az ízlésformálásra, a divatbemutatók révén a közönségkapcsolatra.

— Egyáltalán befolyásolható-e a közízlés?

— Nehezen, de alakítható. Fokozatosan kell magasabbra állítanunk a mércét. Ehhez szükségünk lenne a kereskedelem segítségére. Ők azonban még mindig félnek az újtól, a megszokottól eltérőtől, az áraktól. Ha csak az utca emberére hagyatkozunk, sokkal lassúbb a folyamat. Sokan még azt sem tudják, kicsoda, micsoda az iparművész, hogy munkájának értelme a művészi igénnyel elkészített ipari tárgy.

— Jelen esetben a ruha, a divatholmi, a szép öltözet. Az iparművész talán éppen ezen a téren szembesül a leglehangolóbban a provincia visszahúzó erőivel. Bandi Kati egyéni stílusát, kreációi modern vonalait, hagyományokba gyökerező motívumait, díszítő elemeit sokan ismerik. Ezek hogyan ötvöződnek a mindenkori divattal?

— Úgy szeretném ötvözni a klasszikusat a divatossal, a modernnel, hogy az általunk tervezett, készített ruha időtálló legyen, a divathullám lejártával ne kelljen eldobni, vagy begyúrni a szekrény mélyére. Persze mindig oda kell figyelnünk a nyugati újdonságokra, hiszen az ittenj nők, férfiak, a mi fogyasztóink is európaiak szeretnének lenni, divatosan szeretnének öltözködni.

— Igaz. Viszont mindannak a nagy része, amit a tévében, filmeken, a divatbemutató-sorozatokon láthatunk, extravagáns, mutatós, látványos, de mifelénk nem viselhető. Ezt a ruhatervező iparművész is tudja.

— Természetesen. A mi elképzelésünk az, hogy akik hozzánk fordulnak, a mi kreációinkat igénylik, azok különleges alkalmakon különlegesen jól érezzék magukat, jól nézzenek ki. Gondolom ezt a következtetést vonták le a márciusi divatbemutatónkon, és még inkább ez lesz a véleményük a nagyobb, átfogóbb áprilisi bemutatónk után.

— Na és az egyéni alkotómunka? Nem hiszem, hogy Bandi Kati erről lemondott volna.

— Persze, hogy nem, csak mostanában kevesebb szabadidőm van. De a műterem vonzása erős.

— Április 9-én Székely Anna és Tóth Erzsébet előadóműsora előtt, melynek díszlet- és ruhatervezője, szőnyegeiből is kiállított néhányat. Emlékszem még divatkreációs egyéni tárlatának a sikerére is. Újabb kiállításra nem gondolt?

— Dehogynem. Csak éppen nincs hozzá anyagom. A megélhetés gondjai arra kényszerítettek, hogy minden új munkámat, kreációmat eladjam. Persze ha megmaradtak volna, az még rosszabb lenne. Szeretném, ha a divatházi termékeinkért is így kapkodna a kereskedelem. Nem azért, mintha nem lenne elég egyéni igénylésünk, rendelésünk, hanem így lehetne valamiképp gazdagítani az üzletek divatkínálatát, emelni ízlésszintjét.

N. M. K.

Hervay Gizella

NOSZTALGIA

Egy nap hazamegyünk fapados vonaton,
nem viszünk mást, csak a régi szavakat,
majd rajzolunk az ablakra és énekelünk
és visszaköszön mindenki, aki leszáll;
egy nap hazamegyünk, senki nem néz ránk,
csak tudják: ott vagyunk,
nem kell szégyellnem a kezem,
hogy kifordítva ölembe hull;
egy nap hazamegyünk,
hazavisz minket a fájdalom,
szemek alatt a karikák szembeköszönnek,
torkunkban az ismerős víz íze;
egy nap hazamegyünk két maroknyi szóval,
és egy krumpliföldön előrebukunk.

Vagy EASTER SPRINKING. Esetleg OBLIVÁNYIE F PASZHALNUJ PONYEGYELNIK. Különben mindegy, húsvéti locsolkodás; amikor a részegek atyjaura is Hánccal tart, a kis népi némettel, aki szász, de csak féloldalról, apáról, és mi románul beszélünk, mert a Hánci magyar anyja korán elhullott, mostohája anyanyelvét tanulta hát meg, akinek azért mégis volt annyi előrelátása, hogy a segesvári német iskolába íratta végülis, holott az atya, idős Weinhold Hans ottmaradt valahol a nagy szibériai garniszállóban. Máróz madám gondoskodott róla. Megyünk locsolkodni Hánccal, a kis népi némettel, aki most még ideiglenes tanító s kántor talán, de megkapta a sárgaságot (hogyan csinálta?!), és most a hetes „szalonban" — így hívják a kórtermet, van ám eufemizmus a szaknyelvben is, bion —, a szalonkában locsolkodunk, ő megy elöl; ez az ő faluja, jobban ismeri a járást, nevetve jegyzem meg, még sosem voltam szásszal locsolkodni, hát most jól van, elvégre a Unit is tőletek loptuk, vagy mi a szalmiák, megyünk végig a kőtornyos faludon, és drága jó istenem, csapod össze a kezed — nincs kihez beállítanunk. Na mondom, jól ki van ez fundálva, Hans, Hendelke. Hát innen már minden szász eltakarodott? S „öröködbe, uram" — bizony, ingatod a jámborszőke fejed, bizony: cigányok jöttek. Minden szász porta mögött van élet, sőt inkább előtte; világkacaja. Hans, ezek bezzeg nem bújnak a kapuerődítményeik mögé, itt franciásan az utcán zajlik minden, igen-igen; még az is. (Amire Móricka folyton).

Hát jól van, haver, gyere véjem, a fatornyosba, a miénkbe, itt sem verik le egymást az emberek, de azért van néhány leány vagy leányka (mert már az egész taknyosokat is eljárjuk, hé), a kutaknál ugyan nincs az a régi egetverő vidámság, a **mozsikások** sem úgy húzzák, mint atyáink idejében; de ládd, szeretnek téged, mert az egyik (ide

Bölöni Domokos

Osterbrauch

hallom), azt súgja leányzóul a másiknak: sován, de pogán. Na, ennél nagyobb dicséretet, komám, errefelé nem is kaphatnál. S nem kell megijedni a legénytársak szövegétől sem, ezek mindétig csak egymást szokták bántani, ha túlcsordul bennük a virtus. A dicsekvésüket mindig elhiheted, félig. Azt, aki most például ezt harsogja:

— Úgy megsiritettem, hogy megbútt

Ez inkább a leánynak szól, a kiskakas bizonygatja, mily nagy vitéz. Azon se akadj fenn, hogy az atyák olykor-olykor egyébről szólnak, mint ami húsvéti locsoláskor vendéghez illik, a gond, a bajok sava úgy maródott arcukba s lelkükbe, hogy sosem lesznek képesek teljesen feloldódni. Ha — Isten adta volna! — édesapád Szibériából hazajön, hát az ő arcán is ilyen mélyszántás barázdái várnák a halál boronáját. Ha tehát panaszt hallasz, viditsd magad a bőgős bohóckodásait is figyelve. Mert **Sándar** minden kérdésre megfelel. — **Kinyertemeg ahábarút, Sándar?**

— **Mükacigányak.**

— **S hámilesza komonizmusban Sándar?**

— **Maradunk a gardan nyakával.**

Amig aztán elmagyarázgatom neked ezeknek a boldogságos dolgoknak a jelentését, már jön is a vizit, előbb az öreg doktor, aki tiltja a sót és elkobozza, s nemsokára maga is meg fog halni, valami balesetben; s a fiatalabbik, aki már mostantól készül a te Apaországodba, Hans, kis népi német, ez veled kizárólag németül hajlandó társalogni, ez sót csempész a fehér bádogszekrényünkbe, s fürdőorvosként viszi sokra majd. Megbámuljuk ismét a főnővér impozáns hátsóját, melyikünk sóhajt(ott), nem tudható, de hátrafordul és nyájasan ránkvillantja hosszúfényét; ők elmennek, miként elmúlik a sárgaság is, a részegek atyjaura segít nekünk, locsolkodásból hazatántorgóknak úgy menni a Küküllő partján meg a Strekken, hogy se megfulladni, se vonattól elüttetni nem hagy; Osterbrauch, Hans, kis népi német; aki most délnémet híveid előtt a Húsvétról prédikálsz, áldjon az Isten.

Szentgyörgyi László

Visszhang

Néhány hónapja járt ott először. Nyomban megszerette a kis völgyet. Utána rendszeresen ott töltötte szabadnapjait, amelyek, különleges munkaprogramja miatt, a keddi napra estek.

Bár már az első napon felfedezte a barlangot, az nem keltett benne érdeklődést. Beérte a patak csobogásával, a csenddel, a természet passzív élvezetével.

Néhány hét múlva aztán mégis a barlangszáj felé vitte a kíváncsiság. Magányos ember lévén rászokott a magában való beszélgetésre, itt kint már arra is rávetemedett, hogy néhány mondatot, ha csendben is, de kimondjon.

Már a barlang szájánál tartott, amikor valami jelentéktelen mulasztás fölött támadt hirtelen bosszújában, hangosan kifakadt:

— Marha vagy, Zsiga!

Alig tett néhány lépést, meglepetten hallotta vissza:

— Marha vagy, Zsiga!

Kétségtelen — visszhang volt. És mivel hétvégi turistákkal, akik, ha nem is számosan, de azért rendszeresen látogatták a kis völgyet, nem találkozott, hát nem is tudott róla. Ezért váratlanul érte a felfedezés öröme, melyet kis ideig sajátjának érzett.

Ezután mindig felkapaszkodott a barlang torkolatához, szembe ült vele és gondolataiba mélyedve meg-megszólalt. Ilyeneket mondott:

— Elrontottad az életed!

— Miért lapulsz, Zsiga?!

— Gyáva vagy, a tegnap sem merted megszólítani!

— Ez így nem mehet tovább!

És a visszhang sosem késett. Lassan jobbik énjének tekintette, és ha nem is esett jól ily lesújtó véleményeket hallani más szájából, azért idővel megbarátkozott a korholó hanggal.

Egy napon, miután azon bizonyos: — Ez így nem mehet tovább! — elhangzott (és visszhangzott), nyugodtan előszedte szendvicseit és jóízűen falatozni kezdett. Már indulófélben volt, amikor erős szomjúság vett erőt rajta. A völgy bejáratánál álló menedékházban sört látott erre jövet. Megkívánta. Szájában érezni vélte a kellemes kesernyés ízt, bajszán meg a sűrű habot, mire, a barlang szája felé fordulva, jókedvűen elrikkantotta magát:

— Iszunk egy sört?!

A visszhang ezúttal sem késett:

— Ki fizeti?!

1997 dec 23

Úti cifra, házi rongy, báli sikk

Bandi Kati marosvásárhelyi divattervező ruhákról, kamaszokról, bálokról

Marosvásárhely (ÉM) – A marosvásárhelyi Bandi Katit utóbb egy román kritikus az egyik legnagyobb román divattervezőnek nevezte. Természetes anyagokból készült ruhakölteményein ősi dák motívumokat vélt felfedezni. A művésznő elismerésként értékelte mindezt. Öröme mégsem felhőtlen: szűkebb honfitársai beolvadást, nemzeti identitásfeladást, sőt behódolást emlegettek. De Bandi Kati nem magyarázkodik. Tényszerűen közli: a szabás-varrás mesterségének azonos szabályai vannak mind Olténiában, mind a Hortobágyon. A többi csak ideológia, melyhez egy divattervezőnek ma már aligha van köze. Marosvásárhelyi műhelyében, a volt vármegyeházában arról beszélt, milyen irányzatok hatnak ma a divat világában, mit öltsünk magunkra az ünnepnapokon, hogyan készüljünk a báli szezonra...

BALÁZS ILDIKÓ

❑ *Ruha teszi az embert... Igaz ez?*

● A ruha külsőség, de egyéniség szerint adagolható. Attól függ, ki mennyit akar tálalni magából. A befelé forduló egyéniségek kevesebbet akarnak magukból megmutatni, a kifelé forduló, nyitott egyéniségek többet. Hogy az ember egyszerűen vagy látványosan öltözködik, az sok mindentől függ: neveléstől, életmódtól, környezettől. De a ruha lehet egyszerű használati tárgy is, amely megvéd az időjárás viszontagságaitól.

❑ *Milyen irányzatok hatnak ma világviszonylatban a divattervezésben?*

● Két fő irányzat: az egyik a színpadot célozza meg, s az alkotónak mindenféle művészi ambícióit egyesíti. A meghökkentés, a gazdagság, az újszerűség keresése jellemző erre. Fantasztikus, szemet gyönyörködtető, de gyakran hordhatatlan ruhakölteményeket eredményez. A másik irányzat a viselhetőségre törekszik: ez a minimalista szemlélet. Túlzott eszköztelenség jellemző rá. Olykor az az érzésem a divatbemutatókon, hogy egy-egy ruhadarabot már kétszázadszor látok. Egyenes vonalú, rövid ruhák ezek, rövid ujjal vagy ujjatlanul.

❑ *Mi hozta létre ezeket az igénytelennek tűnő fazonokat?*

● Mai életünk bonyolultsága. Igyekszünk legalább ruházatunkban egyszerűnek hatni.

❑ *Gondoltak-e arra, hogy az öltözködés tudományát az iskolában is tanítsák?*

● Sajnos, az esztétikai nevelés nagyon hiányos az iskolákban. De örömömre szolgált, hogy osztályfőnökök meghívására elmehettem középiskolákba divatról, ruhákról beszélgetni. Ballagás előtt azt próbáltam elmagyarázni, hogyan lehet ünnepélyesen megjelenni, és igyekeztem megtanítani: mi kell ahhoz, hogy saját magunk is elkészíthessünk egy-egy ruhadarabot, ne kelljen feltétlenül mindent megvásárolni.

❑ *Milyen ünnepi alkalmak adódnak mostanában?*

● Manapság divatos lett a bálozás. A bálozásra nem úgy kell gondolni, mint nyűgre: vajon „szegény asszonyaink" hogyan tákolhatnak báli ruhát a függönyből. A lányok, asszonyok ugyanis nem ezt az érzést akarják táplálni magukban. Örömmel készülnek, kicsinosítják magukat. Megnézik a hasonszőrűeket, hogy milyenek. És legfőképpen azért báloznak, hogy legyen beszélnivalójuk akár hónapokig, évekig. Megemlítem ugyan, hogy lehet olcsóbban is jól kinézni. De a báli hangulatot nem ennek kell meghatároznia. Nem kell olyasmin is spórolniuk, amire ráfizethetnek vagy amire nincsenek rászorulva. Szegények vagyunk, de büszkék.

❑ *Az iskolásoktól mit tanult?*

● Emberismeretet a korosztályt illetően: számomra már nem azok a csiricsáré gyerekek, akiknek azelőtt láttam a kamaszokat.

❑ *Milyen a kamaszok ízlése?*

● Kiforratlan. Igyekeznek uniformisba öltözni, mert ebben érzik jól magukat, ez ad biztonságérzést nekik. És jól is áll nekik az egyenruha, mert az övék. Ez a korosztály nem meri még felvállalni az egyénisége által diktált másságot. Próbáltam meggyőzni őket, hogy nem kell feltétlenül sárgába öltözni csak azért, mert ezzel a színnel vannak tele a kirakatok. S az egyéniségét senkinek sem kell háttérbe szorítania. Magyaráztam, hogy egyéníteni lehet kombinációval is. De nem lehet a kamasz gyerekek öltözékébe belekötni, csak tanácsolni lehet nekik. Érdekli őket az egyéniségre szabott divat, de az alkalmazására nem kerül sor, mert fontos, hogy olyanok legyenek, mint a másik. Mindezt végigjártam a most húszéves lányommal, míg a tizenéves, öltözködni kezdő fruskából érett nő lett. Tizenéves korában csak olyant ajánlhattam neki, amilyet a többiek is hordtak. De most, hogy már egyetemista, már kívánja a különlegesebb darabokat, és kéri a segítségemet.

Bandi Kati divattervező ruhakreációja. Bemutatja a székelyudvarhelyi Ambrus Enikő.

Bandi Kati Kolozsváron a Ion Andreescu Képzőművészeti és Textilművészeti Főiskolán díszlet-, jelmez- és divattervezést tanult. Jelenleg Marosvásárhelyen él és alkot. Több fesztiválon, bemutatón szerzett díjat.

Közlemények

KELLEMES karácsonyi ünnepeket, eredményekben gazdag, békés, boldog újévet kíván tisztelt megrendelőinek Szabó József ácsmester Gesztely. *148840/1K*

Mindenféle

AUTOMATA teke kifogástalan állapotban eladó. Érdeklődni: 06-30/537-747. *148773/1H*

HIRDESSEN AZ ÉSZAK-MAGYARORSZÁGBAN!

A Magyar Külkereskedelmi Bank Rt. Miskolci Fiókja minden kedves ügyfelének kellemes karácsonyi ünnepeket és eredményekben gazdag, boldog új évet kíván!

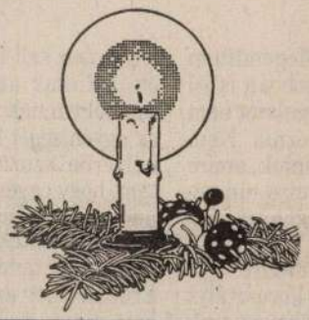

Ház, háztartás

Régiség

ANTIK bútort, órát, festményt, kerámiát, régi könyveket vásárolnék gyűjteményembe. Tel.: 46/326-322. *148809/4K*

Növény, állat, mezőgazdaság

Állatok

PALOTAPINCSI kiskutya, nagyon szép karácsonyi ajándéknak, olcsón eladó. 46/357-043. *148862/1K*

Vállalkozás

Gép, eszköz, alapanyag

HÁROMREKESZES elektromos sütőkemence sürgősen eladó. Érdeklődni: 06-20/722-796. *148772/1H*

Pénzügyletek

KÁRPÓTLÁSI jegyét, ÉMÁSZ, Tigáz, TVK, egyéb részvényeit (önkormányzatoktól is) megvásárolom. Házhoz megyek. 49/349-468, 06-20/288-609, hétvégén is. *148213/13K

KÁRPÓTLÁSI JEGYET ÉS RÉSZVÉNYEKET AZONNALI KÉSZPÉNZFIZETÉSSEL VÁSÁROLUNK. MISKOLC, SZÉCHENYI U. 92. 1/2. 46/344-285, 06-20/67-67-50. *148351/10K*

Jármű

UNIVERZÁLIS vetőgép, friss műszakvizsgás SZTAR tehergépkocsi eladó. 49/331-524, 06-30/288-744. *148865/1K

SÉRÜLT és totálkáros autót vennék 10 éves korig, készpénzért. 06-30/350-946. *148872/1K*

Személyautó

WARTBURG (1986-os) 2 év műszakival kifogástalan állapotban eladó. Irányár: 165 E Ft. Érd.: 47/398-473. *148874/1H*

Ingatlan

INGATLANT AJÁNL

Lakás

MISKOLCON a Szentpéteri kapuban 55 nm-es, távfűtéses, vízórás lakás eladó. 46/327-489. *148871/1K*

Állás, munka

Állást ajánl

KARÁCSONYI akció! Viszonteladók figyelem! Kannás és folyóbor értékesítésére partnereket keresek. 06-60/389-459, 78/310-313, 7–18 óráig. *147928/8H*

DINAMIKUSAN fejlődő Író-, Irodaszer Import Export Kft. termék menedzsereket keres. 35/351-031. *148870/1K*

Expressz

FEKETE és erdei fenyő lábon eladó. Érd: 48/434-033, 48/434-073. Varga László Serényfalva, Ady u. 18. *148897/1H*

Gyászhírek

Mély fájdalommal tudatom mindazokkal, akik ismerték, szerették és tisztelték, hogy szeretett feleségem

KOLCSOVSZKY JÓZSEFNÉ
sz. Vajda Éva

68 éves korában elhunyt. Hamvasztás utáni búcsúztatása 1997. december 29-én, 11.30 órakor lesz a Szent Anna-temető ravatalozójából.

Gyászoló férje.
148715/1K

MIK Rt. INKÖZ

Pályázati felhívás ingatlanok értékesítésére!
Miskolci Ingatlangazdálkodó Rt. Ingatlanforgalmazási Irodája, Miskolc Megyei Jogú Város Önkormányzatának megbízásából
ÉRTÉKESÍTÉSRE HIRDETI
az alábbi önkormányzati tulajdonú ingatlanokat:
Nyílt versenytárgyalás formájában:

Az ingatlan adatai:

Cím:	Miskolc-Lillafüred Erzsébet sétány	Miskolc III.ker. Diósgyőr Kuruc–Törökverő–Előhegy u által határolt terület	Miskolc, Május 1. telep

1021

1971. VIII. 21. 14.00 N
Petőfi (6)
Vallanas művészetről

Bándi Kiss János
zobrászművész

- A dombormü közeli rokona az érem a kisplasztikának ez a megragadóan érdekes ága. Ősi müfaj. Kezdetei az ókorba nyulnak vissza, keletkezése a görög pénzverés kialakulásával esik egybe. Az első görög és szicíliai érmék mutatják már azt a máig is érvényes formát egyik dolalon fej, a másikon valamilyen jelképes ábrázolás és irás, amelyik minden idők érem müvészetének példája. Később a reneszanszban ujjászületik az érmészet. Pisaello alkotja az első mintázott érmet, amely már minden kereskedelmi vonatkozástól mentes müalkotás. Célja valamely kiváló személy vagy ese mény megörökitése. Az éemnek ez a rendeltetése egészen a századfordulóig megmaradt. Ekkor a szecesszióban készitetettek először olyan érmeket, amelyek a müfaj sajátosságainak megfelelő formában, minden emlékeztető jelleg elhagyásával valamilyen müvészi mondanivaló kifejezésére szolgáltak. Tulajdonképpen ekkor kezdődott a modern éremmüvészet, amely szinte egyedülálló lehetőségeket tár a müvész elé. Tenyérnyi területen, nemes

./.

- A domborná sörelt rokoka az érem a kiplasztikának ez a megragadóan érdekes ágt. Ösi mozaj. Mondatói az ókorba nyúlnak vissza, kelekkondes a görög pénzverés sialmalásával enik egyre. Az első görög és szicilini érmek mutatják már azt a szép is érvényes formát egyik dolmelon fej, a másikon valamilyen jelképes ábrázolás és írás, amelyik minden idők érem művészetének példája. Sőrt a renesszanszban ujjászületik az érmészet. Pinzello alkotja az első sintáscott érmet, amely már minden kemeskedelmi vonatkozástól mentes műalkotás. Célja valamely kiváló személy vagy dus mény megörökítése. Az demtés ez a rendeltetése egészen a szinadbordulóig megmaradt. Ekkor a szecsesszióban készítetettek először olyan érmeket, amelyek a szinaj sajátosságaiban megfelelő formában, minden emlékeztető jellegy ulhagyásával valamilyen művészi mondanivalló kifejezésére szolgáltak. Tulajdonképpen ekkor szedődott a modern érmművészet, amely csinte egyedülálló lehetőségeket tár a művész elé. Tonyérnyi területen, nemen

anyagban szinte az örökkévalóságnak szánva mutatja meg rajztudását, formakészségét, komponáló tehetségét, müveltségét, veleérzőképességét, egész emberségét. Itt most Bándi Kiss János szobrászmüvész egyik kétlapos portré érmét idézem példaként.

(BÁNDI LÁSZLÓ) Bándi László

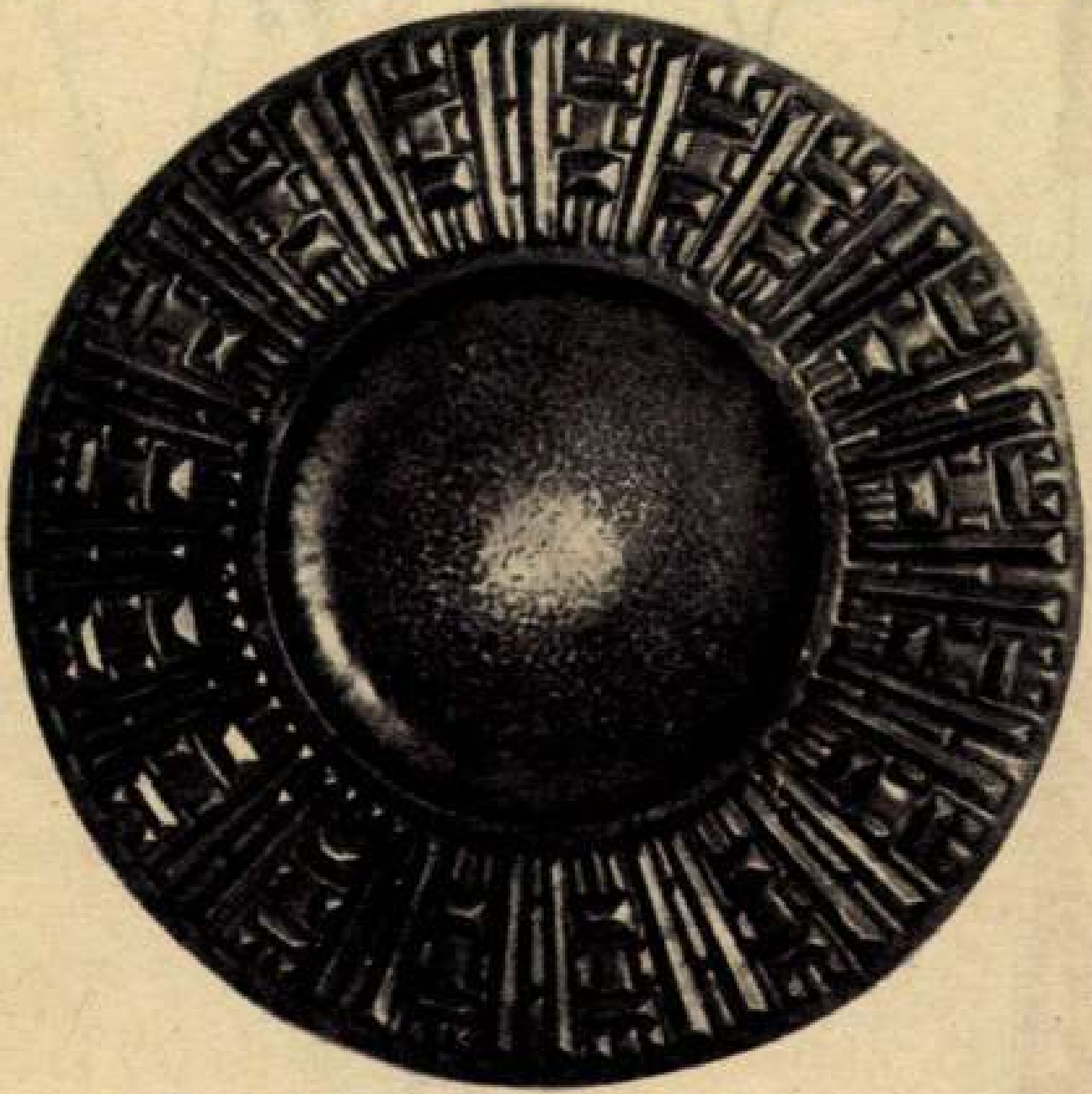

Ifjúsági Magazin
1975. jún.

Bándi László (Fonyód)

Szegeden országos szeregszemlén első ízben találkoztak a diák-képzőművészek. E kiállításon szerepett munkája: „Álmodozó" c. grafikája. (repr.)

Molnár Zsolt: Diákképzőművészek Szegeden. Magyar Ifjúság, 1975. máj. 9.

Bándi Mária

Szövött teritő
Fiatal Képzőművészek és Iparművészek kiállitása
Ernst Muzeum, 1955. junius, 29 l.

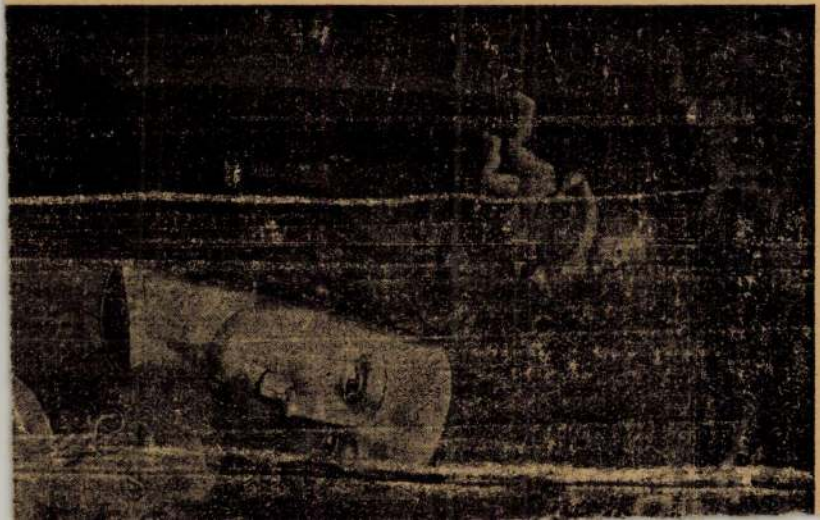

Bandi Panna, kimző

L: Király Ilus

Tejér Gyula: A kalocsai virágok alkotói 8.

Nipszabadság, Bp. 1978 aug 12.

megirva

Bándi Sándor

faragó-festő földmíves

Hodgyán XIX. sz.

Szines jarom fenti

tól szinesen repr.

Malmagyarmuz II

225. l. XXXII. tabla

C XXXVIII – 1752

Bandiné K. Friderika

Nemzeti Szalon csendéleteskiállításán szerepelt.

Esti Kurir 932.II.21.

Ø Bandini, Francesco

Hevesy Matthias

18. l.

Balogh Jolánnál

Henrikmannhapok

1927. 5. n.

mátyás király

miniatura.

Bizonyára

azonos Blandiussal

M.D.K.

Bandl Antal grafikus

Fáy Endre grafikus müvésszel együtt hozza fényképüket a lap a Várszinház modelljével, amely a Középülettervező Vállalt Grafikai mütermében készült.

"Vasárnaptól - Vasárnapig" c. rovat
"Film Szinház Muzsika, Bp. 1967. juni. 16.
XI. évf. 24. sz. 2o. ⁄ lap

BANDITS JÓZSEF, gombkötőinas

58.-MOLNÁR ISTVÁN, Keresztélyből/Sopron m./költözött Kőszegre, Mestervizsgára jelentkezett. Bár remeklésében hiba is volt 8 Ft-ot kellett fizetnie. 1805.febr.15-én lett mester. Polgár .Atyamester, kulcsos és bejáró mester volt.-Mola-tanult fia János és Szép Teofil 1829-1883. Bandits József, 18 0-18 3.-Meghalt 1846.- 408.old

SZÖVÉNYI ISTVÁN: A Kőszegi gombkötőmesterek és műhelyel a céh keletkezésétől megszűnéséig 395.old

SAVARIA, A Vas Megyei Múzeumok Értesitője, 5-6. 6971-72. Szombathely, 1975

1021

Bándi András: Háromszög

1981 OK 2 4

ÉLET ÉS IRODALOM

SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Napló és jegy

(Naplójegyzet L
kezés után. 1981.
éjfélkor.) Ha maj
PEN-kongresszusró
hiszen másfél évti
tam —, beveszem a
vét. A PEN-t nem,
tok, nem érdekli ke
vasót, és az író-olv
lenne, ha ilyen kor
mások-, harmad-,
mal utazhatnék ki,
százötven magyar
közül legalább azok
kerülhetne, akik
angolul vitaképesel
lom — mert külfö
újra tapasztalom is
bőkezűbben osztogatják az utazásokat nemcsak a külkereskedelem széles mezőin, de a tudomány berkeiben is, akkor megkérdezem, hogy az irodalom... Nem fejezem be a mondatot. Éjfél van, a kísértetek órája.

A tézsévét biztosan nem felejtem el, de a taxisofőrt gyorsan ideírom. Igaz, kiütéseket kapok, ha külföldi útirajzok a taxisofőrökkel kezdődnek. A szerzők a taxis szájába adják előregyártott válaszaikat és ezzel már be is határolják megírandó élményeiket. De ez másfajta sofőr volt. A lyoni reptéren jó fél órát csámborogtunk, mert elhittük a kongresszust rendező Promolyon nevű ibusznak, hogy minden küldöttet várnak, mígnem taxiba szálltunk. A sofőr mellé ültem, külön engedéllyel, mert ezt a francia taxisok nem szeretik. A városig hosszú az út, harminc kilométer. A vezető egy ideig hallgatta beszélvernier-t, a francia PEN Falstaff-alkatú elnökét. Úgy bólogatott, hogy belerengett a karosszék. „Persze. Hogyne. Pontosan erre gondoltunk, miközben a francia államvasutak TGV propaganda-költségvetéséből kértünk és kaptunk egy szeletet a kongresszus javára." És hozzátette, úgy is, mint a francia irodalom legismertebb és legfélelmetesebb szójátékfaragója és tréfamestere: „Íme, ez az irodalom reménysége a válságtépte világban."

Bandl András

Čimke

Ban de Antec:
Čaps i čipö
(Tanum pex,
hun. ker.)
1963.

ujévi üdvözlő

Baude Antal:
Erőmű beruházási v.

1963.

Laj tó grafika

Bau de antal-
uj grafikai
nakürlet,

1963-

EMBLÉMA

BAUKI ANTAL:
HŐBÁNYAI SÖR ÉS
MALÁTAGYÁR

1963.

Embléma

Bandl Antal:
Csepel Motorkerék-
párgyár

1963.

Em bléma

Ban de Antal:
Erőmű be su házási
V.

1963.

BANDL Ferenc építész

- Szarvas, postahár, 1949 (Nyíri hlvánal)
~~- Bp. Csepel, 1. sz. postahivatal (Nyír~~

Postaép 80-81. ill

Emblema

Bau de Antal
Herend

1963

Prospeltus

Bande antal:
Pucumatin
(Chcuolimpex)

1963 M. H. Dr G.

Prospektus

Bau de Antal:
Dunaujváros
(Ret.-forg.)

1963. M. H. Arch.

Bonajolás

Bandl Antal: Normetikai és Hárl.
V.

1963.

BANDL Ferenc építész

- Bp. Ferenc távbenélőközpont új épülete, 1954-1962 (Fröschl Károllyal)
- Zugló, távbenélőközp. (Fröschl Károllyal) 1965

Postaép 89. sill

MDK

Bandl Ferenc

Hidasi Lajos: Az áll. munkaközv. hiv. tervpályázata.
Építészet, 1941, 3.sz. 78 l. kép 8o l.

MDK

Bandl Ferenc épitész

Szarvasi postaépület repr.
Szabolcs-utcai garázs repr.

Kelemen László:Közlekedésüzemi épitészetünk tiz éve
Magyar Épitőművészet 1955.IV.évf.3-4.sz.121.l.123.l.

MDK

Bandl Ferenc épitész

Lágymányosi lakótelep tervrajzai repr.

Fórum. Lágymányosi lakótelep Magyar Építőművészet 1955.IV.évf.1-2.sz.43-44.l.

Bandl Ferenc épitész MDK

Irodaház a Dunaparton repr.

Preisich Gábor:Budapest tiz éve Magyar Épitőmüvész
1955.IV.évf.3-5.sz. 7 8.l.

Bandl Ferenc épitész MDK

Lágymányosi lakótelep távlati képe és modell foto repr.

Lakástervezésünk néhány kérdése Magyar Épitőművészet 1954.4-6.sz.126.1.

Bandl Ferenc

Központi Mávaut telep, Szabolcs utca, 1951,
Uvaterv székház, Vigadó tér 1, 1951,
Ferenc távbeszélő központ, Üllői ut, 1959,
Mávaut telep, Andor utca, 1959, terve.

A felszabadult Budapest művészete.

Budapest, 1960 151
Kiállítás-katalógus.

Bandl Ferenc, [építén?] MDK

Bandl ferenc és Fröschl Károly
tervezte a Zugló főközpont ötemeletes
épületét.

—: Épül a Zuglói telefonközpont

4. l.

NÉPSZABADSÁG, bp. 1963. júl. 24.

megirva

Bandt Ferenc

épitész

l.

Szendy K. Bpest

wékerf. közig. évk.

1942. Bp 1943. 391. l.

tökkvör

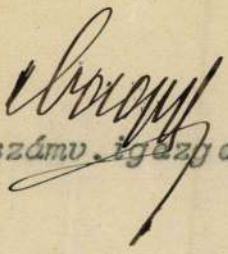
számv. igazgató.

Bandl Ferenc

l.

A Pe Madách

Hoffmann

KÉPKERET ÉS

IV., GERLÓCZY-U. 5. TELEFON: 893-05, 894-95.

AZ 1926. ÉVI KÉZMÜVES TÁRLATO

1880 50 1930

Véd

Szépművészeti

Áll

Dr. Szentiványi úrhá

Tisztel

úrnő képeit kiad

délelőtt

Bandl Ferenc
okl. építészmérnök
irodája IV Apponyi
tér 5,
Tel. 380-170

Bandl Ferenc okl. építésamérnök.
IV. Régiposta u. 5. 386-699 F

Lakása. IV Régi
posta utca 5
Tel 380-170
Budapest. 1940. szept.
— 1942. jan

Bón Sándor orvosi mű- és kül-
szerész, II. Ágnesen kívül, Ajta 9.

Bandl Ferenc

a debreceni középfokú gazdasági tanintézet tervp. megvétel

MMÉKözl

1940. 16. l.

Bandi Ferenc

építész

tervezte a Harvesi postaépületet az Állami Magasépítési Tervező Intézetben.

Kitelerve.

Payr Egon: Két új postahivatal. Építés – Építészet. 1950. 316–324. l. ábrákkal.

Bandl Ferenc

Budapest Kékesfőv. Víz-
műveinek a kaposztás-
megyeri munkáslakó-
házak terveire kiírt

terv.

1. helyezés

MMÉEKözl.
1942.80-l-

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

TELEFON 75 60. **Budapesten,**
Készit mindennemü **GIPSZ-, KŐ-, MŰKŐ-**
ST

Légszesz-önfejlesztő vihar-fáklya vihar-égővel!

Minden szabadban végzendő munkálat-

Legolcsóbb gyári áron beszerezhetők:

STEINBACH V

kiskolája

'8. II. em. 9.

eri vizsgákra. : : : : : :

BEKE LAJOS

gépész-, épület- és mülakatos

Budapest, Ferenc József-rakpart 19. (Lyka-féle ház).

Elfogadok mindennemü lakatos munkát a mai modern kor igényeinek megfelelő kivitelben. Csiga lépcsők készitését és épületek teljes felszerelését, ugymint keritést és façon ablakokat bármely kivitelben. Több éven át elsőrendü vasgyárak részére és vasutépitésnél nagyobb szabásu munkákat elismeréssel végeztem. Elfogadom sodrony keritések és vaskapuk készitését.

Izzólámpa raktár. Valódi Auerègők kaphatók.

Telefon: 69—91.

Schrettner Ede

elektrotechnikai vállalata

Baross-utca 5. (Calvin-tér közelében.)

Elvállal minden e szakmába vágó munkát, ugymint:

házicsengő-, telefon-, villamosvilágitás-, ivlámpák-, motorok- és dinamók szakszerü és lelkiismeretes szerelését és javitását.

MDK

Bandl Ferenc építész

Felszabadult Bp. művészete. N.Szal. 1960.

Brazil Forests

M.D.K.

Bendl Ferenc, épités

és Cserba Dezső körös terve harmadik díjat nyert a debreceni Dohánytermesztési Kísérleti Intézet sík-háránar eszmei pályázatán

Vállalkozók Lapja. Bp. 1943. LXIV. évf.

febr. 27. sz. 4. old.

M.D.K.

Bandl Ferenc, építész

és Cserba Dezső körös terve a három egyenlő díjat egyiret nyerte el az OTI Dob-u. 10. sz. bérház csoport-jának eszmei terapályázatán.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1942. LXIII. évf.

máj. 7. sz. 5. old.

M.D.K.

Bandl Ferenc, építész M.D.K.

és Cserba Dezső közös terve megvételben részesült a főváros Mályva-téri iskolájának eszmei pályázatán

Vállalkozók Lapja. Bp. 1941. LXII. évf.

ápr. 3. sz. 5. old.

N.D.K.

M.D.K.

Banoll Ferenc, építész

és Cserba Dezső körös tervei második díjat nyertek a munkácsi kultúrházi pályázaton.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1942. LXIII. évf.
dec. 23. sz. 6. old.

M. D. V.

BANDL Ferenc építész
és
Rónki József

Lagymányosi lakótelep (KÖZÉRTERV
pázi pályázat) Repr.

Cserba Dezső: A lágymányosi lakó-
telep
Magyar Építőművészet 1956. (V.) 5. sz. 131. l.

MDK

Bandl János könyvnyomtató Mohács

Naptár
Naptárárol disserően emlekezik meg a Grafikai Sz. 1908. 1 z.
Négyszínnyomásu s kizárolag tipografiai munka.

Vegyesek: Kalendarinnok meg lejévi üdvözlő kártják
Grafikai Szemle 1908. 1 z. 12 o.

Barabás József
grafikus

M. D. k.

„Táj."

Élet és Irodalom, 1964. július 18. - 2 lap

BANDI Dezső *31, 107, 134, 138, 155*
Magyarsáros, 1919. október 7.
Képz. Főisk. Bpest,
szobrász és iparművész

Banner Erdély

vek, mesterek, művé
többé-kevésbé párhuz
általános történelem
ténetirás feladata.
egyes objektumra vag
szükitő kriticizmus
fejlődését, viszont
általános fogalma és
egyes tárgy szemléle
gabb perspektiva. A
hanem kiegészitője a
vannak periódusok, a
közeli szemlélete le
az általánosabb megk

A 14. és 15. sz
ilyen megközelitéséb
ténetének az 1300-14
gyaló kötetét válasz

BANDI Katalin
Marosvásárhely, 1952. július 4.
IA Képz. Főisk. Kvár, textiles

Banner Erdély

kritériumot jelent:
vett müalkotások kis
földrajzi megoszlásu
milyen kvalitativ ki
nak; mintegy intuiti
lehetnének "méltók"
emelésre. Mert vélem
a müalkotásoknak a k
megközelitésmód jell
"a" müvészet történe
alapvető problémája
niti meg a kor szoká
emberi léhyegeit. Az
- programszerüen, mi
történeti, társadalo
zatok; vagy éppen ta
kus irányzatok eseté

Bandl József
épitész

M.D.K.

Logódi u 72-es társasháznak terverte.
vepro

1400 öröklakás épitését kezdték meg.
Magyar Nemzet, 1959, jan. 27.

3l

BANDL, Joseph, pozsonyi kőmüvesegéd

J. B, maurergesell, 6 hónapos fia meghalt (1849, 864 l)

Preßburger Zeitung
(Genthon)

MDK

Bandler, pécsi rézmüves

A pécsi székesegyh. 1831-ben bef. átépitésénél közremük.

Haas M.: Baranya. Pécs 1845. 305.l.

Bandler

pécsi rézmüves

MDK

A pécsi székesegyház átépitésénél /1805-32/ dolgozott.

/102/ 102.o.

ZADOR ANNA: POLLACK MIHÁLY . Bp. 1960.

M.D.K.

BANDLER rézmetsző

Pécsi székesegyház ábrázolása 1832.

Művészet. 1955. 1. sz.
Zádor Anna: A Pollack-kutatás néhány problémája. 6. l.

Ø Bandler
rézmüves Pécs
1831

Művészi Ipar

1891. 168. l.

a pécsi szekesegyháznak a XIX
elejt első helyre-
állitásán évekig
dolgozott

Hogy azonban a fényképek, melyek tudvalevőleg feketék, hatásosabbak legyenek, czélszerű azokat szinezni. Ez már igazán nem kerül sokba; körülbelül 16-féle szinű üveg- és tubusfestéket a hozzávaló ecsetekkel együtt 15—20 koronáért be lehet szerezni és éveken át elégséges, a hatás pedig hasonlíthatlanul nagyobb a szines fényképekkel és a mi a fő, segélyükkel a népviseletet a maga megközelítő szinpompájával örökíthetjük meg. Természetes, hogy ehhez először elég fényképező

BANDU Nicolae

M.D.K.

1930-ban Nagybányán a Szépművészeti Iskola tagja

Réti: Nagybánya,,,, 340.l.

Bandiera Gáspár

asztalos 1857.

l.

Mihalik Miklós b57

57. l.

LXIII.

1964 JÓZ
1021

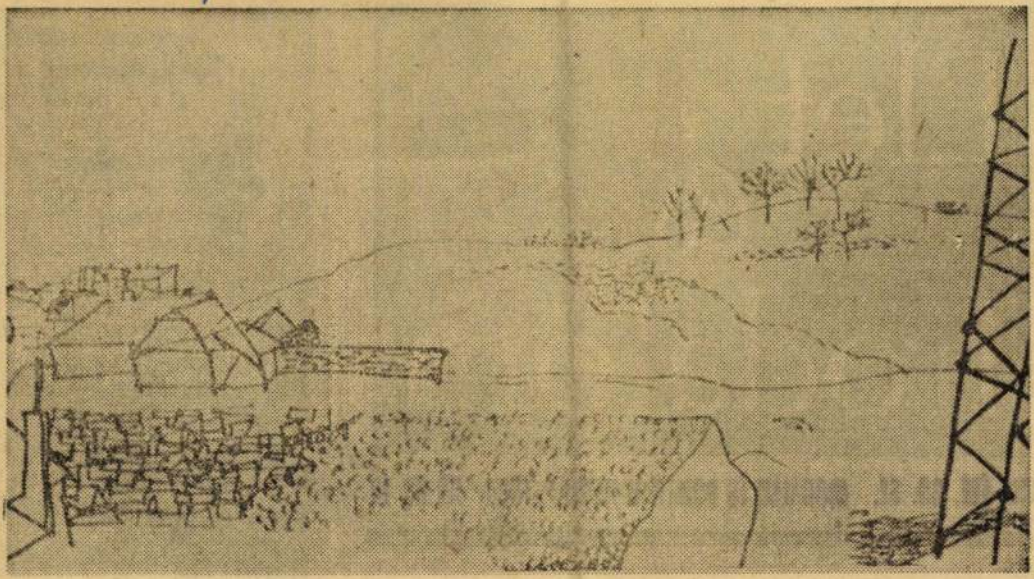

Bandl József: Táj

DALOS GYÖRGY:

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307
ÉLET ÉS IRODALOM

Élet és Irodalom

VIII. ÉVF. 29. SZ. IRODALMI ÉS POLITIKAI HETILAP 1964. JÚLIUS 18

TORNAI JÓZSEF:

VALLOMÁS

játéki világának nagyjából hasonló eredményeket hoz, mint a többi hazai Ayckbourn-bemutató. Vagyis az előadás akkor kap igazán lábra, amikor beindul a bohózati gépezet. A poénokban szegényebb, jellemrajzban gazdagabb kezdő jelenetek így elég csöndesen és hatástalanul szállnak el a nézők feje felett. Mi lehet a baj? Sejtésem szerint a szerző olyan figurákat formál meg a főszereplő testvérpárban, akiknek tudálékos körülményességbe öltözött élhetetlensége így, ebben a formában ismeretlen hazai tájainkon. Kaló Flórián és Tordai Teri azért hősiesen küszködik, hogy valamiképpen magyarra „fordítsa" ezeket a furcsa embereket.

Nem mintha a fordítással baj volna. Éppen ellenkezőleg. Szántó Judit szövege vérbő, telitalálatokban bővelkedő magyar színpadi textus.

A szereplők közül Józsa Imre érzi magát a legjobban angol bőrében. A közönség is neki a leghálásabb, mert nemcsak sokoldalúan ábrázolja, hanem hihetővé is tudja tenni az ügyetlenkedő babonás kistisztviselőt, aki addig csetlik-botlik, amíg mindkét női szereplő ágyába beleesik. Újréti László a férj szerepében bátran kap látványos idegösszeomlást felesége távozásának hírére. Ez angol színpadon — korábbi magatartása alapján — egyértelműen sokkhatású. Magyar közegben természetes reakció. Radó Denise és Tolnai Miklós a kisebb szerepekben szereznek mulatságos perceket a nézőnek.

Benedek Árpád rendezése és Szlávik István díszlete szellemesen oldotta meg a háromszintes játék feladványát, és a közönség egy pillanat alatt elfogadta a stilizálást. Végül is kellemes, maian keveset mondó „tévedések vígjátékát" láttunk, egyet a sok száz közül, melyet Shakespeare óta pusztán szórakoztatási szándékkal írtak meg.

Köröspataki Kiss Sándor

HÁRY JÁNOS
Erkel Színház

Az Operaház társulatának az utóbbi időben nincs szerencséje az obsitossal. Már a kilenc évvel ezelőtti felújítás (rendezte: Ruszt József) is afféle stilizált melankolikus álom volt a *Háry* című Kodály-daljátékról. Az idei repríz pedig Sik Ferenc olvasatában egyenesen tragikus vízió, ám vitézünk mereven ellenáll mindenféle körmönfont értelmezésnek. A népdalok fölépítéséhez hasonlatosan világos, eredeti szerkezetéhez hozzácsapott epizódokat idegenül viseli. *Háry* nem akar más lenni, mint ami, furfangos mese, amiben van éppen elég szomorúság és irónia, hogy az egyszerű mesét fűszerezze. Kodály műve daljáték, ez a meghatározás kivált fontos egy olyan színházban, amelynek színpadán ritkán mondanak prózát. Némely kiváló énekművészek ugyanolyan intenzitással tudnak megszólalni prózában, mint énekben, képesek a kétféle technikát igénylő hangadást váltogatni, mások — noha szintén kitűnő operaénekesek — nincsenek ilyen adottságok birtokában, szükségtelen tehát ilyesfajta szerepekkel provokálni teljesítőképességüket. Talán ezért volt Takács Tamara gyönyörűen éneklő, ám kissé szorongó Örzse. A címszerepet Sárkány Kázmér, illetve Csurja Tamás énekli a felújításban. A rendezés a két szereposztásnak eltérő hangsúlyokat kínál. Az előbbi zenei és színészi megformálása az alak buffo karakterét mutatja, Háry-ideálunkat Csurja jobban megtestesíti, Örzséje, Sánta Jolán is hitelesebb. Maria Teresa Uribe saját akcentusa kedvesen színezi Mária Lujza figuráját, szólamát kifejezően énekli.

A kórus ezen a bemutatón — fájdalom — nem remekelt. Eck Imre koreográfiája, amelynek az eddigieknél nagyobb szerepet szánt a rendező, az amatőr balettiskolák vizsgaelőadásainak színvonalát idézi.

Albert Mária

AZ A SZÉP, FÉNYES NAP
Pécsi Nemzeti Színház

Szabó Magda szép és komoly drámája elmélyültséget igényel a színre vivőktől. Alaposság és műgond nélkül e darab előadása inkább csak tervteljesítési, mint színházi esemény. A Pécsi Nemzeti Színház hirtelen fordulattal váltott vezetőséget az idén, s Lengyel György sebtiben állt elő új műsortervvel. Meglehet, itt keresendő a magyarázat arra, hogy a Nógrádi Róbert rendezte produkcióban megnyerő az igyekezet és a jó szándék, de az eredmény hagy némi kívánnivalót maga után.

Ez a formátumos dráma éppen a formáját nem leli ezen a színpadon. Egy-egy jelenet szépen sikerül ugyan — mindenekelőtt a generációs összeütközések Géza és Gyula, valamint Géza és Vajk között —, de a dráma íve nem rajzolódik ki. Egy-egy színész is lábra kap néha, de csak pillanatnyi felizzásoknak lehetünk tanúi, amik nem kárpótolhatnak az egységes és egészében meggyőző alakítások hiányáért. Héjja Sándor markáns és erőteljes Géza, pogánysága és fejedelmisége egyaránt hiteles. Teljesítményét csupán a szövegmondása rontja: a sok rossz hangsúly és a hevenyészett artikuláció. Bartus Gyula Vajk szerepében erős belső feszültségekkel dolgozik, de ezek egyelőre nem hasznosulnak láthatóan az alakításban. Ettől Vajk figurája egysíkúbb s egyben érdektelenebb a lehetségesnél. A leginkább hiánytalan jellemformálásért Ujváry Zoltán dicsérhető, ő azonban egy objektív akadályt nem tud átugrani. Hiába a szárazsamponozott haj és szakáll, egy pillanatig sem képes elhinni neki senki, hogy ő a nagy öreg, Géza apósa, a vén Gyula.

Stuber Andrea

Kiállítás

EREDENDŐ FORMÁK II.
Fészek-galéria

Madártollas totem, mágikus jelek, emberlenyomatok, antropomorf házépítmény, elemi gesztusok festéknyoma. Kortársaink művei sorakoznak a kiállítóteremben, a jelek és szimbólumok azonban mintha évezredes távokat kötnének át: az utalások a kutúra és a művészi kifejezés mély rétegei felé mutatnak. Világszemléletet sugalló címet választot Keserü Katalin művészettörténész kiállítássorozata fölé: eredendő formák — a megnevezés arra utal, hogy létezik alapvető, archetipikus formakészlet, amely révén az emberi alkotóerő korról korra megnyilatkozik. Keserü Katalin tétele még ki is terjeszthető: az átütő sikerű filmek a legalapvetőbb meseszerkezetek szerint építkeznek, a boszorkányság a komplex társadalmakban is működőképes, a klasszikus legendák szinte változatlan formában születnek újjá a bulvársajtóban. Nem csupán a formálás, hanem a mentalitás és a képzelet is — furcsa módon — nagy szerkezeti állandóságot mutat: fejtörésül a filozófusoknak és megnyugtatásul a halandóknak. Az Eredendő formák II. meghívott résztvevői: Bak Imre, Bakos Ildikó, Csutoros Sándor, Keserü Ilona, Makovecz Imre, Samu Géza, valamint az Amerikából hazatért idős mester, Jakovits József.

Bán András

LÁSZLÓ BANDY KIÁLLÍTÁSA
Matrica Múzeum, Százhalombatta

Mindenekelőtt egy apróságot kell tisztáznunk. A százhalombattai helytörténeti múzeum, mely nemrégiben vette fel a Matrica nevet, nem matricákat gyűjt, hanem a város helyén állott római kori település nevét viseli. A kiállító művészre nézve ennek nincs különösebb jelentősége, hacsak az nem, hogy művei egyik részét egy modern, a vizuális művészet határeseteivel foglalkozó galériában is el tudnám képzelni, míg a másik felének bármelyik kis vidéki kiállítóhely helyet adhat. A műveit Bandy néven szignáló művész ugyanis szembetűnően tudathasadásos alkotó. Egyik énje fantasztikus dobozgrafikákat hoz létre, míg a másik a konvencionális grafika sápadt stílusfutamait próbálgatja. Színezett-rajzos dobozaiban, ezekben az ollóval formázott papír kisplasztikákban a konstruktivista vázat arabeszkszerűen áttörő törékeny mérművekben páratlan formaérzékenységről tesz tanúbizonyságot, míg a „firkálgatós" stílustól a groteszk szürrealizmusig terjedő síkgrafikai munkásságában olyan húrokat próbál megpendíteni, melyeket mások sokkal jobban szólaltatnak meg. Rajztudása itt sem hagyja cserben, mégis meghasonlást érzünk a *Ritka doboz*, a *Sűrű doboz*, a *Jelecskék*, az *Ágacskák* vagy a *Barokk doboztriptichon* mellett elhaladva a tus-, tempera- és tollrajzokat megpillantva. Én Bandy helyében tudnám, hogy melyiket válasszam.

Boros Géza

Film

AZ ISTENEK FEGYVERE
Hongkongi film

Jackie Chan a teljességre tört. Nem elégedett meg azzal, hogy eljátssza e sablonokból összetákolt, szokványos kungfu típusú akciófilm főszerepét, a rendezést is magára vállalta. S ez utóbbi bizony nem tartozik az erősségei közé. Pedig a Távol-Keleten óriási népszerűségnek örvendő Chan szemmel láthatóan mindent beleadott, hogy a nagy elől, Bruce Lee nyomdokaiba lépjen, és „beverekedje" magát az amerikai piacra. Ezúttal az isten féltve őrzött kardjáért küzd meg egy gonosz szekta tagjaival, többnyire pengeélű tenyerével és acélos lábfejével szerezve érvényt akaratának. Izgulnivalónk persze nincs, az összecsapás kimenetele nem lehet kétséges.

Chan a bárgyú sztori kiagyalásáért „felelős" forgatókönyvíró-csapat kevéske ötletét és a producer feltehetően rengeteg pénzét az olcsó látványosságba fektette. A történet pusztán dekoráció, a hihetetlen kalandok és az akrobatikus ügyességet igénylő verekedések ábrázolása itt a lényeg. Jól begyakorolt kaszkadőrök küzdenek a főhőssel, aki — ezt el kell ismerni — érti a dolgát, valóban mestere a kungfunak. És mi ámuldozhatunk is a szemmel alig követhető, fejre és testre mért rúgások, a hosszúra nyúló, virtuóz párviadalok láttán. De sem ezek, sem az olykor kissé ironikus felhang és burkolt paródia nem vonhatja el figyelmünket a film művészi, szerkezeti gyengéiről, a kezdetleges cselekménybonyolításról. Talán csak az utolsó egy-két perc nyújt némi kárpótlást. Azok a forgatáson készült dokumentumfelvételek, amelyek a főszereplő néhány rosszul sikeredett mutatványát rögzítik. Bizonyságul arra, hogy a nagy Jackie-nek azért van önkritikája, s filmjét nem szabad túl komolyan venni.

Hollós László

Korcsmáros Péter és Maria Teresa Uribe

Héjja Sándor és Bartus Gyula

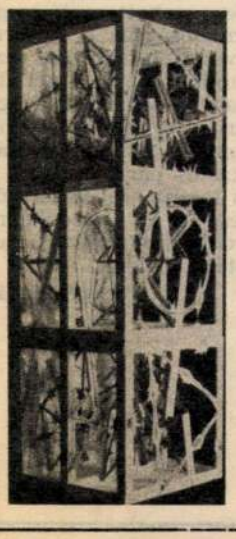

László Bandy Fehér doboz-torony

PLUMBUM, AVAGY A VESZÉLYES JÁTÉK
Szovjet film

A látszat ellenére Ruszlan Csutko nem közönséges kamasz. Pedig példás iskolai előmenetele, szüleihez fűződő, problémáktól mentes, harmonikus kapcsolata miatt sokak szemében a „bezzeggyerek" tipikus megtestesítője ez a tizenöt éves diák. Valójában azonban az eminens, kicsit koravén fiúcska kettős életet él. Míg napközben egy a sok száz hasonló korú iskolás közül, délután sajátos személyiségváltozáson megy keresztül. Mintha kibújna a bőréből, hogy más alakot öltve veszélyes passziójának hódolhasson. Az ártatlan Ruszlanból Plumbum fedőnevű önkéntes bűnüldözővé változik, aki kíméletlen harcot folytat a társadalmi rossz minden megnyilvánulása ellen. Razziákban, rendőrségi rajtaütésekben vesz részt, bandákba épül be, hogy aztán a jogrendet megsértőket lebuktassa. Különös film tehát Vagyim Abdrasitov munkája. Hiszen miközben egy kisfiúba bújt ördögi alakot mutat be, egy valóságos gonosz törpét, ugyanakkor olyan, egyébként pozitív erkölcsi értékek szószólójaként ábrázolja, mint az igazság szeretete, a hazugságokkal, a társadalmi lét negatív jelenségeivel szembeni küzdelem. Abdrasitov filmje példabeszéd is egyben az emberek feletti hatalom veszélyeiről; arról, hogy a nem megfelelő embereken még a társadalmilag hasznos, jobbító szándékok is kicsorbulhatnak.

Plumbum igazságosztó keresztes hadjárata ugyanis több kárt okoz, mint amennyi hasznot hajt. Ez a gyerekarcú kis robot szinte szuperzsaruként, ám bármiféle együttérzés és megbocsátás nélkül végzi „szent küldetését". Ugyanolyan érzelemmentesen, gondolkodás nélküli hajthatatlansággal csap le a zöldségesmaffia tagjaira, mint orvhalászaton rajtakapott apjára, függetlenül az elkövetett tett súlyától.

A *Plumbum, avagy a veszélyes játék* arról is szól, hogy az erkölcsileg megtévedtek jó útra térítésének nem egyedül üdvözítő módja a megtorlás; hogy az emberekben való hit hiánya talán az egyik legnagyobb veszély, ami a társadalmat fenyegeti.

Gáti Péter

SZEKERCELÁRMA
Lengyel film

„Valami túlságosan csillog benne, és bántja a szemünket" — írta Edward Stachura, a Szekercelárma írója, a filmváltozat voltaképpeni hőse, és egy jó tíz évvel ezelőtt már elkészített forgatókönyv szerzője, ami akkor „valakinek ott fölül" nem tetszett. 1985-ben aztán elkészült a film Witold Leszczynski forgatókönyvéből és rendezésében, immár Stachura öngyilkosságával visszavonhatatlanul hitelesítve.

És tényleg: a valamin túl kivételes letisztultsága és egyszerűsége csillog benne, olykor már-már káprázat, ahogy a hó a hatalmas fenyvesekben, amelyek az emberekkel egyenrangú szereplői ennek a filmnek. Janek Pradera a civilizáció és saját kudarcai elől menekül ide, az isten háta mögötti hegyi faluba, favágók között vállal munkát, minimálisra csökkentve ezzel a kapcsolatát a másik világgal. Levegő, föld, tűz, víz — ezek fogják közre napjait, ezekben keresi a feloldozást, ami a hozzá hasonló örök menekülők számára nem létezik, hiszen vándorlásuk mindig csak végül, a halállal magasztosulhat tapasztalattá. Természetfilmekben szokott csak megjelenni ilyen méltósággal a natura, ám általában vonzóbb-taszítóbb esztétizálással, mindig az ember nélkül. Leszczynski nagy csodája az, ahogy ezt a misztikus nagyságot szereplői köré-fölé varázsolja. Hol a tűz aurája, hol a titokzatos pára lengi be a léget, és ebben foszlik szét végül hősünk is — még ha az utolsó képre beúszó verssorok optimizmust is szeretnének plántálni belénk.

Torma Tamás

MAGYAR PÉNZÜGY

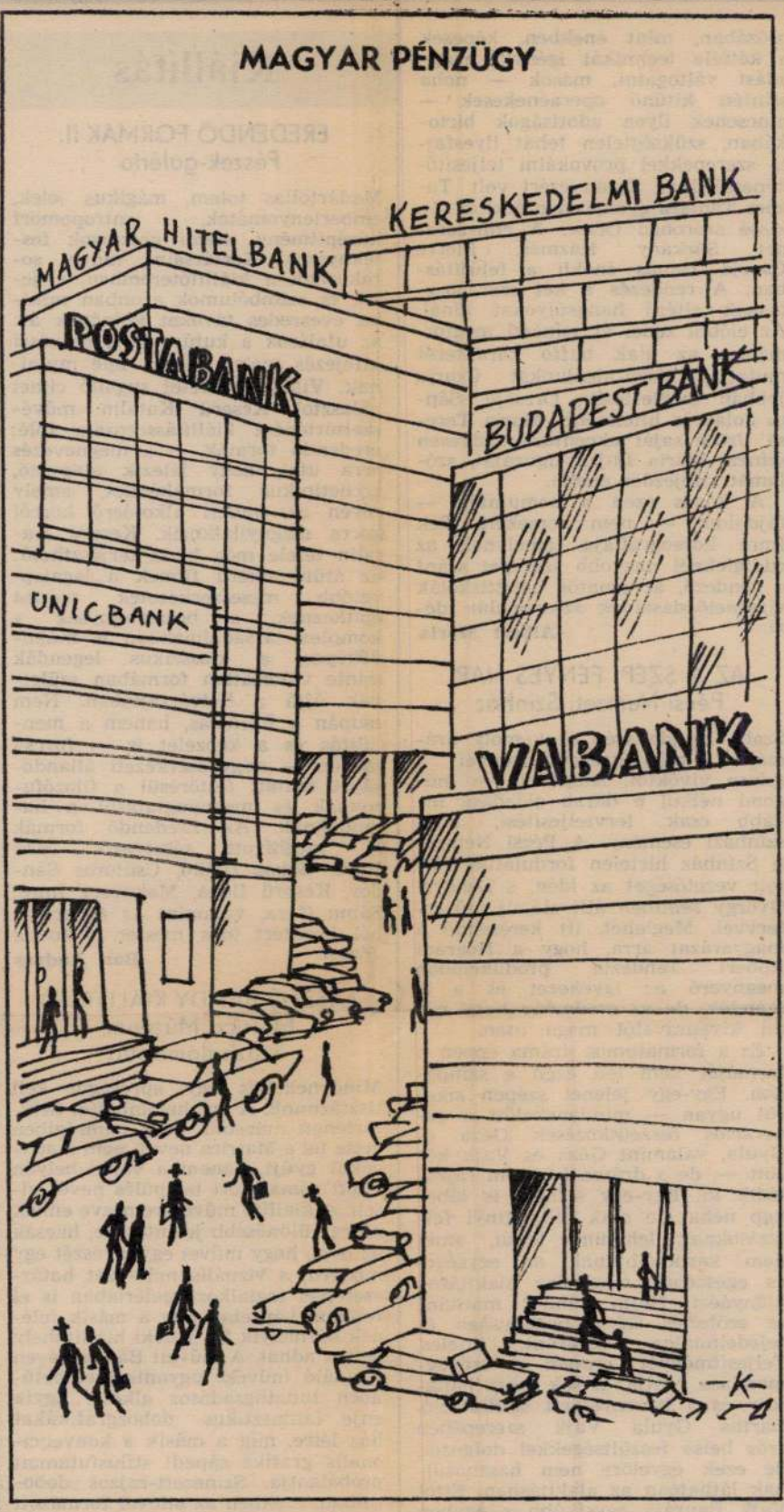

Hanglemez

SOUSA CARVALHO

João de Sousa Carvalho a 18. századi portugál zene kiválósága (nevét, műveinek felsorolását a magyarra torzított Brockhausból kiszorította néhány beatmuzsikus), Nápolyban tanult, s Itáliából hazatérve megteremtette hazája drámai zenéjét. Hitelesnek tekinthető források szerint 15 operát írt, (Pereso, Testoride, Argonauta, Penelope, L'Eumene stb.), azokon kívül miséket, hangszeres darabokat. A lemezen hallható három operanyitány, a csembalóra komponált g-moll toccata és két szonáta (D-dúr, F-dúr) most némi bepillantást enged a jeles portugál mester alkotóműhelyébe. A nyitányok„ miként annak idején divatozott, ünnepi alkalmakra (születésnap, névnap) készültek, a billentyűs darabok nyílván az udvar valamelyik szólistája számára.

A nyitányokat a Liszt Ferenc kamarazenekar adja elő Rolla János vezetésével, érvényre juttatva Carvalho hangszerelésének színességét, a vonós hangszerek és fúvósok egyensúlyteremtésében mutatkozó csiszolt ízlését, differenciáló készségét. Emeljük ki külön is az együttes ápolt vonósjátékához csatlakozó-illeszkedő fúvósok — néha szólista-értékű — kitűnő teljesítményét (példaként: a Penelope indítása és a továbbiak). Sebestyén János, noha vannak már tehetséges tanítványai, még mindig a legilletékesebb, leghivatottabb a csembaló, a Carvalho-féle billentyűs muzsika megszólaltatására. Ennek a 18. századi gáláns hangzásvilágnak a felidézésére predesztinálja stílustudása és fölényes hangszerismerete, mely itt a toccata és a két szonáta minden tételében, kivált az allegrók száguldó, virtuózan csillogó passzázsaiban, zengő balkézbasszusaiban éppúgy megmutatkozik, mint a lassú tételek finom kontrasztosságában. Az a kisded zenekedvelő réteg, melynek tagjait nemcsak a klasszika-romantika korszakának standard művei érdeklik, hanem a megelőző századok zenéje is, bizonyára örömét leli Carvalho hazai fölfedezésében. *(Hungaroton).*

Albert István

ÚJ TUKOR / Képes kulturális hetilap

Szerkesztőség: Budapest VII., Lenin körút 9–11. 1073
Telefon: 221-285, 222-408
Főszerkesztő: **FEKETE SÁNDOR**
Főszerkesztő-helyettes:
GYURKÓ LÁSZLÓ,
KOROSPATAKI KISS SÁNDOR

Kiadja: **PALLAS LAP- ÉS KÖNYVKIADÓ VÁLLALAT**
Budapest VII., Lenin krt. 9–11. 1906
Felelős kiadó: **SIKLÓSI NORBERT,** a Pallas Lap- és Könyvkiadó Vállalat vezérigazgatója
HU ISSN 0133–1361

88.2009 Athenaeum Nyomda, Budapest, rotációs mélynyomás. Felelős vezető: **SZLÁVIK ANDRÁS** vezérigazgató. Meg nem rendelt fényképekért és kéziratokért a szerkesztőség nem vállal felelősséget.

Olvasószerkesztők:
BÉRES ATTILA
GERA MIHÁLY
Képszerkesztő:
KELETI ÉVA

Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely hírlapkézbesítő postahivatalnál, a hírlapkézbesítőknél, a Posta hírlapüzleteiben és a Hírlapelőfizetési és Lapellátási Irodánál (Helir) Budapest XIII., Lehel u. 10/A. — 1900 —, közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a Helir 215-96162 pénzforgalmi jelzőszámra. Előfizetési díj: negyedévre 120,— Ft, fél évre 240,— Ft, 1 évre 480,— Ft.

Fontosabb egyéni kiállítások:

1970: Eger – 1973: Gyöngyös – 1977: Karcag – 1978, 1979: Bpest, Fiatal Művészek Klubja – 1979: Tokaj – 1980: Debrecen – 1981: Hatvani Vasútállomás; Százhalombatta – 1983: Bpest, SZFMH; Veszprém – 1984: Bpest, Ferencvárosi Pincetárlat; Szombathely – 1986: Százhalombatta; Érd – 1988: Bpest, Rajk L. Kollégium; Százhalombatta Múzeum; Bajai Kirakatgaléria – 1990: Zombor, Galerija Likovne Jeseni

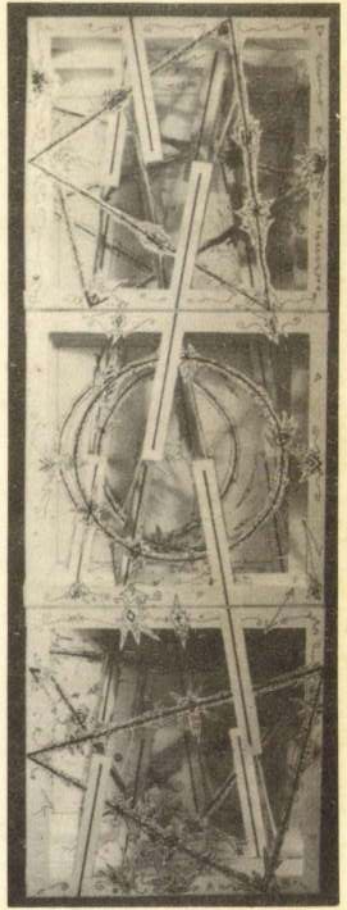

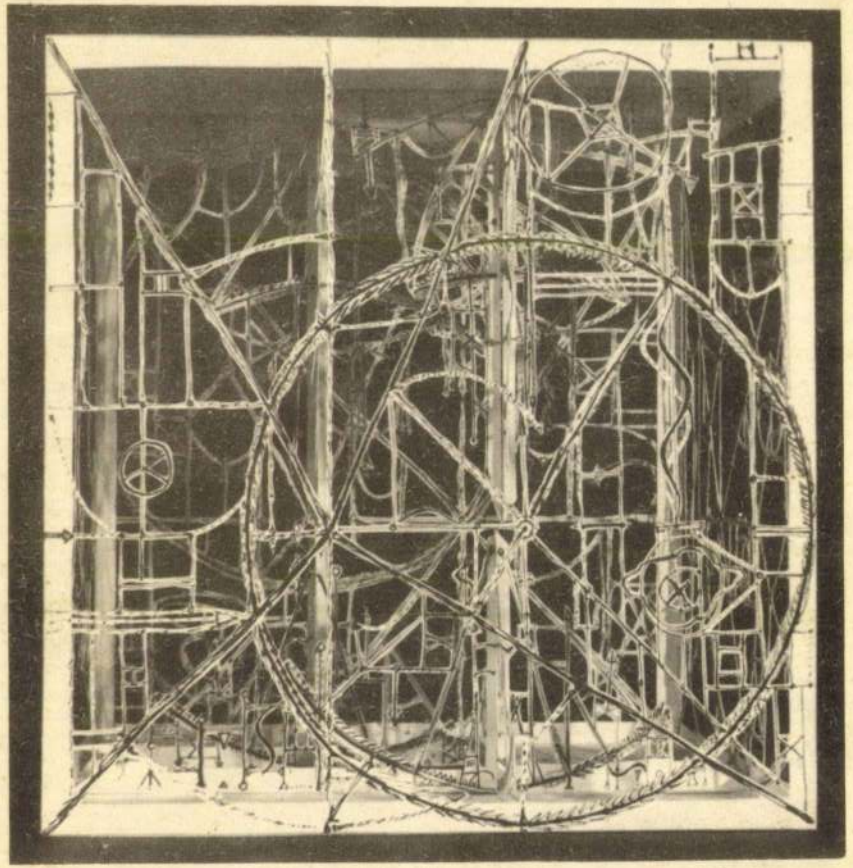

László BANDY kiállítása a Lágymányosi Közösségi Házban
1990. április 5. 17 órától április 17-ig.

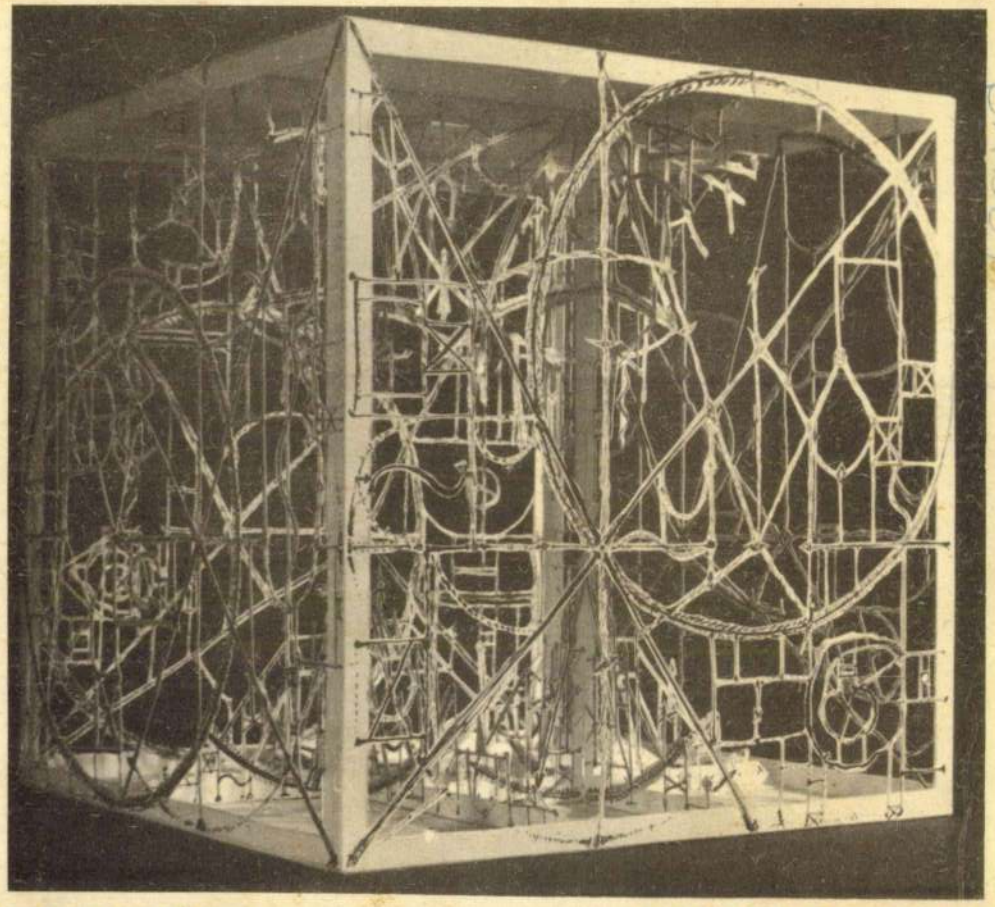

BANDY: csak DOBOZOK

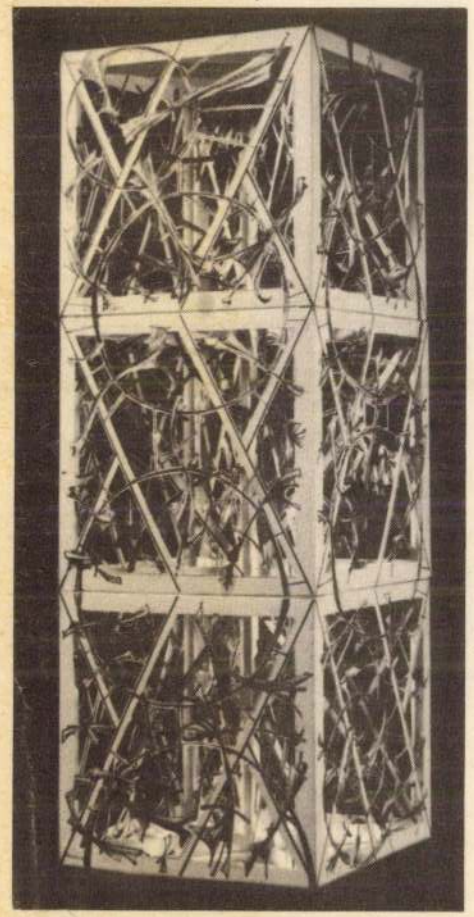

1941-ben születtem Budapesten. 1966-ban Egerben matematika tanári diplomát szereztem. 1980-ig népművelőként dolgoztam. Rajzaim 1965 óta jelennek meg rendszeresen. 1984 óta vagyok tagja a Művészeti Alapnak. Az első „dobozgrafikákat" 1977-ben állítottam ki.

Fontosabb csoportos kiállítások:

1975—77: AKT kiállítások – 1979, 1982: Budapesti Vizuális Hónap – 1981—82: Mail Art kiállítások – 1983: Verona, Városi Modern Galéria – 1985—87: a Bp. XXII. kerületi művészek kiállításai – 1985, 1987, 1989: Pécsi Kisplasztikai Biennálék – 1988: Pécs, Rajz-Drawing – Salgótarján: Rajzbiennálé – 1989: Százhalombatta: Magánmítoszok; Budatétény.

Címem: László Bandy
2440 Százhalombatta, Rózsa F. u. 24.
Telefon: (06-26) 55-951

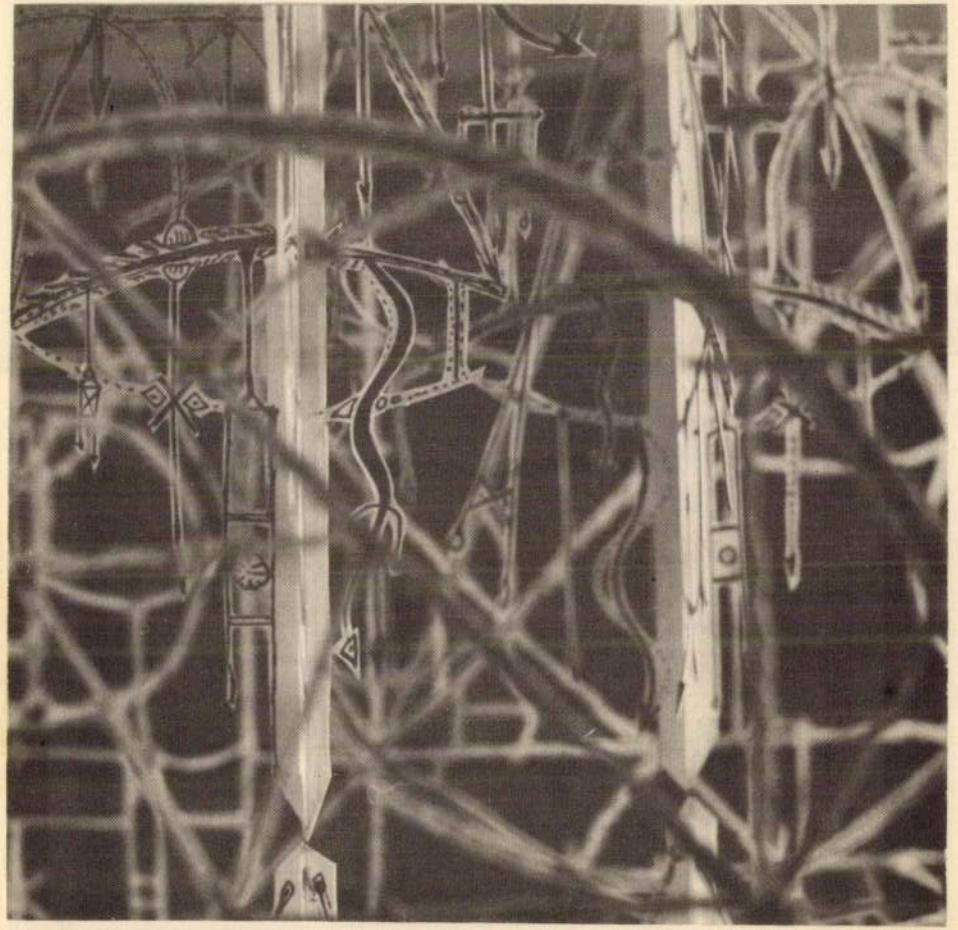

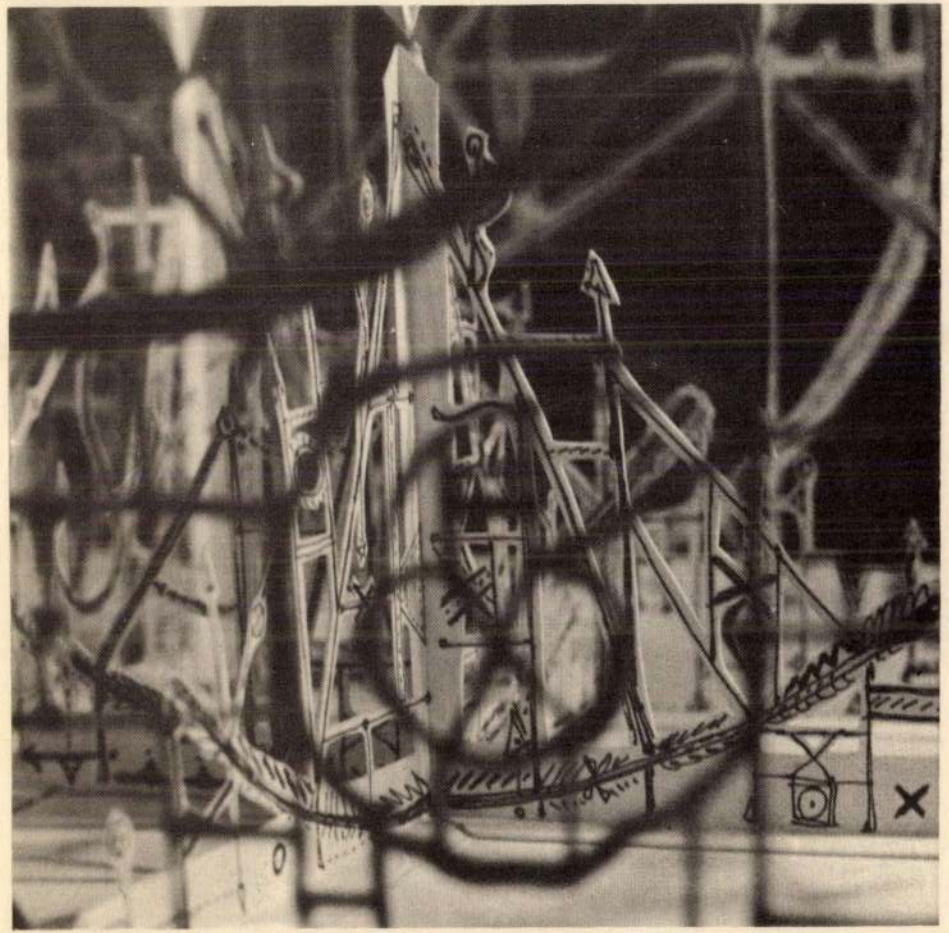

INSTITUT
FRANÇAIS
EN HONGRIE

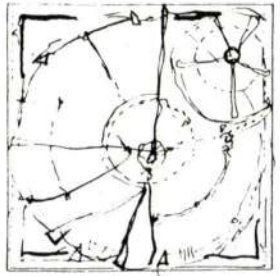

Bondy

Le Directeur de l'Institut Français en Hongrie
vous prie d'assister
le lundi 18 novembre 1991 à 18 heures

au vernissage de l'exposition de
BANDY László

Galerie de l`Institut Français
Budapest VI. Szegfű u. 6.

Exposition ouverte jusqu'au 5 décembre
tous les jours de 15h à 18h sauf samedi et dimanche

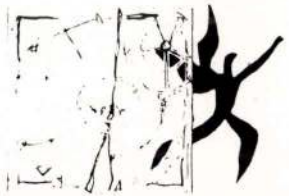

BANDY, László

A magyarországi Francia Intézet Igazgatója
tisztelettel meghívja Önt
1991. november 18-án, hétfőn, 18 órára

László BANDY
kiállításának megnyitójára

Francia Intézet Galériája
Budapest VI. Szegfű u. 6.

A kiállítás december 5-ig tekinthető meg szombat és vasárnap kivételével
naponta 15 és 18 óra között.

LÁSZLÓ BANDY

ÉS 1991.julius 26.

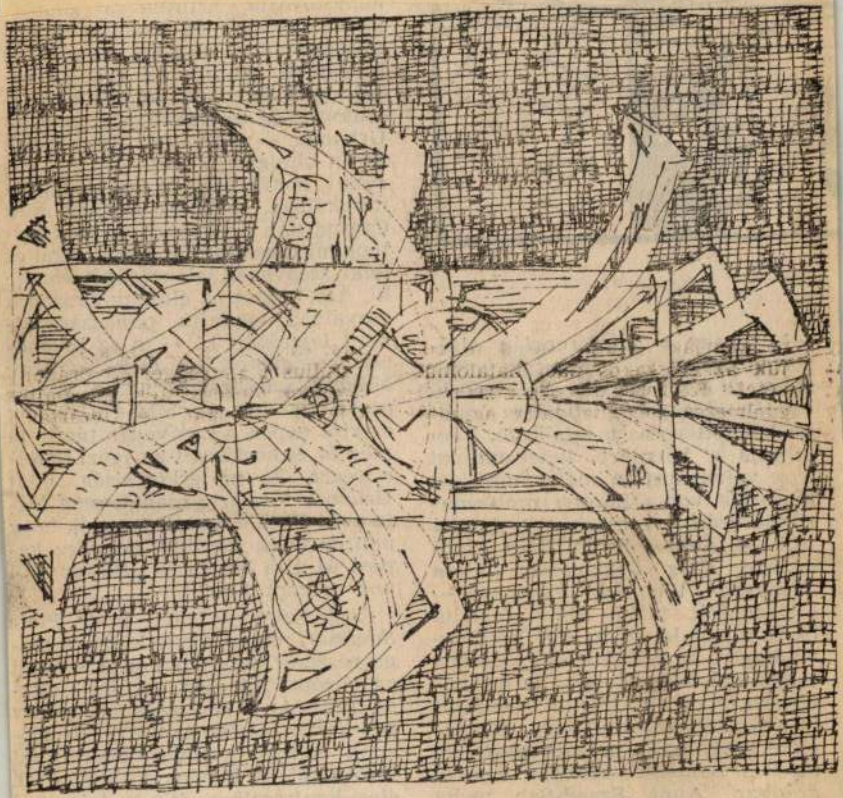

László Bandy: Kiút a dobozból

László Bandy grafikusművész 1. folytatás.
Bakonyvári M. Ágnes: Napló 2.

Napló 2

László Bandy Napló 2 című kiállítása naplószerűen részletező volt: az alkotás tárgyi kellékeinek környezetében mutatta be a művek elkészülésének folyamatát a vázlatoktól a világképi igényű munkáig. A tárlat címében a kettes sorszám a már néhány évvel korábban is vállalt alkotói program folytatását, aktualitását, érvényességét jelezte. A dobozkönyvek, illetve maguk a dobozművek a grafika és a plasztika műfaji lehetőségeit ötvözték. Olyan rendszereket jelenítenek meg egy-egy doboz befoglaló formájában, melyek kozmikus összefüggésekre, ősi jelrendszerek viszonyaira épülnek.

A síkokba rendezett különböző geometriai jelek téri összefüggéseit több oldalról történő megközelítéssel is ugyanazt a rendszerszerűséget mutatják. A törvényszerűségek biztonsága a világmodell harmóniáját jelzi, de erős megtartó erőt is éreztet azáltal, hogy a különböző nézőpontok szabadsága ugyanarra az eredményre vezet. A világról alkotott képünk a történelem során folyamatosan változott. Egy új világfelfogásnak a bemutatása nem volt mindig veszélytelen, mivel világképünk nem csupán ismereteink összességét jelenti, hanem életformánkat, magatartásformánkat is meghatározza. Így a világmodellépítés egyúttal önvizsgálatot is jelent – helyünk keresését a világban vagy éppen eddig vélt helyünk elvesztését.

László Bandy grafikáin ugyanaz a rendszerszerűség érvényesül, mint a dobozműveken. A grafikák képi világát szigorú szerkezet tartja össze. A motívumok módosulásai, formai variációi, aránybeli változatai életformák, magatartásformák, sajátosságaira utalnak. A cselekmény szertartásossága olyan szélsőségessé válik a munkákon, hogy ezáltal alkalmas a kéttípusú teremtmény lényegi vonásainak megragadására. A művek hagyományos expresszivitása jól szolgálja e gondolatkör kibontakozását. (Százhalombatta, Matrica Múzeum, 1988. XI. 4–XII. 31.)

Bakonyvári M. Ágnes

Művészet, 1989/4, 4-old.

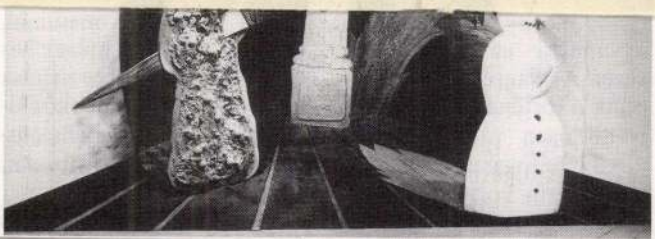

IRODALOMJEGYZÉK

Apter, D. E. (1965): The Politics of Modernization. University of Chicago Press, Chicago

Arora, S. (1972): Political Development: Policy Constrains and Value Preferences.
in: Desai (Ed.): 1972.

Chesneaux, J. (1987): Modernity: A Basic Category of our Present-Day Society. History of Ideas Seminar, RSSS Australian National University. 1 April, 1987. (mimeo.)

Desai, A. R. (Ed.) (1972): Essays on Modernization of Underdeveloped Societies. Humanities Press, New York

Eisenstadt, S. N. (1966): Modernization: Protest and Change. Prentice Hall, Englewood Cliffs.

Gerschenkron, A. (1966): The Modernization of Entrepreneurship.
in: Weiner (Ed.) 1966.

Hankiss E. (1983): Társadalmi csapdák. Diagnózisok. Magvető, Budapest

Hankiss E. (1986): Diagnózisok 2. Magvető, Budapest

Hankiss E.–Manchin R.–Füstös L.–Szakolczai Á.: Kényszerpályán? A magyar társadalom értékrendszerének alakulása, 1930–1980. 1–2. köt. MTA Szociológiai Kutató Intézet, Budapest

Hoselitz, B. (1952): Non-Economic Barriers to Economic Development
in: Economic Development and Cultural Change. March

Hoselitz, B. F. (1961): Tradition and Economic Growth
in: Braibanti R. and Spengler J. J. (Ed.) (1961): Tradition, Values, and Socio-Economic Development. Duke University Press, Durham. Cambridge University Press, London

Ishwaran, K. (1977): A Populistic Community and Modernization in India. E. J. Briel, Leiden

Kopátsy S. (1986): Egy reformkoncepció világgazdasági háttere
in: Valóság, XXIX. évf. 12. sz.

Kulcsár K. (1985): A jog szerepe a társadalmi változásokban – a jog változása
in: Petrik F. (Szerk.): Jog és törvényesség. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest

Kulcsár K. (1986): A modernizáció és a magyar társadalom. Magvető, Budapest

Kulcsár K. (1986a): A modernizáció és a jog. Az MTA Állam- és Jogtudományi Intézetének hasonló című kutatási programjához készült tanulmány (Kézirat)

Kulcsár K. (1987): A politikai kultúra (A fogalom és a jelenség)
in: Társadalomkutatás 1987. 1. sz.

Kulcsár K. (1987a): A társadalmi modernizáció. Az MTA Szociológiai Kutató Intézetében a modernizáció társadalmi-politikai összefüggéseit kutató program számára készített tanulmány (Kézirat)

Kulcsár K. (1987b): A modernizáció – a fogalom és értelmezése
in: Szakszervezeti Szemle, XVI. évf. 3. sz.

Lerner, D. (1958): The Passing of Traditional Society: Modernizing of Middle East. Free Press, New York

Moore, W. E. (1977): Modernization and Rationalization: Processes and Restraints
in: Nash, M. (Ed.): Essays on Economic Development and Cultural Change in Honor of Bert F. Hoselitz. University of Chicago Press, Chicago

Nagai, M. (Ed.) (1984): Development in the Non Western World. University of Tokyo Press, Tokyo

Nash, M. (1984): Unfinished Agenda: The Dynamics of Modernization in Developing Nations. Westview Press, Boulder and London

Organski, A. F. K. (1965): The Stages of Political Development. Alfred A. Knopf, New York

Pye, L. W. (1966): The International Gap
in: Weiner (Ed.) 1966.

Szabó M. (1985): Alternatív utópia – alternatív modernizáció?
in: Valóság, XXVIII. évf. 10. sz.

Toynbee, A. (1962): A Study of History. Oxford University Press, London, New York, Toronto

Varma, B. N. (1980): The Sociology and Politics of Development. Routledge and Kegan, London and Heley

Wallerstein, I. (1983): A modern világgazdasági rendszer kialakulása. Gondolat Kiadó, Budapest

Wallerstein, I. (1986): Societal Development, or Development of the World-System?
in: International Sociology Vol. 1. No. 1.

Weiner, M. (1966) (Ed.): Modernization. The Dynamics of Growth. Introduction. Basic Books Inc. New York and London

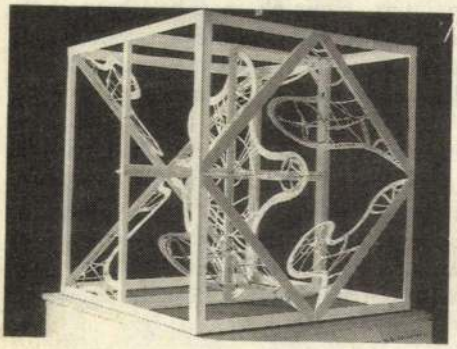

László Bandy: Dobozgrafika

Még egyszer hangsúlyozom, ezek az *„ellenállás három szintjén"* mutatkozó jelenségek összefüggenek. Erősítik egymást, és – minthogy mögöttük érdekösszefüggések is meghúzódnak – rendkívül nehéz nem csupán megváltoztatásuk, de akár feltárásuk is.

A reformfolyamat és a modernizáció második szakaszának összefonódása a *reformot már történeti léptékűvé* emeli. Még inkább történeti perspektívát kap azonban a reform, *ha a harmadik összefüggését* is számításba vesszük. Ám a harmadik összefüggés elemzése már nem tartozik szorosan mostani témánkhoz, így éppen csak megemlítem.

A Kelet-Európában és a Kelet-Közép-Európában megjelent szocialista társadalmak a társadalomfejlődés egy sajátos útjának következményét és folytatását *is* jelentik. Ezen az úton egyes országokban megtörténhetett a modernizációs folyamat nekilendülése, másokban, amelyekben a korábbi nekilendülést követő időszak sajátosságai hatására a folyamat lelassult, esetleg megállt, a folyamat *újbóli* nekilendítése is bekövetkezett. Mindez a tulajdonviszonyok radikális megváltoztatásával, sajátos politikai rendszer létrehozásával, kulturális és civilizatorikus fejlődéssel jellemezhető *új társadalmi rendszerben* ment végbe, amely megszületésének és megerősödésének ma már globális méretű következményei vannak.

Ezek a globális méretű következmények jelentős mértékben változtatták ugyan meg a tőkés társadalmi-gazdasági rendre épülő világgazdasági rendszert, de ez a rendszer, amely, legalábbis eddig, alkalmazkodni tudott az új feltételekhez, alapvetően tőkés jellegű maradt. Legfejlettebb országaiban pedig az utolsó évtizedben olyan ugrásszerű technikai fejlődést produkált, amelynek következményei ma még beláthatatlanok.

Mindebből két további következtetés adódik. Egyrészt az, hogy a szocialista társadalmaknak külön-külön és együttesen, ha a globális méretű folyamatokra gondolunk, lényegében a tőkés alapú világgazdasági rendszerhez kell alkalmazkodniuk, külgazdasági tevékenységükben túlnyomórészt az általa kialakított feltételekhez kell adaptálódniuk. Másrészt: a gyors technikai fejlődés újabb különbséget teremtett a fejlett országok és az Európa keleti perifériáján élő szocialista társadalmak között, szélesítette az amúgy is meglévő, tág értelemben vett – ide értem például a szervezés technikáját is – technikai rést. A technikai felzárkózás tehát minden, e társadalmak korábbi állapotához mért jelentős sikerei ellenére, még nem ment végbe: a periferiális vagy jobb esetben félperiferiális helyzet megmaradt.

Ha azonban az országainkban kialakult gazdasági-politikai struktúra – minden egyéb tényezőt is számításba véve – a legutóbbi évtizedekben nem tudott megfelelő technikai fejlődést produkálni, akkor nyilvánvalóan olyan összefüggések mutatkoznak akadályozó tényezőkként, amelyek – az előbbi felosztást követve – strukturális és történeti jellegűek. A *további fejlődéshez* – ebből következően – *strukturális változásokra, azaz reformokra van szükség*. Azok a reformfolyamatok tehát, amelyek – bármilyen ellentmondásokkal – társadalmunkban és más szocialista társadalmakban – a társadalomfejlődés új feltételei között kísérlik meg a továbbjutást, napjaink és a belátható jövő feltételeinek megfelelő szocializmusfelfogást kísérelve meg kialakítani és megvalósítani, tartalmukban mindenképpen túlvezetnek az adott szituációból vagy akár a modernizáció második szakasza biztosításából adódó problémák megoldásán, s messzebb vezető történeti perspektívát kapnak.

Sokat beszélünk reformról. Hallani ironikus megjegyzéseket reformverbalizmusról és hasonló jelenségekről, miközben sok minden nem változik, az elfogadott határozatok nemegyszer végrehajtatlanok maradnak, szükséges újak nem születnek meg. Mégis, azt hiszem, keveset vitatkozunk. Nem látjuk eléggé a reform összefüggéseit, nem sokat tettünk a reformnak a modernizációval együttes kezelése, az egész folyamat elméleti megértése, s ebből következően a reformnak az ésszerű cselekvést is elősegítő modellje kimunkálása érdekében.

László Bandy.

Kisplasztikai biennálé Pécsett.

Ne. Nemzet.
1987. VIII. 15.

László Bandy, grafikusművész 2.) folytatás
Bakonyvári M. Ágnes: Napló 2.

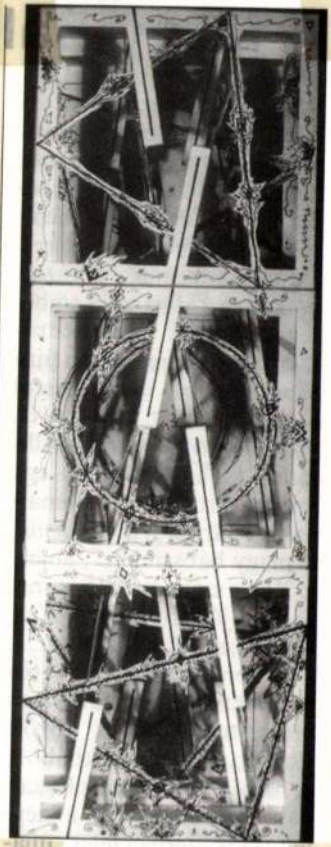

László Bandy: Dobozgrafika,
vegyes technika, 1988
(fotó László Bandy)

Művészet 1989. 4. sz. 4-old.

LÁSZLÓ Bandy

XII. Országos Kisplasztikai Biennálé, Pécs, Pécsi Galéria, 1991. A kiállitást rend. és a kat. szerk. Sárkány József. Pécs : JPM, 1991

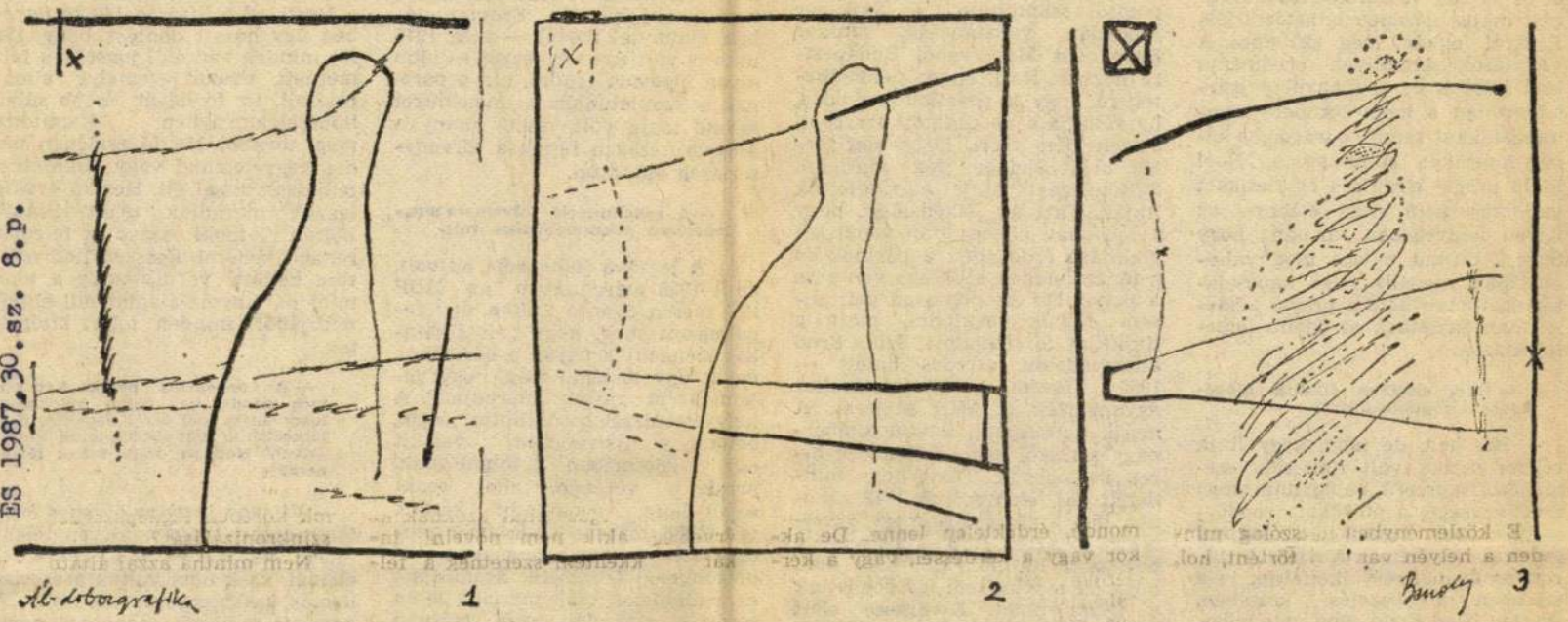

László Bandy: Ál-dobozgrafika

LÁSZLÓ BANDY

kiélezni. Magát az amer... csolat tényét egyébként Szőnyi már 1945-ben írásban közölte az MKP vezetőivel. Ennek ellenére őt és társait, valamint Szalai Andrást május közepén letartóztatják. Rajkról ekkor még szó sincs. A vallatások semmilyen eredményt sem hoznak és a spanyol polgárháborúban a kelet-európai kommunistákkal szoros barátságba került amerikai kommunista, Noel Field prágai elrablása és kicsikart vallomása sem viszi előbbre az ügyet. Lényegében azután, hogy Szőnyi Rajkot nevezi meg vallomásában illegális felső kapcsolatának, illetve Belkin prágai közlése után születnek az újabb letartóztatások.

— Rajk előtérbe állítása többékevésbé rögtönzés volt?

— Részben, de tény, hogy Rajk régóta szálka volt Rákosiék szemében. Népszerű belügyminiszteri tevékenysége, a politikai rendőrséggel való konfliktusai, számos kritikai észrevétele mind-mind bizonyos gyanakvást keltettek vele szemben a vezetés köreiben. Azután Noel Field azon vallomása, mely szerint 1941-ben, a vernet-i internálótáborban találkozott Rajkkal, szintén elősegítette a Szőnyi vallomása által elindított gyanúlavina továbbgördülését. Egyébként a szovjet tanácsadóknak a Szőnyi-ügy keletkezésében, kialakulásában semmiféle szerepük nem volt. Amikor azonban a

derül, hogy Rajkot május 30-án, Brankovot július 13-án tartóztatták le. Csaknem hét hét telt el a két esemény között. Attól az időponttól számítható a Rajk-per jugoszláv vonatkozása, amikor Brankovot Moszkvából Budapestre hozták: Rajk ekkor döbbenhetett rá, hogy az egyetlen megoldás, ha vállalja a rá kiosztott szerepet. Feltehetően azzal, hogy megígérték neki: életben fog maradni. Föltételezhető az is: elfogadtatták Rajkkal azt az elképzelést, hogy a jugoszláv ellenes irányvonal kialakítása érdekében a pártnak és a mozgalomnak szüksége van erre a perre. De ezt pontosan már sosem fogjuk megtudni, mert a Rajk-ügy fő vizsgálója, Szücs Ernő államvédelmi ezredes halott — 1950 őszén, letartóztatásakor agyonverték az ÁVH emberei. A másik kulcsfigura, Belkin altábornagy sorsáról pedig különböző hírek keringenek. Tény, hogy mindenki, aki jelen volt az 1949. október 15-i kivégzésnél, megerősítette: mind Szücs, mind Belkin sírva búcsúzott Rajktól, ami arra utal, hogy ők maguk sem így gondolták a végkifejletet. Kivégzése előtt Szalai pedig azt kiáltotta: becsaptatok!

— A legutóbbi történeti művekben is jelentkezik az a koncepció, hogy mindenről az ÁVH tehet. Mi erről a véleménye?

— Ez Rákosi egyik utolsó, Magyarországon mindmáig élő koncepciója. Miután a Szovjetunióban

rencné volt, hanem olyan kommunisták is, mint Fauszt Imre, az ismert könyvkiadó. S még valami: a Sztálin személyi kultuszának következményeként a Szovjetunióban elhunytak közül — még 1945 után is volt ilyen kivégzés — több olyan magyart találni, aki a pártnak a Szovjetunióban menedéket kereső tagja volt, mint ahányan Magyarországon lettek a törvénysértések áldozatai.

— A rehabilitáció folyamata meglehetősen ellentmondásos volt.

— A legfőbb jellemzője az volt, amit 1956 márciusában az MDP KV ülésén Szántó Zoltán úgy fogalmazott meg, hogy „elvtársainkat kiengedjük ugyan a börtönből, de ez úgy történik meg, hogy valami azért rajtuk maradjon". A helyzetet azzal hasonlította össze, amikor nyilvánosan valakit egy kocsmában fölpofoznak, majd a vécében, ahol senki sem látja, bocsánatot kérnek tőle. 1956. március 27-én még mindig harminc szociáldemokrata volt börtönben. Marosánt, Szakasitsot és a többieket csak március 29-én engedik szabadon, hogy másnap fogadja őket Rákosi, s megkérdezze: mi történt magukkal, mit csinált magukkal Péter Gábor és bandája? Tény, hogy Rákosi súlya és felelőssége a rehabilitáció késleltetésében legalább akkora, mint abban, hogy ezek az emberek egyáltalán börtönbe kerültek. Az előzetes rehabilitációs eljárásokkal

ítéltek, nem voltak árulók, ... kártevők". Mintegy háromszáz, alaptalanul elítéltről beszél, akiket szabadlábra helyeztek. Közli: a Legfelsőbb Bíróság 149 fő ügyében úgy hozott döntést, hogy 124 főt minden vád alól jogerősen felmentett, tizenöt személyt elmarasztalt, tíz fő ügyét kisebb súlyú bűncselekményben állapította meg, további 156 fő esetében pedig kegyelemmel vagy büntetésfélbeszakítással élt. Hosszú évekig igazak maradtak tehát Szántó Zoltán látnoki szavai a felemás rehabilitációról. Egészen 1962 nyaráig kellett várni, amíg a több mint háromszáz alaptalanul elítélt múltjából minden foltot kitöröltek.

— A koncepciós perek kapcsán még mindig van olyan vélekedés, hogy miért kell erről beszélni, foglalkozzunk inkább napjaink gondjaival. Hogyan látja ezt a történész?

— Világos, hogy az ötvenes évek történetében nem a törvénytelenségek jelentették a meghatározó elemet, ezek nem voltak a szocializmus szükségszerű velejárói. A nemzeti múltnak azonban nemcsak a haladó hagyományaiból lehet tanulni, hanem az árnyoldalaiból is. A történésznek pedig kötelessége, hogy róluk is képet adjon. Annál inkább, mert Magyarország története már akkor is elválaszthatatlanul összefonódott a Szovjetunió és a népi demokráciák történetével. Teljes mérték-

LÁSZLÓ Bandy

ÉS 1991. aug. 30.

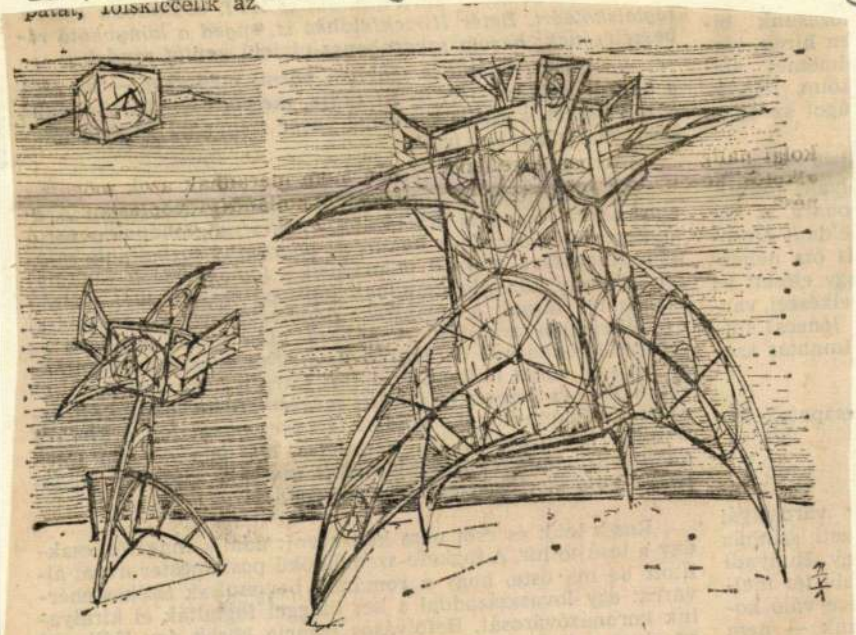

László Bandy rajza

MŰVÉ
TÖRT
ÉRTE

XXVII.. É

BÁNDY SÁNDORNÉ-

1998.08.17.

Cserepek és csipkék címen nyílt kiállítás múlt héten csütörtökön a mezőtúri Móricz Zsigmond Könyvtár és Közösségi Ház nagytermében. A szeptember 13-ig látogatható tárlat az 1981 óta megrendezett mezőtúri fazekas alkotótáborok résztvevőinek munkáit és a néhai Bándy Sándorné horgolt kézimunkáit állítja a nagyközönség elé

FOTÓ: KORÉNYI

NOKSÁG 4. FORDULÓ

fokon

lyett Szanyó (84.), illetve Földvári helyett Babos (56.), Kulcsár helyett Szabados (72.), Turóczi helyett Varga (89.).

A Diósgyőr a második félidőben rá tudta kényszeríteni akaratát a hazai csapatra, és gyors ellentámadásokból szerzett góljaival megérdemelten jutott három ponthoz a gyenge teljesítményt nyújtó újpestiek ellen. Tizenegy személyt állított elő a rendőrség a szombati mérkőzés alatt, illetve után. Meghallgatásukat követően valamennyiőjüket elengedték – jelentette be vasárnap *Jármy Tibor* főhadnagy, a BRFK sajtóirodájának munkatársa.

Gázszer FC–Ferencváros 1-1 (0-0)

Akasztó, 8000 néző, V: Varga S.

Gázszer: Kövesfalvi – Szalai, Korol, Salacz Z. – Nagy, Dulics, Árky, Dvéri, Bekő – Földes, Tiber.

FORMA–1, 13. MAGYAR NAGYDÍJ

Schumacher, a futam

A Forma–1-es gyorsasági autós világbajnokság vasárnapi mogyoródi futamát, a 13. Magyar Nagydíjat a német Michael Schumacher (Ferrari) nyerte, a brit David Coulthard (McLaren–Mercedes) és a kanadai Jacques Villeneuve (Williams-Mécachrome) előtt.

A Forma–1-es vb-futam előtt nem sokkal a Hungaroringen *Deutsch Tamás* leendő sportminiszter *Chikán Attila* gazdasági miniszter társaságában találkozott *Bernie Ecclestone-nal* a Forma–1 első számú vezetőjével. A tízperces megbeszélésen a felek egyetértettek abban, hogy az F–1-es futamot hosszú távon Magyarországon kell tartani, ezért mindent meg is tesznek, ezt diktálja a közös érdek.

A két élen álló versenyző remekül kapta el a rajtot, *Hakkinent* és *Coulthardot* nem

Schumacher a 32. körben futotta a

A 13. Magyar Nagydíj előestéjén, szombaton rögtönzött sajtótájékoztatót tartott Alain Prost, a Prost-Peugeot csapat tulajdonosa. Az egykori

Meghívó

Az MTA Társadalomkutató Központja és az MTA Művészettörténeti Kutatóintézete tisztelettel meghívja

Florio Banfi: Ricordi Ungheresi in Italia
(Annuario. Studi e documenti italo–ungheresi)

c. könyvének bemutatójára

Bevezető: *Marosi Ernő* akadémikus
(MTA Művészettörténeti Kutatóintézete)

A kötetet és a vállalkozást ismerteti:
Pál József (Szegedi Tudományegyetem Olasz Tanszék),
Sárközy Péter (Róma, Universita „La Sapienza")
és
Érszegi Márk (Külügyminisztérium).

Időpont: **2005. október 27., 10 óra**

Helyszín:
MTA Társadalomkutató Központ Jakobinus Terem
(1014 Budapest, Országház u. 30.)

A Banfi Florio *magyar vonatkozású olasz emlékekről kiadott, 1941-es publikációját bővített és kiegészítésekkel ellátott formában közzétevő kötet a Római Magyar Akadémia Fraknói Történeti Intézetének és a Szegedi Tudományegyetem Olasz Tanszékének közös kiadásában jelent meg, NKFP kutatási pályázat támogatásával.*
A kötetet gondozta Sárközy Péter, a sorozat szerkesztője Pál József egyetemi tanár.

A könyvbemutató során az MTA Művészettörténeti Kutatóintézet munkatársai beszámolnak Genthon István: Magyar és magyar vonatkozású emlékek külföldön c. munkájának közzétételére vonatkozó eredményeikről, egyúttal betekintést nyújtanak a magyar királyok emlékeire vonatkozó, folyamatban lévő kutatásokba is.

A könyvbemutató egyben alkalom az MTA Társadalomkutató Központnak a magyar kulturális örökség kutatásában vállalt szerepe, feladatai áttekintésére.

Bandrsál Edit

Formatervező, részt vett a kiállításon

Jubileumi iparművészeti kiállítás
Műcsarnok, jún – jún

Barabási Edit

Ruházati formatervező, részt vesz a kiállításon.

Jubileumi Iparművészeti Kiállítás
Műcsarnok, 1975. jún – júl.

Bandrsál Edit

A modellehet a B.F.K. gyár-
egység kollektívája tervezte.

— A kapszulától a parasztszokmyáng
Nők Lapja, 1977 julius 23-18. oldal

Baudrsál Edit
divattervező

Baudrsál Edit modelljeit
bemutatták a BFK divat-
bemutatóján.

f.b.: Bemutatják
Nők lapja, 1976. július 24-16 oldal

Bándy Árpád

MDK

A Polgári Tisza-hid.

A vasbetongerenda-hid terveit Folly Róbert készitette. A medernyilás vasszerkezetét és a vasbeton pályaszerkezetét Dr. Mihailich Győző tervezte.

Az alaépitményt és az ártéri hidakat a Zsigmondy Béla r.t. és Széchy Endre vállalata épitette Bándy Árpád vezetésével.

77.o.

Dr. Mihailich Győző: A XIX. és XX. századbeli magyar hidépités története. Bp. 1960.

M. D. K.

BÁNDY Géza

Felső láplálású forgópermetezők

MNOT 215-57

Mnot katalógusa 1958. 270. l.

Bándy István, építés M.D.K.

Wanner Jánossal közös tervé harmadik díjat nyert a budaörsi repülőtér terepályázatán.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1936. LVII. évf.

jun. 10. sz. 3. old.

megirva

Bándy István

okl. építészmérnök, birtokrendező mérnök
A pénzügyminiszter a VII. f. o.-ba műszaki tanácsnokká kinevezte.

MMÉ Egylet Körlönye
1944. 78 köt. 16. l.

Tenti a MMÉ Egylet háznagya

Értesítés.

PAP FERENC f. évi január hó 28-ára hirdetett előadását közbejött akadályok miatt f. évi február hó 3-án, csütörtökön d. u. 6 órakor tartja meg.

kocsiraktára

Budapest, V. Nádor-u. 39.

(Kuria mellett.)

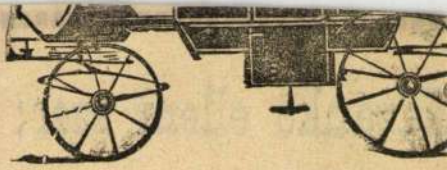

Kocsik becseréltetnek vagy megvetetnek, átalakítások, ja
tások jutányos árban elfogadtatnak.

**Automobilok fényezése és kárpitozása a legfinoma
kivitelben.**

Alapitási év 1886. Jó munkáért kitüntetve az ezredéves kiállitá

MMÉBÉVK

Kazánkő elleni szer:

axol (Törvényileg védve.)
Szabadalmazott önműködő eljárás utján alkalmazható kazánfesték.

ischauer és Társa
festékgyárai
APEST, VII. ker, Gizella-ut 43. sz.

axol Veszélytelen, ártalmatlan, nem gyulékony, méregmentes kazánfesték.

ggátolja a kazánkő leraskodást és rozsdásodást.

TELEFON 52—70.

PALÓCZI ANTAL
Vignola oszloprendjei

FŰDŐ
vasszer
BUD
V., Rév
TELEFON 19—19.
durvacsavaroka
caissonokat, sz
kat, szegecs
mindennemű v

TELEFON SZÁM: 25-11
A GYÁRI OSZTÁLY
VASBETÉTES
SZAB. GÉPPEL GYÁRTOTT KARMANTYUS-CEMENTCSÖVEKET
CSATORNÁZÁSI ÉS VÍZTELENÍTÉSI CÉLOKRA

— **Döntöttek a Budapest városközponti városrendezési pályázatról.** A *Közmunkák Tanácsa* eszmei tervet írt ki az úgynevezett *Fórum-megoldásra*, a Városháza környékét ugyanis egységesen kívánják rendezni. A bírálóbizottság áttanulmányozta a pályázatot és *Bessenyey* Zénó elnöklésével meghozta a döntést. Négy egyenlő első díjat nyertek, egyenként 2500 P díjazással: *Bándy, Krassói* és *Kretter, Gregersen* Hugó, *Heim, Hönsch* és *Riehmer, Tóth* Kálmán és *Módy* Ferenc. Nyolcszáz pengős II. díjat nyertek: *Gyenes* Lajos, *Laurenszky* Gusztáv, *Lechner és Riedl, Ligeti* Pál, *Pogány* Frigyes és *Vertse, Wargha* László. Dícséretben részesültek és háromszáz pengő költségmegtérítést nyertek: *Arkay és Katona, Gábory és Wossala, Heysa* Károly, *Szinte és Péterffy, Stoika, Horváth és Schöner, Wittay és Károlyi.* A pályázaton résztvett díjazott kitüntetett terveket a Műegyetem dísztermében kiállították.

Bándy

6

Pesti Napló 1937 febr. 13

ozzá. Itt, a fények csucspontján várt reá
z ablakból. A vénasszony eltünt, sötétbe
bordófüggönyös ágyban, hogy igazán ez

örökké adósa lesz ennek a keménytestü
övé volt és ez az egész büvöletes város
nt dolgot kellene ennek a leánynak cse-
han-
eány
szélt
akik.
?
széd
és a
ndott.
gon-
enkét
már
éhez-
övé
lejtő
zeten
lf is-
bün

Degas *Táncosnők*

magiron

Bauer István

építész

Szül. Nagyenyed 1897.

Oklevelet nyert 1923.

Névjegyzmüegyetem 4. l.

haben, und bitten wir

Hochachtungsvoll

Schmidt (uo) und Söhn

Grosz Klein

L. G. M.

Bándy István

okl. építésmérnök

műszaki tanácsos

tumet kapott

MMÉEKözl
1943. III. l.

SZENC

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Német hadihajó udvariassági látogatása Gibraltárban

Gibraltárból jelentik: Tizenkilenc évvel a világháboru befejezése után szombaton délelőtt *befutott az első német hadihajó a gibraltári angol kikötőbe.* A *Deutschland* páncéloscirkáló, amely már hónapok óta a spanyol vizeken tartózkodik, *udvariassági látogatást tett a kikötőben* s parancsnoka tisztelgett az angol főkormányzónál, aki rögtön utána viszonozta a látogatást a német hadihajó fedélzetén.

— **Árvizveszély Délszlávlában.** *Belgrádból* jelentik: Az utóbbi napok hóolvadásai következtében a délszláviai folyók mind megduzzadtak. A *Karasica* áradása után a *Timok* folyó is kilépett medréből és *több falut elöntött.* Ugyancsak *áradással fenyeget a Száva is.*

— **A szolgálatonkivüli tisztek nyilvántartása.** Vitéz *Rátvay* Imre ny. honvédtábornok, a Nyukosz budapesti főcsoportjának és a szolgálatonkivüli viszonyban levő tisztek elnöke, felkéri az összes szolgálatonkivüli viszonybeli tiszteket, hogy nyilvántartásuk kiegészitése céljából pontos lakáscimüket, rendfokozatuk és polgári hivatásuk megemlitésével, saját érdekükben, levelezőlapon cimére bejelenteni szíveskedjenek. Cim: *Nyukosz* budapesti főcsoportjának elnöksége, Budapest, IX., Knézics-utca 15. szám.

— **Egészségügyi előadások.** A *budapesti tudományegyetem közegészségtani intézetében* (VIII., Eszterházy-utca 9.) február 16-án, kedden *Ángyán* János dr. egyetemi ny. r. tanár előadást tart *A fertőző bajok kóros életjelenségei és értékelésük* cimmel. Február 23-án *Darányi* Gyula dr. egyetemi ny. r. tanár tart vetitettképes előadást *bulgáriai és konstantinápolyi utazásáról.*

Kolauch faiskola, Szeged

nagy választéku és elsőrangu növényanyaggal szolgál. * Kérjen árlapot

— **Aki szivét és vakbelét az ellenkező oldalán hordja.** A *nagyváradi* központi kórházban érdekes természeti rendellenességet tapasztaltak az orvosok egy nagyváradi asszonynál. Amikor az asszonyt — aki egyébként hatgyermekes anya — megvizsgálták, feltünt, hogy a szivcsucs helyén, amely rendesen balfelől, a negyedik bordaközben tapintható ki, semmit sem észleltek. *Halita* dr. főorvos elmondotta, hogy a legközelebbi vizsgálatnál már megállapitották, hogy *az asszony szive a jobboldalon van.* A baloldalon, a szív helyén rendes tüdőszövetet találtak. Erre még behatóbb vizsgálat alá vették a beteget és nagy meglepetéssel állapitották meg, hogy a teremtésnek ritkaságszámba menő csodájával állanak szemben, mert ennek *az asszonynak nemcsak összes belüregi szervei, hanem tüdeje, mája, epéje, lépe és egész bélrendszere, igy a vakbele is éppen ellenkezőleg fekszik,* mint ahogyan normálisan feküdnie kellene. Az nem ritka eset, hogy a szivet a jobboldalon találják, de hogy valakinek minden szerve az ellenkező oldalon legyen, az a legnagyobb ritkaság. Mint az asszony esete bizonyitja, igy is egészen jól lehet élni, mindaddig, amig — mint ebben az esetben is — valamelyik szerve, az asszonynak a tüdeje, meg nem betegedett.

— **Fenyves fehérben.** Befejeződött a farsang, a lányos házakban, eljegyzésre és esküvőre készülődnek. Mamák és lányok gonddal és szeretettel gyüjtik a kelengyét. A kelengye megválasztásánál igen fontos, hogy jó minőséget olcsón kapjanak. A Fenyves Áruház Fenyves fehérben jelszó alatt a kelengyék, fehérnemüek, vászon asztal- és ágynemüek, törlők és törülközők pazar választékát nyujtja a takarékos hölgyeknek. Például: reklámsifonok —.54 fillérért, mosott sifonok gyermekfehérnemüre —.68 fillérért, madapolan sifonok —.88 fillérért, mosott sifonok finom fehérnemüre 1.18 pengőért, erősszálu lepedők 1.58 pengőért, paplanlepedő kretonok 2.48 pengőért, raye köperek —.98 fillérért, továbbá —.38 fillérért, frottirtörülközők —.68 fillérért, damasttörülközők körülbelül 50x100 cm. nagyság —.98 fillérért, edénytörlők piros és kék kockás —.19 fillérért, pohártörlők valódi len minőségek —.68 fillérért, zsurabroszok tartós minőségben 2.40 pengőért, étkészletek 6 személyes kockamintázattal 5.30 pengőért, ágykészletek erősszálu ágynemü anyagból, himzés és rátét diszitéssel 19.80 pengőért, az ágykészlet áll: 2 nagypárna, 1 paplanlepedő, 1 kispárna. Paplanlepedők tartós ágynemüanyagból 5.90 pengőért, nagypárnák szines ágynemüanyagból 2.25 pengőért, kispárnák erősszálu sifonból —.88 fillérért, kispárnák szines és fehér ágynemüanyagból, rátét himzésdiszitéssel 1.58 pengőért, kispárnák tartós sifonból, himzésdiszitéssel —.98 fillérért, fehér pupliningek végig egy anyag, bélelt mellel 3.90 pengőért, rövid alsónadrágok raye köperből 1.50 pengőért, szines pupliningek rávarrott gallérral 3.90 pengőért, szines batiszt női zsebkendők —.22 fillérért kerülnek eladásra a Kálvin-téri Fenyves Áruházban. Minden darab beszegve és saját monogramjával behimezve. A fenti árukról a képesárjegyzéket a cég díjtalanul küldi meg az érdeklődőknek.

Uj terrorhullám Szovjetoroszországban

Ezrekre rug a Moszkvában letartóztatott »ellenforradalmárok« száma

Varsóból jelentik: Szovjetoroszországban uj terrorhullám kezdődik. A letartóztatottak száma Moszkvában már ezrekre rug. Minden letartóztatásra *Sztalin* adta ki a parancsot, igy többek között börtönbe került *Pjatakov* volt népbiztos felesége, mert azt mondta, hogy amióta férjét agyonlőtték, gyülöli Sztalint.

Litvinov külügyi népbiztos, amikor *Genfből* hazaérkezett, figyelmeztette Sztalint, hogy *a Radek-pör nagyon rossz hatást váltott ki a külföldi kommunisták körében,* mert ugy látják, hogy a szovjetoroszországi kommunista párt nem tekinthető többé egységes blokknak. A szovjettel barátságos államok a politikai pöröket ugy fogják fel, mint *Moszkva gyöngeségének* bizonyitékát. Sztalin azonban ezekkel az ellenvetésekkel azt a meggyőződését szegezte szembe, hogy *az ellenforradalmár veszedelem Oroszországban sokkal sulyosabb, mint a trockista pöröknek a külföldre gyakorolt kihatása.*

— **Magyar kitüntetés francia egyetemi tanároknak.** *Párisból* jelentik: Magyarország kormányzója, a vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére a II. osztályu magyar érdemrenddel tüntette ki négy franciaországi protestáns teológiai fakultás: a párisi, montaubani, montpellieri és a strassburgi dékánjait: *Monnier, Doumergue, Arnal* és *Strohl* professzorokat. A négy főiskolán eddig 252 magyar lelkész kapott ösztöndijat tanulmányai folytatására.

— **Uj egyetemi magántanár.** A vallás- és közoktatásügyi miniszter *Sólyom* Barna Zoltán dr. okleveles vegyészmérnök, müszaki doktornak a József nádor müszaki és gazdaságtudományi egyetem gépész- és vegyészmérnöki karán „A gumigyártás vegyfolyamatai" cimü tárgykörből müegyetemi *magántanárrá* történt képesitését jóváhagyólag tudomásul vette és őt e minőségében megerősitette.

— **Kitüntetés a francia becsületrenddel.** *Párisból* jelentik: A francia köztársaság elnöke *Ambró* Istvánnak, a Magyar Nemzeti Bank igazgatójának és *Teleki* Andor grófnak a külkereskedelmi hivatal párisi képviselőjének *a francia becsületrendet adományozta.*

— **Kormányzói elismerés Hindy Zoltánnak.** A kormányzó a vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére megengedte, hogy *Hindy* Zoltán dr.-nak, a Magánalkalmazottak Biztositó Intézete igazgatójának a magyar közmüvelődés szolgálatában szerzett érdemeiért elismerését tudtul adják.

— **Miniszteri elismerés.** A kereskedelmi és közlekedésügyi miniszter *Majthényi* Béla budapesti, *Benyács* Emil debreceni, *Móry* János budapesti és *Kolb* József pestujhelyi lakos, kereskedőknek, az iparügyi miniszter pedig *Szittner* Ferenc üveges és *Ravasz* László cukrász, budapesti iparosoknak *több évtizedes tisztes kereskedői, illetve eredményes ipari tevékenységükért elismerését* fejezte ki.

120-öles telek

16 méter utcai fronttal

legnagyobb adómentességgel

Hunyadi János-ut sarok mellett (autobuszmegálló) **miniszteriumoktól pár lépésnyire** 38.000 pengőért **eladó! Tervek engedelyezve!** Bővebbet: telefon 1-225-59.

— **Ujitás a táviróforgalomban.** A kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter megengedte, hogy sürgős táviratok a légi rádiótáviró-forgalomban ezentul nemcsak a szárazföldi-légijárómü, hanem a légi járómü-szárazföldi irányban is válthatók legyenek. A sürgős kezelés azonban mindkét irányban csak a szárazföldi utszakaszra vonatkozik s ezért a sürgős kezelésért járó dijat is csak a szárazföldi utszakaszra kell megfizetni.

5 szobás hallos központi fütéses lakás május 1-re kiadó Kecskeméti-u. 13. Telefon: 2—964—76

HÁZASSÁG

Vilesek V. fehérnemü kelengyéi legelőnyösebbek, már **320 P-től.** Költségvetéssel és mintákkal szolgálunk. IV., Kossuth Lajos-utca 4.

Krombachi és nagyidai *Gundelfingen* Elemér és neje, született kárisi és nagykanizsai *Szerviczky* Gabrielle leányát, *Gabriellet,* eljegyezte néhai nagyváradi *Stépán* Géza és neje, született darvai és kricsfalussi *Kricsfalussy* Mártha, férjezett vitéz *Zalán* Leóné fia, *Stépán* Ferenc dr.

Ravasz Verát, Ravasz László dr. dunamelléki református püspök, titkos tanácsos leányát eljegyezte ifj. *Uray* Sándor dr. debreceni főispáni titkár, Uray Sándor debreceni református lelkipásztor, kormányfőtanácsos fia.

Zsámbéky Valériát eljegyezte *Hammerl* László okl. gépészmérnök.

Horn Anna és *Csettkey* (Stetka) László vezérkari százados február 14-én tartják esküvőjüket Debrecenben.

Futó Katát (Debrecen) eljegyezte *Schlegel* Ferenc (Sárbogárd).

— **Darányi Kálmán adománya a református egyháznak.** *Darányi* Kálmán miniszterelnök, akit legutóbb iktattak be a budapest-józsefvárosi református egyházközség uj főgondnokává, háromszázötven pengőt adományozott az egyház szegényeinek ifjuségi és egyéb kulturális munkájának s az énekkarnak támogatására.

— **Egészségügyi tanácsosi és főtanácsosi cimadományozások.** A kormányzó a belügyminiszter előterjesztésére *Bakody* Aurél dr. egyetemi magántanár, a budapest-lipótmezei állami elme- és ideggyógyintézet osztályvezető főorvosának, *Ittzés* Zsigmond dr. nyugalmazott vármegyei tisztifőorvosnak, *Kokas* Lajos dr. nyugalmazott csornai közkórházi igazgató-főorvosnak, *Konrád* Jenő dr., a szolnoki bábaképzőintézet igazgató tanárának és *Schönpflug* Béla dr. nyugalmazott vármegyei tisztifőorvosnak a közegészségügyi szolgálat terén kifejtett értékes munkásságuk elismeréseül az *egészségügyi főtanácsosi* cimet, továbbá *Hedry* Miklós dr. Szeged városi kórházi sebészfőorvosnak, *Kulcsár* Barna dr. nyirbátori járási tisztiorvosnak, *Pintér* István dr. csornai közkórházi osztályos főorvosnak, Somogyi Béla dr. budapesti orvosnak és *Vas* Vilmos dr. nyugalmazott békéscsabai városi orvosnak a közegészségügyi szolgálat terén kifejtett eredményes munkásságuk elismeréseül az *egészségügyi tanácsosi* cimet adományozta.

Blokmalt 24 fillér

köhögés és rekedtség ellen!

Nedvesedés ellen védő uj csomagolásban.

— **A magyar nyelv tisztaságáért.** Tisztelt Főszerkesztő Ur! A *Magyarság* szombati számában olvasom, hogy az Akadémia nyelvmüvelő bizottságában *Hegedüs* Lóránt és mások megsürgették a közhivatalok nyelvhasználatának magyarrá tételét. *Hindy* Zoltán pedig rámutatott arra, hogy ezenfelül is szükséges lenne a leggyakrabban előforduló magyartalanságok jegyzékének összeállitása is. Tudomásom szerint e kivánalmak mindegyike teljesedőben van. A belügyminisztérium már évekkel ezelőtt megbizta *Bakonyi* László nyug. megyei tisztviselőt, az ismert szakirót, a hivatalos nyelvben előforduló magyartalanságok megirásával. A munka el is készült, de nagyon sokáig késett az Akadémián. Végre az Akadémia birálata is elkészült és e kedvező birálat alapján a belügyminisztérium a többi minisztériumnak is megküldötte a munka egy-egy kéziratos példányát támogatás végett. Ez a megjelenés ujabb késedelmét jelentette. De mihelyt a minisztériumok mindegyike elintézi a könyv ügyét és a szerző némi tájékozódást kap, hogy hány példányban nyomassa ki munkáját, azonnal megjelenteti. Ami pedig a közbeszédben és az ujságokban előforduló leggyakoribb magyartalanságokat illeti, erről szintén irt Bakonyi László terjedelmes, minden részletre kiterjedő munkát, mely bőséges nyelvtani fejtegetéssel és a gyakorlati példák özönével mutat rá nyelvünk magyartalanságaira. Ez a munka is teljesen készen van, csak alkalmas kiadóra vár. A két munka még ebben az évben megjelenik és remélhetőleg a közönség legszélesebb rétegeinek az érdeklődését ki fogja elégiteni.

— **Nem vette észre a rianást, belefulladt a Dunába.** *Kalocsáról* jelentik: *Balog* Imre gerjeni paprikaárus a kalocsai hajóállomástól nem messze át akart kelni a befagyott Dunán. Utközben egy hóval borított rianásra lépett és a jég beszakadt alatta. A szerencsétlen ember egyórás halálküzdelem után elmerült.

Husz pengőt kapnak havonta a koldusok, de megint csak kéregetnek az utcákon

Horony-Pálfi Aurél tanácsnok most számolt be a koldus-alamizsnamegváltás első negyedévi eredményeiről. A kerületi elöljárók január 31-ig összesen 200.166 kérőlevelet bocsátottak ki, amely kérőlevelekre 75.471 válasz érkezett *93.424·68* pengő havi felajánlással. A havi megajánlások átlagos összege 1·24 pengő. 24.521 kérőlevélre nemleges válasz jött, *100.170* kérőlevél sorsa pedig bizonytalan. Az eddigi adományokból 193.819·62 pengőt fordítottak a munkaképtelen szegények támogatására, jelenleg 34.904·46 pengő áll még rendelkezésre. A megajánlások emelkedésével javitják a szegények ellátását is. Novemberben 12 pengő volt a havi fejátlag, januárban már a 20 pengőt is meghaladta egy-egy szegény támogatására forditott összeg. Adminisztrációs kiadásokra *40.934 pengőt* fordítottak, amiből 30.560 pengő a szegényügyi megbizotti teendőket ellátó szellemi szükségmunkások dijazása, *10.374 pengő pedig nyomtatvány és postaköltség volt.*

A könyöradománygyüjtés eltiltása következtében az első időben a koldusok *tényleg eltüntek* az utcákból és a házakból, ujabban azonban *egyre több és több panasz* érkezik a koldusok ujbóli megjelenése miatt. A polgármester ezért felkérte a rendőrséget *sorozatos razziák tartására,* mert megállapitották, hogy a budapesti utcákon megjelenő koldusok nagy része a környékről szivárog be.

A Zseba-botrány

Varsóból jelentik: A *Gazetta Polska* ismét foglalkozik *Zseba* cseh követ sok port felvert könyvével és többek között ezeket mondja:

Zseba könyvében nem a tartalom a fontos és az sem lényeges, hogy a könyv irója szemmelláthatóan *nemzeti nagyzási hóborban szenved* és emellett *izléstelen módon dicsőiti a szovjetet.* Sokkal lényegesebbek és figyelemreméltóbbak *a könyv kiadásának kisérő jelenségei,* amelyek azt mutatják, hogy *Zseba* nem kizárólag saját személyes politikai nézeteinek ad könyvében kifejezést. A lengyel közvélemény egységes módon foglal állást a lengyel terület bármilyen megcsorbitása ellen. Az a remény pedig, amelyet a csehek a népfront-rokonszenvben" bizva, bizonyos lengyel pártcsoportosulásokba vetnek, teljesen meddő marad. Ahhoz, hogy elhigyjük: *Krofta cseh külügyminiszter* valóban *a könyv átolvasása nélkül irta meg előszavát,* a közeljövőben fokozott figyelemmel kell kisérni *a cseh politika további alakulását.* Csak a jövő fejleményei mutathatják meg, vajjon *Zseba* követ ur „álmodozásai" valóban egyedülálló jelenségként kezelendők-e?

Berényi T. Pált még mindig nem tudják kihallgatni

Tovább bonyolódik a valutabünügy

A harmincezer pengős valutabünügy egyre jobban bonyolódik. Eddig már hárman vannak a valutarendőrség őrizetében. A fiatalkoru leány, aki a *Községi Takarékpénztárnál* fel akarta venni a pénzt, *Kelemen-Kohn* József 42 éves magántisztviselő és *Dorner* István volt tőzsdés, akinek, ugy látszik, mindössze annyi a szerepe, hogy *Berényi* T. Pál kérésére *bundát szerzett a leánynak.*

Kotsis Miklós ügyészségi alelnök intézkedésére szombaton délben az ügyészség Markó-utcai fogházából a három őrizetbe vett embert átkisérték a valutaügyészségre, ahol megkezdték kihallgatásukat. Ennek eredménye alapján döntenek további sorsukról.

A feltevés szerint *pengőcsempészés van a háttérben.* Pengőért *Svájcban városi kötvények kamatszelvényeit vásárolták meg* és annak ellenértékeit utalták át *zárolt pengőszámlára* a Községi Takarékpénztárhoz, hogy a manipulációt elkövethessék. Még az is tisztázásra vár, hogy *kik voltak a leány felbujtói.* Valószinü, hogy az elkövetkező nyomozás során olyan adatok kerülnek nyilvánosságra, amely előreláthatólag *több letartóztatást vonnak maguk után.*

Berényi T. Pált, aki öngyilkosságot követett el, *még mindig nem tudták részletesen kihallgatni.* Ujra megoperálták, mert a golyót még nem sikerült eltávolitani testéből. A nyomozás kezdetét rendkivüli módon befolyásolja, hogy a szükséges felvilágositásokat Berényitől nem tudják megkapni. Néhány nap eltelik még, mig az ügy minden részlete tisztázódik.

Ujra fellángolt a magyarellenes mozgalom Romániában

Erdélyi forrásból a magyarellenes pánromán agitáció ujabb fellángolásának hirét kapjuk. A magyarellenes akcióban most is *a hirhedt vasgárda* vezet. Abból az alkalomból, hogy annak a két vasgárdistának a holttestét, akik a madridi harcokban *Franco* tábornok seregében elestek, hazahozták, a vasgárda a temetést *nagyszabásu tüntetésekre* használta föl. A nemzeti parasztpárt lapjai fájlalják ugyan a két ifju legionárius elestét, de elmondták ugyanakkor, hogy olyan ügyért estek el, amely *távol áll Románia érdekétől.* Sőt, mondták ezek a lapok, ha a politikai szálakat mélyebben kutatjuk, *az olasz—német tengely vonalába jutunk, amely szemben áll Románia külpolitikájával.* A parasztpárt lapjainak hangjával szemben tuleröben volt a vasgárdához közelálló sajtó propagandisztikus cikksorozata. Nagy tudósitásokat adtak a temetési felvonulásról, amely Csernovitzban kezdődött és végigkanyargott az országon, Kolozsváron át Bukarestig. A halottas vonatot *Codreanu* Zelea, a vasgárda kapitánya kisérte s az egyes állomásokon felvonult gárdistákhoz mindenütt beszédeket intézett.

Feltünő, hogy a román kormány a napokban két ujabb pángermán napilap megindítására adott engedélyt. Az egyiket *Calendarul* cimen *Crainic* Nichifor teológiai tanár inditotta meg ujra. Ez a szerkesztő nemrégiben vált ki a *Cuza—Goga*-pártból és *uj horogkeresztes alakulatot* igyekszik összetoborozni. A másik lap *Frontul* cim alatt *Protopopescu* Dragos tanár szerkesztésében jelenik meg. A szélső sovén román lapok közt tombol az *üzleti konkurrencia,* ezért aztán *a magyar kisebbségek elleni harcban igyekeznek egymást tulli citálni.*

Magyarellenes program

Kolozsvárott a *hazafias mozgalom* nevü egyesület közgyülésén *Metes* volt miniszter nagy kirohanást intézett a magyarok ellen. Azt mondta, hogy szabadon lázitanak Románia ellen a külföldön és minduntalan a népszövetség elé viszik panaszaikat. (Szóval még ezt se szabad! *A szerk.*) Ez a vádaskodás annál feltünőbb, mert az erdélyi magyarság *az utóbbi időkben alig fordult a népszövetséghez.*

A hazafias mozgalom egyébként tizenkét pontból álló programot szavazott meg. Tanulság okából itt közöljük a programot.

1. Az összes politikai pártok állapodjanak meg *állandó magatartásban a kisebbségekkel szemben.*

2. Tekintsék megszüntnek az 1918. évi gyulafehérvári határozatokat, amelyek a kisebbségeknek olyan *jogokat igértek,* amik *károsak* a román államra.

3. Változtassák meg a választói törvényt.

4. A *trianoni szerződés* legyen irányadó minden kisebbségi megmozdulás tekintetében.

5. *Sajátitsák ki* az agrártörvényben előirt mértékben *a kisebbségek és a kisebbségi intézmények minden vagyonát.*

6. *Az országhatárok mentén 50 kilométer szélességben egyetlen kisebbségit se nevezzenek ki* állami tisztviselőnek.

7. Az országhatárok mentén 50 kilométer szélességben minden eladásra kerülő *kisebbségi ingatlant a román államnak ajánlanak fel* megvételre.

8. A román hivatalos közegek tegyenek különbséget *a székelyek és magyarok között* és az előbbit tekintsék *külön nemzetiségnek.*

9. Támogassák egy igaz és független székely párt megalakitását. A jelenlegi magyar párt ugyanis *állandó összeköttetésben áll Magyarországgal, a mi halálos ellenségünkkel.*

10. Az uj sajtótörvény irja elő pontosan, hogy uj lap inditásához előzetes engedély és pénzbiztositék szükséges.

11. Az állam *ne támogassa pénzzel a felekezeti iskolákat,* hanem csak a magyarnyelvü *állami* iskolákat.

12. Az iparban, kereskedelemben és szabad foglalkozásokban érvényesüljön a *számarány* elve.

A magyar ügyvédek ellen

Ugyanekkor a bukaresti ügyvédi kamarában a szónokok azt hangoztatták, hogy *a magyarság ellen hasonló erélyel kell küzdeni, mint a zsidók ellen.* A magyarokat *teljesen le kell szoritani az intellektuális pályákról,* mert kezükbe akarják kaparitani az ország vezetését. Azt is mondták, hogy *„a magyar időkben numerus claususszal dolgoztak a románok ellen".* Végül határozati javaslatban kimondták, hogy *a román nemzeti öntudat Romániában csak a románok részére ismer el jogokat.* Maga *Micescu* kamarai elnök felhivta a társkamarákat: tegyenek ugy, mint a bukaresti kamara, egyszerüen *ne intézzék el* az „idegenek" kamarai *felvételi kérvényeit.*

Az elhangzottak ellen *Gyárfás* Elemér szenátor tiltakozott a szenátusban. A kormány erélyes közbelépését követelte s többek között igy szólt:

— A szebeni ügyvédi kamarának *25 éve vagyok tagja* és a kamarának összetétele *a sokat emlegetett magyar elnyomás* idejében a következő volt: *a kamara elnöke és a választmány három tagja szász volt, a választmány négy tagja román és a magyaroknak csak egy tagsági hely jutott.*

A román izgatásra egyébként jellemző, hogy *Jorga* volt miniszter, egyetemi tanár nyilt levelet intézett a közoktatásügyi miniszterhez. Elpanaszolja, hogy az ifjuság tanulás helyett politizál; történelmi előadásait legfeljebb tiz diák hallgatja. Az az érdekes, hogy *Jorga* valaha a román imperialisztikus nacionalizmus mintaképe volt, de mert a közelmultban több izben hangoztatott szelidebb szavakat a magyarság felé: a tulzó nacionalista diákság elfordult tőle, előadásait is bojkottálja.

A mexikói katolikusok erőszakkal foglalták vissza a bezárt templomokat

Veracruzból jelentik: *Cordobaban* 5000 katolikus hivő kisérletet tett arra, hogy megnyissa és eredeti rendeltetésének adja át a lourdesi csodatevő szüzről elnevezett székesegyházat, amelyet tüzoltólaktanyává alakitottak át. A hivők elkergették a tüzoltókat. A templomot megszálló hivők elkergetésére katonaságot vezényeltek ki. *Orizababan,* ahol a város mind a tiz templomát bezárták, a katolikusok keresztülvitték, hogy négy templomot megnyissanak számukra. A hat másik templomot a kormánycsapatok szállták meg. Mintegy *15.000 hivő menetbe verődve felvonult a kormányzósági palota elé* és követelte a templomok megnyitását. A menet élén asszonyok haladtak. A menet előtt a guadeloupei Szent Szüz szobrát vitték. A kormányzó beszédet intézett a tömeghez, amelyben hivatkozott a katolikusoknak arra az igéretére, hogy tiszteletben tartják a törvényeket és nem vesznek részt rendzavarásban mindaddig, amig a templomok ujra való megnyitásának kérdését végleg nem rendezik.

Kiállitják a Müegyetemen a Forum tervpályázatának dijnyertes munkáit

A *Közmunkák Tanácsa* a városközpont kialakitására, vagyis a *Károly király-ut* és *Vilmos császár-utnak* a *Rákóczi-uttól* a *Bazilikáig* terjedő szakaszának szabályozására *tervpályázatot* irt ki. A zsüri a napokban tartotta döntő ülését és a pályatervek elbirálatával kapcsolatban a gazdasági lehetőségeket tartotta szem előtt, ügyelt arra, hogy a közlekedési problémákat, ezek között elsősorban az *Andrássy-ut* és *gróf Tisza István-utca* csatlakozását, továbbá a *Deák-tér* kiképzését hogyan oldották meg, másrészt olyan terveket kiván jutalmazni, amelyek nagyobbszabásu elgondolásokat vetettek fel, de keresztülvitelüket előreláthatólag anyagi kérdések akadályozták. A bizottság *2500 pengővel dijazta:* Bándy—Krassóy—Kretter, Gregersen Hugó, Heim—Hönsch—Riehmel, Tóth—Módos pályaterveit. *800 pengővel dijazta:* Gyenes Lajos, Laurenczky Gusztáv, Lehner Láránd—Riedl, Ligethy Pál, Pogány Frigyes—Vertse pályaterveit. *Dicséretet és 300 pengős költségmegtérítést nyertek:* Árkay—Katona, Gábory—Wossala, Heysa Károly, Jónás Dávid, Szinte—Péterffy, Stojka—Horváth—Schömer, Wittay és Károlyi pályaterveit.

A tervpályázat igen sok érdekes gondolatot és ujszerü megoldást vetett felszinre, amelyeket a Közmunkatács, illetve a főváros a végleges szabályozás kidolgozásánál utbaigazitásul használhat.

A beérkezett terveket vasárnaptól, február 24-ig a Müegyetem disztermében kiállitják a nagyközönség részére, csupán február 18-án, a diszterem más elfoglaltsága miatt nem lehet megtekinteni azt.

Hosszu idő óta fekvő betegek a természetes **„Ferenc József"** keserüvizet nagyon szivesen isszák és annak gyors, biztos és mindig kellemes hashajtó hatását általánosan dicsérik. Az orvosok ajánlják.

HIREK

Száz százalék!

Irta: Maderspach Viktor

Az oláh megszállást követő években az Erdélyben rekedt magyarok meg voltak győződve arról, hogy az csak rövid átmeneti állapot jellegével bir. Az ellenség az ezerkilencszáztizenkilences hóditó hadjáratot oly siralmas eszközökkel és felszereléssel inditotta meg, hogy minden katonaviselt ember, aki a világháborut végigharcolta, a vakmerőségig kockázatos vállalkozásnak biztos bukását jósolta. Mindannyian tudtuk, hogy a magyarok ezzel a gyülevészhaddal szemben, mely ötféle szerkezetü, madzagon lógó puskát vitt a vállán, melynek ágyui elé ökröket fogtak, a különböző harcterekről visszatért harcedzett, modern fegyverekkel felszerelt katonákat tud felvonultatni. A kommünnek előreláthaló leveretése után hazánknak a világháboru idején megszervezett hadiipara áll a nemzeti hadsereg rendelkezésére. Mindent egybevetve, a bocskorosoknak vállalkozása azt a benyomást tette, hogy az egész nem egyéb, mint néhány háborus haszonra spekuláló favoritának üzlete. Sikerük esélyein — lóversenyzsargonban odds-ai — a valószinüségszámitás szabályai szerint alig néhány százalékban lettek volna kifejezhetők.

De egészséges primitivitásuk, a keleti romlottság minden fertőjével telitett mentalitásuk, melyet csak a gépcivilizáció kulturájával együttjáró dekadencia még nem kezdett ki, a Budapesten át Győrig vezető diadalmenetre ösztönözte őket. Sikerük örökké az egészséges ösztönnek, a számító és latolgató nacionalizmussal szembeni fölényességét fogja hirdetni.

De az irredenta szent eszméjét szolgáló erdélyi magyarok veszélyes oláhellenes vállalkozásoktól szintén nem riadtunk vissza akkor, ha a siker odds-ai a száz százaléktól messze elmaradtak.

Amikor 1921-ben Budapesten erről a kérdésről igen magasállásu, az ország honvédelmét intéző tábornokokkal beszéltem, passzivitásukat a következő stereotyp mondással indokolták meg: **„A száz százalékos siker előfeltételei hiányzanak."**

És azóta, amióta ennek a tizennégy vármegyére összezsugoritott csonka hazának földjét taposom, ennek a száz százaléknak lidércnyomása malomkőként nehezedik lelkemre.

És ez az átkozott százas a kishitüségig lealacsonyodó aggodalmat a szomoru nevetségesség árkába taszitotta be.

Amikor a százszázalékosok az összeomlás utáni nemzeti felbuzdulást még nem fojtotta a bölcseség minden nyavalyát kenőcsökkel kezelő csirizeshordójába, fegyveres vállalkozásokkal is próbálkoztak.

A nyugatmagyarországi siker is a százszázalékosok gáncsoskodása miatt néhány százalékra zsugorodott össze.

Kalandok ellen irányuló kenetteljes frázisok hangoztatásával, a sötétbe való ugrást elitélve és a „fejjel a falnak" közmondásszerü analógiának hangoztatásával a száz percentet igyekeztek megközeliteni. De a hiányt csak ugy vélték pótolhatni, ha suba alatt, kellő kautélák mellett, irredenta frázisokat is hangoztattak. A hajókat soha sem égették el maguk mögött.

A két kulacsot, mely együtt a százszázalékot biztositotta, külügyi vonatkozásban is mindig készenlétben tartották. Nekem azonban ugy tetszik, mintha az ország, az egyetemes magyarság érdeke, a két kerék között a földön maradt.

Megszállt területen künnrekedt fajtestvéreink érdekében kifejtendő százszázalékos helytállás is két ötvenszázalékból tevődik össze. Valószinüleg abból a modern felfogásból indulnak ki, hogy a mai egész világot két félvilág alkotja. Ötven százalék bizantinizmus és ötven százalék propaganda. Ez az a két oszlop, melyen a revizió „ködfátyolképe" nyugszik. A reviziós szólamok visszhangja a megszállt területen élő rabmagyarok hátára mért ostorcsapások csattanásaként üti meg fülünket.

Annak a politikai, társadalmi és gazdasági kánkánnak az ismertetésével, melyet a százszázalékos biztonság fanatikusai járnak, köteteket lehetne teleirni. Ezzel nem érnénk célt, mert a gáncsoskodás, mások által elkövetett hibák és mulasztások ostorozása, nem pozitiv vagy, hogy modern kifejezést használjak, nem konstruktiv tevékenység. Inkább vizsgáljuk a százszázalékos elgondolást abból a szempontból, hogy azt hol és mikor kell alkalmaznunk.

Mindenekelőtt szögezzük le azt a megállapitást, hogy százszázalékos biztonság egyáltalában nem létezik. Minden vállalkozás egy bizonyos kockázattal jár, melyet minden körülmények között vállalnunk kell.

A modern gazdasági életben a megengedhető kockázat nagyságát sok esetben táblázatokból lehet leolvasni. Ez a körülmények szerint változik. A kivitel azonban minden körülmények között a százszázalékos helytállást követeli.

Egy nemzet sorsának intézésénél az államférfiui rátermettséget illeti a döntés. Ez pedig főleg abban nyilatkozik, hogy az illető adott esetben meg tudja itélni, hogy a racionális következtetés határai hol végződnek. Azokon belül a pontos számitások és az erőtényezők helyes beállitásának kell döntenie. Azon tul a kötelesség és a becsület szavára kell hallgatni és parancsait a következményekre való tekintet nélkül végre kell hajtani.

Azoknak az államférfiaknak, akik korszakalkotó sikereket értek el, nem volt százszázalékos értékü programmjuk. De a végrehajtásnál százszázalékos következetességgel jártak el. Hogy a biztonság kérdésében a százszázalék mögött menynyire mertek elmaradni, ezt Mussolininek abesziniai vállalkozása mutatja.

Azért közéletünket mindenekelőtt a hermafrodita pulitikusoktól tisztitsuk meg, akik egy szájjal hideget és meleget fujnak. Hallgattassuk el az „intranzigens" keresztény gondolatnak Tankredjeit, akiknek lovagi vértje alól Shylock kapitánya kandikál:

Sorakozzunk a mögé a férfi mögé, aki a magyar becsületnek férfias kiállással való védelmét irja a zászlajára. A program részletei felett ne vitatkozzunk sokat.

De az alapgondolathoz maradjunk hüek — mindhalálig.

— **Hegedüs Lórántot a felsőház tagjává nevezte ki a kormányzó.** A kormányzó a miniszterelnöknek a minisztérium nevében tett előterjesztésére *Hegedüs* Lóránt nyugalmazott pénzügyminisztert, a Takarékpénztárak és Bankok Egyesülete elnökét a felsőház tagjává élethossziglan kinevezte.

Influenza

Betegek gyakran szenvednek székrekedésben. Ilyenkor vigyázni kell a rendes emésztésre. Influenzánál szükséges a DARMOL

— **Fumet Stanislas francia iró előadása az Alliance Française rendezésében.** Az *Alliance Française* budapesti csoportja, amelynek célja a francia—magyar szellemi együttmüködés előmozditása, február 15-én, hétfőn délután 6 órakor az Iparmüvészeti Muzeum (Üllői-ut 33—35) előadótermében előadást rendez, ahol *Fumet* Stanislas iró *Baudelaire* emberi és irói egyéniségét ismerteti.

— **Öttevény diszpolgárrá választotta a győrmegyei alispánt.** *Győrből* jelentik: *Öttevény* község diszpolgárává választotta *Skultéty* Miklós alispánt a község fejlesztésében és uthálózata kiépitésében szerzett érdemei elismeréseül. A diszpolgári oklevelet *Hahn* Géza dr. helyettes főszolgabiró és *Gintl* András községi biró vezetésével küldöttség nyujtotta át az alispánnak.

Bandy : grafikus
[László Endre]

Bemutatjuk Bandy grafikáit

Egy fiatal művész nehéz helyzetben: a szélen él. Például a szakma szélén. Nincs papírja a művészetről, nem résztvevője a reprezentatív kiállításoknak, nincs benne a művészeti vérkeringésben. Végül is ránk tartoznak az alkotó életkörülményei? Vagy csupán a mű számít?

László Endre, Bandy esetében számomra kapaszkodót jelentett munkái értelmezésében a körülmények ismerete. Sok mindent próbált már, jelenleg két, meglehetősen személyes műfajban dolgozik. Dobozgrafikákat csinál. (Ezek, nyomdatechnikai okokból nem mutathatók be az ÉS-ben, viszont megnézhetők épp a novemberi Látóhatárban, meg egy önálló kiállításon, Érden.) A dobozok többrétegű grafikák, mindegyik egy-egy mikrokozmosz. A teljesség értelmében is. És gyakran a téma szerint is. Az egymás mögötti, áttört rajzrétegeken áthatolva áll össze a kép.

A Napló rajzainak logikája azonos is, más is. (E Naplórajzokból közlünk most.) A Naplót is — érezhetően — egy nagyon magának élő, rajzban gondolkodó ember vezeti. Hazaviszi kedvetlenségét — a sajátját is, környezetéét is — és rajzok sorát bontja ki belőle. A variációk hol csendesen meditálók, hol még mélyebb elkeseredésbe fordulók, hol csak azért is ironizálnak. A rajzi minőség sem egyenletes, nagyon látszik, hogy hiányzik az értő kontroll. Jelen számunk: monológ, mégis biztatás képi párbeszédre.

Bán András

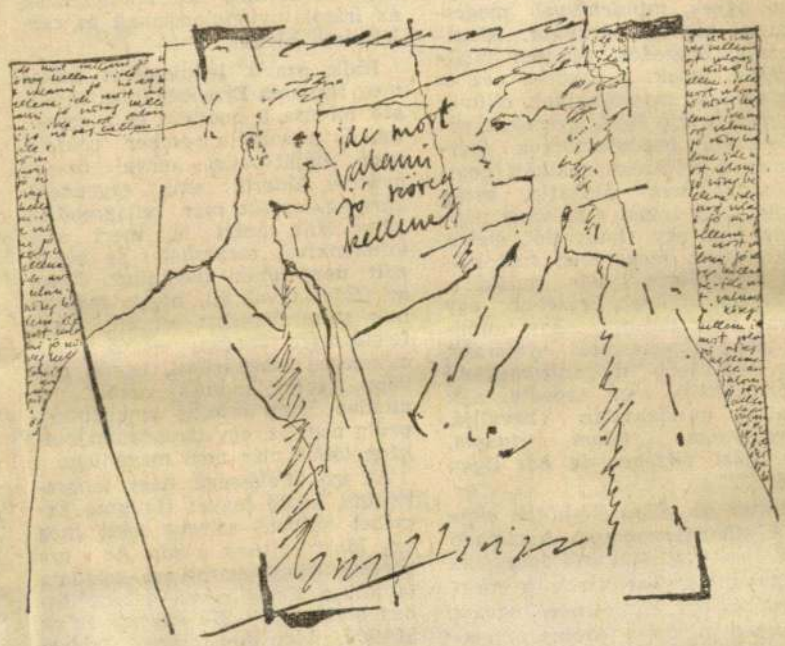

12.

XXX/44

az ország, mely
ékenységünk tere,
osabb, s éppúgy kö-
magunkkal hozott
tetszik, időszerűbb,
zükséges arra is em-
ire Végh: „Ha sem-
ágon a XX. század-
ént volna, csak az,
t a cselédvilág, már
nagy dolog történt,
tó nem sok — ezer
." Majtison is tizen-
tott a summás, de
volna a duplája a
ikor az ezer holdak
szemében paraszt
em fizették? „Mégis
zem: a volt majtisi
itódaik nevében illő
natot kérni azoktól,
, miközben mi any-
amennyit akartunk!"
egény, kizsákmányoló
és kizsákmányolt drámájáért ra-
cionálisabb a társadalmi rendet
felelőssé tenni, mint a létezésben
adott végzetet; a megkövetés pa-
tétikus, mégsincs okom kételked-

Különbül is megfogalmazhatta vol
na: „Ideje volna már, hogy a vi
lág kibéküljön önmagával. Aká
kölcsönös engedmények árán is
Mert mégiscsak így volna jobb
Míg ideje van... Mert egy halot
földre már hiába jön a szelíd, ár
tatlan gyermek Jézus! Jöhet ma
ga a vén, mogorva Öregisten is
Az is késő lesz... Onnan lészen
eljövendő ítélni... de szép. Az
ilyenekben csakugyan kigyönyör
ködheti magát az ember." Pár éve
sikért aratott szatmári ételrecep
teket tartalmazó könyvét beilleszti
a Kenyér és vászonba — jogosan,
ide illik —, de minthogy egyetlen
oldalt sem akart elhagyni, ilyen
fogásokra kényszerül: „Igaz, hogy
az iskolához, az iskolába járáshoz
külön nem kapcsolódik semmi étel,
mert iskolás napokon is azt et
tük, amit máskor, de ez a fejezet
sem lehet soványabb a többinél."

Több mértéktartást, műgondot
érdemelt volna ez a tárgyi gaz
dagságában — sajnos, csak ab
ban! — a hajdani falukutatók frá
saival felérő, néprajzi értékű szo-

s: *A nyugalom napja*
lbeszélés csupa nyugtalanság és
nyugtalanítás. Legföljebb a meg-
nyugvásé, egy kicsit belenyugvásé
s, hiszen mi mást tehetne az em-
ber, ha... Tehetne, sőt: tennie
kell, ha nem csupán általános

poetica, vagy az olvasó
(amint a *Valér* című elbeszélés-
ben olvasható): *„Ha egyszer az az
igazság, nem mondhatom, hogy
nem az".*

Zay László

Bandy, grafikus

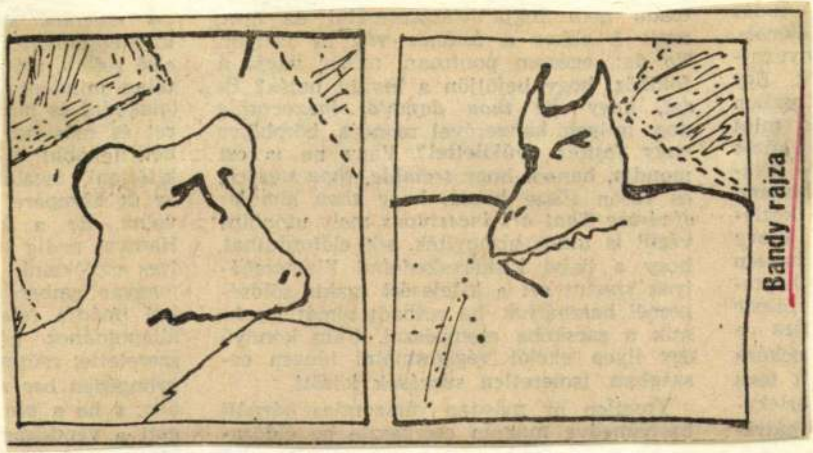

Bandy: Rajz

Élet és Irodalom Bp. 1986. nov. 7.

9.

XXX/45

Bandy, grafikus
[László Endre]

16 rajz: repr, az 1, 2, 3, 4, –, 6, 7, 8,
9, 10, 11, 12, 13, 14, 15

Bandy: Rajzai.

Élet és Irodalom. Bp. 1986. okt. 31 XXX/44

MDK

Bándy Mária - Vámszer Géza

Székely táncok.
Pásztortüz 1937. ápr. 15.

BÁNDY MÁRIA

Szövött tarító

Fiatal képzőművészek és porművészek kiáll 1955

Bronzkori bögre
(Herpály Múzeum)

Kerámia kiáll
Székesfehérvár 1966-67
Katalógus: Bándor J.- Petres É

Bánel G. Áron

csoportkiállításon szerepelt a Nemzeti

Szalonban.

Nu. 1939. V. 7.

BÁNFALVY Ákos festő

Szül.: Szolnok, Képzőművészeti Főiskola
Művelődési Otthona

Új Néplap 1995. szept. 8.

BÁNFALVI ANDRÁS, Jászberény, 1948. Ötvös-tervezőművész. Az Iparművészeti Főiskolán végzett. **Szakmai tevékenységének kezdete:** 1973. **Kiállítások:** Budapest, London, Miskolc, Szolnok. **Díjai:** Miskolc, II. Ötvös és Fémműves Quadriennálé. **Közgyűjteményben levő munkái:** Szófiai Kereskedelmi Kirendeltség; Moszkvai Kereskedelmi Kirendeltség; Napoletana étterem világítása; Ramovill-embléma. **Kiállított művei.** Napoletana étterem világításának dokumentációja; Ramovill-embléma dokumentációja.

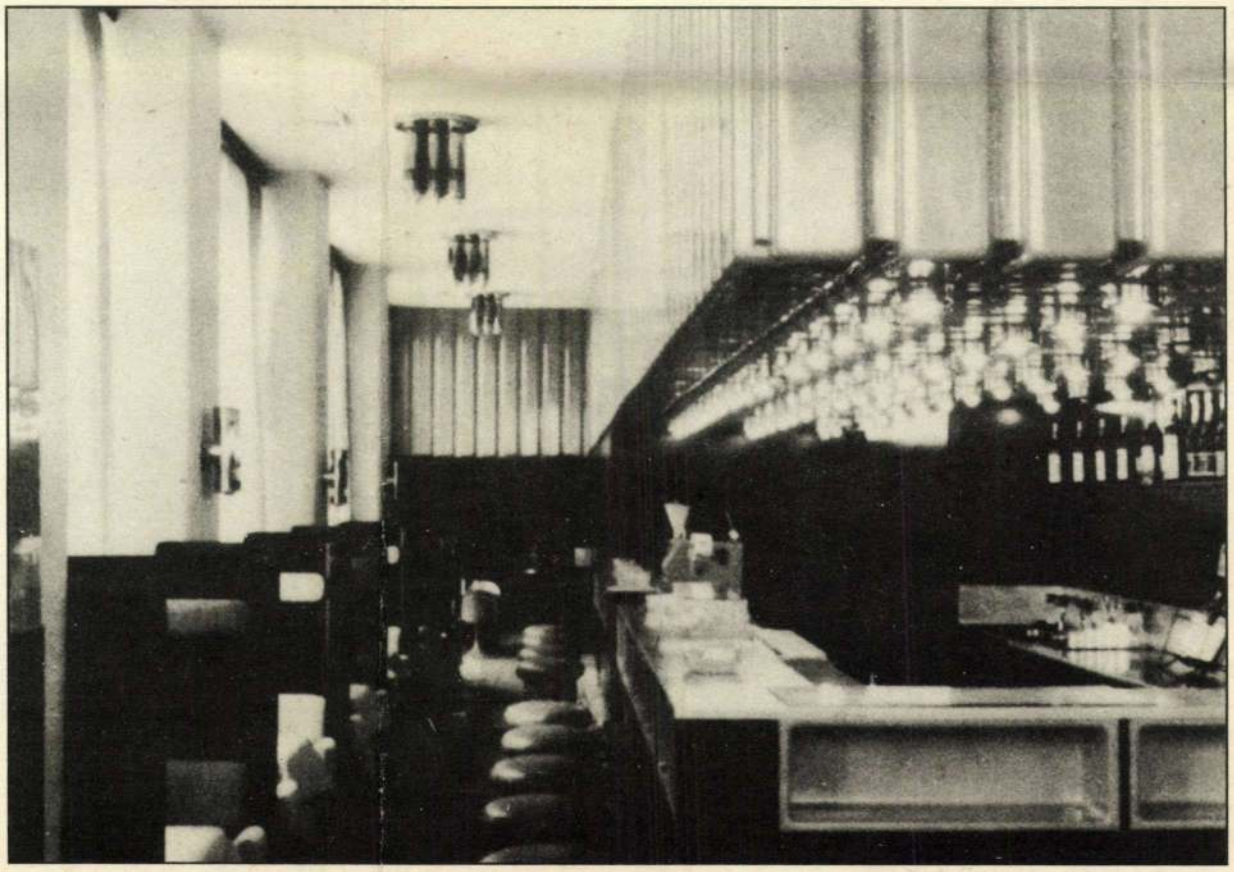

BÓDÁS TAMÁS, Budapest, 1953. Ötvös-iparművész. Az Iparművészeti Főiskolán végzett 1980-ban. **Kiállított művei:** 3 db falikar, üveg és fém.

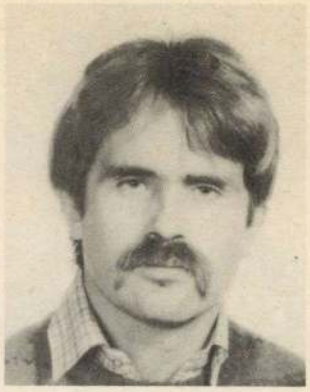

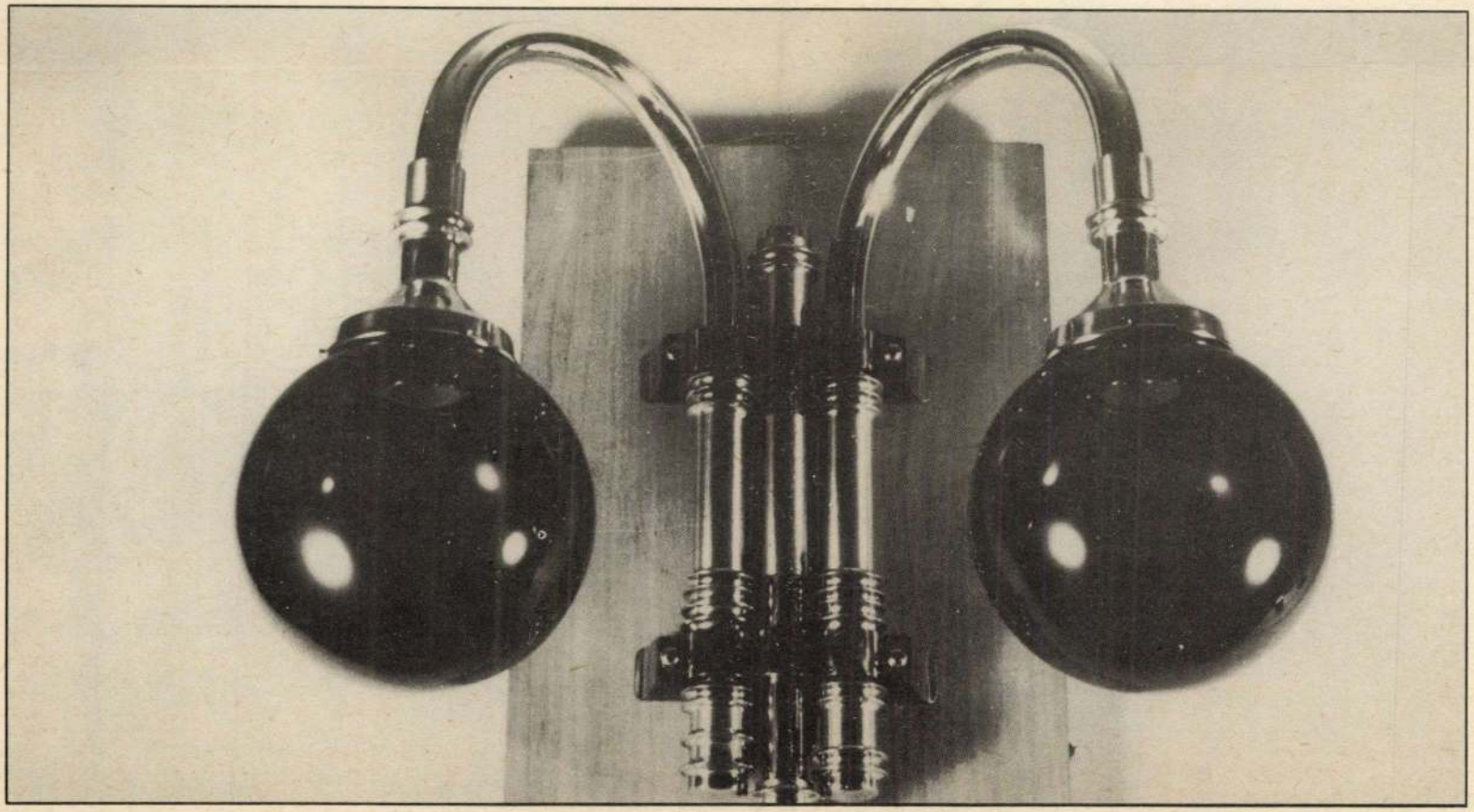

Bánfalvi Ákos (IV. o.):
Reklámplakát (tempera-collage)

Bánfalvi Ákos

Körégfokú szakoktatás
1969 I.

mint az előző óratervben, lehetőséget ad
tására is. Az első osztályban csak egész
anatómia—élettan, mikrobiológia—járv
lástan, gondozástan, a csecsemő- és gye
kozástan, gyermekgyógyászat, pszicholó
bészet, szülészet—nőgyógyászat, általán
védelem tanítására kerül sor. Ezekhez
közi és év végi szakmai gyakorlatok kap
kola gyakorlótermében, a III—IV. osz
meghatározott helyein. Ki kell emelnür
ségét, nemcsak azért, mert tartalma rés
mert tanulása először válik általánossá

A tanterv pontosan meghatározza a s
rök, jártasságok és készségek követelme
nem tantárgyanként, évfolyamonként i
képzési feladatok kijelölésével és a vé
módszertani, szervezési javaslatokkal,
eszközök felsorolásával lényegesen töb
valósításához, mint az előző tantervek.

Az egészségügyi szakközépiskolai refo
zően nyilatkoztak, bár azt sem titkolju
szakmacsoportos koncepcióval. Az egy
lan előnyeivel szemben a képzettséggel
hálózatfejlesztési és a végzettek folyar
lémák súlya azonban az egységes szakk

A tanterv természetesen egymagába
emberképzést. A képzés tárgyi és szen

MDK

Bánfalvi Ákos

Koronás fő, tus

Studió 67. Fiatal képzőmkiáll. Ernst Muz.1967.

Bánfalvy Ákos, grafikus

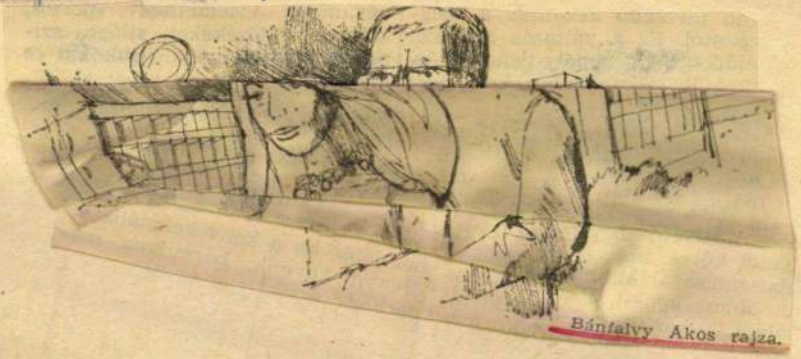

Bánfalvy Ákos rajza.

17.

Völgyi Vera: Útravaló a nagykorúsághoz

Népszabadság, Bp. 1979. ápr. 4.

Bánfalvi András

Megbizást kapott a müvész, hogy emlékmáit
készitse el a RAMOVILL bemutató terem részére.

-----:Köztéri munkák.
MÜVÉSZET, 1980. március - 47.lap.

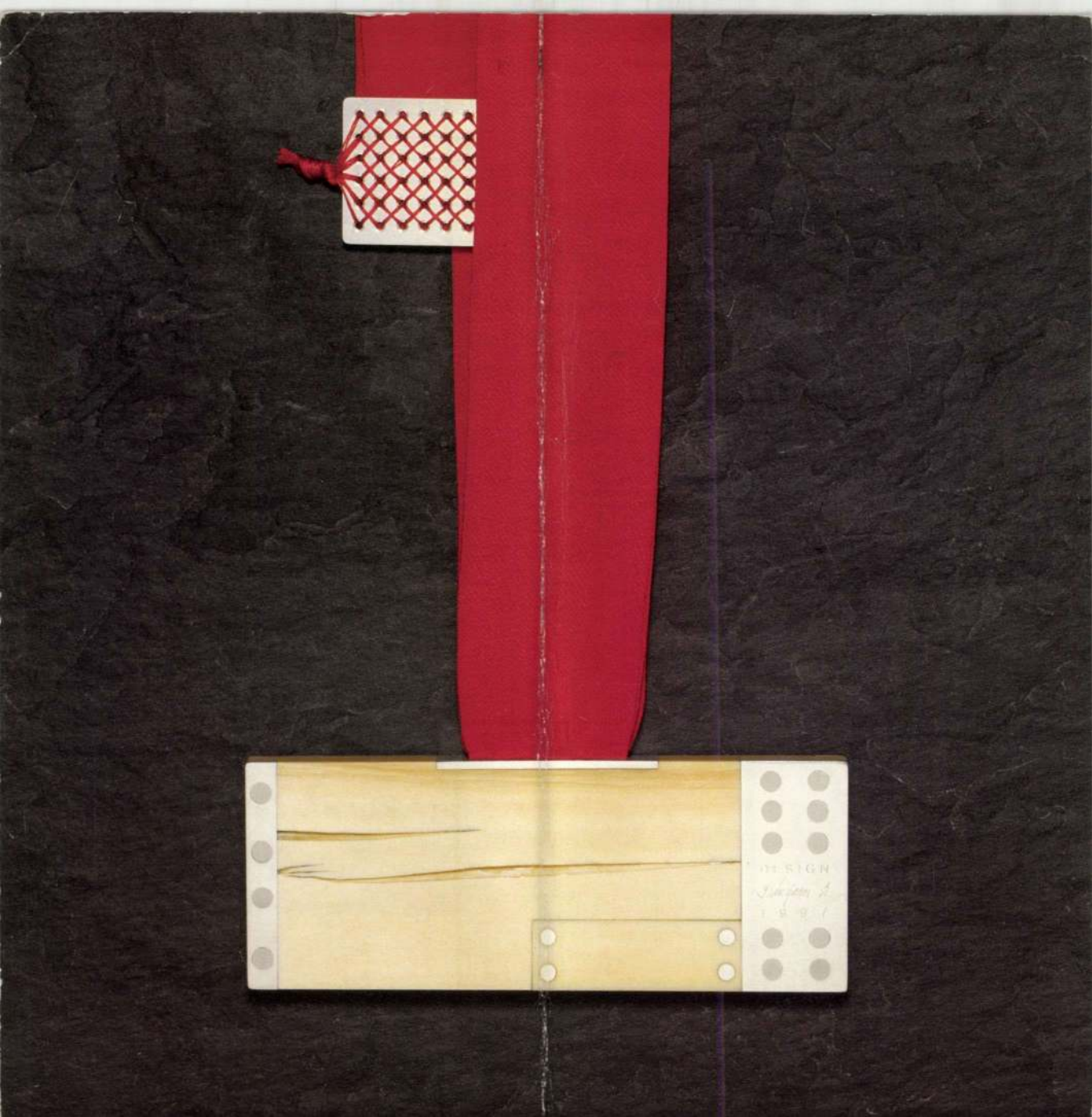

30. 11. 00
AL-I/175

MAGYARORSZÁG
-026
FORINT

A Tölgyfa Galéria meghívja Önt
BÁNFALVI ANDRÁS
Ékszerdoboz c. könyve bemutatójára,
melyet 2000. december 8-án,
pénteken 18 órakor tartunk
a Tölgyfa Galériában.
(1027 Henger utca 2., a Margit híd budai hídfőjénél)

A könyvet bemutatják:
Pohárnok Mihály designer
Janáky István építész
Péter Vladimir fémműves tervező

hang-montázs:
Mátrai Péter építész, zeneszerző

2000. december 22-ig a könyv
képeiből rendezett kiállítás
megtekinthető, valamint a könyv
megvásárolható a galériában.

TÖLGYFA galéria

MTA Művészettörténeti Intézet
Pataki Gábor
Budapest
Úri u. 49.
1014

Bánfalvi András: Nyakék, 1997 (mammutcsont, vízilófog, ezüst, rozsdamentes acél, selyem), 110x41x8 mm

Bánfalvi András, ujarmüvén

L: Paizs Lóuló

– Torday A: Taburkolat, mályvasún vehér 2.

Esti Hirlap, Bp. 1980 aug. 23.

Bánfalvi András

iparművész

riállítása az Ernst Múzeumban

lásd Attalai Zitánál

(P. Szücs J.: Egyenek kalácsot?)

Népszabadság, 1990. júl. 10.

BÁNFALVI András

91 7.72

Új Művészet

Bánfalvy András iparművész

A Derkovits-teremben megnyílt a főiskolát 2-3 éve befejezett, vagy most végzett iparművészek kiállítása, melyen szerepel munkája.

Lámpatest (repr.)

Molnár Zsolt: Fiatal iparművészek bemutatója.

Magyar Ifjúság, 1974. febr. 22.

Bánfalvi András tévai

Hogyan válik valaki Psotává?

Dáma a Tömő utcából. Franzstadti úrnő. Pincelakásból előbújt nagyasszony. Jellemregisztere majdnem Yma Sumac hangterjedelmével vetekedik: mélység és magasság, kormos tragédia és flitteres könnyedség természetes sajátja. Megkapóan személyes helsingőri királynéként, meráni magyar királynéként és Fejes Endre proli-muterjaként a Józsefvárosból. Sennyei Vera nagy kultúrájú musical-Szegilongnéja után saját fogalmazású Melitta az Egy szerelem...-ben, diadalmas iróniával, valóságos dokumentumviselkedéssel a két háború közötti úri Magyarországról és csámpás, elhordott életű Viktória a humorista Péreli Gabriellával közösen színpadra ókumulált Roncsderbyben, jutalom-monojátékában.

Mindez a kész Psota hozadéka. A kiforrott, népszerű színész jellemterméke. Nem ment egyszeriben.

Főiskolásként feltűnésmentesen statisztál a Bánkban, az Ármány és szerelemben, a Tűzkeresztségben, a Hamletben. Nem igényli tehetségét a Nemzeti, holott, mint akadémiai színháznak, elővételi joga van a növendékekre. Psota az ellen-Nemzetinek megszervezett Madáchhoz kerül. Ott is sokáig keresgélik egyéniségét. Ő maga sem biztos önmagában. Pártos Géza Shakespeare-rendezésében (Tévedések vígjátéka) a kurtizán szerepében egyetlen alkalomra megkóstolja a Dávid Irén nevet, majd vissza-psotul. Eleinte ő volt a Madách Színház Tábori Nórája. A szocialista realista középfajú dolgozó nő. A közönség számára a mozi fedezte föl. A Mese a 12 találatról című üde vígjátékban (1957), ahol a családi élet problémáit egy totófőnyeremény oldja meg, Makk Károly, a nagy szerelem a magánéletben is jól megismerte Psotát. Ráosztotta Valit, aki férjhez szeretne menni, nehogy családja nyakán kelljen élnie, de csak önálló lakással rendelkező nő evezhet be a házasság révébe; végül mindenki boldog lesz, csak Vali – Psota – megy el egyetlen bőrönddel a magányba. Makknak köszönheti legmélyebb alakítását, a bolondos Psota, az önfeledt, a temperamentumos, a túlzó, a rajzfilmfigurák groteszkségét hordozó Psota személyisége-színészete ellenkező végletét, Terát, a Tatay Sándor-írta Ház a sziklák alatt púpos Teráját, a Balaton-felvidéki párkát, akinek zsarnoki odaadása, hatalmaskodó gyöngédsége ellen végül fellázad a férfi (Görbe János), és a szakadékba löki a púpos asszonyt. Az én mellettem elaludni nem lehet, Fényes Szabolcs betétdala, amelyet eszpresszódizőzként tombolt bele egy mikrofonba, elindította a daloló Psotát, aki többnyire Tardos Péter testre szabott prozódiablődlijeit énekelte, a Pancsoló kislányt, a Papírszalvétát és a Tibi, te bitang, ó bemondású tangót. A Napfény a jégenben (1961) egy beszorult lift tetején Mezey Máriával és Kiss Manyival énekeltek és daloltak eszeveszett színészi kedvvel, kirobbanó derűvel, de az is lehet, hogy ez a trió az Egyiptomi történetben (1962) táncolt a lift tetején, hiszen a filmek és a megírt szerepek mellékesek voltak, elhanyagolhatóak, a temperamentum és a kitörő kedv, a színészi személyiség csak ürügyet keresett a robbanássorozatra. Lassacskán bomlott elő Psota Irén színészből a Psota.

Amikor a Courage mama néma Kattrinját eldobolta a Madách Színházban a harmincéves háború haddúlta vidékének háztetején, hogy schilleri hévvel figyelmeztesse dobszavával az embereket a veszélyre, egész testével kiáltott: elkészült már a nagy erejű jellemszínész. Beérkezett a jellemábrázolás élvonalába, de nem készült még el a divatos színésznő. A filmek és az előadói pódiumok mikrofonjai sokszorosították azt a bolondos személyiséget, a bizarrhoz vonzódó indulatot, amelynek elődje magyar színpadokon csak egy hosszú lábú táncos operettszubrett volt, bizonyos Hlatky Edit, aki orfeumokba és operettszínpadokra közvetítette Hollywood groteszk tehetségeinek, Rosalind Russelnek és Carmen Mirandának dzsesszesen szinkópás mozgását és szinkópás életérzését. Psota csak 1956 után, a cenzúra mással bajlódó nemtörődömségekor kínálhatta fel tömegfogyasztásra vérmérsékletét, parodisztikus kedvét, azt az elrajzolt ábrázolásmódot, amelyet legkézzelfoghatóbb kedvhabzással a

RÉDEI FERENC FELVÉTELE

Évtizedeken át megőrizte elsőségét

Flintstone családban zabolátlankodott szinkronmikrofon elé. Ezekben a torzképrajzoló kedvvel kidolgozott asszonyokban megjelent szabatos életismerete, de a valóság határait szorítónak érző képtelenbe nyújtózása is.

Az a munka, amit a színész nem a szerepen, hanem önmagán végez: Psotánál végigkísérhetően drámai. Fiatalon vált népszerűvé, igaz, nem annyira a szerepek, inkább az előadott dalok hozták meg közkedveltségét. Évtizedeken át megőrizte elsőségét. De viharzó körülmények között. Harminc év után elhagyta színészetének otthonát, a Madáchot – ahol magas szárú, fűzős cipőben érvényesült először Dayka Margit oldalán a Dulszka asszony erkölcsében. Átment szerencsét próbálni a Népszínházba, rendezőjét, Vámos Lászlót követve. Majd tovább kísérte a Nemzetibe, hogy évtizednyi távollét után visszataláljon a Madáchba. Ez az aprócska hűtlenség, vándorlásocska jelezte, hogy elérkezett abba a női színészeknek veszedelmes korba, amikor váltani kell, szerepkört cserélni, leszámolni színészi leánykorával, beleasszonyosodni a művészetbe.

Munkahelyváltása a szembeötlő. Dinamikus személyiségének hámot nem ismerő zabolátlansága rejtettebben mutatja elégedetlenségét. Elégedetlenségét színházzal, szereppel, partnerekkel. És önmagával. Egyszer egy Madách-beli Brechtösszeállításban, egyszer a szegedi Lear királyban, ahol három mamuska játszotta a meseuralkodó leányait, Psota a premier vége felé nyílt színen kiolvadt. Ő a maga részéről befejezte a jellemábrázolást. Elmondta a rája kirótt szöveget. Lejárta a járásokat. De nem játszott. Lélekben hazament, leszedve arcáról festéket, szempillát. Távozott a szerepből. Színészetika szempontjából védhetetlen vétkek. Bepillantást enged azonban a rejtett tartományba: milyen sokba kerül a színésznek esténként hódítani, elcsavarni a közönség fejét, rábírni arra, hogy feladjon ellenérzést, idegenkedést, elhagyja saját életének visszahúzását, és odaadja magát a színésznek, hogy uralkodhassék felette.

A legelkényeztetettebb színész is rabszolgája mesterségének. Kiszolgáltatottja szereposztásnak, színházpolitikának, esőnek-szélnek-napsütésnek, korosodásnak. S mindig kedve kell hogy legyen, és mindig könnye és mosoly a hangjában. Közben könyvtárakat kell fejben tartani. Egyidejűleg olyan vaskos adattárakra emlékezni, mint New York város többkötetes telefonkönyve. Nemcsak a szövegeket kell tudni, amelyeket neki kell elmondania, hanem a partner szövegét is, és járásokat, és játékokat, mikor kell rágyújtania, keresztülmenni a szobán, ablakon kinézve gyönyörködni a naplementében, holott odakinn a tűzoltó ácsorog csupán.

Tanúja lehettem egyszer Psota hosszúra nyúlt rövidzárlatának. Molnár Ferenc Nászindulójának nyilvános főpróbáján beleakadt a szövegébe, nem tudott túljutni egy oldalon, súgó nem segíthetett, partner hiába támogatta. Eltartott vagy öt percig – színházban valóságos örökkévalóság –, nem szabadult az emlékezetzavar fogságából. Leplezni sem próbálta a színpadi zavart. Elnevette magát. Meg újólag elmondta a már elmondott szöveget. Észrevette. Tudatta a nézőkkel, hogy észrevette tévedését. Tudatta az alant ülőkkel tehetetlenségét, rabul ejtettségét. Szörnyű volt. Szörnyű szép színházi jelenés. Egy nagy színésznő vívódása az anyaggal, a zavarral. Szörnyen mulatságosnak találtam. Káröröm nélkül, hiszen közöm volt a darabhoz, aggódnom kellett volna a mondatokért, a jelenet kibontakozásáért. Mintha Michelangelo Rabszolgatorzóit láttam volna a Játékszín színpadán. Félig kész anyagot. Kentaurt: alul szerep, felül a színész. Félig elkészült, félig még nyers jelenlét. Az a köztes állapot, amikor még visszaeshet polgári létébe a mesevilág helyett. Bevallom: gyönyörűséget szerzett kínlódásával. Egy nagy művész kiszolgáltatottságában is gigászi komédiásnak látszott.

Utána néhány ítész legorombította Psotát ezért. Bürokratikusan értelmezett színészetikát számon kérve rajta. Valószínűleg nem is szerették őt. Elképzelhető.

Én nagyon szeretem.

Ma hetvenéves.

M. G. P.

KÖNYV

Nyomok a dobozokban

Peter Simhandl: Színháztörténet

Egyebek közt két igen fontos dolgot bocsát előre a szerző rokonszenves őszinteséggel. Az egyik, hogy a tudósnak, akár a gyermeknek, a doboz a kedvenc játékszere. A másik, hogy könyvének tárgya „szigorúan nézve nem is létezik". Azaz színház valójában az egyszeri előadásban létezik, utána csak nyomai maradnak fenn. A színháztörténet tehát nem egyéb, mint ezeknek a nyomoknak a bedobozolása.

Peter Simhandl dobozai a XVIII. századig kitűnően működnek. Ez a mintegy ötszázhúsz oldalnyi szövegből százhúszat tesz ki, és még az ázsiai színjátszás is belefér. További száztíz oldal a polgári korszak színházáról szól, lényegében a XVIII–XIX. századtól napjainkig tartó jelenségekkel foglalkozik, ez is rendben van, csak a tárgy már nehezebben viseli el a dobozokat, túl bonyolult, hogysem jól eltűrje a besorolást. Egy-egy szerző több helyen is előfordul – ez persze dicséri is a szerzőt, aki kellő rugalmassággal használja a saját rendszerét. A huszadik század bemutatásánál azonban – s erről szól a könyvnek több mint harmada – furcsa dobozokat kezd használni. Két nagy doboz közül az egyikbe a német nyelvterület színháza jelzés alatt a német színház fejlődéstörténete, meghatározó személyiségei és törekvései, másrészt a német színházak műsorának történetét követve valójában az egyetemes drámatörténet kerül. Ügyes megoldás, bár az eredménye, hogy nagy nemzeti drámairodalmak szerepelnek is, meg nem is. Szerzőik említődnek, sajátos fejlődésük azonban nem. Ez ugyan a nyugati világ második világháború utáni egységesüléséről is vallhat. A másik nagy doboz az avantgárd színháza, amely a századfordulótól a nyolcvanas évekig tartalmazza a különféle feltűnést keltő színházi kísérleteket és próbálkozásokat. Igazándiból talán csak a hetvenes-nyolcvanas évek orosz színházi törekvései hiányoznak e két dobozból Ljubimovtól Vasziljevig.

Simhandl elbeszélő módszere egyszerű és gyümölcsöző. Általános történelmi-filozófiai háttér előtt mutatja be a színház fejlődését. Pontosabban a bevezető ígérete szerint e nyomok alakulását. S mintha hogy a leginkább mégis csak a színházi szövegek maradtak fenn, lényegében drámatörténet kerekedik ki belőlük. A körülményeket sem hanyagolja el, tömören ismerteti milyen épületekben, milyen anyagi feltételek mellett, milyen közönségnek, kik, hogyan játszottak. A legnagyobb tenret mégis annak szenteli, amit játszottak. Szorgalmasan, lelkiismeretesen elmeséli a darabok tartalmát. Ami persze istenkísértés. Tíz sorban a Hamlet mindenképpen mulatságos, bármily intelligens is az összefoglaló. Másfelől igen hasznos ez a módszer, amikor az avantgárd előadások esetében is inkább azt mondja el, ami a színen történik, s kevesebbet elmélkedik a mélyebb tartalmai fölött.

Mindazonáltal Simhandl könyve igen hasznos, amennyiben jól használható. Világos stílusban – ez nyilván Szántó Judit fordításának is köszönhető – tartalmazza mindazt, amit egy ilyen kézikönyvnek tartalmaznia kell. Kezdőknek tanulásra, haladóknak az emlékezet felfrissítésére egyaránt alkalmas. *(Helikon Kiadó)*

Zappe László

Kísérleti színház, fizetség nélkül

Budapesten vendégszerepel a beregszászi társulat

Mintha csak egy macskaugrásra volna Beregszász. Gyakran felkerekedik az ottani Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház, és ellátogat az anyaországba. Most ismét jönnek, szinte a teljes repertoárjukkal. A *Gyilkosság a székesegyházban* című színművel vasárnap lépnek fel a Vakok Intézetében, *Az ember tragédiájával* szerdán a Fővárosi Művelődési Házban. A Thaliában, hétfőn a *Kár, hogy ká* című drámát mutatják be a kassaiakkal közösen, másnap pedig a Boccaccio-novellákból született *Sólyompecsenyét.* Ez alkalomból beszélgettem *Vidnyánszky Attilával,* a fiatal társulat főrendezőjével.

– Mindössze a hatodik évadunkban járunk. Huszonegy színészünk van, mind fiatal. Húszas éveik vége felé haladnak azok, akik a társulat alapítása idején végeztek, feles képzésben a kijevi és a budapesti főiskolán. Tavaly csatlakozott hozzánk egy újabb színészosztály. Állami repertoárszínháznak számítunk. Csakhogy ennek semmilyen feltétele sem adott. Nincs épületünk. Ahol próbálunk, az a hajdani Oroszlán Szálló a beregszászi főtéren. Itt szállt meg valaha a mi nagy Sándorunk is, Petőfi. Azt tervezték, hogy ennek a báltermét alakítják át kis színházteremmé, amely tökéletesen kielégítené a város igényeit. 1993-ra szólt az ígéret, máig nem váltották be. Még fel sincs húzva az egyik fala.

– Tehát azért vándorol a társulat, mert nincs fedele?

– Kárpátalján télen különben sincs hol játszani. A művelődési házak be vannak zárva, mert nincs fűtés, nincs villany. Iskolákban lépünk fel, az irodalomórákhoz kapcsolódva. De elmegyünk a legkisebb faluba is. S amikor beköszönt a jó idő, játszunk templom mellett, udvaron, mezőn. Akkor kezdődik az igazi szezonunk. Ami megmutatkozik az előadásszámban is. Ez évben még csak tíz-egynéhány előadást tartottunk. Ám április közepétől hetente három-négy alkalommal is szoktunk színpadra lépni.

– Vagyis nem tartanak nyári szünetet? Nem évadra, hanem évre szerződnek a színészek?

– Valóban években számoljuk a működésünket. De ami a gázsit illeti, azt hónapszámra nem kapjuk meg. A mi színházunk részint Kárpátalja területhez, részint Beregszász városához tartozik. De a két fenntartónk együtt sem tudja fizetni a bérünket. Még tartoznak a szeptemberi, októberi, novemberi, decemberi pénzzel. Az idén a januárra, februárra, márciusra járó gázsikat ígérik. Ez az egész ukrán támogatás. Oldjuk meg a gondjainkat! Ez a hivatalos álláspont.

– Köztudott, hogy minden egyes megtartott előadás pénzbe kerül.

– A tavalyi bemutatóinkat magyarországi alapítványi összegekből hoztuk létre. De a támogatás hiánya korlátozza a fellépéseinket is. Évente csak nyolc-van–száz alkalommal játszunk. Ez a harmada más határon túli színház előadásszámának. Ezért hasonlít a mi működésünk a kísérleti színházi léthez. Nincs bemutatókényszer, beletemetkezünk a műhelymunkába. Napi nyolc-tíz órát próbálunk, és nemcsak akkor, amikor premierre készülünk. Akkor is, amikor csupán elemezgetjük, tisztogatjuk, életben tartjuk az előadásainkat. Ezért is rendezem én a színjátékainkat. Ki tudna alkalmazkodni a mi stúdióhangulatú, szlávos munkánkhoz? Ki maradna itt velünk nyolc-kilenc hónapig? Nem is bírnánk ezt megfizetni egy vendégrendezőnek.

– Jól értem? Egy-egy előadásuk fél évig, háromnegyed évig készül?

– Vagy még tovább. Az Eliot-színjátékon például másfél évig dolgoztunk. Két éve ezzel nyertem el a toruni fesztivál rendezői díját, s ezt visszük el egy nyári, finn fesztiválra. Ne higgye, hogy mindenáron szeretnénk bekerülni valamiféle fesztiváli zsongásba. Csak olyan szemlékre tudtunk elmenni, ahol minden költséget áll, gázsit is fizet a meghívó. Többnyire vállalják is. Jólesik, hogy számottevő fesztiválokról megkeresnek minket.

– S milyen színházi eszmény megvalósításán fáradoznak?

– Olyan színházat akarunk, amelyben ugyanolyan súllyal van jelen a gesztus, a mozdulat, mint a szó. Sőt még nagyobb nyomatékkal is. Ne mozgásszínházra gondoljanak! A szintetikus szemlélet a döntő, amely a különböző eszközöknek egyformán helyet talál. Ez nem is úgynevezett totális színház! Nincsenek látvá nyosságok, pompázatos külsőségek Nemrég, Kijevben rendeztem, minde megadtak, amit kértem, mégsem rende tem drága díszleteket. Attól tartok, hog a túlzó szcenírozás gyakran tartalmi hi nyosságokat leplez. És mondanom se kell, a mi eszményképünk nem a realist naturalista színház, amely valóságos ter és időt mímelve sorakoztatja fel az itt most akciókat. A mi színházunk a lát mások világában kalandozik.

Bogácsi Erzsé

TELEVÍZIÓ

Időzítések

Már megint egy műsorszerkesztői boszorkányság. Ugyan honnan tudta volna a Duna TV filmes reszortosa, hogy Kusturica *Undergroundját* éppen kedd estére kell műsorba illesztenie? Bár az Underground sok mindenről szól, elsősorban azért Jugoszláviáról, amit arrafelé értéknek tekintenek, ha tehát elveszett, illik megsiratni. Ezen felül mondani akar valamit a szép és csúnya szerb lélekről, továbbá vér és halál balkáni természetességéről. Egyszóval mégiscsak magyarázni próbálja, milyen is, ha egy jóakaratú nemzetet hősies, mindazonáltal országvesztő téboly keríti hatalmába.

Elmúlt tizenegy óra, a fent említett téboly javában tombol a képernyőn. Marko, a montenegrói sógor, vad esküvői tivornyán árulja el sokadszor nagy szívű és nagy természetű belgrádi fegyvertársát, amikor néhány csatornával arrébb a CNN képernyője sarkában kigyulladt a vörös „live" felirat, és a NATO főtitkára legendásan rémes angol kiejtésével bejelenti a beavatkozás elkerülhetetlenségét. Egy kattintás vissza: a főtitkár még mindig csak beszél, vele szemben a Duna TV-n szép, szomorú, halálra szánt férfiak lőnek mindenre, ami mozog, természetesen egymásra is. A film őrültnek és rokonszenvesnek mutatja őket: ezen felül a vak is látja, hogy Solana és Holbrooke urat, de Albright asszonyt is, bármely délvidéki lakodalomban asztal alá innák.

Valamennyi adón hírek következnek: Solana mindenütt, a Duna TV-n viszont kitart Kusturica. Hosszú film, éppen csak a közepénél vagyunk. Újabb kattintás: szerb illetőségű égi csatorna, magyar nyelvű hírekkel. Összefoglalja a nap eseményeit, azok sem túl kellemesek, de a szomszédos adón szónokló Solanáról hallgat. Kattintás innen akárhová, és már is részesei vagyunk a ritka televíziós pillanatnak: a többi adó számára most éppen az a hír, hogy a jugoszlávoknak nem hír az, ami nekik, vagyis elhallgatják a közös éjszakai szenzációt. Vissza a szerb adóra: tényleg hallgatnak. Máshol rendkívüli híradókiadások, náluk kultúrfilm, lelkes hangú ismeretterjesztés: ráadásul angol nyelvű, hangalámondással. Éjfél közeleg, Kusturicánál végre-valahára mindenki meghal, általában erőszakos halállal, hogy azután egy végső nagy mennybéli lagziban mégiscsak egymásra találjanak, és újraálmodják országukat. Éjfél van: a honi és külföldi hírmagyarázók kifogynak a szóból, egyelőre sem mutatni, sem magyarázni nincs mit, a kommentárok elteszik magukat holnapra.

Hát így mulattunk kedden este. Nyilván kevesen választottuk Kusturicát, és azt a keveset sem győzte meg semmiről. Szerencsére. Aki mégis belenézett, éppen csak valamivel erősebb szorongással, kicsit másfajta rosszkedvvel ébredt, mint a többiek. Talán nehezebben fogja viselni, amikor másnap egy bizonyos kereskedelmi adó New York-i tudósítója újra és újra a „menetrendről" beszél, mintha bizony nagy pályaudvar volna a világ, ahol néha vonatok, néha cirkálórakéták közlekednek, és talán nem tetszik majd neki igazán, ahogy a huszonéves munkatárs hangja megremeg az izgalomtól, amikor a B2-es bombázók képességeiről beszél. Telefonba tudósít, de el lehet képzelni: a szeme is csillog hozzá.

Nem tetszik, és mégis hallgatja vagy a szépreményű fiatalembert, vagy más csillogó szemű kollégáit. Kellenek a hírek, ma, holnap, holnapután, amíg tart az egész. Ha majd vége, és lesz kit sajnálni, megnézheti még egyszer az *Undergroundot.*

Hirsch Tibor

Soros-díj-osztás a Trafóban

A fővárosi szellemi élet talán legizgalmasabb helyszínén, a Trafó Kortárs Művészetek Házában adták át tegnap este a Soros Alapítvány 1998. évi szépirodalmi, társadalomtudományi, képzőművészeti, zenei, stúdiószínházi és fotóművészeti díjait. Az irodalmi élet legkiválóbb szereplői közül alkotói díjat kapott *Angelusz Róbert* szociológus, *Boglár Lajos* etnológus, *Bojtár Endre* műfordító, *Komoróczy Géza* orientalista, *Jánosy István* költő, *Török Endre* és *Vekerdi László* irodalomtörténész. Az előző évről áthúzódó alkotói díjat kapta *Beney Zsuzsa* író, *Bodor Ádám* író, *Marno János* költő és *Rákos Sándor* költő. A díj egy évre 720 ezer forint.

A kuratórium elnöke, *Vásárhelyi Miklós* Ady Endre-díjat adott *Láng Zsolt* írónak, Kosztolányi Dezső-díjat kapott *Domokos Mátyás* író, a Krúdy Gyula-díjat *Závada Pál* író, szerkesztő vehette át. Weöres Sándor-díjat kapott *Tolnai Ottó* költő, műfordító. A Madách Imre-díjat ez alkalommal nem osztották ki. A díjak összege egy évre 600 ezer forint.

A kuratórium döntése alapján egyéves irodalmi ösztöndíjat kapott *Balázs Attila* író, *Bodor Béla* költő, *Borbély Szilárd* költő, *Fodor Ákos* költő, *Jász Attila* költő, *Kálmán C. György* kritikus, *Kékesi Kun Árpád* kritikus, *Kun Árpád* költő, *Mesterházi Mónika* költő, *Rácz Péter* költő, *Reményi József Tamás* kritikus, *Tábor Eszter* költő, *Tóth Krisztina* költő, *Utassy József* költő és *Visky András* író. Az ösztöndíj havi 40 ezer forint. Az alapítvány társadalomtudományi kuratóriuma Bibó István-díjat adott *Halmai Gábor* jogásznak, a Szűcs Jenő-díjat *Zsoldos Attila* történész kapta, a Ránki György-díjat *Hajdu Tibor* történész vehette át, a Fülep Lajos-díj *Dávid Ferenc* művészettörténészé lett. A díj összege egy évre 600 ezer forint. A havi 40 ezer forintos támogatást jelentő képzőművészeti díjat *Bánfalvi András* ötvösművész és *Swierkiewicz Róbert* grafikus kapta, a zenei díjat pedig *Kondor Ádám* és *Serei Zsolt* karmester vehette át. Az idén először átadott stúdiószínházi és fotóművészeti díjat *Mohácsi János* rendező, illetve *Szilágyi Lenke* fotóművész kapta.

Ö. Z.

'56-os csizma az asztalon

Nagyon kulturáltan ment minden. Megnyitó à la Demszky Gábor: hogyan lehet jól és a demokratikus szabályokat betartva kultúrát finanszírozni? Aztán szép, kerek mondatok és igazi gondolatok az európai kultúráról, annak mibenlétéről, fontosságáról, szerepéről és nem utolsósorban a támogatásáról, finanszírozásáról. Eckhard Jaedtke, az Európai Bizottság magyarországi delegációjának tanácsosa az újságírásban oly előszeretettel használt kulturális közhellyel élve valóban magvas vitaindítót tartott. A kulturális önazonosság megőrzésének lehetőségeiről, az identitást veszélyeztető tényezőkről és a saját kultúra megőrzésére, megtartására leselkedő veszélyekről beszélt. Vitaindítójában az volt az igazán szép, hogy a mondatokban természetes módon volt jelen és kapcsolódott össze a kultúra és a demokrácia.

Egyszóval minden az európai normáknak megfelelően került megbeszélésre a hét közepén, a budapesti székhelyű Közép-európai Egyetem auditóriumában. A konferenciát a Beszélő és a Friedrich Naumann Alapítvány rendezte, és azt a címet viselte: A nemzeti kultúra értéke és ára az Európai Unióban.

Az árról halovány fogalmunk onnan lehet, hogy Wolfgang Messner, a Goethe Intézet vezetője megemlítette: a németek évente 300 millió márkát költenek a Goethe Intézet globális hálózatának fenntartására és működtetésére. A nagy kérdés azonban az – folyt a vita –, hogy az állam milyen szerepet és miként vállaljon a kultúra finanszírozásában.

A Lengyel Kulturális Intézet igazgatónője, Barbara Wiechno például olyan szépet talált mondani ékes magyarsággal, hogy a hallgatóság soraiba egy pillanatra filozofikus csend költözött. Azt mondta az igazgató asszony, hogy Lengyelországban az állam kultúrpolitikája az ottani rendszerváltozáskor azzal a deklarált céllal indult, hogy visszaszerezze a szabadságot. Ezért is került bele a lengyel alkotmányba az a mondat, hogy korlátozások nélkül juthasson hozzá minden állampolgár a kulturális javakhoz. Igen ám, de hogyan?

A holland kulturális titkár, Frans der Wel azt a példát hozta hazájából, hogy egy múzeum kiállítási anyagának meghatározása a múzeum vezetőinek a dolga. Az viszont, hogy a múzeum működjék, a látogatók hozzáférjenek a kiállításhoz, az állam feladata. A beszélgetés e részében jól felismerhető volt, hogy Európa egyik fele már megengedheti magának azt a demokratikus luxust, hogy alapokra, alapítványokra, civil, valamint piaci testületekre bízza, milyen kulturális tevékenységeket, konkrétan milyen műveket, műalkotásokat, kiállításokat, színházi és zenei produkciókat, filmeket támogatnak. Európa másik fele még nem engedheti meg magának mindezt. Egyebek között az is a probléma, hogy a volt szocializmusból lett hirtelen-kapitalizmusban létrejött újburzsoák – szebben-csúnyábban: újgazdagok – szponzorálási, mecénási szokásai még nem alakultak ki. Ez irányú tevékenységük éppoly esetleges, mint meggazdagodásuk mikéntje. De hát esetleges az állam kulturális támogatási rendszerének mikéntje is Európa közepén. Így Magyarországon. Ez rögtön kiderült, miután Pröhle Gergely a kultúra finanszírozásának állami és magánforrásai címet viselő előadása után Hegedűs. B. András, a budapesti '56-os intézet igazgatója kitette a csizmát az asztalra.

Hogy került a csizma a kulturális tanácskozás asztalára? Úgy, hogy Hegedűs B. a finanszírozás tárgykörének ürügyén elmondta: a magyar kormány politikai megfontolásokból lehetetlenné tette az '56-os intézetet, megvonta tőle a támogatást, és átcsoportosította egy a kormány szívéhez közelebb álló és újonnan létrehozott történetkutató műhelyhez. Pröhle Gergely államtitkár nehezen, de jól leplezett sértődöttséggel lépett a mikrofonhoz, hogy válaszoljon. Válaszolt. Azt mondta, a XX. századi történelmet kutató intézet tágabb témakört kutathat az állami finanszírozás jóvoltából: így például nagyobb teret kaphat a holocaustkutatás, a Tanácsköztársaság és az azt követő időszak feltárása, valamint a '45 utáni üldöztetések máig rejtve maradt szálainak felgombolyítása.

Az '56-os csizma asztalra kerülése körül a maga frappáns természetességében kibontakozó Hegedűs kontra Pröhle vita a teljes nézetazonosság hiányában, nyílt polgári légkörben, de a kulturális párbeszéd illemszabályainak maximális betartásával zajlott le. Ne legyünk elégedetlenek. A kis öröm is öröm.

Szigethy András

MEGHÍVÓ

ZWACK UNICUM
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

ÉRTESÍTI TISZTELT RÉSZVÉNYESEIT, HOGY A TÁRSASÁG 1999. ÁPRILIS 28-ÁN (SZERDÁN) 10.30 ÓRAKOR TARTJA ÉVI RENDES KÖZGYŰLÉSÉT.

A közgyűlés helye:

Budapest Kongresszusi Központ
Budapest XI., Jagelló út 1-3.

A közgyűlés napirendje

1. Az igazgatóság beszámolója az 1998. évi gazdálkodásról és az éves beszámoló ismertetése;
2. A felügyelőbizottság jelentése;
3. A könyvvizsgáló jelentése;
4. Határozat az 1998. évi adózott eredmény felhasználásáról;
5. Az 1998. évi mérleget magában foglaló éves beszámoló jóváhagyása;
6. Az 1998. évi, a magyar számviteli szabványok szerint konszolidált mérleg és eredménykimutatás jóváhagyása;
7. Az Alapszabály módosítása;
8. A módosításokkal egységes szerkezetbe foglalt Alapszabály jóváhagyása;
9. Igazgatósági tagok választása;
10. Felügyelőbizottsági tagok választása;
11. A felügyelőbizottsági tagok díjazásának megállapítása;
12. A könyvvizsgáló megbizatásának meghosszabbítása;
13. Felhatalmazás saját részvény vásárlásra;
14. Tájékoztatás a vállalatcsoport szerkezetátalakításáról;
15. Felhatalmazás a BULIV Kft. 100%-os tulajdonában lévő Zwack Kereskedelmi Kft. és Zwack Management Szolgáltató Kft. 100%-os üzletrészeinek megvételére.
6. Egyebek.

A névre szóló törzsrészvények tulajdonosait minden 1000 Ft (egyezer forint) névértékű részvény után egy-egy szavazat illeti meg. A részvényesek közgyűlési jogaikat személyesen vagy meghatalmazott útján és az Igazgatóság által kiállított szavazólappal, vagy ezzel egyenértékű, szavazásra jogosító igazolással (továbbiakban együtt: "szavazólap") gyakorolhatják. A képviseletre jogosító meghatalmazást a Gt. 221. alapján közokiratba, vagy teljes bizonyító erejű magánokiratba (Ptk. 196.) kell foglalni, és a szavazólap átvételére jogosító igazolást megelőzően át kell adni.

A közgyűlésen való részvétel és a szavazás feltétele a névre szóló részvény tulajdonjogának bejegyeztetése a vállalatnál vezetett részvénykönyvbe legkésőbb 1999. április 16-ig, valamint a részvény(ek), ill. a letétbe helyezett részvény(ek)ről a letéti igazolás, továbbá meghatalmazott képviselő eljárása esetén a meghatalmazás átadása az Igazgatóság által kijelölt közgyűlési regisztrációs bizottság részére, a közgyűlés napján és helyén 8.30 és 10.00 óra között.

A Társaság felhívja azon részvénytulajdonosok figyelmét, akiknek részvényei a Központi Elszámolóház és Értéktár Rt.-nél (KELER Rt.) vannak letétben, hogy a KELER Rt. által kiadott letéti igazolás alapján, személyesen vagy megbízott brókercég útján a közgyűlés előtt kezdeményezniük kell a részvénykönyvi bejegyzést a Társaságnál az Alapszabályban előírt módon. A részvénykönyvi bejegyzés a közgyűlés előkészítése miatt 1999. április 19. napjától a közgyűlés befejezéséig szünetel.

A Társaság - az igazolásban meghatározott zárolás időtartamára szóló érvényességgel - részvénykönyvi bejegyzést foganatosít az üres forgatmánnyal ellátott részvényre is, ha a részvénykönyvi bejegyzést kérelmező az üres forgatmánnyal ellátott részvényre vonatkozó tulajdonjogot (i) a KELER Rt. letéti igazolásával, vagy (ii) a KELER Rt. igazolása alapján Magyarországon bejegyzett bank vagy értékpapír-forgalmazó cég által kiállított, cégszerűen aláírt letéti igazolással igazolja.

A közgyűlési előterjesztések 1999. április 14-től munkanapokon 9.00 és 13.00 óra között a Társaság Controlling Igazgatóságán megtekinthetők.

Amennyiben a közgyűlés a megjelentek által képviselt részvények számára tekintettel nem lenne határozatképes, a megismételt közgyűlés időpontja 1999. április 28. 12 óra, azonos helyen és azonos napirenddel. Ez a közgyűlés a megjelent részvényesek számára tekintet nélkül határozatképes.

A Zwack Unicum Rt. 1998. évi, a magyar számviteli szabványok szerint elkészített éves beszámolójának főbb adatai az alábbiak (a mérleg szerinti eredmény soron az adózás utáni, de a fizetett osztalék előtti eredmény szerepel):

MÉRLEG

	(eFt-ban)
Befektetett eszközök	**2 425 743**
ebből: Immateriális javak	11 515
Tárgyi eszközök	436 379
Befektetett pénzügyi eszközök	1 977 849
Forgóeszközök	**6 622 419**
ebből: Készletek	1 842 249
Követelések	4 644 985
Értékpapírok	106 877
Pénzeszközök	28 308
Aktív időbeli elhatárolás	**14 958**
ESZKÖZÖK ÖSSZESEN	**9 063 120**
Saját tőke	**4 218 394**
ebből: Jegyzett tőke	2 000 000
Tőketartalék	264 044
Eredménytartalék	160 262
Mérleg szerinti eredmény	1 794 088
Céltartalékok	**119 442**
Kötelezettségek	**4 674 185**
Passzív időbeli elhatárolások	**51 099**
FORRÁSOK összesen	**9 063 120**

EREDMÉNYKIMUTATÁS „A" 1998 *(eFt-ban)*

Értékesítés nettó árbevétele	**2 514 860**
Egyéb bevételek	23 938
Aktivált saját teljesítmény értéke	5 388
Anyagjellegű ráfordítások	1 383 065
Személyi jellegű ráfordítások	227 740
Értékcsökkenési leírás	30 771
Egyéb költségek	245 045
Egyéb ráfordítások	172 905
Üzemi tevékenység eredménye	**484 660**
Pénzügyi műveletek eredménye	1 426 977
Szokásos vállalkozási eredmény	**1 911 637**
Adózás előtti eredmény	**1 904 446**
Adózott eredmény	**1 794 088**
Javasolt osztalék	
Mérleg szerinti eredmény	

Az igazgatóság az 1998. évre 1 200 000 000 Ft osztalék (a névértékre vetítve 60%) megállapítását és kifizetését javasolja.

A társaság auditált mérlegét a közgyűlés hagyja jóvá és a fizetendő osztalék végleges összegét a közgyűlés határozza meg.

1999. március 25.

Zwack Unicum
Likőripari és Kereskedelmi Rt.
Igazgatósága
(H-1095 Budapest, Soroksári út 26.)

BUDAPEST 23
30. 11. 00
AL-I/175

MAGYARORSZÁG
026
FORINT

A Tölgyfa Galéria meghívja Önt

BÁNFALVI ANDRÁS

Ékszerdoboz c. könyve bemutatójára,
melyet 2000. december 8-án,
pénteken 18 órakor tartunk
a Tölgyfa Galériában.
(1027 Henger utca 2., a Margit híd budai hídfőjénél)

A könyvet bemutatják:
Pohárnok Mihály designer
Janáky István építész
Péter Vladimir fémműves tervező

hang-montázs:
Mátrai Péter építész, zeneszerző

2000. december 22-ig a könyv
képeiből rendezett kiállítás
megtekinthető, valamint a könyv
megvásárolható a galériában.

TÖLGYFA galéria

Lóska Lajos
Budapest
Felső Zöldmáli út 61-65/a.
1025

Bánfalvi András: Nyakék, 1997 (mammutcsont, vízilófog, ezüst, rozsdamentes acél, selyem), 110x41x8 mm

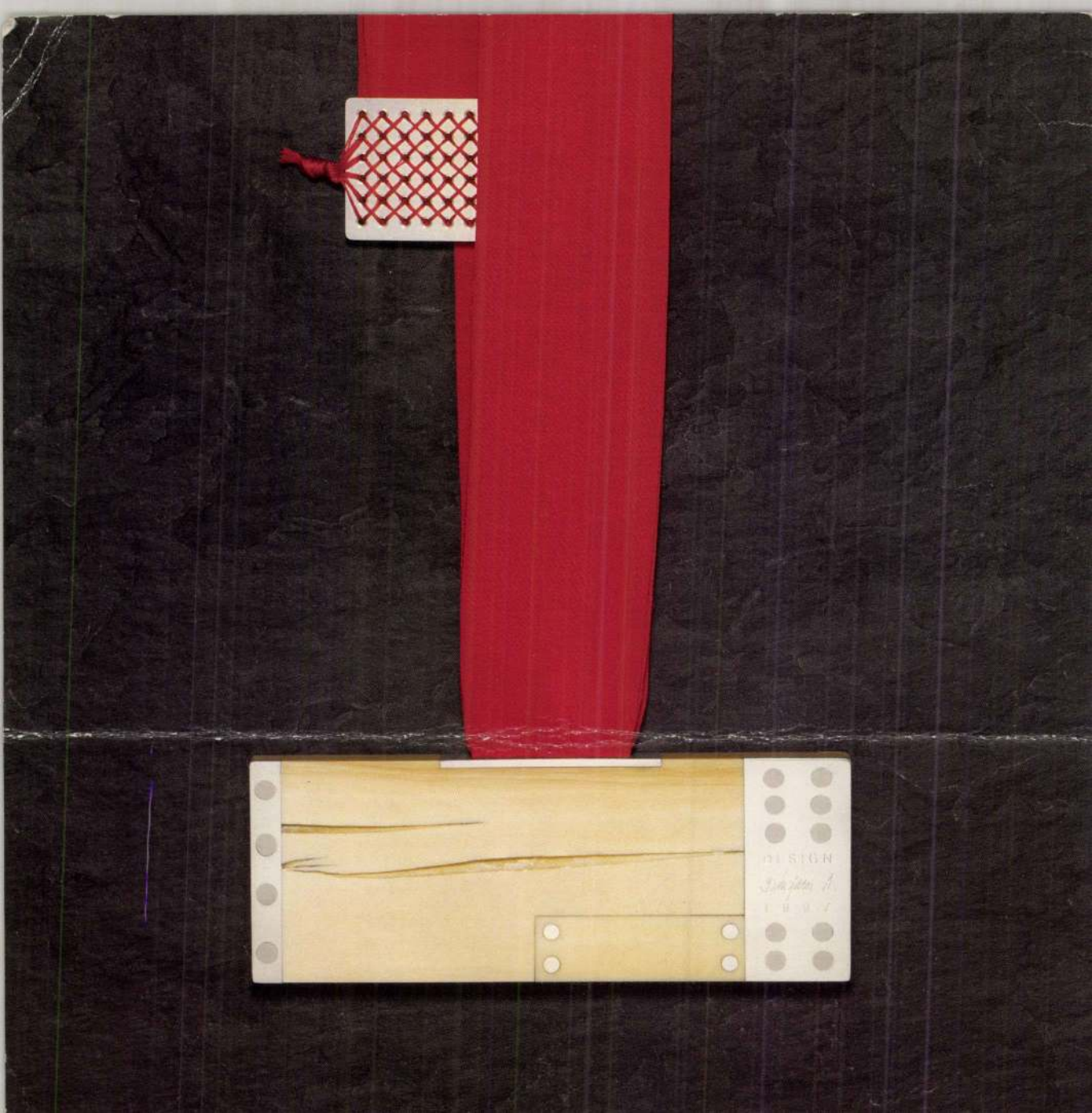
DESIGN

Bánfalvi András

ötrösmüvész

Fiatal Sparmüveszek Bemutatója

Derkovits-t. 1974

BÁNFALVI ANDRÁS

Budapest, Háromszék u.32-34/2
H-1118

1948-ban született Jászberényben.
1973-ban fejezte be tanulmányait a Magyar Iparművészeti Főiskolán /Ötvös szak/

Csoportos kiállítások:

1981 II. Ötvös és Fémműves Quadriennále, Miskolc
1984 Jewellery From Hungary ELECTRUM Galéria, London
1988 Amulett és Talizmán, Städtisches Múzeum, Schwäbisch Gmünd, Pforzheim, Hannau, Bonn, Freiburg, Berlin
1989 Die Famination des Materials. 41. Internationalen Handwerksmesse, München

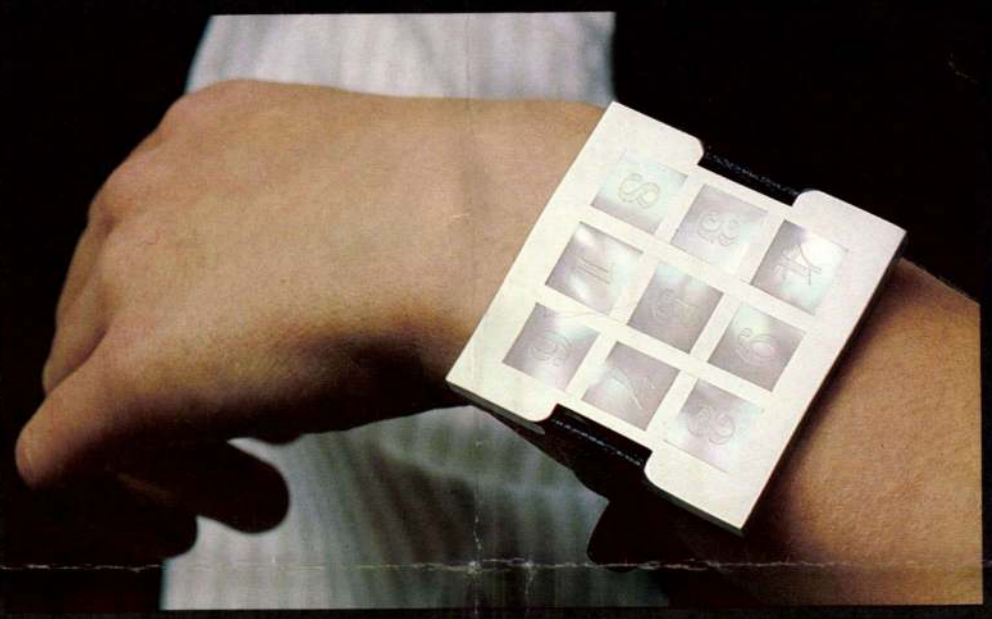

Fotó: Kollányi Gyula

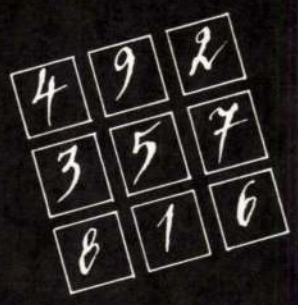

RAJZ HELGA ESZTER

Budapest, Gróza rkp.11. H-1013

1965-ben született Budapesten.
A Magyar Iparművészeti
Főiskola harmadésves hallgatója
/Fémműves szak/.

Csoportos kiállítása:
1987 AURIFLEX '87,
Nemzetközi ötvös-ékszer
kiállítás és verseny,
Vigadó, Budapest

Kalaptűk / Hutnadeln

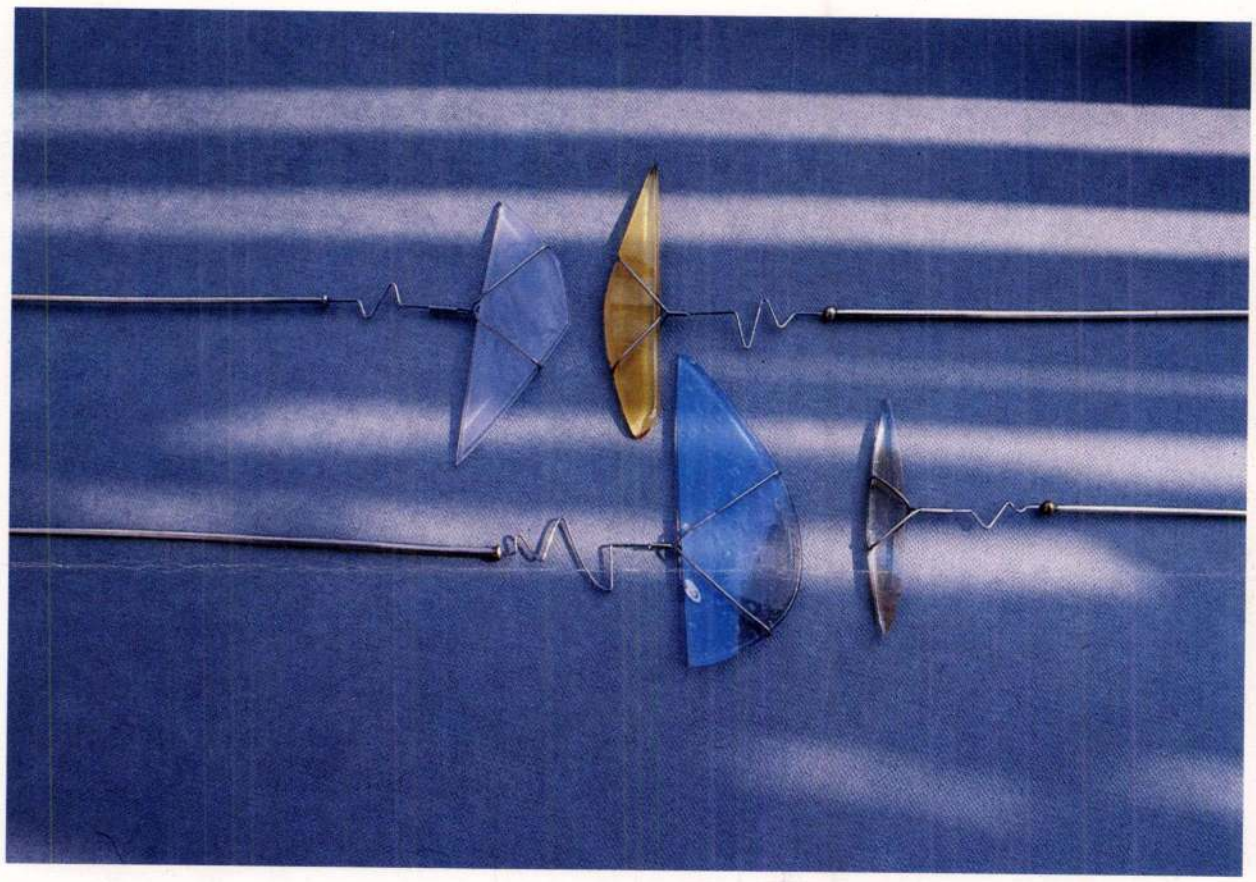

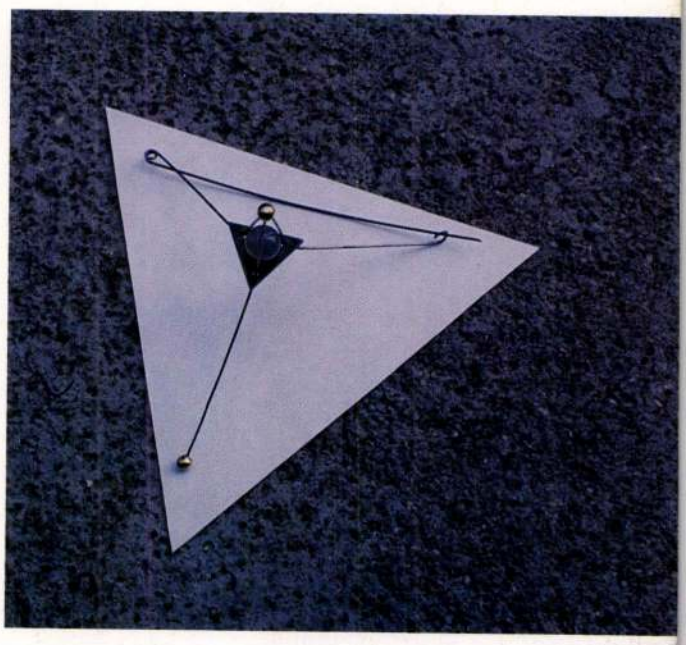

BAINFALVI ANDRÁS

Magyar Sparmű. 2003/4.

25. old.

ilep-Kner lev. 13o-132.p.

szignetjével díszitett levélpapíron.

Bánfalvi András

Magyar Iparművészet az
ezredforduló 2003
224.

Bánfalvi András

Magyar Iparművészet az
ezredfordulón 2003

137.

BÁNFALVI ENDRE (építész)

Várady J * Dunamellék ref templ 1

Gyoma, 1993

178.o.

```
blk= kue
3000= 00605876
3100= Decsi, Ilona
3ref= Decsi, Ilona
refe= MagyFestAdat, 1988
3140= f
3162= Maler &
Graphiker
2194= Ungarn
3200= Ungarn
3270= 1950
3290= Budapest
3360= 1985
3420= Budapest
309a= GEA, Printmakers, 1985;
Mu^BSv□let, 1985;
MagyFestAdat, 1988
kenn= hg
redk= Nov ky, A^B0gnes
9906= un
9908= H
katg= 4
9900= 16.08.99
revi= created 3 Jul 1998/BRANDT
9990= xxx0
dzw= 98 05 11 f
```

Lador

1021

Bánfalvi Éva

Művészet a lakásban

Küzdelem a giccs ellen

Sajnos, sok lakásban selejtes, ízléstelen képek, tárgyak alkotják „a lakás díszét". Vásárlóik csak árakat figyelnek, hozzáértésük azonban hiányzik, hogy megállapíthassák: értékes vagy értéktelen árut vásároltak-e. Ezért helyes, ha az illetékes vállalatok, melyek zsürizett, a Képzőművészeti Alap által jóváhagyott alkotásokból kiállításokat rendeznek, hogy a közönség megismerhesse az értékes műveket, és idővel különbséget tegyen a művészet és a giccs között. A városokban, egyes kézimunka kirakatokban, sőt üvegáru üzletekben, községekben pedig a búcsúk és vásárok idején az ajándékozó vásárló szinte kizárólag giccsel találkozik.

Részlet a kiállításról (Lobenwein felvétele)

Sopronban, az Ady Endre Művelődési Ház nagytermében kiállítást rendezett az Iparművészeti Vállalat. Nem kevesebb, mint 904 kerámiát láthatott a közönség. Valamennyit zsürizték és a vásárlónak vagy ajándékozónak bizonyára örömöt jelent majd egyik vagy másik váza, plakett, fali maszk, virág, hamutál, figurális alkotás.

Nehéz volna a szigorú zsüri által kiválogatott művekből rangsort felállítani. Mégis néhány nagyon szép alkotásról szólni kell. Ilyen *Bánfalvi Éva* fali maszkja, *Gyarmati György* vázái, *Pázmándi Antal* két busó maszkja, *Galambos Edit* faliképe, *Tatay Mária* tálja. Örültünk a kiállításnak és bízunk abban, hogy az üzletekben elsősorban ezekből válogathat a közönség. Legyen a jelszó élő, illetőleg váljon élővé: művészetet a lakásba!

(r)

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi S. u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

KISALFÖLD

Szép, virágos otthon

A PAPAGÁJVIR

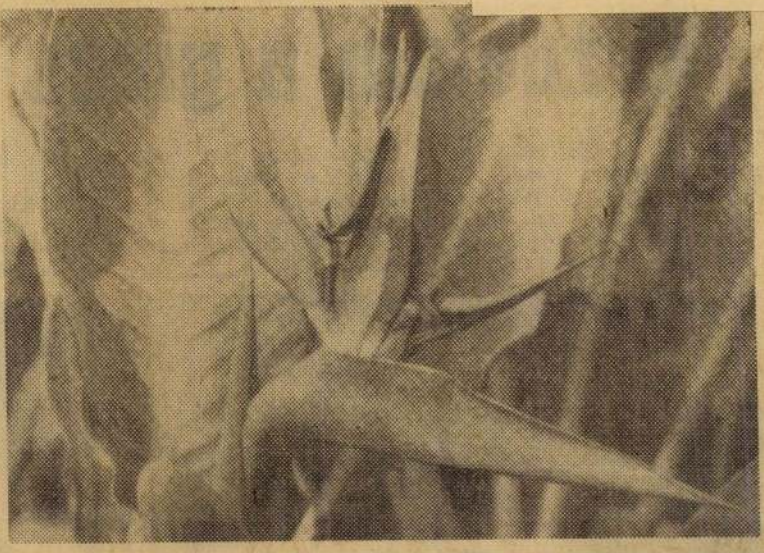

A Fokföldről származó papagájvirág 2 méterre is megnő, mérsékeltházi dísznövény, bőrnemű, tojásdad levelekkel. A hosszú száron nyíló, különleges alakú virágok narancssárgák és égszínkékek, zöld virágtakaróból nyúlnak ki. Télen novembertől tavasz végéig nyílik. Idősebb növényeken a virágzatok száma a harmincat is eléri. A Földközi-tenger környékén szabadban is termesztik és nemesítésével elsősorban ott foglalkoznak. A magpopulációban az egyes növények lényegesen eltérőek, különösen a virágzatok számában. Az üvegházi termesztés számára elsősorban a sokvirágú egyedek alkalmasak, ezeket tősztással szaporíthatjuk.

A papagájvirágot nálunk legjobban növényasztalra kiültetve, nagyobb légterű mérsékeltházban termeszthetik. Az inkább kötött, tápdús talaj alatt jó vízelvezetőről gondoskodjunk, mert gyökerei a stagnáló nedvességre rendkívül érzékenyek.

Több évi egy helyben állás után a növényeket át kell ültetni és ezzel egyidejűleg kerülhet sor a szaporításra.

A virágzás időpontját úgy módosíthatjuk, ha a növényeket virágzás előtt hűvösebben és szárazabban tartjuk.

Következik: A CALLA

Halfilé paradicsomos mártásban

Hozzávalók: 600 g fagyasztott halfilé, só, 100 g vaj, 1 kanál sima liszt, 1 doboz sűrített paradicsom, reszelt citromhéj, citromlé, egy kevés cukor.

A halat szeletekre vágjuk, megsózzuk, összetekerjük és fehér fonallal összekötjük. Serpenyőben vajat olvasztunk, a göngyölt hússzeleteket egymás mellé rakjuk és puhára pároljuk. Azután lisztből és vajból világos rántást készítünk, egy kevés vízzel felengedjük, beletesszük a sűrített paradicsomot, a reszelt citromhéjat és citromlevet, megsózzuk, megcukrozzuk, felforraljuk, majd a halra öntjük. Az egészet néhány percre a sütőbe tesszük, de nem sütjük, csak kissé átforrósítjuk. Főtt burgonyával vagy makarónival tálaljuk.

Családi jelenetek statisztikája

Mások a mi körülményeink, de érdekes és tanulságos ez a kis tudósítás.

A Los Angeles-ben lakó Norman Smith amerikai férj 40 éven át naponta mindent feljegyzett, ami közte és a

A veszekedések oka	Hányszor okozott vihart?
Nem volt kész idejében vagy nem sikerült az étel	1897
Az asszony pénzt kért a férjétől, vagy nem tudott kijönni a háztartási pénzből	1457
A borotválkozáshoz nem volt elég meleg a víz	734

A Profil építőipari hírlevél híreiből

Dinamikusan bővül az építőipar
Februárban igen nagy ütemben, éves szinten 26,6 százalékkal nőtt az építőipari termelés. Az ágazat az előző hónaphoz képest is kimagasló, 7,4 százalékos bővülést produkált. Úgy tűnik tehát, hogy az építőipart továbbra is elkerüli a dekonjunktúra, amely az ipart általában jellemzi. A KSH közlése szerint főleg a Nemzeti Színház, a Budapest Sportcsarnok, csatornaberuházások, valamint az útépítések húzták az ágazati teljesítményt.

ÉVOSZ közgyűlés az EU fényében
Az EU-csatlakozással összefüggő, a hazai vállalatokat érintő kérdések is szerepeltek az Építési Vállalkozók Országos Szakszövetsége (ÉVOSZ) közgyűlésén. A többségi külföldi tulajdonú építőipari cégek tavaly is meghatározó súlyt képviseltek az építési-szerelési piacon. A kis- és középvállalkozások a garanciaadási kötelezettségek miatt versenyhelyzetbe sem tudnak kerülni. További általános gond: a számlákat a megrendelő nem fizeti ki az építési vállalkozónak. Az építőipari művezetőhiány orvoslása folyik, megkezdődött ugyanis a képzés előkészítése. Ez az idei év egyik fontos eseménye lesz.

Több mint húszmilliárd jutott fürdőfejlesztésre
A Gazdasági Minisztérium (GM) a Széchenyi terv keretében 2001-ben a korábbinál jóval nagyobb összegű állami támogatást adott a turizmusnak, ennek révén mintegy 130 milliárd forint értékű beruházás indult meg a tárca adatai szerint. A nagyobb projektek között 43 gyógyfürdő és 5 gyógyszálloda építése, 11 vár és kastély felújítása, 4 kongresszusi központ kialakítása, valamint 89 vallásturisztikai helyszín bővítése szerepel. Csak fürdőfejlesztési pályázatokra több mint 20 milliárd forint vissza nem térítendő támogatást osztott szét a GM.

Nem épülnek toronyházak Budapesten
A Fővárosi Közgyűlés a toronyházak engedélyezésének korlátozása mellett döntött. A rendelet megkülönböztet magasházat és toronyházat: az előbbi legmagasabb pontja nem érheti el az 55 métert, az utóbbiak közé az ennél is magasabbak sorolhatók. A jogszabály hatálybalépésétől az úgynevezett átmeneti zónában építhető magasház, ami Pesten a Hungária körút vonalától kifelé eső területeket, és a Csepel szigetcsúcsot jelenti. Toronyház viszont itt sem építhető. Kivételt az a néhány telek jelent, amelynek 200 méteres körzetében már állnak 55 méternél magasabb épületek. Az új toronyház magassága azonban itt legfeljebb 55 méter és a meglevő magasépület legmagasabb pontjának átlaga lehet. Így Angyalföldön például, ahol a 75 méteres nyugdíjfolyósító intézet mellé egy 90 méter magas felhőkarcolót terveztek, a befektetőknek meg kell elégedniük a 65 méteres magassággal.

Építőipari nívódíj a csepeli erőmű építéséért
A Csepel II. Erőmű építőinek Építőipari nívódíjat adományozott az ÉVOSZ és az ÉTE. A Mérnöki és mélyépítési létesítmény kategóriában nyertes erőmű munkálataiban a KÉSZ Kft. Híd és szerkezei üzletág egységei vettek részt.

A 2002. ÉVOSZ-ALUTA Építészeti és Építési Nívódíjak
Az ÉVOSZ Alumínium Ablak és Homlokzat Tagozata alapította meg az ALUTA Nívódíjat, amellyel arra vállalkozott, hogy az adott évben alumíniumszerkezettel tervezett és megépített épületek közül kiemelje a legjobbakat. A 2002. ALUTA Építészeti Nívódíjat a Kertész Építész Stúdió Kft. kapta az Info-Parkban lévő Matáv kutató-fejlesztő épület tervezéséért. A 2002. ALUTA Építési Nívódíjat az Alukol Kft. nyerte el az általa kivitelezett „Osztrák Iskolával".

ELSŐ
kézből származó, exkluzív információk
az építőipari piacról

EGYEDÜLÁLLÓ
módon rendszerezett, áttekinthető,
teljes körű sajtószemle:

PROFIL

a gyors tájékozódás hatékony eszköze.

Kéthetenként friss hírek
– építőipari piaci trendekről
– jogszabályváltozásokról,
– építőipari cégek tevékenységéről,
– szakmai eseményekről.

Kérem, küldjék el részemre
a Profil Építőipari Hírlevél
ingyenes mutatványpéldányát.

Név: ... ...

Cég: ... ...

Cím: ... ...

Telefon/fax: ... ...

Visszajelzését juttassa el
a BertelsmannSpringer Magyarország címére:

1124 Budapest, Németvölgyi út 114.
Tel.: 319-3006, Fax: 319-3003
e-mail:mail@bertelsmann.hu

Kultúra, park és az építészeti gödör

Interjú az Erzsébet téri park tervezőivel

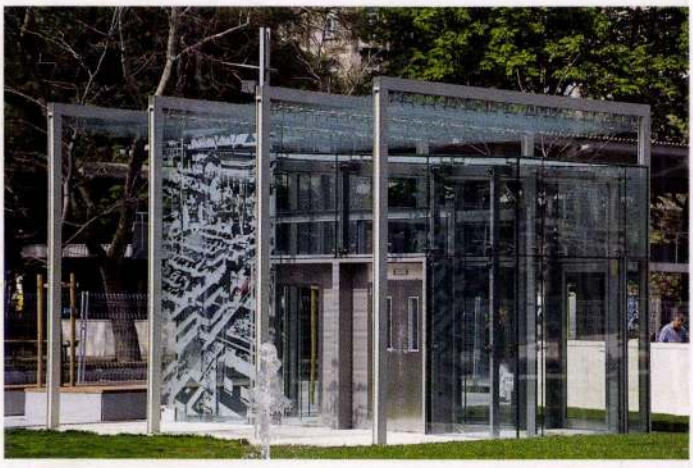

Osváth Gábor: Körülbelül 2 éve nyertétek a pályázatot. Ennyi idő távlatából hogy látjátok, miért pont a ti munkátok lett győztes?

Bánfalvy Koppány: Kevesen pályáztak, ha jól tudom, öten adták be végül. Szerintem a többiek nem jó irányból fogták meg léptékében a feladatot. Akik szerintem építészetileg értelmes dolgot csináltak, azok túllőttek a célon, sokkal összetettebb és drágább házat hoztak össze. A kormánynak az volt az érdeke, hogy viszonylag egyszerűen és gyorsan, a választásokig elkészüljön az épület. Ők is hajlottak az egyszerűbb megoldásra. Amit letettünk, az egyszerűbb volt, de nem kevesebb, hanem másként nyúlt a területhez. Kevesebbet kellett bontani. Amit látott a zsűri: egy egyszerű ház, inkább park jellegű, de építészetileg is volt mondanivalónk, így mindenki megtalálta a neki tetsző részt, mindenki fölvállalhatónak érezte.

O.G.: Köztudott, hogy zajos előzménye volt ennek az építkezésnek. Bán Ferenc győztes pályázati terve alapján elkezdődött a Nemzeti Színház építése. Kormányváltás, építkezés leállítása, új tervpályázat. Mi az építészeti haszna, hogy nem épült be ez a telek, park maradt, illetve hogy nem épült meg a Bán Ferenc-féle Nemzeti Színház?

Bikki István: Elindultunk a pályázaton, és ezzel nem foglalkoztunk. Egy esélytelen, jó kis agygyakorlat volt. Nem úgy indultunk neki, mint leendő győztesek. Később a Fővárosi Tervzsűrit is igen megakasztotta, hogy házat kell építeni, vagy parkot. Ez építészeti felfogás kérdése. Van az urbánus vonal, aki azt mondja, hogy igenis itt háznak kell lenni, igenis az Andrássy út szervező erő. Aztán van a másik csoport, aki azt mondja, hogy ahol lehet, ott fel kell szaggatni a nagyon sűrű beépítést. Én a második csoporthoz tartozom. A Nemzeti Színház-pályázaton láttam jó házakat, de szerintem jobb itt egy park. Szüksége van a városnak parkra. Az Andrássy út nem olyan jelentős, ahonnan át kell venni dolgokat.

B.K.: Szerencsésebb lett volna, ha elsőként olyan pályázatot írnak ki, ami azt hivatott eldönteni, hogy ide mit kell építeni, és csak azután készül el az a rendezési terv, ami meghatározta a mi munkánk kereteit. Innentől kezdve, őszintén megmondom, engem nem foglalkoztatott az, hogy ide házat építsünk vagy sem. Gyors volt a tempó, lépést kellett tartanunk.

Boór András: Nem is tudom, hogy szívem szerint ide házat vagy parkot építenék. Én később csatlakoztam a csapathoz. A pályázaton való indulás mégiscsak egy állásfoglalás. Vagyis ha arra gondoltok, hogy ház, akkor házat terveztek.

B.K.: Az adott feladatra amire mi ezt a választ adtuk. Nem az volt a feladat, hogy eldöntsük, hogy ház vagy sem. Úgy érzem, hogy a pályázaton valami olyasmit vártak, amit mi adtunk be. Nyilván nem feltétlenül pont ezt kellett előadni, lehet, hogy most már máshogy csinálnám. Az a másik két ház, amelyik még jó volt, összetettebben adta elő ugyanezt.

B.I.: A Virág Csabáék tervein folyamatosan épület szerepelt, csak süllyesztve.

B.A.: Magánvéleményként: jobb, hogy park. Szerintem hiba volt oda elhelyezni a Nemzeti Színházat. De hiba volt leállítani is, mert abban konszenzus volt, tehát hibás lépések sorozata történt. Nem is számítva azt a kérdést, hogy egyáltalán szükség van-e Nemzeti Színházra. Már a Nemzeti Színház-pályázaton a pályázók által feltett 160 kérdésből 140 azzal foglalkozott, hogy

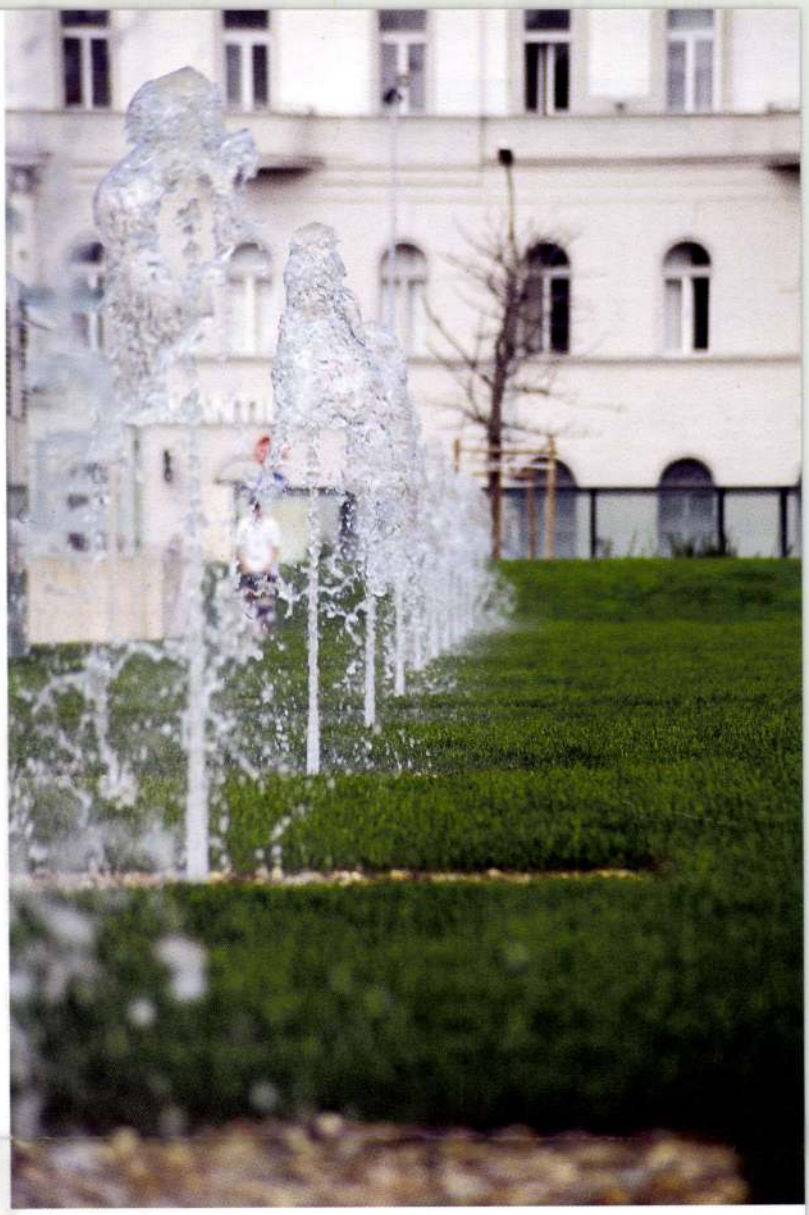

a beépítési mutató miért van 80%-ra korlátozva . Mert már azt a pályázatot is úgy írták ki, hogy nem előzte meg előkészítő pályázat, amit Magyarországon sajnos egyébként is ritkán írnak ki. Ilyen jelentőségű helyszínen, nem értem, hogy miért nem előzi meg a rendezési terv elkészültét egy olyan építészeti tervpályázat, ami alapján lehet érdemben dönteni. Amikor terveztük a parkot, kiderült, hogy a rendezési tervben nagyon sok olyan pont van, amit nem gondoltak végig. Azt mondták, kezeljük rugalmasan. Ez mind annak a következménye, hogy úgy szabályozták a terület építését, hogy nem előzte meg konkrét tervpályázat, aminek lettek volna bizonyos tanulságai. Kell-e ház? Ha mégsem, akkor mennyit lehet beépíteni?

Én örülök, hogy nem épület került ide, nem mintha a Bán Feri színházával bármi bajom lenne, vagy nagyon szeretném. Arról is megvan a véleményem. Ettől függetlenül nagyon furcsa, hogy a felmerülő kérdések elsősorban városrendezési elvekről, városszervező elemekről szóltak. Bezárni a Kiskörutat, az Andrássy utat. Ezt egy ház szerintem sokkal rosszabbul tudja megoldani egy ilyen elrontott helyzetben – mert ez igenis egy elrontott helyzet –, mint egy semleges park. Lehet, hogy ez a korosztályunk jellemzője, nem vagyunk eléggé bátrak.

Sokan kérdezték tőlem, hogy milyen érzés a Bán Ferinek a félig ottmaradt házával dolgozni. Én is azt mondom: ez egy feladat.

Nagyon rosszul esett – illetve mosolyogtam rajta –, hogy az egyik tervzsűrin az egyik építész, akit én tényleg kedvelek, legalábbis a munkáit, azt mondta: „szolgalelkű építészek mindig lesznek, akik megvalósítják a hatalom elképzeléseit." Közben kiderült az összes tervzsűrin, hogy mind a két oldalon vannak hívek, és nem teljesen agyament dologról szól a megbízás. Furcsa volt, hogy leszolgalelkűztek, amikor gyakorlatilag egy adott feladatra próbálta a társaság a lehető legjobb választ adni. Lehet, hogy a kérdésfelvetés rossz volt, de akkor is a legjobb választ akartuk adni. Azon lehet vitatkozni, hogy ez hogy sikerült, de azon nem, hogy „mi lett volna, ha", mert ez föl sem merült. Amikor a pályázat alapján megbízás született, az már egyértelműen erre a beépítésre szólt. Mindenkinek lehet saját véleménye arról, hogy ennek a területnek mi lenne jó, ez mindenkit foglalkoztat. A tervzsűrik nagy részén is az emberek nagy többsége ezzel a kérdéssel foglalkozott a letett munka helyett. Ami egyrészt szerencse volt, mert nem a mi munkánkon ment a gyúrás, másrészt teljesen elképesztő, hogy a hazai építészakma elitje nem képes azt fölfogni, hogy adva van egy helyzet, amin már késő siránkozni, kihívták őket a táncparkettre, hogy véleményezzék, bírálják kőkeményen ezt a tervet. Ezt a tervet és nem egy másikat. És nem született érdemi bírálat, annak ellenére, hogy nagyon sok tervzsűri volt.

B.I.: Az opponensek véleményét lehetett hasznosítani, és Cságolynak is volt egy értelmes hozzászólása. De ezt úgy képzeld el, hogy százból egy. Alapvetően azzal vitatkoztak az Eltértől kezdve a Janákyig, hogy ide mit szabad építeni, hogy szabad építeni. Akik alapvetően tanácsot adtak, vagy megpróbálták elvinni jobb irányba a tervet, azok voltak, akik fel voltak kérve opponenciára. Még Cságoly, aki nem dicsérte a tervet, próbálta a saját szája íze szerint igazítani, de legalább nem foglalkozott azzal, hogy ő vagy mások ide házat terveztek korábban, kizárólag azzal, hogy van itt egy terv, amit meg kell bírálni.

O.G.: Azt láttam, hogy a különböző tervfázisokban – alapelrendezésben nem, de – néhány elég fontos részletében alakult, átalakult, formálódott a tervetek. Gondolok a tervpályázat sok elszórt kockájára, ami aztán megfogyatkozott, és a buszpályaudvar felőli sétány kvázi térfalává vált.

B.K.: Az üvegdobozok a pályázattól folyamatosan ott vannak és igazából el se mozdultak. Az igaz, hogy máshol is voltak ilyen kockaszerű valamik, amik a pályázatban egy...

B.A.: Ki kellett tölteni a lapokat grafikával...

B.K.: Igen, ami utána tisztult és egyszerűsödött.

B.A.: Ha a pályázat részletezettségében dolgoznánk fel a mostani tervet, akkor üres lenne a lap.

B.I.: Ahogy szerveződött alul a funkció alapján a tér, úgy rendbe rakódtak a kockák, és az ajánlati tervtől már nem nagyon változtak.

B.A.: Az ajánlati terv-vázlattervben már az összes eleme szerepelt az épületnek, és tulajdonképpen kívülről nem nagyon változott. De igazából kívülről a pályázathoz képest sem. Nyilván voltak rajta olyan elemek, amik pályázati ötletek. Egy pályázati tervben sokkal több dolog van benne általában, mint ami megvalósul. De még az is fontos volt a pályázatban, hogy három területet összehozott, kár, hogy ez kikerült a történetből. Nem is elsősorban az Erzsébet tér buszpályaudvaron túli része, hanem a Deák tér felőli.

B.I.: Az elvi engedélyt az egész területre kellett leadni.

B.A.: Úgy írták elő, hogy ha ide valaki valamit építene, akkor az egész területre kell koncepciót adni. De a teljes koncepció a pályázati tervben jobb volt szerintem.

B.K.: Az elvi engedélynél már tudtuk, mi fog megépülni. Az Erzsébet tér klasszikus részére mi sokkal maibb parkot képzeltünk

volna el, aztán az elvi engedélynél a mostani parkba már csak „belepiszkálás" volt az elképzelésünk, illetve a KSzT-ben kért funkciókat elhelyeztük.
A pályázatunk szerint megmarad hagyományosabb parknak az Erzsébet tér klasszikus része, és az új épület és a Deák tér együttműködő modern parkként funkcionál. A Harmincad utcát szerettük volna olyan kiemelt szegélyes közlekedősávvá tenni, ahol csak a buszok járnak át. A Főváros, a Közlekedési Ügyosztály hallani sem akart róla, hogy megszüntetjük ezt az útszakaszt. És annyira gyorsan kellett a terveket produkálni, hogy a küzdelmet nem lehetett felvállalni. Decemberre engedélyezési tervnek kellett lenni.

O.G.: Térjünk rá arra, ami elkészült. Nyilván nagyon nehéz egy meglévő szerkezetbe beilleszteni egy másik funkciót. Volt valami bravúrkodás a meglévő szerkezettel?

B.I.: Mi a belső bélésfalakat bontottuk volna, és hagyományos, szintről szintre építkezést terveztünk. Az Architekton azzal nyerte el a kivitelezést, hogy új statikát készítettek az egészhez. Úgy készült az új statika, hogy a meglévő födémből kivagdalta a kétszintes pillérek helyeit, kizsaluzta. Elkészült a kétszintes pillér, arra behúzta a zárófödémet, azon már tudott szigetelni, illetve elkezdhette a felszíni munkákat, miközben a bontógépek kikapkodták belülről a közbenső födémet, ezáltal időt tudtak nyerni. Ennyi bravúr volt benne, de ezt is a kivitelező merte megcsinálni. Annak idején mi is tárgyalgattunk róla, csak nem tartottuk a legjobb megoldásnak.

B.K.: Az idő miatt itt a legegyszerűbb, legbiztosabb megoldásra törekedtünk, mondván, hogy ez úgyis kivitelezési technológia, a kivitelező a saját felkészültségét figyelembe véve fog tudni más alternatívát adni.

B.I.: Másban nem nagyon lehetett bravúrkodni, mert elvágták a résfal horgonyait. Tehát van egy résfal, ami befelé dőlne, ezt meg kell támasztani. Ami bravúr még van, az később került be, függetlenül a meglévő szerkezettől – ez az üvegfödém.

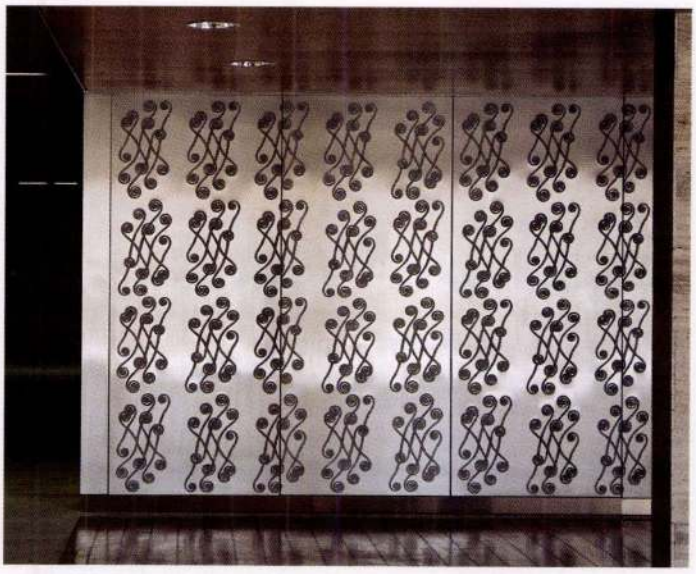

O.G.: A kiviteli tervlapokon sok részletet láttam, a lejárati kőkiosztást, darabonként konszignálva, vagy bent a betonfelület zsalukiosztását, amikből más lett. Nem volt hiányérzetem a lejárat kőburkolatával addig, míg nem ismertem meg a tervlapot, viszont már akkor sajnáltam, hogy nem az készült. Mi volt az oka, hogy a kivitelezés során így átalakulhattak részletek?

B.I.: A magyar kivitelezők. Az egész kivitelezésre rányomta a bélyegét, hogy ez rohammunka volt. Egyszerűen nem volt idő a kivitelezővel szemben igazi szankciókat alkalmazni, a kivitelezőt rászorítani arra, hogy megcsinálja azt, amit kellene neki. Sokat vesztett emiatt a ház.

O.G.: Az épületnek nincs még üzemeltetője, és a funkciója sem pontosan tisztázott. Ez nem új helyzet, tudtátok a tervezési folyamat alatt. Meg tud felelni az épületetek összes eleme, részlete, tere a feltételezhető elvárásoknak?

B.K.: Milyen elvárásoknak?

O.G.: Hogy esetleg étterem kerül a fogadótérbe, konferencia-központ, kulturális központ készül?

B.A.: Volt a pályázathoz egy program, ennek kellett megfelelni. Közben merült fel, hogy esetleg csak az épület külseje készüljön el, nem azért, mert sóherkodik az állam, hanem azért, mert ez szakmailag messzemenőkig támogatható ötlet volt. Annyi készüljön el az épületből, hogy azt minél inkább jól lehessen piacilag hasznosítani. Egyik tervzsűrin született az a döntés, hogy az építészeti arculat beindítása érdekében készüljön el az előcsarnok. Úgy lett végiggondolva, hogy ez egy állandóan nyitva tartó ház. Például nagyon jó könyvnapokat vagy filmfesztiválokat lehetett volna benne tartani, és az épületnek a Deák tér felőli szárnya, ami üzleti szempontból jól hasznosítható tér az biztosíthatta volna a fenntartás költségeit. Az állam és főváros közti megállapodás ennek valamilyen szinten ellentmond.
Nem tudom, hogy kell ezt óvatosan kifejezni, de volt egy előírás, hogy márpedig ezt privatizálják. Engem teljesen meglepne, ha ez privatizált épületként így tudna működni. Tehát, ha kérdésedre válaszolok, semmire nem jó azon kívül, mint amire ki lett találva.

B.I.: Ezt lehet hátralépésnek, de előrelépésnek is felfogni. Bejött az előcsarnok kialakítása, mert ha még ez sem történik meg, akkor aztán annyira szabad a gazda, hogy elmehet rossz irányba is az egész. Sajnos még mindig elmehet rossz irányba, mert mondhatja azt a vevő, hogy neki ez nem kell, és szétveri. Van egy csoport, akinek nagyon tetszik egyrészt a parkoló miatt, másrészt mert jó helyen van, és ők akarnak egy nagy éttermet fent, a felülvilágítón keresztül adnák le az ételt.
Alapvetően az lenne a legjobb, ha nem privatizálnák, hanem üzemeltetésre adnák ki. A tulaj-

Képes napló a szabadságról

Jó, nem törvényszerű, hogy egy újságíró, író édesanya és egy operaénekes édesapa gyermeke biciklis futár lesz, de azért van ilyen. A Washingtonban élő Andy Zalán esetében például így történt. Na és hol van a génekben átörökített művészi hajlam, hol az alkotókedv, kérdezhetnénk joggal. A harmincéves fiatalember azért ennek sincs híján, mert egyik szerelme ugyan a kerékpár, a másik azonban a fényképezőgép. És most nem az számít, papírja van arról, hogy fotóművész, inkább az, hogy farzsebében állandóan ott hordja kicsi fényképező masináját, és miközben levelekkel, csomagokkal száguldozik Washington utcáin, terein, járdáin, zegzugaiban, fényképezőgépével afféle naplót „ír". Főképpen munkatársait örökíti meg, illetve dehogy. A Magyar Újságírók Országos Szövetségének székházában látható, Aszfaltnapló című kiállításának képein főképpen munkatársai, kerékpáros barátai láthatók ugyan, de ezek a fotográfiák mégis inkább az emberekről szólnak, úgy általában. Hiába látok én dobozokkal billegő, esőben, hólatyakban, füstfelhőben güriző fiúkat és lányokat, az embereket érzem mögöttük, úgy általában. Akik dolgoznak, molyolnak, igyekeznek, túlélnek, tesznek-vesznek. Ráadásul a kerékpáros futárok mögött szépen kirajzolódnak a városok is: Washington, New York, Amszterdam és a többi, amelyik hol hangyává gyalázza a benne élőt, hol meg kedvesen magába fogadja.

Azért egy óriási különbség mégiscsak tetten érhető a biciklis futárok és közöttünk. Ez pedig nem más, mint a szabadság. Amellyel ők korlátlanul rendelkeznek, míg mi, átlagemberek, leggyakrabban csak vágyunk rá. Nézzük meg például a Little Johnról készült képet. Little John nekünk hátat fordítva áll a San Francisco-i híd lábánál, gatyája letolva, két keze meg úgy emeli a feje fölé a biciklit, hogy összességében olyan lesz, mint egy szabadság-szobor. Vagy nézzük Kevint, az ötven körüli, szakállas figurát, aki nagyos kesztyűben meg nyűtt pólóban ter, és közben olyan barátságosan mosolyog, ahogy csak az képes mosolyogni, aki szabad, mint a madár.

Andy Zalán fotográfiái június 8-ig tekinthetők meg.

T. Z.

Árverés a Zápturul-toron

Hargittay Ákos a szétszedhető – álpulykává alakítható – turulmadárral FOTÓ: KOVÁCS BENCE

Elárverezték a minap „eltemetett" Zápturul című előadás díszleteit és kellékeit. Az Artus Színház produkciójának utolsó, 111. szárnycsapása a Millenáris Teátrumban volt. A Turul-toron kalapács alá került – többek között – egy telefonfülke, két angyalszárny, két bot, a passzívan szereplő, szétszedhető madár és egy sámánköpeny is.

Az Artus Színház Zápturul című előadásában a rendszerváltozás után három ősmagyar *(Mándy Ildikó, Goda Gábor* és *Méhes Csaba)* nekivág az ígéret földjének, a nyugati civilizáció felé. Viccesen szólnak magyarkodókról, Európa-imádatról és vallásos őrületről.

A produkciót emlékező műsorral és árveréssel is temették. A videofilmben bemutatták a Zápturulba be nem került jeleneteket is. Felidézték, amikor az előadás fontos kelléke, a dupla, akváriumfalú, halakkal, zuhanyzóval és világítással összkomfortos telefonfülke két ablaka is felrobbant egyetlen estén. Vagy, amikor a zeneszerző, *Melis László* megjegyezte: életében nem írt még ilyen gusztustalan zenét.

A jelmeztervező, *Keresztes Zsuzsa* koszorút hozott a Zápturul sírjára, Mándy Ildikó könnyeivel küszködve gyújtott gyertyákat az elhunytért. Az alkotótársak mellett bemutatták azokat a színészeket is, akik ugyan a próbákon részt vettek 1991-ben, de nem kerültek be az előadásba.

Az árverést *Hargittay Ákos*, az Artusban sokat játszó 2 in 1 társulat tagja vezette. Néha maga is beszállt a licitbe. A nevezetes – felújított – telefonfülkét ötezer forintos kikiáltási árról huszonegyezer forintra tornázta. Húszperces csata volt a fehér angyalszárnyért, amely végül tizenötezer forintért ment el, de a szürke, öreg angyalszárnyért csak ötezer forintot adott új tulajdonosa. A színész Méhes Csabáé lett a távirányítós autó ötezerért, és tizenhatezer forint fölött kelt el a szétszedhető – pszeudopulykává alakítható – turulmadár. Már kisebb volt a verseny az óriási sámánköpenyért, és alig talált gazdára (pár száz forintért) a két műbőr aktatáskából az egyik. Összesen hatezer forintot fizetett két vásárló a két tolókocsiból tárgyalóasztallá alakítható mozgó, multifunkcionális komplexumért. Az egyik fele egy festő tulajdonába került, állítólag munkapad lesz belőle, a másikat pedig egy mozgásszínész a panellakásába telepíti.

Sz. K.

PALETTA

A LIBRI KÖNYVPALOTÁBAN (VII., Rákóczi út 12.) Balogh Tamás–Csepregi Oszkár: A Szent István csatahajó és a csatahajók rövid története, valamint Kapitány Gábor Tizenkét evangélium című könyvének bemutatója ma délután három órakor lesz.

KONCERTEK az Old Man's Pubban (VII., Akácfa utca 13.): ma a Boom Boom, holnap a Dirty Blues Band, pénteken a Hobo Blues Band, szombaton a Muddy Shoes – mindegyik este kilenckor.

MEGYIK JÁNOS kiállítása kapcsán Az építészet a képzőművészetben címmel vitát rendeznek ma este hat órakor az N & N galériában (VI., Hajós utca 39.). A rendezvényen részt vesz: Janáky István építész, Janesch Péter építész, Károlyi Zsigmond festőművész és Peternák Miklós művészettörténész. Moderátor: Szilágyi Gábor művészettörténész.

A 73. ÜNNEPI KÖNYVHETET Szilágyi István író nyitja meg csütörtök délután négykor a Vörösmarty téren. Fél hatkor zárják hivatalosan az olvasás évét, továbbá kiosztják a Szép Magyar Könyv 2001 verseny elismeréseit, a minőségi könyvesboltok Hermész-díjait – a Károlyi-palota Kulturális Központban. Este fél hétkor nyílik a Petőfi Irodalmi Múzeum és a Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesületének közös kiállítása.

SZÍNHÁZMŰSOR

Budapest Bábszínház: A legkisebb boszorkány (10). **Budapest Bábszínház Játszó-tér:** A csoda (3). **Budapesti Operettszínház:** A kutya, akit Bozzi úrnak hívtak (7). **Fővárosi Nagycirkusz:** Cirkusz és varázslat (3, 7). **Játékszín:** Édes bosszú (7). **József Attila Színház:** Balfácánt vacsorára! (7). **Katona József Színház:** „Művészet" (7). **Kamra:** Bakkhánsnők (7). **Komédium Színház:** Striptease (7). **Magyar Állami Operaház:** Peter Grimes (7 – Udvardy/5. bérl.). **Madách Színház:** Páratlan páros 2. (fél 8). **Mikroszkóp Színpad:** Leggyengébb láncszemek (fél 8). **Nemzeti Táncszínház:** A patikus (fél 8). **R. S. 9. Színház:** A gyermeklelkű nagy cinikus (7). **Szkéné Színház:** A halál és a lányka (21.30). **Thália Színház:** Jekyll és Hyde (7 – Musical Színház). **Thália Színház Új Stúdió:** A Vagina Monológok (fél 8). **Vígszínház:** Lear király (7 – Beatrice-bérl. 4. ea.). **Pesti Színház:** Rejtett játékok (7).

Kispesti programdömping

A populáris és az intellektuális műfajok összhangját ígéri a Kispesti Kulturális Napok június 7-én kezdődő rendezvénysorozata. A két hétvégét is felölelő fesztivál a kultúra minden területét be akarja mutatni a kispestieknek.

A kispesti hagyományok ápolását szolgálja az idei kulturális fesztivál is, amely az itt élő képzőművészek tárlatával veszi kezdetét a Kispest Galériában. A kórusművek kedvelőit még aznap a Nagyboldogasszony-[illegible] vária A programján két színházi előadás is szerepel. A XVII. kerületi Ascher Oszkár Színház vendégjátékában a Sóska sült krumplival című darabot láthatják, majd *Huszti Péter* rendezésében Louis Verneuil színműve, a Lamberthier úr kerül színpadra.

Új közpark az Erzsébet téren

„Vigyázó szemetek Párizsra vessétek!”

Mint a mesében... Az ideális állapot az volna, ha a műkritikus mindig úgy dolgozhatnék, mint most én teszem. Igaz csak a véletlennek (illetve a globalizációnak) tudható be, hogy az Erzsébet téri, a pesti polgár ajkán csak „nemzeti gödörként” élő komplexumról készülő kritikához Párizsban, az André Citroën-park egyik kő mellvédjén sütkérezve készítek jegyzeteket. Ez az 1992-ben átadott városi közpark, amit a kortárs építészetkritika az egyik legfontosabb viszonyítási pontként használ. Jean Paul Viguier és alkotótársai a mérnöki konstrukciók és a klasszikus, európai kerttervezési tradíció olyan egyensúlyi helyzetére törekedtek, ami az „építettet” és a „természetest” egy újfajta esztétikai minőségben egyesítik.

Elöljáróban még egy fontos dolgot meg kell jegyeznem. A hivatalosan Erzsébet Téri Kulturális Központ és Millenniumi Parknak nevezett épület szeplőtelennek távolról sem nevezhető „fogantatása”, *Bán Ferenc* pályázat győztes Nemzeti Színházának „betiltása” a rendszerváltás óta eltelt tizenkét év egyik legsúlyosabb társadalmi konfliktusának jelképe lett. Ez még akkor is így van, ha ennek a körülménynek egy korszerű műkritikában semmiféle relevanciája nincs. Ami van, az van! Az előtörténet csak említést érdemlő adat. Nem ítélhető meg a kritika eszközével.

Ezt az utolsó kijelentést annyiban rögtön pontosítanom kell, hogy az új park épületszerkezete a Bán-féle Nemzeti már elkészült alapozási munkálatainak és csaknem szerkezetkész pinceszintjének megtartásával jött létre. Az akkori NKÖM vezetés és a Fővárosi Önkormányzat pályázati kiírása szerint a Nyíri István tervezte, negyvenes években épült régi buszpályaudvar épületének megtartásával, az új objektumnak önfinanszírozó vendéglátó, konferencia és kulturális funkciót kell kielégítenie úgy, hogy egy földalatti parkolóval is rendelkezik.

A *Bánfalvy Koppány* és *Bikki István* vezette húszon-harminc évesekből álló Firka Építész Stúdió pályázatnyertes tervében az alapkoncepció egy nyitott városi teret mutat, amit alapvetően egy agóraszerű, nagy fesztávolságú lépcsősor szervez. Ez a finom lelépcsőzés vezet a térszín alá, abba a fogadórészbe, aminek fölülvilágítója egy mintegy száz négyzetméteres üvegaljú medence. Ebből a térrészből nyílik majd az étterem, illetve egy kis konferencia szeparé is. Üdvözlendő, hogy a nagy felületeken alkalmazott, jó ízléssel kiválasztott nemes kőborítások, illetve egyéb világszínvonalat képviselő alapanyagok nem estek a kivitelezés, illetve a hazai építészetben oly sokszor tapasztalható költségcsökkentő anyagsilányítás áldozatául.

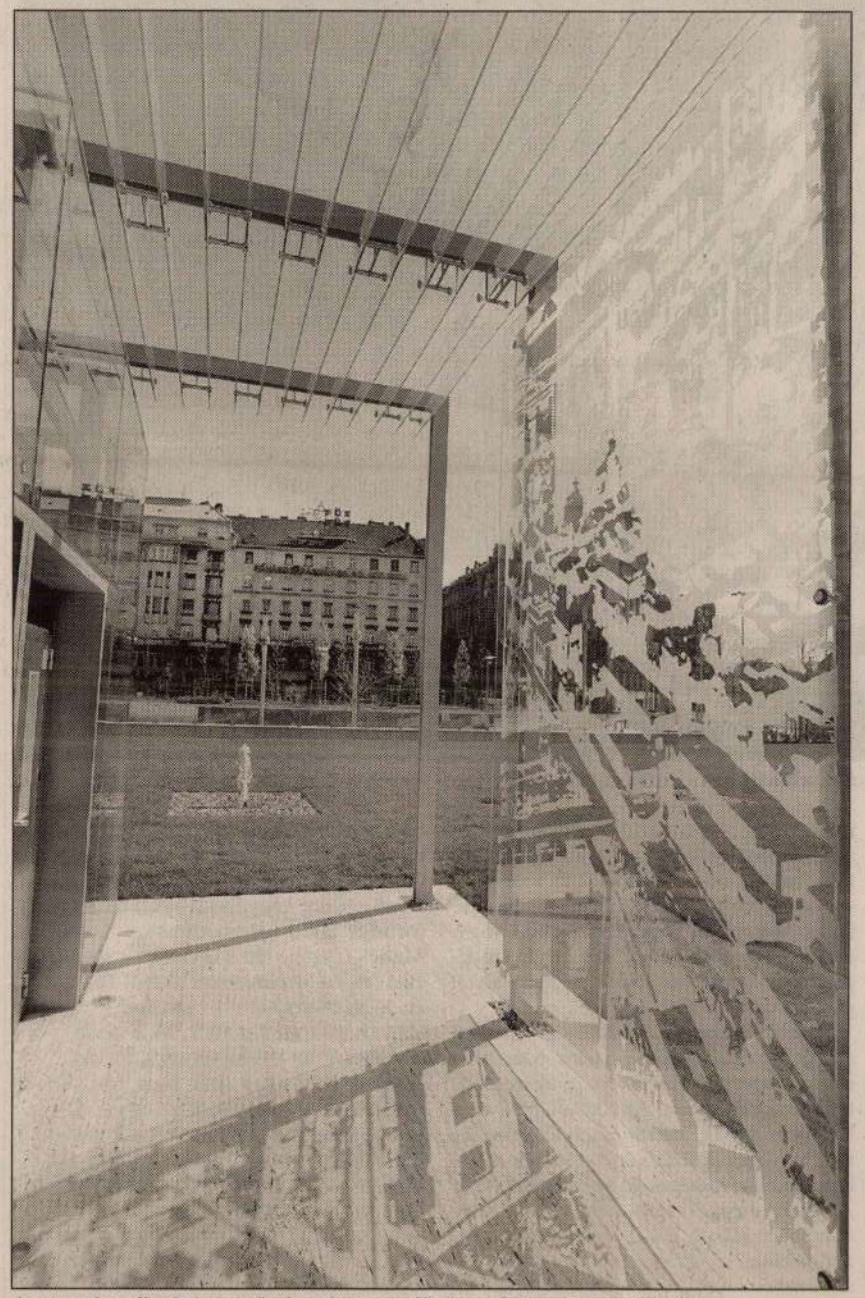

Az üveghasábok ismerősek a francia főváros Citroën-parkjából

Finom lelépcsőzés vezet a térszín alá

FOTÓK: SOPRONYI GYU

Ebbe az alsó térrészbe a felszínen elhelyezett üveg hasábokból is le lehet jutni. És ezzel együtt elkezdődnek a problémák is. Itt, vagyis a felszín kialakításánál, megremegni látszik a ceruza az építészek kezében. Mert ezekkel az üveghasábokkal, nem az az alapvető probléma, hogy ismerősek a fent említett Citroën-parkból, hanem hogy elhelyezkedésük rávilágít a felszíni térszerkezet legalapvetőbb problémájára. Nevezetesen arra, hogy a park nem rendelkezik olyan úgynevezett térfalakkal a nagy forgalmú József Attila, illetve Bajcsy-Zsilinszky út felé, amelyek optikai zártságot, egységet, valamiféle építészeti „sűrűséget” eredményeznének. A füvesített, éppen csak, hogy valamelyest a járdaszint felett található sík így reménytelenül benne ragad egy olyan építészeti pozícióban, amely nem tud többet, mint egy lakótelepi mélygarázs zöldtetője. Nem képes kiemelt pozíciót, a kintnek és a bentnek izgalmas kettősségére építő belső atmoszférát teremteni. Kiemelt, lezárt zöld szigetté tenni a parkot. A pihenés, a társas együttlét terévé.

Így, míg a Deák téri metrómegálló, illetve az Andrássy úti tengely torkolata felől a park átnyitása akár indokoltnak is tekinthető, a Nyíri féle állomásépület tömegének az ellenpontját nem találjuk meg a park valóságos végpontján, átellenes végén. Ennek következtében nem jön létre az a szerves kötődés sem, amely az Erzsébet téri régi parkhoz kapcsolná az újat.

Vegyes érzelmek, vegyes értékek ezek. Csak remélni tudom, hogy az Erzsébet téren debütáló Firkáék fontos tapasztalatokhoz jutottak, amelyek a későbbiekben következetesebb tervezéshez vezetnek.

Martinkó József

az OCTOGON Építészetkritikai Műhely tagja

Beépül a gödör, felújítják a Városházát

A több mint tízmilliárd forintos beruházás során két nagy parkot is kialakítanak a város szívében

Még ebben a hónapban kiírhatják a pályázatot az Erzsébet téri kulturális központ építésére és a szomszédságában álló budapesti Városháza rekonstrukciójára. A több mint tízmilliárd forintos építkezések során két nagy parkot is kialakítanak a város szívében, és mintegy ezer gépkocsi parkolására alkalmas mélygarázsok épülnek.

A kormány a napokban garanciát vállalt mintegy 2,5 milliárd forint hitelre, amelyből kulturális központ épül az Erzsébet téren, a megkezdett Nemzeti Színház alapjain. Ezzel párhuzamosan megkezdődik a tér szomszédságában álló budapesti Városháza rekonstrukciója is.

Bánfalvi Koppány, a kulturális központot tervező Firka Építész Stúdió munkatársa elmondta, hogy a park alá lefele kétszintes épületet terveztek. (A szintek számát meghatározta a már ott levő félig kiépült létesítmény.) A –2. szint egyharmadát az épülethez tartozó mélygarázs foglalja el, kétharmadát pedig a kulturális központ alsó része. A –1. szinten lesz a többfunkciós központi terem.

A 400-500 személy befogadására alkalmas terem berendezhető konferenciák, kiállítások megtartására. Az épület bejárata széles lépcsőkön közelíthető meg majd a Deák tér felől. A térszín alatti részek nem lesznek kapcsolatban a metró aluljárórendszerével, bár mint Bánfalvi elmondta, meghagyják a helyet egy később kialakítható, József Attila utcai metrókijáratnak.

Egy korábbi megegyezésnek megfelelően az Erzsébet téri buszvégállomás hamarosan a Népliget mellé költözik. Az még nem eldöntött, hogy a kiürülő, védett építészeti értéknek számító épület milyen funkciót kap.

Mint a tegnapi kormányülésen elhangzott, a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma a beruházás lebonyolításával a Budai Várgondnokság Kht.-t bízta meg, amely a tervek szerint a jövő héten hitelszerződést köt a Magyar Külkereskedelmi Bank Rt.-vel. A kulturális központ kivitelezése mintegy 2,5 milliárd forintot igényel.

Borókai Gábor kormányszóvivő szerint a szerződéskötéssel egy napon megtörténik a tenderkiírás. A közbeszerzés minimális határidejét figyelembe véve, körülbelül 140 nap múlva megkezdődhet a kivitelezés, és a befejezés várható időpontja 2002. április 15-e. Ezt követően hatvan nap alatt értékesítési pályázatot ír ki a főváros, majd 90 nap múlva el kell adnia a létesítményt, és a befolyt összegből köteles megtéríteni a kormány költségeit, a további hasznon pedig fele-fele arányban osztozik a főváros és az államkincstár.

Várhatóan március végi ülésén dönt a Fővárosi Közgyűlés a Károly körút helyén épülő, irodai és kereskedelmi létesítményt, valamint mélygarázst magába foglaló, Városháza-projekt átdolgozott közbeszerzési tenderéről – tudtuk meg *Pócs Attilától*, a Főpolgármesteri Hivatal főtanácsadójától. Az előminősítéses pályázat módosított anyaga szerint újdonság, hogy a majdani nyertesnek be kell építenie a Károly körúti bazársor helyét. Nagyobb lesz az a terület, amelyet a nyertes vállalkozó hasznosíthat, a Főpolgármesteri Hivatal Bárczy István utcai épületrésze – az úgynevezett bankszárny – is része lesz a beruházásnak. A nyertes vállalkozónak a hivatal Városház utcai épületszárnyában helyre kell állítania a műemléki részeket, egyebek mellett a korabeli átjárókat.

Az új tender szerint a Városháza belső udvara alatt nyolcszázötven férőhelyes mélygarázs épülne, a tetején pedig teraszt alakítanának ki. Ez alkalmas volna egyebek mellett szabadtéri koncertek megrendezésére is. A főváros szándékai szerint a területen álló fákat nem vágják ki, sőt újabbakat ültetnek.

Az építkezés legkésőbb jövőre kezdődhet. Ennek oka, hogy a Károly körúti bazársoron még mindig akadnak bérlők, akik egyelőre nem hajlandók elköltözni, de bérleti szerződéseiket jövőre indoklás nélkül felmondhatja a főváros. A Városháza-projekt megvalósítása két-két és fél évet vesz igénybe, és tízmilliárd forintos nagyságrendű.

Öt éve egyébként még parkot és múzeumot terveztek a bazársor helyére, akkor úgy gondolták a Városházán, hogy a munka 1998-ra be is fejeződhet. Az akkori elképzelések szerint 650-850 férőhelyes lesz a mélygarázs, és ötezer négyzetméteren épül kereskedelmi központ. Erre a beruházó adta volna a pénzt, míg a Városháza állta volna annak költségeit, hogy megépüljön a Károly körútra nyíló park, és megnyíljon a középkori régészeti emlékeket bemutató kiállítás.

Schmidt Gábor–Tenczer Gábor

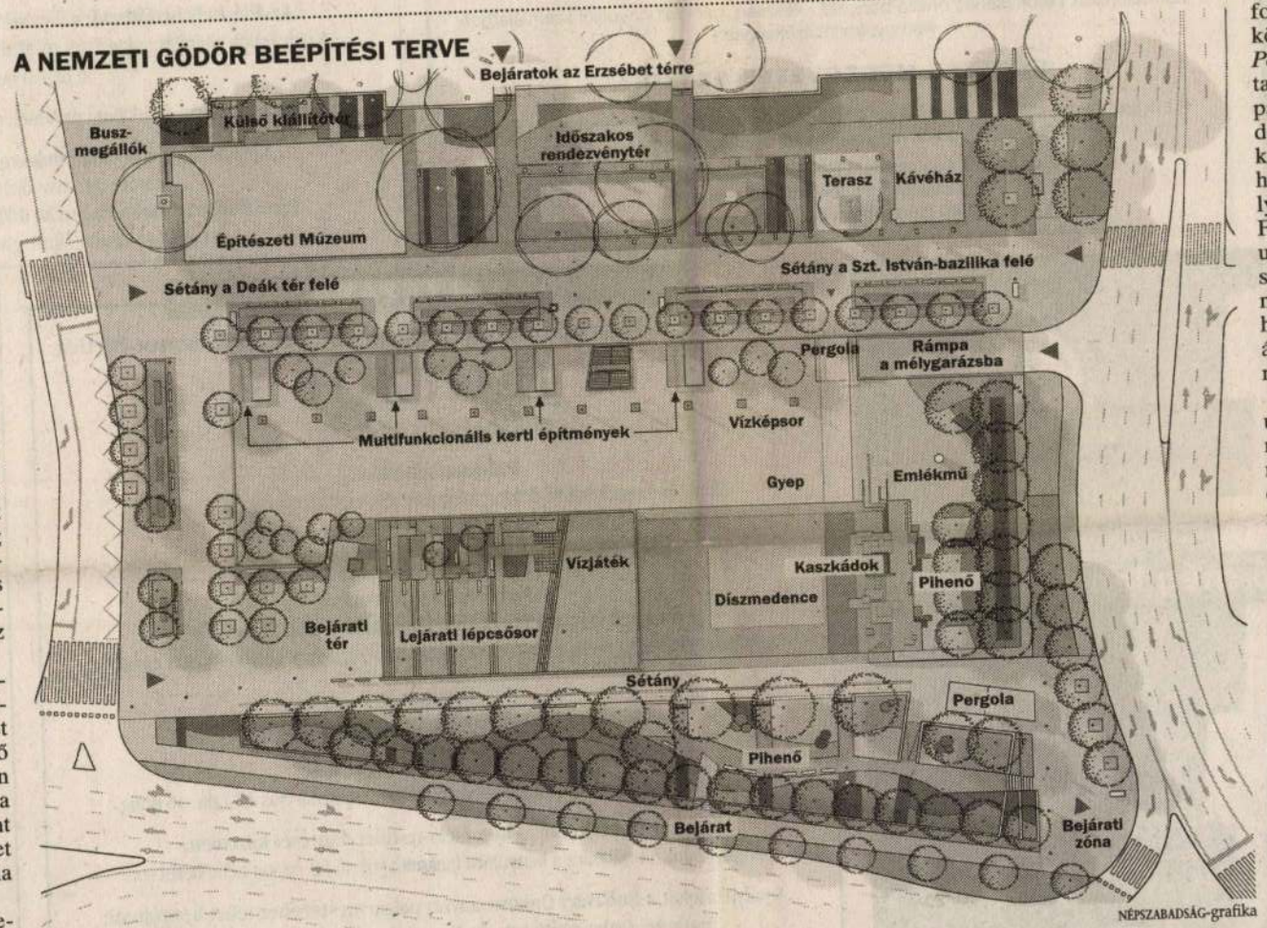

Forrás: Firka Építészeti Stúdió

szerkesztőt.

Jelentkezés:
a 283-0410/123-as
telefonszámon.

mt

ÉPÍTÉSVEZETŐT
felsőfokú képzettséggel,
3 éves szakmai gyakorlattal,
számítógépes ismeretekkel;

ELEKTROMOS ELŐKÉSZÍTŐT
középfokú végzettséggel,
számítógépes gyakorlattal felveszünk.

Az önéletrajzokat az
Alba-Ház Kft.,
1016 Bp., Gellérthegy u. 21. címre
vagy a **214-1087-es** faxszámra kérjük.

---

munkakörbe.

Az épületgépész–beruházó feladata
a BKV Rt. épületgépészeti berendezéseinek felújítása, illetve épületgépészeti beruházási feladatok bonyolítása.

A munkakör betöltésének feltételei:
• felsőfokú szakirányú végzettség,
• minimum 5 éves szakmai gyakorlat (kivitelezői vagy beruházói munkakörben),
• Word, Excel számítógépes alapismeretek.

Előnyben részesül, aki:
• közbeszerzési ismeretekkel bír,
• a műszaki ellenőri névjegyzékben szerepel.

Munkakörének betöltéséhez önálló bonyolítói készség, generálbonyolítói szemléletben való gyakorlat szükséges.

BÉREZÉS MEGEGYEZÉS SZERINT.

A magyar nyelvű szakmai önéletrajzot tartalmazó pályázatot a következő címre kérjük megküldeni a hirdetés megjelenésétől számított két héten belül:

Budapesti Közlekedési Rt., Beruházási Főosztály,
Kovács Imre főosztályvezető,
1980 Budapest VII., Akácfa u. 15.

PRC

---

ellátására.

Feltételek:
szakirányú egyetemi vagy főiskolai végzettség,
legalább 2 éves szakmai és vezetői gyakorlat, büntetlen előélet.
A pályázathoz csatolni kell az önéletrajzot, a végzettséget igazoló okmányok másolatát, erkölcsi bizonyítványt, az intézményre vonatkozó szakmai elképzeléseket.

Bérezés: a Kjt. és az Önkormányzat helyi rendelete alapján.

A pályázat beérkezési határideje: a Szociális és Munkaügyi Közlönyben történő megjelenéstől számított 21. nap (március 18.) du. 16 óráig.

Az álláshely betölthető: a képviselő-testület döntését követően azonnal.
A pályázatok elbírálása személyes meghallgatás után, a benyújtási határidőt követő 30 napon belül várható.

A pályázattal kapcsolatban érdeklődni dr. Winkler Zsuzsanna mb. jegyzőtől lehet. Tel.: 458-3014.

A pályázatokat a Budavári Önkormányzat Polgármesteri Hivatalának személyügyi vezetőjéhez lehet benyújtani.
Cím: Budavári Önkormányzat, 1014 Budapest I., Kapisztrán tér 1.
A borítékra kérjük ráírni: „Intézményvezetői pályázat".

mt

PÁLYÁZAT

A Budavári Önkormányzat Képviselő-testülete pályázatot hirdet

JEGYZŐI

álláshely betöltésére.

Pályázati feltételek:
állam- és jogtudományi doktori képesítés, jogi vagy közgazdasági szakvizsga, büntetlen előélet, ötéves közigazgatási gyakorlat.

A pályázatnak tartalmaznia kell:
részletes szakmai önéletrajzot,
3 hónapnál nem régebbi erkölcsi bizonyítványt, diplomamásolatot.
A pályázat elbírálása során előnyt jelent, ha a pályázó szakmai elképzeléseit is csatolja.

Bérezés:
a Köztisztviselői törvény alapján, megegyezés szerint.

A pályázat beérkezési határideje:
a Belügyi Közlönyben való megjelenést követő 30. nap (március 18.) du. 16 óráig.

Az állás betölthető: a képviselő-testület döntését követően.
A pályázatok elbírálására a benyújtási határidőt követő 60 napon belül kerül sor.

A pályázatokat a Budavári Önkormányzat polgármesteréhez lehet benyújtani:
Budavári Önkormányzat, dr. Nagy Gábor Tamás polgármester,
1014 Budapest I., Kapisztrán tér 1.
A borítékra kérjük ráírni: „Jegyzői pályázat".

mt

A Pilisi Parkerdő Rt.
nyílt, kétfordulós pályázatot hirdet az alábbi ingatlanok értékesítésére:

Budapest IX. kerület,
38236/608 hrsz., 3646 m², irányár: 4 millió Ft.

38236/609 hrsz., 7683 m², irányár: 8 millió Ft.

Az ingatlanokon idegen felépítmények vannak, és ingatlannyilvántartásba be nem jegyzett átjárási szolgalmi jog terheli.

A pályázatok benyújtási határideje: **2001. április 9-én 12 óra.**

A pályázat benyújtásának helye:
Pilisi Parkerdő Rt.,
2025 Visegrád, Mátyás király u. 4.

A pályázati letét összege:
pályázott ingatlanonként 400 000 Ft.

Az ingatlanok megtekintését Julinszky Rezső (tel.: 20/984-6122, 200-1996, 200-1997) birtokpolitikussal kell egyeztetni.

A pályázat részletes feltételeiről információt ad: Lakatosné dr. Schilling Dorottya az rt. központjában.
Tel.: 26/398-133, fax: 26/398-229

mt

Építőipari generálkivitelező részvénytársaság magasépítési területre keres

ELEKTROMOS SZAKÁGI FŐÉPÍTÉSVEZETŐT.

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

Bp. Főv. XIX. Ker. Kispest Önkormányzat Polgármesteri Hivatal főépítésze nyílt pályázatot hirdet két beépítetlen ingatlanon

M. D. K.

BÁNFALVI Tibor építész

Hercegszántó. Községfejlesztési munkák helyszíni irányítása

Farkas Tibor – Polonyi Károly: Beszámoló a dálmagyarországi árvízsújtotta területek újjáépítéséről
Magyar Építőművészet 1956. (V.) 272. l.

M. D. K.

BÁNFALVI Tibor építész

Hercegszántó. Községfejlesztő helyszíni irányítása

Farkas Tibor – Polonyi Károly: Beszámoló a délmagyarországi árvizsujtotta területek újjáépítéséről
Magyar Építőművészet 1956. (V.) 272. l.

magirva

Bánfay Ernő

főhercegi mérnök
terverte József Eir.
herceg tihanyi kas-
télya körüli parkot
s azó terve szerint
rendezték a terepet.

Mihályi Ernő dr

Vigyázó János dr.

Tihany részletes ka-
lauza. Bp. 1926.
18. l.

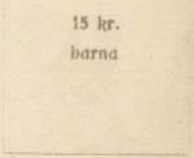

1871/72. Ujság. Két bélyegközötti távolság 3·3 mm.

NÉGY HALOTT.

Tanárky Gedeon.

1815—1887.

Tudományos és politikai életünk érzékeny veszteséget szenvedett ama férfiu halálában, kinek neve e sorok fölött áll. Tevékeny részese volt ifju korától kezdve a nemzet kulturális mozgalmainak, mint iró és politikus előkelő helyet vivott ki magának jeleseink között s mint a közoktatás-ügy élén álló miniszterium államtitkárja törhetetlen munkássága, ritka buzgalma s alantasai iránti jóindulata által tette maradandóvá emlékezetét.

Ki volt Tanárky Gedeon? azt nem szükséges részletesen fejtegetnünk e lap hasábjain, mely nem egy izben emlékezett meg róla, tüzetesen ismertetvén élete pályáját, hasznos tevékenységét. Elég ezen szomoru alkalomból röviden rá mutatnunk életének nevezetesebb mozzanataira.

Tanárky Gedeon 1815. október 26-án született Nagy-Kőrösön, hol atyja mint tekintélyes orvostudor élt. Tizenhat éves koráig szülőföldén tanult, ekkor a bölcsészeti tanfolyamra Pestre jött s itt az egyetemen a jogot is elvégezvén, patvarista lett Földváry Gábor pestmegyei alispán mellett, aztán jurátus gr. Somssich Pongrácz királyi személynöknél, aztán titkár Lónyay János királyi biztosnál és gyakornok Hubay József nagyhirü ügyvéd irodájában.

A politikai és jogi dolgokban tehát bőséges alkalma nyilott gyarapitani ismereteit ily jeles férfiuk mellett; ő azonban más irányban is képezni igyekezett magát s midőn még egész fiatal korában Erdélyt beutazta, a Helmeczi «Társalkodójában» megjelent uti czikkei élénk hatást tettek. A pozsonyi országgyülésről is, hol mint a «távollevők követe» foglalt helyet, magvas tudósításokat irt, melyek akkor a hirlapi közléseket pótolták.

Midőn 1841-ben Nagy-Kőrösre került, szülővárosa főjegyzőjének választotta a kitünő tollu és nagy képzettségü fiatal embert, ki a hazában, Ausztriában, Olaszországban tett utazásaival s történelmi és politikai tanulmányokkal folyton gazdagitá ismereteit. 1848-ban ő lett szülővárosának első választott képviselője. A szabad eszmék és nemzeti haladásnak levén lelkes híve, a szabadságharcz idejében is szilárdan megállotta helyét s a debreczeni parlamenthez is mind végig kitartott. Ezért haditörvényszék elé is állitották s több évig kemény rendőri felügyelet alatt élt Nagy-Kőrösön, hol 1852-ben nőül vette Báthory Gábor ref. püspök leányát, Máriát.

Az elnyomatás idejében az iskolai és egyházi ügyek terén érvényesité tehetségét. Hogy a lyczeumból főgimnáziummá alakult nagykőrösi tanintézetnek az időben oly nagyhirű tanári kara lett, melynek tagjai: Arany János, Szász Károly, Szilágyi Sándor, Tomory Anasztáz, Mentovich Ferencz, Losonczy László, stb. ez alföldi városunkat egész kis magyar Athenné tevék, abban Tanárkynak volt a legnagyobb érdeme. Ezek az évek ő rá nézve is a tanulmányok s előkészülés évei voltak. A mi időt saját szép gazdaságának rendben tartása s a városi és egyházi ügyekben való részvétele engedett neki, azt ő arra fordította, hogy készült a jövőre. Széles látköre, erős judiczinma és gyors felfogása volt. Sokat olvasott s e közben nyert impressióiról szeretett beszélgetni. Egyáltalában nem készült irónak, hanem mintha előérzete sugta volna, készült államférfinak. Gazdag és választékos könyvtárát folyton gyarapitá s ujabb-ujabb olvasmányokkal szélesité eszméi látkörét.

Igy találta az 1861-iki év, midőn szülővárosa ismét képviselőjének, Pestmegye pedig főjegyzőjének választotta. Ezen az országgyülésen az u. n. határozati párthoz tartozott s emlékezetes beszédet mondott a nemzet jogai mellett. Az országgyülés föloszlatása után a nagykőrösi ref. egyház főgondnokává, az iskolaszék elnökévé, az egyházkerület tanácsbirójává nevezte ki. A mellett élén állott a jó irányu társadalmi mozgalmaknak s elnöke volt a kaszinónak is.

1865-ben adta ki széles látkörről és éles itélőtehetségről tanuskodó könyvét «Magyarország helyzetéről az európai államszerkezetben», melyért az akadémia tagjává választotta. Ez után egy másik nagy szellemi munkába fogott bele, mely Magyarország pénzügyeit volt tárgyalandó a Habsburg királyok alatt. De csak a bevezetéssel készült el, mely egyuttal akadémiai székfoglalója is volt. Tovább e művet nem folytathatta, mert br. Eötvös József vallás- és közoktatásügyi miniszter meghivta államtitkárjának s ekkor hivatalos teendői vették igénybe idejét.

Irodalmi foglalkozása, melynek maradandó nyomai vannak a «Pesti Napló»-ban, a «Protestáns Egyházi és Iskolai Lapokban»-ban és Pestmegye arkhivumában, állami hivatalba lépésével megszakadt. Annál buzgóbban teljesité államtitkári fontos teendőit csaknem husz éven át, ez év nyárelejéig, mely idő alatt a képviselőháznak is mindig tagja volt.

Bucsut vevén hivatalától és képviselői állásától, — amattól azzal a szép tettével, hogy ezerforintos alapitványt tett a közoktatási tárcza szegény beteg hivatalnokai számára — azzal az elhatározással tért vissza Nagy-Kőrösre, hogy gazdálkodik, az irodalomnak szenteli hátralevő életét. Volt képviselő-társainak bucsuzáskor azt mondá: «Itt már elmondtam utolsó szavamat, de az akadémiában lesz még szavam.» Különösen a történelem felé vonzották hajlamai s a történeti társulatnak egyik legbuzgóbb választmányi tagja, üleseinek szorgalmas látogatója, többször elnöke volt. Nincs benne kétség, hogy ha a gondviselés hosszabbra nyujtja élete fonalát, nagybecsü dolgozatokkal gyarapithatta volna történeti is államtudományi irodalmunkat. Alapos előkészületei valának hozzá s daczára 72 évének töretlen egészsége és fris életkedve, mely még számos évvel biztatott.

Csak e hó elején, midőn birtokairól a fővárosba visszatért, kezdett gyöngélkedni. Jelentéktelen bajnak tartók betegségét, melyből az erős szervezetü ember könnyen kilábolhat. Fájdalom, a remény hiú vala. E hó 22-ről 23-ára szóló éjjel szélhüdés érte tüdejét s rövid szenvedés után kioltá életét. Halálos ágyát neje, három leánya: Julia, Hilda, Alice és orvostudor fia, Árpád vették körül, nagyobbik fia, Béla, mint a Mollinárye-zred főhadnagya távol volt szolgálaton s csak táviratilag értesithették a szomoru csapásról.

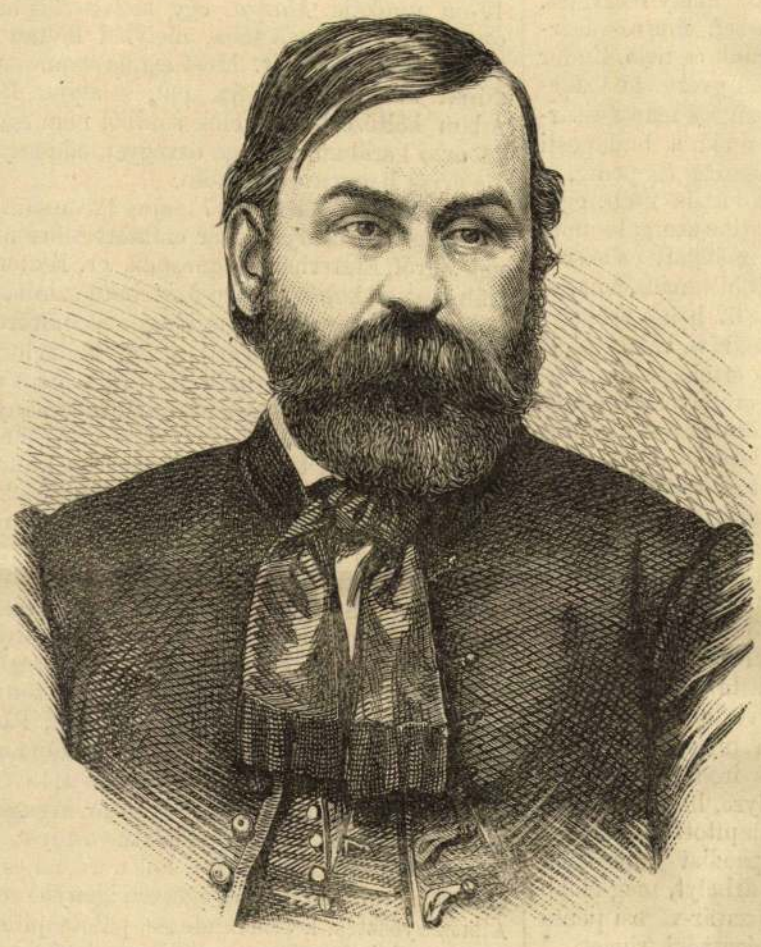

OCSVAI FERENCZ.

TANÁRKY GEDEON.

Halála őszinte fájdalmat keltett nagyszámu tisztelőinek széles körében. A közoktatásügyi miniszterium, az akadémia, a budavári kaszinó, melynek elnöke volt, gyászlobogókat tűztek ki s közéletünk kitünőségei nagy számmal siettek leróni a végtisztesség kegyeletes adóját, annak a férfiunak a koporsójához, ki arra egy hasznosan eltöltött tevékeny, példás élettel tette magát érdemessé.

Ocsvai Ferencz.

1819—87.

Ocsvai Ferencz halálhire nem egy körben okozott fájdalmas megdöbbenést. Egykori biró- és tanártársai, a magasabb és alsóbb körök, melyekben megfordult, megütközéssel fogadták a férfiu halálát, kit még napok előtt ép testi és lelki erőben láthattak. Azok közé tartozott, kik nyernek a közelben s minél közelebbről ismerjük, rokonszenvünk, tiszteletünk annyival inkább föltámad iránta.

Ocsvai Ferencz a Rákóczy-féle szabadságharczban nagy szerepet játszott Ocskay-családból származott, melynek egy ága a Szilágyságba s onnan Dobrába szakadt. Még nagyatyja viselte az Ocskay nevet, melyet atyja azért változtatott át, mivel gyermektársai «ócskának» gunyolták.

Ocsvait a természet pazar adományokkal ál-

dotta meg: nagy elleső és elsajátító képességen kivül költői kedélylyel és erős itélőtehetseggel, művészi hajlamok mellett kitartó munkássággal, melyek ritkán szoktak együttjárni.

Atyja vályogvető czigányaitól, kik ünnepnapon a «muzsikálást» is űzték, nemcsak hegedülni, klárinétozni, trombitálni tanult meg, hanem azonkivül azok nyelvét is teljesen elsajátította; és még kedélyöket és érzésöket is, — például holtig szerette a piros színt. A román nyelvet is oly mertékben birta, mint bármelyik román litterátus.

Mint kolozsvári deák folyvást elseje volt az elsőknek; a klasszikus nyelvek, mint mondani szokták, kis körmében voltak; mint theológus a héber nyelvet, később a németet és francziát is elsajátította és ennek következése volt, hogy előbb a költészeti osztály, később a klasszikus nyelvek tanítását bizták reá; a kolozsvári ref. kollégium «bandája» sem virágzott talán soha jobban, mint mikor Ocsvai volt a «præsese.» Ily minőségben ismerkedett meg nejével, Szathmáry Bertával is, midőn a banda kijött a Szilágyba hangversenyezni.

De Ocsvainak szabadságszeretete is korán nyilatkozni kezdett; résztvett a politikai, sőt művészeti demonstrációkban is, melyek miatt egy izben közelállott a kiutasításhoz.

Ocsvai képességeit, ki előzően fényes ügyvédi vizsgát is tett, határtalan szerénysége daczára is fölismerték Erdély akkori politikai vezérei, b. Kemény Zsigmond, gr. Teleky Domokos, gr. Bethlen János stb. bizalmukkal, barátságukkal tüntették ki. Ennek következtében lépett be a Márton Sámuel neve alatt Kemény Zsigmond és Kováts Lajos által szerkesztett «Erdélyi Hiradó» szerkesztőségébe, mely Mikes visszavonulása és a változott politikai viszonyok miatt már 1842-ben az ő vállaira szállott; s Urházy, Jakab Elek társaságában vezette is ő azt egész 1848-ig.

Ocsvai nem volt forradalmi hajlamu; kedélyessége, polgári hajlamai visszariasztá attól; ő 1848-ban is munkálkodott, míg mások tüntettek; ő szerkeszté azt a memorandumot Erdélyről, melynek az egyesülést kellett előkészíteni.

De az idők vihara őt is magával ragadta. 1848 őszén ki kellett vonulnia Kolozsvárról s a Szilágyban honvédnek állt be; Bem, ki hamar megkedvelte, tisztté nevezte ki s midőn Kolozsvárt visszavettük, a «Honvéd» szerkesztésével bizta meg. * Szerencsétlenségére, mint hadbirónak kellett szerepelnie a Roth-féle politikai bűnperben, mely Rothnak, mint magyarellenes agitátornak kivégeztetésével végződött, s ez volt balvégzete, mely későbbi elitéltetését és fogságát okozta; pedig mint tudom, határozottan ellene nyilatkozott Roth halálos itéletének.

Hosszas bujdoklása után 1853-ban elfogták s 15 évi várfogságra itélve a josefstadti várba vitték, hol ő lett társai legkitünőbb szakácsa és egyuttal legkedélyesebb fölvidítója.

Az általános amnestia kihirdetésekor, 1857-ben kellett volna kiszabadulnia; de ügyetlenségből, vagy rosz akaratból, akkor is visszatarták; de csak pár napra, mert a felség kegyelme, melyet sógora kért ki számára, rögtöni távirati elbocsátását eszközölte. Visszatartásának ürügye az volt, hogy álnév alatt bujdokolt.

De a hányatás még akkor sem érte végét; Ocsvait ide s tova vetette a sors; míg végre 1861-ben lehető volt őt a kolozsvári reformatus főtanoda jogi tanszékéhez alkalmazni, hol tanártársainak és tanítványainak egyenlő szeretetét és tiszteletét birta.

1865-ben már az erdélyi gyülésen látjuk mint Dobokamegye követét és az erdélyi fölirat szerkesztőjét, melyet a magyar országgyülésen mint már annak jegyzője ő olvasott föl.

A jogtudományban s különösen az erdélyi urbéri és más viszonyokban tapasztalt jártassága eszközölte ki, hogy Horváth Boldizsár, ki Ocsvait rég ismerte, a legfelsőbb itélőszék birójává nevezte ki és ez állásában bámulatos munkásságot és szakavatottságot fejtett ki; évenként és épen a nyári hónapokban is ő végezte a legnehezebb munkát, évenként 8—900 ügydarabot végzett s különös figyelmet keltett volt a Majláth-féle pörben tanusított éles itélőképessége.

Ez év elején elvesztette nejét s ez a különben kedélyes embert teljesen megtörte; állítólag még akkor kérte nyugalmaztatását, mely ez év nyarán következett be a felség kitüntető elismerésével, s Ocsvai gyermekeivel visszavonult erdélyi birtokára. Meglehet, hogy a nagy munkához szokott, még erőteljes férfiura e tétlenségre kárhoztatott helyzet is hatott; elég, hogy gyermekei már szélütötten szállíták be Kolozsvárra, hol nov. hó 16-án visszaadta lelkét teremtőjének és 18-án nagy érdeklődés között temették el. A ref. kollegium tanári kara, ifjusága, a birói kar és számtalan ismerője kisérték koporsóját az örök nyugalomra. Erdélynek nem egy politikai és közművelődési eseményén kivül, mindazok bánatos emléke fűződik Ocsvaihoz, kik valaha ismerték e férfiut, ki fényes tulajdonaival ma már ritka egyszerüséget és végetlen szerénységet egyesített. De a fájdalom oroszlánrésze családjáé, melynek javára szentelte a közügyektől megmaradt összes erőit s melylyel oly végetlen szeretet fűzte össze.

P. Sz. K.

* Kolozsvár visszavételekor történt az az érdekes eset, melyet Ocsvai nevetve beszélt el, hogy a szőllők alá rendelt honvédeivel más fa hiányában a szőllő-kerítést égették; csak reggel látta, hogy az elégetett rész épen az ő szőllője kerítése volt.

Dr. Jenei Viktor.

(1840–1887.)

Dr. Jenei Viktorban a kolozsvári tud. egyetem egyik jeles jogtanárát, az erdélyrészi ref. egyház és közélet egyik legbuzgóbb, lankadatlan tevékenységű férfiát vesztette el közelebb, a kinek halálhíre széles körökben keltett mély részvétet.

Dr. Jenei Viktor, Jenei József, maros-vásárhelyi ref. kollegiumi pénztárnok és neje, Zudor Rákhel, tizedik és legkisebbik gyermeke született 1840-ben Marosvásárhelyen, s a marosvásárhelyi kollegiumban tanult, majd a budapesti egyetem jogi tanfolyamát végezte és pedig, a nagyon népes család fejének halála után, egészen saját erejére utalva. Páratlan szorgalommal és kitüntetéssel végezé tanulmányait és szerzé meg jogtudori oklevelét s korábbi tanára, a nagyhírű Dózsa Elek ajánlatára 1867-ben a székely-udvarhelyi ref. főiskola jogtanárává választatott meg, hol jogtörténeti magvas értekezésével foglalá el tanszékét. Jenei ifjúi erélylyel s a gondnoki kar segélyével új életet öntött a tanintézet működésébe s pénzügyei rendezésében tevékeny részt vőn. Ugyanily szerepet játszott a társadalmi és politikai közélet mezején, mint a Deák-párt híve. Egyik elsőrendű tényezője volt a báró Eötvös-féle «népnevelési egyesület» udvarhelymegyei szervezésében s talán ez az egylet az egyetlen, mely e czímen jótevő működését ma is folytatja. Midőn az erdélyrészi ref. tanfolyamok Marosvásárhelyt központosittattak, s majd a kolozsvári jogakadémia újra szerveztetven, Székely-Udvarhelyt a jogi tanfolyam megszünt, ekkor Jenei Viktor a történelem és irodalom tanszékére helyeztetett át Udvarhelyre, honnan aztán 1872-ben a kolozsvári újon alapított tudományegyetem észjogi és encyklopaediai tanszékére neveztetvén ki, elhagyta Udvarhelyt, még előbb megkötve Szentes Márton kolozsvár-városi pénztárnok lányával. Rózával, a házassági frigyet.

Kolozsvárt uj és szélesebb tevékenységi kör nyilt meg a közügyek különböző ágaiban előtte. Első sorban egyetemi tanári széke vette igénybe s kathedráján kivétel nélkül mindig oly készültséggel, a szabad előadás oly kidolgozott alkotásaival jelent meg, hogy nyomtatás alá lehetett volna előadásait bocsátani. Maga azonban e tekintetben igen szigorú birája volt önmagának, s bár észjogi tankönyve évek óta egészen készen áll, minden előadási cziklus rendén újabb és újabb átdolgozás alá vette, s mint bizalmasan mondogatá: érni hagyja. Egyes jogi s különösen egyházjogi és politikai kérdéseket is fejtegetett folyóiratokban és a napi sajtó terén, s tiszta és erős logikájával lebilincselte olvasóit, s éles polemikus erejével lefegyverezte ellenfeleit. Résztvett a jogakadémiák és az egyetemi oktatás ügyében a közoktatásügyi miniszter által egybe-hivott enqueten s ott a jogi szakoktatás kérdésében tartott tartalmas nyilatkozatával keltett feltűnést. Ép ily buzgó tevékenységet fejtett ki felekezetének egyházi és iskolai ügyeiben is. Mint az erdélyi ref. egyházkerületi igazgató-tanácsnak tagja, a kolozsvári egyháznak jogi tanácsosa stb., ott volt mindenütt, a hol a buzgó munkálkodást a közügy a kiváló szellemi erőktől igénybe vette. Épen ily fáradhatatlan buzgalmat fejtett ki Kolozsvár törvényhatósági, társadalmi és politikai közéletében.

Kolozsvárt kifejtett társadalmi működéséből külön is föl kell említenünk a «rongyos egylet»-et, a mely név alatt szegény gyermekeket felruházó jótékony egyletet alapított, a melynek példájára sok hasonló egylet alakult az ország különböző részeiben. A kolozsvári egylet tagjai a Jenei Viktor nevére tett újabb alapítványnyal kivánták e körben is megőrizni emlékét.

Sokoldalú, lankadatlan tevékenységével nem állott arányban testi ereje, mely már több, mint egy éve megrendült. Régibb keletű szívbajához utóbb általános ideg-gyöngesége és izgultsága is járult s a radegundi többször használt túlerős és orvosi vezetés nélkül folytatott gyógymód egészen kimeríté testileg-lelkileg s haza utaztában, Gráczban, oly súlyos ideg-baj verte le, hogy rövid hat heti halál-vergődés után rohamos szívszélhüdés vetett véget életének. Temetése Kolozsvárt ment végbe s az azon nyilvánult közrészvét is élénk bizonysága volt annak, mily nagyszámú volt barátai és tisztelői száma minden körben.

Báró Bánffy Ádám.

(1847—1887.)

A szamosvölgyi vasut mentén fekvő válaszuti nagyszabásu park kriptája háromszor nyilt meg nem egészen egy év alatt. A báró Bánffy-család hetven éves feje, az erdélyi közéletben egykor jelentékeny szerepet játszott *Albert* 1886 február 1-én hunyta le örök álomra szemét. 1887. szept. 17-én unokája, *Margit*, egy kedves kis angyal esett bele a parkbeli tóba, melyből holtan hozták ki hült tetemeit. Most legujabban, október 26-án az előbbinek fia, ennek atyja, Bánffy Ádám költözött el az élők sorából nem egészen 41 éves korában, kesergő özvegyet, édesanyát és kis árvát hagyva maga után.

Báró *Bánffy* Ádám 1847 május 12-én született, mint legidősb fisarja a már említett Albertnek és neje, gróf Eszterházy Ágnesnek, gr. Eszterházy Kálmán volt kolozsmegyei főispán és szinházi intendáns, most országgyülési képviselő nővérének. Tanulmányait Kolozsvárt a ref. kollegiumban végezte 1865-ben. Ezután Berlinbe ment egyetemre, hol közgazdaságtant, államtudományokat hallgatott, de inkább gyakorlati irányban fejleszté szellemét, több súlyt helyezvén külföldön is az ipar és közgazdaság intézményeinek hazánkban még elhanyagolt ágai tanulmányozására, mint az egyetemi tanszéken hirdetett elméleti igazságokra. Ellenállhatatlan vágyat érzett utazásokra. 1867-ben beutazta Német és Franczia-országot. Németországon beható tanulmányokat tett Münchenben, kivált Nürnbergben, melynek fejlett iparczikkei a műkedvelő egész szenvedélyét fölébreszték. Az izlés metropoljába, Párisba is elutazott gyakorlati ügyességének szép formák tanulmányozása utján fejlesztése végett. 1870-ben hazatért s megnősült, nőül vevén br. Wesselényi Marit, néhai br. Wesselényi Farkas leányát, kivel falura költözött, Válaszutra, hol művészi és gazdasági tervei, kedvtelései egészen igénybe vették. Állattenyésztés, kertberendezés, palotaépités, faragás, kályhakészitès s egyéb gazdasági s ipari munkálkodás által igyekezett hasznosan betölteni a falusi magány üres óráit. Nyugtalan természete nem engedte, hogy egy téren kitartó legyen. Egy-egy állatfaj nemesitéséhez ha hozzá fogott, ha tökélyre vitte, abbahagyta. Igy a lótenyésztés terén mint versenyző szép sikereket aratott, mint baromfitenyésztő első rangu tekintély lett.

A szarvasmarha-állomány rohamos pusztulása rendkivül aggasztá, minthogy meg volt győződve, hogy az erdélyi kis birtok mellett az ország földrajzi viszonyai a baromtenyésztésre utalnak. Ezért indított jól irt czikkeivel mozgalmat egy Kolozsvárt rendezendő és állandó jellegü kiállítás érdekében. A gazdasági egylet alelnökévé választatván, élére állt a mozgalomnak és mint az állatkiállítási bizottság elnöke, az ország közgazdasági állapotait élénk világításba helyező beszédet tartott, mely széles körben keltett föltünést.

Munkássága nem kerülte el az intéző körök figyelmét. A király a vaskorona harmadosztályu lovagrendjével tüntette ki, és e kitüntetés jelvénye az erdélyi gazdasági egylet 1885. évi közgyülésén adatott át neki.

A magános visszavonultság ellenállhatatlanul vonzotta, mert a szó szoros értelmében müvészi természet volt.

E hajlamot jellemzetes vonásokkal domborította ki Teleki Sándor eleven tolla. Egy róla irt tárczaczikkében a többek közt igy ir: «Ha nem volna vagyona: *négyszeresen* kereshetné meg kenyerét. A *czimbalmon* ugy játszik, mint Bertók

BÁNFI Marianne

LISSÁK György: Tarantella : Formatervezési nívódíjak '91 őszén. = Magyar Nemzet, LIV.évf. 257.sz. 1991.nov. 2. - melléklet 1.p.

Bánfi Marianne textiltervező

Ellenőrzési müveletek a gépkocsi

Álljunk a kocsival a szerelőakna
zük a motorolajteknőt, az olajszi
[illegible]
tését. Ha valahol szivárgást ész
[illegible]
jon Ford-szervizhez.

FIGYELEM !

A gépkocsi alján észlelt tömitet
addig ne inditsuk be, amig az au
kocsiemelőn. Először vegyük ki a
talajt érjen és most ellenőrizzü
a kipufogó tömitése.

Sohasem dolgozzunk a gépkocsi ala
tositás nélkül.

A kipufogóberendezés ellenőrzése

A kipufogó alulról történő szemre
Ellenőrizzük nem korrodálódnak-e
repedés a gumiból készült részen.

BÁNFFY Miklós

Bánfalvi Miklós, színháztechnikai tervező |Sziki|.

a kecskeméti Katona József Színház felújítása. Építészi: Farkas Gábor, Boros Pál, |Bácstew|.

Színháztechnikai tervek: Csanádi Judit |Tónus GM|.
Máté Sándor —"—
Vargha Mihály —"—
Korponai Ferenc |Sziki|
Bánfalvi Miklós —"—

a kivitelezés ideje: 1986. II. – 1987. XII.

Magyar Építőművészet, 1988., 4–5., 44–old.

Bánffy Ádám báró

Bánffy *Ádám báró*, iparművész, *1847, †1887. Válaszúti kastélyában nagy műhelyt tartott, abban faragott bútorokat készített, ezek közül három ki volt állítva az 1878-i párizsi világkiállításon.

Uj Idők Lex
III. K. 703. l.

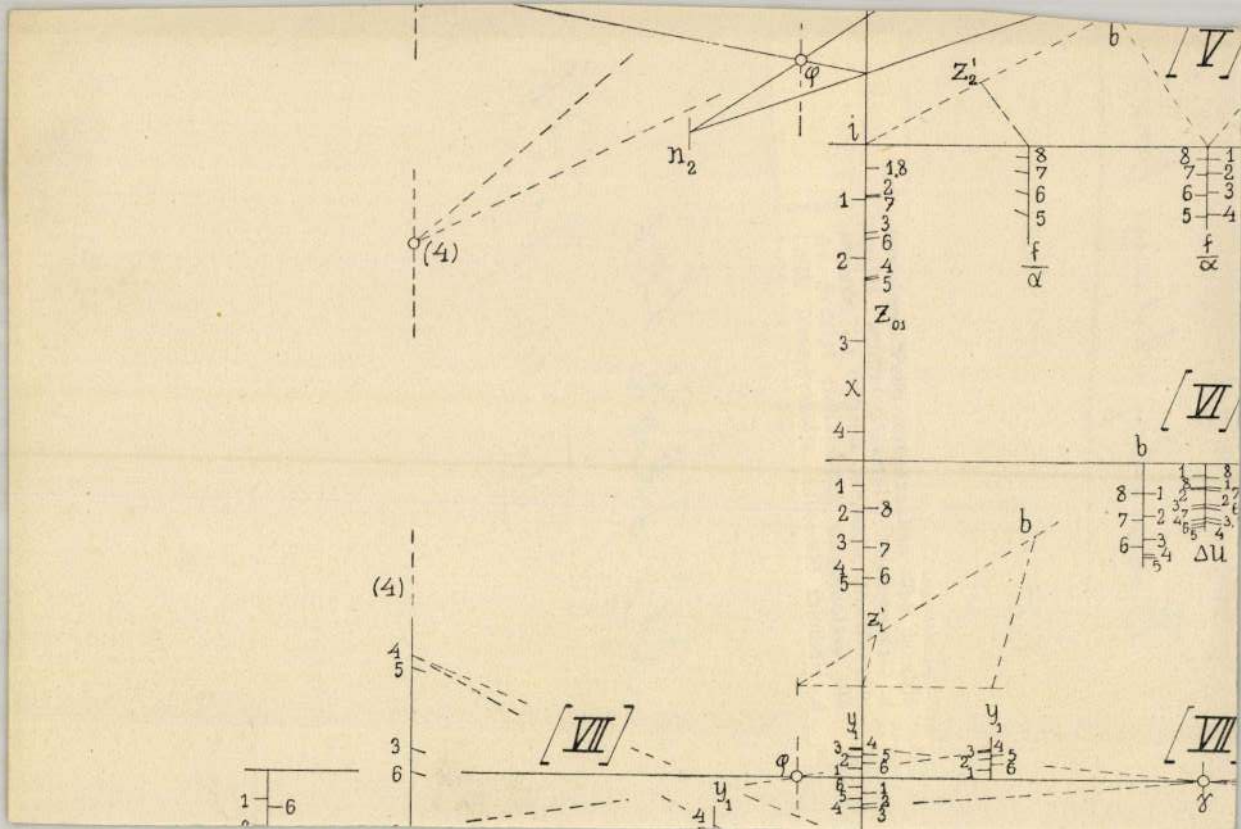

[V]
[VI]
[VII]
[VII]
b
z_2'
n_2
φ
i
(4)
$\frac{f}{\alpha}$
z_{01}
x
Δu
z_1'
y_1
γ

Bánffy Ádám báró

Tusnád és vidéke c.
vajzá repr.

Vas. Ujs. 1881. 393 l.

MONTHLY MAGAZI

VOLUME IV. Redaction: Budapest (Hungary), VI., Andrássy-út 77. — A

TABLE OF CON

COMMUNICATIONS: Culture in Architectural Re
J. Rippl-Rónai's remembrances. Paul Relle. — The German tra
Edm. Gerő. — The Art of the Orient. Nicholas Vitéz. — Stage
of the „Kéve". — Barth. Pór and the modern Art. — Hall c
places. — ILLUSTRATIONS: Old architectural drafts and
of Budapest and the City Museum. — Exposition of the „Ké
Guttmann. — Eastern Art Exposition. — SUPPLEMENTS:
year of 1816. — Painting. By Barth. Pór. — Annie Hivatal's por
a Building permit with appendixes. From the year of 1815.

A HÁZ (D

ZEITSCHRIFT

IV. JAHRGANG Redaktion: Budapest, VI., Andrássy-út 77. — Admi

INHALT

ARTIKEL: Kultur in Aktenstücken. Stef. Dömötör
Rippl-Rónai's. Paul Relle. — Das deutsche Kunstgewerbe
Edm. Gerő. — Über die Kunst des Orients. Nikolaus Vitéz. —
Die Ausstellung der Künstler-Genossenschaft „Kéve". — Ü
haus. — Die Kunst auf den Strassen und öffentlichen Plät
Dokumente aus dem Bauarchiv und aus dem städtischen Mus
genossenschaft „Kéve". — Bauwerke der Herren Bauer u
BEILAGEN: Bauprojekt aus dem Jahre 1816. Franz Kasseli
Hivatal aus dem historischen Museum Budapests. — Bauprojel

Bánffy Ádám báró

HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közelebbi napok alatt: Bánffy Ádám, nagybirtokos, a kolozsvári hitelbank-egyesület s az erdélyi takarékpénztár elnöke, az erdélyi közmüvelődési egyesület alelnöke, 41 éves, Kolozsvártt.

Vas. Lyc. 1887. 734. l.

Bánffy Ádam

l.

Lykanemzromantika

15. l.

~~[illegible]~~ ?

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

L 1873. Karlsbadban tartózkodva megismerkedett egy brienzi cég néhány műiparosával, kiktől két hónapig órákat vett s a mintázásnak és a fafaragásnak elötte még ismerttlen titkait tőlük ~~elsajátítta~~ tanulta.

hátralék szerepel kiegyenlitetlenül.-Na-
an van,ugy lenne szives egy aconto fize-

öm és vagyok,szolgálatára készen,

kiváló tisztelettel

EISLER ALADÁR

A gödöllői ~~vol~~ királyi kastély dohányzószobája ~~sajat~~ ~~tervezésü~~ részére B. tervezte és ajándekozta a kandallót, mely Árpád megválasztását, a honfoglalást, a pusztaszeri gyülést és a mohácsi csatát ábrázolo dombormüvekkel van díszítve.

BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS
ELEKTROMOS MŰVEI
V., VÁCI-ÚT 74.
TELEFON: 2-904-00; 2-922-50

Jel: Fo. — H. Á. 3.

Fogyasztószám: 137762

Jegyzékszám: 13891 ~ 23

Szíveskedjék minden válasznál és pénzküldeménynél erre a jelre és számra hivatkozni.

1

A Salamon király ítéletének
jelenetével, kariatidokkal
és gyümölcsfűzérekkel dúsan
díszített reneszánsz nehré-
nyét, valamint két faragvá-
nyokkal ékes székét 1878-
a párizsi nemzetközi
(ki állításon, egy

a Vérszerződés jelenetének domborúnyú
képével, valamint Árpád és Lehel vezérek,
továbbá Bethlen Gábor és Wesselényi Ferenc
arcképeivel díszített hatalmas agrágból égetett
nemencéjét az 1879. évi nézesfehérvári orszatár-
latori állította ki. #

et, hogy a 237085/1936.-XII. sz. polgármesteri rendelet értelmében
őleolvasás után történő fogyasztásának elszámolására a mellékleten
lkalmazni.
n a fogyasztandó áramot alapdíjjal és áramdíjjal fogjuk számlázni
vételével, hogy t. Cim lakása nyilvántartásunk szerint — az alap-
ából — 4 .....lakóhelyiségből áll.
figyelmet arra, hogy jogában áll a lakásban lévő
nműködő kikapcsolót
P hozzájárulási díj
" különbözet
" kicserélési díj
zott polgármesteri rendeletben megszabott teljé-
tetni.
zzel t. Cim élni kiván, a kicserélés megrendelése
jelen levelünk egyidejű felmutatása mellett V..
bejelentési osztályunkat felkeresni, vagy ezen
rva hozzánk mielőbb visszajuttatni, mert a sze-
egrendelések beérkeztének sorrendjében fogana-

Tisztelettel

BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS
ELEKTROMOS MŰVEI

Barcza Imre – Thirring Gusztáv: Budapest duna-balparti környéke. Részletes magyar utikalauzok. I. k. Bp. 1923. 72. l.–

Biró József: Erdélyi kastélyok. Bp. [1943]. 107. l.–

Ripka Ferenc: Gödöllő, a királyi család otthona. Bp. 1896.

LANGER ANTIQUARIUM
BUDAPEST,
IV., MUZEUM-KÖRUT 11.
TELEFON: 85-1-12.

Nagys. Szo

Dr Szentw

12 drb	Műveszeti katalogus	

2 FILLÉR 1934

1936 II/21.

Rozsnyai Kálmán: Egy jó-
úri kézműves a múlt szá-
zadban. A Műgyűjtő. 1927.
100, 101. l. –

Teleki Sándor gr.: Emlé-
kein. I-II. k. Bp. 1879-80. –

Vas. Ujs. 1878. 317. l. (m-r:
A párizsi kiállítás magyar
tárgyaiból; képjel.) — 1887.
734, 798, 799. l. (Nekrolog; arc-
képjel.)

Budapest, 1936 II/21.

nla.

...uyi Gyula wnala

Ö. 10 | P | 1.20

Korzonette felvetkiz

Szerger

felvetkiz

Samuel

Bánffy Ádam gr

festő 1886.

Válaszút

lárd

Lyka közöns

40. l.

A vallás- és közoktatásügyi minisztertől.

Budapest 5. Postafiók 118.

127.725/1947. szám.

VII.ü.o.

Müemlékek Orsz. Bizottsága Elnökségének,

Budapest.

Hivatalból.
Közszolgálati ügyben.
Díj átalányozva

A MŰGYÜJTŐ TÁRCÁJA

Egy főúri kézmíves a mult században

Irta: ROZSNYAY KÁLMÁN

Gróf Teleki Sándor írásait böngészve egy felette érdekes erdélyi iparművész nevére akadtam, akiről eddig nem tudtunk és műveit se ismerjük. Pedig Teleki ízlésében meg kell bízni. Egyike volt kora legműveltebb férfiainak. Bejárta az egész világot, ismert minden múzeumot, érintkezett minden nemzet legjelesebb alkotó-művészeivel. Talán az ő kutatásai nyomán még lehetne egy-két darabra rátalálni és meg lehetne menteni állami gyüjteményeink gyarapítására valamit az alább tárgyalandó kincsekből.

Teleki egy erdélyi főúrról, Bánffy Ádámról, Válaszút gazdájáról így emlékezik egyik írásában:

»A ház ura középtermetű, sovány, barna fiatal férfi, sűrű fekete hajjal, fekete bajusz és szakállal, szépen ívezett szemöldökkel, csillámló nagy szemekkel, melyek a művészt mutatják ki belőle ... Van benne valami a cigányból; on n'est pas inpunement: Bánffy! — több az úrból s legtöbb a művészből. Ez az ember, az ő igénytelen szerénységében egyszerűen egy lángész. Ha nem volna vagyona, négyszeresen kereshetné meg a kenyerét.« Csudamód muzsikál. »Olyan porcellánfestő, hogy Meissenben, Sèvresben, Ginorinál, Portlandban ritkítom párját.

Műasztalos; a Faubourg-St.-Antonie asztalos művészei bámuló elismeréssel nézhetik műveit. Fazekas, s mint ilyen megmérkőzött Palissy Bernárddal, Lucca della Robbiával és Maestro Georgióval. Egy francia statisztikus azt mondja, hogy egy nép civilizációját legjobban jellemzi cserépedényeinek gyártása. A régi korban Assyriában, Babilonban, Egyptomban a fazekasság előhaladott mesterség volt, a görögöknél már művészet, az etruskoknál tökéletesség. ... Ha végig megyünk a nápolyi, florenzi, római múzeumok edénygyüjteményein, meggyőződünk, hogy a fazekasság volt a mesterségek-mestersége, a művészetek anyja. És Bánffy Ádám igen jó tanítványuk s maholnap mester a mesterek között.«

Ha belép az ember a válaszúti kastély termeibe, ragyogó színek, csodás formák bámulatában káprázkodik a szeme! «Körül a falon tálások, magyar stílben tartva, megrakva tálakkal, tányérokkal, kancsókkal, kupákkal, fénylő, csillogó, ragyogó színvegyületben s az én barátom mindenre oda irhatja: ego feci.» A palota szögletében, mint ahogy a fejedelmek idején az ebédlő-házat nevezték »egy nagy kredenc, — pohártartó — a legtisztább renaissance stílben: a háttérben porcellán-tálak, Kínának és Japánnak szörnyeivel, sárkányok, madarak, milyeneket csakis a képzelet alkothat, pazar fény- és színáramlattal.« Ezek előtanulmányok voltak, a maga képzésére épp úgy, mint a »régi sax, bécsi, sevresi, herendi utánzások.«

»A másik szobában áll a gyönyörű nagy kemence, indulóban a székesfehérvári országos műkiállításra. Fazekas-munka, nyitott kemence, zöldmázas cserepekből, a díszletek rajta különböző színben, nagy összhangzásban.« Valóságos »monumentum, két lábon és egy griffen nyugszik. A kályhából

A Műgyüjtő 1927. 4. 17.

márvány-bölcsők kedvelője (alvó gyermekkel és anélkül), annak szeretettel ajánlom az 1796-os »Recueil des Idées Nouvades«-t (németül: »Ideenmagazin« címen jelent meg), amelyből gyönyörű programmot állíthat össze.

Aki azonban azt akarja megtanulni, hogy miként kell az arra igazán érdemes kerti régiséget gyűjteni és főképpen kultúrált ízléssel elhelyezni, az menjen el *Angliába*! Tanulja meg legalább ezt, mert hogy aztán miként lehet még a legeklektikusabb gyűjteményt is a *nemzeti individualizmus jegyében* egységbe olvasztani, az a sok évszázados angol kertkultúra utánozhatatlan titka, amelyet mi csak külsőségeiben követhetünk.

Pedig a példa nem hiányzik Aldenham, House, Warley Place, Hampton Court, Painshill, Gunnesbury, Friar és sok száz más gyűjteményes-parkban az elv mindenütt azonos: a kert architektonikus része madártávlatból vagy tervrajzon nézve egy szobákra, termekre osztott épület alaprajzát adja. De a közfalak élő sövényből vagy befuttatott »treillis«-ből vannak és a geometrikus vonalak ridegségét a színben és alakban szándékosan szimetriátlan növényzet bujasága veti szét. A francia kert sivár hengerelt utai helyett bársonyos gyepösvények adják a további taglalást vagy pedig az ösvény medrébe rakott szabálytalan kőlapok, amelyek között dúsan burjánzik a daravirág, a levendula, a barátszegfű, a varjúhát. És e kertszobák között ajtó helyett rózsával, klematisszal befuttatott kovácsoltvas ívek szolgálnak átjáróul, amelyek kitűnő alkalmat adnak a legszebb márványpillérek és arabeszkes rácsok elhelyezésére. A lakosztályokat összekötő folyosók helyét pedig gyakran generációkon át, oszlopokként gyűjtött pergolák töltik be. Hogy egy-egy ilyen elkülönített egységet könnyű aztán más-más stílusú kerti ékítményekkel berendezni, az magától értetődő és bárha vannak Angliában is — még pedig a legjavából — egységesen stílustiszta olasz, francia, németalföldi kertreprodukciók, korhű és autentikus berendezéssel, most csak azoknak a dekorativ megemlítésére szorítkozhatok, amelyek a legjellegzetesebbek Anglia kertjeire.

Ilyen mindenekelőtt az elmaradhatatlan *napóra* ezerféle változatában: hol klasszikus oszlopalakú, hol csak oszlopfej, alacsonylépcsős talpazatra vagy egyenesen a pázsitra állítva, hol meg hasas, gyűrűsen tagolt, sokszögletű vagy bordázott balusztrád-oszlopocskaszerű, az Elizabeth, Tudor, Queen Anne, vagy Adam-kor stílusában. Az urna- és vázaalakú vagy a görög-római áldozati oltárok inspirálta napórák is gyakran láthatók. Ritkább már a figurális, amelynek a típusa, az olasz renaissance hatását éreztető, bronz- vagy kőtáblát tartó amorette. Vannak azonkívül bronzból, kovácsoltvasból készült komplikált csillagászati szerszámokkal, égtekékkel kombinált napórák, amelyek gyakran a legdekorativabbak közé tartoznak, csakúgy, mint a kert falába eresztett heraldikus díszítésű márvány-, pala- és ólomtáblák.

Az ólom egyébként is népszerű anyag az angol kert díszítésében és a szökőkutak szobrain kívül különösen a domborművű, figurális vagy girlandos díszítésű *esővízgyűjtőmedencékben* és hatalmas növénytartókban talál jellegzetes alkalmazást.

De még ezeknél is jellegzetesebbek azok a bájos *madáritatók*, amelyek az angol nép állatszeretetéhez képest még a legszerényebb kertből is ritkán hiányzanak. Ezek a bronzból öntött, vagy kőből faragott sekély medencék pedig olyan graciozusak, hogy legfeljebb csak Wedgewood »basalt ware«-je vetekedhetik velük könnyed, tisztavonalú egyszerűségben.

Persze, vannak az angol kertben is eltévelyedések, különösen a romantikus tájkertben, de még ezek is sokkal inkább maradtak a mértéktartó ízlés korhatárai között, mint a kontinens »angolpark«-jainak imitációi és ha ezen, amúgy is csak rapszódikus felsorolásra kimért tér megengedné, nem egy irigylésre méltó példát mutathatnék be a »palladianus« hidakból, a Chambers, Inigo Jones, Repton, Adam tervezte pavillonokból, vázákból, padokból.

De ínycsiklandoztatónak talán ennyi is elég.

Most pedig rajta, gyűjtő urak, gyűjtő asszonyságok, csináljunk kultúrát a kerthez és a kertből kultúrát!

ZWACK UNICUM GYOMORERŐSITŐ

jobbra-balra ülőpadka, zöldmázas cserepekből, — uti olim! — egy-egy cserepen griff, rózsákkal felváltva. A kemence teteje két zöld caryatidon nyugszik melyek mascaron arcúak. A baloldalon a nagy, szabad nyílás mellett Árpád, Lehel, Bethlen Gábor és Wesselényi Ferenc dombor-arcképei. A középen a vérszerződés a hét vezérrel, bámulatosan szép kivitellel, minden részlet benediktínusi türelemmel, gyönyörűen kidolgozva... A fegyverek, a ruhák szövete, a legkisebb részletekig ezer színben, ezer változatban beégetve. Alatta egy csata-jelenet. Tetőzetén a párkányzat — à la Lucca de Robbia — cserlevélfűzér makkokkal. A talián piktor »anch io sono pittore«-jaként »Bánffy Ádám akár a berlini kongresszus előtt is büszkén elmondhatná : én is fazekas vagyok!«

A műterem festői rendetlenségében legelőbb is nagyszerű tálak serege, kígyóval, békával, rákkal, gyíkokkal, csigákkal, kagylókkal, vízi növények levelein és virágain tűnik fel Telekinek. Ott sorakoztak a magyar kupák a kürtös Lehellel, óriási urnák, vázák terracottából, köztük egy hatalmas relief, me y Árpádot ábrázolja, amint Zalán követeit fogadja.

»Könnyű volt Benvenuto Cellininek, mellette volt Ascanio; Raphael mellett Giulio Romano, Andrea de Salerno, Tiziannak legkönnyebb Paolo Veronese-vel, Tintorettoval. De lássuk, kikkel dolgozott Bánffy! — Egyetlen tanult segítsége Leopold K a f f e r, születési helye egyáltalán nem tudatik. Művészetre nem aspirál, a hírnevet megveti, közönséges »tischler g'selle-nek tartja magát.« Őt követik nemes és nemzetes L a k a t o s István uram, deésfalvi nemes ember és fazekas, aztán K i m p i á n Juon, — alias Mezei János — a csizmadiából lett faragómester. »Olvasni nem tud, se szüksége, se ideje rá. Beszéde ékes és válogatott, napokig elhallgatnám. Kitételeit jól alkalmazza, műszavakat teremt, külön szótára van a maga használatára.« Ime:

— Mikor a méltsás báró úr a nagy kemencéhez fogott, n ö l i n b e l g á k b ó l (Norinberga) hozatta a mustrát, de bizony eleintén sehogyse i n t e r m á l t, (?) de bezzeg azután.

Látta az úr a nagy kemencét, ugy-e? Na! Micsoda k r u p i á k (gruppok) vannak azon! Ez a nölinbelgákból való mustra csak vályogvetés ahhoz képest. Aztán látta a közepén azt a krupiát?

— Micsoda csata van azon ábrázolva?

— A pozsonyi keresztes-háború! (?!) — felelt rá zavarba hozhatlan bizonysággal és flegmával — s folytatja: »na hát, kérem, ott minden figurának tisztán ki van ábrázolva a m i l i k á j a. (Mimika) Hanem a k á r i á k k a l (caryatid) megjártuk; eleintén az se s o n i p e r d á l t, (?) de azután csak kitapogattuk a fortélyát. Hát ilyen m á j o r i k á t (majolica) látott-e már az úr? meg otténg azt a nagy ú r n a k v a l ó t (urna) látja? Hát nem nagyszerű?

— Ugyan kérem, hát ez mi lesz? — kérdé a gróf Mezeyt, egy nagy ajtóhomlokzat mintájára mutatva.

— Hm, ez lesz a nagy ajtón a p á p a l i k a. (Portale) S mikor mindent megmutogatott, nagy büszkén jelentette ki:

— Szó, ami szó, a méltóságos báró r i g y o m é j á t (renommé) én szereztem!

Ezekkel az emberekkel dolgozott báró Bánffy Ádám! Kastélyának egész berendezése, minden egyes bútor múzeumba való műremek. Maga tervezte s részben munkálta is. Fő büszkesége mégis a százakra menő kerámia volt. Messze földről, idegen országokból jártak csodálatára mesterek, műgyüjtők, hozzáértők. Arannyal fizették, ha mégis nagynehezen vásárolhattak belőle.

A beteg művészetről

Irta: DR. DÉCSI IMRE

A művészi tehetség senkit sem kötelez arra, hogy okvetetlenül egészséges is legyen és nem is igen gyógyítja meg, ha beteg, de viszont igen sok beteges állapot van, ami a beteg ember lelkiéletének minden produktumán nyomot hagyhat, a művészieken is, ha a beteg ember művész. Sőt egy kicsit még a jellemző tulajdonságai közé is tartozik éppen az igazi művészetnek, hogy az alkotójának az egész egyénisége őszintén, *akaratlanul is őszintén* megnyilatkozik benne, tehát *azok a betegségei is, amelyek az egyéniségének lényeges alkatrészei.* Ilyen közvetlen nyoma a művészi alkotásokban a testi betegségek közül tulajdonképpen csak az érzékszervek betegségeinek vagy különösségeinek van. A világot, amelytől a benyomásait kapja s amelyet többé-kevésbé mégis csak »ábrázol«, az érzékszervein keresztül ismeri meg s csak természetes, hogy például egy festő egyéni látásában a szeme egyéni működésének, például a fénytörési különösségeinek igen nagy szerepe van s hogy ez az alkotásain is meglátszik. Nem mindig látszik meg olyan nagy fokban, mint eleinte hinni lehetne, mert hiszen a képeit visszafelé is ugyanazon a rövidlátó, túllátó vagy asztigmás szemen keresztül veti a vászonra, amelyen keresztül a modelljét nézte, De ezért az arányok és kivált a perspektiva nagyon sokszor mutatja világos nyomait az abnormis fénytörésű szemnek. A *színvakság* magasabb fokai természetesen elveszik a módját minden szines alkotásnak, de amikor csak enyhébb fokban hiányzik a szinek tiszta megkülönböztetése, olyankor nem ritka, hogy a közönséges ember életfogytiglan sem veszi észre ezt a hibáját, a tehetséges festő pedig el tudja fogadtatni a színlátásának túlságosan egyéni formáját. Az érzékszerveken kívül a többi szervek betegségei nem közvetlenül, hanem csak a lelki hatásaikon keresztül érvényesülnek s általában csak a *lelkiélet* betegségei, az *ideges állapotok és az elmebetegségek* állanak az ember egyéniségével, tehát művészi alkotásaival is olyan viszonyban, hogy ezeknek nemcsak technikai különösségeit, hanem a legmélyebb igazi tartalmát is meghatározzák s teszik az igazi lényege szerint »beteg« művészetté.

Ha az orvos szemével próbáljuk szemlélni a beteg művészetet, talán nem is fölösleges megmondani, hogy ebben nem foglaltatik semmi formája a művészi kritikának, aminthogy *az alkotások beteges vagy egészséges volta nincs is semmi viszonyban a különben való értékükkel.* Azt is tudni kell, hogy az elmebetegek alkotásai tulajdonképpen nem tartoznak a beteg *művészetbe*, mert a művészethez legföljebb a technikájukban hasonlítanak, de nincs tulajdonképpen semmiféle mondanivalójuk, nemcsak az egészséges emberek, hanem a többi elmebetegek számára sem. Az elmebeteg — éppen az a fajta, amelyik ilyenféle kifejezési módokhoz folyamodik — mindig a szó legtökéletesebb értelmében vett »egyéni« nyelven beszél; olyan fogalmakkal, olyan szimbolumokkal, amelyeket minden ilyen beteg a *maga számára alkot s más számára kifejezni vagy megmagyarázni nem is tud.* Az ő alkotásait tehát legfeljebb a találós kérdések módján elemezhetjuk és ha meg is tudunk belőle valamit fejteni, nem lehetünk vele abban a viszonyban, amiben az *érzési lehetőségeink számára hozzáférhető művészettel* vagyunk.

Az az *élményközösségünk*, amely nincs meg az elmebeteggel, teljes mértékben megvan az idegbetegek alkotásaival. Az ideges állapotok csak a beteges, súlyos formái azoknak az izgalmainknak, félelmeinknek, szenvedélyeinknek,

Bánffy Ádám bárón, festő, műfaragó, és porczellánfestő; szül. 1847 máj. 12-én, megh. 1887 okt. 26-án. Tanulmányait Kolozsvárt a ref. kollegiumban 1865-ben végezte. Ezután Berlinbe ment az egyetemre, de figyelmét már ekkor főleg az ipari s közgazdasági intézmények tanulmányozására fordította, szabad idejében pedig nagy kedvvel foglalkozott a festészettel s az iparművészetek több ágával. Az 1867. évben beutazta Német- és Franczia-országot s megfordult Münchenben, Nürnbergben és Párisban is. 1870-ben hazatért s csakhamar nőül vette Wesselényi Margit bárónőt, kivel választi birtokára vonult vissza, hol gazdaságára való gondjai közepette szívesen és nem mindennapi tehetséggel foglalkozott művészi tervei kivitelével. E mellett, mint az Erdélyi Gazdasági Egyesület alelnöke, nagy tevékenységet fejtett ki a hazai állattenyésztés s általában a közgazdaság terén, amiért 1885-ben a vaskorona-rend III-ik osztályával tüntette ki a király.

Művészi hajlamait érdekesen jellemezte barátja, Teleki Sándor, ki egy tárczaczikkében a következőket írja róla: »Ha nem volna vagyona, négyszeresen kereshetné meg kenyerét. A czimbalmon úgy játszik, mint Bertók Sándor. Porczellánfestő olyan, hogy Meissenben, Sèvresben, Gironinál, Portlandban ritkítja párját. Műasztalos: a Faubourg St. Antoinei asztalosművészek bámuló elismeréssel nézhetik műveit. Fazekas, s mint ilyen megmérkőzött Palissy Bernarddal, Lucca della Robbiaval és maestro Giorgioval.« Számos általa rajzolt és festett kép, s az ő keze alól kikerült műtárgy díszítette a választi kastélyt. Ott volt a többek közt egy ezredeti magyar stílben készült faburkolatú, teljesen még be nem fejezett lépcsőház és fogadó terem, melyet saját tervei alapján ő maga faragott. Iparművészeti művein mindenkor meglátszott a törekvés a magyar stíl föltalálása felé. Nehány tájrajzát (Tusnád és vidéke stb.) Morelli Gusztáv fametszetében annak idején a Vasárnapi Ujság közölte.

Sándor. *Porczelánfestő* olyan, hogy Meissenben. Sèvresben, Gironinál, Portlandban ritkitja párját, *Műasztalos:* a Faubourg. St. Antoinei asztalosművészek bámuló elismeréssel nézhetik műveit. *Fazekas;* s mint ilyen megmérközött Palissy Bernarddal, Lucca della Robbiával és maestro Georgioval.« E sorok mindenesetre ritka művészi természetet jellemeznek és a vonásokat nem kelletett keresni: a válaszuti kastély megadta azokat. Egy más toll a többek közt igy jellemzi: «Ritkán másolt. Magának annyi gondolata volt, hogy duskált benne. Szobáinak diszítése otthon a fantazia nemes és gazdag szülöttjeivel van tele.» Ki a válaszuti kastélyt egyszer meglátogatja: meggyőződik, hogy ez elragadtatott jellemzések a valónak felelnek meg.

Ott van a többek közt egy eredeti magyar stilben faragott faburkolatu, teljesen még be nem fejezett lépcsőház és fogadó-terem, a megboldogult «ezermester» bárónak sajátkezü műve. Maga a palota is sokszor változott valóságos műhelylyé, melyben a legkülönfélébb asztalosmunkák készültek, míg emitt porczellánfestőterem állt, amott művészi kivitelü kályhák alkatrészeit állitották össze. Mindegyik ágán e három műiparnak meglátszott a folytonos törekvés a magyar stil föltalálása felé. Fogadó-terének párkányfalát a családi czimerek sorozata diszíté, a XIII. századtól kezdve fölmutatva a családfa emelkedni vágyó előbb-utóbb fölkeres, ha a műtárlatokat oly nagy számban özönlik el az életképek, mint a hogy már tavaly és az idén is történt. Iskolának igen jó ez, czélnak nem elég magas. Fejleszti a tehetségeket, de a képzőművészet virágzásának csak kezdete, melytől a gyümölcsözést várjuk. A németalföldi festészetnek is az adta meg kulturális jelentőségét, hogy a Brouwerek, Van Ostade-ok, Teniers-ek mellett ott tündököl egy Rubens, Van Dyck és Rembrandt is.

A kiállításban az arczképfestészet számszerüleg is jelentékeny; nehány darabja pedig jeles, és bizonyságot tesz e műfaj művészies fejlődéséről, mikor a festő többé nem elégszik meg a hasonlattal, hanem életet és jellemzetest is ád. *Benczur* Gyula arczképei mesteri művek. Horovitzot is művészet melegítette, mikor Arany János arczképét festette, de a költőt személyesen nem ismervén, a jellemzés ereje nem tudta a valót pótolni.

A legfeltünőbb és művészi becsü arczképekből ezuttal *Vastagh* Györgytől és *Paczka* Ferencztől mutatunk be.

Vastagh György a legkeresettebb arczképfestő ez idő szerint. Kivált női és gyermek-arczképeket óhajtanak tőle birni. El is van halmozva megrendelésekkel, melyekhez az ihlet perczei csak rövidek. Sok szeszélyes kivánságot is kell teljesiteni a festőnek. Először is «szép piros legyen» (ez atelier-műszó s azt jelenti, hogy az arczon rózsák fakadjanak), azután az öltözéknek az ékszereknek is hűknek kell lenni. Persze, hogy nem minden arczkép születik ily körülmények közt műremeknek. Vastaghnak elégszer is megmondták már ezt, meg is irták róla. Hanem most azután megmutatta, hogy mire képes az ő ecsete. Négy arczkép van tőle, egytől egyig derék művek, mindenik életnagy alaku, mint a hogy rendesen festetik nála a gazdag szalonok diszitésére való arczképeket.

Megkapóbb, életteljesebb arczképet régen nem láttunk tőle, mint az, melynek czime: «Női arczkép. XVI. Lajos korabeli öltözék.» A művész saját leányát festette le, s látszik, hogy ecsetének egész zamatját szentelte a képnek. Kerti padon, egyszerü rózsaszin ruhában ül a fiatal lány, baljában hosszu pálczika, ölébe nyugtatott jobbjában lorgnon, mellette a padon fehér pincs. Fiatalos üdeség, kellemes összhangzat a szinekben, a levegő tiszta távola, a növényzet tavaszi virulása — mind megannyi jeles részlete a képnek. Ez sokkal több, mint egy arczkép; egy fiatal lány egész kedvessége rajta van a festményen, a művész érzésével együtt. A mint gondolva, a mint festve van a kép, egyformán művészi. A szinek kedvesek, frissek, s az előadás bravouros. Az arcz nagyon szerencsés abban a lágy, barnás árnyban, melyet a kalap széles pereme vet rá. Nyugodt és vidor. A szinek elosztása növeli a festmény elevenségét. A világos szalmakalapon a virágok, a piros-fehér csikú nagy csokor, aztán a halvány rózsaszinü ruha, a kerti bokrok — ép oly festői, mint derült és vidám az egész.

Vastagh annyira kedvelt gyermek-arczképeiből is bemutatjuk az egyiket, melyen két kis lánykát festett le, egy kerti lépcsőzetnél. A nagyobbik khinai napernyőt tart kifeszítve, a kisebbik pedig a párkányzaton ül, s a két gyermek egymáshoz hajlik. Elegánsan festett, kellemes szinhatásu csoportozat, s a kép művészi disze lehet a legfényesebb teremnek is.

A műcsarnok nagy termében van mindig a legtöbb nézni való. Ott a tárlat legérdekesebb darabjai kapnak helyet. Most telvék a falak hazai és külföldi művészek legjobb műveivel. A figyelem azonban egy arczképre irányul. Sokan és hosszasan nézik; megjegyzés nélkül alig hagyja valaki, de a megjegyzés nem magát a festményt illeti. A katalogusba ennyi van róla nyomtatva: «371. *Paczka* Ferencztől: arczkép. Olajfestmény. Magántulajdon.» Egyszerü öreg urat látunk, otthoni szürke ruhában. Arcza félprofilban festve, a mint fejét balra fordítja. Sovány, szikár alak, keresetlen magatartással, a mint kezét zsebébe mélyeszti. Már ősz: a feje kopasz, szakálla ritka és rövidre nyirt; a bajusz magyaros, vége pedig fölperdül. A kopasz fejtetőn vastag sebforradás vonul végig. Az arcz kifejezése komor, a szemekben szomoruság. A képet a jellemzés erélyével festette Paczka s feltünő kerete nélkül is fölhivná a figyelmet. A keretet ugyanis faragványok diszítik; felül babérlevelek; az egyik sarokban genius, s a szalag diszbe bevésve aranyosan: «Pro libertate.» Egyes babérleveleken is aranyos betükkel olvasható: Hatvan, Nagy-Sarló, Bicske, Isaszeg, Vácz, Komárom, Budavár — Görgei Arthur győztes csatáinak neve. Az arczkép a sokat emlegetett tábornokot ábrázolja, a mint visegrádi kertjében láthatni. Egyik tisztelője, Szemere Miklós bizta meg a művészt a nevezetes történeti alak vonásainak megörökitésével, s ő készittette hozzá a babérkoszoruzta rámát is.

DR. JENEI VIKTOR.

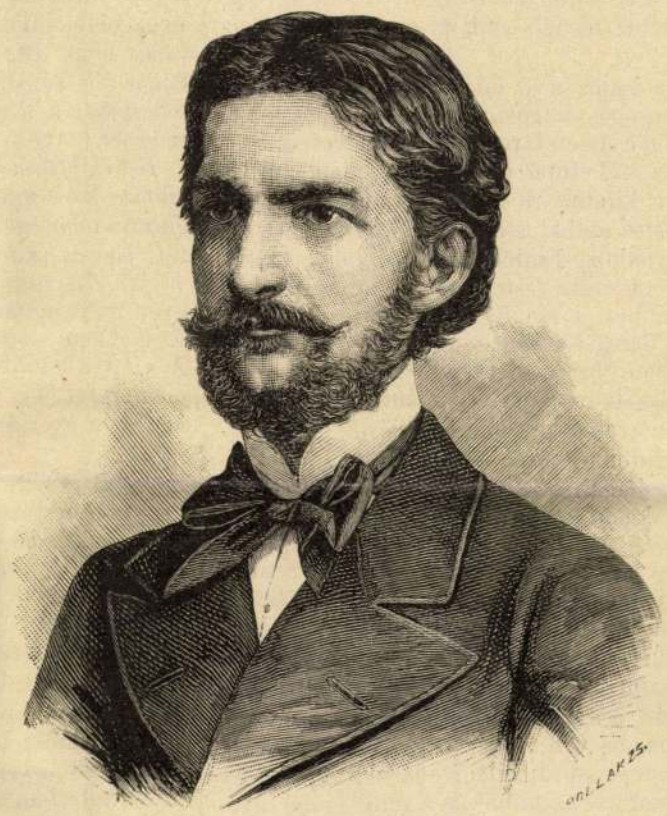

BÁRÓ BÁNFFY ÁDÁM.

minden elágazását s mindez jobbára az iparüző főur saját keze, de valamennyi a saját feje műve.

Utolsó felszólalása is, az ipar-fejlesztő egylethez intézett nyilt levele, a lelke előtt lebegett magyar stilnek a butorszövetek himzésénél és drapirozásánál alkalmazása végett szólal föl. E czikk, melyet már betegesen irt, az erdélyi részekben helyes irányban megindult mozgalomnak kivánt lökést adni. *H. I.*

A MŰCSARNOKBÓL.

Az őszi kiállitás második sorozata leggazdagabb életképekben. A magyar festők egész erejöket erre gyüjtik össze. Ez hat legkönnyebben, ez iránt hálás a közönség, ez tarthat számot kelendőségre. A történeti festészetből mutatványt sem találunk. Olyan tehetséges fiatal művészeket, kik az előbbi kiállitáson hivatással és kedvvel fordultak történelmi, bibliai tárgyakhoz, vagy választékos, dekorativ előadással tettek biztató kisérletet, most mindnyáját az életképfestők közt találjuk meg. A magyarázat egyszerű. Nagyobb alkotáshoz komolyabb tanulmány, több műgond, plasztikusabb előadás kell, a siker azonban legtöbb esetben erkölcsi, s a kitüntetett festmény is sokáig függ még a festő műtermében.

A könnyebb genre-festészetet átmenetnek kell tekintenünk a magvasb és nagyobb stilű előadáshoz, melyet az ambiczió, a tömeg közül kiAz utóbbi nehány év alatt két irányban fejlődött nálunk a genre-festészet. Az izlés öregbedett, festőink mélyebben és figyelmesebb szemmel nézik az életet. A tárgyban válogatósabbak is. A külső tarkaság helyett már sokan az igazi életet kivánják festeni. A korcsma, a duhajkodás helyett — mely egy darabig az életképek savanyu kovásza volt — az ember jellemzése, természete lép elé, mint idyll, mint dráma, mint komikum. A másik jó fordulat a művészies és tekhnikai előadásban szemlélhető. Ezt a rendszeres művészi életnek ki is kell fejleszteni. Ha van számbavehető festészet, az nem maradhat veszteg; mozog, elevenkedik, törekszik érvényesülni; verseny fejlődik, s az erő izmosodik.

Bemutatunk az életképek közül több olyant, melyek a tárgybőséget eléggé bizonyitják. Nehány kiválóbbat még fentartunk későbbre.

Bihari Sándor az ifjabb nemzedékben hamar jutott névhez. A tavalyi kiállitáson «A biró előtt» czimű festményét a közönség és a kritika egyforma kedvvel fogadta, a műcsarnok juryje kitüntetésre érdemesitette, s ott volt a három közt, kiket egy másik jury a Munkácsy-dijra ajánlott. A fiatal festő azóta külföldön tanul, Olaszországban, s onnan küldött vázlatokat, tanulmány-képeket, s egy jól megkomponált festményt, mely Bihari vidámságának uj jele. Egy kissé az a baja, hogy figyelmesen kell nézni, különben egyebet nézünk le a képről, mint a mi voltaképen oda van festve. Látva a konyhát, az asztalnál ülő fiatal legényt, kendővel álla alatt, tányérral kezében, s olvasva az aláirást: «A hol nincs, ne keress» — azt a gondolatot támaszthatja, hogy a legény nagyon az ebéd után érkezhetett, s a tányérban nincs mit keresnie. A mult sötét napokban, roszszul világitott teremben nem egy igy látta Bihari képét, melynek pedig egészen más és sokkal jobb a tárgya. A fiatal legény borotválkozni ült le. Egészen csupasz arczu, lányos képü suhancz meg, kinek a legénykedési nagyzás adta kezébe a szappanhabot.

A büntetés utól is éri. Meglepik a lányok és kinevetik. A legénynek azonban nem fáj a kinevetés, ugy látszik, jó néven veszi a nevetők egyikétől, maga is nevet a csinyhez, s e kifejezésben a festő tehetsége nyilatkozik, valamint a többi nevető alakon és könnyüd festésben.

Karcsay Lajos a jó adomázókra emlékeztet, a kik közönséges dolgokat is jóizün képesek elbeszélni. Igénytelen tárgyakat fest ügyesen. Festési ereje szembetünő és szinte csodálkozni lehet, hogy a ki ennyire birja az előadás tekhnikáját, a festés szabatosságát, nem fordul magvasabb tárgyakhoz. Emlékezhetünk, hogy tavaly mily nagy vászonra festett egy fiatal leányt, ki egy öreg emberrel együtt almát rakosgat a kamarában. Mennyi bevégzettség volt e közönséges tárgyu képen. Négy életképe van most, mind könnyen kinálkozó sujet-vel. A huszár, a ki duzzog, mert összezörrent a szeretőjével, a ki a sarokban szintén duzzog. «Az inczelkedő» gyerkőcz a konyhában, a ki egy vesszővel mérgesiti a pulykakakast; a kicsi Vásári jelenet» s végül a «*Fösvény.*» Aligha nem látott már mindenki lefestve egy sovány, vén embert, a ki az asztalnál pénzt olvas. Ilyen Karcsay fösvénye is. Sötét, szegényes szobában találjuk az ő fösvényét szintén. Az asztalon sorjában kirakott aranyok, egy rozzant szalmaszéken papircsomók (alkalmasint adóslevelek), a szük ablakon rostély, az ajtó becsukva; maga a vén ember egy vasas ládán ül. Mindmegannyi apró jellemvonások. A fösvény neki görnyed az asztalnak, s a mint mohó gyönyörrel nyujtja kezét az aranyak után, hogy egyenkint olvassa, gyönyörködjék bennök: emlékeztet valami ragadozóra. Az alak kitünően van rajzolva, a kapzsiságot félremagyarázhatatlanul látjuk benne. Igy jellemezni, s igy festeni művészet, még ócska eszmét is. A szobalevegő távlata adalék ahhoz, hogy Karcsay meggondoltan dolgozik.

Margitay Tihamért szereti látni a képtárlatok közönsége, mert nyers őszinteséggel vesz ki egy-egy alakot a mindennapi életből, és tulzásoktól sem tartózkodik a hatás kedvéért. A fővárosi életből nem egy alakot tett a vászonra, s tavalyról az «Ellenállhatatlan» nagyobb képének fotográfiája még most is állandó tárgya a kirakatoknak. Margitay sok habozás és különböző irányban tett kisérlet után, végre egész tehetségét mint szatirikus szedi össze, s uri alakokat keres, vagyis a szalon-genret müveli, a melyből az egyik jó terméket mult számunkban mutattuk be Temple «Városligeti hieroglifjeiben». Margitay egy-egy tipikusabb alak körül állit föl olyan környezetet, mely a főhős rovására mulat és igyekszik a szemlélőt is mulattatni. Uj festményének czime «*A jó partie*», s a nagyobb képek közé tartozik. A jó partiet épen bemutatják a családi körben, hol a «jövendőbeli»-jét megnézze. Vóghetetlen együgyü, szögletes fiatal ember, lefésült vörhenyes hajjal, bamba arczczal, kifogástalan fekete öltözetben, keztyüsen, kezében a szorongatott klakkal. Odaszögezve ül egy karszékben, s féloldalt, félénken néz a társaságra, melybe épen most vezették be. Asztal körül foglal helyet a társaság. Ott van a jövendőbeli, egy serdülő lány, a kit épen beszólitottak, mert még a könyv is kezében van, s a ki ámulattal nézi a vendéget. Az asztal végénél áll a papa, öreg uri zsidó, rámutat a fiatal urra, s bizonyára ajánlja is, hogy az kitünő fiatal ember. Odább egy fiatal nő, vagy lány ül, mellette egy tiszt, a ki furcsa véleményt mondhat a kitünő jövevényről, mert a fiatal nő nagyot kaczag hozzá. Egy szakállas férfi-alak fölemelkedett az asztaltól, hogy jobban láthassa a vőlegényt, kit a mama is erősen szemüvegez. Az egész jelenet világos és hogy érthető legyen, arról a festő gondoskodott, ki a karrikatura egy-egy vonását is alkalmazza. A közönség mulatva nézi a bamba vőlegényt, s meg van elégedve a bemutatás hatásával.

Skuteczky Döme ízléssel, nagy routinnal festi velenczei tárgyu életképeit. Valami csinos, kellemes és az életből való mindig van azokon. Nagyon egyszerü, de vonzó kép «*A kivánciak*». Valamelyik műteremben egy kis fiu és egy szép leány vizsgálja a festészet titkait; a fiu figyelmét a fölnyitott festékes szekrény ragadta meg, a leány pedig a festő-állványon levő képet nézi, hozzátámaszkodva a márvány fal párkányzatához és kecses mozdulattal hajolva előre. Skuteczky egy másik festménye hazai tárgyu: «*A beszterczebányai rézhámorból*», mely a hámor belsejét mutatja meg, fekete, kormos falakat, sötét boltozatokat, a hajlások közt az izzó kohóval, egy pár munkással, az előtérben pedig izmos alak, a mint egy talicskán ócska vasat és rezet tol s a kohóból kisugárzó fény világítja meg körvonalait. Az egész képen látszik, hogy nem valami nyüzsgő élet lakik e kormos falak közt. Bárcsak Skuteczky a hazai népéletből is oly bensőbb dolgokat festene, mint a velenczeiből s a minőt festett is már (egy szerelmes tót párt) találón és humorral.

Bruck Miksa az ifjabb nemzedékből való. Mozgalmas képe a «Lóverseny», mely a pesti tribün elegáns népségéből állit össze egy nagy csoportot, eleven szint adó divatos női öltözékekkel. *Vajda* Zsigmondtól pedig a «*Potya tribün*» legyen itt bemutatva a fiatal festő életképei közül, melyekben elég akarat és képesség nyilatkozik. A «Potya tribün» a városligeti egyik vasárnapi jelenetével ismertet meg, mikor a népczirkusz látványát a gyerekek és suhanczok a fák ágai közül nézik.

Komlóssy Edétől «*Genre-kép*» a czime egy nagyobb festménynek. A fal tövében három fiu gombozik, s az egyik épen araszszal méri, hogy nyert-é. Figyelmes szemlélődésre és Murilló gyermek-alakjainak tanulmányozására következtethetni a képről.

A tájképekből minden tárlat eléggé el van látva. Ritka azonban az épületeket, utczákat feltüntető kép, s például Budapestről alig-alig festenek valamit, holott van eleven élete, s vannak festői részei. De az architekturai részekkel nem szeretnek bajlódni. Eddig Schickedanz Albert tanár és Nadler Róbert festették a főváros egyikmásik pontját. Schickedanz legörömestebb a régi Pest és Buda maradványait festi, s fentartja emléköket. «*A Mátyás-templom Budán*» ma már szintén történeti emlék. Maga a templom le van bontva, hogy ujra épitsék, a templommal érintkezett kincstári épületekből is elhordtak egy részt, hogy az épülő templom szabadon álljon. A tér közepén a szent-háromság szobra, oldalt a budai régi városháza, sarok-tornyával, ma is épségben állnak, de a templom helyén nemsokára egész uj kép illeszkedik a térre.

Kimnach Lászlótól «*A két nővér*» érzéssel festett kép. A világi öröm és lemondás találkoznak együtt a kórházban, a betegágyon. s a szenvedések óráiban — talán a vész órában — a szelid lemondás, az apácza nyujt vigasztalást a világi nőnek, ki fájdalmasan, de szeretettel és éledő reménynyel hallgatja a vallás szavait.

Tornai Gyulától az «Atelier-titkok» hollandi öltözetekben egy festőt és fiatal nejét (gazdag kosztümben) mutat be, a mint együtt nézik a vázlatokat. Választékos előadását, határozott ecsetkezelését kell kiemelnünk.

Végül *Györök* Leót említjük meg, ki a fiumei és dalmát tengerpartokról választja tájképei motivumát, s a tengerparti életet képviseli festőink közt. Egyik csinos tájképe *Zamosce*, melyet szintén közlünk.

A műtárlatot látogató közönség érdeklődve várja, ki nyeri meg a hazai festők közül a szalondíjat és a közoktatásügyi miniszterium arany érmét. Egy arany érem külföldi művésznek is jár.

A COMÉDIE FRANÇAISE.

II.

Rendkivül érdekes sétára nyilik kilátás a kelléktárban, mely egy óriási játékbolthoz hasonlit. Virágcserepek, csengettyük, irószerek, kartonszobrocskák, antik álarczok, vadászó és halászó készülékek, kitömött madarak stb. vannak itt felhalmozva. Mellette van a kellékes kis irodája s egy kis éléstár, melyben csupa kemény papirból készült sült csirkék, pástétomok, palaczkok, tálak őriztetnek. Innen egy szőnyegajtón át nehány lépcső-fok vezet le a szinpadra. Molière házában bevett szokás, hogy a szinpad látogatói leveszik kalapjaikat, míg az operaház szinpadán föltett kalappal időznek. Minthogy a párisi szinházakban hosszu felvonásközök divatoznak, mely alatt majd mindenki elhagyja helyét s a foyerba vonul, azért a szinpadon soha sincsenek zajos hurczolkodások, nincs mért sietniök. Csengettyüszó sem hallszik sehol, hanem a regisseur régi szokás szerint a padló megkopogatásával adja meg a jelt a függöny felhuzására (frapper les trois coups). E végre vastag fekete pálczát tart kezében, hegyén zöld bársonnyal borítva s réz-szögekkel kiverve. Magáról a szinpadról alig lehet egy szót is kivenni az előadásból. A rugóra járó ajtókat minden ki és bejövésnél mögötte álló szolgák nyitogatják, a szinészeknek soha sem kell bajlódni velök. Ők a *guignolban*, egy mintegy tiz négyszöglábnyi páholyban, melynek csak egyik oldala van nyitva, várják a jelenésüket. E páholy fehérre van festve, padlóján szőnyeg, benne nehány piros bársony szék és pamlag, egy tükör, kétfelől két lámpával, a szögletben rizspor-dobozok. Ez a *guignol*, mely közvetlen a szinpad közelében van, a Comédie Française ujitása, s a szinház habituei is itt szoktak csoportosulni egy-egy rövid csevegésre a szinésznőkkel. A *guignol* mögött van a «hetes» páholya (loge du semainier), azé a societairé, a ki minden héten felváltva vállalkozik a szinpad fölötti felügyeletre, a próbák vezetésére, s a szinházt meglátogató kiváló vendégek fogadására. Minden societaire felváltva végzi a hetesi tisztet. Ez a páholy ezelőtt Talma öltözője volt s I. Napoleon határozott kivánságára összeköttetésbe hozatott a császári, királyi vagy állami páholylyal, hogy a nagy császár felvonásközönként lejöhessen csevegni nagy szinészével. Most csak az óra benne az egyedüli ereklye, mely Talmára emlékeztet.

Lássuk már most a Theâtre Française sajátságos szervezetét is, mely, mint a bevezetésben megjegyeztük már, oly üdvös befolyást gyakorolt az intézet művészeti szellemére. A XIV. Lajos által kiadott s I. Napoleon által még Moszkvából megerősitett s végül 1850. és 1859-ben módositott alapszabályok értelmében a Comédie Française egy polgári szövetkezet az állam által segélyezve és annak felügyelete alatt. Ez a szerencsés forma nagy befolyással volt arra, hogy a szinészeket a társadalomhoz közelebb hozza s eltüntesse a korábbi előitéleteket, melyek a szinészekkel szemben uralkodtak. Augier Emil ugy irt a Theâtre Français zöld szobájáról, mint Páris egyik legkellemesebb salonjáról, a mig egyáltalán salonok léteztek. Bizonyos előkelőség bélyege különbözteti meg a Theâtre Françaist minden más szinész-társulat felett, a franczia szinésznek nem lehet magasabb ambicziója, mint hogy e legelső műintézet tagjává lehessen, pedig Rachel, Talma s még egynehány kivételével nem annyira az egyéni prestige forrása ennek a tekintélynek, hanem az egész társulat magas művészi szinvonala, az előadások páratlan tökélye. Mindennek épen a societariatus a kulcsa, mely annyira kedvező a művészek méltóságára és érdekeire nézve ép ugy, mint a művészeti érdekekre.

Jelenleg á Comédie Française élén egy a kormány által kinevezett igazgató, Jules Claretie áll 30,000 frank fizetéssel és 6000 frank rendelkezési alappal, ő képviseli az államot a szinészekkel és viszont a szinészeket az állammal szemben s feladata nagy tapintatosságot tételez föl mindkét irányban. A Comédie részvénytársasága 24 tagot vagy societaire-t foglal magában s ezeknek minden érdekeit és ügyeit egy hattagu s két póttagu bizottság intézi, melyet a societaire-ek közül az igazgató jelöl ki, mint a bizottság elnöke, a szépművészeti miniszter jóváhagyásával. Ez az adminisztrativ bizottság választja az uj societaire-eket, többnyire a *pensionnaire-ek*, azaz fix fizetésre, de osztalék nélkül szerződött tagok

A párisi kiállitás magyar tárgyaiból.

B. Bánffy Ádám fa-faragványai.

A mai számunk egyik rajzában bemutatott stylszerüen készült szekrény, két székkel együtt nehány hét előtt az iparművészeti muzeum egy termében volt látható. Csak ideiglenes kiállitási tárgyakat képeztek itt, miután az iparművész a párisi világtárlat számára készité azokat, s most már ott is vannak, diszéül az iparművészeti csarnok magyar osztályának.

B. Bánffy Ádám, mint műkedvelő gyakorolja a fa-faragást, melyre már gyermekkorától fogva sok kedve és hajlama volt. A képzőművészet alapját a rajzolást már igen korán megkedvelte s nagy tehetséget is árult el. Később viaszkból mintázott különféle alakzatokat s ezeket fából kifaragta, vagy pedig csupán rajz-minta után készitett faragványokat, — leginkább ékitményeket és apróbb alakokat. Tehetségét sikeresebben fejleszthető, midőn 1873-ban Karlsbadban tartózkodva megismerkedett a Simon és Baumann-féle brienzi czég néhány műiparosával, kiknél mintegy két hónapig rendes órákat vett, s a fafaragás még előtte ismeretlen titkait, ugy a mintázás, mint a technikai kivitel fortélyait elsajátitotta.

Azóta a fiatal művész sokat haladt, s az érdekes faragványok egész sorát készité el, melyekről a szigorubb műbirálatnak is elismerőleg lehet nyilatkoznia.

Az itt bemutatott szekrény jókora butordarab. Két részből áll s szerkezete ellen kifogásolhatjuk, hogy felső része az alsóhoz képest nagyon is tömör, nehézkes. Az egyes faragványok azonban különösen figyelemre méltók. A virág, gyümölcs, levelek, füzérek változatos és helyesen stylizált alakzatai érdekes domborművü ékitmények gyanánt boritják a szekrény kiválóbb részeit s e különnemü ékitmények művészi egységben folynak össze. A butor szerkezete a diszitéssel [illegible] meg. Különösen nagy gondra mutat a szekrény főékitménye, a középütt látható dombormü, mely „Salamon király itéletét“-t ábrázolja. A király trónusán ül, előtte a két anya, a háttérben a gyermeket felezni akaró pribék s a király kisérete. A művész ama mozzanatot ábrázolta, midőn a bölcs király már-már végrehajtatja az itéletet, s az igazi anya kétségbeesve fölkiált, hogy inkább lemond gyermekéről, csak élve maradjon az. E kompozicziót a kivitel minden nehézsége daczára jól sikerült. A szigoruan kimért térben az egyes alakok elrendezése figyelemre méltó, s technikailag is bevégzett részletekkel találkozunk.

MŰFARAGÁSU SZEKRÉNY ÉS SZÉKEK B. BÁNFFY ÁDÁMTÓL.

A szekrényen kivül, mint már emlitettük, két széket is küldött Párisba b. Bánffy. Ezek valamint a szekrény is a XVI. század végén felkapott stylben készültek. Ornamentumaik sok csint és könnyedséget mutatnak, melyek e nehéz tölgyfa butoroknak tetszetős jellegét kölcsönöznek.

A fa-faragásu butorok legfényesebb korszaka a XV. század. De előtte és utána is folyvást mivelték a művészet ez ágát. A góth és renaissance, de különösen a barok és rokoko időszakban divott különféle diszitményekre a fa, mint anyag, művészeti tisztasággal és könnyen volt kezelhető. Most, hogy a műasztalosság is a technikák ujjáélesztése következtében s az izlés nemesbitése által mind magasabb feladatokat tűz maga elé: a fa-faragás is lassanként visszanyeri művészeti jelentőségét és értékét. Ohajtandó, hogy nálunk, a hol ime egy műkedvelő főur szép példával jár elől, minél teljesebb sikert érjenek mind ama törekvések, melyeket *iparmuzeumunk*, hol a fafaragványok igen szép példányai látható és minta gyanánt szolgálnak, czéljául tűzött ki, s hogy igy amaz elismerés, melyet b. *Bánffy* Ádám fa-faragványai Párisban a nemzetközi nagy versenyen nyernek, egy közelebbi alkalommal iparművészeinknek is osztályrészéül jusson. *m—f.*

A gyepen.

— Pesti tavaszi lóversenyek. —

Barátom, ön ahhoz nem ért. Önök latajnerek csak kétféle lovat ismernek: életökben az apostolokét, holtuk után a szent Mihályét. Egyik-másik önök közül ismeri még a Pegazust, mely azonban mai napig már sánta. Mi a megsántult lónak golyót bocsátunk a fületövébe még azon nyomban, hogy dicsőséges halállal a csatamezőn essék el, mint egy igazi hős. De nem sántikáltatjuk, mint önök a Pegazust. Ez a különbség köztünk. És aztán mit akar ön? Hiszen a mit mi teszünk, az valóságos nevelés, lovakkal. A mi lovaink ép oly gondos ápolásban és nevelésben részesülnek, mint a gyermek. Sőt még gondosabban, mert a mi gondoskodásunk az uj szülött fölött már jóval fogantatása előtt kezdődik. Mi gondoskodunk már arról is, hogy ki legyen az apja, ki legyen az anyja. Mi adunk neki szülőt, s gondunk van rá, hogy mindegyik derék, jóravaló szülőt kapjon. Ez az embereknél a mai fonák társadalmi viszonyok mellett lehetetlen volna. — Aztán a mint az uj világpolgár megszületik, gondosan páczoljuk, fürösztjük, frottirozzuk, s alkalmazzuk nála a svéd tornarendszert. A mint hányni kezdi csikófogát, kap külön bonnet, majd gouvernantot, a ki illedelemre, gracziózus magatartásra szoktatja, sétálni elviszi, meghülés ellen oltalmazza, czukorral kényezteti, ha jó, de a fenyiték bizonyos fokának alkalmazására is fel van hatalmazva kivételes esetekben. Aztán beadjuk a rendszeres iskolába, a hol el kell végeznie a normaosztályokat, a gymnaziumot és az akadémiai kurzust. Igy kerül az egyetemre. Ez a „traning“. Csak a melyik „cum laude“ tette le a vizsgát mind e tanfolyamokból, — az kerülhet ide ki a gyepre. Azért ön itt most csupa habilitált és promoveált doctorokat lát, a kik diplomával felruházva haladnak a versenypályán, mely a nemzeteket nagygyá teszi. A tudori kalap elnyerése pedig itt egyátalában nem oly könnyü dolog, mint némely szamárnak az „alma mater“ emlőin; de igen is nehéz. Az illető doctorandusnak előbb kétségtelenül be kellett bizonyitania, hogy izma aczél, vére tűz, tüdeje kaucsuk. — Csengetnek, adieu! . . .

Ez egész beszéd vágtató tempóban lőn elmondva. A szóló en carriére helyezte át magát minden szónoklati barriéren a legnagyobb könynyüséggel. Ruganyosan, grácziával, tüzzel repült ventre à terre, mint egy valóságos sárkány. Az is volt csakugyan, *Sárkány*, a jockey klubb buzgó telivér titkára, a kinél hivatásához soha nem találhattak volna alkalmasabb nev[illegible]. — Mert hogy is ne lenne ur a magyar ló ugy a Longchampe-on mint az epsomi pályán, mikor sárkánytejjel ápolják.

Pompás jó idő volt. Sport-szempontból ritka dolog. Mert a sport-szempontból vett pompás jó időhöz igen sok az, a mi *nem* szükséges. Ne legyen meleg, mert az lankaszt, ne legyen hideg, mert az dermeszt, ne legyen verőfény, mert az szemközt nyargalva kápráztat, ne legyen por, mert az fullaszt. Legyen olyan angolos idő, könnyü boruval, s jó, ha az ember ugy intézkedik, hogy tiz-tizenöt órával a futtatás előtt csendes eső lett legyen. Attól a gyep ruganyos lesz, mint a gummiszőnyeg, s a lovat, ha rálép, visszapattanja, s még több lendületet kölcsönöz neki.

Az arrangeurök gondoskodtak róla, hogy épen olyan idő legyen. S miután e napon az országgyülésen is csak holmi bagatellügyeket tárgyaltak (a 60 milliós kölcsön volt napirenden): természetes, hogy minden valóságos szolgálatban levő fogat már délelőtt hadilábra állitva s mozgósitva lőn, félhárom felé pedig már megindult az okkupácziónális expedicziö Bosznia — azaz a lóversenytér felé.

Az efféle expedicziö sok tapasztalattal és kellemes szórakozással jár, de azért a ki e kalandos akczióba-lépésre vállalkozik, jó, ha előbb oda haza elkésziti politikai végrendeletét, mert a vállalat, mint minden hóditás, veszedelemmel is jár.

Saját fogatod természetesen nem levén, beülsz egy nyitott egyfogatuba. A soroksári utnak még csak az elején vagy, s immár tapasztalnod kell, hogy teljesen cernirozva vagy. Frontban, előnyomulási vonalad el van vágva egy mennydörgő sörös kocsi által, melyről ugy fityegnek, himbálnak a tele hordók, mint [illegible] nagyhatalom megfor[illegible]tolt, lassu menetben tartja a félutczát elfogó mozgó barrikádot, melyet se rohammal bevenni, se terjedelme miatt megkerülni nem lehet, mig végre a konstábler, a ki e helyen a genfi konvencziót képviseli, a hadviselés föltételeit szabályozó nemzetközi egyezményekre támaszkodva, ki nem vonja a harczsorból, ugy találván, hogy a lánczos golyók és pattanó puskagolyók kathegoriájába tartozik.

Az alatt jobb és balszárnyad folyvás fenyegetve volt melletted elsuhanó könnyü és nehéz portyázók — Streifzugok — által. Csukott fekete batár, husz markos lovakkal, fél sárga-dinnye alaku antik kocsi, dagadó sárgaselyem párnákkal, melyekben gyönyörü példányok által van képviselve alkalmasint a sebesülteket ápoló train, bár a vörös kereszt jelvénye nem látszik sehol; aztán jön egy könnyü emeletes iskátula négy keréken. Csak egy ember ülhet benne, a kocsis, az ur az ott fityeg az iskátula saraglya nélküli hátán egy kis párnázott deszkán lovagolva s két kis szijba kapaszkodva. Majd egy olyan fogat illan el melletted, melyben a két ló nem egymás mellé, de egymás elé van fogva. Azt mondják muszka divat. Aztán jön egy zugó brougham, kopogó milimári kocsi, finom zörgésü tilbouret, cariol, bricska, najdicsán, négy lovas vadászkocsi, vékony kerekü sandläufer, s végre egy olyan hintó, a melynél nem hallani, hogy jön. Kaucsukból van neki a fája, vasa.

Eközben oldalt minduntalan váltogatják egymást a tramway zöld oldalu, ernyős, hat kerekü kocsijai, állandó tülköléssel adván az illetékes köröknek tudtára, hogy tessék kitérni, mert ez a kocsi „gebundene marsch-route“-val utazik.

De ez még mind semmi. Nagyobb az a veszély, mely hátvédedet fenyegeti. Egy ellenséges indulatu rud miduntalan veszélyes közelségből mered a hátadnak, s azon van, hogyan tör-

*

hessen rést hadállásodba, a barbárkori faltörő kosok módjára.

Nagy lelki szorongások között végre eljutsz az expedició czéljához, hol már az előbb érkezetteket táborban találod. Magánfogatok, két fogatu bérkocsik, egylovas konfortablek, társaskocsik külön-külön csoportokban vannak megtelepitve rang és osztálykülönbség szerint.

Magad persze a főhadiszállásra sietsz, mely egy óriási körnek képezi egy kis szelvényét. Olyan az, mintha valami hajdankori roppant amphitheátrumnak volna maradéka, melynek többi része elpusztulhatott, s fű nőtt tetejébe. Csak épen ez az egy rész maradt meg. A többinek nyomtalan elpusztulásán nem fog csodálkozni senki, a ki a még meglevőn végig tekint. Olyan régi kor emléke az, a mikor még a kőkorszak sem volt föltalálva. Fából van az egész, szépen fehérre meszelve rajta az idők moha.

Az első sorban vannak a páholyok, melyeknek ajtaja a pályatérre nyilik. Mögötte nehány sor számozott szék s legfelül ismét egy karzat. Másutt ez volna a kakasülő, e helyt azonban itt vannak a legelőkelőbb páholysorok, középütt a vörösbársonyos királyi páholylyal.

Mi alatt te szorongatott sztratégiai helyzetedből idáig kivergődhettél, az alatt mások elfoglalták a kedvezőbb pozicziókat. Az amphitheatrum kiviritott, s a merre tekintesz, el van lepve közönséggel. Itt gyülnek össze Magyarország legszebb leányai és menyecskéi, itt tanumányozhatod a legujabb párisi divatot s megtudhatod, hogy ma az urhölgyek virágcsokrában a sárga rózsa a bon-ton.

Különben nem tanácslom, jámbor idegen, hogy valami mélyen elmerülj e mosolygó, kaczagó bájos látvány szemléletébe. A fejeddel játszol, melynek ily alkalommal nagy szerepe van ugy az embernél, mint a lónál.

Inkább fordulj hátra és tekints végig a pályatéren. Szép sík mező az, üdén zöldelő bársony gyeppel. Zászlós póznák jelzik a körülfutandó pályát, melynek tulsó körive már oly messze van, hogy közelitő üveggel kell nézni.

A pályatér közepe fejér korláttal van elrekesztve. A körülzárt tér főbejáratával szemben áll a kis különálló fehér páholy, két üléssel a pályabirák számára. Előtte áll a jelző pózna, a versenypálya legfontosabb requi[illegible] sportsman áhitatának tárgya. Ez a czélpont, melynek mutatója a versenyfutásban a válságos pillanatot jelzi, a mely ló fél, egész vagy több fejjel, nyakkal, vagy testhosszsal előzi meg a többit: azé a diadal.

Mellette áll egy oszlop felvonható fekete, kerettel. E keretbe teszik ki a nyertes ló számát, átadván nevét a közdicsőitésnek.

Kissé beljebb fejérrel számozott fekete tábla áll magasan. A kezedben levő programmból megtudhatod, hány lovat „neveztek“ valamely futásra. A tábla fejér számaiból megtudod, melyek futnak a nevezettekből. A megretiráltaknak a száma takarva marad s feketén szégyenkezik.

E mögött áll egy kis faépület, tetején a nyilt verandával, a jockey-klubb választmányi tagjai részére.

Benn az épületben fontos procedura megy végbe. Ott a jockeykat fontolgatják, kik a verseny előtt már hetekkel aszalni kezdték tetemüket. Mert tudni kell, hogy a jockey minél kisebb, annál nagyobb, minél könnyebb, annál fontosabb, minél kevesebbet nyom a nyeregben, annál többet nyom a latban. Megesik azonban, hogy némelyik jockeynek sikerült magát oly könnyüvé száritania, hogy az már embertelenség, s a ló szégyenlené a hátára venni. Az osztó igazság is ugy hozza magával, hogy valamint az adózó polgároknál, ugy a versenylovaknál is bizonyos arány legyen a közteherviselésben. A mutatkozó aránytalanságot tehát e bódéban egyenlitik ki, és pedig nem ugy, hogy a nehezebb jockeyból elvágnak annyit, a mennyivel nehezebb a társánál, (hiszen az adó se lesz soha kisebb, mindig csak nagyobb) — de a könnyebb jockeyhez toldanak annyit, a mennyivel könnyebb. Vasalót dugnak a zsebébe, vagy hogyan, — az már egyre megy.

A jockey a versenypályán a legnagyobb ur. Herczegek, grófok, volt, valóságos és leendő miniszterek, tábornokok, szép uri hölgyek mind a tisztelet bizonyos nemével, s a csodálat ama kifejezéseivel veszik körül, mint egy-egy hires primadonnát, hegedü-virtuozt vagy szónokot. Csak ugy tolja félre jobbra-balra az ily ánglius a magyar gentlemaneket, s nagysága tudatában büszkén markolja meg ostorát.

Csak egyről ismeri el a pályatéren a jockey, hogy az még ő nála is fontosabb személy: a ló.

No már erről csakugyan nem is lehet másként irni, mint kalaplevéve. — Szent borzalommal közelit az ember a pályatér közepe táján álló épület felé. Ott vannak ők, a szentélyben, holott is kinek-kinek meg van az ő külön rekesze. Bekukkansz a nyitott kapun át s érdeklődve szeretnéd tiszteletedet tenni a mai nap hőseinél, hogy alázatos hódolatodat nekik előre is bemutasd.

— Czurukk! — mondja egy vékony angol hang élesen. Tulajdonosa már rég kisérte gyanakodó szemmel mozdulataidat, s most elérkezettnek látta a pillanatot, tiltakozni merényleted ellen, mely abban áll, hogy bepillants a lóversenypálya kulisszái mögé.

— Oda ne menj te, mert lelőnek! — mondja egy ismerősöd, s el kezdi fejtegetni, hogy az intézkedésnek milyen mély rácziója van. Mert hátha bele dugnád az égő czigarettedet a Mlle Buccaneer fülébe, melynek ma a győzelemre nagy chance-a van, — avagy plane egy tenyérnyi vizet adnál „Prince Giles“-nek, melytől az ugy járna, mint az elyseéi és a Derby-versenyek hőse, a világhirü „Kisbér“. Attól az egy kortytól, melyet a futás előtt adtak be neki, örökre elvesztette kondicziójá, épugy, mint az énekesek elvesztik a hangjokat, az igaz, hogy nem egy, hanem számosabb és tartalmasabb kortytól.

Nincs hát más mód, mint bevárni, hogy a mai nap főszemélyei magok mutassák meg magas szineiket. Azt meg is cselekszik, hanem eleinte többnyire kabátban jelennek meg a szinen. A harmadik csengetésre azonban ugy tesznek, mint a görög athleták az olympi játékokon, s jönnek ki egymás után büszkén, délczegen.

Mint már mondám, neked magadnak nincsen lovad, sportsman nem vagy, hanem csak simplex latájner, a ki tehát „a társaságnak“ nem lehetsz bemutatva, annak egyéneit személyesen nem ismered s azt hiszed, hogy ló — hát ló. Se érzéked, se műértő szemed a látvány iránt. Legfeljebb annyit mondasz, hogy láttál te már ezeknél — kövérebbeket és örülsz, hogy a jockey olyan könnyü, mert egy tisztességes termetü ember alatt össze kellene törni annak a filigrán munka[illegible], mely most előtted száraz fejével, ideges szikár termetével, vékony sugár lábaival kényesen ellépdel.

S mivelhogy egyenkint és személyesen egyet sem ismersz közülök, megnézed a rajta ülő jockeyt. Persze, azt se ismered; de annyi szakértelmet mégis fölteszek felőled, hogy a kéket meg tudod különböztetni a pirostól, az aztán utba igazit. Látod, hogy zöld bársony sapka, olyan mint egy ketté vágott görögdinnye, de nagy ernyővel, könnyü selyem kék ing fejér ujjakkal. Utána nézesz a programmodban s abból meglátod, hogy „Outrigger“-hez van szerencséd. És igy megismerkedel valamennyivel, egyet megjegyzesz magadnak, rá fogod, hogy ez fog nyerni s azzal szaladsz egy még eddig nem emlitett harmadik bódéhoz s azt mondod: „Az Outrigger“-re száz forint.“

Persze nem minden ember tesz az Outriggerre, mint te, a kit a jockey zöld sapkája megvesztegetett, hanem tesz a Franticra, vagy Berlickre. Nyerni csak egy nyerhet, s akkor a kik arra tettek, nem csak a magok betétjét kapják vissza, hanem felosztják köztök egyenlően azt az összeget is, a melyet mások a többi lóra tettek. Hát ez a versenypálya börzéje, vagy mondjuk hát: lutrija. Ha kijön a numerusod, betétednek tizszeresét kaphatod vissza. Azonban nem jött ki a numerusod, Outrigger és a zöld sapka cserben hagyott, száz forint fucscs és szomszédod, a ki a Berlickre tett, öt forintja után zsebre dug száztizet.

Máskor ne játsz a börzén, ha nem értesz hozzá, mert ahhoz is tudomány kell; vagy legalább vigyázz, minő képet csinál ajánlatodra a totalizateur.

Mig te a száz forintod szomoru vesztén bánkódol, mozgalom támad a versenytéren s éljenzésben tör ki az amphitheátrum, mely két felől mintha szárnyat eresztett volna hullámzó gyalog publikumból.

A „Kincsem“-et vezetik elő.

No erről már csak hallottál tán valamit? Lehetetlen, hogy ne olvastad volna a biographiáját, diadalmainak leirását, melyekben elszedte a versenydijat külföldi hirneves pályatársai elől. Egyszerre merült föl a „Kisbér“-rel, — de mivelhogy a nő nemnél köztudomás szerint nagyobb a kitartás, a „Kincsem“ még most is fénykorát éli, mig a szegény „Kisbér“ a rokkantak házába került, s azzal végzi pályáját, a mivel a török szultánok kezdik.

Tehát „Kincsem“.

Arczképe ott lóg a csarnok bejáratában. De a hirlapok is közölték a többi notabilitások sorában. Van Angliában egy könyv, melyet e század elejétől irnak jeles szakirók nevezetes lovakról, azok hőstetteiről, tulajdonaikról, alakjukról, szervezeteikről kivül és belül. Most járnak a 129-ik kötetben. Abban a könyvben az van irva a „Kincsem“-ről, hogy most nincs Európában olyan kancza, melynek kondicziója lehetőséget mutatna arra, hogy a „Kincsem“-et nem legyőzi, de vele egyenlő erő és gyorsaság kifejtésére képes lenne.

Szóval a „Kincsem“ nevezetesség. És a mellett szeszélyes, mert hiszen dáma. Azt mondják, kik boudoirjában is ismerik, hogy rendszerint lusta. Egész nap alszik, s ha ébren van, álmos. Engedi magát vezettetni, mint valami bárány s mikor vasutra viszik, már magától megy föl a dobogón, megszokta. — Hanem a verseny-pályán, ott egyszerre mintha kicserélnék. Hisz ime itt jön!

Gyönyörü, finom almássárga kancza. Fejét magasan emeli, s ide-oda fürkész vele, oly élénken, hogy lónál szinte feltünő. Orrlikai idegesen tágulnak, füleit hegyezi, s a mint ideges nyakát meghajlitva okos szemeivel féloldalt tekint: szinte hasonlitani látszik az agárhoz. A korláton tul egyszerre elnyeriti magát, mintha harczi kürtöt fujna s viczkándozik és eviczkél, mint a vadászeb, mikor vadászatra vezetik.

Rövid próbafutás után sorba áll három társával, s megkezdődik a verseny. A „Kincsem“ ma gavallérok ellen vette föl a keztyüt, két gyönyörü mén a pályatársa. Azt hinné az ember, hogy a két társ, mint lovagias férfiakhoz illik, tekintettel lesznek a gyöngébb nem iránt, kiméllettel fognak viseltetni s nem feszitik meg erejöket. Ó dehogy! Neki iramodnak teljes gőzerővel, s messze hagyják magok után nőtársukat. Egész a pálya közepeig előtte vágtatnak egy-két lóhosszal. A „Kincsem“ csak hagyja. A pálya közepén azonban kezdi szép csendesen beéregetni elől[illegible] a másodikat, aztán az elsőt, — azután szorosan ennek az oldalán marad, s kaczérkodik vele abban, hogy a világért sem előzné meg egy piczivel. Feje tökéletesen takarja a másikét az utolsó negyed alatt, s vigyáz arra, hogy épen akkorát szökjék mint társa. Végre közeledik a jelző pózna; már csak nehány ölnyire vannak tőle, s a laikus kétségbe esik, hogy melyik lesz a győztes, s fogadni merne rá, hogy egyszerre érnek be a czélhoz.

Hiu gondolat! A „Kincsem“ csak mókázott ez ideig. Az utolsó pár szökkenésnél kinyujtja karcsu derekát s egy nyakkal elébe rugtat társának. Csak egy nyakkal. Ez is elég. Megtehetett volna többet is, de nagylelkü akart lenni. Nobilisan győzött s nem kivánta társát nagyon megszégyeniteni.

Riadó taps üdvözli a „Kincsem“ *harminczadik diadalát*, s ő visszatérőben méltóságos nyugalommal fogadja a hódolatot, mint valami önkényt értetődőt. Lilli, a virágárus leány gyöngyvirágcsokrot tűz füle mellé s mikor leveszik róla a nyerget, akkor látni, hogy a futamba bele se melegedett, — mig a két gavallér párologva s fejér habot verve követi nyomon.

A katonai zenekar rá zenditi: „Csak egy „Kincsem“ van a világon,“ és a nap hősnője szerényen elvonul.

A többi futam iránt már kevesebb az érdeklődés. Inkább Hanry-t nézik, a kit lóháton ahhoz értő körök oly nagynak tartanak, mint Liszt Ferenczet a zongora előtt. Ha Hanry ül rajta, nyerhet tán még a fiakkerló is, — ez róla a szólás-mondás.

Hát az akadály-verseny? Hát az urlovarok? — No ez külön fejezetet érdemel, ezekkel csak ugy röviden elbánni nem lehet. Talán még találkozunk velök a gyepen.

Irodalom és művészet.

„Nemzeti könyvtár“ czim alatt Abafi (Aigner) Lajos nagyobb vállalatot inditott meg, mely füzetekben jelenik meg s a XVIII. századi és a XIX. század első felében élt magyar remekirókat, olcsó, lehetőleg teljes kiadásokban eleveniteni föl, Zrinyi-

megírva

Bánffy Agneta

1664.

Ilik Rákóczi

4-IK SZÁMU TEREM. 246—251.

246. **Urasztali teritő,** fehér, vörös, zöld selyem s arany-ezüst szálakból álló rojtozattal keskenyen szegélyezett, virágokkal és csokrokkal művésziesen hímezve. Közepén koszorúban a Bánffy czimer e felirattal: *Agneta Bánfi de Losoncz 1664.*

Kiállitja: *A kassai ev. ref egyház.*

5. SZÁMÚ TEREM.

*

Egyházi s világi rendeltetésű ötvösművek, ékszerek, pénzek, emlékérmek, zászlók, miseruhák, bútorok stb.

1. **Szőnyeg**, csomózott; lapján a Rákócziak czímere, CERDFV (Comitissa Elisabetha Rákóczi de Felső-Vadász) betűk és 1697 évszám.
Kiállítja: *Az esztergomi herczegprimási [Muzeum.*

1/a. **Zászló,** lángokkal és csillagokkal diszitett vörös és rózsaszinű virágos selyemből, festett hadi trofeákkal, a Gyürky-család, az ország és Nógrád-megye czimerével. A zászló lapján hosszabb latin és magyar feliratok. Gyürky Ádám halottas zászlója 1704-ből.
Kiállítja: *Gróf Gyürki Viktor.*

2. **Templomi szék**, sokféle fából, intarziával diszesen kirakott. A 16. századból. A kézsmárky Thököly-kápolnából.
Kiállítja: *A kézsmárki róm. kath. [templom.*

3. **Lovassági banderiális zászló**, a 17. századból. Sárga selyemlapja foszlányokban.
Kiállítja: *Szilágyvármegye közönsége.*

4., 5. **Magyar úri viseletképek**, a 17. századból. Olajfestmény.
Kiállítja: *Turchányi Ödön.*

Dúl a brit csokireklám-hadjárat

Olvadó nyuszik és kacsák

Londonból jelenti az *MTI:* A brit csokoládégyárak minden eddiginél *sikeresebb* húsvéti szezonra készülődnek – legalábbis reményeik szerint. Nemcsak hagyományos termékeikkel – például ehető nyuszik – próbálnak új híveket toborozni, hanem olyan *újfajta édességek* piacra dobásával is növelni remélik bevételeiket, mint a „macho húsvéti tojás" és a csokoládéból készített söröspalackok.

A húsvéti időszak – a karácsonyi és a Bálint-napi mellett – a legfontosabb szezon a csokoládégyárak és -forgalmazók számára, amikor is a szupermarketek és egyéb élelmiszerüzletek polcai egyaránt roskadoznak a hagyományos csokitojásoktól csakúgy, mint a csokoládéból készült kacsáktól és nyusziktól. Az átlag brit fogyasztó *évente nyolc kiló csokit majszolgat el,* legalábbis a híres angol Cadbury csokoládégyár szerint, amely első szelet tejcsokoládéját száz évvel ezelőtt dobta piacra. A Cadbury legnépszerűbb húsvéti termékeként számon tartott, fondanttal töltött tejcsokiból álló Cadbury krémtojás, annak ellenére, hogy évente csak három hónapig kapható, a tavalyi szezonban több mint 60 millió fonttal gazdagította a vállalatot. A cég szóvivője a *Reuter* brit hírügynökségnek elmondta azt is, hogy ha az egy év alatt gyártott Cadbury-tojásokat mind egymás tetejére pakolnák, az oszlop körülbelül 900-szor lenne magasabb a Mount Everestnél.

A Thornton's édesipari hálózat reklámhadjáratában viszont a briliánsos tojással rukkolt elő, hogy felkeltse a piac érdeklődését. Országosan kiterjedt hálózatának készleteiben tizenegy olyan tojást helyezett el véletlenszerűen, amely briliánst rejt. A drágakövek összértéke 25 ezer font, s közülük a legnagyobb, egy 23 karátos ékkő mintegy 15 ezer fontot ér. A szerencsés csokivásárlót pedig, aki erre „ráharap", még azzal is jutalmazzák, hogy frissen „kikelt" ékkövét ingyen egy kívánsága szerinti ékszerbe foglalják.

A londoni Harrods luxusáruház a legfinomabb belga csokiból készült 76 centiméter magas nyuszit árul, amelyet akárki megvehet, akinél éppen van 295 font erre a célra.

Ausztráliából érkezik a hangszerek királya

Balatonboglár orgonát kap

Idehaza és amerikai emigrációjában is rendkívül szerény papként ismerték barátai, hívei és tisztelői a legendás hírű boglári plébánost, az ideiglenes nemzetgyűlés egykori elnökét, *Varga* Bélát. Azt azonban tudták, *nagyon vágyott* egy orgonára. Az általa épített balatonboglári templomból – melynek kriptája immár végső nyughelye a másfél éve elhunyt protonótárius nagyprépostnak – jószerével csak egy valami hiányzott, az orgona.

Életében nem örvendeztethették meg a hangszerek királyával, halálának második évfordulóján, ez év októberében azonban már minden bizonnyal megszólal Boglár fehér kőből épített templomában a szép hangú orgona, amely egyébként különösen messziről, Ausztráliából került hazánkba. Készítője, *Bánffy* Béla, a kenguruk földjén élő orgonaépítő mester egy dél-afrikai város megrendelésére látott hozzá a hangszer megépítéséhez, ám miután az ottani zavargások során a város templomát is felgyújtották, Dél-Afrika helyett Budapestre került az orgona, és most konténerekbe zárva Ferihegyen várja, hogy a Balaton-parti városkába szállítsák.

Csakhogy Boglár önkormányzatának még nincs 18 millió forintja, ezért a városka plébánosa, *Szöllősi* Ferenc Varga Béla egykori híveihez, az önkormányzati képviselők pedig a lokálpatrióta polgárokhoz és az üdülőhely nyári lakóihoz fordulnak segítségért. Az idei költségvetésből kétmillió forintos alapítványt hozott létre Boglár köztestülete, és a kurátorok úgy döntöttek: felkeresik Varga Béla amerikai és francia barátait, mert biztosak benne, ők is szívesen segítenek adományaikkal. Nem beszélve a néhai plébános lengyelországi tisztelőiről. Azok leszármazottairól, akiknek szüleit, nagyszüleit a második világháború során Varga Béla városkája fogadott be.

A plébánia vadszőlővel befuttatott épületében Szöllősi Ferenc most újból elővette azt a címlistát, amelynek alapján a másfél évvel ezelőtti gyászszertartás időpontját tudatta Varga Béla híveivel. Reméli, hamarosan *orgonaszentelésre* invitálhatja őket.

(gulyás)

megye az ország legelmaradottabb vidékeinek az egyike. Egyrészt ez egy gesztus, másrészt, az [illegible] környéken és a Balaton északi részén is közlekedni fognak.

(v. a. t.)

Országos turnén a HBB és Herfli Davidson

Blues mindenkinek

Régen fordult elő a honi bluesberkekben, hogy két első vonalbeli zenekar egy huszonegy állomásból álló közös turnéra induljon. A *Hobo Blues Band,* (HBB) *Ferenczi* Györgygyel és a *Herfli Davidson* együttessel közösen próbálja népszerűsíteni a blueszenét március 20-tól június 14-ig az ország legkülönbözőbb helyein. Programjukat Allen *Ginsberg, József* Attila, *Faludy* György, illetve az Egyesült Államokban élő *Mózsi* Ferenc művei teszik színesebbé.

A turné csütörtök este Szombathelyen a Végállomás Klubban indul, s a fővárosban a Budai Parkszínpadon zárul majd. A részletekről *Hobo* a következőket nyilatkozta lapunknak: „A megváltozott világunkban ritkán adatik meg egy zenekarnak, hogy lemezbemutató körútra tudjon indulni az új szerzeményeivel. Most mindez a Borsodi Sörgyárnak és a Drum támogatásának köszönhető, akik nem csak a civil közönséget hívták és hívják meg koncertjeinkre, hanem a sorkatonákat is. A fellépések olyan településeken lesznek, ahol a Magyar Honvédség alakulatai állomásoznak. A legtöbb helyőrségbe el tudunk menni. A sorkatonák ingyenjegyet kapnak, és a szponzorok apró figyelmességgel is várják az egyenruhás látogatókat. A HBB a *Vadaskert* című duplaalbumából fog néhány számot előadni a már jól ismert és talán közkedvelt bluesszámai mellett". A színpadon önálló programként fellép még Ferenczi György és a Herfli Davidson. A fiatal együttesben tehetséges zenészek vannak, akik a HBB-hez közel álló stílusban játszanak. „Egy-egy előadás minimum háromórásra tervezett, a címe pedig *»Az élet habos oldala«* lesz – fejezte be *Földes* László.

(k. z. t.)

Ma 230 éve,1767. március 20-án született Monostorapátiban Varga Márton természettudós. Tanári diplomáját a Győri Királyi Akadémia Bölcsészeti Karán szerezte. Előbb Komáromban volt középiskolai tanár, majd a nagyváradi, 1809-től pedig a győri akadémián a fizika, a természettan és a mezőgazdaságtan tanára. Élete végén a zirci apátság uradalmának igazgatója volt. Nemcsak kiváló tudósnak és buzgó hazafinak, hanem jó írónak is számított. Csillagászati, földrajzi ismereteit logikus rendbe szedve, élvezetes formában adta elő. 1808–1809-ben megjelent, háromkötetes tan- és kézikönyve kora természettudományos (fizikai, kémiai és csillagászati-földrajzi) eredményeinek magas színvonalú, magyar nyelvű összefoglalása. 1796-tól tagja volt az erdélyi népművelő társaságnak is. (Nagyvenyimben halt meg 1818. április 5-én.)

– Földes L. Péter búcsúztatása. A Magyar Nemzet korábbi szerkesztőbizottsági tagja és titkára, a 79 éves korában, március 14-én váratlanul elhunyt Földes L. Péter hamvasztás utáni búcsúztatása és urnaelhelyezése április 2-án 10.00 órakor lesz a Farkasréti temetőben.

történt szerdán, a déli órákban Hajdú-Bihar megyében, a 42-es számú fő közlekedési úton. Egy, a román határ felől Berettyóújfalu felé tartó személygépkocsi áttért a menetirány szerinti bal oldalra, és ott frontálisan összeütközött a vele szemben szabályosan közlekedő kamionnal. A személygépkocsi 19 éves vezetője és három ugyancsak fiatal utasa a helyszínen meghalt. A személygépkocsiban mintegy 300 ezer, a kamionban egymillió forint kár keletkezett. A balesetet szabálytalan előzés és gyorshajtás okozta.

– A Kaukázusban kedden lezuhant AN–24-es utasszállító még a levegőben darabjaira hullott és a farokrész több száz méterrel távolabb csapódott be. Egyelőre nem tudni, hogy mi okozta a robbanást. A hatóságok nem tartják kizártnak a terrorcselekményt sem. Kiderült, hogy az 50 halálos áldozatot követelt tragédiát az utaslistán szereplő egyik utas túlélte, mivel lekéste a gépet. A szerencsétlenül járt AN–24-es orosz bevásárlóturistákat szállított Sztavropolból a törökországi Trabzonba, amikor hatezer méteres magasságból lezuhant. A gép meglehetősen elhasználódott volt, miután 23 éve repült már.

fiak ismertté a megfagyott pásztor koráról. Most az derült ki, hogy Ötzi a nyílhegyeit a nyírfa kérgéből készült szuperragasztóval rögzítette a nyílvesszejére.

– A szép, sima, ragyogó arcbőr minden nő álma, s ezért – főként akik megengedhetik maguknak – nem keveset áldoznak. A német Öko-Test magazin viszont azt írta, hogy a legtöbb drága készítmény nem igazán hatásos. A hölgyeknek mindenekelőtt a csomagolást, a finom dobozokat és tégelyeket kell megfizetniük.

tak fa a ha... hallgató gyanúsítható üzletszerűen, bűnszövetkezetben elkövetett csalás bűntette miatt.

– Elkészült a vádirat a nyírjesi gyilkosság ügyében. A Nógrád Megyei Főügyészség előre megfontolt szándékkal, társtettesként elkövetett emberöléssel vádolja a 26 éves balassagyarmati K. Richárdot és annak 20 éves barátnőjét, M. Zsófiát, akik az elmúlt év októberében Balassagyarmat Nyírjes nevű üdülőkörzetében több késszúrással megölték a 22 éves G. Ritát, a férfi korábbi élettársát.

feleségét is.

– Körözött bűnözőket kíséreltek meg elfogni a Budapesti Rendőr-főkapitányság beosztottjai szerda délután a fővárosban, a XII. kerületi Böszörményi úton. A körözött személyek azonban gépkocsiba ültek és elhajtottak a helyszínről. A rendőrök több lövést adtak le a gépkocsira. A sérült járművet később megtalálták az I. kerületi Pauler és a Roham utca találkozásánál. A rendőrség nagy erőkkel keresi az elmenekült bűnözőket.

A hiradás címe ez volt: Mata Hari az idén lenne nyolcvanéves.

Csak annyi lenne? Csecsemőként végezték ki az I. világháború alatt, 1917-ben? Nem. Negyvenéves volt, amikor agyonlőtték. Most 120 éves lenne.

Persze ezt az életkort akkor sem éri meg, ha nem akad össze a franciákkal.

(mi–jó)

– Tíz órát kellett várakozniuk szerdán Hegyeshalomnál az Ausztriába tartó kamionoknak. Ennek nemcsak a szigorított ellenőrzés az oka, hanem a szokásosnál nagyobb teherforgalom is.

Marihuána gyerekeknek

Szekszárdon elfogtak egy 23 éves fiatalembert, akiről kiderült, hogy gyermekkorúaknak árult kábítószereket. M. V.-t egy éjszakai szórakozóhelyen igazoltatták, és négy adag – mint utóbb vegyész is megállapította – marihuánát találtak a zsebében, illetve ennek fogyasztásához szükséges pipát és egyéb eszközöket. A lakása átkutatása során előkerült egy lista, amelyen többek között gyermekkorúak nevei szerepeltek, különböző drogfajtákkal és azok áraival együtt. A rendőrségi kihallgatások során a 13–14 éves gyermekek elismerték, hogy M. V.-től rendszeresen – ősz óta öt-hat alkalommal – vásároltak egy-egy adag marihuánát, melynek ára 1500 forint volt.

Pakson egy kábítószer-fogyasztó és -terjesztő hálózatra bukkantak. Köllő Imre, a városi rendőrkapitány-helyettes elmondta, hogy jelenleg öten vannak előzetes letartóztatásban. Eddig a marihuánáról érkezett hivatalos vegyészi eredmény, de emellett – vélhetően – speed, kokain és LSD forgalmazásával is foglalkoztak.

(huber)

A Két Lotti nyereményei

A Két Lotti (33-ból 3-at) 12. játékhetén a 3+3-asokra jutó, összesen nettó 82 701 124 forint tovább halmozódik. A háromtalálatosok nettó nyereménye: 51 695, a kéttalálatosoké: 275 forint. A közölt adatok nem véglegesek. A Két Lotti nyerőszámai: 1, 25, 51 és 10, 14, 28. A szelvényeket péntekig veszik át, fizetnek nyereményeket az IBUSZ- és Expressirodákban, a kijelölt postákon, takarékszövetkezetekben, továbbá Budapesten 22 nagy kerületi postán, a hírlapirodákban, a kispesti és az óbudai Centrum Áruházban.

Szeles idő

A felhőátvonulások mellett pár órára kisüt a nap. Elszórtan lehet számítani hózáporra. Az erős északi szelet olykor viharos lökések kísérik. Marad az évszakhoz képest hideg idő, a csúcshőmérséklet 4–9 fok között alakul.

Várható országos középhőmérséklet: 0, +5 fok között.

Orvosmeteorológiai előrejelzés: hidegfronti hatás várható.

A Duna vízállása és hőmérséklete tegnap Budapestnél: 348 cm, 7,2 C-fok.

Lapunk folyamatosan közreadja a legutóbbi napokban Magyarország

Bánffy Dénesné gr.

95 p.

180. aug. 13.
1860

Gróf Bánffy Dénesné 2 történeti képet ajándékoz.

Szerzemény

M-Ért. 1931/1-2.

1785 Wartha Vince dr., min. tanácsos, műegyet. tanár, Budapest, I., Gellért-tér 4.
Wassermann Mór, Budapest, VII., Erzsébet-körút 2.
Wátzke Rezső, rajztanár, Budapest, VII., Kertész-utca 50.
Wälder Gyula, építész, Szombathely.
Weigel Lajos, építész, Budapest, X. ker., Kövér Lajos-utca 13.
1790 Wein Károly és Társa, Késmárk.
Weiner Miksa, Szeged.
Weiner Lipót, műasztalos, Zenta.
Weinwurm Antal, fényképész, Budapest, IV., Károly-utca 3.
ifj. Weinwurm A. és Tsa, Budapest, VI., Ó-utca 6.
1795 Weisinger György, Budapest, VIII., József-utca 15.
Weisz Aladár, törvsz. biró, Szabadka.
Weisz Lajos, kir. folyammérnök, Szolnok.
Weiss Berthold, udv. tanácsos, Budapest, V., Váci-körút 27.
Weisz Ernő, Nagyvárad.
1800 Weisz P. Vilmos, Budapest, V., Fürdő-utca 5.
Weiss Jakab id., szeszgyáros, Budapest, VI., Kenyérmező-utca 6.
Weiss Károly, a M. F. T. R. igazgatója, Budapest, V., Lipót-körut 16.
Weisz Géza, Budapest, IV. kerület, Váci-utca 30.
Weisz Ferenc, Léva, Calvaria-sor 6.
1805 Wellisch Gyula, építész, Budapest, VI., Király-utca 88.
Wellisch Alfréd, műépítész, Budapest, VI., Nagymező-utca 49.
Wenhárdt János dr., egy. m. tanár, Budapest, VIII., József-körút 43.
Wensky Nándor ifj., építész, Budapest, IX., Bokréta-utca 12.
Werkner Ármin, terménykereskedő, Budapest, Dorottya-utca 6.
1810 Wertheim Pál, uradalmi bérlő, Székesfehérvár.
Wertheimer Soma, Budapest, VIII., Tisza Kálmán-tér 3.
Werther Hugó, játékszergyáros, Békés-Csaba.
Weszter István, kereskedő, Debrecen, Várad-utca 2208.
Wessely Vilmos, Budapest, VI. ker., Bethlen-utca 43.
1815 Willoner Zoltán, bankhivatalnok, Budapest, V., Váci-körút 56.
Wind Tivadar, MÁV. ellenőr, Budapest, Nyugoti pályaudvar.
Winkle Nándor, Bpest, IV., Kigyó-tér 5.
Winkler János, Budapest, Gólya-utca 14.
Wieser Miklós, társ. mérnök, Nagy-Károly.
1820 Winter Lajos, Pöstyén.
Wintermantel és Szombathy, ékszer- és ezüstgyár, Budapest, VII., Dohány-utca 12/14.
Wisinger Mór, ötvös, Budapest, IV., Kristóf-tér.
Wittinger Ernő, aljegyző, Bia, Pest-m.
Wodianer Arthur, udv. tanácsos, Budapest, VI., Nagy-János-utca 5.
1825 Wodiáner Hugó, Budapest, IV., Kigyó-tér.
Wolf Nándor, min. segédfogalm., Budapest, közoktatásügyi ministerium.
Wolfner Ignác, könyvkötő, Budapest, VI., Mozsár-utca 10.
Wolfner Gyula, bőrgyáros, Budapest, VII., Károly-körút 3.
Wotocsek Rezső, cégfőnök, Beszterce-bánya.
1830 Wottitz Manfréd, Budapest, VI. ker., Hajós-u. 32.
Wotzasik István ifj., Budapest, VI., Izabella-utca 63.
Zaboreczky Ferenc, műépítész, Kecskemét.
Zádor Félix, cégvezető, Budapest, V., Perczel Mór-utca 2.
Zágrábi m. kir. orsz. ipariskola, Zágráb.
1835 Zakariás János dr., ügyvéd, Brassó.
Zala György, szobrász, Budapest, VI., István-út 79.
Zalathnai áll. kőfaragó és kőcsiszoló ipari szakiskola, Zalathna.
Zanner Alajos, műépítész, Budapest, VIII., Mária-utca 13.
Zárai Samu, magánzó, Budapest, VI., Bulyovszky-utca 25.
1840 Zathureczky István, földbirtokos, Cécke u. p. Élesd.
Zelinger Ede, Debrecen.
Zellerin-féle gyári r.-t., Budapest, VI., Nagydiófa-utca 14.
Zemplényi Tivadar, Budapest, I., Fehérvári-út 26.
Zentai közs. gimnázium.
1845 Zeuner Gyula, építész, Budapest, VI., Szív-utca 12.
Id. gróf Zichy Nep. János, Budapest, VIII., Múzeum-utca 15.
gróf Zichy Rafaelné, Sár-Szent-Mihály, Fejér-megye.
Zichy Károly gróf, Bárca.
Zichy Sarolta grófnő, Budapest, IV., Papnövelde-utca, Zichy-palota.
1850 Zilahy Dezső, a Budapesti Hirlap h. igazgatója, Budapest, VIII., Rökk Szilárd-utca 4.
Zipernovszky Károly, műegyetemi tanár, Budapest, II., Oszlop-utca 7.
Zlatnói üveggyár.
Novek, Friedrich és Küller, Zlatnó, Nógrádmegye.
Zoltán Géza, k. táblai tanácselnök, Budapest, VIII., Reviczky-tér 5.
1855 Zoltán Imre, Budapest, V., Váci-körút 81.
Zombori áll. főgimnázium tanári könyvtára.
Zombori iparoskör, Zombor.
Zsellér Imre, üvegfestő, Budapest, VI., Aréna-ut 124.
Zseny József, földbirt., Budapest, Tisztviselő-telep, Szabóky-utca 52.
1860 Zsille Kálmán, festő, Budapest, VIII., Festetich-utcza 7., I. 13.
Zsolnay Miklós, gyáros, Pécs.
Zsolnai áll. főreáliskola, Zsolna.
Zuschmann János, építész, Budapest, VIII., Baross-utca 3.
Zwack Ákos, Bpest, IX., Soroksári-u. 92.
1865 Zyzda Béla, építész, gyárigazgató, Budapest, VIII., József-körút 2.

Az alapító tagok száma ... 214 (elhalt 88.)
A rendes tagok száma ... 1865
Az összes tagok száma 2079

Iparművészeti Társulat jelentése 1906-ról.

1906.

ELNÖKSÉG:

Szalay Imre, alelnök. — gróf Hadik-Barkóczy Endre, elnök. — Alpár Ignác, alelnök.

VÁLASZTMÁNY:

1904-ben megválasztott tagok:

Árkay Aladár
Gróf Bánffy György
Bárczy István dr.
Faragó Ödön
Fittler Kamill
Forreider József
Gerster Kálmán
Huszka József
Jakabffy Ferencz
K. Kőrösi Albert*
K. Lippich Elek dr.
Lyka Károly
Nádler Róbert
Péterffy Lajos
Simay Lajos
Szmrecsányi Miklós dr.
Telcs Ede
Gróf Teleki Sándor
Vaszary János*
Vig Albert.

1905-ben megválasztott tagok:

Bachruch Károly
Ballai Lajos
Czakó Elemér dr.
Gróf Edelsheim Gyulay Lipót
Forster Géza*
Gaul Károly
Gelléri Mór
Giergl Kálmán
Glück Frigyes
Gyalus László
Gyömrői Manó
Karlovszky Bertalan*
Ligeti Miklós*
Maróti Géza
Matlekovits Sándor dr.
Rauscher Lajos
Róth Miksa
Szterényi József
Thék Endre

1906-ban megválasztott tagok:

Ágotai Lajos
Baranski Gyula dr.
Bartóky József dr.
Beck Dénes
Csizik Gyula
Feszty Árpád*
T. Fischer Emil
Báró Forster Gyula
Förk Ernő
Horti Pál
Kammerer Ernő
ifj. Koperly Döme
Kriesch Aladár
Morelli Gusztáv
gróf Nákó Sándor
Pap Henrik
Radisics Jenő
Spiegel Frigyes*
Steiner Ferenc
Szinyey-Merse Pál*
Zsolnay Miklós.

VÉGREHAJTÓ-BIZOTTSÁG:

Péterffy Lajos, elnök

Ágotai Lajos — Gelléri Mór — Róth Miksa
Fittler Kamill — K. Lippich Elek dr. — Vig Albert.

KIÁLLITÁSI BIZOTTSÁG:

Nádler Róbert, elnök
Ágotai Lajos, alelnök
Alpár Ignác
Árkay Aladár
Csizik Gyula
Faragó Ödön
Fischer József
Fittler Kamill
Förk Ernő
Gyalus László
Huszka József
ifj. Koperly Döme
Kriesch Aladár
Maróti Géza
Pap Henrik
Radisics Jenő
Telcs Ede

BIRÁLÓ-BIZOTTSÁG:

Radisics Jenő, elnök

Faragó Ödön** — Kriesch Aladár — Telcs Ede
Gelléri Mór — Nádler Róbert — Vig Albert.

SZÁMVIZSGÁLÓK:

Benke Gyula — Emich Gusztáv.

ELLENŐRÖK:

Beck Dénes — Morelli Gusztáv.

TISZTIKAR:

Főtitkár: Györgyi Kálmán. *Másodtitkár:* Szécsén Ferencz. *Pénztáros:* Lipcsey József.
Irodatiszt: Komáromy Árpád. *Bazárkezelő:* Nagy Ida.

* Évközben kiléptek a választmányból.

** Évközben lemondott a bizottsági tagságról.

Bánfi

Említve

Jenkei János: Ősi tárhat '70
Dolgozók Lapja, 1970. nov. 15. 5. l.

Tabulja

Emlitve

Jenkei János: Ösi tárlat '70
Delgerd) dopja, 1970. nov. 15. 5.l.

Banfi, Florio

Rémában elő magyar
műtörténész azonos
dr. Barabás László-
val

Írja:

Pfannl Jenő: A győri
vár téglái.
Győri Szemle
1932. 280-l.

kisebb eltérések két különböző kézre utalnak. Ez a körülmény is, több miniátorból álló műhely létezésére utal. Megerősíthetjük föltevésünket a műhely egy harmadik miniaturistájának munkájával, az Országos Széchényi Könyvtárban őrzött Cod. lat. m. ae. 220. jelzetű pozsonyi *Missaléval*, amelyet az irodalom ezideig XIV. századvégi alkotásnak tartott.[19] A kódex díszes Kánonképe (144b

[19] KNAUZ N.: A magyar egyház régi szokásai, 888. l. 24. sz. — ORTVAY T. id. m. II/4. 352., 379. l. — Könyvkiállítási Kalauz. 10. l. 12. sz. — HOFFMANN E. id. m. 82—83. l. Közli a Kánonképet. — BARTONIEK E. id. m. 195. l. — DERCSÉNYI D. id. m. 149. l. LII. tábla. Közli a Kánonképet. — RADÓ P. id. m. 9. l. 31. sz. — JÁGON E. id. m. 14—16. l. Közli a Kánonképet.

lap) valóban a század végén, a kézirat keletkezésénél jóval később, nézetünk szerint már ZSIGMOND korában festette egy második mester. Az Országos Széchényi Könyvtárnak e harmadik pozsonyi *Missaléja* egyszerűbb kivitelű; bár 25 iniciálét tartalmaz, ezek között több, csupán két színnel festett egyszerűbb kezdőbetű is látható.[20] Figurális jeleneteket egyáltalán nem találunk a kódex-

[20] A 10b, 24b, 105a, 140a, 145a, 149a, 166a, 173a, 183a, 185a, 216b, 218b, 232b, 234b, 269b, 274b, 294b, 296a, 304b, 305b, 312b, 323b, 344b, 352a/ lapokon.

magina

Bánfi G.

XX. század.

Cf. Szendergő leány,
rezkarc 25 X 15.
jelzése G. Bánfi.

~~(aligha magyar)~~

Ernst Muzeum aukcioi

41. 7.

154	620	A	—	194	728	A	—	240	200	A	—
154	752	A	—	194	936	A	B	240	801	—	B
155	121	—	B	195	289	—	B	241	373	A	B
155	230	A	—	196	150	A	B	241	546	A	—
155	546	A	B	196	808	—	B	241	885	A	—
155	570	A	—	196	812	—	B	241	932	A	—
155	834	—	B	197	64	A	B	242	52	A	—
156	177	—	B	197	241	—	B	242	341	A	B
156	649	—	B	197	456	A	B	242	815	A	B
156	720	—	B	199	1000	A	—	242	975	—	B
156	740	A	—	201	154	A	—	243	426	A	—
156	898	—	B	201	156	A	—	243	545	A	—
157	686	—	B	201	246	A	B	244	197	A	B
157	930	—	B	201	255	A	B	244	882	A	B
157	939	A	—	201	506	A	—	245	226	A	—
158	582	A	—	201	975	—	B	245	904	—	B
158	769	A	B	202	101	A	B	247	305	—	B
159	253	—	B	202	194	A	—	247	589	A	—
160	142	—	B	202	247	—	B	248	873	—	B
160	494	A	—	202	296	—	B	252	604	—	B
160	642	—	B	202	475	A	—	252	692	A	—
160	730	A	B	202	645	—	B	253	321	A	B
161	321	A	—	202	801	A	B	253	502	A	—
161	389	—	B	202	871	A	B	253	732	A	B
161	401	A	—	202	904	A	B	258	140	—	B
162	801	—	B	203	16	A	B	258	216	—	B
163	145	A	—	203	98	A	—	258	229	—	B
163	187	—	B	203	915	A	B	258	450	—	B
163	209	—	B	205	197	—	B	258	459	—	B
163	548	A	B	205	786	A	B	258	579	A	B
164	204	—	B	207	615	A	—	258	879	—	B
165	162	A	—	207	749	—	B	258	886	A	B
165	248	A	B	207	853	—	B	258	928	A	B
165	295	A	—	210	587	—	B	258	980	—	B
165	969	A	B	210	862	—	B	260	37	A	B

Bánfi György

festő, Szeged
külföldre tavo-
zott.

Némedy Szeged 417 l.

Némedy Gyula

dr.: Szeged képzőmű-
vészete. Csongrád
vm. Várm. Szocio-
grafiák I. Bp. 1939

1888–91.

Bánffy Miklós gróf

15–18 éves Eöráig Székely Bertalan magán tanítványa volt. Elein-te Szinko, utolsóéves Szé-kely-tanítvány foglalko-zok vele, majd Kremer Viktor és később Stein János. Érdekes közlés Székely ta-nítási módszeréről –

Bánffy Miklós:

Székely Bertalanról.
Személyes emlékek.
Pesti Napló 1935 dec. 8.

1873
15
1884-91

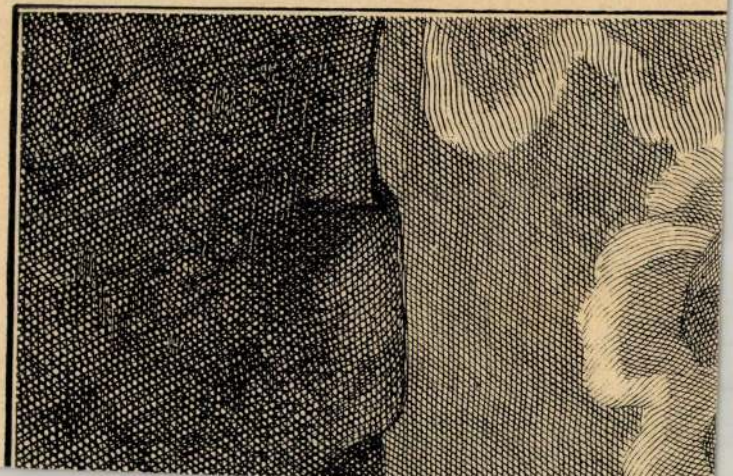

Bánffy Miklós gr

laid

Céhbelick II. kiáll

Nemzeti Szalon 1918.

Európai Utas 1994/3
V. évf.

E rovatunkat Bodor Ferenc (1941–1994) gondozta. Fájdalommal emlékezünk rá.

BESZÉLŐ HÁZAK

Bodor Ferenc

A BONCHIDAI KASTÉLY ÉS UTOLSÓ GAZDÁJA

Méltatlanul hullott ki az emlékezetből, a művészettörténeti köztudatból a közép-erdélyi Bonchidán volt valahai Bánffy-kastély. Valaha voltat írtunk, mert mai, romos állapotában, beomló mennyezetű szobáival, szakadt tetőzetével jóformán alig idéz fel valamit az egykor leggazdagabban berendezett erdélyi főúri palotából. A régi Magyarország és Erdély történetében jelentős szerepet játszó Bánffy család egyik őse kapja Zsigmond királytól 1387 nyarán az oklevelekben „villa Bonchydá"-nak nevezett királyi birtokot; ettől fogva bírta századokon át a falut a losonczi Bánffyak nemzetsége. Utolsó tulajdonosa gróf Bánffy Miklós volt, e sokoldalú főúr, művészi hajlamokkal megáldott arisztokrata.

A falu s a mellette lévő vár, a román kori templom s a későbbi kastély korai története a homályba vész; annyit tudunk csak, hogy a XIV. század első harmadában már egy erősített nemesi kúria állt a Szamos partján, legalábbis erre engednek következtetni az egyik elfalazott pince téglái. Írásos emlékek hiányában csak abban lehetünk bizonyosak, hogy a XV–XVI. században itt már egy nagyobb udvarház állhatott. Az erdélyi belharcok sokszor pusztították e vidéket, 1674-ben a hadra kelt székelyek égették fel a kúriát, tűzre vetvén értékes irattárát.

Gróf Bánffy Miklós

Végül is Bánffy György emelte a mai formájára, alaprajzára emlékeztető palotát, négy saroktoronnyal. A reneszánsz építményt később barokkizálták. A Bánffyak mindig szerették a lovakat, erről tanúskodik a romjaiban is lenyűgöző vörösmárvány istálló. Az előudvar épületeinek tetején a neves kolozsvári szobrász, Nachtigall János műveiből létesült valóságos szoborgaléria: a harminchat allegorikus, mitológiai figura az 1750-es években került fel az attikára. Atlasz tartja kezében a világot jelképező gömböt, ott áll Perszeusz a medúzafejjel, Diana és a vadkan, a delfinnel játszó Neptun, s a szoborsort mintegy megkoronázza a négy lovat hajtó Héliosz. Az egész

Fent: a kastély főhomlokzata (Fotó: Szőllősy Kálmán)

Lent: a nyugati neogót szárny (Fotó: Bíró József)

Lajos, Goldberg Antal és Lajoski Vencel. Türr volt az, aki Garibaldi megbízásából megkapta a vállalkozáshoz szükséges fegyvereket az orbetellói erőd parancsnokától.

Tüköry először a Trepontinál vívott ütközetben sebesült meg, majd Calatafiminál tüntette ki magát, amikor a paviai diákokat egy utolsó szuronyrohamra vezette. Súlyosan megsebesült, amikor a sereg behatolt Palermóba, és bele is halt ebbe a sérülésébe. Ma a szicíliai fővárosban egy utca és egy kaszárnya viseli a nevét, de még Garibaldi keresztelte el „Tüköry"-re azt a hajót, amely elsőként állt át a garibaldiánusokhoz a nápolyi flottából.

Később újabb magyar önkéntesek csatlakoztak Garibaldihoz, és Türr kezdeményezésére egy újabb légiót szerveztek, amely tisztességgel kiállta a tűzpróbát a volturnói csatában. Maga Türr beszélt az október 5-i napiparancsban azoknak a magyarországi veteránoknak a *„rettenthetetlen bátorságá"*-ról, akiknek nem kis részük volt abban, hogy az ellenség megfutamodott.

Az Ezrek expedíciójában Türr-re fontos politikai szerep is hárult: Nápoly elfoglalása után a városi és a megyei milícia fejévé nevezték ki. Az ő feladata volt, hogy előkészítse az annexiót, és ő tartotta a kapcsolatot Cavourral is.

Amikor lezárult az Ezrek romantikus vállalkozása, a magyar légió bekerült az olasz hadsereg kötelékébe. Garibaldi megragadta az alkalmat, hogy kifejezze háláját a magyar harcosok iránt, és emlékeztetett arra, hogy Olaszország függetlensége és szabadsága mindig is szorosan kötődött Magyarország függetlenségéhez és szabadságához.

A magyar hazafiak továbbra is reménykedtek az új olasz állam segítségében: az egyesülés utáni első évtized olasz kormányai nem tagadták meg a Kossuthtal kötött egyezségeket, s a magyar kérdés továbbra is aktuális téma maradt, hiszen lehetséges volt a háború újrakezdése Ausztria ellen, Velence és a Trentino felszabadítása érdekében.

Cavour halála után a magyar légió újfent nyomást gyakorolt Garibaldira, hogy lépjen fel Magyarország érdekében, és Garibaldi, aki nagyon érzékenyen reagált ezekre a felszólításokra, mindig is azon volt, hogy olaszországi vállalkozásait egybehangolja a magyar hazafiak törekvéseivel. A Róma elleni hadjárat alkalmából – amely drámai véget ért Aspromonténál – és később, az újabb oroszellenes lengyel felkelés alkalmával, Garibaldi felhívást intézett a magyar néphez, és megpróbálkozott azzal, hogy fegyvereket és katonákat juttasson el Magyarországra.

Amikor végül 1866-ban Olaszország és Poroszország háborút indított Ausztria ellen, a magyarok azt hitték, hogy Bismarck megtartja az ígéretét, miszerint Magyarország felszabadítása az egyik elérendő cél. A königgrätzi csata utáni béke szétrombolta ezt az illúziót, és végleg megszakította a kapcsolatokat az olasz külpolitika és a magyar nemzeti mozgalom célkitűzései között. Luigi Bulfaretti történész írta a következő szavakat, miután Velence visszatért Olaszországhoz: *„legalábbis látszólag, de eltört az az utolsó láncszem, amely összekapcsolta Olaszország függetlensége és szabadsága érdekeit a magyar függetlenség és szabadság érdekeivel"*.

Feloszlott a magyar légió, sok magyar politikus és katona hazatért Magyarországra, kihasználva a Magyarország és Ausztria közötti politikai megbékélést, az 1867-es kiegyezést. Kossuth azonban haláláig Torinóban maradt, mint annak a Magyarországnak a jelképe, amely nem hagyott fel azzal, hogy a teljes nemzeti függetlenségért harcoljon.

A magyar népdalokban, oly sok harc és csalódás után, fennmaradt Garibaldi varázsa és tekintélye, azé a hősé, aki az egész világ népei szabadságáért harcolt, s akinek a neve egy egész európai történelmi korszak jelképévé vált, annak a szimbólumává, hogy túl kell élni minden vereséget és ki kell jelölni a jövő útját.

Két nemzeti újjászületés, két nemzet

Két risorgimento, két nemzet. Olaszország és Magyarország számára a szabadság és a haza mindig is elválaszthatatlan eszmék voltak. A haza eszméjétől azután – amely csakis demokráciában tud létezni és fejlődni – el lehet jutni egy olyan Európa gondolatához, amely mindannyiunk számára az az eszménykép marad, amelyért kitartóan dolgozunk, ezekben az években is, amikor igen nagy, nemes és indokolt reményekre jogosító változások valósultak már meg.

Ne veszítsük el a megújulás és a béke reményét, csendüljenek fel ismét bennünk Giuseppe Mazzini élő és termékeny szavai, aki a *„népek Ifjú Európájá"*-t akarta létrehozni, az összes európai nép köztársasági föderációját, amely minden egyes népnek biztosította volna a külső és a belső szabadságot.

Európa, Magyarországon éppúgy, mint Olaszországban, egyet jelent a nemzeti függetlenség védelmével, a nemzeti azonosságban való bizonyossággal, a haza és az emberiség eszméi által átitatott társadalmi rend legfejlettebb formájának a megőrzésével.

Igaz, hogy ma Európában úgy látszik, hogy mindent újra meg kell csinálni. A centrifugális és nacionalista tendenciák az ellen az egységre törő érzelem ellen hatnak, amely közvetlenül a második világháború után borult virágba, s amely – Bernanos szavaival – *„álmodozásra késztette az európaiak pártját"*. Az egység legádázabb ellensége – amely vírusként hatolt be genetikai állományába, és mint a vírusok általában, a legelképesztőbb átváltozásokra is képes – a partikularizmus, a nemzeti, állami, ideológiai partikularizmus. Semmi jele sem látszik még annak, hogy ezt a vírust kiirtottuk vagy legyőztük volna.

Elmélkedjünk azon a kérdésen, amelyet Paul Valéry tett fel 1919-ben, a földrészünket pusztító első világháború után: *„Európa pusztán az ázsiai kontinens kinyúló hegyfoka lesz, mint ahogyan az földrajzilag, vagy pedig ismét az lesz, ami szellemileg mindig is volt: a világegyetem értékes része, a földgömb gyöngye, egy óriási test agya."*

Íme, annak az Európának az eszméje, amely egyedül képes az évszázados konfliktusokat enyhíteni és megelőzni újabbak létrejöttét, amely egyedül teszi lehetővé a demokrácia filozófiájához való szilárd kötődést. Nemzeteink, e két, évszázadokon át elnyomott nemzet sorsa együttesen szemlélve szinte felértékelődik, és a valóban szabad és egyesült Európa képét vetíti előre.

Éljen Magyarország!
Éljen Olaszország!
Éljen Európa! ■

A kastély díszkapuja
(Fotó: Fotofilm/Kolozsvár)

Jobbra fent: a nagy ebédlő
(Fotó: MFI)

A Mária Terézia-szalon
(Fotó: Fotofilm/Kolozsvár)

Jobbra lent: a biliárdszoba
(Fotó: Fotofilm/Kolozsvár)

Kastélybelső a 30-as évekből
(Fotó: Fotofilm/Kolozsvár)

görög-római mondavilág ott áll fenn, és nézi a mezőségi dombokat.

A bonchidai kastély legjobb ismerője, az 1945-ben tragikus véget ért Bíró József költői szavakkal tolmácsolja a látványt: *„...fényes tehetség víziói merednek itt kőbe e pazar anatómiával, igazi barokk hévvel s lendülettel faragott szobrokon... valamennyi arcán fájdalmas, keserű vonás ül..."* Mintha e szobrok megérezték volna jövendő szomorú sorsukat, széttörettetésüket, mélybe taszíttatásukat, hogy összezúzva, megcsonkítva gyom és gaz rejtse idomaikat. Ez a sors várt az urnadíszekre is: aláhullottak mind, nem kegyelmezett nekik a pusztító düh és a közömbös idő. S felszabdalták a régi kertet is, napjainkban gyom és gaz veri fel a ligeteket; hol valaha Pánok és Dianák kergetőztek, ma kukorica nő. Semmi sem emlékeztet immár a gyönyörű kastélykertre.

A bonchidai kastély enteriőrjeiről nagyon sok levéltári adat vár még publikálásra. A kastély urai jobbára Bécsből rendelték s hozatták a bútorzatot és a berendezési tárgyakat, s az ebben az ügyben folytatott levelezésből sok mindenre fény derülhetne.

Tudjuk, hogy az erdélyi múzeumi képtár alapítója, gróf Bánffy Dénesné rengeteg festményt gyűjtött össze, eredetileg a kastélyban. Egy másik Bánffy nagy értékű réz-, acél- és fametszet gyűjteményt létesített a palotában. A kastély falairól egészalakos, díszes öltözékű ősök tekintettek alá a látogatókra. A legkorábbi talán Naláczi Lajosnéról és lányáról, Sáráról készült a XVIII. század elején. Az erdélyi kastélyok festészeti emlékanyaga jórészt még nincs feldolgozva, s ma, a nagy szétszóratás után, már valószínűleg nem is lesz soha. A családi portrék, miniatűrök, metszetek elenyésztek az idők viharaiban. Az erdélyi arisztokrácia jobbik része támogatta a múlt század közepén a művészeket; így került el Bonchidára a kor legnevesebb festője, Barabás Miklós is, aki számos portrét festett itt.

Az erdélyi kastélyok gazdag berendezéséről tanúskodó források külön kiemelik az iparművészeti emlékeket, az ötvösműveket. Ezek a pompa és a reprezentáció kellékei voltak, lakomák díszei; kupák, serlegek, ezüst étkészletek, finoman cizellált ékszerek sokaságáról szólnak az írások. Külön figyelmet érdemelnek a harcok tüzéből mentett fegyverek. S bár rengeteg mindent felszippantott a történelem az idő, a múlt gazdagságából, a bonchidai kastélyban is megmaradt egy sor régi páncél, s a családi kincstár egy része is közgyűjteménybe került idejekorán.

Az épület néhány reprezentatívabb szobájáról megmaradt pár régi fotó. Az óriási méretű, valóságos lovagteremre emlékeztető ebédlő közepén a fénykép készítésekor csak négyszemélyes asztal áll, damasztabrosszal letakarva. A hátsó, üveges vitrinben márkás bécsi és holicsi porcelánok. Augustin Haunoldt bécsi udvari asztalos finomművű, XVIII. századi parkettjén inasok, grófok lábanyoma. A Mária Terézia-, a kék, a sárga szalon mind értékes bútorokkal teli, mesterien redőzött kárpitok teszik rafinálttá a belső teret. Egyedi, messze földön híres csillárok szórták a fényt, a meleget a híres Blauher és Marschy kályhamesterek remekei ontották. A bútorok alkotói közül Zelenka és Gantzhorn asztalosok neve érdemel figyelmet, mindketten a múlt század neves mesterei voltak.

Összességében Bánffy György gubernátor elképzelései és ízlése határozta meg a kastély általunk ismert legutolsó belső képét. El is adósodott tetemesen a nagy átalakítások közben. Gyakorta játszott a lépcsőházból felcipeltetett GBC monogramos, méteres sakk-készlettel a gubernátor úr: pálcájának intésére tologatták a bábukat az inasok, a gubernium tagjai körben ülve gyötrődtek az ellenlépéseken.

E szavakkal nehezen leírható palotának volt utolsó gazdája a gazdag életpályát és életművet maga mögött hagyó gróf Bánffy Miklós (1873–1950). Ki volt e furcsa, sokak által gőgösnek tartott főúr?

Székely Bertalannál tanul festészetet, családi késztetésre azonban jogot végez. Részt vesz a századelő erdélyi gazdasági-politikai mozgalmaiban. Különféle állami hivatalokat tölt be, egy időben Kolozs megye főispánja. Már 1906-ban megjelenik első szépirodalmi munkája, 1912-ben drámát ír *Nagyúr* címmel. Elvállalja a Nemzeti Színház és az Operaház intendánsi tisztségét, s a konzervatív közönség legnagyobb megrökönyödésére ez utóbbiban bemutatja Bartók Bélától *A fából faragott királyfi*t és *A kékszakállú herceg várá*t. 1916-ban megrendezi IV. Károly koronázási ünnepségét a budai várban, s a díszletek elkészítését neves alkotókra bízza, többek között Kós Károlyra.

Az első háborút követően rövid ideig Magyarország külügyminisztere lesz. Egy idő után ráébred arra, hogy „semmi keresnivalója" Budapesten, s 1926-ban hazatelepül Erdélybe, felveszi a román állampolgárságot. Megírja s közreadja nagyszabású történelmi tablóját, az *Erdélyi történet* című regénytrilógiát. Az *Erdélyi Helikon* című irodalmi folyóirat főszerkesztője lesz Kisbán Miklós néven, részt vesz a Szépmíves Céh könyvkiadói munkájában. Illusztrációkat készít saját és írótársai munkáihoz. 1939-ben ismét bekapcsolódik a politikai életbe. Kétségbeesetten küzd a háborúból való kiugrásért, sokat tesz Kolozsvár megmentéséért. Nem menekül el, szülőföldjén marad.

1944 őszén a bonchidai kastélyban német katonakórházat rendeznek be. A németeknek menekülniük kell, előzőleg azonban minden mozgatható értéket teherautóra raknak, és a lopott holmival megindulnak nyugat felé. Az épületet bosszúból, dühükben felgyújtják, s a bevonuló orosz csapatok csak üszkös falakat találnak és hullákkal teli kertet. A kincseket szállító autókaraván valahogy elvergődik Lőcse környékére, itt elfogy az üzemanyag. A rakomány szétszóródik, boldog-boldogtalan fosztogatja a teherautókat. Mindez azonban csak mendemonda. Azóta sem keresi senki az elrabolt értékeket, senki sem beszél kártérítésről meg hasonlókról. A Bánffy-kastély kincsei, köztük a mesés könyvtár, köddé váltak, felszívódtak a szepességi hegyek között. Amit pedig a németek nem tudtak felpakolni, azt a környékbeli román parasztok hordták szét, ugyancsak nyomtalanul...

A Kolozsváron maradt gróf földönfutóvá válik, sorsát azonban zokszó nélkül viseli. Egyetlen kívánsága van: szeretne Pestre költözni. Hosszas várakozás után végre 1949-ben felköltözhet a magyar fővárosba, ahol már erősen más idők járnak, senki sem törődik az egykori nagyúrral. Gróf Bánffy Miklós 1950-ben halt meg Budapesten. ■

gr. Bánffy Miklós

5a Női arckép Vizf.

Cékbelick W. kiáll

Nemzeti Szalon

1923

Gróf Bánffy Miklós

»La belle au bois dorment«. Szin. rajz
«La belle et la bête«. » «
Kékszakáll utolsó felesége. Szines rajz

10 Hófehérke. Szines rajz
11 Hamupipőke. « «

Czóbel Béla III. kiáll

Nemzeti Szalon
1921

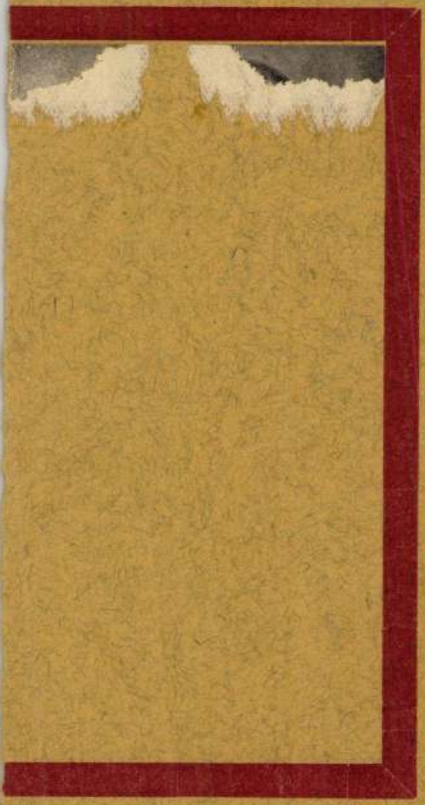

vald Cézár: Carlé gyerekek

példája itt a távol kelet művészi érzésének a Chou Hsun neve alatt kiállított sárkány. A fantasztikus szörnyeteg sűrű felhőtömegből bujik elő, amelyik az európai szemnek is kellemes, de korántsem nagy művészi élményeket szuggeráló látvány. A keletázsiai műértő, különösen ha életfilozofiája Lao Tse tanítása alapján fejlődött, rendkívüli szépséget tud látni az ilyen alaktalanságban. A Tao Te King-ben olvassuk, hogy a világ, vagyis az élet a megnevezhetőségek határán túl kezdődik. Tehát a mozgás, a ritmus akkor a legelevenebb, ha nincs határozott formához kötve. Ilyenfajta érzések vezették kelet festőit arra, hogy ködös tájaikban és misztikus jelenségeikben keressék a legnagyobb művészi szépséget.

A hegyek és völgyek vonalának játéka is meg kellett hogy őrizze ezt a fantasztikus lendületet. Chao Ta Nien hatalmas kompozíciója illusztrálja legjobban ezt a felfogást. Az ékítményszerű sziklák mintaképét nem annyira a talaj, mint inkább a felhők szeszélyes alakulásában kell keresnünk. Hasonló szellemű, bár inkább ikonografiai értékű a Yuan Chiang-féle nagy sziklapanoráma a taoista körmenettel. A keletázsiai tájfestés legutolsó fejlődési fokának, a bunjinga japán elnevezés alatt ismert, költői jellegű romantikus iránynak is van a kiállításon egy szerényebb képviselője, egy Chao Chungnak tulajdonított folyómenti tájkép.

Fölötte jellemző a Ming- és Mandzsu-korszak művészetére a mi szemünkben dilettáns kedvtelésnek látszó virág- és állatképek festése. A chinai művészet ezen a téren rendkívül nagyot alkotott azzal, hogy emlékszerűséget vitt a legintimebb apróságokba. Talán szükségtelen kiemelnem, hogy a motivumok szimbolikus értékelése is nagy mértékben hozzájárult az efajta ábrázolások előttünk szokatlan megbecsüléséhez. A képírásnak ez az ága a Sung-korszakban érte el a legnagyobb tökéletességet éppen az említett Hui Tsung császár égisze alatt és természetes, hogy a későbbi dekadens elfinomulás idején, ha nem is növekedett értékben, annál nagyobb visszhangra talált. A Wegener-gyűjteményben szép számmal fordulnak elő ilyen Ming- és Tsing-korszakbeli festmények. Legszebbnek tartom közülök a Lü Chih neve alatt kiállított szárnyasokat ábrázoló kakemonot. Ezen a képen még jól érzik a Hui Tsung iskolájáról akademikusnak nevezett művészet monumentális ereje. A festmény t. i. egyáltalán nem fényképszerű. Pontos megfigyelésen alapuló, szabatos, de nagyvonalú rajz jellemzi, amelyik a formákban csak az organikus értékeket tünteti fel.

Megnevezhetnék még ezenkivül több szép darabot, de az egyszerű felsorolásnál talán hasznosabb egy ismételt ajánlás. Remélem, hogy a kiállítás állandó barátokat szerez a távol kelet művészetének.

FELVINCZI TAKÁCS ZOLTÁN

CAESAR ÉS KLEOPATRA

Méltán féltünk ettől a találkozástól: Caesar és Kleopatra jobb helyen volt a könyvtárunkban, mint a szinpadon. Nem, ez nem dráma a szónak shawi értelmében sem, minden fejtegetés helyett tessék csak a Candidára és a Major Barbarára gondolni.

A címben szereplő két főszemély nincsen semmi drámai vonatkozásban egymással. Sorsuk független egymásétól, azaz csupán az egyik függő a másiktól, de ez sem emberileg, csak hatalmilag és annyira, hogy kizár minden drámai mellérendeltséget, erőkifejtést, tehát ütközést. Caesar annyira fölötte áll Kleopatrának, a drámának és mindennek, elhivatásának szükségszerűsége 〈mely az Übermensch Shaw-féle értelmezéséből következik〉 olyan monumentális nyugalomra kényszeríti, hogy ő, e drámában az egyetlen erő, ő sem cselekszik, csak történtet, csak általa és körülötte történik a történelem, végzetszerű szükségességgel. Hogy ez az emberi monumentum ezenfelül tele van apró, naiv gyarlóságokkal — hazugságokkal, furcsaságokkal, pózokkal — az csak a Shaw jellemzésének gazdagságát mutatja, de éppen nem használ az alak drámai reliefjének.

Ebben a drámában nincs belső történés sem 〈érdekes, hogy külső, helyzeti meglepetés számos van benne〉, nem mutatkozik az előrefejlődésnek semminő vonala. Caesarral, a főalakkal, sőt az egyetlen alakkal, nem történt, nem is történhetett semmi, sorsának kimért útján egy epizód, egy apró természeti

tünemény: csak ennyi volt az ösztönök leánya, Kleopatra, ő megy tovább, kilép a drámából, melyhez, érezzük, számtalan hasonlót lehetne még írni korábbi és további útjáról.

Röviden: a Caesar és Kleopatra nem dráma, ez igaz, ez megállapítható; csak azt ne gondoljuk, hogy ezzel fölébe kerekedtünk Shawnak, csak azt ne, hogy ő ezt drámább drámának akarta, mint amilyennek sikerült. A kérdés csak az: úgy, amint van, megéri-e nekünk az elolvasás, vagy a megnézés fáradságát? Az elolvasását, azt hiszem, bizonyosan. A Caesar alakjában több van, mint dráma: világnézlet. Nem egy vallomásában, mégis, több mint bölcseség: szépség van. Ötlet, nem egy sekélyes, de szellemes is, több mint amennyi egy dráma inventáriumát kötelezi. Annyiszor látjuk szerzők vergődését, mikor maguknál szellemesebb alakjaikat akarják ékesíteni; itt végre látunk egy drámát, melynek legostobább alakjai is szellemesek. Hogy ez ismét nem használ a jellemzésnek, ezzel már föntebb leszámoltunk.

És végül, az uralkodás, mint tudomány, mint tantárgy: roppantul eredeti és mulattató. Csupa szúr szempont és messze perspektiva. Ez ér majdnem annyit, mint a Candida finoman bonyolult lélekrajza.

BÁRDOS ARTUR

BÁNFFY MIKLÓS DISZLETEI

Shaw történelmi képeskönyvének legfantáziasabb, legszínesebb, a színpadi illusztráció erejét legjobban megpróbáló képcsoportja: a Caesar és Kleopatra. A drámaíró, hosszú leírásokban, az exotikum ezer színében izzó, pompás mese-képeket követel a színpadtól. És ezek az egyes jelenetek elé írt színhely-leírások annyival is nagyobb jelentőséget nyernek, mert szinte legszebb részletei a darabnak.

A Nemzeti Színház kitűnően oldotta meg ezt a pompát: egyszerűséggel. Az egyszerűség mindig a legjobb színpadi megoldása a legbonyolultabb feladatoknak is. Délszaki, színes és ami még több: színességet éreztető volt minden kép, amellett színben, vonalban nyugodt, nagy felületű, egységes. Igaz, hogy nem tulságosan lendületes és fantáziás, nem merészen és egyénien stilizáló. De az elv, mely szerint készültek, a színpadi megértés: a legjobb, leghelyesebb. És, egyelőre, ez a fontos. Új jelenség nemcsak a Nemzeti Színházban, hanem szinte a magyar színpadon is.

A nehéz feladatot állító torony-jelenet megoldása — az egész toronynak csupán egy kis, de annál valószínűbb részletével —, a terrasz kettéosztottsága és képszerű gazdagsága: csupa szellemes, helyes megfejtés. Az utolsó kép igazán pompás, anélkül, hogy sok és a figyelmet szétforgácsoló részlettel halmozna el; exotikus, lágy, anélkül, hogy édeskés volna. Kár, hogy a megvilágítások nem lehettek jobbak, igazabbak; de ez nem a rendezés, hanem a színpad építésének hibája. ‹Vajjon az új Nemzeti Színház fogja-e használ látni a világítási tehnika új eredményeinek?›

Meg kell állapítani, hogy egy idő óta az Operaházban és a Nemzeti Színházban látjuk végre nemcsak a legdrágább, hanem a legmaibb és legművészibb diszleteket is. A két öreg, nehézlépésű állami színház ebben most elől jár, legelől.

Bizonyára nem tévedünk, hogyha ezt a lényeges és pontosan ennek a szezónnak a kezdete óta megállapítható változást — melynek különösen az Operaház legszebb sikereit köszöni — gróf Bánffy Miklós legszemélyesebb közreműködésének tulajdonítjuk. Ő maga ugyan szereti ezért is, mint a legbehatolóbb tárgyiassággal elvégzett színházvezető munkájának egyéb resszortjaiért is, másra hárítani a felelősséget. De nyilván ez az egyetlen bürokratikus visszaélése; egyébként sokkal inkább látszik művésznek, hogysem bürokrata lehetne. Hogy a kormánybiztosi hatáskört nem értelmezi szigorúan és az akták aláírására előkészített toll helyett a rajzoló ceruzát is a kezébe veszi, az sem baj a fenforgó esetben, csak Isten ments, hogy precedens legyen belőle az elkövetkező kormánybiztosok számára.

Ennek az arisztokratának, úgylátszik, szabad művésznek lennie, egyrészt mert engedelmünk nélkül is, születésénél fogva az, másrészt, mert semmi másban, csakis művészet dolgában látszik érzékenyül arisztokratának. Ami a lendületet és a hagyományok tiszteletlenségét illeti, megjelenése

AZ EMBER TRAGÉDIÁJA A SZINPADON

I.

Madách alkotását, mely a magyar irodalom egyik leghatalmasabb és bizonyára legnemzetközibb jellegű műve, öt napon belől két színházban mutatták be. A Nemzeti Színház jubiláris előadást hirdetett, az ötszázadikat és színpadra hozásának ötvenéves megünneplését, a bécsi Burg-Theater-be pedig most először vonul be a sztregovai költő. Elhatároztam, hogy mindkettőt megnézem.

Nagy lelki esemény reám nézve ez. Serdülő fiucska koromban láttam először a Tragédiát a régi Nemzetiben. Ma is emlékszem, milyen hatást tett reám. A Zichy-féle albumot is akkoriban kaptam valamelyik karácsonykor. Egész gondolatvilágomat befolyásolta. Talán ezért fűz nagyobb, mélyebb, régibb rajongás az Ember Tragédiájához, mint bármi máshoz, amit valaha is színpadon láttam. — Kölyök-korom óta színház bolondja voltam és később, midőn érett fejjel hat és fél évig az állami színházak élén állottam, ez a viszony elmélyült, tudatosabbá lett. E munkám közben sokat tanultam, mert minden szcenikai ismeretet meg akartam szerezni, hogy annál hathatósabban szolgálhassak. — Ez időben nagyon szerettem volna a Tragédiát megújítani, mely akkoriban még a régi Paulay-féle rendezésben ment. A maga korában kitünő rendezés, mely természetesen csupán korának a technikai fölkészültségével számolhatván, ebből a szempontból kissé már avult volt. Az első két évemet azonban az opera megifjitása foglalta el, azután pedig kiütött a világháboru, mely minden nagyszabásu tervnek gátat vetett. Ezért akkor nem kerülhetett sor a fölujítására. — Hevesi Sándor 1922-ben rendezte ujra nagyon nagy gonddal. Sok jót alkotott. Komoly vívmány volt a változatlanra épített színpad, lépcsőkkel, emelvényekkel és kapukkal, melyet pillanatok alatt lehetett átformálni lógó diszletekkel a legkülönbözőbb képekké, ami a Tragédiánál annyira fontos, hiszen a mű szelleme parancsolja, hogy ezek olyan gyorsan váltakozzanak, akár álomban. Elég jól használta a villanyvilágítás sok új lehetőségeit, vetítést, fátyolfüggönyöket, átvilágításokat; sejtelmessé tudta tenni a földöntúli jelenéseket. Az „Ádám az űrben" képet először ő mutatta be nagyon érdekesen, bár helyesnek tartom Paulay álláspontját, mely ezt színpadon megoldhatatlannak tartja.

Erdélyi Helikon
1934. VII. évf. 2 szám

Egyedül a paradicsom-jelenet sikerült véleményem szerint gyöngébben, praerafaelista fácskáival és józan besétálásával a szereplőknek. — A színjátszás szempontjából azonban, úgy a Paulay-féle, mint a Hevesi rendezése, tökéletest adott. Mindkettőnél érezni lehetett, hogy egyetlen akarat vezette a színrehozást és nemcsak olvasói, de színpadismerői megértés.

Meghallván, hogy a budapesti Nemzeti Színház jubileumi fölújításra készül, nagy várakozással utaztam annak megtekintésére.

Hogyne várt volna az ember sokat?

A színház új kormánybiztosa, Vojnovich Géza irodalmi ember, költő, irodalom-történész, akadémiai tag, több verses drámának a szerzője és ráadásul éveken át egyik dramaturgja a színháznak, tehát még színpadi szempontból is volt elég alkalma megismerkedni azokkal a lehetőségekkel, melyeket a mai technika olyan gazdagsággal kínál. — Ott van Csató Kálmán, mint helyettes igazgató, régi főrendező, ügyes színpadi szerző és ügyes író, régi színházi ember; ott van, a tehetséges Horváth Árpád, kit itt városunkban is láttunk kiváló munkájában, teli lelkesedéssel és sok tudással; ott van legfőbbképen a Nemzeti Színház színész személyzete, a legjobb, legsokszínübb művész-gárdája a magyar szónak. — Valóban joga volt a közönségnek a legtöbbet, a legnagyszerübbet várni. Joga volt annál tökéletesebbet várni, mert az új vezetés alatt, a színház szeptembertől január közepéig nem nyujtott neki úgyszólván semmit. Egy jobbacska francia tréfa, egy pusztán irodalmi Szigligeti voltak addig az évad apró fénypontjai. Ezek mellett silány kis darabok, melyeknek szitakötő életük azonnal feledésbe ment. — Dehát azt mondták: — „Az Ember Tragédiájára készülünk! Majd az! Majd ott megmutatjuk!"

Beülve a helyemre, olvasom a „Magyar Szinpad"-ot. Az első oldalon következő bejelentés: — „Ez az új előadás elsősorban Vojnovich Géza kormánybiztos érdeme, aki rezsimje első programmjának a Tragédia nagy reprizét tette sarkpontjává." — A mondat rossz, de értelme biztató. — A színházi lapban maga Vojnovich is nyilatkozik. Azt mondja: — „A Tragédia előadásánál egy szempont vezet: *a költői Madách-ot akartam újra jogaihoz juttatni*, a Tragédia előadásában tehát csak mérsékelt formában érvényesülhetett a dramaturg és a rendező, az új előadásban a költő és a színész dominál."

Ez komoly, önérzetes kijelentés. Nem értem ugyan, miért mondja aláhúzottan, hogy: „újra", mintha eddig Paulay és Hevesi a költőt nem engedték volna érvényesülni, dehát annak mindenki örülni fog, mentől zavartalanabbul, mentől lélekrehatóbban szól hozzánk a költő.

A függöny megnyílik Madách babérágas, nemzetiszalagos mellszobra előtt. Ez is aláhuzza az ünnepi hangulatot, fölfokozza a várakozást. Negyedóra múlva összecsukódik a függöny és valami muzsikaszó indul meg, majd kitárul a színpad.

Fellegnyiláson a magosban sok süldőleánykák angyalocskának öltözve fehér ingecskékben, organtin szárnyacskákkal. Kis kacsójuk „összetéve szépen". Előttük, velök, ugyanúgy öltözve négy főangyal.

Váratlan kép. A középkori misztérium-játékok naiv angyalserege. — „Ezzel oly gótizáló stílust kezdtek el" — gondoltam — „melyben vajmi nehéz lesz a Tragédiát folytatni."

A leánykák szavaló kórusban csacsogják Madách bronzbaöntött verseit, majd valahonnan nem a magosságból, hanem alulról, balról, oldalról, az ügyelő asztala felől megszólal az Úr hangja, pedig az angyalcsemeték elragadtatva mind a zsinorpadlásba néznek, — nyilván így parancsolták nekik. És újra szavaló kórus csicsergi a világteremtés halhatatlan sorait, melyek napok, bolygók, üstökösökről szólnak, miközben legalul a sugólyuk előtt egy kövér vörösfénylésű gömbszelet, mint valami viziló hátulja, próbál kimászni, aztán visszacsúszik ismét. Hogy ez mi akart lenni, azt sohsem tudtuk meg. — A három főangyalok gyönyörű három versszaka után újra az Úr hangja onnan alulról Luciferhez szól. Most vesszük észre, hogy a negyedik főangyal ama bizonyos Lucifer, kit semmi más sem különböztet a többitől, mint az, hogy fekete haja van. Ő is az ártatlanság mezébe van öltözve. — Az Úr elűzi. — A magos állványon a sok angyalkák között, mit tehet az a szegény ördög? — kicsit görnyedezik, de nem mozdulhat, hiszen vagy maga lepottyan onnan, vagy valamelyik angyalfiókát le találja lökni. — Függöny.

Sötétség és zene hosszasan.

Paradicsom. Vége a stilizálásnak, vége a gótizálásnak. Naturalisztikus fák. Két óriási fa. Tölgynek néznéd, ha a lombjuk nem a szelid gesztenyéé volna. Almának nyoma sincs. — Ádám fetreng szabadon az előtéren, Éva belép. Az Úr hangja megint az ügyelő felől. Megjön Lucifer. Most már jobban szemügyre vehetjük. Most is angyalnak van öltözve, sarkigérő fehér ingben, — az ilyenben elég nehéz sátánkodni! — még azokat a szárnyacskáit sem tette le. — Mégis Ádám azt mondja neki:

„... Nem tudtam, hogy van még ember kivülünk!" — Inkább azt mondhatná: — „Ilyen fura madarat még nem láttam!" — Most megindul a hármas dialog; állanak egymás mellett, mert az óriásfák lombjától nem igen lehet mozogni. Végre Éva a tölgyfa törzse mögé nyul,

hol megtalálja az egyetlen almát, amit a kellékes odatett neki. — Cherub. — Az Úr szava. — Függöny.

Hosszú sötétség és zene.

Jókedvű kétnegyedes muzsika, tán hogy el ne szontyolodjunk a paradicsom vesztén.

Harmadik kép. Hegyes vidék. Éva most kezdett valami lugas számára nehány ágat leszúrni. Ádám egy vaskos fatörzset vonszol elénk és lehányja. — (Hogy a költő rendelkezését: — „*kis durva fakaliba. Ádám cöveket ver le kerítésül*" — miért nem követték, érthetetlen, annál kevésbbé, mert a kaliba „játszik", vagyis ott abban kéne álomba merüljenek majd és a kerítésre vonatkozik Madách verssora: „... Megvédem azt a kártevő vadaktól...") — Lucifer még mindig jóságos angyalnak van öltözve. — Hosszú dialog rendületlen kitartással állva, majd megjelenik „a föld szelleme", ki nyilván vászonból van, mert reá esnek a rivalda árnyékai; utána kis nimphák táncolnak elég jól. — Az ember megörül nekik: végre, hogy valaki mozog is! — A szegény főszereplőknek ugy sem adtak semmi alkalmat, hogy bármi okból elmozdulhassanak a helyükből, meg sem támaszkodhatnak, le sem ülhetnek, nem tehetnek egyebet, mint állva várni az egymás szavára, míg végre végül ledülhet Ádám és Éva a háromszál csupasz vessző, a lugas váza alá. — Függöny.

Sötétség és hosszan zene.

Egyiptom. — A faraó magas trónuson. — Tíz-tizenkét meredek lépcsőfok vezet föl oda. — Ezt Zichy Mihály illusztrációjából vették át. Zichy függőleges téglányba komponálta a Tragédia képeit, hát e tér kitöltésére kitünően alkalmas volt ez a magas lépcsős megoldás. — Szegény Ádám-Abonyinak huncutul nyaktörős dolog ez, le, s föl kell járjon rajta, méltósággal és szavalva. — A színpadot magas fal zárja körül, melyen mozdulatlanul és ok nélkül, vagy nyolc gárdista áll gyönyörű ruhákban. Pazar kiállítás. — Óriási gula az egész hátteret betölti. — Hogy rabszolgák dolgoznak, szenvednek, arról csak Madách beszél, a rendezés ezt még titokban tartja. Csak később az Éva-jelenet alatt jajgatnak végszóra, máskor soha. — Viszont a „... gyönge szellő, mely körül enyelg..." ezt ábrázolni akarták a fal mögött orkánszerű porkavargással. — Végre Ádám indul futva. De idejében megáll, mert tudja, hogy Lucifer azt fogja mondani: — „Ne oly vágtatva, még jókor beéred..." — Függöny.

Hosszú sötétség és zene.

Athén. Az egész kép csupa templom és oszlop. A díszletfestő ki-

tombolta magát, ellenben sem az Éva áldozatához nincs oltár, pedig Madách Aphrodite oltárát és máshová Athene szentélyét írja elő. A szolgáló lányok és a Charisok sehol, szegény Éva-Tasnády pedig kénytelen semmittéve állni, míg olykor megszólalhat. — A tömeg mozgalmas és jó, de a főszereplőkkel nyilván nem foglalkozott senki, csak a sugót várják és ki-ki próbál valamit csinálni, — hiszen mindegyik igen jó művész, — de minden összjáték nélkül. — A szép halál, Thanatos, melyet Madách elképzelt, elmaradt. — Függöny.

De nem folytatom tovább. Mindegyik képben ugyis mindig ugyanazt látjuk: Ádám, Éva és Lucifer mindig csak állnak, akárha emlékező próbán mondanák a szöveget, ellenben a díszletfestő előre tolakszik, Bizancban lampionos barok-kaput spendál magának és a börtönszerű zárda helyett pazar kéjlakot pingál, tágas, nyitható ablakokkal, fölülvilágítós ajtóval. Minden képben más-máshol vannak az emelvények és lépcsők, melyek azonban nem szolgálják a színjátszást, csupán a díszlettervező fantáziáját. Ezért tart is olyan hosszan minden változás. Emellett Madách rendelkezéseit gyakran és minden ok nélkül elvetik. — Igy például a „Londoni vásár"-nál elhagyták a Tower falát, melyről Ádám a kardalt kell hallgassa. Ez vétek a költő ellen:

„Szép a magosból, mint a templomének.
Bármely rekedt hang, jajszó és sóhaj
Dallamba olvad össze, míg fölér."

Ezek a versek értelmetlenek, ha Ádám ott vann lenn a színpadon. Ugyanez áll e kép utolsó karénekére, mely mint szavalókórus a rendezés legjobb pontja. De hogy ez se legyen hiba nélkül, hát azt a négy-öt kapát elfelejtik elkérni a kellékestől és így majdnem komikus, mikor többször is ismétlik:

„Csak rajta, pengjen a kapa..."

Kapa pedig egyáltalán nincs.

Ilyen fura a falanszter is és ilyen sértő Madáchra nézve. Mai, sőt tegnapi gyárépület a legrosszabb fajtából. Úgy látjuk a tudomány mitsem haladt ama nehány ötven, vagy százezer év alatt, mely mostantól lefolyt és a múzeum helyett, melyről a költő azt mondja:

„Páratlan az egész mai világon.
Az ősvilág kihalt állatjai
Valódi példányokban állnak itt..."

Azt a gyönyörű dolgot találják ki, hogy színes mozit vetítnek akár 1934-ben Hajdu-Kis-Bürgözdön. — Egyedül a hátsó sülyesztő fölhasználása, mint tömeg-lift, jó és hatásos.

Miután végignéztem „Ádámot az ürben", hol csodálatosképen *fellegek* (!) között repül, illetve áll, — itt persze elhagyták a Hevesi-féle növekvő és apadó csillagokat, mik legalább valami kis illuziót adtak — és viszontláttam Lucifert, mint fehéringes angyalt az utolsó képben, az előadásnak éjjeli félegykor vége lett.

Végig maradtam mégis, bár sokat bosszankodtam. Madách remekműve olyan hatalmas, olyan zengő, olyan bölcs és olyan színpadi is, hogy aranyveretű versei mindennek dacára elragadják az embert, lekötik és elbűvölik.

De szomorúan mentem haza, álmélkodva azon, miként lehetséges, hogy a színpadi kultúra mai fejlettségében ilyen sokoldalúan gyöngét lehessen nyújtani?

Sokat gondolkozván ezen, a következő magyarázatot találtam:

Aki Madách művét ezuttal elképzelte, papiroson, íróasztal mellett képzelte el. Sokféle ismerettel bír, tud misztérium játékokról, kultúr históriáról, Zichy rajzokról, szavaló kórusról, korszerű építészetről. Viszont fogalma sincs színházról.

Csak így lehetséges, hogy olyan színpadot csináltak, mely a főszereplőknek játszását nemhogy segítené, de akadályozza, sőt néha veszélyessé teszi; színpadot, melyet folyton át kell rendezni, hogy mennél tovább várjunk sötétben; színpadot, mely semmi illuziót sem ad, de ahol a díszlet fontosabb, mint az ember és ahol még a költőt is föláldozzák a díszletfestőnek. Vojnovich kijelentése után: „... a költői Madách-ot akartam újra jogaihoz juttani" — ez elég csodálatos.

Meglepő az is, hogy semmit sem használnak, amit a modern színpadi technika nyújt. Fátyolfüggönyt, mely elpuhítja a festést; átvilágítást, mellyel annyi fantasztikumot lehet adni, függő vagy betolható díszletrészletet, miket pillanatok alatt cserélhetnek. Az, aki ezt tervezte, ezekről mit sem tud. Mintha a technika megállt volna 1880-ban. — A világításban a maradiság és az értelmetlenség hihetetlen. Csak rivaldaszufitát ismernek és ha reflektort használnak, akkor úgy kezelik, hogy a főszereplőt mindenüvé kisérik vele, ahogy az orfeumdivákat szokás, kik tartanak arra, hogy kivánatos idomaikat folyton mutogassák.

Már ez is színházi járatlanságra vall. De ami még súlyosabban bizo-

nyítja, az a színjátszás szegénysége. A legjobb színész sem alaktíhat, ha nem adnak neki erre módot és időt, vagyis elég próbát és ha azokon nem vezeti valaki az együttest. Nyilván senki sem foglalkozott velük. Ők mondják a gyönyörű szöveget, a legszebb szóejtéssel, de csak ki-ki magának alakít és akkor a legjobb, midőn nincs kapcsolatban mással, mint például Abonyi a Danton-jelenés végén, mit egyedül játszhat meg. Midőn azonban egymással kerülnek össze, mikor egymás felé kell az indulatot ábrázolni, akkor legtöbbször csak állnak egymás mellett, vagy legfeljebb „jeleznek" egy-egy mozdulatot, ahogy régi színpadi gyakorlatuk során megszokták, de sehol sem lüktet élet, mert bizonytalanok aziránt: mit tesz a másik, vagy akadályozza őket a színpad a kifejezésben. — Egyetlen példát a sok közül: — A római jelenésben a díszlettervező magos pódiumra helyezi Ádám-Éva nyugágyát és elég messzi a nézőtértől. Sergiolus-Ádám onnan le kell sétáljon és vissza, azonban Julia-Éva a Péter jöveteléig meg sem mozdulhat, nem csinálhat semmit, csak a végszókat várhatja. Az eredmény az, hogy a legszebb, legbensőségesebb kettős közöttük úgy kezdődik, hogy Julia a pamlagon fekszik és Sergiolus lennebb, a lépcsővel a dereka alatt és csak a fejével ér a nyugágyhoz. Ilyen helyzetben kérdezi Juliát:

„Nem jól esik pihenni keblemen?"

És így színpadi értelemben távol tőle, Éva csak maga elé mondhatja és hangosan azt a gyönyörű, legnőibb, legintimebb vallomását, melyet pedig majdnem sugnia kellene.

„ — — — — — — —

S úgy érzem mintha álomban feküdném:
A rezge hangon messze multba szállnék,
Hol napsugáros pálmafák alatt
Ártatlan voltam, játszi, gyermeteg.
Nagy és nemes volt lelkem hivatása..."

Ezt a titkolt, „kéjhölgy" létére szégyelt álmot szabadon és fennhangon kell mondja. Julia-Tasnády Ilona helyes művészi érzékkel úgy segít magán, ahogy tud, fekve mondja a karjára dőlve, de persze csak maga elé beszélhet, azon nem segíthet, hogy Sergiolus-Ádámmal nem lehet összebújni, mert a díszlettervező azt nem engedte meg. — Több példát nem iktatok ide, akárhányat lehetne találni minden egyes képben.

Igy bosszulja meg magát az a kijelentés: „... csak mérsékelt formában érvényesülhetett... a rendező." — Már ez a mondás is azt bizonyítja, amit fönnebb mondtam: a színház lényegével való tökéletes ismeretlenséget. Mert mi a rendező egy színdarabnál? — A rendező ugyanaz színműnél, ami a karmester az orchesterben. Az ő akarata, az ő felfogása, az ő elképzelése jön kifejezésre az előadásban. Mentől tökéletesebben átéli az előadandó művet, mentől teljesebben eggyé válik vele, mentől jobban eltünik ő maga a műben, mentől több szépségét tudja számunkra érzékeltetni, annál nagyobb a karmester, annál jobb a rendező. A rendező úgyszólván maga a darab, ahogy a zenekaron át megszólaló mű maga a dirigens. Mi lenne egy symphoniából, ha a karmester *„nem érvényesülne"!?*

Nem egyik vagy másik rendezőről, nem Horváth Árpádról, vagy Csatóról beszélek itt, hanem az elvről. Az elv az, hogy bárkié legyen is, de egyetlen akarat kell uralkodjék a színpadon szereplők, díszletek, zene és mindenben. Az előadás pedig olyan lesz, amilyen művészi megértése, elképzelése ennek az egy akaratnak van, — lehet rossz, lehet jó, lehet nagyszerű. Az az illető egyéniségétől és tudásától függ.

És még egytől. Attól az időtől, melyet a rendező a műre fordíthat, vagyis a próbáktól, melyek alatt nemcsak a szereplők próbáit értem, hanem mindennek a kipróbálását, összhangbahozatalát, tehát a díszlet, zene és világítási próbákat is. Ezt pedig nem lehet csak úgy összecsapni, bármilyen kitünők is az egyes művészek, különösen olyan műnél, amilyen a Tragédia, mely igazában nem színpadra, hanem drámai költeménynek íródott, és mély értelmű, de néha cselekvésnélküli párbeszédei alatt a rendező invenciója kell, hogy a színszerüséget fönntartsa, fönntartsa halk játékkal, mely ne zavarja a szövegre irányuló figyelmet, de mely pótolja a drámai cselekvés hiányát. — Mármost nyilvánvaló, hogy ehez sok próba is kell. És a bemutató azt bizonyítja, hogy édes kevés próba után jöttek ki, melyeken főleg a statisztériával, a tömegekkel foglalkoztak, — ezek leginkább tudták, mit tegyenek, — míg a főszereplőket elhanyagolták. Úgy hallom, alig három hét után, pláne három Éva, két Ádám és két Luciferrel, ami már magában véve felére apasztja azt a munkát, ami az egyes művészekre jut.

Ezek a körülmények játsztak itt össze. Vagyis csak egy, a hozzá nem értés.

Madách nagy művét sok ideig így fogják adni, hiszen színrehozása óriási munkába és nagyon sok pénzbe kerül. A mostani

bemutatóra is húsz egynehány ezer pengőt költöttek. — Im hát így fog ez maradni beláthatatlan időkig és a most felnövekvő nemzedék így fogja látni Madáchot, ilyen lefokozottan, ilyen elhibázottan és ha hatalmas műve így is még mindig gyönyörű, ha így is odasereglik a közönség és elbűvölten lép ki a színházból, ez azért van, mert az a diadalmas szépség, melyet a költő nyújt nekünk, olyan erős, olyan örökéletű, olyan elpusztíthatatlan, hogy a mainál még sokkal silányabb ábrázolás sem tudná teljesen tönkretenni.

Mindezeket újra és újra átgondolva, elszomorodva rajtuk, aggodalommal utaztam Bécsbe. Mi történik ott idegenben Madách művével, ha saját hazájában így bántak vele?

GRÓF BÁNFFY MIKLÓS

LÉGY HIV MINDHALÁLIG

Hegyeken felleg ül, völgyekben köd dagad...
Emberek, hol az út? Merre van napkelet?
Merre van napnyugat?
— Elbujt a szemhatár, nem látom, hol az út.
Dörömböl a szivem, homályos a szemem,
A fáklyám kialudt.

Megeredt az eső, szélvihar hegedül.
Nem látlak, emberek, hangotok keresem,
Irtózom egyedül.
— Áll a szó, nem halad, válaszért nem megy el,
Út szélén meglapul, fák között fennakad,
Orkánzaj nyeli el.

Kerget, hajt a magány, serkent az akarat,
Diadalhirdetők várnak rám valahol,
Valahol süt a nap!
— Pihenni nem merek: völgyeken, hegytetőn,
Felhőn át, ködön át, gondon át, könnyön át
Vergődöm sietőn.

Ruhámon a bozót rongyokat szaggatott,
Célt vesztett utamon utánam jövőknek
Jeleket aggatok.
— Lehet, hogy lerogyom, féluton ér a vég;
Nagy volt a zivatar, temérdek volt a köd,
Erőm sem volt elég.

De ha a nap elől szétfutó fellegek
Fölött győz majd a fény, megérzem biztosan
— S vidáman felkelek
Sugarat gyüjteni, napba tekinteni,
Ázottan-tépetten utánam jövőknek
Örömet inteni.

MAKSAY ALBERT

AZ EMBER TRAGÉDIÁJA A SZINPADON

III.

Egy régi, régi színdarabban „*Don Cezár de Bazan*"-ban, Don Cézár elé vezetnek egy nőt, akiről azt állítják, hogy ez az, akit egykor lefátyolozva feleségül vett. Don Cézár borzalmas csunyának találja őnagyságát és többször sugja a mellette álló „Pulykák Nagymesterének", mennyire förtelemnek találja. Ez a „Pulykák Nagymestere" azonban a bemutatott nő férje, ki egy ideig állja a dolgot, de végül kifakad:

— „Ha az úrnak nem tetszik, ne rontsa a más ember gusztusát!"

Hát így felelhet az, akit kritizálnak. Joggal teheti akkor, ha csak kritizálnak. Ezért hát a harmadik cikkemben vázolni fogom: milyen elvek szerint és részben azt is: milyen eszközökkel rendezném a Tragédiát. Ez a vázlat zárt színházra vonatkozik.* Egyedül a mai szcenikai eszközökkel számol, tehát csak a mai idők színpadi lehetőségeire vonatkozik. Korántsem végleges és egyedüli megoldást kiván nyujtani, hiszen a technika haladásával Madách örök szépségű elképzelését bizonyára mind-mind tökéletesebb módon lesz lehetséges megvalósítani és érzékeltetni. De ábrázolja azt az elgondolást, melyet valóra váltottam volna, ha arra alkalom nyilik. Minthogy a mű fölépítéséből, lényegéből folyik, úgy hiszem, ez jut legközelebb a költő szándékához és a közönség felé ezt a szándékot leghatásosabban így lehet közvetíteni.

E rendezés alapgondolata az a megállapítás, hogy a Tragédiának valóban csupán három szereplője van: Ádám, Éva és Lucifer. — Az első kép és az utolsó onnan kezdve, midőn „*az ég megnyilik*", a drámai misztérium kerete, mely keret teljessé, tökéletessé teszi a művet, de a dráma ezek nélkül is fönnáll. Még a kiengesztelődés is már ki van fejezve az Ádám: ...„*Uram legyőztél*..." utáni sorokban és Éva szavaiban:

„Ha úgy akarja Isten, majd fogamzik
Más a nyomorban, aki eltörüli,
Testvériséget hozván a világra"

* A szegedi szabadtéri előadásra, melynek rendezésére e sorok íróját újabban fölkérték, ez nem vonatkozik, mert a szabadtéri játéknak egészen más föltételei és más rendü lehetőségei vannak.

Erdélyi Helikon
1934. 4. szám

melyek a Megváltóra céloznak. Az ezután következő angyallátomás is szükséges, hogyne! — de szükséges mint művészi és filozófiai befejezés és mint az első prologszerű kép pendantja; azonban a szereplők lelki fejlődése itt már le van zárva, mint ahogy a dráma akkor is megállana, ha a paradicsom-képpel kezdődne csak. Ezeket nem azért mondom, mintha e részeket fölöslegesnek tartanám, — hitem szerint soha el nem hagyhatók, lényegesek, Madách egész gondolatvilágának fönséges kifejezései, — hanem azért, hogy a rendezés alapgondolatát érthetővé tegyem.

Igy hát ebből indulva ki úgy vélem, e három szereplőnek kell állandóan előttünk lenni, ezek képviselik „a valóságot" szemben minden egyébbel, ami csupán látomás és álom.

Ebből a megállapításból folyik a rendező föladata. Ezt a három személyt kell szemünk előtt tartani. Minden játékuk elől, közel hozzánk folyjon le az előszínen. Itt álljon a paradicsom lugas, itt a két almafa, a kunyhó, a Fáraó trónja, az Aphrodité oltára és Athéné szentélye, itt hajtja bárd alá fejét Miltiádesz, itt hasonlik meg Lucius, itt menti meg Tankréd Isaurát, itt töpreng Kepler és itt szónokol Danton. Itt játszik a londoni vásár és a Falanszter hármas jeleneteit, ide tér vissza Ádám, mint aggastyán, hol az eszkimo kunyhója egyszersmint a III. szín kunyhója is. — E három személy valóban mindig egyedül van az álomadotta környezettel szemben. A többi szereplők és a tömeg mind csupán vizió, melynek fantasztikumát Madách valóban mesterileg alkotta meg, összesűrítvén egész korszakok történését, gondolatvilágát, a korszellemnek esszenciáját adva nehány gyorsan változó jelenetben, miknek megjelenése, eltűnése Ádám és Éva álmában valóban álomszerűen is vannak megírva.

A vázolt hatást az domborítaná ki, ha a rendezés a színpad megépítését, a zenét, világítást, az egyesek és tömegek mozgását e cél szolgálatába állítaná.

Keresztülvinni úgy lehetne, ha az előtér magas, a színpad közepe pedig mélyebb.

> (Színpadi megoldás: Az előszín föl van emelve két-három méter szélességben, vagy a középszín aszfaléjával sülyesztve; ez hátrafelé mélyülne több fokozatban, melyeket a nézők számára láthatatlan lépcsők kötnek össze. A középszínen itt-ott kisebb podesztek, melyekre egyes szereplők föllépheznek és onnan lelépve már el is tüntek. — Az előszínpad sem egyforma magas, hanem kétfelől fölhalad; sem egyenlően mély, mert néhol hátranyulik, hogy az egész mű játékszükségességét

szolgálja. — A hátsó színpad ismét magasodik annyira, hogy alatta bejárók férjenek el, melyeken tömegeket be lehet hozni és fölöttük játszani lehessen. — Ezt a hátsó hídat kétoldalt emelvények kötik össze az előszínpaddal.

Ez a színpadi építkezés egész estére szól. Hasonlít a Hevesi-Oláh Gusztáv féléhez, azonban minden más megoldással szemben, úgy hiszem, az az előnye van, hogy azoknál a tömegek, — Athén, Danton, Londoni vásár képeknél, — néha hosszas némaságra vannak kárhoztatva, dacára, hogy ott vannak előttünk, mit csak rendezői fogásokkal lehet valahogy indokolni, azt sem mindenkor. Itt nálunk pedig, minthogy a tömeg mindig mélyebben van és hátrább, maga ez az elhelyezés indokolja, ha nem halljuk: beszélnek-e, vagy sem?

A díszletek legtöbbje függ. Bárhova akasztható és pár pillanat alatt fölvonható. — Az Athéné szobra, a római bálványok, Kepler theleszkopja, a quillotine, stb. a sülyesztőkön jönnek föl és ott hullnak le.

A hátterek vetítve a felső hídról, vagy a vászon mögül, így például „a föld szelleme", vagy a római jelenet keresztje, stb.)

Megírni nehéz mindazt a játéklehetőséget, ami így megnyilik; csak elképzelni lehet. Elképzelni, hogy ott előttünk van Ádám és Éva. Néha a mélységben, néha a háttérben megjelennek a viziók, onnan alulról menekül föl a rabszolga, hogy a Fárao lábainál meghaljon, ott hátul szónokolnak a demagogok, ott kavarog a nép, onnan csap föl, mint valami hullám Danton párbeszéde alatt, oda omlik le a marquisnő, hogy onnan más alakban ugorjon föl melléje. Ott váratlan kimagaslik a tömegből Saint-Just és Robespierre. — Nemcsak a világítás tünteti el azt, ami a drámánál nem cselekvő, — az mindig kissé mesterkélt, — hanem úgyszólván nincs is jelen. — A Hradzsin magosságából végtelen csillagos ég beszélhet hozzánk Kepler szavaival, a zodiákus tündöklően úszó jeleivel, — álmában pedig a Grêve-piaca óriásivá növekszik hirtelen és mindenünnen, fönn, lenn, oldalt, középen harsog a Marsaillaise. — A Londoni vásár másodpercek alatt tömegsirként tátong, melyet körültáncolnak a vásárosok, míg lenn Madách előírása szerint: „*mind beléje ugranak*" ... és fölötte Éva alakja „*dicsőülten fölemelkedik*".

(Színpadi megoldása ez utóbbinak lehet a sülyesztőből fölnyuló emelőgép, fekete bársonyban láthatatlanná téve, de lehetne a Kéméndy-féle repülőgép is, melyet a budapesti

opera a Rajna Kincsében használ. Minden hasonló gép közül, ez a legtökéletesebb. Az az óriási előnye van, hogy a szereplő valósággal áll benne, dacára annak, hogy függ. Ezáltal minden mozdulata szabad és biztos; át tud fordulni önmagán, mert a függesztése a csípőn kapcsolódik gyolyóscsapágyba, míg a többi repülőszerkezetek többé-kevésbbé mozdulatlanságra ítélik. Beszerelni annyi ilyen gépet lehet, amennyi az egyes színfalutcák fölött elfér. Ezért az égi jelenéseket erre alapítanám.)

Az égi jelenések két képét, az elsőt és az utolsót meggyőződésem szerint egészen másként kell megfogni, mint ahogy eddig próbálták. Paulay egykor élő és festett angyalokkal oldotta meg, akkoriban más eszköz nem is állott rendelkezésre.

Az újabb rendezések többé-kevésbbé a középkori passió-játékok hasonlatára gondolok. Én azt hiszem, ez Madách elképzelésének nem felel meg. Az ő költészete korántsem a középkor gyermekszívű hitéből táplálkozik, az ő menyországa nem az a rangonként rendezett égi udvartartás, mellyel a misztériumokban találkozunk. Ő tér és időntuli, a világürben lebegő hatalmakat ír meg, erőket és kozmikus harmóniát. Olyan nagyszabású, olyan mindent egybefoglaló az ő képzete, hogy azt tökéletesen szemléltetni még a mai technikával sem lehet, de sokkal közelébb lehet jutni hozzá, mint ahogy ezt eddig tették.

Talán szavakban is vázolni sikerül.

Sötét, üres, teljesen nyílt szín egész magosságában és mélységében. A háttérben csak a horizont. Kéklően derengő éjjel. A színpad szélét fátylak tompítják el. A rivalda fölött nehéz, gomolygó fellegek. Közbül egészen hátul három, vagy öt sugár lövel le keskeny fénygulát alkotva és lassan erősödve. Ez a fénykéve nem ütközik semmibe. Aranyos tündöklés csak, mint mikor a nap áttűz a sötét szoba levegőjén. — Az Úr szimboluma.

A szín mögött fölzeng az angyalok kara. A fénygúla fölött megszólal az Úr hangja. Szavára a csillagok védszellemei úsznak föl lassan, majdnem csak árnyak, inkább sejtetve, mint láthatóan, fátylakba öltözött vékony leánykák, kiknek lába alatt egy-egy csillaggömb ragyog különböző színű tündöklléssel és átúszik mind a háttér előtt rézsút, vagy félkörösen a „Szférák zenéje" alatt.

Most a mélységből három hatalmas főangyal száll fölfelé. Fehér patyolatba öltözve, széjjeltárt szárnyakkal, arany tündöklésben. Az első Gábor főangyal. Ő a többi fölé emelkedik, mind fönnebb, fönnebb, ki-

nyujtott vágyakozó karokkal, míg a stropha végén lassan visszahull, mikoris fölváltva a másik kettő ugyanígy a maga versszakánál. — Ekkor oldalról a fátyolszínfalakból pár méterre a gomolygás fölött beleng lassan Lucifer. Ő közelébb van hozzánk, ezért nagyobbnak hat és félelmesebbnek. Fekete szárnyai messze kimeresztve. Zöld fény világítja meg alulról az arcát. Vitája közben hirtelen rugaszkodásban föl-föl szökken lázongva, már majdnem a kép fölső peremét éri e szavaknál: ... „osztályrészemet követelem!" Széjjeltárt öklökkel fenyegetően üvölti:

„Hol a tagadás lábát megveti
Világodat meg fogja dönteni."

pár pillanatig még lebeg, mialatt az angyalok karának két verssora hangzik, aztán hirtelen fejest bukik le a mélységbe.

Csak annyit látunk, mert ebben a pillanatban mindent elnyel a sötétség ...

(Technikai magyarázat: a Kéméndy-féle repülőgépek három csoportban. A legelső Lucifer, a második a főangyalok, a harmadik a csillagszellemek mozgását szolgálja.

A felleggomolygás lent a rivalda fölött vetítés a nézőtérről, melyet az egész kép elé bocsátott fátyolfüggöny fog föl. Hogy az Úr szimboluma kellően hasson, a szűkített lencsevetítők útjába vízpárát bocsátunk, melyben a sugárkéve tisztán fog rajzolódni.)

Bizonyára hiábavaló, hogy mindezt megírtam. Hiábavaló, mert az emberi természetben lakozik az, hogy mindenki a maga elképzelését tartja a legjobbnak és ha nyilna is alkalom arra, hogy valamelyik rendező valamikor újra rendezné a Tragédiát, ő tán már azért sem követné ezt a programmot, mert nem tőle származik és törekedni fog mást, egészen egyénit, egyedül a sajátját alkotni meg. — Mégis talán nem egészen céltalan ez az elmondás. Lehet, hogy megragadja valakinek a fantáziáját és ezen a nyomon haladva tovább a leirottnál jobbat, szebbet, művészibbet alkot.

És ha e cikknek csupán ez az eredménye volna, ez nekem, kinek régi és el nem muló szerelmem „Az Ember Tragédiája", bőséges jutalom lenne és megnyugvás.

BÁNFFY MIKLÓS

RUHATEREGETŐK

GY. SZABÓ BÉLA fametszete

Elvetélt kaland.

Irta: Nagy Péter.

Bal hüvelykujjával végigtörölte a söröspohár szélét, fent, a fülénél, azután megragadta a poharat, jót húzott a sörből s azután felsóhajtott:

— Nagyon jó ma a sör. Valóságos orvosság.

— Szükséged is lehet rá — mondta a magyar tanár. — Pár napja, nagyon gyalázatos színed van.

— A balszeme vérmes a tanár úrnak — jegyezte meg félénken az asztal végén ülő új helyettes tanár.

— Lelki betegség az, öcsém, nagy lelki emóció...

— ...felindulás — javította ki a magyar tanár.

— ...eredménye — folytatta Pálfi tanár úr a megkezdett mondatot. — Semmi köze hozzá a fizikumnak.

— Testalkatnak — javította állhatatosan a magyar tanár.

— Ugyan, hagyd már el ezt az ostoba szőrszálhasogatást — kiáltotta bosszusan Pálfi tanár úr. — Utóvégre fizika tanár vagyok s így lehet fizikumom.

— Ez ugyan fogalomzavar — szólt közbe a természetrajz tanára — viccnek pedig gyenge. De azért, csak mondd el a történetedet. Hiszen csak arra vársz, hogy elmondd.

Pálfi tanár úr lesujtó pillantást vetett baloldalára, kiüritette poharát, odaadta a pincérnek és hozzákezdett:

— Emlékeztek a kis Zudor-fiúra? Tavaly a harmadik bébe járt, az idén a negyedik bébe.

— Jól ismerem — mondta a latin tanár. — Nagy csacsi. Még az ablativusz abszolutuszt sem tudtam beleverni.

— Nem volt az szamár! — kelt ki a természetrajz tanára. — Csak persze, a latin... — Kicsinylően legyintett a kezével.

A latin tanár már félig felemelkedett székéről, hogy teljes erővel szállhasson síkra a humanista oktatás mellett, de a földrajz tanára közbevágott. Ő volt a IV. B. osztályfőnöke.

— Tegnapelőtt vette ki az anyja az iskolából — mondta.

— Éppen ezzel van az én történetem szoros nexusban — mondta Pálfi tanár úr, végre szóhoz jutva és keményen ránézve a magyar tanárra.

— ...összefüggésben — rebegte ez elhalóan.

A pincér tele poharat tett Pálfi tanár úr elé, bizalmasan fülébe súgta: „Friss csapolás!" és tovább rohant.

A tanár úr megint végigsimította balkeze hüvelykujjával a pohár szélét, a megtisztított részen jót húzott a pohárból, felsóhajtott: „milyen jó ez a ser!" s azután hozzákezdett:

— Én csak az idén ismertem meg azt a kölyköt, mert a tavaly nem én tanítottam a harmadik bében a számtant. Megvallom, tetszett nekem, olyan ártatlanul-arcátlan volt a pofikája.

— Ostoba pofa volt — szólt közbe a latin tanár.

— Értelmes! — harsogta a természetrajz tanára.

— Én igazán nem tudom, hogy ostoba volt-e vagy értelmes, — folytatta Pálfi tanár úr — mert még nem feleltettem. De azt tudom, hogy arcátlanul ártatlan volt vagy ártatlanul arcátlan. Ilyen pofával tagadta le, hogy a pad alatt belerugott abba a mafla kis Biró-fiúba, pedig láttam. De hiába mondtam neki, ő csak „Tanár úr kérem..." letagadta, ártatlan arcátlansággal nézve a szemembe. Nem tehetek róla, felmérgelődtem s képen töröltem. Vagy ahogy ma mondják: lekentem neki egyet.

A helyettes tanár rémült megütődéssel nézett körül, de csupa közömbös tekintettel találkozott. Igy nem kelt a pedagógia védelmére. Pálfi tanár úr pedig folytatta:

— A gyerek nem sírt, nem kiabált. Még csak nem is szégyelte magát. Szép, egyenes tartással visszament a padba s úgy ült le a helyére, hogy megint belerugott a kis buta Biró Jancsiba. Nem vettem észre. Hiszen nem pofozkodhatom a világ végéig, de kiültettem Zudort az első padba. Rugdosódjék ott, ha akar.

Pálfi tanár úr megnedvesítette a torkát s azután folytatta:

— Azt hittem, ezzel vége van a dolognak. Bizonyosan nem ez volt az első nyakleves, amit Zudor kapott.

A latin tanár helyeslően bólintott.

— De nem így történt. A történet nem fejeződött be a pofonnal, sőt azzal kezdődött. Mert másnap délelőtt, amint ülök a tanáriban, véletlenül egészen egyedül, hát János bevezet oda egy asszonyt. Egy úriasszonyt. Micsoda szép asszony volt! Ti el sem tudjátok képzelni, besavanyodott tanárok. Magas, egyenes, telt keblű, telt csípőjű, rózsapiros arcú, csillogó szemű. Csudaszép!

— Tiszta líra! — vetette közbe a magyar tanár gúnyosan.

— Alanyi költészet! — javította ki Pálfi diadallal. — De akárhogy is hívjuk, nem szakbeli jobban ért hozzá a gyakorlatban... Mégis, inkább folytatom. „Pálfi tanár urat keresem", mondta a szép asszony búgó alt hangon. A legszebb női hangon és olyan mély búgással, hogy a szívem belereszketett. „Én vagyok," feleltem elbűvölten. „Hát maga az" — kérdezte felcsattanó zengéssel — „aki"... Itt ráesett pillantása a kezemre és úgy harsogott: „Ezzel a kezével gyilkolta az én gyermekemet! Akkora, mint egy kuffer!"...

— Egészen jó, új hasonlat — szólott közbe megint a magyar tanár. Pálfi nem törődött vele. Felhevülten folytatta:

— Azután nekem esett. Persze, csak szóval. Hogy ő nem azért hozta a világra, nem azért táplálta kebléből, nem azért gondozta féltő szeretettel, hogy épen az iskolában, ahova teljes bizalommal adta, holmi tanbetyár... Hogy neki elégtétel kell, most rögtön, teljes elégtétel, mert különben megy az igazgatóhoz, a miniszterhez, a királyhoz és még tovább... Közben kipirult, lihegett, a szeme szikrázott, két karja fel s alá járt, még jobban kidomborítva felséges idomait. Egy szóval: gyönyörű volt. Mint egy kölykét védelmező nőstény oroszlán...

— Elkoptatott, régi hasonlat, — vetette oda a magyar tanár. Pálfi ügyet sem vetett rá.

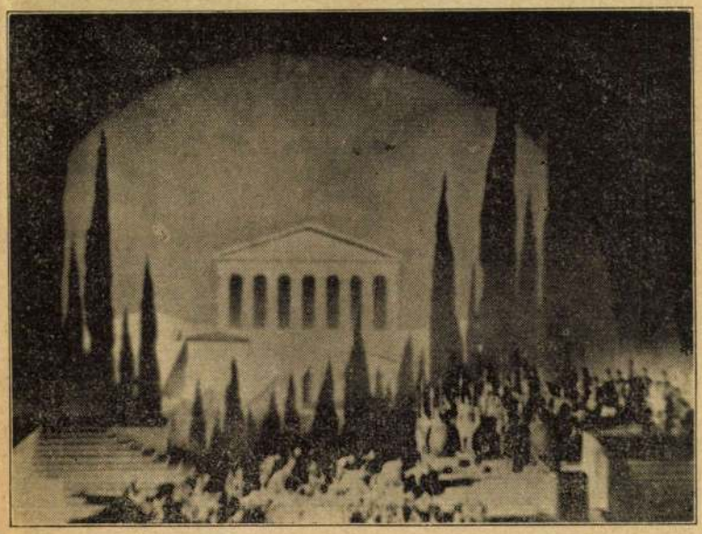

Az Ember tragédiája a szegedi Dóm-téren Bánffy Miklós gróf rendezésében. Görög-jelenet.

Pásztor Tűz 1934. okt. 15.

— Én csak hallgattam és hallgattam és eszembe jutott, milyen lehet ez az asszony, amikor elfogja a szerelem láza. Igaz, nagy az anyai szeretet. De a szerelem még nagyobb. Nagyobb és más. Milyen nagy dolog volna megnyerni ennek a szépséges asszonynak szenvedélyes szerelmét, együtt hullni vele az üdvösségbe, a kárhozatba, s azután meghalni...

— Hibás gondolatmenet — mondta a természetrajz tanár, aki egyúttal logikát is tanított. — Hibás és ellenkezik a vallás tanításával. Előbb jön a meghalás és azután a kárhozat.

Pálfi bosszusan förmedt rá:

— Ugyan, hagyj békét ezzel a szőrszálhasogatással. (Úgy látszik, különösen szerette ezt a kifejezést.) Mikor az embert elfogja a szenvedély, akkor fütyül a logikára.

— Különben — folytatta hirtelen lecsendesedve — talán jól tettem, hogy nem szóltam közbe. A szép asszony kifogyott a mondanivalóból, kifogyott a szuszból, könnyekben tört ki s aléltan rogyott le a karosszékre, amit hirtelen alája toltam.

— Egy ideig hagytam sírni. Azután egészen melléje állottam s kezdtem az ügyet kimagyarázni. Egészen hülyén és hazugan. Mert aféléket motyogtam, hogy félreértés volt és nagyon sajnálom. Pedig nem volt félreértés és nem sajnáltam. Egyáltalában nem... Közben a szép asszony felállt s könnyei között rám mosolygott, mint, mint...

— Ne merd azt mondani, mint felhők közül a nap — szólt rá a magyar tanár ijedten.

— Nem is akartam azt mondani — kiáltotta dühösen Pálfi — de hagyd már, hogy fejezzem be... Na hát az a pillantás elvette minden józan eszemet. Odaálltam a szép asszony mellé, egészen szorosan. A nyakát borító finom pihék csaknem simogatták arcomat s finom, jó szaga...

— Parföm volt — mondta a természetrajz tanára.

— Lehet, de akkor nem boncolgattam... Elég az hozzá, hogy ez a finom illat elbódított és... és megmondtam a szép asszonynak azt, amire anyai kitörésének viharzása alatt gondoltam. Hogy milyen nagy boldogság volna szerelme szenvedélyében elégni, együtt hullni az üdvösségbe, a kárhozatba, a megsemmisülésbe. Közben átkaroltam és megcsókoltam. Az ajkát akartam, de az arcára sikerült. Bal pofacsontja alá. Mert közben elfordult és... Na, ha az én kezem kuffer volt, az övé is az volt, de hajókuffer, teljesen berendezve. Azt sem tudom, mikor ment el, még az ajtó becsapását sem hallottam, pedig bizonyosan becsapta, úgy elkábultam attól a poftól, amit... hát... lekent nekem. Zúgó fejjel szedtem össze pápaszemem roncsait a padlóról, helyredörzsöltem a balpofámat. És jó, hogy a diri vett egy tükröt tavaly a tanáriba. Legalább megláthattam, hogy a számat is meg kell tisztítanom. Mert, fiúk, az a legszomorúbb ebben a kalandban, hogy irtózatosan ki volt festve az arca. Ő maga pedig puha volt; szétesett, mindenütt, mint a túlkelt kenyértészta.

— Útszéli hasonlat — mormogta a javíthatatlan magyar tanár.

— Útszéli, de igaz — fejezte be Pálfi tanár úr — és ez a legszomorúbb a dologban.

Bal hüvelykujjával megint letisztitotta a pohara szélét, nagyot hajtott a sűrű habbal koronázott serből s elbámult a messzeségbe.

A többiek elgondolkozva hallgattak. Egyedül az új segédtanár örült a pedagógia sérelmének megtorlásán.

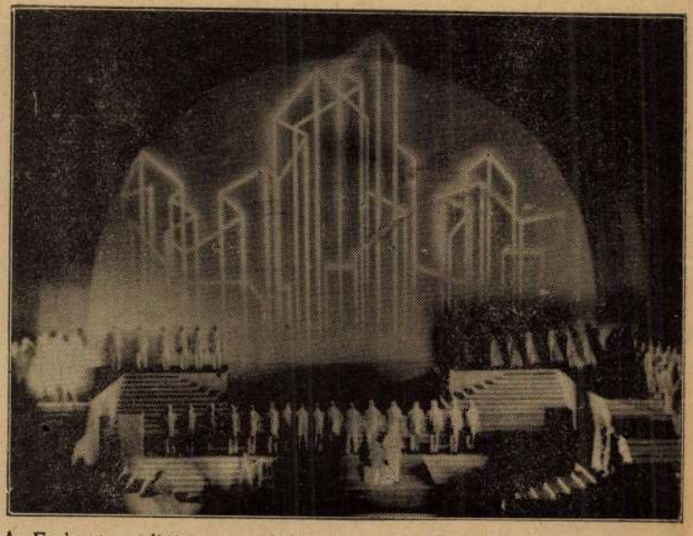

Az Ember tragédiája a szegedi Dóm-téren Bánffy Miklós gróf rendezésében. A falanszter

ŐSZI SÓHAJ.

Az őszi táj lágy sóhajjal beteg,
Sóhajt lehel kert, város, rengeteg.

Sóhajt könnyharmatosan a levél,
Fa-anyjától, hogy eltépi a szél,

S a fa könnyezve levelére néz.
Száll sóhaja: Búcsúzni oly nehéz!

Bánattól terhes illat-réteken
Megborzong a virág: Jaj énnekem!

Téltől remegve sír a halk patak,
Csupán a szenvedő szív hallja csak!

S a nagyváros kőfalai között,
Most hány sóhaj száll, könnyel öntözött.

Hány fonnyadó, láztól piros beteg,
Fuvalmadtól, ősz, fájón megremeg.

Néznek megadón, mélán, könnyezőn,
Mint hull, hull a levél erdőn, mezőn.

Tört sóhajuk nem száll fel egyedül,
Milljó sóhaj közt csendben elmerül.
Távol a Halál halkan hegedül.

FELEKI SÁNDOR.

HOMOKBAN.

Az arcod illatos piros batul,
mint második Nap süti az enyémet.
Fekszünk a parton mozdulatlanul,
égkék szemed, égkék hullámba réved.

RÖNKÖK VAGYUNK.

Rönkök vagyunk, két kósza, szürke rönk,
deltátalan, zúgó folyam sodor.
Kopunk, zuzódunk, amíg valahol
Örökre alámerülünk.

A HÁZSONGÁRDI TEMETŐBEN.

Itt alszanak a szelid rokonok!
Most már mindegyikük fogyó legenda.
Holt vérük élő véremben zsibong.
Pár kép van róluk a falon és lent a
nagyláda mélyén egy két régi rongy,
sárgult levél s pár óriási gomb...

JÉKELY ZOLTÁN.

Baiffy Miklós gr

MUZSIKA

A Literaturának ezt az állandó mellékletét TÉREY SÁNDOR szerkeszti

Uj operaismertetők

— Erkel, Leoncavallo, Poldini, Thomas, Verdi —

Singer-Wolfner Operaismertetői ma már a magyar zenei irodalom aranyalapjához tartoznak. Praktikus formátumuk, müvészi kiállitásuk, élvezetes szövegük, jól megválogatott kottapéldáik s egyes esetekben a hozzájuk mellékelt illusztrációs anyag kedvelt vezetőkké avatták ezeket a kis füzeteket, amelyekben hivatott zeneirók, a magyar zenei irodalom korifeusai mondják el az egyes operákról azt, amit a müvelt nagyközönségnek róluk tudnia illik.

Kiktől tanult Erkel Ferenc?

A most kiadott öt füzet a magyar királyi Operaház törzselőadásainak öt remekművét fejti fel. Elsősorban *Radnai* Miklós, az Operaház főigazgatója ismerteti *Erkel Ferenc* »*Hunyadi László*«-ját. Méltán emeli ki erről a müről, hogy 1844-ben, amikor először került szinre, Verdi még ugyancsak csupán az első sikerét aratta az »Ernani«-val, Wagner pedig még csak a »Rienzi«-nél és a »Bolygó hollandi«-nál tartott s igy Erkelnek ez az operája egyenrangu teljesitmény azokkal a remekművekkel, egyazon fejlődési fokot képviseli. Persze tagadhatatlan, hogy a »Norma« és a »Lammermoori Lucia«, Bellininek és Donizettinek ez a két operája, amely nálunk is müsoron volt, hatással volt Erkelre is, csakugy, mint ahogy Verdi és Wagner sem vonhatták ki magukat a klasszikus olasz operák stilushatása alól; ellenben Erkelnél itt még külön értékképpen, eredeti bélyegképpen hozzájárul a töméntelen jó magyar motivum, amelynek az opera stilusába való bevezetéséhez nagy bátorság kellett az olasz verkli-stilus virágzásának idején.

Két olasz zeneszerző rivalitása

Wagner nagy sikerei idején a milánói Sonsogno zenemükiadócég azért, hogy az olasz operát ujra diadalra segitse a német szellemóriással szemben, pályázatot hirdetett eredeti olasz operára 1890-ben. Ezen a pályázaton nyert dijat Pietro Mascagni »Cavalleria rusticana«-ja. Ezzel az operával vonult be az olasz zeneirodalomba az u. n. verismo. Ebben az időben élt egy szegény kávéházi muzsikus, akiben erős nyomot hagyott Mascagni sikere s aki már néhány dalmüvével próbálkozott meg az olasz szinpadokon. Megirta *I Pagliacci* (Bajazzók) cimü müvét, amely már 1892 májusában szinre került. Mascagni hivei a darab témája miatt plágiummal vádolták a kávéházi muzsikust: *Leoncavallót*, aki azonban törvényszéki aktákkal bizonyitotta, hogy az eset annak idején tényleg megtörtént s hogy ez az eset néki gyermekkori élménye volt. Azóta a két ujolasz mester ezzel a két rokonmüvével meghóditotta a világot; igaz persze, hogy az is közös mindkettejükben, hogy viszont több maradandó, nemzetközi remeket nem tudtak alkotni, mint ezt a két müvet, amely Wagnertől csak a zenekari aláfestés technikáját vette át, egyébként azonban tiszta olasz muzsikát nyujt. A »Bajazzók«-at *Gajáry* István ismerteti az »Operaismertetők« sorozatában.

Az első magyar vigopera

1924. február 16-ikán mutatta be a magyar királyi Operaház a pesti születésü, ezidőszerint azonban családi viszonyai miatt Svájcban szállodáskodó *Poldini* Edének nagyhatásu operáját, a »*Farsangi lakodalmat*«, s ezzel megszületett és rohammal vette be az emberek szivét a magyar vigopera müfaja. Ez a müfaj Mozartnál jelenik meg először és Wagner »Mesterdalnokok«-jában éri el monumentális kiteljesedését; de azért a magyar zeneirodalomban is akadt már mü, amely ennek a tipusnak a megteremtésével próbálkozott meg: Erkel »Saroltá«-ja 1862-ben. Nemzetközi viszonylatban is számbavehető sikert azonban először a Poldini operája ért el, amely azóta diadalmasan vonult be a bécsi, a drezdai és a londoni Operába.

A happyendes Goethe

A 19. századi francia zenének két nagy mestere, Gounod és Thomas állandóan rivalizált egymással, egymás sikerei nem hagytak nekik nyugtot s ennek a versengésnek köszöni a modern francia operairodalom néhány halhatatlan remekművét. Igy történt, hogy amikor a Goethe »Faust«-ja alapján irott Gounod-féle opera 1859-ben forró, maradandó sikert ért el Párizsban, akkor Thomas felszólitotta a »Faust« szövegkönyvének szerzőit, Barbiert és Carrét, hogy Goethe oeuvreje alapján néki is irjanak librettót. A két ügyeskezü librettista erre Goethe »Meister Wilhelm«-jét vette elő s

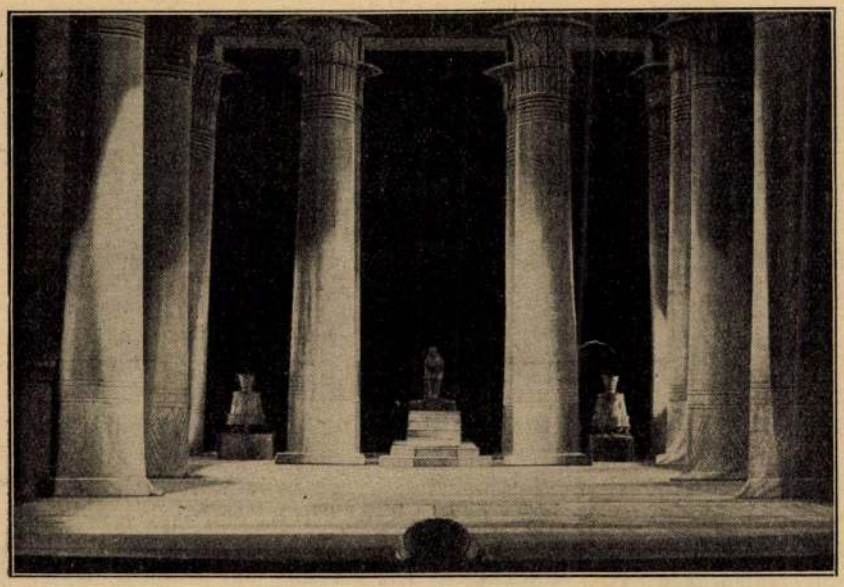

Aida, az I. felvonás diszlete
(Tervezte: gr. Bánffy Miklós)

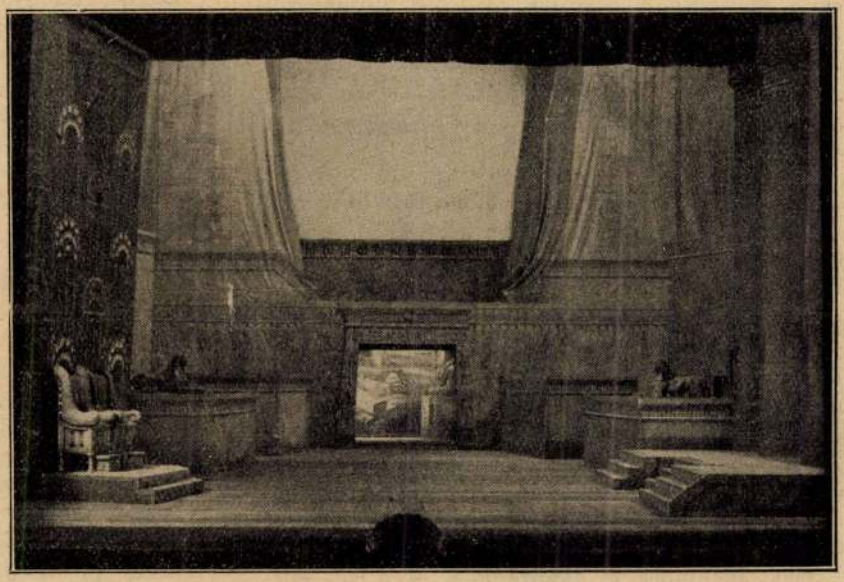

Aida, a II. felvonás diszlete
(Tervezte: gr. Bánffy Miklós)

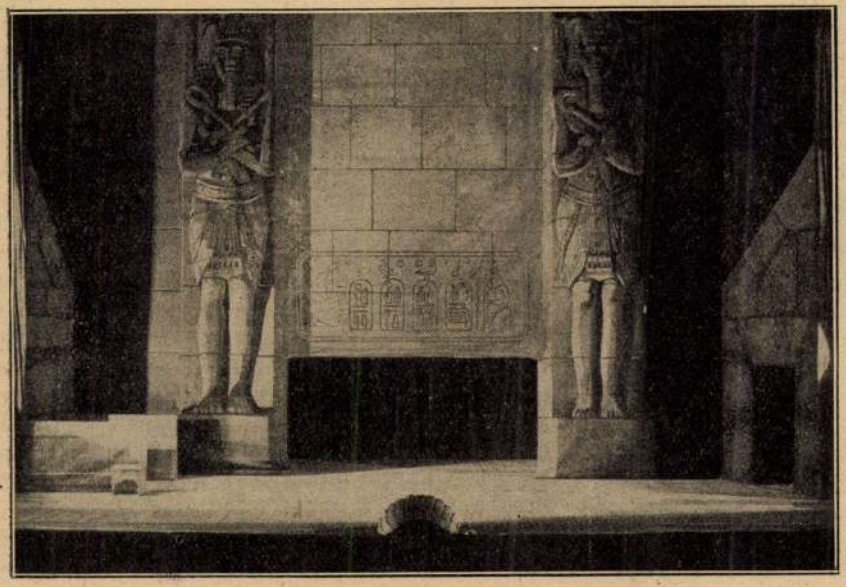

Aida, a IV. felvonás diszlete
(Tervezte: gr. Bánffy Miklós)

Literatura 1928. ~~11. 77~~ 392. l. Képekkel
(Diszletterich B. M-tól.

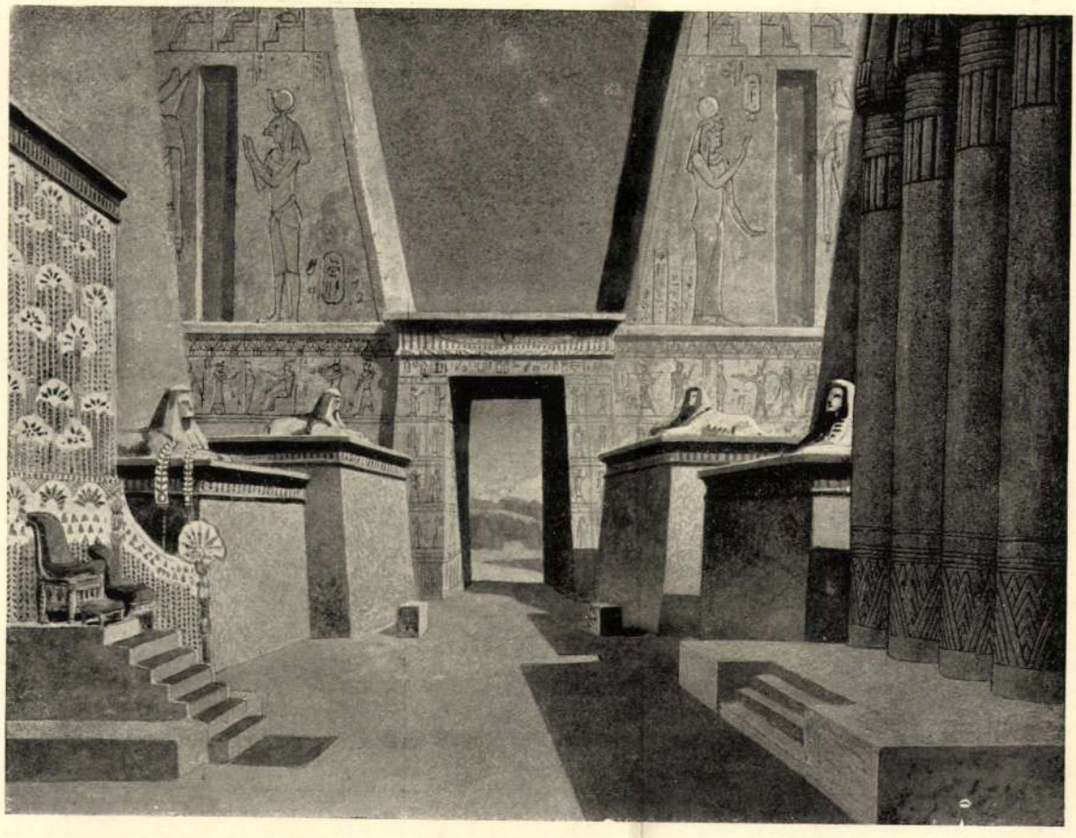

1.

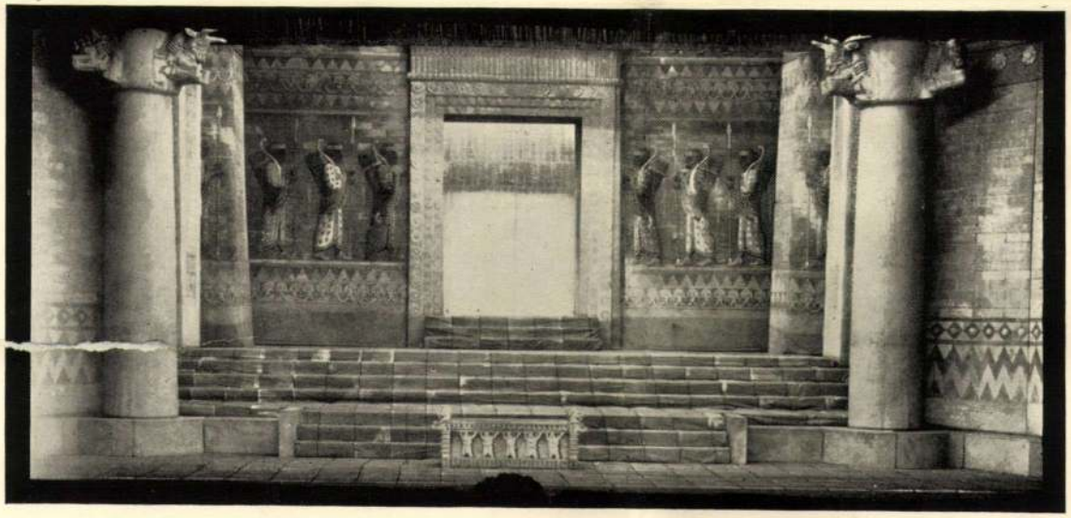

2.

Gróf Bánffy Miklós: 1. Díszletvázlat Aïda operához. III. felvonás. — Kéméndy Jenő: 2. Sophokles: „A perzsák".

1. Comte N. de Bánffy: Décor pour Aïda IIIme acte. — 2. E. Kéméndy: Maquette de décor pour „Les Perses" de Sophokles.

fordító

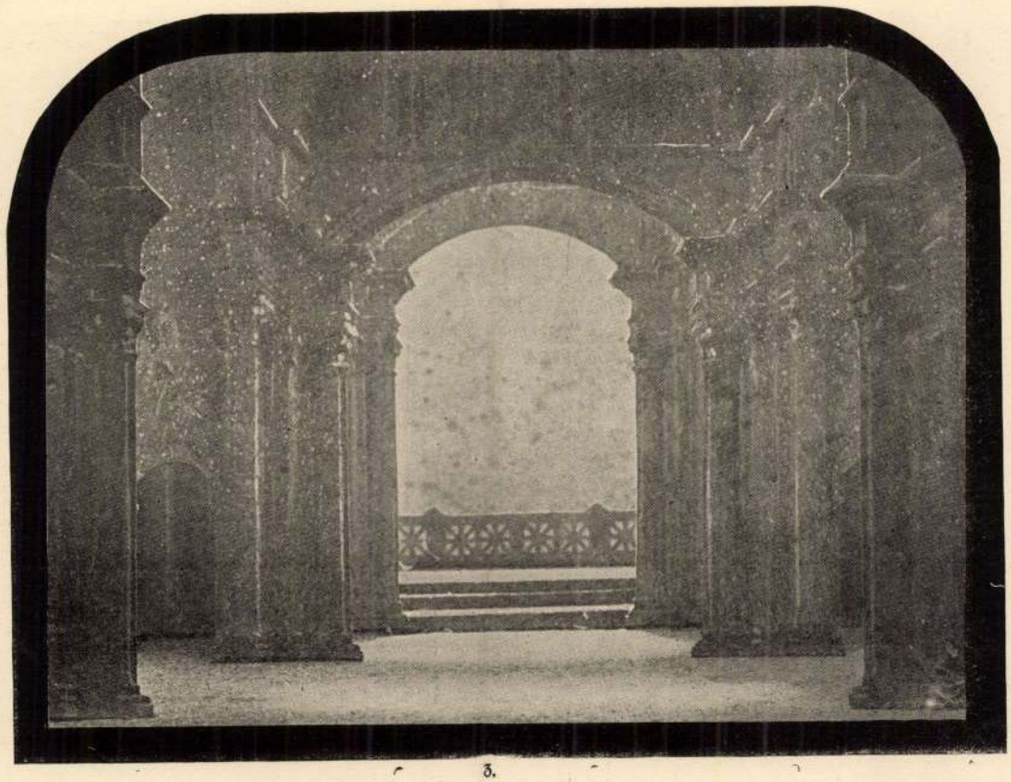

3.

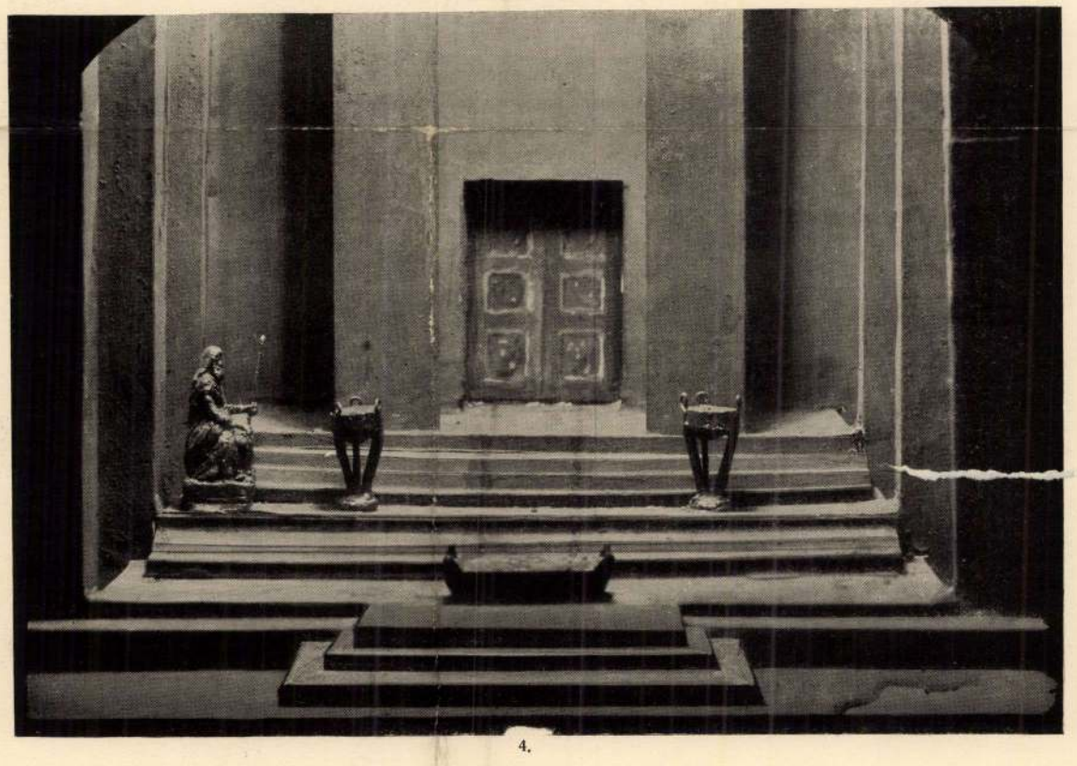

4.

3. Kéméndy Jenő: Díszletvázlatok. Teleki László: „A kegyenc" és 4. Leconte de Lisle: „Erinnysek" c. darabjaihoz.

3—4. E. Kéméndy: Maquettes pour la tragédie „Le favori" de L. Teleki et „Les Erinnys" de Leconte de Lisle.

A tevv ~~[illegible]~~ megvalosulását) a
ahadi allapot ~~háboru~~ tette lehetetlenné
s a háborus utáni ujabb
pályázaton hátterbe szorult.
IV. Károly király koronázása
alkalmával (1916 dec.) a koronázási
ünnepélt rendező bizottság
művészeti és műszaki
albizottságának elnöke
volt, s tervezte a koro-
názási nemzeti ajandék
figurális díszü ezüst-
stekrényét. 1921. miszt
külügyminiszter ~~Felt~~
~~[illegible]~~ jelen a genovai nemzet-
közi konferencián, s az
azon résztvevett diploma-
tákról rajzolt karika-
turáit Ben Myll ál-
néven és Fresques et
frasques ~~[illegible]~~ címen
zi szines ~~[illegible]~~ mulapos ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ album alakban
adtaki. Képzőművészeti
kiállitásokon főleg gra-
fikákkal szerepelt, de né-
hány olajfestményét is
kiállitotta. Bécsi sze-
replésével kapcsolatban
fordits

a Genossenschaft der bildenden Künstler Wiens 1925. levelező tagjává választotta. Tiszteleti tagja volt a Benczúr Társaságának, rendes tagja a Céhbeliek Társaságának és 1925–26. elnöke az Iparművészeti Társulatnak. Szorgalmas illusztrátor volt. Tollrajzokkal díszítette Balázs Béla: A fából faragott királyfi c. művét (Bartók Béla táncjátékának szövege, Bp. 1917), Berény Róberttel közösen Balázs Béla: Játékok c. könyvét (Gyoma, 1917), Tamási Áron: Ábel a rengetegben, Ábel az országban, Ábel Amerikában c. regényeit (Kolozsvár 1932–35), Ke-

készitett tervei mutatják, hogy mint igyekezett, meghonosítám a térben való elgondolás és a szerkezeti elemekkel való épitétés elvét is. Saját szindarabjainak diszleteit és jelmezeit (maga tervezte.

mindig Az Operaház részére készitett jelmezterveire az 1923-évi monzai nemzetk. iparművészeti kiállitáson ezüst érmet kapott és az Iparművészeti Társulat 1925-ös tavaszi tárlatának ~~szinházművészeti kiállitása~~ keretében ~~[illegible]~~ szamos operaházi diszlet- és kosztumtervét ~~[illegible]~~ állitottak ki.

1916. Telcs Edével és Györgyi Gézával közösen reszt vett az Erzsébet-emlékmű pályázaton, s pályamüvüket az első dijjal jutalmazták. ~~[illegible]~~

K i m u t a

a kijavitandó

A kép cime:	A kép he
1. Mátyás király	Perczel fo
2. Tájkép	"
3. Ferenc József +	"
4. Delhaes Landsknecht	"
5. Széll Kálmán	Tanácstere
6. Tóth Vilmos +	+ "
7. Orczy Béla	"
8. Szapáry	"
9. Teleki	Min.elősz
10. Lukács L.	"
11. Rajner	"
12. Tisza Kálmán	"
13. Sándor János	"
14. Ugron G.	"
15. Bokorszky L.	"

mény János: Kutyakomédia c. művét (Kolozsvár, 1934), saját Fortéjos Deák Boldizsár memoriálója c. ⊥ könyvét (Bp. 1943), Tompa László: Válogatott verseit (Kolozsvár 1944) stb.

Hunyady Sándor írót ábrázoló rajza az Erdélyi Helikon 1930. évi folyamában jelent meg. Mint szépíró ⊤ főleg ~~[illegible]~~ szinmüvek ~~[illegible]~~ és regényeket írt.

A Kisfaludy Társaság még 1915. tagjává választotta.

⊥ nyáts (Ajalán hepes)

⊤ elemite Kiskán Miklós ahnevalatt

1

Bánffy Miklós gr., politikus, író, festő, grafikus, ~~szinhá-~~ ~~[illegible]~~ és iparmüvészeti tervező; szül 1873. dec. 30. Kolozsvárt. Az egyetemet n. o. és Budapesten végezte ~~majd~~ rövid ideig a fiumei tengerészeti hatóságnál, majd Berlinben mint mező gazdasági szaktudósító működött. 1901–6. a tekei ~~[illegible]~~ kerület országgyűlési képviselő, 1906–9. Kolozsom. és Kolozsvár főispánja, 1910–18. a kolozsmegyei második kerületben képviselő, 1912-től az állami szinházak kormányhiztosa, 1917–18. u. a. főzeneigazgatója, 1921–22. külügyminiszter, 1923–26. a Orsz. Képzőmüvészeti Tanács elnöke volt. 1926. ordélyi birtokára költözött. – Neobarok butor terveivel 1888. lépett elő a nyilvánosság elé. 15–18 éves korában Székely Bertalan magántanítványa volt. Elsinte Simkó József, utolsóéves Székely-tanítvány foglalkozott vele, majd Tardos-Krenner Viktor

(2)

és Később Stein János festő.
A főuri műkedvelők 1904.
évi ~~[illegible]~~ bpesti jótékony-
célu kiállitásan karika-
turával vonta magára
a figyelmet. Pállik Béla
festő és Bülow német kan-
cellár

Operaházi és nemzeti szinházi
intendans Orá-
ban lehatóan foglalkozott
~~[illegible]~~ szinházi vezetési kérdé-
sekkel ~~[illegible]~~ s mint tervező
is sikereket ért el.

miltódó

A alozart operákhoz
készitek vines disz-
let és ~~[illegible]~~ jelmez vázlatai voltak nálunk
az első nagyszabásu
kisérletek az ± Leon
Bakst festő szinpadmi:
veszeti stilusának
hazai talajba való
ültetésére. És

± annak idején Pari
világhírú orosz

az Aida c. operához

A MAGYAROK NYILA

Amennyire idegenkedem az általános szólamoktól, épp annyira szeretem a pozitív ismereteket, mégpedig nem azokat, amelyek vékony értekezések vagy vastag fóliánsok oldalain megbújva tengetik tudományos életüket, hanem az olyanokat, amelyeket közkinccsé tettek.

Sajnos, újabban a tudomány, bővítvén ugyan tárgy- és látókörét, mind jobban az alkémia módjára kezd viselkedni, eredményeit vagy féltékenyen megőrzi magának, vagy nem törődik népszerűsítésükkel, márpedig az ilyen tudomány nem tudomány, hanem »emberfölötti emberek« kozmikus gyerekjátéka. No, persze, itt nem arra gondolok, hogy mindenkinek apróra tudni kell például a műbenzin készítésének csínját-binját, hanem olyasmire, hogy a főesemények főokait, a főjelenségek fővonalait, a tudományt tovább vivő új eredmények lényegét, igenis, ismerjük akár a történetírás, akár a fizika terén. Lám, az elragadó Kant—Laplace elmélet a világ keletkezéséről mily hamar utat talált az iskolai könyvekbe, amelyekből mindnyájunk kedves és értékes emléke, az újabb elméletekről, elektronokról, görbült és véges világegyetemről, bár annyit fecsegtek össze-vissza írásban és képben róluk, csak halovány és bizonytalan képzetünk van, mert rosszul népszerűsítették őket — szolamok szárnyán.

Mennyi szólamot olvastam össze, szent Isten, Napoleon hadvezéri lángelméjéről, a tatárok mindent elsöprő vad erejéről, a honfoglaló magyarok rettegett nyilairól, míg végre itt-ott Napoleonról megtudtam, hogy sikereinek egyik főtitka az volt, szakított a még wallensteini élelemcipekedés rendszerével, onnan élelmezte seregét, ahol éppen tartózkodott; a tatárok gyors sikereinek titka pedig az akkor Európában ismeretlen puskapor hadi alkalmazása volt.

Úgy-e, mennyi rengetegszer olvastuk a »de sagittis Ungarorum«-ot meg a cseles megfutó hátrafelé nyilazását, Európa remegését az akkor »új és titkos« fegyvertől, de nehezen képzeltük el, hogy a kezünkbe kerülő Kertész Tódor-féle bazár-íjakhoz hasonló szerszámmal csatát lehetne nyerni, pláne lóhátról vágtában.

Az csak természetes, hogy minden másként volt, mint elképzeltük. Amit nemrég tanultam a magyar íjról, íme, szélesebb körökben terjesztem.

A honfoglalás idején az európai íj egyszerű rugalmas fából készült, feleannyira vitt, mint a több darabból összepréselt, enyvezett, kötözött, burkolt magyar íj, amely így készült:

A magyar íjasmester vett (szóval minden településünk közelében kellett erdőnek lenni!) egy 130 centiméter egyenletesen nagy cé (C) formára görbült rugalmas faágat, a közepét markolatnak arasznyira vastagon hagyta. A markolattól erre és arra görbülő ívszakaszt az íj feszítésének irányában laposra, az utolsó 25—25 centiméternyi részt a feszítés irányára merőlegesen és keskenyedön hegyesre faragta. Igy három szakaszra tagolódik az íj hossza: középen van a markolat, jobbra-balra pedig a két szárny. De a két szárny is két-két szakaszra tagolódik, hisz kétféleképpen faragódott meg. Mire kellett ez a kétféle faragás? Arra, hogy a két szárny végső 25—25 centiméterét épp úgy merevítsék, mint a markolatot. A merevítés csontlécek ráragasztásával történt. Ragasztóul halenyvet használtak. (A halászat, íme, félig-meddig »hadiüzem«!) Tehát a markolat és a két merev kar között erre is, arra is, volt egy-egy rugalmasnak hagyott rész. A rugalmasságot úgy fokozták és biztosították, hogy a faív e részének belsejére zsírtalanított és puhított marha-ínrostokat sajtoltak, kívülről pedig keskeny szarulemezeket ragasztottak. Ahol a rugalmas ívszakasz találkozott a merev résszel, vagyis a markolat két végét s a merev kar felső végét nedves szíjjal többszörösen körülkötözték. A sajtolás, ragasztás, a megszáradt szíj elválaszthatatlanul eggyé tette e sokféle anyagot. Ha az így elkészült ívet egyik végétől a másikig végigtapogattuk, kezünk sorban a következő részeken siklott végig: merev kar, szíjkötés, rugalmas ívszakasz, szíjkötés, merev markolat, szíjkötés, rugalmas ívszakasz, szíjkötés, merev kar. Ez kilenc tárgy-mozzanat. Az egész íjat aztán beburkolták nyírfakéreggel, bőrrel, aranylemezzel. A két merev kar vége felé a nagy Cé *belső* részén egy-egy bevágást róttak.

Honnan kapta rettentő lökő erejét ez a petyhüdt szerszám? Onnan, hogy a nagy cé két végét megmarkolták, és *visszafelé* hajlitották a teljes kiegyenesítésen túl annyira, hogy a nagy cé újra ívessé görbült, de a másik oldalon, s így akasztották rá a most már *kifelé* álló rovátkába az ideget. Ehhez nagy erő kellett. Az íj alakja már nem nagy cé volt, hanem a merev markolatnál befelé nyergesedett kissé, a két merev kar pedig tompaszögű hajással kifelé fordult.

Nagy mesterség volt az íjkészítés. A szárításokkal *öt-tíz évig* is eltartott egy magyar íj elkészítése. Az ára is nagy volt. Többszáz méterre lehetett vele pontosan kilőni a nyilat, szórni pedig 700—800 méterre is tudott a mester-íj.

Igy világosodik meg »a magyarok nyilától ments meg, Uram, minket« értelme.

Laczkó Géza

A holland-belga határvidéken van a nyugati harcok súlypontja

Berlin, szeptember 16. Az Interinf jelenti a nyugati hadszíntérről:

A Nyuga-Európában folyó nagy elhárító csata fősúlypontja továbbra is a holland-belga határvidéken van, Hasselt ől északra és Aachen térségében. Itt az 1. amerikai hadseregnek sikerült páncélos és gépesíte t alakulatai erős összpontosításával a nyugati erődítmények több harci állását elfoglalnia, mindenesetre rendkívül nagy ember- és anyagveszteségek árán. Viszont a britek a Hasselttől északra lévő be örési helyüket nem tudták kiszélesíteni, bár folyton újabb páncélos kötelékeket kaptak. Német ellentámadásokkal néhány kisebb hídfőt, amelyeket a britek az előző napon a Maas—Schelde-csatorna partján létesíte tek, sikerült eltávolítani, vagy annyira benyomni, hogy a brit hadvezetés ezekből nem tud hadműveleteket megindítani.

Maastricht városának feladása erősebb nyomás nélkül és hadászati megfontolások alapján történt. A német mozdu'atok megzavarására irányuló kísérleteket véresen visszaverték. Míg a britek e támadásaik során csütörtökön 33 páncélkocsit vesztettek, az Aachentől délre és keletre vívott harcokban 40 amer'kai harckocsit lőttek ki. Az Aachen és Metz között elterülő vidéken a csütörtöki nap aránylag nyugodtan telt el. Csak egy helyen figyelték meg az amerikai páncélos erők nagyobb összpontosítását, de a jól álcázott német ütegek tüze oly hatásos volt, hogy 16 harckocsi telitalálatok következtében kiégett. A német védőerők itt mindenütt birtokában vannak a nyugati erődvonal széles előterének és más helyeken, ahol harcokra került sor, sikeresen megállták a helyüket, bár az amerikaiak gyakran foszforos gránátokkal, valamint köd- és lángvetőkkel támadtak. Néhány harci állás birtokáért, amelyekbe az amerikai különleges csapatok behatoltak, még tart a küzdelem.

A metzi hídfő előtt az amerikai hadvezetés csütörtökön nappal és éjszaka jelentős mennyiségű nehézfegyvert és páncélos csapatot összpontosított, úgyhogy ezen a helyen már pénteken vagy legalább is a legközelebbi napokban nagy támadás megindulásával kell számolni.

Rendkívül súlyos elhárító harcokat kellett vívniok a német kötelékeknek Chateau-Salins mellett és a francia Jurában. Az egész napon át tartott összpontosított támadások ellenére Chateau-Salins helyőrsége sikeresen tartotta magát, a támadó amerikaiakat visszafordulásra kényszerítette s nagy ember- és anyagveszteséget okozott nekik.

A francia Jurában az amerikaiak amerikai és algiri csapatok harcbavetésével és amerikai páncélos kötelékek támogatásával át akartak törni a svájci határ hosszában kelet és északkelet felé. A német vonalak azonban minden rohamnak ellenálltak és valamennyi támadást elhárításban meg ellentámadásban véresen visszavertek. (MTI)

Eisenhower az egész nyugateurópai szövetséges haderő főparancsnoka

Amsterdam, szeptember 16. (Német TI) A brit hírszolgálat jelenti a szövetséges erők főparancsnokságáról, hogy Eisenhower tábornok pénteken Alexander Patch altábornagytól átvette a 7. hadsereg parancsnokságát. Ezzel az egész nyugateurópai szövetséges haderő Eisenhower tábornok főparancsnoksága alá került. Ugyanakkor Jacob Devers altábornagy átvette a francia és amerikai egységekből álló 6. hadseregcsoport parancsnokságát. Devers eddig a földközitengeri övezet helyettes főparancsnoka volt. (MTI)

Amerikai erősítések érkeztek a maastricht-aacheni arcvonalra

Berlin, szeptember 16. *(NST)* **A Maastricht és Aachen között húzódó arcvonalon az amerikaiak új tartalékokat és egy új páncélos hadtestet vetettek a'ka. Az angolszászok előnyomultak északi irányban a Gael folyócskáig, amely Maastrichthoz közel folyik a Maasba. A Walkenburgnál és Gulpennél levő folyóátkeléseknél súlyos harcokra került sor. Az amerikaiak a németektől súlyos veszteségeket szenvedtek.**

Brest védőinek hősi harca

Berlin, szeptember 16. *(NST)* **Brest tengeri erődjének végső harcáról az Europapress pénteken azt az értesülést kapta, hogy az erőd keleti részében még számos német ellenállási központ keményen védekezik az amerikai rohamokkal szemben. Az erőd nyugati részében német ejtőernyős vadászok, tengerészek és tüzérek még ellentámadásba is átmentek és a Kerandoux, valamint Montbaroy erődöktől északra az ellenséget ismét kivetették a fő védelmi vonalból. A péntekre virradó éjszaka ismét heves pergőtűz zudult a védőkre, számos légitámadással fokozva. Brest város romjai fölött óriási fekete füstfelhő lebeg. Az amerikaiak már csak romokat foglalhatnak el. A városban és a kikötőben nagy tüzek dulnak. Az összes hajókat elsüllyesztették és minden gépet és egyéb berendezést szétromboltak. A kikötő hónapokra használhatatlanná válik.**

Szombat reggeli jelentés a nyugati arcvonalról

Berlin, szeptember 16. *(NST)* **A nyugati arcvonalon a legutóbbi 24 óra során az ellenséges támadások súlypontja változatlanul Aachen és Maastricht térségében volt. Aachentől délkeletre az amerikaiak az eupeni átlathatatlan erdőség kihasználásával nehéz harcokban, az egyes német záróerődök megkerülésével, lassú lépésre északkelet felé haladtak előre. Dél és délkelet felől elérték Aachen város szélét.**

Ezután támadásra indultak a város ellen, de csak nagy veszteségeket szenvedtek, anélkül, hogy a város tulajdonképpeni területére benyomulhattak volna. A kemény harcok a legutóbbi 24 óra alatt szakadatlanul tartottak. A magas Venn ó de re az amerikaiak lassan nyomultak előre a Schneifel hegység nyugati nyu ványai felé és a luxemburgi határfolyó felé. Ravenmache határvároskánál kemény harcokra került sor, amelyekben a németek az amerikai támadásokat visszaverték.

Diedenhofentől nyugatra és délre az amerikaiak nagy erőket vontak össze, amelyek azonban még nem mentek át támadásba. Itt tehát legközelebb szintén nagy harcok várhatók. Hasonló a helyzet a burgundi kapunál is. Itt tudvalevőleg az amerikaiakon kívül francia gyarmati csapatok is állanak, amelyek harci értékét még nem lehet pontosan megítélni. A 9. francia gyarmati hadosztály például 75 százalékban szenegál négerekből áll és csak 25 százaléka francia, akik viszont többnyire korzikaiak. A német fogságba került szenegáli lövészek kijelentették, hogy már most is szenvednek a hidegtől és félnek a bekövetkező féltől. A foglyok azt is elmondották, hogy egyes bajtársaik már rövid idővel a marseillei kirakódás után a hegyekbe menekültek.

A burgundi kapu előtt egy német aknaszedő csoport a napokban rekordteljesítményt vitt végbe. Az amerikaiak egy mély utat, amely állásaik felé vezet, erősen elaknásitottak arra várva, hogy német rohamcsapatok megtámadják őket. Az alkonyati félhomályban azonban egy német hadnagy három emberével óriási az aknaövezethez és 11 pere alatt 45 aknát szedett fel. Ez még eddig el nem ért rekordteljesítmény, mert a jól rejtett és ismeretlen helyen elhelyezett akna felszedése legalább 5 percig tart.

Dover leghosszabb tüzelése

London, szeptember 16. *(NST)* **Mint hivatalosan közlik, a legutóbbi 24 óra során Dover és környéke a háború óta a leghosszabb és legsúlyosabb üzérségi tüzben állott. Csütörtök dél.ől éjfélig szakadatlanul tüzeltek a német messzehordó ágyúk Dover vidékére és a üzelés még a sötétség beállával lényegesen fokozódott. Pénteken a korareggeli órákban a tüzelés változatlan hevességgel tartott. A városban az autobuszközlekedés megszűnt és a nyilvános helyeket zárvatartották.**

Lisszabonban megtiltották a Belgium felszabadítására mondandó misét

Lisszabon, szeptember 16. A lisszaboni patriárkátus megtiltotta az egyik lisszaboni nagy templomban „Belgium felszabadítása" alkalmából tervezett mise megtartását. A lisszaboni belga követ ezzel kapcsolatban nyilatkozatot tett közzé a lapokban, amely szerint a betiltás az utolsó pillanatban érkezett, úgyhogy a lisszaboni belgákat és barátaikat nem tudták többé értesíteni a mise elmaradásáról. A sajtó viszont ehhez azt a nyilatkozatot fűzi, hogy a belga-portugál barátságra való tekintettel a portugál külügyminisztérium is képviseltetni akarta magát a misén. Ezzel a tilalomért a felelősséget teljesen a patriárkátusra hárítják. Azt nem tudják, mi indította a legfőbb portugál egyházi hatóságot a tilalom kibocsátására.

Belgiumban egyre erősebb a kommunista agitáció

Madrid, szeptember 16. (NST) A Ya című madridi lap londoni tudósítója arról számol be, hogy Belgiumban egyre erősödik a kommunista agitáció. Ugyanúgy, mint előzőleg a romániai, bulgáriai és jugoszláviai kommunisták, ma a belga kommunisták is azt hiszik, hogy eljött az idejük felforgató céljaik megvalósítására. Valamennyi amerikai haditudósító osztja azt a véleményt, hogy Belgiumban a helyzet fenyegetővé vált. A köztársasági mozgalom egyre több visszhangra talál és nem lehet többé feltartóztatni.

Újabb 18 halálos ítélet Franciaországban

Páris, szeptember 16. (NST) **Franciaországban folytatódik a milicia és más jobboldali szervezetek volt tagjainak elítélése, amit De Gaulle rendelt el. Pénteken 11 embert, köztük egy nőt végeztek ki a németekkel való együttműködés miatt. Felső Savoieban 4, egy Aveyron megyei községben pedig 3 halálos ítéletet mondottak ki és hajtottak végre.**

SPORT

A labdarúgó NB IV. fordulója:
Gamma – SBTC a Hungária-uton

Az MLSz elhatározása továbbra is az, hogy lejátszatja *a labdarúgó Nemzeti Bajnokság* mérkőzéseit. *A vasárnapi IV. forduló nagy erőpróbája ennek a dicséretes szándéknak*, mert öt mérkőzés színhelye a vidék, míg a főváros három mérkőzésére vidékről kell jönnie az ellenfélnek.

A főváros belterületén csak a **Gamma—SBTC** mérkőzést játsszák, még pedig *a Hungária-uton délután ½3 órai kezdettel*. Ez lesz egyébként a főváros legérdekesebb mérkőzése is. Az SBTC első veresége után négy pontot szerzett, legyőzvén a Kispestet is. Ez jó ajánlólevél. A Gamma még mindig kísérletezik összeállításával. Kíváncsian várjuk a nagy technikájú és nagytudású Horváth Károly játékát a csatársorban. Ha ott is annyit ud, mint a fedezetsorban, akkor a Gamma, amelyben Kincses és Tóth I. amúgyis nagy érték, a maga javára döntheti el a csatát. *Kispesten* az Ujvidék, *Csepelen* a Szolnok nem akadályozhatja meg a hazai csapat győzelmét.

Vidéken vendégszerepel a *Ferencváros* (Szegeden), az *Ujpest* (Kolozsvárott), a *NAC* (Debrecenben), a *MÁVAG* (Diósgyőrött) és a *SzAC* (Ungvárott). Nagy kérdés, hogy a vendégcsapatok, utazással a lábukban, el tudják-e hozni a két, vagy legalább az egyik pontot.

A staféta-futóbajnokságok a Margitszigeten

A MASz szombaton és vasárnap délután ½5 órai kezdettel a MAC margitszigeti sporttelepén rendezi meg az idei országos felnőtt és ifjúsági staféta bajnokságokat. Az utazási nehézségek miatt csak kevés vidéki csapat részvételére van kilátás, de nem is sok eséllyel indulnának, legfeljebb az ifj. bajnokságokban. Az országos staféta futóbajnokságok ismét a MAC és a BBTE pályáit hozhatják, de a különböző akadályok miatt csonka csapatok küzdelmébe beleszólhat 4×100 és 4×200 méteren az MRTSE, 4×400 m-en és 4×800 m-en a MAFC és a Testvériség, 4×1500 m-en a MAC verhetetlen, 5000 m-es csapatversenyben pedig csak a két vezéregylet közt dőlhet el a harc. Az ifj. bajnokságokban rövid távon a MAC, hosszabb távon a BLE csapatai esélyesek, de a vidék is beleszólhat, ha itt lesz.

AZ MKSZ HÁZAK KÖZÖTTI KERÉKPÁRVERSENYE vasárnap délután 4 órakor a Klebelsberg-utca—Aulich-utca—Szabadság-tér útvonalon akkor is különlegesség és érdekes lesz, ha a benevezett horvát és szlovák kerékpárosok nem indulnának.

A VIDÉKI 100 KM-ES ORSZÁGÚTI KERÉKPÁRBAJNOKSÁG s az 50 km-es országos vaskerekes bajnokság vasárnap reggel 7 órától a Szentendre—Visegrád útvonalon kerül döntésre. Indítás Csillaghegyről.

KÉZILABDA BAJNOKI MÉRKŐZÉSEK lesznek szombaton és vasárnap. Szombaton az Elektromos—MPSE, MAFC—Csepel, BLE IX.—KISTEXT férfi és Csepel—HASC hölgy, vasárnap a BLE VII.—BSZKRT, UTE—BLE II. MTE—BTC férfi, WSC—HAC, GASE—BGSE, MPSC—Hétvezér hölgy mérkőzéseket játsszák.

KECSKEMÉT TENISZBAJNOKSÁGAIT országos jelleggel szombaton és vasárnap fejezik be Kecskeméten.

KOSÁRLABDA-VÁNDORDIJ MÉRKŐZÉSEK lesznek ma délután a Gamma-pályán.

Megkezdődött az almaszüret

Az Alföldről jelentős tételben érkezik a nemesfajú alma és a görögdinnye.

A konyhakerti termékek piacán az árak *nagyban* így alakultak: Gülbaba és nyári rózsaburgonya 33.45, Ella és sárga 29.25, kalarábé darabja 16—30, kalarábé súlyra 80—80, fejessaláta 50—80, karfiol levélzettel mérve 150—320, karfiol tisztítva 280—500, mezei sóska 80—140, tisztított paraj 160—230, hegyes zöldpaprika 100—180, tölteni való fehér és zöld 120—180, húsos fehér és sárga 160—280, uborka 160—350, csemegetengeri 36—40, sárgarépa 30—90, petrezselyemgyökér 36—90, zeller 100—240, céklarépa 50—80, feketeretek 50—90 fillér.

A gyümölcspiacon az I. oszt. alma 260—400, II. oszt. 180—260, III. oszt. 90—160, körte 180—420, szőlő 360—720, őszibarack 300—750, sárgadinnye 50—180, görög 36—100 fillér.

SZINHÁZ ÉS FILM

A NAGYÚR
A Nemzeti Színház ma esti évadnyitó előadása

Egy emberöltő telt el gróf *Bánffy* Miklós most felújított Attila-drámájának, *A Nagyúr-nak* bemutatója óta. Olyan harminc esztendő, amely rengeteg értéket morzsolt szét és lepett be a feledés porával. Annál többet jelent, hogy ez a darab diadalmasan állotta ki a pusztító időpróbát. Ha a lepergett három évtized nem mult is el nyomtalanul fölötte, lényegét érintetlenül hagyta, legfeljebb némi patinát rakott nemes anyagára és művészi kiképzésére. Arra az egész neoromantikus *drámai formanyelvre*, amelynek legjellemzőbb századeleji terméke talán a *Salome* volt s amellyel *A Nagyúr* is bizonyos stílusbeli rokonságot tart. Mindenesetre: éppoly zengő, felfokozott pátoszú, véres-vörös és komor-fekete színekben pompázó, ideális operaszöveg, akár Wilde híres egyfelvonásosa. Csak sokkal gazdagabb szövésű, többszólamú és erőteljesebb, szélesebb alapokra felépített. Hőse ebben a vonatkozásban is méltán vallhatja hát, hogy »annak a földnek, amelyre a lovam lép: nem multja, de jövője van«. *Író* szeme látta meg így és *író* kezealól került ki ilyen szoborbakívánkozóan. Azzal az egész pogány-keresztény világgal együtt, amelyben stilizált színpadi életét mindmáig éli. Ez Bánffy Nagyúrjának legbiztosabb hitelesítő és éltető vonása.

Maga a darab epikus lassúsággal, regényszerű szélességgel indul. Attila, a Rettentő Nagyúr és Mikolt, a szent gót hercegnő halálos nászának rövid drámai helyzetét öt expozíciószámba menő kép előzi meg. Barbár oguzok, meghódolt gótok, vallási kérdéseken vitatkozó, ravasz bizánci papok és szűkszavú, zord hun harcosok tarka serege vonul fel itt, szinte csak azért, hogy előkészítse az egyetlen nagy jelenetet, a végső tételt, a gyűlölet és szerelem összeolvadásában fellobogó igazi drámát. S az előjátékkal bevezetett háromfelvonásos színmű mégsem válik unalmassá. Az író szenvedélyes érdeklődése, amellyel belemerül a kultúrhistóriai részletek, világ- politikai s erkölcsi ellentétek különböző árnyalatainak vizsgálatába és egyéni felmutatásába, lassanként ráragad a nézőre is, aki egyre fokozottabb, fojtott izgalommal várja — kivált Attila színrelépésétől kezdve — a késleltetett, de növekvő árnyékát előrevető, utolsó tragikus fordulat heves-gyors kirobbanását, a mesterien sűrített, tömör, szaggatott párbeszédeken keresztül.

Az előadás a darab korstílusát: a szecessziót művészi következetességgel hangsúlyozza ki. Főkép ami a festői díszletek, jelmezek és csoportozatok szépségét, a játék és részben a dikció zavartalan érvényesülését illeti. Attila nevét, személyi jelentőségét Leitmotívként húzza alá, a hős állandó jelenlétét éreztetve akkor is, ha nincs a színen. A darabnak egyébként nem ártott volna némi húzás. Részletező hosszadalmasságát a tempótlan előadás így kissé fárasztóvá teszi. A hún király szerepét *Kiss* Ferenc alakítja, rendkívül temperáltan, mintegy visszafogva s a lehető legegyszerűbben, mennél kevesebb eszközzel fejezve ki a Rettentő Nagyúr titokzatos egyéniségének uralkodó vonásait. Kürti József emlékezetes, világhódító, méltóságot és erőt sugárzó Attilájával szemben az övé inkább a kegyetlen-kemény, fagyos nyugalmú bálvány, a fatalista keleti kényúr alakját jeleníti elénk, aki csupán a haldoklás jelenetében oldódik fel, válik rokonszenvessé és nő meg igazán. *Szörényi* Éva gót hercegnője, a szép Mikolt elég stílusos, de némileg »könnyű« jelenség mellette. Annál jobb *Rajczi* Lajos nyers, barbár Kurkut kánja, *Ungvári* szerelmes vágyban ellágyuló Berik hercege, *Táray* ravasz bizánci archimandritája és *Ujlaky* szenvedélyes gót harcosa. A népes együttesből rajtuk kívül még különösen *Lánczy* Margit, *Apáthy* Imre, *Pápay* Klára, *Balázs* Samu és *Bánhidy* László válik ki előnyösen.

Az előadást *Tompa* Miklós rendezte. Az artisztikus színpadképek és jelmezek a nagykultúrájú szerző művészi tehetségének sokoldalúsága mellett tesznek meggyőző tanuságot.

Kárpáti Aurél

AFRIKAI VŐLEGÉNY
Deák, Omnia

A Deák és az Omnia filmszínház vásznán fut kizárólag a Kárpát-film ezévi legnagyobb vígjátéksikere, az »Afrikai vőlegény«, amely bemutatója óta táblás házak mellett kerül előadásra s minden egyes forgatása viharos kacagást vált ki a nézők százainak köréből. A rendkívül mulatságos és viharos fordulatokban bővelkedő történet Deák Zoltán ötletéből készült és a régivágású bohózatokkal ellentétben, pillanatnyi esés nélkül száguldó iramban kergeti a mulatságos szövésű történet hőseit a fantasztikus bonyodalom labirintusaiban. Az afrikai vőlegényt Latabár Kálmán személyesíti meg, míg a női főszereplője a magyar komikák koronázatlan királynője: Vaszary Piroska.

A BUDAPESTI francia kolónia csoportosan nézte meg tegnap este Fernandelnek és Raimunek Sportkirály című vígjátékát, amely a békebeli francia vígjátékos szellem pregnáns képviselője.

Veszedelmes férfikor

címen a közeli napokban jelenik meg *Szabó* József új regénye. A fiatal író új könyve az első világháború utáni idők zürzavaros korszakában, az összeomlás, majd a konjunktúra éveiben játszódik egy balatonmenti kis faluban. Vezető alakja egy vidéki főjegyző és a körülötte forgolódó érdekes arcélű emberek is, valamennyien mondhatnánk régi ismerőseink. A könyv az őszi könyvpiac érdekessége lesz.

Felvétel az Egyesületi Színiiskolába

Az Országos Színészegyesület Színészképző Iskolájának operett és drámai tanszakára a felvételi vizsgálatokat szeptember 22.-én délután 3 órakor tartják meg a Színészképző Iskola helyiségében (Dohány-utca 20., II. emelet 9.).

Luxemburg grófja
5 órakor

A Fővárosi Operettszínház megváltoztatta előadásainak kezdési időpontját. Mától, szombattól kezdve Lehár nagysikerű operettjének, a Luxemburg grófjának sorozatos előadásai az eddigi ½6 óra helyett 5 órakor kezdődnek.

Az Uj Magyar Színház szeptember 18-tól hétfőtől kezdve ½6 órakor kezdi a Toldi előadásait.

KARÁDY KATALIN lakását a legutóbbi légitámadás alkalmával bomba telitalálat érte, mely igen nagy károkat okozott.

RÉGI SZEREPÉBEN, a Falurossza Finum Rózsijában lép vasárnap délután ismét a Nemzeti Színház színpadára Nagy Izabella, a híres szerep híres alakítója. Közvetlen elődje, Lukács Margit, családi gyásza miatt nem játssza a szerepet.

RÁTFAY MARIETTE, Makay Margit növendéke, egy legközelebb bemutatásra kerülő magyar filmben vezető szerephez jutott.

MEZEY MÁRIA hazaérkezéséről, sőt egyes színházakkal való tárgyalásairól terjedtek el hírek Budapesten. Ezek a hírek nem felelnek meg a valóságnak, mert Mezey Mária a Tátrában pihenő magyarok csoportjával együtt Ótrafüreden rekedt.

A SZÍNÉSZKAMARÁBAN azt tervezik, hogy megszigorítják a színészképzést. A rendelet főként a „gyorsfőzőn" készült, két-három hónapig tanult színészek és színésznők ellen készül, akiknek állandóan és rohamosan szaporodó áradatával szemben a komoly képzettségű fiatal művészek lehetőségeit kívánják megvédeni.

SZABÓ DEZSŐ a Magyar Ünnep legutóbbi számában cikksorozata hatalmas olvasótáborának óriási meglepetést okozott. Cikket írt ugyanis arról, hogy hová tartozik? A cikk a nagy íróművész minden egyes során kijáró általános érdeklődésen túl is feltűnő hatást keltett.

A színházak mai, holnapi és jövőheti műsora

NEMZETI: Szombattól egész héten: A Nagyúr (½6). Vasárnap d. u. (½3): Falu rossza. — UJ MAGYAR: Egész héten: Toldi (6; szeptember 18-tól, hétfőtől ½6). — MADÁCH: Egész héten: Ártatlanok (6). — FŐVÁROSI OPERETT: Egész héten: Luxemburg grófja (5). — ANDRÁSSY: Egész héten: Ne bízz a nőben (6). — JÓKAI: Egész héten: Az első (¾7). — NÉPVARIETÉ A SPORTCSARNOKBAN: Szeptemberi uj műsor (½4, ½7).

A mozik műsora

Rövidítések: Sz = Szombat. V ü = Vasárnap és ünnepnap.

ADRIA (353—707): Első csók. (3 5 7; V ü 11 és 1-kor is.) — ATRIUM (153—034, 154—024): Afrikai vőlegény. (½4 ½6 ½8; Sz V ü ½2-kor is.) — BARLANG (422—722): A szív. (3 5 7; Sz V ü 1-kor is.) — BAROSS (149—510): Szerelmi riadó. (5 7; V ü 3 órakor is.) — BELVÁROSI FILMSZÍNHÁZ (384—563): Szerelmi riadó. (½4 ½6 ½8; V ü ½2 ¼3 ¼4 ¼5 ½6 ¼7 ½8.) — BELVÁROSI HÍRADÓ (181—244): Hegyilovak. A jó gazdaasszony (kultúrfilmek). Pest-Buda története. Magyar és Európa-híradók. (Folyt. egyórás előadások 10—21 óráig.) — BETHLEN (225—003): Sárga kaszinó. (3 5 7.) — BUDAI APOLLO (351—500): Tengerparti randevú. (½4 ½6 ½8; V ü ½2-kor is.) Vasárnap d. e. 11 órakor: Szegény gazdagok. — CAPITOL (134—337): Második hétre prolongálva! Kísértetek háza. (1 3 5 7; V ü 11-kor is.) — CORVIN (138—988, 339—584): Renz, a cirkusz királya. (3 5 ¼8; V 11-kor is.) — CSABA (146—040): Sárga kaszinó. (3 5 7; V ü 11 és 1-kor is.) — DEÁK (121—343, 125—952): Ötödik hétre prolongálva! Afrikai vőlegény. (¼4 ½6 ½8; Sz ½2; V ü 11-kor is.) — DUNA (111—994): Írta az élet. (3 5 7; V ü 1-kor is.) — ERZSÉBET (222—101): Asszony a katedrán. (3 5 7; V ü 1-kor is.) — FORUM (189—707): Második hétre prolongálva! Csak a tied! (3 5 7; V ü 1-kor is.) — GLÓRIA (427—521): Magyar kívánsághangverseny. (½4 ½6 ½8; V ü ½2-kor is.) — HÍRADÓ FILMSZÍNHÁZ (222—499): Az utolsó bölények. Bikaviadalok Franciaországban (kultúrfilmek). Pest-Buda története. Magyar és Európa-híradók. (Folytatólagos egyórás előadások 9—21 óráig.) — IPOLY (292—626): Tengerparti randevú. (½4 ½6 ½8; V ü ½2 órakor is.) — JÓZSEFVÁROSI (131—316): Tengerparti randevú. (3 5 7; V ü 1-kor is.) — KAMARA (423—901): Sportkirály. (½12 ½2 ¼4 ½6 ½8.) — KORZÓ (182—818): Maga lesz a férjem. (3 5 7; Sz 1; V ü 11-kor is.) — MESEVÁR (114—502): Sárga kaszinó. (½4 ½6 ½8; V ü ½2-kor is.) — NEMZETI APOLLÓ (222—002): Az első. (2 4 6; V ü 11 2 4 6.) — NYUGAT (121—022): Első csók. (½4 ½6 ¼8; Sz V ü ½2-kor is.) — OTTHON (146—447): Első csók. (½4 ½6 ¼8; V ü 11 és ½2-kor is.) — PÁTRIA (145—673): Mexikói futár. (½2 ¼4 ½6 ½8.) — PEST (221—222): Harmadik hétre prolongálva! Csodarepülő. (½12 ½2 ¼4 ½6 ½8.) — PETŐFI (428—478): Első csók. (5 7; V ü 1 3 5 7.) — RADIUS (122—098, 120—564): Gyanú. (¾3 ¾5 ¾7; Sz 1; V ü 11-kor is.) — RÁKÓCZI (426—326): Tengerparti randevú. (11 1 3 5 7.) — SCALA (114—411): Páris rejtelmei. (¼4 ½6 ½8; Sz V ü ½2-kor is.) — SZÉKELY (226—425): Königsmark. (½4 ½6 ½8.) — SZITTYA (111—140): Az első. (½4 ½6 ½8; Sz V ½2-kor is.) — TOLDI (224—443): Ítél a folyó. (10 ½12 ½2 ¼4 ½6 7; V ü 11 1 3 5 7.) — TURÁN (120—003): Első csók. (½2 ¼4 ½6 ¼8; V ü 11-kor is.) — ÚJBUDA (268—999): Sárga kaszinó. (½4 ½6 ½8; V ½2-kor is.) — URÁNIA (146—046): Gyanú. (3 5 ¼8; V ü 11-kor is.)

Az első előadásai a
Nemzeti Apollóban
d. u. 2, 4 és 6 órakor, vas. d. e. 11-kor is!
Az utolsó előadás ½8-kor végződik!

PESTI SZÍNHÁZ
Pénteken, szept. 22-én ½6 órakor először
G. B. Shaw: Candida
Bulla Elma, Lehotay Árpád, v. Benkő Gyula, Sivó Mária, Pálóczy László, Sármási Miklós.
G. B. Shaw: Imádó és a férj
Bulla Elma, Lehotay Árpád, v. Benkő Gyula.

A RÁDIUS films-színház
megváltozott előadáskezdetei szombattól, f. hó 16-ától: Hétköznap: ¾3, ¾5, ¾7: szombaton: 1, ¾3 ¾5, ¾7; vasár- és ünnepnap d. e. 11, d. u. ¾3, ¾5, ¾7.

Bánffy Miklós gróf 70 éves

Közéleti és irodalmi életünk kimagasló alakja, *Bánffy* Miklós gróf tegnap töltötte be hetvened k évét. Diplomatából lett országgyűlési képviselő, főispán, 1921—22-ben az első Bethlen-kormány külügyminisztere. Külügyminiszterségének jelentős politikai eseménye Sopron vidékének népszavazás útján való visszaszerzése volt. Azután visszament Erdélybe, s a román megszállás éveiben az erdélyi magyarság egyik legfőbb irányítója. Főgondnoka az erdélyi református egyházkerületnek.

Közéleti tevékenysége mellett Kisbán Miklós néven elsőrangú helyet vívott ki magának a magyar irodalmi és művészeti életben is. Pályakezdésül, a század elején írta a modern magyar irodalom egyik legszebb történelmi drámáját, »A Nagyúr«-at, melyet tavaly májusban Kolozsvárott nagy sikerrel felújítottak. Bánffy Miklós ős besenyő ivadék, a magyarságon belül is keleti magyar: erdélyi. Hatalmas regénytrilógiája, amelynek első része »Megszámláltattál« címmel, második része »És hijjával találtattál...«, végül a befejező rész »Darabokra szaggattatol« címmel jelent meg, látomásszerű erővel eleveníti fel az erdélyi történelmi osztályok sorsát a sötétülő korszak regényes szépségével, a magyar égbolton fel-villanó bibliai írás fényében. Az erdélyi emlékíró-hagyomány Bánffy Miklósban folytatódik tovább. »Emlékeimből« című könyve nemrég jelent meg.

Bánffy Miklós támogatásával született meg az »Erdélyi Helikon«, melynek Kisbán Miklós néven ma is főszerkesztője. Sokoldalú művész. A színpad művészetének is egyik legkiválóbb magyar mestere, e téren felejthetetlen alkotása a szegedi ünnepi játékokon »Az ember tragédiája« szabadtéri rendezése volt. Nagykultúrájú képzőművész, kitűnő karikaturista is. Festeni Székely Bertalantól tanult.

A hetvenéves Bánffy Miklós ősi birtokán él, a gyönyörű, művészi szépségű bonchidai kastélyban. Nem hagyta cserben a régi földet s a föld sem hagyta el őt. Jó gazdának bizonyult. A bérces kis haza és az egész magyarság őszinte jókívánságaival fordul Bonchida nagy szellemi kulturájú, teremtő-művész ura felé.

Kinevezések a fővárosnál a nép- és családvédelmi szakon

A szociális munkát végző fővárosi alkalmazottak részére a közgyűlés ebben az évben új szakot állított fel a közigazgatási alkalmazottak létszámában: a nép- és családvédelmi szakon. A véglegesítéshez jutott ideiglenes alkalmazottak kinevezése most történt meg. Szendy Károly polgármester beosztotte a szakhoz tartozó állásokat és alkalmazási helyeket.

Boldog újévet és Góliátot 1944-re!

Visszatelepítik a Domonkos-nővéreket a Margitszigetre

Árpádházi Margit szenttéavatási ünnepségével kapcsolatban bizotteág alakult a Domonkos-nővéreknek a Szent Margit-szigetre való visszatelepítése érdekében. A bizottság ülésén P. Badalik Bertalan szentdomonkosrendi tartományfőnök bejelentette, hogy a hercegprímás elvileg hozzájárult ahhoz, hogy az az apácarend, amelyhez Szent Margit királyleány tartozott, visszatelepüljön a szigetre. Remélik, hogy a Közmunkák Tanácsa sem zárkózik el kérésük elől. Nem ünnepelhetnék méltóbban Szent Margit szenttéavatását, mint azzal, hogy késői testvérei kolostorának romjai mellett szerény hajlékot és kápolnát építenek, ahol a nővérek soha nem szűnő imádsággal, a legszigorúbb szerzetesi fegyelemmel, engesztelnek a magyar nemzet multjáért és jövőjéért. A szigeten, a romok mellett, a »magyar engesztelés szentélyét« akarják felállítani azon a helyen, ahol a magyarság Margarétája, a törékeny magyar királyleány, 700 évvel ezelőtt odaadta életét a magyar népért és nemzetért. *(MK)*

Szilveszterkor

szerény gyüjtőív a házmesternél, a mentőknek kér adományokat.

A szilveszteri szórakozást korszerű gondok nehezítik meg. Sorbanállás a mozipénztár előtt, egyik-másik sztár rajongói hajbakapnak jegyváltás közben és rendőrök csinálnak köztük rendet és asztalfoglalást már napok óta nem fogadnak el a divatosabb helyeken.

Amikor ilyen könnyen költünk szórakozásra, szinte öröm arra gondolni: milyen sok fog jutni, hogy gyűlnek majd a papír bankók a mentők számára! Hiszen arról igazán nem szabad megfeledkezni, hogy mindnyájunkat érhet baleset! Gondoljunk csak arra, hogy mindenki villamoson utazik és naponta hány balesethez robognak ki a mentők...

A város egyre nagyobbodik, a balesetek szaporodnak. A mentők autóállományát pedig kímélni kell, kopik a gumi, takarékoskodni kell a benzinnel is. Az egy, központi, Markó-utcai telep mellé a város különböző távoleső pontjain — Kőbánya, Buda — kirendeltségeket szeretnének a mentők felállítani.

... Ha a fel-felszirénázó mentőautókat halljuk vagy — sorbanállunk a jegypénztár előtt, gondoljunk arra, hogy a mi adományainkra szüksége van a mentőknek, akik mindannyiunkért dolgoznak. *(mp)*

MAGYARORSZÁG KISKIRAKATA

Perzsabundák
nagy választékban, olcsón
Szemere szűcsnél
ERZSÉBET-KÖRÚT 26.
Második emeleten!

CIMBALOM
és minden hangszer Boháknál, VIII., Baross-utca 63., előljárósági épületben.

Bundák
BŐRÁK
Vermes szűcstől. Horthy Miklós-út 60 és Krisztina-körút 24.

B. U. É. K.
kedves vevőinek
PÁZMÁNYI
elektró m.,
IX., Üllői-út 67.

Irodának alkalmas
helyiséget keresek
Budán, forgalmas helyen. Farkas J., XI., Sasadi-út 24.

Használt vagy törött gramofonlemezt
(papirosból nem) 2.50 pengőért darabját veszünk.
Mogyoróssy hangszergyár
Budapest, Rákóczi-út 71. szám

Könyvelni megtanítom átírót is. Mérlegképessé felelősséggel kiképzem. Szakértő Evező-utca 8., II. 2. (Ujlaki templomnál)

Rádiócsövek
minden készülékhez
Akusztikától
Rákóczi-út 49. Tel.: 144-939.

Jó állapotban lévő 28-as
gyermek hócipőt
keresek megvételre. Ajánlatokat „Azonnalra G." jeligére, árnegjelöléssel a kiadóba kérem.

RÁDIÓK
gramofonok, erősítők, villamossági cikkek
Signal zseblámpaelemek
rádiócsövek
quarclámpák, porszívók
MAULIS-tól
IX. Ráday-u. 11 T.: 186-203

VILÁGHÍRŰ
ÓLOMKRISTÁLY
a legszebb értékes ajándék-diszárú olcsó. Dam ánich-utca 54, I. em. 6.

BORPRÉS
néhány nagyságban szállítható
TAKSONY GYULA
gépészmérnöknél, Budapest, VII., Murányi-utca 42
Szükségletét fedezze már most!

Ma nem hirdetek B. U. É. K. LAMPERT kalapos m. Jókai-tér 6. szám. (udvarban).

B. U. É. K.
kedves vevőinek és barátainak
BELGRÁDER
IX., Ráday-utca 11.

Modern és styl
BŰTORT
Hetesy-től
keresztény műasztalosok termékei. Vilmos császár-út 53.

Ezüstróka és szilkunda,
rókaboleró, férfibunda olcsón. Margit-körút 71., I. emelet 2.

Irodabútort is
Kocsis János-tól vegyen
Üzlet: Visegrádi-u. 14.
Tel.: 112-821. Üzem: Gr. Teleki Pál-utca 22. Telefon: 310-628.
Mélyen tisztelt Vevőinek boldog újévet kíván!

Vegyen
arany-karkötő
bő utánzatát az
„Ajándékbolt" ba
Károly-krt 21. Madách-palota.

Színes bútorok
rekamiék, könyhák, fizetési kedvezménnyel BÁNYAFALVI-nál. Izabella-u. 11. T.: 220-709.

Finn Faház lemezzel szigetelt télen is lakható HERKULES
Wesselényi-utca 2. Tel.: 220-852

Megbízható kidolgozásá
bundák
olcsón
Kleinberger
szűcsnél,
Bpest, VIII., Vay Ádám-u. 8., II. 9. (Népszinház-utca sarok)

Zongorák, harmoniumok
eladása, vétele. MENDÖLNÉ, Bezerédi-utca 10. Tel.: 140-852.

Babakocsit gyermekkocsit játékárut
Megyer és Udvardy-tól
V. ker., Katona József-utca 7. Telefon: 123 098.

Órakönyvelést, mérlegkészítést vállalok. Leveleket: „Mérlegképes 50" jeligére ARATÓ hirdetőbe, Erzsébet-körút 14.

Telefonáljon a leggyorsabb
taxigépírónőnek!
Telefon 226-136

Cumac édescirokszár kipréselve
(több mint 20% édeslé tartalommal), elsőrangú takarmány úgy szarvasmarha, mint sertéseknek. Vagóntételben kapható 100 q-ként 1500.— pengőért ab feladóállomás, vagónba rakva. Schuller Jenő és Imre magtermelők Budapest, V., Széchenyi-rakpart 7. Telefon: 327-571.

Boldog újévet kíván
Grosz Ödön, az
OSTENDE
kávéház tulajdonosa
jóbarátainak, ismerőseinek és minden vendégének!
Igazi házi konyha, kitünő italok, zene, ének, szórakozás!

HÍREK

— **A MAGYARORSZÁG LEGKÖZELEBBI SZÁMA hétfőn, január 3-án rendes időben jelenik meg.**

— **ELMARADNAK** a hagyományos főpolgármesteri és polgármesteri üdvözlések mind az új városházán, mind a központi városházán, tekintettel a háborús viszonyokra. *(MOT)*

— **KITÜNTETÉS.** A Kormányzó *Wanke* Gusztáv őrnagy, az OKH igazgatójának ellenforradalmi tevékenységéért a nemzetvédelmi keresztet adományozta.

— **SZILVESZTER ÉJJELÉN,** az 1 órai zárórának megfelelően, a villamos közlekedés üzemidejét is meghosszabbítják. Az egyes járatokban az utolsó kocsik általában éjjel 2 órakor indulnak. *(MOT)*

— **VÁLTOZÁS TÖRTÉNT A KATONAI ATTASÉK KÖRÉBEN.** A Kormányzó dr. *Rakolcai* László vezérkari ezredest római katonai és légügyi attaséi teendői alól, vitéz *Homlok* Sándor vezérőrnagy, berlini katonai attasét e beosztásának épségben hagyásával, a berni katonai attaséi beosztása alól felmentette és dr. *Rakolcai* László vezérkari ezredest a berni követséghez katonai és légügyi attasévá kinevezte. *(MTI)*

— **ÖT KATASZTRÁLIS HOLD** és 170 négyszögöl kiterjedésű ingatlant adott át a Vitézi Szék Lepsényben *Farkas* Máté Sándor világtalan hadirokkantnak. *(MTI)*

— **ADOMÁNY.** *Herr* Györgyné részére a *Magyarország* szerkesztősége útján N. N. Budapest 200 pengőt adományozott.

— **ORVOSI HÍR.** Dr. *Nyirő* Gyula ideggyógyász, egyetemi c. rk. tanár, Kossuth Lajos utca 7. sz. alatt rendelőt nyitott. Rendel: hétfőn, szerdán, pénteken d. u. 5—7-ig.

— **SZÁZ LAKÓHÁZAT temettek el sziklaés földtömegek Spanyolországban, s granadai hegység oldalában La Carahorra községben. A földcsuszamlás nem követelt emberáldozatot.** *(MTI)*

— **ÚJABB 50.000 PÉLDÁNY** jelent meg a Fiatal Magyarság Szövetség kiadásában megjelent »Merjünk magyarok lenni« című füzetből, amely gróf Teleki Pál, a nagy nemzetnevelő gondolatait gyűjti össze.

— **IDŐSZERŰ FŐZŐELŐADÁSOK.** Kevés zsírral vagy zsír nélküli ételek, tojás nélkül és kevés cukorral ízletes tésztafélék készítését, egyben a villamos főzőlapok, sütők s tűzhelyek takarékos kezelését mutatják be az Elektromos Művek Eskü-út 5. sz. alatti villamoskonyhájának főzőelőadásain. Előadások: hétfőn és pénteken d. e. 10 órakor, továbbá szerdán d. u. 5 órakor. Belépés, ruhatár díjtalan.

— **GYÁSZROVAT.** Ifj. *Kopácsy* Sándorné szül. *Fodor* Rózsa e hó 21-én 32 éves korában elhunyt. Temetése 1944 január 2-án délután 3 órakor a X., Ujköztemető halottasházából.

Dr. *Dembitz* Albert orvos e hó 28-án elhunyt. Temetése január 2-án ½3-kor lesz a mátyásföldi temetőben az ev. egyház szertartása szerint.

„Művészetek Kézikönyve"

5 kötet, 1000 kép

Előszót írta: felvinczi TAKÁTS ZOLTÁN

Megjelentek:

REJTŐD TIBORC: Bevezetés a művészetbe

HESZKE BÉLA: Színház

Kötetenként: P 19.80

Sajtó alatt:

SZÖLLÖSSY ANDRÁS: Zene

MOLNÁR ERNŐ: Építészet — Szobrászat

JAJCZAY JÁNOS: Festészet

„Korszerű Könyvtár" kiadása

Budapest, VII., Erzsébet-körút 39. szám.

Kapható: minden könyvkereskedőnél!

SZINHÁZ és FILM

Látszat és valóság a budapesti zenei életben

A háborús években a nemzetközi kapcsolatok a minimálisra csökkentek, ennek ellenére megszaporodtak a hangversenyek és az egyéb nyilvános zenei összejövetelek. Megfigyeléseinket az üzletszerűen rendezett hangversenyekre vonatkoztatjuk és megjegyzéseinket is csak azokra értjük.

Még az első világháborút közvetlenül megelőző években is aránylag ritkább és ünnepi eseménye volt a hangverseny; ilyen beállítottsággal készült rá az előadó és a közönség is. A huszas évektől kezdve Budapest is a többi világvároshoz hasonult a hangversenyéletben. Magyar és külföldi művészek közreműködésével majdnem minden napra jutott egy, néha két hangverseny és minden évre jutott legalább 8—10 kiemelkedőbb zenei esemény. Igy tartott ez 1940-ig. Attól kezdve fokozatosan maradtak el a világjáró külföldiek és azok a magyarok, akik a háborús utazási nehézségek miatt nem tudják felkeresni Budapestet. A hangversenyek száma azonban nem csökkent, sőt, a zenekari estek száma még emelkedett. Fokozódott a zenei szükséglet és ez nemcsak a sok hangverseny jó átlagos látogatottságában mutatkozik meg, hanem a műsorokban is. A sokszor emlegetett egyoldalúságok mellett (Beethoven, Csajkovszkij műveinek túlgyakori előadása) gyakran kerülnek előadásra régi és mai szerzők azelőtt csak elvétve megszólaló művei és jelentős számban kerülnek bemutatásra a mai fiatal magyarok művei.

Feltűnő és hasznossá váható ez a zenélési kedv, de egyelőre nagy átlagában tüneti jelenségnek kell tartanunk, mert a nyilvános zenélés egyik fontos eleme, a jó előadás úgyszólván ritkasággá változott. Soha ennyi félig elkészült szólistát és 1—2 próbát tartó zenekari estet nem hallottunk, mint manapság. A mértéket megadó nagy előadók nagyon is hiányzanak zenei életünkből, a bírálat igen szerény és bátortalan. Igényeket fejleszteni csak a legjobb, szuggesztív hatású előadással lehet, mert a zene az előadással valósul meg és ezt nem menti fel semmiféle külső körülmény, kényszerű ég, még kevésbé egy nemzedék felelőtlensége.

Bartók János

Károly és Anna

A Madách Színház a *Homokpad* után kétszemélyes darabot mutat be *Károly és Anna* címmel. Az egyik szerepet *Szeleczky* Zita, a másikat *Várkonyi* Zoltán játssza.

Megjelent az Operaház legújabb plakátja, mely december 30-ától január 9-éig hirdeti a műsort. Ez az első olyan plakát, melynek minden kockáján — az Operaház legnagyobb örömére, a közönség legnagyobb sajnálatára — ez a kis pirosbetűs szöveg szerepel: »Minden jegy elkelt!«

•

Fedák Sári, akit a Szentesién operáltak meg a Fasor szanatóriumban, már jobban érzi magát. Orvosai azonban azt tanácsolták, hogy legalább jövő szep emberig ne vállaljon fellépést.

•

Tabódy Klári, Turay Ida huga, a karácsonyi ünnepeket Budapesten töltötte. A fiatal színésznő, aki jelenleg az UFA sztárja, holnap utazik vissza Berlinbe.

Január 6: Nyugat lánya

Az Operaház január 6-án újítja fel Puccini Nyugat lánya című dalművét, mely Nádasdy Kálmán új fordításában és rendezésében kerül a közönség elé. A főbb szerepeket Walter Rózsi, Losonczy György, Udvardy Tibor és Király Sándor énekli. A zenekart Falloni vezényli.

A Nemzeti Munkaközpont kebelében alakult Munkásjá ékszín Békéscsabán vendégszerepelt nagy sikerre. Tagjai: Pálos István, Szabó Tibor és Csendör János. Mint vendég, elismeréssel vendégszerepelt két egyfelvonásosban Gárdos Kornélia és Tiszai Magda.

•

Rápolthy Anna, a Nemzeti Színház művésznője, aki évek óta a budapesti egyetem bölcsészeti karán a művészettörténeti előadások szorgalmas hallgatója, tavasszal doktorál Gerevich professzornál művészettörténetből.

Szilveszter a rádióban

A rádió ma este 7 órától újév reggel 3 óráig tartó szórakoztató műsort sugároz. A 8 órán keresztül tartó műsor keretében közvetítésre kerül a vigadói tarkaest egy része, majd az itthon tartózkodó világhírű művészeink köszöntik a hallgatóságot dallal, muzsikával, prózával, utána az évad legnagyobb sikereinek sztárjai lépnek mikrofón elé, azután tánczenét közvetítenek. Az év utolsó hangversenyét nem sokkal éjfél előtt Ferencsik János vezényli, majd vitéz Somogyváry Gyula köszönti az újesztendőt és szavai után megszólalnak a kenderesi harangok. Az éjfélt követő percekben megkezdődik a »Boldog újévet« című szórakoztató műsor közvetítése, mely hajnali 3 óráig tart. Dal, tánc, muzsika szerepel az utolsó műsorszámban. Budapest II. hullámhosszon 6 óra 05 perces kezdettel az Operaházból *A denevér* előadását közvetítik.

Gyógyszerészek a „csak" szó ellen

5500 hazai gyógyszerész tiltakozik Zilahy Lajos »Fatornyok« című darabjának egyik kis jelenetében szereplő »csak« szó ellen. Mint ismeretes, Ajtay Andor vegyészmérnököt játszik a »Fatornyok«-ban, Tassy András pedig gyógyszerészt alakít. A két művész egyik párjelenetében Tassy így szól Ajtayhoz:

— Te vegyészmérnök lettél, én pedig *csak* gyógyszerész.

A patikusok a »csak« szóban a gyógyszerészek sérelmét érzik, mert — szerintük — a fentebbi idézet azt a hiedelmet kelti, mintha a gyógyszerész »kevesebb« lenne a vegyészmérnöknél.

(Mit szól mindehhez Zilahy?)

Uray Tivadar vasárnap délután 17 óra 50 perces kezdettel elszavalja a rádióban Rimbaud világhírű »Részeg hajó« című versét a népszerű »Hosszú ének« című sorozat keretén belül.

•

Fényes Alice 14 éves hakfist játszik A mi kis városunk című, bemutatás előtt álló vígszínházi darab első két felvonásában. Az utolsó felvonásban már mint 60 éves anyóka lép fel.

•

Az első című darabot rövidesen műsorára tűzi a rádió és közvetíteni fogja az Uj Magyar Színházból.

Színházak műsora

OPERA: Péntek: Denevér (6). Szombat: Bajazzók (6). Vasárnap: Játékdobos, Debreceni história (11), Bohémélet (6). Hétfő: Rodelinda (NBO 5., 6). Kedd: Kékszakállú herceg vára, Debreceni história (III., 6). Szerda: A csodahegedű (VI., 6). Csütörtök: A nyugat lánya (VII., ½6). Péntek: IV. Filharmóniai hangverseny (7). Szombat: Rodelinda (II. 7., 6). Vasárnap: Tosca (Bsz., 11); Az álarcosbál (Bsz., 6). — **NEMZETI:** Péntek, szombat, vasárnap: A kaméliás hölgy (6). Péntek éjjel: A zöldnadrágos lovag (½11). Vas. d. u.: Déryné ifjasszony (½8): hétfő, kedd, szerda: A kaméliás hölgy (6). Csütörtök: Tartuffe (½8); este, péntek (K 2.), szombat: A kaméliás hölgy (6). — **KAMARA:** Minden este, vasárnap és ünnepnap d. u.: Fatornyok (Szilveszterkor ½10, egyébként 5 és ½7). — **ZENEAKADEMIA:** Tartuffe (½7, Szilveszter éjjel 10). — **MŰVELŐDÉS HÁZA:** Péntek vidám est (½7, 10). Szombat, vasárnap: Marnitz-est (6). Hétfő: Nincs előadás. Kedd (A), szerda (B), csütörtök (C), péntek (D), szombat (E): Déryné ifjasszony (½7). — **VIG:** Péntek: Két boldog hét (½7); Warrenné mestersége (10). Szombat d. u. és este, hétfő, kedd, szerda, csütörtök és szombat: Warrenné mestersége. Vasárnap d. u. és este: Két boldog hét (½7). — **PESTI:** Minden este, vasár- és ünnepnap d. u.: Fecske és denevér (3, ½7). — **UJ MAGYAR:** Minden este, szombat és vasárnap d. u., péntek éjjel (10): Az első (5, ½7). — **FŐVÁROS OPERETT:** Minden este, vas. és ünnepnap d. u.: A királynő csókja (½3, 6). Vas. d. e.: Latyi Matyi mint Robinson (11). Szilveszter: Kabaré (10). — **MADÁCH:** Minden este, szombat és vas. d. u., péntek éjjel (10): Homokpad (½4, ½7). — **ANDRÁSSY:** Minden este és vasárnap d. u.: Josephine (3, ½7). Péntek éjjel Kabaré (10). — **VIDÁM:** Minden este, szombat és vas. d. u.: Ballépés jobbra (½4, ½7). Péntek éjjel (10). — **NEMZETI BABSZINJÁTÉK:** Hétfő, péntek: Tóldi. Többi napokon: Panoptikum. Csütörtök, szombat és vas. d. u.: Mesejáték (½4, ½7). — **REVÜPALOTA:** Minden este, hétfő, szombat, vasár- és ünnepnap d. u.: Ófelsége a pénz (½4, ½7). Péntek éjjel (½10). — **KOMÉDIA:** Péntek: Szalonkák (½7, ½10). Szombat: Tilos a lógás (½4, ½7). — **KAMARA VARIETÉ:** Minden este, szombat, vas. és ünnepnap, hétfő d. u.: Münchhausennné mestersége (½4, ½7; vas. és ünnepnap 2, ½5, 7). Péntek éjjel: Kabaré (10). — **ERZSÉBETVÁROSI:** János vitéz. — **JÓZSEFVÁROSI:** Az eleven ördög. — **KISFALUDY:** Debrecenbe kéne menni. (A három utóbbi színház kezdési ideje hétköznap: ½5, 7; vasár- és ünnepnap: ½3, ½6, 7; péntek éjjel 10 órakor is.)

Mozik műsora

Rövidítések: Sz = Szombat. V Ü = Vasárnap és ünnepnap.

ADRIA (355—707): **Késő.** (¼4 ½6 ½8; V Ü és hétfőn 11 és ½2-kor is.) Pénteken, 31-én 9 és 11 órakor: **Denevér.** — **ALKOTÁS** (355—374): **Szüts Mara házassága.** (½4 ⅛6 ⅛8; V Ü 11 és ¾2-kor is. 31-én, pénteken 3 5 7 9 11.) Szombat és vasárnap d. e. 11-kor: **Szüts Mara házassága.** — **ANDRÁSSY** (124—127): **Varieté csillagai** (½4 ½6 ½8; V Ü ½2 órakor is.) 31-én, pénteken ½4 ½6 ¾8-kor: **Varieté csillagai.** 9 és 11-kor: **Lesz, ami lesz.** Szombat d. e. 11-kor: **Csizmáskandúr.** Vasárnap d. e. 11-kor **Varieté csillagai.** — **ATRIUM** (153—034, 154—024): **Fény és árnyék.** (½4 ½6 ½8: Sz V Ü ½2-kor is.) **BARLANG** (422—722): Második hétre prolongálva! **Párisi románc.** (½2 ½4 ½6 ⅜8.) Péntek este 10-kor: **Botrány.** Vasárnap d. e. 11-kor: **Háry János.** — **BAROSS** (149—510): **A titokzatos grófnő.** (3 5 7; V 11-kor is. 31-én, pénteken 3 5 7 9 11; B-terem ½11-kor is.) — **BELVÁROSI FILMSZÍNHÁZ** (384—568): **Münchhausen.** (¾3 ¾4 5 6 ½8; V Ü ½1 és ½2-kor is. 31-én, pénteken ½9 és ½10-kor is.) — **BELVÁROSI HÍRADÓ** (181—244): **Hegyi titánok** (kultúrfilm). **Kutyamosó** (színes rajzfilm). **A rajzos híradóban: Kacsóh Pongrác. Magyar, Ufa és Európa híradók.** (Folyt. egyórás előadások 10—21 óráig; 31-én, pénteken 24 óráig.) — **BETHLEN** (225—003): **Anyámasszony katonája.** (½4 ½6 ½8; Ü ½2; V 11 és ½2-kor is.) — **BUDAI APOLLO** (351—500): **Tilos a szerelem.** (¼4 ½6 ½8; V Ü ½2 órakor. 31-én, pénteken ½10-kor is.) Szombat d. e. 11-kor: **Párbaj semmiért.** Vasárnap d. e. 11-kor: **Vaskorona.** — **CAPITOL** (134—337): **Boccaccio.** (½2 ½4 ½6 ½8; V Ü 11-kor is.) 31-én, pénteken 10-kor: **Éjjeli zene.** — **CORVIN** (138—988, 339—584): Második hétre prolongálva! **Akrobat o-o-oh!** (3 5 ⅛8.) — **CSABA** (146—040): **Anyámasszony katonája.** (¼4 ½6 ½8: Sz V Ü ½2-kor is.) Vasárnap délelőtt 11 órakor: **Csipkerózsika.** — **DAMJANICH** (425—644): **Münchhausen.** (3 ½6 ¼8; V Ü 11 és 1-kor is.) — **DEÁK** (121—343, 125—952): **Agrárszakadt úrilány.** (¼2 ½4 ½6 ½8; V Ü 11-kor is.) — **DUNA** (111—894): **Csavargók.** (¼4 ½6 ½8; V Ü ½2-kor is.) — **ERZSÉBET** (222—401): Harmadik hétre prolongálva! **Szélhámosnő voltam.** (11 ½2 ½4 ½6 ⅛8.) — **FORUM** (289—707): Második hétre prolongálva! **Mesél az élet.** (½4 ½6 ½8; V Ü 11-kor is.) — **GLÓRIA** (427—521): **Késő.** (¼4 ½6 ⅛8; V Ü ½2-kor is.) — **HÍRADÓ FILMSZÍNHÁZ** (229—499): **Hegyi titánok** (kultúrfilm). **Tavaszi tánc** (színes rajzfilm). **A rajzos híradóban: Kacsóh Pongrác. Magyar, Ufa és Európa híradók.** (Folyt. egyórás előadások 9—21 óráig; 31-én, pénteken 24 óráig.) — **HOMEROS** (496—178): **Babylon.** (½4 ½6 ½8; V Ü ½2-kor is.) — **JÓZSEFVÁROSI** (131—316): **Dankó Pista.** Január 1-től: **Kacagó tavasz.** (¼4 ½6 ½8; V Ü ½2-kor is.) Szombat d. e. 11-kor: **Európa nem válaszol.** Vasárnap d. e. 11-kor: **Tökéletes férfi.** — **KAMARA** (428—901): Második hétre prolongálva! **Sziámi macska.** (½12 ½2 ½4 ½6 ⅛8.) — **KORZÓ** (182—818): **Gróf Monte Christo.** II. rész: **A bosszú.** (¼4 ½6 ⅛8; Sz ½2; V Ü 11 ¼4 ½6 ⅛8.) — **KULTUR** (188—120): **Valakit szeretni kell.** (½4 ½6 ½8; V Ü ½2-kor is. 31-én, pénteken ½10-kor is.) — **MESEVÁR** (114—502): Második hétre prolongálva! **Anyámasszony katonája.** (¼4 ½6 ½8; V Ü ½2-kor is.) — **NEMZETI APOLLO** (222—002): Második hétre prolongálva! **Fény és árnyék.** (½4 ½6 ½8; Sz ½2; V Ü 11 és ½2-kor is. 31-én, pénteken este ½10-kor is.) — **NYUGAT** (121—022): **Késő.** (¼4 ½6 ½8; Sz ½2; V Ü 11 és ½2-kor is.) 31-én, pénteken 3 5 7-kor: **Késő.** 9 és 11-kor: **Eladó birtok.** — **OMNIA** (130—125): Nyolcadik hétre prolongálva! **Zenélő malom.** (½2 ½4 ½6 ½8; V Ü 11-kor is.) — **OTTHON** (146—447): **Késő.** (¼4 ½6 ½8: V 11 és ½2-kor is.) Szombat d. e. 11-kor: **Önagysága titkárja.** Vasárnap d. e. 11-kor: **Házasság adagolva.** — **PÁTRIA** (145—673): Második hétre prolongálva! **Álomkeringő.** (10 ½12 ½2 ¼4 ½6 ½8; V 11 ½2 ¾4 ½6 ⅛8.) — **PEST** (221—222): **Féltékenység.** (½12 ½2 ¼4 ½6 ⅛8.) — **PETŐFI** (428—478): **Késő.** (¼4 ½6 ½8; V Ü ½2-kor is. 31-én, pénteken ¼4 ½6 7 9 11.) Szombat d. e. 11-kor: **Madridi kém.** Vasárnap d. e. 11-kor: **A kolostor lilioma.** — **RADIUS** (122—098, 120—564): **Makacs Kata.** (½4 ½6 ⅛8: Sz ½2 ¼4 ½6 ⅛8; V Ü 11 ¼4 ½6 ⅛8.) — **RÁKÓCZI** (426—326): **Késő.** (11 1 3 5 ½8.) — **SZÉKELY** (226—425): Második hétre prolongálva! **Rajongás.** (½12 ½2 ¼4 ½6 ⅛8.) — **SZITTYA** (111—140): **Fény és árnyék.** (½4 ½6 ½8: Sz V Ü ½2-kor is.) — **TINÓDI** (225—602): **Igen vagy nem.** Szombattól: **A miniszter barátja.** (½4 ½6 ½8: Sz ½2; V 11 és ½2-kor is.) — **TOLDI** (224—443): **Münchhausen.** (10 ½1 ½3 ¾5 7. 31-én, pénteken 10 12 2 4 6 8.) — **TURÁN** (120—003): **Késő.** (11 ½2 ¼4 ½6 ⅛8.) 31-én, pénteken 11 1 3 5 7-kor: **Késő.** 9 és 11-kor: **Bécsi vér.** — **UJBUDA** (268—999): **Anyámasszony katonája.** (½4 ½6 ½8: Sz ½2: V Ü 11 és ½2-kor is.) Vasárnap d. e. 11-kor: **Csipkerózsika.** — **URÁNIA** (146—046): Második hétre prolongálva! **Akkor . . .** (3 5 ⅛8: V 11-kor is.)

Hangulatos **Szilveszterest** a **BODÓ** kávéházban

Géczy Dömötör magyar nótákat énekel

Sárközy Gyula és zenekara muzsikál

Filmsztárparádé

Vasárnap este ½7 Vigadó

Meráti Lili, Sárdy János, Turay Ida, Greguss Zoltán, Kiss Manyi, Pethes Sándor, Vaszary Piri, Rácz Vali, Marietta, Joe Martin és Alfonso, a 3 pesti Ritz remek új műsorral. Konferál: Szentgyörgyi Tamás.

Jegyek: 111-111, Brüll-tér 6: és jegyirodák.

Bánffy Miklós MDK

"La belle au bois dorment" szin.rajz
"La belle et la béte", szin.rajz.
Kékszakáll utolsó felesége, szin.rajz

Céhbeliek harmadik kiáll.
Nemzeti Szalon 1921

MDK

Bánffy Miklós br.

Bánffy Miklós báró az erdélyi magyar szinházi
tröszt főigazgatója lett. 1927.dec.25.

Kincses Kalendárium 1929. 86.o.

M.D.K.

Gróf Bánffy Miklós

Az "Oberon" hárem udvara. Diszletterv fénykép repr.-ja.

Kilenc fénykép repr. a szereplőkkel Bánffy gróf kosztümjeiben.

Tündérvilág az Operaházban c.
Szinházi Élet. Bp. 1914. febr. 1-8. III. évf.
5. sz. 1.-6. l.

M.D.K.

gróf Bánffy Miklós

A Nemzeti Szinház és az Opera kormánybiztosa. A "Fából faragott királyfi" c. előadáshoz készitett rajzait bemutatja a lap.
Hat rajz.

Szinház és Divat, Bp. 1917. ápr. 29. II. évf. 17. sz. 22-23. lap.

gr. Bánffy Miklos és itj.Olán Gusztáv

a képek és formák költoi, már nemcsak megteremtették a máig is élö hatalmas lépcsörendszeres ,több nivoju szélesen hullámzo lépcsőzetes színpadot, de a müveszi fantáziának dus világát is elnozták.

Vér György:
Az ötödik Tragédia szabadtéri ünnepe a szegedi Dóm -téren. - Pesti napló. 1937 aug 1. 20 l.

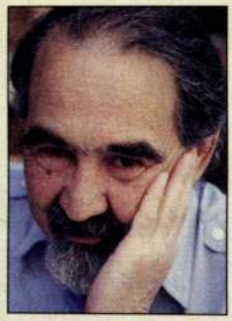

Hangtárlat

Kellene egy magyar rádióhangtár(lat). Nagyjaink válogatott hangjai értekező- és szépprózában, operában és dalban, versben és esszében: főként a külhonokban élő magyaroknak. Akik vagy a távolság vagy a közelség miatt, fiatal avagy idős koruk miatt mindezt nem hallhatták. Más módon kell sajnos (és hál' istennek) ilyen lemezt összerakni a hazai közönségnek, másként az ausztráliai vagy erdélyi magyarnak. Másként oda, ahol valamiнő helyi magyar rádióadók is használhatnák, szórhatnák a maguk kisded avagy tág körében a régi újdonságokat (hogy úgy mondjam: *Kossuth* hangjától *Honthy Hannáig*) – egyfajta szellemi, lelki, hangulati atlasza állna ily módon össze a magyarságnak. Nemzedékek megtanulnának egymástól beszélni, szólni és hallgatni. Olykor énekelni. Néha sírni. S talán kacagni is.

A „verba volant", az elszálló szó műfajaiban sokkal nagyobb szükség van az őrzésre és az őrzőkre, mint az írott szavak esetében. Az írott szó akkor is megmarad, ha nem érdemes rá, az éterbe szórt hang akkor is elvész, ha örök érvényű.

Aki tudja, miből maradt ki – más-más okokból s más-más módon – a svédországi vagy a csíki magyar, a Detroitban avagy a Sidneyben élő, az elképzelhetné ezt a kényes és gyönyörű, kézi hangmúzeumot. Iskoláknak is, magánzóknak is, klubóknak is: mindenkinek, aki igyekezett magyarul ember maradni, s emberül magyar.

Van, aki csak a magyar prozódia hanglejtését ízlelné újra – van, aki a szellem hangsúlyaira figyelhetne igazán. Öröm s tanulság ez is, az is. Talán lesz esélye...

Diurnus

TUTI BALHÉ

KIM BASINGER, A MESTERTOLVAJ

Karen McCoy bankrabló. Az egyik legjobb. Az utolsó hat évet börtönben töltötte, mivel egy bankrablás balul ütött ki, és egy profi gengszter elárulta. Amikor feltételesen szabadlábra helyezik, eltökélt szándéka jó útra térni, és magához venni kisfiát, aki, Karen volt férjének köszönhetően, halottnak hiszi őt.

Kiszabadulása után hamarosan találkozik a kétbalkezes, kisstílű szélhámossal, J. T. Barkerrel, aki nagy csodálója Karen sikereinek. J. T., akinek bűnözői pályafutása messze nem olyan látványos, mint Karené, másra sem vágyik, mint hogy a mestertolvaj mellett dolgozhasson. Karennek hízeleg a csodálat, de nem hagyja magát visszacsábítani a bűn útjára. A csábítót a szívrabló *Val Kilmer* játssza, ezért hát ne vegyünk rá mérget, hogy sikeres lesz az ellenállás. Karen alakítója viszont *Kim Basinger*, ezért az sem biztos, hogy ki kinek a fejét csavarja majd el. (Képeink mind a filmből valók és ne tévesszen meg senkit a sötét haj, sötét szemüveg, alatta is Kim Basinger van.)

A *Tuti balhéval* Kim meglehetősen balszerencsés időszakot zárt le életében. Akkoriban mondta le a *Boxing Helena* című filmben vállalt szerepét, amelyben autóbalesetet szenvedett nőt játszott volna, akinek egy sebész kezét-lábát amputálja, így tartva őt fogságában. A producer keresett a helyére mást, s perelt. Basinger nem volt hajlandó – hollywoodi szokás szerint – peren kívül megegyezni. Makacsságát kilencmillió dollárja bánta. Ahogy az egyik gonoszkodó lap megjegyezte: „Kimnek a Helena kezébe-lábába került." A pechsorozathoz tartozott, hogy Kim férje, *Alec Baldwin* szintén e tájt döntött úgy, hogy számára fontosabb eljátszani *A vágy villamosa* főszerepét, mint a *Férfias játékok* szuperkémjeként tündökölni a filmvásznon. (*Harrison Ford*, aki átvette tőle a szerepet, valószínűleg azóta is imába foglalja a nevét.)

A Tuti balhé kapcsán fel kell tennünk magunknak a kérdést: örülünk-e annak, hogy Kim Basingert nem megszokott szerepében, szexuálisan túlfűtött, szőke démonként látjuk viszont a mozivásznon? Azt hiszem, sok férfitársam nevében kijelenthetem: nem, nem örülünk neki. Köszönjük szépen, mondjuk mi, férfiak, de beérjük továbbra is azzal az érzéki szexciklonnal, akinek Basinger kisasszonyt megismertük. Sajnos Kim nem így gondolta, ezért jobban tesszük, ha rövidlátóan önös vágyainkon túllépve, megtanuljuk értékelni tehetségének újabb oldalait is. Minden szexbombaként elkönyvelt színésznő életében eljön az az időszak, amikor mindent elkövet, hogy ne látványos domborulataival, hanem – horribile dictu – játékával vívjon ki elismerést. Kim ez irányú erőfeszítéseinek a Tuti balhé című filmben lehetünk tanúi.

– A filmhez az vonzott – nyilatkozta Kim –, hogy Karen McCoy bőrébe bújva, egy természetesen viselkedő, okos nő személyiségét jeleníthetem meg. Ez persze nem jelenti azt – fűzte hozzá –, hogy a jövőben ne vállalnék erotikus szerepeket. Különben is, szerintem nem a szerepre ragasztott címke a meghatározó, hanem az, hogy a színész mit tud abból kihozni tehetsége, akaratereje és gyakorlata segítségével. Úgy érzem, ilyen szempontból nem a legjobb korban dolgozom. Irigylem a negyvenes évek színésznőit, akik – mint például *Carole Lombard* – sokszínű tehetségüket teljesebben és szabadabban bontakoztathatták ki.

FOTÓK: FLAMEX

Kreativitását egyébként Kim is megpróbálta más területen gyümölcsöztetni. Kevesen tudják, hogy 1990-ben *Prince* segítségével (akivel a *Batman* forgatása során néminemű viszonyba is keveredett) elkészített egylemeznyi saját szerzeményű dalt, *A szex színe* címmel. Már a lemezborító is készen volt, amikor Kim lefújta az egész akciót. „Nem volt benne a szívem" – indokolja kissé rejtélyesen a visszalépést. Pedig talán az énekesi karrier lett volna az út Kim tinédzserkori álmának megvalósításához: – Azt akartam hogy a rajongóim megtöltsék a Wembley Stadiont. Arról persze fogalmam sem volt, hogyan kívánom ezt elérni.

Ha lelkes nézői, akik sokezernyi moziban figyelték lélegzet-visszafojtva, amint *Mickey Rourke* jégdarabkákkal játszadozik Kim testén a *Kilenc és fél hétben*, rajongói klubjukat a Wembleyben hívnák össze, ma már valószínűleg megtöltenék azt. A nagy áttörést hozó film előtt azonban Kim megfordult bikinis tündérként egy *James Bond*-filmben *Sean Connery* dekorációjaként, valamint egy emlékezetes fotósorozat főszereplőjeként a Playboy hasábjain. Sikereinek csúcsára kivételes szépsége juttatta a kilencvenes évek szexszimbólumává vált színésznőt. Mégis – vagy talán éppen ezért – a szépség keserédes teher Kim Basinger számára. – A szépség megfosztja az embert a személyiségétől, valódi énjétől – mondja szomorú kis mosollyal. – Az emberek csak a külsőmet látják és azzal azonosítanak. Nem tudják, valójában ki vagyok.

Györei Péter

Címlapfotó: FEB-Gamma

RÁDIÓ & TELEVÍZÓ ÚJSÁG
ONLINE MAGAZIN
Internet-címünk:
http://www.hyway.hu/rtv/

Egy meg nem írt Hajnóczy-novella

Az idén tizenöt éve fiatalon elhunyt írónak volt egy életre szóló, nagy „pere" az egész világ ellen, és voltak kisebb-nagyobb ügyei. Ebből az egyik, egy 1964-es zászlóletépési eset, amely a mai napig feldolgozatlan. Irataira a Fővárosi Bíróságon 1989-ben bukkantam, s a szerzőt bemutató dokumentumműsoromban idéztem is belőle. Stílusa, szereplőinek neve, a történet abszurditása a legjobb *Hajnóczy*-novellák világát idézi.

Vádirat. „Hajnóczy Péter elsőrendű vádlott érdeklődést tanúsít az irodalom iránt. 1964. április 30-án V. E. másodrendű vádlottal együtt ivott, majd a Vörösmarty moziban megnézték a

Nápoly négy napja című, haladó, antifasiszta tartalmú filmet. Ezután átmentek a Csillag eszpresszóba, és ott tovább folytatták az italozást. A presszóban a vádlottak asztala mellett két fiatalember oroszul beszélgetett, amelyet H. P. vádlott – nem tudván oroszul – durván sérelmezett, azt a megjegyzést tette, hogy: „Mit játsszátok meg magatokat? Nyaljátok ki a fenekemet!" A két vádlott ezután távozott. Hazafelé vitába keveredtek H. P. vádlott ittassága miatt, aki, hogy józanságát bizonyítsa, a Kinizsi utca 22-es számú házon alacsonyan lógó vörös zászlóért felugrott, s úgy rántotta le a földre, hogy rúdja is eltörött! Ekkor közbelépett *Teperkovics Károly* házmester, nyugdíjas tűzrendészeti előadó, aki kérdőre vonta a vádlottakat. A motorkerékpárral éppen arra haladó *Rozs Ferenc* önkéntes rendőr hívta ki az URH-járőrt, aki a tetteseket előállította."

A perben az írót a bíróság egyrendbeli közösség megsértéséért hat hónapi javítónevelő munkára ítélte, továbbá kötelezte a felmerült harmincnégy forint bűnügyi költség megtérítésére. Az ügy érdekessége, hogy Hajnóczy az előzetes fogva tartás során *Krassó Györggyel*, a Magyar Október Párt későbbi vezetőjével volt egy cellában, aki ki tudja éppen hányadik büntetését töltötte akkoriban.

Markovits Ferenc

(Hajnóczy Péter írásaiból hétfőtől péntekig a Bartók rádióban hallhatunk válogatást.)

Bánffy Miklós: A nagyúr

20.05 Kossuth Szombat

Nem tévedés, az író is *nagyúr* volt, s nem csupán azért, mert *losonci gróf Bánffy Miklósnak* született 1873. december 30-án Kolozsvárott. Ettől még csak Kolozs vármegye főispánja lehetett az első világháború előtt, vagy külügyminiszter a háború után; az, hogy közben 1912-től az Operaház és a Nemzeti Színház intendánsa is, hát istenem, az is lehet afféle nagyúri passzió. Hanem volt egy *rendezése,* amolyan „szerzői produkció, élő egyenes adásban" 1916. december 30-án a Mátyás-templomban, amely a legendás hun király formátumához illő.

Úgy történt, hogy *IV. Károly* felkérte a már jól ismert festő, díszlettervező, drámaíró arisztokratát koronázási szertartásának megrendezésére. A szertartás egyik kegyes mozzanata, hogy az új király aranysarkantyús lovaggá üti a kiválogatott vitézeket. Ez a válogatás is Bánffy feladata, s mert mindez a háború kellős közepén történt, vitézügyben igazán könnyű dolga volt. Csupán a meghívott előkelőségeknek szerzett vele nehéz perceket. Mert amikor a szertartásmester olvasni kezdte a lovaggá ütendők nevét, a Mátyás-templom döbbent csendjében mankók koppanása, műtérdek fémcsikorgása, fehér botok apró kocogása hallatszott, és fekete szemüveges, csukaszürke tábori köpenyes roncsok támogatták egymást az áldoztató rácsig.

Mi történt ezután? 1926-ban visszamegy Erdélybe, főszerkeszti az Erdélyi Helikont, illusztrálja kiadványaikat (például *Tamási Áron Ábeljét*) és mellesleg megírja az *Erdélyi történet* című híres trilógiáját, valamint számos színdarabot és novellát. És azután? 1950. június 6-án meghal Budapesten, szegényen és elfeledve.

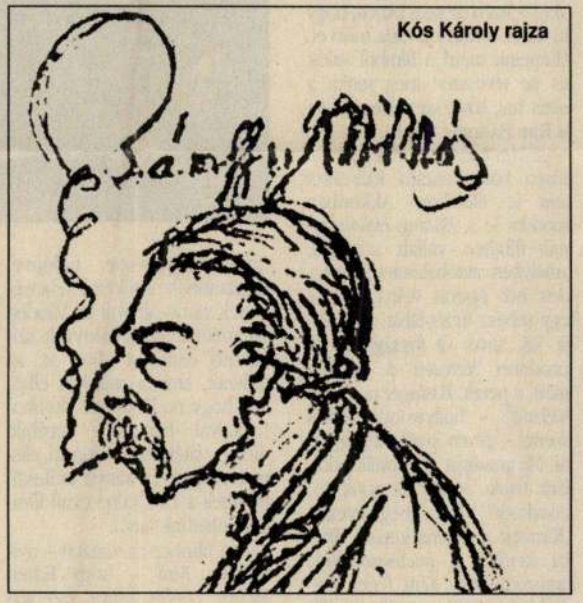

Kós Károly rajza

A nagyúr című, Attila korát idéző történelmi darabját 1913-ban írta.

Sumonyi Papp Zoltán

Vers mindenkinek

Dsida Jenő (1907–1938)

A fájdalmasan rövid életű erdélyi költő verseinek témája a magány, az istenkeresés, a menekülés a zaklatott világtól, és az erdélyi táj szépsége. Az e heti adásokban ebből a csodálatos, mindenkor mindenkit megérintő költészetből adunk ízelítőt hétfőn, szerdán és szombaton.

KÉPÜNK A PETŐFI IRODALMI MÚZEUM ARCHÍVUMÁBÓL VALÓ

FOTÓ: MTI

Onczay Csaba Kossuth-díjas csellóművész

A hét muzsikusa – az év hallgatója

16.05 Bartók Szombat

Újból itt a ritka alkalom, hogy az 1992-ben indult, heti aktualitásokhoz kapcsolódó, neves zeneművészeket csütörtökönként bemutató sorozat évadzáró koncertet tartson.

Eddig közel kétszáz – jó félórás – beszélgetés hangzott el a hét muzsikusaival. Az adások közben beérkezett kérdések, telefonhívások, rejtvények közvetlenül is alakították a műsorokat.

A gálakoncert már közönség – a legaktívabb hallgatók és rejtvényfejtők is – előtt zajlik a 6-os stúdióban. A nyereményeket is ekkor sorsoljuk ki. A fődíj egy rádiós magnós CD-lejátszó (amelyen persze a Bartók rádió is fogható), és számos lemez kerül még átadásra.

A másfél órás műsor – közöttük *Marton Éva, Pauk György, Onczay Csaba, Jandó Jenő* és mások felléptével – könnyű nyári szórakozást ígér *Mozart, Gershwin* vagy *Joplin* zenéjével.

N. A.

GRÓF BÁNFFY MIKLÓS

	Ár pengő
1. Arckép (pasztell)	Magántulajdon
2. Arckép (pasztell)	Magántulajdon
3. Kompozíció (olaj)	600.—
4. Karrikatúrák	Magántulajdon
5. Kálvária-sorozat	600.—
6. Tanulmányfej (akvarell)	Magántulajdon
7. Ceruzarajz	60.—
8. Ceruzarajz	60.—
9. Ceruzarajz	60.—
10. Jelmeztervek (akvarellek)	Magántulajdon
11. Színpadtervek (akvarellek)	Magántulajdon
12. Tanulmány	50.—
13. Rajz	50.—
14. Ezüstkazetta	1000.—
15. Ezüstkazetta	600.—

Barabás Miklós
1937.

GALLASZ NÁNDOR

		Ár pengő
30. Torzó	(bronzba öntve)	220.—
31. Gyász	(bronzba öntve)	300.—
32. Balalajkázó nő	(bronzba öntve)	300.—
33. Muzsik	(bronzba öntve)	300.—
34. Táncosnő	(bronzba öntve)	520.—
35. Fájdalom	(bronzba öntve)	275.—
36. Ady	(bronzba öntve)	185.—
37. Grótesek táncosnő	terrakotta P 100.—, bronz	220.—
38. Anya	terrakotta P 120.—, bronz	240.—

GY. SZABÓ BÉLA

39. Székely falu	(szénrajz)	120.—
40. Szamos	(szénrajz)	120.—

Bánffy Miklós
festő

Elek Gusztáv,vizf.
Szemer Miklós,vizf.
Graf Ervin Schönborn
Gf Heinrich Lutzow.oszt.magy.nagykövet,vizf.
gróf Andrássy Géza,vizf.

1932. Céhbeliek VII. kiáll.

Virágcsnédélet, olaj

Nemzeti Szalon

gróf B á n f f y M i k l ó s .

1918. Céhbeliek II, kiáll.

Linsingen arcképe,vizf.
Arckép I.,II, III, IV.,vizf.

1921. Céhbeliek kiáll.

La belle aubrisdorment, szinrajz
La belle et la béte, szinr.
Kékszakáll utlsó febrége,szinr.
Hófehérke, szinr.
Hamupüpöke, szinr.

1923. Céhbeliek IV. kiáll.

Női arckép vizf.

1924. Céhbeliek V. kiáll.

Tájkép, olaj
Női arckép,vizf.
Tájrészlet, olaj,
Arckép, vizf.
Tollrajzok a " Varázsfurulá"hoz,

1925. Aquar és Paszt.festők kiáll.

Hamupüpőke, szinr.
Hófehérke,rajz
La belle et la bete, rajz
Kékszakáll utolsó felesége,rajz
La bella aubrisdorment rajz

1926. Kecskeméti kiáll.

Barcsay Ádám ,paszt.

1926. Céhbeliek kiáll.

Barcsay Tamás, szinesrajz
Dissertion, vizf.

1931. Ujságrajzoló müvészek I.ső k

Johann Pr.Hohenlohe diplomata,vizf
Osten-Sacken gr. orosz nagykövet
Gr. Lexa v.Aehrenthal szentpétervári nagykövet,vizf.
Fürst Bülow,vizf.
Schwarzkoppen tábornok vizf.
Gf. Hülsen Haeseler II,Vilmos,kiz
I.flügeladjutánsa,vizf.
Péchy Andor,vizf.
Szögyén Marich László nagykövet,vi
Gróf F. Larisch

fővárosi Iparrajziskola ny.főigazgatója
halálozásuk alkalmából. (Munkásságuk mé
tuk kivül még négy megboldogult rendes
dr. L é g r á d y O t t ó , N á n d
és T ö r ö k n é K a l m á r M a r
sal hódoltak az elhunytak emlékének. A
kozott azon feliratterveztettel, amelyet
hoz kiván intézni bevételeink fokozása.
mü felhasználása értelmében, hogy iparm
an foglalkoztathatók legyenek érdekes,
sával. B i e b e r K á r o l y , H o
d o r és dr. T ö r ö k I s t v á n
az elnök örömének adott kifejezést afel
lelkességgel fogadta el az elnökség ind

Bánffy Miklós

fontot fognak forditani. Az ünnepségek rendezőbizottságának elnöke l o r d I s m a y és vezérigazgatója G e r a l d B a r r y lett.

L E C O R B U S I E R L E G U J A B B A L K O T Á S A.

A N e w s C h r o n i c l e kitünő munkatársa J o h n B r e w s t e r Merseillebe utazott, hogy tudósitást irjon l e C o r b u s i e r legujabb gigantikus méretü bérházépitkezéséről, amelyről joggal lehet elmondani, hogy a világ leghiresebb modern épülete napjainkban. A tervező maga ugy nyilatkozott müvéről, hogy ez karrierjének koronája. Régi álma, hogy egy tető alatt egyesitse mindazt, amire egy városnak szüksége van, s hogy az épület kapujából - amely egyszersmind ennek a városnak a kapuja is - egyenesen a szabad természetbe lehessen

AZ ANGOL SZINHÁZMÜVÉSZET NAGYSIKERÜ KIÁLLITÁSAVAL

kapcsolatosan december hó 14-én a British Council Harmincad-utcai helyiségében magyar előadókkal két magas szinvonalu előadást rendezett. Dr.Voit Pál az Iparmüvészeti Muzeum igazgatója: "Az angol interieur története" cimü előadását vetitett-képekkel tette gazdagabbá. Előadásában rámutatott arra, hogy a szinpadnak, illetőleg a diszlettervezésnek találkoznia kell a müvészettörténettel, illetőleg a muzeum és iparmüvészet azonos problémáival. A szimbolikus diszlet mellett mindig fontos szerepe volt és lesz a történeti naturalista szinpadnak. Vetitett-képekkel illusztrálta Voit: Chavenage, St.Donats Castle, Athelhampton, Trerice house, Blicking hall, Cobham hall, Badminton és Saltram angol házak interieureit, mint elmult idők drámai diszleteit, amelyek ma is ösztönző erőt jelentenek a Shakespeare-i szinpad számára.

Nádasdy Kálmán a magyar állami operaház főrendezője: "Diszlettervezés-Magyarországon" cimü érdekes és szinesen felépitett előadásában a hallgatóságot végigvezette a magyar diszlettervezés egyes fázisain. Rámutatott arra az örvendetes körülményre, hogy a kezdeti nehézségek legyürése után, aránylag rövid idő alatt milyen merész ivelésü pályát futott be nálunk az iparmüvészetnek ez az érdekes ágazata. Ma már megállapitható, hogy ezek a teljesitmények gyakran világviszonylatban is elismerésre találtak. Kéméndy Jenő, Márkus László, Bánffy Miklós és a fiatalabb generáció tagjai közül Oláh Gusztáv, Fülöp Zoltán, Varga Mihály azok, akik kiemelkedő módon szolgálták a fejlődést. Az eddigi eredmények annak a feltevésére jogositanak, hogy a magyar diszlettervezés jövőbeni alakulása elé a legjobb reménységgel nézhetünk.

Bánffy Miklós gróf

A. Bonchidán 1874 dec. 29. (M. Nemz. Zsebkönyv szerint)

Revai Lex szerint Kolozsvárt 1873. dec 30.

Több opera jelmezeit és díszleteit (Aida, Varázsfuvola stb) tervezte Tőle az 1916. évi koronázási utvonal díszítésének terve

Gyulyás: Magyar írók II. 217 – 220 h.

Bericht

Bánffy Miklós gróf

1925-ben az Iparmű-
vészeti Társulat elnöré-
vé választották.

Lód

Magyar Iparművészet
1925. 81. l.

BÁNFFY MIKLÓS gróf író, grafikus és festő. Született Kolozsváron 1874. december 31-én. Az erdélyi művészek budapesti kiállitásán, 1937-ben, több munkájával vett részt. Pásztortüz XXIII.évf. 1937. 159 és 250 lap./ Ötletes és biztoskezü grafikus, "Fresques et frasques" c. politikai karikatura-album európai hirre tett szert. /Ben Myll álnév alatt adta ki 1921-ben, a genovai nemzetközi konferencia részvevőit örökitette meg benne szellemlemes torzképekben./ Mint könyvillusztrátor is elsőrangu. /Fortélyos Deák Boldizsár memoriáléja és Tamási Ábel a rengetegben./

1921.

303

(Sok István (Stefan), szül. (geb.
95. ZUZU A LUGASBAN (Zu
Vászon (Leinwand). 70×6

(Cool, Jan Daemen (?), (1589—1
93. PÁSZTORFIU (Ein Hirten
Fa (Holz). 24×19 cm.

ie). A művész hagyatéki pecsétjével (Mit Nach-

Kreide). 21×27 cm.

'ON BERLICHINGEN"-JÉHEZ (Vier Illustra-

cm.

ezve (Bez.): Deli Antal, 1913.

E"-HEZ (Sechs Illustrationen zu „P. und V").
s).
an (Kolorierte Farbenstiche in Punktiermanier).

Diener Dénes, Paris.

vészi világban. „A nap legendája“ és „A nagy ur“ cimü drámáival jelentékeny irodalmi sikere volt. Egy darabig intendánsa volt az állami szinházaknak és e minőségben szinpadi képeivel aratott nagy sikereket. A Kormányzó 1921 április 14-én a Bethlen-kabinetben külügyminiszterré nevezte ki s Bánffy gróf mindjárt hivataloskodása kezdetén fontos külpolitikai események középpontjába került. A csehekkel előbb megkezdett, de aztán megszakadt tárgyalások fonalát ujra felvette s a most következett tárgyalásoknak Bánffy és Benes marienbadi találkozása (junius 25-én) volt a legnevezetesebb mozzanata. Bánffy gróf gazdasági téren jelentős sikereket ért el, a politikai természetü ügyek tárgyalása azonban, sajnos, félbenmaradt. A nyugatmagyarországi kérdés akkor, mikor Bánffy átvette a külügyek vezetését, már nagyon el volt mérgesedve, s neki Bethlen István gróffal mégis sikerült az elérhető legkedvezőbb módon megoldani. Torreta márki olasz külügyminiszter maga látott hozzá a kérdés megoldásához, a magyar-olasz megegyezés utját egyengetve. Ekkor Benes, aki előbb füt-fát megmozgatott ellenünk, nagy ravaszul maga csapott fel közvetitőnek: szeptember 23-án találkozott Schober osztrák kancellárral Marcheggben s ez alkalommal tett közvetitő inditványának eredménye az volt, hogy néhány nappal utóbb Bánffy maga is tanácskozásra ülhetett össze Benessel Brünnben. Közben azonban a magyar kormány ultimátumot kapott, amelyben felszólittatott Nyugat-Magyarországnak október 4-ig való kiürítésére s Bánffy egyenesen felkérte Olaszországot közvetitésre. Mivel ehhez Ausztria is hozzájárult, Torreta márki vállalta is a közvetitést, ami Benes akciójának meghiusulását jelentette. Október 3-án azután a magyar kormány megkapta a nagyköveti tanács meghivóját Rómába; a konferencia azonban nem Rómában, hanem Velencében ült össze október 10-én s Bánffynak és Bethlennek háromnapi tanácskozás után sikerült Magyarország számára Sopront és környékét megmenteni, hanem — és talán nagyrészben — abban, hogy ezuttal nem parancsra kellett cselekednünk, hanem mint egyenjogu fél tárgyalhattunk. IV. Károly király októberi meghiusult visszatérési kisérlete idejében Bánffynak is nagy szerepe volt a krizis megoldása körül. A királynapok lefolyásáról a kormány ugynevezett „Fehér könyv“-ben számolt be. A „Fehér könyv“-nek Sigray Antal grófra vonatkozó megjegyzései miatt Bánffy és Sigray között lovagias affér támadt, mely pisztolypárbajjal nyert elintézést. A génuai konferencián is ő képviselte Magyarországot. Külügyminiszter volt 1922 december 19-ig. Később visszavonult az aktiv politikától s 1926-ban vissza-

Bánffy Miklós gróf *(losonci)*, volt külügyminiszter. Született Kolozsváron, 1873-ban. Középiskolái elvégeztével a jogi fakultás hallgatója volt, a budapesti, majd a kolozsvári Ferenc József tudományegyetemen, mely az államtudományok doktorává avatta. 1899-ben állami szolgálatba lépett; fogalmazó lett a fiumei tengerészeti hatóságnál, majd egy évvel később mezőgazdasági szaktudósító Berlinben, ahol 1901 juliusáig müködött. 1901-ben a tekei kerület időközi választáson képviselőjévé választotta. 1906—1909-ig főispánja volt Kolozsvár városának és Kolozs vármegyének. Az 1910-i általános választások alkalmával Kolozsvár város második kerülete választotta meg képviselőjévé. Pártonkivüli hatvanhetes programmal lépett fel, később azonban a nemzeti munkapárthoz csatlakozott. Kisbán Miklós név alatt mint nagysikerü irót ismerik az irodalmi és mü-

tért Erdélybe, ahol azóta teljesen az irodalomnak él.

Bangha Béla dr., kat. teológus, iró. Nyitrán született, 1880-ban. 1891-ben a jezsuitarendbe lépett, 1909-ben pedig pappá szentelték és 1911-ben Innsbruckban a teológia doktorává avatták. A katolikus hitéleti és sajtómozgalmak legharcosabb vezére. A Központi Sajtóvállalat megalapitása nevéhez füződik, melynek az első időben szellemi irányitója is volt. Megalapitotta és szerkeszti a Magyar Kultura cimü tudományos és társadalmi folyóiratot, amelyben irott cikkei elsősorban hitvédelmi kérdésekkel foglalkoznak. Ezenkivül a Mária Kongregáció cimü folyóiratot is szerkesztette. Az Aquinói Szent Tamás Társulatnak és a Szent István Akadémiának rendes tagja. A Katolikus Hölgyek Országos Sajtóegyesületének és a Márta Önkéntes Ápolónői Egyesületnek társelnöke. 1923-tól 1926-ig a Mária Kongregációk római központi irodájának O. R. I. cimü közlönyét, a nemzetközi Kato-

Reichl Kálmán: Gépcsarnok (Kelenföld) 59
Reichl és Bierbauer dr.: Kazánházcsoport (Kelenföld) 65
Schöngut József: Papirgyár (Fűzfő) 69
Stefanowicz: Vásárcsarnok (Kociskie) 312
Troccio Matteo: Gyárépület 74
Váczy-Hübschl Kálmán: Transzformátorház 57

ÜZLET- ÉS IRODAHÁZ:

Adams, Holden és Pearson: Villamosvasúti székház (London) 77
Gahn Wolter: Irodaház (Stockholm) 366
Goldberger és Rutkowski: Ujságház (Warszawa) 321
Gyenes Lajos: Ujságház 384
Györgyi Dénes: A Hangya irodaháza 394
Höger Fritz: Szindikátusi székház (Berlin) 76
Jónás Dávid és Zsigmond: Ujságház 383
Kallio Oiva: Irodaház (Helsinki) 472
Komor M., Jakab D., Sós A. és Komor J.: OTI székházterve 400
Lajtha Béla: Üzletház 383
Málnai Béla: Bankpalota 384
Pogány és Tőry: Az Adria biztosító palotája 385
Poggatschnig és Levi: Montalcini irodaház (Torino) 448
Swierczynski R.: Banképület terve 307

ÜZLETPORTÁLOK:

Kende Ferenc 420
Kozma Lajos 419

V

VÁROSHÁZA ÉS MINISZTÉRIUM:

Lechner Jenő dr.: Városházterv 388
Swierczynski: Közmunkaügyi minisztérium terve 307

meg munkásságát kifejező a-
genre-képek, csendélet és por-
a Szinyei-Társaságtól kitüntető
részesült. Portréivel 1931-ben a
épfestők Társasága kiállitásán
őszi tárlatán tünt fel.

ndrás, a Dunaszövetség ügyve-
ja. A pozsonymegyei Tövislen-
t, 1878-ban. Egyetemi tanulmá-
sten végezte és a jogi és állam-
tudományi vizsga meg-
szerzése után mint szolga-
biró, Torontál megyében
kezdte meg működését,
majd mint árvaszéki ül-
nök teljesitett szolgálatot.
A világháboru kitörésekor
mint honvédhuszárkapi-
tány, a szerb és orosz
fronton harcolt és szá-
mos kitüntetést kapott.

Bánffy Miklós gróf

Erdélyi Helikon 1943

10. SZ. (Bánffy Miklós 70. születésnapjára). — A szerkesztő előszava. — *Tamási Áron:* Egy remek színmű. *Molter Károly:* A regényíró Bánffy. *Illés Endre:* Bánffy Miklós, az emlékíró. *Kovács László:* Bánffy Miklós. *Lőrincz László:* Farkasok. *Bánffy Miklós:* Commendáns uram vörös kaputrokkja (elb.). *Málnási Bartók György:* Bánffy Miklós természetlátása. *Biró Béla:* A bonchidai kastély képei. *Kós Károly:* A Gazda.

ogi Imre

ed

ra-ü. 3. III. 10

A Muskátli-Kabaré első müsora

Szerdán délben uj szinlapot pillantottunk meg a hirdetőoszlopon, a legfrissebb müvészi vállalkozás, a Muskátli-kabaré müsorát. Kiváncsian néztük meg a plakátot, vajjon mit hoz az uj kis szinház? És meglepetve láttuk, milyen gazdag változatát a kitünő irók szellemes munkáinak. Ime a Muskátli-kabaré első müsora:

1. PROLÓGUS. Elmondja *Deák* Flóra.
2. A GANDALATOLVASÓ. *Lengyel* István tréfája. Játszszák *Szücs* Nelli, *Gergely*, *Kató*.
3. DEÁK FLÓRA: A költő. *(Mihály—Huber.)*
4. A KUVIK. *Harsányi* Zsolt Grand gignol-drámája. Játszszák *Gömöry* Vilma, *Cobor*, *Iványi*.
5. DONÁTH ARANKA: Egyszer volt. *(Török—Buday.)*
6. A SZELLEM. *Pajzs* Elemér vidám jelenete. Játszszák: *Berky* Lili, *Szücs* Nelli *Gergely*.
7. GÓZON GYULA: *Emőd-Buday* dalokkal.
8. PÁRTPOLITIKA. *Kalmár* Tibor paraszttréfája. Játszszák: *Iványi* és *Cobor*.
9. A LAKÁSHIVATAL. *Harmath* Imre és *Patat* Leó bluetje. Játszszák: *Gózon* Gyula *Donáth* Aranka, *Gergely* Lajos.

SZÜNET.

10. SZÜCS NELLI: *A Strindberg*. *Lengyel* István magánjelenete.
11. ÖT ÉV UTÁN. *Kőváry* Gyula és *Buday* Dénes operettje. Játszszák: *Berky* Lili, *Gózon*, *Donáth* Aranka, *Iványi*.
12. RADÓ SÁNDOR: Szervezkedj! *(Harmath—Magyar.)*
13. RADÓ és COBOR: *Harmath—Magyar* vidám duettjében.
14. BERKY LILI: *Emőd—Zilahy—Harmath—Buday*-dalokat ad elő.
15. A RECEPT. *Szomaházy* István vigjátéka. Játszszák: *Gózon* Gyula, *Deák* Flóra és *Iványi*.

Apolló-Kabaré HARASZTHY, KŐVÁRY, FARAGÓ *Papp felv.*

Ennek a változatos, magas szinvonalu müsornak a pénteki premierjére előkelő közönség gyült egybe a Muskátli-kabaré *Andrássy-ut és Csengery-utca sarkán* levő helyiségébe, melynek épitkezésével a premier napjaira teljesen elkészültek a kis szinház tervezői. Az épitkezési viszonyok nehézségeinek ellenére rövid idő alatt stilusos, izléses, hangulatos és finom kis szinházhelyiséget talált a bemutató közönsége, mely átérezte, menynyivel többet jelent Budapesten a Muskátli-kabaré egy uj szórakozóhelynél. Már az első számok után megállapitották, hogy az uj kis szinház jelentős irodalmi és müvészi esemény és a kabaré valósággal hivatást teljesit. Mert a kabaré igazgatósága nem csak a régi, igazi kabaré finom hangulatát és szellemét varázsolta vissza, de uj tehetségeket fedezett fel, hiszen a kabaré starjain *Berky* Lilin és *Gózon* Gyulán kivül csaknem csupa uj név szerepelt a müsoron. És ez a friss, uj gárda első csapásra megfogta, meghóditotta a közönséget, mely a müsor második részében már régi kedves ismerősként köszöntötte a müvészeket. Ugyanigy nagy és bensőséges sikerük volt azoknak az iróknak, kik most szerepeltek először a szinpadon. A közönség ép oly lelkesen tapsolta őket, mint a kabaré nagyszerü szerzőit, akik legjava munkájukkal segitették a müsor döntő sikerét.

Részletesen majd csak a jövő számunkban számolhatunk be azokról, akjiknek a Muskátli-kabaré megnyitó müsorának bensőséges sikere köszönhető. Addig legalább a *Szinházi Élet* olvasói is meggyőződhetnek, milyen pompás kis szinházzal gazdagodott Budapest. Azaz mégsem győződhetnek meg, mert éppen most jelenti a *Szinházi Élet* jegyirodája, hogy a Muskátli-kabaré megnyitó müsorának első nyolc előadására

MINDEN JEGY ELKELT.

UJSAGOK. Egy kisebb pesti papirkereskedő megszólitotta a napokban *Tábori* Kornélt:

— Kornélkám, csináljon nekem valami ujságot . . .

— Hogy gondol maga erre? — kérdezte Tábori Kornél.

— Van két vaggon papirosom és ugy hallom, hogy többet kap az ember érte, ha van rá valami nyomva.

Fedák Sári ruhája a Szókimondó asszonyságban
Tervezte: gróf *Bánffy Miklós*

Fedák Sári ruhája a Szókimondó asszonyságban
Tervezte: gróf *Bánffy Miklós*

Szókimondó asszonyság

A Magyar Szinház pénztárát azon a napon, mikor a „Szókimondó asszonyság" első tíz előadásának jegyeit árulni kezdték, betörte a közönség. Az érdeklődés meghaladja a Magyar Szinház minden eddigi bemutatójánál tapasztalt lázat és izgalmat.

Mire a *Szinházi Élet* e heti száma megjelenik, a „Szókimondó asszonyság" éppen a premier forró aktualitását fogja élni. Számunkra a nyomdai technika a jövő hétre halasztja a részletes beszámoló alkalmát.

A nagyközönségnek csak nagyon kicsi része jutott ahhoz, hogy jegyet kapjon az első előadásokra. Sorban állnak itt is az emberek, mint a trafik előtt. A várakozók számára addig is néhány rajzot közlünk itt: gróf Bánffy Miklós kosztümtervei ezek Fedák Sári számára.

Bánffy Miklós nem élvezheti e pazar toalettek rendkivüli sikerét. Elutazott Stockholmba, ahonnan Angliába szándékozik, hogy diplomáciai összeköttetését Erdély kérdésében érvényesitse. A tervek egyenesen szenzációsak. Asszonyok tudják igazán megérteni, milyen páratlan izléssel, amellett mennyi teremtő fantáziával alkotta meg Bánffy az empire-stilus e gyönyörü darabjait.

Fedák Sári lakása heteken keresztül a nagy divatmezónok képét viselte. Szövetek, csipkék, bársonyok, diszek, bojtok, cérnák tengerében serény varrónők szabtak, öltögettek, varrtak, vagdaltak, próbáltak reggeltől napestig. Most készek a gyönyörü ruhák. Alighanem meg fog látszani a tavaszi divat kialakulásán ezeknek a ruháknak hatása.

NÉVMAGYARÓSITÁS. Cläry *Lotto*, a szép moziszinésznő, legutoljára Molnár „Az ördög" filmén gyarapitotta babérjait. A film egyik szereplője, Z. *Molnár* László, felesége: *Bátori* Géza társaságában végignézte az Omnia egyik előadását és igy szólt:

— Kitünő ez a Cläry Lotto, csak kár, hogy ilyen idegen hangzásu neve van. Nem tudnál számára valami jó magyar nevet?

— Tudok — mosolygott Bátori Géza. — Ezt ni: *„Osztálysorsjáték Klára"*.

Fedák Sári ruhái a Szókimondó asszonyságban

Tervezte: gróf *Bánffy Miklós*

A váratlan vendég

Kedves és szokatlan incidens zavarta meg néhány pillanatra mult szerdán este a Vigszinházban a „Férj és feleség" előadását. Már a harmadik felvonásnál tartottak és a két volt férj, dr. Bálint Gyula és dr. Glósz Sándor, vagyis *Csortos és Szerémy* javában elmélkedtek a legény-élet különösségeiről, mikor egyszerre furcsa zaj hangzott fel hozzájuk a nézőtérről. A földszinti közönség egy része mosolyogva és félhangosan, de a szinpadon levő színész számára eléggé hallhatóan szólt fel a szinpadra valakinek vagy valaminek:

— Sicc, sicc!

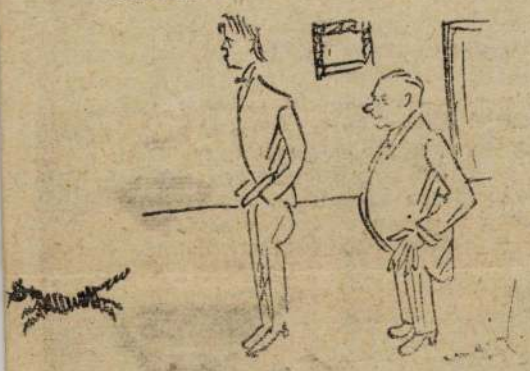

Könnyen megállapitható, hogy minek szólt ez a cseppet sem barátságos marasztalást jelentő indulatszó. A szinpad jobbsarkában ugyanis egy takaros cica jelent meg és nem törődve Lakatos László szellemes dialógusaival, merészen és kevélyen tartott a beszélő két férfi felé.

Benfentes szinházi macska lehetett, mert sem a párbeszéd, sem a sötétből kivilágitó sokfejü nézőtér nem hozta zavarba. Csortos, aki éppen arról beszélt Szerémynek, hogy sehogy sem tud beleszokni az uj helyzetbe, vette észre elsőnek a cicát és elmosolyodott. Ez a helyzethez éppen nem illő mosoly megzavarta Szerémyt, aki követte Csortos szemeinek irányát és ő szintén elmosolyodott.

A nézőtéren most már többen kacagni kezdtek. A cica azonban nem zavartatta magát, jött szépen előre. Ekkor már megszeppent Szerémy, félt, hogy nagyobb botrány lesz és tönkreteszi az intim jelenet hatását. Nyugodtan, természetesen, mintha ez is a szerepéhez tartoznék, felkapott egy párnát és a cica hoz vágta. A macska pedig egyforma, akár szinházi, akár nem, de nem türi, ha hozzávágnak valamit.

A vigszinházi cica is nagyot ugrott, előrefutott a rivaldáig, ott azután megállt egy pillanatra, bizonyára azon gondolkozott, miért fogadják itt őt olyan barátságtalanul, majd szépen kisietett a kulisszák mögé.

A közönség megnyugodott, a játék pedig zavartalanul folyt tovább.

Az uj Carmen

A modern operaliteratura egyik legnagyszerübb alkotása, Bizet remeke már sok cimszereplőt kapott a magyar énekművésznők sorából. Kevés olyan operai hősnő van, amely mind ének, mind szinpadi alakitás szempontjából annyira vonzaná az énekesnőket, mint Carmen. Ez az asszonyi hőstenor szerep és megérthető az az ambició, amelylyel elérésére törekednek. Az Operaháznak most ismét uj Carmenje van *Hajdu* Ilona személyében, akit énektudása és müvészi temperamentuma egyaránt alkalmassá tesznek erre a nehéz drámai szerepre.

Hajdunét már gyakran hallottuk a „Carmen" előadásain. A szelid Micaelát énekelte azelőtt, Don José cserbenhagyott menyasszonyát, aki, esdeklő románccal jelenik meg a csempészek szikratanyáján. A szelid Micaela most a szenvedélyes Carmen alakjában jelenik meg a szinpadon és mire e sorok megjelennek, ujszerü és egyéni felfogásu játékával már meg is nyerte a csatát, melyet a siker elérése érdekében elődjei emlékével kell megvivnia.

A próbákon hallottuk Hajdu Ilona Carmen-jét és meglepetten állapithattuk meg, hogy a mozarti daljátékok e finom énekesnője, mily hatalmasan drámai tud lenni Bizet hősnője szerepében. Nem a sokszor látott, gicsesé lett dohánygyári munkásnőt, a spanyol cigánylány örökkön egyformává tett tipusát játssza, hanem asszonyiságával teliti a szerepet, melynek nála csak másodlagos fontosságu a fajisága. Az asszonyt játssza a csábitó démont, Carment és megkapó szépen énekli Bizet izzó lüktetésü melódiáit. Hajdu Ilona Carmenje nevezetes állomása a müvésznő értékekben eddig is gazdag pályafutásának.

Könyvek — Írások.

KÓS KÁROLY: Az országépítő. — Erdélyi Szépmíves Céh kiadása.

Az államfordulat utáni Erdély egymás után hozza a magyar könyvpiacra az értékesebbnél értékesebb történelmi regényeket. Pállffyné Gulácsy Irén »Fekete vőlegények«-jével indult meg a folyamat, amely azóta sem veszített lendületéből. »Az országépítő« szerzője Kós Károly, akinek nevét eddig inkább iparművészeti remekei hirdették, mint irodalmi alkotásai. Ezzel a regényével azonban egyszerre hatalmas irodalmi magaslatba emelkedett, olyan távlatba, amely a legtisztább művészet koszorújával fonja körül homlokát.

Ez a regény súlyos és értékes dokumentum Erdély történelmi tudatának nagyszerű fejlődése mellett. Benne van az erdélyi sors is, noha tárgya szélesebb keretű, mert Szent István életével foglalkozik, aki az egész magyarság számára alapított hazát. Megértetni, emberivé tenni a nagy király és államférfi egyéniségét és koncepcióját. Erre a nagy feladatra vállalkozott Kós Károly és a feladat nehézségét fokozta az a körülmény, hogy ebből a távoleső korból vajmi kevés történelmi adat, inkább a legendák fényébe vesző emlékezés állott csak a rendelkezésére. Kós Károly bámulatos korérzékkel oldotta meg a kérdést. Inkább megérezteti velünk a régmultnak a lelkét, ösztönös művészettel életet lehel a kőbe, teremt és alkot a szó legigazabb értelmében. Nem fest részletes vonásokkal. A lényeget ragadja meg mindenütt, freskószerűen építi föl a cselekményt, amelynek tengelye az országépítés, Szent István akarata szerint. Éppen azzal válik naggyá, valóban szentté és hőssé az első magyar király alakja, hogy látjuk őt, mint esendő embert, akinek önmagán és ezer ellenségén kell győzedelmeskednie. Aki akadályok és nehézségek nélkül éri el célját, az kevéssé cselekszik nagyot, kevéssé hős, mint az, aki egész egyéni boldogságát feláldozza egyháza és nemzete jövendőjéért. Ilyen alak Szent István, Isten akaratának teljesítője, aki sohasem hallgat az egyéni önzés szavára, hanem minden cselekedetében a nagy közület javának előmozdítója. Megnemértés, gúny és vád nem téríti el útjából. Tetőtől talpig férfi, akinek szeme nem a pillanat eseményein nyugszik, hanem az örökkévalóságba mélyed. »Véres építést« parancsol neki az Úr és ő teljesíti a parancsot az akkori idők szokásai szerint.

Kós Károly ábrázolása nyomán valóban fel tudják fogni Szent István nagyságát azok is, akik eddig bizonyos ellentétet láttak a nagy király alakja és intézkedései között. A cselekmény közvetítő eszközéről, a regény nyelvezetéről külön elismeréssel kell megemlékeznünk. Ez az ódon színezetű, régies fordulatokban gazdag és mégis teljesen modern nyelv Kós Károly alkotó művészetének egyik legnagyobb értéke. Nem hiszem, hogy Arany János óta akadt magyar író, aki ilyen tökéletes művésze lett volna a régi magyar nyelvnek.

Nem tartozik ugyan a szorosan vett műbírálathoz, de érdemes megemlíteni, hogy Kós Károly protestáns író és nem ő az egyedüli, aki a protestantizmus fellépését jóval megelőző történelmi korba tér vissza témáért. A kereszténység rejtett erőinek feltárása épen azt az irányt igazolja, amely a materializmustól való elfordulásában eszményibb utakat keres a szenvedő emberiség megváltására.

Tamás Lajos.

SZIKLAY FERENC: Hová? Kazinczy Könyvkiadó. Ami Sziklay Ferenc regényénél először szembetűnő az az, hogy hogyan lehet ma a filléres intelligencia korszakában egy könyvért 35 Kč-t kérni. A szlovenszkói magyar könyv ugyis előítéletekkel áll szemben, hát még milyen akadályokkal kell megviaskodnia ilyen lehetetlen könyvpolitika miatt! Ezért az árért a Nyugat könyveiből átlag két darabot lehet venni, az Athéneuméből meg hármat. És micsoda nívó az, micsoda érték: eteti magát.

De térjünk rá a »Hová«-ra és vizsgáljuk meg, pótol-e a filléres intelligencia könyveiért.

A szabadtéri játéknál még nagyobb szerepe van a kiállításnak, mint a zártszínpadon. A szegedi előadás pazar, de inkább csak zártszinpadra tervezett kiállításban került színre. Magát a szinpadot már említettem. Most hátra van még a változó hátterű középső nagy szinpad ismertetése. A gyorsaság, a gördülékenység kedvéért nagyon ügyesen vetítéssel oldották meg ezt a kérdést. A kulisszák élénksége, szinessége nem illett bele Bánffy »három-szereplős-álom« elgondolásába. Vannak közöttük hátterek, amelyek — egy néző igen elmés megjegyzése — olyanok, mint egy-egy megelevenedett Benczur-kép, szóval atelier-realitásízűek. Érdekes, hogy volt egy álomszerű háttér: a paradicsom, de ennek kellene reálisnak lennie. A sok kínos precizitással megalkotott realisztikus háttér közé egy teljesen elütő, expressionista került.

A kisérő zenének is sok szerep jut a szabadtéren. Sajnos, az örökös, hátulról jövő orgonakiséret szegényes volt a nagy igényekkel rendezett darabnál.

A szereposztás, illetőleg a szinészek szerep-felfogása is sok kritikát vont maga után. Különösen Csortos »nyári« Luciferje nem aratott osztatlan sikert. Túl puha volt, pedig ép a szabadtéren kellett volna valami egyenes, metsző szavú, fenséges, vagy Palágyi tragikus Luciferjéhez közelálló alakítás. De ez nem tartozik úgy sem ide és csupán egyéni vélemény.

Mindezen hibák felsorolása után azonban be kell vallanom, hogy a szegedi Ember Tragédiája előadás életem egyik legkimagaslóbb kultúrélménye marad.

Zombory György.

»MI A VILÁG?« címen elsőrangú Berlinben készült német kultúrfilmet mutatott be szept. elején a pozsonyi Redoute-mozgó, mely — sajnos — csak két napig volt műsoron, akkor is úgyszólván teljesen üres házzal. Le is vették a programmról, mert nem jövedelmezett. És miért nem? Mert kultúrfilm.

Párját ritkító remek természetfelvételek, fényes rendezés és érdekes kisérőzene keretében vonúl végig előttünk a legkisebb rovarok csodás világától kezdve, egész a hatalmas égi testek fölfoghatatlan világáig: maga a dicső Természet, maga a reális Világ, mint olyan, maga a mindennapi élet, melynek legérdekesebb megnyilvánulásai mellett oly közömbösen megy el az ember. Úgyszólván az egész ásvány-, növény- és állatvilág kialakúlása és működése játszódik előttünk, mintegy teljes természettudomány — dióhéjban. Nagyon kedves és szerfölött érdekes a hangyák csodás társadalmi életének ügyes bemutatása! A Nap melegének, a jégnek, fagynak, víznek és szélnek határtalan erejét hangosfilm még nem szemléltette eddig ilyen tudományos és egyúttal népszerű módon. Ilyen filmek bemutatásával kellene tanítani az iskolákban a természetrajzot, az unalmas, elvont és minden szemléltetést nélkülöző geológiai és egyéb természetrajzi magyarázatok helyett. A film keresztény szellemű. Sőt fölér minden írott apologetikával, mely Isten felséges létét, nagyságát és végtelen bölcsességét akarja bizonyítani. Mi a Föld a nagy Világegyetemben? Elvész, mint egy porszem. Mi az ember itt e földön? Mik vagyunk mi e »Nagyvilág«-unkon: az oly hatalmas és mégis mily kicsi Földgolyón?! Alig egy pár percig élő apró nyüzsgő hangyácskák! De mégis egy megfoghatatlanúl hatalmas világrendszer parányi részecskéje egy még hatalmasabb Úr szolgálatában!

Megható az utolsó jelenet, melyben míg a film a csillagos eget mutatja be, azalatt a berlini munkások férfikara Beethoven: »Isten dicsősége« című gyönyörű hymnusszát énekli:

»Dicsőit Téged nagy égi Teremtő
A mindenségnek szent dala:
Az ég, a föld és a csillagok ezre
S a buzgó keblek imája.
Ki int és az égi csodák is remegnek
Vezér, kit napsugár követ.
Az Úr hatalmas parancsa lehangzik
És áldás tölti völgyünket«.

Schleicher László.

Film-Müvészet.

PESTI LEVÉL A FRANCIA FILMEKRŐL.

Az alábbi cikk írója a pesti filmcenzúrával kapcsolatban rámutat a francia filmüvészet nagy értékeire. Nálunk a francia filmeket a cenzúra átengedte. Sajnos közönségünk azonban nem tudja értékelni ezt az igazi művészetet s így a szlovenszkói mozgószinházak üzleti szempontból vagy nem hozzák a francia filmeket vagy — nagyobb városainkban — egy-két előadás után leveszik a programmról. A francia filmek szlovenszkói kudarca minden esetre közönségünk fejletlen művészet-kritikai értékére vall.

Nem tudjuk mi az oka, hogy nálunk egymásután tiltják be a francia filmeket, mikor a legborzalmasabb amerikai grand guignolok, a gangster filmek és a legsziruposabb német limonádé szabadon ömlenek be határainkon és békésen szivárognak át a cenzura-bizottság filtrálő készülékein. Senki se gondolja, hogy a legutóbb betiltott Molnár film iratja velünk e sorokat. A Liliomnak már láttuk egy amerikai változatát és igazán nem telt nagy örömünk benne. A Liliom értéke nem a mennyországi jelenetekben van. Szinpadon még csak elviselhető volt a Liliom által elképzelt mennyország az ő rendőrfogalmazóival és egyéb csavargó mentalitás szülte rekvizitumaival, de ez a mennyország a filmrendezők fantáziájában rendszerint blaszfémiává revüsödik. A film Párisban is zavaros benyomásokat keltett, sok moziban kifütyülték a hivő emberek a mennyország persziflálásáért, az ateista párisiak pedig azért, hogy egyáltalán mennyországot mertek a filmvászonra vinni. Nem a Liliom esete tehát az, ami minden kultúrembernek fáj Magyarországon, hanem az a tény, hogy Franciaország felé jóformán egy kultúrzárnak vagyunk alávetve és ha francia filmet akarunk látni, kénytelenek vagyunk, ha nem is Párisig, ami ma kissé sok valutáris nehézségekbe ütközik, hanem legalább is Bécsig utazni.

Emlékezetes a »Párisi háztetők alatt« sikere mindenki előtt. Egy újfajta filmművészetet revelált ez a film, de rendezőjének második nagy filmjét, a »Vive la liberté«-t már nem láthattuk cenzúránk jóvoltából. De még ennél a filmnél is nagyobb művészi sikert jelentett a tavalyi szezonban bemutatott »La maternelle«, amit a mai közönségünk nem ismert fel idejében és azután a hozzáértőknek expedíciókat kellett rendezniök Buda, Óbuda és a külvárosok sohasem látott mozijaiba, hogy a filmet ujra meg ujra megnézhessék negyedszer és ötödször is, mert szépségeivel egyszer vagy kétszer betelni nem lehetett. Ugyanaz volt vele az eset, mint a nemrég ezerszer játszott franciául beszélő »Három kis malac«-cal, amiről egy társaságban nemrégen szó esett. Valami kis nüanszról folyt a vita, mire a társaság egyik tagja csendesen megjegyezte: »Látszik, hogy csak háromszor látta ezt a filmet.«

*

Itt van a Don Quijote francia filmváltozata Saljapinnal. A tavasszal külföldi barátaim hosszú levelekben lelkendeztek a film utólérhetetlen szépségéről. Először a cenzura ezt is betiltotta, azután talán engedélyezték, ezt már nem tudom biztosan, de a filmet még mindig nem láthattuk. A pesti sajtó most kórusban jajgat, hogy a Liliomot betiltották. Nem vagyunk hívei a betiltásoknak, de ha a Mae West-féle filmek ellen nincs kifogása a cenzurának, akkor a francia filmek ellen igazán kevés szava lehet, mert ezekből a filmekből általában egy mélységesen emberi hang szól hozzánk, amit sem a németektől, sem az amerikaiaktól nem kapunk meg. Hisz sokkal újabb keletű kultúrák ezek. Amerika manapság óriási léptekkel halad ugyan a lelki elmélyülés felé, néhány Irene Dunne és Sullavan filmmel megmutatták, hogy már az e földön túli értékeket is kezdik felfedezni az újvilágban. De a francia filmben, még ha az utca nyomorúlt csavargóit is hozzák elénk, mennyivel több lelkiség, kereszténvi vonás és emberi mélység van elbujtatva.

Felesleges is beszélnünk a »La maternelle« felejthetetlen szépségeiről, a párisi alvilág gyermekeinek lelkéről és arról a kis csunya tanítónőről, aki bár nem volt és nem is lesz soha sztár, mégis kitörülhetetlenebbül él emlékezetünkben, mint az összes öles betük.

Uj Élet (Kassa — Rozsnyó)
1934. 10 sz.

kel hirdetett német és amerikai hirességek. Akik csak kielégitetlen vágyakat keltenek a tömegekben, csak lakásodúikba keserű szájjal hazatámolygó elégedetleneket nevelnek, de nem mutatják meg, amit a franciák olyan könnyedén elénktárnak, hogy az életben nemcsak a palm-beachi villa, a nathongeres autó és a csekkönyv jelenthet örömöket, hanem a jóság, az emberiesség, az önfeláldozás is.

Nem tudjuk az elfogultságnak micsoda fekete szemüvegén nézik magas cenzoraink ezeket a filmeket, de mindig felszisszenünk, mikor egy újabb francia film betiltásáról van szó. Megfosztanak valamitől bennünket, amihez úgy érezzük jogunk volna. Talán csak nem attól a közvetlenül emberi atmoszférától, a szabadságnak szeretetétől és a hivatalos nagyképűségnek kifigurázásától félnek úgy, ami minden francia filmben benne van, amelyben a párisi utca mutatja meg igazi arcát. A párisi fölényes nép is szeret viccelni. Szereti kigúnyolni a félszegségeket és mindig az emberi dolgokat keresi. És a magyar lélekhez olyan közel állnak ezek a filmek. Nemrégiben Meschendörfer, a híres brassói szász iró állapította meg, hogy milyen közvetlen rokonság van a francia nagybátya és a magyar unokaöccs között és hogy milyen messze áll ettől a születetten előkelő könnyedtségtől a német és a szász nehézkesség. És ettől a rokoni kultúrforrástól egyszerüen eltiltanak bennünket. Utóvégre politikai szempontból sem helyes ez az ellenszenv a francia filmekkel szemben. Semmiféle elzárkózás sem vezet célra és ha mi panaszkodunk azért, hogy a franciák félreismernek bennünket, ezt cseppet sem fogjuk orvosolni azzal, ha kultúrzárral felelünk az ő könnyed és csipdelődző filmművészetükre. Ma a filmek útján millió meg millió ember tanúl meg németül és angolúl. Körülöttünk az összes utódállamok francia emlékön nevelkednek és tagadhatatlanúl nagy lépéseket tesznek egyes irányokban. Nálunk tehát a francia kapcsolatokra mindennél inkább szükség van. És a moziban éppen ehhez a francia nyelvhez nem juthatunk hozzá, amire pedig a szomszédainkkal való érintkezésben ha már nyelvüket nem olyan kevesen beszélik közülünk, annyira szükségünk volna. Minden politikai megfontoltság amellett szólna tehát, hogy tárt karokkal fogadjuk a francia film termékeit, hogy mintegy iskolázásra küldjük belé tömegeinket és hogy ne hevítsük azoknak a franciáknak iránt unk való ellenszenvét, akik előtt, bármily méltatlanúl, úgyis eléggé el vagyunk rágalmazva. **Csak a kölcsönös megismerés segít és ennek a megismerésnek legközvetlenebb útját, a filmet előlünk önkényesen senki sem zárhatja el.**

Sajtónk egy része most nagy könnyeket ejt a Liliom betiltása miatt. Ugyanez a sajtó kürtöli fülünkbe a német veszedelmet, de alig emeli fel szavát a többi francia filmek mellett, nem buzdítja közönségét a francia filmek látogatására, pedig ez neki is eminens érdeke volna. Csak nem attól az ösztönös keresztényi hangtól fél, ami a francia filmekből kisugárzik. Ha majd megteszi a sajtó is a kötelességét az igazi francia filmmel szemben, akkor talán az ő hangjának is nagyobb hatása lesz, ha ujra egy kétes értékű és a szerzőtől is megtagadott Molnár-film betiltásán kell legközelebb siránkoznia.

Kelt Budapesten, 1934. nov. hó.

Possonyi László.

A SZABADTÉRI JÁTÉK LEHETŐSÉGEI.

Az ember tragédiája szegedi előadása alkalmából.

A szegedi ünnepi játékok befejeződtek. Madách örökéletű alkotásának dómtéri előadásai messze túlnőttek a magyar nyelvterület kultúrközönségének érdeklődésén és egy újabb színes határkövet jelentenek faji talajból kinőtt kultúránk európa-hódító diadalútján.

A szegedi előadást támaszpontúl felhasználva szeretnék általános érvényű leszűréseket, irányelveket adni a szabadtéri játékok (nem a szabadtéri színpad!, mert itt lényeges különbségek vannak) lehetőségeiről.

Épen az ember tragédiájával kapcsolatban ez meglehetősen nehéz feladat lesz. Az ember tragédiája zárt színpadi előadásai is meglehetősen sok vitára adnak okot: nincs két rendező, aki a tragédia színrehozását ugyanabból, vagy legalább is hasonló szemszögből nézné. Azt hiszem elég rámutatni a sok más

és más elgondolásra, mely a Nemzeti Színházban az utolsó 15 év alatt helyet, kifejezési lehetőséget kapott az álommegoldástól kezdve a Lucifer-tragédiáig, vagy a bécsi előadás rendezője, Röbbeling az összes eddigiektől eltérő átértékelésére, hogy ne is említsem a szegedi rendező, Bánffy Miklós nem épen egységes stílusú, de mégis teljesen egyéni felfogását.

Az első és egyben a legfontosabb kérdés az, hogy **milyen darab alkalmas szabadtéri előadásra.** Itt nagyon eltérőek a vélemények, szerintem ezekben lehetne röviden körvonalazni: **mozgalmas legyen, tehát látványos, lehetőleg sok beszélő szereplője is legyen és semmi esetre se történjék a cselekvés zárt, kis területen,** pld. csak szobában. Ezeket a szempontokat figyelembevéve az Ember tragédiája szabadtéri játékokra különösképen alkalmas. Maga az előadás igazolta is ezt. Azonban jóval az előadás előtt, amikor még csak mint terv, mint egy távoli álom élt egyesek lelkében, sokan akadtak a rendezés tekintélyes mesterei közül is, akik határozottan állást foglaltak ennek még csak a gondolatával szemben is. Különösen két érvet hangsúlyoztak ki. Az egyik tisztán technikai: szerintük lehetetlen a tragédia 15 színét, a folytonos változásokat zökkenéstelen simasággal színrehozni szabadtéren, hiszen ez még a minden modern technikai berendezéssel felszerelt színpadon is csak a legleleményesebb rendezőknek sikerül maradéktalanúl. A másik érv elvi: a szabadtér óriási arányai teljesen elsikkasztják a mélyértelmű költemény filozófiai finomságait és lirai szépségeit. Igy a tragédia szabadtéri előadása csupán a puszta mesevázat, a tömeglátványosságot tarthatja meg s ezzel a költészet minden szépsége lehámlik Madách alkotásáról. Ezt a veszteséget ezután nem ellensúlyozhatja megfelelően a nagy arányok kibontakozásának lehetősége s az a hatás, amelyet bizonyos külső monumentalitások bekapcsolása adhat.

A sok és meglehetősen súlyos érv ellenére is a nagy terv megvalósúlt s így megdőlt minden meddő vita. A tények éppen az ellenkezőjét igazolták, mint amitől a túlzott aggodalmaskodók féltek: »a Tragédia Szegeden — mint Kállay Miklós is írja — csakugyan monumentális arányokat és keretet kapott, viszont értelmi finomságának vagy lirai szépségének legkisebb árnyalata sem veszett el. Viszont igaz az, hogy a megnövekedett arányok a külső keretnek sokszor lenyügöző hatása csakugyan elelterelik közben a figyelmet a szöveg értelmi részéről és így a versek értelmi benyomása osztozni kényszerül szonorikus hatásuk zeneiségével. Tehát a szöveg még ekkor is érvényesül, de intellektuális hatásai erősen osztozni kénytelenek az érzéki hatásokkal.

A szabadtéri játék második legfontosabb kelléke **az alkalmas színhely** kiválasztása Ezt talán így határozhatnánk meg: **jó akusztikájú, minden pontról lehetőleg egyforma láto-viszonyokkal rendelkező tér, amely összhangban áll kiépítésénél fogva az előadandó darabbal és épen ezáltal lehetőségeket nyujt a rendezőnek arra, hogy át tudja törni a zárt színpad merevségét,** vagyis a színtér megváltoztatása lényeges szerepet játszik abban, hogy a szabadtéri játékot, vagy csak szabadtéri színpadot kapunk. Az első két kellék, a látási és hallási viszonyok szinte utólérhetetlen mértékben, a legfinomabb ízléseket is kielégítően vannak meg a szegedi Dómtéren. Még egy halk sóhaj, vagy leheletnyi suttogás sem veszett el, talán tökéletesebbek itt az akusztikai viszonyok mint Budapest jónéhány nagyszinházában. De meghatározásunk második részével már egy kis baj volt Szegeden. Elsősorban egy rendezési hiba: az Ember tragédiáját —mint már kifejtettem — elő lehet szabadtéren adni és Szegeden még sem kaptuk azt. Bánffy nem vette figyelembe a tér elsőrangú tulajdonságait, az önmagától felkinálkozó lehetőségeket, hanem egy meglehetősen ügyes színpadot felépítve a budapesti és bécsi Ember tragédiáját, zárt színpadi előadást, színrehozatalt adott. Hatalmas színpadot épített a Dóm elé (amely azt a két tornyot kivéve — egészen eltakarta), amelyet azután Hevesi Sándor elgondolása szerint osztott be három részre: jobbra és balra két előreugró és a középső állandóan váltakozó hátterű, emelt palotát képezett ki.

Annak igazolására, hogy Bánffy elgondolása mennyire zárt-színpadi, csak **egy két evidens és mindent bizonyító**

— jelen esetben — hibát hozok fel: pld. kihagyta egészen Ádám és Lucifer repülését az Űrben. Pedig, ha ezt a szint valahol, akkor épen a szabadtéren lehet megoldani a legjobban. Szinte arra van ez a jelenet predesztinálva. Egy másik hiba: a prágai színben Kepler a jobboldali magas platón ül. Onnan vizsgálja a csillagos eget. Fölöttünk a csillaghullásos gyönyörű augusztusi égbolt. De ő lefelé kémlel, a középső színpadra, ahová annak gyönge mását vetítik. A római szín végén Péter apostol kitárja a megrendült rómaiak előtt az új Megváltó két templomát. Szegeden vagyunk, a Dóm gyönyörű bejáratával szemben és megkapjuk az egész rendezés legnagyobb anomáliáját: a közvetlen a kaput takaró vászonra vetítenek egy műkaput.

A szabadtéri játék egyik legnagyobb előnye a zárt színpaddal szemben a nagy tömegek szerepeltetésének lehetősége. Az Ember tragédiája zárt színpadi előadásainak egyik legnagyobb problémája mindég a tömegjelenetek megoldása volt. Most, a szegedi szabadtéri előadás alkalmából tág lehetőségek: a maradéktalan megoldás lehetősége nyílt meg a rendezés előtt. Ezt érezte Bánffy is, de mégis baj van a tömegjelenetek körül. Jó úton jár, amikor a rendezés alapjául a bécsi, Röbbeling Reinchardt-ízű rendezését veszi alapúl; ennek a lényege a tömeg, így ez áll legközelebb az eddigi összes rendezések közül a Tragédia tökéletes szabadtéri megvalósításához. Azonban a másolásba annyira belemélyül, hogy nem veszi észre, mikor vesz át olyan dolgot, ami csak a zárt színpadon, teremben érvényesülhet. Így az egyiptomi színben az elől lejtő táncosnők hátterében a kötelet vonszoló rabszolgákkal. Ez a bécsi kópia — ami az ottani előadáson szenzáció erejével hatott — itt a nagy arányok miatt teljesen elsikkadt. A rendező egyénisége abban nyilvánúl meg, hogy most érvényre szerette volna juttatni régi theoretikus vitákban kifejtett elgondolását: a Tragédiának, leszámítva a keretet képező 2 első, illetőleg utolsó jelenetét, csak 3 szereplője van: Ádám, Éva és Lucifer. Ők hárman képviselik a valóságot és mögöttük mozog az álom ködében a változott háttér, a különböző képek. A keretet kivéve az egész Tragédia álom, az csak természetes, hogy a darab állandó három főszereplője önkéntelenül előtérbe kerül, de azt viszont nem tudjuk elképzelni, hogy csak álomban élő, hús-vér alak legyen, a többiek pedig csak vízió. Helyes volna ez az álomelgondolás, ha ezt éreztetni lehetne a harmadik szintől kezdve egyöntetűen az utolsóig, talán valami tompa, egyhangú, álomszerű fénnyel, viszont ez fárasztó lenne a közönségnek.

A rendezésre azután az nyomja rá bélyegét, hogy átvett a Nemzeti Színház jubiláris előadásából és így az teljesen szétesö, stílustalan lett.

Bánffy meglátta a tömegjelenetek szabadtéri értékét és igyekezett azt ki is használni, azonban ez nem sikerült teljesen: ő egy kulcsot vett alapúl, ha a zárt-színpadon két statiszta szerepel, akkor alkalmaz huszat. A színészet azonban nem matematika, itt nem a tömeg száma érvényesül, illetőleg nemcsak az érvényesül, hanem, hogy menynyire él, mennyire valószínű a tömeg.

Kétszer próbálkozott meg a rendező a szabadtéri lehetőségek kihasználásával. Az egyik a római kép, amikor a pestisest hozó menet hosszú kámzsákban a nézők sorai között vonúl el, de hosszadalmassága megtöri a Tragédia lüktető gyorsaságát. A másik próbálkozás a bizanci színben van: Ádám Tankréd lovas keresztesek élén vonúl fel a téren át. (Itt egy furcsaság tünt fel nekem: Bánffy, aki a »háromszereplős« elgondolás legodaadóbb híve, a főszereplő Tankretet nem az élen lovagoltatja, hanem a tömeg közepén, ahol bizony nagysokára találtam meg.) Ennél a felvonúlásnál rengeteg életet lehetne adni azzal, ha egy, a város lakosságából alkotott tömeg izgatottan lótnafutna, fogadná az érkezőket.

Viszont van egészen elsőrangú, új és lenyügöző erejű, tökéletesen megrendezett tömegjelenete a szegedi előadásnak. A londoni szín zárójelenete, a vásárt követő sírjelenet, amikor is a vásár szereplői valami titokzatos hang hívására jelennek meg a sírgödör szélén és valami rettenetes hatalomtól lesujtva, némán húllnak bele. Ötletes volt még a francia forradalom tömegjelenetének rendezése is.

MDK

Bánffy Miklós gr.

Gróf Bánffy Miklós: Diszmagyar. Dolmány, mente, kard, kalpagforgó, mentekötő csatok.Repr.76.old.

Magyar Iparmüvészet 1936. 3.sz.

MDK

Bánffy gr.

Művei, az Akvarell- és Pasztelfestők Egyesületének a Nemzeti Szalonban rend.kiall.-án.

Magyarság 1925.febr.8. 21.l.

M.D.K.

gróf Bánffy Miklós

Az Operaházban "Don Juan" előadás jelmezeit és diszleteit tervezte. A hét képből álló diszletekről, valamint a jelmezekről a kritika igen nagy elismeréssel ir.

Szinházi Élet. Bp. 1917. nov. 4-11. VI. évf. 45. sz. 11-12. l.

M.D.K.

Gróf Bánffy Miklós

Herczeg Ferenc: "Árva László király" c. történelmi dráma diszleteit tervezte. Nemzeti Szinház előadása. A diszleteket a kritika kiemeli.

Szinházi Élet. Bp. 1917. okt. 21-28. VI. évf. 43. sz. 1. lap.

M.D.K.

Bánffy Miklós gróf

Az Operaház Boris Godunov előadásához tervezett szinpadképeit a kritika kiemeli.

Halló mi ujság c. rovat
Szinházi Élet. Bp. 1913. dec. 7-14. II. évf.
41. sz. 22. l.

MDK

Bánffy Miklós gr,festö

artisztikus rajzai kiválnak a jelmeztervek közül. /Bakst kissé szecessziós romantikájának hatása érezhetö rajzain./
Prometheushoz készitett jelmezvázlatok a görög vázlatképek szellemében fogantak.

Szalay Karola: A tánc a képzömüvészetben. -A P.P. Tud. Egyet. dolgozatai. -/Müv.tört. és Ker. Rég.Int./ Bp.1941. 78.l.

Bánffy Miklós gróf.

* (Színpadművészeti csoport az Iparművészeti Társulat tavaszi kiállításán.) E hó 30-án nyilik meg az Andrássy-uti Műcsarnokban az Országos Magyar Iparművészeti Társulat tavaszi kiállítása. Ennek egyik érdekes része a színpadművészeti csoport lesz, amelyen a következő kiváló diszlet- és jelmeztervező művészek vesznek részt: *Bánffy* Miklós gróf, *Kéméndy* Jenő, *Faragó* Géza, *Márkus* László, *Málnay* Béla, *Oláh* Gusztáv, *Baja* Benedek, *Haranghy* Jenő, *Medgyesy* László, *Bortnyik* Károly. A kiállitás iparművészeti részében a hazai iparművészek ujabb alkotásainak színejavát gyüjtötte egybe a társulat.

Nemzeti Ujság, 1921. Máj. 20. 10

M.D.K.

gróf Bánffy Miklós

A Nemzeti Szinház "Árva László király" c. előadásának diszleteit tervezte. A darab cimét viselő kritika igen magasra értékeli a müvész által tervezett szinpadképeket.

Szinház és Divat, Bp. 1917. okt. 21. II. évf. 42. sz. 12-13. lap

M.D.K.

gróf Bánffy Miklós

"Egy nagyuri kastély kerti pavillonja" c. diszletet tervezte Molnár Ferenc: "Uri divat" c. darabjának előadásához.

Szinház és Divat. Bp. 1917. nov. 11. II. évf. 45. sz. 18. lap

M.D.K.

Bán_ffy Miklós főigazgató

Shakespeare: "Ahogy tetszik" c. müvének előadásához tervezett uj kosztümöket.
Nemzeti Szinház bemutató előadása.

Szinház és Divat, Bp. 1918. jan. 13. III. évf
2. sz. 6-8. lap

Bánffy Miklós gróf.

Az Országos Magyar Iparművészeti Társaság negyvenéves jubileumát szinpad-dekorálási kiállítással ünnepli meg, melyen „Prometheus" balett, a „Varázsfuvola" „Hoffmann mesei" díszletvázlatai, azonkívül egész kollekció kostümidéai szerepelnek. (említve)

Magyarság, 1925. Máj. 26.

Bánffy Miklós gróf

az Operaház intendánsa, szinpadtervezet csinált Balázs Béla és Bartók Béla Fából faragott királyfi c. táncjátékához

(Messzivől messzire. Bartók Béla hatvanadik születésnapjára, Kézirat, MTA kézirattár, kat. sz.: Ms 5014/55.)

Balázs Béla: Válogatott cikkek és tanulmányok, Bp. Kossuth Kiadó, 1968, 348 l. 56. l.

Bánffy Miklós és Oláh Gusztáv

a Tragédiánál igen helyes művészi érzékkel lemondanak a templomnak templomi felhasználásá rólcsak a tornyokat vegyitik a játékba, de nem azért mert templomtornyok, hanem mert magas épi mények.

Mohácsi Jenő: A szegedi szabitéri játékok. Nyugat. 1935. szept. 213.215.l.

MDK

Bánffy Miklós gróf

Ujtörekvésü magyar diszruha közös tervezése Pál Lajossal.

M.S.: Ujtörekvésü magyar diszruha.

Magyar Iparmüvészet 1936. 3.sz. 67.old.

M.D.K.

Gróf Bánffy Miklós

"A makrancos herceg" c. opera diszleteit tervezte. Rajz a hercegné /Hajdu Ilona/ kosztümtervéről. Az Operaház előadása. Szövegiró:Mohácsi Jenő, zeneszerző: Gajáry István.

A makrancos herceg c. közl.
Szinházi Élet. Bp. 1917. márc. 11.-18. VI. évf. 11. sz. 10. l.

M.D.K.

Gróf Bánffy Miklós kormánybiztos

Bartók Béla "Fából faragott királyfi" c. müvéhez készitett szinpadterveit a kritika elismeréssel méltatja.
Az Operaház előadása.

Szinházi Élet. Bp. 1916. okt. 29.-nov. 5. .
V. évf. 38. sz. 28. l.

M.D.K.

Bánffy Miklós gróf, kormánybiztos

A Müvészház házi szinpadján rendezendő "Szinház müvészeti" kiállitáson "magyar szinházi emberek vesznek részt..." akik elküldik "...terveiket, makettjeiket és figurinjaikat..."
A rovat Bánffy Miklós neve mellett felsorolja a kiállitáson résztvevő müvészek neveit.

Halló mi ujság c. rovat
Szinházi Élet, Bp. 1913. nov. 2-9. II. évf.
36. sz. 17. l.

M.D.K.

Bánffy Miklós gróf

Az Operaház előadásához, Verdi: Aida c. művéhez tervez diszleteket. A szinpadképek közül kiemeli a királyi palotát és a pálmaligetet.
Szomory Dezső: "Királyok alkonya" c. darabjának diszleteit is Bánffy Miklós tervezi.

Halló mi ujság c. rovat.
Szinházi Élet. Bp. 1913. nov. 2-9. II. évf.
36. sz. 18. l.

MNk

Bánffy Miklós
grafikus

illusztrálta Balázs Béla Barlokmak
ajánlott művét: A fából faragott király.
fil. Uher kiadása 1917.

Hiki Béla: A Uher-nyomda és a magyar
könyvművészet (Melléklet)
Magyar Grafika 1917 évf 3-4 sz VI tábla.

M.D.K.

Bánffy Miklós gróf

A Operaház reprizéhez, a Carmen c. előadáshoz tervezett uj diszleteket.

\- - -

"Halló miujság" c. rovat
Szinházi Élet. Bp. 1914. febr. 1.-8. III. évf. 5. sz. 18. l.

M.D.K.

Bánffy Miklós és Márkus László

Uttörő munkát végeznek a„nagyoperák ujszerü inszcenálásával."
Kezeik alól került ki egy "olyan diszlettervező gárda...amelynek legkiválóbb nevei Oláh Gusztáv, Fülöp Zoltán, Varga Mátyás, Fábry Zoltán, Upor Tibor"

Bauer Jenő: Festetlen egekben jártunk.
Szinház és Mozi. Bp. 1949. junius 29. II. évf. 26. sz. 14-15. l.

Bánffy Miklós MDK

festő

Hádai Pál: Szinpadművészet és iparművészet.
Magyar Iparművészet 1925. 101-103.o.

M.D.K.

Bánffy Miklós

Diszlettervei szerepelnek más müvészek szinpadképtervei mellett a "Magyar Iparmüvészet" c. havi folyóirat kiadásában megjelent szinházi albumban.

"Halló miujság" c. rovat
Szinházi Elet. Bp. 1914. febr. 1.-8. III. évf.
5. sz. 18. l.

Bánffy Miklós.

A "Céhbeliek" müvésztársaság tagja.

Bende J: A Képzőművészeti egyesületek története.

M.D.K.

Gróf Bánffy Miklós

"Az erősebb" c, dráma szerzője és szinpadtervezője. A kritika azt irja róla: "...Bán ffy Miklós gróf, az iró, a zenész, a szobrász, a festő, a szinpadi rendező és az ideális szinházigazgató..." Két darabja : a "Naplegenda" és a "Nagyur" c. -ek után most megirta most megirta "Az erősebb" c. drámát, melyet a várszinházban mutattak be.

Szinházi Élet. Bp. 1918. márc. 31.-ápr. 7. VII. évf. 14. sz. 14. l.

MDK

gr. Bánffy Miklós és ifj. Oláh Gusztáv

a képek és formák költöi, már nemcsak megteremtették a máig is élö hatalmas lépcsörendszeres, több nivóju szélesen hullámzó ~~lépcsö~~ szinpadot, de a müvészi fantáziának dus világát is elhozták.

Vér György:
Az ötödik Tragédia szabadtéri ünnepe a szegedi Dóm -téren. - Pesti napló. 1937 Aug. 1. 20. l.

gr. Banffy Miklós és Oláh Gusztáv.

Ket ev alatt csak a szinpadi épitmény maradt állandó. A szinpad szerkezete, hullámos lépcsörendszere, a lwgszelesebb játékbeli mozgások biztositása számára.

Vér György:
A Tragedia uj tömegünnepe a szegedi Dom-téren.
Pesti Naplo. 1939. aug.3. 14.1.

M.D.K.

Bánffy Miklós gróf

A Nemzeti Szinház Macbeth előadásához tervezett diszleteket.

Halló mi ujság c. rovat
Szinházi Élet. Bp. 1913. nov. 30.- dec. 7.
II. évf. 40. sz. 17. l.

M.D.K.

Bánffy gróf

Weber: Oberon-jának előadásához tervezett diszleteket és kosztümöket, amelyekről a kritika komoly elismeréssel nyilatkozik.

„Halló miujság" c. rovat.
Szinházi Élet. Bp. 1914. jan. 11.-18. III. évf. 2. sz. 15. l.

M.D.K.

Gróf Bánffy Miklós

Az Operaház Bartók Béla "Fából faragott királyfi" c. táncjátékához -melynek szövegkönyvét Balázs Béla irta- rajzolt figurákat. A lap "Gróf Bánffy Miklós rajzai" cimmel közli a rajzokat és beszámol arról, hogy a táncjáték diszleteit is ő tervezte. Három rajz. repr.

- - -

Egy másik kritika hosszan foglalkozik Bánnfy magyaros jelmezeivel, amely "Ballet az Operaházban" c

Szinházi Elet. Bp. 1917. ápr. 29.-május 6. VI. évf. 18. sz. 24.-26. l.

Bp. 1917. május 20.-27. VI. évf. 21. sz. 1.-től 7. oldalig.

cimmel jelent meg .

Gróf Bánffy Miklós M.D.K.

"Kemenes rajzol" c. közlemény beszámol arról, hogy melyik művész milyen más művészet terén arat sikereket. Bánffy Miklósról megirja, hogy az Operaház intendánsa, kiváló iró ezenkivül "diszlettervei, illusztrációi mindég csodálatot, művészi visszhangot keltenek.

Szinházi Élet. Bp. 1917. május 27. -juni. 3.
VI. évf. 22. sz. 67. l.

lyezte át a hangsúlyt, ami az egészben a legtöbbet ér. Ez a hazug ember, aki művészi tökéletességre viszi a hazugságot, kultuszt csinál belőle, életfilozófiát és így csaknem odáig jut, hogy a hazugsága igazsággá válik. Nem először lép fel ez az alak a színpadon, ősei már Alarcon, Corneille, Goldoni darabjaiban is hazudoztak. De Ferenczy hazugjában mégis van ujság és eredetiség: ahogy hazug voltát bemutatja és filozófiává szélesíti, az új és ezenfelül egy magyar típus köntösébe van öltöztetve, — *svihák* néven ismerjük ezt a típust. Jött valahonnan, nem tudni biztosan Trencsénből-e vagy Túrócból, betoppan a grófi kastélyba, mint állítólagos távoli rokon. Már első mozdulatával hazudik: játékpénzt ad borravalóul az inasnak. A háziakra várakozóban elolvas egy fejezetet egy az asztalon heverő könyvből s a következő pillanatban, amint találkozik a ház kisasszonyával, elmondja a fejezet tartalmát, egy izgalmas oroszlánvadászatot, mintha a saját átélt kalandja lett volna. Ez az elindítás egész különlegesen jó, az alakot azonnal elénk tárja, nem hagy felőle semmi bizonytalanságot. *Petheő* Attila kitünően játssza, már belépésével is elárulja a svihákot s az elbeszélése mondatról mondatra jobban eltelik komikummal. Mindenki tudja már, hogy az egész mese hazugság, csak a grófkisasszony hallgatja naiv izgalommal, — egy komikus szó nem hangzik el s a jelenet tele van finom komikummal. És a svihák hazudik tovább, mindenkinek, az egyik hazugságból a másikkal vágja ki magát s mikor végre már úgy belegabalyodik, hogy mozdulni sem tud, egyszerűen — ez is nagyon jól van megfogva — leleplezi önmagát: igenis hazudott, a hazudás szépségéért — és elmondja verve-vel és szinte már meggyőzően a hazugság merész és szellemes apológiáját.

Ennek az alaknak a nyomról-nyomra való, minden pillanatában érdekes kitárulása a tulajdonképpeni cselekvény, nem pedig a fiatal gróf és felesége közötti házassági perpatvar egy orfeumi hölgyecske miatt, ami eredetileg cselekvénynek volt szánva. Ennek a konvencionális történetkének érdekességet, sőt fontosságot a hazug ember szereplése ad, aki csak úgy ott ténfereg a mese hézagai között, nincs benne tulajdonképpeni tennivalója. A többiek szinpadi figurák, ez az egy alak szinpadi karakter. Dialektikailag van kifejtve, de mégis karakter. Ez a módja a darab szerkesztésének molière-i hagyomány, amelyet a francia vígjáték tovább fűzött s Ferenczy is szerencsésen felhasznált. Igazi tehetsége a felhasználás módjában van: az ő hazugja tulajdonképpen nem csinál mást, mint hogy hazugságot hazugságba ölt, de közben a hazugság genieje-ként áll előttünk, nem a cinikus, hanem a meggyőződés hazug s ezért érdekesnek, sőt rokonszenvesnek találjuk s megértjük, hogy hazugságának szédítő csillogásától egyetlen pillanatra elszédül a gyöngéd grófkisasszony is, az öreg hercegnő pedig egyenesen el van tőle ragadtatva. A hazugság is életforma, az élet kimerithetetlen variáns-készletének egy eleme, megvan a saját belső indokoltsága s ezért létjoga is. Ezt nem merte egész következetesen végigvinni az író, nem merte a bonyodalmat a hazuggal megoldatni, aminek megvolt a lehetősége, csak a többi részeihez méltó invencióval meg kellett volna találni. A megoldásban expedienshez folyamodik, a haragvó grófnőt a pap-bácsi rábeszélése békíti ki az urával. Így a darab a végén csak csomóra van kötve, nincs befejezve a szó drámai értelmében. Az író tudott merész lenni az alak megkonstruálásában, de elakadt a bátorsága a saját merészsége konzekvenciáinak levonásában.

Az előadás külön érdekessége *Márkus* Emilia mint komikus színésznő. Egy vastag hangú, vastag szivarokat szívó hercegnőt játszik fölényes humorral, mozgásából, beszédéből, anélkül, hogy egy szóval is ki volna mondva, mindig érezzük, hogy ennek a hercegnőnek a furcsa lénye mögött nagy asszonyi mult állhat. Az alak hiánytalanul van perspektívába állítva. A komikai véna kibuzgása a nagy művésznőből valóságos reveláció, nagy szerencséje a Nemzeti Szinháznak, új gazdagodása a művésznő pályájának. *Radó* Mária finoman és vonzón mozog kissé halvány szerepében, abban a jelenetében, amikor rájön, hogy az oroszlánvadászat hazugság s aztán kérdőre vonja a hazugot: egy pillanatra megszédül ennek magával ragadó dialektikájától, megmutatja, hogy játszani is tud.

Schöpflin Aladár

MASKARA

Kisbán Miklós „bolondsága" a Renaissance Színházban

Talán nem a legjelentékenyebb, de a legkészebb és az amatőrködés legkevesebb nyomát mutató dolgok, melyeket *Kisbán* Miklós sokfelé kalandozó tehetségétől láttam, néhány karrikatúra volt a közelmúlt világtörténetében és a magyar közéletben szereplő emberekről. Ezekkel a művész belelátott modelljei karakterébe és intelligenciájába és a jellemzés szinte hiánytalan valószerűségét tudta rajzainak megadni.

Ezt a karrikatúra-rajzoló kedvét akarta most egyszer színpadon kitombolni egy bohó darabbal. Meg akarta mutatni karrikatúrájában az embert, aki a görög színész szerep-álarcában jár és azonnal lelepleződik, mikor a szerep a saját testéhez ér, mikor a szerepet már nem játszani, hanem élni kellene. Ebbe a gondolatába belekombinálódott egy mindenki-élménye az utóbbi évek zűr-zavarából, mikor egyre-másra láttuk sorsok és pályák, társadalmi és hatalmi helyzetek furcsa eltolódásait, jó és rosszhiszemű ideológusok csődbe-jutásait, silány emberek nagy hatalomra vergődését, az emberi ítélettelenség és ingatagság csodálatos jelenségeit, — egy furcsa tohuva-bohut, amelyben senki sem ott áll, ahová való, senki sem azt mondja, amit mondania kellene, sem életfilozófia, sem erkölcsi törvény nem tud szilárdan megállani a maga érvényében. *Kisbán* Miklós nyilván úgy érezte korunk élményével szemben, hogy difficile est satiram non scribere.

Csakhogy difficile est satiram scribere. Ha színpadon akarom csinálni, akkor az általános drámai követelményen felül még egy plusszal is tartozom: karrikatúrát kell rajzolnom, de úgy, hogy az a színpadon éljen, a cselekvényt mindig pontosan a valószerűség és a komédiázás határvonalán kell vezetnem és együtt kell kihoznom a forma tréfáját a mondanivaló komolyságával.

Ezek olyan elemi követelmények, mint a helyesírás és fájdalom, a *Maskara* tele van helyesírási hibákkal. A darabban sok mindenféle történik, de ebből semmi sem szervesedik cselekvénnyé, az események csak úgy egymásra következnek, nincsenek fejlődő kapcsolatba hozva. Az egyes motivumok különállnak és nem tudnak kapcsolódni, az alakok, ha néha egy pillanatra szembekerülnek is egymással, ebből nem következik semmi, mert azonnal ismét széjjelválnak, mielőtt konfliktus keletkezhetnék köztük. Az író meglepően kezdetleges módszerrel rajzolja az alakjait. Ők mondják magukról: én ilyen vagy olyan vagyok, de a néző nem látja őket sehogyan sem, önjellemzésük teljesen elhangzik, mert nem gyökerezik semmi cselekvésben. Mindenki mozdulatlanul áll a darabban, hiába ágál és ugrándozik, nem jut előbbre. Az egész darabnak nincs magja, az ember sohasem tudja, mit akar a szerző, mért írja mindezt, hova akar eljutni vele. Világosan érezzük, hogy akart valamit, de ez nincs benne a darabban, nem tudta belevinni, legfeljebb homályos foszlányokat sejttet belőle, mondanivalójának minden lényeges része a tollában maradt. Kénytelenek vagyunk tanui lenni az író tehetetlenségének saját mondanivalójával szemben. Ami jó az elgondolásban van, az olyan messze a darab mögé van távolítva, hogy csak úgy dereng valahol a bizonytalanságban.

A színészekre megoldhatatlan feladat hárul. A szerepek egyenesen játszhatatlanok, nincs egy jelenet, melyben a színész produkálhatna valamit. Példa: van egy jelenet, amely magában, ha nem is új, de mindig mulatságos lehetne. A szabad szerelmet hirdető férjet szaván fogja szerelmében megbántott felesége, arra kényszeríti, hogy, mint a darab elején maga hirdette, a kezénél fogva hozza oda neki az udvarlóját. A férj fogcsikorgatva megteszi, betuszkolja a halálra rémült udvarlót, a szegény kis kereskedősegédet, aki orosz nagyhercegnek adta ki magát. A jelenetet két kitűnő színész játsza, *Somlay* Artur és *Pethes* Sándor. Pontosan azt csinálják, amit az író elképzelt és a jelenet mégis kínosan hat, nincs ember, aki nevetni tudna rajta. Mert a szerző elképzelése nem megfelelő és nem tudja megfogni a helyzet humorát.

Egy válságos helyzettel küzdő színtársulat sok munkája és nyilván reménye is veszett kárba ez előadással s egy olyan író exponálta magát fölöslegesen, aki iránt régebbi művei miatt respektust érzünk. Nagyon nehéz sokszor kritikusnak lenni, az ember akarata ellenére a halottkém gyászos szerepében érzi magát.

Schöpflin Aladár

Nyugat. 1926. márc. 16

Bánffy Miklós

A Nemzetközi Vásárral egyidőben, május elsején nyílt meg a gróf Csekonics-palotában (Kecskeméti-utca 10—12.) a Barabás Miklós Céh tizenegy művészének kiállítása. Gróf Bánffy Miklós szellemes karrikatúrái, fölényes rajztudása, nagystílű kompoziciói, Bordy András csodálatos technikájú, remek színezésű akvarelljei, Gy. Szabó Béla egyéni, különlegesen erdélyi ízű grafikái, pasztelljei, Kós Károly sokoldalú tehetségét bizonyító rajzai és épülettervei épúgy megfogták a közönséget, mint Gallasz Nándor és Szervátiusz Jenő nagy plasztikai és szerkesztő érzéket, mély képzelőerőt és egyéni formákat mutató szobrai.

Méltóan képviseltette magát a tulajdonképeni festőművészet is. A mai magyar olajfestés élcsoportjába tartozó Nagy Imre, Ziffer Sándor és Szolnay Sándor kiforrott, sajátos művészete, erős színei, erdélyi tájérzéke, különös képzeletvilága méltón helyezi e festőket élő legjobbjaink közé. Thorma Károly, a nagybányai iskola feje ma is, megújult, változott stílusával is a legnagyobbak egyike, kiállított képei igazi élmények. Vásárhelyi Z. Emilnek, aki kétségkívül az egyik legjobb erdélyi arcképfestőnk, nagyméretű vásznain a nyugodt, kiszámított alkotóerő, kétségbevonhatatlan technikai tudás és erős egyéniség látszik.

Erdélyi Figyelő 1937 V–VI.

Film – Színház – Irodalom

1943. 24. sz.

Éjjel-nappal

őrzi a háromféle HUDNUT-krém arcbőrének üdeségét, fiatalságát és egészségét.

Vanishing Cream
mint puder és arcpir alátét

Special Cleansing Cream
a pórusok mélyéig hatolva, tisztítja

Skin and Tissue Cream
és táplálja bőrét,

elősegítve a bőrszövet felépítését.

three flowers
HUDNUT
Készül Magyarországon

Hőmérő mozikritika

ELTITKOLT SZERELEM

KITŰNŐ
JÓ
KÖZEPES
GYÖNGE
ROSSZ

A történet kissé elcsépelt, ezerféleképpen láttuk már színpadon és filmen egyaránt. Dióhéjban arról szól, milyen nehézségek támadnak egy fiatal szép leány előtt, ha dolgozni akar és tisztességes úton szeretné megkeresni a kenyerét. A férfiak kapzsisága és aljassága minduntalan elgáncsolja és már-már a kétségbeesésbe dönti, amikoris azonban megjelenik az a bizonyos Nagy Igazi. Sok újdonságot a feldolgozás és a rendezés nem hoz, ami mégis érdeme a filmnek: néhány gyönyörűszép tengerparti felvétel. A szép Alida Valli a főszereplője a filmnek s a Jávorunkra emlékeztető Fosco Giachetti.

MEGNÉZZÜK? *Enyhe, nyári produkció.*

Gróf Bánffy Miklós:

„Az egyetlen előadóművész, ma a rádió sport-szpikere..."

Gróf Bánffy Miklós ma már szinte legendás vezére az erdélyi szellemi világnak. A nehéz időkben köréje csoportosultak az erdélyi művészek, főleg az írók, az ő kezdeményező és összetartó keze volt az a központ, amely megőrizte, sőt kiteljesítette az idegen miliő által körülfolyt magyarság szellemi életét.

*

Nagyon érdekes képe van Bánffy Miklós dolgozószobájának a Reviczky-utcai palotában. Érdekes állvány, rajta folyóiratok, könyvek, rendezetlen rendben, hogy az legyen kéznél, ami kell és nem az, amit katalógus ír elő. Az egyik ablaknál íróasztal, azon könyvek, egy ezüstserleg, tömve tollakkal, körül a falon régi képek, órák, a másik ablaknál nagy rajzasztal. Arrább apró asztalkák, kényelmes ülő- és pihenőalkalmatosságok, szőnyegek. A rajzasztal mellett öblös, párnázott karosszék, kisasztalon teáskanna és csésze, mellette Dosztojevszkij „A Karamasov testvérek" című regényének egyik kötete. Különös lelkiséget lehel ez a szoba, nem nehezedik rá könyverdők lenyűgöző súlya, nem trónol benne letűnt századok szolgai imádata és nem nyomja rá bélyegét napjaink vibráló idegessége.

— Kegyelmes Uram jár-e gyakran színházba?

— Óh igen, majdnem mindent láttam.

— Milyenek az előadások?

— Általában azt mondhatni: *jók*. Csak, sajnos, azt látom, hogy *a letompított játékstílus mindjobban terjed*. A színdarab — akár dráma, akár vígjáték — *tulajdonképpen sűrített életet nyujt, hiszen másfél vagy két óra alatt mindazt el kell mondania és meg kell mutatnia, ami emberi életeket és sorsokat formál*. Ez logikailag megkívánná a kifejezőbb, a mainál fokozottabb ábrázolást. Amilyen örvendetes volt az irány, mely a régi, koturnusos és szavaló játékmodort letompította és közelebb hozta az élethez: az új irány, a végletbe menő „mindennapos" hang *annyira aggasztó*. Nem való a túlzott egyszerűsítés minden színésznek. *Csak a legnagyobb művészek tudnak egy-egy kézmozdulattal, egy-egy tekintettel annyit kifejezni, hogy a szerző intencióit mégis világos érthetőséggel „hozzák"*. Ezt a stílust igazában *Duse* kezdte és a nagy olaszok, *Zacconi* és mások: szemben az addig domináló Comedie Francaise-irránnyal. Nálunk talán *Császár* Imre volt az első, aki ilyen redukáltan játszva, mély hatásokat tudott kifejezni. Ez az irány helyes is, de csak azoknál, akik ilyen kevéssel mindent ki is tudnak fejezni. Ma már azonban ott tartunk, hogy *mindenki így játszik, ott tartunk, hogy a hősszerelmes nemcsak fapofával beszél, de mozdulataiban, járásában, tartásában olyan merev, akár a régi operettben az úgynevezett angol lord*. Valahogy általában lábrakapott az a modor, hogy a színész a színpadon mindenkor, még a legdrámaibb helyzetekben is, rendkívül jólnevelt és fegyelmezett gentleman. A gentleman nagyon kellemes a társaságban, de a dráma indulatait: *a szenvedélyt, gyűlöletet, örömet* — hiszen végtére ezekből áll a dráma —, *lehetetlen ilyen elegáns jólneveltséggel, önfegyelemben ábrázolni! A dráma: megrázó élmény*. Hogyha ezt a színész nem fejezi ki, hanem rábízza a közönségre, hogy az indulatot képzelje hozzá az ő üresen hangzó szavaihoz, akkor *elvész a darab értelme*.

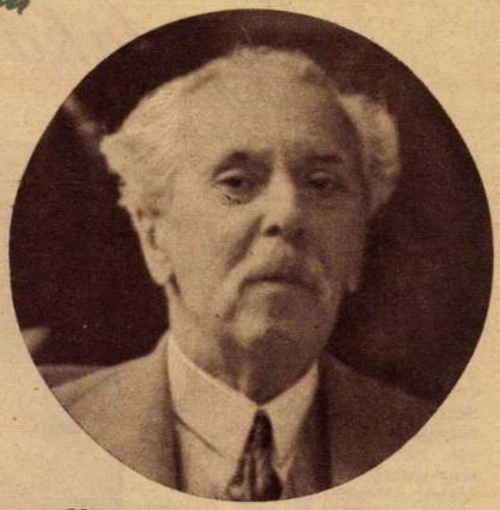

— Mióta van ez így?

— *Körülbelül húsz éve*, vagy talán régebben tapasztalom, hogy ez a játékstílus egyre nagyobb tért hódít és folyton súlyosbodik. *A szerelmes: nem szerelmes, az intrikus: nem intrikus, a jóságos apa: nem jóságos*, a szerző szövegét oly egyformán mondják, ahogy előkelőbb szalónban kell viselkedni, ha nem akar valaki feltűnést kelteni. *Az egyetlen előadóművész ma a rádió sport-szpikere*. Bizonyosan hallotta már, mikor egy futballmecscset konferál, hogy *hogyan lobog amit mond és hogy tudja átvinni izgalmát a hallgatóra*.

— Mi tehát a tennivaló?

— A rendezés feladata, hogy az életig felfokozza a mai játékstílust és *felszabadítsa a színészt abból a reáfagyott kényszerzubbonyból, mely lefogja minden indulatát*.

— Ezt a redukált játékmodort külföldön is tapasztalta excellenciád?

— Igen, ez, sajnos, teljességgel általános, aminek következtében a néző ma lényegesen kevesebbet kap, mint kapott húsz évvel ezelőtt. Persze, nagyon kell ügyelni, hogy *a ripacs túlméretezéseinek hibájába ne essünk*. Hiszen éppen az a művészet, hogy a *ripacskodás és a tapofastílus közötti helyes értéket megtaláljuk*. Az egyszerűség, a leegyszerűsítés csak a legnagyobbak művészete. Ez más művészetnél is érvényes. Ahhoz például, hogy egy piktor odajusson, ahol *Vaszary* volt, arra húsz év munkája és tudása kell. Mert ha egy kezdő akarna olyan egyszerűen és olyan kevéssel festeni, mint ahogy Vaszary festett, az csak értelmetlen színfoltokat rakna egymásmellé. De ugyanúgy van ez a szobornál és minden művészi megnyilatkozási formánál. *Amit Wegenernek, Csortosnak, Vaszarynak szabad, az Pityi Palkó számára tilos*.

*

Megkérem, hogy rajzoljon önmagáról karikatúrát.

— No, ez könnyen megy — mondja mosolyogva és néhány gyors ceruzavonással elővarázsolja saját profilját. **Bella Andor**

Bánffy dúklós gróf

Egy lakás útra kel...

Mire ezek a képek nyomdafestéket látnak, már nem áll semmi a helyén ebben a rendkívül ízléses, sikerült lakásban. Egy szép magyar lány, *Festetics* Izabella grófnő követi férjét, Carlo *Perrone*-t, az olasz diplomatát, a diplomata-feleségek rendeltetéséhez képest, idegen tájakra, ki a nagyvilágba. Csomagolnak, bontogatják az első fészket, ezért sietünk megrögzíteni annak hangulatából annyit, amennyit a fénykép abból megrögzíthet. Sajnos, azonban nem tudja megrögzíteni és visszaadni a kép azt, ami ennek a lakásnak leglényegesebb oldala, hogy a küszöböt átlépve, azt mondjuk — ebben a lakásban *csak* fiatalok lakhatnak! Ha történetesen tévedésből nyomjuk meg a csengőt, nem is sejtve, kikhez nyitunk be — akkor is feltétlenül

Carlo Perrone lakásának nappali szobája

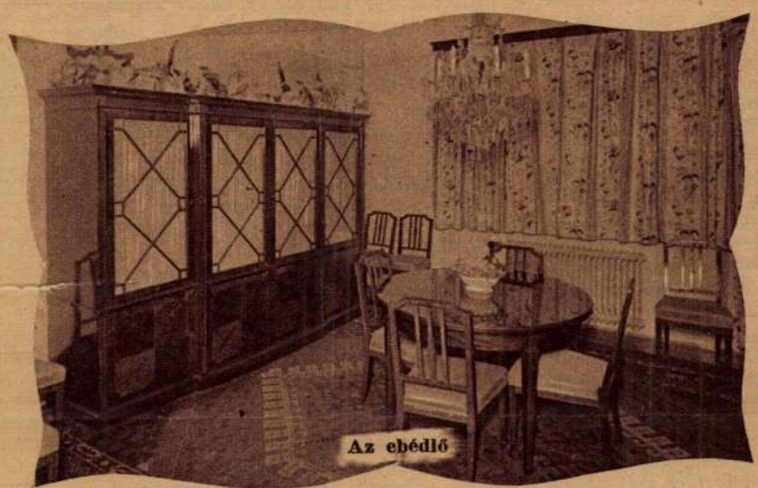

Az ebédlő

ezt mondjuk és nem ám azért, mert minden új és kifogástalan körülöttünk, nem is azért, mintha különösképpen vadul és keresetten modern volna a berendezés, hiszen igen sok szép régi bútordarab van a lakásban. Mert nem kézzelfogható valami tette ezt a pázsitutcai otthont olyan »mai«-vá, fiatallá, hanem az a sajátos csin és ízlés, amit a háziasszony megjelenése is elárul és ami megoldatta vele a lakásberendezés legnagyobb teljesítményét: a lakás teljesen hozzáhangolt a lakóihoz.

Az ici-pici előszobában az egy-két darab bútor és a csipkézett szélű kovácsoltvas falitükör halványzöldre, a reménység színére van festve. Ez a szín, — és nem csalókán — a legszebb reményekre jogosít fel a továbbiakra nézve. A pici hallt jóformán betölti a bárszekrénynyé átalakított tejüveg hátlapú és azon keresztül világított régi tabernákulum. Az ebédlő almazöldcsíkos, verbénamintás chintzfüggönye, melyen lusta méhek duruzsolnak, a legszebb mintájú chintzek egyike. Egy tehetséges szép fiatal lány, *Massirevich* Mutzi tervezte. Ez a függöny, mely a szoba egyik falát fedi és a megszámlalhatatlan sokaságú porcellán madár, mely a kredenc tetejét szállta meg, igen sikerült rendezetlen rendezésben, — kap meg ebben a szobában. A nappaliszobában egy szép, régi, kínai fekete lakkszekrényke ötlik szemünkbe, a padlón nagy fehér jegesmedve, a falon velencei tükör és Batthyány Gyulának a háziasszonyt ábrázoló festménye. Az ülőbútorok fehér kárpitozásúak. A függöny rozsdaszínű, fehérmintás chintz.

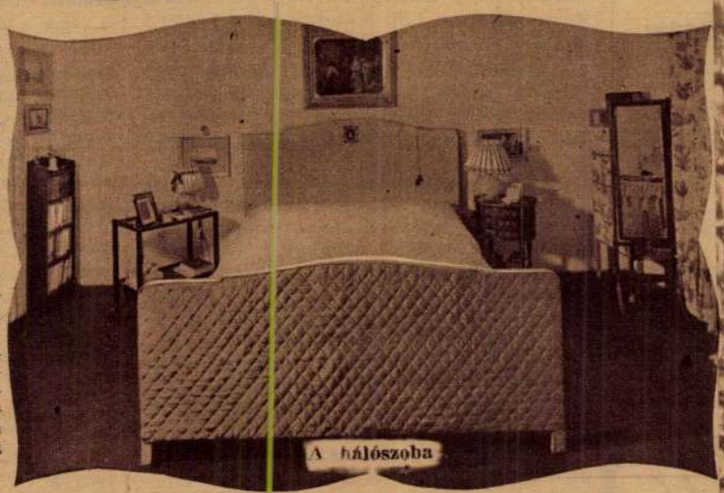

A hálószoba

A hálószoba a legsikerültebb hálószobák egyike. A nagy ágy holdfényszínű halványkék steppelt tafttal van kárpitozva. A sarokban álló csepp toalettasztalnak is ilyen a húzott »szoknyája«. Egy szép, régi fekete lakk nagyszekrény és kis francia rózsafa állványok egészítik ki a bútort. A függöny sárgamintás chintz. Az egész szoba keresetlen és harmonikus. Könnyű róla lakóira következtetni.

Perczel Juliska

A bárszekrény

(Seidner felv.)

Bicikli és strand

az idei nyár két legfontosabb problémája! Ma már a strandok előtt valóságos bicikliparkok állanak, a hölgyek kedvenc közlekedési eszköze lett a bicikli, amely szelek szárnyán repíti őket az üdítő strand hullámos vizeibe. De strandon, biciklin, week-enden, nyaraláson, csónaktúrán, vagy bárhol a mindennapos városi életben is megtalálható a lányoknál, asszonyoknál szépségük hűséges őre, a csodálatos hatású Cyclone cold-cream, amely nélkül ma már okos asszony ki sem mozdul hazulról.

Mindenki tudja, de mégis újra, meg újra a nők figyelmébe kell ajánlani, hogy a városi és vidéki élet, a strandolás, biciklizés, napozás, a week-end ezer veszélyt rejt szépségük legféltettebb dísze, a szép női arcbőr ellen. Ezért kell minden nőnek Cyclone-krémet használni, mert ez megtisztítja a pórusokat, táplálja a bőrt, üdévé és puhává teszi, megóvja a zsiradékhiánytól és kiszáradástól, elősegíti a fontos bőrlélegzést és így kerülhetők el a szem alatt és az arc más részein oly félelmetesen korán jelentkező apró kis szarkalábak, ezek a sok könnyet és bánatot okozó időelőtti ráncok.

A Cyclone-krém nemcsak a gazdag asszony luxuscikke, de a dolgozó nők is könnyen beszerezhetik, ugyanis a Cyclone-krém *rendkívül olcsó, mert rendkívül kiadós.*

Köztudomású, hogy a Cyclone-krém állandó használata minden nőt széppé tesz és ez nemcsak üres jelmondat, hanem egyben valóságos programm is, mert a nők és asszonyok legfontosabb problémáját, az arcbőr ráncosodását szüntette meg és ezzel soksokezer nőt tett már boldoggá.

Magyarországi töltőtelepe: VII. Damjanich-utca 30.

és nyelve, a kingala kereskedői nyelve az egész északi Kongómedencének.

Bangalo *(bungalow)*, az Indiában élő európaiak könnyen épített, szellős nyári lakása, árnyas folyosóerkélyekkel övezve. KÉZ A.

Bangalo

Bangalore (ejtsd: *bengəló'r)*, a britindiai Maisur hűbéres állam második székvárosa, (1920) 119.000 lak. A szűk utcarendszerű, sűrűn lakott óvárosnak sok szép hindu temploma van, ettől D-re van az erőd és arzenál, ÉK-re pedig az angol negyed. A városon kívül vannak a maharadzsa újabb palotái. Selyemipara visszafejlődött, jelentékeny szőnyeg-, arany-, ezüstipara és szövetkészítése. Élénk kereskedelmét vasútvonalak támogatják. Bangalore a legfelsőbb közigazgatási hivatalok székhelye. KÉZ A.

Bangasso (ejtsd: *bàngàsszo)*, 1. Francia Egyenlítői Afrikában, Ubangi-Sári territoriumban levő szultánság, kb. 120.000 lak. — 2. Az előbbi székvárosa a Középsőubangi Mbomu mellékfolyója mellett, 520 m magasságban. KÉZA.

Bangha *Béla (Nagyjókai)*, jézustársasági atya, szül. 1889-ben Nyitrán. Jeles egyházi szónok és apologéta, főtevékenységét azonban a katolikus sajtópropagandának szenteli; ő alapította a *Központi Sajtóvállalatot* és a *Magyar Kultúra* c. havi folyóiratot. Munkái: *Istenhit és istentagadás. Jézus istenségének bizonyítékai. A kat. egyház krisztusi eredete. Jellemrajzok a kat. egyház életéből. Római levelek. A világi apostolkodás kézikönyve. A jezsuita rend ellenségei. Magyarország újjáépítése és a kereszténység. Nagy kérdések útján.* HUSZÁR E.

Bangkok, a hátsóindiai Sziam királyság fővárosa, a Menam torkolata felett, (1920) 628.675 lak. (ebből 198.000 kínai.) A belsővárost 8 km hosszú, 10 m magas kőfal övezi. Kertekben levő házai bambuszból készültek, kőből csak a kolostorok, templomok és a királyi paloták. A kézműiparnak és kereskedelemnek a folyón, bambusztutajokon van a tanyahelye. Legszebb építménye a Vat-cseng pagoda. A külsővároshoz kapcsolódik az idegennek negyede. A belföldi ipar (rizsőrlés) a fahajóépítésen kívül idegen hatásra nagyon visszafejlődött. Bangkok Sziam külkereskedelmének középpontja. Bangkokot 1767-ben a régi fővárosnak (Ajutja) a birmaiaktól való elpusztítása után alapították. KÉZ A.

Könyvtárépület Bangkokban

Bangor (ejtsd: *bengər)*, 1. város Carnarvonshireben (Wales), (1921) 11.029 lak., Wales legrégibb püspöki székhelye, székesegyházát 525-ben alapították. Közvetlen közelében van Penrhyn lord pompás kastélya. A Bangornél torkoló Ogven völgyében fekszenek a Föld legnagyobb palabányái (3000 munkás). — 2. Északamerikai város Maine államban, (1920) 25.978 lak. KÉZ A.

Bangveolo, erősen elmocsarasodott, részben feldarabolódott, csak az esős időszakban összetartozó, 3070 km² nagyságú, középafrikai tó, 1120 m magasságban. DNy-i sarkából a Luapula, a Kongo felsőfolyása, szakad ki. KÉZ A.

Bángya *János* alezredes 1848—49-ben, szül. 1817 dec. 2-án Ajnyón, megh. 1868 febr. 18-án Konstantinápolyban. 1839-ben kilépett a magyar testőrségből és előbb a *Pressburger Zeitung*-ot, később Pesten az *Ungar*-t szerkesztette. A szabadságharcban Perczel, majd Kaziczy hadosztályában vitézkedett. Az emigrációban Párisban és Londonban mint hirlapíró működött. Az orosz-török háború kitörésekor török szolgálatba lépett ezredesi ranggal,

óta birtokán gazdálkodik. Az erdélyi magyar irodalmi, művészeti és kulturális törekvéseknek lelkes támogatója. JANCSÓ E.

Bánffy *György gróf*, főajtónállómester, szül. 1844 jún. 12-én Kolozsvárott, megh. 1929 nov. 16-án. Főiskoláit Budapesten és Berlinben végezte, majd 1875-ig országgyűlési képviselő volt. Ekkor a főrendiház tagja lett. A művészetek és az irodalom őszinte barátja, sok társadalmi és gazdasági egyesületnek elnöke vagy alapítója volt. JANCSÓ E.

Bánffy *János báró*, honvédezredes, megh. 1852-ben. Az erdélyi harcokban tűnt ki 1848—49-ben. Főbb haditettei: a nagylaki román tábor szétverése (okt. 23.), Janku megrohanása Krakkónál, Alsó Fehér megyében (okt. 28.), mindkét alkalommal Bethlen Gergellyel, a csucsai szorosban táborozó magyar sereget háborgató Janku csapatainak szétverése Nagyszebennél (dec. 7.), majd a medgyesi csata első napján (49 márc. 2.) Puchner hadállásának megtörése. A nagyszebeni csata után, a kivert orosz-osztrák hadak üldözésekor, ő űzte ki e sereg maradványait a Vöröstoronyból. Bem bánsági kivonulásakor az elővéd parancsnoka volt. PALÓCZI E.

Bánffy *Miklós*, főpohárnok, pozsonyi főispán. Egyike annak a 47 főúrnak, akik 1459-ben III. Frigyessel szemben Mátyás védelmére szövetkeztek. 1467-ben Mátyást Erdélyben támadóival szemben 200 emberével megvédte. Jelen volt Mátyás cseh háborújában is. Gábor kalocsai érsekkel együtt ő kérte meg Nápolyban Beatrixet feleségül Mátyás számára. TAKÁTS GY.

Bánffy *Miklós gróf*, író és politikus, szül. 1873 dec. 30-án Kolozsvárott. 1906-ban főispán, 1910-ben országgyűlési képviselő lett. 1921—1922-ben Magyarország külügyminisztere volt. 1926-ban tért vissza Erdélybe, ahol a politikától visszavonultan él, irodalommal és művészettel foglalkozva. Mint író korán feltűnik. Első darabját *Naplegenda* címen a Nemzeti Színházban adták. Nagy sikert aratott Attiláról írt színműve, a *Nagyúr* is. Elbeszélései újabban főként az Erdélyi Helikonban és az Ellenzékben jelennek meg. A Helikon kiadásában látott napvilágot *Reggeltől-estig* c. regénye (1927). Ugyancsak a Helikon kiadásában jelent meg 1931-ben *Fortélyos Deák Boldizsár* c. munkája és *Martinovics* c. drámája, mely szintén színre került Budapesten. JANCSÓ E.

Bánffydongó, most *Dângău mare* néven Romániához tartozó kisk. a régi Kolozs vm.-ben.

Bánffyhunyad (jelenleg: *Huedin*), kolozsvármegyei község, a Sebes Körös völgyében, (1920) 4.890 jobbára magyar lak. Bánffyhunyad Kalotaszeg vidékének gazdasági és kulturális középpontja. Élelmes lakossága földmívelésen kívül kereskedelemmel is foglalkozik, különösen jóhírűek marhavásárai. KÉZ A.

Bánffytótfalu, most *Vale* néven Romániához tartozó kisk. a régi Szolnok-Doboka vm.-ben.

Bánfihegy, most Jugoszláviához tartozó kisk. a régi Zala vm.-ben.

Bánfihunyadi *János*, orvos, a londoni Gresham College tanára, szül. 1576-ban Nagybányán, megh. 1646 aug. 28-án Amsterdamban. Angliában szerzett orvosi diplomát, de gyakorlatot nem folytatott, csak kémiával foglalkozott. Sir Kenelm Digby mellett alkémiáskodott és ennek halála után a fenti college tanára lett. Rákóczi György fejedelem a híres alkémistát udvarába hívta, de útközben meghalt. A Nemzeti Múzeum éremtára 69 éves korából való emlékérmét őrzi. BÁLINT NAGY I.

Bang *Herman*, dán író, szül. 1857 ápr. 20-án Alsban, megh. 1912 jan. 29-én Ogdenben (Utah) egy fölolvasó útján. A legkülönbözőbb műfajokban maradandó értékű műveket alkotott. Regényei: *Haablose Slaegter* (Reményvesztett nemzedék) 1880, *Faedra*, 1883, *Stuk*, 1887, amely az akkori kopenhágai, kifelé hivalkodó, belül üres életet gúnyolja ki, *Tine*, 1889, *Ludwigsbakke* 1896. E két utóbbi mű az északi irodalom javából való. Ifjúságának és öregségének a rajza a *Det hvide Hus* (A fehér ház) és a *Det graa Hus* (A szürke ház). Újabbak *Mikael* (1904) és *De uden Fadrelande* (A hazátlanok) 1908. Az utóbbi a művészélet magányosságának és kivertségének a rajza. Jóllehet irodalmi munkásságának legbővebb és legjava termése novella, mégis Bang a háborúelőtti évek egyik legmélyebb érzésű lírikusa. Irt egy drámát is, *Ellen Urne* (1885) és néhány kötetre való kritikai értekezést, *Realismen og Realister* (A realizmus és a realisták) 1880, *Kritiske Studier* 1880, *Herhjemme og deruden* (Itthon és külföldön) 1881. Magyar nyelvre is több művét fordították. MEZEY D.

Bang *Nina*, a dán szocialista nők vezére, az első nő, kit miniszterré neveztek ki, szül. 1866 okt. 10-én Kopenhágában, megh. 1928 márc. 26-án u. o. 1913-tól 1917-ig a kopenhágai városi képviselőtestület, 1918-ban a Landsthing (dán szenátus) tagja lett, 1924 tavaszától 1926 decemberéig a szocialista Stauning-kormány közoktatásügyi minisztere volt. BALLA M.

Bangala (bánkára), rabló bantunéger törzs a Felsőkongó mellett. Kereskedelmére nézve legjelentékenyebb a Kongó állam népei között

Gutenberg Lex. T. K.

Bánffy Miklós gr.

Gyóni Géza

Kertész K. Róbert

Kós Károly

Lechner Jenő

Pogány Móric

Nincs cím

Az Érdekes Újság

1917. jan. 8. (A koronázás, arcképek és képekkel.)

Kispesti népkot. III. 179

de a győzelmes hős ujabb, emberségesebb s a haladottabb kor szellemének megfelelőbb társadalmi rendet is létesít.

A szerző, noha az emberiség haladásáról ír s egy avált világgal szemben egy új világ dicsőítésére vállalkozik — a mit a «Naplegenda» allegórikus czímmel is éreztetni akar — mégis kissé pesszimisztikusan fogja fel a művelődés fejlődését. Csak azt festi, hogy az erősebb legyőzi, leigázza, eltapossa a gyengét, — de nem érezteti, hogy mind e borzalmon keresztül, mint működik az emberben öröktől fogva élő hatalom: a szeretet.

Természetes, hogy alapgondolatához s irányzatához képest a műben szereplő alakokat is túlságosan sötét színben tárja elénk. A kőkornak embere, a kegyetlen *Ijjas*, a mint elöregedett nejét szolgájává alacsonyítja, s annak nevelt leányát a maga nejévé teszi, a mint irgalmatlanúl lealázza azt, a ki hajdanában boldogította, — továbbá lealázott párja, *Ünő*, a ki mindennek daczára imádatszerű hűséggel csüng zsarnoki urán, — nagyon is sötéten festett ala-

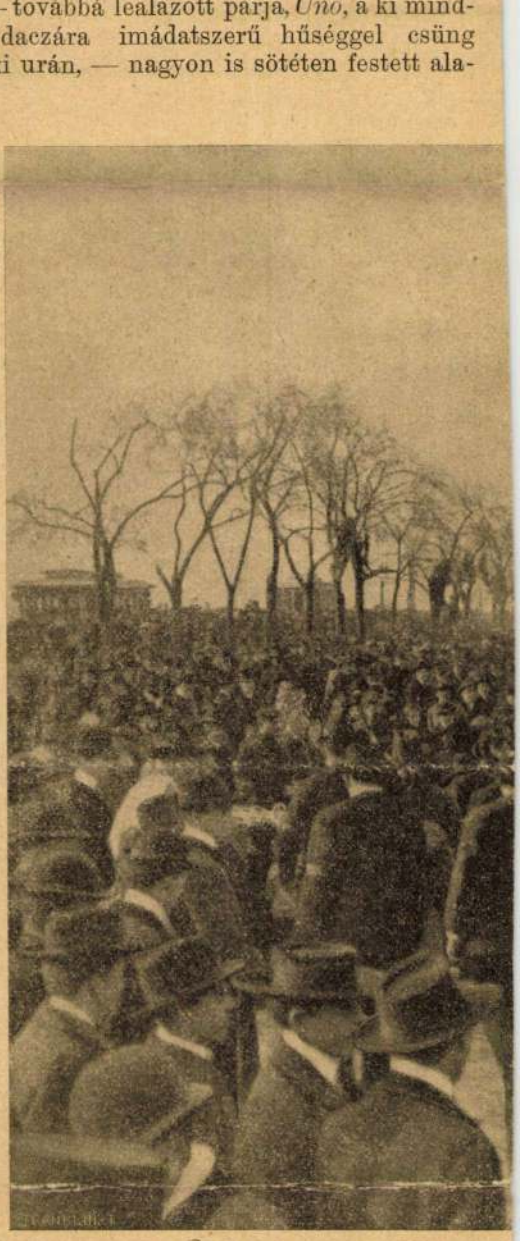

MU

kok. Velük szemben az ifjú pár, a szőke *Virágszál* és a szintén szőke *Nap* hős, a kiknek szőkesége is egy magasabb fejlettséget akar jelképezni, ismét csak az érzékies vonzalom, az erejével uralkodó férfi-kar s a meghódoló gyöngeség képét tárják elénk.

De mondhatjuk, hogy a mi sötét kép van e szinműben: az a szerzőnek inkább elméletében rejlik; — ellenben a képzelő erő, szinpadi jártasság, a tudományos kérdésnek poétikus alakban való szemlélhetővé tétele mind a szerző érdeme. Határozott érdeme, hogy a közönséget eszmélkedésre kényszerítette s a bálvány ledöntésének jelenetével magasabb belátásra is vezette.

A szinház nem minden tekintetben felelt meg a mű eszmei czélzatainak. A művészek — különösen Jászai, Márkus és Beregi — ugyan kiváló alakításokat nyujtottak, de a rendezés, különösen a bálvány-imádás bemutatásakor annyira túlhajtotta az ősemberek darvini eredetét, hogy egy pillanatban csaknem koczkáztatta az est sikerét. A szerzőt zajos tapsok és éljenek szólították a lámpák elé.

Palágyi Lajos.

Bas. Nyb. 1907

OLOGIA. 2 VOLS.

AGYAR FÖLDMIVELÉSÜGYI MINISZTERHEZ.

NAPLEGENDA.

— Gróf Bánffy Miklós színműve. —

Az átlagos színpadi termékektől eltérő, nemcsak érdekes tárgyával s korával, hanem a benne kifejezett gondolatokkal is figyelmet keltő színmű került e héten a Nemzeti Szinházban bemutatóra. S bár a szinház a hétnek bemutatókra legalkalmatlanabb hétfői napján adta először a művet: e körülmény mit sem vont el az irói világ érdeklődéséből. S erre a szinmű irója mindenesetre igényt tarthat. Szokatlan már az a technikai készség is, a melylyel cselekményét fölépíti, de még szokatlanabb, hogy nemcsak szinpadi hatásokkal dolgozik, hanem mondani valója is van.

A szerző kétségtelenül sokat foglalkozott a tudomány napjainkban annyira népszerűvé vált ágával: a művelődéstörténettel s a társadalmi fejlődéstannal. A legnagyobb hatást reá kétségtelenül *Darvin* és *Spencer* fejlődéstani elméletei gyakorolták. A létért való küzdelmet mutatja be, de az egyének küzdelmében nemcsak egyének, hanem egész művelődéstörténeti rétegek harczát állitja elénk jelképes módon. Jelképesnek mondjuk e módszert azért is, mert — bár a mű cselekménye a kőkorszakban játszódik le s azt mutatja be, hogy az emberiség egy magasabb foka, a bronzkorszak, miként győzedelmeskedik az alantasabb felett — e győzelem képletes módon általában minden fejlettebb korszaknak minden elmaradottabb fölött való diadalát tárja elénk.

A szerző e gondolatára nincs észrevételünk, sőt szerencsés és szinpadon hatásos ötletnek tekintjük azt a jelenetet, midőn a mű hőse, a fejlettebb bronz-korszak daliája, széttördeli a visszataszító bálványképet, a melyet az elmaradottabb kő-korszak bárdolatlan fia állított. Ez a bálványrombolás valóban hatásos mód a művelődés haladásának megérzékítésére.

De a művelődés fejlődése nem merül ki abban, hogy az erősebb fegyverzethez, gyilkolóbb eszközökhöz jutott ember legyőzi a kezdetlegesebb harczi eszközökkel biró embert. Nem merül ki abban sem, hogy a győztes ledönti a fejletlenebb barlanglakónak bálványát. Az sem tárja fel teljesen a magasabb művelődési fok diadalát, hogy az elmaradottabb ember neje és szolganépe miként felsőbb lény előtt borúl a győztes lábai elé. Mindez ugyan megtörténik, valahányszor új korszak következik be az emberiség haladásában: de ezenkívül még egyéb is történik, a mit pedig a szerző művében nem mutatott be.

Mert a fejlettebb ember ugyan ledönti a barlanglakó kezdetleges bálványát, — mint e mű hőse teszi — de a ledöltnek helyébe valamely tisztultabb elmélkedésre való felsőbb lényt állít. A modernebb gyilkoló technika ugyan diadalmaskodik az elavult fölött: — de e modernebb technika nemcsak a gyilkolásra alkalmasabb fegyvereket, hanem a gazdasági jóllét emelésére, a közjó előmozditására használhatóbb szerszámokat is talál fel. A legyőzött fél neje és háznépe ugyan meghódolhat a győztes fél előtt: —

Magyar írók otthonukban

Bánffy Miklós grof, „A Nagyúr" szerzője

Kisbán Miklós

Kisbán az *Uj Idők* hasábjain kezdte meg pompásan és merészen lendülő írói pályáját. Olvasóink bizonyára élvezettel emlékeznek még vissza a lapunkban megjelent Kisbán-novellákra. Azokban új hang szólalt meg, mint mindig, ha eredeti tehetség jut szóhoz; kezdettől fogva csodálatosan egészek, készek és magukban befejezettek voltak, mint egy ujonnan fölfedezett naprendszer apró bolygói. Kisbán a kisérletezéseit és tanulmányait rejtett lelki műtermében végezte, a nyilvánosság elé már eredményeket hozott. A novellái eredetiség, jellemző erő, humor és szingazdagság dolgában a magyar irodalom legjobb elbeszélései mellé állíthatók. A megírás módszeréből kitetszett, hogy Kisbán a renaissance-mestereknek nálunk oly ritka becsületességével és odaadásával dolgozik. Első drámai kisérlete a *Naplegenda* volt, igen merész és mély perspektiváju költemény, amely a Nemzeti Színházban került előadásra és Kisbánt minden hozzáértő szemében nagy írói diadalok várományosává tette. Legújabb művét, *A Nagyúr*-at, már magasra csigázott igényekkel vártuk. A Nagyúr nem bizonyult annak, amit színpadi *sláger*-nek szokás nevezni, de ez nem A Nagyúr, hanem a színpad baja, nem a Magyar Színházé, mely a darabot előadta, hanem egyáltalában a színházé, mely naiv és nyers eszközökkel kénytelen mély és finom költemények előadására vállalkozni. Ez a színmű sokkal előbbkelő és jobbhiszemű költői munka, semhogy ravaszul számba tudná venni és ki akarná uzsorázni a színi hatás raffinált és mégis mindig naiv fogásait. A Nagyúr szerzője irásközben nem látta a színpadot, hanem az alföldi nagy rónát, amely fölött viharos felhők vonúlnak és nem is gondolt színészre, hanem Attilára, a húnok démoni módon titokzatos urára. Kisbán egy lépéssel sem ereszkedik le a tömegizlés lapályai felé, hanem elvárja, hogy a közönség jöjjön utána az ő fellegvárába. Bár a darab szemmel láthatólag megveti a mesterség fogásait, mégis teli van megragadó hatásokkal, de ezek nem a technika, hanem a költészet hatásai. Csak költő tud ilyen mélységes perspektivát adni a festett vászonfalaknak, csak költő képes arra, hogy a népvándorlás zavaros hullámait végighömpölygesse a színpad keskeny deszkáin. És nagyszerű ennek a színdarabnak a magyarsága. Ezt a darabot így csak vérbeli magyar író írhatta meg. A Nagyúr a nemes turáni faj titáni képviselőjének apoteózisa; a tragédia levegőjét tüzessé és ragyogóvá teszi az író pompás fajkevélysége. Midőn Mikolt hercegnő „a tudás nélküli barbároknak" nevezi a húnokat, Attila — a szerző utasítása szerint *könnyedén mosolyogva* — így válaszol neki: „Csak uralkodni tudunk . . ." Az aranyfényü, „nőstény-lelkű", önmagával meghasonlott, babonás és spekulativ kultura tehetetlenül vergődik a pogány pozitivizmus lábai előtt. Nagy erkölcsi hasznára volna a magyar irodalomnak, ha ez a pompás és magyarságában oly előkelő színmű megtalálná útját a külföldi színpadok felé. Kisbán Miklóst „polgári" nevén gróf Bánffy Miklósnak hívják. Ő az állami színházak kormánybiztosa. Fényes és csodálatosan sokoldalú tehetségeinél fogva, — amelyek között nem utolsó az, hogy ő ma az ország legzseniálisabb torzképrajzolója, — ma a magyar társaság egyik legérdekesebb tagja.

Uj Idők 1913. I.

A magyar trón legifjabb várományosa: Ferenc József Ottó kir. herceg, Károly Ferenc József kir. herceg és Zita hercegasszony harmadfél hónapos fia

Egy körorvos följegyzései

Irta FARKAS PÁL

IV.

Január 3.

Ladnócon újra kitört a polgárháború. Ebben a pillanatban a ladnóci intelligencia tagjai alig beszélnek egymással, de annál többet egymásról. A főszolgabíró állandóan magával hordja vadászpuskáját, mert azt állítja, hogy az ember sohasem tudhatja, hogy manapság mikor van szüksége erre a hű fegyverre. Evesits László, a kirendeltség vezetője viszont két pár párbajpisztolyt hozatott Pestről és most naponkint célba lő egy lövöldévé átalakított pajtában. A kaszinóban pedig odanyilatkozott, hogy vannak emberek, akiket egész passzióval lőne le és őszintén gyönyörködnék abban, hogy az illetők hogyan ruliroznak, mint a nyulak.

Mindezen izgalmas és fenyegető készülődést a szanatóriumi estély okozta. „Ladnóc társadalma impozáns hangverseny és táncmulatság kereteiben akar hadat üzenni a tuberkulózis romboló szörnyetegének." Igy kezdődött az a nem mindig kifogástalan ortografiával irott körözvény, amelyet a főszolgabíró hajdúja a föntemlített intelligencia tagjaival egymásután aláiratott. Az irat utolsó mondata különben alakuló ülésre hívta meg a „minden szép, nemes és fennköltt iránt érdeklődőket" a főszolgabíró irodájába.

Az első ülés minden különösebb baj nélkül múlt el. Mindenki természetesnek tartotta, hogy az ünnepély főrendezője csak Szedlacsek lehet és ezért egyhangú lelkesedéssel őt választották meg. Szedlacsek társadalmi poziciója ugyanis a Regina-eset óta nagyon megizmosodott, még pedig nemcsak Ladnócon, hanem a megyei székvárosban is. A hölgyek leplezetlen érdeklődéssel tekintenek a fiatal csábító felé, akinek személyeért egy szép zsidó leány előbb megszökött és később meg is ölte magát. Főleg az öngyilkosság keltett kellemes szenzációt. Ennek a szenzációnak hatása alatt Brugó Daisy kisasszony, a székvárosi malomtulajdonos és szeszgyáros leánya úgy találta, hogy Szedlacsek volna az alkalmas férfiú, aki az ő komplikált lelkét teljesen megértené. Négyoldalas levélben fordult tehát hozzá és fölszólította, hogy a székvárosi megyebálon föltétlenül jelenjen meg. Szedlacsek eleget tett ezen szeretetreméltó meghívásnak és Daisy kisasszonnyal táncolta az első és második négyest, a szupé-csárdást és a kotillont. A malompapa ugyan rosszalólag csóválta a fejét, de leányának fenyegető pillantásaitól hipnotizálva mégis meghívta a szerencsés Szedlacseket.

Mindezen részleteket a szolgabírótól tudom. Ő tájékoztatott az alakuló ülésről is, mert én ismét magamra vontam a ladnóci intelligencia jogos haragját és nem jelentem meg. Ha nem volna köztudomású dolog, hogy a karácsonyi ünnepeket Volóczy bárónál töltöttem, valószínüleg újabb társadalmi bojkottban volna részem, így csak a hölgyek fordítják félre a fejüket, ha a ladnóci főutcán történetesen találkoznak velem.

— Szedlacsek ezek szerint nagy partit fog csinálni, — konstatáltam, miután a szolgabíró beszámolt tapasztalatairól.

— A nagy parti annyira biztos, hogy Szedlacsek már eszkomptálhatja Daisyke hozományát, — vélekedett a szolgabíró. — Ismerem a vidéki leánynak ezt a kellemes fajtáját. Az apja még ingújjban ebédel és titokban trébert iszik, ő pedig egy harmadrendű drezdai nevelőintézetben rajongott néhány színészért és olvasott el néhány modern regényt. Az ő szemében Szedlacsek az „Übermensch", aki korbáccsal üti a nőt és ilyenformán hihetetlen szenzációkat nyújt. Biztosan hozzá fog menni. Azután biztosan ott is fogja hagyni. De közben Szedlacsek majd elkölti a fél hozományát.

— Tiszta szívből kívánom neki ezt a meglepetést. Igaz, hogy Szedlacsek számára is van egy titkos jókívánságom.

A szolgabíró vállat vont.

— Ön nagyon szigorúan ítéli meg az embereket, doktor úr. Ez a Szedlacsek nem jobb és nem rosszabb, mint a többi.

Nem vitatkoztam vele. Miért is vitatkoznám? Nem fogom meggyőzni és különben is... még ha meg is tudnám győzni... olyan mindegy. Olyan nagyon mindegy.

— — — — — — — — —

A rendezőválasztáson tehát még nem történt baj. Annál nagyobb baj történt a „Hungária álma" cimü élőkép szereposztásánál, amely az előzetes programmban mint az estély úgynevezett clouja szerepelt. A főszolgabíróné ugyanis úgy találta, hogy társadalmi állásánál fogva kizárólag ő alkalmas Hungária nemtőjének megszemélyesítésére. Kiderült azonban, hogy Sárkány Valéria kisasszony, az új tanítónő, teljesen más véleményen van. Ezen más véleményt Evesits László

Bánffy Miklós gróf

Az Ember tragédiája a szegedi Dóm-tereu, fenti rendezésében.

Pásztortűz
1934. 375, 376. l.

BÁNFFY *Miklós gróf.* * Kolozsvár 1874 dec. 31. Író és dekoratőr, aki főként operai díszletterveivel és kosztűmjeivel ért el sikereket. 1922-ben a Nemzeti Színház és az Operaház intendánsa lett és jótékonyan, szabadabb fejlődési irányok felé befolyásolta az Operaház akkor még egészen naturalisztikus díszletfestészetét. Kisbán Miklós néven drámákat is írt, amelyek közül a „Nagyúr" és a „Naplegenda" értek el sikereket. 1923—1927. az Orsz. Képzőművészeti Tanács elnöke.

E. G. I. 69. P.

1835: XI. 35. *D. Dominichino:* Loth und seine Töchter. — 1844: XI. 35. *D. Zampieri Dominichino:* Loth und seine Töchter. — 1865, 1866, 1867, 1869: XIII. 25. *D. Zampieri Dominichino:* Loth és leányai.

b) Az Orsz. Képtárban. 1871: XIII. 25. *D. Zampieri Dominichino:* Loth és leányai. — 1873: XIII. 25. *A. Vaccaro:* Loth und seine Töchter. — 1876, 1878, 1879: VIII. 270. *D. Zampieri Dominichino:* Loth és leányai. — 1881: 726. *A. Vaccaro modora:* Tájkép. — 1888: XVI. 541. *A. Vaccaro követője:* Lóth és leányai. — 1896, 1897: XVI 541. *A. Vaccaro követője:* Lóth és leányai. — 1897: XVI. 541. *In der Art des A. Vaccaro:* Loth und seine Töchter. — 1898: XVI. 541. *A. Vaccaro* (manière de-): Loth et ses filles. — 1901, 1904: XVI. 541. *A. Vaccaro követője:* Loth és leányai.

Bánffy Miklós gróf

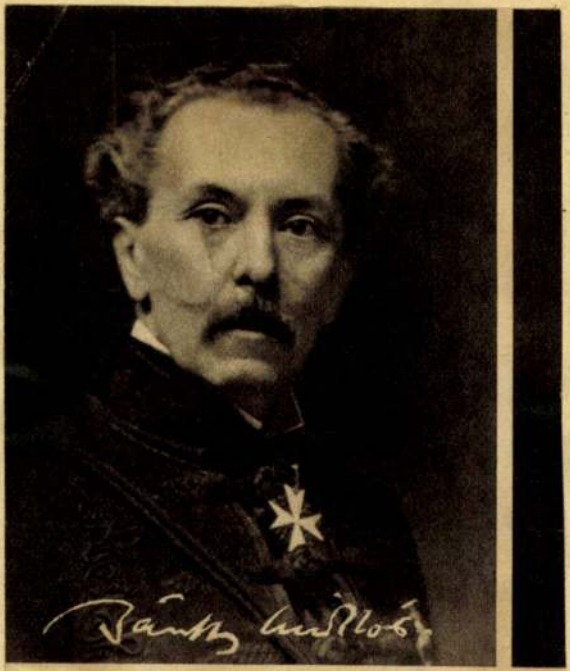

Erdélyi Figyelő - 1937 I. 9-10 sz.

ER

Az Erdélyi Figyelő ezidei kar
olvasóinknak. Ezek közt is eg
amelyet ezzel a számmal elkez
az írókat, akiknek műveit ma
a képek ábrázolnak, mind jó isn

GRÓF BÁNFFY MIKLÓS (* 1873),

WENCZEL LAJOS

MARGITTAI ZSIGMOND

ÉS NEJE EZUTON ÉRTESITIK, HOGY

GYÖRGY

GYERMEKÜK A II. KERÜLETI ANYAKÖNYVVEZETŐNÉL HÁZASSÁGOT KÖTÖTT

BUDAPEST, 1914 AUGUSZTUS HÓ

ANDRÁSSY-ÚT 188. SZÁM

ter, az Operaház intendánsa. A háború után Erdélyben telepedett meg, az Erdélyi Helikon főszerkesztője lett s vezető részt vállalt az egyházi közéletben is. Legújabb műve a *Megszámláltattál... és hűjával találtattál* c. monumentális regénye.

*

Bánffy Miklós gr.

wód

Teja Géza: Bánffy Miklós emlékirata – Erdélyi Helikon 1937. 557. l.

Az ifjúság hábos, szúrcsi friss levével.

TOMPA LÁSZLÓ

Lövés, — hökken meg egy pillanatra, de már egy másik pillanatban veszi is egyenesbe a hegyet.

Nagy az Andrenyásza, sűrű s meredek. Csak akinek volt már dolga vele, csak az tudja, micsoda nehéz benne meglelni egy lövést, aki csupán egy pillanatig szólott valamelyik katlan mélyiben s utána a csend belepte a nyomát. Merő véletlen volt, hogy Marci ott bukkant Grigorásra egy pojána sarkán, mikor éppen gyötrődött a szarvastehénnel, hogy a sűrübe behuzza. Úgy el volt foglalva a maga gondjával, hogy meg sem látta Marcit, midőn melléje lépett.

— Hát meglőtted-é, Grigorás? — kérdezte tőle a futástól kifulladt szóval, de már akkor két puska volt a kezében, nem egy, mert hogy a Grigorás puskáját is felszedte a földről.

— Én nem lőttem, — szabadkozott nekisápadva a másik s még mosolygott is, mint akinek tréfán az esze.

De sötét volt a Marci képe igen erősen. Fujtatott a mászástól s nyakán kidagadtak az erek.

— Hát ez meghótt, — rugta meg az elnyult állat fejét, — de a puskád is meg.

Azzal csak fogta az elkobzott jószágot, odaszorította a csövét két surgyé fenyő közé s nyomott egy derekasat rajta.

BÁNFFY Miklós
Kolozsvár, 1873. december 30.–Budapest, 1950. június 5.
Autodidakta, grafikus, író stb.

Banner Erdély

semmiképpen nem a figyelembe
ebb vagy nagyobb számát, illetve
k négyzetkilométereit. Nem is vala-
válóság mércéjét tekintjük mérvadó-
v alapon mérlegelve, mely alkotások
az egyetemes szférába való "fel"-
ényünk szerint az egyetemesség nem
valitása, hanem a művészettörténeti
amzője. Winckelmann óta beszélünk
téről, s ennek a megközelitésnek
az, hogy a művészet hogyan jele-
sait, erkölcseit, "faji"-nemzeti,
óta minden művészettörténetirásnak
nt pl. a kulturtörténeti, szellem-
ntörténeti stb. szempontu irány-
jadóan, mint az u.n. formaliszti-
ben - a művészeti stilusnak ez a

BÁNFFY MIKLÓS

Kós Károly: Életrajz. Bp. 1991. 172–179.

62,
8
– – – – Szt. Márton-oltár 249
– – – sírkövek→Orbán-torony
– – – ötvösművek 248
– – – – kereszt 248
– – – – úrmutató 248, 736
– – – casula→Budapest, MNM
– – Szt. Mihály-kápolna 198, 210, 317, 427, 456, 539, 540, 830, (425), (522/3); K: 478–79, 482–85
– – – Augustin Cromer sírköve 695
– – – Fájdalmas Krisztus-szobor→Szt. Erzsébet-templom
– – Szt. Miklós ferences templom 149, 549–551, 845, (552/2); K: 1068–72
– – Szentlélek-ispotály 317
– Madonna-táblakép →Budapest, MNG
– Archiv Mesta Košic
81, – – Kassa 1. címereslevele (1369) 630
– – Kassa 2. címereslevele: Insignia Nr 2. 623, 624, 630, 730, 856; K: 1442
– – Kassa címereslevele, 1453: Insignia Nr 4. 730; K: 1834
– Orbán-torony, sírkövek 128, 337, 339, 462, 821, 849
– – András, 1374. 459
– – Erzsébet (1362) 459
– – ismeretlen (1372) 459; K: 624
– – ismeretlen K: 1225
– – Jacobus Polonus (1378) 459, 541
– – Katalin, Jakab anyja (1375) 459, (586/1); K: 630
– – keresztes sírkő K: 628
– – keresztes-címeres sírkő K: 629
– Východoslovenské Muzeum
– – Ábrahámfalva, Madonna 343–344, 822

Bánffy Miklós gr.

bő életrajzát

lásd

Nemzetgyűlési

Almanach

1922 – 1927.

204 – 206. l.

DOSZKÁR JÁNOS és FERENC

B. U. É. K.

IRODA: IV. VERESS PÁLNÉ-U. 40.
TELEFON: 117-04.
IPARTELEP: IX. MÁRTON-U 3/b
TELEFON: JÓZSEF 853.

Bánffy Miklós gr
Erod

Erdélyi Szépmíves Céh
Emlékkönyve.
Kolozsvár, 1934

Bánffy Miklós gr.

Irod.

Szalatnai Rezső:

Magyar Salzburgról.

Forum

1934. 290. l.

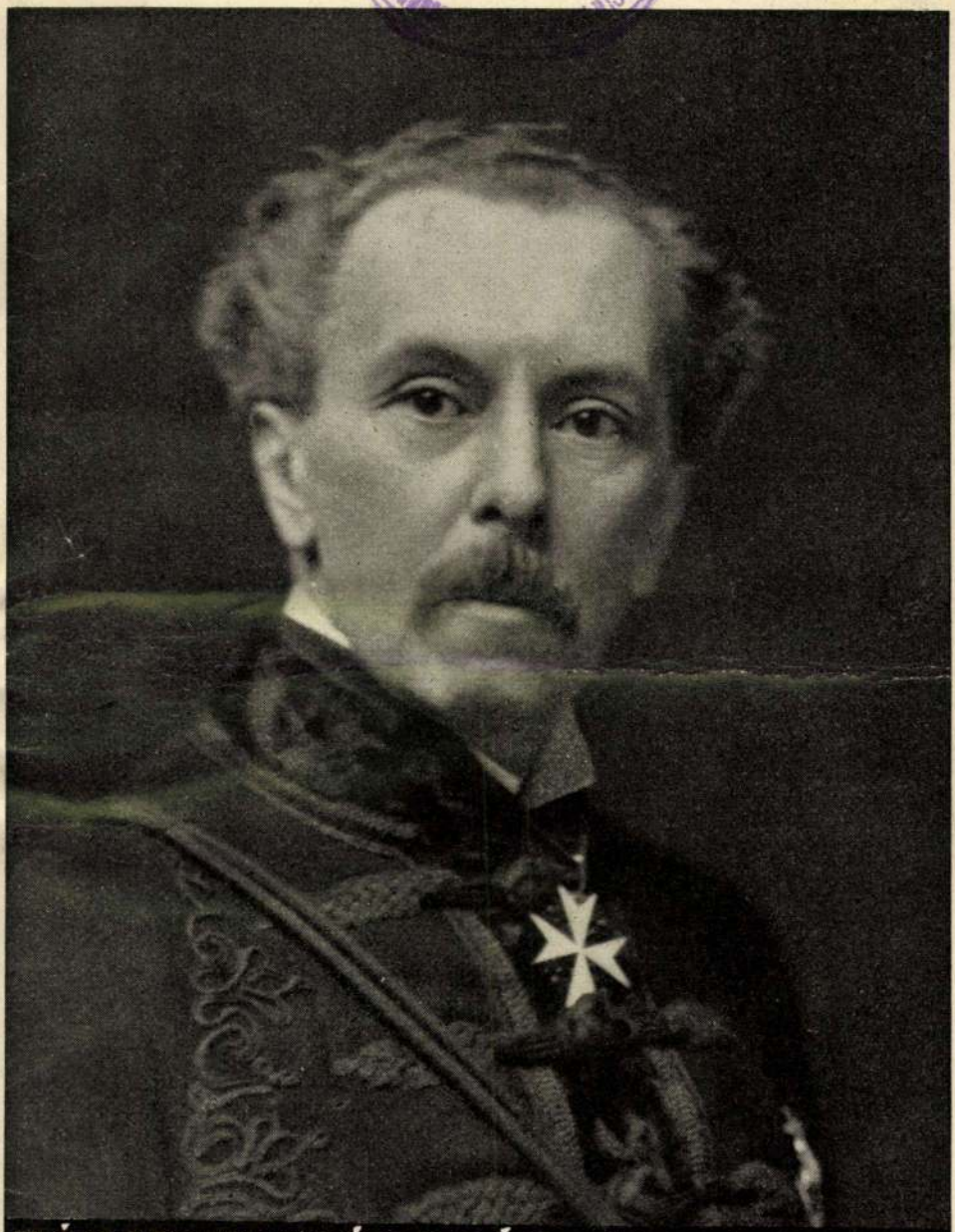

BÁNFFY MIKLÓS GRÓF *uj regénye*

„Megszámláltattál..”

Bánffy Miklós gróf új regénye

Bánffy Miklós gróf új regénye egy változatokban és művészi élményekben dús élet egyik legnagyobb alkotása; szerzője végigjárta szinte minden útját a Művészetnek és Közéletnek. Fínom élű politikai elme, egyik legnehezebb korszakában képviselte Magyarországot a külügyminiszteri székben; mint művészetpolitikus, az Opera és Nemzeti Színház intendánsaként működött. Jellegzetes erdélyi fejét ott lehetett látni minden országos eseménynél, akár a parlamentben, akár a színházak première-jein, vagy a társadalmi élet hullámzásában.

De a közéleti ember, a politikus és vezető mögött egy másik Én rejtőzik: Bánffy Miklós, a művész. Nyugtalan, kereső lélek, szellemi utóda a régi erdélyi ezermestereknek: festő, rajzoló, színműíró, ötvösműtervező, színpadi rendező (azt hiszem, nem kell külön említeni az Ember tragédiája európai értékű szegedi nyiltszínpadi rendezését) — és mindeneknél előbb: író, kit ő legtöbbször a Kisbán Miklós átlátszó álnév mögé rejtett. — Az irodalom, a regény az, ahol leghatározottabban tudja megragadni önmagát, s magán keresztül az eleven világot. A művészi megszólalások e legnehezebbike izgatja igazán mélyen a benne rejlő alkotót; természetes, hogy a legnehezebb módot választja önmaga tökéletes kifejezésére. Abban a hatalmas orkeszterben, amit az erdélyi regényirodalom alkot, talán övé a leghibátlanabb, legművészibben tiszta hang. Nagy verve-vel megírt, sokszor majdnem bizarr színművei, *Naplegenda, Nagyúr, Az erősebb, Maskara,* és gazdag történelmi drámája, a *Martinovics* jelzik drámaírói tevékenységét; míg a próza terén *A haldokló oroszlán* kötetének remekbe ötvözött elbeszélései, *Reggeltől estig* című, ellenállhatatlan művészi erővel megjelenített regénye, a magyarság legküzdelmesebb esztendeiről szóló hallatlanul érdekes memoárjai *(Emlékeimből),* a renaissance-zamatú, de mégis modern tökéletességgel megírt novella-sorozat, a *Fortéjos Deák Boldizsár Memoriáléja,* mind egy-egy prizma-oldalát csillantják meg írásművészetének. Most egységes fényben, de ennek a fénynek ezer meg ezer változatát megtörve és átbocsátva, egy mindent átfogó szellem életműveként áll előttünk nagy epikus regénye, nemcsak az erdélyi, hanem a magyar összirodalomnak is eddig páratlan alkotása: a *Megszámláltattál.*

Megszámláltattál..

A nagy háború előtti Erdély világa — akkor is, most is különösen érdekes világ — nyílik ki előttünk ebben a regényben. Arisztokraták, dzsentrik, városkák polgárai és havasi favágók, székelyek, magyarok, románok — eleven alakok nyüzsgő kaleidoszkópja tárul ki előttünk. Maga Erdély, az erdélyi társadalom a hőse ennek a regénynek; s ezek megszemélyesítője a két főalak, Abády Bálint gróf, a modernül gondolkodó, de tradícióihoz hű fiatal politikus, és kissé bohém, talentumos unokatestvére, Gyerőffy László gróf. Ők képviselik ezt a történelmi korszakot, minden erényével és hibájával egyetemben. Rajtuk keresztül alakul a háborúelőtti Magyarország — és a „szűkebb haza", Erdély — igazi képe.

A regény kezdete egy nagyúri névnap remekbe foglalt képe; felvonul itt mindenki számottevő — nagyszerű portrék és tökéletes skiccek váltogatják egymást, alakok forognak és elevenednek a vidéki kastély őszi hátterében. Pompás nyitánya ez az eleven galéria az egész műnek, egy füst alatt bemutatva leendő ismerőseinket. S itt indul meg az a meleg, hullámzó szerelmi történet, amelynek Abády Bálint és Milóth Adrienne a hősei, s amely az egész regény legzengőbb alaphangját adja. Ezen a szerelmi történeten át ismerjük meg igazán az erdélyi kastélyok és tanyák életét, Kolozsvár pezsgő, vidám társadalmi világát, s mindezen keresztül azt a különös, mindig érezhető bensőséget, amely az erdélyieket összefűzi. Hegyeik között valahogy közelebb jutnak egymáshoz, emberibb távolságra — nagy családnak tűnnek fel a változatos és mégis-egy alakok.

Szinte öntudatlan kontraszt ehhez a szoros és együttes erdélyi élethez képest az a kép, amelyben a szerző a magyarországi — főleg budapesti — világot festi. Itt már kitágulnak a dimenziók, távolabbak az emberek és nagyobbak a társadalmi

különbségek. Ez a rész is szerelmi fonálon fut végig: Gyerőffy Lászlónak és egy Kollonich hercegleánynak szerelmén. S kerete ennek az egész nagystílű magyar élet: fácánvadászat, tavaszi futtatás, a Park-Club zajos lüktetése, s mindezek mögött az a vad, szenvedélyes politikai küzdelem, amely akkoron viharzott, főleg Tisza István személye körül.

Az akkori magyar világ minden rétege megnyílik ebben a hatalmas erejű írásban: gazdag, eleven, széles mederben hömpölygő élet — de már ráveti árnyékát az elközelgő nagy világégés; az alakok gondolatai mögött ott lappang az a sejtett érzés, hogy mindez egy diadalmas, de már-már letűnő kor utolsó káprázata és csillogása.

A hatalmas koncepció bravúros írói megoldása mellett külön színeket jelentenek az egyes részek poétikus szépségei. A kolozsvári farsang, Abády havasi kirándulása, a nagy vadászat Kollonichéknál, Adrienne búcsúlevele, — mind, mind külön gyöngyszemek a regény füzérjén.

Apró képek és széles ecsetvonású, átfogó korjelenetek építik fel ezt a regényt több mint regénnyé: eposszá, korának, az elmult nagy Magyarországnak ragyogó eposzává.

•

A következő szemelvény a „Megszámláltattál..“ egyik legérdekesebb részlete.

csöndet. A kastélyudvarról hangzott. — Csing! láng-láng! — Csing! láng-láng! szólt a csengetyű ütemes ismétlésben. A vacsora közeledtét hirdette.

Visszafordultak.

Bálint és László futólépésben siettek el, mert még öltözködniök kellett, készen lenni, egy félórán belül.

A többiek lassan visszasétáltak a ház felé...

III.

Az emeleti nagyteremben, mely kettészelte az egész épületet, óriási asztal volt terítve. Vagy negyvenen ültek körülötte.

A háziasszony a rézfedelű erkély oldalán, a háziúr ott messze a külső udvarfelőli balkon-ajtónál.

Az idősebb vendégek kor és rang szerint ültetve. Csak egy kivétel történt. A főispán Laczók Jenőné mellett jobbfelől ült, tehát a legelső helyen, dacára, hogy az öreg Kajsza titkos tanácsos és sokkal idősebb is nálánál. Mégis balról tették. De így volt ez jól. Kis Péter főispán nem lévén „közülünk való ember". Ezt az idegen voltát hangsúlyozták azzal, hogy úgy megtisztelték.

A főispán persze nem is sejtette a megkülönböztetés okát és nagyon hálás volt emiatt és azért is, mert az Ida-napi ebédre egyedül őt marasztották a délutáni politizálók közül. Ez végtelen jól esett az ő hiúságának. Föl is tette magában, hogy szép pohárköszöntőt fog kivágni, hadd lássák azok a mágnások mit tud ő! — és most azon töprengett, micsoda szellemességgel kapcsolja össze a háziasszony keresztnevét, Idát, és milyen szójátékot faragjon belőle. Ezért hallgatagon ült és maga elé bámult.

Mellette jobbról a háziúr vénleány nővére következett — soványban szakasztott olyan, mint a bátyja kövérben — azután meg Kendy Jóska, aki az ebéd idejére zsebrevágta a makrapipáját, majd Laczók Idus és Abády.

A Kajsza oldalán a szép kis Dinóra. Azután Ambrus bá és Adrienne. Laczókné gondolta ezt így jónak, hadd örüljenek a

fiatal asszonyok, mert ő maga Ambrus bát a legelragadóbb embernek tartotta.

Ezeken túl az asztal két oldalán az ifjúság következett — lányok és urak váltakozva — össze-vissza, ahogy akartak. Csakis legközepén, legnagyobb távolságban a két főhelytől tartatott fönn három teríték a két kamasz Laczók-fiú és közbül a házinevelőjük számára. Azután ismét idősebb vendégek, míg végül a háziúr mellett egyfelől Lizinka tánti, másfelől a kövéres özvegy Gyalakuthyné, a gazdag Adelma.

Az asztalnak ez a vége messziről úgy hatott, mintha félrebillent volna, mert a pici töpörödött kis Lizinka néninek csak a feje látszott a tányérja fölött, míg a szembenülő özvegy, bár állva csak középtermetű, de ülve egy fejjel magasabb volt, mint a szomszédja: Laczók Jenő és Abonyi Tihamér.

A háziasszony mindenre figyelő szeme ezt meglátta. Azt hitte valami tévedés történt. Végigszólt hát az asztalon:

— Jenő! cseréld ki Adelmával a székedet, nem tudom miért adtak neki magasabbat, mint a többinek!

Az özvegy szabadkozott:

— Én egészen jól ülök ezen! — de a gondos gazdasszony nem engedett:

— Ez így nem maradhat! Cseréljétek ki gyorsan!

Abonyi Tihamér, az özvegy másik szomszédja, ugrott föl nagy áldozatkészséggel és az ő székét kínálta, minthogy a háziúr egy pillantást vetett csak maga mellé és nem mozdult.

Adelma kelletlenül fölállt és megcserélték a székeket. Mikor azonban visszaült, ugyanakkora volt, mint az előbb.

Kínos csönd keletkezett. Itt-ott egy-egy mesterkélt köhögés. És ekkor Lizinka néni szólalt meg, az ő gonosz éles hangján:

— Lelkem, Adelma, te bizony elmondhatad, hogy akárhol vagy is, akár egy királyné, mindétig trónusan ülsz!

Ezt már nem bírta ki senki.

Borzasztó kacagás tört ki. Végighömpölygött az egész vendégségen. Az Adelma leánya, Dodó, ki fiatalban az anyjához hasonlított, az is némi habozás után csatlakozott a nevetőkhöz, az ő szomszédja is Wickwitz báró, sőt maga Gyalakuthyné is, ki jókedélyű és hiúság nélküli asszony volt. De leghangosabban a két neveletlen Laczók kölyök kacagott, olyan

rettentően, hogy az egyik a tányérjára borult, a másik meg ketté görnyedve eltűnt az asztal alatt.

Csak egy ember maradt komoly: a nevelőjük.

Állig gombolt fekete ferencjózsefben mereven ült a viháncoló kamaszok között és az arca mintha fából lett volna.

Abádynak a tulsó oldalról föltűnt ez a szenvtelen komolyság. Jobban megnézte azt a fiatalembert és úgy rémlett neki, mintha már találkozott volna valahol azzal a kemény arccal.

Kiálló pofacsontok között pisze benyomott orr; szúrós fekete szemek, melyek kissé mongolosan ferdültek szét. Az inkább húsos ábrázatát óriási koponya ívelte be, melynek boltozata annál jobban érvényesült, minthogy a haj tövig lévén nyírva, a fejcsontok minden varrata szürkén íródott körül, mint valami anatomiai mintán.

— Hol láttam én ezt az arcot? — gondolta Bálint és a nevető vihar csillapultával, a szomszédjához, Laczók Idushoz fordult:

— Ki ez a tanár ott az öcséi közt?

— Ó! Azt csak nyárára fogadta meg a papa, hogy a fiúkat előkészítse a pótvizsgára. A haszontalanok! Mind a ketten megbuktak a számtanból. Jópál Andrásnak hívják, állítólag jó matematikus, de nem végzett ember. — A leány most kissé elmosolyodva bizalmasan folytatta: — Tudja: kicsit bolond! Képzelje a repülőgépet föl akarja találni! — és halkan nevetett.

Most már Bálint visszaemlékezett.

Kolozsvártt egyetemi évei alatt találkoztak, akkor, amidőn a vizsganélküli harmadik jogi évben ellátogatott abba a szabad szemináriumba, melyben magasabb matézist adott elő Martin professzor. Ott látta ezt a Jópál András. A legerősebb növendék volt. Pár szót is váltottak. Érdekes ideái voltak.

*

De behozták az első fogást az inasok. Az öreg Kádár János hozta a legnagyobb tálat, melyen két termetes csuka meresztette fehérrefőtt halszemeit és vitte körül nagy szuszogva és bősz szemekkel s az állával is integetve olykor a három kölcsöninasnak, kik az asztal más-más pontján kezdték meg a kínálást. Mindenik mögött egy-egy szobaleány taposott a szószos csészével, Kádár mögött pedig a kis inas, Ferkó.

A háziasszony, ki addig szótlan figyelte a fölszolgálást, most főispán szomszédjához fordult:

— Bátran lehet venni ebből, mert egyetlen szálka sincsen benne! — mondta nyomatékosan.

Ezt mindenkor elmondta, ha főtt csukát adott a vendégeinek. Ezt pedig mindíg megtette, ha csak ilyen halat tudott szerezni valahonnan. Ugyanis jó gazdasszonyi lelkének legnagyobb büszkesége volt az a konyhatitok: miként lehet ezt a legjobb ízű, de legszálkásabb halat úgy készíteni el, hogy látszólag teljesen ép állapotban kerüljön bőröstől, uszonyostól a tálba és mégse legyen egyetlen szálkája sem! Valóban meglepő probléma, hiszen a csuka gonosz, villaforma szálkákat visel szabadon a húsában. És egyetlen egy sincs ebből. Ez pedig nagy dolog.

A főispán illendően csodálkozott is és a többi idősebb hölgyek is fölkapták a témát és megállapították, hogy ez teljességgel megoldhatatlan föladat, ami a háziasszonynak rendkívül jól esett.

Miután az első fogás után némi csörömpöléssel kicserélték a tányérokat, beérkezett a második, az erdélyi lakomák szokásos fénypontja, a hideg Richelieu-pulyka. Óriási szügyű domború két madár; dübbeszkedő mellük mindenféle kitűnő aprólékot rejtett, valóságos kincseit a legjobb falatoknak.

És a vendégek jóízűen láttak hozzá. Nem zavarta őket, hogy most költözött be a cigánybanda is a terembe. A cigányok egyenként lábujjhegyen lopóztak a fal mentén a balkonajtóig, a cimbalomhordozó is odajutott valahogy, bár nehezen bújt át a kályha és a vendégsor közén, meg is akadt néha egy-egy székben, de végül eljutott, — és az öreg Pongrácz Laji, a híres prímás, ki egykor még Rudolf főhercegnek muzsikált, rágyujtott a „Kék nefelejts, kék nefelejts..."-re — mert ez volt a Laczókné nótája még leánykorából, mikor ő is, mint olyan sokan, szerelmes volt a szerzőjébe, Bánffy Gyurkába.

Laczókné fölnézett, mintha csak most venné észre a cigányt, pedig ő mindíg mindenre figyelt. Elmosolyodott. Laji hajlongott feléje, — ez volt az ő gratulációja — és gyönyörűen húzta. Mikor befejezte, hamiskásan pillantott a háziúrra. Sokatmondó vigyorgással annak a nótájába kezdett: — Én is voltam valaha, szép asszonynak kocsisa...

De most a nóta közepén Kis Péter főispán fölkelt.

Meggürözdölte a torkát és késével megcsendítette a poharát. A zene megállt, mintha elvágták volna.

— Uram, uram! Kendy Sándor uram, szállok az úrhoz!

Az öreg Kajsza valamit mormogott. — Valami olyasmit: Szálljon az... — de olyan bizonytalanul a ferde bajusza alól, hogy nem igen érthette senki. — És a főispán belekezdett az ünnepi beszédbe.

A görög mythológiánál kezdte. Páris ítéleténél. Aztán ügyes fordulattal az Ida hegyéről átcsúszott a háziasszony keresztnevére és parallelt vont a trójai háború és e vendégszerető ház között, végül pedig a háziasszony szépségét a három istennő fölé helyezve, harsány éljenzéssel végezte.

A cigány „tuss"-t húzott.

Az általános koccintás-éljenzés közben, mikor kezdett kissé csillapodni a zaj, odatúl Lizinka néni mellől fölemelkedett Kendy Dániel és hatalmas borvirágos orrát a főispán felé fordította.

Csak később vették észre, hogy fölállt. De akkor nagy örvendés támadt, mert Dániel urat gonosz humorú, tréfás embernek ismerték. — Halljuk! Halljuk! — kiáltozták mindenfelől. — Halljuk Dani bácsit! — tudván, hogy valami huncutság lesz ebből, miközben ő még várt, apró bogárszemeit hamiskásan összecsipve.

Aztán elkezdte. Minthogy már kissé italos volt, hát még jobban dadogott mint rendesen:

— F... F... Főispán uram! — M... m... maga egy o... o... o... országos S... S... S... Svindler! — csak ennyit böffentett ki és mint aki jól végezte dolgát, fölhajtotta a pezsgőt és gonosz mosollyal, mely apró hurkákba tagolta duzzadt rezes arcát, szó né'kül, visszaült a helyére.

Nagy kacagás lett erre. Itt-ott fölhangzott: — Ó! az a bolond Dániel! — a főispán is, bár kissé kelletlenül mosolygott — de legokosabban Pongrácz Laji viselkedett, mert rövid „tuss"-húzás után olyan ropogós csárdásba fogott, mely minden más beszédnek, érzésnek egyszeribe véget vetett, mindent magával ragadott és kemény, rázós, szaggató ritmusához mintha még a poharak is táncoltak volna.

De minden jónak vége szakad valamikor.

Hát a vacsorának is a végére jutottak. Miután a fagylaltot körülhordták, és hatalmas tortákat, — miután elfogyasztották a gyümölcsöt, birsalma-sajtot és finom liktáriumokat pici poharakból — a társaság fölkelt és kivonult az ebédlőteremből.

Az idősebb férfiak jórészt a pipázóba gyűltek, ahol a sokféle otthonfőzött, de kitűnő likőrök és pálinkák várták őket, az öregebb dámák a háziasszony kis szalónjába, a fiatalok pedig ki arra a rézfedelű tágas erkélyre. És így volt ez helyes, mert a nagy ebédlőasztalt széjjel kellett most szedni, félre rakni vendéglábait, helyet csinálni a meginduló bálnak.

*

A mamák társalgása elég vontatott. A vacsora konyhászati kiválóságát méltatták. Itt csak egyetlen petróleumlámpa égett — mert bár sok lámpa volt a házban, de sokfelé kellett — és így a sötétes szalonban az ebédlő fényessége után, valami olyan bóbiskoló hangulat vett erőt rajtuk, melyet nagynéha megszakított néhány újonnan érkező mama, kik vacsora utánra híva, a szomszédból csak a bálra hozták lányaikat. Az a tudat is, hogy hajnalig fönn kell maradniok, nyomasztólag hatott.

Egyedül Lizinka tanti tartotta meg rendes éberségét. Hallgatóit gonosz pletykákkal mérgezte, melyek néha befejezetlenül maradtak, ha éppen az a hölgy lépett be a szalonba, akiről magáról, férjéről vagy leányáról szólt a megkezdett történet.

Ilyenkor Lizinka néni a legédesebb hangon csupa olyan kérdéseket intézett az újonnan érkezőhöz, melyek az előbb mondott gonoszságokkal összefüggtek és nagy öröme volt, ha a jövevény mama válaszában valami támpontot nyujtott az eddig terjesztett pletykára.

Laczókné azonban, miután minden vendégét üdvözölte és feketekávéval kínálta, elhagyta a szobát.

Ő egy percig sem pihenhetett meg, mert most az éjjeli buffetről kellett gondoskodnia. — Távozásával a vén Lizinka újabb kiadós tárgyba foghatott.

— Oh! Lelkeim! — kezdte — hogy sajnálom ezt a kedves Idát és Laczók Jenő öcsémet! — És nagy gusztussal a „család szégyenéről", Laczók Tamásról kezdett beszélni, ki Jenőnek bátyja, erről a „pernahajder"-ről, aki most került

vissza Erdélybe, mint vasútépítő mérnök. Ez valóban meglepetés volt, mert Laczók Tamás több mint negyven éves koráig semmi okosat nem csinált, hanem a magamódja szerint élte a világát. Két főbűne: hogy ifjúkorában némi adósságokba verte magát, miket időnként ki kellett fizetni és hogy csak cigányleányokkal élt váltakozó vadházasságokban. — Ki is közösítették főleg ez utóbbi miatt. Aztán eltűnt. Vagy hat-hét esztendeig nem hallottak róla. Külföldön volt valahol. És most hirtelen itt van és mérnök, és éppen a Küküllőmenti vasútat építi, itt a szomszédban.

— És most is, lelkeim, egy kis cigányszajha van nála, aki még nincs is tizennégy esztendős! Ó, bizanyasan tudam! — Úgy-é, be borzasztó, és a szegény hugamnak, — hátha még tömlöcbe is kerülne, mert van törvény erre is, ez biza milyen szégyen valna! — Pedig be szép gyermek vala, látjátok! — és egy vízfestésű arcképcsoportra mutatott a falon, mely két kis fiúcskát ábrázolt széles krinolinos anyjukkal. — Ez a jobboldali a Jenőcske, — ez pedig az a semmirekellő! — magyarázta Lizinka és tovább szörnyűlködött az ő sipítozó hangján.

•

A pipázóban ezek alatt roppant hangos és jókedvű vita folyt. Laczók Jenő a zöld ripsz kanapén csibukra gyujtott, a többiek szivarra. Most is politika folyt, de nem azzal a szenvedélyes indulattal és ama gyűlölködő hangon, mint délután a fa alatt, hanem tréfásan, sok viccel és szándékos ferdítéssel, mert hiszen most nem belföldi pártkérdésről van szó, ami komoly dolog, hanem külföldi eseményről, mely az ő szemükben színjátékféle mulatni való téma csupán, — az orosz-japán háborúról, mely akkoriban jutott el döntő szakaszához. Persze most is két párt alakult rögtön; az egyik a muszka győzelmében bízván, a másik pedig a japánéban. De egyik oldal sem ragaszkodott nagyon imént vallott nézetéhez, hanem valami szójáték kedvéért maga rontotta le azt, amit éppen kimondott.

A tábornokok, admirálisok nevei nagy alkalmat adtak erre. A japánok idegenszerű nevét az oroszpártiak csavarták furcsára, és a másik oldal ugyanazt tette a muszkákéval, — persze mindezekből valami trágár értelmet formálva, ami argumentum számba ment, ha jó vaskosan hangzott.

masztott karokkal domború szügye mellett széjjel terpesztette a könyökeit, s így mintha térfogatában is meggyarapodott volna, kezdte:

— Kérem' ássan! Kérem' ássan! Tessék ezt meghallgatni!

Egy pillanat alatt csönd lett, mert mindenki megérezte: itt alkalom lesz valakit ugratni, ami nagy öröm minden erdélyi embernek.

És a kitünő Tihamér elkezdett „jól értesülten" beszélni. És azt mondta, „tekintettel erre" és „tekintettel arra" és ha a muszka így, akkor az angol úgy, és ott van Amerika is „kérem' ássan, ami pedig nem kutya", és „tekintettel, hogy a hármasszövetség is"... „ha tekintetbe vesszük"...

De persze ez nem ment ilyen símán, hanem már a második mondatát fölkapta valaki, kicsavarta félig, átdobta egy másiknak, aki még egyet csavart rajta, a harmadik már a nyakát is kitekerte és úgy dobta vissza szegény Abonyinak, aki nagy komolyan megpróbálta visszaigazítani, de míg magyarázkodott egyfelé, addig ismét másfelé szakítottak ki egy szót, átgyúrták mentől bolondabbá és tették magukat, hogy ők azt úgy értették.

Ebben mindenki résztvett a maga módja szerint. Az öreg Kajsza csak egy-egy kurta kéttagú szót, de nagyon elutasító értelmüt vetett közbe néha, Laczók Jenő száraz gúnnyal valami butának látszó kérdést, Ambrus bá' pedig búgó baritonjával inkább a tárgyhoz szólt, de tenyésztési problémákká formálta át, akármit mondottak. És így ment ez soká, miközben Abonyinak mindjobban dübbedtek a szemei és mind bizonyosabban érezte, mennyivel okosabb ő ezeknél a vidékieknél. Végül midőn azt akarta magyarázni, hogy a háborúnak nem lesz vége, ezért, meg azért, „kérem' ássan!", — Ambrus bá ismét belevágott, mondván, hogy: — Majd jön a német csá-

[illegible] indult bele.

A teremben megszólalt a zene. Laji egy régi erdélyi keringőt kezdett el. A G-húr legmélyén indult az a széles szólam, melyet talán ezért a „Vastag Walcer"-nek hívtak.

A prímásnak ragyogott az arca. A banda tagjainak is. Látszott, hogy bőségesen vacsoráztak és talántán egy-két butélia pezsgő is odatévedt a cigányok asztalára.

Alvinczy Farkas mint előtáncos fölkapta Laczók Idust és forogva elsuhant vele a hosszú ebédlőben. A többi pár követte.

Pár pillanat mulva az egész terem megtelt tarkaruhás nőkkel, kik táncosaik körül pörögve, ki emelt fejjel, ki kissé hozzáhajolva, végig orsóztak a tündöklő parketten.

•

Tánc. Tánc. Tánc.

Sokféle. Két francia négyes, két csárdás órahosszat, keringő többször és egy polka is, melyet azonban senki sem szeretett.

Már félkettő felé járt az óra, mikor a nagyszalon kettős ajtaja kinyílt és Laczókné kedves gömbölyű alakja megjelent előtte. Éppen a „Lancier" utolsó figuráit járták, ezt a Biedermaier-korabeli táncot, melyet akkor már csak Erdélyben lejtettek. Megvárta míg azt befejezik, azután intett Alvinczy

Az ablakmélyedésben állt. Mellette egy nő, kit a függöny jórészt eltakart. — Nem Adrienne az ott? — villant át Bálinton a kérdés. — De nem! Mert most a nő előrehajolt... A kis Abonyiné az, Dinóra. Azt a benyomást tette, mintha vitatkoznék valamin. Az arca szokatlanul komoly, finom szemöldökei összevonva és az örökké mosolygó szája most szokatlanul haragos.

Gyerőffy László a prímáshoz lépdelt és átvette a hegedűjét. Egyet-kettőt csípett a húrokon és fölemelte a nyirettyűt.

A zenekar megállt. Várta, mibe kezd.

A hallgatóságban széles öröm tört ki. Mindenfelől kiáltozták: — A Laci! Nagyszerű! Halljuk! Halljuk! Oh, ez kitűnő! — mert kolozsvári cigányozásokból sokan ismerték már a játékát.

És Gyerőffy hegedült. Nem olyan andalgó, érzelmes nótákat, amilyenek eddig hangzottak, hanem tréfás, kemény, riszáló dalokat. „Csicsónénak három lánya...", meg: „Könnyű neked Kati a meleg dunyhában..." és efféléket.

Nem énekelt hozzá, hanem itt-ott a szöveget mondta gúnynyal vagy dacosan.

Kissé Fráter-utánzó volt ő is, ahogy olyan sokan akkoriban, de nem olyan szolgai imitátor, mint a többiek. Valami kombináció volt ez a Fráter Loránt modora és egy francia „diseuse" között.

A hegedű olykor pajkosan nyiffantott, mintha csiklandoznák, pattogott néha a G-húr, mintha botránkoznék szörnyen, egy-egy kérdező szünet is és aztán a dallam fölkacagott tomboló jókedvében.

Nagy sikere volt mindenik nótával.

Az ismétlődő taps, az éljenzés, nevetés azonban mindjobban föltüzelte Lászlót. Kicsit spicces is volt tán. Mind furcsább, furcsább hatásokat keresett majdnem zenebohócos trükkökkel. Tipegő lépéssel kezdett szaladozni, vagy a székek között szökdécselt, forgott, perdült, majd visszatért ismét a cimbalom elé. Olykor kettéhajolt, és a térde fölött játszott, máskor a feje fölött húzta, néha leguggolt tapotva, néha fölfelé ugrott kecskésen, de mindig széles és szép maradt a hang, mindig tökéletes a ritmus. Pongrácz aggódva figyelte a drága hegedűje sorsát.

Ez az össze-vissza vitatkozás azonban irányt talált hirtelen, midőn Abonyi Tihamér, a szép Dinóra férje, megpróbált komolykodva beszélni. Ő ugyanis úgy érezte, hogy magyarországi létére, neki többet kell tudnia a világpolitikáról, mint ezeknek az „erdélyieknek". Es mintegy kissé bepezsgőzött és néhány kupica törkölyt is magába öntött, hát ebben a kitűnően szerencsés emberben most hirtelen nagy önérzet lobbant lángra. Kiült hát a karosszéke szélére és térdére tá-

Ez az össze-vissza vitatkozás azonban irányt talált hirtelen, midőn Abonyi Tihamér, a szép Dinóra férje, megpróbált komolykodva beszélni. Ő ugyanis úgy érezte, hogy magyarországi létére, neki többet kell tudnia a világpolitikáról, mint ezeknek az „erdelyieknek". És minthogy kissé bepezsgőzött és néhány kupica törkölyt is magába öntött, hát ebben a különben szerényszavú emberben most hirtelen nagy önérzet lobbant lángra. Kiült hát a karosszéke szélére és térdére támasztott karokkal domború szügye mellett széjjel terpesztette a könyökeit, s így mintha térfogatában is meggyarapodott volna, kezdte:

— Kérem' ássan! Kérem' ássan! Tessék ezt meghallgatni!

Egy pillanat alatt csönd lett, mert mindenki megérezte: itt alkalom lesz valakit ugratni, ami nagy öröm minden erdélyi embernek.

És a kitünő Tihamér elkezdett „jól értesülten" beszélni. És azt mondta, „tekintettel erre" és „tekintettel arra" és ha a muszka így, akkor az angol úgy, és ott van Amerika is „kérem' ássan, ami pedig nem kutya", és „tekintettel, hogy a hármasszövetség is"... „ha tekintetbe vesszük"...

De persze ez nem ment ilyen símán, hanem már a második mondatát fölkapta valaki, kicsavarta félig, átdobta egy másiknak, aki még egyet csavart rajta, a harmadik már a nyakát is kitekerte és úgy dobta vissza szegény Abonyinak, aki nagy komolyan megpróbálta visszaigazítani, de míg magyarázkodott egyfelé, addig ismét másfelé szakítottak ki egy szót, átgyúrták mentől bolondabbá és tették magukat, hogy ők azt úgy értették.

Ebben mindenki résztvett a maga módja szerint. Az öreg Kajsza csak egy-egy kurta kéttagú szót, de nagyon elutasító értelműt vetett közbe néha, Laczók Jenő száraz gúnnyal valami butának látszó kérdést, Ambrus bá' pedig búgó baritonjával inkább a tárgyhoz szólt, de tenyésztési problémákká formálta át, akármit mondottak. És így ment ez soká, miközben Abonyinak mindjobban dübbedtek a szemei és mind bizonyosabban érezte, mennyivel okosabb ő ezeknél a vidékieknél. Végül midőn azt akarta magyarázni, hogy a háborúnak nem lesz vége, ezért, meg azért, „kérem' ássan!", — Ambrus bá ismét belevágott, mondván, hogy: — Majd jön a német csá-

szár az ő rettenetes nagy... — Abonyi mérgesen fölugrott és majdnem rikácsolva kiáltotta: — Veled Ambrus én nem vitatkozom, mert minden érvelésed nem a politikából van véve, hanem a nemiéletből!! — és vérig sértve az ajtóhoz sietett, kissé bizonytalanul talált a kilincsre és kiment. Óriási kacagó kórus kísérte a távozását.

•

A fiatalság is jól mulatott azalatt. Némelyek az erkély baluszterének a peremére ültek, vagy az ablakpárkányokra; egy-egy székre is, melyet a teremből hoztak ki a szolgák.

Kadacsay Gazsi mondta el idelovaglásának történetét, ami azáltal is, hogy a szemöldökei mindíg panaszosan fölhúzva mintha részvétet kérnének, rettentő furcsán hatott. — Ott kezdődött ez, — mondotta az ő természettől racsoló kiejtésével, — hogy a „vechseny téchehől" mikor ő lóháton akart ide indulni, hát Kendy Jóska hozzálépett és azt mondta a makrapipa mellől:

— Mit akarsz te ezzel a gebével? Hamarább érek én kocsin Siklódra, mint te ezen a virslinek való lovon! — és Gazsi olyan jól utánozta a „Jóska úrfi" recsegő hangját, hogy már ez is nagy kacagást váltott ki.

— És vesztemche, én szamách, fogadtam! Tíz üveg pezsgőbe fogadtam, én maccha! — Az volt a megállapodás, hogy az úton kell maradni, és csak nagy későn indulnak, mert mint az a sunyi Jóska állította: akkor szabadabb lesz az út. — És mi történt?! — Ő belekerült azok közé az átkozott székely szekerek közé, akik össze-vissza hajtottak; hol majd belepotytyant egy saroglyába, hol beleakadt egy lőcsbe, majd megvakult a portól és az a ravasz Jóska, kinek helyet adtak a székelyek, itt a betérőnél érte utól, előbb nem is próbálta, csak itt és reárohant az ő szörnyű ötös fogatával, majdnem legázolta: — kiakachta tapotni a lelkemet! — és a keskeny fasorban már többé elébe nem tudott kerülni, mert hogy csak egy keréknyom széles!

— Így csaptál be engem, te chettentő embech! — fordult panaszos szemmel, de kacagó szájjal Kendy Jóska felé, ki szótlan gúnnyal hallgatta mindezt és hogy tovább bosszantsa a barátját, szárazon ezt mondta:

— Az a te tarka ponid, Gazsi, az nem is ló, hanem lótetű!

Gazsi kettégörnyedt a szörnyű sértés alatt, kétkézre fogva a fejét, mintha főbeütötték volna:

— Még séchteget is! Megölöm egyszech ezt az embecht! — mondta aztán és öklöt mutatott neki.

De ez a harag csak móka volt nála. A kétségbeesés is a veresége fölött. Mert neki ideálja volt a Jóska és mivel tudta, hogy nem hogy túlszárnyalná, mint kocsist, de utól se érheti egykönnyen, hát ő lovaglásban akart méltó lenni a barátjához. Az, hogy a fogadást elvesztette, nemhogy bántotta, hanem igazában örült neki, mert egész világfelfogása megrendült volna, ha Kendy Jóskának nem sikerül az, amire vállalkozik. Így volt tehát öröme benne és abban is, hogy mindezt ilyen pojácáskodó panaszokkal eljátszhatja mindenkinek.

A jóízű kacagásba azonban most más hang csendült bele. A teremben megszólalt a zene. Laji egy régi erdélyi keringőt kezdett el. A G-húr legmélyén indult az a széles szólam, melyet talán ezért a „Vastag Walcer"-nek hívtak.

A prímásnak ragyogott az arca. A banda tagjainak is. Látszott, hogy bőségesen vacsoráztak és talántán egy-két butélia pezsgő is odatévedt a cigányok asztalára.

Alvinczy Farkas mint előtáncos fölkapta Laczók Idust és forogva elsuhant vele a hosszú ebédlőben. A többi pár követte.

Pár pillanat mulva az egész terem megtelt tarkaruhás nőkkel, kik táncosaik körül pörögve, ki emelt fejjel, ki kissé hozzáhajolva, végig orsóztak a tündöklő parketten.

•

Tánc. Tánc. Tánc.

Sokféle. Két francia négyes, két csárdás órahosszat, keringő többször és egy polka is, melyet azonban senki sem szeretett.

Már félkettő felé járt az óra, mikor a nagyszalon kettős ajtaja kinyílt és Laczókné kedves gömbölyű alakja megjelent előtte. Éppen a „Lancier" utolsó figuráit járták, ezt a Biedermaier-korabeli táncot, melyet akkor már csak Erdélyben lejtettek. Megvárta míg azt befejezik, azután intett Alvinczy

Farkasnak. Az előtáncos leácsizta a prímást és a zene elhallgatott.

Az ifjúság beömlött a tágas szalonba, hol a büffé várta őket. A cigányok elsiettek immár harmadik vacsorájukhoz. Kádár János és az egyik szobaleány a leégett miligyertyákat cserélték ki a velencei csillárokban, míg a kölcsöninasok és Ferke a parkettet kefélték föl nagy sietséggel, hogy a sok sztearinfoltot eltűntessék.

Óriási zsivaj, tányércsörömpölés és nevetés vette körül a hosszúra nyujtott asztalt, melyen a sok jó hideg étel állt az ifjúság számára. Mindenféle kitűnőség: pisztráng és császármadár tálak és egy hosszú őzhát, — ezek Csíkból, a Laczók-havasról származtak, — házi sonkák is, de ami a fő, fölséges nyúl, meg gyöngytyúkpástétomok, melyeknek készítési módja, akár a csukáé, a háziasszony legféltettebb titkai közé tartozott. (Csak a legbensőbbeknek árult el annyit, hogy „édes asszúbor nélkül ezt, lelkem, nem lehet megcsinálni!")

Voltak ott termetes torták, kompót, süteményes és mindenféle édesség. Persze pezsgő és kétféle bor. De az asztal legvégén az évben először nagy vörösréz szamovár áll, melyből a Laczók-leánykák teával szolgálnak. Újítás ez, minthogy az angoloskodó divattal lépést kell tartani.

Mire elfogyasztották a sok jó ételt, több kevesebb poharacskát is fölhajtottak, kinyílt a terem ajtaja és elhelyezkedett benne a zene. A fiatalság ellepte a fal mellé tolt kanapékat, székeket és Pongrácz Laji rágyujtott hallgató nótákra.

Ilyenkor a híres Laji a leányok nótáit játssza sorra. Mindenkiét pontosan ismeri a téli szerenádokról. És amelyiket elkezdte, arra a leányra vet egy sokatmondó pillantást, mindenttudó diszkrét ábrázattal.

Bálint helyet keresett. Mindenki már párosan ült. Minden hely elfoglalva. Csupán a sor végén a bejáróajtónál, Gyalakuthy Dodó mellett maradt üresen egy szék.

— Maga le mer ülni mellém, Abády? — fordult Dodó Bálinthoz, mikor az helyet foglalt mellette.

— Hát az olyan veszedelmes? — felelte az tréfásan.

— Ó, nagyon! Mellém nem mer ülni senki, mert úgynevezett „jó partie" vagyok. Mindenki fél tőlem. Nehogy híre menjen, hogy nekem udvarol. De igen! Ez úgy van! — és

nevetett kissé gömbölyű, de csinos arcával, elhúzódó hosszú szemeivel. — Nehogy azt mondják róla, hogy ő „partievadász!“ De igen, igen! Maga azt nem tudja, mert csak most jött vissza, de én rég tudom: már két év óta, amióta a világba visznek. Lássa! A négyesekhez, cotillonhoz mindig a rendező vadászik le nekem egy-egy társat, különben petrezselymet árulhatnék és figyelje meg: csárdáshoz, keringőhöz csak olyan kölykök visznek, kik koruk miatt házassági szándékkal még nem gyanusíthatók.

Sok kedves humorral mondta ezeket Dodó. Most ahogy mondta, Bálint visszaemlékezett, hogy valóban a Gyalakuthy leányt alig látta keringeni a teremben, legtöbbször a fal mellett ült. Most jobban megnézte. Igazán csínos leány. Fitos, de intelligens orr és valami jóságosan vidám mosoly természettől piros száján. Kövéres fehér nyaka és símára telt vállai kívánatosak is, mint valami leszakításra érett gyümölcs. Gyönyörű kis kezek és formás pici lábak. Valóban nagyon tetszetős leányka.

— És csak ez az oka van, sokat töprengtem rajta. Pedig nem is táncolok rosszabbul, mint a többiek. Különben maga sem próbálta még meg! — toldta hozzá tréfás szemrehányással.

— És nem is beszélget velem senki. Ez így van, maga nem tudhatja! A leányok nem, mert illojálisnak tartják, hogy hozományom is van, a fiúk pedig, mert a hírnevüket féltik. Maga az egyetlen, aki büntetlenül ülhet itt velem. Mint Dénestornyának leendő ura, fölötte áll a rettentő gyanúnak. — Kissé gúnyosan nevetett, aztán komolyabban folytatta:

— Velem csak „Bikfic“ foglalkozik, mert az nem is erdélyi, hanem osztrák katonatiszt.

— Láttam, vele vacsorált — szólt Bálint, hogy valamit mondjon.

— Igen. Az az egy, az udvarol nekem. A végén talán még reászánom magam és hozzámegyek. Igazában nem is nagyon tetszik... Tudja? — és most bájos bizalmassággal Abádyhoz hajolt, mintha valami nagy titkot árulna el: — Én valahogy nem szeretem azt, aki ostoba. Pedig egészen kedves és nagyon csínos ember, de öt szót nem lehet vele beszélni!

Bálint szeme önkénytelen megkereste Wickwitz Egont.

Az ablakmélyedésben állt. Mellette egy nő, kit a függöny jórészt eltakart. — Nem Adrienne az ott? — villant át Bálinton a kérdés. — De nem! Mert most a nő előrehajolt... A kis Abonyiné az, Dinóra. Azt a benyomást tette, mintha vitatkoznék valamin. Az arca szokatlanul komoly, finom szemöldökei összevonva és az örökké mosolygó szája most szokatlanul haragos.

Gyerőffy László a prímáshoz lépdelt és átvette a hegedűjét. Egyet-kettőt csípett a húrokon és fölemelte a nyirettyűt.

A zenekar megállt. Várta, mibe kezd.

A hallgatóságban széles öröm tört ki. Mindenfelől kiáltották: — A Laci! Nagyszerű! Halljuk! Halljuk! Oh, ez kitűnő! — mert kolozsvári cigányozásokból sokan ismerték már a játékát.

És Gyerőffy hegedült. Nem olyan andalgó, érzelmes nótákat, amilyenek eddig hangzottak, hanem tréfás, kemény, riszáló dalokat. „Csicsónénak három lánya...", meg: „Könnyű neked Kati a meleg dunyhában..." és efféléket.

Nem énekelt hozzá, hanem itt-ott a szöveget mondta gúnynyal vagy dacosan.

Kissé Fráter-utánzó volt ő is, ahogy olyan sokan akkoriban, de nem olyan szolgai imitátor, mint a többiek. Valami kombináció volt ez a Fráter Loránt modora és egy francia „diseuse" között.

A hegedű olykor pajkosan nyiffantott, mintha csiklandoznák, pattogott néha a G-húr, mintha botránkoznék szörnyen, egy-egy kérdező szünet is és aztán a dallam fölkacagott tomboló jókedvében.

Nagy sikere volt mindenik nótával.

Az ismétlődő taps, az éljenzés, nevetés azonban mindjobban föltüzelte Lászlót. Kicsit spicces is volt tán. Mind furcsább, furcsább hatásokat keresett majdnem zenebohócos trükkökkel. Tipegő lépéssel kezdett szaladozni, vagy a székek között szökdécselt, forgott, perdült, majd visszatért ismét a cimbalom elé. Olykor kettéhajolt, és a térde fölött játszott, máskor a feje fölött húzta, néha leguggolt tapotva, néha fölfelé ugrott kecskésen, de mindig széles és szép maradt a hang, mindig tökéletes a ritmus. Pongrácz aggódva figyelte a drága hegedűje sorsát.

Roppant furcsa volt mindez. Orfeumban kitűnő szám lett volna. Mindenki kacagott és sokan itt-ott belerikoltottak.

Bálintot bosszantotta ez a clownoskodó mutatvány. Közel lévén hozzá ott az ajtónál, odaszólt neki halkan:

— Játssz valamit a te dolgaidból!

Gyerőffy megállt, és az arca komoly lett egyszerre: — Nincs nekem olyasmim, ami ezeknek való...

— A „Valse macabre"-t — tanácsolta Bálint, Lászlónak egy régebbi, szelidebb szerzeményét.

— Azt!... Azt talán lehet! — felelt az unokatestvére és a cigány felé fordult.

Pár Gesz-dur akkordot adott nekik.

Most kihúzva magát, előre lépett. Mindenki csodálkozva nézte. Hirtelen egészen más valaki lett az iménti mókázóból.

Széles, síma homloka közepébe, melyet dús hullámos barna haj koszorúzott körül, komoly ránc karmolódott. Tatáros pofacsontjai mellé kemény vonás és az eddig jókedvű száj majdnem fájdalmassá lett.

Egyenesen állt. Roppant elegáns és nyugodt benyomást tett így. Akár valami elite-hangverseny pódiumán lenne, úgy várt pár pillanatig szűkített szemekkel, összenőtt szemöldökei alatt. — És most hozzáfogott.

Nagyon mélyen, hosszan tartott hang vagy négy ütemen át — a cigányok halkan kontráztak — és aztán elindult az a szokatlan keringő. Hosszabbított szólam, nem a rendes tizenhat taktus. Modern, fájdalmas zene, váratlan átmenetekkel is néhol, sértő szeptimok keserűségében haladva. A cigányok belezavarodtak. A prímás titkon megcsóválta a fejét. Nem tetszett neki az ilyen muzsika.

Laci azonban tovább játszott, bár csak itt-ott tapogatódzott utána a megriadt zenekar. Majdnem egyedül fejezte be.

Alig hallgatott el a hegedű, Alvinczy Farkas odakiáltott a cigányoknak: — Gyerünk! — és visszakommandírozta a zenét a bálterembe. Két pillanat mulva már fölszállt ott a legújabb bécsi valcer a „Víg özvegy"-ből.

Mindenki kifelé indult. Néhány pár már forgott is.

Gyerőffy László állva maradt a szalon közepén. Dodó lépett hozzá.

— Nagyon szép volt, amit játszott. Ezek nem tudták

követni, de én mégis... nagyon szeretem... érdekes... és... és új.

Ragyogó őzikeszemével a fiatalember arcába nézett.

László lemondólag legyintett:

— Bolondság volt megpróbálni.

És az egyetlen rokonszenvnek megörülve, magyarázni kezdte, milyen nehéz kísérni újabb harmóniákat.

Abonyiné is kijött az ablakmélyedésből. Wickwitz mögüle kisietett a bálterembe. A nő Abády láttára fölvidult.

— Táncoljon velem — fordult parancsolólag hozzá és a vállához símult. Mikor pedig nekiindultak, súgva ejtette ki azt a régi becéző nevet, mellyel az akkori Bálintot szólította: — Kicsi fiú! — Ezt mondta egykor jól ismert simogató hangjával. A férfi emlékezéssel szorította meg a keskeny kezecskét, de a szeme hideg maradt. — Ó, én semmit sem akarok, — folytatta mintegy megnyugtatásul az asszony — csak örülök, hogy látom magát... kicsi fiú!

Tovább keringtek szótlan. Bálint kissé szorosabban ölelte az ismerős karcsú testet, mely odaadóan símult hozzá. Soká táncoltak így. Dinóra végre a túlsó sarokban váratlanul megállt, ahol akkor senki sem tartózkodott. A tekintetében valami régi hála csillogott.

— Nézze Bálint, ha Dénestornyán lesz, jöjjön át valamely nap hozzám Maros-Szilvásra. Az utat úgy-e, tudja még? — kacérkodott kissé. — Valamiben a tanácsát szeretném kérni. — Óh! Komoly. Nagyon komoly dolog! És tudom, maga a barátom maradt.

— Komoly dolog?... Akkor eljövök.

— Óh nagyon! — fontoskodott kedvesen Dinóra. Aztán könnyű természete fölülkerekedvén, fehér fogsora megvillant csókos ajkai között és olyan gyorsan mint a villám, a keze végigsimította a fiatalember orcáját. Azután nevetett a vakmerőségén. És: — A viszontlátásra! — vetette vissza, és nagyon dámás tartásban ellépett mellőle. Egy táncos rögtön elkapta és már el is illant annak karjai között.

Bálint visszagondolt a Dodó megjegyzéseire. Megkereste a leányt. Megint egyedül ült. Elvitte táncolni. Valóban nagyon jól táncolt. Roppant figyelmesen, ahogy a buzgólkodó tanítvány figyeli a tanár úr még ki sem fejezett szándékát, pedig

Bálint „Links-links"-ezett vele, vagyis balra haladva is balra forgatta az egész termen át a legújabb bécsi bosztoniépés szerint; mégis kitünően követte.

Soká valcereztek, mert a „tanár úr" így akarta a megelégedését bizonyítani. Végre letette.

Meleg volt ebben a teremben.

Az ablakok zárva a csillárgyertyák miatt, mivel azok a legkisebb szellőnél teleszórtak mindent olvadó sztearinnal.

Gondolta jó lesz friss levegőt szívni, a terrasszon.

Kilépett.

•

Az a váratlan szépség, mely most a holdvilágos éjszakában kitárult előtte, úgy ragadta meg, majdnem megcsapta, mint egy hirtelen fölhangzó kiáltás. A bálterem sárga gőzéből a terraszra lépve, akárha valami tündérországbeli azurvilág vette volna körül, gördítette volna végig a láthatáron valótlan, de bűbájos varázsdíszletét — sem távolságokat, sem közelségeket nem adva, sem öblöset, sem domborúságot, hanem méret és mélység nélkül egyetlen azonos síkon ábrázolva mindent, — árnyékot és világítottat egyaránt — összeomló formáit a szomszédos hársfalombnak és azzal egy sorban a vártornyocska fedelén a cserép csillogó élét, a sánc alól fölnyúló nyirfák mozdulatlan és mégis rezgő tallérait, melyek összefüggés nélkül szóródtak széjjel az éjszakai égen és velük együtt a túlsó domboldal messzi lankáin az egymásba hajló rétek görbülése (honnan egy-egy vízmosás mintha közelebb jönne) összealkotva mindezt egyetlen képpé, összeszőve egyetlen óriási kárpittá — ezüst és kék, szürke és lila fényszálak útvesztőjével fonva át mindent! — a völgyhajlás páráival eltompítva az országút rideg márványvonalát, melynek elébe a rózsabokrok ájuldozó virágai egy-egy halovány foltocskát tűztek, lombozatuk alig sejtett bokrétái közé. — És mintha valami ravasz mester még tetézni akarná a festmény hatását: azok a karcsú vaspálcák, melyek a kiugró fedelet tartották magosan — azok töretlen vonaluk függélyes keretével eltagolták koromfeketén, elvágták három részre a képet, hogy az így — mögöttük — még víziószerűbbé, még álomlátóbbá legyen, akár az elveszett édenkertnek az emléke, vagy a sohasem ismertnek öntudatlan sejtése.

Az egész előtér a holdárnyék bakacsinjába volt borítva, melyet a kőkorlát vízszintese lezárt, feketén az is és csak görbe cikornyáit írták körül itt-ott enyhe villanások.

Bálint szeme végig siklott rajtuk.

A jobboldali sarok mellett egy nő állt: Milóth Adrienne. Csak mint árnykép állt ott.

Sudár alakja olyan éles sötéten íródott a holdvilágos tündöklés elé, akár a vasrudak kemény vonalai. Arca, mezítelen nyaka és karjai alig voltak világosabbak, mint sötétzöld selyemruhája, annyira vakított mögötte a fény.

Mozdulatlanul állt és kifelé tekintett. Nem támaszkodott semmihez. Úgy állt egyenesen egészen úgy, mint akkoriban, ahogy leánykorában látta volt az oszloplámpa előtt; fölemelt állal, a háta mögött összefont karokkal. És az egész mozdulatlansága, mintha ugyanazt a visszafojtott dacot fejezné ki, mint akkor.

Talán ez az alig jelentkező emlék tette, vagy a bűbájos éjjel köröskörül, hogy Bálint most nem kerülte el, hanem halk lépéssel hozzá ment és szótlanul lekönyökölt mellette a párkánykőre.

Adrienne nem szólt hozzá, de alig egy pillanat mulva ő is letámaszkodott melléje. Volt valami helyeslés e lassú mozdulatában, valami, ami kifejezte, hogy elfogadja az idejövetelét, hogy tán örül is kissé annak, hogy hozzá lépett, hogy nem zavaró, sőt jó, hogy vele van. — És talán még valami! Mintha azt mondaná: rokonszenvet keresek, lelki visszhangot, megértést...

De mindez alig érezhető egészen bizonytalan benyomás, mely csupán az ifjú asszony bizalmat valló mozdulatából fakadt talán, abból, ahogy nyugodtan a karjait maga elé tette, ahogy a felsőtestét reáhelyezte lassan. És Bálint önkéntelenül azt gondolta: olyan mint egy karcsú fekete párduc. Azok pihennek le ilyen egyenletes és rugalmas hangtalansággal, mozgásuk semmi részében nem gyorsul, nem zökken sehol, de egyforma harmóniában megy végbe.

Azok is így csak a távolbanéznek a sárga szemükkel...

Soká nem szóltak.

Az éjszaka végtelen csöndjét nem zavarta a tánczene,

mely csak letompítva jutott ki hozzájuk. Sőt tán még mélyebbé tette.

Néha nagyon távol egy-egy kutyaugatás hallatszott hosszú időközökben. Semmi más hang.

Soká könyököltek így szótlan egymás mellett.

Bálint lassanként mind jobban érezte, hogy valamit mondania kell, egy közönyös szóval legalább megtörni ezt a némaságot, fölszabadítani Adrienne hallgatását, amely mögött okvetlen valami bánat, valami csalódás vár föloldó elmondásra.

— Milyen gyönyörű nyugalmas éjjel! — jegyezte meg majdnem súgva, mintha hangosabb szó már megtörné a varázst.

Az asszony is úgy felelt, alig hallhatóan:

— Igen! — Gyönyörű ez. — És mégis milyen hazugság mindez!...

— Miért mondja, hogy hazugság?

Adrienne most sem fordult feléje; nagyon lassan szaggatva válaszolta:

— Az. — Minden ami szép: hazugság. — Amit az ember képzel. — Amit hisz. — Amit azért tesz, mert hisz. — Hisz abban, hogy segít... hogy használ... hogy segíteni tud... Ez mind olyan csalétek — ezek a dolgok. Az élet csalétkei! És mi olyan ostobák vagyunk és befaljuk és „Supp" — már össze is ugrott a csapda!...

Alig hallhatóan kacagott kissé, de a szeme komoly maradt; aztán más tárgyat próbált:

— Hát maga mit fog itthon csinálni? — ÁB? — Mik a tervei?

De Bálint nem erre felelt, hanem az előbbiekre:

— Azt én nem hiszem. Ó, nem! — Hogy a szépség csak hazugság volna az életben. Nem! Sőt azt hiszem, hogy ez az egyetlen örökös és el nem mulható érték a világon. A szándék szépsége, a tetté. Ez az, amit keresni lehet és kell. Minden más etikai tételnek sántít a védelme, ez az egy az, amely megáll minden érveléssel szemben éppen, mivelhogy nem cirkalmazható körül száraz érveléssel és nem szorítható dogmák kalodájába. — Emlékszik? Akkoriban már beszéltünk ezekről.

— Igen. Hogyne emlékezném. — Akkoriban, ... talán hittem is benne...

Bálint szerette volna kérdezni: miért már nem? — De érezte, hogy elzárkóznék rögtön, ha közelebb lépne ahhoz a titkos fájdalomhoz, mely az Adrienne mondatai mögött csengett.

Pár percig szótlan néztek a holdfényes tájra.

— Sok szép szó. Sok szép dolgot mondanak az emberek — kezdte ismét Adrienne halkan — sok mindent, ami föladatnak, hivatásnak hangzik.

És most összeszűkültek a szemhéjjai, mintha keresné miként burkolja be azt, amit az indulata elmondani, de az ösztöne titkolni akart és egy példázattal próbálta meg.

— Nézze milyen gyönyörű most ott túl az a domb? Csupa sejtés, enyhe puha formák. Bizonytalan és szép. Nem egészen tudjuk; gőz, vagy pára, vagy álom... vagy szépség, ahogy maga mondja. Az ember most elhinné, el lehet benne merülni, eggyé lenni vele, eltűnni benne, ahogy a ködben lehet. — Azt hinnők innen és most. Mert éjjel van. A holdfény, az csinálja ezt. Az a hazug holdfény... Pedig az ott kemény negyoldal. Még nem is heroikus kőszikla, hanem egészen közönséges sárga agyag és meredek és száraz és csak tövis nő rajta meg sovány fű. — És ha nappal lesz, megtudjuk: ez a juhlegelő! Nagyon hasznos, hogyne! — De mindaz, amit holnap elmondhatunk róla annyi, hogy megél rajta ennyi meg ennyi juh és annyi meg annyi bárány! — És most könnyedén kacagott és mintegy önmagát csúfolva hozzá toldta: — Látja milyen komoly mezőgazda lettem, amióta nem találkoztunk!

Bálint megint olyan halkan felelt mint az előbb, de maga is érezte, hogy a hangja melegebb lett.

— Lehet, hogy az ott egy ilyen gazdasági hasznosság. Lehet, hogy holnap az csak egy komisz legelő, melyen narangtőgyű juhok bégetnek majd bután. De ma nem az. És, most nem az. És hogy holnap van, arról én ma nem tudok és nem is bánom! Ma szép ez és az a szépség, amely betölti a szemünket, a magáét és az enyémet, az örökké a mienk marad. El nem veheti senki és semmi. Elzárjuk az emlékek acéltornyába, hova be nem léphet senki, ott fog aludni, mint csipkerózsa királykisasszony, kit fölkelthetünk bármikor és fölébred és elénk lép — de csak mi hívhatjuk életre, maga és én, akik beleltünk vele — és akik látni, akik érezni tudjuk.

— Az emlékek akkor is jönnek, ha nem hívjuk őket. És azok is... amik... nem... csipkerózsásak! — felelt Adrienne.

— De csak a mi tudatunk számít, a magunk érzése. Csak az fáj igazán, csak az ad örömöt, nem ami külső, máshonnan jövő, idegen. Csak a saját ítélőszékünk ítél — titokban és meg nem másíthatóan és csak önmagunk fölött.

— Lehet... — mondta alig hallhatóan Adrienne.

A fejét a tenyerébe támasztva, a távolba nézett és újra összeszűkültek a szemhéjai, mintha ismét valaminek az elmondása fölött töprengene, amit úgy nem mondhat, ahogy a gondolatában jelentkezik.

Bálint várt. Várt, hogy megszólaljon. — Várta, hogy többet lásson, mélyebben tekintsen bele a lelkébe.

Most ő sem nézett a szomszédjára, hátha az is megzavarja, és a tekintetét leküldte a belső udvar kertjébe.

Odalenn balról a mellékszárny és a várfal sötéthibor árnyékot vetett. Egyenes, vastag sávot, melynek mintha léniával húzták volna meg a szélét. Onnan azonban már kék világosságtól ragyogott minden. A körönd porondozott ovális teli volt szurkálva apró csillogó pontocskákkal, minden kavicson egy-egy ilyen csillanás, majdnem mintha zuzmara lepte volna be, vagy csillagos hópehely. A közbülső grupp körül a pázsit, az is teli tündöklő karmolásokkal az indigó vonalzásai között, minden fűszál külön, külön — tán meg lehetett volna számlálni őket innen fölülről, csak a virító kannacsoport a közepen az lett sötétebb a holdsugártól, a karmazsin virágzása majdnem fekete és a barna levélzete is mint nagy széjjeltertyedt tintafolt a tejként elömlő holdsütésben.

Ahogy így végig nézett az előttük elterülő belső kerten, el a jobboldali szárnyépületig, melynek hosszú francia ablakai mögött valami lámpa égett és azért sárgán íródtak a falpillérek szürke síkjai közé és tovább haladt a tekintete a jobboldali tornyocskáig, mely már testetlennek látszott majdnem — és nagyon távolinak — a bástya alatt a lépcsőkön meglátott egy ülő emberi alakot. — Rögtön megismerte, bár most nem az a fekete kabát volt rajta, hanem valami vászon zeke. Jópál András volt.

A fiatal matematikus összegörbülve ült, fölhúzott térdekkel a garádicson, de nyilván nem az éjjeli táj szépsége von-

zotta oda, mert merően csak a holdba nézett, egyedül oda... Még idegenebbnek, még árvábbnak tetszett most a gyönyörű éjszakában, melyre ügyet sem vetett, mint pár órája a vacsora vígsága közt. Láttára Bálint föltette magában, hogy később lemegy hozzá és fölújítja ismeretségüket.

De a szeme visszatért a mellette könyöklő néma asszonyhoz. Hátha megszólal végre.

Az még mindig olyan mozdulatlanul támaszkodott a kőkorlátra. De a selyemkendő lecsúszott a vállára. Kissé sovány volt a válla még mindig, a kulcscsont mögött behajló görbülésssel, nyulánk nyaka bár izmos, de kissé szikár és az álla olyan majdnem stilizált szögben csatlakozik hozzá, ahogy a korai görög szobroknál. Egészen olyan volt mint leánykorában. Semmit sem változott. Nem telt meg jobban, nem gömbölyödtek meg az idomai, ahogy az az asszonnyá levés, anyaságba lépés után a természet rendje. Nem vonta be a tagjait az a lágy zománc, mely a nő hivatásának beteljesülésekor végig ömlik rajta. — A bimbóból nem lett kinyilt virág — gondolta önkéntelenül Bálint — és ez kissé meglepte, hiszen tudta, hogy egy kis leánygyermeke van már. ki most tán kétéves lehet. És mintha ebben az ellentétben, mely leányos külseje és anyasága között fönnállott, mintha ebben is jelentkezne az a halk, kissé fanyar vonás, mely a szavai mögött rejtőzött.

De Adrienne ismét magára vonta a sáját. Talán megérezte a szomszédja tekintetét a bőrén.

Belebúrkolózott lányosan szemérmes mozdulattal. És miután egészen végigcsavarta a karjain is a kendőt, újra viszszakönyökölt a gárgyára és megszólalt:

— Szeretem hallani, mikor maga beszél, ÁB. Annyi élethizalom van abban, amit mond. — Ez jó. Néha jó. Néha kell. — Beszéljen még...

És Bálint megint, most tán még erősebben érezte képességeinek azt a fölfokozását, mely néha elragadta egykor, midőn ott az Adrienne leányszobájában hosszan beszélgettek ketten. És elindult azon a gondolatnyomon, melyet az előbb pár szóban odavetett. Könnyen szöktek föl a szavak, a megérzés bizonytalan kaoszából kiformált mondatokká alakultak erőltetés nélkül, keresgélés nélkül, egybeigazodtak zengővé, mindig jelentkezett a legjellemzőbb kifejezés, a legtalálóbb ha-

sonlat és az a belső őr, ki, ha előadunk, éberen figyel arra, mit mondunk és figyelmeztet: most egy tréfa is kell, most valami könnyed szó, hogy ne légy egyhangú; vagy erőteljesebb, plasztikus jelző, szépen hosszan zengő — az is talán soha úgy még nem vezette a beszédét, mint most. Befejezett rendszerként magyarázta azt, amit ilyen összefüggően ez óráig sohasem gondolt át. Az eddigi bölcselkedésnek, az eddigi tanításoknak a csődjéről beszélt. A rideg dogmáknak a tarthatatlanságáról, melyeket a mind mélyebben kutató természettudomány halomra döntött. A jó és a rossz fogalma meghalt. Az életismeret földerítő munkája a sejtek elemzésével, az öröklés kényszerűségével értelmetlenné tették azt. De valami kell, valami, ami érdemessé teszi, megkülönbözteti a cselekvést. És ez az új és megváltó szó a Szépség. A cselekvés szépsége. Az, amelyet nem az annyira könnyen és könnyelműen kimondható ítélet: ez jó, — ez rossz, dönt el — de sokkal mélyebb, sokkal örökebb motívum: az indulat szépsége, őszintesége, igaz volta. — És a képzelete kiragadott mindenfelől érveket e tételt bizonyítandó. Igen! Az egész természet ezt keresi, mindenütt a szépséget. Az ázalagok ezernyi formagazdagságától, a vadon állatvilágán és a vad embereken át a harmóniában élő emberi lélekig, a krisztusi szépségig. Mindenütt harc. Hogyne. Mindenütt küzdés. De őszinte és nem hazug kényszerből, nem kedvtelésből, hanem a szépség miatt.

Hosszan beszélt. Nem hangosabban, mint az előbb, de valahogy mélyebbről, mintegy távolabbról jövő hanggal. Majdnem úgy érezte, mintha valaki más beszélne belőle.

Adrienne hallgatta. Olykor egy-egy szót vetett közbe; csak egy-egy rövid kérdést:

— Igen. — Ez lehet. — És mi? — Amit mi vállaltunk? — Igazán hiszi ezt? — Talán... — De most nem a távolba néztek onix-sárga szemei, hanem tágra nyitva, egyenesen reá.

Hosszan beszélt így Bálint és még hosszan beszélt volna.

De most a bálterem ajtaját fölszakította valaki.

Szédítő tempójú „galopp" hangja ömlött ki rajta és vele együtt a táncolók hosszú füzére.

Alvinczy Farkas az előtáncos rohant ki rajta: kettéhajolva vonszolta maga mögött a táncosnőjét, így futottak egymásba kapaszkodva, egymást ráncigálva, mind az egész hosszú

farandola, ki az erkélyre; így szaladtak körül fekete szédületes iramban, fekete frakkos urak és tarka leánykák, száguldottak köröskörül a korlátok mentén és dobogó futással átfordulva vissza a terembe.

Az utolsónak a láncban, a kis Kamuthy fiúnak, már alig érte a lába a földet, úgy röpítették az ostorhegyen; itt a korlátba ütközött, ott az oszlopok talpába. Adrienne keze után kapott, midőn előtte átsurrant, de Adrienne visszalépett és ő tovább repült szörnyű íveléssel. Még belevágódott a fordulónál kétszer a kőgárgyába, majd az ajtó szárnyába is, míg végül ő is eltűnt a bálterem torkában.

Az egész csak egy pillanatig tartott, már eltűntek mind odabenn; és amint benn voltak, a zene a szédítő galoppból lassú valcerbe ment át, a táncosok lánca pedig fölhomlott kettőnként és a bálterem megtelt sikamló, rohanó, egymásba ölelt, ritmikusan forgó párokkal.

Ez a rajtaütés megtörte azt az igézetet, melyben eddig Adrienne és Bálint megfeledkeztek helyről és időről.

Ők is visszatértek a bálterembe.

Adriennet valaki táncra kérte és elkörözött vele a forgó tömeg közé.

•

Bálint pár percig megállt a fal mellett. Kellett ennyi, hogy visszataláljon az iménti varázsvilágból a valóságba. — Most eszébe jutott Jópál alakja odalenn a tornyocska előtt. Igen! — Lemegy hozzá, megkeresi. Jobb is lesz azzal beszélgetni kissé, mint táncolni, amihez most semmi kedve sem volt.

Lement a lépcsőn és az előcsarnokba ért.

Itt mérték ki az italt.

A külső saroknál deszka bakkon tágas facsebrek teli jéggel, boros és pezsgős üvegekkel, melyek, mint valami bivalyok a tóban, fénylő hasukkal féloldalt fetrengtek a jeges vízben. Mögöttük a Laczókék gazdatisztje. Ő ügyelte innen, hogy minden innivaló csakis oda jusson, ahova szánva van. Az inasokat szemmel tarthatta, míg a pezsgős poharak tálcájával fölfelé indultak a lépcsőn, vagy a küküllői jó erős borral az oldalszárnyba értek, hová a „komolyabb" férfiak vonultak vissza. — A gazdatiszt — széles erőteljes ember —

most is szürke lovaglónadrágban és csizmában állt ott, akár odakinn a gazdaságban, mert ő itt szolgálatban van, nem pedig parádéban. Ezt a terhes dolgot: egész éjszaka itt állni és fölvigyázni, ő Laczókné kedvéért vállalta el, bár vizsgázott ember volt és másnap hajnaltól napestig a mezőn kell majd legyen, — vállalta, mert az szépen megkérte erre, de azért is, mert szerette a rendet és útálta a prédálásnak még a gondolatát is. Ígérte, hogy rend lesz és rendet is tartott, hiszen nagy respektussal voltak iránta a cselédek, tudván, hogy se szó, se beszéd! — nagyon könnyen elindul a tenyere.

Előttük haladt el Bálint és az alsó terrasz lépcsőfokain lement a holdsütötte kertbe.

Elsétált a kis sarokbástyához. Nem talált ott már senkit. Megállt. Hallgatózott is, nem hall-e lépéseket valahol. Várt egy ideig, hátha előkerül Jópál András valahonnan. De sehol semmi sem mozdult.

Kelet felől már halvány sáv jelezte a közeledő hajnalt.

Visszaindult hát a várfal melletti ösvényen.

A jobboldali szárnyépülethez jutott most, melynek hosszú ajtóablakai mögött lámpafény rengett.

Két kártyaasztal állt a keskeny, de hosszú könyvtárterem két végén. A kisebbiknél, mogorvábban, mint valaha, a „Kajsza" tarokkozik Abonyi Tihamérral, a háziúrral és a főispánnal, négy szál gyertya mellett. — Itt kevés szó esik, csak Abonyi próbál olykor magyarázgatni valamit — merthogy az Országos Kaszinóban ha valaki kis tarokkal kezdi, az azt teszi, — Kérem' ássan, mert ő úgy tanulta, kérem' ássan, — hogy ilyenkor a legokosabb... De semmi visszhangja nincs, a másik három csak hümmög hozzá, hát abbahagyja hamar.

A másik asztal annál hangosabb.

Ambrus bá' gyüjtött ide magának egy ferbli-ötöst. Össze verbuválta roppant kedélyesen lapogatva őket és jóízű szólamokkal biztatván mindeniket a maga módja szerint. — Nem szeretnél-e belenézni a magyar bibliába, öcsém? — mondotta az egyiknek, a másiknak meg: — Nem lehet egész éccaka csak szoknyák közt bujkálni! — Azt is: — Férfiembernek egy kis magyar játék is kell, nem pedig az a sok német valcer! — vagy csak annyit súgott: — Odale jó erős

bort vittek. — Így szedte össze őket és lehozta már jó ideje ide. Persze, hogy hallgattak rá, hiszen most is vezére volt a fiatal embereknek, akivel együtt tartani a legnemesebb föladat. Régtül meg is szokták, hogy Ambrus bá' bál közben ferblivel akar tölteni egy-két órát.

Hogy ezt miért akarja, arra nem is gondoltak. Nem gondoltak arra, hogy Ambrus idősebb ember lévén, a lábai nem igen bírják az örökös táncot, jobb megpihentetni őket kissé, kártyaszó mellett. És hogy jó is ez neki más indokból is, mivel ő ezektől a fiataloktól rendszerint nyerni szokott, — egy kis zsebpénzt szerezni, — ami pedig nem rossz.

Ambrus bával a ferbliasztalnál, mely mellett poharak és hosszúnyakú palackok ágaskodtak vendégasztaloeskákon a két közbülső Alvinczy fiú, Ádám és Zoltán, Kendy Pityu és Kadacsay Gazsi ülnek. Rokoni kör, hiszen Ambrus anyja Alvinczy leány volt, Pityu másodunokatestvére, Kadacsay pedig sógorának a fia. Ez azonban nem akadályozta Ambrust abban, hogy meg ne koppassza őket egy kissé, — néha nagyon is.

Mert nagystílű játékos volt. Soh'sem igazodtak el rajta. Néha egyetlen csupasz ászra bolondul kóstáltatott, máskor meg lesben állt a legjobb „kunszt"-tal a kezében. Néha tette magát, hogy fél, néha meg nagyszájjal biztatta az ifjakat akár „bandája" volt, akár a világon semmije. Panaszkodott furcsán vagy átkozódott szörnyen. Néha meg azzal ugratta be őket: — „meg ne add fiam, mert a gatyádat elnyerem!" — és nagyokat hahotázott hozzá. Mindezt pedig olyan bácsiskodó jólelkűséggel, hogy a fiatalok majdnem örültek, ha veszítettek neki.

Most, midőn Bálint belépett a könyvtárba, most is Ambrus vitte a szót:

— Ja-ja-ja-jaj! Én Istenem, mi lesz velem!? Az egyik két zöldet mutat, a másik két filkót! Na most megölnek engem ezek az Alvinczy gyerekek! — és hátradőlt és a fejéhez kapkodott furcsán, az asztalra is ütött kettőt az öklével, a kibicéhez is fordult, mintha segítséget kérne, jó Kendy Dánielhez, ki már teljesen elázva ült szótlanul mellette, aztán mintha bolondságból tenné és utolsó kétségbeesésben, betolt egy halom bankót a kasszába és fölkiáltott: — Hát ez is

vesszen, vigye el a fene! még ezt a négyszázat, — de meg ne adjátok!!

Az egyik Alvinczy eldobta a kártyát, a másik kissé habozott, aztán megadta, de bezárta a játszmát.

— Hát nem vágsz vissza?! Hát miért nem vágsz, te mamlasz!? Biz Isten elfutottam volna! El én! Mert én nem állom az ijesztést. Na, de lássuk, mim is van nekem? — és hamiskásan leszámlált egyenként négy egyszínt, ászt és tízest, filkót és alsót, ami több volt, mint ami a többinek lehetett. Aztán úgy tett, mintha meglepné, hogy ő vitte el a kasszát, pedig már régóta, ahogy mondják, „a hasukba látott".

— Thi-hi-hi — sivított —, hát ilyen borzasztó disznóm van!? Nem szeretnek hát már a leányok, engem szegény öreg embert! — És vaskos két szőrös mancsával úgy borult az asztalra és úgy söpörte be a pénzt, mintha csak búsulásból nyulna maga elé.

Bálint megállt a játék mellett. Kissé undorodott. Undorodott ettől a színészkedő természetességtől. A kortársaitól is, kik italos fejjel ezt mind élvezték és szolgai bámulattal néztek a megrontójukra. De most visszagondolt jogászkorára, mikor két évig ő is így járta a bolondját Ambrus bá' nyomában, — bár akkor sem kártyázott vele, — de ő is utánozta valamennyire, beszédben, ivásban, vad cigányozásokban. Még valami adósságba is keveredett akkor és csak úgy szabadult ki ebből az örökké lumpoló körből, hogy elzárkózott teljesen és nem törődött többé azzal, mit gondolnak a többiek róla. Nagy akaraterő kellett ehhez. És tán ha az anyja nem sírt volna olyan keservesen, mikor az adósságait bevallotta — vagy kétezer forintot — talán neki sem lett volna ereje hozzá. És talán most ő is itt ülne közöttük...

Jó ideig ott állt. Ezekre gondolt vissza sokáig. Észre sem vette, hogy megvirradt.

A lámpák, a gyertyák, elvesztették a fényüket és a hosszú könyvtár váratlanul kivilágosodott.

Most egyszerre érvényre jutottak az állványok esztergált oszlopai, sárga cseresznyefa görögös oszlopok, melyek között rengeteg könyv fedte be a falakat mindenfelé, a padlótól föl a mennyezetig. Szép régikötésű könyvek. Nem valami nagy rendben, kicsik, nagyok össze-vissza, de mind drága szép

aranycicomás hátakkal, gerezdes bordákkal. Egy részét tán még a vicekancellár uram gyüjthette, sok kövér Compilatát és Tripartitumot, pergamenhasú jogi könyveket, de a francia Encyclopédiát is és az egész Voltaire-t; legtöbb azonban az unokájától származhatott, attól, ki az empire-szárnyakat építette a várfalhoz, mert Bálint közelebb lépve a polcokhoz, ott sok ritka építészeti művet fedezett föl abból az időből. nagy foliánsokat, így a teljes Palladio-t, melynek akkori kiadása a neoklasszikus irányt megindította. Percier és Fontaine ornamentikáját és az École de Rome pályázatának gyüjteményét a XIX. század első évtizedéből.

— Mennyi kultúra volt akkor Erdélyben! — gondolta Bálint és tovább akart menni a következő oszlopsorhoz, de valami az útjába állt. Az öreg Kendy Dániel lépett eléje. Tántorgott kissé s megkapaszkodott az egyik könyvsorban. Vizenyős szemeiben valami más fénylett most, mint rendesen. Nem móka, nem gonosz szójáték, hanem valami nosztalgiás bánat.

— Mon p... p... prince! — mondotta dadogva, de kitűnő kiejtéssel — das sind w... wunderbare w... Werke! Quite wonderful... oh, yes! — és végig simogatott a könyvek érepáncélos hátán. Talán most hirtelen fölébredt benne, ebben a gazdag könyvtárban, rég elfeledt multja, mikor egykor sokatígérő ifjúnak tartották, kire nagy jövő várt; mikor gyakran járt külföldön legelső körökben, mielőtt eliszákosodott és tönkrement. — És ismét kinyujtózkodott vágyakozó kézzel egy fényesebb kötet felé, mintha az elveszett emlékei után nyúlna. Immár rég elpusztult és semmivé lett pályájának a vizióia után. Ez a mozdulat volt a veszte. Egyszerre összetrottyant magában.

A játékos pojáca esik ilyen mereven össze, ha eleresztik a fölső zsinórját.

Szétvetett lábakkal ült a földön és egy pillanat sem telt el, elkezdett hányni. Minden erőltetés nélkül, minden öklendezés nélkül. Úgy jött belőle a bor, távollövő sugárban félperces megszakításokkal, mint a vizipuskából. Szerencse, hogy Bálintnak csak a lakkcipőjét érte! — és apró patakocskákban széjjel indult a parketten.

Az asztaloktól mindenki fölugrott. Az öreg Dánielhez

siettek. Csak a „Kajsza" maradt helyén: — Vén disznó! Vén disznó! — kiáltotta többször, aztán mérgesen lecsapva a kártyát kiment a szabadba.

A ferblizők csak nevettek. Megszokott dolog ez náluk. Kendy Pityu és Gazsi báró hátulról fölkapták az öreg Danit — (elölről nem lehetett volna hozzá jutni) — és mint valami óriási fabábut a kanapéhoz vonszolták. Le is fektették valahogy, azután otthagyták és mindenki kifelé indult, mert valóban nem maradhatott senki ebben a szörnyű savószagú szobában.

•

Odakinn a világosodó reggelben már állt néhány hintó a bejárat előtt. A falubeli kakasok javában kukorikoltak. A bál oszlóban.

Egy-egy mama tipegett le gyorsan a terrasz lépcsőin selyem köpenykékbe burkolt lányaival, sietve, hogy meg ne lássák őket így izzadt arccal napvilág, és beomlott a most fölvont kocsifedél sötétjébe. Egy-egy úrfi lézengett körülöttük utolsó kézszorításra a flirtjével, vagy sietős kézcsókra.

Itt most megint a ház régi inasa, Kádár buzgólkodott egyedül. Ő ordította elő egyik fogatot, másikat, minden kocsiajtót ő rántott föl buzgón a balkezével, míg a jobb tenyerét úgy tartotta, mintha csak véletlenül találna belé a borravaló.

Bálint az előcsarnokban találta Gyeröffy Lászlót, kivel megegyezett, hogy együtt mennek vissza a szállodába. Ketten a vendégszobába siettek a táskáikat, minden holmijukat összeszedni.

Mikor kijöttek, az előszoba már majdnem megtelt induló hölgyekkel. — Adrienne nem volt közöttük. Egy pillanatig arra gondolt Bálint, fölmegy az emeletre elbúcsúzni tőle, de aztán letett erről. — Minek most már banális szó ebben a józan reggelben?! — és megindult a várakozó, kissé didergő hölgyek tömegén át, hogy a fiakkeréhez jusson. Éppen megkerülték Lászlóval az egyik állingáló csoportot, mikor egyszerre csak valami visszahullámzás indult meg a várakozók tömegén és mögüle egy dadogó hang süvöltötte:

— Ah, m... m... mesdames et mmm... m... messeigneurs! Il v... vostro umilissimo servitore! — Ge... ge... gehorsamster Diener!

Az öreg Dani volt, aki úgy látszik föltápászkodott valahogy és kibotorkált a terrasz széléhez. Ott állt, átölelve az oszlopot, roppant rendetlen öltözetben, leokádott ingmellel, csimbókos szakállal. — Nagyokat hajlongott és a jobb karja szemafor mozdulatokkal meredezett le s föl minden mondatnál. — Néhány úr előre ugrott. Karon kapták az öreget és elhurcolták onnan. A hölgyek úgy tettek, mintha mitsem láttak volna és újra megindult a kocsibaszállás sok körülményessége.

A fogatok trappba vágtak rögtön, ha csapódott a kocsiajtó. Elkanyarodtak a belső kapuhoz és onnan ki egyenesen át a külső udvaron, ahol sok parasztlányok, lovászok és belső cselédek, kik egész éjjel táncoltak ők is a balkon alatt, most sorfalat álltak kétfelől. Közülök néha egy-egy kislány, látszólag minden ok nélkül kiugrott, sikítva átszaladt a rohanó lovak orra előtt és túlfelől rettentően kacagott azon, hogy le nem gázolták.

A bálozók hintói pedig berobogtak már a napsütéses ragyogó reggelbe.

IV.

Bálint és László a szállodában csak pár órát tudtak aludni. A rongyos ablakfüggönyök résein az arcukba sütött a nap. Még tizenegy óra sem volt és már fölkeltek. Miután a hotelszobalány megértette, hogy nem fogadnak el tőle egyebet, mint meleg vizet, nagyon durcásan ment ki és úgy megvaratta őket, hogy már delet harangoztak, mire elkészültek. Aztán elindultak ketten.

Bálint ugyanis utána akart járni, él-e még a nagyapja barátja, az öreg vándorszínész, Gál Minya és László csatlakozott hozzá.

Sokat kellett járnia, míg végre megtudták, hogy él és melyik városrészen.

A református harangozó igazította őket útba, mikor a paplakhoz mentek kérdezősködni kora délután.

— Jól ismerem, instállom, noha csak négyszer-ötször látom egy évben, mert csak urvacsoraosztáskor jár bé. Most is

Bánffy Miklós gróf

BÁNFFY MIKLÓS GRÓF

Megszámláltattál..

A hatalmas, közel hétszáz oldalas, kétkötetes regény díszes vászonkötésben, aranynyomásos borítékban, ízléses kiállításban. A két kötet ára

9.60 pengő

RÉVAI KIADÁS

37907. — Révai, Budapest.

Bánffy, Bonchida Prosperója

Megszámláltattál...És híjjával találtattál...Darabokra szaggattatol – beszédes, bibliai szavak. *Bánffy Miklós* nagyszabású Erdély-trilógiájának kötetcímei. A Trianon után leszakított országrész arisztokráciájának nagyregénye 1935–40 között jelent meg, s honi könyvkiadásunk szégyene, hogy a magyar közönség mindmáig nem ismerheti. Főnemes ír a főnemesség széthullásáról – a témához illő, látomásos megjelenítő erővel. Elfogulatlanul. Remeklése nyugodtan mérhető *Móricz* Erdély-trilógiájához. Ha semmi egyebet nem hagy az utókorra a bonchidai gróf, akkor is örök nevet szerzett magának. Ám Bánffy kiváló diplomataként Trianon után visszaszerezte Magyarországnak Sopront és környékét, s a második világháborúban is szorgalmazta a kiugrást; maga *Varga Béla*, a Nemzetgyűlés elnöke nyilatkozta róla, hogy „az ellenállási mozgalomban és a németellenes szabadságharcban kimagasló érdemeket szerzett". Ez persze nem bizonyult kellő menlevélnek ahhoz, hogy bonchidai nagybirtokát, kastélyát és kolozsvári gyönyörű barokk palotáját ne sajátítsák ki az utolsó szobáig, öregségére földönfutóvá téve a magyar köz- és szellemi élet kiválóságát.

Újrafölfedezésére *Marosi Ildikó* tette meg az első nagy lépést, többrendbeli, erdélyi irodalom-

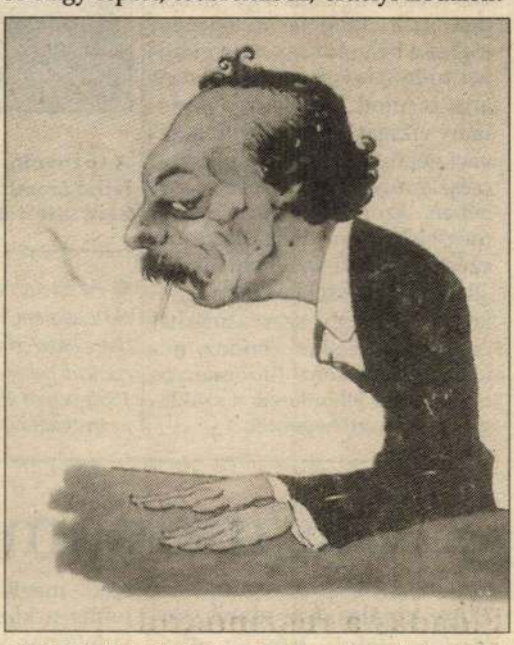

Gróf Bánffy Miklós karikatúra-önarcképe a Ráday levéltárbeli eredeti alapján

történeti kiadvánnyal a háta mögött. A marosvásárhelyi közíró szívós munkával ásta elő rendre a sovén román diktatúra alatt feledésre ítélt erdélyi nagyságok „elhantolt" műveit. Idén Bánffy alias *Kisbán Miklóst* vezeti az olvasók elé, Bonchidai Prospero című könyvében. A csíkszeredai Pallas-Akadémia Könyvkiadónál megjelent kötet nemcsak a Parnasszusról méltatlanul letaszított író alakját idézi meg a maga káprázatos sokoldalúságában, hanem szemelvényeket is közöl Bánffy-írásokból. Marosi Ildikó könnyű kézzel rajzolja föl az immár klasszikus számba menő író, politikus, festőművész, grafikus, sikeres színpadi szerző, díszlettervező, erdélyi lapkiadó portréját. Sorait átfűti a legnagyobbaknak kijáró kegyelet, szeretet, tisztelet. Az irodalomtörténész-kutató szorgalmával gyűjtötte róla az adatokat, régi leveleket, s tett közzé szemelvényeket az életművéből. A száznegyven oldalas, fényképekkel illusztrált kiadvány egyelőre mazsolázás a Bánffy-hagyatékból, de kedvcsiholónak igencsak megteszi.

E sorok íróját, hivatásánál fogva, mindenekelőtt a drámaíró Kisbánról szóló, terjedelmes tanulmány ragadta meg (Adalékok a Szegedi Szabadtéri Játékok történetéhez), no és Bánffy 1934-es, Helikonban közölt esszéje Az ember tragédiájáról. E rövid jegyzet sajnos nem kínál módot arra, hogy részletezzük színműírói munkásságát: leghíresebbike, a Nagy Úr a budapesti Magyar Színházban kerül közönség elé (1913), Az erősebbet már a Nemzeti adja elő, szerzőjéről 1918-ban így ír *Krúdy Gyula*: „Az ő múzsája egy komoly, ledérség nélkül való fejedelmi dáma, aki előtt megtisztálkodva, felajzott lélekkel lehet megjelenni...(...) Így dolgoznak azok, akik nem a következő óra mohó sikerének írnak." A Maskara (1926) és a Martinovits (1929) szintén Budapesten kerül színre.

A Nemzeti Színház és az Operaház intendánsaként mutatja be, nem kevés harc árán, maga tervezte díszletekkel *Bartók Béla* Fából faragott királyfiját, majd a Kékszakállú herceg várát. Vezetése alatt valósággal megújul a nemzet dalszínháza. Igazi diadalt a Szegedi Szabadtéri Játékok első Madách-színrevitelével arat 1934 augusztusában. A korabeli kritika hozsannázik az egy csapásra európai hírre szert tett Bánffy-féle Tragédia-előadás után (*Tőkés Annával, Táray Ferenccel* és *Csortos Gyulával* a három főszerepben). Ilyen nagyszabású, emlékezetes szcenikai munkát IV. Károly koronázásakor végzett a Nagyboldogasszony-templom szertartásának, dekorálásának megtervezésével.

Dobálózunk manapság az *európaiság* jelszavával. Ha volt valaki, aki tartalmat és méltóságot adott e fogalomnak, klasszikus erdélyi mágnásművészünk, Bánffy Miklós volt az. Magyarként, aki Trianon után *visszatelepült* Erdélybe. Ő, a szellem arisztokratája és mindenese.

Metz Katalin

BÁNFFY Miklós

Vulkánövezet

Füstöt ereget és hamut szór a *Jáva szigetének* középső részén magasodó *Merapi* vulkán. Ebben hónapban már több kitörést regisztráltak, és az utóbbi héten a vulkánból kilövellt füst és hamu valósággal elsötétítette az eget. A legutóbbi hétfői kitöréskor *a füst- és hamuoszlop 3800 méteres magasságot* ért el. Az indonéz szigetvilág a Föld vulkáni tevékenysége szempontjából a legaktívabb terület. *Indonéziában található bolygónk legtöbb vulkánja.* A „tűzövnek" nevezett területen mintegy 500 tűzhányó van, amelyből 127 működik.

Kétdiplomás kecskepásztor

Valószínűleg a Prizren melletti dojnicai (koszovói) *Szretyko Djeki* (a Balkán-félsziget legképzettebb kecskepásztora. Nyolc évvel ezelőtt ugyanis egy időben diplomált a kragujevaci egyetem jogi és a belgrádi egyetem politikai tudományok karán, és még arra is jutott ideje, hogy jó néhány vizsgát letegyen a kragujevaci gépészeti és a szkopjei bölcsészkaron. Két oklevéllel a zsebében azonban nem sikerült megfelelő munkahelyhez jutnia, ezért visszatért szülőfalujába, és állattenyésztéssel kezdett foglalkozni. Tizenegy szarvasmarhát és hetven kecskét gondoz, miközben időnként tudományos munkákkal jelentkezik a szaklapok szerkesztőségeinél.

A spanyolors: Nino áramlat kadt úttestek,

● *Az exeteri es aki csaknem tel nagy hangerővo ezentúl hallókés 1995-ben és 19 megragadta őt*

Gasztronómi

Előre kiválasztott menü, különféle italok, késsel, villával elfogyasztott meleg ételek... Az űrhajósok repülés közben ma már majdnem ugyanazt eszik, mint a Földön.

Táplálékuk nagyobbik részét a róluk gondoskodók üzletben vásárolják meg, és átalakítják, átcsomagolják – mondta el a Houston közelében lévő Johnson űrhajózási kutatóközpontban *Vickie Koeris*, aki a világűrben fogyasztott ételek felelőse.

Az űrhajósok reggelire megihatják feketéjüket, és elfogyaszthatják a szokásos gabonaféléket, délben megehetik paradicsomos makarónijukat, este pedig majonézes csirkéjüket, utána a csokoládétortát. Az első űrrepülés előtt a szakemberek számára még az is kérdéses volt, hogy vajon a súlytalanság állapotában tud-e nyelni az ember.

Az űrrepülések időtartamá-

nak megho
Johnson köz
kutatóinak j

KORC

űrhajósok étre
ló és egészség
gondoskodni
könnyen elk
chológiailag
már az űrhajo
30 főétel, 10

KOSSUTH: 6.00 Reggeli krónika 9.05 Napközben 11.05 Lemez-játszó 11.35 Fejezetek az Ínyesmesterség köréből 12.00 Déli krónika 12.40 Ki nyer ma? 12.50 Törvénykönyv 13.05 Vendég a háznál 13.20 Gyülekezeti énekek tára 13.30 Dicsérjétek az Urat! 14.05 Klasszikusok mindenkinek 14.35 Irodalmi figyelő 15.06 Beszéljük meg! 16.00 Délutáni krónika 16.10 Mindennapi gazdaság 16.20 Hasznos tudnivalók 16.25 Harmóniában a Matávval 17.05 Magyarországról jövök 18.00 Esti krónika 19.06 Sportvilág 19.30 Jó éjszakát, gyerekek! 19.40 Kora tavasz – 3. 20.05 Népdalkörök és citerazenekarok 20.30 Határok nélkül 21.05 Bornai Tibor felvételeiből 21.25 Kossuth-klub 22.00 Késő esti krónika 22.30 Mérleg 23.05 Nagy mesterek – világhírű előadóművészek

PETŐFI: 6.03 Reggeli csúcs 8.00 Petőfi-délelőtt 9.04 Délelőtti terefere 11.04 Nosztalgiaparádé 12.00 Jó ebédhez szól a nóta 13.00 Hírpercek 13.15 Zöld jelzés 13.45 Korkérdés 14.00 Nosztalgiadélután 17.04 Petőfi-délután 18.01 Zenezóna 18.30 Kerengő 19.03 Zenezóna 19.30 Kölyökrádió 20.00 Bárdos Pál: A rémbakter – hangjáték 21.03 Zenezóna 22.00 György von H. és Eilika von O. 23.00 Hírpercek – Sporthíradó 0.00 Éjfél után

BARTÓK 6.03 Muzsikáló reggel 8.10 Pódium 10.05 Mesterséges mennyországok 10.43 Francia muzsika 11.40 Országok, tájak zenéje 12.05 Hangverseny délidőben 13.20 Verdi korai operáiból 14.05 Ladislav Klima: A dicső nemezis 15.05 Daniel Baremboim

Mai r

zongorázik és v
és történelem
után 18.05 A ma
18.55 Ez van!
operaáriákat én
ne 20.05 Thon
21.30 Barokk
Theo Adam op
Éjszakai dzsess

MTV1: 5.30
Nap-kelte – reg
gazin 9.05 Bor
sor. 9.35 Helló,
is látni fogják 1
ném. filmsor., 4
szó 12.05 Népz
Hír-világ 14.00
nok 14.50 NATt
hatalom – sp.
Gyerekeknek! 1
– br. filmsor. 1
magazin 17.10
17.15 Körzeti s
Útmutató 18.20
Magyarok csele
pák királya – br
Híradó 20.00 A
(1971) 21.50 Par
magazin 22.25
(1981) 23.50 Hír

MTV2: 7.55 M
Közvetítés a par
Műsorismerteté
reával – Herény
posta 17.35 Phil

(Bánffy Miklós gróf)

Könyve

( ) Öt mindarab.

Kp. 1943.

Révai kiadás

58123 szám .

I 1914

A müemlékek tekintetes c

Az orsovai Korona
800 korona átalány elszámo
vai m . kir. fövámhivatal i
fövámszedö folyó évi márciu

< Bánffy Miklós >

könyve

< > Emlékeimből.

Kolozsvár 1932

Könyvtáromban.

A Magyarországi

PROHÁSZKA KÖRÖK

alakuló ülése 1935. október 2-án, (szerdán) délután 1/2 5 órakor a SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT díszter-mében. (Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28. szám.)

Felelős kiadó: Kézai Béla. Stephaneum r. t. Budapest.

Bánffy Miklós gr

l.

Bánffy Miklós: A mecenás a művészetben. Erdélyi Helikon 1943. 3. füz.

Family Bible 1.

Family Bible. A
presentation of Queen Victoria
from Rachel Sheldon
1843. 3. Nov.

Bánffy Miklós

Bánffy Miklós. Emlékeimből. Kolozsvár. 8° 170 l.; 1 mell. Erdélyi Szépmíves Céh. Minerva rt. (Erdélyi Szépmíves Céh. VI. sorozat. 9—10. sz. könyv.)

1932.

o és öt darab tányér. Polikróm olasz

XIX. század.

OLKORSÓ,

).
n, 1610.
rímás gyüjteményéből
lisich: A Simor-Múzeum. Művészi Ipar
1887., 224. l. — Gerevich PA, 262. l.

OLKORSÓ,

)
n, XVII. sz.
rímás gyüjteményéből.
revich PA, 262. l.

TI FAJÁNSZOK (196. kép)

edény, 8 drb. edényfedő és 5 drb tányér
l. és XVIII. századból.
uló mesternevek: G. L. Kruyk 1648., Da-
n. 1697 (kétszer), Joh. Gaal 1707, Petrus
rum 1759, L. Sanders 1768 és J. Harlees
A San Marco-gyüjteményből.
revich PA, 262. l. — Lepold—Lippay
l.

N EDÉNYEK:

virágdísszel és ónfedővel 1663-ból.
ndrei János: Néhai Ipolyi Arnold-gyüjte-
nye. AE, VII., 1887., 344. l.

Bánffy Miklós gr.

Bánffy Miklós: Emlékeimből. Révai. 262 lap.

Írói művészetével ragadja meg az olvasót ez a könyv, amelyben *Bánffy Miklós* az 1916-iki koronázásról, továbbá a világháborút követő forradalmi időkről mondja el személyes élményeit. 1918 végén a „Székely Nemzeti Tanács" megbízásából külföldre ment, hogy ott a felelős államférfiakat hitelesen tájékoztassa az itthoni eseményekről és hangulatról. Meglepő, ismeretlen mozzanatok, új adatok tűnnek elő ezekből az emlékezésekből, melyek egészen új megvilágításba helyezik az akkori idők történetét. Különösen kiemelkednek azok az arcképek, melyeket e történelmi időszakok szereplőiről rajzolt. A könyv a magyar memorárirodalomnak egyik legkiemelkedőbb alkotása.

Magyar Kultur-

szemle

1944. jan. 15. 12.

Réz, mag. 7·2 cm.

EDÉNY,
talpas, és füles.
XIX. század.
Réz, mag. 24 cm.

GYERTYATARTÓ,
két darab.
XIX. század.
Réz, mag. 25 cm.

EDÉNY,
sasos fedéllel és hermákkal.
XIX. század.
Réz, mag. 17 cm.

CSIPESZ,
hengeres tokkal.
XIX. század.
Réz, hossza 36 cm.

VONALZÓ,
felirattal.

A miniszter rendeletéből:

dr. Mariay Ödön s.k.

miniszteri tanácsos.

A kiadvány hiteléül:

miniszteri irodatiszt.

..... 20 P

---

szesén: ..... 160 P,

csekkszámla tehére:

öltségekre ..... 20 P,

8. augusztus hó 3.-án. A miniszter

k. miniszteri tanácsos.

másolat, hiteléül:

Lombal

eri irodatiszt.

~~Bánffy Miklós gr.~~

tovább

Falus Elek

Galamb Ferenc
iparrajzi kolatanár
(talán G. József)

Györgyi Dénes

Helbing Ferenc

Kós Karóly

Pogány Móric

Tóry Emil

21. 2027

Az Est. 1916. dec. 13.
(A koronázás mű-
veszi előkészületei.)

4978

Gyüjte

A hely neve	A tárgy megnevezése	
Alsó-Bajom, Kis-Kükülló vm.	Evang. templom adatai.	

Bánffy Miklós gróf

Életrajza, mely skv. felhasználandó!

Osvát Kálmán dr.: Erdélyi lexikon. Nagyvárad, 1928. 23. l.

1912.

sztus 4-én.

látható
yes vidéken ~~szemlélhető~~, a hol az
lejtőkön, fenyőfák képeznek külön-
portokat. Az égbolt kissé felhő-
Szlányi L. k.

69,5 cm. -- Lelt. sz. 4171. -- Véte-
6043 sz. leirat szerint 800 K-án
1912 junius 7-én (1234-912). -- El-
án (1445-912). -- Az elszámolásra nézve
dmányt.

z. n. 553-912.
t. lelt. 8294.
167-912-13.

57

ÉVEK — EMLÉKEK

HERCZEG FERENC

Herczeg Ferenc 80. születésenapját ünnepli a magyarság. Az ünneplés újabbkori irodalmunk olyan kiválóságát éri, aki ezt sok évtizednyi alkotómunkájával feltétlenül megérdemli. Igaz, hogy írói munkásságáról eltérő vélemények is vannak, de a különböző megítélések mélyén nem irodalmi, hanem társadalmi, vagy éppen politikai szempontok rejtőznek. Herczeg Ferenc, a délvidéki Versec szülötte, asszimilált magyar, de asszimilációja tökéletes: nemcsak jó magyarrá lett, hanem egyúttal követendő példakép is. Írói fejlődése, melynek során egyre inkább közelebb jutott a magyarság lényegének megértéséhez és átéléséhez, híven mutatja az asszimiláció fokozatait. Kár érveket felsorakoztatni világnézete vagy írói magatartása ellen, művei világosan bizonyítják tiszta magyar szemléletét és magyar kötelességtudását.

Mert születése 80. fordulójáról a legjobban úgy emlékezünk meg, hogy műveit tesszük mérlegre: regényeit, színdarabjait és publicisztikai írásait. Regényei novelláiból nőttek ki. Herczeg Ferencben, a novellaíróban, a sajátosan magyar elbeszélés klasszikus értékű folytatóját láthatjuk, aki hagyományos hűséggel fejlesztette tovább ezt a műfajt. Már legkorábbi elbeszéléseiben is föltűnt tartózkodó álláspontja, erős kritikai érzéke, választékos és előkelő stílusa. Regényeiben teljesen kibontakoztak ezek az írói sajátságok. Érdeklődése itt elsősorban társadalmi. Gondoljunk csak a Fenn és lenn, a Simon Zsuzsa, az Idegenek közt, az Aranyhegedű, stb. problémáira. Mégis, milyen szép megnyilvánulása hivatástudatának, hogy kutató szemmel nézte a magyar történelem fejlődését is s megtalálta a történelem útján a maga témáit, azokat az eseményeket, melyek a magyar sors egy-egy lényeges vonását tükrözték. Az élet kapuja, a Fogyó hold, csupa bizonyíték.

A magyar színdarab-írás történetében Herczeg Ferencé a legterjedelmesebb fejezet. Társadalmi irányú színműveivel iskolát nyitott, a követők és az epigonok csak Herczeg utánzásából indulhattak. Színműveiből a színpad nagy ismerete, a dramaturgiai iskolázottság és tudás mellett lélekábrázoló művészete emelkedik ki. Akár korkép valamelyik színműve, mint a Dolovai nábob leánya, vagy a Gyurkovics lányok, akár kimondottan társadalmi jellegű, mint a Kék róka, vagy a Tilla, a darabok mögül egy szigorú írói tekintet világít, aki szórakoztat ugyan, de ítélkezik is.

Írói pályáján külön fejezetet alkotnak történelmi színművei. Mostani ünnepén csak büszkeséggel emlékezhetünk a Bizáncra, az Árva László király-ra, vagy A hídra. A magyar dráma történetében különleges jelentőségük van ezeknek a színműveknek. A Bánk bán és Az ember tragédiája mellett.

Születése 80. fordulóján ő is ajándékot ad: két színdarabjával szól ismét a magyar közönséghez. Az egyikben Zrínyi Ilonáról, a nagy asszonyról mondja el nagyságának és kivételes lényének titkait, a másikból, amely Fecske és Denevér címmel bemutatásra is került, társadalomfilozófiája sugárzik.

Herczeg Ferenc művei minden, mégolyan mélyreható jellemzésnél is találóbb, jellemzőbb vallomások. Legfelületesebb írásainak látszó beszélyeiben, a társadalom szépasszonyairól csevegve sem felejti el az elbeszélés puszta céljáu kívül a másikat, a magasabbrendűt, s ez esetleg csak egy elnéző mosolyban kifejezett kritika, esetleg éppen mélyebb megvilágítás. Herczeg legkönnyebb írásainak is van súlya, s írói pályájának mindegyik fázisában vannak olyan érdemei, amelyek egyszerűvé teszik nyolcvanadik életfordulójának megünneplését.

Kenyeres Imre.

OLVASSA A
MAGYAR KULTÚRSZEMLÉT
1943 dec. 15.

BÁNFFY MIKLÓS

Illik őt ünnepelni... Tisztes feladat, születése hetvenedik évfordulóján róla beszélni.

Szív és lélek embere, mindenkor maradandó emléket, emlékjelet hagyott maga után. Bánffy Miklós mindenütt jelen volt; jelenléte mindig a fényt és az előkelőséget, az ízlést és a felsőbbrendű szellemet képviselte, akár a politika csábító porondján tünt fel, akár a szellemi élet bármelyik területén mutatkozott, személye következetesen jelképezte: Bánffy Miklós avatott mestere a politikai szónoklatnak, szakértője a színházi művészeteknek, az írásművészet mélylélektanának bravuros alkalmazója, a képzőművészetnek hivatott művelője. Bánffy Miklós rejtőzködő természetű; igazi képviselője a szellemi és a születési arisztokráciának. A fiatal Ady Endre írta a fiatal Kisbán Miklós — Bánffy Miklós hamarosan leleplezett álneve volt ez — egyik korai műve megjelenésekor: „Kisbán Miklós több mint litterary gentleman. Európai ízlésű, elmélyedt, finomlelkű ember." A lelkes Ady őszinte lelkesedéssel ismeri el a lelkes és fiatal mágnás tehetségét és sokoldalúságát; a *Naplegenda* színművét Ibsen Peer Gyntjének értékszintjére helyezi. Azóta — 1906 óta — sok színfolttal lett gazdagabb Bánffy Miklós szellemképe; ma már mint lezáruló korának egyik képviselője áll előttünk; hatalmasarányú életműve bátorítást és eligazodást jelent az útvesztőbe került jelen számára. Voltak napok, amelyeken szűkebb hazájának minden reménye benne volt, hozzáigazodott az erdélyi magyar élet.

Bánffy Miklós sokoldalúsága nem külső okokkal magyarázható, nem hivalkodó magatartás, ha a közélet más és más terén feltűnik, vagy szerepel, hanem alkotó természetének kényszerű és ösztönös jelentkezése. Ha mint színpadi szerző hallat magáról, az nem jelent többet, minthogy adott esetben ez volt egyetlen megnyilatkozási forma nyugtalan természete számára: ha mint rendező lép fel a világot jelentő deszkákra, egyszersmind magával viszi fajára és társadalmi osztályára legjellemzőbb vonásokat; ha mint illusztrátor mutatkozik be, kétségtelenül bebizonyosodik a kívülállók számára, hogy Bánffy Miklós nemcsak a szóbeli közlésnek ihletett művésze, hanem elhívatott forgatója az illusztrátori tollnak is.

A regényíró Bánffy halad leginkább a hagyomány vonalán: az erdélyi nagy elődök példáján bátorodott. A kétségek közt vívódó lelkek számára magasabb, feledtetőbb, szellemibb világot teremtett egyre szélesedő és gazdagodó regényeiben. Az egymásra utalt magyarság életformáját oly mélyéről senki sem tudta áttekinteni, mint Bánffy Miklós, aki a társadalmi különbségek, választófalak letörésének tanúja és szenvedő részese volt. Az alapjaiból kizökkentett erdélyi életet nemcsak azonnal felfogta minden vonatkozásában, hanem gyorsan felismerte azokat az útakat-módokat, melyeken át elviselhetővé válik maga az élet. Hogy milyen nagy adomány a humor és a tréfálkozás a szív és a lélek számára, azt az erdélyi magyarság Bánffy-művekből ismerhette meg a kisebbségi kornak évadján. *Fortéjos Deák Boldizsár memoriáléja* a jelen vígasztalanságán enyhített; az archaikus nyelv a régi boldog idők varázsát idézte, kellemes humora és kifogyhatatlan tréfálkozó kedve viszont sok meleg derűt varázsolt az olvasó szívébe. A lélekhez, a szívhez szólnak Bánffy Miklós finom és gördülő szavai; lágy és hízelgő hangja a kétségbeeséseken enyhít. Vídít, gazdagít Bánffynak ez a könyve; amolyan igazi, beteg lelkeknek való füves-kertecske, telehintve a jókedv szirmaival.

Az *Erdélyi Történet* impozáns boltozata alatt végigvonul az önmaga sorsára kényszerített erdélyi magyarság; a leomló válaszfalak között nemzedékek jelene és multja felel egymásnak; valóban *vallanak* egymásról és egymás ellen, de *vállalják* a sorsot egymás oldalán és egymásért. Dokumentum és bírálat egyszerre ez a hatalmas trilógia: a bibliai sors meghaló arányai bontakoznak ki a nagylélekzetű alkotás remek soraiból. Annyi alakot és annyiféle színben szerepeltet és teremtett Bánffy kifogyhatatlan képzelete, hogy szinte az egész Erdély benne él és lélekzik. A változó-bomló magyar életet Bánffy Miklós, a nagyszerű íróművész, mentette át minden komoly tanulságával — a jövendő számára. Élethivatásának ennyi önmagában is elegendő lenne!

Emlékiratai a nagy erdélyi emlékírók örökségéhez kapcsolódnak: Bánffy emlékezéseitől egyenes vonal húzható vissza Apor Péterhez, Bethlen Miklóshoz, vagy bármelyikhez,

KÖZÉPKORI HIMNUSZOK

BABITS MIHÁLY FORDÍTÁSAI.

(A Kisebb műfordítások című műből.)

AZ ISTENI SZERETETRŐL.

SZENT BERNÁT.

Szent szeretet, szűz szeretet,
ünneplő, derűs szeretet
kiben nincsen semmi bűn,
de minden örömet ismer
s meri megcsókolni Istent
bizalommal, mindíg hűn!

Szűz szeretet, diadalmas,
mégis mindíg lakodalmas,
mégis mindíg mámoros!
Magas szeretet, királyi,
több mint fiúi s leányi:
mátkasággal koszorús!

Hol ez megvan: mi hiányzik?
S kiben nincs meg, légyen bárki:
egyenlő a senkivel.
Szeretetben lesz a lélek
arája az istenségnek
s Krisztusával egybekel.

Húzzon a fiú apjához!
A menyasszony jobbat választ:
vőlegényét szereti.
Másnak nincs rá semmi csábja;
föl se néz már a világra;
csak Őt látja, követi.

Aki jobbágy, urát félje!
Áhítozzanak a bérre
a fizetett béresek!
A menyasszony kedveséhez
tekint föl és csókra éhez,
ami sokkal édesebb.

Szeretet a törvény telje:
a lélek kitárult terje
s a szív magas kémhelye.
Édes könnyek kút-edénye;
lelkek folttalan törvénye,
megtérítő mestere.

A szeretet sír és óhajt;
a szeretet kér és sóhajt;
sóhajjal táplálkozik.
A szeretet, hogyha sem könny,
sem sóhaj, mélyéből nem jön,
nem is égő, igazi.

A szeretet szenvedni vágy,
Teher néki ez a világ;
unalom maga a fény.
Várakozva még növekszik;
messzeségek nem csüggesztik;
nem fogy, hanem jobban él.

A szeretet fut lihegve;
sohse lankad futó kedve:
egyre, egyre sebesebb.
Mégis későn ér, úgy érzi,
mert mindíg késő elérni
ami után úgy eped.

S oly nagy a szeretet lángja
és az égést úgy kívánja,
hogy kihunyni sohse fog:
semmi zápor el nem oltja
s a folyóvíz el nem fojtja;
mindíg csak jobban lobog!

S ez a láng maga az élet:
másra nem lehet szükséged!
Ami jó még van egyéb,
nélküle mind nem ér semmit!
Mind elolvad és elomlik!
Mind csak tűnő semmiség...

A SZENT SZŰZ ANYASÁGA.

FRANCIAORSZÁGI HIMNUSZ.

Csodálatos szerelem!
Testet ölt az Isten.
Sohse hallott kegyelem:
mag fogan a Szűzben!

Óh újféle házasság:
csillag megy a naphoz,
Képtelen, szent anyaság:
szűzlány gyermeket hoz.

Mózes ahogy hentergett
a gyékénykosárban,
csodamód úgy szendergett
Isten a leányban.

Fülön át és lelken át
szállt be szent testébe
s nem szakítá nyilt nyomát,
amerre kilépe.

Mint üvegen a sugár
ahogy átsugárzik,
mégis rajta semmi kár,
sérelem se látszik,

úgy született az anya
foltja-kára nélkül
Isten, Istennek fia,
saját jegyesébül.

S mint a gondolat suhan
a szív rejtekébül!
Aki bűn nélkül fogan,
szül fájdalom nélkül.

Ha sugarat ont a szem,
nem veszti világát;
így a virág-anya sem
veszíti virágát.

Fehérebb mint liliom,
tavaszibb mint rózsa,
légy Fiadnál, Szűzasszony,
szívünk szószólója,

Hogy ne várjon holtan a
zord pokol homálya,
veled inkább, szentanya
egek lakomája!

az erdélyi személyes mult megörökítőjéhez. Lélekelemző módszere, ironizáló kedve, alakteremtő ösztöne tovább működik e műfaj zártabb és lemondásokat igénylő kereteiben is. — *Novelláiban* szintén alkotott maradandó értékeket, a *Farkasok* kötete nemcsak egy állandóan munkálkodó írói ösztönnek időszakos remeklése, hanem belső becsvágy és formai igény kitűnő eredményeit sorakoztatja fel. *Színdarabjai* kísérletező kedvének bizonyságai, szinte valamennyi világirodalmi példákat idéz, az utóbbiaknak nem hatása, hanem rokonsága mutatkozik Bánffy művein; mert hasonlóan nagy az a lélek is, mely azokat megalkotta, mint amilyen nagy és igaz lelkekről vallanak a világirodalmi példák.

Sokoldalúsága a szellem előkelőségét, tisztaságát, becsületét hirdetik, ezek nélkül el sem képzelhető ily sokirányú és minden tekintetben színvonalas életmű. Finom és előkelő; a XX. század magyar szellemi életének ő az egyetlen *arbiter elegantiarum*ja.

Paku Imre.

HARSÁNYI LAJOS

A költő hatvanéves... Az ösvény, mely a férfikor tisztes magaslatára vezetett, az igazi „emberélet útja" volt, tele küzdelemmel és tele az alkotások fehéren izzó emlékjeleivel. Békés dunántúli falvak és a mult emlékeit hagyományos hűséggel őrző s ugyanakkor modern ütemben fejlődő nagyváros voltak az állandóan friss, új, meg új alkotásra, papi tevékenységre és költeményre ihlető élményforrásai. A falu egyre fogyó nádasainak nyugtalan, méla zenéjével és a Rába lágyan suhanó vizével, a „magyar idill" édességével és az ősi, egyszerű, verítékes munkában is szép élet élményével ajándékozta meg, a város pedig az évszázadok-csiszolta pannón kultúra értékei mellett az új, feszülő, robbanó, lázas vajúdással megszületni készülő világ látomásait hívta elő a lelkéből.

Élményei érésének, egymást váltó gazdagodásának útját kevés költőnél lehet úgy nyomon kísérni, mint nála. Harsányi mint költő tele volt a fejlődésképesség, a változékonyság csíráival, melyek az egyéni és közösségi fejlődés egyes szakaszainak megfelelően mindig kibontakoztak és meghozták a maguk időszerű gyümölcsét.

Mikor elindult papi és művészi alkotó élete útján, századunk első évtizedében, még javában uralkodott a liberalizmus kényelmes szelleme, melyet ekkortájt kezdett Prohászka szenvedélyes, okos apostoli dinamikával ostromolni. A szokásból ismét mély, átélt élménnyé akarta varázsolni a magyarság vallási életét, a katolikum tanításait és örök szépségét. A vallási életben Prohászka igyekezett jótékony változást előidézni, a költészetben pedig Ady forradalma érett. Tartalomban sokszor fáradt és kiábrándult, dekadens élmények szólaltak meg a szimbolumok eddig ismeretlen nyelvén, színes és zengő szavak fátylaiba burkolva, az érzelem erejétől hevített, tördelt mondatokban.

Harsányi, akiben Dunántúl mély hagyományai éltek, a táj szerelme, a kultúra féltő tisztelete és a vallás őszinte átélése, Prohászka hangját éppúgy meghallotta, mint Adyét. S a kettő ihletésére, lelkének öntörvényei szerint formálva alakította ki egészen eredeti, újszerű költői világát, mondanivalóját és nyelvét, a modern magyar katolikus lírát, melynek Sík Sándor és Mécs László mellett legkiemelkedőbb képviselője.

Kötetei a legutóbbi könyvnapon jelentek meg egybegyüjtve s ez a verseskönyv bámulatos lírai változatosságot mutat. A lágy, álmodó, szelíd szimbolumokba öltöztetett érzelmi megnyilatkozásoktól, — ahogy ért és fejlődött — az egyre tömörebb szavú magyarság-élményekig, objektíven tökéletes táj és életképekig, a modern kor lázas feszüléseit rögzítő balladákig s a megbékélt, búcsúzó férfikor telt, mélyzengésű verseiig minden hang és minden forma megtalálható benne. S mint hófehér csúcs emelkedik ki a Szent Trilógia: a Hagia Sophia, De Profundis és Túlvilági ballada. Méltán írja a Hagia Sophiáról Alszeghy Zsolt: „Világhírű mű volna, ha költője világnyelven írja meg. Világhíréhez most az kellene, hogy valamelyik amerikai vagy angol vállalat filmet csináljon belőle", a De Profundisról pedig: „Philibertus látomását keltik új életre" terzinái.

Alkotó élete most van delelőjén. Lírai érzése azonban még épolyan érzékeny, mint mikor először szólalt meg az új líra nyelvén, s versei friss ízekkel, új szépségekkel teltek. Mintha csak az ifjú Harsányi hangját hallanók, ha legutolsó kötete Búcsú a falutól című versét olvassuk, az ifjúét, akinek zengő hangját a férfi búcsúzó meghatottsága fátyolozza:

Jöhet a tél, befödhet mindent hólepellel,
Hogy két szemem az arcod, ős falu, ne lássa:
Én egy maradok véled mindörökre immár
S bár életem, mint délutáni nap, hanyatló,
Úgy őrzöm emléked nehéz szívemben mindig,
Mint tenger zúgását a kagyló.

Évtizedekkel előbb szelíd biztatással sürgette az időt: „Ó szálljatok ezüstgalambok: évek!" S az évek engedelmesen szálltak, de csőrében mindegyikük szebbnél-szebb költői és prózai alkotások olajágát hozta. A költő büszkén mondhatja magáról, hogy ifjúkorának jelképe, a hold „tüzes acélsarlója" „csordultig telve színarannyal", a férfimunka és a művészi alkotás aranyával.

Fényi András.

BIBÓ LAJOS

Harminc év írói munkásságának határkövéhez érkezett *Bibó Lajos*, aki a magyar színpadnak új tárgykört és mondanivalót, az elbeszélő irodalomnak népierejű, igazságízű és lélekbemarkolóan mély regényeket, elbeszéléseket adott. Bibó Lajos sem életével, sem munkásságával nem kereste soha a népszerűséget, művészete nem alkudozott soha olcsó sikerekért, írói meggyőződéséből soha sem engedett jottányit sem, mégis egyforma elismeréssel, az igazinak járó feltétlen megbecsüléssel ünnepli most a magyarság minden rétege.

Csodálatosan termékeny író. Sohasem politizált, de mégis szószólója az örök és változatlan magyar politikának, ismerője és ismertetője a magyar nép életnehézségeinek, jussának hirdetője. Annyira magyar, hogy nemzetközi értelemben nem is lehetett eddig világhírű, bár képességei elérnék a világhír feltételeit.

Bibó Lajosról szinte kivédhetetlenül megállapították, hogy sötét, komor, boruláto, mégis felold minden művében, sokakhoz szól és megbékéltet az igazságokkal. Regényeinek egyes jeleneteiben gáttalanul áradnak, súllyal, sötét színekkel elevenkednek az alig leplezett érzések; elbeszélő műveiből is színpadra kívánkoznak a pattogó, szűkszavúan rövid párbeszédek, a drámai jelenítések; drámai műveit pedig egyes részleteiben úgy élvezheti az olvasó, mint a legköltőibb költeményt. A színpadon erőteljes drámaíró, a költői elbeszélő jellemábrázoló nagyságával, az epikában igazi elbeszélő a drámaíró minden erényével, mert mindenekfelett tisztaszándékú művész, hivatott költő, könyvben és színpadon egyaránt magyar, erőteljes és gyönyörködtető, az élet mélyebb igazságait kutató és feltáró.

Bibó Lajos az az író, aki elhagyta a földet, mégsem szakadt el a föld elemi erejétől. A földtől érkezett a városig, mégis megérti a szürke falak között vívódók minden gyengeségét, beteges halványságát. Lelkivilágában megmaradt a föld fiának. Testvérei körül vannak a legerőteljesebb, leghatalmasabb mondanivalói, legizzóbb gondolatai. De társadalmi és művész-regényeiben éppen olyan igaz, amikor kifinomult álmodót, meggyengült városlakót, elvont érzések felett töprengő művészt rajzol. Igazi hazája mégis az Alföld. Érzi forróságát és hidegét, a végtelenbe nyúló puszták szépségét. Együtt lélekzik a frissen szántott röggel, esőt szomjaz a vetéssel, napfényt az érő kalásszal és úgy nyújtózik el az ég íves kupolája alatt, mint maga a föld. Vérének minden cseppje együtt forr a földön folyó ősi harccal az életért vívott állandó küzdelemben mindazért, ami az életet jelenti: a földből verejtékkel kiszakított kenyérért, a két kar erejével teremtett otthonért, a könnyel-vérrel kiharcolt szerelemért, a szív életéből fizetett dalért. Ebből az együttélésből adódik, hogy Bibó Lajos úgy tudott hangot adni színpadon az alföldi paraszt meztelen indulatainak, mindíg éhes földszerelmének, ahogyan rajta kívül kevesen. A józan ész, a tisztánlátó szem, az érző szív megfigyelésein, átélésein keresztül reális készséggel, valami újat jelentő, cikornyanélküli, pattogó és szívbevésődő magyar szóval alkotta meg népi drámáit, amelyek új színt és hangot jelentenek a magyar színműirodalomban. *A juss*, a *Hibások*, az *Eszter* a nép letagadott igazságait hirdeti, elhallgatott jogainak követel hangot éppenúgy, mint az író elbeszélő művei közül a legmagyarabb, legerőteljesebb alkotások.

Bibó Lajos mondanivalóinak változatossága, tárgykörének nagy gazdagsága mind színműveiben, mind pedig elbeszélő műveiben szinte páratlan. A *Csodadoktor*, *Sasfészek*, *A juss*, *Hibások*, *Eszter* mellett történelmi drámája, a *Báthory Zsigmond*, a maga lüktető életívével, férfias hangjával, örök magyar problémájával egyik legfigyelemreméltóbb magyar színpadi alkotás. Elbeszélő műveiben a serdülőkor, a férfiváérés nagy kérdését, a férfikor legválságosabb korszakát boncolgatja. Jellemző reá, hogy minden művében a szenvedésre született emberrel, a nehéz élet örök kérdéseivel foglalkozik. Akár a föld fiáról ír azonban, akár a város kifinomult embereiről, mindíg a lélek legmélyére hatol és onnan emeli ki az

Bánffy Miklós gróf

örök emberi vonásokat, megmutatva az élet szigorú törvényeinek mindenki felett uralkodó erejét.

Költői lírája a legerőteljesebb mondanivalókban is mindig érvényesül, végletesen finom, törékeny lányalakja éppen olyan eleven, mint a vidéki városba száműzött három önkéntesének feledhetetlen színpompájú lelkisége. A kis tanyai parasztgyerek futását a szerelem elől, a vidéki cirkuszban töltött életét, Amerikában kivívott sikereit könyörtelen következetességgel pergeti a történet izgalmas jelenetein keresztül a megbékülésig. Minden írásában egy egész nép élete fáj, követel és szenved a történések mögött. Mindig azt az utat választja, amely a leghosszabb, legnehezebb, de mindig önmagához, írói egyéniségéhez érkezik el.

Bibó Lajos harminc esztendős irodalmi munkássága minden olvasónak igazi haszna és kincse a magyar irodalomnak. Magyarsága a magyar faj igazi szellemét képviseli, a népi sors keservének, az emberi élet szenvedéseinek feltárása vezeti írói szándékát és ez a törekvése jelenti legmaradéktalanabbul igazi értékét és irodalmi jelentőségét.

Tamás Kálmán.

LOVASS GYULA

A modern íróknál a műfajok ritkán fordulnak elő elszigetelten. Érdeklődési körük sokkal szélesebb, sokkal távolabbi sugalmak gyujtják fel képzeletüket, hogysem egyetlen kifejezési forma keretében elférnének. A költők keresik az elbeszélés tárgyilagosabb hangját, melyen keresztül nemcsak magukról vallhatnak, hanem a kívülük álló világról is beszámolhatnak. Esetleg a tanulmány vonzza őket, melyen keresztül a bennük elevenen működő ihlet belső törvényszerűségének megkeresésére indulnak el. S ott vannak a drámai műfajok! A kombinációkat még sokáig lehetne folytatni.

Lovass Gyulában az esszéista-kritikus és az elbeszélő alkata találkozik szerencsésen. Két posztumusz kötete, mely a közeljövőben kerül a nyilvánosság elé, összegyüjtve irodalmi folyóiratokban szétszórt tanulmányait és novelláit, ennek a két különböző formavilágnak biztosszemű vegyítéséről és elválasztásáról fog majd tanuskodni. A modern irodalom nagy látképén — mindenki ismerheti a műfajok egymásbaoldódásának pro és contra megvitatott nagyon is időszerű kérdéseit — élet és elmélet, ábrázolás és értelmezés, alak és belső struktura úgy kerültek egymásmellé, mint régi középkori festményeken, ahol a képbe magyarázó felirattal ellátott papírtekercsek rajzát illesztették bele.

Végső elemzésben Lovass Gyulában az elbeszélő az erősebb. Akik számára az esszé a központi műfaj, szépirodalmi ihletüket mindig hajlandóak feláldozni, hogy minél színesebb legyen az a tükrözött világ, mely művek és általában véve szellemi élmények visszasugárzásaként alakul ki bennük. Ez a magyarázata különben annak, hogy az utóbbi idők folyamán miért „irodalmiasodott" el annyira az esszé. Lovass Gyula ennek a kísértésnek — alkata folytán is— ellen tudott állni. Inkább a szellemi élményeket, az „értelmezést", ahogy a regényről írt nagy tanulmányában megjelölte, vonta be az elbeszélésbe, bár ezzel korántsem alkotott olyan ötvözetet, mely egész művére jellemző volna. A magyarázónál erősebb volt benne a látó, s elbeszéléseinek nagyrésze tisztaműfajú novella s életműve beleilleszkedik az elbeszélés napjainkban kibontakozó, ki tudja hányadik, reneszánszába.

Művei közül, úgy ahogy ma előttünk fekszenek, legjelentősebb a *Honfitársnőm Micheline*. Ez a kisregény sejteti már azt a feszültséget ,mellyel az elbeszélők a hosszabblélekzetű alkotás, az emberi lélek és társadalom széles ábrázolása, a regény felé fordulnak. Regényszerű benne az idő is, mely, ha az író csakugyan érzékeltetni tudja, ritmust és hullámzást kölcsönöz a cselekménynek, átszínezi az arcokat, átrajzolja a vonásokat, cseréli a világítást, új és új élményréteget tár fel. Mindez már benne van a *Micheline*ben, mely a Franciaországba tanulmányi ösztöndíjjal kijutott egyetemi hallgatónak és a magyar-francia vérkeveredésből származó, de nemesebb értelemben vett párisi kispolgári leánynak szerelmét beszéli el. A szerelem hajótörést szenved az anyának ellenállásán, aki nem akarja, hogy lánya végigcsinálja azt az érzelmi kalandot, melynek sebeit ő még mindig magában hordja. Sebek? Lehet, hogy csupán apró félelmek, aggályok, kellemetlenségek és fonákságok szövedéke, de a lelket, ezt a primitív népek számára oszthatatlan egységet, mégis megsebesíti, felhasogatja, rétegeire bontja.

Lovass, mint modern író, elsősorban pszichológus beállítottságú, s a lélek életében — mint az esszé atmoszférájából mély lélekzetet vevő művész — szereti mindazt, ami bonyolult, többmegoldású, szellemes és szellemi, egyszóval problematikus. Külföldi mesterei, Girodoux, Virginia Woolf, a *Lotte Weimarban*-t író Thomas Mann módján az érzelmek zűrzavarával szemben keresi az érzelmek rendjét, kristályos átlátszóságát, jelentésteljességét. És amikor az olvasó azt hinné, hogy vége a Michelinék történetének, utána még egy záróakkordot illeszt, mely látszólag nem is tartozna a történethez, mégis — esszéista bravurral — megadja a végső magyarázatot .S itt már a század nagy formakereső szenvedélye érvényesül, a polifonia igézete, mely a történéseket nem elszigeteltségükben, hanem motívumszerű ismétlődéseikben követi nyomon és aknázza ki.

Mert — igen sok Lovass-novella erről győz meg — a mindennapok élményvilágának feltárása mellett egyre gyakrabban lapozott rá a lélektan kérdéseinek irracionális oldalaira. A démoni helyett azonban inkább a játékost kereste, Merlin varázserdejét vagy az Ezeregyéjszaka ihletének forrásvidékét. Erről beszél nagy és érzésünk szerint kissé befejezetlen novellája: *Seherezáde és a trubadur*. De igazán otthon az élesen boncoló, de mégis finom hangulati elemekkel leplező elbeszélésben volt, s késői olvasói bizonyára a *Stigma* biztonságát fogják élvezni, ahogy eligazodik az emlékek és mániák kuszaságában, vagy a *Meddő szív* remekbe készült képét a szeretet vergődő tévetegségéről.

Huszonkilenc év nemesen válogatott tapasztalatkincse van együtt mintegy félszáz novellájában, mintegy a bővebb termés ígéreteként. Nehéz meghatározni Lovass műveiben azt a határvonalat, melyen valóság- és olvasmányélmény érintkeznek. Néha éppen az a legmeghatóbb és legvonzóbb benne, hogy úgy látja már első pillanatban az életet, mintha könyvet olvasna és alig haladta túl azt a kort, amelyben az ember rájön az élt és írt világ azonosságára.

Önmaga ellenőrzésére és tehetsége próbáinak szüntelen lemérésére segítségére volt kivételes olvasottsága, melynek gyümölcsét pozitív formában is leszüretelte, mint említettük, bírálataiban és tanulmányaiban. Elsősorban itt is a tiszta fogalmazás és a bonyolult problémák foglalkoztatták. Mindig azokat a találkozópontokat kereste, amikor egyéni alkat és nagy koráramlatok összehatásából megszületik a mű, melyet — francia mestereinek iskolájához híven — némileg mindig meghatározható produktumnak érzett.

Legmaradandóbb értékűek portréi, s itt elsősorban a Nyugat-generáció nagy elfeledettjeinek, Török Gyulának, a két Cholnokynak arcképére gondolunk, s arra a szenvedélyére, mely az irodalomtörténet még fel nem tárt korszakaiban a mellőzött, de az utókor szemei előtt mégis az idők kiteljesedését szolgáló írók alakjára igyekezett fényt vetni. De éppúgy avatott boncolóra találtak benne a nagy általános kérdések is s ide tartozik legérettebb tanulmánya, a *Játékos Európa* is.

A két háború közötti nagy nemzedék arcának jellemző vonásait kereste benne, látható nosztalgiával egy korszak iránt, melynek legfőbb problémája a szellem játéka volt. Ám soha nem foglalkozott a szellemmel az, aki ezt a játékot léhának tartja. Lovass időelőtt lezárult életműve is azt mutatja, milyen nemes szabályai vannak ennek a játéknak és milyen halálosan komolyan lehet venni.

Vajda Endre.

Felhívjuk előfizetőink figyelmét arra, hogy sajtókamarai határozat értelmében folyóiratunk árát 1944 január 1-ével felemeljük.

A MAGYAR KULTURSZEMLE **uj előfizetési árai** a következők:

egész évre	7·50
félévre	4·—
egyes szám ára	—·70

Az előfizetési árak emelésével kapcsolatban rámutatunk arra, hogy a Magyar Kulturszemle aránylag még mindig a legolcsóbb magyar folyóiratok közé tartozik. Reméljük, hogy igen tisztelt előfizetőink megértve az emelés szükségességét, továbbra is szivesen olvassák a Magyar Kulturszemlét.

baloldal elismerését is kiváltó — munkáját (Kv. 1932).

Moravek László: *Mecénás és irodalom.* Korunk 1978/2. — Balázs Sándor: *Becsülni és becsültetni.* Egy hajdani történetírási vállalkozás tanulságai. Utunk 1980/46.

Bánffy Miklós, írói álnevén *Kisbán* (Kolozsvár, 1873. dec. 30. — 1950. jún. 5., Budapest) — próza- és drámaíró, grafikus, színpadi rendező, díszlet- és kosztümtervező. Nagymúltú erdélyi főúri családban született. Egyetemi tanulmányait Kolozsvárt és Budapesten végezte, a kolozsvári egyetemen avatták az államtudományok doktorává. Fiatalkora óta részt vett a politikai életben, többször országgyűlési képviselő. 1906-tól 1910-ig Kolozs megye főispánja, ebben az időben a konzervatív Erdélyi Lapok szerkesztésében vesz részt. 1912-től az I. világháború végéig a budapesti Nemzeti Színház és a Magyar Operaház intendánsa. A hivatalos színházpolitikával szemben kivívja Bartók Béla két színpadi műve, *A fából faragott királyfi* (1917) és *A kékszakállú herceg vára* (1918) bemutatását.

1926-ban hazatér Erdélybe, ahol fontos szerepet játszik a két világháború közötti romániai magyar irodalmi életben, s a 30-as évek végén a közéletben is. A magyarpárti vezető körök konzervatív irodalompolitikájával szemben a szabadelvűség híve volt, ezt képviselte a helikoni íróközösségben is, amelynek folyóiratát, az Erdélyi Helikont főszerkesztőként jegyezte. Élesen szemben állt az ókonzervatív jobboldallal, s több-kevesebb türelmet tanúsított a polgári baloldal felé. Egyaránt érdekelte a szépirodalom, a festészet — számos erdélyi író könyvét illusztrálta —, a színirendezés, a zene. A királydiktatúra alatt bekapcsolódott a romániai magyar közéletbe, s elvállalta a Nemzeti Újjászületés Frontjának nemzetiségi szervezeteként létrehozott Magyar Népközösség elnöki tisztét (1939—40). Ugyanakkor viszont szembefordult a baloldallal, amely a Népközösséget az antifasiszta népfront tevékenységének legális fedezékéül kívánta igénybe venni. A bécsi diktátumot követően 1943-ban Kállay Miklós magyar miniszterelnök titkos megbízással Bukarestbe küldte: feladata volt érintkezésbe lépni a román polgári antihitlerista háborúellenes erőkkel. Vállalkozása Bányai László történelmi elemzése szerint (Studii 1967/4) nem járt sikerrel, de jelezte Bánffy politikai felfogásának balratolódását. 1944 őszén az antifasiszta ellenállók részéről elfogadta a megbízást, hogy személyesen tárgyaljon Horthyval (szept. 16.) és Dálnoki Veress Lajos vezérezredes hadseregparancsnokkal (szept. 17. és szept. 30.). „Azt

BÁNFFY MIKLÓS
RMIL I.

a véleményt képviseltem — nyilatkozott erről 1945-ben a kolozsvári Világosságban —, hogy Magyarország szakítson a németekkel és Románia példájára fegyverszünetet kérjen." A hetvenéves író még bekapcsolódott az újjászülető Románia szellemi életébe, s Gaál Gábor hívásának eleget téve, az Utunk munkatársa lett. Halála előtt nem sokkal Magyarországra távozott.

Szépirodalmi művei elsősorban az epika és a dráma területéről valók. *Naplegenda* c. drámájáról Ady írta elismeréssel: „Érdekes és szép könyv. Megint egy szimptómája a magyar lélek új, nagyszerű válságának." *A haldokló oroszlán* címmel kötetbe foglalt novellákkal kapcsolatban, amelyek drámai telítettséggel elevenítik meg a havasok világát, Ady szükségesnek tartotta megjegyezni: „Bűn volna Kisbánra azt mondani, hogy dilettáns, mert nem az, hanem a legszebb értelmű és úriságú amatőríró." Többször felújított *Nagyúr* c. Attila-drámáját Schöpflin Aladár és Lengyel Menyhért után Tamási Áron is kiváló alkotásnak érzi. „A legizgatóbb magyar drámák egyike" — állapítja meg Örley István is, aki a novellista Kisbánról hasonlóan jó véleménnyel van: „éles tekintetű, hűvös, könyörtelen — egyike a legférfiasabb íróinknak". Szerinte a *Farkasok, Havasi történet, A császár titka* „egy nagyon megválogatott magyar novella-antológia díszei lehetnének". Gaál Gábor dicséri a *Reggeltől estig* c. regény bravúros „dramatikus kompozícióját" és „ragyogó tabló-technikáját". Figyelmet keltett az író formaújító kísérletezése is a csípősen szatirikus *Maskara* c. komédiában, s a *Martinovics*-dráma nemcsak lélekrajzával, hanem társadalmi mondanivalójával is mindmáig tartó érdeklődést keltett.

Az író legnagyobb epikus vállalkozása az *Erdélyi történet* c. trilógia. A háromrészes, ötkötetes regény az erdélyi és a magyarországi felső tízezer életének freskója, az 1904 és 1914 közötti idők, a Ferenc József-i korszak színes, érdekes megjelenítése. Az író egy kimerült, történelmi szerepét eljátszott életforma és életélvező mentalitás, egy haldoklásra ítélt osztály agóniájának ábrázolója: annak a falusiasság és előkelőség közt lebegő erdélyi arisztokrata életnek, melynek mindennapjait parlamenti csaták, képviselőválasztások, nagy ebédek, párbajok, kártyacsaták, fácánvadászat, lóversenyek töltik ki. A mű központi szála Abády gróf szerelme Milothy Adrienne iránt, s e szerelem kibontakozásának története. A művet illető értékelések, akárcsak az író tehetségének megítélései, megoszlanak, gyakran egyenest

ellentétesek. Illés Endre így ír Bánffyról: „Nem volt rossz író, ő nagyméretű dilettáns volt. Mindenbe belekapott, minden érdekelte, és mindig rendhagyóért nyúlt." Illés fogalmazásában „dilettáns" a gyönyörködő ember, aki tele van a világgal, de műalkotásaiban nem tud eljutni a befejezettségig. Gaál Gábor a trilógia két első részéről szóló bírálatában — a történelmi totalitás igényével vizsgálva a művet — elutasítja az író arisztokratikusan heroizáló szemléletét, de a műbe épített tablók művészi értékét, szuggesztivitását elismeri. Örley a trilógiával kapcsolatban így vélekedik: „Még regényeiben is, melyek krónikás kényelmességükkel, lazaságukkal, a művészi áram meg-megszakadozásaival, elkásásodó mondataikkal indokoltabbá tehetnék az elmaraszta ló ítéletet — mennyit feledtet a gazdag látású, dúsan szálazószövő elbeszélő. Aki végül mégis az anyag fölé kerekedik, író módjára — ha nem is olyan fölényesen, mint az elbeszéléseiben."

A grófi szerző iránt elfogultsággal aligha gyanúsítható Móricz Zsigmond írja: „Én a legnagyobb örömmel fogadom el hivatottnak és illetékesnek minden sorában. Sőt csodálom is: a magyar élő arisztokráciáról még senki ilyen kíméletlenül és irgalmatlanul nem nyilatkozott... Bánffy Miklós kaszt-társainak pontos és alapos arcképsorozatával s az egész kadáverből áradó nehéz és reménytelen levegővel igazolja a társadalmi megújhodás szükségességét." Ebben a megítélésben gyökerezett az öreg író fogadtatása az új, demokratikus rendszerben: *Bűvös éjszaka* c. elbeszéléskötetét a JBA adta ki, s *Az ostoba Li* c. háborúellenes színdarabját a kolozsvári Állami Magyar Színház mutatta be Kovács Györgygyel a címszerepben.

Grafikai munkái összegyűjtésre és művészettörténeti feldolgozásra várnak. Közülük kiemelkednek Balázs Béla *Játékok* (Gyoma 1917) c. kötetében *A fából faragott királyfi* illusztrációi s az ESZC több kiadványához *G.M.B.* szignóval készített címlapok és rajzok, így Tamási Áron *Ábel a rengetegben* (Kv. 1932) és Tompa László *Válogatott versek* (Kv. 1944) c. köteteiben. Illusztrációi 1946-tól kezdve szerepeltek az Utunk hasábjain.

Művei: *Naplegenda* (színmű, Bp. 1906); *Nagyúr* (színmű, Bp. 1913); *A haldokló oroszlán* (elbeszélések, Bp. 1914); *Az erősebb* (színmű, Bp. 1918); *Maskara* (színmű, Bp. 1926); *Reggeltől estig* (regény, Kv. 1928); *Martinovics* (színmű, Kv. 1931); *Fortéjos Deák Boldizsár memoriáléja* (elbeszélések, Kv. 1931); *Emlékeimből* (Kv. 1932);

Miklós kaszt-társainak
és alapos arcképsorozata
az egész kadáverből ára-
és reménytelen leve-
igazolja a társadalmi meg-
szükségességét." Eb-
megítélésben gyökerezett
író fogadtatása az új,
rendszerben: *Bű-*
c. elbeszéléskötetét
adta ki, s *Az ostoba Li*
színdarabját a
Állami Magyar Szín-
be Kovács György-
szerepben.
munkái összegyűjtés-
művészettörténeti feldol-
várnak. Közülük ki-
Balázs Béla *Játékok*
c. kötetében *A*
királyfi illuszt-
az ESZC több kiadvá-
szignóval készí-
rajzok, így Ta-
Abel a rengetegben
Tompa László *Vá-*
(Kv. 1944) c. kö-
illusztrációi 1946-tól
az Utunk ha-

legenda (színmű,
(színmű, Bp.
oroszlán (el-
1914); *Az erő-*
Bp. 1918); *Mas-*
Bp. 1926); *Reg-*
Kv. 1928);
Kv. 1931);
Baldzsár me-
lések, Kv.
(Kv. 1932);

Erdélyi történet. Regénytrilógia. 1. *Megszámláltattál* ... I—II. (Kv. 1934). 2. *És hijjával találtattál* I—II. (Kv. 1937). 3. *Darabokra szaggattatol* (Kv. 1940); *Farkasok* (elbeszélések, Kv. 1942); *Bűvös éjszaka* (elbeszélések, Kv. 1946). Egyes művei olaszul, franciául és németül is megjelentek.

(V. D.)

Ady Endre: *Kisbán Miklós*. Budapesti Napló 1906. ápr. 8. A *Poéta és publikum* c. kötetben, 1967. 255—56.; uő. *Kisbán Miklós könyve*. Nyugat 1914. júl. 15. Az *Ady Endre publicisztikai írásai* c. kötetben, Bp. 1977. 466—7. — Gaál Gábor: *Kisbán Miklós: Reggeltől estig*. Keleti Újság 1927. nov. 4.; Újraközölve *Válogatott írások* I. 164—8.; uő. *„Megszámláltattál..."* Korunk 1934/13; újraközölve. *Válogatott írások*. I. 546—48; uő. *„És hijjával találtattál..."* Korunk 1937/10; újraközölve *Válogatott írások* I. 631—33. — Örley István: *Farkasok*. B. M. novellái. Magyar Csillag, Bp. 1942/10; újraközölve *A Flocsek bukása*. Bp. 1968. 317—21. — Marosi Péter: *Mit ér Bánffy trilógiája?* Utunk 1957/28. — Illés Endre: *A dilettante. Az Írók, színészek, dilettánsok* c. kötetben, Bp. 1968. 657—79. Ő idézi a Kelet Népe 1940-es évfolyamából Móricz Zsigmond véleményét a trilógiáról. — Kós Károly: *Nem a gróffal — az emberrel*. Utunk Évkönyv 69, 37—40. — Gergely Géza: *Felfedezésre vár Kisbán Miklós, a színpadi szerző*. A Hét 1972/43. — Bányai László: *B. M. közéleti szerepe*. Igaz Szó 1973/9. — Tamás Gáspár Miklós: *A nagyúr*. Utunk 1973/48. — Csehi Gyula: *Egy centenárium ürügyén*. Korunk 1974/2. — Balogh Edgár: *Bonchidai kitérő*. Tiszatáj, Szeged 1974/4; újraközölve *Szolgálatban*, 1978. 354—6. — Szemlér Ferenc: *Ki győzött a nagy küzdelemben?* Utunk 1974/25; újraközölve *Harc szélmalmokkal*. 1979. *Az író és a főúr* címmel, 134—9. — *A közügyekről*. Utolsó beszélgetés Kós Károllyal. Utunk 1977/35; újraközölve *Benkő Samu beszélgetései Kós Károllyal*, 1978. 130—8.

Banner Zoltán (Szatmár, 1932. júl. 12.) — művészeti író, szerkesztő, előadóművész. Középiskoláit szülővárosában, történelem szakos tanulmányait a Bolyai Tudományegyetemen végezte. 1958 óta az Utunk művészeti szerkesztője. Az Igaz Szóban arcképsorozata jelent meg Mohi Sándor, Ziffer Sándor, Nagy Albert, Florica Cordescu, Miklóssy Gábor, Alexandru Ciucurencu, Romul Ladea, Csorvássy István, Mikola András művészetéről (1962—65). Egyes művészettörténeti tanulmányait a Korunk, a pécsi Jelenkor és a budapesti Művészet közölte. Előbb a bukaresti Meridiane, majd a Kriterion kiadásában megjelent kismonográfiái: *Aurel Popp* (Raoul Şorbannal, románul és németül, 1968); *Albert Nagy* (románul, francia összefoglalással, 1968); *Mattis-Teutsch* (románul 1970, magyarul és németül 1972); *Andrei Mikola* (előszó egy reprodukciógyűjteményhez, Nagybánya 1968); *Szervátiusz Jenő* (1976); *Bordi András* (1978).

Versmondóként a magyar és román irodalom mai nagy alko-

BÁNFFY Miklós

Bánky Vilma

Bán Felicia

Gr. Bánffy Miklós

Bánó Irén

Bánhidy Ilona

Bánó Mihály

Bauffy Miklós gróf

az 1923. évi monzai
kiállítás on érust
ezem.

Magyar Iparmüvenet
1924. 37 l.
(Monza.)

Bánffy Miklós gróf

vód

Németh Antal-

Szinészeti Lexikon

I. 765. l.

Bp. 1930.

II. K. Bp. 1930.

852. l.

ügyész, aki zsidó létére a legnagyobb népszerüségnek és tiszteletnek örvendett a dzsentri és a polgárság köreiben egyaránt. Messze földön hires jogász volt, azonkivül még arról is nevezetes, hogy az alperesek nagy örömére nem szeretett végrehajtást vezetni. Vagy halasztást kért az ellenfél érdekében saját pernyertes ügyfelétől, vagy — ha ez nem sikerült — a maga zsebéből fizette ki a kliense követelését. A főispánok hamar rájöttek, hogy Samu bácsi abszolut tekintélyét hogyan lehet hasznositani és viharos közgyüléseken sokszor ugy öntöttek olajat a háborgó hullámokra, hogy Dózsa főügyészt hivták fel véleménynyilvánitásra. Az ő higgadt, bölcs és mindig okos szavai aztán rendszerint ki is egyenlitették a közgyülés rendjét már felboritással fenyegető ellentéteket.

Hervay István akkor megyei főjegyző, Tarnay Ivor, a mostani alispán nagyon fiatalon első aljegyző, az öccse, Ákos árvaszéki ülnök, Farkas Móric, akit mindenki csak Mórka néven becézett, központi főszolgabiró volt, mindannyian ősi csanádi dzsentri-familiák sarjadékai, de egyikükben sem volt nyoma sem a dzsentri állitólagos gőgjének vagy akár elzárkózottságának. A

Bánffy Miklós gróf

festő

176. SZÉKELY BERTALAN

Szent István felajánlja Szüz Máriának a koronát. Vázlat a pécsi székesegyház Mária kápolnájának falfestményéhez. 1887—1889. — Tempera. — Wolfner Gyula úr ajándéka (1935—2920).

177. SZÉKELY BERTALAN

Szent Imre herceg látomása. Vázlat a pécsi székesegyház Mária kápolnájának falfestményéhez. 1887—1889. — Tempera. — Wolfner Gyula úr ajándéka (1935—2921).

KÜLÖN TÁRLÓBAN

178. GY. SZABÓ BÉLA
Szül. 1905 Gyulafehérvár.

Barangolókönyv. Kolozsvár. 1939. — 50 fametszet.

179. *Tamási Áron: Ábel Amerikában.* Budapest. É. n. GRÓF BÁNFFY MIKLÓS illusztrációival (szül. 1874 Kolozsvár).

180. GY. SZABÓ BÉLA

Liber Miserorum. 50 fametszet. — Kolozsvár. 1935.

181. *Székely népballadák.* Összeválogatta és magyarázta *Ortutay Gyula,* fametszetekkel díszítette BUDAY GYÖRGY (szül. 1907).

182. KÓS KÁROLY
Szül. 1883 Temesvár. Erdélyi író és művész.

Régi Kalotaszeg. Megjelent a „Magyar Iparművészet" című folyóirat 1911. évi folyamában. Budapest.

képzőmv. Muzeum
graf. oszt. 76. Kiáll (1940.)
Erdélyi művészek,
erdélyi tájak.

Bánffy Miklós gr

Czóbel Béla

Nemzeti Szalon 1924

15. GRÓF BÁNFFY MIKLÓS: „NŐI ARCKÉP"

Bánffy Miklós
ifj. gróf

1888

Pohárszék, terverte
fenti, kerzi-
tetter, Tálas Pál és
Sontag
neobarok
Repr.

Müvészi Ipar
1888. III.
VII. tábla

48. Ereklyemuz.

be nézvéül.

~~11,~~ Kezeit előrevett kardján nyugtatja. Ha-
, szakálla leberetvált. Ingének kézelője -
e, mellénye kivágott, zsinórosatillája
elmünket.

cm.
arczi emlékek muzeumából (107/95. No. 178).
3-iki 14985 sz. leirat alapján (159/96).

2 (78)

424

Bánffy Miklós gróf

1926-ban lemondott az alábbi nyilatkozatban viselt elnöki tisztéről.

Ujság, 1926. dec. 23. (Az Orsz. Képviselőválasztói Tanács ülése.)

Dr. Rakovszky István

v. miniszter

a Föv. Közm. Tanácsa elnöke

Budapest

I. Döbrentei tér 4.

Bánffy Miklós gróf

A kormányzó 5 évre a Képzőművészeti Tanács elnökévé nevezte ki.

Magyar Iparművészet

1923. 55. l.

TECHNIKA ÉS KÖ

A MAGYAR MÉRNÖK- É
KÖZLÖNYÉNEK M

SZERKESZTETTE: THO

KIADJA A MAGYAR MÉRNÖK

IV. KÖTET 1926

Bánffy Miklós gróf

szinpadtervei, melyeket az Operaház Mozart-előadásai számára készitett, nemcsak a mult artisztikumában győzerező egyéni fantáziáját, előkelő izlést, hanem a mozarti zenében és a XVIII. századi operai kulturában való elmerülést is bizonyitják. A Varázsfuvola és a Szöktetés a szerájból budapesti düzletei, kosztümjei a magyar szinpadi művészet legtökéletesebb termékei. Szintugy a Trubadur kolostorjelenetéhez készült nagyvonalu és világitási effektusokra alapitott düzlete, valamint az Oberon és a Prometheus kosztümjei is fenti szinpadtervezői zseniálitását bizonyitják.

Ybl Ervin: Az Iparművészeti Tárulat tavaszi kiállitása.

Budap. Hirl. Datum levágva.

B. H. 1925. máj. 28. Tárulat 40 éves jub. kiállitása volt.

Bdp. 903. VIII/29.

Igen tisztelt Titkár úr!

Lux-úr úti számláját, a kit Vajda-Hunyadra küldtem a munkák idö-közbeni ellenőrzésére, van

Gróf Bánffy Miklós

*10 Barcsay Tamás, színes rajz Mgtul.
11 Discrétion. Vizfestmény Mgtul.

Oehlleick VI. kiáll

Nemzeti Szalon
1926.

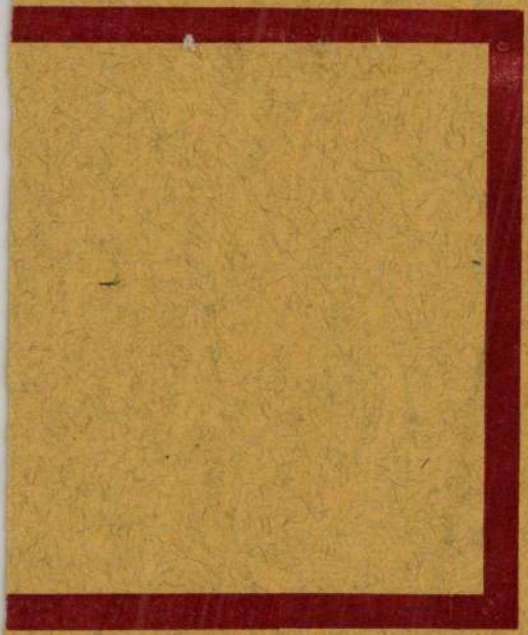

Károly : Havas udvar

Bánffy Miklós gróf

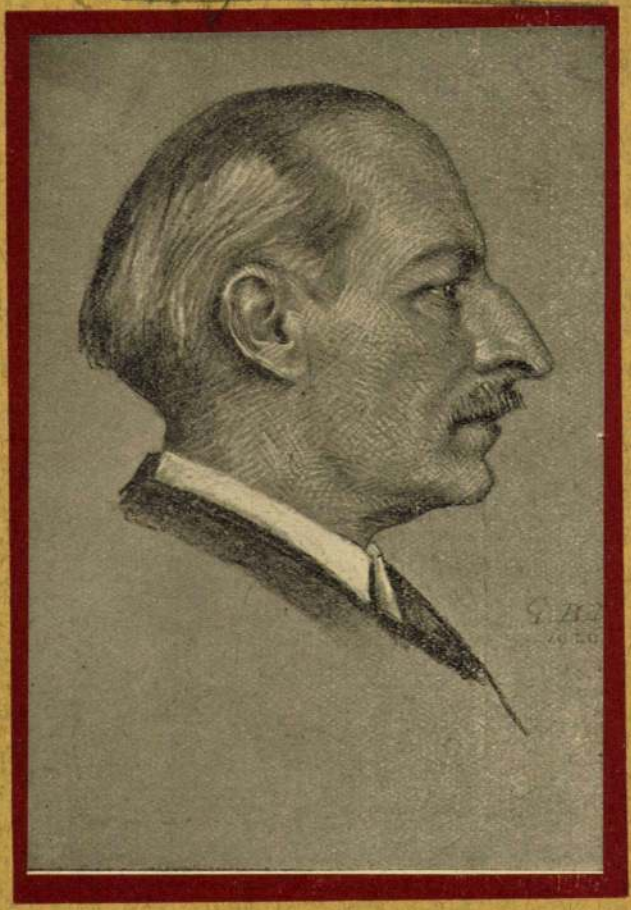

10. Gróf Bánffy Miklós : Barcsay Tamás

Czóbel ick VI. kiáll

Nemzeti Szalon 1926.

BECK O. PHILIPP

Skythischer Bogenschütze

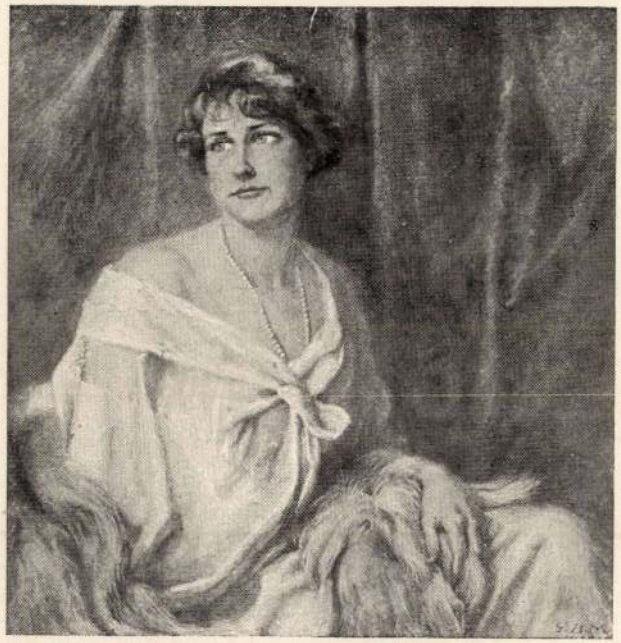

BÁNFFY NIKOLAUS, GRAF

Damenporträt

Künstlerhaus [Wien]. IX.
Ungarische repräsentative
Kunst-Ausstellung. 1924.

Bánffy Miklós gróf

— **Erdélyi művészek tárlata.** Szombaton délben nyilt meg a Csekonics-palota elsőemeleti három termében az az érdekes kiállítás, amelyen a *Barabás Miklós Céhben* tömörült erdélyi magyar festők és szobrászok mutatkoznak be legújabb műveikkel. A tizenegytagú művészcsoport egy-évenként más és más irányt vagy törekvést képvisel, ami csak változatosságát biztosítja a közel másfélszáz darabból álló színes és gazdag kollekciónak. Mégis, különbözőségeik ellenére is, van köztük valami belső egységbe kötő kapocs: az erdélyi szellem sajátossága, amely művészetükben szinte mint közös vonás jut kifejezésre. Valami kemény határozottság, egyenes nyiltság, minden elérzékenyüléstől ment természetszeretet jellemzi ezeket a valósághoz józanul ragaszkodó, kulturált erdélyi művészeket, akikkel így, együtt, ezúttal először ismerkedik meg a főváros műértő közönsége. Persze, találunk soraikban régebbről ismert és elismert, olyan kitűnő neveket is, mint gróf *Bánffy* Miklós, *Thorma* János és *Kós* Károly. *Bánffy* főkép pompás karrikatúráival, színpad- és jelmezterveivel, *Thorma* három mesteri vásznával, *Kós* pedig egy sorozat külön stílust prezentáló lino-metszetével, erőteljes tusrajzával és eredeti épülettervével tesz meggyőző tanuságot kiforrott tehetségének töretlensége mellett. Hozzájuk csatlakozik *Ziffer* Sándor és *Nagy* Imre, aki nemrég mutatkozott be Budapesten, a rendkívül tehetséges faszobrász *Szervátiusz* Jenővel együtt. Ugyancsak kitűnően van képviselve az érdekes *Szolnay* Sándor és *Bordy* András, a markáns arcképekkel szereplő *Vásárhelyi* Z. Emil, a vérbeli grafikus *Gy. Szabó* Béla és *Gallasz* Nándor, egyike a legkomolyabb szobrászoknak. Kár, hogy a kiállítási termek világítás tekintetében nem egészen szerencsések. Ez az anyag — némi rostálással — megérdemelte volna, hogy megfelelőbb helyiségben kerüljön bemutatásra, mint az erdélyi magyar képzőművészet reprezentatív megnyilatkozása.

Pesti Napló 1937. máj. 2. Vasárnapi szám

AZ EST KÖN

BUDAPEST, VII. ER
Telefon: 1-455

Utleirások - V

/NÉMET

Amundsen: Repülőgépen az északi s
a 88-ik szélességi
Arhenius: A föld és a Mindenség,
Banning: A Mexikói tengerek büvkö
Bernatzik: Óriáspelikánok és Fiók
Deppe: Vorbeck kapitánnyal Afriká
Detzner: Négy esztendő a kannibál
Dominik: Modern tengeri kalózok,
Ehrenburg: A mai Spanyolország (G
Sevilla, Murcia na
Elkan Benno: Spanyolország, ahogy
Eipper: Állatok rád te intenek (3
tanulmánnyal)

Bánffy Miklós gr.

Andrejka József

impozánsabban van képviselve *Zala* György. A terem közepén szinte uralkodik a nagy formák iránt való kitűnő érzésről tanúskodó Gábor arkangyal a milleniumi emlékről. Közelről szemlélhetjük az Andrássy Gyula szobor két oldal reliefjét a pompásan komponált Koronázást és Berlini Konggresszust. Igen érdekes *Ligeti* Anonymus szobrának kis bronz mintája. Közvetlen beszédű nemes kompozició *Medgyessy* Ferenc Bánata. Meglehetősen romantikus előadású *Lányi* Dezső Vád című gipsze. Szimbolikus hangulatú finom kompozició *Margó* Ede „A túlsó part felé" szoborműve.

Igen sok aztán a jobbnál-jobb portré. Különösen sikerültek *Keviczky* Hugó, *Körmendi Frim* Ervin, *Tóth* Gyula, *Berán* Lajos, *Kallós* Ede, *Istók* János, néhai *Pongrácz* Szigfrid, *Bory* Jenő, *Sávássy* János, *Andrejka* József és *Lux* Elek alkotásai. Egészen finom kisplasztikát gyűjtöttek össze az egyik vitrinben. Itt *Lux* Elek és *Pátzay* Pál kecses alkotásai viszik el a pálmát. Egy másik vitrinben *Berán* Lajos és *Reményi* József márkás plakettjeinek legjava sorakozik föl.

Kállay Miklós

III.

A rendezőség elég helyesen nem osztályozta a festőket, s a termeket pusztán az egyívású tárgyak szerint töltötte meg. Így minden terembe jut érettebb, kiforrottabb, ismertebb, sőt legjelesebb érték is.

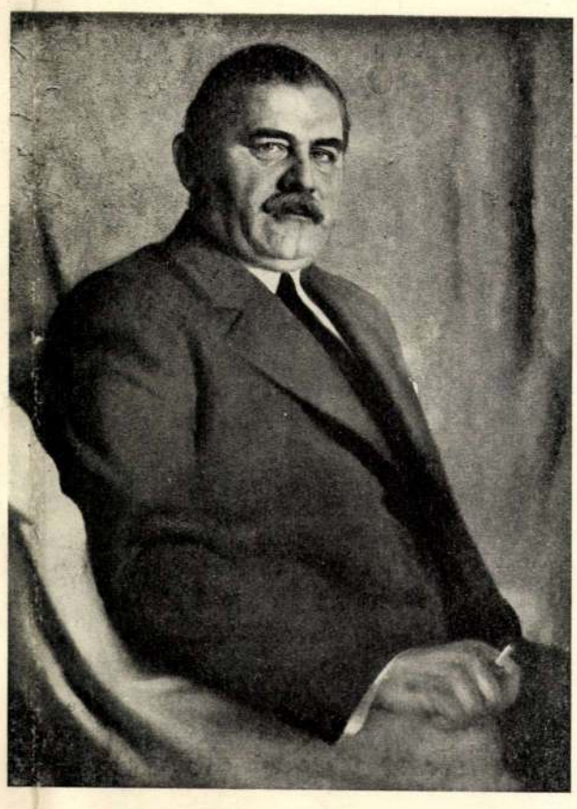

Szabó Béla Leó: Majorossy Géza

A Magyar Képzőművészek Egyesülete Műcsarnoki Jubiláris Tárlatán az Egyesület ezüst érmét nyerte.

Foto Filmiroda

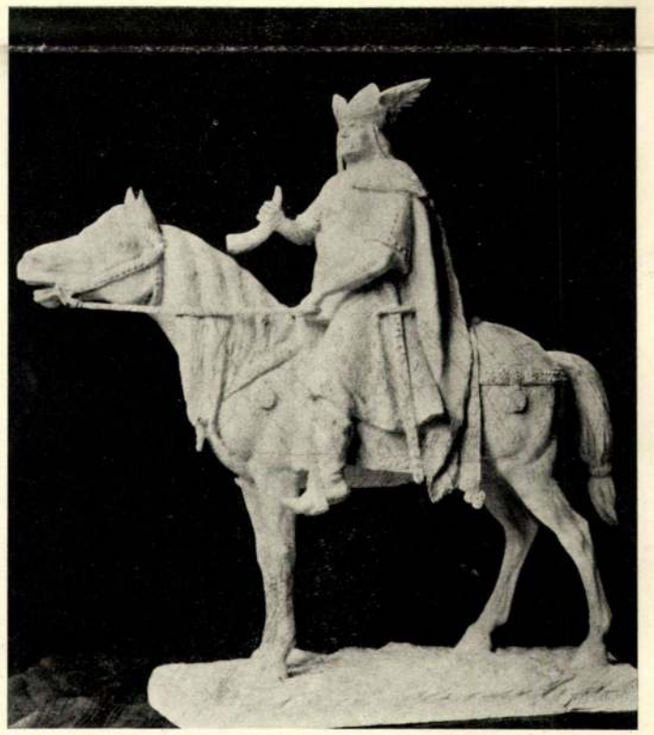

Andrejka József: Lehel

A Magyar Képzőművészek Egyesülete Műcsarnoki Jubiláris Tárlatáról

Az V. terem anyagában úgyszólván teljesen egyenlő értékeket találunk. *Juszko* Piroska, *Aradi Edvi* Illés, *Vitéz* Mátyás, *Laszgallner* Oszkár csendélet vagy interieurjei, Királyfalvi *Kraft* Károly, *Kiss Farkas* Imre, *Wagner* Andor, *Kiss* Kálmán, *Halasi Horváth* István, *Gaál* Ferenc, *Dietrich* Adolf, *Rónai* Kázmér tájszemlélete ugyanazt az orthogenális irányt követi, amint-hogy problémamentes *Soós* Elemérné, *Bachó* István, *Müller* Ágosta, vagy *Nemes* György szobrász portrémunkája is. Még a genre teóriában is rokonságot tartanak. *Kézdi Kovács* László, *Krusnyák* Károly, *Kampis* János, *Gergely* Imre és *Viski* János.

A VI. terem fogadta magába *László Fülöp* Elek *Magdolnáját,* amelyet az angollá lett magyar festőművész a Szépművészeti Múzeumnak ajándékozott s *László* Fülöp igen jó társaságban van *Michalovits* Miklós, *Sárkány* Gyula, *Czencz* János, *Mérő* István, *Nadler* Róbert, *Bosznai* István, *Komáromi Katz* Endre, *Szabó* Dezső, *Romek* Árpád. *Boruth* Andor, *Spányik* Kornél és, akit legelsőnek kellett volna említeni, *Karlovszky* Bertalan együttesben. Ezekhez úgyszólván egyvonalba helyezzük a szobrászokat is, akik itt kaptak helyet.

Képzőművészet

1935. 80-as.

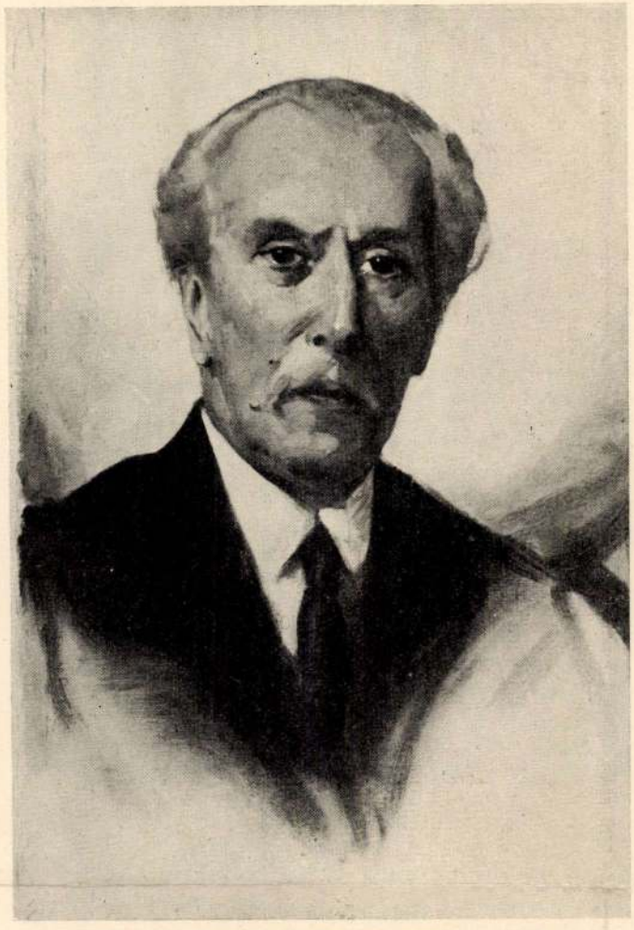

Szokoi Villibald: Bánffy Miklós gróf
A Magyar Képzőművészek Egyesülete Műcsarnoki Jubiláris Tárlatáról
Foto Zachariás

Pásztor János, *Hisz* Géza, *Sóváry* János, *Cserhalmy* Jenő, *Morzó* Ede, *Damko* József, *Farkas* Béla szinte erős kollekció ebbe a kis terembe, amely így egyike a kiállítás legérdekesebb, legválasztékosabb termeinek. A teljességhez tartozik mindenesetre *Kézdi Kovács* László, *Horváth* József, *Kümmerle* Pál, *Veress* Zoltán, *Kukán* Géza, *Stein* János, *Gábor* Móric és *Márton* Ferenc műveinek megemlítése, amely többet jelent, mint dícséretet, hiszen a terem művészi összhangban van.

Kitünően válogatták össze a VII. terem anyagát, amely friss és lendületes munkákat mutat. Ide került *Fried* Pál két délafrikai képe, melyek az imprisszivítás átélésének már érett kifejezései, szinte újra komponálásai. Ez a két kép a kiállítás érdekessége. Elsődleges érzésű tájimpressziókat kapunk *Runbay* Istvántól, Mészárosné *Kisfaludy* Máriától, *Dorogi* Imrétől, *Telek* Antaltól, *Sárdy* Brutustól, *Radnay* Miklóstól, ezeknél tovább jut, mert kompozicióba emeli az impressziót, *Istokovics* Kálmán. A genre- és figura-érzések terén *Meillinger* Dezső, *Benjamin* Herman (virágfigura), *Kövér* Gyula, *Udvary* Pál, s a plasztikai formában *Lányi* Dezső és *Orbán* Antal művei nemcsak a technikai készség, hanem a könnyedségük révén is figyelemreméltók.

Intím hatású s nagyraértékelhető anyag gyült össze a VIII. teremben. Két olyan név vezet itt, mint *Gimes* Lajos és *Márk* Lajos, két poéta. Az első lyriai, a másik tanárosan epikai. De nézzük a többit. Vajjon nem kell egy vonalba helyeznünk *Czencz* Jánost, *Edvi Illés* Aladárt, *Kövesdy* Gézát, *Szlányi* Lajost, *Nadler* Róbertet, *Éder* Gyulát, maróti *Major* Jenőt, *Áldor* János Lászlót, *Pap* Domokost, *Gábor* Móricot, *Viski* Jánost *Juszkó* Bélát, *Szokol* Villibaldot, *Böszörményi Schwarz* János, *Thomasz* Antal, *Mórotz* Miklóssal és *Páris* Erzsivel? A tárgyilagos természetlátás, a tökéletes formarítmus, a színéletvalóság és a gondolatgazdagság egyformán ott él ezeken a képeken.

A IX. teremben függ az egész kiállítás anyagából kiemelkedően az egyik jelessége a képeknek: *Vigh* Bertalan egy portrétanulmánya: Az örök sphinx (23. sz.). Külön kell kiemelni, nem azért, mert technikában is bravúr, hiszen ilyen előadásbeli tökélyt nem egy művésznél látunk, hanem azért, mert egyszerű, világos, póznélküli, minden problémát mellőző, őszinte megnyilatkozás mellett, még mindig újat tud hozni abban az irányban, amelyet sok sietö már halálra ítélt. Kétségtelen, hogy ebben a teremben nagyobb lesz a forgalom, s így itt érvényesülni fognak *Michalovits* Miklós, *Merész* Gyula, *Éder* Gyula, színben és formában is nobilis előadású alkotásai. Sok nézője akad majd *Csizek* Gyula boszorkányos ügyességű gleccser képének és sorban: *Szabados* Béla, *Benkhardt* Ágost, *Burghardt* Rezső, *Szüle*

Fried Pál: Zuluk harci tánca
A Magyar Képzőművészek Egyesülete Műcsarnoki Jubiláris Tárlatáról

Bánffy Miklós gróf

utobb eg ad 4

Részben aranyozott
ezüst serleg, ~~fenti~~ melyet B:
serveztet, ~~Kivitelezte~~
Pál Lajos ötvös kivitelezett, az
~~Az O. M.~~ Iparmüvészeti
Múzeum tulajdona.

Repr.

MAGYAR IPARMÜVESZET

1932. 61, 62. l.

Művei gyűjtemenyekben

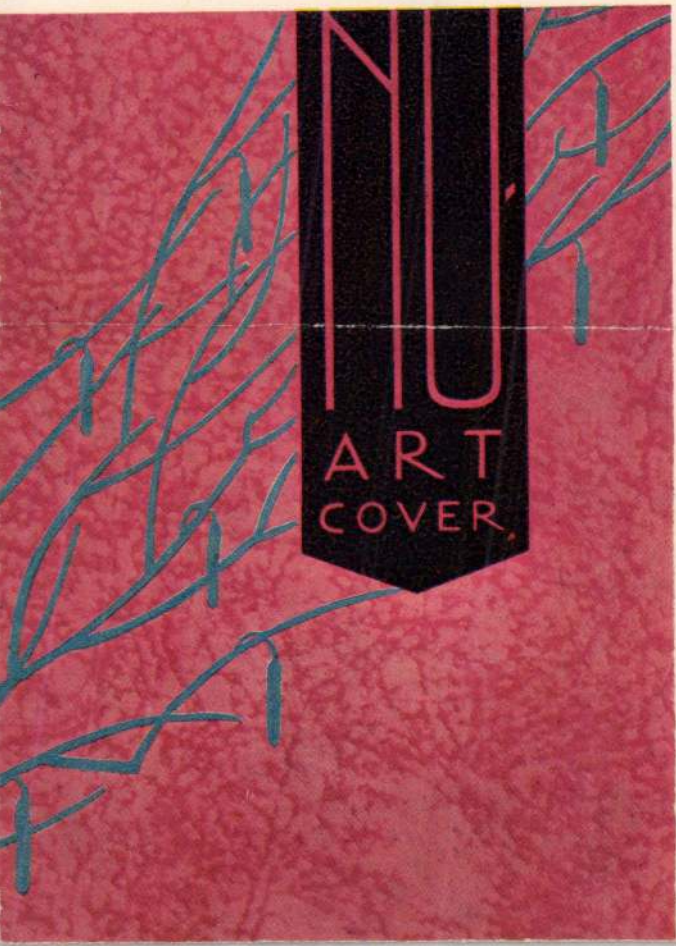
NU
ART
COVER.

Bánffy Miklósgróf

Jesto

l.

Biró Bonch

219 l.

Ap. 1944

munkája, mint tündöklő példaadás világítja be a magyar jövő sötét útjait. Minden magyar ifjú Tőle vegyen példát, hogy miképp kell a nemzet iránti szent kötelességeket komoly, kitartó munkával és önfeláldozó hősiességgel teljesíteni.

Ma inkább, mint valaha szükség van sziklaszilárd egységre. Mint egy nagy család tagjainak, különösen meg kell becsülnünk, szeretnünk kell egymást. Katolikus és protestáns, ifjú és öreg, a középosztály és a munkásság, gazdag és szegény egy harcos frontba kell hogy tömörüljön, és minden ereje megfeszítésével kell a jobb magyar jövőért szívós kitartással, fanatikus hittel a magyar jövőben, keményen küzdeni.

Erősen dolgozni kell mindenkinek és el kell érni, hogy minden dolgozó magyar boldogulni tudjon e hazában.

Ezen kemény munka mellett azonban meg kell tanulnunk sok mindenről le is mondani, amint azt a német és a finn nemzet csodás példája mutatja. Ezek a kegyetlenül nehéz idők, kemény megpróbáltatások a nemzet erkölcsi erejét hatalmasan fel

Bánffy Miklós gr.

"Meseillusztráció" c. festményét bemutatja a lap.
Repr.

Élet, Bp. 1922. aug. 6. XIII. évf. 16. sz. 387. lap.

Bauffy Miklos gróf

Mincsarnok

1920–21. tél. kiáll. 156/b.

1924. tav. kiáll. 361

Sebestyén Károly V. 190.

Bánffy Miklós gróf

l.

Nemzeti Szalon

MAPE 11. kiáll. 1925 febr.–

Fölhívás a műpártoló közönséghez!

A Nemzeti Szalon Művészeti Egyesület négy évtizede szolgálja lankadatlan buzgalommal a magyar művészet érdekeit. Mint altruista intézmény első sorban a magyar művészeket igyekszik erkölcsileg és anyagilag támogatni, de legfontosabb céljai közé tartozik az is, hogy a Szépet alkotók és a Szépért lelkesülők között fönntartsa az állandó kapcsolatot.

A magyar művészeket különösen sujtó világkrizis idején a Nemzeti Szalon Művészeti Egyesület igazgatósága azzal a tisztelettel teljes kérelemmel fordul kiállításainak lelkes látogatóihoz, hogy szíveskedjenek az Egyesület műpártoló tagjai sorába lépni.

Bánffy Miklós gr

Céhtelich Társasága

KMTARS művcsoptok

1931 feb-márc kiáll.

II. 30, 31, 33,

A FŐVÁROSI ALKALMAZOTTAK NEMZETI SZÖVETSÉGÉNEK

TISZTVISELŐ- OSZTÁLYA

ÁLTAL LÉTESÍTENDŐ „SZANATÓRIUM" JAVÁRA

TISZTELETJEGY

AZ 1923. ÉVI FEBRUÁR 3-ÁN ESTE 9 ÓRAKOR A SZÉKES-FŐVÁROSI VIGADÓ ÖSSZES TERMEIBEN TARTANDÓ

ZÁRTKÖRŰ TÁNCESTÉLYRE

Méltóságos úrnak

Nagyságos .....úrnőnek

Bánffy Miklós gróf

Céhbelick 1924. évi tárlatán (Nemzeti Salon)

Tájkép, olaj.
Női arckép, vízf.
Tájrészlet, olaj.
Arckép, vízf.

14 db tollrajz a Varázsfuvolához.

Egyébként a Céhbelick Magyar Képzőművészek köre tagja, s ennek kiállításain állandóan részt vesz.

Fabriano
(Biblioteca Comunale (~~Fabriano~~)
III . 153.

Bánffy Miklós gr.

Céhbeliek V. kiáll.
Nemzeti Szalon 1924.

Tájkép, olaj.
Női arckép, vízf.
Tájrészlet, olaj.
Arckép vízf.
14 tollrajz a Városfuvolához

BELIEK" KITÜNTETÉSI
YZATÁBÓL.

ozőművészek köre a nemzeti művészet
észtvevő céhtagok és az azokon sze-
itetést alapit. Ezeket a kitüntetéseket
yes, művészek és nem művészekből
művészek itélik oda a legjobbnak talált

etkezők:
zoruja" és „Arany Érme" a Céhbeliek
szes művészek által *titkos szavazás utján*
i és egy szobrászművészeti alkotásra,
e" (Mention) ezüst érem formájában a
sztvevő összes művészek által *titkos*
festőművészeti és 1 szobrászművészeti
t: 2 festőművészeti és egy szobrász-

en az első kitüntetés kiadandó azon
nak, amely műtárgy a leadott szava-
$^2/_3$-át, elnyerte.)

Bánffy Miklós

GRÓF BÁNFFY MIKLÓS:
Hunyady Sándor (műmelléklet)

Erdélyi Helikon
1930. II. Kolozsvár

politika a sok gyerek. Huszárjai lelkes szeretettel búcsúztak tőle s távozásuk nyomán messze hangzott a völgyben a magyar lélekből fakadt katonanóta :

Nincs szebb rózsa a pünkösti rózsánál,
Nincs jobb ember kapitány ur Kozmánál.
Félrevágja elegántos sapkáját,
Úgy bocsátja el az öreg huszárját.

Három kis fiúnkat alig ötéves korukban már befogta komoly lovaglásra, ménen lovagoltak a gyermekek, ő maga lonzsirozta őket s voltizsirozásban vetekedtek a cirkuszi lovasokkal — nyeregben állva, hanyatt fekve, akár galoppban, akár trappban. Ha valamelyikkel meg volt elégedve, mikor az leugrott a lóról, csak annyit mondott neki : «Jól van, gyerek!» és aki ezt a dícséretet kapta, boldogan kiabálta testvéreinek : «Gyerekek! Édesapám azt mondta : ««Jól van, gyerek!»» Ez a dícséret tekintélyt jelentett és versengést virtusban, bátorságban, mellyel ezt el lehet érni.

Pengő

Hleder. 4°. Mit 48 Kupferstichtafeln u. erklärendem Text. **120.–**

12 **Anonymus** az az Béla királynak nevetlen író deákja a ki ama hétmagyaroknak Szittyából Álmos hertzeg vezérlése alatt lött kijövetelüket megírta. Deák nyelvből magyarra ford. **Lethenyei János.** Pest, 1790. régi kkts. 4°. 71 old. **24.–**

13 **Apollinaris Sidonius, C. S.** Ob elegentiorum literarum studium et humanarum divinarumque rerum scientiam, lucubrationes, liberalium literarum studiosis cognoscendae, linguam enim mentem et ingenium locupletabunt etc. Basil., H. Petrus, 1542. alter Pergtbd. 4°. **36.–**

Am Titel hübsche figur. Holzschnittbordüre. Die ersten Bll. (praef. et index) mit wenig Textverlust beschäd., ansonsten in gutem Zustand.

14 **Arany János** összes munkái. 8 kötet. Budapest, 1883–85. ered. fehér vászon díszkötések. n. 8°. Ráth Mór kiadása. n. 8°. (I. kisebb költemények. II. Toldi trilogia. III. IV. Elbeszélő és elegyes költemények. V. Prózai dolgozatok. VI. Shakespeare fordítások. VII. VIII. Aristophanes vígjátékai.) A bekötések kissé megviseltek. **75.–**

15 – Toldi estéje. Költői beszély hat énekben. Pest, Heckenast: 1854. **egész bőrkötés.** k. 8°. Ritka első kiadás. Címlapon pecsét. (Ered. borítékkal.) **25.–**

16 – Buda halála. Hún rege. Pest, 1864. egyk. vászk., k. 8°. Első kiadás. **12.–**

17 **Articuli diaetales** Budenses anni 1807. Posonii, Pestini. fzve. k. 8°. **8.–**

18 **Auffenberg–Komarów.** Aus Österreichs Höhe und Niedergang. E. Lebensschilderung. München, 1921. orig. Hlwd. gr. 8°. Mit 10 Karten. **12.–**

19 **(Aventinus, Joh.)** Türkische Historien, oder: Wahrhafftige Beschreibung aller Türken Ankunft Regierung, Königen u. Kaisern, Kriegen, Schlachten, Victorien wider Christen u. Heiden. Aus d. Italienischen verdeutscht v. H. Möller. 3 Teile. Frankf.a.M., o. Dr. 1572. alt. (etw. beschäd.) Holzdeckeneinband m. gepr. Pergament überzogen. Folio. – Am Titel hübsche Holzschnittvignette u. zahlr. Portrs. i. T. **75.–**

Pengő

20 **Bahr–Mildenburg, Anna.** Erinnerungen. Wien, Berlin, 1921. orig. Ppbd. 8°. Mit 1 Portrait. **5.–**

21 **Balbinus Boh.** Bohemia docta. Opus posthumum. Ed., notisque illustr. ab Raph. Ungar. 2 partes. Pragae, 1776–1778. Hlwdbde gr. 8°. An d. Titel hübsche Kupferstichvignetten. **36.–**

22 **Ballagi Aladár.** Colbert. 2 rész. Bpest, M. T. Akad., 1887–90. fvász. n. 8° **12.–**

22a **(Gr. Bánffy Miklós)** – Ben Myll. Fresques et frasques. S. l. et a. en veloppe orig. (peu endomm.) In 4°. Avec 21 planches en couleurs. **Elkelt!**

A népszövetségben szerepet játszott államférfiak sikerült, művészi színes karikaturái. Többek között: Lloyd George, Rathenau, Csicserin, Bratianu, Benes, **Bethlen,** Branting, **Bánffy Miklós,** Stambulinsky, Litvinoff stb. 500 számozott példányban megjelent bibliophil kiadás (44-ik számú példány).

23 **Barral G.** Commentariorum ad historiam status jurisque publici Hungariae aevi medii libri XV. 3 tomi. Posonii, 1847. egyk. vászk. 8°. A szerző sk. ajánlásával b. Jósika Sámuelhez. **32.–**

24 **Bartlett, W. H. und O. L. B. Wolff.** Die Donau und ihre Ufer. Mit 12 Stahlstichen und 63 Holzschnitten. Lpzg., 1847. (etw. bestossener) Hleder d. Z. 4°. **50.–**

Buda és Pest, Bécs, Pozsony és más városok acélmetszetű képeivel.

25 **Báthory Etienne,** roi de Pologne, prince de Transylvanie. Cracovie, 1935. dem. rel. orig. gr. in 8°. Orné avec gr. nombre de planches et des figures. (Magyar és lengyel történettudósok munkálatainak gyüjteménye a nagy király és fejedelem működéséről és koráról francia nyelven, a m. tud. akadémia és a lengyel tudom. akadémia megbízásából.) **30.–**

26 **(Batthyány, Aloysius.)** Ad amicam aurem. 4 fasciculi. s. l. 1790–1791. fvász. 8°. – Hozzákötve: **(Grossing Jos.)** Unwahrscheinlichkeiten. Freiburg (Wien) 1785. Ritka II. József korabeli iratok. **36.–**

27 – Ad utramque aurem autori operis Hungarici cui titulus Magyar és Erdélyországnak rövid ismerete. h. n. 1791. fvász. 8°. (Egybekötve:) **Realis** securitatis indicatio. Solisveris patriotis dedicata. s. l. 1791. fvász. 8°. **24.–**

Ranschburg Gusztáv antiquar könyvkereskedése, Budapest, IV. Ferenciek tere 2.

Ujabban vásárolt antiquar könyvek jegyzéke

Magyar írók régi kiadásainak érdekes példányai – a művészeti irodalom gazdag választéka – a régészeti irodalom számos nagyszabású és hírneves darabja – történeti, földrajzi és más tudományszakokba vágó irodalom – bibliofil könyvek és egyebek.

Pengő

1 **Aglaja. – (Verseghy Ferenc)** Magyar Aglája avvagy kellemetesen mulató nyájaskodások külömbféle versnemekben. Budánn, 1806. ered. kkts 8°. Rézmetszetű címképpel, a szövegben kottamelléklettel. A becses és ritka verskötet nagyon szép példánya. **75.–**

2 **(Aesopus)** Külömb külömbféle autoroknak görög és deák nyelvből most újra magyar nyelvre fordíttatott meséi. Mellyek rövid szóval Esopus meséinek mondattatnak. 2 rész számos fametsz. képecskével. Kolozsvár, 1776. Fve. **Elkelt**

Ritka magyar Esopus kiadás, sajnos az 1. rész címlapja és a 2. rész mutatójának utolsó 3 levele hiányzik.

3 **(Várkonyi báró) Amade László.** Enthusiasmus affectuosus honoribus Divi Patroni honoris a Ladislao Fr. Seraphico Libero Barone Homodeo dicatus. Jaurini, Streibig, 1759. fve. kis 8°. 14 levél. **25.–**

Amadé Lászlónak ismeretlen latin nyelvű alkalmi költeménye.

4 – versei. Összegyüjtötte Négyessy László. Bpest, 1892. fzve. k. 8°. **4.–**

5 **Ambrosovszky, Michael.** Compendiosa chronologia Hungariae sive cathalogus aut series apost. regni Hungariae regum. Agriae 1758. – **Appendix** ad compend. chronologiam Hungariae sive quinduplices cathalogi. Agriae, 1758. fvász. 8°. **15.–**

6 **Ammianus Marcellinus.** Rerum gestarum qui de XXXI supersunt libri XVIII ad optimas editiones collati. Praemittitur notitia literaria. Accedunt indices studiis Soc. Bipontinae. 2 voll. Biponti, 1786. alte Ppbde. gr. 8°. Mit 2 Titelvignetten in Kpfrstich. **15.–**

7 **Andrássy Manó grófi.** Utazás Kelet-Indiákon. Ceylon – Java – Kina – Bengal. Pest (1853) Ered. fbőrkötés Imp. Folio. 8 pompás szines könyomatú képtáblával (16 helyett) **120.–**

8 **gr. Andrássy Gyula** beszédei. Kiadta Lederer B. 2 kötet. Bpest, 1891 – 1893. fve. n. 8°. Arcképpel. **20.–**

9 **Aeneas Silvius (Pius II.)** Historia rerum Friderici III. imperatoris nunc primum edita cum annotationibus J. H. Boecleri. Acces. diplomata et documenta varia etc. Subjuncti sunt alii scriptores nonnulli rariores etc. Argent,, 1685. Hpergamentbd Folio **120.–**

10 **Andree, Richard.** Ethnographische Parallelen und Vergleiche. Mit 5 (statt 6) Tafeln und 21 Holzschn. Stuttgart, 1878. brosch. 8°. **12.–**

11 **Angus, W.** The seats of the nobility and gentry in Great Britain and Wales in a collection of select views. With descriptions of each view. Islington, 1787. alter

Ranschburg Gusztáv antiquar könyvkereskedése, Budapest, IV. Ferenciek tere 2.

1

Bánffy Miklós gr

TOMPA LÁSZLÓ: **VÁLOGATOTT VERSEI**
ERDÉLYI SZÉPMÍVES CÉH kiadás
Az egyéni hangú erdélyi költő legszebb verseinek gyűjteménye, Bánffy Miklós rajzaival. Fűzve ..... P 9.—
Könyvnap után, fűzve ..... P 12.—

Könyvnapi kiadvány
1944

MAGYAR REGÉNYEK, ELBESZÉLÉSEK, SZINMŰVEK

Ambrózy Ágoston: Tíz perc . . .

GRÓF ESTERHÁZY (GRIFF) kiadás.

Egy férfikor zengő lírai regénye.

Ára kartonálva **10.80**, kötve **15.60**

Bánffy Miklós: Fortéjos Deák Boldizsár memoriáléja

RÉVAI kiadás.

A nagy író Fortéjos Deák Boldizsár mulatságos és izgalmas történeteit, meg a Kolozsvár vívásánál történt dolgokat mondja el ebben a felejthetetlen humorú, remek rajzokkal illusztrált művében. 216 oldal.

Ára kötve **16.—**

Antalffy Gyula: A honi utazás históriája

ATHENAEUM kiadás

A Magyarországot szelő utaknak és utasaiknak ezeréves életregénye a honfoglalás korától az első gőzvasútig. Rengeteg kalandos, izgalmas, sokszor kómikus eset teszi a legszórakoztatóbb olvasmánnyá. Képekkel.

Ára kötve kb. **24.—**

Berend Miklósné: A Piombo-kép

PANTHEON kiadás

Egy különös asszony különös szerelmének története. A lélek és a szerelem mélységeiből hozza fel problémáit a kiváló szerző s a lélekkutatás legmaibb eszközeivel ad rájuk feleletet. A béke, a háború és az összeomlás színes és tragikus háttere teremti meg a regény forró, élő levegőjét. Berend Miklósné regénye mélyen emberi írás, olvasójában az átélés elevenségével ható, kitörölhetetlen nyomot hagy.

400 oldal. Ára fűzve **14.—**, kötve **18.—**

Asztalos István: A fekete macska

DR. PÜSKI S. (Magyar Élet) kiadása

A fekete macska a sötétség, a tudatlanság jelképe. Egy közösség szellemét mutatja meg s bebizonyítja, hogy az egyént addig nem lehet emberré nevelni, míg a közösség szelleme meg nem változik.

Fűzve **4.—**, kötve **7.50**

Bibó Lajos: Halovány virág

STÁDIUM kiadás

Egy pesti kisleány története négyéves korától tizennyolcéves koráig, haláláig. A nagy író legszebb lírai alkotása. Minden líraisága mellett azonban világnézete és ábrázolása a legreálisabb.

Ára félvászonkötésben **16.—**

Asztalos István: Kedves Péter élete

DR. PÜSKI S. (MAGYAR ÉLET) kiadása

Társadalmi intézményeink egy ember életének tükrében. A művészet eszközeivel végzett társadalomkritika annál figyelemreméltóbb, mert egy jószemű „visszatért" magyar író gyakorolja.

Ára fűzve **12.—**, kötve **16.—**

Bibó Lajos: Halott szerető

STÁDIUM kiadás

A regény Bibó Lajosnak szerkezeti és művészi szempontból talán legsikerültebb műve. A rohanó árként hömpölygő mese, az izgalmasnál izgalmasabb jelenetek, a drámai nyelv izzóvá teszi ezt az alkotást.

Ára félvászonkötésben **16.—**

Karácsonyi Könyvjegyzék 1943

Rimbaud: Költeményei

Fordította: Kardos László.

AMPELOS-könyvek.
NÉPSZAVA főbizomány.

A káprázatos kamasz-titán, a „kölyök-Sekszpir" őserejű költészete először bontakozik ki teljes nagyságában magyar nyelven. A kötetet Rimbaud bátor életének tüzetes rajza vezeti be. Terjedelme 12 ív.

Ára kötve kb. **10.—**

Szerelmes antológia

BUZÁS KÖNYVTERJESZTŐ főbizománya

76 legnevesebb írónk és színészünk írta ezt a remek könyvet a szerelemről. Versek, novellák és elbeszélések váltakoznak a könyvben. A szerzők képeivel és aláírásának facsimiléjével, a legfínomabb műnyomópapíron, albumalakban.

Ára kötve **30.—**

Sinka István: Balladáskönyv

DR. PÜSKI S.
(MAGYAR ÉLET) kiadása

A kiváló népi író balladái kiemelkedők, s külön értéket képviselnek költészetében. A könyv díszes kiállításban, Muhoray Mihály festőművész színes illusztrációival mutatja be a balladákat. A legszebb karácsonyi ajándék.

Művészi kötésben **40.—**

Traeger Ernő: Őszi szántás

STÁDIUM kiadás

A költő mély, férfias lírájának újabb értékes gyöngyeit gyüjti színes csokorba ez a kötet. A gondolatok változatossága, rímei csengő tisztasága emeli ki a verskötetek sokaságából.

Ára kartonálva **7.—**

Száz vers
Szerb Antal válogatása

OFFICINA kiadás

A világ 100 legszebb verse eredetiben (angol, német, francia, olasz, latin és görög nyelven) és azoknak legszebb magyar műfordításai (Babits, Kosztolányi, Tóth Árpád, Arany, Petőfi, Ady és a fiatalok).

Ára kötve **21.80**

Vörös István: Tű hegyén

ERDŐS és SZABÓ
(EXODUS) kiadása

A fiatal hódmezővásárhelyi költő újabb kötete, amely bizonyára megint sokak számára jelent majd örömet.

Ára fűzve **4.50**

Szentiványi Kálmán: Keresztutak közt

TURUL kiadás

A fiatal költőnemzedék egyik legjobbjának válogatott versei. 64 lap.

Ára fűzve **6.—**

Weöres Sándor: Medúza

KIR. MAGY. EGYETEMI
NYOMDA kiadása

A fiatal költőnemzedék legkiválóbb tagjának legújabb verseit gyüjti egybe ez a bibliofil szépségű kötet.

Ára kb. **8.—**

Bárffy diklós gróf

Bánffy Miklós gróf

wod
cz

Bánffy Miklós: Fortéjos Deák Boldizsár memoriálója.
Ism. Kádár Erzsébet: Magyar Csillag
1943 II. 750, 751.

A könyvet a szerző illusztrálta, az ismertetés az illusztrációkról dicsérettel emlékezik meg.

t Sebestyénnel és Alex. Szent Katalinnal.

Bánffy Miklós gróf

Tollrajzok Kemény
János regényéhez
repr.

Pásztortűz
1934. 303, 305,
309. l.

Bánffy Miklós gróf

Kemény János: Kutya-komédia. Erdélyi Szép-mives Céh kiadása. 1934. Fenti rajzaival.

3 rajz kizölve, mesek bizony elég gyengék.

Könyvismertetés Tarosi Andortól: Pásztortűz

1934. aug. 15.

A Magyar Mérnök- és Épitész-Egylet Közlönye.

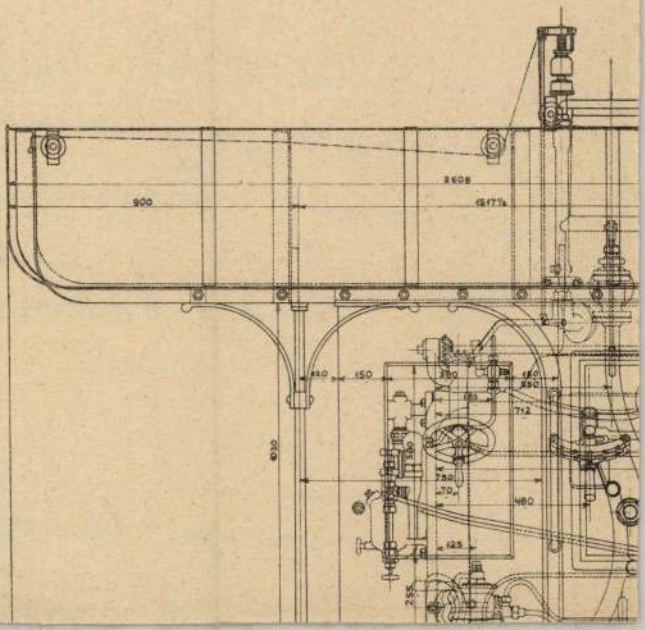

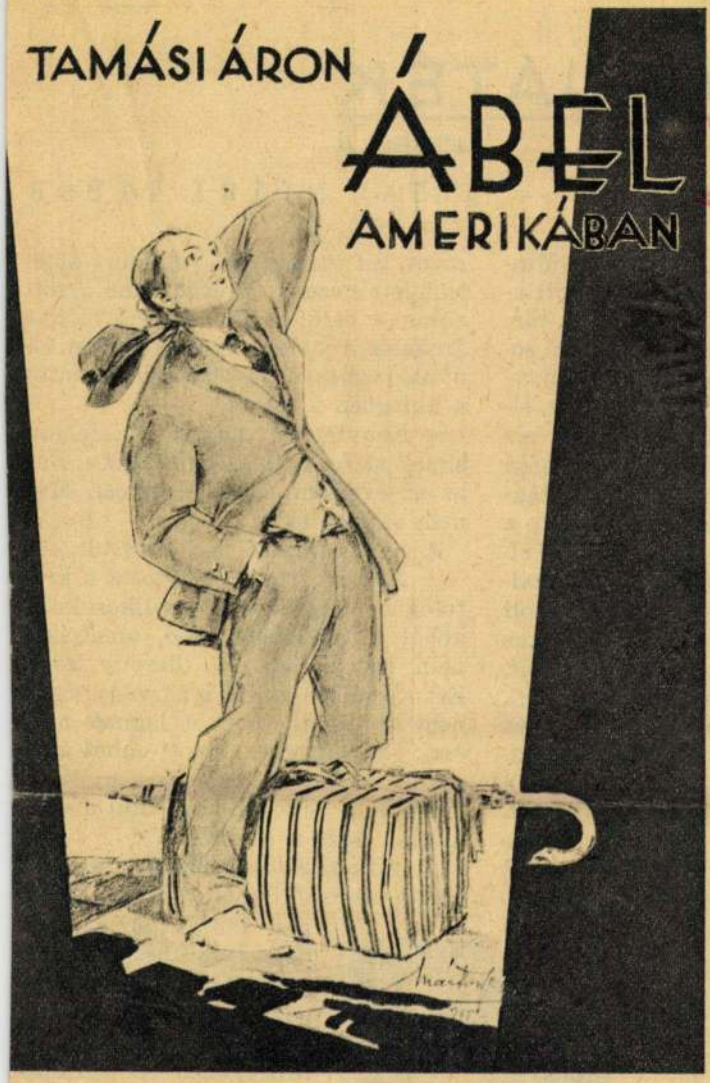

Bánffy Miklós gróf mint illusztrátor

Két érdekes és vidám könyv került most forgalomba: az egyik *Tamási Áron* új kötete, az *Ábel Amerikában;* a másik *Kemény János* regénye, a *Kutyakomédia.* — Mindkét könyvet Bánffy Miklós gróf, a művészlelkű erdélyi arisztokrata és az erdélyi irodalom vezére illusztrálta.

Az arisztokraták mindig nagy szerepet vittek a magyar irodalom és művészet életében. Ebből a szempontból különös figyelmet érdemelnek Bánffy gróf jellegzetes, friss humorú rajzai, amelyeket Tamási Áron és Kemény János szórakoztató és nagy sikert érdemlő könyveihez készített.

MEGJELENT TAMÁSI ÁRON ÚJ KÖNYVE: ÁBEL AMERIKÁBAN BÁNFFY MIKLÓS GRÓF rajzaival. Ára egészvászonkötésben P. 3.75, fűzve P 2.75. Csak a Színházi Élet olvasói számára

Bánffy Miklós gróf illusztrációja

Színházi Élet 1935. 13. sz.

TÁRSASJÁTÉK

NOVELLA

ÍRTA: NYÍRI TIBOR

Izgalmas társasjáték volt ez. Mindenki írt néhány sort és a papírlapokat összekeverve odaadták a társaság amatőrgrafológusának. A sovány fiatalember egy nyitott könyvre tette a beírt papírlapok egyikét, elmondta mit olvas ki a betűkből, azután zsebretette az írást, hogy senki ne tudhassa, a társaság melyik tagját boncolta fel. Ebben az volt a szórakoztató, hogy megpróbálták eltalálni, kiről beszélt a sovány fiatalember. A találgatóknak nem volt könnyű dolguk, mert a grafológus csak olyan tulajdonságokról beszélt, amelyeket mélyen szoktak elrejteni. Az asztal körül nyolcan ültek és most a negyedik analízis következett. A grafológus kezébe vette a zsebéből vaktában előhúzott írást, a nyitott könyvbe helyezte és ránézett. Hosszú pillanatokig csend volt. Senki nem tudta megmagyarázni, mi történt, de valahogy sötétebb lett a szoba. Mintha felhő úszott volna a csillár alá. A grafológus arcának a vidám csúfolódásban elnyúló vonásai összehúzódtak, mint a hidegben a testek.

— Kénytelen vagyok belemenni ennek az írásnak az analízisébe. Bár az az érzésem, hogy elkéstem. Már nem segíthetek.

A nyolc figyelő arc elsápadt.

— Aki ezt írta, — folytatta a grafológus — gyilkos. A gyilkosoknak abból a fajtájából való, amelyiket nem tud utólérni a törvény keze. Ezt a gyilkos fajtát a törvény azért nem üldözheti, mert a jognak még csak van fegyvere, holott ehhez górcső és szérum kellene. Ez a gyilkostípus az a bűnözők közt, ami a vadállatok közt a bacillus.

A társaság összenézett. Valami csattanós tréfát gyanítottak a hidegen indult, de szenvedélyesedő beszéd mögött. Kovolányi, a púpos orvos fel is nevetett.

— A gyilkosság legveszélytelenebb eszköze az áldozat önön keze. Úgy-e? — és felnézett.

A többiek zavartan nyeldestek, vagy tüntető keménységgel néztek a grafológus szemébe.

— El tudom képzelni, hogy valaki megúnta, mondjuk a barátnőjét, de nem tud szabadulni tőle.

— És öngyilkosságba kergeti a megúnt barátnőt? — szólt közbe újra Kovolányi.

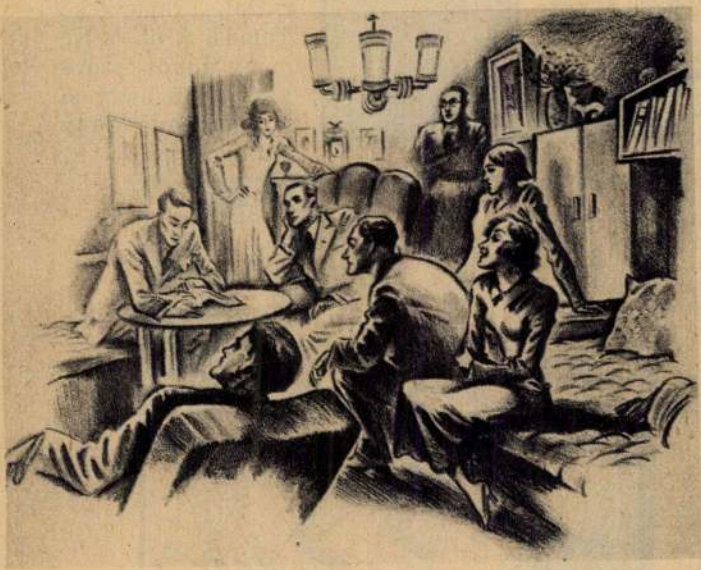

...aki ezt írta — folytatta a grafológus — gyilkos...

Bánffy Miklós gróf

BÁNFFY MIKLÓS:
E M L É K E I M B Ő L
A nagy események tanujának és az író-művésznek feljegyzései, visszaemlékezései.

TAMÁSI ÁRON:
Á B E L A R E N G E T E G B E N
Regény. — Gróf Bánffy Miklós tollrajzaival. — Kós Károly címlapjával.

TAMÁSI ÁRON:
Á B E L A Z O R S Z Á G B A N
Regény. Bánffy Miklós tollrajzaival

Kiadta az Erdélyi Szépmíves Céh 1932-35 körül

Bánffy Miklós gr

Hankiss 146. l

»Ábel«. Bánffy Miklós illusztrációja
Tamási Áron regényéhez

TOMPA MIHÁLY,
A HAZAFIAS ALLEGÓRIÁK KÖLTŐJE

Barabás Miklós (1810—1898) rajza után készült kőrajz

Bánffy Miklós gróf

Szalon Újság

1910. 3. 2.

Dr. gróf Bánffy Miklós.

Az udvari opera közelében. A város központjában. Pos
távirda, telefon a házban. Kitünő konyha. Villanyvi
gítás. Fürdők. Olcsó árak.

Bánffy Miklós gróf

MAGYAR MŰVÉSZET
1927. 97, 263

Fentí mellszobrai
Strobl Alajostól
és Sidló Ferenc-
től

Bánffy Miklós gróf

festő

Gróf Bánffy György arck. Papír, vízf. Másolat. Jelzése nincs. Fenti mivel 1924-ből.

Bánffy-palota Bpest.

Biró Bonch.

Bp. 1944. 205. l.

Fenti arcképe Glatter Gyulától 1909-ből u. ott. 205. l.

arcképe Glatter Gyulától

Bánffy Miklós gróf

1915-ben az alábbi tár-
saság tagjává valan-
tolta.

Kéky Lajos. A
Nagyvés Kisfaludy Tár-
saság. (1836-1936) Bp
1936. 222. l
Archéppel a
215 lapon

✓

87. kép. *Lucca di Tomé: Madonna Jézussal.*

88. kép. *Mainardi, Bastiano: Madonna szentekkel.*

megiova

Bánffy Miklos

vöd

Benedek Marcell: Irodalmi lexikon

Bp. 1927

95 l.

mkir. műemlékek
bizottsága!

leuteni, mizrerint még 1898.
tóságú mkir. vallás és közokta
ül egy utnak való kis darab
káron 30 frt vételáreit
ezen vételár még 1898 évi
befizettem, mely a Nagy
llás és közoktatási minis-
ló 1898. évi 66/4. tétel szám
, az akkori örökvásári szer
em hagyatott jóvá, mert azon
kalmával tévedésből a város
bekelezve. az [illegible]

Gr. Bánffy Miklós

MDK.

Az Erzsébet királyné emlékszobor kiviteli tanulmányterveinek elkészítésével megbízott művésztársaival együtt hátrálékos tiszteletdíjuk kiutalását kérik a miniszterelnöktől. /1919 márc. 6/.

25-26.o.

Erzsébetszoborról lásd még. 23-32.o.

M.T. Képz. Ál. Bp. 1960.

Bánffy Miklós (Kisbán Miklós)

Született Kolozsvárt, 1873. dec. 30. meghalt Budapesten 1950. junius 6., író, festő, díszlettervező, rendező. Mint díszlettervező erősen dekorativ és impresszionista megoldással uj hangot adott a szinpadi képeknek.

Hont Ferenc - Staud Géza, Szinházi kislexikon, Budapest, 1969.

441

Bánffy Miklós gróf

vid

Halász Gábor: Bánffy Miklós: Emlékeimből. Kolozsvár, 1932. Erdélyi Szépmíves Céh 8-r 170 l.

Ism. értek.

Századok 1934. 471. l.

DR. MITROVICS GYULA:

Bánffy Miklós gr.

Bő életr.

Mad Str. 26, 27.

l.

344.

ő angyalka,
márvány
CHER műve, XVI. század

nde Engelchen,
r Marmor
DAUCHER, XVI. Jahrhundert

BÁNFFY MIKLÓS:

FARKASOK

(Révai-kiadás.)

Bánffy Miklós súlyosszavú, sajátosan magyar elbeszélő. E kötetének novelláiban a havasok kesernyésen, félelmesen nagylevegőjű világát festi, majd pedig a régmult hun és magyar időkből ragad ki egy-egy drámai epizódot. Alakjait, ezeket a lélek rejtett tüzeivel fűtött erős alakokat, akikben — az író jellemzése által — mindig valami tragikus, kimozdíthatatlan emberré ítéltség érzik, — részletesen, erős, sokszor szinte terhesen erős színekben állítja elénk. Novellái így lesznek sajátosan magyar levegőjű írásokká: nem igyekeznek fegyelmezetten szűkszavúnak lenni és mégis tömény, súlyos hangulattal ülnek az olvasó képzeletére. A novellaírásnak ez a módja, ami Bánffyé, a megjelenítés irodalmi fényképezésével csupán érezteti, hogy a lélek mélyén messzi tüzek fénylenek, de nem törekszik azok megközelítésére; eredménye az életek és sorsok végső igazságainak felkeresésén innen marad: a nyersanyag izmos tehetségű, színes felsorakoztatásában.

(l. sz. l.)

Református Élet

1942 maj. 23.

Bánffy Miklós gróf

Böcletr. lásd

Gell Mad

41, 42. l.

Feladó:
Déri Múzeum igazgatósága
DEBRECEN.

R Ajánlott
Debrecen 1
6842

Nagyp.

R

Dr. Szentiv
ti

DEBRECEN SZ. KIR. VÁROS DÉRI MÚZEUMA

Hivatalból
díj átalányozva.

Bánffy Miklós

BÁNFFY MIKLÓS:
Emlékeimből: Forradalmi idők
. . 39, 100, 309

Erdélyi Helikon
1930. I. Kötet.

AZ ERDÉLYI SZÉPMÍVES CÉH
NEGYEDIK KÖNYVSOROZATÁNAK EDDIG MEGJELENT KÖTETEI:

Áprily Lajos: Idahegyi pásztorok (verses dráma)
Kós Károly: Erdély (kultúrtörténeti vázlat, 60 linoleummetszettel)
Makkai Sándor: Egyedül (Bethlen Gábor lelki arca)
Szentimrei Jenő: Ki kell mondani (versek)
Kádár Imre: A fekete bárány (regény két kötetben)
Hunyady Sándor: Diadalmas katona (elbeszélések)
Nyirő József: Isten igájában (regény két kötetben)
Bartalis János: Föld a párnám (versek)

MOST JELENT MEG:

TABÉRY GÉZA: EMLÉKKÖNYV

LEGKÖZELEBB MEGJELENIK:

BERDE MÁRIA: FÖLDINDULÁS (regény két kötetben)

Az Erdélyi Szépmíves Céh könyvei zárt példányszámban megjelenő, névre szóló amatőr-kiadványok. Kemény famentes papíron, művészi félbőrkötésben, exlibris-szel ellátva jelennek meg. Ezek a könyvek csak az Erdélyi Szépmíves Céh pártolótagjai számára készülnek.

Bánffy Miklós műve

Írta: **Tavaszy Sándor**

Az „Erdélyi történet" első része, a „Megszámláltattál..." után alig három év múlva már megjelent annak második része is, a bibliai fali írás második szavával címezve: „... *És hijjával találttattál*..."

„Erdélyi" történet, de „magyar" történet is, valóságos „történet", mert magáról a valóságos „életről" szól. De mégsem *csak* történet, hanem valóságos regény mert át van szűrve a művészi látáson és egységbe van fogva a művészi izoláció által. Elmondhatjuk, hogy ez a monumentális mű az erdélyi, sőt az egyetemes magyar élet regénye.

Az élet, amely olvasás közben, a látásunk előtt, részleteiben lepereg, olyan, mint a valóságos és mindennapi élet. Tele van bánattal és szomorúsággal, vidámsággal és örömmel, nagy akarásokkal és kicsi semmittevésekkel, tele van komoly elhatározásokkal és léhaságokkal, szerelemmel és kétségbeeséssel, nagyzolásokkal és csöndes tettekkel. Amint részleteiben éljük, nem ismerjük és nem látjuk előre a summáját. Látjuk az ég kékjét és derüjét, érezzük a Nap melegét és fényét, látjuk az égbolt elborulását, sötétjét, de előre nem látjuk, hogy micsoda nagy változások, viharok készülnek s jönnek; hogy micsoda ítélet fenyeget a látható légkör határain túl. Valahogy így vagyunk a Bánffy Miklós nagy regényével is. Olvassuk, végigéljük, mintha valóban történetet élnénk, de amikor a végére érünk, a művészi kéz kikerekítése után, előttünk a rettenetes ítélet. Leverten és kétségbeesetten állunk s egyszerre felkomorlik a tekintetünk előtt a végzet ujja, amint írja a fekete táblára: *Megszámláltattál és hijjával találttattál.*

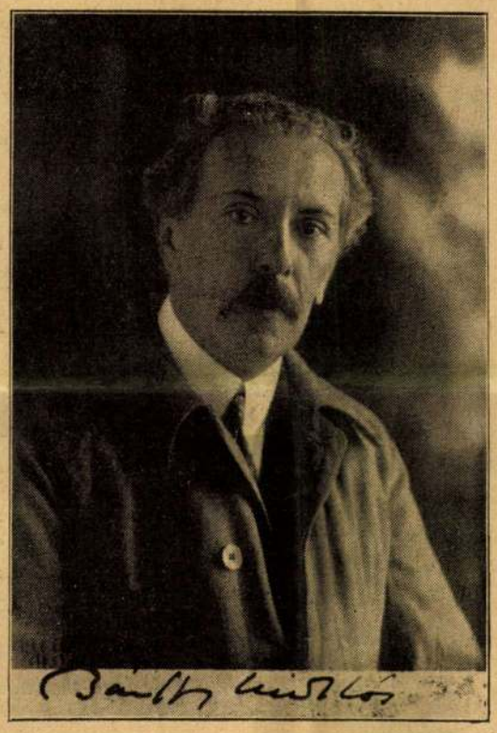

Ez a nagy alkotás, mint minden igazi művészi alkotás, nem mindenkinek való. Nem való annak, aki csak szórakozni akar, de nem való annak sem, aki a részleteket csak magában nézi, aki nem tudja azokat az élet nagy egészében szemlélni. Nem való azoknak, akik csak olvasnak és olvasnak, de nem tudják engedelmesen átengedni magukat annak a folyamatos művészi látásnak, amely a mozzanatokat, az élet-részleteket, mint egyugyanazon folyó viszi, sodorja és ismeretlen mélységek felett hömpölygeti tova, addig, amíg a lét és nem-lét kétségbeesésében meg nem hallják égzengés közepette: *Megszámláltattál és hijjával találttattál!*

A kiegyezés után következő „harmadik nemzedék"-nek szól ez a rettenetes ítélet, de mint ma is érvényben lévő ítélet, mint végzetes örökség szól nekünk is s szól az utánunk következő nemzedékeknek is. Nem változtat megállapításunk igazságán az a tény, hogy a regényben különösképpen a főúri társadalom van vád alá helyezve, mert azok a bűnök, amelyek ezt a társadalmi osztályt terhelik, egyetemes magyar bűnök, a főúri társadalomban legfeljebb élesebben és befejezettebben jelentkeznek, mint a többiek életében.

Drámaivá teszi a művet az a tény, hogy a regény alakjainak életfolyását eleve meghatározzák bűneik és a súlyos bűnökkel terhelt társadalom sajátos viszonyai. Ha belülről, lelkiségünkben nézzük a legkiemelkedőbb személyeket, látjuk azt a drámai szövevényességet, amelyben élve egyes alakok egyenesen tragikus magasságba emelkednek. Könnyű elítélni, még a legpolgáribb erkölcs mértéke alatt is Abády Bálintot, vagy még könnyebb elítélni Adriennet, de amint képesek vagyunk őket belülről nézni, tisztátalan tiszta szerelmükben, a tragikus alakok iránti meleg rokonszenvvel és együttérzéssel telik meg a szívünk. Meglátjuk, hogy az egyéni felelősségüket terhelő bűneiken túl, a romlott és kegyetlen közszokás hajtja a végzetes hatalmú tiltott szerelem útjaira. Drámaivá teszi a regényt az a tény, hogy az alakok jellemében rejlő, eredeti alkati jellemvonások determinálják a cselekmények hosszú során át kibontakozó sorsfordulatokat. Adrienne nem azért nem léphet házasságra Abádyval, mert Uzdy Pál, mint őrült, elmegyógyintézetbe került, ennél fogva a házassági jog akadályozza a válást, hanem azért, mert annyira női-hitvesi-anyai jellem, hogy ezt a belső lelkiségét még az Abády iránt érzett szenvedélyes szerelme sem tudja legyőzni. Ez a determináló lelkisége jelentkezik nemcsak a nagy szerelmek idején, hanem a váláskor is, amikor Abádynak azt parancsolja, hogy Jablankára utazzék. Épenúgy Gyeröffy László nem veheti el sem Gyalakuty Dodót, sem a szép Lázár Bogdánnét, mert a lelkiségét determináló, fennhéjázó, gögös büszkesége nem tudná elviselni a vádat, hogy ő valakinek a kitartottja. Ez a sajátos jellemvonása annyira uralkodik énje felett, hogy valahányszor az ebből támadt önvád meglepi, mindig elveszíti ítélőképességét és valami bolondot csinál. És végig, a regény minden részében jelentkezik ez a sajátos determinizmus. Ezért nincs a regényben lélekelemzés, nincs az életsorsokkal foglalkozó elmélkedés, ezért csupa cselekmény, mert hajtja azt az egyéni és közösségi élet alkatában rejlő determi-

Pásztortűz 1937. szept 30.

háló erő, amely csak egy kibontakozást enged, csak azt, amely a regényben szemunk előtt történik. De ezért van annyi művészi szépségű leírás is. Alakok, egyéniségek plasztikus ábrázolása, vidékek, pompás természeti tájképek rajza, vadászatok, társaságok, helyek, kastélyok, parkok, faluk, városok hű és valós leírása annyira művészi és igaz, hogy pl. Tóthynét és Baczónét, a két gazdasszonyt, amint az asztal két sarkán ülnek, kövérségükhöz aránytalan keskeny székeken, vagy amint kegyetlenül pletykálnak, vagy mint két kövér bálvány, szenvtelenül hallgatnak, vagy Sarmasághynét, amint gyöngytyúk élességű hangon, régi „marasmenti" kiejtéssel beszél, soha el nem felejtjük. Vagy hivatkozzunk a szászrégeni kövezet leírására. Rosszabb kövezet nem volt az egész országban. Amikor olvassuk, szinte kocog a fogunk, amint képzeletben azon végig döcögünk. Hát azok a megragadó természeti képek, amelyek havasi részleteket rajzolnak elibénk, teljes illuzió-keltésükkel majdnem pótolják a boldog természetjárás hiányzó alkalmait. Ezekben a leírásokban oly gazdag a regény, hogy nincs hely azoknak a felemlítésére sem. Ha nem tévedek, ezekben a leírásokban Bánffy Miklósban a művészi rendező lélek tünetkezik, aki a drámai cselekménynek megfelelő hátteret és díszletet igyekszik adni. A drámai cselekmény és a háttér egybeillesztésében és egymáshoz igazításában pedig annyira tökéletes, hogy ezt inkább csak a művészi alkotás öntudatlanságának, mint a művészi tanultság öntudatosságának tulajdoníthatjuk.

A háttért és az ornamentikát kölcsönző leírásokhoz is hozzátapad a fali írás ítélete: *És hijjával találtattál!* Mennyi szépség, mennyi tárgyi érték az erdélyi föld természeti tájaiban, a városokban, a falvakban, a házakban, a kastélyokban! Mennyi eltékozolt és elveszített jó. Hogy no az onvad, hogy sajog a lelkiismeret ostorcsapása! Milyen mélyre zuhantunk, mekkora kegyelemből estünk ki! Mintha minden talpalatnyi földre, minden erdőrészletre, minden kastélyra, házra, minden falu és város felé oda lenne írva: *És hijjával találtattál!*

Különösképpen halljuk a rettenetes ítéletet, amint a kor politikai és társadalmi eseményeit figyeljük, amint a regény színes szövetében szemügyre vesszük azokat. Bármennyire is el vannak ezek a részletek különítve a regényben, annyira, hogy sokszor úgy tűnnek fel, mintha csak betétek lennének, mégis ha a regényt, mint *egy* öntésre készült művet tudjuk nézni, lehetetlen nem látnunk, hogy mennyire szerves alkatrészei azok is az egésznek. Ha valaki veszi a fáradságot, aminthogy mi vettük, s összehasonlítja ezeket a politika- és társadalom-történeti részeket megfelelő történeti tanulmányokkal, meglepi az a pontosság és az a hűség, amely a magyar politikai és társadalmi események elmondásában és jellemzésében jelentkezik. Nagy „függetlenségi" politikusok, a „nagy Barra Sámuelek" és a „nagy Boros Zsigmondok", a hősies parlamenti harcok, az obstrukciók, a pártoskodások és a hazafiaskodások nagyszerűségeiből és népszerűségeiből csak úgy kiált felénk a megalázó, szégyenletes és szomorú üresség, hogy fáj bele a lelkünk és a „halál illata" csap az arcunkba. Hiába dugjuk be a fülünket és hiába hazudunk szépeket, hiába kergetjük a lelkünket álmodozó illuziókba, halljuk az ítéletet: *És hijjával találtattál!*

Bánffy Miklós könyve a nagy magyar tragédia után következő új nemzetnevelésnek egyik első nagy tette. Ennek a műnek nyomában őszinte bűnbánattartásnak kell következnie, amely a magyar katharzis új útját nyitja meg.

Bölcseség

Ne panaszkodj, a szívünk sokszor volt már
ezer szépségtől csordultig teli,
ne panaszkodj, az élet sokszor volt jó,
csak nem kell mindig elfelejteni.

De az a baj, hogy mindent elfelejtünk,
ha reánktör egy percnyi gond, ború,
pedig a lélek odabent a mélyben
alapjában pozitív, domború.

A hálátlanság nem ízléshiány csak,
sokkal több annál: végzetes hiba;
ha nem felejtnők el a jót, mit kaptunk,
nem volna annyi vészes galiba.

A tragikus és csúnya szakítások,
percek, melyekben sunyin, kétesen,
vagy vérbenforgó szemmel hadonászunk,
így mulnának: köszönöm, Édesem.

Az öngyilkos nem fegyverét keresné
csalódottan, merthogy „sötét verem",
hanem megadón s szelid mosolygással
hálát adna, mondván: „Elismerem".

S ki menni kénytelen, nem azt vigyázná,
a szomszédnak mennyivel többje jut,
de emlékezne rá, hogy milyen sokszor
szitált békét lelkére a Tejút.

Ne panaszkodj, a szívünk sokszor volt már
ezer szépségtől csordultig teli,
ne panaszkodj, az élet sokszor volt jó,
csak nem kell mindig elfelejteni...

BÁRD OSZKÁR

— A gyerek az könnyen hal, — szól közbe az asszony. — Mert abban még gyönge az élet.

— Hát az könnyen csinálta szegény! Úgy szaladt a föld alá, mint a gyík. Egy-kettőre megvolt a baj. Vasárnap még a térgyemen lovagolt, kedden már el is temettük . . . Úgy igaz, a hogy mondom: belekerült egy tiz pengő forintba! Még az a jó, hogy doktort nem hittunk, mert akkor ki se telt volna a tizesből . . .

Az asszony biczczent a fejével.

— Megy a pénz ilyenkor.

— No már most, hol itt az igazság!? Itt volt a nagy kiadás . . . Most meg osztán jövök én! . . . Hát ki győzi azt ebben a keserves, rosz világban, mikor a fejünket is csak akkor emeljük föl, ha azt nézzük, lesz-é eső? . . . Úgy sajnálom azt a szegény kis gyereket, hogy azt meg se mondhatom . . . Az anyja meg mégis mind ezt vagdossa hozzám: *Kend helyett vitték el a fiamat!* . . . Így a! Hát már most ezt hallgassa az ember! . . . Hát még ha úgy is, tehetek én róla? . . .

Az asszony élénken csattan föl:

— Bolond beszéd! No ez már igazán hogy bolond beszéd! Hát ki hal meg más helyett? . . . No, e már bolond beszéd! . . . No nézze meg az ember! . . . Csak azt mondom én: csak menye ne legyen az embernek! Csak attól őrizzen meg a jó Isten!

Az öreg embert láthatóan meglepi ez az elevenség. Nagy érdeklődéssel kérdezi:

— Mért? Talán magának is van baja a magáéval?

Erősen bólogat az asszony:

— Volt! Csak volt! De már nincsen, áldja meg érte az Isten úgy, a hogy érdemli, mert kimart a tulajdon házamból . . .

A beszélgetés megakad. A perronon egyszerre zajos elevenség támad. Egy csomó ujsággal a hóna alatt megjelenik a portás és a csöngőt rázva siet végig a folyosón:

— Személyvonat Hatvan—Budapest felé!

Az asszony megkérdi:

— Kigyelmed nem ezzel megy úgy-é?

Az ember mintha furcsállaná a kérdést:

— Dehogy is megyek én evvel! Én majd csak evvel a kocsival megyek ni!

A viczinálisra mutat, a mely ott vesztegel a külső vágányon.

— No akkor még van idő jócskán!

— Van, van. De azért jó azt ügyelni.

A várótermekből kihullámzik a közönség. A távolból csöndes dübörgés hallatszik, majd a fasorból kinyomul füstölögve a mozdony fekete teste.

— No, én megyek a hivatalba, — mondja az asszony, fölkél és az almás kaskával a kezében előre indul. Az ember meg hátrahúzódik a falhoz. Onnan nézi a nagy nyüzsgést, mozgalmasságot.

A vonat megérkezett. Rohanás, ugrálás, ajtócsapkodás, kiabálás. A zsivajban hol elvesz, hol megint előhatol az asszony éles, nyújtott kiáltása:

— Almát tessék venni! . . . Almát tessék . . . Almát . . .

Egy harmadik osztályú kocsi tele van parasztlegénynyel. Odanyomulnak az ablakokhoz egymás hátán. Egy csontos képű, villogó szemü, vékony fekete bajszú legény lekiált:

— Hogy méri az almát, néni!?

— Rőffel lelkem! Rőffel . . .

— Oszt hányat adna egy hatosér?

— Hét egy hatos!

A legény vág egyet a szemével.

— Az nagyon ócsó! Egyér adok egy hatost, ha hitelbe adja!

Az asszony bólint a fejével:

— Majd gondolkozok rajta!

Azzal tovább megy. Itt nincs vásár. De másutt vesznek. Fogy az alma a kosárból, de a hatosok szaporodnak.

Sokáig nem tart az egész. Megint csapódnak az ajtók, fütyülés, sipolás, a vonaton átnyilallik egy éles csikorgás, az ütközők láncának csörömpölése, azután egész hosszú teste megindul. A perronon egy perczig még tart az élet, azután kiürül megint. Csak a két öreg ember marad rajta.

Az asszony a pénzét olvassa. Nagy benne a gyakorlata, mert olyan gyorsan megy a számlálás, hogy az öreg ember, a ki feszült érdeklődéssel figyeli ezt a műveletet, — még a szája is mozog bele — nem tudja nyomon követni. Pedig nagyon furdalja a kiváncsiság.

Nem is állja, hogy meg ne kérdezze:

— No, mennyi az árulás?

— Épen negyven krajczár.

Az ember őszinte elismeréssel mondja:

— Pénz. Egy fél napszám.

Az asszony észreveszi a hatást és büszkén mondja:

— De ez csak ez az egy vonat. Már volt kettő, meg még lesz négy.

Az öreg embernek megfényesedik a szeme.

— Oszt mindnél vesznek? Hát akkor sok hatos össszejön, úgy-é?

Az asszonynak valami furcsa kaczérság van a hangjában, mikor felel:

— Hát épen nem panaszkodhatok. Egy három forintot mindennap megárulok most is. Nyáron jobb. Akkor van nap, hogy öt forint is bejön. Mert akkor szomjasok az utasok, oszt igen kivánják a gyümölcsöt.

Az embernek kidagad a szeme. Nagyon élénken mondja:

— Öt forint egy nap!? . . . De az nem mind csupa haszon, úgy-é?

Az asszony mosolyog.

— Jó is lenne! De nekem se adják ingyen az *árút*.

— Az árút?

— Hát a gyümölcsöt! Én is pénzen veszem. De azért a fele megmarad haszonba. Nem panaszkodhatok.

Az ember nem felel. Csak néha megbillenti a fejét. Nagy hallgatás után szólal meg újból. Csöndesen, nagy meggondoltsággal mondja:

— Jó seft. Azt mondom, hogy jó seft.

Megint hallgatott egy sort.

— Oszt mulatságos is . . . Itt nézelődni . . . A sok gőzös, a sok ember jön-megy . . . Szép seft nagyon.

Az asszony megint mosolyog és harmadszor is elismétli:

Koller tanár utóda Szenes fölvétele.

A NYOLCZVANÉVES VASZARY KOLOS HERCZEGPRIMÁS.

Strelisky fölvétele.

GRÓF BÁNFFY MIKLÓS A M. KIR. OPERAHÁZ ÉS NEMZETI SZINHÁZ KORMÁNYBIZTOSA.

SIMONYI ZSIGMOND EGYETEMI TANÁR, KI MOST ÜNNEPLI HATVANADIK SZÜLETÉSNAPJÁT.

— Nem panaszkodhatok.

Bólint az ember.

— Hiszem. A maga helyébe én se panaszkodnék.

Megint nagy hallgatás. Az asszony arcza elkomolyodik. Félrefordítja a fejét és jó vártatva igen csöndesen mondja:

— Mindenki a maga baját tudja . . .

Az ember fölneszel.

— Úgy igaz. De hát magának mi baja lehet? A kinek ilyen jó seftje van, az csak nem mondhatja, hogy nagy törődéssel él?

Az asszony vállán megrándul a kendőtömeg:

— A nagy se nagy, ha érdemes, a kicsi se kicsi, ha nem érdemes! Az határoz, hogy kinek-minek?

— Hát csak van tán kinek? . . . Hát a család?

Az asszony fölkapja a fejét. A szeme megvillan és a hangjában is mintha villogna, foszforeszkálna valami, mikor beszél:

— A család!? . . . Nincs . . . Nincs nekem családom! Mondtam már: elmart a menyem! Nem nyugodott, a míg ott nem hagytam a tulajdon magam házát. No hát ha a fiamnak inkább ő, mint én, a szülőanyja, hát legyen vele boldog . . . Ha ők megvannak én nélkülem, én is megvagyok ő nélkülük . . . No! . . . Nem lakok én már Dormándon! Itt lakok a faluban, ilyen magam ni, mint az újjam!

Csupa keserűség a szava. De az ember úgy hallgatja, hogy a szeme is kidülled belé. Mikor aztán az asszony elhallgat, lehajtja a fejét és sokáig némán nézi a sárga kőkoczkákat. Majd sohajt egyet és a fejével bólogatva mondja:

— No, nekünk igen egy a sorsunk mind a kettőnknek . . . Hiába no! Már úgy tartom én: fiatal az öreggel sehol se fér össze . . . Mert lássa, én is csak úgy vagyok ám a menyemmel! . . . Különösen azóta, hogy az a kis gyerek szegény meghalt . . . Nekem is sok már a tűrömből . . .

Az asszony élénken mondja:

— Hát oszt mért nem segít rajta?

Az ember nagyot néz:

— Segítni rajta! Hát oszt hogy?

— No! Hát egy kosár almát, vagy egy korsó vizet csak kigyelmed is elbir . . .

A két öreg szempár összetűz egy pillanatra. Azután az ember lassan félrefordítja a fejét és csöndesen, akadozva mondja:

— El . . . El én kettőt is. Egy véka búzát az őszön még kivittem a malomba háton . . . De a kiabálást . . . azt nem szeretem . . . Azt nem szoktam . . . az nagyon különös lenne nekem . . .

Az asszony vállat von:

— Azt nem is kívánom . . . . Elég, ha az egyik kiabál . . . Először nekem is furcsa volt. De már megszoktam . . .

Elakad a szó. Egyiknek sincs semmi mondanivalója. A hosszú, nagy folyosón teljes a csönd. Egyszer aztán az öreg ember gondol egyet és — leül a földre, az asszony mellé. Eltelik egy jó negyedóra, a nélkül, hogy akár az egyik, akár a másik megszólalna.

Egyszer aztán előrehajol az ember és az asszony felé fordítja az arczát. Ez halkan kérdi:

— Mit néz kigyelmed rajtam?

— Azt nézem, hogy . . . hogy meg nem ismertem. Pedig a szeme, az hát csak megmaradt, a ki volt . . . Szép fekete szeme volt, ara emlékszem.

Az öreg asszony félrefordítja a fejét.

— Én mindjárt megismertem kigyelmedet.

Megint hosszú, nagy csönd. Az ember a csizmáját nézi és mintha a lábafejéhez beszélne, mikor aztán megszólal. Ennyit mond:

— Hát biz az meglehetne . . .

Az asszony meg se mozdul. Nem is kérdezi, hogy mi az, a mi meglehetne. Csak maga elé néz és ő is a levegőnek mondja:

— Meg kell gondolni az ilyesmit . . .

Az ember bólint a fejével.

— Meg. De ne sokat gondolkozzék az, a kinek már nincs sok ideje a spekulálásra.

Künt a vágányon mozgás támad. Egy kis lokomotiv, a mely idáig jó messze árván, csöndesen párolgott, pöfögni kezd, sűrű, fehér füst csapkod a kéményéből, dübörög és a veszteglő, kurta kocsisor élére igazodik.

— No, már a kigyelmed lovát fogják! — mondja az asszony. Ez viszi, úgy-e?

Az öreg ember felkászelódik.

— Ez. Ez a kehes!

A perron megint élénkülni kezd. Nyilnak az ajtók, megszólal a csengő, emberek jönnek.

A két öreg ember áll egymással szemközt. Megint az asszony mondja:

— No, kigyelmedet már viszi a gőzös.

Az ember ránéz a vonatra.

— Egy forintér elvisz, egyér vissza is hoz.

Az asszony lesüti a szemét és nagyon csöndesen mondja:

— Én itt vagyok. Ha meg valahogy véletlenül itt nem találnék lenni, itt lakok közel, a vasút-utczában. Kovács József háza, özvegy Boros Andrásné . . .

Az öreg ember bólogat:

— Nono! Hát addig is . . .

Kezet nyújt az asszonynak. A két öreg, csontos, barna kéz összefog. A portás kiabál:

— Tárkány, Tisza-Füred, Debreczen felé beszállás! . . .

STRÓFÁK EGY SZÍVRŐL.

I.

Hallom növését siromon a fűnek,
Borzalmas lepkék suhannak felettem,
Nehéz gondrögek fejemre görögnek,
A temetőnek kósza árnya lettem.

A boldogság is elkisért utamra.
Jön hallgatag. De féluton megáll . . .
S fáradt dalok fonnyadt avarja
Szivemre száll . . .

II.

Oh csendesen,
Csak csendesen!
Nehéz beteg az én szivem.
Oh szánjatok!
Vigyázzatok:
Ma ver még, holnap elpihen.

Ne várj te sem,
Én kedvesem,
Estére sem, hajnalra sem.
Nem messze jő —
Már itt van ő,
. . . Csontkeze fogja a kezem.

Lányi Sarolta.

FRIGYES LIPÓT POROSZ HERCZEG, BORIS BOLGÁR TRÓNÖRÖKÖS NAGYKORUSÍTÁSI ÜNNEPÉRŐL JÖVE BRASSÓBAN MEGTEKINTI A RÓLA ELNEVEZETT HUSZÁREZREDET.

Strelisky fényképe

Bánffy Miklós gróf, az Opera és a Nemzeti Színház kormánybiztosa

Sorsok és pályák

— Adorján Andor könyve. —

Adorján Andor is azon keveseknek sorából való, akiket különböző, egymással össze nem függő, egymással még csak kapcsolatban sem lévő kérdések egyformán őszintén érdekelnek és izgatnak és akinek megadatott az a ritka tehetség, hogy néhány oldalon meg tud eleveníteni embereket és történeteket. Ha végigolvassuk könyvét, érezzük, hogy témáit az ujságíró találta, de az író vitte elénk. Mert az ujságíró kritériuma és nem véletlen, vagy külső kényszerüség, hogy elsősorban rezonálni tud. Szüksége van a hangra, amely megrezegtesse, szüksége van egy eseményre, ez az esemény lehet egy jelentéktelen könyv, vagy évforduló, amely kiváltsa belőle tudását, gondolatait, tapasztalatait. Adorján Andort sok mindenféle tudja megszólaltatni, de érezzük azt is, hogy közvetlen köze van azokhoz a sorsokhoz és pályákhoz, melyeket többnyire egy könyv kapcsán idéz föl.

Tarka sorban jelenik meg Cézanne, a 22 éves Renan Scarron, a szerencsétlen burleszk poéta, a bizarr történetü Stiglitz házaspár, a meghatóan finom Madame Firmiani, George kisasszony, a híres színésznő, aki Napoleon kedvese volt, Le Sade az isteni marquis, IV. György angol király barátja, a híres dandy, Magister Laukhard, kinek élete maga egy regény.

Csupa színes, különös ember, történetük nincs hián a romantikának. Megjelenítési módja az ő könnyed és ízléses stílusában különösen rokonszenves. Néha úgy érezzük, hogy talán túlságosan is könnyedén veszi föladatát, de a végén mégis csak neki van igaza; mert a kép megelevenedik és ez a fő: perspektivát kap. Közünk van hozzá és köze van a művészethez.

Madame Firmiani

Egy asszony szomorú és szép élete históriáját szeretném följegyezni; történetet, amelyből Maupassant „Fort comme la Mort"-jának halk bánatossága kondul ki. Meghamisítás nélkül, száraz hűséggel históriát írok le, amely nem véletlenül esett a mi időnkben, hanem szorosan hozzátartozik titkos forrongásu és a lelkek annyiféle nyugtalanságával gazdag korunkhoz. Modern regényirónak, aki a jelenkor töténésze, kulturhistorikusa, mert hiszen histoire contemporaine-t ír, ki kellene szélesítenie ezt az adatot, amelyben benne él napjainknak minden jellemzéke: a nagyiparos arisztokratává nemesedése a vagyon és hatalom által, mint ahogyan valamikor, harciasabb időkben, erővel és rablással lettek marcona katonák, falusi nemesecskék hatalmas főúri dinasztiák alapitóivá: benne van a régi, de mert elszegényedett, hát déclassé arisztokratának lélektana; megjelenik benne az a furcsa vallási vajudás, amely a jámborságra született, de a fölvilágosult lelkeket gyötri és nyugtalanokká teszi. Ha túlozni akarnánk, egy egész társadalom képét igérnők be, de megelégszünk kisebb hanggal, és egy nő lelkét igérjük csupán, de ez a nő nemes volt, finom volt, mintha egyenes ágon való rokona lenne a mult századok nagy francia nőinek, Maintenon asszonynak, Deffand marquisenak és Madame de Staëlnek.

Firmiani asszonynak hívták, és nemrég halt meg Párisban. A francia lapok néhány rokonszenves sorban parentálták el, s a sorok között — Isten tudja hol, de nagyon diszkréten, csak a beavatottak előtt érthetően — ott lappangott, hogy ez a lelki kiválóságáról méltán híres asszony: regényhősnő volt. Még pedig a szó legszebb értelmében, mert nőknél ritka hősiesség kellett hozzá, hogy méltóságteljesen, finomsággal élje át életének melankólikus, fájdalmas regényét.

Firmiani asszony a mai demokratikus párisi társadalomban egy régi és megszünt tipust képviselt: a morganatikus feleség tipusát. Házasságban élt, de frigyüket csak az egyház áldotta meg, az államhatalom nem tudott róla, és természetesen nem is ismerte el érvényesnek. A titkos férj és a morganatikus feleség pedig mindig rejtegette viszonyuk természetét. Úgy tüntették föl, mintha hűséges és elmúlhatatlan barátság fűzné őket össze. Külön laktak, s mindketten megőrizték a régi nevüket. Teljes vagyoni különállásban éltek, nem volt közös közöttük semmi, csak a nagy és olthatatlan szerelmük. Érzéseik fűzték őket egymáshoz, és boldogan éltek sajátos viszonyukban: mint legitim — de nem házas — szerelmes pár.

A legpikánsabb és legfájdalmasabb pedig az volt a helyzetükben, hogy a rágalom nem kimélte meg őket, és gyakran kikezdte, csontig rágta ezt a bájosan szabados viszonyt. A párisi társaságban, ha a férfiról beszéltek, mindig úgy emlegették, hogy a „Firmiani asszony szeretője". Viszont ha a nőről esett szó, mint epiteton járt ki neki, hogy a Norolles gróf kedvese. Ez volt a látszat. Ők maguk akarták ezt a látszatot s az emberi butaság, a rosszakaró, megrágalmazó butaság, nagyon hamar szentesítette az akaratukat, nélkül, hogy valaha mögéje is pillantott volna fürkésző tekintettel.

Külön laktak, külön éltek, de azért naponként találkoztak. Esténként, vagy a társaságban, vagy színházban együtt voltak, és egyiküket ritkán látta az ember a másika nélkül. Ha estélyen találkoztak: a gróf

Uj Idők 1912. XVIII. 21. sz.

A nyolcvan éves hercegprímás

kibámult az ablakon, mintha valami érdekeset látna. Végre megszólalt:

— Szamarak vagytok! Kiváltképp te, akit ilyen bolondságokkal lehet traktálni. A Kánitz Olga egy haszontalan leány, aki nem szeret tanulni s hogy meg ne büntessék, öngyilkossági meséket talál ki. Van is eszébe, hogy meghaljon. De te persze elhiszed, mert szamár vagy, oktondi füles vagy. Még csak az kell, hogy a tanárotok is megtudjon valamit ezekből az ostobaságokból!

Klárika keskeny, gyermekes vállai megrezzentek az anyja utolsó szavaira. Lehorgasztotta a fejét s az arca lángba borult. Valamit motyogott.

— Mi bajod? — kérdezte az anyja.

— A tanár úr úgy is tud már mindent, — rebegte Klárika.

— Mi? Mindent tud? Mit tud? — csodálkozott Sebőkné.

— Hát a szívfájást és a szerelmet...

— Oh!

— Az öngyilkosságot is.

— Ugyan! És ki mondta el neki?

Klárika alig hallhatóan susogta:

— Én...

— Mi? Te? Megbolondultál?

Sebőkné egészen megharagudott a leányára. Ez a béka túlságosan is vakmerő. Mi mindent nem mer. Szerelemről tárgyal és izeneteket vállal.

— Hallod-e, Klári, úgy pofonütlek!...

Klárika elsírta magát:

— De mama, kérem, amikor a Kánitz Olga azzal fenyegetőzött, hogy megöli magát! Meg kellett mondanom a tanár úrnak.

Sebőkné egészen fölhevült a fölháborodástól. Csak úgy fújt:

— Na, ezt szépen megcsináltad! Mars be a szobába! Ha az apád hazajön a törvényszékről, megmondom neki. Bizonyosan intézetbe ad. Ilyen romlottság! Indulj!

Klárika zokogva vonult be szobájába, Sebőkné pedig komolyan rosszkedvű lett. Ezek a mai gyerekek! Mi mindent mernek!

Csak nagynehezen csillapodott le. Néha a legnagyobb haragja közben nevetés ingerelte. Elgondolta, hogy mekkorát nézhetett a derék Gleviczki tanár, amikor a leánya után és naivul eléje állt és elmondta a végzetes szerelem titkát. Vajjon mit felelt rá? Ej, kár volt ezt a csacsi lányt mindjárt a szobájába zavarni, előbb meg kellett volna tudni mindent.

Alig várta az urát, hogy előadja a Klárika súlyos bűnét. Elő is adta nagy fölháborodással.

Sebők ügyvéd úr nem látta olyan szörnyűségesnek ezt a bűnt. Különben is védőügyvéd volt s megszokta a bűnösök védelmét. Az ebédnél nem nézett a bűnösre s ezzel kimérte rá a legnagyobb büntetést.

Harmadnap Klárikának ismét zongora-órája volt. A mama szigorúan előfogta:

— Hallod-e, te füles, ez a Kánitz-ügy végképpen befejeződött. Rád nézve elég enyhén. De aztán sipirc. Semmi okvetetlenkedés. Ha Kánitz Olga szívfájásról, meg más ilyen haszontalanságokról akar veled beszélni, dugd be a füledet és azt mondd, hogy nem vagy semmire sem kíváncsi. Legjobban szeretném, ha egyáltalán nem igen érintkeznél Kánitz-cal. Ez már nagy lány, nem hozzád való. Nemsokára talán férjhez is megy. Te pedig kölyök vagy! Megértetted?

— Igenis, mama!... — szepegte Klárika megindultan.

És elment a zeneiskolába. Két óra múlva aztán magából kikelve, egészen kigyult arccal tért haza.

— Mama, mama! — kiáltotta lelkendezve.

— No, mi az? — kérdezte Sebőkné szigorúan.

— A Kánitz! A Kánitz!

— Ej, hát mi van vele már megint?!

— Nem jár többé zeneórára!

— Lám! — diadalmaskodott Sebőkné. — Ez lett a vége.

— Oh, igen! — szavalta különös örömmel Klárika. — De mért nem jön? Mért?

— Hát aztán mért?

— Mert... házasság miatt. Mikor az órára mentem, a Gleviczki tanár úr hozzám jött és így szólt: „Köszönöm, kedves Klárika, maga egy drága gyermek! Magától tudtam meg a szívfájást és azt, hogy az az önkéntes a sárga stráffal nem komoly. Most már nem leszek szigorú az Olgához. Különben is nem a növendékem többé és nem jár órákra, mert most már a menyasszonyom..."

Bánffy Miklós

cvd

Pesti Hírlap 1937

máj. 2

A bpesti erdélyi kiállításról nagy cikk az önzes kiállítók felemlítésével.

Mucs céd.

Banffy Miklós gróf

irod

Uj Idők Lex.

III. k. 704. l.

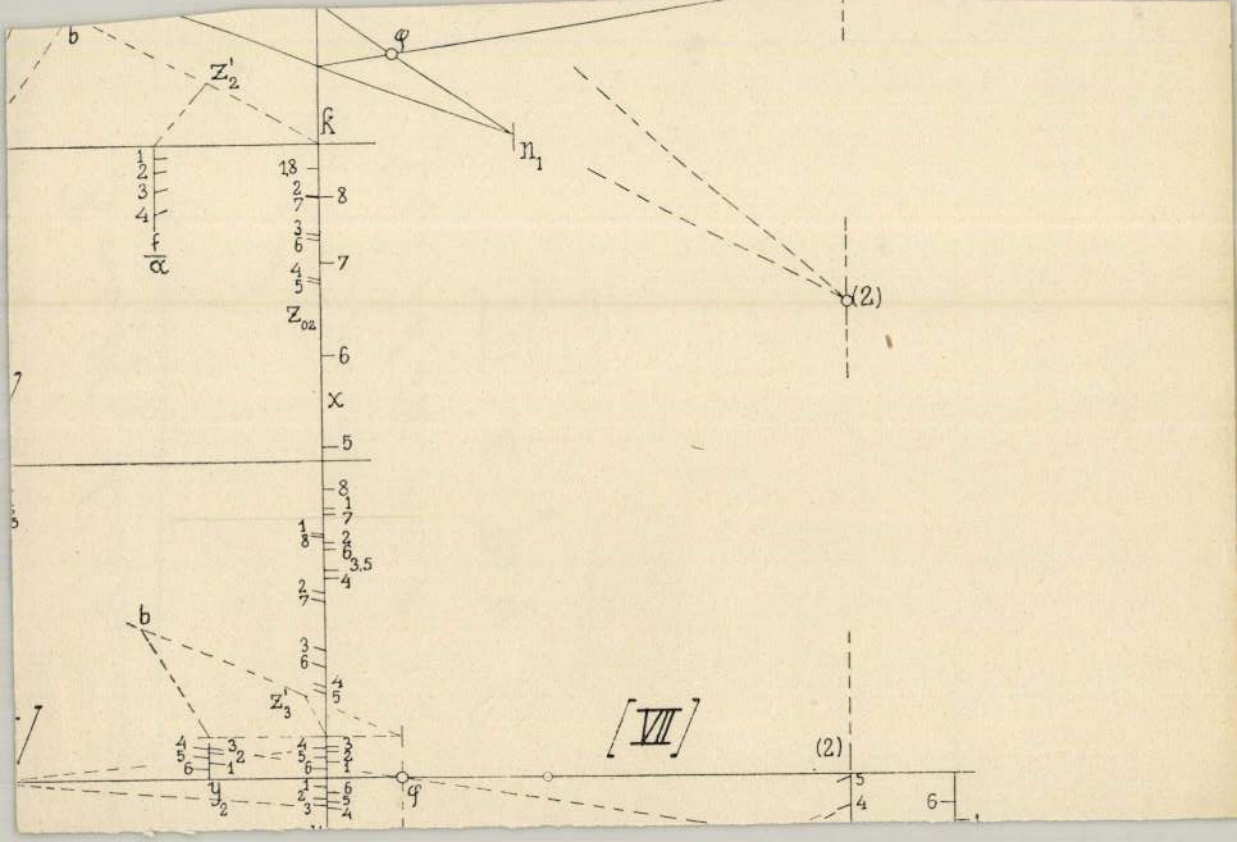
b
φ
z_2'
k
n_1
$\frac{f}{\alpha}$
z_{02}
x
(2)
b
z_3'
y_2
φ
(2)
[VII]

Szüret a hegyek között.

Irta Bözödi György.

A szőlőhegyen megértek a fürtök, megcukrosodott bennük a must. Hangos az egész környék, a jókedvű felkiáltások foszlányait messzire elviszi a szél. Szép út vezet feléje, száraz kórókkal és fényes kerékvágásokkal kétfelől. Ballag a pásztor egyedül. Csordáját otthon hagyta a faluban, nem kell már kihajtani, itt az ősz! A hegyes vidéken később édesedik meg a szőlő, bevárja a hóharmatot is sokszor. Messzibb a hegyek tetején már vicsorítja a tél fehér fogait s csípős szeleit széjjel riasztja a völgyekbe.

Emberek nyüzsögnek a hegyen, olyan tömötten, mint mézes kas előtt nyáron a méhek. Tarkák a szőlőtáblák, de nem a kénköves permetezett levelektől, mert ez csak a kékség, ami most elvesz a levegőben, összeolvad a ködös homállyal. Tarkállik a hegy a fehér ingtől, amiben ilyenkor is melegük van a férfiaknak, mert az új must feltüzeli a vérük. Tarkállik az asszonyok öltözetétől, a sokráncú piros szoknyáktól, a tarka, csipkés és fodros bluzoktól, fővaló ruhától, ami mind él, mozog, kacag és játszik a széllel.

— Nincs szőlőföldem,de az egész nagy hegy mosolygása az enyém!

A hegy aljáról úgy néz fel, mint földi halandó függeszthetí szemét a mennyországra, mit közel érez szivéhez. De ahogy átlépi a keritésül szolgáló gyepüt s lába megakad a szederindában, mosolyogva áll meg.

— Úgy fogja meg erővel az embert a vigadó hegy is, mint a leány.

Az emberek észrevették közeledését és mosolyognak rajta.

— Tiszta igazad van, János! — kiáltanak a szüretelők feléje. — Gyere csak errébb, leány is lesz itt.

A másik helyről is bekiáltanak egy diófa száraz ágain túlról:

— Gyere János, segíts nekünk szedni a szőlőt, mert adott az Isten áldást eleget!

— Megyek én, de hova legelőbb? — kacag János, ahogy körülnéz a nagy, zsibongó hegyen.

— Ahová a szíved vonz! — hallja egy férfiu hangját és abba az irányba tekint.

— Ez már nekem való választás! — mondja.

Alig pillant fel, szeme megakad egy fürge leányon, aki az apja mellett forgolódik.

Átugrik a keskeny gyepün s már itt tortet előre a szőlőfürtök között, mik kopaszon maradtak a szedés után.

Az emberek kacagó szemekkel kisérik az útját s mosolygásukban ott van a szőlőhegy ize. A csillogó szemekben a musttermelő föld dalolja őszvégi énekét.

János megáll a szemérmeskedő leányocska előtt.

— Be szép nagyleány lett belőled, te Zsuzsika!

Zsuzsika elfordul s anyjára tekint lopva, aki a háta mögött áll s felhajtott kötényében birsalmát válogat. Az asszony arca olyan lett, mint a mosolygó alma, olyan élő s nem a bársonyos sárga testű gyümölcsöt nézi már, hanem az új jövevényt, a legényt, akit a leánya szépsége hozott ide. Férfiú szeme akadt meg az ő gyermekén, akit mostanig mind csak azért nevelt kicsi kora óta. Itt a legény! A szüret elhozta ezt is, teljesedik az élet, mulik, mulik az idő... Mindezt úgy lehetett olvasni az asszony arcáról, mint nyitott könyvből.

Zsuzsika szeme visszabátorkodik a legényre s két karja alá szorítva két szőlős kosarat tart, ahogy mondja:

— Be rég nem láttalak, János!

Jánosnak körülfut tekintete a hegyen, ahol mindenki őket figyeli még s az egész boldog, szüretelő szőlőhegy népe előtt teszi meg vallomását arról, hogy a leány szép s nála maradt a szíve.

— Leány lettél egyszerre, Zsuzsika... Csak leányka voltál a télen még...

— Te a mezőn jársz nyáron, s azalatt mi nagyra növünk itthon a faluban.

— Igazad van! Úgy nőttök, mint a virág tavasztól őszig...

— Hiszen virágok is vagyunk, vajmi — kacag a leány.

— Virágok, virágok.

Az apa is megszólal, a fiatalok nyiladozó szívére szállnak le szavai.

— Kinyilnak maguktól is, te csak készen kapod, hogy leszakaszd.

— Lássa-e, be szép ez a világ, bátyám... S kijednek be szép leányt adott az Isten...

A nap sütött. Ott bujkált a nagy szilvafák fölött s gyönyörködött az emberek boldogságában. Pedig ő adta nekik. Mert gyönyörködni kellett az ömlő napfényben, a homályos kék ég magasságában, a vérpiros szőlőlevelekben, amelyek olyanok voltak, mint egy-egy virág. A határ már meghalt, az élet elmenekült a völgyből, a többi hegyekről, mint gyors futó az ellenség elől.

Csak a szőlőhegy nem félt a téltől. Termésének levétől megmámorosodva tombolt a késő ősz napsütésében, amely a hegy oldalaiba tüzdelte gyér sugarainak lándzsáit. Tüzelt, tüzelt a nap, mint az elmulás ellen lázongó, öregedő asszonyi test, kis tüzében nem volt élet már. Az embert teste melege fütötte belülről s ezért akart az élet teltségétől megpattanni a bőr.

— Szüretkor a vendég van a legnagyobb megbecsülésben — mondja a gazda.

Poharat nyujt Jánosnak tele musttal s a magáét is megtölti a hasas cserépkorsóból.

— De előbb igyunk egyet, hogy kóstoljuk meg, mivel dolgozunk s érdemes-e reá a munka.

Előjönnek a többi szedők is, kik a földön szétszéledve dolgoztak és a gazda előtt sorban hordják el az aranyos gerezdeket. A férfiak mind megállnak visszajövet s együtt ürítik ki poharukat. A gazda tölt újból, mert az edény, mint a mesebeli korsó, nem apad ki soha. János testében az ötödik-hatodik pohárnál már megmozdul a szőlő leve, szétömlik ereibe, ott csörgedez a meggyorsult forgású vérrel a karjaiban, nyugtalankodik két lábában, ott feszül mellében. Fején nem kábultság vesz erőt, nem marad más gondolata, csak a leány, ki ott távozik messze az úton, karjára vetett kosarával.

— Lássunk munkához, azért adta Isten az áldást! — teszi le korsóját a gazda és a szüretelők szétszélednek a tőkék között.

János a leánnyal szed egy tőről. Zsuzsikával, akinek még a neve is olyan, mint a szájban szétroppanó érett szőlőszem zamata. De nem a munka számít kettőjüknek, hanem az élet, ami ott tombol körülöttük és kiköt a két fiatal testben.

— Be szép vagy Zsuzsika, — mondja János.

— Szép legény vagy te is... — mondja Zsuzsika. — Egybe megmozdult a szívem, ahogy megláttalak.

János leszakaszt egy nagy gerezdet s a megránduló tőről sűrűn omlik le a sok tarka levél. Kacag és magához vonja a leányt.

— Húzódjunk be alája, mig oda nem lesz fejünk fölül a bokor.

— Beh legény vagy! Kicsi egy szőlőtő, hogy eltakarjon minket ketten, akárhogy szeretjük is egymást.

— A sok lapi eltakarja a világ elől bár a fejünk, amig csókoljuk egymást.

Megszámláltattál . . .

— Gróf Bánffy Miklós új könyve. —

Két kötetes nagy mű: sűrű nyomással több, mint hétszáz lap. Főcíme: *Erdélyi Történet.* Az előttünk fekvő két kötet alcíme a Dániel próféta könyvéből van véve. A titkos kéz a királyi palota falára ezt írja: Megszámláltattál! Megméretél! Hijjával találtattál! Háron borzadálytkeltő, ítéletes szó. Arra kell következtetnünk, hogy a kezünkben lévő könyvet, a következő két végzetes szó alatt, még két hasonló terjedelmű mű fogja követni. Hatalmas és megragadó nagy terv!

De hát micsoda műfajhoz tartozik ez a könyv: regény, vagy regényes korrajz, avagy talán regény-formába öntött történeti esszé? *Egyik sem kizárólag csak magában, hanem valamennyi együtt, magasabb művészi egységben. — Regény,* amely az egyéni és a közösségi lélek titkaiba néző szemmel az életet tükrözi. *Korrajz,* amely századunk első évtizedében zajló magyar és erdélyi életet ábrázolja. *Történeti esszé* abban az intuitív művészi formában, amely az *egészben* ragadja meg a részeket és a *részeken* át az egészet s így utal reá ama keserű igazságra: Megszámláltattál! Tükröz, ábrázol és ráutal s mialatt ezt a három tevékenységét végzi, mindig mélyebben ás le zordon tragikumának árnyékában is önfeledt magyar élet strukturájába.

Mint olvasó kénytelen vagyok a Bánffy Miklós könyvét regénynek nevezni. De nem szokványos értelemben, hanem magasabb és nemesebb értelemben. Irója nem puszta „regényíró", hanem igazi *poeta doctus.* Nemcsak abban az értelemben, hogy az irodalmi-művészi tudása a legmagasabb szinten jár, hanem abban a tágabb értelemben is, hogy művészi alkotó képessége széles, gazdag és mélyen átélt kultúrával párosul. Könyve olvasása közben hol a művészi szépség gyönyörűsége köt le, hol pedig a részletekig menő bámulatos tudás gazdagsága ragad meg. Egyik legrokonszenvesebb alakjáról, Gyerőffy Lászlóról mondja, hogy „minden szemlélet a képzeletében muzsikát váltott ki." Az íróról is elmondhatjuk, hogy ő meg minden megfigyelését, tapasztalatát és ismeretét a tiszta és világosan megkülönböztetett tudás magaslatára emeli fel, s onnan pedig a szemlélet és a képzelet síkjába vetíti. Tájak, vidékek, faluk, városok, díszkertek, havasok, építészeti emlékek, vagy a társas élet jelenségei, mint az öltözetek, a kínos gonddal megterített vendégasztalok, a táncok, a kártyajátékok pontos, kifejezőerejű és szemléletes leírása páratlan a magyar irodalomban.

A regény középpontjában a magyar főúri élet sokszínű, változatos és mozgalmas képei állanak. Alakjai élesen, tisztán kiképzettek. Nem úgy tünnek fel, mintha csak a művészi képzeletből, hanem mintha a valóságos valós életből lépnének elénk. Ime, az öreg Milóth Ákos, aki a legszívesebben garibáldista szerepében jelenik meg és akit zsörtölődései miatt Zakatának csúfolnak; vagy Kendy Sándor, a Kajsza; hát Gál Minya, a kiöregedett vén-színész, vagy ott van az undok Uzdy Pál, aki kezdettől fogva magán hordozza az őrület sötét árnyékát. Mélyen rokonszenves alakjai a regénynek: Abády Bálint, az igazi, melegszívű, komoly-tevékeny erdélyi úr, vagy a művészi hajlamú Gyerőffy László, akit bukásában is szeretettel ölelünk magunkhoz. A női alakok közül a legmarkánsabb az öreg Sarmasághyné, ez a rosszindulatú pletykafészek, akit különben Lizinka tántinak neveznek; öntudatos művészettel megrajzolt jellemek: az öreg Abádyné, Kollonicsné, de a legközelebb áll szívünkhöz a finom és szép, büszke és meleg, puha lelkű Milóth Adrienne, akire fájdalmasan nehezedik reá férjének, Uzdy Pálnak sötét végzete. Ez utóbbi két alak jellemének feszültségét, a kettő közötti borzalmas ellenmondást egyenesen fizikai fájdalommal vagyunk kénytelenek átélni. Ehhez hasonló fájdalommal tölt el a Kollonics Klára szomorú sorsa, életének önmagaokozta szándékos elrontása. De nemcsak a főúri alakok ilyen valósak. Ilyenek a velük együtt figuráló népi és polgári alakok is. A gonosz jogtanácsos, a becsületesnek látszó falusi jegyző, a síma modorú és aljas főkomornyik, vagy a megrontott kis szobaleány. Élnek a havasi pásztorok, favágók, erdőőrök és a többiek mind, akik csak szóhoz és szerephez jutnak a regény mozgalmas világában.

Csodálatos művészetre vall, hogy ebbe az önfeledt, megszokott keretek között mozgó magyar világba hogyan feketéllik bele az eljövendő, készülődő magyar tragédia. A viharos feszültség, a katasztrófába rohanó magyar eszeveszettség a parlamenti csatákban, a kormánypárt és az ellenzék közötti vad ellenségeskedésben, abban az esztelen politikában jelentkezik, amely a koalicióban éri el tetőpontját. A mind vészesebben közeledő pusztulás előszele a közjogi küzdelmekben kimerülő politikából sivít bele a társasélet öntudatlan, bódult légkörébe. A halálharang szava zúg, de még csak kevesen hallják; akik hallják, azok sem hiszik mind, de akik nem hallják, azok is meg-megremegnek valami ijesztő sejtelemtől, amely szótlanul is szól és a halál árnyékától, amely a nagy bőség és lakomázás, táncolás és sok boroknak ivása közepette ismeretlen kézzel írja fel a palotaház falára: *Megszámláltattál:*

Bánffy Miklós nagy művészi erejét mutatja, hogy magyar tragédiánk szörnyű nagy-voltát úgy tudja érzékeltetni, hogy egyenesen megvet minden szokványos eszközt: a tragikus pózt, a szónoki komédiát és ezeknek minden kellékét, egyszerűen odaállít a mindennapi élet kicsiny és nagy eseményei elé s bele mutat azoknak sötét mélyébe, ahonnan valósággal hallod a döbbenetes szót: *Megszámláltattál!*

Még ott is a sötét magyar tragikum gyásza leng felénk, ahol a sok szeretkezést, szerelmi jelenetet érzékíti meg. Gondoljunk különösen az Abády Bálint és Adrienne, Gyerőffy László és Klára viszonyára. Ezek felett a tüzes szerelmek felett is az enyészet őszi szele leng. A meg nem valósulható mély lelki szerelmek keresnek elégtételt, kielégülést és kárpótlást. Mintha eljövendő magyar nemzedékek lelki virágoskertjének gyümölcstelen pusztulását látnók ezekben is magunk előtt s mintha ennek a végzetes hervadásnak, őszi bánatnak a hangja sírna felénk szerelmi vallomásaikból. Kénytelenek vagyunk még ezekben a jelenetekben is olvasni a fali írás első szavát: *Megszámláltattál!*

Amint végig olvastam ezt a könyvet, meg kellett állapítanom, hogy írója nem hiába vette át a prófétai szót. Nála az nemcsak jelige, hanem valóságos textus, amelyet a halál sötét völgyében zarándokló magyar lélek és élet ábrázolásával fejt ki. Van valami prófétai erő ebben a könyvben és ez teszi azt számunkra nagy nyereséggé és maradandó értékké.

TAVASZY SÁNDOR.

Szeretlek . . .

Szeretlek, de egymáséi
Nem lehetünk.
Virághullás csak ez a mi
Történetünk.
Szivárványhíd íveinek
Töredéke.
Egy művészi épületterv
Összetépve.

HAVAS ISTVÁN

Pásztortűz, 1934. dec. 15-31.

Bánffy Miklós gróf

irod

=

Darkó Ákos dr:

Az erdélyi ref. egyház
műemlékei.
Kolozsvár é. n.
7. l.

r.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36. IV. 1.

Bánffy Miklós gr

Cäsl

Művészeti hetek
Kolozsvár 1942.
44-l.

MIKOLA BELA
KÖNYV- ÉS PAPIRÜZLETE
ÓZD, VASVÁRI-ÚT

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36. IV. 1.

Bánffy Miklós gr

cód

Ország-Világ

1912. 209. l. arck.

1921. 13. sz.

MEGSZÁMLÁLTATTÁL — hirdette Bánffy Miklós nagyarányú regényciklusának első része. „És hijjával találtattál" — vonta le a leszámolás szomorú eredményét a második. „Darabokra szaggattatol" — a hijjával találtatott nemzedék és nemzet sorsának tragikus képe.

Az olvasó érzi, hogy szemtanú beszél — mondták az első két rész kritikusai. Ez az erő, a szemtanú vallomásának megdöbbentő ereje jellemzi Bánffy Miklós új regényét is. Annak a végzetes bomlási folyamatnak következményeit mutatja meg óriási korképben, a történelem hitelességével, amelynek előzményeire oly mesterien világított rá ciklusa első két részében. A háborúelőtti idők kedvelt műfaja a novella volt. Ma ismét, mint a mult század derekán, a monumentalitás felé fordul az érdeklődés, az olyan regények felé, amelyek egy egész kor „cavalcade"-ját mutatják meg és az összeomlás megrázó okait kutatják.

Bánffy Miklós hatalmas ciklusa és ez az új regénye is ilyen irányú alkotás, értékben és jelentőségben egyaránt méltó párja a hozzá hasonló világhírű nyugati műveknek.

1939.

Megjelenik májusban. Ára vászonkötésben P 5.60 13

A MAGYAR REGÉNYÍRÁS NAGYMESTERE a Felvidék egyik örökszép legendáját eleveníti meg izgalmas történelmi regényében. Lőcse város hajdani bástyafalának titkos ajtaján egy érdekes képet láthatunk ma is: egy fehérruhás hölgyet ábrázol, vállán keresztülvetett veres kendővel; a hölgy szemei a távolba néznek, egyik kezével hivogatólag int, a másikkal egy kulcsot tol az ajtó zárjába.

A lőcsei fehér asszony képe azé az asszonyé, aki elárulta nemzetét, s később, mint a nemzeti szabadság ügyének önfeláldozó vértanúja tűnik le a történelem színpadáról. „Jön mint egy üstökös, s elszáll mint egy csillag."

A multak árnyait csak a költőnek van joga felidézni: mit tettek, miért tették? A lőcsei fehér asszony majd megfelel arra...

Megfelel benne a költő, akinek lelkében a mese csodálatosan művészi valóságában újjáébred a mult minden árnyéka és fénye, a tragikus szenvedélyek lobogása és a szelídebb érzelmek varázsa, hogy elragadja az álmok magasabb világába minden korok magyarját.

 Megjelenik a Könyvnapon. *Ára kartonkötésben P 2.80*

Bánffy Miklós gróf

írod

Kós Károly

Koronázási Emlékeim-
Erdélyi Helikon

1932. dec. 702
703. l

704. l.
706 l. 709 l.

III. ÉVFOLYAM, 1930 I. KÖTET JANUÁR—JÚNIUS

CLUJ-KOLOZSVÁR / ERDÉLYI·SZÉPMIVES·CÉH

Bauffy Miklós

U. 2015

Geoffroy-Dechaume V. 209

Bánffy Miklós gróf

laid

Lex Nagy Társ

36. b. l.

Ösemlős - csontrész VII. 163.

Azokban a fénysugarakban, melyek a magyar szent
oronából szétáradnak, bizonyára a mi működésünk ereje
s megcsillámlik, s mutatják, merre haladjon a társadalmi
sszetartás és fejlődés törekvése, hogy mindenkorra
gységesek maradjunk egy szívvel, egy lélekkel.

Bánffy Miklós gróf

rod

Revai XXI, 123. l.

Szerencs János: A förendiház évkönyve.
Bpest, 1900. 228. l.

Bánffy Miklós

Krücken, Oskar von u. Parlagi, Imre: Das geistige Ungarn. I. k. Wien u. Leipzig (1918). 59. l.

Bánffy Miklós gróf

festő

lárd

Muvészeti Lexikon 50.1.

Horgos h. n. II. 174

Bánffy Miklós gr.

Budapesti Hírlap

1932. dátum levágva

* (Bánffy Miklós gróf előadása a művészet problémáiról.) Nagy és előkelő közönség előtt tartotta meg ma délután *Bánffy* Miklós gróf a *Cobden-Szövetség* szemináriumában *művészi problémák* címmel előadását. Az illusztris előadót a szövetség elnöke, halasi *Fischer* Ödön üdvözölte és kiemelte, hogy Bánffy Miklós grófban nemcsak a régi magyar mágnások legméltóbb reprezentánsát, a mecenási férfiút kell tisztelnünk, hanem a jelentős írót és művészt is. Bánffy Miklós gróf a sok aktuális és örökké érvényes művészeti problémák közül a *műalkotás és a mecénás viszonyát* fejtegette, különösen az iparművészet szempontjából. Míg régen fejedelmek, főurak voltak a mecénások, ma ezt a hivatást a nagyközönség tölti be. Sajnos, a mai közönség az iparművészet terén azonban legtöbbször a régi stílusok lelketlen utánzását várja az iparművésztől, nem keresi a műalkotások kvalitását, nem ismeri az alkotásoknak a korukhoz fűződő szellemét. Bűnösek ebben a műtörténészek is, akik fölösleges adatokkal tömik tele az emberek fejét, ahelyett, hogy a műtárgyak sajátos szellemét, egyéni kvalitásait értetnék meg a közönséggel. Nem lehet a régi dolgok szolgai másolásával igazán becses, modern alkotást létrehozni. Ismerni kell a szép fogalmát, amely szinte tudat alatt fejlődött ki az emberiség fejlődése folyamán és amelynek ősi indítóokait ott találjuk az emberiség csecsemőkorában. Ha ezekkel az állandó értékekkel tisztában vagyunk és ismerjük a régi alkotások értékeinek feltételeit, úgy a mai időkben is megteremthetjük az igazi művészet feltételeit. A nagyszámú hallgatóság nagy tetszéssel fogadta az előadást.

* (M. Hir Sárl és Molnár ...

A vall.és közokt.m.kir.minister

és a IX.ker.állampénztárhoz int

Az erzsébetvárosi

költségeire kettőezer /:2000:/

pénztárt, hogy ez összeget a M

hivatalos nyugtájára elszámolá

és tárcám fönt megjelölt alnap

A hivatalos másol

Bánffy Miklós gr-

wód

8 Órai Ujság

1917. jan. 6. (A ko-
vonázás epilógusa.
Beszélgetés Kós Ká-
roly építőművésszel.)

Vasláda a XVII. sz-ból

VII. 152

Bánffy Miklós gr

erőd

A Nap. 1916. dec. 22.

(Miért utasítottár vissza
Zutt tanár koronázási
karettáit?)

Váczi m. kir. fegyintézet VII. 164.

Bánffy Miklós gr.

írod

Pesti Napló

1916. dec. 7i.
(A Mátyás templom-
ban.)

dinand, Infanten von Spanien, Statthalters der Niederlande. — 1865, 1866, 1867, 1869: VI. 13. *P. P. Rubens:* Ferdinánd főherczeg spanyol infans, németalföldi helytartó arczképe.

b) Az Orsz. Képtárban. 1871: VI. 13. *P. P. Rubens:* Ferdinánd főherczeg spanyol infans, németalföldi helytartó arczképe. — 1873: VI. 13. *Nach P. P. Rubens:* Bildniss des Erzherzogs Ferdinand, Infanten von Spanien, Statthalters der Niederlande. — 1876, 1878, 1879: XVI. 717. *P. P. Rubens:* Ferdinánd főherczeg spanyol infans, németalföldi helytartó arczképe. — 1881: 429. *P. P. Rubens után:* Ferdinánd főherczeg arczképe. — 1888: XXI. 720. *P. P. Rubens után:* Ferdinánd főherczeg képe. — 1896, 1897: XXI. 720. *P. P. Rubens után:* Ferdinánd főherczeg képe. — 1897: XXI. 720. *Nach P. P. Rubens:* Portrait des Erzherzogs Ferdinand. (Copie von A. van Dyck.) — 1898: XXI. 720. *P. P. Rubens* (d'après): Portrait de l'archiduc Ferdinand. (Copie d'Antoine van Dyck.) — 1901, 1904: XXI. 720. *P. P. Rubens műhelyéből:* Ferdinánd főherczeg képe.

Baráthy Miklós gr.

Fabinyi Lily: A Vár koronázási díszruhája. A Nap. 1916. dec. 22.

Verseczi bronzkori temető" VII. 164.

Bánffy Miklós gr

wód
z

Farkas Zoltán

Budapesti levél

Forum (magyar vész)
1937. 35. l.

Bánffy Miklós gr

Györgyi Dénes

Kertész K. Róbert

Kós Károly

Lechner Jenő

Pogány Móric

Mincs

led

mod

Az Ujság. 1916. dec.

24. (A Várban, egy hettel a koronázás előtt.)

(Képekkel

K és G betűkből alakított monogrammú jelzés (1603 és 1604-ből való vézmetszeteken III. 119, 122

Bánffy Miklós gróf

(A birkapiktor (Pál-
lik Béla) karrika-
turája) ~~Repr~~-

Uj Idők 1904-5.
XI. 13. ~~[illegible]~~

Bánffy Miklós gróf

írod

Vas. Zsj. 1916. 437 l

La S. V. è invitata a partecipare

all'ASSEMBLEA GENERALE

della

SOCIETÀ ITALO-UNGHERESE

MATTIA CORVINO

che avrà luogo il 24 giugno p. v. alle ore 18
nella sala d'onore del Museo di Arte Decorativa
(IX., Üllői-út 33—35)

Il presidente
Tiberio Gerevich

Bánffy Miklós gróf

a Kisfaludy Társaság

új tagja, arcképe

Vas. Ujs. 1916. 99. p.

La S. V. è invitata a partecipare

all'ASSEMBLEA GENERALE

della

SOCIETÀ ITALO-UNGHERESE

MATTIA CORVINO

che avrà luogo il 24 giugno p. v. alle ore 18
nella sala d'onore del Museo di Arte Decorativa
(IX., Üllői-út 33—35)

Il presidente
Tiberio Gerevich

Bánffy Miklós gróf

Gróf Bánffy Miklós. Valóságos belső titkos tanácsos, volt külügyminiszter. A református egyházkerület főgondnoka. 1938 tavaszától a visszatérésig a romániai magyar népközösség elnöke. *Kisbán* Miklós néven kiváló író. Számos nagy erdélyi regény szerzője. Mint színpadi szerző is kiváló. Sokoldalú művészi tehetség. Az erdélyi élet egyik legmarkánsabb egyénisége.

1940-ben a főrendiház tagjává nevezték ki.

Magyarország

Esti lap,

1940. okt. 18.

(Bemutatjuk az erdélyi főrendeket.)

VASÁRNAP **13** Kat. Ede kir. Prot. Kálmán Ó-g. 30. Gergely	Máv nak N. k. 6 ó 16 p. N. ny. 17 ó. 18 p.
HÉTFŐ **14** Kat. Kalliszt p. Prot. Helén Ó-g. 1. Okt. BA.	Nakvélemény
KEDD **15** Kat. Teréz sz. Prot. Teréz Ó-g. 2. Ciprián	
SZERDA **16** Kat. Gál ap. Prot. Gál Ó-g. 3. A. Dénes	
CSÜTÖRTÖK **17** Kat. A. Margit Prot. Hedvig Ó-g. 4. Hierót	Izr. 15. Szukk. 1. n.
PÉNTEK **18** Kat. Lukács ev. Prot. Lukács Ó-g. 5. Mamelta	Izr. 16. Szukk. 2. n.
SZOMBAT **19** Kat. A. Péter Prot. Luciusz Ó-g. 6. Tamás	Izr. 17. Sabbath

Bánffy Miklós gr.

vod

Debreceni Szemle

1928. 534. l.

Bánffy Miklós gr

wód

Karczag V. A magyar állam élete. Bpest, 1932.

[illegible] Högyes E[illegible]re

Bánffy Miklós gr

wed

Gellért – Madarász

Három évtized
tört. Bpest, 1932.

Bánffy Miklós gr

wód

Száradunk

1929. 114. l.

Bánffy Miklós gr

Grad.

Ujság 1933. 211. sz.

Bánffy Miklós gr

Erdélyi csillagok. Arcok Erdély szellemi multjából. Az Erdélyi Helikon íróinak 10. találkozója alkalmából írták *Balázs* Ferenc, *Bánffy* Miklós, *Járosi* Andor, *Kós* Károly, *Kovács* László, *Lakatos* Imre, *Ligeti* Ernő, *Maksay* Albert, *Molter* Károly, *Reischel* Artur, *Reményik* Sándor, *Szántó* György, *I. Szemlér* Ferenc, *Tamási* Áron, *Tavaszy* Sándor. Szerk. *Kovács* László. [*Bánffy* Miklós gr. előszavával.] (Az E. Sz. C. 95. kiadv. 8. sor. 17—18. kv.) Kolozsvár: Erdélyi Szépmíves céh (Minerva ny.), Bp.: Révai biz. 1935. 227 l. 8-r. Egészvászon, könyvnapi ára 4.—

J. MCBRIDE 01.22.11

Bánffy Miklós gróf

irod

Erdélyi Lapok

1909. 4. 27. arck.

TECHNIKA

szerkesztősége és kiadóhivatala
Budapest, 112. XI., Műegyetem

T.Müemlékek Orsz

Bánffy Miklós gr

wod

The internat. who's who. London 1935.

BÁNFFY MIKLÓS

Farkasok

Az Erdélyi Történet monumentális korképe után ebben a kötetben remekbeszabott novelláit gyüjtötte egybe Bánffy Miklós. Történetei hatalmas jellemeket állítanak elénk, gazdag és nagyszabású világot ábrázolnak. Biztosan és erőteljesen ragadják meg az élet egy-egy jelenetét, az ösztönök váratlan, félelmes föllángolását, meg azt, ami egy-egy sorsban, pályában, találkozásban egy egész életet megvilágít. „A császár titka" meg a „Farkasok" lenyügözően nagyszabású írás; másutt a légkör meg a táj ábrázolásának ereje és hitelessége ragad meg, ismét másutt a közvetlenségnek az a biztossága, amellyel szavakban, mozdulatokban a jellemeken át osztályt és társadalmat ábrázol. Minden egyes elbeszélés rövidrefogott, nyugalmas menetében is robbanó izgalmú regény. Az ív, amelyet az író átfog, megragadóan széles, a havasok világától a korabeli társadalmon át egészen a messze multig ér, s a hang — ez a nyugodt, tiszta, hajlékony elbeszélő stílus — távlatos, nemesen férfias lírával zeng. Bánffy Miklós igazi „nagy" novellákat ír, s elbeszélései az új magyar novellaírás kiemelkedő darabjai s így, kötetben új vonással gazdagítják azt a nagyvonalú arcképet, mely monumentális történelmi trilógiája, az Erdélyi Történet nyomán köztudatunkban kialakult róla.

Révai tavaszi könyvei 1942

ASZTALOS ISTVÁN

Asztalos István első két regénye, az „Elmondja János" és az „Újesztendő" egyszerre ismertté tette a fiatal erdélyi író nevét. A népből jött és a népről ír. „Nép alatt — mondja — a szegény embereket értem. Szeretem őket és talán ezért is lettem író. Azt tartom, hogy a szegény embernél nincs jobb ember." Ezt a világot azonban nem komor, vigasztalan színekkel jeleníti meg. Hazugnak tartja azt az irodalmat, amely mindent csak sötétnek, csak sivárnak lát. Asztalos István egyforma biztonsággal festi az örömet és a szenvedést, az élet szomorú és derűs oldalát. Erőteljes, biztoskezű író, kitűnően ismeri alakjait, környezetüket és lelkűket. Egy-egy elbeszélése mindig föltűnést kelt, sűrű, feszült légkörű történetei magukkal ragadnak. Ez a könyv legjobb elbeszéléseinek gyűjteménye, s egy-egy darabját — amilyen „A dühös kutya", a „Dohány", vagy a „Nekurát", — máris úgy emlegetik, mint az új magyar novellairás kiemelkedő műveit. Az „Üröm" bizonyára éppoly osztatlan sikert fog aratni, mint Asztalos István két kitűnő regénye; s a közönség az erőteljes regényíró után megismeri az újhangú novellistát is, akinek egybefűződő történeteiből a szegények világának meghitt, mély és megrendítő képe bontakozik ki, s aki e klasszikus magyar műfajban is teljes vértezetű mesternek mutatkozik.

8-án délelőtt 10 óráig nyujtandók be az elöljárósághoz, amely napon délelőtt 11 órakor azok fel is bontatnak.

A sátoraljaujhelyi pénzügyigazgatóság versenytárgyalást tart **julius 6-án** a Tokaj községben emelendő kincstári tanitói lakóházépület összes munkáira.

Szeged szab. kir. város polgármesteri hivatala versenytárgyalást hirdet utburkolati munkákra és anyagok szállitására. Az ajánlatok **1926. évi julius 16-ának** d. e. 10 órájáig nyujtandók be a tanácsi iktatóhivatalba.

Miskolc thjf. város polgármesteri hivatala versenytárgyalást hirdet kétemeletes bérház épitési munkáinak vállalatba adására. Az ajánlatok ugy az összes munkákra, mint egyes munkákra **1926. évi julius hó 7-ének** d. e. 10 órájáig nyujtandók be a város közigazgatási iktatóhivatalába, amikor azok fel is bontatnak.

Békéssámson. (Békés m.) Békéssámson község elöljárósága versenytárgyalást hirdet községi iskola épitésére. Az ajánlatok **1926. évi julius 8-ának** d. u. 5 órájáig nyujtandók be az elöljárósághoz, azok felbontása julius 9-én d. e. 9 órakor fog megtörténni.

A gátéri róm. kath. egyháztanács versenytárgyalást hirdet egy Gátér községben felépitendő róm. kath. templom épitésére. Az ajánlatok csak az összes munkákra **1926. évi julius 17-ének** d. e. 10 órájáig nyujtandók be az egyháztanácshoz, amikor azok a községházánál fel is bontatnak.

Nagyhalász róm. kath. egyház iskolaszéke a m. kir. közoktatásügyi miniszter urnak 22.418/926. VIII. a. számu rendeletére versenytárgyalást hirdet, a községben épitendő egytantermes, kétszobás tanitói lakás és mellékhelyiségek, valamint a különálló melléképületekből álló iskola összes épitési munkálatainak biztositása tárgyában.

A versenytárgyaláson résztvenni óhajtók felhivatnak, hogy ajánlataikat aláirva és szabályszerüen felbélyegezve, pecséttel lezárt boritékba helyezve, róm. kath. iskolaszékhez Nagyhalász, közvetlenül *vagy postán 1926 julius 8-ának d. e.* 9 órájáig nyujtsák be, amikor is azok fel fognak bontatni.

A boriték a következő cimzéssel látandó el:

Róm. kath. iskolaszék, Nagyhalász.

Ajánlat a róm. kath. iskola épitési munkálataira.

Pályázni munkanemek szerint is lehet.

A versenytárgyaláson az ajánlattevők vagy képviselőjük jelen lehetnek.

Ajánlatok csakis a nyiregyházai magy. kir. államépitészeti hivatal által kiadott ajánlati mintákon és ajánlati költségvetéseken tehetők.

Az ajánlati költségvetésbe az egységárakat és az ajánlati végösszegeket nemcsak számokkal, hanem betükkel is ki kell irni.

Az ajánlathoz az ajánlati összeg 2 százalékot kitevő bánatpénznek vagy a Pénzintézeti Központ keretébe tartozó hazai pénzintézet által kiállitott fentartás nélküli betétkönyvnek vagy a nagyhalászi községi pénztárnál történt letételről szóló nyugta csatolandó. Hetven millión auli ajánlathoz bánatpénz nem szükséges.

A tervek és feltételek a hivatalos órák alatt a nyiregyházai m. kir. államépitészeti hivatalnál megtekinthetők és ott mindennemü felvilágositások megadatnak. Ugyanott az ajánlati minta és ajánlattevő által egységárakkal kitöltendő ajánlati költségvetés együttesen 60.000 koronáért beszerezhető.

Átalányárban tett ajánlatok figyelembe nem vétetnek.

A mészoltás a vállalkozó kötelessége, a szükséges fuvart a Nagyhalász kisvasutállomástól a helyszinére az épitési anyag kifuvarozása céljából az egyháztól dijmentesen kapja vállalkozó.

Az iskolaszék az épitkezéshez szükséges téglát, meszet homokot, a tetőszerkezethez szükséges faanyagot és a fedéshez

Miklós gróf nyerte az első dijat azzal a tervével, mely szerint a Névtelen Hős emlékművét a Gellérthegy szikláiból vájták volna ki. *Ezt a tervet a bizottság egyhangúan elvetette* és mivel ezt a tervet a kormány sem találta egészen kifogástalannak, kimondotta a bizottság, hogy hajlandó a Névtelen Hős siremlékének felállitása tárgyában a kormánnyal kooperálni.

A főváros képzőművészeti bizottsága ülést tartott, melyen ujból foglalkozott a Szentháromság-szobor restaurálásának kérdésével. *Kertész* K. Róbert államtitkár javaslata szerint *a Műemlékek Országos Bizottsága elvállalja a főváros által megszavazott 800 millió ellenében a Szentháromság-szobornak restaurálását és a koronázási emelvény felállitásának munkáját.* Ha a 800 millió korona az összes munkálatok elvégzésére kevés lenne, akkor az állam fedezni fogja a többletkiadásokat, viszont a fővárosnak a koronázási emelvény felállitásának költségeit utólag meg fogja téríteni.

A Blaha Lujza-siremlék pályázat biráló bizottságába a bizottság kiküldte *Petrovics* Eleket, K. *Császár* Ferencet, *Tóth* Józsefet és *Szentgyörgyi* Istvánt. A bizottság egyben kimondta annak a szükségességét, hogy a pályázat határidejét november végéig tolják ki.

Ezután a *Névtelen Hős* sirjának ügyét tárgyalták. Az állam által kiirt eszmei pályázaton annakidején *Bánffy*

Iskolaépités. Nagyhalász. Iskolaszék.

Julius 8. Községháza és főjegyzői lak épitése. Államép. hiv. Szekszárd.

Julius 9. Tolna várm. székháza vizvezeték és csatornázó munkái. Szekszárd. Alispán.

Julius 10. Községháza bővitése. Derecske. Közs. Előljáróság. — 11 kisebb hid és áteresz épitése. Szombathely. Államép. hiv. — Mélyfurásu kut létesitése. Hajduhadház. Polgármester. — Utátépités. Alispán. Gyula. — Utépités. Szekszárd. Alispán.

Julius 17. Iskolaépités. Nagydorog. Előljáróság.

Julius 29. Közp. fütő-, viz-, csatornázó-, villamosberendezés a bajai postaházon. Postavezérigazgatóság. B) ügyosztály (Krisztina-körut 18. V. 517.).

Nagytevel község előljárósága tervpályázatot hirdet községháza és jegyzőlakás terveire. Pályamunkák jeligével ellátva **1926. évi julius 12-én** déli 12 óráig nyujtandók be a veszprémi m. kir. államépitészeti hivatalhoz. I. dij 3,000.000 K, II. dij 2,000.000 K, III. dij 2,000.000 K.

Versenytárgyalási hirdetések:

A győri állami épitészeti hivatal versenytárgyalást hirdet a győrsági róm. kath. elemi iskola épitési munkáira. **Julius 14-én** d. e. 9-ig a beadvány beadandó.

A székesfehérvári állami épitészeti hivatal kincstári osztálya versenytárgyalást hirdet a komáromi lovassági laktanya raktárépület munkáira. Beadási határidő **julius hó 15-én** d. e. 11 órakor (17 honvédlaktanya I. em.).

Tura. (Pest-Pilis-Solt és Kiskun megye.) (Tanitói lakások épitési munkái.) Tura község előljárósága versenytárgyalást hirdet tanitói lakások épitésére. Az ajánlatok **1926. évi julius**

Bánffy Miklós gróf

életrajz

vod

Csókássy 64. l.

szül. 1873. · Evetlen fel-
használandó.

V. Ferdinand.

Elől a koronázási
tan ágaskodó lovon ülő kirá
a keleti vágást teszi meg.
ság zászlait vivő urak kép
balról a tribünön, jobbról
lenlévő közönség nézi a jel

Tusrajz, méretei

Szn. 4
1824-
Át. lel

Bánffy Miklós gr

archeol. repr.

Illustrirte Zeitung

(Leipzig) 1917. 148.

Band Nr. 3839

Kina III. 164.

Bánffy Miklós gróf

róla

Erdélyi Figyelő

1937. 9-10. sz.

(arck.)

Bánffy Miklós gr.

festő.

Műcs. kiáll. 1920-tól

Pipics 109. l.

kes történet keretében. Szuggesztív erejű stílusa különös varázzsal vonja be a regényt, mely értékesen emelkedik ki újabb regénytermésünkből.

Szabó Pál *Politika* című regénye (Turul) ennek a különös tehetségű írónak érdekes koncepciójú regénye a falut mutatja be, a város és falu kifordított kapcsolatait egy képviselőválasztás keserűen józan tükrében.

A regény nem regény a szó zártan műfaji értelmében, de nem is vádirat, vagy politikum. Írójának szép és jelentős alkotásai mellett melléktermés, de figyelemre-méltó, tiszta írói szándékai kicsengenek belőle.

(Kenyeres Imre.)

Kilián Zoltán: *A carrarai lány.* (Szent István Társ.) Nagy meglepetés volt Kilián Zoltán igazi olasz érzéseket feltáró regénye. Nagyon nehezen megoldható problémához nyúlt az író. Egy magyar szobrászművész nem tud választani két olasz lány szerelme közt. Egyetlen megoldás, ha valaki elpusztul. A szobrász pusztul el, akit harmadik nagy szerelme, a márvány nyom agyon. A lányok egyedül maradnak, de azt, akit talán mégis jobban szeretett, még halála után is boldoggá teszi — a carrarai lányt. A regény minden lapja, minden sora tökéletesen adja vissza az olasz hangulatot, a nagy, boldog és szenvedélyes szerelmeket. Ott vagyunk mi is Carrarában, a művészek városában és a főhőssel megyünk, érzünk, látunk, élünk. Nagyon tetszett a könyv. Azt hisszük, Kilián Zoltán legsikerültebb műve.

(Máté Lajos.)

NÉPMESÉK

Süss föl nap a címe, a kedves gyerekdal címével annak az *ifjúsági népköltési gyüjteménynek*, melyet *Szende Aladár* állított össze. (Turul.)

A két kötet bőséges anyaggal mutatja be a népmese világát. Sajnos a gyüjtemény igen összekapkodottnak látszik, címek és pontosabb elrendezés nélkül következnek a dalok, rigmusok és a mesék. Az összeállító vagy nem tudja, vagy szándékosan elfelejtkezik a népmesék pedagógiai problémáiról. Véleményünk szerint csak adaptációval lehet bevezetni a tanuló elmét a népi, zárt, különös logikai rendű és elbeszélő modorú világba. Úgy, amint Kodály Zoltán tanítja. Kár, hogy a „népi" felbuzdulás a hivatottak elől elsiette a fontos kezdeményt.

A **Kedvet virágoztató magyar népmesék** *Dömötör Sándor* összeállításában és magyarázataival *(Iskolánkívüli Népművelési Int. kiad.)* a Süss föl nap kiadvánnyal szemben tud az adaptálás feladatáról.

Meséit gondosan válogatva közli, a magyarázatban a mesetípusokról, meseelemekről és mesélési sajátságokról is megemlékszik. Nem ragaszkodik a tájszólások avatatlan előtt érthetetlen kifejezéseihez, a népi előadás logikai hiátusaira is alkalmaz összekötő mondatokat. A népmese olvasói, gyönyörködni szándékozó igény számára így élvezhető csupán.

(Szabó András.)

TALLÓZÁS

THIERING RICHÁRD és MÁTÉ KÁROLY igazgatók 10 esztendeje állnak az Egyetemi Nyomda élén. A munkások és a tisztviselők bensőséges ünneplés keretében köszöntötték szeretett vezetőiket. Ackermann Imre cégvezető annak a közös kívánságnak adott kifejezést, hogy a mostani súlyos idők elmúltával munkájuk töretlen lendületével vezethessék a nagymultú vállalatot és valósítsák meg régi céljaikat. A kis ünnepség tanúsítója volt annak a bensőséges viszonynak, mely az Egyetemi Nyomda vezetősége és munkatársai között fennáll. Ez jut kifejezésre abban a munkában is, melyet a hagyományait tisztelő Intézet kifejt.

ORBÁN BALÁZS neve fogalom a magyar etnográfiai irodalomban. A *Székelyföld leírását* tartalmazó 6 kötetes munkája ma is a legteljesebb értékű mű. Az emberi értékeivel is kiváló erdélyi főúr keleti utazásairól is hatalmas kötetekben számolt be. A Székely föld leírását tartalmazó mű válogatottan szép részeiből most *Viski Károly* készít az Egyetemi Nyomda számára új kiadást.

TERSÁNSZKY J. JENŐ egyike élő klasszikusainknak, *Vadregény* című regényére a Magyar Könyvbarátok is lelkesen emlékeznek. Az Egyetemi Nyomda tárgyalásokba kezdett a kiváló íróval, hogy új regényét ismét a Magyar Könyvbarátoknak ajánlja fel.

MÁTRAI LÁSZLÓ a kiváló, fiatal filozófus különös betegségen esett át. Végleges fölépülését annál inkább is szívből kívánjuk, mert könyvét a művelt emberről a Magyar Könyvbarátok nagy érdeklődéssel várják.

KÖNYVTÁRUNKBÓL

„Uram, én már sohasem akarok a falumba menni, itt akarok maradni, nálad, amíg élek, mert te adtad nekem meg, te csináltad úgy, hogy éljek és dolgozni tudjak... A falumban megvannak nélkülem is. Csak adjál nekem egy helyet, ahol alhatok, nem kell nekem más semmi, csak ne küldjél el Uram, én melletted akarok lenni..."

Így végződik Thanhoffer Lajos KONGÓ című könyvének egyik megható fejezete. Makashi, a könyv különös, tiszta négere hűséges szolgája lesz kongói tartózkodása alatt. Kongóban, Afrika közepén, ahol a magyar orvost valóban kalandok, egy új világ meglepetései és különösségei várják. Hogyan küzd, dolgozik orvosi táskával, de ha kell, puskával az orvos a „legsötétebb Afrikában", ezt mondja el a könyv megkapó tráskészséggel. Nem lehet csodálkozni azon, hogy Thanhoffer Lajos könyve szokatlan utat tett meg a magyar olvasók körében, s immár 10.000 példányon túl hódítja meg közönségét. Most megjelent új kiadása ismét híveket szerez a nagyszerű orvos-írónak és annak a Kongónak, mely ebből a könyvből oly emberi közelségbe jut szívünkhöz.

MÁTÉ LAJOS.

SZÍNHÁZ

A NEMZETI SZÍNHÁZ *Bánffy Miklós* drámájával nyitotta meg új művészi esztendejét. A *Nagyúr*ról legutóbb könyvszemlénkben emlékeztünk meg, most talán nem kell szólnunk róla, viszont egy új színház mutatkozott be, s azokat a művészi indítékokat keresi, amire az új színházi vezetés építeni kíván, rendkívüli feladat.

Az előadást vendégrendező, a kolozsvári *Tompa Miklós* állította színpadra. A színház régóta nélkülözött igényét látjuk ebben a választásban, nagy megnyugvással vettük a későbbi terveket is tudomásul. Sajnos, Tompa Miklós munkájában egységes, vezető gondolatot nem fedezhettünk föl, a jeleneteket egyenként oldotta meg, szinte elhatárolta egymástól, összefűzésük többször kezdetleges módon sikerült (III. felvonás nagyjelenetei). Valószínűleg ez az oka, hogy a szereplők közös, művészi elképzelését sem láthattuk, kicsit magárahagyva ábrázolta mindenki szerepét. A két karrészt túlzottnak érezzük (III—IV. felv.) idegen is a darab barokkos stílusában. Viszont figyelemre méltóan lendületes és igyekvő az együttes játéktempója, a rendező határozott érdeme. Kár, hogy túlzások is keveredhettek a játékba, bár több, sikeres jelenet belőlük alakult ki. Egészében komoly szándékok mutatkoznak az előadásban, bizonyára rendkívüli eredményeket is láthatunk majd az évad folyamán. Tompa Miklóst stílusban hozzá közelebb álló feladatban szeretnénk jobban megismerni. A színház ezzel az első előadásával igen magas színvonalon kezdett, jólesett tudomásul vennünk, hogy a kritika hangját hozzászabhatjuk.

A címszereplő *Kiss Ferenc* mellett *Szörényi Éva* tetszett, akinek lendületet vett fejlődése újabb állomáshoz érkezett Mikolttal. Szokásos színvonalukat képviselték *Ungvári, Táray, Lánczy Margit, Apáti, Rajczi.* Az új tagok közül *Pápay Klárit*ól többet reméltünk, *Bánhidy László* megmutatta elsőrendű képességeit, túlzásai lefaraghatók. Nagyon jó volt *Balázs Samu* garabonciása és *Mihályi Vilma* öregasszonya. Örömmel láttuk *Török Erzsit*, a Magyar Könyvbarátok irodalmi estjeinek nagyművészetű szereplőjét az ország első színpadán. A díszletek — Bánffy Miklós tervei — jól illenek a darabhoz.

Kovách Aladár kitűnő rendelkezésére a NEMZETI SZÍNHÁZ elővette *Szigligeti Ede* majdnem százesztendős vígjátékát (1857), *A mamát. Fábri Zoltán*t, a rendezőt kell elsőnek kiemelnünk, aki eredeti bájában állította színpadra a kedves játékot. Gratulálnunk kell neki, hogy az apró kis naivságok most is hatnak, mert minden jelenetre, minden mozdulatra volt rendezői ötlete, s ezzel elérte, hogy az előadás szokatlan friss pergéssel, állandóan sziporkázó, szellemes meglepetésekkel szolgált. Mindjárt mellette *Varga Mátyás* rendkívül stílusos és ötletes színpadképét kell megdícsérnünk; a második felvonás szállodai képe az ő megoldásában határozott többletet nyujtott az eseményeknek és a rendezőnek. A keret és a fölkészültség méltó volt *Vaszary Piri*hez, aki ezzel a szereppel tért vissza a Nemzeti színpadára, s ritkán látható, tökéletesen kidolgozott alakítással ajándékozott meg. Egyetlen felületes, vagy fölényes gesztusa sem volt, teljesen átgondolt, mintaszerű alakítást nyujtott. Mellette a fiatalok vonultak fel, látható igyekvéssel, *Somogyi Erzsi, Szabó Sándor, Nizsinszkij Tamara és Pataky Jenő.* Kár, hogy *Maklári* ismét csak rutinjával dolgozott. *Pethes* karakterfigurája túloz, de tökéletes.

Vártuk, hogy az ANDRÁSSY SZÍNHÁZ szezonnyitó darabját, az ismeretlen multú *Theodor Rodet* „Ne bízz a nőben" kissé érthetetlen című remekét az újra fölvett toll lendületével végzi ki a sajtó. Noha a darab mentségére nem tudunk egyetlen érvet sem, azt a szokott elkedvetlenedéssel vettük tudomásul, hogy színikritikánk ilyen darabon fitogtatja képességeit és erejét. Ha teljeséletű lenne színházi életünk, ilyen darabokkal szemben a közöny többet érne. Azonban a kritika is beteg, amikor szélmalomháborút folytat. Évek óta tudomásul vehettük, hogy az Andrássy Színház igénye nem több a hasonló darabokénál, közönsége meg jól érzi magát vele. Szórakozni! — ez a kölcsönös jelszó, s mint szórakoztató eszköz, ez a Rodet-darab elvégzi feladatát. Ízléstelen? — nem, sőt meglepően bizonyos határok között marad. *Muráti Lili* remek ruhákkal vezet a komédiázásban. Mellette *Magyari Tibor*t kell említenünk, aki teljes odaadással bizonyítja tehetségét. *Csortos*nak mintha tetszenék sületlen szerepe, a közönség hálás neki. *Bilicsi* nehézkes, *Tahy Anna Mária* színtelen, *Somogyvári Rudolf* is. A vendég *Balázs Samu* kissé súlyosabb színész feladatánál. Szép *Bercsényi Tibor* díszlete.

A PESTI SZÍNHÁZ *Bernard Shaw Candidá*jával nyitotta meg kapuit. Hegedűs igazgató hitet tett vele, hogy irodalmi céljait nem téveszti szem elől. A költői értékeivel csillogó darab eredeti színeiből ma sem vesztett, csak talán jobban kellett volna fölrázni időnkénti álmából, mivel az előadás csupán tisztességes középszerűre sikerült. *Sármási Miklós* becsületes rendezéséből hiányzik az a tűz, mely az előadásnak is lángot adhatott volna. *Lehotay Árpád* arcjátékkal, gesztusokkal, magatartással pontosan kifejezett tiszteletese mintha külső másolat volna, a belső átélést hiányoljuk. *Bulla Elma* sem elég „magas" Candidára. *Benkő Gyula* költője sikerült a legkevésbbé. Az epizódisták jók, bár *Sivó Mária* nem komikus tehetség, *Pálóczi László* viszont meglepett karrikirozó képességével. *Sármási Miklós* színtelen. A kiegészítésül játszott *Az imádó és a férj* című persziflás gúnyos ötletét kitűnően ábrázolta a Candida három főszereplője.

A VÍGSZÍNHÁZ *Bókay János* fínom és költői ötletéből készített *Mesebeszéd* c. operettel nyitotta meg kapuit, melyet Somogyi Gyula írt. A darab maga az ötletből meglehetősen szegényessé vált, a költői helyzetek nem kerültek kiaknázásra. Kár, mert alkalom lett volna az első, irodalmi operettre. Szórakozásnak így is jó, *Eisemann Mihály* muzsikája minden ellenkezést legyőz. Az előadás jóütemű, jókedvű. Delly Ferenc rendezése rutinos munka. Az előadás élén *Mihályi Ernő* áll. aki iskolapéldáját mutatja annak, hogy kell fölfokozni nagy színésznek egy jelentéktelen szerepet. *Kelemen Éva* csupa báj, a közönség láthatólag szereti őt. Kiss Manyira szabott szerepben *Turai Ida* kitűnően komédiázik. *Pákozdy Ferenc* szimpatikusan fiatal, de többre nem telik? Neogrády Miklós díszletei pazarok, bőkezűek. Minden összevéve: várjuk az irodalmat!

Kenyeres Imre.

Diarium 1944. 10. szám

oly döntően irányító Fészek hangos terézvárosi ügyvédek és kereskedők kártyatanyájává. Ekkor vált az egész intézmény legfontosabb helyiségévé a Kertész-utcai nagy baccarat-szoba, ahol a pinka folyt.

A klub vezetőségének egy most megtalált levele nyiltan kimondja, hogy *ott rendszeres hazárdjáték* folyt. A pesti alvilág egész sora azért vétette fel magát ezen időben a klubba, azért fizette a magas tagdíjat, hogy hazárdjátékot játszhasson. A farsangonkint megtartott *rongyosbálokra* ugyan még a művészi és politikai világ sok baloldali előkelősége jött el. Neves művészek dí-

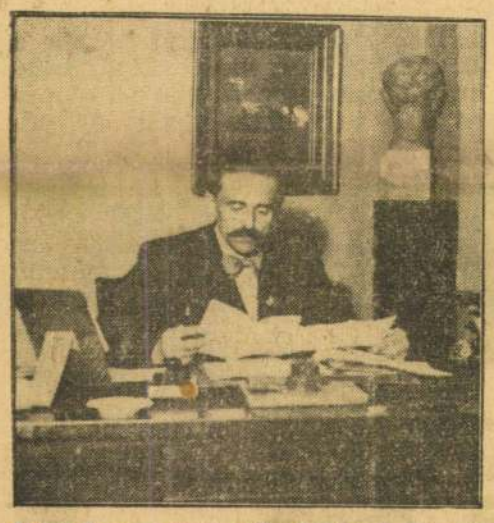

Palló Imre országgyűlési képviselő, miniszteri biztos, átvizsgálja a klub lefoglalt levelezését.

szítették fel a szobákat a legfantasztikusabb rajzokkal, kulisszákkal és jelmezekkel. De igazi művészi élet ezekben az időkben már alig volt. Sem művészeti irányok harcai, sem nagy mecénások szereplése nem zajlott le itt többé. Ha meg is fordult itt egy-egy neves művész, az igazán nem volt összefüggésben semmiféle nagyobb művészeti esemény előkészítésével, vagy színházalapítási tervvel.

*

Érdekes, hogy az első levél, amit Palló miniszteri biztos a lefoglalt régi levelezés-gyüjteményből elővesz, mindjárt az *Egyedül Vagyunkkal* foglalkozik. A Leszámitoló és Pénzváltó Bank volt zsidó igazgatója, Dr. *Lengyel* János irta a klub volt elnökének, Ugron Gábor ny. belügyminiszternek, annyi intézmény és vállalat díszének, mint a Lipótvárosi Társas Kör igazgatója. Roppant mentegeti magát benne az Egyedül Vagyunkban tavaly márciusban megjelent kis cikk miatt, amely oly derüsen foglalkozott a Lipótvárosi Társaskörnek a Fészek Klubban rendezett és meghirdetett előadássorozata egyetlen előadóestjével ifj. Mikszáth Kálmán világnézeti csevegésével:

„Ami az Egyedül Vagyunk című lap támadását illeti — irja —, sajnos, véleményem szerint előzménye van, *amelyet leszek bátor alkalomadtán Kegyelmes urammal személyesen közölni.*

Társaskörünk előadásai, valamint Ormándi Géza előadásának elmaradása természetesen érintett bennünket annál is inkább, mert a magam részéről mindent elkövettem, hogy Kegyelmes Uram negybecsű vezetése alatt álló Fészek Klub érdekeit ne sértsük.

Sajnos, minden elővigyázatosságunk hiábavalónak bizonyult."

Csak most tudjuk meg, hogy Kabay Zoltán által irott derüs kis beszámolónk, amely a *Fészek tavalyi törzsközönségéről* oly hű képet adott és oly közvetlenül mondotta el, milyen ujjongás vette itt körül a nagy Mikszáth kicsiny fiát, amikor az ravasz körmondatokban a faji kérdésről bölcselkedett, milyen felfordulást okozott itt. Egy egész előadássorozatot robbantottunk szét. Két liberális intézmény kezdődő együttműködését mérgeztük meg, Ugron kegyelmes úrnak csináltunk néhány rossz órát. Isten látja lelkünket, anélkül, hogy tudtunk volna róla! Sejtelmünk sem volt *a levélből kiderülő óvintézkedésekről és azokról a nagy és titokzatos „előzményekről", amelyeket a Fészekben vendégeskedő Lipótvárosi Társaskör elnöke négyszemközt akart megsúgni Ugron kegyelmes úrnak.*

*

Sárga kartotékokat vesz ki a lezárt kasszából Palló miniszteri biztos, a Fészek Klub *ezerszáz tagjának törzslapjait.*

Milyen jellemző, hogy még a kartotékok színe is a mostanában e környéken annyit látott sárga. Az *ezerszáz tag közül* legutóbb már közel *nyolcszáz* volt zsidó. Az Ugron elnöklete alatt álló igazgatóságban ugyan zsidó nevet nem találunk, de zsidó a *pénztárnok*, két *háznagy-helyettes*, a *három számvizsgáló*. A hatvan tagú választmányból *legalább harminc zsidó*. A legutolsó esztendőben is ilyen neveket találunk a választmányban:

Dr. Bródy Tibor, Fellner Alfréd, Fodor Ernő, Gárdos Aladár, ifj. Gyenes Lajos, Hermann Lipót, László Ferenc, dr. Nádor Henrik, dr. Steiner Gyula, Rátkai Márton, Áldor János László, dr. Dalnoki Viktor, Fleischer Antal, Biai Főglein István, Heltai Jenő, Kalán Gyula, Székely Arnold, Zádor István, Albin János, dr. Ardó Elek, Farkas Sándor, Gaál Béla, Garzó Zoltán, Komjáthy Károly, dr. László József, Roboz Imre, Szirmai Imre.

Nem érdektelen az sem, hogy a két háznagy közül a rangelső *Huszka* Jenő dr. ny. miniszteri tanácsos, aki a *Zeneszerzők Szövetkezetében* már egy hasonló *társaságnak volt a hű patrónusa.*

Palló Imre képviselő nyilatkozata az átállításról

A vizsgálatról és a nagy átalakulásról beszélünk Palló Imre képviselővel, aki a következőket mondja:

Nem azért kerültem ide, hogy veszni hagyjam mindazt, *ami művészek tagdíjaiból összegyült.* Nagy értékek vannak itt ma is. Ezeket az értékeket vissza kell juttatni oda, akiket az megillet, *a magyar művészeknek és a magyar művészetnek.* Magyar művészek tekintélye és presztizse hozta össze tulajdonképpen ezt az utolsó időben a zsidóság egyik sajátos tanyájává züllött Klubot. Minden joga megvan a nemzeti társadalomnak ahhoz, hogy ezt az épületet sajátmagának visszakövetelje. *Egy új magyar nemzetiszocialista művészetnek kell majd kisarjadni ebből a klubházból.* A nevét is meg szeretnénk változtatni, legjobb volna, ha *Magyar Művészek Házá*-nak hívnák a rosszhirűvé vált *Fészek* helyett, s a létesülő művészeti kamarák tagjai látogatnák ezt az otthont. *A zsidókat mindenesetre rövid úton* kizárjuk. Gondoskodunk róla, hogy egyetlen régi keresztény alkalmazott, akik különben, itt igazán megszenvedtek a nemzetiszocialista Magyarország igazságait, ne veszitsen az átalakulásban. Szinte már látom lelki szemeimmel, *hogy itt végre meleg otthonra talál sok-sok már-már elkallódásra jutott otthontalan, szegény magyar művész és magyar iró.* Szine már látom, hogyan jelennek majd meg itt a legkülönbb fiatal magyar képzőművészek és színészek körében olyan művészi nagyságaink, mint *Kiss* Ferenc, *Páger* Antal, olyan költőink, mint *Erdélyi* József, *Mécs* László, vagy *Áprily* Lajos.

LŐRINCZ ISTVÁN.

Tavaszi bundák

rókák, gallérok

CSABAI FERENC

VII., DOB-U. 82. Telefon.

SÉTAKOZBEN AZ EGYETLEN MAGYAR PILÓTA-REGÉNYIRÓVAL

Érdekes ember került vissza nemrég Budapestre, az egyetlen pilóta-regényíró: *Mónos* Ferenc repülőfőhadnagy, a *„Boszorkányszállás"* című *repülőregény* szerzője.

Mónos különben híressé vált könyve előtt, még akkor nem volt repülő, az Újverbászon megjelenő *Középbácska* című vidéki lapot szerkesztette. Cikkei akkor egész Bácskában igen nagy feltűnést keltettek. Később eltűnt a neve lent is és a pesti lapokról is mindaddig, amíg a könyvkereskedések kirakataiban megjelent egy könyv: *címlapján seprőn lovagló boszorkány virit,* — címe: *„Boszorkányszállás"*, irója: Mónos Ferenc.

A könyv féléve jelent meg, azóta a sajtó, s a hivatalos kritika is egyhangúan megállapította, hogy a *„Boszorkányszállás" a második világháború egyik legsikerültebb háborús irodalmi alkotása nálunk.* A könyv egyik fejezete, a „Csillag futott le az égen", melyben *Mocsáry* István repülőőrnagynak hősi halálát festi, az egész magyar irodalom egyik legszebb háborus lirai leírása, nagy emberábrázoló ereje, tájfestő készsége igazán messze kiemeli őt az alkalmi írók seregéből.

1.

A Hunyadi János-úton találkozunk most vele. Egyenest közepén kezdjük a beszélgetést.

— Mondj valamit a könyvedről, terveidről!

— A „Boszorkányszállás" befejezett tény, nincs mit mondanom róla. A háborús-, orvos-, stb. „szakma"-regényekről megvan a véleményem. Igen sok intelligens ember életében jön egy nagy esemény, *lelki, vagy testi földrengés,* az esemény után tollat ragad, s *zúgó aggyal, zaklatott idegzettel papirra veti élete nagy regényét több, kevesebb sikerrel.* Ebből az emberiségre mindenesetre haszon származik, mert a könyvkiadás sok kéznek ad munkát, kenyeret. Igaz?

Nevet.

— A terveim — folytatja — egyszerűek, meggyógyulni az angina pectorisból, mely miatt most is a kórházból jövök, mihelyt lehet, megírni azt a bizonyos *nagy könyvet,* amelyről minden iró álmodozik, de sohasem irja meg. Én megírom *„Az Ész ösvényét"*-t s utána tényleg elvihet az ördög.

Ismét nevet.

— Különben az Athenaeum hozza ki júniusban a könyvnapra a *„Kurszki vakáció"* című ifjúsági regényemet. Ezt még betegségem előtt irtam, tehát jó. Van rá egy doboz cigarettám, hogy sikere lesz.

Nevettünk.

2.

— *Jó. Ezt hagyjuk júniusra* — mondtam —, azonban kiváncsi vagyok a véleményedre a fronton szerzett tapasztalataid alapján az *angolszászok magyarországi bombázásairól.*

Mónos rámnézett.

— *Őszintén?*

— *Csakis.*

— Nos hallgasd; a magyar repülők, kiváltképen *a boszorkány-jelű bombázó osztály* igen sok bombát rakott az orosz hadicélokra, az azonban sohasem fordult elő, hogy egy pályaudvar, vagy egy gyártelep bombázása helyett attól *két, három, esetleg öt kilométerre elterülő munkásvárost szórjon tele bombáival,* s okozzon tengernyi fájdalmat éppen az általa annyi propagandablöffel kecsegtetett rétegeknek. A tiszta, derült idő, a Duna élesen elválasztó ezüst csíkja az ő oldalukon különösen elsőizben fennálló erőtöbblet s az ezzel járó nyugodt célzási lehetőség megannyi súlyos bizonyíték arra, hogy *terrortámadást hajtottak végre.* A győri géppuskázás és a csörgők, stb. dobálása egyet bizonyít: *Al Capone meghalt, de szelleme örökké él!*

Most fanyar vonás jelent meg Mónos főhadnagy arcán.

— Furcsa az élet ezen a földön. Ökölvívó mérkőzésen csak egyenlő súlyú ellenfelek mérkőzhetnek egymással és egy angol, vagy amerikai sportsman elképzelhetetlennek tartaná, hogy egy légsúlyú versenyzőt egy nehézsúlyú beráncigáljon a szorítóba és ott az öklömnyi emberkét halálra verje, pofozza. Ezt a nehézsúlyút a versenybiróság azonnal diszkvalifikálná és utána a közönség meglincselné.

3.

Mónos kis szünetet tart.

— *Finnországot négy éve üti a Szovjet,* s most a mi szorítóköteleinken, a Kárpátokon is át akar mászni, hogy szőrös nagy ökleit belénk verje. Ez a világháború hatalmas knock-out-tal végződik és a kiütés után a veszteseket *mi,* a *győztesek mossuk majd fel ájulásukból.* Pedig még ezt sem érdemlik meg Pestszenterzsébet, Kispest és Győr után.

— Tudsz-e valami olyan újat mondani a bombázásról, melyet még nem hallottam?

— Nehéz. Ez a témakör ma a legnépszerűbb az újságírók között. De talán mégis... még nem irtak *egy-egy város bombateherbiró képességéről.* Nem is irhattak, mert a városoknak ezt a képességét, „kapacitását" én fedeztem fel, illetve képzeltem el magamnak. Vegyük kézenfekvő példának Budapestet. Ha a „murder incorporated", a bérgyilkos távrepülők egyesülete *a háztömbtörő gépekkel elindult Budapest fölé legszebb kultúrjavainkat szétverni,* milyen esélye lehet egy-egy magyar embernek arra, hogy a támadás végét életben megéri? Budapestet ötszáznégyzetkilométer területének veszem. Ha egy ötszázkilogrammos bombának a közvetlen hatását tizszertiz méter területben állapitom meg, akkor egy *négyzetkilométert* ezer darab ötszázkilogrammos bomba „fed" tökéletesen. Ez Budapestre vonatkoztatva *ötszázezer darabot* jelent. Egy gép a jelenlegi viszonyok között hat darab ötszázkilogrammost, vagy tizenkét darab kétszázötvenkilogrammost tud hozni Pest fölé. Kétszáz bombázó bevetése esetén ezerkétszáz darab 500 kilogrammost jelent egy-egy ilyen támadás. Összegezve: az esély a telitalálatnál egy ilyen támadásnál 500:1. Ez különböző körülmények folytán kétszeresére nő, sőt felszökhet a háromszorosára is; ezek a mellékkörülmények: eltévedés, lezuhanás, bombák fel nem robbanása. Alapul vehetjük az 1000:1-hez való arányt. Az óvóhelyek minősége és mennyisége aztán ezt az arányt megfelelő mértékben kitolja.

Szuchy Emil.

Márkás külföldi porcellánt

kaptunk nagy tételben. A régebbi rendelés folytán e finom árut igen olcsón árusítjuk:

6 személyes étkészlet 26 részes . . . . . 151.- P

6 személyes kombinált készlet 41 részes . . . . . 196.- P

Ezenkivül

ólomkristályok

díszműtárgyak

melyek nászajándéknak, alkalmi ajándéknak, sportdíjnak stb. igen alkalmasak

NAGYKOVÁCSY ÜZLETHÁZ

IV., Kossuth Lajos-utca 9.

A MINISZTERI BIZTOSSAL A LEZÁRT FÉSZEK KLUBBAN

A Magyar Művészek Házává fogják átalakítani a hírhedt liberális bohémtanyát

A Dob-utca és az egykori Kertész-utca (most nagyatádi Szabó-utca sarkán) kissé megviselt, századvégi üvegtetős épület áll. Aki nem ismeri a híres ház multját, talán meg sem tudja állapitani magánpalota-e, vagy pedig valami egykor előkelő, de ma már elhanyagolt kisebb szálloda? A redőnyök jórészt lehúzva. *Kapus, ruhatáros, főpincér künn álldogál a lépcsős bejárat üvegteteje alatt.* Máskor talán nagy izgalmat keltett volna a környéken egy hatósági

Egy jellegzetes felirat. Vajjon otthon igénybevették-e a tagok a hamutartókat?

biztosi vizsgálat, amely most ebben a házban megkezdődött. Ma azonban itt a gettó kellős közepén más, sokkal nagyobb izgalmak dermesztenek meg minden érdeklődést. Mintha csak állandó zsidóünnep volna, körül minden üzlet zárva. Mindenki sárga csillaggal jár. Ugyan kit érdekelne most itt egy ilyen, az ő mindennapi drámájukba bele nem nyúló ügy, aminő *a Fészek Klub ellen megindított vizsgálat?* Pedig mennyi varázsa lehetett valamikor ezen a vidéken ennek a kétemeletes, előkelősködő épületnek! Hogy szólt itt a cigány, folyt a pezsgő, hány magánautó gyülekezett a századforduló liberális Budapestjének leghangosabb köreiből!

*

Palló Imre országgyűlési képviselővel, a lezárt és feloszlatott klub élére kirendelt miniszteri biztossal járjuk körül a Fészek Klub két emeletét. Rengeteg érték van itt összehalmozva ma is. *Harminc év előtti ízlésű plüss- és bársonyfotőjök serege, szecessziós diványok, sötét tapéták, jónevű művészek képei és karikatúrái.* Hiszen igen sok festő és szobrász képekben, szobrokban fizette a tagdíjat. A földszinti étterem is igen szép, kényelmes. Az első emeleti igazgatói szobában régi barokk tabernákulum és szobrokkal telezsúfolt asztal szomszédságában dolgozik a miniszteri biztos. Egy pénzügyminiszterium által kiküldött számvizsgáló ül mellette.

Külön látványosság a klub háztömbök közé szorult kerthelyisége. Kecses reneszansz stílű, nyitott, zöld loggiák veszik körül, tetőkertekkel, amelyek még ma, így virág és növény nélkül is igen hatásosak. *De azért nagyjában, egészében elhanyagoltság, idejét multa ódon zsidó szellem illata érzik ki a füsttől-pácolt épület minden sötét zugából.* A másodemeleti vörös tanácsterem egészen olyan, mint hogyha évtizedek óta senki nem tanácskozott volna benne. *Ahova csak benyitunk, mindenütt molyok repkednek.*

*

Egyik nagy társalgóban megállunk egy vitrin előtt, az egykor oly neves zsidó karikatúrista-szobrász, Lányi színes gipszfejei vigyorognak ki belőle. Salamon, Radó, Rátkai, Roboz és Isten tudja, még kik. Húsz, vagy huszonkét erősen kiszínezett fej, mind igen jellegzetes, szélesajkú, erős, délszaki vonású, semita.

Egy másik sötét folyosón a villany felgyújtása után fehér rajzlapra vetett karikatúrák sorozata néz ránk. Ugyanolyan jellegzetes déli arcok, mint az imént, a vitrinben.

Ezek a képek önmagukban is elmondják annak a folyamatnak a történetét, amely a Fészek klubban 1901 óta, az alapítás óta lezajlott. Hiszen külön meséje van annak, hogyan került ide a Dob-utca sarkára a századforduló legendás művésztanyája, pesti bohémek, nagy kapitalisták, nagyhajú piktorok, művészeti forradalmárok egykor oly híres gyülhelye. Sok visszaemlékezésből tudjuk, hogy a millénium után a magyar művészek koronázatlan királyai: *Zala György, az öreg fehérszakállu Szinyei Merse Pál, Hegedüs Gyula, Karlovszky, Beöthy Zsolt, addig az Andrássy-úti Japán-kávéházban tanyáztak.* Köztük nyüzsgött Tolnai Ákos, a mozgékony zsidó festő, aki természetesen állandóan azon törte a fejét, hogyan lehetne ezeket a művészeket és irodalmi nagyságokat egy általa irányítható klubba terelni. Erre sétált egyik Japán-kávéházi összejövetel után. *Zsidó-menza* állt akkor a *Fészek Klub* helyén. Tábla függött a kapuján: *ez a ház eladó.* Tolnai rögtön bement s néhány nap mulva kész volt a vételi terv. Mecénásokat szereztek. Így létesült 1901 szept. 8-án ez az intézmény, teljes címén: a

„Fészek festőművészek, építőművészek, színészek, zenészek és komédiások klubja."

Amint a *„komédiások"* szó is mutatja, ők már a címadásnál is az *előkelő párisi bohémtanyák példájára gondoltak.* Bár az egész szervezkedés főmozgatója, Tolnai maga is zsidó volt, a klub megalakulásakor a zsidóság szerepe még nem volt annyira döntő és kirívó. Itt is úgy kezdődött, mint akkor, négy évtizeddel ezelőtt minden nagyobb pesti intézménynél, a művészeti és irodalmi világ gyanutlan nagyjai körül eregettek először nagy, kövér, tömjénfüstfelhőket és a felhők mögé bujtak meg eleinte a zsidók, mint szerény, szolgálatkész szervezők, támogatók, mint a kultúra igaz barátai. A századvégi magyar úri világ igen sok jellegzetes alakját idecsalogatták eleinte. Hányszor szólt ebben az épületben Magyari muzsikája! Huszártisztek törték a poharat, ismert primadonnák, népszerű színházi csillagok tiszteletére folyt a pezsgő. Előfordult, hogy Littke pezsgőgyárosok egyszerre többszáz üveg pezsgőt ajándékozott a klubnak egyetlen estére.

Hogy az első tíz esztendő alatt hová fejlődött a Fészek, azt legjobban az 1912-ben kitört híres művészsztrájk története mondja el legjobban. A klub egyik leghangosabb zsidó festő tagja, *Hermann* Lipót az egyetemes magyar művészönérzet nevében *súlyosan sértő kifejezést* tett az akkor még többségben lévő keresztény vezetőségre. *Az igazgatóság kizárta a zsidó festőt. Erre a klub összes keresztény képzőművészei, majdnem kivétel nélkül szolidaritást vállaltak Hermannal.* A bulvársajtó tüntető ünneplése mellett *vonultak ki régi tanyájukra, a Japán-kávéházba. Soha nem jövünk vissza e művészeket meg nem becsülő dilettánsok közé!* — jelentették be a lapoknak. Egy kistehetségű zsidó szervezte meg tehát tulajdonképpen az első palotaforradalmat. És jellemző az időkre, hogy a sztrájkban

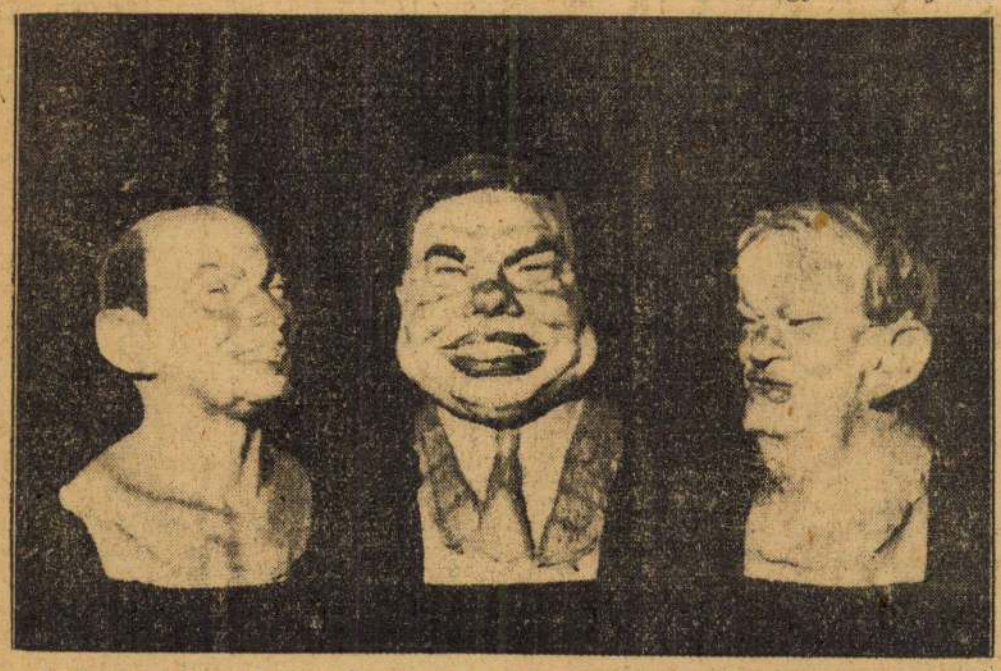

Pesti szentháromság egy vitrinben. Lányi zsidó szobrász három jellegzetes portréja: Gárdonyi, Radó, Karinthy.

olyan régi, nagy nevek résztvettek, mint a már nagyon öreg Szinyei Merse Pál, Lechner Ödön.

A klub vezetősége Bánffy Miklós grófot kérte meg az affér elsimítására. Az még is jelent a kávéházban és hazahívta a lázongó művészeket, akik akkor már megúnták a füstös kávéház kényelmetlenebb környezetét. A klub vezetősége óriási bankettet rendezett a hazaérkezett tagok örömére. Megint Magyari húzott, s a többszáz terítékes asztalt virággal díszítették.

*

A legjobban talán Környei Bélának, a híres operaénekesnek elnöksége idején állott a klub anyagilag. *Ezekben az időkben vásárolta meg a szomszédos Dob-utcai egyemeletes bérházat személyzeti* lakásoknak. Ekkor gyülekeztek össze itt a legbőkezűbb mecénások. De már nem vidéki magyar urak, hanem zsidó szeszgyárosok, fakereskedők, kövér, lipótvárosi ügyvédek. Kiállítások, hangversenyek, estélyek váltogatták egymást. Itt bonyolították le a legnagyobb kép- és szoborvásárlásokat, itt vásárolta meg a zsidóság az írókat, itt szerződtették Robozék és Blumenthalék a legnevesebb pesti színészeket és színésznőket.

Hogy a nagy fény mögött ott lappangott-e már az elkövetkező csőd árnyéka, azt csak most fogja kideríteni a miniszteri biztos vizsgálata. Nem tudjuk, a Környei-időkben ottműködött-e már a klubban a híres zsidó triász, *Bruchsteiner* Rezső pénztáros, *Győző* Lajos titkár, *Werner* Lajos könyvelő. Kétségtelen, hogy már a huszas években meg kellett kezdődniök azoknak a különös üzelmeknek, amelyek aztán egyszerre odavezettek, hogy Werner Lajos könyvelő öccse, a hírhedt orfeumtulajdonos egyszerre a klubnak adott kölcsönök fejében megvette a személyzeti lakásoknak berendezett Dob-utcai házat a klubtól. Most fog kiderülni, hogy milyen könyvelési manőverek előzték meg mindezt. A klub tulajdonát képező, másik Kertész-utcai házat is eladták ezekben az időkben. *Ekkor züllött le a magyar művészi világot egykor*

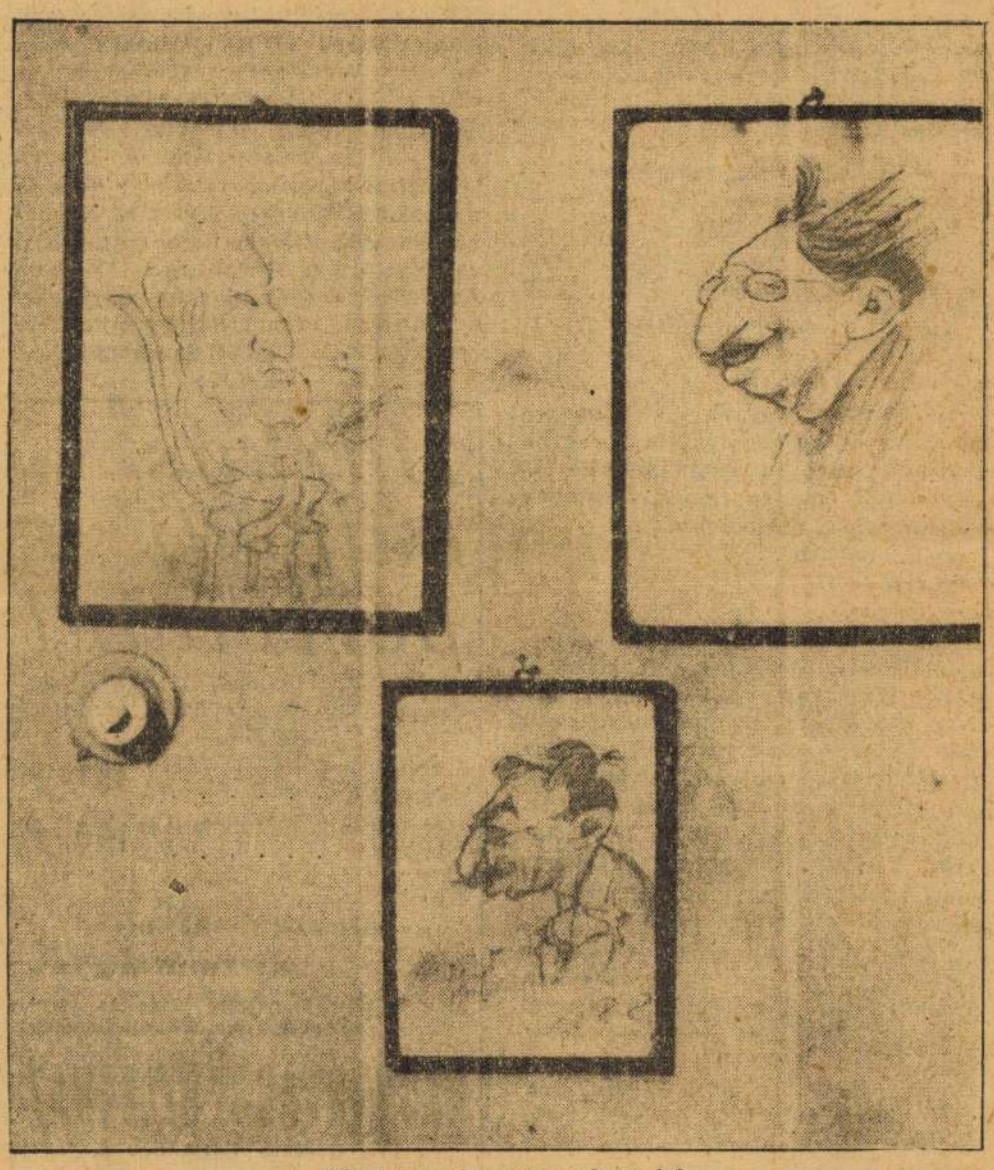

Hát lehetnek magyarok ezek?

* **A Budapesti Szinházban** ma, csütörtökön, két előadást tartanak. Délután 4 órakor olcsó helyárakkal Molnár Aranka és Mészáros Alajos, a Nemzeti Szinház tagja fellépésével a nagy vonzerejü Urasági inas keresztetik czimü bohózatot adják, este 8½ órakor Faragó Jenő vidám, táncos, énekes pesti bohózata, az Egy finom család van müsoron. Pénteken este ismét az Urasági inas keresztetik, szombaton pedig az Egy finom család kerül szinre. Vasárnap délután Strausz Oszkár Csak utána czimü operettjét adják. Az érdeklődéssel várt Ez Pest! revüoperettre nagy gonddal készül a Budapesti Szinház.

KÉPZŐMÜVÉSZET.

** **Az Erzsébet-emlék pályázata.** A pályabiróság döntéséről közölt tudósitásunk némi részben kiegészitésre szorul. A zsüri teljes mértékben élt azzal a feltételekben biztositott jogával, hogy a dijazás tekintetében különbséget tegyen a pályamüvek épitészeti és szobrászati megoldása között. Ehhez képest bizonyos terveknek csak az épitészét dijazta, más terveknek pedig csupán a szobrászát jutalmazta. A jutalmazott müvészek a következők:

I. dij (6000 korona, illetőleg, ha csak az épitészeti vagy szobrászati részt dijazták, 3000 kor.).

Telcs Ede (szobrász), Györgyi Géza és Bánffy Miklós gróf (épitészek).

Róna József (szobrász).

Zala György (szobrász) és Hikisch Rezső (épitész).

Lajta Béla (épitész) 3000 korona.

Szentgyörgyi István (szobrász) 3000 korona.

Az utóbbi két esetben a zsüri a pályázó pároknak csak egyik felét, az épitőmüvészt, illetőleg a szobrászt itélte jutalomra méltónak.

II. dij (5000 korona, az épitészeti, illetőleg szobrászati rész 2500 korona).

Pongrácz Szigfrid (szobrász), Györgyi Dénes (épitész) 5000 korona.

Pásztor János (szobrász) 2500 korona.

Molnár Ödön (szobrász) 2500 korona.

Kallós Ede (szobrász) 2500 korona.

Maróti Géza (épitész) 2500 korona.

Lechner Jenő (épitész) 2500 korona.

III. dij (4000 korona, a szobrászati, illetőleg épitészeti rész 2000 korona).

Rubletzky Géza (szobrász) 2000 korona.

Greff Lajos (épitész) 2000 korona.

Málnai Béla (épitész) 2000 korona.

Margó Ede (szobrász) 2000 korona.

IV. dij (3000 korona; az épitészeti, illetőleg szobrászati részre 1500 korona).

Sorrend megállapitása nélkül:

Bálint és Jámbor (épitész) 1500 korona.

Körmendi Frim Jenő (szobrász) 1500 korona.

Szamosi Soós Vilmos (szobrász) 1500 korona.

Tóth István és Fo:rk Ernő (szobrászok) 1500 korona.

Kolozsvári Szeszák Ferencz (szobrász) 1500 korona.

Gémes Gindert Péter (szobrász) 1500 korona.

Látnivaló, hogy a zsüri ugyancsak élt fentemlitett jogával. Mindössze három terven méltányolta a szobrász és épitész közös munkáját. Az itélkezésnek ezzel a módjával körülbelül az országos bizottság döntésének irányát is megszabta: tudniillik három pályamunkára mondta rá, hogy mint egész, mint egységes koncepczió legkülönb a többi között. Megválik, hogy a külön-külön dijazott szobrászi, vagy épitészeti megoldások között nincsen-e olyan, mely fölér a megkülönböztetett egységes koncepcziók szobrászati, vagy épitészeti kvalitásaihoz.

A pályabiróság az eredetileg 60.000 koronában megszabott jutalomdijaknak 100.000 koronára való kiegészitését kéri, hogy a pályázó müvészek nagy költségéből mentől többet téríthessen meg.

A pályázat sorsa legközelebb a második fórum, az országos nagybizottság elé kerül, melynek élén a miniszterelnök áll. Az országos bizottság dönti majd el, hogy a kivitellel való megbizást kiadja-e az első helyen jutalmazott müvészek valamelyikének, avagy hogy szükebb pályázatra utasitja-e őket. Ahhoz is joga van, hogy teljesen uj pályázatot hirdessen. Van egy hir arról is, hogy ezuttal mindenképpen dülőre akarják juttatni az emlék ügyét és a megbizást ehhez képest okvetlenül kiadják.

A pályamüveket julius 6-tól kezdődőleg a közönségnek is bemutatják a városligeti Iparcsarnokban. Belépődij 60 fillér. A belépődijakból befolyó összegeket a hadbavonult müvészek özvegyeinek és árváinak támogatására alakult segélyző-bizottság czéljaira forditják.

Erős oszlopokon nyugszik

minden modern nő szépsége, ha a

— **Az elnök.** A »Vörös sapka« czimü folyóiratban *Brison*, a multkori kamarai ülésen világhiressé vált szocziálista képviselő egy kis jellemrajzot alkotott *Poincaré* személyéről. Nehogy a czenzura rajtaüssön, ugy tett, mintha Juansikkájról irna. A czenzura azonban átlátott a szitán: a czikket elkobozta. De Brison eszén nem lehet tulmenni: egyik kamarai beszédében »A rossz elnök« czimmel felolvasta az elkobzott czikket. Itt következik:

— A kinait gondolom. Néhány év előtt, a mikor megválasztották, valaki azt mondotta róla: ez majd háborut csinál! És valóban csinált. Az ujságjaink hozták az arczképét; önök is látták. Utálatos! Még ennél is rosszabb. Belső sivársága a nevetséges külsejében tükröződik. Ő maga éppen olyan kurta, mint az esze és a szive olyan száraz, mint a kecskeszakálla. Könyörtelen egoizmus keményiti a hideg tekintetét. Az ilyen fajtáju emberek egész nemzedékeket is képesek feláldozni az énjükért. Határtalan dicsvágy van benne, a melyet ezer apró hiuság táplál. Szónoknak tartja magát, de unalmas. Finánez-zseninek tartja magát és jóideig az udvar is annak tartotta. Nemsokára azonban belátták, hogy szinvakságban szenved. Külügyminiszter akart lenni és külügyminiszter lett, de a fehér medve országának nagykövete ugy bánt vele, mint a papagájjal, s az anyacsászárnő erre csalódottan elzavarta. Harminczkilencz éves korában mandarin lett. Életének legszebb napja az volt azonban, a melyen az akadémikusok átnyujtották neki a pálmát. De a hiusága a bátorsága rovására növekedett. A legkisebb veszedelem elől a pinczébe menekült. A népszerüségének megóvására már köztársasági elnök korában visszaállitotta a czenzurát és mögéje bujt. Később azután rongyos ruhadarabokért, egy ócska koronáért cserbenhagyta a köztársaságot és vérfürdőt döntött a hazájára. XVI. Lajos ugyanigy tett minálunk. Ő volt az *első* rossz elnökünk. A nemzeti konvent 1793 január 21-én azonban észretéritette. Nálunk azonban kiment a divatból az ilyen operáczió. Pedig néha nem ártana, különösen a legutóbbi hónapok óta ...

— **Sir Casement pöre.** *Londonból* jelentik, hogy a Casement-pörben a tanukihallgatást délben befejezték, mire a védelem jutott szóhoz. A védő hangoztatta, hogy a vád, a melyet oly hazaárulásért emeltek, a melyet a királyság határain kivül követtek el, jogosulatlan, mert a törvény, a mely-

— **Kétszázhatvannyolcz rokkant hazajött.** A nyugati pályaudvarban ma délelőtt ismét megható és lelkes jelenetek voltak. Délelőtt ½10 órakor a mentők autójai érkeztek a pályaudvar elé, a mentők Karácsonyi Jenő gróf elnök, Kovách Aladár dr. igazgató-főorvos és Sebők Zsigmond dr. főorvos vezetésével jelentek meg. Ott volt Bogáth István altábornagy, katonai parancsnok. A midőn a rokkantakat hozó vonat berobogott a pályaudvarba, a bosnyák ezred zenekara a Gotterhaltét, majd riadó éljenzés mellett a magyar Himnuszt játszotta. A 268 rokkant, a kik között 51 fekvő beteg, a kupék ablakai mellett lelkesen fogadta a várakozók éljenzését és nagy vidámsággal szállottak ki a kupékból. A fekvő betegeket a mentők hordágyakon vitték el. Darányi Ignácz, Thoroczkay Miklós gróf, Zichy Aladár gróf, Herzog Lipót Mór báró vöröskeresztes főhadnagy és a Vöröskereszt hölgyei csakhamar körülfogták a vitéz rokkantakat, a hölgyek kávéval, czigarettával, kenyérrel és frissitőkkel kinálták őket. A katonák aztán végtelen közvetlenséggel, kedvesen és élénken beszélték el háborus tapasztalataikat és még az átélt borzalmak leirásakor is a magyar katona derüs életfilozófiája és böles nyugalma domborodott ki mindegyikük előadásából. A közönség, a mely tiszteletükre nagy számmal jött ki a pályaudvarba, mély meghatottsággal nézte a derék férfiakat és igen sok szem lábadt könybe a mikor a rokkantak családtagjai szeretettel borultak régóta nélkülözött drága katonájuk nyakába. A kik közülök nem szorultak a mentők segitségére, azok villamosra ültek és az István-uti hadikórházba mentek. Ott is katonai zenekar fogadta őket. A hadikórház udvarán Sarbó Artur dr. főtörzsorvos, kórházparancsnok szép beszédde fogadta a hazaérkezett rokkantakat, majd a betegek nevében Miklóssy főhadnagy üdvözölte őket. A rokkantakat a kórház vezetőségétől ajándékokat kaptak, majd az udvaron pompás ebéd fejezte be az ünnepséget.

— **Elhalasztott találkozó.** A nagyváradi ref. tanitónő képző intézet 1909—10-ben végzett növendékei 1915 julius 1-ére találkozót terveztek, melyet a háboru közbejötte miatt egy évre elhalasztottak. Mivel ezen ok ma is fennáll, ismét elhalasztjuk egy évvel későbbre, a mikor hirdetés utján össze fogom hivni kedves volt iskolatársnőimet. Szivből reméljük, hogy akkor már a béke áldása élvezhetjük. Petry Margit, Nagyvárad, Uri-u. 44.

— **A nálunk járt orosz vöröskereszt-ápolónők nyilatkozatai.** *Bécsi* távirat szerint a *Pol. Kor.* a következőket jelenti: Egyes orosz lapok az utóbbi időben amaz orosz vöröskereszt-ápolónők állitól-

ELMENT EGY ORVOS

Bizony elment, amin nem is lehet nagyon csodálkozni.

Úgy kezdte ő is, mint más. Apja, nagyon derék, de afféle iparos-orvos, vidéki orvos, kevés pénzzel, de sok jó tanáccsal látta el a fiát.

— Előtted az élet, előtted a pálya!

— Csak Pesten maradni, édes fiam. Látod-é? Én itt küszködtem falun egy életen át. Kihasználtak mindenki a grófiól a napszámosig. És mire jutottam? Semmire. Bezzeg, ha Pesten maradtam volna! Az első évben kezded a harmadik emeleten. A második esztendőben már a második emeleten ordinálsz, a harmadikban az első emeleten van tényleges rendelőd. Tíz év múlva tied a ház. Gondolj csak X, Y., Z-re, akik osztálytársaim voltak az egyetemen. De azonban volt kitartás. Legyen benned is!

Küszködött, nélülözött, dolgozott hát a fiatalember egy egész fiatalságon át. Az oklevelet se adják ingyen. Még kell alaposan dolgozni azért is. És ha a kezébe adják azt a nagy pecsétes pergament, akkor még semmit sem tudsz drága fiú barátom. Voltaképpen akkor kezdődik az igazi kiképzés.

Még az akkori időkhöz képest is nagyon korán, huszonkét éves korban megvolt a diploma. Azután jött a hosszadalmas szakképzés, speciális gyakorlatszerzés, végre harminc éves korra kikerült a tábla a kapura. Jöhetnek a paciensek.

De csak nem jöttek.

Két hót múlva csenge és hallatszik. Nono, még utóbb...

— Igen olcsó és szép szőnyeget jöttem ajánlani a doktor úrnak!

Azután egy egész hónapig nem szólal meg az előszobacsengő. Akkor újra ébredt a reménység. Aha, bizonyosan az első paciens jelez.

Görnyedt, kopott, ősz ember jelentkezik.

— Vidéki orvos voltam, de beütöttem a fejemet egy báróház alacsony szemöldökfájába. Azóta munkaképtelen vagyok. Ha megtehetne valamivel segíteni.

Esztendők múlva mégis csak megindult a praxis csakugyan. Egyik beteg a másik kezébe adta a kilincset a rendelő óra alatt, utána pedig mindig egy egész sereg fekvő beteget kellett meglátogatni. Csak úgy cikáztak a sok méltóságos meg kegyelmes úr a rendelőben. Az asszonyok meg? Ők határtalanul nagy bizalmukban kitálalták a doktor úrnak az elmondani valókon kívül a pletykákat, a családi bajokat, sőt a családi szennyest is. Hiszen olyan igen nagy a bizalom, a doktor úr olyan régi barátja a családnak. Kinek önsék ki a lelkük terhét, ha nem a doktor úrnak? A doktor úrnak, aki az elejével doktorkám volt, akiből azután doktor bácsi lett.

Szórakozás, pihenés? Arról szó sem lehet. Egész nap lótás-futás, agyonfáradva sok emelet megmászása, temérdek szellemi munka után áldozni társaságba menni? Őrült a jó doktor úr, ha este, féltucatra fáradva még el tudja olvasni az orvosi folyóiratokat. De különben is. Színházba menjen? A bős éppen ott tart, hogy no most mindjárt rájön a ravasz fondorlatra. Akkor egy kis cédulát csúsztat az orvos kezébe a jegyszedő. Tessék sietni, mert Nemtudomki Szaniszlóné rosszul van. A kaszinóban megkonrázod a huszonegyfogast, amire olyan ritkán van alkalom és abban a pillanatban megjelenik a komornyik. Tessék azonnal Bódogffy Bódog kegyelmes urhoz menni, mert megütötte a guta.

Hiába no, ami nem megy, az nem megy. Ebbe bele kell törődni.

Hanem nem megy valahogy a házvétel sem. Sohasem volt a doktor úrnak egyszerre annyi pénze. Nagy az üzemi költség, sok az adó. Sokba kerül a visszavonult élet is, sokba a gyerekek gondos neveltetése, idegen nyelvekre oktatása. Sokba kerül a kéjló tartása is, sokba a hozzájuk tartozó János is. Dehát gyalog senki sem bírná a sokfelé való járást, a villamos meg nem visz el mindenüvé. Az idő pedig módfelett drága. Ha azonban nincs is nagy darab pénz együtt soha, takarékoskodni azért kell. Mert mi lesz a családdal, ha ködöl kenyérkeresővel, ha kiöregszik? Mert nyugdíj, az azután nincs. Dehát mirevaló az életbiztosítás és mire valók a takarékpénztárak? Csak meg kell válogatni, hogy hová bízzék az ember. Inkább legyen kisebb kamat, de legyen nagy az illető intézet. Börzézni nem szabad annak, aki nem ért hozzá, de biztos papirokat venni, az megint más. Az életbiztosítás se kutya. Igaz, hogy az ember jóformán egy élten át nyögi a terhet, de ha «eléri» a doktor bácsi azt a 25 esztendőt, hát hiszen szerényen meg lehet élni annak a biztosított összegnek a kamatjából is.

Az idő kereke pedig csak forgott, egyre forgott. Ezüstös lett a doktor bácsi halántéka és összetöpörödött a hűséges kísérő, az egyébként sohasem túlkackiás János is. És mert egy ló is elhúzza azt a kicsiny kupét, hát lett a két lóból egy. Amúgy sem kell már annyit járni, mint azelőtt. A praxis kilenc tizedrészét felszippantották a nagyüzemek. Az öreg méltóságosok és kegyelmesek eltűntek valahol. Amelyik megmaradt volna, az úgy gondolta, hogy az ő öregrégén már csak fiatal doktor tud segíteni. Az asszonyok pedig? Hát ők bizony elfelejtették a régi, határtalan bizalmat és otthagyták az öreg doktor bácsit a barátnőjük keresztanyja unokanővérének a fia kedvéért. A városszéba napról-napra jobban kongott. Megőkösödött a sok ácsorgásban a Villám lába is, János meg hiába támogatta állítában óraszámra a kocsi oldalát.

Ha egyszer-másszor csengettek az előszoba ajtaján, kisült, hogy szőnyeget ajánlanak, szépet olcsón, vagy annak a munkaképtelen öreg orvosnak valami jogtudója jött megint segítségért.

Közben pedig szép gyorsan elpusztult minden. Mikroskópikussá vált az életbiztosítás. A takarékbetétből automatikusan adópengő lett, abból meg nulla. Az értékpapirosokra az államnak lett hirtelen szüksége. A kitűnően képzett, sok nyelvet beszélő két fiúból keresett favágó lett valamelyik túladunai városban, a leány B-listás tanítónő. Elment Angliába szobalánynak. Az asszony, a hűséges élettárs már évek óta nincs meg. Ott fekszik évek óta a farkasréti temetőben. És a doktor bácsi elkezdett gondolkozni.

— Hogy vén szamár vagyok, azt tudom a kollégáktól. De vajjon bolond is vagyok tovább hurcolni az élet igáját? Hát nem vagyok bolond.

És rátesz álván a bútorokat a gyerekeire, az egy fogatot meg Jánosra, elővette az injectiós fecskendőt. Életében először nem sterilizálta. Kinézett az ablakon, ahol az ablak közében, papiroskában, mint valamikor diákkorában, ott szerénykedett egy darabka paprikás szalonna. Szemközt egy vigasztalanul kopott, vedlett, piszkos kaszárnya. Ködös, esős, reménytelenül szürke novemberi reggel. Az utca túlsó oldalán egy határ gyerek ügetett az iskola felé. Boldogok, mert nem tudják, hogy mit cselekesznek. A szomszéd ház előtt a vicomté pizsamában, igen hosszú szipkából szívott cigarettával a szájában adta fel a kocsisnak a szemeskosarat. A doktor bácsi még egyszer elnevette magát, azután.

— Gyerünk!

És útrakelt szegény doktor bácsi. Egy útra, ahonnan nincs visszatérés, de amelyiknek a végálomásán már nem is tudom, 25 vagy 30 évig senki sem háborgatja az embert. A temetési szertartáson, ott a halottas házban még akadt valami kicsiny «gyászoló közönség». Hanem a sírhoz már csak nyolcan zarándokoltak el. Hiszen hideg is volt nagyon. No meg biccelőknek is kellett lenni, mihelyt orvosról van szó. De János ott volt a nyolcak között. Ő vitte a keresztet.

A koporsóra mind a nyolcan vetettek egy kapára való göröngyöt, azután ment mindenki a maga dolgára. Mire a kapuhoz értek a temetés után, már senki sem emlegette az «áldott jó doktor bácsit!»

És egy hosszú élet becsületes, emberbaráti, temérdek testi-lelki fáradozással járó munkájának — lám — ennyi volt az egész eredménye. Vanitatum vanitas!

Nagyteronyai György

SZERELEM

Már napjaimból el-elmaradsz, s mégis
naponta mindig elfelejtlek újra —
Oly kék az ég, és ugyanaz a kék —
remegve perceg a malomkerék — — — —

Oly öntudatlan látlak, hogy kegyetlen
szegélyét írja rám minden dolog.
... — — S úgy jutsz eszembe végtelen szelíden,
hogy rád se gondolok.

KISS MÁRIA

ÉGŐ SZAVAKKAL HÍVLAK

Te káprázatos kegyelmi kenyér a földben;
Ó, lássák a te égi szemeid, hallják égi
zenére figyelőbb füleid, mily csúfságosan
bánik velem a világ! mily rossz az emberek
sokasága, mint támadnak reám oktalanul!
Óvj, védj meg engem az alacsony indulatoktól,
ne legyek már szabad prédája minden
ördögi szándéknak többé! Immár sebes,
egyre ragályosabb szavakkal bántanak kiknt
és kifent arcú emberi szörnyek, csupa
durva teremtmény, kiknek szégyen a lélek áradó
tisztasága, mely fényben kíván fürdeni csupán!
Ne hagyj el engem, fogadj oltalmadba s győzd le
a hosszú éjszakát, mely el akarja takarni
szemem elől a tündöklő égbolt lélekgyógyító,
örök-kék ragyogását!

1944 okt. 15.

BERDA JÓZSEF

BUDÁRÓL ÜZENEM

Romok között lakunk rommá lett életünkkel,
mit nem feszít már boldog ifjúság
és nem marasztal békés, szép öregség.
S ha eszembe jut néha egy-egy verssor,
megdöbbenek a szörnyű végzeten,
hogy mit Kisfaludy írt sok álmodás közt,
nem mondhatjuk el soha, sohasem.
...„Ülj mellém a kandallóhoz, fel van
szítva melege“... Hiszen csak törpe
vaskályha áll szobámban s benne a
télnek metsző hidege furulyázik
a kürtőcsöveken, fest jégvirágot
cseppnyi ablakomra, s mellettem nem
ül soha senki sem. Csak én ülök
rég-beteg anyám mellett. S ez nem lesz
másként most már sohasem...

Pedig látod: én nem álltam félre
zokogni elpusztult otthonom felett,
de összeszedve, ami megmaradt,
elmentem falat vonni más romokra
s hogy felnőtt a fal, fehérre meszeltem
a két kezemmel. De... mondd, mondd: minek?
Úgy elfáradtam! S nincs megállás semmi.
Csak hajt az élet, szükség a kenyér,
de semmi szépség! Bár csak villanat!
A lélek szomjan halhat, pillanat
se jut arra, hogy felnézzen szemünk
a sárból, hova vert a vad vihar.

Úgy elfáradtam — — — — — — — — —
— — — — — — — — s most ülök fáradt
kezekkel és fáradt szemekkel, két
vállamat görnyesztő fájdalommal
— meghúzta az a két vizes veder,
mit hajnalban hordtam lentről fel a
hegyre, egy pincemélyből, hol még
víz fakadt —, ülök fáradtan, mindig
egymagam s nézem a más kertjét túl
ablakomon és túl a cifra rácson,
hogy virul köd-virággal, téli-szépen,
tavasszal zengő, friss színekkel,
hogy virul... körül... kívül...
ma is másnak..., mint eddig.

BOLLA MARGIT

EGY EMBER ÉRKEZETT MOST IDE...

Advent rövidítés. Adventus Domini = az Úr eljövetele. És az a hír, hogy Ő eljön, évezredeken át állandó kérdése az embernek. Rendkívül érdekes az, amit egy kortárs jegyez fel. Annyival érdekesebb, mert a feljegyzés szerzője a császár egyik kiváló hivatalnoka. Katona. Ő kezdi így a levelét, a római birodalom egyik provinciájából: Egy ember érkezett most ide...

EGY SZÁZADOS ÍRJA

Egy ember érkezett most ide, egy ember, aki még él s akinek óriási a hatalma. Neve: Jézus Krisztus. A nép prófétának tartja, tanítványai az Isten Fiának tekintik. Életre kelti a holtakat és meggyógyít minden betegséget.

Egy ember érkezett most ide és a római százados a legszebbeket írja róla:

Magas termetű ember, de minden testrésze nagyon szabályos. Arckifejezése szigorú és csodálatos hatással van mindenkire. Félni lehet tőle, de egyben önkéntelenül is szeretni kell őt. Borsárgaszínű haja símán fedi fejét egészen a füléig, onnan azonban nyaka körül dús, csillogó fürtökben omlik a vállára. Tiszta, magas a homloka, rendkívül finom az arcbőre, melyen csak halvány pirosság látszik. Vonásai szépek, kellemesek. Orra, szája kifogástalan. Bajusza, szakálla epp olyan színű, mint a haja és épp oly dús. Szeme kék és csillogó.

A kortárs meleg leírása szerint szónoknak is elragadó.

Amikor megró valakit, nagy erővel csengenek szavai. Amikor tanít, hangja finom és gyöngéd. Vonásai bátorságot és méltóságot tükröznek. Nevetni senki sem látta, sírni sem. Minden, amit beszél, okos, tartalmas és egyetlen szava sem fölösleges.

Nemigen volt még valaki az időtájt a világon, akiről ilyen vonzó leírást lehetett volna adni. Jellemzését ezzel végzi:

Ő talán a legszebb ember a földön.

Ki ez a római főtiszt, aki így ír?

Északafrikai hadvezér, aki Gaetuliából olyan provinciába is eljuthatott, amerre Jézus járt. A levél írója Cornelius Lentulus Cossus. Jelentősége? Numidiának II. Juba nevű királya (Kr. e. 29-ben, Marcus Antonius halála után Augustus császár neki adta Cleopatra Selene, Antonius és Cleopatra leányának kezét) Kr. e. 25-ben Numidiából Mauretaniába költözött, amihez Gaetuliának egy része is tartozott. Kr. u. 6-ban a gaetuliánok fellázadtak és a forradalmat Cornelius Lentulus Cossus verte le. Juba Kr. u. 19—24-ben halt meg. (Talán bővebbet lehetne megtudni Pauly—Wissova: Realencyclopaedia című könyvéből, ahol felsorolja a C. Lentulusokat.)

EGY ORVOS ÍRJA

A 45. zsoltár is megörökíti Jézus szépségét. Szebb, szebb vagy az ember fiainál. — A szépsége csak szerény bevezetés ahhoz, amit róla mondani lehet. Egy Lukács nevű orvos az életét szenteli annak, hogy mindent megtudjon és feljegyezzen arról, akit Lentulus Egy embernek nevez. Ez a Lukács „ama szeretett orvos“ a Pál levelében. Antiochiai művelt görög orvos. Pál apostol munkatársa, állítólag festő is, ezért a festők védszentje. Püspök és vértanu. Achajában halt meg. Irataiból két könyv került be a Szentírásba. Hogy mennyire utánament annak az Embernek, aki ide érkezett, arra jellemző, amit történetírói módszeréről ír:

— Eleitől fogva mindeneknek szorgalmasan végére jártam, hogy azokról rendszerint írjak...

A nép gyógyítójáról írja és az orvos:

— Az Úrnak lelke van ónrajtam, mivelhogy felkent engem, hogy a szegényeknek az evangéliumot hirdessem, elküldött, hogy a töredelmes szívűeket meggyógyítsam, hogy a foglyoknak szabadulást hirdessek és a vakok szemeinek megnyílását, hogy szabadon bocsássam a lezujtottakat.

Lukács szedegeti fel Jézus életének hagyománnyá vált emlékeit, ő járja be szellemi birodalmát és ő ad róla képet, amely szebb a Lentulus finoman részletező leírásánál. Lukács nem írja, hogy Jézus haja borsósárga, dús, vállig omló haj. Nem írja hogy szeme kék. De ír két lehelletfinom vonást Jézus lelki világáról. Ő nem írja, hogy nevetni nem látta Jézust senki. De írja, hogy magához hívja a kis gyermekeket... Engedjétek, hogy a kis gyermekek énhozzám jöjjenek.

Arról se tud Lukács, hogy sírni nem látta senki. Mikor utoljára megy Jeruzsálem felé, elszorul a szíve:

— És mikor közeledett, látván a várost, síra azon.

Amit Lentulus ír, arra nézve egy mondatban összefoglalva, így jellemzi a názáreti Jézust: ki szójjeljárt jót tévén.

EGY ASSZONY SZÓL RÓLA

Két katona ad jelentést Jézusról.

Egyik a kapernaumi százados. Annak a szolgáját meggyógyítja. Jézus csodálkozik annak a nagyerős hitén.

Másik, aki ott áll lóháton a kereszt alatt. Ismeretes a szava:

— Bizony, Istennek Fia vala ez! — A harmadik centurio.

Lentulus is írja levelében, hogy a nép prófétának tartja és tanítványai az Isten Fiának tekintik.

De nemcsak a közvetlen tanítványai.

Aki érintkezésbe kerül az erkölcsi nagyságával, annak élete legnagyobb élményévé válik. Lentulus is közel van hozzá, hogy Krisztus emberévé váljék a kedvéért. „Csodálatos hatással van mindenkire“.

A három római főtiszt mellett jól esik hallani, amit a római jogász felesége mond róla.

Jézus utolsóelőtti állomásán van.

Jézus pedig ott álla a helytartó előtt.

Pontius Pilátus ül a bírói székben. És a legváltságosabb pillanatban üzen hozzá a felesége. Előkelő római hölgy ez, a neve Claudia Procula.

— Amint pedig ő az ítélőszékben ül vala, külde őhozzá a felesége, ezt üzenvén: Ne avatkozzál amaz igaz ember dolgába, mert sokat szenvedtem ma álmomban ő miatta.

Lentulus azzal végzi Jézusról való beszámolóját:

Ő talán a legszebb ember a földön.

A kortársak megnyilatkozásaiból az látszik, hogy nincs annál nagyobb hatású ember a maga korában. A Pilátus felesége álmában is miatta gyötrődik. Igaz, amit Lentulus ír: Önkéntelenül is szeretni kell őt.

Lentulus, a lázadók leverője, nem író létére íróvá lesz, mikor leírja, amit lát és hall. Annyira megragadta őt az advent értelme.

Színezés nélkül, a valósághoz híven állítja Jézust azok elé, akik nem látták. És ilyen egyszerű szavakkal kezdi:

Egy ember érkezett most ide...

Hegyaljai Kiss Géza

A Szabad Száj
MATINÉJA A
MAGYAR SZINHÁZBAN
december 25-én, karácsony első napján délelőtt ½11 órakor
Szereplők:

ALFONSÓ	HERCZEGH—KOMLÓS
BABAY JÓZSEF	HORVÁTH JENŐ
BALASSA JÁNOS	KARÁDY KATALIN
BARNA—MISOGA	KAZAL LÁSZLÓ
BILICSY TIVADAR	KELETI—RÁTONYI
BUDAY DÉNES	LANTOS OLIVÉR
BULLA ELMA	POTASSY bűvész
DESSEWFFY LÁSZLÓ	RÓZSAHEGYI KÁLMÁN
FELLEGI TERI	SZÁNTHÓ—VEREBES
FÖLDES ÉVA	TÜRK BERTA
GYIMESSY PÁLMA	VASI
HALMAI IMRE	VÁRNAI GYÖRGY

a FELLER—DUBÁN és a CABALLEROS testvérek.
Konferál: KIRÁLY DEZSŐ (Rex)
Jegyek kizárólag a színház pénztáránál válthatók.

LONDON
Keresem azon magyar exportőr címét, aki Angliába exportál. Londonban van árum kétmillió forintos tétel, azt szeretném kompenzációs alapon behozni. Választ első kézből kérem Blocknerhez, Városház-utca 10. hirdetőbe. „Korrekt üzlet 1000“ jeligére.

SZIKLA D.
ORVOSI MŰSZERÉSZ
az eredeti
A. A. MARKS-féle
MŰLÁBAK
készítője.
Betegápolási cikkek, sérvkötők, lúdtalpbetétek.
VIII, RÁKÓCZI-ÚT 13.

ZENEÉRTŐ
magaskulturájú 40—45-ös ÉSZEMBER élettársát keresi dipl. magas, szőke ÉRZÉSEMBER. „Hiszek a csodában“ 770“ jeligére a főkiadóba.

1947. dec. 25

A helyzet szerdán

✦

Régi „frázis", régi „közhely", hogy karácsony a szeretet, a béke ünnepe. A frázisok azonban éppen azért váltak frázisokká és a közhelyek közhelyekké, mert olyan örök igazságokat fejeznek ki, amelyek vitathatatlanul, szinte maguktól érthetően kövülnek köztudattá. Hogy a karácsonyi szeretet, béke mily mélyen gyökerezik a lelkekben, a hitnek mily visszaparancsolhatatlanul ösztönös, ősemberi érzése, azt mi sem bizonyítja meghatóbban, minthogy az első világháború utolsó éveiben (mikor minden fegyelmen és érdeken áttört ez az erupt.v érzés és amely háború sokkal emberiesebb volt a hitleri háborúnál) az ellenséges lövészárkok katonái egymást meglátogatták, megvendégelték, megajándékozták feljebbvalóik halálos tilalma ellenére is. Karácsony előtt s után gyilkolták, de karácsonykor embertestvérként szerették egymást.

A régi időkben a magyar politika fegyverszünetet tartott karácsonykor. A lapok e napra bibliikus arcot öltöttek, imádságos hangulatot onto tak, e napon a máskor kardként vagy törökként villogó ólombetűk. E napon elcsitult a támadás, leleplezés, személyeskedés. Nem tartották volna a politika vagy ujságírás gentlemanjának azt, aki Jézus születésének már nem is keresztényi, de általános emberi ünnepén rikoltozással, patvarkodással szentségtelenítette volna meg a templomi csendet s annak nagy, emberi összhangját.

Egyik ilyen emlékezetes karácsonyi hangulatot fejezett ki az akkori ellenzék vezére, Apponyi Albert, mikor az elkövetkező 1896-os, mil'enáris évbeköszöntőjeként 1895 karácsonyán országgá kiáltotta a Treuga Deit — az Isten békéjét. Hogy az ünnepségek ideje alatt hallgasson el a támadás, gyűlölködés, bosszú, uralkodjék a politikai békesség. Hirdette pedig akkor, amikor oly szenvedélyes volt a politikai harc Bánffy miniszterelnök és pártja, továbbá az ellenzék közt, hogy ez utóbbiak ellen Bánffy sajtója megengedettnek vallotta még «a mérgezetthegyű nyilakkal s dum-dum-golyókkal való lövöldözést" is.

Nem kívánjuk vissza a multat, de az emberi szívekben és tudatokban mélyen gyökerező lenne, evangéliumi lenne és magasztos magyar hagyományt ápoló lenne, ha ez ünnepre is elásnák a harci bárdot, elcsitulna a politikai gyűlölet hétköznapi rikácsolása... Ha van napja a halottaknak, legyen napja az élőknek is s ez csak karácsony — a szeretet s béke ünnepe — lehet.

✦

Karácsony délelőttjén természetesen még a szokottnál is üresebb a Ház. Csak a legmegrögzöttebb parlamenti hírlapírók jelnnek meg ezúttal is a büffében. S egyéb téma híján — lévén politikai Treuga Dei — azon vitatkoznak (mert vitatkozni necesse est, vivere non!), hogy melyik pártot illeti meg igazán karácsony ünnepe.

A *kommunista* kartárs arra hivatkozik, hogy az ő pártuk jelvénye, az üstökös-csillag, jelent meg karácsony éjszakáján az égboltozaton.

A *szociáldemokrata* a Szent Család társadalmi osztályhelyzetére apellál. Hiszen Szent József ácsmester volt és így ugyebár nem vitás?...

— De a pásztorok, a pásztorok, semmi kétség, hogy a mi partunkhoz tartoznak — vágja közbe egyszerre egy *kisgazdapárti* és egy *parasztpárti* ujságíró.

— Egyszer már felhívtam szíves figyelmeteket arra, hogy az angyalok «Békesség»-gel köszöntöttek — így a polgári demokrata párt lapjának munkatársa.

A *Néppárt* tagja sem marad el:

— Viszont mi hirdetjük a keresztény világnézetet!

Történetesen egy *Balogh-párti* ujságíró is jelen van. Ő zárja le a vitát:

— Minél inkább kisajátítja sajátmagának minden párt a *Szeretet* ünnepét, annál jobban meg tudunk egyezni a többi kérdésekben.

✦

A mai képviselők közül csupán a 72 éves Ábrahám Dezső volt már tagja — mégpedig mint függetlenségi — az 1918-ig terjedő parlamenteknek. Vele együtt azonban 34 él még a békebeli béke e korszakának képviselői közül. Legöregebb a 99 éves Földes Béla egyetemi tanár, volt függetlenségi miniszter. E már fiatal korában törékenytestű, beteges külsejű tudós ma is friss, tavaly még nagy feltűnéstkeltő előadást tartott. 92 éves az ugyancsak fiatalos „gróf" Keglevich Gyula, volt Tisza-párti képviselő, aki éppen lapunk hasábjain írt cikket arról, hogy mi a magas kor fiatalságának titka. Herczeg Ferenc volt Tisza-párti képviselő a nagy író „csak" 85 éves; emlékiratain dolgozik hüvösvölgyi villájában. 83 éves Balogh Jenő jogtudós, volt miniszter — aki annak idején mint az Akadémia főtitkára, komoly munkálkodásáért csak évi egy arany szimbolikus fizetést fogadott el. 82 éves „báró" Vojnics Sándor, aki nemrégiben még naponta vívott és a nehéz időkben bátran, szabadelvű, nagykulturájú Lukács György volt miniszter is. Mindketten a régi Tisza-párt hívei voltak.

A hétikszesek tömegéből felemlítjük a 76 esztendős Kiss Ernő volt Tisza-párti képviselőt, volt szolnoki ügyvédi kamarai elnököt s volt felsőházi tagot, a 76 éves Nagy Emil függetlenségi képviselőt, majd Bethlen-párti minisztert, a kiváló közgazdászt, a 75 éves Éber Antalt, a 74 éves kitünő Szüllő Gézát, az ugyanennyi idős írót — művészt —, volt minisztert, «gróf» Bánffy Miklóst. 72 éves Károlyi Mihály és Bródy Ernő is, aki 38 esztendőn át volt megszakítás nélkül demokrata képviselő, ő volt a felszabadulás előtti utolsó országgyülés egyetlen zsidó tagja, azóta azonban mindkét választáskor kimaradt. A 70 éves Kállay Tamás, a 68 éves «gróf» Esterházy Móric volt miniszterelnök, «báró» Bottlik Iván volt államtitkár. Egy évvel fiatalabb náluk Ugron Gábor volt miniszter és Haller István, 66 évesek Szász Pál és Jakabffy Elemér visszavonult erdélyi politikusok — valamikor Tisza-párti korjegyzők — 65 évesek Szilágyi Lajos és «gróf» Bethlen Pál. »Csak» 62 éves Rakovszky Iván — aki szinte mint Tisza-párti korjegyző kezdte — s miniszter volt úgy a Bethlen-, mint a Lakatos-kormányban. 64 éves Meskó Zoltán, aki előbb függetlenségi képviselő volt, majd kisgazdapárti államtitkár lett s fegyházbüntetéssel vezekel azért, mert ő alapította Magyarországon az első, nyílt nácipártot.

...Ők s fel nem sorolt társaik már tudják mi az értelme Jókai ama regényének, melynek címe: Mire megvénülünk... Bár sokukra áll Jókai egy másik regényének címe, hogy — Öreg ember, nem vén ember. Hiszen Gladstone 85 és Clemenceau 78 éves korukban csináltak, mint miniszterelnökök történelmet, sőt világtörténelmet...

A belpolitika hírei

Ngárdy Miklós pénzügyminiszter, aki az ünnepek után tér haza a fővárosba, magával vitte külföldi útjára az egész költségvetési anyagot, hogy tanulmányozhassa. A költségvetés alapelveinek lefektetéséhez az instrukciókat megadta. Az ünnepek után az egész költségvetési komplexum külön minisztertanács elé kerül és az eddigiek szerint január 8-án, az országgyülés összeülése napján a pénzügyminiszter már be fogja terjeszteni a költségvetést, amelyet azonnal kiadnak a pénzügyi bizottságnak, amely legalább két hétig foglalkozik a költségvetési javaslattal. A pénzügyi bizottság tanácskozásai után, január utolsó harmadában megkezdődik az országgyülés plenáris ülésén a költségvetés letárgyalása. Politikai körökben arra számítanak, hogy a költségvetés letárgyalása 30 nyolcórás ülést vesz igénybe, úgyhogy február végéig, március elejéig az országgyülés el lesz látva munkával.

A politikai életben a karácsonyi hangulatnak megfelelő csend és nyugalom uralkodik. Az utolsó hetekben a nagy belpolitikai harcok elcsendesedtek és a politikai életet a külpolitikai és gazdasági helyzetnek megfelelő mérséklet és óvatos körültekintés jellemzi. A költségvetés vitája sem kelt nagyobb viharokat.

Pályázat magyar társadalmi regényre

Az Athenaeum könyvkiadóvállalat elhatározta, hogy pályázatot hirdet magyar társadalmi regényre. A mű tárgya az új magyar élet ábrázolása. Terjedelme: 20 nyomtatott iv. A pályadíjak a szerzői honoráriumot is beleértve, a következők: Első díj 25.000 forint, második díj 15.000 forint, harmadik díj 10.000 forint. A pályaművek benyujtásának határideje, a szerző nevét tartalmazó lezárt jeligés levéllel együtt, 1948 december 31.

380.000 forintnyi jegyhiány az Anyag- és Árhivatalban

Az Anyag- és Árhivatal szokásos felülvizsgálata alkalmával, kedden megállapította, hogy a jegypénztárból a textil- és vegyeskereskedők beszerző szövetkezete részéről beadott „B" sorozatú kiskereskedői jegyekből kb. 380.000 forint névértékű jegy hiányzik. Azonnal házi vizsgálatot indítottak és egyidejüleg jelentést tettek a rendőrségen. Feljelentésükben *Ungor* Imre házipénztári tisztviselőt gyanusították. Ungor a rendőrségen bevallotta, hogy a jegyeket *Buza* Lajos pénztáros rábeszélésére ő vitte el és Buzának adta át azokat. A főkapitányság nyomozói felkeresték Buza Lajos pénztárost a lakásán. Buza ágyban fekvő beteg. Tagadta azt, hogy ő beszélte volna rá Ungort a lopásra. A nyomozás tovább folyik.

Svájci lapok a Vatikán karácsonyáról

Zürichből jelenti az *MTI:*

A svájci katolikus lapok körlik a katolikus könyomatos jelentését a Vatikán karácsonyáról. A jelentés arról is beszámol, hogy ez alkalommal nyujtották át a pápának a magyar katolikus élet újjászületésének jeleként a magyar katolikus jótékonysági intézmények tevékenységéről írt beszámolót, amelyhez *Mindszenty* bíboros-prímás írt előszót. Mindszenty bíboros-prímás hangsúlyozza, hogy a magyar katolikusok állandó figyelemmel kísérik azokat az intelmeket, amelyeket a pápa intézett a hívekhez, az intelmeknek engedelmeskednek és teljesítésükkel hangsúlyozzák a világegyházhoz való kapcsolataikat.

XII. Pius pápa Montini vatikáni államtitkár útján köszönőlevelet intézett Mindszenty bíboros-prímáshoz és *kifejezést adott a magyar nemzet jövőjébe vetett hi ének.* Egyben azt a reményét fejezte ki, hogy a vallás jogait és erőit továbbra is tiszteletben tartják Magyarországon.

Kiosztják az új élelmiszerjegyeket

A január, február, márciusi hónapokra szóló új élelmiszerjegyeket Budapesten december 29-én és 30-án, az övezeti helységekben december 29., 30., 31-én és január 2., 3. és 5-én osztják ki. Ez alkalommal is úgynevezett alapjegyek, önellátó élelmiszerjegyek, tejjegyek, a 60 éven felüliek részére közellátási jegyek, a 60 éven felüliek részére közellátási jegyek, a 65 éven felüliek részére külön cukorjegyek, a terhes és szoptatós anyák részére pótjegyek, továbbá fűtési, illetve világítási petróleumjegyek kerülnek kiosztásra. Főzési petróleumjegyet csak az kaphat, aki január 1-étől a jegyfióknál átvehető igénylőlap kitöltése után igényjogosultságát megszerzi. A II. ellátási csoportba tartozók az alapjegyért havonta 10 forintot, a nyomtatványért pedig külön 30 fillért fizetnek, a többi alapjegyért, a közellátási szelvényívért darabonként 50 fillért, a tejjegyért, pótjegyért és az övezeten kívül lakók élelmiszerjegyeiért pedig darabonként 30 fillért kell fizetni.

Az új rendelkezések értelmében az I. ellátási csoportba kell sorolni azokat az önálló iparosokat, kereskedőket és szellemi foglalkozásuakat, akik az együttes kereseti és jövedelemadó szempontjából az I.—V. adóosztályba tartoznak, tehát Budapesten a havi 50 forintot meg nem haladó adót fizetik. Ugyancsak az I. ellátási csoportba sorozzák a kizárólag vagyonukból élő személyeket, ha évi vagyonadójuk 270 forintnál nem több, az alkalmi napszámmunkából élőket, azokat a gazdálkodókat és mezőgazdasági munkásokat akik hatósági kenyér- és lisztellátásban részesülnek. Azok a fogyasztók, akik e rendelkezés nyomán január 1-től az I. ellátási csoportba kerülnek, rendes jegyeiket az utóigénylés alkalmával kapják meg.

Ugyanekkor kerül kibocsátásra a textil-bejelentőlap, amelyet minden családfő, vagy önálló keresettel bíró családtag tölt ki. Ezek a bejelentőlapok a textilnyilvántartások felfektetéséhez szükségesek.

Augusztusig nem változik a közmunkaváltság rendszere

Az építésügyi és közmunkaügyi miniszterjum sajtóosztálya közli, hogy *a közmunkaváltság fizetésében és fizettelésében 1948 augusztus 1-ig változás nem áll elő.*

A honvédelmi miniszter távirata a jugoszláv honvédelmi miniszterhez

Veres Péter honvédelmi miniszter a következő táviratot küldte a jugoszláv honvédelmi miniszternek:

«Jugoszlávia népi hadereje megalakulásának hetedik évfordulóján fogadja, Miniszter Ur, mind a magam, mind az egész magyar honvédség nevében legőszintébb jókívánságaimat és nagyrabecsülésem kifejezését.»

A magyar honvédség vezetőit és minden tagját büszke öröm tölti el, hogy ezen az évfordulón a bátor és legendáshírü jugoszláv hadsereggel együtt ünnepelhet és közös erővel védhetik meg azt a békét, amely népeink igaz szabadságát és függetlenségét biztosítja. A magyar nép, de a világ minden békeszerető népe is, mélységes szeretettel fordul a nagy katona és hadvezér, *Tito* marsall felé, aki megépítette Jugoszlávia új, a népek szabadságáért hősiesen küzdött és vérzett jugoszláv haderejét. Jugoszlávia népének és hadseregének áldozatos és felemelő szabadságharca az emberi haladás és a hadtörténelem örök dicsősége marad» *(MTI)*

Meghalt Schreiber Tamás, a kofferes gyilkos

Emlékezetes az a gyilkossági bünügy, amelynek 1929-ben Schreiber Tamás volt a vádlottja. *Schreiber* összeszólalkozott barátnőjével, *Nagy* Máriával, majd borzalmas kegyetlenséggel megölte és a holttestet feldarabolva egy kofferben rejtette el. Hogy szörnyű tettének nyomait eltüntesse, a kofferrel felszállt a szolnoki vonatra azzal a szándékkal, hogy alkalmas helyen kidobja az ablakon. Terve azonban nem sikerült, ezért a holttestet tartalmazó koffert a szolnoki pályaudvaron hagyta, ahol megtalálták és hetekig tartó nyomozás után elfogták a gyilkost.

A gyilkost annakidején tizenötévi fegyházra ítélték, amelyet az ostrom előtti napokban töltött ki. Ekkor kiszabadult. 1946-ban hatalmas értékű lopások ügyeiben nyomoztak és megállapították, hogy a cselekményeket egy tolvajbanda követe el, amelynek vezetője Schreiber volt. Letartóztatták, csonttuberkulózisban megbetegedett, beszállították a gyüjtőfogház kórházába, ahol hosszú ideig ápolták, de meggyógyítani nem sikerült, tegnap meghalt. Ügyében még tárgyalást sem tüzött ki a bíróság, mert tettestársai nem kerültek mind kézre. Az ügy még ismeretlen részleteinek teljes tisztázására a hatóságok természetesen Schreiber Tamás halála után is teljes apparátussal folytatják a nyomozást.

DRÁGA JÓ ÉDESAPÁNK

Fábián Ödön

74 éves korában, rövid szenvedés után, 1947 dec. 23-án itthagyott bennünket, visszaadva nemes lelkét teremtőjének.

Gyászolják gyermekei: Fábián Imre és neje Janet Sobel (Chicago USA), Fábián Sándor és neje Milch Ilona, Bársony József és neje Fábián Margit, Garas Lajos és neje Fábián Irén, unokái: Katinka és Andriska és a nagyszámú rokonság. Temetése 26-án ½12-kor a rákoskeresztúri izr. temetőben.

Nyugodjál békében!

Ma délután 2 órakor ÜGETŐ

Örök fiatalság, egészség
FINN FÜRDŐ sauna
Dr. Farkas Vízgyögy, Báthory-utca 3. Tel. 328-740. — Elektrotherapia, vízgyógyászat, kádfürdők.

Ui kézikocsit honnan végy? Bajnok-u. harmincnégy.

MEGJELENT
a karácsonyi könyvpiac legkedvesebb szenzációja
Király Dezső (Rex)
vidám könyve:
Brandy kapitány és a többiek
HUNGÁRIA KÖNYVKIADÓ
Ára 28 forint
VASI cím'apjával
Kapható minden könyvkereskedésben

VOGUE
FEMINA
YARDIN DES MODES
ünnepi számai ismét kaphatók
CSERÉPFALVY
Váci-u. 10

Asszonyom! nem ismer rá régi táskájára, ha nálam átalakíttatja. - PILLÉR LÁSZLÓNÉ bőrdíszműves, VII., Erzsébet-körút harminckettő, az udvarban. **Ujévi ajándékul** retikülök, erszények stb. raktáron és rendelésre.

VILÁGSZENZÁCIÓ A MŰJÉGEN
NEMZETKÖZI JÉGREVŰ
december 29 és 30-án este 6-kor

Fáj a lába?
UJDONSÁG!
Rugalmas „Elastic" **cipőbetét**, minden cipőben hordható
Díjtalan bemutatás január 3-ig
+ KELETI J. +
LÁBSERVICE
IV., Petőfi Sándor-utca 17
Telefon: 183-495

RESIDENCE PENSIO
V. Falk Miksa-u. 1. Tel. 127-883. Legmodernebbül berendezve újból megnyílt. Tökéletes kényelem, fürdőszobás-telefonos appartemenek, polgári árak.

Vácon lévő irodájába
MÉRLEGKÉPES FŐKÖNYVELŐT
keres az Első Magyar Szövő- és Kötőgyár RT. Jelentkezés budapesti irodájában: V. Mérleg-utca kettő, első emelet.

Szállítóképes rum-, likőrgyár, bornagykereskedés felvesz kocsmárosoknál, csemegéseknél és vállalatoknál
bevezetett helyi és vidéki ügynököket.
Ajánlatokat „Hosszú gyakorlat" jeligére a főkiadóba.

BÉLYEG
gyüjteményt, tömegbélyeget vásárol, megbízásokat pontosan teljesít Kassab, Somogyi Béla-út 3/a, telefon.

1948
ÁRAMVONALAS
NYUJTOTTSÁVÚ
CSUCSTELJESITMENYE
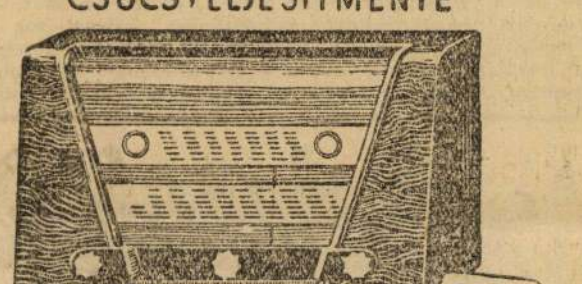

PHILIPS RÁDIÓ

MARNITZ VIII., JÓZSEF-KÖRÚT 37.

Összes típusok részletre is **Bányai-** Rádió, villamosság
csövek, alkatrészek legelőnyösebben. VII., Thököly-út 22 Telefon: 428-336

ÖSSZES TÍPUSOK
MOGYORÓSSY Rákóczi-út 71

Univerzális rádiók, zenegépek, kedvező fizetési feltételek.
KÖRMENDY-nél Új cím: IV, Váci-u. 27. Telefon: 387—107.

A GYILKOSOK KÖZTÜNK VANNAK
EGY FÉRJ TÖRTÉNETE, AKIT A SZERELEM VISZ VISSZA AZ ÉLETBE...
Az első új német film! Kizárólag URÁNIA

REMÉNYIK SÁNDOR: VERSEK

GYÁVA HŐS

Gyáva vagyok.
Ha volna becsület,
Ha volna férfiui öntudat,
Ha volna bennem bús beszámolás,
Ha volna bennem egy mákszemnyi csak:
El kellett volna rég hajítanom
Az életet, amellyel nem tudok
Két szalmaszálat sem keresztbetenni.

Gyáva vagyok.
És mégis hős vagyok.
Mert mégis, így is élni akarok.
Vállalni minden meg nem érdemelt
És minden megérdemelt szenvedést,
Az üresség és hiábavalóság
Homoktengerének rőt rémeit,
A szürke felleget,
Mit a tehetetlenség rámborít,
S a nagy világ-munkából legalább
Azt a két szalmaszálat,
Mit majd naponta százszor megpróbálok
S minden nap újra kétségbeesetten
Keresztbetenni.

SZILÁNKOK

Jószándékok: nyüzsgő koboldok,
Fürge tündérek sürgő serege,
Jertek, nektek még jó a szemetek,
Fussatok, gyüjtsetek, szedegessetek, — —
A rét, az őszi rét
Csupa üvegszilánkkal van tele.
Én összetörtem,
Minden kicsi-kis szilánk én vagyok,
De nem tükrözök, ha a nap ragyog,
De nem tükrözök, ha a hold ragyog,
Csak úgy élek, szenvedek, szeretek,
Mint ezek a széthullt, egységtelen,
Vakon csillámló üvegcserepek.
Én összetörtem régen, nagyon régen,
Látni én talán sohasem is láttam,
Csak álmodtam önmagamat egészen...
Most úgy szeretnék néha egész lenni,
Egyet szeretni, egy irányba menni,
Jószándékok, fürge koboldok,

Valami furcsa deszkafolyosóba jutottunk, mely minden két-három méter után hol jobbra, hol balra fordult, helyet adva egy-egy boxszerű deszka kamrácskának, ahova a gyanusított utas, (és mindenki gyanus, aki él!) — egyedül lépett be. Itt történt a „Leibesvisitation". Le kellett vetkezni. Cipőt, harisnyát levenni. Mindent végigtapogattak. Még az inge alá is benéztek az embernek.

Én ezt nagy lelkinyugalommal tűrtem. Tapogathatsz, barátom, nincsen rajtam semmi! A kalapaggastyánom pedig odakünn a folyosón lóg egy kiálló szögen. És semmi aggodalmam nem volt, hogy elviszi valaki, mert nincs olyan ember a világon, ki azt a rongyos fejdíszt elsinkófálná.

Így vizsgáltak át két ízben, míg végül a zeg-zúgos labirintusból a túlsó oldalon a német területre jutottunk. A Matuzsálem büszkén a fejemen.

Egész útamon becsülettel szolgált. Még három ízben mentem át a német vámvonalon, míg végül Hágában végeztem be a vándorlásomat.

Ott vettem magamnak új kalapot.

És valóban majdnem megsírattam szegény jó Matuzsálemet, ki ez utolsó szereplése alatt olyan törhetlen becsülettel szolgált.

— — — — — — — — — — — — — —

Hosszú út volt Salzburgtól Berlinig. Némely szakaszon a hatos fülkében voltunk tízen is, úgy hogy Lolotte kutyát ölben kellett tartani. De valahogy megérkeztünk végre másnap délután.

A Leipziger Bahnhof-ról a Bristol szállodába hajtattunk szörnyen megpakolt konflison.

Nagy mozgás volt az uccán. Kettős sorokban polgári ruhás emberek lépkedtek; minden tízedik, húszadik egy táblácskát emelt maga fölé. „Nieder mit Ebert!", „Hoch Spartakus", „Hoch Liebknecht!" ilyeneket olvastunk a táblákról, aztán az út másik oldalán megjelent egy ugyanolyan menet. Azoknál is ugyanolyan táblák, de azon más fölírás. Ott: „Hoch Ebert!" „Nieder mit Spartakus!", „Nieder mit Liebknecht!" volt éppen olyan szép betükkel.

A két ellenséges fölvonulás jó rendben így ment egymás mellett az úttest két oldalán; közbül egykedvű kocsik haladtak, a mienk is csöndesen. Olykor az egyik csoport jobbról éljenzett, olykor a másik balról. Szép rendszeresen mondták háromszor: „Hoch! Hoch! Hoch!", mire a mindenkori túloldal „Nieder! Nieder! Nieder!"-rel felelt. Azután hallgatva tovább lépkedtek, minden fölindulás nélkül.

Valóban nagyon békés tüntetésnek tetszett ez a német rendtartással végbevitt séta.

Csupán midőn a Wilhelmstrasse-n haladtunk el, a kancellári palota és a porosz külügyminisztérium előtt, csak ott láttunk valamit, ami a helyzet komolyságára vallott. Ott acélsisakos katonák álltak fegyverben és géppuskák a paloták kapuja előtt.

Az „Unter den Linden" széles fasorai alatt ismét ilyen táblátvivő, szelidnek látszó tüntetők.

Akkor még nem tudtuk, hogy éppen a Spartakus-forradalom első napján érkeztünk Berlinbe. (FOLYTATJUK*)

BÁNFFY MIKLÓS

*) Bánffy Miklós Emlékei eddig az Erdélyi Helikon 1929. 7. sz. 493. oldal; 8. sz. 581. oldal; 1930. 1. sz. 39. oldal; 2. sz. 100 oldal; 4. sz. 309; 7. sz. 541 oldalon jelentek meg.

És én elmentem azzal az érzéssel, hogy mégis találkoztam egyetlen egy boldog emberrel és elgondolkozva azon, milyen nagy kincs az, ha a valóságot, mint valami vékony, de rózsaszínű pára belepi az egyéni érvényesülés naiv öröme.

— — — — — — — — — — — — — —

Másnap indultunk Németországba.

Megint ugyanolyan zsúfoltság, ugyanazok a dirib-darabüvegből foldozott ablakok, szurtos ülések; a vonat is csak olyan lassan vánszorog, telve sötétarcú férfiakkal, síránkozó, riadt asszonyokkal. És végtelen döcögés után végre mégis Salzburgba értünk.

A hosszú út alatt, közeledve az osztrák határhoz, növekedett bennem az aggodalom. Úgy éreztem magam, mint gimnázista koromban, midőn magántanuló létemre az ismeretlen tanár urakra vártam. Milyenek lesznek? Szigorúak lesznek, rosszakarók?

Ahogy vizsga előtt algebrai formákat és görög „aoristos" eseteket vettem még utolszor szemügyre, úgy most számbavettem, tán századszor, vajjon jó helyre dugtam-e el azt a nekem bizony tekintélyes összeget, melyet reám biztak?

Tudatott, hogy az osztrák határon „Leibesvisitation" van, hogy nem csupán a podgyászt, de a testünkön levő ruhát, cipőt, mindent átkutatnak, megakadályozandó, hogy idegen bankjegyet, aranyat, vagy ékszert ki ne vihessen senki. A német vámon is ugyanaz az eset a belépőkkel szemben, mert ott papirmárkára cserélnek minden jóféle valutát, persze a maguk nagyon egyoldalú becslése szerint.

Már Pesten figyelmeztettek erre. És ez bizony nagy gondot adott. Hová tegyem? Hová dugjam azokat a svéd bankókat?

Cipőtalp? Ez már a háború alatt közismert „trükk' volt, melyen állítólag mindenki rajtavesztett azóta.

A kabátbélés és a posztó közé varrni? A bankó recseg, ha megtapogatják; nem, ez nem jó! A nadrág visszahajtásába alul? Ott nincs elég hely és föltűnő volna, ha az nagyon vastag.

Végül fölfedeztem egy nagyon öreg kemény kalapot. Valóságos kalapmatuzsálem volt. Valamikor húsz évvel ezelőtt lovagló kalapnak épült, nagyon kemény nemezből, széles karimával, belől bőrkarika, magos szövetbéléssel, mely jobban megfogja a fejet. Hátul karikája vola egykor, honnan zsinórral a kabát füléhez lehetett kötni. De a karika kiesett belőle és tekintélyes lyuk maradt utána.

Esőben használtam legtöbbször, falkavadászaton, buktam is vele egy párszor, akácsövényeken is törtem át vele, midőn a jó öreg megtette a kötelességét és bár betört, megsérült nem egyszer, de megóvta a fejemet. Az aggságtól vörös lett már a színe, a selyemszegés pedig elég rongyos. Valóban jobbféle koldus el nem fogadta volna.

Hát ezt a viharvert öreg kalapot vettem elő. Ezt ugyan meg nem gyanúsítja senki, hogy ő vagyonos kalap. Ennek a belső peremébe ágyaztam be a pénzt, megbizva az ő sokéves hűségében.

Salzburgban széjjelválasztottak minket, Adorjánnét „Lolotte kutyával", ki szintén nőnek számított, az asszonyok oldalára terelték, Adorjánt és engem a libasorba állított férfi utazókhoz.

Egyenként bocsátottak előre.

hogy legyen. Mégis szép és rokonszenves volt. A „Mannestreue" utolsó sugára volt ez, melyről a „Niebelungenlied" dalol.

Tudva, hogy a közös külügyminisztérium fölszámolásával egy ismerősöm van megbizva, kivel németországi szolgálatom idején többször találkoztam és kivel jópajtási viszonyban voltam, betértem a ballplatzi híres palotába. Barátom ekkor, úgy hiszem követségi tanácsos volt, vagy tán címzetes követ az összeomlás pillanatában. Őt bizta meg az osztrák kormány, vagy talán a magyar kormány is, hogy az egykori „K. u. K." szolgálat még függő személyi és anyagi ügyeit lebonyolítsa.

Az öreg portás a monumentális kapú alatt igen örvendett nekem. Nem mintha ösmert volna, de úgylátszik ritkán jött oda valaki látogatóba és a szegény portás már nagyon reáéhezett arra, hogy valakit bejelentsen. Rögtön fölvezetett azon a hatalmas lépcsőn, melyen egykor a bécsi kongresszus idején alázkodó apróbb királyok, fejedelmek mentek föl Metternich-hez országokat, tartományokat kérni tőle. Odafönn valami hivatalszolga fogadott halk udvariassággal és pár pillanat múlva már benn voltam abban a teremszerű írószobában, honnan két századon át a Habsburg-birodalmat kormányozták.

A falakon nagyméretű arcképek aranytündöklésű rámákban, melyek a stucco-mennyezet erőteljes párkányáig értek.

Kevés bútor; az is csak a falak mentén. A terem túlsó végén óriási íróasztal, sötét fényes fából, melyen itt-ott Empire-bronzok ragyogtak.

E mögül kelt föl az én barátom, ki nyilván nagyon megörült jöttömnek. Ő visszaült az íróasztal mögé, én egy karosszékbe az asztal végén. Nehány visszaemlékezés után, persze az összeomlás körülményeire terelődött a szó. Valahogy a miniszterhelyettes hangjában nem csengett az a bánat, amely a régi diplomácia egy már elég magasrangú tagjánál természetes lett volna. Valami burkolt örömfélét éreztem a szavai mögött, melyet a banális sajnálkozások csak nehezen takartak be. A beszélgetés vontatva haladt. Aztán hirtelen másra fordult.

— „Ki gondolta volna még rövid idő előtt, hogy ennél az asztalnál, a nagy Meternich asztalánál, én fogok ülni! Micsoda érzés ez! Ez itt az ő tentatartója, amelyet én használok! Az ő széke, amelyen ülök. Óriási és nagyszerű tudat ez!"

Nyilván nagyon boldog volt. Csak a bútorokat látta abban a teremben, a gyönyörű képeket, szőnyegeket, a remekszép palotát, melyben ő most a legfőbb úr. Elfeledte, hogy ő valóban nem egyéb itt, mint az a csődtömeggondnok, mely valamely egykor nagyhírű céget fölszámoltat. Hogy a hatalom elszállt és csak a burok maradt meg, mint valamely ragyogó csigakagyló, melyből kipusztult az élet, azt nem is látta. Önérzetes volt és barátságosan leereszkedő.

Midőn eltávoztam, a külső ajtóig kísért. A hivatalszolga mélyen hajlongott. Búcsúzáskor melegen megszorította a kezemet.

Ha újra Bécsbe jövök, látogassam meg. „Mindenben rendelkezésemre áll" — mondotta nagyon biztató hangon, mintha valami ragyogó nagykövetséget helyezett volna kilátásba.

Aztán büszkén viszament a dolgozószobájába, melynek falairól Kaunitz és Metternich képei néztek le reá. A szolga hódolatteljesen tette be mögötte azt a nagy szárnyasajtót.

felesége volt és talán ezért is közelebb állott fölfogásában „Európához" — mert tudnivaló, hogy a teljesen angol angol Angliát Európától különállónak tartja, (úgy mondja az ilyen: „England and Europe"), és az ilyen élhet bárhol, bármeddig, soha meg nem érti a nem-angol embert.

Howard mellett szólt még az is, hogy úgyszólván a legelőkelőbb és legrégibb angol házhoz tartozott, melynek feje, a Norfolk-i herceg, majdnem fejedelemszámba megy ott. Az ilyen családból származó ember pedig kevésbbé elfogult, a tömegszuggeszció, tehát a tömeggyűlölség nemigen hat reá, könnyen szembeszáll a pillanat divatos jelszavaival, és valahogy ma is érezhető rajta a középkori lovagvilág gondolkodásánk valami pici maradványa, mely egykor inkább társadalmi elhatározásokat ismert, mint földrajzi és nemzeti határokat. Az ő hatalmas összeköttetései révén pedig bizonyára szabadságot vehet arra, hogy akár meg is szegjen valamely általános tiltó parancsot, és ha azt jónak látja, szóba áll velem.

Bécsbe érve, megkíséreltem svéd vizumot szerezni. Sajnos, nem sikerült, mert az újév miatt a követség és a konzulátus zárva. Így azt határoztam, hogy majd Berlinben szerzem meg, minthogy nem akartam vesztegelni Bécsben.

Charmant közjegyző, ki akkor Károlyi bécsi követe volt és Adorján vállalták, hogy azonnal láttamoztatják az útleveleinket a németekkel, így hát szabad lévén, kissé körülnéztem a forradalom utáni „Császárváros"-ban.

Az első, ami meglepte azt, aki rég nem járt ott, az a piszok volt, mely az útakat, járdákat borította. Bécs, amely talán az összes nagyvárosok között a legtisztább vala mindig, roppant lezüllött benyomást tett. Mintha hónapok óta nem sepertek, nem locsoltak volna. A boltok is jórészt zárva, kocsi is alig járt, ember is kevés és az a sok csinos bécsi nő, kiktől hemzsegett máskor a bécsi ucca, mintha mind eltünt volna nyomtalanul.

A Burg elé értem. Itt meglepetés várt. Az a nagy kúpolás kapú, mely a Kohlmarktról a Mária Terézia szoborhoz vezet, zárva volt. Csupán egy kis ajtócska volt nyitva, ebben pedig egy állig fölfegyverzett közkatona állt. Megkerülvén a császári palotát, odatúl a két nagy múzeum előtt is ugyanilyen őrség.

Kézigránátok függtek az övükön, puska a vállon, panganét. Mintha valami ellenséget vártak volna minden pillanatban. Dacos nézésű, elszánt arcú legények. A harctéren láttam ilyen tekintetű embert, a lövészárokban, előretolt állásban, ahol minden percben rajtaütéstől lehetett tartani.

Kérdezősködvén, azt a magyarázatot nyertem, hogy nehányszáz tiszt önkéntesen összeállt, és közembermundérban, közemberfegyverrel, megszállták a palotát és a múzeumokat. Egymást váltották föl, éjjel-nappal ott voltak, nem bocsátottak senkit be, őrizve mindazt, amit ők császári magántulajdonnak tekintettek; hűséget tartva mindennek dacára. A Burg, ott a város óceánja közepén olyan volt, mint valami páncélos kis naszád, mely reménytelenül is kitart és küzd a szörnyű viharral. Küzd mégis és csak azért is kitart ama kötelesség mellett, mely alól pedig fölmentette az, akinek szólt.

Ez embereket látva, a hűséges kutyáról szóló mese jutott eszembe, mely az ura sirját őrzi mindhalálig. De itt a sir üres volt. A császárjuk már rég nem volt ott, előbb Eckartsauba, majd Schweizba menekült. Másként talán nem is tehetett, és azoknak az önkéntes őröknek a kitartása hiábavaló kellett

EMLÉKEIMBŐL

MÁSODIK RÉSZ

FORRADALMI IDŐK (5)

A hosszú út alatt — úgy emlékszem valamikor dél felé értünk Bécsbe, — ismét számbavettem azoknak a háborúelőtti ismerőseimnek a neveit, kik valamennyire segítségemre lehettek abban az elég kalandos vállalkozásban, amelyre elindultam.

Valóban alkalmas hely volt ez a podgyásszal túlzsúfolt kis fülke az elmélkedésre. A foldozott ablaküvegen, annak lécekkel összetákolt résein alig derengett be ama hónélküli télnek gyér világa.

Adorján és neje fáradtan szundikáltak. Még „Lolotte kutya" is csöndben és mozdulatlan volt. Bizonyára tudta, hogy minden mozgásra elillanna az a jó melegség, amellyel ő maga töltötte be a reáborított takarót.

Ismét, tán századszor, felülbíráltam azt a gondolatsort, azokat az indokokat, melyekkel álláspontunkat alátámaszthatnám.

Igen nagy kritikára van szükség, olyan tárgyalásnál, melyet idegen emberrel folytatunk. Nemcsak az egyén maga különbözően fogékony, de más-más az, ami visszhangra talál franciánál, németnél vagy angolnál. Más az, amit fontosnak tart, más amit érdekesnek. Az ügy amit előadunk, sőt annak érvei is ugyanazok, bár különböző ismeretkörük szerint kell azokat is előadni és ezenkívül a hang, a szín, a hangsúly az is változik, és változnia kell aszerint, hogy melyikkel tárgyalunk. Ilyenkor érezzük leginkább, legvilágosabban az emberi mentalitás különbözőségét, amelynek ismerete nélkül, megértése nélkül nem lehet negociálni. Nem a magunk szemével kell látni, hanem a másiknak úgyszólván a bőrébe kell belebújni, „entrer dans la peau du bonhomme", ahogy franciául olyan jellemzően mondják, annak a szemszögéből kell megítélni a mondandókat. Természetesen az igazság keretei között kell maradni, már azért is, mert minden legkisebb valótlanság előbb-utóbb megbosszulja magát, de alkalmazkodni az ellenfél gondolat- és érzelemvilágához, végtelenül fontos. A német diplomáciának a háborúelőtti és alatti időben a legnagyobb hibája volt az, hogy soha sem értett meg mást, csak önmagát.

És ismét eltöprengtem azon: vajjon az az ember, akit legelsőben megpróbálok fölkeresni, fog-e szóba állni velem, velem, ki csupán régi barátságunkra hivatkozhattam és minden hivatalos meghatalmazás híjjával lépek eléje.

Akihez utaztam, Esme Howard volt, ki ma Anglia nagykövete Washingtonban. Akkor követ volt a svéd udvarnál. Mellette szólt elsősorban az, hogy elérhető. Svédország a háború alatt nemcsak, hogy semleges maradt, de a semlegesek között is a legtöbb jóindulatot tanusította a középhatalmak iránt, valószínüleg az oroszoktól és a bolsevizmustól való féltében. Ide tehát könnyen bejuthatok és tán némi támogatást is találok a svédek részéről.

Angol főkonzul volt Budapesten néhány évvel a háború előtt. Hozzá majdnem barátsági viszony fűzött, ami idegen országbeli emberrel elég ritka. Talán azért rokonszenveztünk, mert igen sok dologban hasonló ízlésünk volt. Ő is szerette a komoly zenét, sok érzéke volt képzőművészetek iránt; olasz

Erdélyi Helikon
1930. III. évf. 10.

EMLÉKEIMBŐL

MÁSODIK RÉSZ

FORRADALMI IDŐK (3)

Az októberi forradalom története kívül esik e pusztán személyes visszaemlékezések keretén. Nem szándékom és hivatásom sem volna reá azt megírni. Mindazt, ami akkoriban történt, csupán a lapokból, vagy egyes ismerőseim alig ellenőrizhető elmondásaiból tudtam meg. Később sem tettem tanulmány tárgyává az idevonatkozó okírat-anyagot és a Károlyi-pörből csupán az ítélet elég hanyag ismeretével bírok. Annak az időnek általános eseményeiről tehát csak a szemlélő nézőpontjából mondhatok el egyet-mást, azt is csupán azokról, melyek közvetve, vagy közvetlenül saját elhatározásaimra valami befolyással voltak. Mindebből bizony vajmi töredékes kép alakulhat csak ki, melynek egyedüli értéke talán az, hogy adatokat nyújt annak az eljövendő történetírónak, aki majdan távoli szemszögből ez időket meg akarná írni, amit leírok, olyan embertől származván, ki tőle telhetőleg elfogulatlan próbált maradni.

Az elfogulatlanság nem érdem, de természet dolga. Ezt a bizonyára született, vagy öröklött hajlamomat az is öregbítette, hogy egész pályámon legkülönbözőbb dolgokkal foglalkozván, (ami igen-igen nagy hiba!) sok félefajta emberrel kerültem bizalmas viszonyba, kiknek gondolatvilágát megismerni, magamat abba beleképzelni különös örömömre szolgált mindig. Tán az írónak a hajlama ez. Emberi adatgyűjtés. A képesség is: rekonstruálni másnak a gondolatsorait, megállapítani tőlünk idegenek eszmetársulását. Már pedig ha ezt teszi az ember, akkor az elfogulatlanságra való törekvés okvetlenül szükséges, mert csupán így tudjuk világosan meghatározni, hogyan, honnan és milyen rugók hatása alatt alakul ki az, ami végül annál a reánk nézve idegen egyénnél cselekvéssé lesz; akkor válhatnak világossá azok a motivumok, melyek olykor ütközve, olykor egymást tán félretaszítva, végül rejtélyes harc és habozás után akaratban egyesülnek és megszületik a többé visszahozhatatlan, megszületik a Tett. És vajmi ritkán fakad az egyetlen indulatforrásból, mondhatnók, hogy soha. Ezernyi szál, sokszor tudatalatti, rég elfelejtett, vagy legalább is be nem vallott indok és kapcsolat játszik közre, míg mindez egymásra hatva kipattantja az elhatározást, — megfontoltat, vagy megfontolatlant egyaránt, — úgy ahogy sok-sok apró kútacskából, forrásból, szivárgó csörgedezésből indul meg egy-egy csermely innen-onnan, — tiszta kristálykőből és lápos ingoványból, sötét mélységekből felbuzogva, vagy roncsalékok rothadásán szűrődve át, régi sziklasebből csöppenként csurranva ki, — míg egyesül végül mind, — összefutnak addig majdnem láthatatlan vízerek, — és megindul völgynek, megindul a végzet útján a rohanó patak.

Az akkor szereplők közül csupán eggyel álltam közeli viszonyban: Károlyi Mihállyal. Őt ezidőben a történések központjába helyezte a sors. Emberi voltában, úgy hiszem, jobban ismertem, mint bárki. Közeli rokonom. És ami a rokonságnál sokkal-sokkal több, legtávolibb gyermekkorunk óta

Erdélyi Helikon
1930. apr. (4. szám)

— én hét éves voltam és ő hat, midőn először találkoztunk — úgyszólván testvéri barátság fűzött hozzá, mely utóbb az ifjúság viharos éveit is betöltötte. Fönmaradt továbbra is, bár az élet lassanként más-más útakra vitt, — más-más útakra vitt a természetünk is, — míg végül fölfogásban és világnézetben egymástól teljesen elszakadtunk. Mégis fönnállott közöttünk a gyermekkorból eredő intim viszonyunk, dacára annak, hogy már háború alatt és különösen az ő házasságától fogva igen ritkán találkoztunk egymással. — Testvérek vannak így, vajmi különbözővé formálhatja őket a természet, az élet során messzi elkerülhetnek egymástól, a bizalmasság közöttük mégis érintetlen marad.

Károlyi Mihály képességeiről és jelleméről egész életében, legkisebb gyermekkorától már a legváltozatosabb vélemények éltek. Még ma is sokféleképen ítélik meg; némelyek korlátoltnak, tehetségtelennek, vagy haszonleső kalandornak tartják, mások, — ma már mind kevesebben vannak ilyenek — valami prófétaszerűséget látnak benne. Szerintem mindkét fölfogás teljesen hamis. — Megpróbálom hát vázolni, ahogy én látom, nem a politikust, de az embert. És itt is: nem azt, aki lett, hanem azt, hogy honnan indult. Honnan, miből, milyen behatásokból formálódtak azok a belső motivumok, melyek az utolsó két évtized viharai során végzetszerűen sodorták oda, ahova sajnos jutott.

Az ember jellemét hitem szerint a meg nem határozható öröklések és távoli atavizmusok titkos kapcsolatain kívül, főleg a gyermekkor és az első ifjúsági évek hatásai alakítják meg, midőn a lélek, mint valami mintázható anyag, a nagyobb benyomások minden nyomásának enged és később megkeményedve örökké magán viseli azokat. Míg az öröklés szerepe előttünk mindig rejtélyes marad, az élet első negyedének hatásait jórészt meg lehet találni, ha belegondolunk, ha kutatunk utána. Ezért nagyon-nagyon messziről kell kezdjem és félő, hogy igen hosszadalmas leszek.

Károlyi első unokatestvérek gyermeke. Talán ez volt az oka, hogy nyúlszájjal és farkastorokkal jött a világra, és olyan véznán és gyöngén is, hogy azt hitték, meg nem élhet. Születésekor az anyja már tüdőbajos volt, és alig három év múlva meghalt.

A hátrahagyott két árvát nagyanyjuk, a nagynéném, veszi magához. — A legszorgosabb gonddal, folytonos ápolással vette körül a kisfiút; mindentől óvni kellett, hiszen minden olyan könnyen megártott neki! Olyan volt, mint az erőtlen, halaványvirágházi palánta, melyet még a szellőtől is óvni kell. — A szavát alig lehetett érteni, később 14 éves korában életveszélyes körülmények között Billroth bécsi tanár megoperálta a szájpadlását. A műtét sikerült. Az érthetőbb hangvétel feltétele megvolt. De újból meg kellett tanuljon beszélni, sok, sok gyakorlással, egyes szavakat hangosan ismételve százszor is, naponta megfeszített folytonos akarattal. A kiejtése sokat javult. Dacára azonban mindennek, a hangja mégsem vált normálissá, nem lett olyan, mint más, egészséges torkú emberé. Mindig megmaradt állandó és be nem vallott, olykor talán el is felejtett, de mindig jelenlevő testi akadályozásul, megmaradt mint valami eredendő stygma.

A mondottakban már vázolódik nehány, mondjuk primär motivum, mely a jellemformálásban főszerephez jut. Az egyik a testi fogyatékosság, mellyel szemben a „mégis", az „azért is" törekszik megküzdeni. Minden-

napos küzdelem, minden nap némán, hosszú időn át megfeszített akarattal. Szörnyű elképzelni, mit jelenthet az egy kisfiú életében, az a folytonos küzdés a szervezet született hibáival. És ebbe a folytonos harcba, mely olyan képességnek megszerzéséért folyik, melyet minden más gyermek a természettől ingyen ajándékul kapott, belevegyül még valami fájó. A megalázás érzése. Ez a másik, a maga hatásában jellemformáló elem.

Tán ritkán jelentkezett világosan. De ha itt-ott néha föltámadt, annál élesebb lehetett bizonyára. Hiszen már megalázás az is, ha valaki tudatára jut, hogy azért kímélik, mert annyival gyöngébb, mint más; hogy az egészsége miatti tilalmakon kívül, azért szabad minden, mert annyira erőtlen, annyira törékeny, hogy ezért mindent elnéznek neki. Azért, mert valahogy nem teljes értékű, majdnem, hogy nyomorék. A púpos, vagy béna gyermekek lelki világa ez. — De más is előfordul! Ezt a lappangó benső, tán csupán tudatalatti érzést olykor kiváltja, élővé és maró valósággá teszi valami közvetlen indok. Kiváltotta például az, ha más fiúkkal összejött. Vele egyivású rokonokkal. Igen ritkán történt, de mégis néha-nap. — Ezek a fiúk gyermeki könyörtelenséggel bizony alig palástolták azt a megvetést, mely erőteljes kamaszokat a maguk heroikus voltában mindig eltölt vézna és gyönge, sőt hibás beszédű kortársuk iránt. Molnár Ferenc nagyszerűen írta meg ezt a viszonyt a „Pál-uccai fiuk"-ban. Bántó és fájdalmas viszony. Még bántóbb és fájdalmasabb az ilyen zárkózott életű, virágházban neveltre nézve, mint olyan gyermeknél, ki folytonos érintkezésben a nagyvilággal, valamenynyire mégis csak megedződik. — Kiváltotta az is, ha én, — bár magam sem voltam valami vasgyúró — megfeledkeztem arról, mennyivel gyöngébb nálamnál és fiús birkózásban, játékos tornában meg találtam szégyeníteni. Bár emlékszem, hogy kis korom óta mennyire ügyeltem, nehogy ez megessék, mégis ama sok évek alatt egy-kétszer vigyázatlan voltam. Ilyenkor értettem meg világosan, amit itt elmondok.

Idáig hát már három, úgy hiszem, fontos körülményt vázoltam: az elszánt dacot, azt az „azért is"-t szemben a sorsadta mostohaság és abból folyó megalázásokkal szemben, — a virágházi levegőt, melyben, távol a való élettől, egész neveltetése végbemegy, — és harmadiknak azt, hogy éppen törékenysége, árvasága miatt legkisebb kora óta úgyszólván ő a központja az őt környező nagyon szűk világnak.

Ezek a belső lelki hatások, melyek különleges helyzetéből származnak. Most lássuk a külső hatásokat.

Legelsőbben azt a szellemi légkört, amelyben felnőtt; a családi otthon különleges légkörét.

Különleges azért, mert valami fellengzően felfokozott rajongás tölti be a 48-as ideológia iránt, mely németellenséggel és a Habsburg-házzal szembeni ellenséges indulattal párosul.

Ezt a légkört a ház urának, asszonyának — Károlyi Sándornak és nejének — egyértelmű gondolatvilága határozta meg.

Mindketten abból a nemzedékből valók, mely ifjan élte át a szabadságharc és a nemzeti elnyomatás éveit. Abból a nemzedékből, mely a fiatal kor fogékonyságával szívta magába a 40-es évek ideális jelszavait, önfeláldozó lelkességét; viszont vagyoni és társadalmi helyzetüknél fogva, bár sok drámai percet, szomorúságot és aggódást éltek át, közelből mégsem tapasz-

talták azt a rengeteg nyomort és pusztulást, melyet a forradalmi események sokaknak okoztak. Így e reájuk nézve is részben fájdalmas múltat mégis valami romantikus csillogás vette körül, annak küzdései és bánatai mégis az ifjúság küzdései és bánatai voltak, megőrizve valami tündöklő, mindent bearanyozó emlékezésben.

Károlyi Sándor tizenhét évvel honvédhúszártiszt; később aktiv részese, — úgy hírlett — a Komáromy-féle összeesküvésnek. — Az ő atyja, az öreg Károlyi István (kit én már nem ismertem) évekig raboskodott Olmützben és Kufsteinban, amiért 1848-ban a maga költségén felállította volt azt az ezredet, melyben a fia szolgált.

A feleségének — az én nagynénémnek és Mihály anyai nagyanyjának — két bátyja honvéd volt. — Ezeknek elbújtatásához, kiszöktetéséhez sok izgalmas esemény fűződik. — Serdülő leánykorában nagyszüleimmel a Széchenyi-téren lakott, a pesti „Újépület"-tel szemben, hova a vihar után, 1850-ben meghúzódott családunk. Olykor hajnalban sortűz ropogása hallatszott abból a várszerű kaszárnyából. Ez kivégzést jelentett, valamelyik nemzeti martir kivégzését. Nem tudták, kinek szól, kinek a halálát jelenti. Csak egyszer tudták bizonyosan. Akkor, midőn Voronievszky herceget végezték ki. Előző estén az elítélt ugyanis valahogy izenetet juttatott el a nagyanyámhoz és leányaihoz, kikkel Kolozsvárt ismerkedett meg, midőn Bem hadával ott járt. Úgy mondják, szerelmes volt Clarissa nénémbe. Ezért izent ki a börtönből. Azt izente: másnap reggel rajta a sor, imádkozzanak érette...

Elképzelhetjük, milyen nyomokat hagynak az ilyen fiatalkori emlékek.

Sándor bátyám házánál gyakori látogató volt a másik nagyanya, Károlyi Györgyné. Az előbbieknél jóval idősebb. Érezni lehetett, hogy őreá nézve a foradalmi évek és az arra következő korszak, már nem romantikus idill, de könyörtelen, soha el nem feledhető valóság volt. Ferenc Józsefet gyülölte, és mindent, ami osztrák, mindent, ami német. Szenvedélyes természetű asszony lehetett mindég. Azt állították róla, hogy sógorát, Battyányi Lajost nagyon szerette. Az ő lakásán fogták el és Haynau ugyanoda költözött be, ott írta alá a vérbíróság ítéletét. — Battyányi kivégzése után külföldre költözik és nem jön vissza a kiegyezéskor sem, csupán sokkal később, a férje halála után. Külföldön nagy házat vitt. A szalonja telve volt emigránsokkal. Aki ezek közül időközben amnesztiát kért és hazajött, azt árulónak hívta. — A fiai, bizonyára az ő befolyásából, koruk szerint különböző időkben, részt vettek a Habsburg-ellenes összeesküvésekben, külföldi magyar légióban. — Kemény nézésű, szótalan, kegyetlen szavú asszonynak ismertem. Mint gyerekek nagyon féltünk tőle.

Már a mondottak is jórészt megmagyarázzák azt a 48-as légkört, mely a Károlyi-házat betöltötte, és amely természetesen átterjedt a gyerekekre, cselédekre, mindenkire. Bizonyos fokig meglepő, hogy a XIX. századbeli Károlyiak legtöbbje mennyire „kurucos" volt; sokkal hevesebben, mint más főrangú családbeliek. Ez majd mindenik tagjára áll, bár legtöbbnél a kiegyezés után ez már csak olyan nagyúri „frondeur"-ködésben, a mindenkori kormányokkal szemben csak olyan „borsot törni az orra alá"-féle sportszerű mulatság lett.

Ezt a kuruckodó hajlamosságot sem az, hogy az ország keleti felében, tehát Bécstől távolabb feküdtek a birtokaik, sem az a körülmény, hogy

házasságaik révén tán kevesebb idegen rokonságuk volt, mint a nyugaton élő családoknak, egyedül nem indokolhatja. Hiszen számos főrangú család, főleg az erdélyiek, — kiknek még kevesebb az idegen kapcsolatuk — korántsem voltak olyan fellengzően sovének. Úgy hiszem, a Károlyiaknál sok egyéb mellett még egy körülmény játszik közre, ez pedig közös ősüknek, Károlyi Sándor kurucgenerálisnak vezérszerepe a szatmári békekötésben.

A XIX. század első negyede óta, a nemzeti ébredés kora óta, a magyar történetírásnak bizonyos mértékig politikai színezete van; kevés kivétellel így marad a legújabb időkig. Érthető, hogy a történetírók sem mentesültek annak a körülménynek a hatása alól, mely a szabadságharc és az abszolutizmus elleni küzdelem alatt természetszerűleg kialakult. A kiegyezés után azonban tovább folyt ez az irányzat a magyar történelmi irodalomban. És végül kicsúcsosodik Thaly Kálmánban, ki magát „Rákóczi fejedelem krónikásának" hírdeti. — Már most ennek a többé-kevésbé egyoldalú történetírásnak a folyománya volt, hogy minden történelmi szereplőről, ki modern nyelven szólva „ellenzéki" volt, csak előnyös dolgokat írtak meg, minden „Habsburg párti"-ról pedig vagy alig írtak valamit, vagy lehetőleg hátrányos beállításban. A történelmi tárgyilagosság a legtöbbnél hiányzik, sőt jórészt azok a világeseményekkel való szemléltető kapcsolatok is, melyek nélkül a magyar szabadságharcok sorsa alig érthető meg. Úgy írták meg, mintha az ország egyedülálló sziget lett volna a semmiség óceánjának közepén, vagy mintha ezen a földtekén nem volna egyéb, mint a magyar nép. (Ezt az eszmeirányt csúfolták „magyar glóbus"-nak.) Ez az elfogult történelmi beállítás a középiskolák révén belejut a XIX. század második felében fölnövekedett nemzedékbe és ott már nem ismeretté, de érzéssé és szenvedéllyé lesz. — Ugyanaz a nemzedék, mely Görgei Arthurt árulónak bélyegzi meg, természetes, hogy Károlyi Sándor generálist még sokkal inkább annak hírdette. Ahogy akkoriban senki sem kérdezte, mi történik másként, ha Görgei nem kapitulál Világosnál, úgy senki sem törődött azzal, hogy a szatmári béke igen előnyös békét szerzett az országra nézve, olyan körülmények között, midőn az már mindenki által el volt hagyatva. Előnyöst még Rákóczira nézve is, ha azt elfogadta volna. — „Görgei és Károlyi generális egyformán árulók!" — így vélte azonban mindenki és még súlyosabban elítélték Károlyit, hiszen Görgey csupán a kivégzést kerülte el, Károlyi azonban uradalmakat kapott. Így tanultam én is ezt az iskolában.

Föl lehet tételezni tehát, hogy a kuruc-generális Károlyi utódaira nézve sok minden más mellett ez a motivum is közre kellett, hogy játszon. Tán ebben a hírdetett sovinizmusban valami önigazolást, ősüknek valami bűnbocsánatát keresték.

Nem tudom. Ez csak olyan sejtés. Mihályról azonban biztosan állíthatom, hogy neki a szatmári béke végtelenül fájdalmas pont volt, midőn reájött arra, amit akkor tanárok, nevelők, mindenki vallott. Csak ritkán esett szó közöttünk erről, mint valami be nem váltható, örökletes szégyenről.

Mindezek idáig csupán motivumok, hangulatok, melyek mint ahogy a hajszálosság útján valamely folyadék lassan felszívódik valamely szövetbe, csak ilyen észrevétlen folytonosságban hatottak. — Közvetlen és szellemi életére maradandó benyomással Károlyi Sándor nagybátyám volt reá, a magyar szövetkezeti mozgalom megteremtője.

Nagyszabású ember volt. Teljesen önzetlen és önmagára ambiciónélküli. Csak használni akart. Szolgálni nagy hazafias célokat. Fiatalos munkabírás és öreg korában is valami harcias kedv jellemezte; csodásan gazdag olvasottság és világokra terjedő látókör is.

Felejthetetlen reám nézve, ahogy sok-sok estén a kandallónál állva beszélt nekünk, serdülő ifjaknak, midőn a középiskola utolsó éveit és az első egyetemi éveket éltük. Gyönyörű előadó volt. Kissé paradoxos, hirtelen fordulatoktól ragyogó előadások, nagy gazdasági és világkérdésekről. Sok fantasztikum, talán utópia is, de mindig elbűvölően, gazdag tudással és szellemmel elmondva. Most is látom, miként állt ott a kissé sötét írószobájában a tűzhely előtt, zsebrevágott kezekkel. Rövid, sörtére vágott sűrű ősz haja körül tündöklő kört írt a mögötte égő két falikar fénye. Széjjelvetett lábain lassú ütemben himbálta magát, mintha valami belső ritmust követne ezzel a halk mozgással. Kemény vágású, szikár arca volt; erélyes állán csúcsban végződő szakáll. Vékony ajkak, melyek kissé kegyetlen, mosolyszerű vonalban záródtak. Egész lényén is valami könyörtelenség ült magával és másokkal szemben, és valami zárkózott titokzatosság, az öreg összeesküvő titokzatossága. Magáról sohasem beszélt. Sokszor elképzeltem, mikor így szótalan hallgattuk, milyen keveset tudunk róla! Milyen keveset szenvedélyes múltjáról, titkolt és a jelen korba is benyúló régi kapcsolatairól. Csak néha véletlenül bukkant az ember nála valami soha nem közölt adatra, mely bevilágított ismeretlen mélységekbe. — Egyszer véletlenből tudtam meg, hogy ő, a hithű katolikus főúr valamikor szabadkőműves volt. Bizonyára azért, mert a nemzeti fölszabadulás összeesküvései a páholyokon át szerveződtek egykor. Némely kortársai azt suttogták róla, hogy a Klapka—Komáromy-mozgalom után, annak egyik vezéremberét, kit a titkos komité árulónak bélyegzett, ő lőtte volna agyon. Más verzió szerint csak mint segéd volt jelen ennél a párbajnál, melynek körülményei máig földerítetlenek.

Máskor más váratlant hallottam róla. Így például azt, hogy midőn Károlyi Alajos londoni nagykövet halála után Ferenc József bizalmasan tudatta vele, hogy annak visszaháramló aranygyapjas rendjét neki szánta, — (ez a rend ugyanis családonként csupán egy-egy tagnak adatott,) — Sándor bátyám azt felelte, hogy mielőtt az uralkodó e legfőbb kitüntetést neki adományozná, jelentsék meg neki, hogy Kossuth Lajost ő tartja pénzzel. Titokban mindenkivel szemben, Kossuthtal szemben is. A Kossuth-íratok könyvkereskedői elszámolása útján juttatja oda a pénzt, talán tízszer annyi könyv után, mint amennyi valóban eladatott, mivel tudja, hogy Kossuth másként nem fogadná el. Ezt közölnie kell előbb, mert nem tartaná „fair"-nek, ha e körülmény közlése nélkül fogadná el a dinasztia legmagasabb kitüntetését, ő, ki ezáltal az uralkodó ház legádázabb ellenségének gondtalan öregséget biztosít. — Az adományozás ezúttal tényleg elmaradt. De jellemző Ferenc József úri gondolkozására, hogy Kossuth halála után azonnal megküldte neki az aranygyapjat.

Ilyenekre gondoltam néha, midőn ott ültem vele szemben a sötét szobában, szótlan hallgatva az öregúr ragyogó előadását. Franciás gondolatkörben élt, a germán gazdasági irodalomtól idegenül, bár mindent olvasott és mindent ismert. Tündöklő szellemességgel beszélt; gyakran humor és tréfa is fűszerezte a legszárazabb témákat. Töredezett, nem mindig befejezett

mondatok; de mégis egységes rendszer és főleg egységes hit fogta mindezt egybe. Olyan volt ez, mint valami tüzijáték. Százféle tárgy találkozott össze, foglalódott össze abban, amit ilyenkor előadott. A külvilág őt konzervativnek és klerikálisnak tartotta. Bizonyos mértékig az is volt, de másképen mint más emberek és inkább a mára való közvetlen tevékenységében. Ha azok, akik az „Omge", a „Hangya" és a Hitelszövetkezetek mindennapi ügyeiben útasításait és parancsait átvették, hallották volna, amit itt a kandalló előtt olyan ékesszólóan elmondott, bizony elcsodálkoztak volna. A világ továbbfolyásáról, a társadalmak átalakulásáról beszélve, a nagybirtoknak, sőt a tulajdonjognak is megszüneséről, átidomulásáról jövendölt; a szociális tanok valamely formában, de okvetlen bekövetkezendő érvényéről, melynél ő, a szövetkezeti megoldást állította oda, mint az emberiségre nézve megváltó eszmét, mint majdan megvalósítandót, de korántsem mint az egyetlen lehetőséget, mely az időknek mélyéből megszülethetik.

Az öregúrnak ezek az esti előadásai rendkívüli szuggesztióval hatottak, talán éppen rapszodikus és néha szertelen voltuk miatt. Tündöklő szava egész gondolatsorokat váltott ki a hallgatóban, bármely világesemény taglalásából indult is el. Talán az, hogy ő, az oligarcha, Magyarország egyik legnagyobb vagyonának ura, radikális eszméknek bekövetkezendő érvényét, valamikor a távol jövőben megvalósulási kényszerét hírdette, és mint egyetlen menekvést ettől, a szövetkezeti elvet állította oda, — ebben a helyzeti és személyi paradoxonban valami fölötte megkapó volt. — Azt hiszem, kissé tetszelgett is ebben. És némi öngúnnyal mondott néha igen könyörtelen ítéletet a mai társadalomról, melynek pedig egyik oszlopa éppen ő maga volt.

Ezek a bizonyára fantasztikus, de elragadóan érdekes eszmetornák, amelyekben mindig valami nagy világméretekre szabott elképzelések formálódtak ki, nagyon mély benyomással voltak mindkettőnkre, kik süppedő bőrkarosszékekben fiatal fogékonysággal órákon át hallgattuk.

Én akkoriban ezek közvetlen hatása alatt írtam egy kis füzetet a Hitelszövetkezetek szerepéről Erdélyben. Nálam azonnal valami szülőföldemre vonatkozó alkalmazást váltott ki. Később saját hibámból elszakadtam attól a körtől, melyben Károlyi Sándor dolgozott.

Mihályra, ki további éveiben különleges viszonyainál fogva hamarosan vezéri szerephez jutott, sokkal tartósabb visszhangjai voltak. Ezekkel gyakran találkoztam később. Szereplésében, mint Omge elnök, később, mint a radikális függetlenségi párt irányítója, itt-ott visszacsengtek Sándor bátyámnak utópisztikus és világméretekre szabott előadásai. Persze más formában, és sajnos egészen más eredményekkel, mint ahogy ő azokat valaha is elképzelte. Bizonyos azonban, hogy Károlyi Mihályban két egymással ellenkező fogalomkör ütközött egyenlő szenvedélyességgel. Az egyik az intranzigensen magyar, német-gyülölő, úgyszólván: „magyar-glóbusz" fölfogás, melynek eredetét előzőleg vázoltam, a másik pedig ez a világpolgárias eszmekör. Ez utóbbinak első csiráit, bizonyos, hogy ezek a régi emlékek vetették fel. — Az elszórt mag más-más termést hoz aszerint, hogy milyen talajba jut.

Még meg kell álljak egy percre az egyetemi éveknél, azoknál, melyek nagykorúságát megelőzték. Midőn mindketten beléptünk a nagyvilágba, a felnőttek világába.

Mihály elköltözött a nagyanyja házából az Egyetem-uccai palotába. Óriási

havidíjat kapott. Kétezer forintot havonta. Mégis ebből kevés maradt neki, mert tizenkét hátaslovának tartását ebből előre levonták. Gondolom, az atyja végrendelkezett így, ki lovas embert akart a fiából neveltetni. Alig 500 forint maradt, ami az ő társadalmi helyzetében és azokhoz az igényekhez, melyeket iránta mindenki táplált, édeskevés volt. Nem volt-e ő a debrői uradalom és a nagy palota ura? Ekkor léptünk be a nemzeti kaszinóba is.

Akkoriban a kaszinó nem az a csöndes, kissé álmos klub volt, mivé a háború után lett. Óriási élet lüktetett benne. Állandó éjjeli élet, legdrágább és legfényüzőbb konyha, mindennapos cigányozás és bálok a földszinten, a felső emeleten pedig szédületes kártyajáték.

Ebben a környezetben hamar végeszakadt annak a havi pár száz forintnak. Megállni ebben a környezetben lehetetlen volt, csak elmaradni lehetett volna onnan. Ezt azonban csupán valami catói jellem hajthatta volna végre. Sem én, sem ő, nem voltunk ilyen jellemek. Hamarost belesodródtunk a játékba. Akár jól ment, akár rosszul, pénze az embernek volt; vagy nyerésből, vagy — az uzsorástól.

Reám nézve ennek rövidesen vége szakadt; előbb Fiuméba, majd külföldre kerültem el. És csak még egy nehányszor voltam „visszaeső". Mihály azonban, ki nagykorúságával óriási vagyonának birtokába jutott, tovább élt úgy, mint akkor.

Ez utolsó években, melyeket majdnem folytonos közelségben töltöttünk el együtt, alakult ki a jelleme, jelentkeztek addig bizonyára visszaszorított, kielégítést kereső tulajdonságok.

Egyik a vakmerősége. Ellenhatása lehetett annak, hogy egész gyermekkorán át minden veszélytől óvták. Ebben szintén az „azért is" érvényesült. Két ilyen esetet ideiktatok.

Az első ilyen nyaktörő vállalkozás az volt, hogy egy föltalálóval Bécsben léghajóra szállt, mégpedig olyanra, amelyen a pilóta új találmányát akarta (először!) kipróbálni. A találmány lényege az volt, hogy maga a ballon burka alakul át ejtőernyővé. Hogy átalakul-e valóban, azt ez a kisérlet volt igazolandó. Kétezer méter magasságban fölszakították a burkot és úgy jöttek lefelé, mint a fejsze. Valamennyire mégis bevált a dolog, mert a föld fölött mégis meglassult a zuhanás és nem haltak meg, csupán néhány óráig eszméletlenül feküdtek ott, mig valami parasztok megtalálták őket.

A másiknál magam is vele voltam. Abbáziában lévén családainkkal, meghallottuk, hogy Fiumében valami mulatság lesz az éjjel. Már nem emlékszem, hogy maskara-bálról, vagy valami tingli-tangliról volt-e szó? Nem szóltunk senkinek, hanem este, mikor mindenki lefeküdt, lementünk azokhoz a vitorlás kis ladikokhoz, melyek a kikötőben állnak és a part mentén megsétáltatják a fürdővendégeket. Fölkeltettük a hajósokat. Senki sem vállalkozott minket Fiuméba vinni, mert nagy szél volt a Quarnerón és a vészjelző vörös labda föl volt húzva a mólón. Mihály azonban nem engedett és végül az egyik ladikost horribilis összeggel reábírta, hogy minket átvigyen. Elindultunk. Néhányszáz méternyire a parttól már olyan erős lett a szél, hogy az a rongyos ladik nem birta a vitorlát és okvetlenül felborulunk, ha le nem vesszük. Így hát eveztünk. Eveztünk mind a hárman egész éjjel. Valamikor hajnal után értünk Fiumébe, mikor persze minden murinak rég vége volt. — Soh'sem voltam ilyen közel a vízbefuláshoz!

Ugyanez a vakmerőség, szertelenség jellemezte mindenben. Autót vezetett vészes tempóban, bár csak az egyik szemére látott, azon is csak szemüveggel. Két ízben félholtan súlyos agyrázkódással szedték fel. Falka után vadászott, díjugró lovakat vett és pólózni is kezdett, mely jó lovasnak is elég veszedelmes játék, ő pedig nagyon erőszakos, de igen rossz lovas volt. Hogy mindez végzetessé nem vált, onnan van, hogy a nagyon vézna gyermekből igen ízmos férfivé fejlődött.

Mindezekben valami játékos izgalom, a veszélynek a végsőkig való keresése és fokozása nyilvánul meg. Megmutatni, hogy nem gyöngébb, nem ügyetlenebb mint más, sőt különb, bátrabb, vakmerőbb, megmutatni azoknak, akik őt gyermekkorában lebecsülték, hogy túltesz rajtuk, túltesz mindenkin. Hogy mindenki bámuljon, csodálkozon rajta. Hogy más legyen, váratlan és félelmes legyen.

Mindezekben már az is jelentekezik, hogy akaratát minden akadály ellen, jobb belátás ellen is végre kell hajtsa. „Azért is!" Mert neveltetéséből származott, hogy neki minden szabad. A világ központja ő; az volt a gyermekszobában, fiatal éveiben is az maradt, hiszen nagy vagyonával, temérdek hízelgővel körötte mi lett volna más?

Ilyen előélet, ilyen neveltetés, ilyen virágházi, a reális életre idegen körből ennyi fellengős, részben sovén és részben világpolgári ideológiával, ilyen erőszakos, és maga útján mindennel szembeszálló akarattal lépett a magyar politika porondjára.

Elsőben kellemesen lepett meg mindenkit nagy energiája, meg nem alkuvó föllépése. Lassanként azonban mind vadabbul ment, mind váratlanabb, mind vészterhesebb útakon, mind tovább... tovább, korántsem vezetve, hanem elsodortatva hangzatos szólamok által, a saját szereplésének váratlan, meglepő és bódító volta által is...

— — — — — — — — — — — — — —

A forradalom első óráinak reménykedő hangulatát a kormány biztató hírekkel, nagyhangú nyilatkozatokkal táplálgatta. A sok közül legmeglepőbb, de ideig-óráig leghatásosabb volt az az üzenet, melyet mindjárt november 2-án Károlyi nem kevesebb, mint „a világ összes népeihez" intézett és amelyben kihírdette, hogy Magyarország immár semleges állam és mától fogva békében él mindenkivel a világon.

„Magyarország mai naptól semleges állam!" — Ez a fejcím harsogott nagy fekete betükben a lapok homlokán. Elragadtatással olvasták a jámbor olvasok. „Semlegesek vagyunk! Jaj, be jó!" — gondolták, — „és milyen csodásan egyszerű! Kimondtuk, hát már azok is vagyunk! Milyen remek államférfi ez a Károlyi, hogy eltalálta, amire mindenki vágyik!" — és a boldog semlegesek példája, kik nemcsak elkerülték a vérveszteséget, de meg is gazdagodtak a háború alatt, amiért mindenki annyira irigyelte őket, most elevenen libbent eléjük. — Eh! Hadd verekedjen tovább a német, a francia, akárki, akárhol, — csak harcoljanak egymással akármeddig, — sebaj! Minket ez nem érdekel többé, sőt még jó is talán, jó ez nekünk, hátha így még mi is tudunk valami haszonhoz jutni, ahogy neutrális államhoz illik! Hát örültek szegények! Talán csak egy-egy óhitű írástudó mosolygott valahol az Orczy-udvar tájékán, Pest város egykori gettójának valamely sötét kis szobájában, mely, úgy képzelem, telisteli van rakva talmuddal, tórával, sok szent könyvekkel. — Íme — gondolhatta a szent ember, ez a hirtelen átkeresztelés

háborút vesztett államból semleges állammá, vajjon nem abból a régi zsidó szertartásból származik-e, melyet némelyek ma is még gyakorolnak ősi hagyományból? — Az a régesrégi szokás, mely időtlen idők óta divik ortodox zsidóknál, midőn az egyik családtag súlyosan megbetegszik és félő, hogy meg talál halni. Odahívják hozzá a rabbit; a rabbi pedig illő szavakkal eltörli az illető beteg addigi nevét, (tegyük fel, hogy Mojsenak hívták,) mondván: „Nem vagy többé Mojse, mától fogva a neved Efraim!" — Ez pedig azért jó, mert midőn a halál angyala belép és reá kiált a haldoklóra: „Mojse! gyere velem!" azt felelhetik neki: „Micsoda Mojse? Mojsenek itt senkit sem hívnak. Mojse itt egyáltalán nincsen!" — „Dehát ez a beteg itt az ágyban!" — kérdi a halál angyala — „ez nem az a Mojse? — „Ó, dehogy!" — felelhetik akkor a rokonok teljes igazsággal — „Ez itt Efraim, kihez semmi közöd sincsen." — A halál angyala pedig mit tehet ilyenkor? — Nem tehet mást, mint, ha udvarias, azt mondani: „Pardon!" és el kell mennie innen és máshol kutatni ama Mojse után. — Ezt az ősi szokást ismerhette föl a jó írástudó a Károlyi-kormány meglepő világüzenetében, ugyanazt a gondolatot történelmi méretekre alkalmazva és bizonyára megértően és tán kissé megvetően is mosolygott hozzá, látva, hogy ismét merített valamit ez a sok „góim", mint már annyiszor, az ősi héber hagyományból.

Azon azonban, hogy ezt a nagyhangú semlegességi nyilatkozatot nemcsak a nagy naiv közönség, mely akkoriban külföldi kérdések megítélésében még iskolázatlanabb volt, mint a mai, bizalommal és örömmel fogadta, hanem nagyon sokan azok közül is, kik politikai kérdésekben mégis némi jártassággal bírtak, valamennyire komolyan vették, azon nem szabad csodálkozni. Ma ismerjük mindazt, ami ezután következett. Tudjuk, hogy a Károlyiék külföldi összeköttetései teljesen értéktelenek voltak, hogy tökéletes tájékozatlansággal is voltak a győző hatalmak körében ható erők és viszonyok felől, hogy merész vállalkozásuk semmiféle bíztosítékra, levélváltásra, vagy szerződésre, de még szóbeli ígéretre sem támaszkodott és az egész rendszer valótlan föltételezésen alapult üres fantom után indulva, melyet ők úgyszólván a maguk képére, kedvenc teóriájuk ábrázatára alkottak, arra a majdnem viziószerű fantasztikumra, hogy most valami általános népölelkezés következik, amelyre olyan sietve kell készülni, mint az apokaliptikus utolsó ítélet küszöbön álló órájára.

Ez az egyetlen magyarázata mindannak, amit a Károlyi-kormány elkövetett az első perctől az utolsóig, midőn a bolsevistáknak átadja a hatalmat. Az a meggyőződés, hogy világforadalom következik be, még pedig akkor, rögtön, mindjárt, azonnal és mindenütt. Erre az egy „blatt"-ra tettek föl mindent, erre az egy lehetőségre fogadtak, mint mikor lóversenynél valaki az egész vagyonát fölteszi egyetlen lóra, vagy a „roulette"-nél egyetlen számra. — Minden intézkedésük, minden „néptörvény", melyet tán tízedmagukkal hoztak, ebből fakad és egyedül ennek bekövetkezése esetén van valami értelme. Minden más esetben nemcsak káros, hanem végzetes. De azzal nem törődtek, annyira hipnotizálta őket ez az egy valószínűtlen valószínűség, — nem törődtek semmi mással, és nem vettek számba semmi mást.

Ezt a könnyelműséget és tájékozatlanságot azonban senki, ki a vezetőket és főleg Károlyit jobban nem ismerte, nem tételezhette föl. Mindenki, aki tanuja volt annak a roppant öntudatos irányszabásnak, mellyel minden kér-

désben fölléptek, annak a határozottságnak, mellyel a maguk megváltó voltát hírdették, azt a majdnem prófétai csalhatatlanságot, melynek olympusi magasságából minden szerényebb halandó részéről megnyilatkozó aggodalmat és figyelmeztetést lemosolyogtak, — azt kellett hinnie, hogy rendelkezéseiknek hátterében valami titkos megállapodás van, megállapodás a győző hatalmakkal, elsősorban Franciaországgal, — és hogy mindez eleve megbeszélt programnak első fázisa, melynek az országra jótékony második fejezete azonnal bekövetkezik, mihelyt az elsőnek eleget tettek. Senki sem hihette azt, amit ma is csak csodálkozva bár, de tudomásul kell vennünk. És valóban csodálatosak voltak az új irány vezetői. Mindent tudatosan romboltak le, ami az államban még valami erőt jelenthetett volna. A hadügyminiszter „nem akart katonát látni", a pénzügyminiszter pedig azt hírdette, hogy olyan rettentő adót vet ki, „amilyent még nem látott a világtörténelem!" Csupa paradox szólamban tetszelegtek, melyekkel több-kevesebb sziporkázás mellett kávéházi vitákban lehet elképeszteni a hallgatóságot, de melyek az életre való hatásukban borzalmas rombolást jelentettek. Valóban, mintha mindannyian ettek volna a „nemtudás fájának" a gyümölcséből. A külügy külföldre egyetlen követet küldött: Bédi-Schwimmer Rózát Bernbe, — egy nőt Helvéciába, melynek kormánya éppen a női szavazati jog ellen folytatott áldz harcot. Persze, nem fogadták. A pénzügyminiszter szavára minden tőke elbújt, vagy elmenekült. A hadügyminiszter megtapsolt szólása után pedig a hadsereg széjjelszaladt.

Még azok a hadosztályok is, melyek rendben és fegyelemben értek az olasz frontról a magyar határra, ott szétbomlottak. A részletek még szörnyübb oktalanságról tanuskodnak. Így a kormány, midőn fegyverletételt hírdetett, azt úgy vitte keresztül, hogy ügynökei a határállomásoknál várták már a csapatokat és onnan fegyveresen küldték haza a katonákat a szülőfalvaikba. Lefegyverzés helyett tehát általános fegyverhasználat lett. Mindenfelé minden ok nélkül lődöztek, mindenfajta magánbosszúnak tág tere nyilt, minden erőszakosság büntetlenné vált, és nemcsak a régi hatóságok, de az új kormány kiküldöttei is tekintély és erő híjján tehetetlenek voltak a továbbharapódzó anarchiával szemben.

Arra, hogy az anarchia milyen gyorsan terjedt, jellemző, hogy midőn Károlyi Belgrádba akart útazni fegyverszüneti tárgyalásra, a különvonat őrségéről, 20—30 emberről sem a kormány, sem a hadügyminiszter, sem az új városparancsnok nem tudott gondoskodni. A katonatanácshoz kellett fordulniok, mely aztán nagy kegyesen valami őrséget parancsolt a vonatra. Ez november 6-án történt, alig egy héttel a diadalmas forradalom után, midőn pedig Károlyi személyes nimbusza még csorbítatlannak látszott.

Ez a belgrádi út hozta a közönségnek az első keserű csalódást.

Mindenki azt hitte, hogy Károlyit ott nagy megbecsüléssel, mint barátot fogják fogadni. Ezt a hitet maga a kormány táplálta és öregbítette. A közönség számára úgy állították be a dolgot, hogy „jó Károlyi Mihály" Belgrádba megy és onnan visszahozza a magyar határok sértetlenségét. Emlékszem, hogy a Kristóf-tér sarkán egy falragaszt láttam, melyen egy vers volt; ósdi nyelven előre megénekelte valaki a belgrádi útat és annak fényes sikereit. Olyan balladaféle volt „a jó Károlyi Mihályról", ki egymaga száll szembe az ellenséggel. — Nyilván biztosra vették, hogy így lesz. Minden

könnyelműségük dacára ne higyjük azt, hogy egészen alap nélkül. Ugyanis az úgynevezett Diaz-fegyverszünet, melyet az osztrák-magyar hadvezetőség Veronában megkötött, valóban úgy rendelkezik, hogy a magyar sereg csupán a magyar határokig vonul vissza, nem pedig beljebb. A nagyközönség erről nem tudott. A kormány azonban pontosan ismerte. Így hát egyszerűnek látszott megjövendölni, mivel fognak visszatérni; bizonyára úgy gondolták, Franchet D'Esperey nem mondhat mást, mint amit Diaz már aláírt. És idehaza ezt az új rendszer sikereként lehet majd odaállítani! — A számításban azonban hiba volt. Ez pedig abból a körülményből származhatott, hogy Károlyi az önálló független Magyarország pózában nem azonosította magát a hadvezetőség szerződésével, hanem külön tárgyalást jelentett be. Újabb tárgyalás azonban újabb feltételeket eredményezhetett és eredményezett is. Okvetlen súlyosabbakat. Súlyosabbakat, hiszen az alatt a néhány nap alatt, melya Diaz-szerződés és a belgrádi út között eltelt, a hadsereg fölbomlása és szétzüllése bekövetkezett. A „nem akarok katonát látni" gyorsan hatott. Nyilvánvaló, hogy erről a francia parancsnok tájékozva volt, tán alaposabban, mint maga a magyar kormány, és így, ha már újra tárgyalhatott, bizony fölhasználta mentül kegyetlenebbül és mentül szigorúbban.

Az alaphibán kívül apró baklövésekben sem volt hiány. Mindig abból a balhitből indulva ki, hogy most már mindenki forradalmár, ezt külsőségekben is ki akarták fejezni. Szűrke zakkókban, sportruhákban vonultak a francia tábornok elé, ki parádéba vágta magát fogadtatásuk előtt. — Számos újságírót is vittek magukkal, ami magában véve nem lett volna baj, — baj csak az volt, hogy midőn az egyik francia tiszt megkérdezte: kik azok? — valaki azt felelte, hogy azok a tárgyaló megbizottak titkárai; ez a hazugság egy szerb tiszt révén azonnal kisült, még mielőtt a tábornok belépett a terembe.

Az eredmények ismeretesek. Megalázva, megszégyenítve, minden rózsás reményben csalatkozva tértek vissza Belgrádból. Hiába próbálták a másnapi sajtóban kiszínezni Franchet tanácsszavát: „kövesse mindenki Károlyi grófot!" — a hatás a nagyközönségre lesújtó volt és az a reményszivárvány, mely a viharfellegek elé íródott október utóján, eltünt, eloszlott, semmivé vált végleg, nem maradt belőle semmi, még az emléke sem.

BÁNFFY MIKLÓS

EMLÉKEIMBŐL

MÁSODIK RÉSZ

FORRADALMI IDŐK

„C'est parce que je sais toute la part que le hasard a sur nos déterminations politiques, que j'ai toujours été sans préjugés, et fort indulgent sur le parti que l'on avait suivi dans nos convulsions. — ... En révolution on ne peut affirmer que ce qu'on a fait: il ne serait pas sage d'affirmer qu'on n'aurait pas pu faire autre chose."

„Minthogy tudom milyen nagy része van a véletlennek politikai elhatározásainkban, mindig előítélet nélkül és nagyon elnéző voltam ama szerep iránt, melyet valaki forrongásaink közepette vállalt... Forradalmi időkre vonatkozólag csak arra hivatkozhatunk, amit valóban tettünk, de nem volna bölcs azt állítani, hogy más valamit nem tehettünk volna."

NAPOLÉON SZAVAI. [Mémorial de St. Héléne. I. 24—75.]

I.

A hétfői vacsoránál ültünk.

Már több évvel a háború előtt a hét első estéjén ugyanaz a kis társaság gyűlt össze a munkahónapok alatt Heinrich Gusztáv asztalánál az Országos Kaszinó egyik földszinti különtermében. Herczeg Ferenc, Miklós Andor, Molnár Ferenc, Heltai, Ambrus és jó magam, a törzsvendégek; Papp Géza is, mint „kültag" ellátogatott néha.

Kellemes esték voltak ezek. Komoly irodalmi témák megvitatása, aktualitások inkább tréfás megbeszélése és persze jó „pesti" adomák, ezzel telt el nagyon gyorsan az idő ilyenkor. — A háborúval az irodalmi tárgyak és tréfás történetecskék lekerültek a napirendről. Már negyedfél éve a hadieseményeké, majd legutóbb, a nőttön-nővő aggodalom foglalta le mindenki figyelmét, de a vacsorák érdekessége nem csappant meg a háborúval, csak irányt változtatott, mert különböző munkakörből összegyűlve, sok minden alapos értesülés találkozott itt össze, egészült ki más oldalról jövő értesüléssel és így a válságos időknek igazabb és elevenebb képe alakult ki előttünk. — Ezért, bármelyikünk, ha hosszasan távol volt is a fővárosból — a seregnél, vagy valami küldetésben, — visszatértekor azonnal ellátogatott oda, bíztos lévén, hogy azokat, kiket hivatásuk Budapesthez köt, ott bízton megtalálja és hamarosan tájékozódik mindarról, ami eltávozása óta akár közismerten, akár a kulisszák mögött történt.

Mióta a bolgár fegyverszünet hírére a Keleti Kárpátokból visszatértem, alig vártam a hétfői estét.

Az utolsó két hét rettenetes volt.

Bomlás és kínos kapkodás mindenfelé.

Itt izenet Wilsonhoz, ott külön tárgyalás kisérlete az angolokkal. — Császári manifesztum „Nemzeti tanácsok" alakítására szólítja föl Ausztria népeit, bevallva a parlamentárizmus teljes csődjét, szentesítve a forradalmi alakulásokat, lerombolva mindazt, a mi még, bár roskadozva, fönnáll a központi kor-

Erdélyi Helikon
1930 január

mányzat tekintélyéből. — A Kárpátokon innen is fölkapják ezt a szerencsés szót: „Nemzeti tanács"; román és tót nemzeti tanácsok lépnek hirtelen a nyilvánosság elé. — Wekerle perszonál-uniót hirdet. Károlyi Mihály függetlenséget és teljes szakítást Ausztriával. Mindketten egyformán törvény szövegeket szerkesztenek és paragrafusokról vitatkoznak, mialatt odakünn Tisza ellen merényletet követnek el és a Nemzeti Szinház előtt tisztek fegyverrel ütköznek rendőrökkel össze. A szerb front mögött rablóbandák garázdálkodnak. Úgy hírlik, hogy Budapesten 30.000 katonaszökevény lappang és hogy ezekből muszka mintára „katona és munkás" tanácsok vannak alakulóban. — A képviselőházban Károlyi nyiltan bejelenti a forradalmat: „Vegyék tudomásul, hogy én cselekedni fogok!" és mindenki úgy tesz, mintha nem értené a szavakat, de másnap a munkapárt fuziónál az alkotmánypárttal tehetetlen szövetségben, melyben senkinek már akarata nincs, sem az új bajtársakhoz bízalma. — Folytonos audienciák Bécsben, majd Gödöllőn, honnan szappan-buborék kombinációk és kormányok szállnak föl a légbe, melyek már az nap, vagy másnap semmivé pukkadnak szét. — Mindennap izzóbb a levegő. Gondoskodnak is, hogy az legyen. Akadnak lelkiismeretlen emberek, kik ártatlan ifjak bőrén kipróbálják, — vajjon van-e még ellentállás a rendőrségben? — és Budára vezénylik a tüntetést „a király elé!" jelszóval, bár mindenki tudja, hogy a király Gödöllőn van és nem is volt Budán! — És valóban jól számítanak. A lemondott kormány a gyöngék idegességével kordonokat állít és kardlappal vereti széjjel a tüntetőket. Az elkeseredés újabb tápot nyer ezzel, mint mikor forgácsot dobnak a tűzbe. A visszatérők leverik a boltokról az udvari szállítók jelvényeit és beverik a tükörablakokat. — Még azon az estén megalakul a „Nemzeti Tanács", melyhez, mint egyetlen csoporthoz, melynek valami akarata van, minden csatlakozik, mindenféle egylet, szervezet, hatóság, hiú és kétségbeesett sietéssel és bízalommal, olyan ellenállhatatlan iramban, ahogy a lepkék a fény felé csapódnak. Annál nagyobb lendülettel rohan oda minden, mert mindenki meg van győződve, hogy Károlyi Gödöllőről mint miniszterelnök fog visszatérni és a szervilizmus is ekkor forradalmi köntöst öltött magára....

Ezek voltak a két utolsó hét eseményei, melyek mint a moziban, valami kápráztató gyorsasággal felfuttatott szörnyű film, úgy vágtattak végig előttünk. Az az érzés fogta el az embert, mint orkán előtt, ugyanaz a szívdobogtató, vészváró, idegölő érzés, mint midőn gomolygó iromba fellegóriások a láthatár különböző sarkaiban itt is, ott is föltünnek, az első meglátáskor még nagyonnagyon messze, de pár pillanat alatt már itt dagadoznak, tornyosodnak a fejünk fölé, ellepve az eget, elborítva minden fényt, elnyelve minden rést a mi még megmaradt és ott, odafönn fölöttünk ott fognak majd mindjárt, rögtön azonnal összecsapni, onnan fognak ránk szakadni, egy világot temetve maguk alá.

Ilyen érzésben élt az ember akkor, ilyen érzésben látogattam el aznap a hétfői vacsorára 1918. október 28-án.

A legutóbbi hírek ismét csak tárgyalásról, halasztgatásról szóltak.

Szombat este a király Károlyit magával vitte Bécsbe. Másnap reggel odaérve, azt mondják neki, várjon a szállodában, a mig hívatják és addig ne beszéljen senkivel. Károlyi vár. Dél is elmult rég és semmi híradás sem jön. Végül érdeklődik a kabinet-irodánál telefonon. Onnan azt izenik: menjen vissza, nincs szükség reá: majd Pesten...

Ösmerve Károlyi amugy is féktelen természetét, tudtam, hogy ilyen oktalan megbánást megtorlatlanul nem fog hagyni. Bizonyos volt, hogy most már az erőszakos megoldás előtt állunk. A pesti megérkezése már a vihar jelében áll.

A nyugati pályaudvaron sok-sok ezernyi sokadalom, mely arról az Országház-téri népgyülésről sereglett oda, melyen a „Nemzeti Tanács" programmját megszavaztatták a saját hívására odasereglett tömeggel. Ott hírdették ki Károlyi visszatérését is és azt, hogy az esti gyorsnál legyen ott mindenki. — A gyorsvonat befut. Óriási éljenzés, ünneplés, a „nép vezérét" vállukra kapják, kézről-kézre adják kinyújtott karokon. — És a Károlyi sorsára majdnem szimbolikus az, ami most következett: „A tömeg.... Károlyit nem a rendes kijárat felé vitte, hanem a raktárak felé. A lelkesült emberek csak később vették észre, hogy zsákutcába vitték Károlyi Mihályt. A Váci-uttal párállel húzódó raktárak előtt voltak. Az ittlevő magas vaskapú zárva volt." Visszatérni lehetetlen. Át kell mászni rajta. Csak ő mászott át a kapú fölső vaslándzsáin. Oda tul a tömeg újra fölkapta: „Veszélyes tolakodás és lökdösődés között mint vízen úszó fadarab olyan akaratlanul lépkedett oldalt és előre a fékezhetetlen tömeg erejének akarata szerint a népvezér." *

Ez történt vasárnap.

A hétfői hírek József főherczeg tárgyalásairól szóltak, ki mint „homo regius" ebben a valóban utolsó órában legnagyobb önfeláldozással vállalta azt a hálátlan szerepet: a fölajzott szenvedélyek között békét teremteni.

E tárgyalásokról beszélgettünk akkor este. A valószínüségek és a valószínütlenekről. Hadik János kabinet-alakításának esélyeiről, kinek megbízatását legtöbben ott hallottuk először, — arról a tervről, hogy József főherceg nádorságra volna kiszemelve... Tíz óra lehetett talán. Egy pincér beszólt. Miklós Andort a telefonhoz hívják. Sürgős, nagyon sürgős. Miklós Andor kiment.

Pár perc mulva visszajött. Halvány volt.

— „A Lánchídnál csata folyik! Sortűzet adtak! Sok sebesült és halott!" — csak ennyit mondott és elsietett a szerkesztőségbe.

Heltai Jenővel elhatároztuk, hogy megnézzük, mi történik.

A kaszinó előtt minden csendes volt. Az Astória-szálloda előtt sem volt senki, hol pedig az előbbi estéken a Nemzeti Tanács nevében változó szónokok beszédekkel tartották az odagyűlt népet. Gyorsan megindultunk a Lánchíd felé, a Városház előtt el, a Bécsi-uccán, Harmincad-uccán. Itt is minden üres. — Nem is hallatszik más, csak a mi lépteink. De aztán hirtelen a Gizella-tér sarkánál egészen váratlanul hemzsegő tömegbe ütközünk. Egészen betöltötték a teret. Ember ember hátán szorosan egymásmellett állva. Csak akkor vettük észre, mikor odaértünk, mert szótlanul álltak mind! — Volt valami drámai ebben a hangtalan, néma, komor tömegben, valami sokkal komolyabb, mintha lármáztak, kiabáltak volna. Több ezren lehettek és semmi hang! — Minden ablak sötét, csak odatúl, messze, a Váci-utca sarkánál, a Károlyi-párt ablakaiban volt világosság. Azokban árnyak sürögtek-forogtak a fényesség előtt és tán ott szónokolt is valaki, de nem tudom, mert ide nem hallatszott semmi.

* Az „ " jelek közötti sorok „Az Est" 1918. október 29-iki számából idézve.

Azt a pár embert, akik legszéltül álltak, megkérdeztük: mondják, mi történt. Nem válaszoltak. Csak a vállukat vonogatták és elfordultak.

A József-tér felé indultunk hát.

Alig pár lépésnyire onnan a kapúhoz szorulva egy szerelmespár ölelkezett. Mitsem bántak! — sőt a nagy zűrzavar tán jó alkalom lehetett. Önfeledten, szorosan összefonódva boldogan csókolóztak.

— Ez Pest! — mondta nevetve Heltai, és tova siettünk.

A József-tér végén akkor állítottak föl újabb kordont. Nem eresztettek át a Lánchíd felé. Bosnyákok voltak. Később hallottuk, hogy ezek váltották fel a 32-es bakákat, kik a Dorottya-utcát és a Vigadó-terét kellett volna elzárják, de nemcsak hogy szó nélkül átbocsátották a tüntetőket, de sokan közülök hozzájok is csatlakoztak. — Most már azonban minden ucca, a mely a Dunához vezetett, el volt állva bosnyákokkal. Különben itt sem volt semmi hang. Még vezényszó sem. Csak az őrjáratok vasas bakkancsa dobbant egyforma ütemben. — Akkoriban dobbant utolszor a monarchia katonáinak fegyelmezett lépése, utolszor azon a sötét éjjelen.

BÁNFFY MIKLÓS.

LUCIAN BLAGA: VERSEK

METAFIZIKAI SZOMORÚSÁG

Nagy vizek titkára nyíló kikötőkben
Halászokkal énekeltem, magas árnyékok a partokon,
Idegen csodával megrakott
Hajókat álmodtam.
Festett páncélba öltözött munkások mellett
Acélhidakat emeltem
Fehér habok fölött, tiszta madár röpte fölött,
Mély erdők fölött, —
S akármi híd is ívelt,
Mintha egy legendaföldön haladtunk volna vele.
Sokáig késtem sziklák között
Vén szentek mellett, mint a táltosok,
És vártam, hogy megnyíljék
A menekülés ablaka,
Hatalmas terein át az alkonyatnak.
Mindenkivel és mindenekkel
Vergődtem útakon és partokon,
Gépek és templomok között.
Feneketlen források mellett
Kinyítottam a megismerés szemeit.
Munkásokkal rongyokban fohászkodtam,
Bárányok mellett csobánokkal álmodtam,
Szentekkel szakadékokban időztem.
Most leborulok a világosságban
És sírok késő maradékaiban
A bolygónak, melyen járunk.

Bónffy Miklós

Több opera (Aida, Varázsfuvola) díszleteit és jelmezeit tervezte.

Mont Ferenc - Staud Géza : Színházi kislexikon, Budapest, 1969.

44 l.

Bánffy Miklós

MDK

Hófehérke, szines rajz
Hamipipőke, szines rajz.

Céhbeliek harmadik kiáll.
Nemzeti Szalon 1921

fontos, — hiszen Csonka-Magyarország lakossága szeszesitalokra elköltévenkint annyit — az erkölcsi hatás nevezetes: elég erős a koronaromlás megakadályozására. Elmondja Surányi a súlyos válságok történetét is. IV. Károly hazatérési kísérletét, a frankhamisítás ügyét, rámutat arra, hogy valahányszor Bethlen külföldre indult lehetetlen nemzetközi helyzetünk javítása végett, mindig botrány, bombarobbanás kompromittálta előre a magyar ügyet a művelt államok előtt. Igy kellett a miniszterelnöknek két arcvonal ellen küzdenie.

Beszél a numerus claususról és szép szavakban emlékszik meg Klebelsberg Kunóról. Szembeállítja egymással Bethlen nagy terveit és a tervek megvalósítását nehezítő kétségbeejtő nyomort, — ez művének egyik legszebb fejezete. Itt is keveset beszél magáról Bethlenről, amint pl. az Olaszországgal létrejött barátsági szerződés megkötésének leírásánál is inkább a külsőségekkel jellemzi Bethlen tevékenységét. A kötet utolsó fejezeteiben még kevesebb szó esik a miniszterelnökről: Rothermere akcióját írja le Surányi, azután két levelet közöl. Egyik levél az angol lordhoz van intézve, másik egy mármarosszigeti magyarhoz. Szinte kérdezzük, mi köze van mindehhez Bethlen életrajzának? Kérdés nélkül is megfelel az utolsó fejezet: megint nem Bethlenről szól az író, hanem elmondja, hogy Magyarországon szerte megindult az építkezés. *Vége van a forradalomnak*, megindult az építő munka.

Most, a könyv elolvasása után érezzük, hogy Bethlenről szóltak azok a fejezetek is, amelyek nem említették nevét. Senki másnak nem merném ajánlani a jellemzésnek ezt a módszerét, de Surányiról el kell ismernünk, hogy neki nagyszerűen sikerült így, közvetve jellemeznie a hallgatag embert, akit mindenki magáénak tartott, mert mindenki azt hitte, hogy az ő elveit fogja elfogadni, és végül mindenki valóban magáénak érzi, mert mindenki látja, hogy Bethlen saját terveit követte s az eredményes munka láttára a sokféle párt gondolkozása simult az övéhez. *Török Pál.*

A TÖRÖK HÓDOLTSÁG KORÁBÓL. *Takáts Sándortól.* Budapest, 1927. Genius kiadás. Húsz körülbelül egyforma terjedelmű és színezetű rajzot kapcsolt egybe az ismert nevű szerző a fenti cím alatt, melyek legtöbbje budai basák életével és magyarországi működésével kapcsolatos. Az egyetlen nagyobb lélekzetű dolgozat a gyüjteményben Tengöldi Bornemissza János élet- és jellemrajza, mely egy XVI. századi végbeli magyar kapitány mostoha sorsát mutatja be.

Takáts Sándor nem tartozik azon írók közé, kik tárgyuk aprólékos kidolgozásában remekelnek, hanem megelégszik néhány jellegzetes vonással, melyeket olyan mesterien tud előadni, hogy nem csupán lekötni, de meggyőzni is képes vele. Határozott mestere ezenfelül az irásművészetnek, ami nem csupán egy-egy rajz felépítésében, hanem a részletek előadásában is megnyilvánul.

Állandóan a történettudomány és a szépprózai elbeszélés határán jár, bizonyító anyagát levéltári forrásokból, különösen a bécsi Kriegsarchiv-ból s Finanzarchiv-ból meríti s szükség esetén szó szerint is idézi, költői képzelete azonban olyan erővel uralkodik bizonyító anyaga felett, hogy a száraz történeti forrásokból színes képet varázsol elő s az olvasó nem tudja, vajjon ezekben a színes képekben gyönyörködjék-e, vagy pedig a források történeti tanulságait mérlegelje. Végeredményében minden történetírónak szüksége van ugyan a képzelet rekonstruáló erejére, a legtöbbnél azonban mégis a forrásanyag szab irányt a képzelet munkájának, míg Takáts Sándornál a képzelet feltétlenül rendelkezik a forrásokkal.

Takáts Sándor írói egyéniségének nagy értéke, hogy ítéleteiben egyáltalán nem befolyásoltatja magát s bátran kimondja véleményét a legnagyobb horderejű politikai problémákról is. Történeti felfogása nincs alárendelve semmi célnak, a l'art pour l'art elve érvényesül mindenhol írásaiban, történetpolitika nélküli történettudomány forrt ki lelkében, amelynek világánál szemléli a forrásokat. «Akik a hazai törökséget nem ismerték s akik e népre kígyót-békát kiáltottak, mindenkor többségben voltak» — állapítja meg joggal s ez mégsem térítette el attól, hogy a török népben értékeket ne keressen s ez értékek alapján kellő világításba helyezni törekedjék kiemelkedő alakjaikat. Keserű igazság az is, amit a következő szavakkal állapít meg:

iskolájában sokat és jól megtanult, értékesíti is tudását, de felettébb takarékosan : a maga látását nem erőszakolja ránk, hogy lehetőleg minden befolyástól mentesen szemlélhessük helyzeteinek drámai plasztikáját, s a maga szavát inkább elszürkíti, hogy annál jobban meghalljuk a lelkek leghalkabb sikolyát is.

Végletes tartózkodása néha okoz is apróbb technikai zökkenéseket ; hellyel-közzel az emlék-mozzanatok bekapcsolásában is érezhető valami kikényszerítettség ; de azért egészben a sűrítés s a lényeg megragadása bravúrosan sikerült.

Kisbán írói természetének erős drámai jelleme még hasonlataiban is kiütközik : úgyszólván sohasem használ képszerű, *álló* hasonlatot ; képeiben is mozgás, akció van.

A regényben mindvégig középponti helyet foglal el a modern zene lelki keletkezésének s minden gátat lerontó érvényesülésének izgalmas »Entwicklungsperiodé«-ja. Kisbán meghitten áll ennek lelkével szemben, benne megérzi és megérti az abnormitás határán járó elemeket is, s éppen ezekhez pompás, meggyőző indítékokat szolgáltat környezetrajzával : betegesen érzékeny, csupa-seb mai lelkek egymásra ható s egymástól marcangolt együttesét mutatja meg : a mai zene lelkének hamisítatlan termőtalaját. Nyilvánvaló, hogy e művészet-genetikai érdeklődése szabta meg regényének külföldi s éppen német miliőjét is. E világnak Kisbán kitünő ismerője, noha maga erős gyökerekkel kapaszkodik szűkebb hazájának, Erdélynek talajába, nyelvileg meg éppen néha a provincializmusig függ a Királyhágón túli szóejtéstől.

Kisbán Miklós az örökké izgékony, merész tervű írók közé tartozik. Témáit nem »elintézni« szereti : küzdeni szeret velük. Ezúttal pompás témával mérte össze erejét, s ebből a küzdelemből egyik legérdekesebb könyve született meg.

Rédey Tivadar.

BETHLEN. Irta : *Surányi Miklós.* Budapest, 1927. Singer és Wolfner. Regényírótól elvárjuk a hős jellemzését, Surányi e helyett korrajzot ad, talán mert nem jutott annyira közel a miniszterelnök személyéhez az életben, hogy jellemzésre merne vállalkozni, vagy történetpolitikai tanulmányában nem akart a regényírók megszokott eszközével, az intuicióval dolgozni.

A korrajz mindenesetre szép és sikerült. Egyes részein azonban érezzük, hogy elsősorban nem történetbúvár becsvágya sugallta őket. Surányi azt mutatja be, hogyan gondolkozik egy mai intelligens ember a közélet kérdéseiről és Bethlenről. Emlékszik jól mindarra, amit átéltünk az utóbbi évtizedekben, emlékezetének kiegészítése végett olvasta s könyvében sűrűn idézi a korunk történetével foglalkozó jelesebb történeti munkákat s a miniszterelnök által az Encyclopedia Britannica részére írt történeti visszapillantást. Olvasta a fontosabb emlékiratokat is s így színekben gazdag képet tud rajzolni a háborúelőtti monarchiáról, a bécsi »Olympus«-ról csakúgy, mint a nálunk dúlt közjogi harcokról.

Röviden és nagyon érdekesen mondja el a Bethlen-család történetét s ebből vonja le azt a következtetést, hogy a monarchia bukásakor függetlenné vált Magyarország kormányelnöki székére mintegy predesztinálva volt a Habsburgokkal szemben örökös ellenzéket képviselő Bethlen-család egyik tagja. Jellemzi Bethlen régibb álláspontját, amelyet egy szóban lehetne összefoglalni : hallgatott. Dolgozott és tanult sokat, de hallgatott. Meglepte a földgázkutató tudóst a gróf tájékozottsága a földgáz kihasználásának kérdéseiben : erről tanulnia kellett, mert a földgáz saját birtokaihoz közel került fölszínre. Igaz, sokan voltak, akiknek szintén tanulniok kellett volna és nem tették. — Bethlenre az a jellemző, hogy ott is teljesítette kötelességét, ahol nem számíthatott arra, hogy érdemeit újságba fogják kiírni. Annyira átadta magát a néma kötelességteljesítésnek, hogy életírója alig talál mondanivalót róla a régibb időkből, s úgy van vele, mint volt az egész magyar közélet akkor, mikor Bethlen miniszterelnökké lett : senki sem tudta, hogy Bethlen mit akar. Programmbeszédének egyetlen kiemelkedő mondata : Legyen vége a forradalomnak. Ezt nagyszerűen kiemeli Surányi, amint kitünően érzékelteti, hogy Bethlennel a tekintély kora kezdődött.

Végig kíséri Surány a miniszterelnököt tövises pályáján. A romok eltakarításához első nagysikerű lépés a külföldi kölcsön. Nem az összeg volt

alapján sok versfaragónál nagyobb költő marad. Feltűnő gondolatainak újszerűsége . . . (II. 79. l.) Egyénisége eredetiségének a kulcsa az, hogy *egy deduktívan gondolkozó vallásos világban egyes-egyedül ő az egyetlen induktív módon gondolkodó* . . . (II. 86; ez a »deduktív-induktív« majdmegmondom, micsoda annyira tetszik szerzőnek, ki egyébként takarékos a dűlt betűvel, hogy ezt aztán dűlt betűvel szedeti, mert ez nyilván fölfedezés, s annyira bele van habarodva, hogy nem győzi hajtogatni, nyilván ő is »bele« akar »kalapálni« valamit valahova)... Észszerű, induktív gondolatsorok segítségével megalkotott vallásos eszménye végeredményben majdnem teljesen egy vonalba esik a zsidóság eszményeivel. Ez azonban nem szükségszerű találkozás. A két különböző módszer eredményeinek azonossága csak úgy lehetséges, hogy Jézus nem törekedett új igazságokra és világnézetének teljesen következetes kiépítésére . . . (II. 87. l. . . . s a »két különböző módszer eredményeinek azonossága« mellett mégis »feltűnő gondolatainak újszerűsége«! ?) . . . Meglepő, hogy Jézus az induktív módszer talaján milyen biztosan mozog . . . (II. 88. l.) Jézus pedig annyira tudatosan járt a maga útján, hogy hegyi beszéde végére zárókőnek a kétféle gondolkozási módszert jellemző, homokra és sziklára épített házról szóló példázatot tette fel. A szikla, amire Jézus épít s amire hallgatóival is építtetni akar, ez az induktív gondolkozási módszer, amely jól megfigyelt, minden oldalról összehordott adatokból következtet közvetlenül hozzá nem férhető igazságokra . . . (II. 88. l.; s most tessék ebből az »adatból« a szerző megbízhatóságára »következtetni« az »induktív módszerrel«; a példázat t. i. ezt mondja: Valaki azért hallja éntőlem e beszédeket és *megcselekszi azokat* stb. . . . Tévedés ne legyen: Máténál a görög szövegben poiei autúsz, Lukácsnál poión autúsz) . . . A nyugati világban azért is fontos alapvetés, mert Sokrates után egész Bacon-ig, Descartes-ig és a modern kultúrának tapasztalatra, kísérletre és indukcióra való rendszeres felépítéséig Jézus Krisztus az induktív gondolkozás terén társ nélkül áll. Vallásos téren pedig nemcsak úttörő volt, hanem a keresztyénségben mindvégig egyedül is maradt induktív gondolkodásával...«(II. 89. l.) — Ime. Ez Jézus Krisztus. Nem kevesebb, mint »sok versfaragónál nagyobb költő« és mint — Bacon előfutára. S ilyen magyarán megmagyarázva. Ezt leírja valaki abban az évben, mely éppen nevezett Jézus Krisztusról neveztetik immár 1927-iknek. No értsen meg ebből valaki, semmi többet, mindössze ennyit, az emberiségnek ezt a megátalkodott időszámítási furcsaságát. Egyénisége eredetiségének ebből a »kulcsából.« Ez nem tréfa, olvasó. Ez így van e könyvben, szóról szóra idézek, lelkiismeretesen, lapszám-megjelöléssel. Nem én találtam ki. De szeretném én azt látni, aki ilyet ki tud találni, csak azért, hogy felebarátjára rákenje. A filológiai teljesség kedvéért még egy »vesd-össze«-t is hadd idézek hozzá, ezt már Hauptmannból: Erfinden Sie so was mal, guter Spitta.

Ilyen stílus, ilyen magyarság! Ne mondja többé senki: le style c'est l'homme. Emberben nincs ilyen. Hallga: »Nagy gyüjtőfogalmakban különböző hasonló jellegű, de különböző intenzitású vallási áramlatok kerülnek össze, amelyek nemcsak a közös gyüjtőfogalomban függnek egybe, hanem azonkívül is benső rokonságban állnak egymással, mert más-más tartalmuk dacára is hasonló, vagy azonos jellegűek.« (I. 17. l.) Ezt nem malicia pécézte ki. Üsd föl bárhol, mindenütt »különböző hasonló« értelmességet és magyarságot találsz. Igy megy végtelen-végig, »különböző hasonló« módon.

Végül pár szót a szöveghez csatolt bibliografiáról és illusztrációkról. Hű tükör mind a kettő. Nem a vallások történetéé s e történet tudományáé. Másé.

Ilyen népszerűsítő könyvhöz természetesen nem dukál se részletes, se tudományos bibliográfia. Akár el is maradhat. De ha már van, valamire használható legyen. Az azonban már csak mégse lehet, hogy felsorol értéktelen fércelményeket s alapvető vagy éppen a népszerűsítés terén már bevált és elterjedt könyveket szóra se méltat. Nem említi pl. R. Kittel »Die alttestamentische Wissenschaft«-ját, mely mintául és puskául szolgálhatott volna az ókori zsidó vallás ismertetésénél; Indiát H. H. Ewers tanítja Max Müller, Deussen, Oldenberg, Neumann stb. helyett; a magyar művek közül, noha a legrosszabbaktól se saj-

nálja a nyomdafestéket, mellőz ilyeneket: Varga Zs.: »Az ókori keleti népek művelődéstörténete, különös tekintettel a Bibliára« 2 kötet, 1915, 1918; Erdős J.: »Ujszövetségi bevezetés« 1911; Warga L.: »A ker. egyház történelme« 3 kötet, 1906—1908; Munkácsi Bernát gyüjtései stb., stb.

Illusztráció terén kitünő példát és felhasználható anyagot adnak az olyan népszerű művek, mint pl. Benzinger »Bilderatlas zur Bibelkunde« vagy az 1917-ben megjelent Das Buch der Reformation, geschrieben von Mitlebenden, és hasonlók; t. i. itt is azt kellett volna tenni, amit a szövegben kellett volna tenni: lehetőleg eredeti, az illető korra és vallásra jellemző termékeket bemutatni; itt pedig — noha meg kell hagyni, vannak ilyenek is szép számmal — kapunk drága mélynyomaton olyan képeket, miknek se művészi, se dokumentárius becse (Barrias stb.), s ugyanakkor pl. Michelangelo Mózesét, Raffael Madonnáit ócska tollrajz-kontúrokban, ami blaszfémia.

Ennyi szép papiros, ennyi betű, ennyi drága reprodukció, ily áldozatkész kiadó! Együtt és külön-külön mind jobb sorsot érdemelt. Jó könyvet. Jó könyvhöz jó kritikát. Mily szívesen írtam volna. Százszor szívesebben, mint ezt. De hát oleum ex operam perdidi, ami azt teszi, ha megmagyarázod: hiába Kámba búcsúra.

Fülep Lajos.

REGGELTŐL ESTIG. *Kisbán Miklós regénye.* Erdélyi Szépmíves Céh kiadása, Kolozsvár, 1927. Élénk drámaiságú novellák s nagy benső feszültségű színpadi művek után Kisbán Miklós most regénnyel áll elénk. Regénye is merőben drámai fogantatású: a helyzeteknek és cselekvésnek olyfokú összeszorításával, a lelkek viaskodásának annyira magyarázgatás nélküli, szűkszavú s egyre az ütközőpontok felé siető rajzával kísérletezik, minőre a regényírásban alig találni példát. A rá nézve új műfajban nemcsak, hogy írói jelleme nem módosul, de még hangnemet sem igen cserél; epikaivá csak azáltal avatja tárgyát, hogy a multban, az emlékezésben játszatja le.

A két egymással viaskodó lélek két ikernővérben lakik, Máriában és Magdolnában. Mindketten özvegyek, amaz Walteré, a tébolyodottan kidőlt zenei zsenié, emez Ralphé, a léghajó-kiránduláson lezuhant Zeppelin-tiszté. De özvegyi gyászuk csupa vád, gyűlölködés, két elrontott élet néma jajszava. Walternek lelki osztályosa nem a felesége volt, hanem Magdolna, s Ralphnak perzselő szerelmi élménye nem a maga felesége, hanem Mária. Mária így két ízben rabolta meg ikernővérét, de a kettős győzelemnek ő sem babérlombját viseli őszülő fején, hanem töviskoszorúját, talán gyötrőbbet még a Magdolnáénál is. A nagy zenei lángelme kultuszában, hagyatékának gondozásában, világdiadalának kiküzdésében eggyéforr e két női jellem, melynél pedig ellentétesebbet, sőt ellenségesebbet képzelni sem lehet.

Kisbán Miklós szinte kockázatos vakmerőséggel lemond az epikai érdekkeltésnek minden bevált eszközéről; az olvasó számára annyira nem tartogat meglepetés-érdekességeket, hogy regénye első lapjain mintegy rövid kivonatban előre elmondja meséjének tartalmát. Hanem azután az egészet újra lejátszatja a két nővér emlékezésében, s minden mozzanat megtelik lüktető élettel, az idegek vészes játékával, s végül az egymásra torlódó mozzanatokból kialakul két szenvedésnek kegyetlen és kérlelhetetlen pontosságú életrajza.

A Chiemsee-parti villa, mely színhelye volt négy lélek rommáégésének, könyörtelenül őrzi az emlékeket. Ezek között s ezeknek él a két nővér. Itt a kövek valóban beszélnek s a tárgyaknak valóban könnyeik vannak. Kisbán Miklós egyetlen napot ragad ki ennek az idegenek szemében legendássá lett villának életéből, s reggeltől estig, a környezet-kínálta élmény- és hangulatemlékek felidézésével, feltárja az örvényes multat, mely itt már csak epikailag reflektálódik, de jelenidőbe áttéve kész tragédia.

Ebben van regényének alkati újsága és szépsége. Ez a konstrukciós lelemény határozza meg művének sajátos ízét: ebből következik, hogy az elbeszélést mintegy lépten-nyomon átjátssza a drámába. A kapcsoló részek néha kissé hézagosak is, az érzelmi fordulóknál hasztalan várnók a regényírók szokott állásfoglalását, kommentáló előtérbe-lépését. Kisbán erőnek erejével kerüli még a látszatát is bármiféle lírai érintettségnek. A francia naturalista-impresszionista regényírók

Könyvbarátok Lapja
1927 - 28.

MAGYAR ÜNNEP
1944. 8. szám

Chat Noir
Kölniviz

KÉSZITI: M. ODOLMŰVEK R.T. BUDAPEST X.

ATTILA: KISS FERENC
A „Nagyúr" a Nemzeti Színházban
(Escher-kép)

HATVANÉVES OPERAHÁZUNK VIHAROS ÉS DICSŐ REGÉNYE

Ybl Miklós és az operaház első terve

(A képeket az Operaház Emlékgyűjteménye bocsájtotta rendelkezésünkre)

A zene a mennyország előcsarnoka.

Liszt

Operaházunk *hatvanesztendős jubileumát* ünnepli az idei zeneévadban.

1793 május 6-án nagy nap virradt Budára. A *híd mellett lévő nyári színházban* az első magyarnyelvű operaelőadásra készültek. E napon a Nemzeti Játszótársaság *Pikkó Hertzeg és Jutka Perzsi* címmel *Haffner: Prinz Schnudi und Evakathel* című darabjából átdolgozott *szomorú-víg* operát adta

Dencz Ida

elő. A szöveget *Szerelemhegyi* András fordította, a verseket *Szalkay* Antal dolgozta át, zenéjét *Chudy* József szerezte.

Az opera második előadása már Pesten volt. *Verseghy* Ferenc a többi között így írt az eseményről kritikájában:

„Tegnap, ugymint Május 13-án ismét énekeltetett a Pesti M. Theatrumban a Pikko Herczeg nevezetű Darab. El-fogott az örőm, a'mint tapasztaltam, hogy várakozásomat az éneklő személlyek meg-halagyák. Chudi urnak Musikája olly jó, hogy akár mellyik Orchesterben be-illene. A' versekbe foglalt indulatokat a' Darabnak tzéllja szerint tökéletesen kifejezi és a' mellett, hogy melódiás eggyügyüségével a' szívre hat, harmóniájával a' fület is gyönyörködteti..."

A *Pikko herceg* bemutatása után feltörő lendület lelohadt, ez időtől csak *Ruzicska* két zenedrámakísérlete, a *Béla futása* és *Kemény Simon* marad ránk. Operajátszásunk nem tudott kifejlődni, mert hiányzott az állandó pesti színház.

A Pesti Magyar Színház 1837 augusztusában nyilt meg ünnepélyesen, 29-én pedig Rossini: *A sevillai borbély* című vígoperájával megkezdték a magyarnyelvű operaelőadásokat. Rosina *Déryné* volt, míg a többi szerepet *Szerdahelyi, id. Lendvay, Udvarhelyi* és *Szilágyi* énekelte. A 26 tagú zenekart *Heinrich* József ve zényelte.

1840 augusztus 8. ünnepe volt a magyar színjátszásnak. *Nemzeti Színház* lett az épület neve.

A másik nagy esemény: ekkor mutatták be *Erkel* Ferenc első operáját, a *Báthory Mária*-t. A magyar nemzeti opera fellendült, Erkel elkészült értékálló ragyogó zenedrámájával, a *Hunyadi László*-val.

De erősen bírálják az operát s még a balett ellen is kifogások merülnek fel... *„Táncosnőink rendesen igen csinosan és tisztán öltözködnek, de midőn nagyobb tánckar is fellép, akkor nem ártana, ha valami rendezőné kis vizsgálatot tartana, hogy nem kímélteteti-e szerfölött a szappant"*

De a balettnek azért sikere is volt. 1855-ben *Pepita de Oliva* spanyol táncosnő hozta lázba a közönséget. A kritika mint *gyönyörűséges, remekül megtermett asszonyi állatot* emlegeti és hírnevét örökre megőrizte számunkra az általa divatbahozott *pepita ruhaanyag*.

A Nemzeti Színház műsorán egymást követik az operabemutatók, de az operai és a drámai műsor nem fér meg egymással. Minden oldalon követelik a két színház különválasztását. *Podmaniczky* Frigyes báró, intendáns vezetésével bizottság gyűlt össze, majd albizottságot állítottak fel *Az új dalműszínház ügyében dolgozó bizottság* néven.

Közben az opera műsora egyre javult. 1870-től 73-ig nemcsak *Wagner, Verdi, Donizetti, Gounod, Flotow, Rossini* műveit játsszák, hanem bemutatják a többi között *Delibes:* Naila és Copelia című balettjeit, *Bizet:* Carmenjét, *Mozart:* Varázsfuvoláját.

Szapáry Gyula gróf, a Szlávik-kormány belügyminisztere 1873-ban nyilatkozott és kijelentette, hogy *különválasztja az operát a drámától.* A szép álom csak kilenc esztendővel később valósult meg. *Paulay* Ede pedig tíz évvel utóbb így ír *Prielle* Kornéliának:

„...Gondoljon csak vissza, mikor a Borsszem Jankóban láttuk és nevettük, hogy Podmaniczky két tóttal ásatja a Hermina-tér sivatagját. És ma már osztozunk a díszleteken és viszik az operáét az ő palotájuk raktáraiba..."

Az építést 1875-ben kezdték meg *Ybl* Miklós tervei szerint. Az építkezés meglehetősen lassan haladt. Végül is a miniszterelnök 1882. évi április hó 7-i leiratában elrendelte: *„A M. kir. Dalmű színház építkezési, valamint a színház belső berendezésére vonatkozó munkálatok akként osztassanak be és úgy intéztessenek, hogy azok legfeljebb 1884 év nyarán teljesen befejeztetvén, abban a színielőadások az 1884. év őszén mindenesetre megkezdhetők legyenek."*

Erkel Ferenc főzeneigazgató vezetésével 1884 szeptember 22-én zajlott le az első próba. Megnyitónapul szeptember 27-ét tűzték ki.

A megnyitó előadáson csak meghívott közönség vehetett részt. *I. Ferenc József* Klotild főhercegasszonyt vezette a díszpáholyba. Közben harsona szólt. Azután *Albrecht* főherceg *József* főherceg leányát, *Mária Dorottyát* kísérte. A díszes megnyitón ott volt *Tisza* Kálmán, az egész kormány és *Munkácsy* Mihály, *Zichy* Jenő gróf, *Arany* Lászlóné, *Ybl* Miklós, *Ráth* Károly főpolgármester, *Kamermayer* polgármester, *Gerlóczy* alpolgármester és *Thaisz* rendőrfőkapitány s sokan mások.

A műsor első számaként *Erkel* Bánk bánjának első felvonása zendült fel, ezt a *Hunyadi László*-nyitány követte, majd a *Lohengrin* első felvonása fejezte be a megnyitó előadást.

Az Operaház mindenkor hivatást töltött be. Nemcsak a zenekultúrát terjesztette, de rosszban és jóban hirdetője volt *magyarságunknak*. Két emberöltő pergett le azóta, változatos évtizedek, de lettek légyen akár nehéz idők, akár könnyű, mindig európai színvonalú előadások hangzottak el a pompás falak között. Az Opera a hetedik évtized hajnalán új igazgatót köszönt *Lukács* Miklós báró személyében. Nem csekély mértékben függ tőle, hogy e nehéz időkben hogyan alakul Operánk sorsa. Isten segítségével reméljük, hogy az elkövetkezendő jubileumok is az Operaház fényét fogják sugározni.

Gébri László

Odry Lehel

Podmaniczky Frigyes

Erkel Ferenc

Szigligeti Ede

— Csak a párzó ebszukák járnak éjjel szerteszét, meg a tábori ringyók. Takarodj be!
A vörös kán: Rajczy Lajos

tan, a szükségesnél talán egy árnyalattal hangosabban játszotta az idegen asszony szerepét. *Tassi* András lófarokhoz kötött, széthasított koponyájú, hátgerincborzongató Demetrios barátja kegyetlenül nagyszerű alak.

Túl a szokványos »jók voltak még« dicséreten elismeréssel kell feljegyezni *Török* Erzsébet, *Mihályi* Vilma, *Bíró* Anna, *Gárdos* Kornélia, *Ónody* Ákos, *Soós* László, *Kosztolányi* Broniszláv, *Balázs* Samu, *Dévényi* László, *Szilágyi* Aladár, *Bessenyei* Ferenc, *Koltai* Gyula nevét.

A díszleteket és jelmezeket Bánffy, a szerző tervezte több mügonddal, mint képzelőerővel. Mert például bármennyire is a megbízhatatlan legendák világába utalható Attila *oroszlánkörmű bikája*, jólesett volna látni a színpadon ezt az isten-

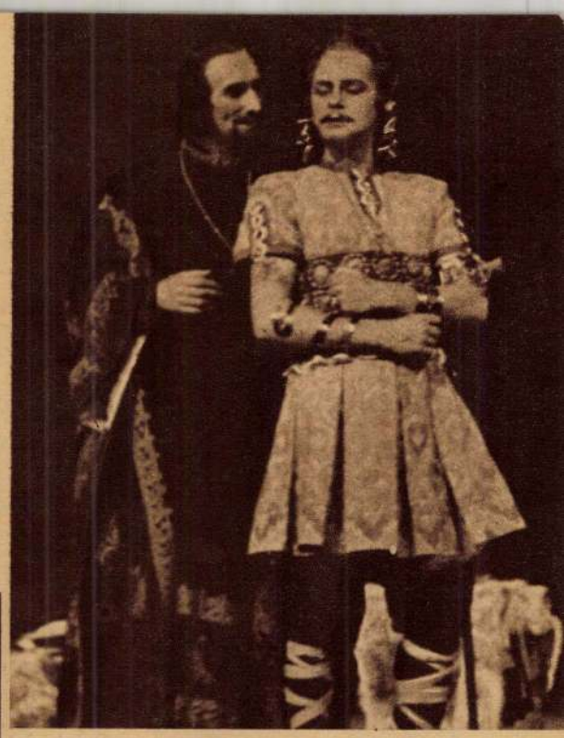

— Nincs egyéb közted és a meztelen, fehér teste között, mint ez a selyemfüggöny...
Tárai Ferenc, a bizánci követ és Ungvári

amikor izzó hevületében Attilára rontana. *Bánhidy* Lászlónak pupos latin udvari bolondot kell feltűnően torz színekkel teremtenie s ezt sikeresen meg is teszi, de csak addig, amíg az *Ártatlanok* Izsák-jának gettóemlékei rabul nem ejtik. Ekkor azután menthetetlenül pájesz lóg ki a szájából a nyelve helyett. Izgató alakítás *Apáthi* Imre Hilárionja. *Pápay* Klára — a *Zilahy—Karádi*-film halászasszonya — valósággal »harsogó« tehetség. Megszállottan, mesekincses jelképet a lófejek és idegen ikonok rengetegében.

telen, mesekincses jelképet a lófejek és idegen ikonok rengetegében.

Farkas Ferenc primitív hun-zenéje valósággal bölcsője a magyar népzenének. Szép és ázsiai: a mongol puszták végtelenségét juttatja eszünkbe. Az ősmuzsika különösen hatásosan érvényesül a nászdalban, amelyet — csoda ez még az állami színház színpadán is! — csinos és jóhangú leányok adnak elő. Akárki kötötte, de szép csokrot kötött Attila ágyasházának ékére.

— Hát ölj meg, hát fojts meg!

— Azt mondtad, hogy nem vagyok rab...
Szörényi Éva (Mikolt) és Ungvári László (a gót herceg)

— A jelened kel[illegible], nem a multadi
Szörényi É[illegible] Ferenc

Bágyoni Váró Andor

ATTILA *a színpadon*

1.

Nekem egyforma, az én fülemnek,
Ha kéj liheg vagy kín hörög,
Vér csurran vagy arany csörög.

Attila dalát irta-e meg *Ady*, amikor a vérről és aranyról dalolt? Ki volt Attila egyáltalán? Ismertük, ismerjük? S többet tudunk-e róla, mint sirjáról? *Isten ostorának* emlegette a leigázott világ, igy hivják az iskoláskönyvek is és annak nevezi *Bánffy* Miklós is, *A Nagyúr* költője.

A drámában Attila éppen Olaszországból tér vissza. A történelem feljegyzi róla, hogy *megállt az Örök Város kapuja előtt* és visszafordult. Igen, voltak barbárok, akik legalább a Szent Ajtó előtt megtorpantak ...

Attila útját nem rózsaszirmok jelzik és nem kegyes tömjénillat, hanem vér és tűz, füst és enyészet, könny és seb. Barbár hódító volt, Ázsia cseppet sem érzelgős fia, aki ölt és zsákmányolt s nem volt elég szíja, hogy mind a rabjait fűzni tudja. Kiált a pusztában az idegen asszony, jajveszékel, de hiába. Elvitték a kisfiát. »Mind kavarognak a népek és *én hiába kiáltok*. Két esztendeje, hogy hiába kiáltok ..«

Az aszott asszony hiába kiált. Csak a hegyek hallgatják és a puszta; nem kell senkinek. Csak a fiatal leány értékes. Azokat sátoros széken viszik magukkal, hogy ne romoljon a lábuk.

A leggyönyörűbb sátoros széken *Mikolt* gót hercegnőt hozzák. Arany haja, szent fehér teste lesz Attila király végzete. *Kurkut*, a vörös kán még füttyint a leányok leányának, mint az ebnek s kísérőasszonyának hetvenhét botot veretne az ülepére — Berik, gót herceg, a főszállás parancsnoka már vendégként tiszteli s az asszonyházban illatos fürdőbe tessékeli — Attila pedig végzetesen belészeret. Szép pogány szertartással nőül veszi. A szent hercegnőben forr a bosszú, de vére veszejti: nem tud ellentmondani a Bálvány ölelésének. Nászba hullanak, a leány ajkán felsikolt a szüzesség búcsúkiáltása ... de bármit is mond a dobogó szive, keze csak eszére hallgat: mérgezett aranyhajtűvel szúrja meg Attila nyakát.

Kinn hajnalodik, harsannak a kürtök bátor, diadalmas dallammal s elmúlik a *Nagy Élet*, amelyre évezredekig emlékeznek majd a nagy síkságon ...

2.

Mindig voltak erős ázsiai barbárok, akik a halál ekéjével szántották fel Európa porhanyós földjét s vérrel trágyázták és csonttal vetették be. A nagy és értelmetlen hódítók nemcsak pusztítottak és fosztottak, hanem *isteneket öltek*

— Látod, — szól Attila, — ezek mind istenek voltak valahol, odahaza. Most már csak szobrok, képek. Van Isten köztük, akit magam, a két kezemmel döntöttem le ...

Ki hinné, hogy a Pogány Nagyúr, aki az előbb még istenek és félistenek, a félvilág és élet-halál ura volt, most úgy zuhan élettelenül a padlóra, mint a kivágott fa? Egyetlen kicsi tűszúrás tett pontot a hatalom végére: a leghatalmasabb világhódítók is elmúlnak, mielőtt még szörnyű gyümölcsük ízét élvezhetnék. A világon csak erőszakot lehet venni, de nem lehet *megtartani*. A barbároknak ez a tragédiája örök. S nem változik meg soha, akár tajtékzó lovon, akár zörgő páncéloson üldözik is a rettenetes ábrándot.

A harmincéves *Nagyúr*-nak ez a mélységes jelkép ad ma különösen izzó időszerűséget. Az Attiláknak csak a hírük leszen halhatatlan, de nem a hatalmuk.

Bánffy Miklós bizánci szópompája ha nem is legeslegújabb korunk ízlése, de lenyügöz, elkábít szinte, akárcsak maga a dráma, amely korabeli cicomája ellenére is értékálló. Az évtizedek távlatában a nemzeti irodalom kincse lehet belőle. Különösen azért, mert mondanivalója időtálló. Vagy nem véghetetlen-e a barbárok és a sokféle hívők harca? Nem a mindenkori *homousion* és *homoiusion* késhegyre vagy kereszthegyre menő őrülete-e, hogy kétujjával vagy hüvelykujjával vet-e keresztet az egyik s a másik? *Könnyü a barbár hatalom dolga ott, ahol mindenki más jellel akarja tisztelni az Istent* ...

Kovách Aladár, az új igazgató nemzetiszinházi szüzbeszédeként olyan darabot hozott és *úgy*, hogy egyszeriben fényesen igazolta az átszellemült személyhez füzött reményeket. Lelket adott az iró lelkének és gerincet a tévelygő szinpadnak. Pest számára új rendezőt fedezett fel (*Tompa* Miklóst) s hozzá dicsőségesen! Olyan előadással ajándékozott meg, hogy az egyaránt tetszik az esetlen, tudatlan barbárnak és a kulturált hívőnek.

— Elvitték az én kisfiamat is! Lóra kötötték, úgy vitték!
Az idegen asszony: Pápay Klári

3.

Nehéz osztályozni és fárasztó végigdicsérni a művészi óramü pontosságával müködő és a játék oltárán az odaadás csonkjáig égő együttest. *Kiss* Ferenc Attilájában a zsarnok hüvös vérvágya, higgadt pompaszeretete, kíméletlen csókdühe olyan szivósan lobog, mint a mécses lángja. A tetőn hal meg s nem a csatatér, hanem az *ágy* a végzete. Nyilak, bárdok, kardok meg nem sebezhetik, de elhullajtja a fehér leánykéz. A szent szüz keze. Vajjon elhisszük-e *Szörényi* Évának, hogy ölelve ölni tud? Hogy Krisztus menyasszonya s egyben ártatlan öle Magdolna minden bünében ég? Van pillanata, amikor esküszünk rá a szentség, a szüzesség, a bün háromságának nevében, máskor viszont feleslegesen tékozlónak vagy éppen vérszegény-sápadtnak érezzük az önmagával sokszor meghasonló, de mindig lelkes alakítását.

Rajczy Lajos parázsforró vörös kán. Ha Attila Isten ostora, ő az ördög korbácsa. *Ungvári* László szép szavai és gondos mozaikművészettel mondatról-mondatra egymásba illesztett gesztusai jól versenyeznek a dráma iramával. *Tárai* Ferenc bizánci követéről szivesen elhisszük, hogy arannyal tud gyilkolni. *Ujlaky* László nemes lovag és nemes színész, különösen

A főtáltos: — Áldomás néktek, őseinknek porevő, szomjas szellemei!
Tárai (a bizánci követ), Szilágyi Aladár (a főtáltos), Kiss Ferenc (Attila)

MAGYAR ÜNNEP

FELELŐS SZERKESZTŐ:
VÖRÖSVÁRI ISTVÁN

FŐMUNKATÁRSAINK: ERDÉLYI JÓZSEF, MÉCS LÁSZLÓ, NYIRŐ JÓZSEF

SZABÓ DEZSŐ & SENDES SZAVAK

Hatodik beszélgetés: Élet

A szeptemberi ég kék sátrának derültségében nem volt árnyék s a nap jókedvében sem büsított homály. Olyan vidáman tündököltek a világ fölött mintha a szörnyű emberek helyett jóhumorú tigrisek, dominót játszó oroszlánok, biedermeyer hiénák és menüettet táncoló sakálok csinálnák a világtörténelmet a Föld keserves plasztikáján. Pedig, jaj, nem ők csinálják! Még az összetépett házak romjai, a megmarcangolt fák s a porba fojtott virágok is kacagtak az Ősz boldogságában. Az öreg Bornyik Jánosné rongyai pedig, aki földbe ingatott ingóságai után kutatott kis vityillója romjai közt, úgy röhögtek a napban, hogy az már majdnem közcsendháborítás volt. Mert csend, sőt közcsend volt itt mindenfelé, a halál irtózatos szavú csendje. A roppant város szélén épült telepen tegnap délelőtt repültek át a pusztítás tüzes szárnyú angyalai s mennyből a földre hullt a halál égő zápora. Kis és nagy házak sorra dültek le, mint érett kalászok a kasza alatt. Apró, életet hitető kertecskéket tátongó tölcsérekké, dermedt örvényekké harapott szét a Halál veszett dühe. Csak a gyár irodájának nagy négyemeletes épülete és itt-ott egynéhány kisebb ház maradt érintetlen. Öreg Bornyik Jánosné különösen a kis unokája éjjeli edényéjét kereste. Az édes kis kölyök csak nem ibrikálhat a világtörténet markába, ha éjjel hirtelen felriad. Nagyon államrezon és szükségultimátum volt Bornyik néninek a kis edény megtalálása.

A gyár irodájában folyt a rendes munka. A nagy teremben az alkalmazottak gépiesen intézték a nap teendőit de félszemével mindenik a maga élete problémájára meredt. Mert probléma lett az élet, a mindennap, a reggel, a dél, az este és az éjszaka. Csak Csépke Sárika és Bihari Pista szentelték jobb ügynek a félszemüket. Egy kettős asztalnál ültek egymással szemben s félszemükkel állandóan egymást kebelezték be a boldogságukba. Mert nagyon boldogok voltak. Tegnap végre kiutaltak nekik egy egyszobás lakást egy valóságos konyhával, egy tényleges kamarával, előszobával és egy akkora fürdőszobával hogy havi részletekben mindketten kétszer is megfürödhetnek benne egy év alatt. Most már csak az anyakönyvvezető és a főtisztelendő úr elé kell állniok. És aztán jön az örök boldogság s kis világtörténeti alanyok hosszú sora.

Ezért mai hivatalos munkájuk inkább lázas jellegű. Sári odasúgja két számlegy közt:

— Pista, a nagynéni nekünk adja a szezlongját.

— Én meg egy kávéőrlőt kaptam tegnap a Tőkés Bercitől. Nekik kettő van. A szobát rózsaszínűre festetjük.

Sári tiltakozik:

— Nem, flacskám, az túlérzelmes és hamar piszkolódik. Mi nem a szobánk falaival szeretjük egymást. Találunk majd valami szolid, tartós színt. Tudod, hogy az első időkben nagyon okosaknak kell lennünk.

Pista egy percre elszontyolodik. De benne érzi a lány szavaiban a szorongást a közös sorsért, a jó feleség gondosságát. Felderül az arca. Huncutul mondja:

— Igaz, hogy egy évre már hármunkra kell költeni.

A lány már hálásan elégtételt akar adni a parancsoló férfinak:

— De ha te nagyon ragaszkodol . . .

Ebben a percben felsikolt a sziréna. Jajgat, mint egy óriási tavaszi nőstény macska a szerelem mardosásaiban. Mindenki az ajtók felé rohan. A szemek megtelnek a rémület látásával az ajkak megnyílnak, mintha egy hangtalan könyörgésnek engednének utat. Sári megfogja a Pista kezét. Nyugodtan mennek s arcukon nem halványul meg a fiatalság ragyogása. Amint a tolongásban sietnek lefelé a lépcsőkön, Sári csendesen mondja:

— A menüt előre megállapítjuk egy hétre. Minden vasárnap és csütörtökön hús is lesz ebédre. És minden héten egy napon, amikor te kívánod, egy kis bort is hozatunk.

— Ugye két napot mondtál? — kötődik Pista.

Már lenn vannak a pincében. Ide menekülnek a szomszéd kis házak lakói is. Egy család, apa, anya, és három gyermek, mindeniket magukkal hozzák. Az asszony magasra tart egy éktelen fogast, melyen ott lóg a familia minden lengesége. Amint lassan tántorog az elfüggönyöző ruhadarabok közt, olyan mint egy részeg ruhatár. Az apa egy hatalmas kenyeret, egy darab bőrtelen szalonnát és egy nagy üveg kristályvizet cipel. A gyermekek a konyha kincseit mentik az élet felé. Egy súlyosra kozmotikázott öreg kisasszony a macskáját szorítja görcsösen időtarolt meléhez. Ez az állat a társ, a szeretet, az élet számára, ezt szereti minden magános napjával, minden csóktalan éjszakájával.

Egy fiatal asszony úgy rohan minden nélkül házi pizsamájában a rémület zöld vacogatásával arcán. A pince lépcsőn lefelé rohanó lábak lázas tiprásából kidobog a félelem bunkójától megütött emberi szív: — Gyorsan, gyorsan, elbújni a naptól, a levegőtől, az élet ezer hívásától, minél mélyebbre a föld vak gyomrába, hogy lehessen holnap is rettegni, nélkülözni, futni a kenyér után, vonaglani ezer aggodalom markában, csalódni, csődbe jutni, kétségbeesni!

Már mind lenn vannak. Már betették az ajtót. Már irtózatos dörrenések reszkettetik a házat s a bántott anyag őrjöngő segélykiáltásai robbannak. A pince reszket mint egy megtorpedózott hajó. Egy asszony elájul, egy másik kihányja a tegnapi ételt a halálos rémület szorításaitól, egy öreg ember hasra fekszik a földön és úgy jajgat. A villany ravatalos fényében zöld arcok dermednek egymásra. Sári a Pista vállára hajtja a fejét. A fiú halkan kérdi:

— Kik lesznek a te tanuid?

— A két unokatestvérem. Őket úgy is meg kell hívni az esketés utáni villásreggelire. Minek szaporítanók a költséget.

— Én a főnököt és a feleségét kérem meg. Jó egyengetni egy kis protekció útját. Legalább kapunk egy pár napi szabadságot.

Künn a végítélet dühödt fúriái ropják a pusztítás vak karneválját. Egy részeg óriás makacs őrülettel rázza a pincét. Irtózatos fekete jajgatások törnek fel az emberekből, mint víztölcsérek a viharral táncoló tengerből. Pista elmélyült mosolygással mondja:

— De az első gyerek neve Elemér lesz:

Sári megrázza fejét, dacosan feleli:

— Nem, nem! Az igen regényes, olyan Jósika Miklós. Bálint lesz a neve, Bihari Bálint.

Pista nagyon férfivá kunkorodik:

— Már azt nem. Az előbb én engedtem neked most neked kell engedned. Az Elemér név szép, olyan mint a trombitaszó. Bihari Elemérke mamája leszel.

A lány leendő hatalmát érzi veszélyeztetve. Nyaka kis dactokát ereszt, amint kiultimátumozza:

— Bihari Bálint lesz. Máskép nem lesz Bihariné és nem lesz Bálint.

A férfi érzi a hitves-nevelés kötelességét:

— Ne csacsiskodj szivem, légy jó gyermek engedelmeskedj Pista tatának, az Elemérke kedves papájának.

Valami szörnyű összeomlás zaja hallszik. Percekig halálos csend van a pincében. Aztán, mint egy hímje alól szabaduló nőstény bestia, felvonít a sziréna. Az emberek felszabadultrészegen tántorognak a kijárat felé. Két elájult nőt szomszédai a karjukon visznek. Künn a tűz hisztérikái tébolytáncukat járják a rongyokba tépett házakon. Lángokban áll az iroda épülete is, fél vállát leszakította egy bomba. Már folyik a mentés, mindenfelé hullákat és súlyos sebesülteket visznek. A levegő mintha folyó láng volna s tele van a tűzhalál szörnyű lehelleteivel. A férfi átkarolja jegyesét, a nő hozzá omolva, szelid megadással kérdi:

— Hát igazán ragaszkodol ahoz, hogy Elemér legyen?

Pista magához szorítja a lányt, hosszú, mély belélegző csókkal szívja magához. Aztán nagy cirógatással mondja:

— Nem, szivikém, Bálint lesz. Bihari Bálint.

A lány most már gyermekké zökken, összetapsolja kezeit, boldog kacagással mondja:

— Bihari Bálintka! Milyen édes lesz. Tudod mit, mérnököt fogunk belőle csinálni. Szép nagy palotákat fog építeni. Nagyobbakat, mint ez a vacak gyárépület.

Dezső-Szállás, 1944 szeptember hó 13-án.

Szabó Dezső

Gróf Bánffy Miklós: P. B. karrikaturája.

dett, a mint megrúgta s a fejében is kegyetlen gondolat világosodott meg. Mikor megcsendesednek majd . . . rájuk gyujtja a házat. Mire is már neki a kínnal szerzett házikó? mire már az élet is? Hadd perzselje fel őket; és míg ordítva, kétségbeesve, véresre vergődnek a vasrácsok mellett, Demmel a tűz világa mellett nézni fogja őket és éledni és ujjongani fog rettenetes gyönyörűségében.

Erre a gondolatra, régi mesterségében szerzett ügyességével s ravaszságával, kihúzódott a bolt ajtaja elé. A kését bedugta a zár kulcslyukába, hogy ki ne nyithassa valaki. Aztán a kukoriczapattogtatta vasrosta drótszálait felszaggatta. A vér felserkedt a kezéből, de tépte, hogy a dróttal jól, sokszorosan meghurkolja a kilincset.

Akkor a szenet felszedte az udvarról és erős tüzet élesztett a kis ház mind a négy szegeletén. Igen lassan éledett meg; fújta, mint egy őrült, minden oldalán. Ah! Demmel lihegett szörnyű örömében, mintha elfáradt volna. S mikor mind a négy oldalon felcsapott a láng, a zsindelybe kapaszkodva, az oromig felfutva, Demmel az ablakhoz ment, bezúzta az üveget az öklével s ordított:

— Nem fáztok-e?

*

Az utcza egyszerre megébredt . . . Az emberek alig szunnyadtak még el. A világosságra megnépesedett az utcza mindjárt. A harangok csak későn kondultak meg, a fedél már lángolt, mikor a tüzoltók nagy zajjal robogtak elő.

Nagy sipolás, kiabálás támadt össze-vissza. Az asszonyok sikoltozva száguldoztak az utczán, kiáltva «tűz, tűz!» Mindenki a portékáját mentette, a gyermekek jajgattak és az ólakban bőgtek az állatok rémültökben.

A tüzoltók beverték a kaput. Valaki ezt kiáltotta: «A lakószoba ajtaja be van hurkolva dróttal. Valaki sikolt benn.»

Valaki a kutból akart meríteni a tűzi fecskendőbe. A veder megakadt. Ijedten mondta:

— A kútban van valami.

Erre a zenebona egy perczig megállott. Az a gyönge szó áthatott az egész tömegen.

— Valaki a kutban van.

Ezt mindenki meghallotta és egyszerre huszan hajoltak be a kút karfáján.

Az ajtó szakgatása is abbamaradt egy perczig. A tűz dühösen lángolt a fedelen. A szomszédok hordták ki a butoraikat: a maguk bajával törődtek.

A mély vízből rettentő erőlködéssel czipelték ki Demmelt.

Még rángatódzott a teste, a mint a földre fektették, csak akkor vethette be magát a kútba, mikor zaj támadt a háza körül.

Akkor beverték a szoba ajtaját a tűzoltók.

Néhány bátor ember rontott be. A pitvar tele volt keserű füsttel s omlott le a mennyezet.

Marit egy szegletből rántották ki. Az esztergályos vadúl rontott ki az ajtón s végigvágódott a küszöbön túl.

A tömeg utat nyitott Marinak. Az asszonyok iszonyattal huzódtak el a támolygó asszony mellől.

A Demmel teste a kút mellett, a mozdulatlan, hideg test, szétvetett karjaival, mintha lefogta volna a hangok erejét s a bűnös asszony iránt való irgalmat. Rémülten csak Demmelt vették körül és csendesen beszélgettek egy-egy szót, oly tompán, hogy a víz freccsenésse hallatszott, a mint a falhoz verődött. A tüzes gerendák is lesimultak hangtalanul.

Mari magára maradt egy üres hely közepén.

A tűzoltó így szólt:

— Valaki segítsen e nyomorult asszonyon s vegye magához az éjszakára . . .

Senki se mozdult. Az asszonyok elszéledtek körülötte.

Jajgatva vették körül Demmelt s sírtak.

Mari, mint egy kivert kutya, megindult magában az éjszakába.

Gróf Bánffy Miklós: Bülow gróf német kanczellár karrikaturája.

MŰKEDVELŐK KIÁLLÍTÁSA.

Jótékony czélra, a Gyermekvédő Egyesület és a Szeretet-Egylet támogatására deczember 10-én nagyon érdekes kiállítás nyilt meg a király kigyó-téri bérpalotájának földszintjén. A művészetben olyanok mutatják be képességöket, kik nem művészek, hanem szeretik és ápolják a művészetet és önmaguk gyönyörködtetésére festenek, rajzolnak, szobrot csinálnak, faragnak. Dilettánsoknak szokták őket nevezni, és gyakran bizonyos kicsinylés is kapcsolódik ez elnevezéshez. Pedig a műkedvelő mindig közrehat a művészetre. Nem művész, de a művészet kultuszát terjeszti és mikor átengedi magát a műkedvelőségnek, környezetében is meghonosítja a művészet levegőjét. A művészettől áthatott Olaszországban nemcsak maguk a festők, szobrászok és építészek alkották meg a míveltség felújult korszakát, hanem a kik érdeklődésökkel s áldozatkészségökkel csatlakoztak a renaissance-hoz, papifejedelmek, tartományi herczegségek, pénzes urak és tengeri gályák jövedelméből pénzelő kalmárok, mint maga a polgárság és a falu, mely a közelben levő márványbányákból furt és faragott.

Nagyon kell nekünk a művészetek iránt való érdeklődés, mert a műalkotások kis nemzeteknél fölérnek nagy állami és hadi dicsőségekkel. A kis Hollandia és Belgium művészei révén birja mai kulturai előkelőségét.

A kiállítást báró *Edelsheim-Gyulai* Lipót, ki maga is jó festő és *Radisics* Jenő, az iparművészeti múzeum igazgatója rendezték kiváló ízléssel. Van elég látnivaló, mely az előkelő nevelés és míveltség a művészet terén elért eredményeivel ismertet meg.

Az első teremben látjuk az uralkodó család

Gróf Széchenyi Antalné: Leányka szamárral.

A MŰKEDVELŐK KIÁLLÍTÁSÁBÓL.

Csak éjjel akart visszatérni, de alkonyatkor már otthon volt... A szekerét a város végén hagyta s kerülő úton a berekbe ment, a hová a mi utczánk kertjei kirúgnak. Demmel a megkoppadt egérbokrok mellett húzódott végig a kertjéig s átszökött a korláton.

Legelőbb a fuvola hangját hallotta meg. Tehát az asszonynál volt a gaz. Reszketett és lehúzódott egy liczeumbokor mellé; belélharapott az ág száraz leveleibe s sírt.

Az udvaron farakás lángolt. Körülötte egy csomó szomszéd ült a kis padokon. Az asszonyok a láng körül forgolódtak s az egyik vasrostát forgatott a tűz felett. Kukoriczát pattogtattak. Az esztergályos fujta a Marseillaiset. Úgy látszott, már kissé belefáradtak a beszélgetésbe, Mari mellette ült.

Az éj sietve szállt le s az emberek kisértetszerűleg suhantak el a tűz libegő világa mellett. Hang alig ért Demmelig egyéb, mint a fuvola, az is, mint a tűszúrás, fúródott a fülébe.

Nem sokkal azután kihuzódtak a szomszédok az udvarból és a fuvola is elhallgatott. Egyszerre mély csönd borult az egész udvarra s az utczára. A Demmel szobájában gyönge világ gyúlt ki.

Elébb felhúzódott Demmel a színek mellett. Szeretett volna benézni az ablakon. A fal mellé húzódott és lefeküdt az ablak alá. Nyitva volt, csak a csipkefüggöny libegett az esti szellőben.

— Nem, nem igaz! Nem szeretlek, — igy szólt az asszony az esztergályoshoz, — nem tudom, mi a szerelem. Éhes vagy te a testemre és én tűrhetlek, ez az; a többi hazugság. De azért neked adom magamat.

A hang félig enyelgő, félig ingerlő volt. A férfihang igy szólt: «Nagyon szeretlek!» félig lihegve. A Hofman hangja volt.

— Hazugság, nem szeretsz... Vágysz reám, de nem érzel semmit irántam egyebet. Fiatal vagy és én is az vagyok és áhítsz arra, a mit még nem birtál... Tán megutálsz és én meg foglak utálni egyszer. Most kivánjuk egymást.

Demmel vonaglott a földön. Mély keserves nyögés hagyta el a száját. Az ablakot bezárta egy kéz és Demmel azon helyben maradt, mintha elkábult volna egy erős ütéstől.

A mint fetrengett, a keze a revolveréhez ért. Négykézláb húzódott odább. Akkor a világ kialudt a szobában. Mit tegyen? Fölverje az ocsmány vétkezőket. Egyik tán megmenekedik a körmeiből. Pedig neki mind a kettő kell. Tán ordítani fognak és visszatérnek a szomszédból és megkötözik Demmelt és lánczra verik; még édelegnek a gazok és kaczagnak majd a kinján.

A lábával beleütődött a szénrakásba, a melyet az udvaron hagytak. A szén megelevene-

A gróf Apponyi Sándor tulajdonában levő eredeti után.

A király ifjúkori rajza.

Mária Jozefa főherczegnő: Ludviga főherczegnő arczképe.

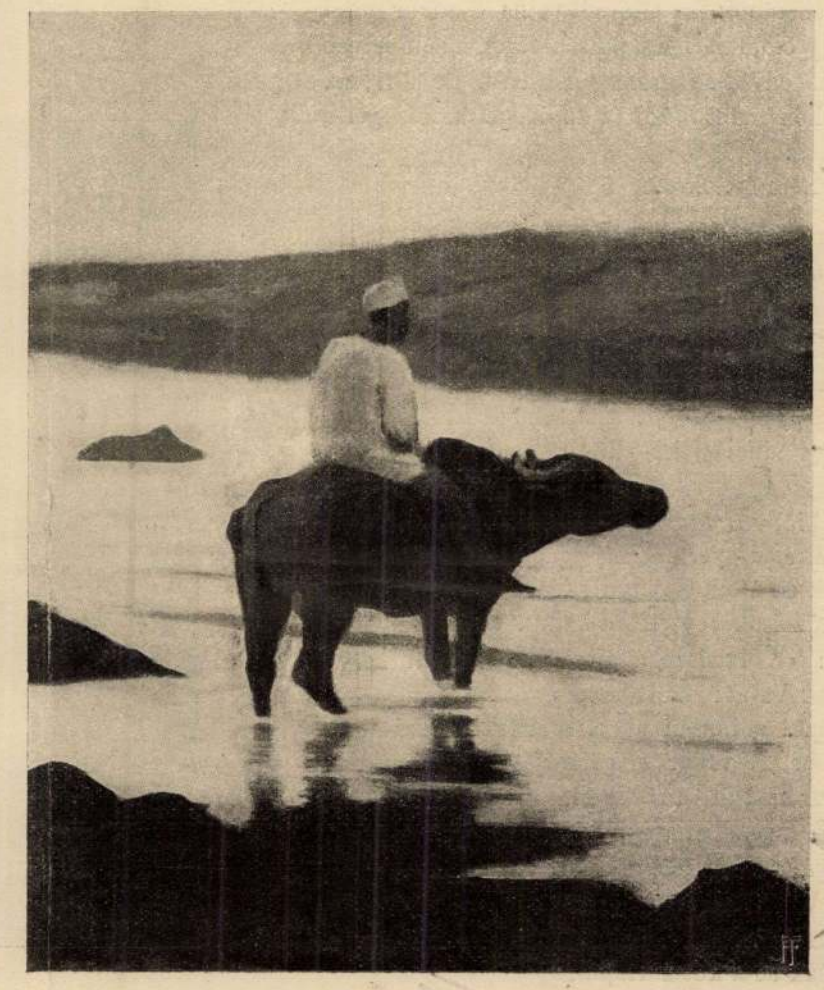

Gróf Andrássy Tivadar: Itatás a Nilusban.

A MŰKEDVELŐK KIÁLLÍTÁSÁBÓL.

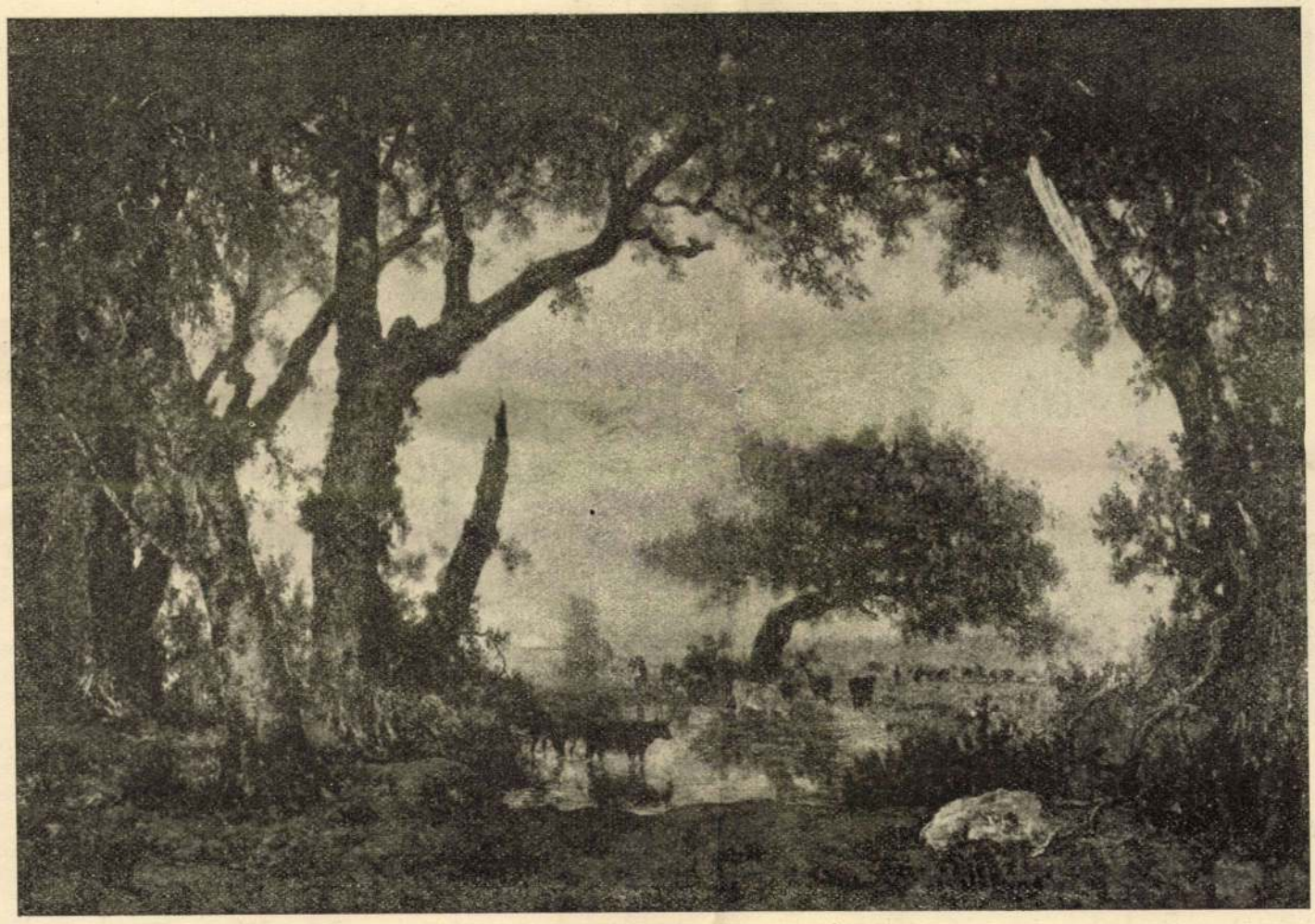

A Művészeti Könyvtár «Barbizoni művészek» című új kötetéből.

FONTAINEBLEAUI ERDŐRÉSZLET. — Théodore Rousseau festménye.

több tagjának képét, rajzát. Nagy az érdeklődés *I. Ferencz József* király 1843-ban készült gyermekkori rajza iránt, melynek tulajdonosa gróf Apponyi Sándor, az ismert műbarát. A rajz egy lovagot és jobbágyát ábrázolja. A főherczegnők közül az alcsuthi magyar főherczegi udvarból *Thurn-Taxis* Margit herczegnő, mint tájképfestő válik ki, szinérzékkel festett őszi bükkerdejével. *Auguszta* főherczegnő festett asztalkája és *Erzsébet* főherczegnő tátrai «gombacsendélete» is sokakat érdekel.

Elsőrangú fényképfelvételekkel mutatkozik be *Izabella* főherczegasszony és *József Ágost* főherczeg. A főherczegnő tátrafüredi és béllyei felvételei szép részleteket tüntetnek föl. *József Ágost* főherczeg felvételei is a művészi ízlésű amatőrt dicsérik.

Mária Jozefa főherczegnő festménye Ludviga főherczegnő arczképét tünteti föl. A nemes egyszerűségű kép különösen rajzának biztosságával tűnik ki.

Gróf *Széchenyi* Antalnénak genre-képe: «Leányka szamárral», melyet szintén bemutatunk, kedélyes felfogásával hat.

Az Andrássy-családból gróf *Andrássy* Tivadar egész művész-ember. Nemcsak elnöke az Országos Képzőművészeti Társulatnak, hanem komoly művészi munkát is végez. Több képe közül az «Itatás a Nilusban» cziműt mutatjuk be.

Eredeti és nevezetes tehetség gróf *Bánffy* Miklós, a ki torzrajzokat állított ki. A karrikaturái közt maga Pállik Béla, a jeles állatképfestő is teljes gyönyörűséggel nézheti azt a rajzot, melyen «P... B... karrikatura» czím alatt szerepel. Gróf *Bánffy* Miklós egy másik karrikaturája Bülow gróf német kanczellárról ad kitünően sikerült, kedélyes torzképet.

Több szobormű is van a kiállításon. A feltünőbbek közé tartoznak *Hegedüs* Sándorné szoborművei, négy mellszobor.

Az uralkodó-ház, a főúri világ és az előkelő társadalom műkedvelőinek jótékonyczélú kiállítását deczember 10-ikén délután nyitották meg *József Ágost* főherczeg és *Auguszta* főherczegasszony, a kiállítás védnökei. Nagy és előkelő közönség gyűlt össze. A fejedelmi vendégeket a kiállítás rendezői fogadták. A fenségek hosszasan gyönyörködtek a kiállított képekben és dísztárgyakban, melyek elrendezésében báró Edelsheim-Gyulai Lipót és Radisics Jenő mellett Hamvay Ödön fejtett ki élénk tevékenységet. Bemutatták a Gyermekvédő Egyesület és a Szeretet Egyesület elnökségének tagjait is a fenségeknek, kik elismerésüket fejezték ki a látottak felett. A jótékonyczélú kiállítást sokan látogatják.

KÉPEK KOSSUTH LAJOS AMERIKAI IDŐZÉSÉBŐL.

Most, hogy a saint-louisi világkiállítás alkalmából Amerikába ellátogatott politikai életünk számos kitűnősége s rajtuk kívül is igen sok honfitársunk, ismét felidéződnek *Kossuth* 1852-iki amerikai tartózkodásának emlékei. Az amerikaiak sem feledték még el a nagy hazafi szónoklatainak hatását s különösen az öregebbek, a kik még maguk is hallották Kossuthot, lelkesedve beszélnek még ma is róla.

Bizonysága ennek az alább közölt levél, mely kitűnő tudósunkhoz, *Vámbéry* Árminhoz egy amerikai hölgytől érkezett. *Vámbéry*, kinek nevét egyaránt ismerik a világ minden táján, a hol mívelt emberek laknak s a kihez számtalan sokan fordulnak felvilágosításokért, egyesek és hatóságok, tudományos és politikai kérdésekben, — már előzőleg bizonyos szivességet tett *Kathleen King* úrhölgynek, mire ez levele kiséretében két fényképet küldött neki, melyek Kossuthnak az Egyesült-Államok New-York államában fekvő Syracuse városban való tartózkodására vonatkoznak. A kedves, meleg hangon irt levelet s a képeket kitűnő tudósunk, lapunk egyik legrégibb munkatársa lekötelező figyelmességgel bocsátotta közlés végett rendelkezésünkre. *Kossuth* 1852 május 31-én, hétfői napon délután tartott beszédet a templomban, a most mintegy harminczezer lakost számláló város legszebb s legtágasabb épületében s aznap este a város egyik legelőkelőbb polgára, Seavenworth tábornok házának volt szivesen látott vendége. Hogy itt tartózkodása s szónoklata ép oly hatást tett, mint Amerikában mindenütt s hogy emléke még ma sem enyészett el teljesen, mutatja a *King* kisasszony levelében említett szemtanu, az öreg *Northrup* úr nyilatkozata. A Vámbéryhoz intézett levél így szól:

«Tisztelt Uram!

«Nagyon örültem, midőn elragadóan kedves sorait megkaptam, a melyek alig néhány nappal ezelőtt érkeztek. Őszintén köszönöm azt a szivességet, melyet nekem tett. Újabb meggyőző bizonyítéka ez annak a nemes udvariasságnak, mely erős hitem szerint az igazi magyar embernek jellemző vonása. Azt az előjogot, melyet ön adott nekem, hogy nevét fölhasználhatom bemutatkozásaimnál, biztos lehet benne, gondosan fogom őrizni.

«Nagyon sajnálom, hogy nem jöhet az idén hazámba. Ha ezt megtette volna s esetleg meglátogatta volna Syracusét, Saint-Louisba menet vagy onnan jövet, azt reméltem, hogy oly fogadtatásban részesíthettem volna otthonunkban, a melynek révén megismerkedhetett volna néhány előkelő polgártársunkkal. Ezek között van néhány öregebb ember, a ki hallotta Kossuthot, mikor 1852-ben Amerikában volt.

«Ezen urak egyike A. Judd Northrup biró, hetvenegy éves ember, közölte velem emlékezéseit Kossuth látogatásáról. Nagyon élvezetes volt; szeretném, ha ön is hallhatta volna. Egész élete folyásáról naplót vezetett s ebből olvasott fel nekem. A nagy hazafi olyan hatást tett rá, a melyet ezekben a szavakban fejezett ki: «azóta Kossuth embere vagyok.»

«A mint elbúcsúztam a biró úrtól, ő — attól tartva, hogy Kossuth látogatásának időpontját, mely természetesen az én születésem előtti időre esik, — el találom felejteni, fölvett az asztalról egy papirszeletet s ráirta az emlékeztető szavakat, melyeket kivánsága szerint e levelemhez csatolok. Külön borítékban elküldöm egyúttal annak a templomnak a képét, melyben Kossuth szónokolt, és Seavenworth tábornok házáét, a melynek a beszéd után vendége volt. E ház még mindig egyike városunk legszebb magánházainak s ugyane család ifjabb

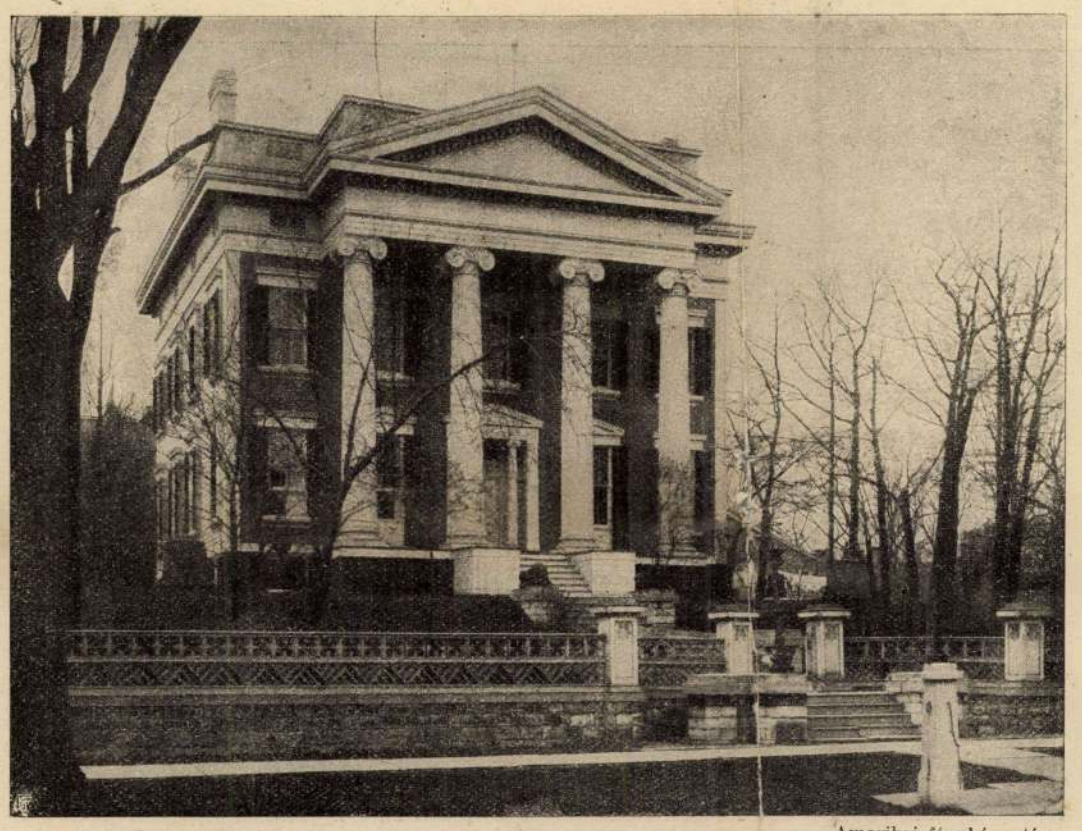

Amerikai fénykép után.

SEAVENWORTH TÁBORNOK HÁZA SYRACUSE-BEN, A HOL KOSSUTH 1852 MÁJUS 31-ÉN ESTÉJÉT TÖLTÖTTE.

nemzedéke lakik benne. Néhány héttel ezelőtt én is vendége voltam.

«A templomot, azt hiszem, azért választották a beszéd szinhelyéül, mert egyike a legszebb épületeknek, melyekkel akkor Syracuse dicsekedhetett. Remélem, hogy Syracuse történetének ez az epizódja, a mely összefüződik Magyarország multjával, érdekelni fogja önt.

«S most visszatérek az első kérdéshez. Ha az a czikk, melyet készítek, erősebben rá fogja fordítani azoknak a zenekedvelőknek figyelmét, a kik hallani fogják, a magyar zenére, ez nekem kétségkivül nagy elégtételemre fog szolgálni. Azt hiszem, örülni fognak, ha erről a tárgyról hallhatnak, mert látom, hogy lelkesedésük fellobban, ha csak említik is, s erősen remélem, hogy munkám bizonyos fokig méltó lesz a magyar nemzethez, a melyet őszintén csodálok azokért a fényes győzelmekért, melyeket a lesujtó körülmények ellenére kivívott.

«Ismételten köszönetet mondva önnek, tanár úr, szivességeért és figyelméért, melyet irányomban tanusított, maradok szivélyes kézszorítással őszinte tisztelője

A. Kathleen King.»

EGYVELEG.

* **Orosz nyelv a japánoknál.** Minden japán tisztnek birnia kell az orosz nyelvet, s a tokiói katonai akadémián az orosz nyelv már 1882 óta rendes tantárgy. Ezen egyetemen az orosz nyelvet egy Kerder nevű orosz származásu ember tanítja, a ki most japán állampolgár lett, mivel hazájába többé vissza nem mehetett.

* **Japán lakossága.** Japánban öt millió emberrel több lakik mint Angliában. Formóza s a többi szigetekkel együtt Japán lakossága ezelőtt hat évvel 46 millió volt, de azóta évenként 500 ezerrel szaporodott, Tokio lakosainak száma a másfél milliót meghaladja. Vannak még 8—9 száz ezer lakossal biró városok is.

* **I. Vilmos német császár szobra** mostanáig nem kevesebb mint 318 német városban van felállítva.

* **A II. Katalin czárnő** által alapított moszkvai árvaház évi kiadásait Szent-Pétervár és Moszkva városok kártyaadójából fedezik.

* **A franczia köztársaság elnökét** polgári ruhába öltözött rendőrcsapat őrzi, mely őt mindenütt kiséri. Ha az elnök palotáját gyalog vagy kocsin elhagyni készül, erről a rendőrség főnökét telefon útján értesítik. Mielőtt az elnök kocsija a palota udvarából kihajtana, az utczán már egy kocsi várja s az ebben ülő rendőrök az elnök fogatát folyton szemmel tartják.

* **Versengés a tengeri csatornákkal.** A *Panama-csatorna* még el sem készült és már is azon ség. Nem lehetetlen egyébként, hogy az egész tervcsak arra való, hogy a szuezi csatorna igazgatóságát engedékenységre birja.

* **Khinai törvény szerint** a fiatal özvegy asszony többé nem mehet férjhez. Ötven éves korában az özvegy pénzt kérhet, melyen magának egy ércz táblát vesz. A tábla lapján az özvegy neve s különféle erényei vannak bevésve. Az özvegy jogában áll a táblát háza kapujába felszegezni.

* **Különös jog.** A new-castle-i (Anglia) lord mayor-nak jogában áll egyszer az esztendőben a város bár melyik fiatal hölgyét megcsókolni. A csókért azonban egy sovereign-t (24 koronát) kell fizetnie, azonkívül a lord mayor neje az illető hölgyet valami ékszerfélével szokta megajándékozni.

* **Szappan helyett narancs.** Floridában az asszonyok a szobák pallóját szappan helyett narancscsal súrolják. A ketté vágott narancs levétől a deszkák hófehér szint kapnak.

* **A kigyóölő lakomája.** Gruber Péter, kit egész Amerikában «csörgőkigyó király» elnevezés alatt ismernek, a minap ölte meg a négyezeredik csörgő kigyót. A nevezetes esemény megünneplésére Gruber — ki különben dúsgazdag ember, — egyik első rangu new-yorki vendéglőben fényes lakomát rendezett barátjai számára, melyen ő maga tetőtől talpig csörgő kigyók bőréből készült ruhában jelent meg.

* **Halász macskák.** Ecuador tenger-partjain a Chatham-szigetek közelében a macskák annyira elszaporodtak, hogy kipusztításuk lehetetlenné vált. Az állatok sziklahasadékokban laknak és egerek és patkányok helyett halakat és rákokat fogdosnak. S ez a sok ezer macska mind fekete szőrü.

* **Khinai ember** nem engedi meg, hogy feleségét valaki lefényképezhesse.

* **Francziaországban** ez időszerint 800 ezer ölebet tartanak, melyek után évenként 9 millió 600 ezer korona adót fizetnek.

* **A new-yorki szabadságszobor** fejében negyven ember könnyen elfér. 1884-ben a szobor jobb lábikrájában huszonöt ember villásreggelit költött el. A szobor kezében tartott fáklya belsejében ezelőtt nehány évvel tizenkét turista mulatott.

* **Mexikóban a kőből épült házak falait** a gyakori földrengések miatt 5—6 láb vastagra építik.

gondolkoznak, hogy az éjszak-amerikai Egyesült-Államok ellen a déli köztársaságok másik csatornával vágják át a Panama földszorost. A *szuezi csatorna* ellen is angol tőkepénzesek és kereskedők még egy másik amazzal párhuzamosan menő csatornával akarnak versenyezni, a szuezi csatorna átkelési dijai nagyságának következtében. Az uj csatorna negyedfélmértfölddel rövidebb volna a mostaninál és azok, a kik a terv pénzügyi dolgait magukra vállalták, azt hiszik, hogy a mostani csatornadijaknak a felére leszállításával is óriás a nyere-

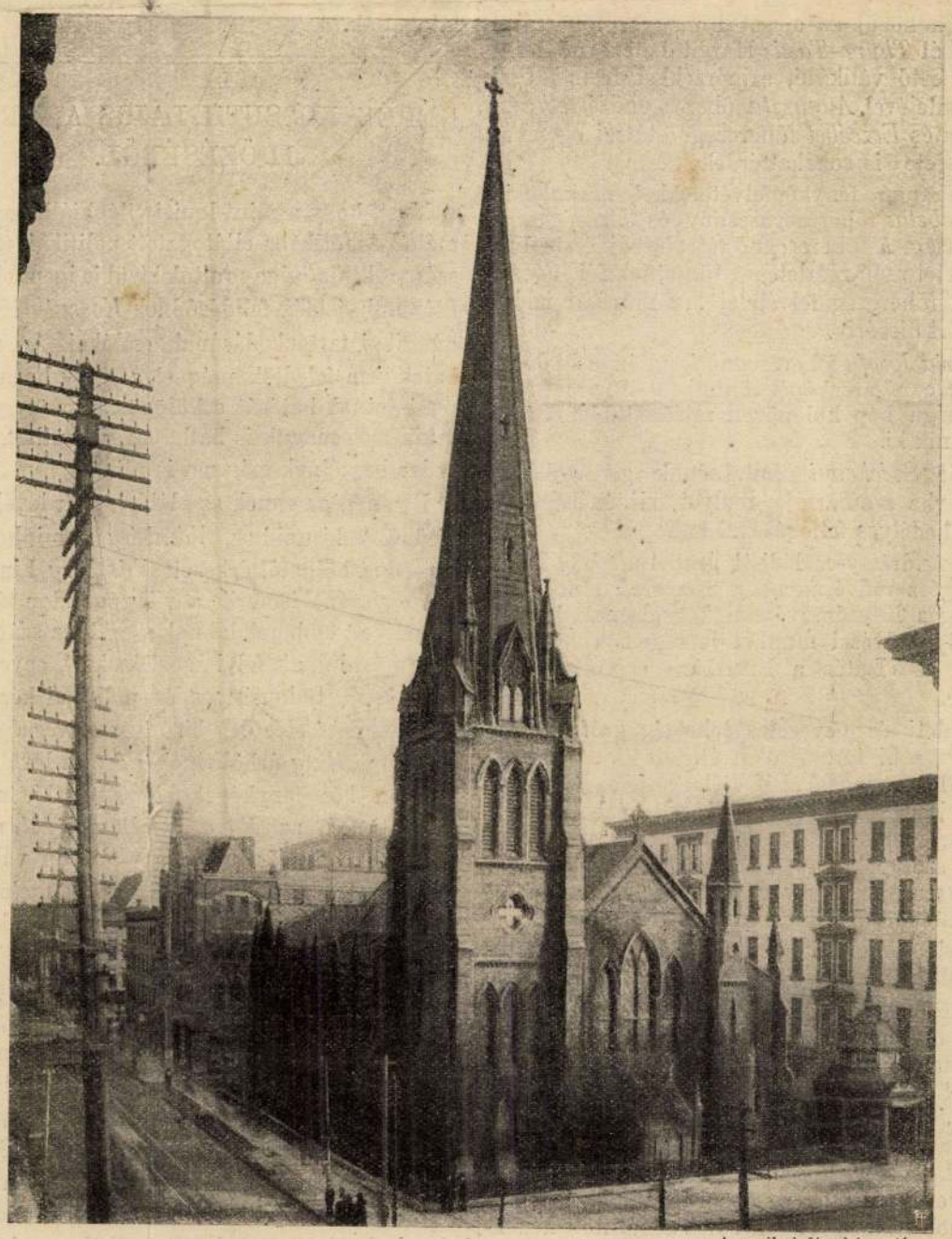

Amerikai fénykép után.

A PRESBITERIÁNUS TEMPLOM SYRACUSE-BEN, A HOL KOSSUTH 1852 MÁJUS 31-ÉN DÉLUTÁN BESZÉDET MONDOTT.

— Nézze csak! Ki az? De nézzen csak oda! Miss Mabel volt, a ki így kiáltott fel.

Az a fiatalember, a kit a herczegnek mindenáron látnia kellett, csaknem gyereknyi fiatal volt, pompás aranysárga paripán ült s centaurként végigszáguldott a prairien, melynek virágban álló dudva- és fűtakarója itt oly magas volt, hogy a lónak a szügyéig ért. Az ifjú épp fürdött a tóban, majd sebtében magára öltötte rikítóan kékszinű vászonadrágját s felpattant a lóra. Teste úgy izzott a napfényben, mintha bronzból lett volna öntve. Ez a fiatal, karcsú test annyira összhangzó és oly tökéletes volt, hogy az idegeneknek bámulva be kellett ismerniök, hogy a teremtés egy mesterművét látják maguk előtt.

Őrült iramának tartama alatt a szép ifjú sorjában bemutatta a Parthenon homlokzati domborműveinek számos lovasjelenetét. Mert valóban a feléledt ókor volt az, a mi az elragadó látvány szemlélői előtt lejátszódott.

— Ki ez a fiatalember? — ismételte kérdését buzgón miss Mabel.

A herczeg nem tudta megmondani. Mint valódi rómait, elbájolta az emberi alak e végtelen tökélye, de egyúttal némi boszúságot érzett. Hozzájárult ehhez, hogy a miss elragadtatását jogosnak kellett tartania. De legjobban az boszantotta, hogy egyáltalán kellemetlenül érintette a dolog. Ingerülten rárivalt a guardinóra:

— Ki az a fiatalember?

— Kit gondol eccellenza?

— Azt a ficzkót, az aranysárgán.

— Hisz Flavio!

— Én nem ismerek semmiféle Flaviót. Kicsoda Flavio? Mondd meg a kisasszonynak. Tudni akarja.

S félrerántotta paripáját, oly hevesen megsarkantyúzván azt, hogy magasra felágaskodott.

Miss Mabel megtudta, hogy ki volt Flavio: fia a herczeg öregbojtárjának. Épp húsz éves volt s nemcsak messze földön a legvakmerőbb, de egyúttal a legjobb lovas. Ezt még a guardino is kénytelen volt beismerni és ez már jelentett valamit. Mivel az öreg bojtár vagyonos ember volt, a tudományos pályára szánta fiát. Azt akarta, hogy pap legyen belőle. A fiú az anagnii szemináriumban tanult, azután Frascatiban dugták a tusculáni kapuczinus-zárdába. De már négy hét mulva kiugrott a csuhából s egyenesen visszaszökött a Molaravölgybe.

A miss nagy figyelemmel hallgatta az elbeszélést. Azután kérdezősködni kezdett:

— És azóta a fiatalember itt van a Molaravölgyben?

— Hol lehetne egyebütt?

— És mi a dolga?

— Őrzi a nyájat, betanítja a csikókat, vadászik. Az elmult évben egy tuczatnál több farkast ejtett el Flavio.

— Itt farkas is van?

— Télen. Akkor lejönnek a Szabin-hegységből. Majd megmutatom eccellenzának a mi farkasvermeinket.

— Agyonlövik az állatokat a farkasvermekben?

— Rendszerint. Csak Flavio bánik el velük másképen.

— És hogyan bánik Flavio egy elfogott farkassal?

— Beugrik hozzá a verembe és leszúrja.

— Viaskodik a fenevaddal?

— A maga mulatságára.

— És ezt akarták barátnak adni?

— Nemde? Kár azért a sok pénzért, a mit apja kidobott érte.

— Kár! — ismételte miss Mabel.

Ő azonban egész másra gondolt. (Folyt. köv.)

A MAGYAR FIÚ

Irta: KOSZTOLÁNYI DEZSŐ.

Panamakalap volt a fején. Úgy ment neki a hegynek. Fiatal, nagyon fiatal volt ez a fiú, gyengéd és szelid vonásokkal, a melyeken még ott lehetett az anyja csókja, vagy más valakinek a csókja, a kit szeretett. Bágyadtan ment, lógó karokkal, szájában sok keserű éjszaka izével, hitetlenül, nagyon hitetlenül. A fülében még mindig valami émelyítő czigánymuzsika czinczogott. A szájában a feketekávét érezte talán s az ajka széle fanyarul gondolt vissza a czigarettafüstre. Czéltalanul nézdelődött, rámosolygott az emberekre, tétován haladt előre és sápadtan, mint a ki rózsakoszorúkat dob el magától, vagy egy édes szájtól szakadt el és ölelő karokból bontakozott ki... ment föl a hegyre.

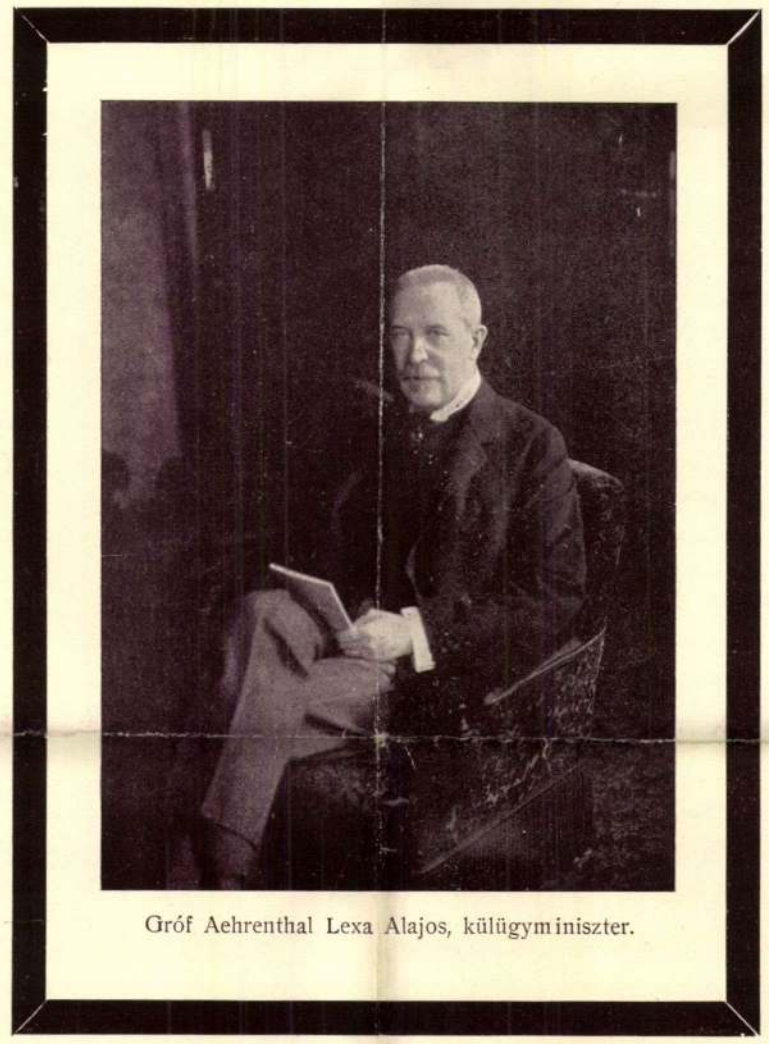

Gróf Aehrenthal Lexa Alajos, külügyminiszter.

A hegyen már kevesen jártak.

Mikor fölért, lassan elindult az ősi templom felé, a hol búgott az orgona és néhány láng reszketett a sötétségben. Fülledt nyári alkonyat volt.

A kövek szaporázva lehelték ki a beteg hőséget, a mit napközben magukba szívtak s valami ódon bánatot, valami fölfájasztó hangulatot terjesztettek, a mely elveszi az időérzékünket és álmodozóvá tesz. Maga az ég is, mint egy átfült kemencze, okádta a meleget. Sokáig álldogált itten. Leült egy padra. Sóhajtva járkált a szines ablakok alatt. Úgy hatott rá mindez, mint egy jótékony fürdő. Majd kissé felüdülve könnyebb lépésekkel a mellékfülkébe ment, a hol márványravatalon III. Béla és Anna királyné alszik.

Egy pillanatra visszadöbbent.

— Minő érdekes — gondolta — itt pihen egy király, egy Árpád-ivadék, egy magyar király.

A márvány valósággal szikrázott a napfényben. Méltóságosan, nyugodtan, mintegy örökkévalóság óta feküdt ott a király, gyűrűs kezeit csendbe összekulcsolva a mellén. Az arcza hideg és komoly volt. Hosszú szakálla jóságosan hullámzott le a palástra. Mellette hűségesen aludt a márvány királyné, egy halott királyné csendes bánatával, előkelően, lábánál a fülelő királyi ebbel. Nézte, sokáig nézte ezt az ünnepi csendéletet. Bámulta a király finom, tojásdad arczát, a homlokát, a kezeit, a melyek gyengédek voltak, de szigorúak és látszott rajtuk, hogy fenyíteni is tudtak, zsarnokian és kegyetlenül, mert ősei pogányok voltak s kissé csodálkozott, kissé káprázott a közelségétől és elmosolyodott, hogy minő találkozása van egy királylyal, a ki már réges-régen halott.

— Miért állok itt ilyen sokáig? — kérdezte magától és nem ment tovább.

A vállát vonta:

— Mi közöm van hozzá?...

Eleinte valósággal zavarta a király merev póza. De azután egyszerre megenyhült a kőarcz és szinte apaian tekintett rá:

— Ki vagy te — akarta neki mondani — hogy századok után is változtatod az arczod, a mely márványból való és átveszed belőlem az életet, mozdulatlanná teszel és beleragadsz az örökkévalóságba, mint a márványt?

Vonta őt büvösen és ellenállhatatlanul s nem tudott elszakadni tőle. Kiváncsian kezdte szemlélni. Azután valami égető szükséget érzett, hogy kiengesztelje és eltüntesse arczáról, azt a mély bánatot, a melynek nem tudott nyitjára jönni. Ez izgatta, sértette, lázba hozta. Lassankint közeledett hozzá. Nem igen tudta, mi történik vele. Látta a királyt barbár és mégis kegyes mivoltában. Az élete egy pillanat alatt lepergett előtte. Majd hallotta a temetési énekét. Zokogást hallott, kántáló papokat, a kik füstölőkkel valóságos tömjénorkánt kavartak föléje, a püspököt látta, az öreg, magyar püspököt, komoran, sötéten és ellágyult, meghatódott, majdnem könyezett ő is. Úgy feküdt előtte a király, a mint olvasta vén könyvekben, fején az ezüst koronával, nyakán az amulettel, kezében az ország almájával, a melyet

M. Würzl & Söhne

BUDAPEST, (Kristóf-tér 2. sz.) ■ WIEN. ■ KARLSBAD.
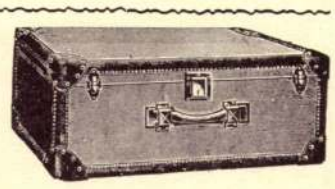
Császári és királyi udvari és kamarai szállító. Különlegesség utazási czikkekben s finom bőrdiszműárukban.

halottan is görcsösen szorongatott valami félelem, valami tragédia előérzetében.

Az alkony millió szinekben tündöklött és ebben a szinzavarban maga az idő is megsemmisült. Megnézte az óráját. Az óra megállott. Nem is igen törődött az idővel. Inkább arra gondolt, miért kell itt lennie egy márványkirálylyal, mikor lenn zajong a város és lilapárafényben czikázik az elektromosság, mikor ott lenn annyi ember él, a ki melegen ragyogó szemekkel fogadná és miért csak épen ennek a kőnek mondhatja ezt a névtelen panaszt, a mely alaktalanul és zavarosan forrong benne? Most oly rokonnak érezte ezt a követ. Azt érezte, hogy vallomással tartozik neki. Azt érezte, hogy az apja helyett az apja. Hiszen úgy hasonlított valakire, talán egy emlékre, a mit réges-régen elfeledett. Ez az emlék pedig megbolygatta egész életét. Eszébe jutnak bús esztendők, czéltalan utak, sok fényes, füstös éjjel. Emlékezik vasúti kocsikra, a melyekben álmatlanul hánykolódott, külföldi hotelekre és villámló operaestékre. Mégis olyan érzése volt, hogy csak most érkezett haza. Odakönyökölt tehát a ravatal párkányára és a királyra meredt, valami különös arczkifejezéssel, a mivel kedves halottainkat nézzük és az ajkai mosolyogni kezdtek, hangtalan mozgással némán.

— Király — gondolta magában — király. Mi lenne, ha most ezzel a sápadt és züllött arczczal ezt mondanám neked, hogy király? Ha elmondanám neked, hogy miattad jöttem a hegyre? Ha eléd szórnám a fiatalságom és odaszorítanám arczom a te arczodhoz? És ha elmondanám, hogy mióta élek, téged kereslek, hogy öntudatlanul is vágyódtam utánad, hogy szeretlek, hogy a fiad vagyok, a folytatásod, a király.

Az arcza már egész közel hajolt hozzá, de vajudó szája néma maradt. Ezek a szavak szinpadiasak voltak. Nem is tudta volna kimondani őket, a finom, a fáradt szájával, így ziláltan, egy könnyű nyári ruhában, egy félrecsuszott nyakkendővel. Csak a lelke fürdött bennük, mint egy edző aczélfürdőben. Az arcza tündöklött csak a fényüktől. Büszke, kemény és exotikus volt ez az arcz. Egy fiatal és ragyogó barbár állt a napfényben. Vasból és kőből volt. A bátor árnyalat a homlokon, az orr merész ive pedig mintha visszatükrözése lett volna a szobornak, a mely a csöndben szeliden intett neki. A magyar fiú mégse szólt. Sarkon fordult és ki és kiment a meleg alkonyatba. Alatta villamfényben égett a város, a lángok roppant himnuszában.

Most már bátran és egyszerűen ment előre. A könnyein keresztül látta a budai hegyeket, a Dunát, a várost és új értelme lett mindendennek, neki is, mert érezte, hogy milliók állanak mögötte és milliók következnek utána s ő egy kapocs a kezdet és a vég között, egy zászló a sirokon, koszorú a multon. Sötét haja a homlokába csapott. Léptei alatt döngtek a hegyek. A bő angol ruháját jókedvűen libegtette a szél. Panamakalapja alól pedig egy fekete arczél tünt elő, olyan határozott és merész, a minőt csak harczias sisakok alatt lehet látni.

Székely Aladár felvétele.

Fontenay Károly gróf és arája megyeri Megyeri Lóla.

Alexi Traján Béla lapunk számára készített felvétele.

Gróf Bánffy Miklós, a m. kir. Operaház és Nemzeti Szinház kormánybiztosa.

MICHELANGELO.

Michelangelo Buonarotti a renaissance ezen leghatalmasabb elméjéről szűkebb hazája, de az egész művelt világ is igen nagy irodalommal rendelkezik, csak hazánk volt még szegény oly művekben, melyek e genialis férfiú munkáit és működését nagyobb körben teszik ismertté és megfelelő méltatás tárgyává.

Annál nagyobb megelégedéssel tölt el bennünket a most előttünk fekvő füzet, *Tőry* Emil műegyetemi tanár, a kiváló szakférfiú tanulmánya: «*Michelangelo mennyezetképzése a római Sixtus-kápolnában*»,* mely igazán élvezetes és tanulságos formában tárgyalja témáját.

Nem szakszerű mű ez, ámbár a szakértő is igen sok tanulságos dolgot fog találni benne, hanem egy nagy niveaujú kulturtörténelmi tanulmány, mely magas nézőpontból tárgyalja témáját és annak keretében kortörténelmi képet is nyújt.

Bevezetésképpen van a kor története és Michelangelo működésének kezdete tárgyalva, de oly széles alapon, a kor és embereinek oly pontos ismeretével és beállításával, hogy II. Gyula pápa a művészet, a művészet zenithjét előidéző működése szinte megelevenedik az olvasó lelki szemei előtt. Így vezet bennünket szerző a Sixtus-kápolna mennyezetfestése előzményeinek ismeretébe és csak ezen felette érdekfeszítő ismertetés után fog bele tulajdonképeni témájának tárgyalásába.

A munka megkezdéséről, a festmény koncepciójáról szóló fejezetek rendkívül érdekesek és értékesek, nemcsak gazdag adattartalmuknál fogva, hanem azért is, mert szerző közli Michelangelo kortársainak erre vonatkozó feljegyzéseit is, mi fölötte elevenné és megkapóvá teszi a tanulmány e részeit.

A következő fejezetek már magával a festménynyel, és pedig a bibliai festményekkel foglalkoznak. Tárgyazza a világ teremtésének, az első emberpár teremtése és bukásának, Noé históriájának, továbbá a mennyezeti sarkoknak képét. A próféták és sybillák képei egy külön tanulmány témáját fogják képezni.

E keretben minden egyes kép, sőt annak minden egyes alakja nemcsak a legminutiózu-

* Kilian Frigyes utóda kiadása.

WICKEDE császz. és kir. udvari szállító

WIEN

II., Aspernbrückengasse 3.

Elsőrangú úri és női nyergek, lószerszámok, takarók stb. stb.

— A gyerek az könnyen hal, — szól közbe az asszony. — Mert abban még gyönge az élet.

— Hát az könnyen csinálta szegény! Úgy szaladt a föld alá, mint a gyík. Egy-kettőre megvolt a baj. Vasárnap még a térgyemen lovagolt, kedden már el is temettük . . . Úgy igaz, a hogy mondom: belekerült egy tiz pengő forintba! Még az a jó, hogy doktort nem hittunk, mert akkor ki se telt volna a tizesből . . .

Az asszony biczczent a fejével.

— Megy a pénz ilyenkor.

— No már most, hol itt az igazság!? Itt volt a nagy kiadás . . . Most meg osztán jövök én! . . . Hát ki győzi azt ebben a keserves, rosz világban, mikor a fejünket is csak akkor emeljük föl, ha azt nézzük, lesz-é eső? . . . Úgy sajnálom azt a szegény kis gyereket, hogy azt meg se mondhatom . . . Az anyja meg mégis mind ezt vagdossa hozzám: *Kend helyett vitték el a fiamat!* . . . Így a! Hát már most ezt hallgassa az ember! . . . Hát még ha úgy is, tehetek én róla? . . .

Az asszony élénken csattan föl:

— Bolond beszéd! No ez már igazán hogy bolond beszéd! Hát ki hal meg más helyett? . . . No, e már bolond beszéd! . . . No nézze meg az ember! . . . Csak azt mondom én: csak menye ne legyen az embernek! Csak attól őrizzen meg a jó Isten!

Az öreg embert láthatóan meglepi ez az elevenség. Nagy érdeklődéssel kérdezi:

— Mért? Talán magának is van baja a magáéval?

Erősen bólogat az asszony:

— Volt! Csak volt! De már nincsen, áldja meg érte az Isten úgy, a hogy érdemli, mert kimart a tulajdon házamból . . .

A beszélgetés megakad. A perronon egyszerre zajos elevenség támad. Egy csomó ujsággal a hóna alatt megjelenik a portás és a csöngőt rázva siet végig a folyosón:

— Személyvonat Hatvan—Budapest felé!

Az asszony megkérdi:

— Kigyelmed nem ezzel megy úgy-é?

Az ember mintha furcsállaná a kérdést:

— Dehogy is megyek én evvel! Én majd csak evvel a kocsival megyek ni!

Koller tanár utóda Szenes fölvétele.

A NYOLCZVANÉVES VASZARY KOLOS HERCZEGPRIMÁS.

A viczinálisra mutat, a mely ott vesztegel a külső vágányon.

— No akkor még van idő jócskán!

— Van, van. De azért jó azt ügyelni.

A várótermekből kihullámzik a közönség. A távolból csöndes dübörgés hallatszik, majd a fasorból kinyomul füstölögve a mozdony fekete teste.

— No, én megyek a hivatalba, — mondja az asszony, fölkél és az almás kaskával a kezében előre indul. Az ember meg hátrahúzódik a falhoz. Onnan nézi a nagy nyüzsgést, mozgalmasságot.

A vonat megérkezett. Rohanás, ugrálás, ajtócsapkodás, kiabálás. A zsivajban hol elvesz, hol megint előhatol az asszony éles, nyújtott kiáltása:

— Almát tessék venni! . . . Almát tessék . . . Almát . . .

Egy harmadik osztályú kocsi tele van parasztlegénynyel. Odanyomulnak az ablakokhoz egymás hátán. Egy csontos képü, villogó szemü, vékony fekete bajszú legény lekiált:

— Hogy méri az almát, néni!?

— Rőffel lelkem! Rőffel . . .

— Oszt hányat adna egy hatosér?

— Hét egy hatos!

A legény vág egyet a szemével.

— Az nagyon ócsó! Egyér adok egy hatost, ha hitelbe adja!

Az asszony bólint a fejével:

— Majd gondolkozok rajta!

Azzal tovább megy. Itt nincs vásár. De másutt vesznek. Fogy az alma a kosárból, de a hatosok szaporodnak.

Sokáig nem tart az egész. Megint csapódnak az ajtók, fütyülés, sipolás, a vonaton átnyilallik egy éles csikorgás, az ütközők láncának csörömpölése, azután egész hosszú teste megindul. A perronon egy perczig még tart az élet, azután kiürül megint. Csak a két öreg ember marad rajta.

Az asszony a pénzét olvassa. Nagy benne a gyakorlata, mert olyan gyorsan megy a számlálás, hogy az öreg ember, a ki feszült érdeklődéssel figyeli ezt a műveletet, — még a szája is mozog bele — nem tudja nyomon követni. Pedig nagyon furdalja a kiváncsiság.

Nem is állja, hogy meg ne kérdezze:

— No, mennyi az árulás?

— Épen negyven krajczár.

Az ember őszinte elismeréssel mondja:

— Pénz. Egy fél napszám.

Az asszony észreveszi a hatást és büszkén mondja:

— De ez csak ez az egy vonat. Már volt kettő, meg még lesz négy.

Az öreg embernek megfényesedik a szeme.

— Oszt mindnél vesznek? Hát akkor sok hatos össszejön, úgy-é?

Az asszonynak valami furcsa kaczérság van a hangjában, mikor felel:

— Hát épen nem panaszkodhatok. Egy három forintot mindennap megárulok most is. Nyáron jobb. Akkor van nap, hogy öt forint is bejön. Mert akkor szomjasok az utasok, oszt igen kivánják a gyümölcsöt.

Az embernek kidagad a szeme. Nagyon élénken mondja:

— Öt forint egy nap!? . . . De az nem mind csupa haszon, úgy-é?

Az asszony mosolyog.

— Jó is lenne! De nekem se adják ingyen az *árút*.

— Az árút?

— Hát a gyümölcsöt! Én is pénzen veszem. De azért a fele megmarad haszonba. Nem panaszkodhatok.

Az ember nem felel. Csak néha megbillenti a fejét. Nagy hallgatás után szólal meg újból. Csöndesen, nagy meggondoltsággal mondja:

— Jó seft. Azt mondom, hogy jó seft.

Megint hallgatott egy sort.

— Oszt mulatságos is . . . Itt nézelődni . . . A sok gőzös, a sok ember jön-megy . . . Szép seft nagyon.

Az asszony megint mosolyog és harmadszor is elismétli:

Strelisky fölvétele.

GRÓF BÁNFFY MIKLÓS A M. KIR. OPERAHÁZ ÉS NEMZETI SZINHÁZ KORMÁNYBIZTOSA.

SIMONYI ZSIGMOND EGYETEMI TANÁR, KI MOST ÜNNEPLI HATVANADIK SZÜLETÉSNAPJÁT.

— Nem panaszkodhatok.

Bólint az ember.

— Hiszem. A maga helyébe én se panaszkodnék.

Megint nagy hallgatás. Az asszony arcza elkomolyodik. Félrefordítja a fejét és jó vártatva igen csöndesen mondja:

— Mindenki a maga baját tudja . . .

Az ember fölneszel.

— Úgy igaz. De hát magának mi baja lehet? A kinek ilyen jó seftje van, az csak nem mondhatja, hogy nagy törődéssel él?

Az asszony vállán megrándul a kendőtömeg:

— A nagy se nagy, ha érdemes, a kicsi se kicsi, ha nem érdemes! Az határoz, hogy kinek-minek?

— Hát csak van tán kinek? . . . Hát a család?

Az asszony fölkapja a fejét. A szeme megvillan és a hangjában is mintha villogna, foszforeszkálna valami, mikor beszél:

— A család!? . . . Nincs . . . Nincs nekem családom! Mondtam már: elmart a menyem! Nem nyugodott, a míg ott nem hagytam a tulajdon magam házát. No hát ha a fiamnak inkább ő, mint én, a szülőanyja, hát legyen vele boldog . . . Ha ők megvannak én nélkülem, én is megvagyok ő nélkülük . . . No! . . . Nem lakok én már Dormándon! Itt lakok a faluban, ilyen magam ni, mint az újjam!

Csupa keserűség a szava. De az ember úgy hallgatja, hogy a szeme is kidülled belé. Mikor aztán az asszony elhallgat, lehajtja a fejét és sokáig némán nézi a sárga kőkoczkákat. Majd sohajt egyet és a fejével bólogatva mondja:

— No, nekünk igen egy a sorsunk mind a kettőnknek . . . Hiába no! Már úgy tartom én: fiatal az öreggel sehol se fér össze . . . Mert lássa, én is csak úgy vagyok ám a menyemmel! . . . Különösen azóta, hogy az a kis gyerek szegény meghalt . . . Nekem is sok már a tűrömből . . .

Az asszony élénken mondja:

— Hát oszt mért nem segít rajta?

Az ember nagyot néz:

— Segítni rajta! Hát oszt hogy?

— No! Hát egy kosár almát, vagy egy korsó vizet csak kigyelmed is elbir . . .

A két öreg szempár összetűz egy pillanatra. Azután az ember lassan félrefordítja a fejét és csöndesen, akadozva mondja:

— El . . . El én kettőt is. Egy véka búzát az őszön még kivittem a malomba háton . . . De a kiabálást . . . azt nem szeretem . . . Azt nem szoktam . . . az nagyon különös lenne nekem . . .

Az asszony vállat von:

— Azt nem is kívánom . . . Elég, ha az egyik kiabál . . . Először nekem is furcsa volt. De már megszoktam . . .

Elakad a szó. Egyiknek sincs semmi mondanivalója. A hosszú, nagy folyosón teljes a csönd. Egyszer aztán az öreg ember gondol egyet és — leül a földre, az asszony mellé. Eltelik egy jó negyedóra, a nélkül, hogy akár az egyik, akár a másik megszólalna.

Egyszer aztán előrehajol az ember és az asszony felé fordítja az arczát. Ez halkan kérdi:

— Mit néz kigyelmed rajtam?

— Azt nézem, hogy . . . hogy meg nem ismertem. Pedig a szeme, az hát csak megmaradt, a ki volt . . . Szép fekete szeme volt, ara emlékszem.

Az öreg asszony félrefordítja a fejét.

— Én mindjárt megismertem kigyelmedet.

Megint hosszú, nagy csönd. Az ember a csizmáját nézi és mintha a lábafejéhez beszélne, mikor aztán megszólal. Ennyit mond:

— Hát biz az meglehetne . . .

Az asszony meg se mozdul. Nem is kérdezi, hogy mi az, a mi meglehetne. Csak maga elé néz és ő is a levegőnek mondja:

— Meg kell gondolni az ilyesmit . . .

Az ember bólint a fejével.

— Meg. De ne sokat gondolkozzék az, a kinek már nincs sok ideje a spekulálásra.

Künt a vágányon mozgás támad. Egy kis lokomotiv, a mely idáig jó messze árván, csöndesen párolgott, pöfögni kezd, sürű, fehér füst csapkod a kéményéből, dübörög és a veszteglő, kurta kocsisor élére igazodik.

— No, már a kigyelmed lovát fogják! — mondja az asszony. Ez viszi, úgy-e?

Az öreg ember fölkászolódik.

— Ez. Ez a kehes!

A perron megint élénkülni kezd. Nyilnak az ajtók, megszólal a csengő, emberek jönnek.

A két öreg ember áll egymással szemközt. Megint az asszony mondja:

— No, kigyelmedet már viszi a gőzös.

Az ember ránéz a vonatra.

— Egy forintér elvisz, egyér vissza is hoz.

Az asszony lesüti a szemét és nagyon csöndesen mondja:

— Én itt vagyok. Ha meg valahogy véletlenül itt nem találnék lenni, itt lakok közel, a vasút-utczában. Kovács József háza, özvegy Boros Andrásné . . .

Az öreg ember bólogat:

— Nono! Hát addig is . . .

Kezet nyújt az asszonynak. A két öreg, csontos, barna kéz összefog. A portás kiabál:

— Tárkány, Tisza-Füred, Debreczen felé beszállás! . . .

STRÓFÁK EGY SZÍVRŐL.

I.

Hallom növését siromon a fünek.
Borzalmas lepkék suhannak felettem,
Nehéz gondrögek fejemre görögnek,
A temetőnek kósza árnya lettem.

A boldogság is elkisért utamra.
Jön hallgatag. De félúton megáll . . .
S fáradt dalok fonnyadt avarja
Szivemre száll . . .

II.

Oh csendesen,
Csak csendesen!
Nehéz beteg az én szivem.
Oh szánjatok!
Vigyázzatok:
Ma ver még, holnap elpihen.

Ne várj te sem,
Én kedvesem,
Estére sem, hajnalra sem.
Nem messze jő —
Már itt van ő,
. . . Csontkeze fogja a kezem.

Lányi Sarolta.

FRIGYES LIPÓT POROSZ HERCZEG, BORIS BOLGÁR TRÓNÖRÖKÖS NAGYKORUSÍTÁSI ÜNNEPÉRŐL JŐVE BRASSÓBAN MEGTEKINTI A RÓLA ELNEVEZETT HUSZÁREZREDET.

Vasárnapi Krónika

Irja Márai Sándor

Lassitott felvétel

Néhány napja Budapesten is lassabban forog az élet: a bérkocsik, a személygépkocsik korlátozása, a társaskocsik forgalmának csökkentése, az éjszakai taxitilalom, mindez megváltoztatta a budapesti utca képét, s a magyar főváros is felöltötte a háboru csukaszürkéjét. A szines, eleven és nyugtalan pesti utcakép megváltozott, s minden jel szerint még csendesebb is lesz, mint amilyen ma: pontosan olyan lesz, mint az európai nagyvárosok utcaképe. A nagy tömegeket a korlátozások egyelőre kevéssé érdeklik. A magyar főváros közönségének igen nagy többsége eddig sem utazott magánkocsin, meggondolta, beüljön-e egy taxiba, s ha választania kellett az autobusz vagy a kisszakaszos villamos között, az utóbbit választotta. Ez a háboru, s mindezt igazán zokszó nélkül lehet elviselni.

Az élet csendesebb lesz, olyan lesz, mint a lassitott felvételek: lassanként a valóság méreteire nagyitva és lassitva látjuk majd az életet, nem a rohanó gépek mesterséges távlatából. Ez kényelmetlen annak, aki siet, remélhetőleg nem tart sokáig, mert az élet már nem tudja teljesen nélkülözni a gépek szolgálatát — de ugyanakkor, amikor meglassubbodik az élet, egy pillanatra közelebb kerül az európai ember, igy a magyar is, a valósághoz. Gépek között nevelkedtem, gépek között éltem, bizonyos, hogy bajosan és akadozva tudok csak meglenni telefon, villamos, felvonó, gépkocsi és repülőgép nélkül — s mégis, most, mikor az élet ütemét visszacsavarják félszázad előttire, nem érzem azt a csalódottságot, hogy valami jóvátehetetlen történik velünk. Lassabban kényszerülünk élni: használjuk ki.

Talán tanulunk ebben a kényszerü baktatásban valamit. Azt tapasztaltam, hogy a civilizáció nagyszerü kényelme legalább olyan mértékben eltávolit az élet igazi élményétől, mint amilyen sebességgel tud rohanni mesterséges céljai között. Volt egy idő, boldog évtized, mikor kocsin jártam keresztül és kasul Európát, s nem vagyok hálátlan ez idő iránt. Sokat kaptam, sokat láttam, s titokban mégis mindig bűntudatot éreztem e rohanás miatt, mert még sokkal többet nem láttam. Van egyfajta gépidegesség, melytől nem tud szabadulni az, akit egyszer megejtett: az ember a volán mellett mindig csak félszemmel nézi a ragyogó tájat, de idegeivel, egész figyelmével az országutat és a kilométerjelző köveket figyeli. A gép ideadta ajándékba a világ teljes élményét, s ugyanakkor megrabolt a részlettől. Gyönyörü tájakon rohantam át, s mennyi mindent nem láttam e rohanásban! S maga a rohanás nem érdekelt-e sokszor jobban, mint a táj, mely kinyilt előttem? ... Csodálatos érzés volt repülni, Európa felett, tavak és Alpesek, tenger és sivatag felett, s ugyanakkor rejtélyesen unalmas is volt az ember a magasságmérőt figyelte, a sebességmutatót, a térképet, néha lepillantott a mélybe, megállapitotta, hogy ez Róma, s ez már megint Klagenfurt, várta, hogy rágyujthasson, lenn kuszán keveredtek a föld örök tervrajzán város és erdő, folyó és tüzhányó, s mindez átmenet volt, mellékes anyag. Az ember éppen csak odanézett s fejét csóválta, ha a gép félórát késett Budapest és Róma között. S az autós utazás csodálatos kényelme, az a bizonyos „akkor indulok, amikor akarok" és „ott állok meg, ahol akarok" végeredményben nem rabolt-e meg a látnivalók sokaságától? A gép az utazásból, amely élmény volt és remekmű, lázas és izgatott helyváltoztatást csinált. Állandóan rohantunk, kezünk mindegyre a levegőbe lendült, taxi, kiáltottuk, vagy sebességet váltottunk a kocsiban, hogy két perccel hamarább érjünk a Vörösmarty-térről a Ligetbe, vagy Budáról Velencébe. S közben — ezt mindig éreztem — elmulasztottunk valamit.

Savanyu bölcsesség! — mondja az olvasó. Olcsó, hadi bölcsesség! Az élet ütemét nem lehet mesterségesen visszaforditani; aki egyszer megszokta ezt a százas tempót, béna és boldogtalan lesz sárcipőben, a konflisban és az omnibuszban. Igaza van az olvasónak. Nem hiszem, hogy büntetlenül kapcsolhatjuk át idegrendszerünket a másféle életütem döcögésére: örökké hiányzik majd valami. De ha visszanézek a tegnapba, makacson emlékezem egy életérzésre, mely rohanás közben mindig megszólalt: élj lassabban!.. Hová rohansz?... Emlékeznek a „filléres vonatok" utasainak levelezőlapjaira és lelkendező dicsekvésükben is bűntudatos vallomásaikra: egy hét alatt „bejárták Itáliát és mindent láttak", a szerencsétlenek — mindent, Velencétől Nápolyig, beleértve Assisit, féláron. Éjjel utaztak, mert az utazási társaság iparkodott álmukon megtakaritani a szállodai költséget, nappal lógó nyelvvel rohantak muzeumok és emlékművek között, kedden Génuában voltak, szerdán Rómában, pénteken büszkén irták a képeslapot Pompéjiből, s egy héttel később, hogy elindultak, már itthon is voltak, a Keleti pályaudvaron. Mindebben volt valami szégyenletes. Az ember igy veszti el lassan méltóságát és emberi rangját, e rohanó készenlétben, melynek nincs semmiféle értelme, s élménytartalma kevesebb, mint egy séta jó időben, lassan az Andrássy-uton. A gép, végzetünk, ez a fellázadt bűvészinas — mely most atomjaira szedi szét az ismert világot, s remélhetőleg össze is tudja aztán rakni egésszé —, a gép, életünk nagy élménye, ez a hideg és forró kényelem, s a hatalomérzet, mely a gép fölött urakodó ember lelkét eltöltötte, a gép megajándékozott az *egész* távlatával, de menthetetlenül elvett valamit: a *részletet*. Talán csak a tengeri utazás nyujtotta még a régi érzékelés bensőségét: az a ringás, lassu, csaknem személyes közeledés a világhoz, ahogyan csak a hajó tud meglesni és meglepni földrészeket. Nem, a részletet nem találtuk meg százkilométeres sebességgel lefutott utjaink közben: a részletet, egy kapualjat, egy ablak nemes vonalát, egy emberi szempár üzenetét, egy táj gyöngéd rajzát, mindezt elmulasztottuk az elmult ötven esztendőben. S most, mikor a gép olyan félelmes erővel zakatol életünkben, mint soha azelőtt, mikor eldönti ütemével a harctereken a világ sorsát, a front mögött az élet lassubb és csendesebb lesz. Kényszerü bölcsesség ez, tudom, hadibölcsesség, mű-belenyugvás. Sorsunk már összekötöztük a géppel, életre és halálra. De addig is, amig a villamosra várunk, kisszakasszal kezünkben, lélegezzünk mélyen, nézzünk körül...

Nézzünk körül, s látunk valamit: az élet lassubb lesz, s a részletek előválnak abból a homályos általánosságból, melyet a rohanás varázsolt eddig elénk. A lassubb élet talán kényelmetlenebb, de lehet, hogy vannak pillanatai, mikor emberibb és teljesebb. Céljainkhoz a jövőben kényelmetlenebbül és lassabban érünk el, de utközben talán alkalmunk lesz arra, hogy mélyebben elgondolkozzunk céljaink igazi értékéről. Éjjel majd gyalog megyünk haza, taxi helyett, de utközben talán eszünkbe jut valami. S csakugyan olyan nagy baj lesz, ha néha lekésünk valamiről?... Hajolj közelebb, olvasó, csendesen mondok valamit: nem lesz baj. Az élet bennünk teljes, nem a világban, s ezért nem is lehet lekésni, mert nincs itt vagy ott, hanem bennünk van, s mindig éppen a helyen és a pillanatban, melyet megélünk. S ehhez nem kell taxi. Ez minden vigasz, amit a csendes pesti utcán átnyujthatok kortársaimnak.

A Kolozsvári Nemzeti Szinház megnyitása 1906-ban

Irta Janovics Jenő

Harmincöt esztendővel ezelőtt, a multat megbecsülő, hagyományokat tisztelő kincses Kolozsvár az uj nemzeti szinház menyitási ünnepét a régi, Farkas-utcai szinház bucsuztatásával kapcsolta össze. Még egyszer hangsulyozni akarta, hogy csak a falak ujulnak meg, az erdélyi szellem, amely kicsi hiján száz évig élt az ősi hajlékban, örök marad. A régi szinház élete fog tovább folyni az uj palotában. A régi szinház lelke lángol, a régi szinház vére kering az uj, pompázatos tündérpalotában.

A kiszolgált öreg szinház

ünnepi bezárásával kezdték meg tehát az uj szinház megnyitó szertartását. A meghivó, amelyet erre a nemzeti ünnepre gróf *Bánffy Miklós*, mint a Szinügyi Választmány elnöke bocsátott ki, lelkes szavakkal emlékezik meg az öreg szinház szolgálatáról:

„Nyolvanöt éves multja van a Kolozvári Nemzeti Szinház korhadt épületének, mely az ország legrégibb magyar szinháza és tizenhat évvel előbb nyilt meg, mint a budapesti Nemzeti Szinház..."

A régi Farkas-utcai szinházban

tartott bucsu Erdély ünnepe volt. Hogy az a vén szinház mije volt Kolozsvárnak, azt csak azok érezték, akik a kincses városban nőttek fel. Szivünkhöz nőtt családtagnak temetésén szoktunk ugy bánkódni, ahogy a kolozsvári közönség bánkódott ezen az estén. Akik messze földről zarándokoltak oda, főhajtó tisztelettel vettek részt a kolozsváriak családi gyászában.

Az emlékezés

másnap, az uj szinház megnyitási ünnepén *fogadalommá acélosodott*. A szónokok a multat dicsőitették és hűséget fogadtak a régi szellemnek. Ünnepi köntöst öltött a város. A házak fellobogózva. Az utcákon tömegekbe verődtek kipirult arcu emberek, az ablakokban virágok szinesedtek.

Délelőtt 10 óra: A szinház tagjai, szinészek, énekesek, zenészek, műszaki munkások izgatottan sürögnek-forognak, helyezkednek. Az előcsarnokban minden ragyog. Halk utasitások, lázas készülődés. Gróf *Bánffy Miklós*, a Szinügyi Választmány elnöke, mint vendéglátó gazda érkezik s elégedetten látja, hogy minden készen várja a szertartás kezdetét. Sürün érkeznek a vendégek. Politikusok, főispánok, irók, szinigazgatók, szinészek, más törvényhatóságok fejei és tagjai. *Justh Gyulát*, a képviselőház népszerü elnökét és *Návay Lajos* alelnököt lelkes éljenzés fogadja. Pont 11 órakor érkezik a kormány képviselőjének, *Darányi Ignác* miniszternek pompás négyes fogata. Az erősen emelkedő, tükörsima feljáron a tüzes fehér lovak agáskodnak, a parádés kocsis már-már elveszti uralmát a ficánkoló állatok felett, pillanatnyi megtorpanás látható a környező tömegben, de a következő szempillantásban *Bánffy Miklós*, aki a bejáratnál várta a kormány képviselőjét, a lovak elé ugrik, keményen és nagy szakértelemmel megszoritja a zablájukat s a nemes állatok megszelidülve engedelmeskednek. A környéken állók megkönnyebbülten lélekzenek fel és önkénytelenül tapsolnak. Az első tapsot az uj szinházban Bánffy Miklós kapta.

Az elsőcsarnokban a különböző testületek képviselői aláirják a zárkőbe szánt emlékiratot, amely az uj szinház épitésének történetét tartalmazza. Az emlékirat, melyet *Gere Kálmán*, műszaki tanácsos szerkesztett, a legpontosabb mérnöki és statisztikai adatokkal, naplószerüen sorolja fel a szinház épitésének részleteit.

A tágas előcsarnok és lépcsőház

teljesen megtelt a meghivottak százaival, a félemeleti karzaton a hölgyek foglaltak helyet, mögöttük az énekkarok, amelyek adott jelre rázenditenek a himnuszra. Áhitatos lélekkel hallgatjuk nemzeti imádságunkat s mikor elszárnyal az utolsó hang, *Fellner Ferdinánd*, cs. és királyi épitési főtanácsos néhány szó kiséretében átadja az épület kulcsait a szinházépitő bizottság elnökének, gróf *Béldy Ákosnak*, aki köszönetet mond a tervezőknek és épitőknek a jól végzett, lelkiismeretes munkáért s a kulcsokat átadja a kormány képviselőjének, Darányi Ignácnak. A kormány képviselője lelkes szavakban tolmácsolta köszönetét mindazoknak, akik az uj szinház emelésén fáradhatatlanul dolgoztak.

Bánffy Miklós, mint a Szinházi Választmány elnöke, átvéve a kulcsokat, fogadást tesz, hogy ebben a szinházban mindenkor a hazafias érzést fogják ápolni és a nemzeti törekvést kötelességtudással fogják teljesiteni. Ezután *Szvacsina Géza*, a város polgármestere tartotta meg gondolatokban gazdag, multat idéző, jövőnkben bizó beszédét:

„... Mi erdélyiek, akik az ország ennez exponált őrállomásán a magyar állami eszme és a magyar nemzeti kultura fejlesztésén dolgozunk, arra vagyunk utalva, hogy minden intézményünket *a nemzeti eszme szolgálatára rendeljük*."

A közönség mély meghatottsággal hallgatta a polgármester szavait. Azután a zárókő befalazás végső akkordjaként Justh Gyula, Darányi Ignác, Fellner Ferdinánd s a képviseletek többi tagjai egy-egy kalapácsütéssel jelezték az épités befejezését.

Az ünnepély most az előcsarnokban elhelyezett, még lepellel borított

márványszobrok

előtt folyt tovább. A szinház első igazgatója ugyanis kinevezése után felterjesztésben kérte a minisztert, engedné meg, hogy az uj palota csarnokába saját költségén a régi szinész-dicsőség két legendás alakjának márványba vésett szobrát helyezhesse el: *Kótsi Patkó Jánosét*, akinek ajakáról először hangzott magyar szó a kolozsvári szinpadon és *E. Kovács Gyuláét*, a régi szinház lángoló lelkü és művelt vezéralakjáét, hogy mindenkor emlékeztetői legyenek a mult idők érdemének és utmutatói a jövő idők törekvéseinek. A szobrok előtt a szinház első igazgatója emlékezett meg a régi magyarokról. *Justh Gyula*, a képviselőház elnöke néhány mélyen átérzett szóval helyezte el a törvényhozás koszoruit a talapzatokra. Utána *Somló Sándor* a budapesti Nemzeti Szinház hódolatát tolmácsolta és két hatalmas koszorut tett a szobrok elé, mire a szinházi zene- és énekkar a Szózatra zenditett.

A megnyitó előadásra

este 7 órakor szinültig megtelt a fényárban uszó nézőtér. Ünneplő lelkek, ünneplő arcok, csillogó szemek várták a vasfüggöny emelkedését. Lelkes taps köszöntötte *Kacsóh Pongrácot*, a János vitéz szerzőjét, amint a karmesteri emelvényen megjelent, hogy erre az alkalomra komponált nyitányát vezényelje. Azután a függöny elé lépett a szinház igazgatója *és először a régi, elhagyott ház előtt tisztelegve*, köszöntötte az uj tündérpalotát.

„Te pompázó csarnok, mely ugy keltél életre az agg szinház poraiból, mint a bibor- és aranytollazatu mesebeli szent madár, mely el nem pusztul soha, mert önmagát megégeti ugyan, de hamvaiból megifjodva támad fel, — légy hirdetője a régi szellemnek. Légy ébresztője a szunnyadó nemzetnek. Karcsu tornyaid az egekig érhetnek, vakitó fényességed a napot szégyenitheti meg, *ha hütelen leszel az eszméhez, mely drága örökségül reánk szállott, sötét, néma sirgödör maradsz, melyet mindenki elkerül e házában.*"

A beköszöntő elhangzása után szétnyilt az aranydiszitésü, piros bársonyfüggöny. Ünneplő magyar ruhákba öltözötten, festői csoportozatban állottak a szinpadon a szinház összes tagjai s áhitatosan csendültek fel a himnusz hangjai. Rövid szünet után a

szinházavatás

cimü kis alkalmi játék előadása következett. Ezt a kis gyöngyszemet az igazgató felkérésére *Herczeg Ferenc* irta az ünnepi megnyitásra. Sajátságos, hogy Herczeg Ferenc, aki délvidéki születésü és hosszabb időt sohasem töltött Erdélyben, *milyen mélyen tudta érezni és kifejezni azt, ami az erdélyiek lelkét áthatotta. Az erdélyi szellemet.* A homályos szinpadon szerelő munkás dolgozik, az utolsó kalapácsütésekkel illeszti a sugólyukhoz szolgáló villanyvezetéket. A munkást az öreg *Szentgyörgyi István játszotta, akinek személyében a gazdag mult fonódott át a reményektől fütött jövendőbe.* Szerszámtáskáját az utolsó kalapácsütések után összeszedte a szerelő s ke-

AZ ORSZÁG LEGMODERNEBB

Radió, gramofon, foto

ÜZLETE

Nagykovácsy

BUDAI FIÓKJA

XI., KORTHY MIKLÓS-UT 39.

Nagyvállalat keres

10—15 évi, lehetőleg épitőipari gyakorlattal is rendelkező

könyvelőt

Feltételeink: tökéletes jártasság az adminisztráció minden ágában és az átirókönyvelési rendszerben, kiváló levelezőkészség, önálló munkára való képesség. Csak e feltételeknek megfelelő **őskeresztény** uraknak curriculum vitae-val, fizetési igényekkel ellátott ajánlkozását kérjük „Állandó alkalmazás" jeligére **Arató** hirdetőirodájába, Erzsébet-körut 14.

MATEOSZ engedélyhez társat keresek

5 tonnás kocsival, vagy készpénztőkével. „Azonnal 6968" jeligére főkiadóba.

Bérháztulajdonos (jelzáloggal terhelt is)

évi bérjövedelmét megkettőzheti!

Nagyobb rendelés lebonyolitásának biztositására. Mielőbbi megkeresést: „Őskeresztény régi vállalkozó 6963" főkiadóba.

Fővárosi ismert keresztény cég kéri működő cégek ajánlatát **tejtermék, husáru, konzerv, hüvelyes, gyümölcs** és rokontermékek állandó szállitására.

Márkás cégek képviseletét vállalja.

Nagyösszegü előleget adunk, esetleg finanszirozunk. **„Tőkeerős 6964"** jeligére főkiadóba.

ÉLELMISZERT,

terményt, magvakat stb. vásárolok „Exportra 1333—7058" főkiadóba.

Üzemépület 300 ölön

XIV. kerületben üzem- és üzlethelyiségekkel, lakásokkal főutvonalon, közvetlen villamosnál sürgősen eladó. Telefon: 135—593. Keszler.

Malom eladó 18 vagon évi vámkeresettel. „Hevesvármegye 7003" jeligére főkiadóhivatal továbbit.

Nagyvállalat keres

hosszabb gyakorlattal rendelkező, kartotékvezetéshez is értő, önálló őskeresztény

gép- és gyorsiró(nő)-t

Ajánlatokat „Kimeritő adatok" jeligére a Központi Hirdető Irodába, Budapest, IV., Váci-u. 1—3. (bejárat Türr István-u. 8.) kérünk

ELADOM Ujpest, Jókai-u. 35. házamat. 115.6 □-öl, saját telken. 2184 pengő nyersjövedelem, tehermentes, 6x1, 1x2 szoba-konyha-spejz, békebérek. Aszfaltos ut a centrumban. Ajánlatok „45 KP" jeligére Rudolf Mosse r. t. hirdetőirodába, Erzsébet-körut 23.

Nagyvállalat keres

azonnali belépésre, **őskeresztény**

perfekt német gép- és gyorsirónőt

Ajánlatokat „Pontos munkaerő" jeligére a Központi Hirdető Irodába, Budapest, IV., Váci-u. 1—3. (bejárat Türr István-u. 8.) kérünk

GÉP- és GYORSIRÓNÓK

kerestetnek (németül tudók előnyben részesülnek). Csakis őskeresztények iskolai és működési bizonyitvány-másolatokkal felszerelt ajánlatai fizetési igény és referenciákat szolgálók megjelölésével „Nagy textilvállalat" jeligére **Tenzer hirdetőjébe, IV., Szervita-tér 8.** kéretnek.

ményen, intőn pattogott a szó ajakáról:

„Én bevégeztem a munkát. Minden szög a maga helyén van. Nem rajtam fog mulni, ha a jövő nem lesz méltó a multhoz."

Elmélyedten lép most az üres, sötéten tátongó szinpadra az uj, fiatal igazgató. Kezében szindarab. Tépelődik. Parancsára diszletfüggöny ereszkedik le a zsinórpadlásról: a Királyhágó sziklás országutja. Azután kigyulladnak a lámpák, felcsillannak a reflektorok. Vakító fény árad a szinpadról a nézőtér felé. A gyámoltalan igazgató nem tudja, hogy fogjon munkához? Fény, pompa, az épitőművészet és szinpad-tudomány minden gondolata megelevenedett ebben a házban s mégis ugy érzi, hogy valami hiányzik. Valami, ami nélkül meddő lenne itt minden törekvés. Mi az, amit a legfejlettebb épitő remeklés tudott életre kelteni a szinpa életesen müködő gépezetei kö Lehunyja szemét, hogy sürüsödjenek gondolatai. S éber álmában nesztelenül jelennek meg : mult emlékei. Egymás után jönnek az uttörök: Lendvay Márton, Egressy Gábor, Szentpétery Zsigmond, Kótsi Patkó János, Jantsó Pál, Kántorné, Déryné, Laborfalvy Róza, Fejér Rozália. Szárnyalnak a szavak, lélekbe furódnak a gondolatok. A mult dicsőségét hirdetik s a jövő utját mutatják. Ez az ut nem lehet más, mint amelyen ők is megindultak s jártak tövisek között, sorscsapások sulya alatt, nélkülözéseket türve, nemzeti eszmét szolgálva. Az árnyak megáldják az uj hajlékot, azután ahogy jöttek, nesztelenül eltünnek. Felszabadultan ujjong a lelkes, fiatal vezér: már tudja, mi hiányzik az uj házból. A régiek szelleme. Az uttöröké, akik benépesitették most ezeket a deszkákat. Most már tisztán látja a célt s fogadja, hogy nem fog letérni az utról.

Mikor a függöny összecsapódott, könnyek csillogtak minden szemben. A költő hangot adott annak az *erdélyi gondolatnak*, amely tudat alatt élt a lelkekben: a régi szinház életét kell átültetni az uj talajba.

Kéler Béla lelkesitő „Rákóczi-átirat"-a után ismét Herczeg Ferenc nemesveretü szavai szárnyaltak a szinpadról:

Bujdosók

cimü kétfelvonásos játékát mutatták be a szinészek. Ezt a darabot is a kolozsvári Nemzeti Szinház megnyitására irta a költő. Csüggedten, lehorgasztott fejekkel virrasztanak a fejedelem bujdosó társai. A vezér beteg s ez marcangolja a kurucok szivét. Egyetlen vagy lobog bennük: még egyszer látni akarják elhagyott hazájukat, még egyszer csókolni akarják az anyaföld rögeit. Erről beszélnek szivbenyilalló szavakkal. Viharzik a szabadságvágy, lobog a hazaszeretet lángja. De Rákóczi beteg s halálos tusájában megelevenednek diadalmas csatái: Égig szárnyalnak a mult makulátlan emlékei.

Komor hangulat lett urrá az ünneplő lelkeken. De ez a komor hangulat csodálatosan illett a nagy alkalomhoz. Nem dinom-dánom, nem kurjongatás, nem dicsekvés, nem üres fogadkozás, hanem a multakban való elmélyedés hangjai kisérték az ünnepről távozó közönséget az uj szinházból.

Kolozsvár közönsége el nem muló hálával tartozik Herczeg Ferencnek azért, hogy az uj szinház megnyitó ünnepét kiemelte a szokásos szóvirágok sallangjai közül s kristálytiszta gondolataival arra a magasságra állitotta, ahonnan egy nagyra hivatott magyar müvelődési intézmény jövőjének nemes kötelességei látszanak. Ezek a gondolatok minden fogadkozásnál szilárdabb erővel kötelezték az uj szinház vezetését a mult tiszteletére és a jövő tisztaságára.

S itt meg kell arról is emlékezni, hogy Herczeg Ferenc ennek a két ünnepi szózatnak megirását nem tartotta mesterségbeli szindarab-készitésnek, hanem nemzeti szolgálatnak. Az anyagi részesedést, amely minden darab után megilleti a szerzőt, erélyesen utasitotta vissza: *Nemzeti szolgálatért pénz nem jár senkinek.*

Az ünnep mámora elszállott.

A fogadalmak beváltásának ideje bekövetkezett.

Tizenhárom évig tartó, szünetet nem ismerő, egyre magasabbra ivelő munka torpant meg azonban hirtelen, amikor a trianoni parancs elvágta a vérereket, amelyek a Kolozsvári Nemzeti Szinház életét az anyaország lüktető szivéhez kapcsolták.

Még vehet!

Balatonfüred-Városon villatelket

nagyon kedvező részletre. Minden telek befásitva, villany, vizvezeték csatlakozási lehetőség. Áraink a legolcsóbbak. Okvetlen kérjen tájékoztatót Balatonfüldvár fürdő rt. paro. irodája, Budapest, V., Szabadság-tér 14. Tel. 127-660

Fehér szarvasgomba

Irta Paulay Erzsi

Piemonte, október végén. Bizony az, amely Périgord földjén terem, fehér, nem fekete, mint a világ minden táján ismert testvére. Gomba megfelelő gonddal másutt is termeszthető. Igaz, hogy sehol sem válik olyan zamatossá, mint hazája talaján. A fehér szarvasgomba azonban egyedül és kizárólag csak Itáliában terem, a Piemonteben és annak is különösen abban a részében, amely Monferrato őrgrófság néven ismeretes.

Ez a rendkivül szorgalmas és gazdagmultu tartomány, különösképen ilyenkor ősszel gyönyörü. Dombjain, — melyek mint hosszu és szelid hullámsorok emelkednek egymás mellett —, már szüretre érett a szőlő. A dus terméstől rogyadozó tőkék szines levelei között piros a Barbera duzzadó szeme és ott sárgállik a muskotály aranybogyója. A nemes gesztenye gyümölcse leszedhető, a sulyos körték meg az almák huzzák az ágat, a levegőben ökörnyál uszik és rőzsetüzek füstje száll a halványkék ég felé.

Ilyenkor jelenik meg a piacon a fehér szarvasgomba. Mint az igazi nagyságok, nem külsejében hordja tulajdonságait. A burgonyához hasonlit. Ami felismerhetővé és egyedülivé teszi, az a természet ősi illatszertárában is a legfinomabb — az illata. Minden gondozás nélkül terem a tölgyerdők és gesztenyések porhanyó földjében. Zamatában van valami fanyar és különlegesen könnyü iz, ami csak bizonyos ételekkel párositva érvényesül. Termési ideje rövid, szeptember közepétől november végéig tart, s mig a fekete szarvasgombát gondozott földjéből szedik, a fehéret kutyával vadásszák. Erre a vadászatra nem a kényes fajebeket, hanem a magukról megfeledkezett kutyahölgyek fattyait tanitják be. Ezek, mint ez már köztudomásu, származásuk kétségtelenül kétes voltát ügyességgel, élelmességgel és életrevalósággal igyekeznek feledtetni. Kiképzésük hetekig tart. Éheztetéssel kezdődik és pár napi magánzárka után szarvasgombával bedörzsölt kenyeret szagoltatnak velük. Ezt addig ismétlik, mig a gombavadász kutya gazdájával kimegy az erdőbe s orrát ott vágja a földbe, ahol érzi a kitünő illatot, amely olyan erős, hogy áttör a rögön. Megesik néha, hogy a malacok (inyenceknek is mondhatnám őket) felturják a földet és felhabzsolják a remek csemegét.

A szarvasgombának nagyon örülnek a konyhában is. A szakácsnak könnyü dolga van, ha ilyen csemegével füszerezheti a tálakat. Erre kis fémgyalukat használnak. Finom szeletekre hasitják a gombát és beboritják vele a párolgó risottót. Lényeges különbség a fekete és fehér gomba között az, hogy az előbbit fogyasztás előtt meg kell főzni, az utóbbi viszont nyersen, csakis nyersen élvezhető. Abban, hogy ez a különös gomba éppen csak itt terem meg, van valami a természet logikájából. Mert amilyen sajátos a Piemonte fekvése, olyan különösek és egyéniek emberei is, tájnyelve és minden más megnyilvánulása. Elég Turin városát látni. Ahogy egyenes utcáival, hatalmas palotáival, széles tereivel körülveszi a királyi palotát, megállapithatjuk, hogy ennek a városnak az emberei magukban és magukon viselik a város architekturáját. Öröm végigmenni délben a Piazza-Castello árkádjai alatt, elnézni a sétáló, vagy dolgukra sietö embereket és látni kell, hogy itt mindent jóizlés és finomság jellemez. Itt minden más, mint máshol, más a modor, a fölfogás, az izlés és mindent valami rendkivülien előkelő árnyalat jellemez. Az uri tartózkodásnak és a mérsékelt nyájasságnak finom keveréke ez. Ahol minden ennyire egyéni, ott természetesen a konyhaművészet is az. Valahogy ugy is illett, hogy a természet különös izzel kedveskedjék Piemontenek, ezért adta neki füszerei legzamatosabbját, a csemegék fejedelmét: a fehér szarvasgombát.

Turin legrégibb és legelőkelőbb étterme, a Cambio, száz esztendeje áll ugyanazon a helyen, szemben a hires Carignano-palotával, amelyben II. Vittorio Emanuele megpillantotta a napvilágot. A vendéglőnek csak két terme van. A fal mellett elhelyezett bársony pamlagok, előttük a kisasztalokkal, nem adnak módot arra, hogy az étteremben nagy és lármás társaságok telepedjenek le. Csak arra alkalmasak, hogy halkbeszédü urak és hölgyek helyet foglaljanak körülöttük, vagy hogy a villásreggeli és az estebéd elfogyasztásakor hivatalos urak, magasrangu tisztviselők jöjjenek itt össze, akiknek fontos mondanivalójuk van egymásnak. Az egyik kisasztal felett szerény emléktábla azzal a névvel, amely egész Piemonte felett mindörökre diszlik: Camillo Cavour. Ő hosszu esztendőkön át idejárt étkezni, rendesen egyedül ült asztalánál.

És az étlap? Mit ajánlana a Cavaliere? Talán risottót „Tartuffi"-val? (A fehér gomba olasz neve.) Vagy husos derelyét „raviolit", gyenge bárány husával töltve? Ehhez szintén jólesik az illatos csemege. Izlenék talán fácánhus sült pisztránggal? Meleg sajtkrém gombával? Befejezésül őszibarack-befőtt mandula töltelékkel? Mindez helybeli különlegesség. És mi az a kis kávémasinaszerü edény, amely alatt szeszláng lobog? Ebben hozzák a finom olaj- és tartuffi-keveréket, amelybe zellerszerü zöldség szárát mártogatják nagy élvezettel a piemonti inyencek. A neve: bagnacauda, meleg mártás. Igen finom, bár mielőtt asztalra kerülne, találkozik — csak egy pillanatra — a fokhagymával. Nem történt közöttük semmi sem, de az, hogy látták egymást, letagadhatatlan.

Tudni kell azt, hogy mit kell enni. Aki például nem evett besameles palacsintába göngyölt kappanszeletet a bolognai Papagallo-ban, vagy nem izlelte meg ugyanott a husos mártással elkészitett zöldmetéltet, az nem tudhatja, hogy mi a jó. Az egyszerü polenta a legjobb madárkahussal. Ismertem turistát, aki könnyes szemmel beszélt a római Via della Scrofa Alfredojának vajasmetéltjéről, melyet a mester a vendég előtt vajban és reszelt parmezánban dédelget. Veneziában Pozzi, a Taverna della Fenice tulajdonosa, ugy ismeri vendégeit, mint anya gyermekét, mindegyikről tudja, mit óhajt, mit szeret. Őt azzal is lehetne gyanusitani, hogy varázsló, mert hogyan történhetik másképpen, hogy az egyszerü bableves élménnyé lesz nála. Vajjon hogyan készíti Pozzi a rostonsült angolnát, mit csinál a halakkal és rákfélékkel, sohasem fogjuk megtudni. Nem is kell nagyon törnünk a fejünket, örülnünk kell annak, ami van és ami ilyen kitünő. Az olasz szakácsmüvészet teremtette meg tulajdonképpen a francia konyhát. Medici Katalin udvartartása vitte magával az olasz ételek készitési módjának a titkát Galliába és ezzel adta meg a változatosság varázsát az Alpokon tuli gasztronómiának. A franciák megpróbálták a fehér szarvasgomba átültetését, de ez nem sikerült nekik.

Aki meg akarja izlelni ezt a csodálatos csemegét, annak ide kell jönnie. Ebben a hónapban minden konyha fehér szarvasgombától illatos, érdemes érte idefáradni. Tessék, hölgyeim és uraim: tálalva van.

— Hát nem is csodálom, hogy ilyen remek a kisbaba! Az anyatejnél jobb tápszer nincs!

— De én még fokozom is a minőséget!

— Mivel?

— Ovomaltine-val! Ovomaltine-s tejet iszom reggelire, meg uzsonnára. Ezzel nemcsak a magam erejét gyarapitom, hanem a gyerekét is!

tangó harmónika
világmárkák legjobb választéka — ujak és használtak. Árjegyzék ingyen.
L. Sternberg harmóniaszergyár Rákóczi-ut 60

Nagy fémárugyár keres expediciós osztályának vezetésére nagy gyakorlattal biró, fiatal, erélyes
őskeresztény tisztviselőt
Pályázatok életleirással Budapest 72, postafiók 12 cimre küldendők.

Belvárosi nagyvállalat
keres fiatal jómegjelenésü
titkárt és titkárnőt
Irásbeli részletes ajánlatok „Világcég 6971" jeligére főkiadóba.

Iparvállalat keres intelligens, agilis, érettségizett, őskeresztény
fiatal tisztviselőt
Megkeresések: Budapest 72, postafiók 12 cimre küldendők.

Eladom vagy elcserélem
budapesti 3 emeletes uj, modern bérházamat földbirtokra. Tárgyal: közvetlen tulajdonos. Tel.: 297—476.

Műhelyfőnököt
keresünk legmodernebb gépparkkal rendelkező budapesti gépgyárunk részére. Nagy gyakorlattal biró őskeresztény gépészmérnökök ajánlatát kérjük eddigi pályafutás és fizetési igények közlésével „Fontos positio" jeligére Blockner J. hirdetőirodájába, IV., Városház-u. 10.

Vezető cipőgyár összeköttetést keres faáruüzemmel cipőhöz való
fatalp
szállitására, mely ilyen cikk gyártására nagy teljesitőképességre van berendezve. Válaszokat „Fatalp 50.000" jeligére Blockner J. hirdetőirodájába, IV., Városház-utca 10. kérjük.

Dagasztó és gyurógépet
nagyteljesitményüt két Z karral vennék. „Vegyi üzem 6990" jeligére Erzsébet-körúti főkiadóba.

Nagy ipari és kereskedelmi r. t.
őskeresztény cégvezetője állást változtatna.
Adminisztrátor, organizátor, revizor főkönyvelő (társulati adóügyekben otthonos). — Rutinirozott kereskedő, önálló vezető.
Tökéletes német-francia nyelvtudással. Szives meghivásokat kér: „Budapest 6989" jeligére az Erzsébet-körúti főkiadóba.

Nagy állami iparvállalat budapesti gyára részére müszaki gyakorlattal rendelkező, végzett
felsőipariskolásokat keres
Ajánlatok fizetési igény megjelölésével „Őskeresztény 87464" jeligére főkiadóba küldendők.

Keresünk megvételre
jókarban lévő 2—3 km hosszu, lehetőleg egyhatásu
sodronykötélpályát
teljes felszereléssel. Ajánlatok „K. 3706—7010" jeligére főkiadóba.

Háztartási alkalmazottak részére főzőtanfolyam
kezdődik a Népmüvelési Bizottság háztartási telepén, a Gázművek VI., Vilmos császár-ut 3. szám alatti mintakonyhájában. November 13-tól öt héten át minden hétfőn és csütörtökön délután 4-től 7-ig. Tandij 5.— P. Beiratási dij, anyagmegtérités nincs.

Keresünk laza anyag száritására alkalmas gépet
Ajánlatok „Gyárvállalat" jeligére Haasenstein és Vogler r. t. hirdetőirodába, V., Dorottya-u. 8. kéretnek.

Anyagbeszerzési ügyekben jártas
őskeresztény tisztviselőt
keresünk vegyészeti gyárba. Életleirás „Fizetési igény megjelölésével 6969" jeligére főkiadóba.

Jól összeadó és szorzó női munkaerőket felveszünk
karácsonyi kisegitő irodai munkára. „Nagyvállalat" jeligére a Magyar Hirdető Iroda, Sándor-utca 7. alá.

Müszaki tisztviselőt
gyakorlattal keres régi jónevü gépgyár. Ajánlkozást „Óbudára őskeresztény 6909" jeligére főkiadóba.

Ma már minden háztartás és intézmény hus helyett
NÖVÉNYHUS-t
VÁSÁROL
Nem kell érte sorban állni, füszer- és csemegeüzletekben korlátlanul beszerezhető. Önálló ételek készitésére is kiválóan alkalmas, fasirtnak, naturszeletnek, kirántottnak, káposzta-, paprika-, hurkatölteléknek. Magas szénhydrát-, dus fehérjetartalom. Receptekkel együtt kérje füszeresétől. Készíti és forgalomba hozza:
Növényi Tápszerüzem
Budapest, II., Fő-u. 79. T. 167-769

Tanusitványos, 20 éves, kitünő megjelenésü
urilány tisztviselői állást keres
„Bizalmi állás 6926" jeligére főkiadóba.

UJRENDSZERŰ, OLCSÓ
bridge-tanfolyamok
az ORSZÁGOS MAGYAR BRIDGE CLUBBAN, négyes és nyolcas csoportokban. Uj kurzusok kezdők és haladók számára. Előadó: Ladányi Lóránt. Felvilágositás és jelentkezés telefonon: 110-762, vagy délutánonként 5—½9 óráig a klubban (Erzsébet-tér, Kioszk-épület. Tel.: 188-298).

Vasipari vállalat keres:
1. szakiskolát vagy felsőipariskolát végzett, korlátozás alá nem eső
fiatal technikusokat
tömegcikkgyártásban tapasztalattal birók előnyben.
2. **Perfekt levelezőnőket**
németül tudók előnyben.
Ajánlatok „Előkelő gyárvállalat" jeligére Arató hirdetőirodába, Erzsébet-körut 14. küldendők.

Uriember keres
Szent István-városban, vagy Váci-utcai környéken központi fütéses egy- vagy kétszobás garszon főbérleti fürdőszobás lakást vagy lakrészt. Ajánlatok „Bútor nélkül 7019" e lap főkiadóhivatalába kéretnek.

Általános irodai gyakorlattal biró
perfekt gép- és gyorsirónő,
ki a könyvelésben is jártas, keresztény cégnél alkalmazást kaphat. Ajánlkozások „Budafok 6983" jeligére.

Intelligens fiatalabb őskeresztény
munkaerőt
(férfit, nőt) keres helybeli iparvállalat gyors-, gépirás és perfekt német tudással. Ajánlatok „Törekvő 7212" jeligére Blockner J. hirdetőirodájába, IV., Városház-utca 10.

40 méteres gyárkémény eladó!
Leveleket „R. T" jeligével Arató hirdetőiroda, Erzsébet-krt 14. továbbit.

Azonnali belépésre keresünk
tökéletes tudásu
német-magyar levelezőt(nőt)
aki titkári teendőkben is jártas. Feltételek: őskeresztény származás, gép-, gyorsirás, 35 éven aluli kor. Circulum vitaevel, ezévi fényképpel és fizetési feltétellel megjelölt ajánlatokat „Német gyár 1843" jelige alatt továbbit: Központi Hirdető Iroda, IV., Váci-utca 1—3.

Nagy német vegyészeti gyár
magyar-német levelezőnőt
keres magyarországi érdekeltsége részére. Ajánlatokat német nyelven, fizetési igény megjelöléssel kérünk „Perfekt 7071" jeligére főkiadóba.

32 éves őskeresztény kőműves,
SEGÉDPALLÉR, ki még iskoláival nem végzett, hosszu gyakorlattal, jó bizonyitványnyal, önállóan munkát vezet, AJÁNLKOZIK. Szikra, XI., Budaörsi-ut 76., I. 6.

Kereskedelmi ügynökség KÉPVISELETET KERES mindennemü papir-, villamossági és müszaki cikkekben „Ország egész területére 6980" jeligére főkiadóba.

Budapesti likőrgyár
helyben és vidéken jól bevezetve. Kizárólag terjeszkedés miatt tőkés társat nagyobb tőkével keres. — Ajánlatokat „Prima befektetés 7066" jel. Erzs. főkiad.

UJ KÖNYVEK

A visszatért Délvidék nemzetiségi képe

„Itt régente falu avagy város állott,
Míg nem nyögte hazánk a török rabságot"...

Ezzel a Petőfi-verssel vezeti be *Nyigri* Imre statisztikai tanulmányát, amely tökéletes, tudományos magyarázatot nyujt e Petőfi-idézetben foglalt egyik legnagyobb magyar probléma számára. Nyigri könyvét tulajdonképpen nem volna szabad a „statisztikai tanulmány" elnevezéssel a hasonló témákat tárgyaló statisztikai munkák szűk területére korlátozni: „A visszatért Délvidék nemzetiségi képe" sokkal több ennél: *nagyszerű történelmi dokumentum s egyben vádirat is a régi mulasztások miatt.* A Délvidéket a tudományos német irodalom Középeurópa legjellegzetesebb népi terrénumának tekinti és összpontosítva látja e párezer négyzetkilométeren Középeurópa minden nagy kérdését. Nyigri könyvében e problémák számunkra legfontosabb megvilágítását nyujtja: *az ezeréves magyar uralom szinte romantikusan érdekes népi történelmét tárja fel a statisztika hosszú számoszlopaiban.*

Mindenekelőtt a módszeréről kell megemlékeznünk, amely egészen új a magyar statisztikai tudományban: jóllehet minden téren ragaszkodik a statisztika rideg adataihoz, könyve mégis olyan nagyszerűen állítja be a Délvidék nemzetiségi képét, hogy munkája egyben rendkívül élvezhető olvasmány is. A jelen pillanatban pedig éppen ama olvasmányok közé tartozik, amelyet szinte mindenkinek el kellene olvasni, aki akár a magyar közigazgatás, vagy a nemzetiségpolitika élén a visszatért Délvidék életét irányítja. De könyvének legnagyobb értéke éppen az a körülmény, hogy nemcsak a kérdéssel hivatalból is foglalkozó szakemberek számára jelent kitünő útmutatást, az új honfoglalás előtt álló magyarság széles rétegei számára is szinte kötelességszerű olvasmánnyá kellene megtenni.

„A visszatért Délvidék nemzetiségi képe" oldalain nemcsak a régi magyar birodalmi politika határozott törekvései bontakoznak ki, az új magyar küldetés feladatai is pontosan meg vannak rajzolva. Különösen nagy figyelemre tarthat számot a Délvidék utolsó két évtizedéről készített összehasonlító statisztikai munkája, amely az egykori délszláv rezsim összes elnyomásra törekvő irányzatáról is ítéletet mond. A „Magyar kultúra ereje" című fejezet, amely mintegy záró szava az egész könyvnek, a mult konzekvenciáinak levonásával rámutat a Délvidéken követendő egyedül helyes nemzetiségpolitikára, amely a mi régi értékeink védelme mellett teljes fejlődési szabadságot kíván biztosítani az ezeréves magyar államhoz visszatért nemzetiségeink számára is. Történelmi idézetei, amelyekkel az egyes fejezeteket bevezeti, önmagukban is külön magyar programot jelentenek s helyesen jegyzi meg a szerző: ez a magyar program ma európai érdek.

(V. F.)

Bánffy Miklós: Farkasok

Az „Erdélyi történet" korképe után ebben a kötetben válogatott novelláit gyüjtötte egybe Bánffy Miklós. Elbeszélései biztosan ragadják meg az élet egy-egy jelenetét, az ösztönök váratlan, félelmes fellángolását és azt, ami egy-egy sorsban, pályában, találkozásban egy egész életet megvilágít. Az ív, amelyet az író átfog, megragadóan széles, a havasok világától a korabeli társadalmon át egész a messze multig ér. A hatalmas gyüjtemény négy évtized termését foglalja egybe és teljes portréját adja a novellista Bánffy Miklósnak. (Révai-kiadás.)

Kosztolányi Dezső: Pacsirta

Kosztolányi regényei tele vannak lírai értékekkel. Az író ezekben jobb emberábrázolónak mutatkozik, mint verseiben és novelláiban. Az a kép, amelyet Pacsirtáról, erről a vénülő leányról, meg szüleiről, a jóindulatú öreg házaspárról fest, szinte hátborzongtatóan pontos és igaz. Egy pohár vízben egy egész tenger viharа zajlik és a mulatságos alakok monumentálissá nőnek. A magyar regényirodalomnak ezt az érdekes termékét most díszes, új formában jelentették meg. (Révai-kiadás.)

Claude Houghton: Vissza az életbe

A népszerű írónak ez az első magyar nyelven megjelent munkája. A bünügyi történetek izgalmasságával ható és mégis mindvégig irodalmi értékü regényének középpontjában egy férfi áll, aki öngyilkossági kísérlete után tapogatódzik vissza az életbe s a szanatóriumi lábbadozás idején állítja össze felbukkanó emlékeiből mozgalmas életének történetét. Ez a történet: egy sorsszerű, szerelemmé forrósodott gyermekkori barátság, két férfi küzdelme egy különös és végzetes nőért s végül a tragédiát feloldó megbékélés. A lebilincselő regény a detektivtörténetek rohanó menetét a költészet értékeivel egyesíti. (Révai-kiadás.)

TESTVÉREINK, A JAPÁNOK

Egy japán ember őszinte vallomása Magyarországról

Legutóbb Hotta Iszoyukit, a japán követség tisztviselőjét kérdeztük meg, hogyan látja japán szemmel a mi szokásainkat. A fiatal tisztviselő ezzel kapcsolatban számos rokonvonást idézett. Beszélgetésünk második részletében azután bizonyos ellentétekre, a történelmi fejlődés folyamán felmerült lelki átalakulásokra is rámutatott. Errevonatkozó észrevételeit az alábbiakban közöljük.

(IX.) Az idegen vizsgáló, éles szemével látta meg *Hotta* Iszoyuki Magyarországon azokat a jelenségeket és népi tulajdonságokat is, amelyek *merőben különböznek* talán nemcsak a japánok természetétől, de más, barangolásai, tanulmányutazásai során bejárt országok népének sajátságaitól is. Első szavaiban különösnek bélyegzi ezeket. De a rokon, közönséges idegennél mélyrehatóbb, figyelmével *kutatja mindegyikben azonnal a szokás, vagy tulajdonság valószínű eredetét is.*

— *A magyarok például rendkívül kíváncsi emberek,* — mondja. — Mégpedig a kíváncsiságnak egészen különös és előttünk ismeretlen módján kíváncsiak. Ha csodálkoznak valami felett, ha valamit nem értenek, *rögtön kérdezősködnek.* A japán ember szemében az ilyen kíváncsiság gyengeség, *fegyelmezetlenség.* Mi is sokszor állunk szokatlan, érthetetlen dolgok előtt, aminek értelmére valóban kíváncsiak volnánk. De ilyenkor előbb megpróbálunk a dologra magyarázatot találni *önmagunk.* Kérdezni már csak akkor kérdezünk, ha valamiben máskép semmiesetre sem lehet kikosodni. Ha a gondolkodás folytán felmerült egyszerű kételyeket többé nem lehet csak gondolkozással eloszlatni. De még akkor is csak abban az esetben, ha a dolog tisztázása *fontos.*

— És mikor fontos? — kérdem „kíváncsian".

— Hát erre nehéz felelni. *Attól függ, mi az ember szándéka.* Mi, akik itt élünk Európában, sokkal többet kell kérdezősködjünk, mint általában. Számunkra itt *aránylag sok kétely* merül fel. De éppen ezért, mert a kérdezősködésben nagy önfegyelemhez szoktunk, *nagyon nehéz európai módra kíváncsiskodni...*

Bocsánatkérően néz rám s azt mondja a tekintetével, hogy persze, *sérteni azért nem akar:*

— Azt hiszem, ez az európai kíváncsiság mégis inkább csak *ráragadt* itt a magyarokra évszázadok alatt. Talán csak a városokon át beszivárgott és elburjánzott európai szellemi import ez is. Megfigyeltem például, hogy *a falusi magyar már sokkal meggondoltabb és majdnem olyan fegyelmezett, mint egy japán.*

Itt megint a *székelyekre* hivatkozik s egy anekdotát említ, amelyben egy fukarszavú góbéról van szó. Csodálkozom, amikor, talán csak a témába belemelegedve, gyüjtött magyar tudományát alkalomszerűen felhasználva, talán kis dicsekvésből, de *ragyogóan pontos nyelvérzékkel elmondja az egész anekdotát magyarul.* Azután ő maga mulat rajta a legjobban s hozzáteszi őszinte logikával:

— Az igaz, hogy azt már nem tudom: a székelyek szófukarságában, ebben a fegyelmezett kíváncsiságban csakugyan az *ősi alaptermészet,* vagy inkább a turpisság játszik-e nagyobb szerepet... Ezt kutatni kellene. Érdekelne, de, sajnos, tudomány is kell az ilyen vizsgálódáshoz s ehhez a tudományhoz én nem értek...

Japánban is kíváncsiabbak-e a nők a férfiaknál?

Azt kérdezem most tőle, hogy Japánban is kíváncsiabbak-e a nők a férfiaknál?

Tagadólag int. Pár rövid szóval valósággal kivégzi ezt a kérdést, mondván, hogy az *udvariasság* náluk mindenben alapszabály s egymagában az is kizárja, hogy a nő kérdéseivel agyonhalmozzon egy férfit, vagy éppen megelőzze. *De a női méltósággal a kérdezősködés nem is férne össze.*

Hát visszakanyarodom teljesen az asszonyokra. *Mivel foglalkoznak Japánban a nők?*

— *A háztartással* — mondja egyszerűen.

— Csak?

— *Elsősorban. És majdnem kizárólag.* Európában persze mások a viszonyok. Itt az az alap, hogy a nő egyenrangú a férfivel, tehát elvileg is — és majdnem gyakorlatilag is — *minden olyan munkát végezhet, ami a férfi dolga volna.* Itt bizony sok a „dolgozó nő". Pedig a nő hivatása az, hogy asszony: *feleség és anya legyen. Ez olyan hivatás, ami leköti és betölti egész életét, ha valóban jó feleség és jó anya akar lenni.* A városokban, persze, igen kifejlett nálunk is az *egyesületi élet,* s ebben a nők se maradnak el a férfiaktól.

Büszkén jelenti ki, hogy *az egész világon Japánban van a legtöbb női egyesület.* Az erkölcs emelése, egészségi, szociális kérdések, nemzetvédelmi és fajvédelmi problémák: ilyenek a célok, amelyekért tömörülnek. Tekintve aztán a japán nép százmilliós tömegét, ezek a tömörülések — lévén ráadásul, hogy *Japánban a közösségi szellem sokkal mélyebb és szélesebb, mint bárhol másutt* — egyáltalán nem európai fogalmak szerint alakulnak. Japánban más a „kicsi" és a „nagy" fogalma, mint nálunk. Ami náluk kisebb egyesület számba megy, az *tizezrekben* számlálja tagjait.

— Várjon csak, ez érdekelni fogja különösen — mondja egyszerre, félbeszakítva saját szavait. Pár pillanatig kutat az emlékezetében, azután így folytatja: — Igen, *Oszakában* volt legutóbb az egyik kisebb népművelési társaságnak gyűlése. Az összejövetelen azt a kérdést is felvetették, hogy *magyar nyelvtanfolyamot nyitnak.* Tizenháromezer ember vett részt a gyűlésen: *a javaslatot megszavazták...*

Legyint. Ez „elenyésző dolog" náluk: *tizenháromezer ember...*

— Abból a szempontból érdekes és fontos csupán, hogy úgy tudom, *ez az első nyilvános magyar tanfolyam. Többezer hallgatója van...*

— Mi tagadás: még ha arányainkat összevetjük, akkor sem igen találná meg az ember mínálunk ennek a spontán akciónak a *párhuzamát.* Nem beszélek erről, mert érzem, hogy *Hotta* Iszoyuki maga is nagyon jól tudja, *milyen nagyon kevesen ismerik nálunk a japán nyelvet.* Annál inkább bizonyosnak tűnik azonban ebben a pillanatban, hogy — ha már rokonságunkat, összetartozásunkat hivatalosan is leszögezték, ha már ország-világ előtt nemcsak szövetséges, hanem baráti, sőt testvérnemzetként beszélünk a japánokról s úgy is érzünk, Japánban pedig tanítják a magyar nyelvet, a japán rádió pedig rendszeres magyarnyelvű adást végez — *nekünk se volna szabad az egymásmegismerés, a minél bővebb kapcsolatok,* a háború akadályai alatt különösen a szellemi kapcsolatok *kimélyítése érdekében semmit sem elmulasztani.*

Mi a különbség más népek és a magyar közt?

Hotta néhány mégis elejtett szóból itt egyszerre szükségét érzi annak, hogy a maga részéről kifejezetten aláhúzza Japán *magyarbarátságának* megnyilvánulását. És — lejegyzem ide szóról-szóra, amit mond, mert figyelmet érdemel:

— Nálunk az emberek csakugyan érdeklődnek a magyar nyelv iránt — mondja meggyőzően. — Mi általában *minden téren nagy érdeklődéssel kísérjük a magyarokat.* Sőt több is ez a puszta érdeklődésnél. Ne csak udvariasságnak nézze s ne keressen politikai ízt abban, amit mondok: *ez valóság. Japánban vannak magyarbarátok. Nagyon szép számmal és egyre többen. De olyanok, akik magyarellenesek lennének, olyanok nincsenek. Mert ez egyszerűen lehetetlenség.*

Most már annál inkább megkérdezem tőle, *máskép érzi-e magát mínálunk, mint másutt Európában.* Hiszen ő is megfordult több külföldi országban.

Elnémul. Akar felelni, de látszik, hogy előbb gondosan megkeresi a szavakat, amivel az érzést, ami már ott tolul az ajkán, pontosan kifejezze. *Ebben a válaszban semmiesetre sem akar hibázni.* Cigarettával kínál, maga is rágyujt, a kilobbant gyufaszálat a hamutartóba ejti és akkor egy szemrebbenés alatt *megkapja az asztalon heverő hamutálcát és megbillenti az egyik oldalán:*

— Ha Európában járok, valami különös érzés szorongat mindig. *Nem találom a helyemet.* Ahogy ez a hamutartó nincsen most természetes nyugalmában, hanem *kibillent az egyensúlya...* Nyugtalanító érzés Európában élni. Szeretnék folyton csak *elutazni,* tovább menni és lehetőleg sohasem *megérkezni* valahová. Gátlások kínoznak, ha a legapróbb dologról van szó: *úgy érzem, rám figyel minden, az emberek is, a tárgyak is.* Ilyenkor szeretnék felugrani és elmenekülni... Az ember fegyelmezi magát, de a lelkében mégis ez a *bizonytalanság, ez az örök menekvés, ez a bizalmatlanság marad.*

Rámnéz:

— *Itt más,* — mondja hirtelen élénken. A félkézzel megbillegtetett hamutartót most *határozott mozdulattal nyomja a síma asztallapra* és szinte diadalmasan néz a szemembe: — *Itt nyugodt vagyok.*

És nagy, nyájas szeretettel néz a hamutartóra.

„Arigato"

Az ostoba tárgy nem mond semmit. Csak addig jelképezte *Hotta* Iszoyuki érzelmét, amíg azt kimondta. Akkor viszont szinte filmszerű volt ez a hatás. Sugárzott belőle, hogy ez *vallomás. Őszinteség.* És most hozzáteszi, hogy ezt *minden japán nevében mondta,* akit ismer s aki Magyarországon megfordult:

— *Ez minden japán véleménye Magyarországról.*

Hotta Iszoyuki tekintete most egyszerre *az ablakra téved,* valamit megpillant odakint, a tavasztváró hegyoldal fái közt, az arca egyszerre megváltozik, egyszerre *valami szótlan, nagy, szerelmes vágyódás ül a szemeibe.* Feláll. Egészen elfogódott, amikor megszólal:

— Ne haragudjon, most ... majd legközelebb folytatjuk... — A tekintete áttűzi az ablaküveget és már *végtelen rajongással néz ki a fákra.*

Követem a pillantását és most veszem észre, hogy *az ablak előtt, a fényes áprílisi napban, az egyik fának az ágain rügyek fakadtak. Hotta* megérzi, hogy megértettem a titkát. Egyszerre közvetlenül fordul felém:

— *Jöjjön* — mondja —, *nézzük meg a tavaszt. Odahaza nemsokára virágba borulnak a cseresznyefák...*

A japán lélek szólalt meg benne: *gyémántkönnyeket ültetett a szemébe...* S ahogy nézem megindult pillanatában, nagy-nagy rokonszenvet érzek az érzése iránt. Ahogy most bemutatkozott benne a japán nép, ezt szavakkal, emlékekkel már alig lehet kiegészíteni. Ahhoz, amit a japánokról eddig sokak szívéből, sokak szeméből, sokak érzéséből megkíséreltem muzsikáló csokorba gyüjteni, úgy érzem, *ez a kép úgy simul hozzá, mint valami sokszínű, fényes záróakkord.*

Nem hiszem, hogy érdemes lenne ezen az úton tovább keresni még több motívumot. *Ilyenek ők: testvéreink, a japánok...*

*

Aztán kimegyünk csakugyan a kertbe s oat a fiatal tisztviselő *áhítatos csendben, némán, hoszan áll a rügybeborult fa előtt...*

Mélységes hálát érzek *Hotta* Iszoyuki iránt, aki ilyen pillanattal ajándékozott meg. Hirtelen elfog a vágy, hogy ezt a pillanathoz illő melegséggel köszönjem meg neki és *szeretném japánul azt mondani: köszönöm.*

De nem tudom, hogyan is hangzik ez a szó az ő nyelvén: Ő segít ki:

— *Arigato!* — mondja.

Egy villanás alatt eszembe fut, hogy *egyszer olvastam már erről a szóról.* Japánban az udvarias embertől léptennyomon ezt hallani, s az idegen talán legelőször is ezt a szót tanulja meg, hiszen ezzel búcsúzik a kalauznő az utastól a villamoson, ezzel nyit ajtót az áruház kapusa az érkező előtt és *ezzel búcsúzik mindenki, aki kapott vagy adott a másiknak valamit.* És én mégse tudtam. Szégyenlem.

Pedig ez a szó illik az én búcsúzásomhoz is. En is „kaptam valamit". Ott állok már kabátban, kalapban, s éppen megszólalnék, amikor megelőz a kis japán:

— *Arigato!* — mondja mosolyogva, aztán kikísér a kerti úton és beteszi utánam az ajtót.

Az udvariasságban az is fontos, hogy az ember megelőzze a másikat.

Orsy Gábor

Unalom

Könyv árvul előtted, nagy halom.
Ceruza hever az asztalon.

Lámpád fényes kört rajzol eléd,
s megvillantja homlokod felét.

Szíved hangja alig hallható...
Szobád lomha csendje altató...

Úgy érzed: e csendben elmerülsz.
Kiszakadt lélekkel szótlan ülsz.

Szemed végtelenbe kutató
ezüst-tükör. Emlék-mutató.

Magába roskadt fáradt-árván,
Mereng egy régi cifra ábrán.

S észre sem veszed, hogy papirod
szélére ünt neved leirod...

Gaál Ferenc

Biztositsa gyermeke nyaralását a
Mártonhegyi gyermeküdülőbe
a Svábhegy déli lejtőjén. Elsőrendű ellátás. XII. Bürök-u. 27. Kérjen prospektust! Tel.: 166-663

Cavallero

hadseregtábornok, az olasz hadsereg nagyvezérkarának főnöke szombaton délelőtt repülőgépen *Zágrábba* érkezett. A repülőtéren a zágrábi olasz hatóságok, horvát részről pedig *Kvaternik* tábornagy, *Lorkovics* külügyminiszter és más előkelő személyiségek üdvözölték. *Jelen volt a fogadtatáson Glaise Horstenau tábornok és több német tiszt is.*

Angliában

harmincöt százalékkal csökkentik a húsadagot és a húskonzervek eladását további intézkedésig betiltják, jelentik Londonból. Az utóbbi rendelkezésnek az a célja, hogy tartalékokat biztosítson a jövő télre, amikor az élelmezési helyzet a hajótérveszteségek következtében még rosszabb lesz, mert *jelentékenyen csökkenhet, sőt meg is szünhet a behozatal.*

Roosevelt

a hadigazdasági hivatal tagjai előtt hangsúlyozta: *a lehető leggyorsabban minél több hadianyagot kell idegen országokban beszerezni,* hogy az Egyesült Államok haditermelési tervét gyorsított ütemben megvalósíthassák, jelentik Washingtonból. Az elnök egyébként a sajtóértekezleten úgy nyilatkozott, hogy a kereskedelmi hajók építési terve *acélhiány miatt* elmaradt a célkitüzések mögött. Az acéláruk polgári fogyasztását éppen ezért alaposan csökkenteni kell, hogy több acél álljon a hajóépítés rendelkezésére.

A boulognei

tengerparton megkísérelt angol támadás semmiféle izgalmat nem váltott ki a meg nem szállt Franciaországban, ahol a közvélemény teljesen közömbösen fogadja az ilyen megismétlődő, de komolytalan kísérleteket, jelentik Vichyből. Katonai szakértők egyáltalában nem tulajdonítanak jelentőséget ezeknek a helyi támadásoknak. Nézetük szerint az angol vezérkar, miután nem tud nagyszabású partraszállást végrehajtani francia földön, *látványos, de katonailag teljesen értéktelen hadműveletek többszöri megismétlésével akarja bolsevista szövetségesét kielégíteni. Duval* tábornok a *Journal*ban azt írja, nem hiszi, hogy e kísérletezések nagyobbszabású partraszállási hadműveletek előkészítését jelentenék. Tisztán propagandisztikus céljuk van. A *Montagne* katonai szakértője szerint *egy igazi partraszállás roppant veszélyes hadművelet lenne, amelyhez az angolok nem rendelkeznek megfelelő eszközökkel.*

Akkai

kujbisevi török nagykövet, a szovjetkormány jelenlegi székhelyéről jövet, pénteken este *Ankarába* érkezett.

Sir Stafford Cripps

pártütő lett Churchillel szemben. A Tribune de Geneve londoni tudósítója szerint Cripps vezetésével új mozgalom alakult. Az új pártot „független párt"-nak hívják s nem csupán a konzervatívokkal áll szemben, hanem a munkáspártiakkal is s *hevesen bírálja Churchill közvetlen munkatársainak tevékenységét. Az új párt a közeljövőben Rugbyban tartandó pótválasztáson esik át a tüzkeresztségen,* ahol jelöltje áll egy konzervatívval szemben.

Mexikó

belsejében már sok északamerikai ezred állomásozik, jelentik Mexikó-Cityből. Most a tengerparton hadászati támaszpontokat építenek ki, amelyekkel megkönnyítik az északamerikai hadihajóknak a mexikói partokon való kikötését. Ebből a célból a mexikói kormány elrendelte, hogy azonnal építsenek kikötőrakpartokat Ensenada, Manzanilla, Puerto Mexikó és Frontera városokban. Acapulcóban és Bahia Magdalenában raktárakat és laktanyákat építenek északamerikai tengerészcsapatok elhelyezésére.

Iránban

az angol-szovjet megszálló hatóságok kívánságára nemrégiben nagyszámú iráni tisztet helyeztek nyugállományba az őrnagyi rangtól felfelé, jelentik Erzerumból. Ezenkívül *haditörvényszék elé állítanak minden tisztet, aki a szovjetcsapatok bevonulása alatt elhagyta állomáshelyét.* A szóbanforgó tisztek nem tulajdonképpeni szökevények, hanem olyanok, akik, midőn Teheránból megérkezett a fegyverletételi parancs, inkább Teheránba mentek, hogy saját hatóságaik rendelkezésére álljanak, semhogy a szovjet elhurcolja és internálja őket. Iráni körökben ezzel kapcsolatban megjegyzik, ezeknek a rendszabályoknak az a céljuk, hogy *az angolok és oroszok számára kényelmetlen elemeket eltávolítsák az iráni határokból.*

Háborus közellátás és a vitaminkert-akció

Irta: Somos Elemér dr.

Győrffy-Bengyel Sándor közellátási miniszter úr pár héttel ezelőtt elindította azt az akciót, amely különösen a városokban levő telkek, be nem épített házhelyek, kertekben stb. kívánja a konyhakerti vetemények minél nagyobb arányú termelését elérni. A cél az, hogy a jelenlegi háborús viszonyok között a városokban is minden talpalatnyi helyet használjunk ki, termeljünk zöldfőzelékeket, melyekből vitaminban, védőtápanyagokban gazdag ételek készíthetők.

Ez a háború talán az első a világtörténelem folyamán, amikor a szó szoros értelemben világháborúról beszélhetünk és amikor a tulajdonképpeni harctér és a hátország között mindjobban elmosódnak a különbségek. A liberális világsajtó, amikor a nemzetiszocialista Németbirodalom vállalta a reákényszerített háborút, fantasztikus számadatokkal bizonyította be, hogy Németország rövid időn belül hogyan fog összeomlani anélkül, hogy az akkori hatalmas világtömbnek tulajdonképpen komoly erőfeszítést kellene tennie. Kenyérjeggyel nem lehet háborút nyerni, — hirdették a nagy tudósok és a legfőbb törekvésük az volt, — ami egyébként már Hitler uralomrajutása óta vezeti a plutokrata hatalmakat, hogy a harmadik birodalmat minden élelmiszertől és nyersanyagtól fosszák meg és így kényszerítsék térdre. Azóta sok idő telt el és az ostromlókból ostromlottak lettek. Az angolszászok nem készültek fel mű- és pótanyag gyártásra, sőt mosolyogtak a németeken, bár sok mű- és pótanyag jobbnak bizonyult az eredeti anyagnál, és a hiányok, amikben különösen a japánok bravúros eredményei következtében mindinkább szenvednek az angolszászok, egyre jobban éreztetik hatásukat. Ezeknek az elmondása azért volt szükséges, mert nálunk egyes rétegek még most sem akarják tudomásul venni azt, hogy a *háború okozta nehézségeken nem siránkozással, panaszkodással kell segíteni, hanem minden erőt a tökéletesebb termelés, a jobb közellátás szolgálatába kell állítani.* Ezt a gondolatot szolgálja a vitaminkert-akció is.

Hazánkban a szakemberek megállapították, hogy még békeidőben is népünk táplálékából leginkább az úgynevezett védőtápanyagok, vitaminok hiányoztak. A legújabb kutatások bebizonyították azt, hogy ha a szervezet nem kapja meg azokat a tápanyagokat, amelyekre szüksége van, akkor a szervezet bizonyos fokú károsodást szenved. A kevés zöldfőzeléket, gyümölcsöt, tejet fogyasztó gyermek növekedésében visszamaradhat, fertőző betegségekkel szemben az ellenálló képessége csökken, a munkásnak pedig munkaképessége és munkateljesítménye kisebb lesz, mint a helyesen táplálkozó társaié. A táplálkozási élettan tudományának eredményeit ebben a háborúban a legkülönbözőbb államok felhasználták. Az olaszok már az abesszin háború idején e téren is megtett preventív intézkedéseknek köszönhették, hogy a gyilkos klímájú és sok minden veszedelmet magában hordó hadjáratot oly csekély veszteséggel oldották meg. A német katona ragyogó teljesítményeihez nem kis mértékben járult hozzá a tökéletes ellátás, melynek keretében *minden német katona vitaminszükségletét is megfelelő formában pontosan megkapta és megkapja. Ezt mondhatjuk a japánokról, de a magyar katonáról is.*

Győrffy-Bengyel Sándor közellátásügyi miniszter urat, amikor a vitaminkert-akciót megindította, annak a gondolatnak elősegítése is vezette, amit a lakosság védőtápanyagokban, vitaminokban gazdag ellátása eredményez. Az akciót Lossonczy István államtitkár úr a gyakorlati gazda érzékével irányította és örvendetes, hogy a legkülönbözőbb vidéki városokból naponta érkeznek azok a jelentések, melyek bizonyítják, a konyhakerti vetemények nagyobbmérvű termelésének a megindulását.

Ezzel a kérdéssel szorosan összefügg az a veszedelem, amelyet a mult világháború végén tapasztaltunk és amelyet a táplálkozás élettan tudománya már megerősített, hogy t. i. *a hiányosan táplált lakosság körében könnyen lépnek föl különböző járványos megbetegedések (spanyoljárvány)* és könnyebben történik a fertőzés, a szövődmények is súlyosabbak és gyakoribbak. A háborús közellátás célja ezek szerint a mennyiségi ellátás mellett feltétlenül minőségi is kell, hogy legyen, mert a feladat elvégzése csak így lehet tökéletes.

A saját kertben termelt zöldfőzelék vitaminokban lényegesen gazdagabb, mint a távolabbi helyről hozott, mert a vitaminok szállítás, illetve állás közben tönkremennek. A közellátási miniszter a konyhakerti vetemények termelési módjait kidolgoztatta, ugyancsak kidolgoztatja azokat a konyhatechnikai főzési módokat, melyek által a vitamindús főzelékekből *úgy tudjon a legegyszerűbb asszony is ízletes ételt készíteni, hogy ebben az ételben a vitaminok benne is maradjanak.* A sok sütés, főzés, fölmelegítés ugyanis könnyen tönkre teszi ezeket az értékes tápanyagokat. A termelést és főzést kiegészíti ezeknek a nagymennyiségben termelt főzelékféléknek *a konzerválása, szárítása, eltevése a téli időkre,* amikor ezeket az élelmi anyagokat már csak drágán és minőségi szempontból csökkent értékben lehet megvásárolni.

A minőségi szempontból magasabb értékű közélelmezésnek a konyhakerti vetemények nagyobbmérvű termelése, helyesebb elkészítési, főzési módjai és a konzerválás mellett értékes része azoknak a különösen Kárpátalján és az erdélyi Kárpátok erdeiben termő erdei gyümölcsök (málna, berkenye, szamóca, galagonya, som, áfonya, csipkebogyó, stb.) összegyüjtése és oly módon való feldolgozása, hogy bennük a drága magyar föld minden tápanyaga megmaradjon. Az így feldolgozott, vitaminban gazdag termékek szétosztása télen, olcsó áron, *ezekre a védőtápanyagokra legjobban rászoruló többgyermekes szegény családok között, fontos szociális, közélelmezési és egészségügyi érdeket valósit meg.* Ezeknek a gyümölcsféléknek az összegyüjtése és feldolgozása szervezés kérdése és nagymértékben szolgálják a tökéletesebb közellátást.

A háborús közellátásnak preventív jellege is van. Tudjuk azt, hogy a szervezet, ha nem kapja meg azokat a tápanyagokat, amelyekre szüksége van, akkor károsodásokat szenved. Ez a károsodás gyakran évek mulva is jelentkezik. Fajtánk helyzetét a Dunamedencében úgy tudjuk a legjobban biztosítani, ha az új generáció (a csecsemőkortól kezdve) a lehetőség határain belül megkapja mindazokat a tápanyagokat, amelyek az egészséges szervezet kifejlődéséhez, a munkaképesség fenntartásához szükségesek. A konyhakerti vetemények nagyobbmérvű termelésén és az erdei gyümölcsök gyüjtésén kívül az elkövetkezendő ősz és tél folyamán szükséges lesz, hogy a kormányzat gondoskodjon *úgynevezett C vitamin-akció megvalósitásán keresztül* arról, hogy különösen az arra legjobban rászoruló rétegek, *a terhes és szoptató anyák, a növekvő gyermekek és a nehéz testi munkások a szükséges napi C vitamin mennyiséget megkaphassák.*

Igen fontos, hogy ez ne gyógyszer formájában, hanem mindenütt kapható *olcsó alakban történjék.* Erre a célra talán a legmegfelelőbb a németeknél oly jól bevált cukorka forma, mert így a legegyszerűbb ember is olcsón, szinte csemegének vásárolhatja meg bárhol, a munkaképességének és szervezetének ellenálló képessége szempontjából annyira fontos vitamin mennyiséget. Kiderült ugyanis, hogy pl.: a bányászok, nehéz testi munkások között *a napi 50 mgr. C vitamint fogyasztók munkateljesítménye 15—20%-kal növekedett. (Németországi eredmények.)*

Messzetekintő fajvédelmi politikát valósít meg a közellátási miniszter akkor, amikor ezeket a szempontokat a háborús nehézségek közepette is szem előtt tartja és olyan kérdéseket is megold, amelyeket a boldog békeidőben sem oldottak meg. Ha valaki ilyen szempontból látja a vitaminkert-akció jelentőségét, akkor csak mosolyogni vagy bosszankodni kell azon a léha körúti kávéházi szellemen, amely ennek az akciónak a jelentőségét bagatellizálta, nem támogatta. Ezt a kérdést nem szabad jelentéktelen nehézség kidomborításával gátolni, hanem minden eszközzel meg kell oldani. Kispest, Pécs példája az Egészségpolitikai Társaságnak, a Zöldkeresztnek ezen a téren történt értékes munkássága lehet csak példakép, hogy hogyan kell ezt a gondolatot megvalósítani.

Hannibált 2000 évvel ezelőtt győzelmeinek eredményeitől a karthagói szűklátókörű és mindenből üzletet csináló kereskedők fosztották meg, mert nemcsak az utánpótlásról nem gondoskodtak, hanem mai szóval élve, amikor Hannibál Itáliában győzelmet győzelemre halmozott, közben őt otthon megfúrták. Hannibál megbukott, de vele bukott Karthagó is, és ma nem lehet tudni, mi lett volna a világtörténelem fejlődése, ha Hannibál és nagyszerű katonái mögött egy jól megszervezett, kötelességét teljesiteni tudó hátország áll.

Az ép és egészséges római szellem már 2000 évvel ezelőtt is megmutatta, hogyan kell a csapásokat elviselni s végül is győzni.

A vitaminkert-akcióval kapcsolatban már eddig is tapasztaltuk azt, hogy a magyar hivatalos körökkel együtt a társadalom széles rétegei olyan emelkedett és kiváló szellemről tettek tanuságot, amely szellem eredménye a hátország nehéz kérdéseinek megoldása lesz és méltó a sárban, fagyban kitartó honvédcsapataink sikereihez.

HITEL

NEMZETPOLITIKAI SZEMLE

ÁPRILIS

Teleki Pál Széchenyi nyomdokában — BÁRDOSSY LÁSZLÓ
Korszerű magyarság — LÁSZLÓ DEZSŐ
A székely népfelesleg — VENCZEL JÓZSEF
Az asszimiláció a magyarság történetében — SZABÓ ISTVÁN

MAGYAR FIGYELŐ

Bonkai István végrendeletéből — Csallóköz földhirtokpolitikája — Gazdaságunk kitartottak — Magyarság és nemzetiségek — Herre Paul az új európai rendről — Az új Goncourt-díjas író és a francia átalakulás — Magyarország lehetőségtörképe

SZEMLE

Makkai László: Népiségtörténet

Szerkesztik:
ALBRECHT DEZSŐ, KÉKI BÉLA, VENCZEL JÓZSEF, VITA SÁNDOR

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
KOLOZSVÁR,
Mátyás király-tér 5. I.

Előfizetési ára évi 9 P. — Egyes szám ára 1 P.

VII. ÉVFOLYAM — 1 — KOLOZSVÁR 1942

Nagy iparvállalat keres

mielőbbi belépésre az 1939. IV. t.-c. hatálya alá nem eső

1. tömegcikkek gyártásában gyakorlott okleveles
elektro vagy gépészmérnököket
2. fémipari szakmai gyakorlattal rendelkező
anyagbeszerző tisztviselőket
3. gyakorlott, igazolvánnyal rendelkező
vámkezelőt
4. személyzeti ügyekben (alkalmazotti adók, Mabi, stb.) teljes jártassággal rendelkező
titkársági tisztviselőt, vagy tisztviselőnőt
5. fiatal, jól számoló perfekt
gyors- és gépírónőket.

Ajánlatok részletes életleírással az eddigi működés feltüntetésével és fizetési igény megjelölésével „Ujpest" jeligére **Haasenstein és Vogler r.-t.** hirdetőirodába V. Dorottya-u. 8. küldendők.

Dolgozó nők írják a dolgozó nőkről

Szaporodnak a válások

Miért szégyellik alacsony származásukat a hivatalba jutottak? — Kérlelhetetlen felfelékapaszkodás a társadalmi ranglétrán

A posta egyre hordja szerkesztőségünkbe a leveleket, amelyekben meglepő őszinteséggel és tárgyilagossággal szólnak hozzá a nők a Magyarság egyik elmúlt vasárnapi számában felvetett problémához „Miért szaporodnak a válások". A levelek azonban a kérdésen túlmenőleg már *a mai társadalmi berendezkedés hibáira is rámutatnak.* A legutóbbi alkalommal már *átadtuk a szót a dolgozó nőknek* és azóta a közérdeklődésre számot tartó és a kérdéshez komolyan hozzászóló leveleket vasárnaponként közöljük:

Az egyetemi hallgatónő levele

Budapestről írták... „A válások legfőbb oka a gyermektelen házasság. Hogy ez így van, azt bizonyítja a statisztika. De vajjon miért a gyermektelen házasság? Előrebocsátom, hogy most *nem az egykéről, mint népbetegségről beszélek,* hanem amiből a téma ered, *a dolgozó nőkről, tehát a középosztály problémájáról.* Ha egy hivatalba-járó fiatalember meg akar nősülni, (Budapestről beszélek) kit szemelhet ki házastársul, sajnos legtöbbször egy másik hivatalbajárót, egy dolgozó nőt. A férjjelölt már túl van a katonai szolgálaton és megkeres mondjuk havonta 350 pengőt. *Erre a fővárosban nősülni nem lehet. Akkor lehetne, ha a feleség után kapna 100 pengőt és minden gyerek után havi 80 pengő családi pótlékot. De milyen intézkedések jöttek? 20—30 pengős családi segély.* Vagyis a nősülni akaró fiatalember, aki egyedül él 350 pengőből, nősülés után *két emberre kell keresnie és akkor jövedelme csak 30 pengővel növekedik.* Természetesen igen sokan ennél jóval kisebb összegből megélnek, én ezt csak példaként tüntettem fel, hogy a baj jobban látható legyen. A dolgozó nő, aki eddig keresett és munkájának keresetét magára költötte, annak most már *le kell mondania* arról, hogy úgy *öltözködjön, mint eddig.* Persze megint az a helyzet, hogy erről kevés nő mond le, hanem inkább *marad a hivatalában. A család tehát áll egy férfiból, aki dolgozik az egyik hivatalban, és áll egy asszonyból, aki dolgozik a másik hivatalban.* Nagyon jól tudjuk, hogy néz ki az a családi fészek, amelyet a dolgozó nőnek kell hivatal után rendbentartania. Mindketten étkezőből hozatnak ennivalót, amit csakhamar megúnnak. *Vágynak egy otthon után, amit elhagytak, de ami helyett újat nem nyertek. Gyermekről szó sem lehet, mert akkor vége a nő állásának és a havi jövedelmének. A férfi ezek szerint nem családot alapított, hanem csak összejött, illetve összeköltözött egy másik emberrel.* A legszerelmesebb emberpár is egy kis idő mulva megváltozik és mondjuk meg őszintén, már nem olyan elnéző egymás iránt. A férj mind több és több hibát fedez fel az asszonyban és viszont. *A házasság megkötése után a nőt feltétlen a gyermek anyjának kell helyettesiteni.* A férfi megbecsülését, tiszta szerelmét, a gyermekének anyja érdemli ki, és ha ez késik a[illegible]ilyen oknál fogva is, akkor kezdődik [illegible]civódás, és a súlyosabb nézeteltérése[illegible]t ember, egy asszonyt és egy férfi[illegible]yermek fűz tartósan össze.

A gépirókisasszony

.... Előfordul az is, hogy a dolgozó nő otthagyja hivatalát és egyelőre *lemond minden fényűzésről.* Jön a gyermek is rendes időben talán kettő, három is, mégis előfordul az, hogy a házasság válással végződik, illetve inkább az, hogy a férj elhagyja a családot.

Az eredendő ok rendesen megint a növekvő anyagi gondokban keresendő. *A családi segélyek gyökeres rendezése nélkül ez a probléma nem mulik el. Az otthonülő gyermekeit gondozó nő,* akinek nem telik úgy az öltözködésre, épen az *anyagiak miatt nem veheti fel a versenyt azzal a nővel, aki a férje mellett dolgozik,* mint egyedülálló dolgozó nő, mondjuk például a *gépirókisasszonnyal. A gépiró kisasszony ugyanis egy külön tanulmány Budapesten.* Ma az a helyzet, hogy a legegyszerűbb ember is taníttatja leánygyermekét, de *nem elsősorban azért, hogy műveltebb legyen, hanem azért, hogy hivatalba kerüljön.* A gépirókisasszony, ha nem is érettségizik le, a hivatalban tisztviselőnek számit. A hivatalba került lány egyik bizonyos idő mulva *átalakuláson megy keresztül.* Megváltozik az ízlése, a modora, az életfelfogása. Ha hazamegy, a szülői otthonban sok mindent kifogásol, mindent másképen lát és csakhamar rájön, hogy szülei egyszerű felfogásán nem tud változtatni. Szégyenleni kezdi szüleit, a mamát esetleg még egy-két jó holmival rendbe lehet hozni, hogy valamit mutasson, de az apával baj van. Rendszerint a vége az lesz, hogy *lehetőleg hallgat a szüleiről és főleg az apja foglalkozásáról.* Ha a női alkalmazottak személyi lapjait vizsgáljuk, azt látjuk, hogy az atya foglalkozása rendesen a következőképen van feltüntetve: *vasútas, Beszkárt alkalmazott, gyári üzemvezető, vállalkozó* stb. Ha ennek utánanézünk, azt találjuk, hogy a vasútas rendszerint fékező, vagy hordár, a gyári üzemvezető gyárimunkás, a vállalkozó pedig kőműves vagy szobafestőségéd.

...Ha a gépirókisasszony egy kicsit is csinos, udvarolnak neki. Az egyszerűbb szülőktől származó lány ritkán éri azt el, hogy az udvarlás vége házasság legyen, ellenben *végzetszerüen házasemberekkel vagy különváltan élő emberekkel kerül össze.* Ezekkel a könnyűvérü nőkkel (van kivétel!) az otthon dolgozó 2—3 gyermeket nevelő asszony nem veheti fel a versenyt, ha a férj egy kicsit is könnyelmű. Hangsúlyozom, tisztelet a kivételnek, de majdnem minden vállalatnál van egykettő azokból, akiknek olyan magas protekciójuk van, hogy egész nap azt csinálnak, amit akarnak.

A mértéktelen fényűzés

A válásokat az is előidézi, hogy a *fényüzés nagymértékben elburjánzott.* Azelőtt is szerettek szépen járni a nők, de akinek nem tellett, mégsem járt bundában, hócsizmában, angora kötött kabátban, és 10 pengős gubóselyem harisnyában. A zsidók propagandája ez, mert ezekkel a holmikkal a legutóbbi időkig ők kereskedtek, a *film, a színház és a színházi hetilapok voltak az eszközei ennek a beteges fényüzési hajhászásnak.* Ma talán egy színésznőt arról lehet megismerni, hogy finoman és ízlésesen öltözködik, egy átlagnőt pedig arról, hogy a legfeltünőbben. A férj nem tud annyit keresni, hogy mindezeket meg tudja szerezni és megkezdődnek a nézeteltérések, *amelyek előrevetik árnyékukat az elkövetkezendőknek.*

A színházakban, mozikban a közönség ízléséhez igazodtak mindig a közönség legnagyobb része pedig a zsidóság volt, igy tehát nekik irták és rendezték a darabokat. Ezekben a darabokban a keresztény fiatalság a zsidó erkölcsi mentalitást láthatta. A színházi folyóiratok is ennek a gettóerkölcsnek állottak szolgálatában. Megirták, hogy X. Y-nak hányszobás lakása,, milyen bundái és estélyiruhái vannak, azt is megirták, hogyan lett színésznő és hogy csinált karriert.

Tovább nem fejtegetem a dolgokat, mert azt hiszem eléggé rámutattam arra, hogy *a válások elszaporodását elsősorban a szociális igazságtalanságok, a léhaságok és a zsidó erkölcstelenség idézik elő.*

A bomlasztó elemek

Sopronból irták... „Hosszabb idő óta ügyvédi irodában dolgozom és igy *módomban van megfigyelni a válások okait.* Merem állitani, hogy a bajokat egyedül a *mai felületes, léhán gondolkozó, mások bajaival nem törődő világszemlélet okozza.* Az a világszemlélet, amelynek kiirtásáért ma *Európa* küzd és amely küzdelem sajnos olyan nehezen megy nálunk. Mert honnét veszik lányaink, asszonyaink ezt a modort és honnét veszik férfiaink cinizmusukat, ha nem attól a rétegtől, amelynek *főalkotóeleme* a bomlasztás. Ezt tapasztaljuk a színházban, moziban és ezt látjuk regényalakjainkban. Oktalan nagyzolás, lehetetlen beállitások az erkölcs tekintetében és a szereplők mindig ugyanazok, akiknek *nincs hazájuk, nincs istenünk és nincs erkölcsi értékítéletük.* Ez ellen kell küzdenünk, mert amíg a bajt gyökerében nem orvosoljuk, nem lehet egyeseket elítélni.

Nincs mód és hely arra, hogy minden egyes komolyan hozzászóló levéllel foglalkozzunk, a hozzánk intézett levelek azonban, amelyeket ismertettünk és azok is, amelyek nem annyira közérdekűek, hogy közöljük, bizonyítják, hogy *társadalmunkban igenis meg van a hajlandóság arra, hogy a hibák felismerésével és azokra való rámutatással a legrövidebb időn belül megkeresse a gyógyulást.*

F. L.

ROYAL REVÜSZINHÁZ

HEINEMANN SÁNDOR
májusi produkciója:

„ROYAL KURIR"

Revüsitett napilap, tánccal, muzsikával, humorral.
Megelevenednek a napilapok rovatai,
RÉV ERZSI: Ginger Rogers,
BARCZY KATÓ: Ophélia.
„Orgonavirágzás": Előadja orgonán HEINEMANN SÁNDOR kiséri 16 tagú zenekara
4 Dimitroff: GÖRKORCSOLYÁZÁS A FEJTETŐN
Sisters Dobritsch: KÖTÉLTÁNCOS VILÁGBAJOKOK
2. Fejes: új erőprodukciókkal
NITA és ROY
világot járt mondain táncosok
Rendező: Nádor Jenő
Közreműködők:
Kemény Olly, Fodor Artur, Szendrő József, Lugosi György, Óváry Tibor, Sáray Zoltán, Laboch Gerard
PREMIER HÉTFŐN!
Előadások kezd. este fél 9 órakor
Csütörtökön, szombaton, vasár- és ünnepnap a délutáni előadások fél 5 órakor kezdődnek.
Pénztári telefon: 224-064

Egy órára a rádió körözés után elfogták a miskolci sikkasztó postaaltisztet

Péntekről szombatra virradó éjszaka az ország valamennyi rendőrőrszobájában és csendőrsökön megszólalt a rendőri rádió leadó. A miskolci rendőrség rádiókörözését közvetitette, amely szerint Miskolcon Béres Ferenc 29 éves postaaltiszt nagyösszegü pénzt sikkasztott, majd megszökött a városból. Magával vitte a nyugdijasok részére kiutalt 18.700 pengőt.

A rádióértesités után az ország egész területén munkába álltak a rendőrök és megindult a nyomozás Béres Ferenc felkutatására. A nyomozásba a budapesti főkapitányság detektivjei is belekapcsolódtak.

A Baross-téri rendőrőrszoba egyik derék rendőre, Horváth (46) János főtörzsőrmester, mielőtt még őrhelyét elfoglalhatta volna, hallotta a rádió éjféli leadását. Ezután a Keleti pályaudvar mellett lévő őrhelyére ment.

Ellenőrző útja közben feltünt, hogy egy ittas fiatalember botorkál ki az egyik vendéglőből, két nő társaságában. Alaposan megnézte s ekkor észrevette, hogy a miskolci rádió értesitésben közölt személyleirás pontosan reáillik. Igazolásra szólitotta fel, minthogy a fiatalember megtagadta az igazolást, előállitotta az őrszobára. Itt kiderült, hogy Horváth főtörzsőrmester nem tévedett, mert valóban a körözött sikkasztó postaaltiszt került keze közé. Béres Ferencnél 16.000 pengőt találtak, a többin ruhát és ékszereket vásárolt.

Beismerő vallomása után letartóztatásba helyezték, majd átkisérték az ügyészség fogházába.

Ez a háború szociális népháború

— irja a német sajtó

Berlinből jelentik: A sajtó főtárgya ma a német nép nemzeti ünnepnapja. Megállapitják a lapok, hogy Németországban ez a nap nemcsak a munkásoké, hanem az egész német nemzet ünnepe, mert 1933. május 1-én összeomlottak az osztályharc szervezetei és a dolgozó haza éppen ezen a napon az arcvonal katonáinak szentelt gondolatait.

A Völkischer Beobachter megállapitása szerint „a kapitalista országok tévedtek, amikor azt hitték, hogy újból az 1914. évi Németországgal állnak szemben", mert valójában valamennyi csatamezőn ma a német munkás az ellenfelük, aki ezt a háborút magáénak vallja. Osztja az egész sajtó a Völkischer Beobachternek azt a felfogását is, hogy a munkát kizárólag a háborúra kell összpontositani, mert ez a háború totális, szociális népháború.

Az idei nemzeti ünnep a gondoskodó vezetés határozata értelmében p henőnapja azoknak, akik a német győzelem érdekében a legfokozottabb munkaütemben dolgoznak.

Letartóztattak egy árdrágító nagyvágót, 23 mészáros és hentes ellen eljárás indult

Az árdrágító nagyvágó zsebébe dugták a „felpénzt" a vásárló hentesek

A közellátásügyi minisztérium keretében működő gazdasági rendőrség az elmult napokban rajtaütésszerüen razziát rendezett a nagy vágóhidon. Szélesköru nyomozásának meg is lett az eredménye, mert megállapitották, hogy *az utóbbi hetekben csak tetemes felárral lehetett a nagyvágóhidon a húst beszerezni.*

A detektivek nyomozni kezdtek, hogy kik azok az árdrágitók a nagyvágóhidon, akik megnehezitik a húsáru beszerzését és ezzel a forgalomban igen nagy zavart okoznak. Kiderült, hogy *a főtettes Rácz József 32 éves nagyvágó és alkalmazottja Szamek Dezső két hónap óta a maximált áron felül úgynevezett felárpénz mellett árusitja a marhahúst. A gazdasági rendőrség detektivjei tettenérték a nagyvágót, amint éppen egy mészárosnak adott el húst a megállapitott árnál drágábban.* Rácz József azzal védekezett, hogy nem követett el árdrágitást. Hivatkozott a számlára, amit ő állitott ki s ebben a maximált ár van föltüntetve. A detektivek azonban ismerték már a nagyvágónak azt a „trükkjét", hogy bár rendes áron számlázza az eladást, de a vásárlót a felárral számla kérés nélkül a nagyvágó felöltőjének a zsebébe dugják. Meg is találták ezeket a pénzeket. Az üzleti könyvekből megállapitották, hogy *két hónap alatt mintegy 30.000 pengőt szerzett Rácz József a felárpénzekből. Rácz Józsefet és alkalmazottját Szamek Dezsőt a főkapitányságon letartóztatták. Egyben megindult az eljárás 23 mészáros és hentes ellen, akik a megengedett árnál magasabb összeget fizettek a húsért.*

»KÖNYVEKRŐL«

GOEBBELS:

NAPLÓM

Mint egy izgalmas film, pereg előttünk Goebbels naplója, 1932. január 1-étől 1933. május 1-ig, alig néhány nap kihagyással, a nemzeti szocialista mozgalom utolsó harci évének lázas munkatempójában, naplószerű tömörséggel vetíti le Goebbels az egyes napok történését.

Ezt a könyvet, mint a nemzetiszocialista mozgalom egyik legértékesebb kortörténeti dokumentumát, mindenkinek el kell olvasnia, aki illúzióktól mentesen, a maga valóságában akarja megismerni azt az emberfeletti küzdelmet, amit még szinte a kapuzárás előtt is folytatniok kellett a mozgalom vezetőinek azért, hogy a milliók hite meg ne rendüljön és a harcos szellem meg ne torpanjon. Nem kétséges, hogy Goebbels valósággal nagymestere a tömeglélek irányításának és befolyásolásának. Aki meg akarja tanulni azt, hogy miképen lehet tömegeket a sok különböző lelki adottság ellenére is egy cél érdekében újra és újra nagy elhatározásokra megmozgatni, az Goebbels naplójából igen sokat tanulhat.

A naplóban csaknem állandóan visszatér az a panasz, hogy a párton belül még igen sok a besugó, akik a legkülönbözőbb valótlanságokkal, rágalmakkal árasztják el az ellenséges sajtó segítségével a mozgalmat. Strasser hatalméhségtől vezettetve, hol Brünninggel, hol Schleicherrel tárgyal a kormányban való részvételről és a párton belül egyre nagyobb propagandát fejt ki a kormánnyal való kibékülés mellett. Hiába győz a nemzetiszocialista párt az egymásután megrendezett választásokon, hiába lesz a birodalom legnagyobb pártja, Hitlert nem akarják megbízni a parlamentáris rendszernek megfelelően a kormányalakítással, hanem előbb Papen, majd Schleicher alakít kormányt, mindig ujabb és újabb választásokat írnak ki. Az 1932-es év Goebbels naplójának tanulsága szerint szakadatlan választási küzdelmekben telik el, amely szellemileg és idegileg szinte felőrli a párt egész vezetőségét. Ehhez járul, hogy a folytonos választások óriási költségeit egyre nehezebben tudják előteremteni. Az 1932. november 6-i választás, amely teljesen kifárasztotta a nemzeti szocialista pártvezetőséget, vereséggel végződött, a párt 34 mandátumot vesztett, ezzel szemben erősen megnövekedett a kommunista párt.

A párt szervezeti vezetőin meglehetős lemondás és fáradtság vesz erőt, annál is inkább, mert a párton belül Strasser akciója most új erőre kap, és a választási eredményekkel igazolni tudja a pártvezetők előtt is, hogy csak a kormánnyal való gyors összefogás mentheti meg a pártot a további bomlástól. 1932. december 8-án megérkezik Strasser levele Hitlerhez, amelyben közli, hogy valamennyi párttisztségéről lemond, mert felfogása szerint a mozgalom felőrlődik a céltalan ellenzékiségben, és ő nem helyesli ezt az irányt, mert elérkezettnek látja az időt a kormánnyal való összefogásra. Másnap az egész birodalmi sajtó diadalordításba tör ki és Hitlert és pártját, mint fölbomlóban levő szervezetet elparentálják. A párton belül óriási megdöbbenést kelt Strasser kilépése. Magát Hitlert is mélységesen megrázza Strasser árulása. Goebbels naplójában ezt olvassuk: „A vezér órák hosszat hosszú léptekkel jár fel és alá szállóbeli lakásán. Látszik arcvonásain, hogy forr belül. El van keseredve és mélyen megsebezte ez a hűtlenség. Egyszerre megáll és csak ennyit mond: Ha a párt egyszer szétesik, három perc mulva pisztollyal vetek véget mindennek. Rettenetes szó, mely mázsás súlyal nehezedik a lélekre."

Elkezdődik egy utolsó nagy erőfeszítés a párt bomlásának megakadályozására. Éjjel-nappal szakadatlanul járják a birodalom szervezeteit és világosítják fel a tisztviselőket Strasser árulásának politikai hátteréről. Hitler, Goebbels, Göring, dr. Ley és a többi hűségesen összetartó vezető érzi, hogy most dől el nemcsak a párt, hanem az egész német nép sorsa. Emberfölötti erővel harcolnak a párt egységének megmentésén. De még 1933. január 3-án is bizonyos beletörődéssel írja Goebbels naplójában: „Mindig bebizonyosodik a történelmileg megalapozott tapasztalatok helyessége: *Csak kevés ember ég, a többiek csak égni látszanak. A valóságban azoknak a fényében állanak, akik égnek.*"

Az utolsó nagy tét a lippei választás 1933. január 15-én. Jól tudják Hitler és környezete, ha ezen a választáson győznek, akkor nemcsak a párt egységét mentették meg, hanem meg tudják buktatni a már ingadozó Schleicher-kormányt is. Csikorgó hidegben, éjt nappallá téve, községről-községre járnak Hitler, Goebbels és a többi vezetők, hogy ily módon a lippei választást a párt javára döntsék el. „Este kihirdetik a lippei választások eredményét — írja Goebbels naplójában — húsz százalékot nyertünk, a Német Nemzetiek majdnem a felét elvesztették, a német kommunista párt is katasztrófális veszteségeket szenvedett, csak a német szociáldemokrata pártnak van némi nyeresége. A párt ismét előretörőben van."

A választáshoz fűzött remények csakhamar beváltak. Január 29-én *„délután, amikor a vezérrel feketekávé mellett ülünk, hirtelen belép Göring és közli, hogy már minden készen van. A holnapi napon a vezér megkapja a kancellári megbizatást."* Január 30-án az egész pártvezetőség a Kaiserhof szálló egyik ablakából szakadatlanul figyeli a birodalmi elnök palotájának kapuját, amelyen keresztül kell Hitlernek az órákig tartó tárgyalásról kilépnie. Végre megjön a vezér. *„Kinevezték a vezért kancellárnak. Már le is tette az esküt a birodalmi elnök kezébe. Nem szól semmit és mi sem szólunk. De szeme könnyben uszik".* És ezután kirobbannak a szakadatlan ünnepségek, leírhatatlan ujjongások uralkodnak az egész utcán. „Este 7 órától éjfél után 1 óráig menetelnek az emberek a birodalmi kancellária előtt. SA, SS-férfiak, hitler-ifjak, polgárok, férfiak, asszonyok, apák, akik karjukon viszik gyermekeiket és felemelik a vezér ablaka felé. Leírhatatlan ujjongás uralkodik... *Ez a nemzet felkelése. Németország felébredt."*

Megindult a nemzetiszocialista építőmunka, újabb választás, mely végleg eldönti alkotmányos formák közt a nemzetiszocialista rendszer sorsát.

1933. március 5-én zajlanak le az utolsó birodalmi választások. Előtte való nap este *Hitler Königsbergben beszél* és beszédjét valamennyi német rádióállomás közvetíti az utcákon és nyilvános helyeken felállított hangszórók segítségével. *„A vezér izzó tűzzel és odaadással beszélt,* — írja Goebbels. — *Mikor végezetül arról szól, hogy a birodalmi elnök és ő kezet nyujtottak egymásnak, az egyik, aki megszabadította Kelet-Poroszországot az ellenségtől, mialatt a másik mint egyszerű őrvezető nyugodtan teljesítette kötelességét, az egész gyülekezet felett ünnepélyes csend, meghatottság és megindultság honol. Megkapóan csendül át a beszéd utolsó részénél a németalföldi hálaima, melynek végső szakaszát már túlharsogják a königsbergi dóm harangjai. A rádión keresztül az éterben egész Németország felett száll ez a himnusz. 40 millió ember áll a birodalom terein, a sötétedő utcákon, vagy vendéglőkben és magánlakásokban ülnek a hangszórók előtt és tudatára ébrednek az idők nagy változásának. Százezrek határozzák el ebben az órában, hogy Hitler mögé állva és az ő szellemében küzdenek a nemzet feltámadásáért."*

A választás eredménye méreteiben lenyügöző és pár nap mulva a birodalmi gyűlés túlnyomó többsége megszavazza négy évre a korlátlan felhatalmazási törvényt *Hitler* kancellár részére. E korlátlan felhatalmazás birtokában, mint első törvényt május 1-ét a német nép nemzeti ünnepévé nyilvánítják, amely ünnepségen maga *Hitler hirdeti meg a munka új erkölcsét és a dolgozó ember kizárólagos jogát a munka által termelt javakhoz.*

Mindvégig érdekfeszítő, izgalmas ez a könyv és mi úgy érezzük, hogy nemcsak a német nép, hanem az egész dolgozó emberiség sorsa dőlt el azokban a küzdelmekben, amelyekről Goebbels naplója beszámol. Csak az a kár, hogy sok helyütt a megfelelő fordítás hiánya megnehezíti a könyv élvezetét.

Veres Péter:

Népiség és szocializmus

Az igazi parasztírók között alig van termékenyebb és a parasztság nagy problémáit őszintébb nyiltsággal feltáró író, mint *Veres* Péter. Ez az alig 50 oldalas füzete a parasztírók védelmére készült vitairat és ezt a vitát használja fel *Veres* Péter arra, hogy tisztázza a népiség és a szocializmus fogalmát, továbbá a parasztságnak, mint a magyar jelleg hordozójának szerepét a magyar nép és nemzet kialakulásában. E füzetet nyilván nem egyszerű paraszti olvasóknak szánta, mert a fogalmi meghatározásoknál és egyebütt is feltünően sok idegen szakkifejezést használ, ami sajnálatos módon szük körre szorítja az egyébként sok értékes meglátást tartalmazó munkájának olvasását.

Veres Péter, aki mint meggyőződéses marxista, hosszú ideig kizárólag az osztályharcos szocializmus tanításait szívta magába, ebben a füzetében sem tudja még levetkőzni a vöröskommunista-szocialista életfelfogás elméleti befolyását. Amikor a szocializmust magyarázza és megállapítja, hogy a szocializmus fel akarja szabaditani az embert, de nem az egyes népeken és nemzeteken belül, mert ezt meddő erőfeszítésnek tartja, akkor lényegében a nemzetközi osztályharcos marxista felfogást hirdeti. Ugyanebben a fejezetében foglalkozik azzal, hogy nem a *„rációval"*, tehát a szellemi meggyőzés fegyvereivel, hanem az ösztönös erők kirobbanásával lehet a szocializmust — tehát a dolgozó ember felszabadítását — elérni. Meglepő, hogy Veres Péter még ma is az egyetlen országnak, ahol a szocialista mozgalom győzött, *Szovjet-Oroszországot tekinti, „ott nem rációval győzött, hanem ösztönös erők kirobbanásával, vagyis forradalommal. A világháborúban tagadásba merült és végül egyetemes lázadásba forrósodott orosz nép ösztönös erőit fogták aztán gyeplőbe az orosz racionalisták.*

Veres Péter tehát nem akar tudomást venni a német nemzetiszocializmus valóban munkásfelszabadító csodálatos vértelen forradalmáról. Hogy miben állt az orosz dolgozók felszabadítása és hogyan érvényesült a szocializmus Szovjet-Oroszországban, erről *Veres* Péter még ma sem akar tudomást szerezni, amikor pedig millió és millió frontot járt európai katona, köztük sok magyar katona is felvilágosíthatta volna *Veres* Pétert a szovjet-paradicsom szörnyű embertelen munkauzsorájáról.

Lehet, hogy *Veres* Péter már nem tudja évtizedes marxista felfogását egykönnyen levetkőzni, pedig nagy kár érte, mert amit könyvének második fejezetében a parasztság jellemtartó szerepéről ír, az valóban minden gondolkodó ember számára igen érdekes új gondolatokat vet fel. *„A magyarság legnagyobb veszedelme — írja Veres Péter, — hogy az értelmiség csak a közösség egyes rétegeinek irányító, összekötő, erjesztő tényezője. Persze értelmiségről beszélek, nem középosztályról.*

A faji tulajdonságokról *Veres* Péter, úgy látszik, még nem akar tudomást venni, illetve csak akkor vesz tudomást, amikor a ma annyira divatos értelmiségi asszimilánsok ellen foglal állást, mert itt beszél faji harcról, óvatosan kerülve azt, hogy ezt a faji harcot a zsidóságra vonatkoztassa. A zsidó problémáról mindössze a népi misztikummal kapcsolatban találunk egy enyhe megjegyzést, amikor az író azt kérdezi „A magyar parasztnak talán nem misztikus lény-e a gettózsidó?" De siet hozzátenni: „... hát a nagyon is zárkózott sváb paraszt?"

Veres Péter e kis könyve is azt tanúsítja, hogy korunk nagy forradalmasító eszméit még csak nagyon távolról ismeri és egyelőre még mélyen benne él a marxista-kommunista világnézet felfogásában. Reméljük, hogy az az őszinte igazságkeresés, ami minden munkájában megnyilatkozik, el fogja őt vezetni a nemzetiszocializmus gyakorlatilag kipróbált tanításainak felismeréséhez és e felismerés nyomán egyik erőteljes szellemi harcosa lesz annak az emberalakító munkának, amelynek célja, hogy *„a magyar is maga csinálja meg a saját szocializmusát".*

Olvasd a MAGYARSÁGOT!

A FENT ISMERTETETT KÖNYVEK A MAGYARSÁG KÖNYVOSZTALYÁN KAPHATÓK

MAI OLASZ ELBESZÉLŐK

Brelich Mario összeállításában 17 elbeszélést közölt a fenti cim alatt ez a kötet. Az elbeszélők között több-kevesebb ismert van, némelyiknek a témája furcsán hat. A nevezetesebbek közül meg kell említeni Giovanni *Papini*, Alessandro *Pavolini*, Luigi *Pirandello*, Mario *Puccini*, és Ada *Negri* novelláit és elbeszéléseit. A kitünő magyar műfordításban művészi kiállításban összeállított olasz elbeszélés-sorozat a *Franklin társulat* kiadásában jelent meg.

▼

KOSZTOLÁNYI DEZSŐ: „PACSIRTA"

című kisregénye új kiadásban, izléses kiállításban jelent meg. Kicsi, szürkének látszó emberek szürkén induló története abban az aprólékosan ellenző szigorúan tárgyilagos, enyhén parodizáló modorban, melyben elég sok történet íródik ma és íródott főképen a közelmultban. Amint azonban tovább jutunk a történetkében, mindinkább megszínesedik, mert kitárul a kis öreg pár lelkében a szenvedélynek az az ereje, melyet föl sem tételezünk róluk, boldogtalan szenvedéllyel szeretik egyetlen, „csúnya" leányukat, aki tőlük örökölte azt a jelentéktelenséget, mely miatt magánosan kell életét leélnie. A jó, meleg, vénülő leánylélek tudatában van sorsa sivárságának s titokban ő is keservesen szenved. A többi szereplő a sokszor megrajzolt, már szinte az érdektelenségig ismert kisvárosi ember, de a három főalak pontosan felépített lélekrajza s a szülők között lezajló főjelenet nagyszerű orosz regényekre emlékeztetően művészi.

●

FEKETE VÁROS

Soha nem időszerűbb *Mikszáth* Kálmán hatalmas történelmi regényének, a *Fekete városnak* a felújítása, mint ma. A nagy magyar író egyik legutolsó alkotásai közé tartozik ez az örökértékü regény, amely *Lőcse* városát a kuruckor idején tárja elénk. A mai kor olvasója fokozottabb figyelemmel fordul a történelmi tárgyu olvasmány felé, ha az művészi, de nem unalmas formában tárja elé a mult egy-egy eseményét. Különösen szép formában hozta ki a *Franklin társulat* tavaszi újdonságaként egy kötetben, összefoglalva az óriási három kötetes *Mikszáth*-regényt.

▲

BÁNFFY MIKLÓS: „FARKASOK"

Vérbeli hegyvidéki író, csupa hangulat, csupa sejtelem és sejtetés, misztikum Hegyi tájak, erdőségek, behavazott vidékek színesen megjelenítő írója. Szereti az együgyű, babonás emberkék félős történeteit s bár, mintha szemével felénk vágva adná értésünkre, hogy számunkra más a magyarázatuk, de azért a misztikumtól megérintve, szinte suttogva, mindig színgazdagon mesél. És ezek a novellás kötet legszebb darabjai. A drága Erdélynek, meg Máramarosnak hegylakóiról szólók. Maga a címadó novella, a *„Farkasok"* a legszebb. Eredeti és érdekes a hun időkben játszó *„A császár titka"* és a Bethlen Gáborról regélő *„Ellenségek"*, melynek alapgondolata, hogy a nagy magyarok, ha politikai pártállásuk ellenségekké teszi is őket, mégis, elsősorban jó magyarok s ebben egyek.

Erdély szomorú korszakának szerénységükben nagy, titkos hőseit örökíti meg a *„Valahol"* cimü elbeszélés. Vannak aztán előkelő emberek társas életéből merített elbeszélések a kötetben, melyek kitaposott utakon járnak s ezért ki is maradhattak volna.

E. COLERUS:

AZ EGYSZEREGYTŐL AZ INTEGRÁLIG

AMIT A MATEMATIKÁBÓL MINDENKINEK TUDNIA KELL

III. propaganda kiadás

ÁRA: kartonálva 4.60 P

kötve . . 5.60 P

●

A PONTTÓL A NÉGY DIMENZIÓIG

AMIT A GEOMETRIÁBÓL MINDENKINEK TUDNIA KELL

ÁRA: kötve 7.80 P.

Kapható a „Magyarság" Könyosztályában: Bpest, II., Hunyadi J.-út 2. Postán a könyv árának előzetes meküldése után bérmentve, vagy utánvét mellett szállítjuk.

SZINHÁZ-FILM

Két zenekari hangverseny

Beethoven ma különösen népszerű zeneszerző. Beethoven-estet hallgattunk legutóbb is a Szimfonikus Zenekar, Országh Tivadar, Borissza Pál és Komor Vilmos közreműködésével. A Beethoven X. szimfóniájának hirdetett és vitatott hitelességű »Jénai szimfónia« szerzője lehet csakugyan a fiatal Beethoven, de írhatta volna a kortárs Ries is. Borissza Pál dalokat énekelt Nádor Mihály hangszerelte zenekari kísérettel. Talán ez a műsorszám volt zeneileg a legindokoltabb, mert Beethoven értékes dalait ritkábban szoktuk hallani. A Szervánszky Péter helyébe ugró Országh Tivadar szolid mesterségbeli tudással adta elő a hegedűversenyt. Végül az V. szimfónia hangzott el, melynek jó előadására éppen túlgyakori előadása miatt különösen kényesek vagyunk. Komor a tőle megszokott ügybuzgósággal vezényelt.

A sok vendégkarmestertől és buzdítástól kissé fáradt Székesfővárosi Zenekart pénteken este Oswald Kabasta vezényelte. Kabasta kulturált és jóérzékű muzsikus, de az ő számára is sokkal több próbára lett volna szükség a zenekarral ahhoz, hogy megvalósíthassa elképzeléseit. Kodály Háry János szvitje színtelen volt, úgyszintén Mozart f-moll fantáziája is. Strauss egyik legnépszerűbb szimfonikus költeményéből, a »Till Eulenspiegel«-ből kaptunk némi vidámságot. Berger nevű osztrák zeneszerző Budapesten ez alkalommal először előadott »Rondino giocoso« című munkájának jelentéktelenségéhez nincsen semmi hozzátenni valónk. **(b. j.)**

(*) Szombaton este Kisfaludy-bemutató a Nemzetiben. A *Nemzeti Színház* szombaton este mutatja be *Kisfaludy* Sándor *Dárday-ház* című színművét, amelyet *Galamb* Sándor dolgozott át és rendez. A darab főszerepeit *Somogyi* Erzsi, *Olty* Magda, *Berki* Lili, *Mészáros* Ági, *Eöry* Kató, *Bornemisza* Éva, *Rajnay* Gábor, *Abonyi* Géza, *Major* Tamás, *Lehotay* Árpád, *Ujlaky* László, *Nagy* Adorján, *Makláry* Zoltán és *Pataky* Jenő játssza. Április *24-én*, pénteken délelőtt nyilvános főpróba lesz a darabból.

(*) A Kamara Varieté vasárnap este játssza ötvenedszer *Sztár-szanatórium* című műsorát. A jubiláris előadáson mutatkozik be a színház új tagja, *Szép* Zoltán.

(*) A kolozsvári Nemzeti Színház *Bizánc* előadása a kolozsvári sajtóban nagy elismerést aratott. *Konstantin* császár szerepét *Táray* Ferenc színigazgató alakította. Sikerrel szerepelt *Versényi* Ida, *Poór* Lili, *Szakács* Miklós, *Tóth* Elek, *Turgonyi* Pál, *Lantos* Béla, *Kormos* Márta, *Szécsi* Ferenc, *Bodó* György és *Csóka* József.

Tavaszi tárlat

A *Műcsarnok* sugárzó napfényben nyitotta meg termeit a *Tavaszi Tárlat* művészei előtt. Virágok és pálmák között fogadja a szemlélőt a kiállítás ékessége, *Boldizsár* István festőművész remek portréja a kormányzóhelyettes Hitveséről, *vitéz nagybányai Horthy Istvánnéról*. Igaz művészettel ihletett alkotás. A magyar táj ezer és ezer szépségével a háttérben, nemes, finom vonalakból állt elő az üde ifjú nőalak. Tarka virágszirmok, kék és fehér színek harmóniája ragyogja be a sudár karcsúságú alkatot.

Tizenöt teremben közel ötszáz kép és szobor vonult fel a nagy tavaszi seregszemlére, közöttük sok ismert és jónevű művészünk sikerült alkotásai. A herceg *Esterházy* Pál által hirdetett történelmi és életkép-festészeti, kompozíció és aktszobrászati pályázat már itt is éreztette jótékony hatását, nagyvonalú alkotások jelzik a nemes versenyt, olyan nevekkel többek között, mint például *Istókovits* Kálmán, *Kaczián* Aladár, *Mihálovits* Miklós, *Szopos* Sándor, *Jeges* Ernő, *Horváth* Béla, *Teleky-Vámossy* Árpád, *Holló* László, *Bory* Jenő, *Feszty* Masa, *Buzi* Barna, *Z. Hadzsy* Olga és *Liszkai-Kováts* Zoltán.

A Tavaszi Tárlat értékes anyagából még *Áradi Edvi* Illés három szép festménye, *Basilides* Barna, *Biai Föglein*, *Csebi* Pogány, *Rácz* Kálmán, *Rezes Molnár*, *Barkász* Lajos képei, valamint *Turáni-Kovács* Imre, *Cser* Károly, *Damkó József és Jankó* János szobrai tűnnek fel.

Kiss Ferenc kamarai elnök nyilatkozott a vidéki városok önálló szintársulatainak kérdéséről

Az utóbbi időkben több nagy vidéki város vezetősége úgy határozott, hogy szakít az eddigi cseretársulati rendszerrel és *önálló színésztársulatot szervez.*

A *Reggeli Magyarország* munkatársa felkereste *Kiss* Ferencet, a Kamara elnökét és megkérdezte tőle: mi a Kamara hivatalos álláspontja ezzel kapcsolatban?

— Amikor a Színművészeti Kamara megalakult, — mondja *Kiss* Ferenc elnök — akkor, mivel legcélravezetőbbnek láttuk, stagione-társulatokat szerveztünk az ország különböző városaiban, de ezek később fokozatosan megszűntek és *áttértünk a cseretársulati rendszerre.* A második évben már alig működtek stagione-társulatok, az idén pedig már egyetlenegy sincs az ország területén.

— A két rendszer között az a különbség, hogy a stagione *csak egyféle műfajjal* foglalkozik, vagy operát, vagy operettet, vagy prózát ad elő. A cseretársulat viszont minden műfajra specializálta magát. Miskolcnak és Kassának például a stagione-rendszer évében volt két operett- és két prózai társulata. Ezek kölcsönösen vendégszerepeltek Miskolcon, illetve Kassán. Eszerint a kérdéses városok színpadán egyik játékciklusban operett, a másikban próza került színre. Ma az a helyzet, hogy a négy városnak két önálló, teljesen független, minden műfajjal foglalkozó társulata (tehát nem stagionéja!) van és ezek cserélik egymást. Egyébként én is éppen azt akartam, hogy a stagione-rendszer fokozatos megszűnése után térjünk át a cseretársulati rendszerre.

A cseretársulat előnyei

— Mi a cseretársulat előnye a stagioneval szemben?

— A cseretársulat működése az úgynevezett vendégszereplések és váltások által lehetségessé válik a közönség ideálisabb művészi kielégítése. A stagione-rendszer ugyanis egy játékciklus kéthónapos időtartama alatt, mint már mondtam, csak operettet, vagy csak prózát tudott nyujtani a közönségnek. A cseretársulatok viszont változatosabb, élénkebb programot tudnak szolgáltatni, mert egymaguk is alkalmasak operett és próza játszására egyaránt. Ezenkívül a cseretársulatok mindegyikének különkülön műsora van. Így a társulat jobban fel tud készülni egy-egy darabra, mintha műsorhiány miatt sürgősen készülnie kellene az új bemutatókra.

— A kamara álláspontja folytatta Kiss Ferenc — természetesen az, hogy nem áll útjába, hogy a városok önálló színtársulatot tartsanak, mert niszen nekem is ez volt a végcelom, csak hogy én a változás *időpontját* nem látom megfelelőnek. Én még legalább két-három évig vártam volna, mert a vidéki színészet még nem fejlődött az elmult három évben oda, ahova a Kamara a cseretársulati rendszert fejlődtetni akarta. Hiszen közvetlenül a Kamara felállítása után rendezetlen, majdnem dzsungeles vidéki színházviszonyok között kellett rendet teremtenem s az első idő természetesen a *rendteremtésre, fegyelemre*, a társulatok tisztultabb szellemére, a rendszer bevezetésére volt alkalmas. Most következett volna el *a művészi tökéletesbítés ideje.*

„Nehéz lesz a városok dolga"

— Megértek a vidéki városok arra, hogy önálló társulatokat tartsanak el?

— Éppen ez a legnagyobb aggodalmam. Egy színházi szezon átlag 7—8 hónap. Nem valószínű, hogy egyes önálló társulatot sürgető nagyobb városok 7—8 hónapig fenn tudjanak tartani egy színházat. De ha sikerül, adja Isten!

— A dunántúli kisebb városok állítólag egyesülten akarnak eltartani egy-egy önálló társulatot.

— Győr, Kaposvár, Szombathely, Sopron valóban hangot adott annak a véleményének, hogy egyesült erővel önálló társulatot szervez és ez az önálló társulat elégíti ki a négy dunántúli város színházi igényeit. Azonban az a nehézség, hogy nem fognak majd megállapodásra jutni abban, *mikor, hol* szerepeljen a társulat. Tudniillik mindegyik város a téli szezonra szeretne színészeket. A tél pedig nálunk nem négyszer három hónapig tart, már pedig egy-egy város legalább három hónapra akarna önálló társulatot. De nehézség mutatkozik még más téren is. Amiatt is hangzottak el panaszok, hogy az eddig működő két társulat nem tudja kielégíteni az igényeket. Most hogyan tudja kielégíteni ugyan azokat az igényeket egy társulat? Mondhatom, *nehéz lesz a városok dolga.*

— De a Kamara, remélem, nem fog akadályt gördíteni a városok terve ellen, ha bizonyos mértékben aggodalommal kíséri is az új szervezkedést és az esetleges következményekért a felelősséget elhárítja magáról...

(*) Olasz művész kassai hangversenye. A magyar-olasz művészcsere keretében Kassa város népművelési bizottsága április 23-án hangversenyt rendez a Schalkház dísztermében. Föllép Rodolfo *Caporali* olasz zongoraművész.

(*) Kiss Ferenc Karcagon. *Kiss* Ferenc, a Nemzeti Színház tagja, pénteken este Karcagon vendégszerepelt a *Balogh* László társulatánál *Gárdonyi* Gézának a »Bor« című színművében lépett fel, nagy sikert aratva.

(*) Swarowski német karmester április 26-án a Székesfővárosi Hangversenyzenekart vezényli a Budapesti Zeneakadémia nagytermében. Swarowski Budapesten született, de már fiatal korában elkerült Magyarországról. Ez a hangverseny bemutatkozása lesz a budapesti közönség előtt. Zeneakadémiai hangversenye előtt április 20-ikán a *kolozsvári* filharmonikusokat dirigálja, 22-én a rádióban ad hangversenyt.

MŰSOROK

Színházak mai és jövőheti műsora

Opera: Vasárnap d. u.: Aida (Népműv. Biz. V., II. előadása a Magyar Művelődés Házában (1/28); este: Nilusi legenda; Magyar ábrándok; Csárdajelenet (bérletszünet, 1/28). Hétfő: Faust (Népműv. Biz. O., 7., 1/28, Pataky K.). Kedd: Tristan és Isolda (Merker R., A. 33., 1/17). Szerda: A bűvös szekrény; Szerelmi álmok (E. 21., 1/28). Csütörtök: André Chénier (B. 24., 1/28). Péntek: VII. Filharmóniai hangverseny (1/28). Szombat: A bűvös szekrény; Szerelmi álmok (D. 22., 1/28). Vasárnap d. u.: Romeo és Julia; Bajazzók; Pozsonyi majális (bérletszünet, 3); este: A trubadur (rendkívüli vendégciklus, B. 4., 1/28). — **Nemzeti:** Vasárnap d. u.: Három mama (3); este: Árnyék és szerelem (I., 1/28). Hétfő (K. I.), kedd (X.), szerda (XI.), péntek (VI.): Árnyék és szerelem. Csütörtök: Bánk hűsége (XII.). Szombat: Dárday-ház (bemutató). Vasárnap d. u.: A sasfiók; este: Dárday-ház (I.). — **Kamara:** Minden este és vasárnap d. u.: Koncert (1/24, 2/28). — **Művelődés Háza:** Vasárnap d. e.: Japán matiné (1/211); d. u.: Aida (V. II. 4., 1/3); este: Honvéd kívánsághangverseny (7). Hétfő d. u.: Lovasfilmbemutató a honvédség részére (3). Kedd: A sasfiók (B. bérlet, 6., 1/28). Szerda: Északiak (C., 1/28). Csütörtök: A sasfiók (D., 1/28). Péntek: Északiak (E., 1/28). Szombat: Nincs előadás. Vasárnap d. e.: Északiak (G., 1/211); d. u.: Magyar nóta-kívánsághangverseny (4); este: Vidám katonazenekari est (1/28). — **Víg:** Vasárnap d. u.: Naplemente előtt (1/24); este: A tábornok (T., 8). Hétfő: Naplemente előtt. Kedd: A tábornok (H.). Szerda: Naplemente előtt. Csütörtök: A tábornok (D.). Péntek: A tábornok (L.). Szombat d. u.: Kit szeretek?; este: A tábornok. Vasárnap d. u.: Naplemente előtt; este: A tábornok (V.). — **Pesti:** Vasárnap d. u. és este: Tűzvész (4, 8). Hétfő, szerda, péntek, vasárnap d. u. és este: A boldog Ásványné. Kedd, csütörtök, szombat: Tűzvész (4, 8). — **Új Magyar:** Minden este és vasárnap d. u.: Vén diófa (1/24, 8; hétfőn 1/28)). — **Madách:** Minden este és vasárnap d. u.: Jelzőtűz (1/24, 8). — **Andrássy:** Minden este és vasárnap d. u.: Viharos szerelem (1/24, 8). — **Fővárosi Operett:** Minden este és vasárnap d. u.: Tahiti gyöngye (1/24, 8). — **Vidám Színház:** Minden este és vasárnap d. u.: Leány a talpán (4, 8). — **Pódium:** Minden este és vasárnap d. u.: Kacagó estek (5, 1/29). — **Royal Revüszínház:** Minden este, csütörtök, szombat és vasárnap d. u.: Hurrá, tavasz! (1/25, 1/29). — **Kamara Varieté:** Minden este, csütörtök, szombat és vasárnap d. u.: Sztárszanatórium (1/29; csütörtök, szombat: 6, 9; vasárnap és ünnepnap: 1/24, 1/47, 9). — **Komédia:** Minden este és vasárnap d. u.: Hinta-palinta (1/25, 1/29). — **Bábszínjáték:** Hétfő és péntek kivételével minden este: Kacagó műsor. Hétfő: Toldi. Péntek: Istvánka. Minden délután gyermekelőadás (4, 8). — **Erzsébetvárosi:** Csütörtökig bezárólag: Vedd le a kalapod a honvéd előtt! (1/26, 1/29; vasárnap: 1/24, 2/26, 1/29). — **Józsefvárosi:** Csütörtökig bezárólag: Mit susog a fehér akác? (1/26, 1/29; vasárnap: 1/24, 2/26, 1/29). — **Kisfaludy:** Csütörtökig bezárólag: A Noszty-fiú esete Tóth Marival (1/26, 1/29; vasárnap: 1/24, 2/26, 1/29). — **Műszinkör:** Csak vasárnap: A harapós férj (1/24, 6, 8).

Mozik

BROADWAY (422—722): **Enyhítő körülmény.** (1/24, 1/26, 1/28, 1/10; Sz V Ü 1/2 órakor is). — **JÓZSEFVÁROSI** (131—316): **Becsületből elégtelen.** (1/24, 1/26, 1/28, 1/10; V Ü 1/2-kor is). Vas. d. e. 11-kor: **Rácsnélküli börtön.** — **NYUGAT** (121—022): **Becsületből elégtelen.** (1/24, 1/26, 1/28, 1/10; V Ü 1/2-kor is). — **ODEON** (422—785): **Szűz és a gödölye.** (1/24, 1/26, 1/28, 1/10; V Ü 1/2-kor is). Vas. d. e. 11-kor: **A nőnek minden sikerül.** — **OLYMPIA** (423—188). **Örvény.** (Mindennap: 11, 2, 4, 6, 8, 10) — **PHÖNIX** (426—326): **Szűz és a gödölye.** (Mindennap: 11, 1, 3, 5, 1/28, 1/10). — **VESTA** (222—401): **Nem gyerekjáték.** (11, 1/42, 1/24, 1/26, 1/28, 1/10; V Ü 11, 2, 4, 6, 8, 10).

A 103 NEM TÉRT VISSZA

Uj könyvek

Jules Supervielle: A gyermekrabló. Jules Supervielle, az új francia irodalom legnagyobb alakjai közé tartozik. Művében a latinság két távoli tája és légköre egyesül: Franciaország és Dél-Amerika. Írói világa egyetlen kortárséhoz sem hasonlítható. Alakjai különösek, meglepő emberek. »A gyermekrablóc egy hazájából számüzött délamerikai ezredesről szól, aki Európa különböző városaiban elhagyott gyerekeket gyüjt maga köré, örökbefogadja és neveli őket, aztán áthajózik velük Dél-Amerikába. Beleszeret nevelt lányába és a pampák végtelen síkságain kergeti a szökött lány nyomát. Friss, üde színekben ragyognak Uruguay tájai, az óceán habjai, meg Párizs házsorai, s az ezredes fogadott gyermekeivel valami szinte teremtéskori egyedüliség légkörében bolyong e vidékeken. A legtisztább költészet, — az író korunk egyik legnagyobb költője — a mesék ősi világa támad föl benne, s az emberi léleknek azok a mély rétegei tárulnak fel, amelyeket a kultúra kérge alól csak a ritka költői látomások tudnak elővarázsolni. A regény, melyet Rónay György fordított, a tavaszi könyvpiac egyik nagy eseménye.

Wolff Schenke: A sárgák háborúja. A távolkeleti háború kitörése rendkívül időszerűvé teszi Wolff Schenkenek, a világhírű távolkeleti tudósítónak ezt a minden részletre kiterjedő, színesen és érdekesen megírt, alapos és izgalmas könyvét. Wolff Schenke hosszú időt töltött a fronton és Kínában, remekül ismeri az ottani életet, kitűnően tájékozódik eszmények, érdekek, személyi törekvések szövevényében és egyike ama keveseknek, akik világosan látják, mi folyt és mi folyik Kínában. Műve nem szokványos haditudósítás; lebilincselően élményi beszámoló, mely hiteles képet fest az egész mai Kináról, ismerteti e számunkra sokszor érthetetlen társadalom szerkezetét és filmszerű érdekességgel állítja elénk a háború egy-egy jelenetét. A könyvet, melyet Székely Tibor fordított, számos kitünő, izgalmas eredeti fölvétel tarkítja.

Farkasok *(Bánffy Miklós összegyüjtött elbeszélései).* Az Erdélyi Történet monumentális korképe után ebben a kötetben remekbeszabott novellát gyüjtötte egybe Bánffy Miklós. Történetei hatalmas jellemeket állítanak elénk, gazdag és nagyszabású világot ábrázolnak. Biztosan és erőteljesen ragadják meg az élet egy-egy jelenetét, az ösztönök váratlan, félelmes föllángolását, meg azt, ami egy-egy sorsban, pályában, találkozásban egy egész életet megvilágít. »A császár titka, meg a »Farkasok« lenyügözően nagyszabású írás; másutt a légkör, meg a táj ábrázolásának ereje és hitelessége ragad meg, ismét másutt a közvetlenségnek az a biztossága, amellyel szavakban, mozdulatokban a jellemeken át osztályt és társadalmat ábrázol. Bánffy Miklós igazi »nagy« novellákat ír, s elbeszélései az új magyar novellaírás kiemelkedő darabjai s így, kötetben új vonással gazdagítják azt a nagyvonalú arcképet, mely monumentális történelmi trilógiája, az Erdélyi Történet nyomán köztudatunkban kialakult róla. A hatalmas gyüjtemény négy évtized termését foglalja egybe, teljes portrét ad a novellista Bánffy Miklósról és megjelenése kimagasló eseménye irodalmi életünknek.

Kosztolányi Dezső: Pacsirta. »A regényíró Kosztolányiban talán fokozottabban fel találhatók a lírikus értékei: az atmoszférikus varázs, a procíz és mégis groteszken túlzó külső leírás, mely többet mond a belső életről, mint a legtöbb lélekelemzés, meg a tiszta, kulturált nyelvművészet. Alakrajzoló képessége itt, igazi földjére érve, még tökéletesebb, mint verseiben és novelláiban« — írja a költő egyik kitünő ismerője. Kosztolányinak talán egyetlen regényében sem érezzük annyira e szavak igazságát, mint a »Pacsirtá«-ban. Az a kép, melyet a Pacsirtáról, erről a vénülő lányról, meg szüleiről, a jóindulatú öreg házaspárról fest, szinte hátborzongatóan pontos és igaz. Irónia és mélység csodálatos gazdagságával vetíti elénk Kosztolányi hőseit, apró vonásokból építi fel őket; monumentálissá nőnek ezek az alakok, megdöbbentően mélyek és felejthetetlenül mulatságosak.

Stadler Auréi: Csend, béke, fény. Stadler Auréi az elszakított évek elnyomatásának, tragikus magyarságának és a visszatérés hatalmas érzéseinek kiforrott poétája. A szerelem, a természet, a hazafias érzés és a bölcs életfilozófia egyaránt tért foglal költészetében, amely méltán tarthat számot megbecsülésre. Csend, béke és fény szövi át ezt a verseskönyvet, amely a hazatért Délvidék egyik kiváló költőjének szívből jövő és szívhez szóló megnyilatkozása.

(*) Gyermekszínészek a Zeneakadémián. A rádió gyermekszínészei vasárnap délelőtt 1/211 órakor matinét rendeznek a *Zeneakadémián.* A matinén a rádióból közismert számaikat adják elő.

HÍREK

FOGHÚZÁS

Komor és szigorú ember volt. Legjobb fogásza a klinikának. Úgy rettegtek tőle a betegek, mint a tűztől. Nem tűrt szisszegést s ha valamelyik páciens elordította magát foghúzás alatt, hetekig arról beszéltek, hogyan leckéztette meg az illetőt, mindenki fülehallatára.

— Nem szégyenli magát, — ripakodott egyszer egy nagy vörösképű legényre. — Legyen férfi, hiszen úgy nyávog itt, mint valami csecsemő.

Féltek tőle, tisztelték és azok a betegek, akik már ismerték, rettegve készülődtek a kezelésre.

— Vasember — mondották háta mögött a kollégái és figyelni kezdték kezének mesteri mozdulatait és szemét, amelyből törhetetlen keménység sugárzott.

— Élve megnyúzhatnátok, — jegyezte meg egy kis doktornő — még csak fel sem szisszenne.

Egy keddi napon történt, hogy éjfélfelé sajogni kezdett az arca. Előbb csak gyenge zsibbadást érzett, amelyet itt-ott élesebb szaggatás vágott el. Aztán nyilallni kezdett az álla és hirtelen ijedtséggel felfedezte, hogy egyik hátsó foga fáj.

Nem értette. Hiszen úgy vigyázott a fogaira, mint egy-egy ékszerre és pontos időközökben önmagát is megvizsgálta. És mégis. Kétségkívül a foga fájt. Bevett egy csillapítót és elaludt.

Reggelre feldagadt a fél arca. Telefonált a klinikára, hogy rosszulérzi magát és egész nap az arcát borogatta. Hiába. A daganat lohadt ugyan valamennyit, de a foga egyre kínzóbban fájt.

Másnap valósággal beosont a klinikára. Sietve nyitott be a szomszédos rendelőbe és félénken megérintette dr. Takács kollegája vállát.

— Péterkém... egy pillanatra...

— Jóságos Isten, — hördült fel Takács — hiszen az egész arcod dagadt. Gyere csak hadd nézzelek meg.

Belenyomta az egyik székbe és tükörrel a szájába világított.

— Azonnal húzni kell, — mondta — injekciót nem adhatok, csupa genny vagy. De hisz te tudod legjobban. Na, várj, mingyárt végzünk.

A vasembert hirtelen olyan izgalom járta át, hogy belelázadt. Érezte, hogy a félelem lassan átjárja egész mellkasát és a keze idegesen remegett. Gyorsan átkulcsolta a szék karfáját és igyekezett erőt venni magán. Nem sikerült. Sápadtan figyelte a másikat és egyszerre önmagát látta, ugyanazokat a mozdulatokat, hallgatta a műszerek ismerős és most mégis idegen, félelmes zaját, két ápolónő halk duruzsolását a fejében és a homlokán lassan csorogni kezdett a veríték. Először életében félt. Hideg, gyötrő rémület merevítette meg a tagjait, úgy hogy Takács megdöbbent, mikor szembefordult vele.

— Rosszul vagy? — kérdezte. — Valami baj van?

Némán intett, hogy nem.

Aztán érezte, hogy saját erős ujjak feszítik szét a következő pillanatban hideg fém szorította össze a fájós fogat. Recsegett az állkapcsa s a lappangó kín most szörnyű erővel vágott az agyába. Keze kapkodó mozdulatot tett és torkából hörgő, rekedt ordítás tört elő.

Még akkor is sápadt volt, mikor zsebkendőjét szájához szorítva, végigtántorgott a termen. Némán és értetlenül bámultak utána.

(turgonyi)

— **A sajószentpéteri bányászok példája.** Miskolcról jelentik: *Ronkay* Ferenc bányaügyi főtanácsos, a sajószentpéteri kerület országgyűlési képviselője levelet intézett vitéz *Borbély-Maczky* Emilnéhez, a miskolci kormánybiztosság bajtársi szolgálatának elnökéhez és bejelentette, hogy a borsodi szénbányák sajószentpéteri bányamunkásai a bajtársi szolgálat céljaira keresetük *fél százalékát* ajánlották fel. Ennek összege *havonta* körülbelül *400 pengő*.

— **Címadományozás.** A kormányzó a földművelésügyi miniszter előterjesztésére *Székely* József és *Nemes* Károly főerdőtanácsosoknak a közszolgálat és a magyar nemzeti érdekek szolgálatában szerzett érdemeik elismeréséül a miniszteri tanácsosi címet adományozta.

— **Vitéz Lukács Béla miniszter a Darányi-diákház miskolci ünnepén.** A *Darányi Kálmán-diákház* országos akciója rendjén a jövő vasárnap, 26-án a miskolci ünnep kerül sorra. Az ottani színházban vitéz kövecsesi *Lukács* Béla tárcanélküli miniszter és *Enyedy* Andor dr. református püspök szólal fel.

— **Gépíróbajnoki verseny.** A Magyar Gyorsírók Országos Szövetsége vasárnap gépírási versenyt rendezett. A félórás másolási versenyt az idén is *Márer* Klára nyerte, a félóra alatt 16.030 bruttó billentyűleütéssel, a hibák ellenértékének levonása után egy percre 400 nettó leütéssel. Második özv. *Szlovák* Lászlóné percenként 391 hibátlan leütéssel, harmadik *Inotainé Verebélyi* Éva 356 ponttal. A 200 szótagos gyorsírási diktátumból készített áttételes verseny győztese *Lányi* Ferenc villanyszerelő, percenként 271 nettó leütéssel, második *Póczony* Gizella gyorsírás-tanítónő, percenként 193 nettó leütéssel, harmadik *Vieszt* Klára percenként 184 leütéssel.

— **Leszállították Győrben a zsíradagot.** *Győri* tudósítónk jelenti: Győrben a takarmányhiány miatt ismét leszállították a zsíradagot. Akik eddig 80 dekát kaptak, most 64 dekát kapnak, a 64 dekások pedig 52 dekát.

— **Megrendszabályozzák a pécsi kutyákat.** A szokatlanul kemény tél nagy pusztítást vitt véghez a baranyai és pécsi vadállományban, ezért mozgalom indult az apróvad vadászatának megszüntetésére és a vadászati idő megrövidítésére. *Pécs* polgármestere ezenfelül elrendelte az ujonnan beültetett közterületek védelmét. Intézkedésére a város belterületén a kutyákat csak pórázon szabad az uccára kivinni, a külterületeken pedig a pórázra nem kötött ebeket olyan koloncal kell ellátni, amely megakadályozza őket a vadászgatásban. A pásztorkutyákat csak az állatok kihajtásának idején, a vadászkutyákat pedig csak a vadászat alkalmával szabad szabadon engedni. A külterületeken kóborló ebeket a polgármester intézkedésére a mező-, hegy- és erdőőrök agyonlövik, a belterületen garázdálkodókat pedig a polgármester gyepmesterrel fogatja el. Az ebtartók körében a rendelet eleinte nagy rémületet keltett, de már megnyugodtak és belátták, hogy a rendelet szigorú betartása közérdek.

— **Élelmiszerszállítmány érkezett a Vatikán részére.** *Rómából* jelentik: Génuába svájci lobogó alatt élelmiszer szállító hajó érkezett, amely az Egyesült Államok és Portugália katolikusainak a Vatikán részére küldött mindenféle élelmiszeradományt hozott.

— **Miért verték meg a házfelügyelőt?** Egy *bácskaiuccai* ház felügyelője feljelentést tett, hogy *Hoffmann* Gyula állatkereskedő és felesége behatolt lakásába és úgy megverte, hogy elvesztette eszméletét. Az ügy a bíróság elé került, ahol a házfelügyelő előadta, hogy a *Hoffmann*-házaspár nehéz anyagi viszonyok között él és arra akarta rábírni, hogy tagadja meg a házaspár címére érkező végrehajtási idézések átvételét. Kérésüket nem teljesítette, ezért megharagudtak rá és súlyosan bántalmazták. *Hoffmannék* tagadták bűnösségüket, a bíróság azonban a terhelő adatok alapján a férjet magánlaksértés büntette és testisértés vétsége miatt 10 hónapi börtönre, az asszonyt pedig 3 hónapi fogházra ítélte. Az ítélet nem jogerős.

— **Nem fizette a legkisebb munkabért — 2500 pengőt fizet.** *Kolozsvárról* jelentik: A kolozsvári büntetőbíróság 2500 pengő pénzbírsággal sujtotta a legkisebb munkabérek nemfizetése miatt *Grün* Samut, a Családi Kenyér gyár Rt. zsidó származású volt igazgatóját.

— **Mindig más** ételek készítésével, de az élelmiszerek egyformán takarékos felhasználásával mutatják be a Gázművek a gázkészülékek helyes kezelését a kedden és pénteken délután 5 órakor kezdődő főzőelőadásain. VI., Vilmos császár út 3. Belépődíj nincs, ruhatár, kóstoló díjtalan.

— **Halálraégett egy orvos felesége.** Esztergomból jelentik: Dr. *Szabó* Lajos táti OTI orvos 19 éves felesége a gyorsforralóba petróleumot öntött. A petróleum felrobbant, a lángoktól meggyulladt a fiatalasszony haja és ruhája. Mire segtségére siettek, teljesen összeégett. A dorogi bányakórházba vitték, ahol rövid idő mulva **meghalt.**

— **Teleki-emléktábla a jászóvári prépostságban.** *Kassai* tudósítónk írja: A premontrei rend a jászóvári prépostság lépcsőházában márvány táblával örökítette meg gróf *Teleki* Pál emlékét. Az emléktábla, amely *Sidló* Ferenc szobrászművész sikerült alkotása, méltóképpen örökíti meg a rend nagy barátjának és jótevőjének emlékét. Az emléktáblán a következő szöveg olvasható: »*Gróf széki Teleki Pál m. kir. miniszterelnök, a trianoni bilincsekből felszabaduló prépostság nagy jótevője. 1939 június 24.*« (A dátum Teleki Pál első jászóvári látogatásának napját örökíti meg.) Az emlékművet a rend bensőséges ünnepség keretében leplezte le.

— **A Magyar Ujságírók Egyesületének** nagyváradi csoportja pénteken este tartotta az ujságíróotthon helyiségében alakuló közgyűlését, amelyen résztvett az egyesület elnöke, dr. *Tóth* László is. A tagozat díszelnökévé dr. *Paál* Árpád országgyűlési képviselőt, elnökévé pedig *Árvay* Árpád országgyűlési képviselőt választották meg. Az alakuló közgyűlés után dr. *Tóth* László főszerkesztő a nagyváradi ujságíróotthon előadássorozatában »Milyen ember az ujságíró« címmel nagy érdeklődéssel kísért előadást tartott.

— **Az értelmiségi munkanélküliség ügyeinek kormánybiztosa** által szervezett kilenchónapos *kórházüzemgazdasági átképzőtanfolyamra* a felvétel iránti kérelmek április 25-éig nyujthatók be. (Budapest, V., Klotild-u. 10/c.)

— **Nem bolond az, aki börtönbe akar jutni.** *Kerti* Sándor rovottmultú cipészsegéd kölcsönkérte barátja télikabátját és »elfelejtette« visszaadni neki, majd a rendőrségen jelentkezett, azt állította, hogy a kölcsönkért kabátot ellopta. Eljárás indult ellene. A büntetőtörvényszék előtt már azzal védekezett, hogy mindezt azért csinálta, hogy börtönbe juthasson, mert nem volt se pénze, se lakása. Védője kérte *Kerti* elmeállapotának megvizsgálását, mert mint mondotta, nem lehet normális az, akinek ilyen különös gusztusa támad. A bíróság az indítványt mellőzte és *Kertit* jogerősen másfélévi börtönre ítélte.

— **Az Erdélyi Róm. Kath. Népszövetség intézőbizottsága** *Markovits* Manó ny. főispán elnöklete mellett Kolozsváron most tartotta ülését, amelyen *Bálint* József igazgató, országgyűlési képviselő indítványára kimondotta, hogy továbbra is önállóan folytatja független munkásságát.

— **Kanonoki eskütétel Kolozsvárott.** A már régebben kinevezett dr. *Baráth* Béla kanonok-plébános és dr. *Szentiványi* Róbert tb. kanonok az illetékesek jelenlétében Kolozsvárott letette az előírt esküt.

— **Víztelenítik Győrrévfalut.** *Győri* tudósítónk jelenti: Győr gyümölcstermő külvárosa *Révfalu*, amelynek lakói magasabb vízállás idején sokat küszködnek a talajvízzel. Ez a városrész most végre megszabadul a talajvíztől, amennyiben Győr városa többezer pengős költséggel rendezi a víztelenítést.

— **A Katolikus Irók és Hírlapírók Pázmány** Egyesülete május 4-én Nagyváradon irodalmi vándorgyűlést tart, amelyen *Glattfelder* Gyula csanádi püspök, elnök mondja az ünnepi beszédet.

— **Jo van Ammers-Küller holland írónő Budapesten.** Jo van *Ammers-Küller*, a világhírű holland írónő, kétheti tartózkodásra Budapestre érkezett. Az írónő, akinek több regénye magyar nyelven is megjelent, a Baross Szövetség női táborában előadást is fog tartani.

— **Harmadszorra sikerült.** Özvegy *Amort* Józsefné, péceli asszony, Csepelen rokonainak Komáromi-út 99. számú házában, ahol három napja vendégeskedett, a kútba ugrott. Holtan húzták ki. Három nap alatt ez volt a harmadik öngyilkossági kísérlete az özvegyasszonynak. Először mérget ivott, majd zsilettel elvágta az ereit, de mindig megmentették.

— **A gümőkórelleni nemzetközi szövetség** szombaton tartotta első ülését a német fővárosban. Tizenöt állam küldötte el képviselőit.

— **A Jézustársasági Diákok Országos** Szövetsége június 14-én rendezi Kalocsán az 1932, 1922, 1917, 1912, 1902, 1892 és 1882. évben érettségizettek közös érettségi találkozóját. Jelentkezés: Steuer György ny. államtitkár, Budapest, II., Pasaréti út 102. I. em. 2.

— **Tanítóhiány Abaújban.** *Kassáról* jelentik: Abaúj-Torna vármegye területén jelenleg 38 nemállami tanítói állás van üresedésben és 26 iskolában szünetel a tanítás tanítóhiány következtében. 10—12 iskolában átmenetileg a helyi lelkész végzi a tanítást. A nagy tanítóhiányra való tekintettel a kultuszkormány megengedte a már nyugdíjazott, de még szolgálatképes tanítók alkalmazását.

— **Füsttelen napok.** Győrben, Munkácson, Rozsnyón és Nyiregyházán füsttelen napokat rendeztek, melynek során Győrben 295.000 cigaretta, 395 szivar, 3151 csomag dohány, Munkácson 200.000 cigaretta, Rozsnyón 38.000 cigaretta, 700 szivar és 70 csomag dohány, végül Nyiregyházán 16.000 cigaretta gyült össze a harctéren küzdő honvédeink számára.

— **Vitézek az árvízkárosultakért.** Az Országos Vitézi Szék felhívással fordult a vitézekhez az árvízkárosult vitéz bajtársak megsegítése érdekében. Tekintettel arra, hogy ez csupán bajtársi segítés kíván lenni, a renden kívül állóktól nem gyüjtenek adományokat. Éppen a bajtársi gyüjtés természetéből folyik, hogy az adományok összege előreláthatólag nem fedezi majd a károsult vitézek egész kárát. Ezért a károsult vitézek elsősorban az illetékes helyhatóságoktól kérjenek támogatást. A Vitézi Szék az árvízkárosult vagyonváltságot, megváltásos vagy vásárolt telkesek részére mérsékelni fogja a törlesztő részleteket, ha előzőleg már adótörlésben részesültek. *(Magy. Tud.)*

— **Új gazdasági tanácsosok.** A kormányzó a földmívelésügyi miniszter előterjesztésére *Borsitzky* Elemér és *Megele* Béla főintézőknek és *Papp* Józsefnek a hazai mezőgazdaság fejlesztése körül szerzett érdemeik elismeréséül a magyar királyi gazdasági tanácsosi címet adományozta.

— **A Vöröskereszt új vezetői.** A kormányzó a honvédelmi miniszter előterjesztésére *Vállay* Gyulának a Magyar Vöröskereszt országos ügyvezető igazgatójává történt kinevezését jóváhagyta és a miniszter előterjesztésére *K. Halász* Gyulát a Magyar Vöröskereszt megbizottjává kinevezte.

— **Turóczy püspök kassai előadása Reményik Sándorról.** Kassai tudósítónk jelenti: A kassai Luther-szövetség kulturális szakosztályának felkérésére *Turóczy* Zoltán, a tiszai evangélikus egyházkerület püspöke április 26-án, vasárnap előadást fog tartani Kassán Reményik Sándorról, a nemrég elhúnyt nagy költőnkről. A magas színvonalú emlékest iránt Kassán máris nagy érdeklődés nyilvánul meg.

— **Tessedik-emlékünnep Szarvason.** Az európai hírű magyar nemzetgazda, *Tessedik* Sámuel szarvasi evangélikus lelkész születése 200-ik évfordulójának alkalmából Szarvason nagyszabású ünnepséget tartanak. Vasárnap istentisztelet lesz, utána díszközgyűlés, hétfőn megkoszorúzzák a *Tessedik*-emléktáblát és az árvaház előtt elhelyezik *Tessedik* Sámuel szobrának alapkövét.

— **Az ócskaruhák haszna.** A közellátási miniszter megállapította a használt ruhák eladásánál felszámítható haszonkulcsot. Az önköltségi ár megállapításánál a vételárból kell kiindulni, ahhoz számítható hozzá a javitási költség. Az így nyert önköltségi árhoz az ócskaruhakereskedők 15 százalék bruttóhasznot számíthatnak fel. Kötelesek minden egyes ruhadarabról a vételár és a költségek feltüntetésével részletes feljegyzést készíteni és azt megőrizni.

— **Halálozás.** *Demiány* Ervin, a bonyhádi evangélikus gimnáziumi igazgatója, 59 éves korában szívszélhüdés következtében meghalt.

Simon Lajos, az Országos Gárdonyi Társaság elnöke, 66 éves korában elhúnyt. Temetése vasárnap, április 19-én délután ½3 órakor lesz Budafokon. A gyászbeszédet Móra László mondja.

Klimkovics Elemér, a Kassai Takarékpénztár igazgatója 79 éves korában meghalt. A cseh megszállás alatt az Országos Keresztényszocialista Pártnak, majd az Egyesült Magyar Pártnak alelnöke és mindvégig törhetetlen harcosa volt.

Dr. *Pletnits* Ferenc celldömölki ügyvéd, Vas vármegye törvényhatósági bizottságának és kisgyülésének rendes tagja, nyolcvankétéves korában meghalt. Temetése vasárnap délután lesz Celldömölkön.

Dr. *Bohn* Ferenc ny. tanügyi főtanácsos, a Testnevelési Főiskola tanára szombaton 60 éves korában meghalt. Kedden délután 4 órakor temetik a farkasréti temető halottasházából.

— **Vízállás.** A földmüvelésügyi minisztérium vizrajzi intézete jelenti: A Duna Ujvidéknél árad, máshol apad. Pozsonyig alacsony, Oroszvár—Paks között közepes, lejjebb magas vízállású. A szombati dunai vízállások: Schärding 248, Passzau 452, Aschach 220, Struden 359, Krems 299, Bécs 295, Pozsony 196, Komárom 359, Budapest 336, vasárnap 313, Paks 267, Baja 424, Mohács 468, Bezdán 510, Gombos 555, Palánka 530, Ujvidék 556. A Rába Szentgotthárdnál —28, a Dráva Varasdnál 158, Barcsnál —39, Drávaszabolcsnál 102, Eszéknél 280. A Tisza Tiszafüredig apad, lejjebb árad. Záhonyig alacsony, Tokajnál közepes, Tiszafüredtől lefelé magas vízállású. A szombati tiszai vízállások: Máramarossziget 44, Visk 20, Tekeháza 14, Tiszaújlak —16, Vásárosnamény 132, Tokaj 467, Tiszafüred 538, Szolnok 616, Csongrád 621, Szeged 688, vasárnap 694, Zenta 687, Titel 639. A Szamos Désnél 41, Szatmárnémetinél 54, a Bodrog Bodrogszerdahelynél 505, a Sajó Bánrévénél 78, a Hernád Hidasnémetinél 40, a Berettyó Margittánál 90, a Körösök Csucsánál 52, Nagyváradnál —64, Békésnél 450, Gyománál 550, a Maros Marosvásárhelynél —2, Makónál 398. A Balaton Siófoknál 112, a Velencei tó Agárdnál 132.

PÁRNA-BÜTÜ (GYERGYÓ-ÚJFALU)

EMLÉKEIMBŐL

MÁSODIK RÉSZ

FORRADALMI IDŐK (4)

A Keleti pályaudvar telve volt néppel. Az előcsarnokban, a várótermekben, a hosszú folyósókon végig, az üveggel átívelt, sínpárszelte óriási hodájban, mindenfelé és mindenütt tolakodó, kavargó, lökdösődő ember. Világítás alig volt. A téli este sötétségében inkább érezni lehetett, mint látni, a mindent ellepő tömeget. 1918. december 31-e volt.

Csupa férfi. Legtöbbje lerongyolt és szurtos katonamondurban. Némelyek puskával is, mellyel nagyokat dobbantottak a csupasz padlón. Néhány civil is köztük elvétve. Itt-ott egy-egy megriadt asszony próbált átjutni az állingáló, tolongó, kavargó sokadalmon, átjutni könyörgéssel, sopánkodással, síró hangon ismételgetve, hogy neki útaznia kell, hogy haza kell jusson reggelre, hogy az ura miatt... beteg gyereke miatt, hogy az ég szerelmére bocsássák őt át a perronra, a vonathoz... Nem igen hallgatott reájuk senki. Ha valaki előre engedett vagy egyet, a következő már dúrván visszalökte, vagy széjjel vetett lábakkal egykedvüen vállat vont a panaszos kérlelésre. Mert a sötétben még szégyenletesebb az emberi rosszaság.

Még csak egyszer láttam e pályaudvaron ennél nagyobb tömeget. Akkor is éjjel volt. De akkor pazarul volt még világítva minden. A hadba hivatottak tolongtak ott sok-sok ezren, mert 1914 augusztusának első hetében voltunk, az általános mozgósítás idejében. Én is hadtestemhez útaztam Erdélybe. Már az indóház környékén is csupa sietö ember. Legtöbbje munkás-, vagy polgári ruhában, vállukon a tartalékosok katonaládikája. Egy-egy csendőr állt feszesen a járda szélén, egy-egy altiszt is odabenn, kik ideoda intettek, valami rendet próbáltak betartatni... Sok asszony kísérte a tartalékos bevonulókat, feleség, testvér, vagy szerető, kik utolsó percig még velük akartak maradni és megriadva kapaszkodtak karjukba, vállukba. Volt olyan nő, ki csak némán sírt, de volt, aki fenhangon kért útat az urának, mert „jaj Istenem! agyonlövik szegényt, ha holnap ott nem lesz a csapatánál, agyonlövik bizton...!" (Akkor még ilyeneket hittek!) — Volt ittas ember is köztük elég. Emlékszem, hogy egyik majdnem megtámadott, ahogy ott tolongtam én is a tömegben. Civilben voltam még és a vállamon

Erdélyi Helikon. 1930. 7. 14.

kemény bőrtokban egy preciziós-Manlichert vittem. Egyszer csak mellettem egy nagy bajúszú elkezd ordítani: „Az urak vadászni mennek, mikor mi háborúba?" Csitítani próbáltam. Én is bevonulok — mondtam — nincs különbség köztünk. De ő csak ordított, vérben forgó szemmel. A többiek elvonták és én valahogy előre jutottam. De még hosszan hallottam a hangját. Valahol hátul: „Vadászni mennek az urak! Mulatni! Vadászni...!"

Erre emlékeztem vissza most, bár más volt a tömeghatás ma, mint akkor. Akkor minden ember egyenesen a vonatok felé tolongott, sietett, egyetlen irányban szorongott előre: ki a perronra. Most azonban rendszer nélkül, ide-oda ömlött a tömeg; sokan voltak, kik csak egykedvüen, tunyán álltak, mások üldögéltek, fetrengtek valami cókmókon vagy megtömött hátizsákon. Látszott rajtuk, hogy tán már napok óta itt van némelyik, és ki tudja meddig várhat még, mire elutazhat. És ebben a várakozó, haragos, de fáradt tömegben olykor kavargó áramlás keletkezett, mely látszólag ok nélkül kavarodott, körben elsodorva az embereket, hol jobbra, hol balra, átlépve a fekvőkön, földöntve az üldögélőket, ahogy az árvíz mély vizei forgókban, örvényekben, ismeretlen mélységek fölött megkavarják az összegyülemlett sárhabos vizeket, megszakítják néha az összeverődött ág-bog-törmelékeket.

Mi négyen is nehezen jutottunk át a tömegen. Pedig Vadász Miklós vezetett. Ő akkor hatalmas ember volt. Mi réven? — nem tudom. Ő rendezte az elutazásunkat, biztosítva nekünk egy háromszemélyes I. osztályú fülkét, ami abban az időben nagyobb csoda volt, mintha az égről a holdat lehozta volna. Még hordárt is tudott szerezni, ki valami rejtélyes úton az összes csomagjainkat ki tudta juttatni.

Ő előtte, ahogy törekedtünk libasorban át az emberáron, valami vasútas hivatalnokok szelték az útat az előcsarnokon keresztül, aztán az egykor királyi váróterem plüss és porlepte díszbútorai mellett, kifelé a perron sokaságán át, a szorgosan őrzött fülkénkig. Kitünően rendezte ezt mind el és csak szerény, de rejtélyes mosollyal fogadta, mikor bejutva, elhelyezkedve megköszöntük neki a gondoskodását. Útitársaim is, én is. Én annál melegebben, mivel tudtam, hogy mindez a szivesség nem is annyira nekem szólt, mint Adorján Andoréknak, kikkel Vadász Miklós intim barátságban állott, míg engem vele csak művészeti találkozások és az „Az Est"-el való kapcsolatom hozott olykor össze.

Búcsút mondott és elment.

Mi pedig megpróbáltunk valahogy úgy rendezkedni, hogy tán még aludni is lehessen.

Bizony szűken voltunk. A lábaknak szánt helyen előttünk Adorjánné kofferjei tornyosodtak magosan, mert ő hazájába, Párisba szándékozott és mindent vitt, amit vihetett. Hosszú, tanulmányos rakosgatás után, végre mégis a bőröndök és plaidszíjjak gazdaságos összeépítésével, valami fekvő alkalmatosságot szereztünk az asszonynak, a magunk tagjainak is valami hely jutott. Ezután nyugodtan várhattunk, míg a vonat — ki tudja mikor is — végre majd elindul.

Legfontosabb perszóna a mi fülkénkben azonban Adorjánné kutyája, „Lolotte" nevezetű eb volt. Minden szempontot az ő kényelmének kellett alárendelni. „Lolotte" kutya nagyon csodálatos állat volt. Egyik nagyapja

valószínűleg Ratler, a másik bizonyára Daxli. Okvetlen volt valami törvénytelen Foxterier nagybátyja is, és távoli rokonsága egy drótszőrű vizslával. Az ősei között valahol egy Mopsz-ot is okvetlen föl kellett tételezni. Mindennek a kutya-szempontból internacionális vérkeveredésnek az eredménye egy arasznyi magos, hosszú testű, de gyönge lábú, nagyon furcsa-forma eb lett, trombitára kunkorodó farkkal, nagyon kicsi fejjel és rövid, hegyes orral, vizslás fülekkel, kinek hájkolbászos testét kékszürke fehérpöttyes szőr borította. Olyan kövér volt, hogy mikor „kért", hirtelen rugaszkodással föllendítve azt a hosszú hátát a gazdagon kipárnázott fundussára, elült volna így szálegyenesen akármeddig, mert a sok zsírja, akár valami vaskos oszlopot, nagy, biztos egyensúlyban tartotta.

A jelleme nem volt rózsás. Sokat morgott, ugatott és harapott, ez utóbbit minden siker nélkül, mert igen silány fogai voltak. Mindezek dacára nagyon kedves kutya volt. Egyéniség, kit később nagyon meg is szerettem.

Hát e kiváló személynek olyan fekvőhelyet szerezni, amelyet magához méltónak találván, el is foglaljon, igen nehéz dolog volt. Mégis sikerült valahogy.

Így elhelyezkedve vártunk. A kocsi gangján ember-ember hátán. Olykor lármás civakodás tört ki közöttük; kemény férfihang veszekszik, fáradt gorombasággal, máshol valami síphangú asszony sápitoz nagy, meg nem szűnő panasszal. Valahol egy gyermek is sírdogál hosszasan. Aztán néha kívülről be akar valaki törni a vaggonba. Visszaszorítják mind, a veszekedők mind összetartva hirtelen, összefogva a közös ellenség ellen. És a helykereső futólépései ismét eldobognak innen, el a vonat mentén, reménytelen is remélvén az árva, hogy valahol csak bebújhat vagy egy sarkocskába...

Lassan lecsöndesedett mégis minden és a még mindig mozdulatlan vonat körül csak a perronok mentén folyton tolongó tömeg járása dübörög szüntelen. Folytonos és egyenlőtlen lüktetés, ezeknek a lábadobbanása összevissza.

Soká álltunk így.

Más vonat nem futott be. Más vonat sem indult tán el. A nagy üvegburás indóházban csak ember volt sok, de vonat kevés. Egy-egy tolató gőzmozdony szuszogott be néha, látszólag céltalan, nagyokat fütyülve, párába, füstbe pöfékelve a testét, aztán kifarolt ismét és csöndesség lett újra.

Majdnem meglepett, midőn végre mégis megindultunk. Nagy rángatással. Sok nehéz zökkenéssel. Éreztük, alig bírja a gép azt a temérdek kocsit, azt a túltömöttséget. Sikerült mégis, és azután dörögve, döcögve nekirugaszkodik többször, míg mozgásba váltja át az erőfeszítését. Váltósorozaton és végre sínközökön ritmusos, hármas kattogással zökkenve vitt el, vitt be az éjszakába, ismeretlen, zavaros világok felé.

Aludni próbáltunk.

Én is hátradőltem és behunytam a szemeimet. De álom nem jött reám. Az éjjelben, a vonat háromütemű rázkódásától kísérve, fölgomolyogtak az utolsó hetek vészjósló emlékei, élesen és fájón, az a sok fájdalom és aggódás, mely minden napra jutott és a nagy bizonytalanság, mely felé most indultam.

Kérdések ötlöttek elém. Vajjon valóban világforradalom felé halad a világ? Vajjon a pesti forradalom után másutt, idegenben ugyanolyan zür-

zavarba kerülök? Vajjon odakünn is megőrölt minden rendet a háború szörnyű négy éve?

A magyar lapok telve voltak mindenféle lázadás hírével, melynek jórésze a kormány sajtóirodájából jutott a sajtóba. A sok közül néhány előlépett az emlékemben. Zürichből már november 8-án bolsevista fölkelést jelentettek volt, mely — úgy írták — hatalmába kerítette az egész kantont. Ez igaz is volt, csupán annak leveréséről alig olvastunk, bár valóság szerint pár nap alatt erélyesen végeztek vele a többi kantonok. December első napjaiban Liebknecht Berlinben „Spartakus" elnevezés alatt kommunista pucscsot kísérelt meg, melyből a weimari kormány csupán alkudozások révén mentette meg magát. Franciaországból, Itáliából katonai forrongásról, zendülésről írtak; egész ezredekről, kik kibontották a vörös zászlót.

Hogy vajjon e hírek valóságosak-e, nem tudhatta senki, minthogy idegen lap mihozzánk csupán hézagosan jutott. Csak fönntartással fogadta az ember mindezt, különösen a győző országokból jövőket, tudván, hogy Károlyi egész politikája azon épült föl, hogy mindenütt forradalomnak kell kitörnie.

Csak Bécsről tudott az ember többet. Bizonyos volt, hogy ott a szocialisták vannak már hatalmon és hogy az ottani politikai puhányok, kiket a forradalom a bársonyszékekbe dobott, akárhova elsodorhatók.

Nálunk már valóban aggasztó kép alakult össze az utolsó idők eseményeiből, melyek mint valami mozaik egyes kövei, a végítélet látomásává igazodnak össze. — Már rég megszünt a sok lelkesedő népgyűlés, ahol agyoncsépelt szabadságszólamokkal az új kormányférfiak, mindenkit gyalázva és magukat agyondícsérve, valami bízalmat próbáltak a hallgatókból kicsiholni. Az utolsó ilyen ünnepség a köztársaság kikiáltása volt az Országházban és az előtte elterülő téren. Azután nem volt több. És kisvártatva, ahol gyülekeztek, már nem Károlyi mellett, de ellene lobbantak föl a szenvedélyek.

Ennél az utolsó ünnepnél ismét tapasztalni lehetett, tán még világosabban, mint azon az októberi éjszakán, mennyire elvesztette mindenki a hitét és az önbízalmát, mennyire megőrölte a legtöbb ember akaraterejét a háború, mennyire elharapózott az általános bátortalanság és passzivitás. A forradalmi éjjelen még váratlansággal, meglepetéssel lehetett magyarázkodni. De itt nem. Nem, mert a kormány (a „népkormány", ahogy magukat nevezték) jobb szerette szépszerével csinálni a dolgot.

Az erőszakosság látszatát kerülni akarván, tanácskozásra hívták a két törvényhozóház elnökeit. A főrendiház elnöke, Wlassich Gyula kitartott a törvényes formák mellett. Kijelentette, hogy a főrendiházat csupán törvény szüntetheti meg. Ennélfogva egyebet nem tehet, mint amit más rendes viszonyok között gyakran, nem tehet mást, minthogy a főrendiház önmagát bizonytalan időre elnapolja. Ez állásponton mindvégig megmaradt. Mondhatná valaki, aki gáncsoskodni akarna, hogy ez csupán formaság, de igazságtalanul mondaná, mert azt el kell ismerni, hogy zavaros időkben a törvényes alapon megmaradni, meg nem alázkodni a bár pillanatnyi, de akkor még korlátlan hatalom előtt, vajmi ritka és nagyon becsülendő férfiasságra és határozottságra vall.

A képviselőház elnöke más útat választott. Elismerem, hogy az ő helyzete súlyosabb volt. A képviselőház mandátuma az 1910-es választásokon

nyugodott; ez a megbízatás pedig háborus törvénnyel hosszabbíttatott meg. Talán azért fogadta el az elnök azt a megoldást, hogy a képviselőház a saját föloszlását mondja ki, kimondja önmaga, elnöki javaslatra, bármi kényszerítésnek még a látszata nélkül is.

Most itt a zakatoló vonatban visszagondolva erre, eszembe jutottak nem is olyan nagyon régmult idők. Visszagondoltam arra, midőn a Fehérváry-kormány oszlatta föl 1906-ban a képviselőházat. A Fehérváry-kormány formailag törvényes volt, csupán kisebbségi volta bélyegezte alkotmányellenessé. És milyen fölháborodás kapott akkor erőre. Mennyire lüktetett a képviselőkben, jobb- és balpártiakban egyaránt, a megsértett jogérzés. Katonaságnak kellett akkor megszállnia a parlamentet. Hogy elnémítsa az ellentállást, hogy megakadályozzon minden ellenszegülést. Katonák ropogó léptei, panganétos szigorú sorfalak, melyek minden folyosót, ajtót elálltak... ezek kellettek hozzá...

Most, 1918-ban, erőszakra még látszólag sem volt szükség. Valami lemondóan öngyilkos, valami harakiri-hangulat uralkodott. Lemondás mindenről, amit az ország legfőbb kincsének hirdettek mindenkor. Belenyugvás a rombolásba. És ez a harakiri valóban már tökéletesebben nem folyhatott volna le.

Gül-Babá-ról meséli a legenda, hogy élete alkonyán az ő gyönyörű rózsakertjét, melyet ifjúsága idején alkotott és hosszú éveken át szeretettel ápolt, maga verte tönkre kétségbeesésében. Valami ilyen kétségbeesés foghatta el szegény jó Szász Károlyt, a képviselőház elnökét, azon a végzetes napon. Csak ez lehet. Mert nemcsak az önkéntes feloszlást mondotta ő ki, hanem a meggyilkolt Tisza Istvánról egyetlen szóval sem emlékezett meg, arról a Tisza Istvánról, kinek hatalmas pártfogása, sőt, sokakkal ellenkező akarata ültette Szász Károlyt abba az elnöki székbe. És ez még nem is minden. Másnak sem engedte, hogy Tiszáról pár kegyeletes szóval megemlékezzék.

Tán szégyelte, hogy ha már ő nem teszi, hogy akkor más...

Klebelsberg Kunótól tudom, hogy ez utolsó gyűlés előtt Szász Károly elnököt megkérdezte:

— „El fogod-e parentálni Tiszát?"

Az elnök olyasmit felelt, hogy az most nem időszerű.

— „Akkor én fogom megtenni. Napirend előtt kérek szót!" — mondotta erre gróf Klebelsberg.

— „Nem fogom megadni" — volt a válasz.

És valóban Klebelsberg hiába állott föl, az elnök nem vette számba, hanem nagyhirtelen kimondotta a föloszlatást és az ülést bezárta.

Tökéletesebb harakirit Japánban sem csinálnak. A különbség csak az, hogy ott belehal az ember.

Megmagyarázni mindezt egyedül az akkori általános neuraszténiával lehet.

Míg ezek nagygyorsan lefolytak, az új éra emberei a közbelső csarnokban gyülekeztek. Néhány asszonyismerősöm jegyet szerzett a közönség számára szabadon tartott helyre. Velük mentem oda. Ha már Budapesten kellett maradjak (csak november 18-án mentettek föl a színházaknál viselt állásomtól), hát legalább látni akartam, mentől többet látni a saját szemeimmel.

Hosszú pódium emelkedett a dunai oldalon, melyen a Károlyi-kormány tagjai, a Nemzeti Tanács és a szakszervezeti vezérek foglaltak helyet. Közé-

pen pedig Hock János. Ez a minden vonatkozásban hírhedt pap elnökölt. Ő volt e percben Magyarország feje. Ő vezette azt a gyülekezetet, mely igaz, hogy megbízás nélkül, de az egész ország nevében beszélt és határozott.

A kupolaterem, mely jóval nagyobb, mint amilyennek ítélné a szem, alig volt tele. Belül a középen sem volt szorongás, kívül pedig az oszlopok mögötti tágas, körfolyosón kényelmesen jártunk-keltünk, mi, a bámész publikum.

Hock nyitotta meg a beszédek sorát. Ő, ki a legragyogóbb és szellemesebb vitatkozó népszónok, ki még ellenséges választókat is meg tudott fordítani és magával ragadni, ez alkalommal bizony igen gyöngén beszélt. Próbált méltósággal ünnepies, kenetteljes lenni. Olykor magasra emelte föl áldólag kezeit, azokat a kezeket, melyek annyit kotorásztak mindenféle piszokban.

Az egész ember úgy hatott, mint az igen rossz, borotválatlan ripacs, ki valamely Shakespeare-drámában a Canterbury-i érseket játsza. Ahogy ott elnökölt középen, azzal a Lombroso-arcával, vissza kellett gondolnom egy régmúlt eseményre. A nagy, emlékezetes november 18-a után, midőn Tisza 1904-ben elsőben akarta erőszakkal letörni az obstrukciót, a képviselőház ismét összejővén, december 13-án, ülés előtt az ellenzékiek megostromolták az elnöki emelvényt, kiverték az őrségre beállított védtelen teremőröket és magukra maradva, mint a megvadult gyermekhad, elkezdtek rombolni. Összeromboltak mindent, ami kezükbe akadt. Aztán összehajigáltak magas garmadába a középre mindent, a földöntött „törvények asztalát", miniszteri és elnökségi fauteuil-öket, pultokat, a gyorsírók Thonet-székeit és leszakított léceket is az emelvények párkányáról. Egész romhalmaz domborodott a félkör közepén. Mikor már nem volt mit törni, kacagva megálltak. Ekkor Hock előre jött a helyéről, fölmászott a butorroncsokra és diadalmas mosollyal felült a romhalmaz tetejére. Úgy ült ott, mint valami falánk hullaváró varjú. Volt valami vészjósló, ahogy ott ült fekete reverendában, kiegyenesedve, magasra emelt fejjel. Néhányan odakiáltották: „Bravo! Hock! — páran tapsoltak is... — Ez jutott eszembe, midőn most megláttam az ünnepség középpontjában Hock-ot. De most a varjú nemcsak bútorok roncsain károgott...

Aztán mások beszéltek, hosszasan, általános érdektelenség közepette. Mikor kihirdették a köztársaságot, mint „népakaratot", elég sovány éljenzés fogadta. Azután ismét valakik szónokoltak, szokásos szólamaikat ismételve, csupa ósdi frázist, melyek között egyetlen gondolat nem termett. A pillérsorok mögött az odagyült közönség azalatt csevegett; az ablakmélyedésekben csinos nők flirtjeiket bonyolították le, tán valamely édes találkaórát is megbeszéltek, mert Pest, hiába, Pest marad, bármi történjék is.

Végül aztán az egésznek végre is vége lett.

És igen kényelmesen haza is lehetett jutni, nyilván, mert odakünn a téren sem volt valami sokaság.

Már akkor ezen a legutolsó ünnepen, melyet a Károlyi-kormány rendezett, érezhető volt, hogy mindez csak közbülső állomás azon a lejtőn, amelyre jutottunk. Érezni lehetett, hogy korántsem homogén az a társaság, mely a forradalom pillanatában összefogott. Megfigyelhető volt például, hogy egyik szónoknak csak az egyik oldal éljenzett és tapsolt, a másiknak csak a másik oldal. És valóban a következő hetek hamarost beigazolták ezt a meghasonlást.

Napról-napra, mind több tért hódított a szocialisták radikális szárnya,

a polgári miniszterek pedig sorban bukdostak, mind gyöngébb és gyöngébb, mind semmitmondóbb nagyságokkal pótoltatva. Annak a sok lélekmérgezésnek, melyet az új kormány urai folytattak, végül megtermett a gyümölcse. A lappangó forrongás egy szép napon kitört.

December 12-én katonai forradalmat értünk meg. Forradalmat: most már Károlyiék ellen. A budapesti úgynevezett „helyőrség", a katonatanács rendezésében puskásan, kézigránátosan felvonult a várba. Sok-sok ezren voltak. Néhány ágyut is magukkal hoztak. És ostrom alá vették a Honvédelmi Minisztériumot, reá szögezvén az ágyukat, a Miniszterelnökséget pedig szorosan körülzárták, se ki, se be! — Pogány a katonatanács nevében a királyi palota egyik ablakából vezényelt és onnan ultimátumokat küldözött a „népkormánynak". Ő maga akart ugyanis hadügyminiszter lenni. Ezért a zendülők Bartha Albert fejét követelték. Azzal az ürüggyel éltek, hogy Bartha tiszti csoportokat próbált megszervezni, ami, mint valami, amiből tán még rend is származhatnék, nyilván nagy sérelem volt a „néphadsereg" szemében. Az egész Szent György tér elborítva üvöltő katonákkal és nemcsak Bartha, de Károlyi is rabként beszorult a körülzárt palotákba. Az elnökség balkonjairól egyes tisztviselők — és úgy emlékszem Károlyi is vagy egyszer — próbáltak tárgyalgatni, csitítgatni; a Honvédelmi balkonjáról is hivatalnokok és tisztek ugyanúgy. Mindenki hízelgett annak a fegyveres csőcseléknek, alkudozott, magyarázkodott a fülsiketítő zajban. Itt egyetlen egy magyar tiszt akadt, akinek bátorsága volt szembeszállni azzal a szájaskodó tömeggel. Egyedül egy férfi merte szembemondani, hol lenne a kötelességük, ha valóban katonák volnának. Szélesvállú, táborkari fiatal honvéd kapitány. Kilépett a balkon szélére és olyan erővel, hogy végigharsogott a téren, leordított:

— „Menjetek az országba betört ellenség elé!"

A többiek a balkonon hátulról megragadták és erővel visszavonszolták a terembe. Aztán tovább csititgattak újra, tovább magyarázkodtak, tovább korteskedtek.

Aznap délután hallottam mindezt, legszavahihetőbb tanuktól. Midőn elmondották, eszembe jutott Herczeg Ferenc „Byzánc"-ának egy jelenete. Hírét hozzák, hogy a török betört a császári palotába; a halálvárók között Leonidas azt mondja: „Imádkozzunk!" — a patriarcha pedig rögtön közbeveti: „Ne izgassuk a pogányt!" Valóban prófétai színmű a „Byzánc".

Dél már régen elmúlt és még mindig ott álltak az ágyuk, farkasszemet nézve a Hadüggyel és még ott álltak a főleg üvöltéssel és fenyegetéssel ostromló katonák. A küldöttek még folyton jöttek-mentek, tárgyaltak, pontozatokat cseréltek Károlyi és Pogány uram között. Végül nagykésőre a kormány engedett és beígérte Bartha elbocsátását, Pogány kormánybiztosságát. Erre már most diadalmasan hazamehetett az a kitűnő helyőrség, melyet némely lapok másnap még meg is dícsértek és amely csak védtelen polgártársakkal szemben hősködött olyan nagy szájjal.

Ez történt 12-én. Két napra rá már a vas- és fémmunkások kommunista határozatot hoztak.

Ahogy így behúnyt szemmel, mozdulatlan hátradőlve a vaggonülésben a gondolataim rendszer nélkül visszakalandoztak az alig múlt napokba, egy tragikómikus esemény elevenült meg. Éppen a katonai lázadást követő napon rohant egy szörnyűséges konspiráció híre végig a városon. Óh borzalom!

René pármai herceg, Zita császár-királyné fivére Budapesten lappang! Már tíz napja bújkál itt! Már tíz egész napja! Mit csinál az itt? Mit csinálna mást, mint ellenforradalmat! Mit főzhet egyebet, mint borzasztó vérfürdőt, melyben a forradalom fő- és pótvezéreit mind le fogja gyilkolni! Sápadtan szaladgáltak emberek, vészhíreket hordozva. Az egyik csak hallotta, a másik már egészen bizonyosan tudta, a harmadik már látta is, hogy álruhás Burgzsandárok, pribékek, hóhérok vannak mindenfelé elbújtatva, kik csak egy füttyre várnak, hogy fölkoncolják a jámbor polgárokat! Parmát elfogták. Naphosszat vallatták. És aztán a nagy rémüldözésnek óriási kacagás lett a vége! Kisült, hogy egyes-egyedül van itt. És miért? Kisült, hogy szerelmi kaland hozta ide és hogy mióta Pesten van, soha ki nem mozdult egy szép énekes-diva illatos ágyából. Óriási öröm tört ki erre, szaladt végig a városon végtől-végig a kacagás; nem volt az a söntés, hol nem ezt forgatták, mesélték, kacagták nagy megkönnyebbüléssel, annyira örült mindenki, hogy — hál' Istennek! — még ebben a fekete világban is van valami, amin még jóízün kacagni is lehet. És egy-két napon át a Pármai René olyan népszerű lett, hogy ha meglátták volna valahol, bízton megéljenzik...

A vonat a sötét téli éjszakában sokat állingált. Olykor szabad pályán is, valami kisebb állomás előtt, hosszú, vészes füttyöket sivítva a koromfekete éjbe. Az ember sosem tudta, hol van, mert az állomásokon sem volt semmi világosság.

Gondolataim másfelé tértek ismét.

November második felében próbálkoztak nehányan valami szervezést vinni a polgáriak közé. Próbáltak összejönni, összefogni. Ekkor alapították meg félig titokban a „MOVE"-t. Ugyanakkor a Pesten hivatalból, vagy véletlenül tartózkodó erdélyiek, nagyrészt székelyek, megalakították a „Székely Nemzeti Tanácsot". Jancsó Benedek tanár volt a hivatalos elnök. A valódi vezér Bethlen István. A legkülönbözőbb színezetű emberek résztvettek ebben. Ami összefogta őket, az erdélyi voltuk volt és hazafias aggodalmuk a legutóbbi események láttán. A kormány radikális szárnya nem valami jó szemmel nézte az egészet, de minthogy a „Nemzeti Tanács"-alapítás akkor roppant divatban volt, mégsem akadályozhatták meg. Én is beléptem ebbe az alakulásba, hol legalább hasonló gondolkozású emberekkel találkozhattam össze. Itt termett az a gondolat, hogy a mi körünkből ki kellene küldeni legalább egy megbízottat külföldre. Önálló embert, ki őszintén elmondhassa, mi folyik itt; ki a valót mondja el és nem hivatalos vagy félhivatalos véleményt; ki fölvilágosítsa a győző hatalmakat. Fölvilágosítsa arról, mint terjed a kétségbeesés okából is a bolsevista mozgalom. Mint terjed napról-napra, úgy, hogy bizonyos, hogy amennyiben nem változtatnak politikát ezzel a tönkrement országgal, ha valamiképp nem támasztják alá a hazafias szárnyat minálunk, el nem kerülhető igen rövid idő alatt a szovjet-irány győzelme. Ennek pedig nemcsak a belső teljes összeomlás lesz a következménye, melynek véres anarchiájával még békét kötni is nehéz lesz, de a nálunk kitörő tűztől lángbaborulhat akár a fél világ.

Akkor még azt hittük, hogy ez érdekel valakit odakünn.

Olyan embernek kellene kiútaznia — gondoltuk, — kinek háború előtt valami kapcsolata volt külföldön, főleg Angliában. Ha valahol, hát ott számítottunk személyes megértésre.

E terv keresztülvitelére útlevél és bizonyos pénzösszeg volt szükséges, még pedig idegen valutában, melyet akkoriban magánember meg nem szerezhetett. Engem bíztak meg, hogy ezeket Károlyi útján megszerezzem. Úgy emlékszem, éppen annak a katonai zendülésnek a délutánján jártam ez ügyben nála. Még egészen a délelőtti események hatása alatt volt. Nagyon föl volt háborodva. Talán ezért fogadta jóindulattal a Székely Nemzeti Tanács tervét és beleegyezett, hogy az kizárólag a maga nevében és saját választása szerint küldjön ki valakit. Hosszasan beszélgettünk a mindenfelől fenyegető veszélyekről, melyek őt könnyen puszta bábbá tehetnék, minden hatalmat kicsavarva a kezéből, és az ő egész vállalkozásának nemzeti jellegét, melyre ő akkor még nagyon tartott, romba dönthetik. Ilyen argumentumok számbavételével vállalta, hogy a szükséges valutát engedélyezi. Ezzel a válasszal tértem vissza megbízóimhoz.

Most azonban váratlan nehézség támadt. Azok a nevek, akiket javaslatba hoztunk — diplomáciai szolgálatbeliek között kerestük elsőben, — az ő ellenkezésével találkoztak. Egyik névvel sem értett egyet. Mindeniknél az volt a válasz, hogy azok ő ellene fognak propagandázni és hogy ő bolond volna, ha azokat külföldre bocsátaná.

Többször jöttem-mentem a Székely Nemzeti Tanács és a miniszterelnökség között, mindig újabb nevet proponálva, de mindenikre csak az volt a válasza, hogy az ellenségeinek nem ad útlevelet. E nehézségek azt a gyanut keltették bennem, hogy talán csak színleli a beleegyezést és valóban nem is akarja. Ezért, hogy próbára tegyem, közbevetettem:

— „Hát nekem sem adnál útlevelet?"

Egy pár percig gondolkodott, aztán azt felelte:

— „Neked adok, de kijelentem, hogy senki másnak."

Ekkor dőlt el, hogy csak én mehetek ki. Így dőlt el egy hirtelen közbedobott, meg sem gondolt szóból.

Nekem nagyon kellemetlen volt ez a fordulat, mert, bár barátaim többször felszólítottak, hogy vállaljam a küldetést, mindig azt válaszoltam, hogy én haza akarok menni Erdélybe és csak addig maradok Pesten, míg elintézem ezt az ügyet, melyet beláttam, hogy csupán én közvetíthetem Károlyival való régi viszonyomnál fogva. És most mégis belekerültem és vállalnom kellett. Két föltételt kötöttem ki azonban. Az egyik, hogy egyötödét annak az összegnek, amelyet magammal viszek — svéd koronák voltak, — a saját pénzemből fedjem, mivel nem akartam, hogy személyi kiadásaimnál a Székely Nemzeti Tanácsnak a kormány által átadott összegére legyek utalva. Másik föltételem volt, hogy indulás előtt lerándulhassak haza, az atyámtól elbúcsúzni. Mindkettőt elfogadták.

A tárgyalások köztünk és Károlyi között több mint tíz napot vevén igénybe, a látogatásom Kolozsvártt bizony vajmi rövid lett. Csak december 23-án este tudtam elindulni. Vix francia ezredes adott engedélyt; egyik tisztjével útaztunk le és csupán reggeltől estig engedték meg, hogy ott maradjak. Az éjjeli vonattal, karácsony éjjelén útaztam vissza Budapestre.

Hat nap mulva pedig elindultam nyugat felé.

(Ez a hiteles története annak, miként indultam külföldre 1918 legutolsó napján. Batthyányi Tivadar gróf az emlékirataiban, melyeknek önigazoló szándéka erősen kidomborodik, azt állítja, hogy én Károlyi megbizottjaként utaztam. Ebben téved.

Engem a Székely Nemzeti Tanács küldött ki és Károlyi engem semmivel sem bízott meg és én sem vállaltam vele szemben semmit. Nem csuda, hogy Batthyányi téved, mert ő már akkor sem volt tagja a Károlyi-kabinetnek, midőn ezek a megbeszélések kezdődtek. Károlyinak nem is volt szüksége egy olyan úgyszólván légüres térbe induló, bizonytalan, még csak ezután létesítendő összeköttetések útján tárgyaló emberre, mint én, hiszen gróf Sigray Antal ment volt el már december 5-én Párisba kapcsolatot és tájékozást szerezni Károlyi számára. Sigray egy amerikai nagykövet veje is lévén, minden szempontból sokkal jobb összeköttetésekkel rendelkezett, mint én.)

A vonat lassan haladt az éjben. Mindezek az utolsó napok történései, fájdalmas búcsúm atyámtól, kolozsvári szülőházamtól, az a sokféle aggodalom és bánat mindenért, ami összeroppant és mindenért, amire még pusztulás jöhet, mint valami pokoli kaleidoszkóp folyton átrendezkedő, más és másként megjelenő viziókban jelent meg és tünt el, másnak adva helyet, mássá, nem kevésbbé fájdalmassá változva át.

Abban a zürzavarban azonban egy motivum uralkodott folytonosan erősbödve, ahogy teltek az órák és haladtunk tova: a hontalanság érzése. Úgy éreztem, hogy elszakadok mindentől, ami nekem mindaddig legdrágább volt. Hogy a végzet visz, nem az akaratom. Hogy éppen én, kinek első perctől egyetlen vágyam volt hazatérni, én gurulok tova, el, el, mind messzébb el hazulról.

Azóta sok-sok év telt el. És ezek alatt az évek alatt nagyon sokszor gondoltam el: milyen rejtélyesen csodálatos a sors! Egyetlen meggondolatlan, félig indulatból kiejtett szó elindítja az embert, elindítja olyan nyomon, melyen azután már akarva-akaratlan tovább kell haladnia. Abban a pillanatban, midőn rálépünk, nem is álmodjuk, hogy hova visz. És még azután is jóideig azzal áltatjuk magunkat, hogy az csupán egy incidens, mely rövid időn leperegvén, újra szabaddá leszünk, újra tehetünk kedvünk szerint. Erdőn vannak ilyen ösvények néha, melyek látszólag egymás mellett haladnak. Csupán egy árok, vagy vízmosás választja el. Azt hinné az ember, mindegy, melyikre lép. Pedig lassanként elhagyják egymást az útak és nem találkoznak többé.

(FOLYTATJUK*)

BÁNFFY MIKLÓS

*) Bánffy Miklós Emlékei eddig az Erdélyi Helikon 1929. 7. sz. 493 l.; 8. sz. 581 l.; 1930. 1. sz. 39 l.; 2. sz. 100 l.; 4. sz. 309.

dolkodásmódjára jellemző értekezését s antológiát s aforizma-gyűjteményt ad költeményeiből. Az élvezetesen, tárgya iránti nagy szeretettel írt könyv kiválóan alkalmas Madách népszerűsítésére.

Schöpflin Aladár

MEGSZÁMLÁLTATTÁL

Bánffy Miklós regénye — Révai

I.

Nem igyekszem elfogultságaimtól szabadulni, mert bizonyára csak annyira juthatnék, hogy leplezem őket. Némelyikről be is kell számolnom, amikor mint egyszerű olvasó — és nem mint kritikus — közlöm azt a hatást, melyet ez a regény tett rám. Félek a nagyterjedelmű regényektől. Micsoda egyéniségnek, micsoda embernek kell annak lennie, aki megengedheti magának, hogy ezeroldalas könyvet irjon? Aki joggal várhatja el az olvasótól, hogy húsz-harmincnegyven órát fordítson műve elolvasására, aki ne tartsa Isten ellen való vételnek azt a rengeteg papirt s nyomdai munkát, amely műve könyvvé válásához szükséges. Elfogultságaim alapján legalább Tolsztojnak kell annak lennie.

Elfogultságaim alapján, miután a Háború és béke elolvasását mindmáig elmulasztottam, soha még akkora regényt, mint ez a Megszámláltattál, el nem olvastam. Két vaskos kötet, 726 oldal, petittel szedve! A Betty nénit egy esztendeig próbálgattam, ennyi idő alatt eljutottam a közepéig, akkor reménytelenül abbahagytam. Vajjon hogy' történhetett az, hogy a Bánffy könyvébe belekezdtem, itt-ott «beleolvastam», többször elcsüggedve tettem félre, azután mégis megszerettem és szívesen mentem rajta végig? Ez már megint valami elfogultság, másképen egyéni ízlés, egyéni igény alapján történt: regénynél, novellánál, minden műfajú irodalomnál jobban szeretem a naplót, az útleírást, az etnográfiát. Ez a Megszámláltattál elsősorban mint etnográfiai közlemény ragadta meg az érdeklődésemet. Rendkívüli módon érdekelnek engem az abesszinek, a csuvasok, a négerek és a cigányok, vagy akár foglalkozási ágak szerint a kubikusok és a kovácsok, ilyen módon érdekel engem az az exotikus nép, amelyet arisztokráciának neveznek. Ez a Bánffy-könyv egy valóságos, tökéletes és teljes és hiteles ismertetés a grófokról, bárókról és hercegekről, férfiakról, azok asszonyairól s a kisasszonyokról. Kellemesen elszórakoztat, ha arról olvasok, hogy ez a különös nép mikor kel, mikor fekszik, mit és hogyan eszik. Hogyan öltözködik, mit olvas, miről gondolkodik, mire nézi a napot? Mit tart a koldusról, a padonalvóról, a gazdag polgárról, a költőről, a tanárról, Gaussról, Freudról, Einsteinről, Shawról. Mi a véleménye a szabadságról, a munkáról, a tőkéről? Mit gondol, vagy gondol-e egyáltalában valamit, amikor az a helyzet: nekem havi tízezer pengő, a földmunkásnak napi nyolcvan fillér.

Egy főúri vacsora leírását olvasni, amint szobáikban «átöltöznek» az urak és hölgyek, a pipázóban gyülekeznek, párokra tagozódva az étkezőterembe mennek, kor és rang szerint elhelyezkednek, szertartásosan esznek, még pedig sokat és jót és sokfélét, s ötévenként váltakozva hol kiköpik a szőlő magvát, hol lenyelik azt a szőlővel együtt, százféle szempont szem előtt tartásával «társalognak» s nem sajnálják a lelki és szellemi munkát attól, hogy órákon át aktive lenézzék a körükbe került «rangon aluli» főispánt, aki csak egyszerű «nemes», mindezt olvasni számomra ép oly szórakoztató, elcsudálkoztató, mint mikor az expediciós filmeken látom a törpenégerek harci felvonulását, vagy a zulukafferek dobszóra üzött rángatózó táncát.

Bánffy jól ismeri s szemléletes képekben, történetekben, párbeszédekben jól ismerteti ezt a népet. Képei, történetei, párbeszédei a főanyagból kiágazó korjellemző részletekkel együtt regénnyé állnak össze. A regénnyel szemben azonban már megint sajátságos igényeim vannak. A mai regénytől valamit, valami meghatározhatatlant kívánok, olyasmit, többfélét, amit már magam sem tudok néven nevezni, csupán kerülgetem hát: valami olyan korszerűséget, amiből kitűnik, hogy a regényt *ma* írták; valami olyan értelmezését az életnek, embernek, jelenségeknek s azok összefüggéseinek, mely miatt a *csak ábrázolás* mégsem pusztán ábrázolás, hanem olyan ábrá-

Nyugat, 1935. május

zolás, ami azért történt, hogy ne az ábrázoltakat, legalább is ne csak azokat lássuk, hanem azokon keresztül még valami mást is, valamit, ami közvetlenül meg nem ragadható, meg nem mutatható.

Ha így, felfokozott igényekkel kívánom a regényt, akkor hiányérzetem marad a könyv után. Most már szinte hangulat dolga, hogy az ember menynyire hangsúlyozza ezt a hiányérzetét. A regény vázát alkotó, párhuzamosan futó szerelmi történeteknek tulságos azonossága a konvencionális szerelmi történetekkel, sőt maga az, ahogy ily szerelmi történetek adják a vázat, azután a főúri élet hátterének, a dolgozók életének, sőt munkájának, szóval a főúri életet tápláló, azt lehetővé tevő erőknek, illetve azok leírásának az elejtése, — csak kritikai megjegyzésekre késztetnének, megjegyzéseimmel a mű tökéletlenségére mutatnék rá s mind messzebb és messzebb távolságba sodorhatnám az olvasott művet az eszményi regénytől. Óvatosságra s kíméletre int azonban a Megszámláltattál bizonyos modern szimultanizmusa, számos kitűnő részlete, ezek közt egy-két pompás leírás, — egy havasi vadászat, — jó pszichológiával megírt történések, — pompásan jellemzett figurák — Wickwitz — s a műben megnyilvánuló melléktekintetek nélküli írói becsületesség.

A mű elolvasása után további elfogultságaimról is vallhatok. Szeretem a grófot, ha író, mert szeretem a paraszt és a munkás és a néger írót is — Maran — de kimondhatatlanul únom már, hogy az egész mai irodalom egy és ugyanazon kategóriának a kifejeződése, mely kategória egyedei úgy hasonlítanak egymáshoz, mint egyik tojás a másikhoz — s ez a kategória: a kispolgári intellektuálisok végeláthatatlan serege, azoké, akik elvégezték a középiskolát, abbahagyták az egyetemet, reális foglalkozásokat neurótikus munkagátlásaik miatt s esetleg amiatt, mert csak későn tudnak lefeküdni, későn kelni, nem vállaltak, hanem életüket az «irodalomnak szentelték» és írnak, elszántan, hivatásszerűen, s mi sem természetesebb, minthogy sokkal inkább zsurnaliszták, mint írók, hiszen a legtöbb egyuttal «szerkesztő úr» is.

Nagy Lajos

II.

A hatalmas terjedelmű és mindvégig izgalmasan érdekes könyv témája: az a történelmi pillanat, amikor a falon már megjelent a lángoló írás és senki sem figyelt rá. Megint egy könyv Ferenc József koráról, ezúttal olyan emberé, aki nemcsak élte, hanem csinálta is annak a kornak a történelmét. De az olvasó ne várjon emlékiratszerű tényeket: a könyv regény, fikció, célja a világot megmutatni, melyet elsöpört az ítélkező idő.

A kritikus feladata nyilván az, hogy elmondja, hogy a regény, mint regény kitünő, bámulatosan biztos kompozíció, és elsőrangú olvasmány. Hogy elmondja, hogy a stílusa nagyon meglepő, valami mágnási magyar nyelv, szokatlan és szuggesztív szórenddel, nehezen meghatározható és imponáló idegenszerűséggel a szóhasználatban. Hogy a könyv Bánffy Miklós gróf nagy és értékes életművének kétségkívül legkiemelkedőbb alkotása és újra hangsúlyozza, hogy Bánffy irodalomtörténeti helye kétségkívül íróink közt van és nem műkedvelő főuraink közt.

De jó regény és jó regényíró olyan sok van. Talán megbocsátható, ha az irodalom szemlélőjét, akinek úgyis rögeszméje az irodalmat, mint társadalmi jelenséget felfogni, ezúttal mégis az érdekli legjobban, hogy ennek a kitünő regénynek a szerzője mágnás — éz azt vizsgálja, mily módon nyilvánul meg mágnás-volta az írásában.

Az írás polgári mesterség, a középosztály monopóliuma, mint a kereskedelem és aki felülről vagy alulról téved bele az irodalomba, egy kicsit mindig kényelmetlenül és jövevénynek érzi magát ott. A főúri írók Széchenyi óta igyekeznek elfeledtetni az olvasóval bíborban születettségüket, olyan problémákról írnak, mely a nemzet egészét érdekli, nem grófi, hanem intellektuális és erkölcsi értéküket akarják bemutatni. A főurak írásaiban mindig van bizonyos demokratikus vonás, valami «több mint király, ember vagyok»attitüd, sőt valami enyhe bocsánatkérő felhang is olykor: «Bár gróf vagyok, legyen szabad nekem is megjegyeznem...» Ez a demokratikus kiállás teljesen hiányzik gróf Bánffy Miklós könyvéből

és ez a hiány teszi a könyvet oly magában állóan érdekessé. Bánffy ezt a regényt úgy írta, mint egy gróf. Nem úgy, mint egy író, aki történetesen grófnak született. (Amint hogy ilyen nincs is.) Ezt fejezi ki talán, hogy míg minden előző művét Kisbán Miklós névvel szignálta, ennek a könyvének a címlapjára kiírja nemcsak igazi nevét, hanem grófi rangját is.

A világkép, melyet regénye ad, arisztokratikus világkép, a szónak nem átvitt, hanem betűszerinti értelmében: a világ, amint egy arisztokrata látja. Ámbár mint minden nagy regény, ez is az egész társadalom bemutatására törekszik, mégis minden annak az egy társadalmi osztálynak a szemszögéből rajzolódik ki. Alakjai oly magátólértetődően grófok, mint ahogy a parasztregény alakjai parasztok. Nem is mondja meg róluk, hogy grófok, csak a komornyikok szavaiból és más véletlenségekből eszmél rá az, aki történetesen nem tudja. A regény síkján arisztokratákon kívül csak komornyikok mozognak.

A polgári világ csak külső zaj. A polgári alakok nincsenek egyénítve, csak foglalkozásuk révén kapnak konturokat, nem élnek, csak funkcionálnak. Az ügyvédek becsapják a grófot, az izraeliták pénzt adnak neki kölcsön, a jegyző panamázik, a képviselők összetörik a képviselőház padjait, kiki maga mesterségét folytatja. Annál elevenebbek a paraszt-figurák, magyarok és románok, igazolva Proust elméletét, hogy földesúr és földmíves valami titkos egységet alkotnak földbe nyúló gyökereikkel.

A regény meséje a szerelem meséje, de a szerelem is főúri: a platonikus szerezlmet a hercegkisasszony jelenti, az érzéki szenvedélyt a grófné. Említés történik ugyan róla, hogy a regény hősei cigányzene mellett cocotte-okkal (sic) mulatnak, de a cocotte is csak funkcionárius, nem tudjuk meg, szőke volt-e vagy barna és hogy milyen névre hallgatott, talán a gróf sem tudta.

Az események is ennek a világnak az eseményei. Az egyik hőse ugyan kiváló zenész, de abbahagyja tanulmányait, amikor ráeszmél, hogy a kártyasztal mellett is megállja a helyét. A másik hős szociális reformokkal is foglalkozik, de csak mellesleg, üres óráiban. Nagyon okos ember, nemcsak úgy okos, ahogy a regényhősök általában szoktak lenni: hogy elhisszük a regényírónak becsületszóra, hogy okos — Abády csakugyan érezhetően, konkréten okos, ahogy csak egy okos író hőse tud okos lenni. De Bánffy egy pillanatig sem tesz engedményt egy polgári-intellektualista értékrendszernek. Abády okos, de ez teljesen mellékes, ahhoz képest, hogy Abády.

Éppen ezért mert minden polgári értelemben fontos dolog mellékes, tulajdonképpen negatív úton fejeződik ki a regény alapvető mondanivalója: az a vakság, mellyel a háború előtt az ország a katasztrófa felé rohant. Az emberek mindenféle mással voltak elfoglalva és nem vették észre azt, ami a szemük előtt készült. De mert nem vették észre, a regény sem igen beszél róla. Abády itt-ott megsejt valamit a nemzetiségi probléma végzetességéből. De továbbmegy és minden megy tovább, vakon.

De mindeddig arról beszéltünk, hogy mi nincs a regényben. Ami a regényben van, az a háború előtti arisztokrácia teljes világa, hatalmas, dokumentumszerű és mégis művészi részletességgel, ahogy még senki sem írta megbelülről látva. A lelki problémák az arisztokrata lelki problémái. A polgári olvasót mérhetetlenül meglepik ezek a problémák: hogy t. i. ugyanazok, mint a polgár problémái. A főurat is bonyolult önérzeti kérdések, kínos kisebbségi komplexumok, sznob és stréber indulatok gyötrik. Az erdélyi mágnás úgy érzi, hogy jövevény a magyarországiak közt, a magyarországi mágnás azután vágyódik, hogy az osztrák udvari arisztokrácia elfogadja.

Az igazi különbség nem a lélekben, hanem a miliőben van. Gróf Bánffy regényének színhelye a nagy vadászatok, az exkluzív bálok, vendéglátó vidéki kastélyok és elsősorban a kaszinó. Erre a miliőre vonatkozólag rengeteg érdekes adatot és információt ad. Az olvasó egy olyan világba kerül bele, melyet eddig csak polgáremberek hamis képzeteiből és még hamisabb megfigyeléseiből ismer. Megismeri az utolsó zárt, világgá és törvénnyé rendezett, önmagában teljes életformát és társadalmi osztályt, régi nagy kultúrák utolsó szigetét a formátlan demokrata áradatban. Ha sem-

mi mást nem adna gróf Bánffy Miklós könyve, mint széles képet erről az elzárt világról, a közöttünk élő nagyszerű exotikumról, akkor is kitünő mű volna.

Nagyon sok derék ember, ezzel tisztában vagyok, a fejét csóválja most és azt gondolja magában: «Jó, jó, de világ a kaszinótagok magánügye. Miránk nem tartozik.» De ez nem méltányos álláspont. Annyi száz meg száz regény után, mely a magyar paraszt és a pesti zsidó polgár világát és lelkét rajzolja és egynéhány merész kísérlet után, mely gyári munkások, országúti csavargók, református lelkészek és hadapródiskolai növendékek közé vezetett, miért éppen a főúri osztály volna az, amiről «inkább ne beszéljünk?» Hiszen annyi évszázad hagyománya és valami bevallatlan, de erős ösztön polgári lelkünk mélyén úgyis azt diktálja nekünk, hogy mégis, mégis ők a legérdekesebbek.

Szerb Antal

VASSAL ÉS FOHÁSSZAL

Fekete Lajos versei

Fekete Lajos költői fejlődésében nincsen semmi ugrás. Óvatosan, körültekintve haladt előre, minden részleteredményért keményen megdolgozott, s mint bányász a tárnába, úgy fúrta magát egyre mélyebbre költészete rejtélyes anyagába. *Béklyózott erők feltámadása* és a *Szent grimasz* című kötetében még csak az utat készítette magának, *Tengerzúgás* című kötete indulást, sőt magabiztos előretörést jelentett ezen az úton, ez a legújabb könyve pedig nemesszépségű tájakig vezet.

E könyv első versében a bújkáló tavaszról ír, és a kazlakról, amelyek, «mint delelő bivalyok» sötéten hevernek az udvar végében. Néhány sor csak, és az ember érzi, hogy itt vérre és idegekre megy minden, költővel áll szemben, aki életét a költészetre tette fel. Verseiben nincsenek tündöklő hasonlatok, különösen szép képek, kiemelkedő részletek, s a maguk egészükben mégis csillognak és hatnak ezek a versek. A költő élményeinek melege átüzesíti a sorokat, a vers kiszínesedik, megelevenül s biztos, szép siklással siet célja felé. A mozgás könnyed és nyugodt, s az ember mégis érzi azt az óriási erőfeszítést, amellyel a költő ilyenné formálta. E költészet már erőkifejtése miatt is lenyűgöző. Ez a költő a zsákhordó munkáshoz hasonlítható leginkább, aki szenved emberfölötti terhe alatt, de a vállalt munkát mégis elvégzi becsülettel.

Fekete nem akar, de nem is tud megmerevedni, s egy pontosan körülhatárolható forma keretei közé illeszkedni. Állandóan harcot vív a formával. Versei úgy hatnak, mintha költőjük ott írná őket az olvasó előtt. A vers elkezdődik, s mi izgatottan figyeljük azt a megdöbbentő tusát, amely ott folyik előttünk, s amelyből mindig a költő kerül ki győztesen. A formaproblémák minden változata érdekli. Könyvében találunk ősi, magyaros ritmusokat, jambikus lejtésű sorokat és szélesívelésű szabadverseket. Ez utóbbiak kötetének legkevésbé sikerült darabjai. Kötött formájú verseiben távol áll minden eredetieskedéstől. A kétesértékű újdonságoknál jobban kedveli a kipróbált, hagyományos eszközöket. Nem ijed meg attól sem, ha valami konvenciós, mert mint minden igazi költő a konvenciósat is újként tudja felmutatni. Minden ami régi és elavult, felfrissül költészete üdítő sugarától.

Eleven, dinamikus költői nyelv a Feketéé. Szókapcsolásai, összetételei frissek, s még azokat is, amelyeken bizonyos fokig érzik a csinálтság (galyzörgető-ősz, verébsúlynyi teher) megmenti az a nemes pátosz, amely állandó izzásban tartja verseit.

Versei egy részében gyermekkori emlékekről, a szörényi hegyek vidékén, s kis oláh hegyi falvakban, Valeapaiban, Zsidovinban eltöltött napokról beszél, ahol «olyan ínség van, hogy gyufára, petróleumra nem jut pénz». Ezek a gyermekkori évek vitték közel a természethez, amelyhez még ma, városlakó korában is szoros kapcsolatok fűzik. A természetben keres kárpótlást a társadalmi igazságtalanságokért, s vígasztalást elromlott életéért:

«Szeplőtlen az ég, s rajta nem uszkál
sem felhőfoszlány, sem a madarak.

Ilyen szeplőtlen kék égre, nyárra
várok harmincnégy borus éven át,
hogy példázódhassam neked: no nézd,
ilyen szeplőtlen legyen a világ.»

MUNKA ÉS HALADÁS

Irta: Balás Károly

Világos és kétségtelen dolog, hogy technikai téren a szellemi munkának kell irányítania, vezetnie a fizikai munkát. A szellemi munka feladata a kigondolás, a vezetés, a terv, a keretek kidolgozása. A fizikai munka feladata főleg a végrehajtás, a részletek kitöltése, a kigondolt tervnek technikai-fizikai úton, téren és eszközökkel való megvalósítása. *Ezzel szemben a szellem a parancsoló, az irányító.* Ez más szóval az értelem uralmát, vezetését és irányítását jelenti az izmok pusztán mechanikai működése fölött.

Ami ekként a fizikai és szellemi munka viszonyában annyira észszerű, *a társadalom és a politika területén sem lehet megfordítva.* Amilyen világos a fizikai és szellemi munkának említett viszonya a technika és a technikai ismeretek terén, éppoly észszerűnek vagy még fokozottabban észszerűnek kell lennie mindennek az emberi élet egyéb vonatkozásaiban is a nem technikai tudományok és szellemi készségek terén.

A merev egyenlőség ellentéte a haladásnak

A technikai ismeretek alapjai kétségtelenül a természettudományok. Ezek is magasabbrendű tanultságot, felkészültséget tételeznek fel. A technikai működés és eredmény az a tér, amelyen a legközvetlenebbül és legkézzelfoghatóbban tárul elénk a fizikán, kémián, matematikán alapuló és ezeken okult tudásnak vezető szerepe az ember fizikai munkájával, izomerejével, valamint az állatok és gépek által kifejthető energiamennyiségekkel szemben. *Az értelem vezetőszerepének ezt a szükségességét már kevésbé élesen szokták megjegyezni társadalmi és politikai téren,* ahol sokkal inkább ember áll szemben emberrel, mint a technikában. Sokkal világosabban mutatkozik meg annak szükségessége, hogy a mérnök a feltaláló által képviselt irányítást kövesse és abba illeszkedjék bele a fizikai munkások tömege, — mint társadalmi és politikai téren, ahol emberek, a tömeg, a nép állanak szemben a vezetőkkel, a választottakkal, a kiküldöttekkel stb.

Kétségtelen, hogy *retrográd irány az, amely elnyomja az értelem hordozóit és kiirtja a tömeg kedvéért az értelmiséget.* Retrográd, a kőkorszak primitivitása felé vezető állapot az, ahol a tudatlanabbak, a tehetségtelenebbek, a lelkiismeretlenebbek felfogása, terrorja vagy fatalizmusa érvényesül az okosabb és etikaibb felfogással szemben. Kétségtelen tehát, hogy nagy társadalmi érdek fűződik ahhoz, hogy politikai és társadalmi téren is *a nagyobb értelem kerekedjék felül* és biztosítva legyen, mert csak ez jelenthet haladást minden emberi közösség számára. *Haladás alatt pedig általában véve a minél következetesebb kiemelkedést kell értenünk az állati sorsból.* Értjük ezzel tehát a több ismeretet, a több tapasztalatot, a jobb és bővebber rendelkezésre álló szükségletkielégítési javakat, a jobb egészségi viszonyokat, a nagyobb közbiztonságot, stb., stb. A haladás tehát kiemelkedés egy bizonyos előbbi állapotból, tehát jó értelemben való *megváltozása bizonyos előbbi állapotnak.* Az egyéni haladás az egyén kiemelkedése ilyen értelemben a többi, ki nem emelkedett egyénnel szemben. A társadalom nincsen egyén, ember nélkül; ha az egyént, az embert elvesszük a társadalomból, nem marad ott semmi. *A merev és változatlan egyenlőség állapota ellentéte a haladásnak.*

Egy olyan társadalomban, ahol valamennyi egyén egyformán okos, vagy egyformán ostoba és ahol ez az egyenlőség megmerevedik, nem lehet szó haladásról. Tehát ha valamely társadalomban megakadályozzák, hogy az egyén, az egyik ember tanultabb, okosabb lehessen a másiknál, ott megakadályozzák az egyéni *haladást* is. Ilyen körülmények közt tehát nincsen haladás és csak merev és a haladást megakasztó egyenlőségről lehet beszélni. Ez általában az állati sors, eltekintve attól, hogy az egyes állatok között van értelmi különbség is.

A haladás ekként kiemelkedés az egyenlőségből. A haladó, előretörő *jó értelemben* emelkedik ki embertársai közül. Szellemi, politikai, vagy technikai téren is csak ilyen értelemben beszélhetünk haladásról. A fejlődésre, szellemi haladásra való állati képtelenség jelentené tehát a legmegmerevedettebb egyenlőséget.

Technika és értelem

Ha már értelemről, intelligenciáról beszélünk, *nem árt bizonyos megkülönböztetést tenni a technikai és társadalmi értelemben vett intelligencia között.* Nem azért akarunk erre a kétféle árnyalatra rámutatni, hogy az értelemnek ezt a két különböző árnyalatát mereven szembeállítsuk egymással, hanem sokkal inkább azért, hogy mind a két fajta intelligenciának hasonló vonásaira és szükségességeire mutassunk rá. Amint a technikai és természettudományok a technikai téren való haladását jelentik, annak alapfeltételét adják meg: akként a társadalmi jólét, biztonság, az értelmi haladás feltétele is csak az erre vonatkozó ismeretek és tapasztalatok birtokában születhetik meg, *tehát csak az ilyeneket birtokló egyéniségek útján emelheti ki a társadalmat az állati állapotból.* Idevonatkoznak a jogi, politikai, közgazdasági, közigazgatási ismeretek, gyakorlati tapasztalatok stb. is.

A technikai tudományok sem érvényesülhetnek és nem haladhatnak *a nem technikai jellegű ismeretek, tudományok és az ezekre vonatkozó szellemi csiszoltság és felsőbbség kialakulása nélkül,* mert az emberi szellem egységes és egységesen vezet a csupán a fizikai ingerek kielégítését biztosító állati érdekérvényesítés teréről (táplálkozás, faifentartás, életösztönszerű reakciók, stb.) a gondolkodás, a fantázia, a judicium, memória terére, ami az emberi kultúra egyetemességét és összetartozóságát is jelenti. *Ezért retrográd irány az, amely csak pusztán, izolált embereket akar kreálni* és ezáltal elmetszeni a kultúra együttességét, a különféle ismeretekrek és tudástereknek a kölcsönösségét és összeköttetését, ami egyedül teszi lehetővé a szellemi haladást. Teszi pedig ezt csak azért, hogy ezáltal megakadályozhatónak véli az általános és kölcsönhatásaiban egyetemesebb kultúrrétegek keletkezését a pusztán fizikai munkásság rétegeivel szemben. A társadalmi egyenlősítésnek ez a módja kerül leginkább ellentétbe a haladással és az emberi kultúra szükségleteivel.

Különbségek az emberek között

De minthogy az ilyen társadalmakban, tudniillik a társadalmi osztályokat, rétegeket eltipró és elméletileg csak egyetlen társadalmi osztály létét megtűrő szerkezetek nél is szükség van a vezetésre, hazug képletek, hazug társadalmi alakulatok fognak előállni és a kultúrrétegeknek az egyenlősítés nevében való kiirtása után *a valóságban ismét újabb egyenlőtlenségeket kénytelenek tényleg létrehozni,* mert modern viszonyok között nem lehet arra gondolni, hogy pusztán és kizáróan csak fizikai munkások legyenek és ne legyenek olyanok, akik nagyobb tudást és tanultságot, nagyobb szellemi befektetést képviselő foglalkozást vagy hivatást gyakoroljanak. *A kultúra, a szellem, az emberi haladás szempontjából ekként nem járható út a merev egyenlősítés útja.* Az egyenlő jog az emberi haladásra és felemelkedésre már jogot ad az arra alkalmas és végeredményben arra született egyénnek, hogy kiemelkedjék a vegetatív, vagy állati értelemben vett egyenlőségből, *a jó értelemben vett egyenlőtlenség állapotába,* az értelem, a kultúra, a szellem síkján.

És itt kerül szembe, itt válik paradoxonná circulus vitiosussá a haladást biztosító emberi jogok egyenlőségének és az emberi egyenjogúságnak fogalma a tényleges és valóságos emberi egyenlőség fogalmával. Minthogy azonban a szellem, a tudás, a kultúra hídján való haladás és egyéni kiemelkedés az ezekben részesedőket *okvetlenül különböző réteggé is teszi a társadalomban* a tudatlanabb és szellemileg alacsonyabb színvonalon álló réteggel szemben, mindez csak utópiává teszi azt a feltevést is, hogy szellemi, értelmi, szóval kultúrszempontból az emberek ne differenciálódjanak. Akár rétegnek, akár osztálynak, akár hivatásrendnek vagy bárminek nevezzük is a differenciált csoportokat, *a különbségek meg lesznek az emberi társadalomban, mihelyt az a merev egyenlő állati sorbó' némileg is kiemelkedik.* A társadalmi bosszúállás, a forradalmi kegyetlenség elpusztíthat ilyen társadalmi rétegeket, bosszút állhat rajtuk, kiirthatja őket, *de azután újra kénytelen differenciálódni:* vezető és vezetett, tudományosabb és kevésbé tanult szellemi vagy pusztán a fizikai munkájára utalt csoportokat és rétegeket alkotni, nemcsak technikai téren és technikai szempontból, hanem társadalmi és politikai téren is.

A kiszolt jogrend előnye

Ezért a vezetés és haladás érdekeinek érvényesülése, az emberi tömegigények, emberi összszükségletek érdekeivel szemben nem intézhető el egyszerűen és kényelmesen vagy egyszerűen és brutálisan valamely merev ideológiával, akár lelkesedés és igazságkeresés, akár társadalmi bosszúvágy legyen is ennek az ideológiának szülője. *Csak az élet gyakorlati szükségességei mutathatják meg ebben a tekintetben a járható utat és a helyes arányokat. Ezt pedig sokkal inkább adhatja meg a tapasztalatok tanulságain kicsiszolt jogrendbeli fejlődés, mint bármely elvont filozófikus alapokra helyezkedő társadalmi reformtervezet.* Sokkal inkább biztosítja az emberi haladást az érintett értelemben a tapasztalatok, a szokások és az emberi érdekkölcsönösségek figyelembevételének útjain való járás, mint bármilyen újonnan feltalált állami vagy társadalmi berendezés, akár filozófikus magasságból, akár a bosszúállás mélységéből származnak is annak az alapjai.

Kormánykézbe veszi a vasutakat az USA

Amsterdam, december 24. *(Német TI)* Mint a brit hirszolgálati iroda Washingtonból jelenti, az Egyesült Államok kormánya át akarja venni az amerikai vasutakat. Roosevelt elnök utasította Biddle igazságügyi minisztert, hogy dolgozza ki a szükséges tervezetet a vasutaknak a kormány által való átvételére. *(MTI)*

42 merénylet történt egyetlen éjszaka Franciaországban

Vichy, december 24. Nemzetközi Sajtó Tudósító jelenti: Mint illetékes francia helyen közölték, csütörtökre virradóra 42 merénylet történt Franciaországban, közöttük több gyilkosság, robbantási merénylet és rablótámadás. Vichyben általában azt hangoztatják, hogy végre rendet kell teremteni, mert erős beavatkozás nélkül az ország teljes anarchiába süllyed.

Húsz orosz ejtőernyőst fogtak el az egyik rigai orosz templomban

Helsinki, december 24. *(Magyar Távirati Iroda)* Az Uusi Suomi stockholmi tudósítója szerint a Balti-államokban igen megélénkült az orosz légitevékenység. Mindhárom balti országban ejtőernyős orosz katonák kezdték meg működésüket. Ezenkívül az orosz repülőgépekről több millió röpiratot szórtak le igen sok város felett. Az egyik rigai orosz templomban húsz orosz ejtőernyőst fogtak el, akik a hívek között igyekeztek elvegyülni.

Zsifkovics tábornok lemondott

Ankara, december 24. Az angol hirszolgálat kairói jelentése szerint a jugoszláv kormány csütörtökön közölte, hogy Zsifkovics tábornok, jugoszláv főparancsnok benyujtotta lemondását, a jelenlegi helyzetre való tekintettel azonban lemondását nem fogadták el.

Zsifkovics tábornokot ez év augusztusában nevezték ki a jugoszláv hadsereg legfelsőbb parancsnokává. Kinevezése előtt tartalékálományban volt.

Göbbels karácsonyesti rádióbeszéde

Berlin, december 24. Nemzetközi Sajtó Tudósító jelenti: Dr. *Göbbels* birodalmi miniszter a Szentestén az ötödik karácsony alkalmából rádiószózatot intéz az egész német néphez. A beszédet este 9 órakor valamennyi német rádióállomás közvetíti.

Speer a városok újjáépítésének biztosa

Berlin, december 24. *(Német Távirati Iroda)* A Führer megbízta Speer birodalmi minisztert a bombázott német városok háborúutáni újjáépítésének irányításával. A tervezési és előkészítési munkálatokat nyomban megkezdik. Speer miniszter e célra felfogja használni a legjobb német városépítő szakembereket, akik már a háború előtt városépítési feladatok megvalósításában különös bizonyítékát adták ilyirányú képességeiknek. *(MTI)*

Az őszirózsás forradalom, a berlini Spartakus-lázadás és a bécsi ellenforradalmi emigráció

gróf Bánffy Miklós visszaemlékezéseiben

A karácsonyi könyvpiac hozott néhány politikai érdekességet is, közöttük elsősorban *gróf Bánffy Miklós író — a volt kü ügyminiszter — emlékezéseit* (Bánffy Miklós: Emlékeimből. Révai-kiadás), a közelmult magyar történelem talán legszomorúbb fejezetéről és egy fényes pillanatról, mely valójában az elmerülő régi világ utolsó fellobbanása volt. Különös értékei: a személyes élmény varázsa, az írói megjelenítő erő gazdagsága és a megírás eleven, riportszerű közvetlensége. Könyvének nagyobbik része *a forradalmi idők* és az *1919-es magyar ellenforradalmi emigráció* néhány érdekes eseményével foglalkozik.

Végzetes illúziók

Érdekesen írja le Bánffy az 1918-as úgynevezett »őszirózsás forradalom« hangulatát. Foglalkozik *Károlyi* Mihály személyével is, kihez a szerzőt ifjúkori barátság emlékei fűzik. Károlyi testi fogyatékosságaival és az ezzel összefüggő különös lelki magatartással igyekszik magyarázatát adni a szerepnek, amit Károlyi 1918-ban vállalt. Főleg emberi oldala érdekli a kérdésnek, ami valóban vonzó feladat lehet író számára, ami pedig az akkori politikai események rugóit illeti, sok mindent az általános hangulat rovására ír. Érdekesek megfigyelései az akkori semlegességi törekvésekről, amitől, mint egyébként köztudomású, a Károlyi-kormány oly sokat várt. Károlyi első tettkedései közé tartozott *a november 2-i kiáltvány kibocsátása a »világ összes népeihez«*. (Akkoriban szokásos volt a világ összes népeihez kiáltványt intézni, még a breszt-litovszki tárgyalások alatt az orosz kommunista kormány is ilyen kiáltványt intézett a világ népeihez — tudjuk, hogy milyen célzattal s milyen eredménnyel.) Bánffy a következőket írja a Károlyi-féle kiáltványról:

»Magyarország a mai naptól semleges állam! — Ez a fejcím hangosan nagy fekete betűkkel a lapok homlokán. Elragadtatással olvasták a jámbor olvasók. Semlegesek vagyunk, jaj de jó! — gondolták — és milyen csodásan egyszerű. Kimondtuk, hát már azok is vagyunk. Milyen remek államférfi ez a Károlyi, hogy eltalálta, amire mindenki vágyik. És a boldog semlegesek példája, kik nemcsak elkerülték a vérveszteséget, de meg is gazdagodtak a háború alatt, amiért mindenki annyira irígyelte őket, most elevenen libbent elébük. Eh, hadd verekedjen tovább a német a francia akárhol — csak harcoljanak egymással akármeddig — sebaj! Minket ez nem érdekel többé, sőt még jó is talán, jó ez nekünk, hátha így még mi is tudunk valami haszonhoz jutni, ahogy neutrális államokhoz illik.«

Ez volt a hangulat az őszirózsás forradalom első mámoros napjaiban, aztán jött a borzalmas kiábrándulás, az illuziók szertefoszlottak, a semlegesség illuziójából csakhamar kibontakozott a magyar közvélemény előtt a döbbenetes valóság képe — de akkor már késő volt, akkorra már annyira előrehaladt a bomlás, hogy senki nem akart fegyvert fogni. Akkor már nem volt más út, mint új illuziók után rohanni, új illúzióban keresni menedéket az egyre szörnyűbb valóság csapásai elől.

A következő illuzió volt: *a világforradalom illuziója*.. Bánffy megírja, hogy sok minden, ami e végzetes napokban Magyarországon történt, annak a hiedelemnek a következménye volt, hogy küszöbön áll a világforradalom, s nekünk nem kell egyebet tenni, mint felkapaszkodni a világforradalom diadalmasan robogó vonatára. »Az a meggyőződés — írja Bánffy — hogy világforradalom következik be, még pedig akkor, rögtön, mindjárt, azonnal és mindenütt. Erre az egy »hlattra« tettek fel mindent, erre az egy lehetőségre fogadtak, mint mikor lóversenynél valaki felteszi egész vagyonát egyetlen lóra vagy a rulettnél egyetlen számra.«

A forrongó Berlin és a nyugodt Hollandia

1918 nehéz esztendejének utolsó napján Bánffy elhagyta a forradalom lázában égő és didergő magyar fővárost, hogy Ausztrián és Németországon keresztül a semleges külföldre utazzék. Az volt a megbizatása, hogy *kapcsolatot keresse a külföldi, főleg angol barátaival* és igyekezzék rajtuk keresztül meggyőzni a nyugati hatalmak vezetőit, hogy ha Magyarországgal szemben folytatják eddigi politikájukat, az országot a bolsevizmus karjaiba kergetik. Bánffy megbizatását a »Székely Nemzeti Tanács«-tól kapta, amelynek akkor tényleges vezetője gróf *Bethlen* István volt (névleges vezetője *Jancsó* Benedek).

Bánffy egy pesti ujságírónak és feleségének társaságában hagyta el a fővárost, megjárta a forradalmi *Bécset*, *Berlint*, ahol akkor a Spartakus-lázadás torlaszharcai dultak és így jutott el a felfordult, forrongó központi hatalmak országain keresztül a nyugodt és boldog semleges külföldre. Mulatságosan írja le *hágai napjait*, amikor kénytelen volt megszakítani minden politikai tevékenységet, mert hiszen közben Magyarországon valóban kitört a bolsevizmus s ő összeköttetéseitől elszakítva, kenyérkereset után nézett.

Az ellenforradalom bécsi főhadiszállásán

Portréfestészettel kereste kenyerét s már egészen szépen dolgozott, amikor megérkezett Bethlen István üzenete Bécsből, hogy azonnal *utazzék a magyar ellenforradalom főhadiszállására*. Ez annyit jelentett, hogy a magyar bolsevizmus napjai meg vannak számlálva és fel kell készülni a fordulatra.

Az ellenforradalom bécsi főhadiszállásán Bánffy, Bethlen hívására, természetesen nyomban Bécsbe sietett, ahol már lázas tevékenységben találja a magyar ellenforradalom különböző csoportjait. Sok lelkesedés, sok merészség és rengeteg naivitás jellemzi a Bécsben dolgozó tiszti csoportok tevékenységét.

»Igen sok emigráns élt akkor Bécsben — írja Bánffy — sokszáz tiszt és több csoport politikai menekült, képviselők, elkergetett állami hivatalnokok és tisztviselők, de sok olyan em ber is, kit, bár politikával soha nem foglalkozott, neve vagy vagyona miatt tuszul akartak otthon elfogni. A Bethlen István csoportja, mely a szegedi kormánnyal, annak megalakulása óta, állandóan összeköttetésben állt és oda tiszteket és információkat küldött, megérkezésemkor a Lugeck egyik házában tartott fenn egy szűkös kis irodát. A Rotenturmstrasse nagyforgalmú útja mellett van a Lugeck-tér. De oda lehet jutni Bécsnek azon a számos szűk kis belvárosi utcáján, sok átjáróházán is, úgyhogy tízféle módon odamehetett az ember és tíz más úton eltűnhetett onnan. Az irodát állandóan őrizni kellett, mivel a rendőrség csak szemet húnyt az ellenforradalmi szervezkedés fölött, de nem adott neki védelmet. A vörösök pedig, tudván, hogy komoly munka itt folyik ellenük, többször erőszakot próbáltak ellene. Furcsa élet volt ez ott Bécsben. Az osztrák hatóságok passzív viselkedése mellett lappangó harc a magyar polgári menekültek és a budapesti propagandisták között. Mindenki revolverrel járt. A nagyvárosnak gyéren világított, de békésnek látszó utcáin mégis felfigyeltünk, ha valami járókelő hosszabban követett és szembefordulva megvártuk, hogy az elhaladjon.«

Nem csoda, hogy ha ebben a hangulatban egymást követték a kalandos tervek és merész vállalkozások. Bánffy érdekesen írja le a magyar ellenforradalmi toborzóirodák működését, a *brucki találkozás* részleteit, a *bankgassei miliők* történetét. Valaha sokat fog meríteni visszaemlékezéseiből a történetíró, főleg színeket és jellemző epizódokat az akkori idők hangulatának megelevenítéséhez.

Egy kis nemzet hősi példája

S még valamit kell idéznünk Bánffy könyvéből, valamit, amiben nem rólunk van szó, mégis úgy érezzük, talán legaktuálisabb és legtanulságosabb része a könyvnek. A holland nőkről szerzett benyomásai alapján mesteri tollal írja le Bánffy *egy kis nép nagyságát*. Amikor megérkezett Hágába, a hollandusok nemzeti életük egyik legnehezebb óráját élték át; a belgák, azon a címen, hogy a holland kormány a limburgi területen átengedte a Belgiumból visszavonuló német csapatokat, kártérítést követeltek, még pedig a zeeandi tartományt és a Schelde-torkolat vidékét. A Schelde-torkolatának birtoka Hollandia számára létkérdés. Bánffy így írja le benyomásait:

»Örülök, hogy akkor ott voltam, hogy tanuja lehettem annak a nyugodt, bátor és egységes mozgalomnak, melyet az ebben a kemény fajban kiváltott. Annak az elszánt erőnek és hazafiságnak. Mindenki a helyén volt. Mindenki természetesen és egyszerűen a kötelességét tette, elkezdve a királynőtől, aki sorra járta a Zeeland falvait, házról-házra, a dokkmunkásokig és a szervezett szocialistákig, kik között egyetlen kiáltás hangzott végig: ellenállni! — Ellenállni a végsőkig, ellenállni a nagyhatalmaknak is, Franciaország milliós seregének is, Anglia hajórajának is, de nem engedni senkinek és nekább elpusztulni. Valóban, a régi hollandok szabadság-szelleme volt ez, mely csekély számuk dacára őket fenntartotta. Hollandia nem mozgósított. Más utat választott. Mindenkinek, aki szabadon jelentkezett, adott egy puskát és egy katonasapkát. És úgyszólván mindenki jelentkezett — az alig serdült gyerkőcöktől az őszbecsavarodott öreg urakig mindenki. És minden rendű ember. Néhány napon belül komoly hadsereg támadt fel semmiből. És mindez plakátok nélkül, szónoklatok nélkül, nyugodt egyszerűséggel. Az erő nyugalmával.«

Egy kis nemzetnek veszélyes pillanatban tanusított példás hősi magatartásával adott megható kép Bánffy könyvének legszebb részlete.

Stauffer
sajt és vaj,
ha ritkább is, minősége nem változott!

Kellemes karácsonyi ünnepeket kíván
Hatvani László ruhakölcsönző, VII. Nefelejts-u 23

Kellemes karácsonyi ünnepeket kíván
Tóth László gyermekruha szaküzlet IV., Múzeum-körút 27.

Mélységes fájdalommal tudatjuk mindazokkal, akik ismerték és szerették, hogy drága jó férjem, édesapánk,

Rastyovánszky János

türelemmel viselt szenvedés után, 63 éves korában elhunyt.

Gyászolják: felesége, gyermekei, testvérei, rokonai és barátai.

HOMAIS

Már én csak azt vallom ebben a megbolydult világban, hogy kiki maga mesterségét folytassa, mert mi lenne, Istenem, ha mindnyájan a háború és béke megszervezésével foglalkoznánk, mint az első világháborús Kávéházi Konrád mai fia, akit nevezzünk röviden Bemondta Benőnek! A Kávéházi Konrád a mult háború természetének megfelelően epikus volt, stratégiai és taktikai hőskölteményeket adott elő híg szóbőséggel, zengő torokkal. Bemondta Benő a mai háború polgári társadalmának jellemző alakja, aki úgy csüng a rádión, mint cserebogár a fán. »Tegnap bemondta . . .« — így kezdődik a suttogó hadibariton minden mondata, amely híven a második világháború természetéhez, szakszerű és kurtán velős. Az persze mindegy, hogy csakugyan hallotta-e, jól hallotta és értette-e. Bemondta Benő már nem olvas, nem hallgat zenét, munkáját összecsapja, számára nincs rokonság, barátság, szórakozás, minden szerve elcsökevényesedett, csak a füle nőtt meg étheri méretekre s a pirosan remegő porc-kagylóba szabadon ömlik a kisgépből az »értesülés«. Már portugálul is ért valamicskét s értően mosolyog, ha szláv szöveget hall, a kis Mezzofanti.

Nékem mesterségem az értesülésszerzés, hírek feldolgozása és nyomtatásban továbbadása. szeretem is a munkám, mesterségemen kívül állók számára azonban nem szívesen vagyok híreket kongató bőrharang. Szombati hasábomon pedig szeretek a kultúra területén maradni.

Ma is tisztáznék néhány fogalmat. Azt olvastam egy nyilatkozatban, hogy »a flauberti idők óta a gyógyszerész afféle hülye, kelekótya alak«. Először is, magyarul a gyógyszerészt patikusnak hívják. Másodszor, aki Flaubert-re támaszkodva akar a patikusokon ütni egyet, az nemcsak ez érdemes testület, hanem Flaubert ellen is vétkezik. Harmadszor, Flaubert patikusa egyáltalában nem hülye, nem nevetséges és nem kelekótya. Aminthogy Madame Bovary sem egyszerűen elzüllő, kikapós nő. S hogy Homais úr éppen patikus, azt a regény megszerkesztése tette szükségessé.

Tudjuk, hogyan keletkezett a regény. A romantikus túlzásokban tobzódó fiatal Flaubertnek barátai ajánlották a kispolgári témát. Az orvos apa egy volt tanítványának családi drámáját. Flaubert azonban többet látott a regényben, mint fényképet, riportot, krónikát, kellemesen elcsevegett érdekes történetet. Ő a Delamare-tragédiát úgy akarta megírni, hogy egészében vádirat legyen kora ellen, amelytől mélységesen idegenkedett.

Bovaryt meghagyta falusi orvosnak, mert Delamare is az volt. Természetes tehát, hogy ezzel a környező alakok foglalkozása is félig-meddig adva van: segédjegyző, földbirtokos, plébános, patikus. Nem is lehet azt mondani, hogy a patikus a legkiemelkedőbb mellékalak, hisz Emma két nagy szerelme a segédjegyző s a földbirtokos. Homais patikus azzal kerül az első sorba, hogy őt választja Flaubert a korabeli kispolgár típusának s *benne figurázza ki nem a patikusokat, hanem a francia kispolgárt.*

Ennek a megértésére tudnunk kell, hogy Flaubert ellenzékben volt korával, a bajszos Napoleon békahasaalja színvonalú társadalmával. Hitte, hogy — a rongyos-szagos, tarhás bohémkodás megtagadásával — a nagy romantikus lendületek és lángolások viszik előre a világot s csak ezekért a lángoló lendületekért érdemes élni. S íme, mi lesz a lángolásból? Hova viszi a romantika a dús érzelmű, de üres, képzelgő fejű, félrenevelt falusi kislányt? Még nagy kokott sem tud lenni belőle. Érdemetlen még a bűnre is. Ragyogóan induló s egyre közönségesebb rothadásban kell elpusztulnia, mert hite ál-hit, erkölcsi alapja a képmutatás. Igy lesz a sok jó és nemes lendületből olcsó hajóhintázás, míg egyszer aztán a hinta a magasban átfordul a tengelyén és Emma halálba zuhan. Nem a nő volt rossz, csak szomjazott — a sivatagban.

Ezt a polgári harmadiknapoleonos sivatagot Homais úr képviseli egy alakba összevonva és sűrítve. Szinte véletlen, illetve szerkezeti szükségesség, hogy éppen patikus. Mint Emma ellentétét társadalmilag legközelebb kellett helyezni hozzá, hogy számtalan legyen az érintkezési pont, de egyik se legyen rokoni vagy szerelmi. Foglalkozásbeli szinten ki van legközelebb a falusi orvoshoz? Nemde, a falusi patikus. Ha Bovary férjet tanítónak írja meg Flaubert, Homais bizonyára tanfelügyelő lett volna; mészáros Bovary oldalán Homais marhakereskedőként jelent volna meg; kertész Bovary Homaisja talán magkereskedő.

Szóval Emma a vád negatív, Homais a pozitív oldala.

Az aztán Flaubert művészete, hogy az alak teljes, elköveti a nagyképűség mindama ostobaságait, amelyeket III. Napoleon idejének pöffeteg és tökfejű kispolgárai csak elkövethettek. A patikus Homais dong alábat operál; egy mészáros Homais a marhák fájdalomnélküli leölése terén követett el volna valami mérhetetlen ostobaságot.

Igen, igen, kétségbeesett pesszimista regény a Madame Bovary, azt bizonyítja, hogy a kis Napoleon lapos világában lehetetlen élni, a lelkendezőre Emma sorsa vár, az ellenkező utat választóból pedig Homais lesz, akivel azonban társadalma nagyon meg van elégedve, mert ő az örök guvernementális elem s ne feledjük, hogy a regény azzal végződik, hogy Homais megkapja a becsületrend keresztjét: »Il vient de recevoir la croix d'honneur« — ezek a regény utolsó szavai.

S hogy ebben a világban, ahol a lendület hegycsúcsa mocsárrá löttyed s a laposság hegycsúccsá fúvódik, csakugyan nem lehet élni, Flaubert azzal mutatta meg, hogy nem is élt benne. A toll remetéje volt Rouen mellett Croisset-ben.

Laczkó Géza

DEBRECEN,
a legérdekesebb magyar város

Debrecen, január 15. *(A Pest kiküldött munkatársától.)* Debrecenről először a nagyváradi annalesekben olvashatunk, amelyeknek tanusága szerint a debreceni katolikusság már 1216-ban mozgalmas életet élt és ebből arra következtethetünk, hogy a város már akkor is jelentős és nagy volt. Aki a mai Debrecent ismeri, *az az ország legérdekesebb városaként emlegeti a civis várost.* Mert sehol annyi egyéni érdekességgel nem találkozik az ember, mint éppen *Debrecenben.* A legmagyarabb országrész központja, ha csak úgy kutyafuttában nézzük, határozottan mezőgazdasági jellegű. A kávéházban, éttermekben, szórakozóhelyeken, de a város főbb pontjain is nagygazdákkal találkozunk és

a Belvárosban sem ritka a féderes parasztszekér.

Mégis, ha közelebbről vesszük szemügyre a város lakosságát, megállapítjuk, hogy még egy negyede sem foglalkozik mezőgazdasággal, de az iparral foglalkozók száma jóval meghaladja az őstermelők számának kétszeresét. A nagytemplom városa egyben a magyar kálvinisták Rómája is. És a környék fiatalsága bizony mindent meg is tesz,

hogyha egy mód van rá, a debreceni nagytemplomban kössön házasságot.

Nem is csodálkoznak a debreceni pályaudvaron, ha fehér menyasszonyruhás, hosszúfátylas leány száll ki a harmadosztályból vőlegényével és a koszorúslányok tarka csoportjával. De híresek a debreceniek arról is, hogy amibe egyszer belekezdenek, megfelelő megfontolás után, azt végre is hajtják, akármilyen nehézségek is keresztezzék útjukat. Most *a külterületek kőutakkal való bekötése a legfontosabb feladat* és a külső részek homoktengerében, bár sok nehézség adódik, napról napra jobban halad a munka.

Ahol kormányzónk is tanult

Ha Debrecen belső világával akarunk megismerkedni, nem szabad a látszatdolgoknak hitelt adni, mert a város, bár ország-világ előtt büszke egyetemére, református kollégiumára, *ahol Horthy Miklós kormányzó is tanult,* a Nagyerdőre és annak híres strandfürdőjére, színházára és a Bikára, elsősorban önmagának él és a kiegyensúlyozottságot tartja a legszebb erénynek. Szerencsés helyzete — itt a legegészségesebb és legegységesebb már a tizenhetedik század óta a társadalom összetétele — lehetővé teszi ennek az erénynek gyakorlását és a város ezt kihasználva, egymásután építi ki azokat az intézményeket, amelyek lakóinak jólétét szolgálják.

Debrecent a tanfolyamok városának is nevezhetjük.

mert amellett, hogy nagynevű református kollégiuma és kitűnő egyeteme van, *itt rendezik a legtöbb népművelési tanfolyamot, szabadegyetemi előadást, de két évtizede működik a szülők iskolája is.* A szabadegyetemi tanfolyamok az egyetem népszerű professzorainak irányítása mellett folynak, de

rendszeresen működik az Egyetemi Népszerű Főiskolai Tanfolyam is,

havonként két-három előadást tartva a *Déry-múzeum* előadótermében. A Munkás-szabadegyetemen is élénk érdeklődés mellett folyik a munka, az ipartestület díszermében. Az ember lelki és erkölcsi világa, egészségtani ismeretek, gazdasági tudnivalók, történelem, földrajz, irodalom kerül előadásra és így érik el a civisváros lakói azt, hogy ma már igen művelt iparos-, kereskedő- és munkásréteggel dicsekedhetnek.

Az iparos és munkás mindig nagy becsben állott Debrecenben és a város már tanonckoruktól kezdve szemmeltartja őket, a rászorulókat százágyas tanoncotthonba helyezve el, ahol azután megfelelő gondoskodás és felügyelet mellett fejlődik a jövő iparos- és mukásnemzedéke. A szegénysorsúak felruházási akcióban részesülnek, de gondoskodnak a középiskolások támogatásáról is, akik a két iskolai félévnek megfelelően részesülnek nagyobb összegű pénzsegélyben.

A népkonyhán étkezők — tíz kiosztóhely van — túlnyomó része is iskolás gyermek, akiket tanítóik kijelölése alapján látnak el és figyelemmel kísérik ezeken a konyhákon a fejlődő szervezet kívánalmait is. Az iskolás gyermekek a népfürdőbe ingyenes belépést élveznek és ott megfelelő számú tuss és kád áll rendelkezésükre.

Harmincezer könyv. .

A közművelődési könyvtár 30.000 kötete a művelődést szolgálja, de létesített a város iskolánkívüli népművelési bizottsága 23 új népkönyvtárat is, amelyek közül 15 tanyai, de tervbe vették 15 újabb tanyai népkönyvtár felállítását is.

A város erőfeszítései természetesen nem voltak hiábavalók, mert a lokálpatriotizmus a mai nehéz időkben Debrecennek sok előnyt biztosít. Ahol olyan gazdák élnek, akiknek jelszavuk, hogy inséges idő nincs ott, ahol segíteni tudnak a bajokon, abban a városban könnyebben elviselhetők a közellátási gondok és örömmel segítenek egymáson az emberek.

Nyáron a nagy szárazság miatt legeltetési gondok voltak, de egy pillanatig sem haboztak az illetékesek, hogy a híres Nagyerdő egy részét kijelöljék legeltetésre és *a kiszáradt Hortobágyról megindultak az elsoványodott állatok a Nagyerdő felé, hogy élelemhez jussanak.* Az eredmény nem maradt el, a hortobágyi ridegmarhák átvészelték az ínséges időket, *ami ma belátható előnyt jelent.*

Minden módon igyekeznek áthidalni a nehézségeket a kisipar frontján is és ma a nagyszámú önálló kisiparos, ha kevesebb anyaggal is, de folytatja munkáját minőségileg kitűnőt produkálva. Leghíresebb közöttük egy csizmadiamester, aki mindkét kezére rokkant, de így is a legszebb csizmák készítője és virágzó műhelynek tulajdonosa.

A kor, amelyben élünk, történelmünk legnehezebb napjaira ébreszt bennünket nap mint nap, de hogy élni és dolgozni akarunk, talán most igazolódik be legjobban és a magyar élniakarásnak egyik legkifejezőbbje a legmagyarabb város, Debrecen.

Ifj. Bakos Ákos

Újabb légitámadás Rabaul ellen

Tokió, január 15. *(NST)* Szerdán a kora reggeli órákban mintegy nyolcvan amerikai bombavető és vadászgép támadást intézett Rabaul ellen. A japán haditengerészeti légierő négy amerikai vadászgépet lelőtt és egy bombavetőt súlyosan megrongált. Egy japán repülőgép eltűnt.

Pest. 1944. jan. 15.

Bánffy Miklós portréja

KÁROLYI MIHÁLYRÓL

Nemrég hagyta el a sajtót gróf tokrata írónak *Emlékeimből* című tokrata írónak *Emlékeimből* című munkája, amely *a magas közjogi méltóságot betöltött szerző memoárjait tartalmazza az 1916-os koronázástól*, amelynek művészi rendezője maga *Bánffy* Miklós volt *1918 végéig*, amikor a Székely Nemzeti Tanács megbízásából külföldre indult, hogy *felelős államférfiakat tájékoztasson hitelesen az itteni eseményekről és hangulatról*. Bánffy Miklós visszaemlékezései között is legérdekesebb az a fejezet, amely

Károlyi Mihály személyével, jellemével és politikai szerepével foglalkozik

Károlyi Mihályt közeli rokonság fűzi Bánffy Miklóshoz és így alkalma volt a magyar történelemnek ezt a baljóslatú alakját gyermekkorától kezdve közvetlenül ismerni.

— Távoli gyermekkorunk óta, — írja *Bánffy* Miklós — úgyszólván *testvéri barátság* fűzött hozzá, amely utóbb az ifjúság viharos éveit is betöltötte. Fennmaradt továbbra is, bár az élet lassanként más-más utakra vitt, más-más utakra vitt a természetünk is, míg végül *felfogásban és világnézetben egymástól teljesen elszakadtunk.* Mégis fennállott közöttünk az a

gyerekkorból eredő intim viszonyunk.

dacára annak, hogy a háború alatt és különösen az ő házasságától fogva igen ritkán találkoztunk egymással. Károlyi Mihály *képességeiről és jellemérő*l egész életében legkisebb gyermekkorától már *a legváltozatosabb vélemények éltek.* Még ma is sokféleképpen ítélik meg: némelyek *korlátoltnak, tehetségtelennek vagy haszonleső kalandornak tartják*, mások — ma már mind kevesebben vannak ilyenek — valami *prófétaszerűséget* látnak benne. Szerintem mindkét *felfogás tévesen hamis.*

Unokatestvérek gyermeke...

Károlyi Mihály

első unokatestvérek gyermeke volt.

Talán ennek tudható be, hogy *nyúlszájjal és farkastorokkal jött a világra*, rendkívül gyenge és vézna gyermek volt, kiről azt hitték, *nem is él meg.* Anyja születésekor már tüdőbajos volt és alig három év mulva meghalt. Károlyi Mihályt és testvérét nagyanyja, *Bánffy Miklós nagynénje vette magához. A nevelés inkább szorgos ápolás volt*, mert a gyenge kisfiút a széltől is óvni kellett.

Tizennégyéves koráig egyetlen szavát sem lehetett megérteni.

míg *Billroth* bécsi tanár életveszélyes körülmények között megoperálta a szájpadlását. A műtét sikerült, de Károlyi Mihálynak *előlről kelle t kezdeni a beszéd tanulását*, megfeszített akarattal *naponta százszor és ezerszer is ismételve egyes szavakat.* Kiejtése sokat javult, de mindig megmaradt mint jelenlévő testi akadály és egy eredendő stigma a a körülmény, hogy beszédhangja nem volt normális.

A szerző a születési testi hátrányt az állandó küzdelem és akarattréning, valamint a testi fogyakozásokból következő örökös megalázottsági érzés primér motívumai mellett felsorolja azokat a *szellemi körülményeket*, amelyek Károlyi Mihály jellemét végzetesen alakították. *A családi kört a 48-as ideológia fellengzően felfokozott rajongása töltötte ki*, amely a Habsburg-házzal szemben érzett ellenséges indulattal párosult. Ezt a légkört *Károlyi* Sándornak és feleségének a gondolatvilága határozta meg. *Károlyi Sándor 17 éves korában honvéthuszártiszt volt* abban az ezredben, amelyet atyja saját költségén állított fel és ezért *évekig raboskodott Olmützben és Kufsteinben.*

Érdekes, hogy a 48-as szellemtől áthatott Károlyi-házban majdnem mindenki »kurucos« volt, sokkal inkább, mint a többi főnemsi család, ahol a mindenkori kormányokkal szemben való csipkelődés sportszerű mulatság volt. A fiatal Károlyi Mihály közvetlen szellemi életére a legmaradandóbb benyomást Károlyi Sándor, a magyar szövetkezeti mozgalom megteremtője tette.

Ez a nagyszabású, önzetlen hazafi öregkorában is fiatalos munkabírással, harcias kedvvel és csodálatos műveltséggel dolgozott. Károlyi Mihály későbbi szereplésében az OMGE, majd a radikális függetlenségi párt élén minduntalan visszacsengtek Károlyi Sándor utópisztikus és világméretekre szabott előadásai. Károlyi Mihályban korán kiütközött

két ellenkező fogalomkör, amelyeket egyforma szenvedélyességgel vallott.

Az egyik a »magyar glóbusz« intranzigens politikája, a másik pedig a világpolgárias eszmekör volt.

Szédületes kártyajáték

Ezek az elvei korán megnyilatkoztak, bár egyetemi hallgató korában élete semmivel sem különbözött az akkori mágnásifjak életétől. Károlyi Mihály főiskolai hallgató korában az egyetem-utcai palotában lakott.

Családja havi 2000 forint zsebpénzt folyósított számára,

ebből azonban tizenkét hátaslovának tartási költségét előre levonták, mert apja mindenáron *lovasembert* akart nevelni fiából. Jövedelme tehát végeredményben *alig haladta meg az 500 forintot.* Ez az összeg már *édeskevés volt ahhoz, hogy a Nemzeti Kaszinóban foló lüktető életet bírja.* A kaszinóban akkor állandó éjjeli élet volt, drága és fényűző konyha, mindenapos cigányozás és bálok, az emeleten pedig

szédületes kártyajáték.

A szerző intim vallomása szerint *mindkétten* belesodródtak ebbe az életbe, míg *Bánffy* Miklóst kötelessége Fiuméba, később pedig külföldre szólította. Károlyi Mihály azonban tovább folytatta ezt az életmódot, akkor is, amikor *nagykorúságával óriási vagyonát kézhezkapta.*

A fizikailag gyenge fiatalemberből ekkor már *hatalmas izomzatú ember fejlődött*, akinek

vakmerősége legendás volt.

A kilencvenes évek végén egy bécsi léghajóssal és meghitt pajtásával Stanislaus Deym-mel egy újszerű léghajó kipróbálására szállt fel, amely az ejtőernyős zuhanás előfutárának igérkezett. A kísérlet félig balul ütött ki, mert *a három léghajóst egy csehországi réten eszmé etlenül találták.* Később is *vadul vezette autóját*, bár félszemén is csak erős szemüveggel látott és

kétízben félholtan szedték ki az autó romjai alól.

Rossz, erőszakos lovas volt, de falka után vadászott, díjugró lovakat lovagolt és megpróbálkozott a lovaspólóval. Ezekre a cselekményekre minden akadályt leküzdő akarata sarkalta.

— Előbb kellemesen lepett meg mindenkit *nagy energiája, meg nem alkuvó fellépése*, — írja a szerző — lassankint azonban *mind vadabbul ment, mind váratlanabb, mind vészterhesebb utakon*, mind tovább... tovább, korántsem vezetve, hanem

elsodortatva hangzatos szólamok által,

a saját szereplésének váratlan, meglepő és bódító volta által is.

A belgrádi baklövés...

A továbbiakban Bánffy Miklós a kortárs és a nyitottszemű politikai figyelő szuggesztív őszinteségével tárja fel Károlyi Mihály politikai szereplésének jelleméből fakadó alapvető tévedéseit. Emlékezetes november 2-i nagyhangú üzenete, amelyben

»a világ népeinek« bejelentette Magyarország semlegességét,

előrevetette árnyékát a később történendőknek. Károlyi Mihály

külföldi összeköttetései értéktelenek voltak,

tájékozatlanul, sehonnan sem biztosított merészséggel, *puszta feltételezésen alapult az egész rendszer*, amely üres fantóm után indult: a világforradalom »általános népölelkezésére«. *Erre az egy lapra tett ek fel mindent*, de azzal sem törődtek, hogy ez a könnyelműség és tájékozatlanság, ez az olimpuszi magasságból sugallt prófétai csalhatatlanság az országra *végzetes* lesz. Jellemző Károlyi idejének anarchiájára, hogy

a Belgrádba utazó Károlyi Mihály vonatára alig tudtak őrséget szerezni.

Az alaphibákon kívül apró baklövések rothasztották a rendszert. Az egész Károlyi-féle ideológia bukása megfogamzott abban a tragikomikus jelenetben, amikor az emlékezetes belgrádi tárgyalásra a díszbe öltözött francia Franchet *d'Esperay* tábornok elé *sportruhában* állt a magyar delegáció. A formákhoz ragaszkodó s a világforradalom eszméjével korántsem rokonszenvező francia tábornokot még egy *naiv hazugsággal* is be akarták csapni. *A magukkal vitt ujságírókat a delegáció titkáraiként mutatták be, ezt azonban egy indiszkrét szerb tiszt elárulta...* és az eredmény *ismeretes.* Franchet tanácsszavával lezárult a balsikerű belgrádi tárgyalás.

— Kövesse mindenki Károlyi grófot — mondta a francia tábornok, de a félrevezetett és elbódított nemzet már nem volt fogékony ennek az elutasító kijelentésnek színes tálalása iránt. Október végén egy lesujtott és reményeitől megfosztott ország állt riadtan, csak ép engedelmeskedni nem volt senkinek kedve a belgrádi parancsnak.

A nemzet már nem követte Károlyi Mihályt...

KÁVÉHÁZBAN

— Te, ez volt az, aki az Ipartestületben a borravaló ellen beszélt.

— Tudod mit: beszéld rá, hogy teketekávét rendeljen...

(Pesthy István rajza)

A főváros megvásárol egy budapesti mezőgazdasági zsidó ingatlant

A főváros területén lévő zsidó mezőgazdasági ingatlanokat tavaly összeírták. *Strélinger* Sámuel, a *Szerémi*-út és *Soproni* út között lévő 6 kataszrális hold és 1300 négyszögöl nagyságú birtokát ekkor eladta *Szécsi* Endre építési vállalkozónak. A földmívelésügyi miniszter a birtok egy részére

elővásárlási jogot

állapított meg a fővárosnak. A miniszteri döntés alapján foglalkozik a főváros magánépítési szakbizottsága hét főn az ingatlan megvételével. *5600 négyszögöl területet vásárol meg az ingatlanból a főváros*, mégpedig 4800 négyszögölet ölenként 60 pengőért, 800 négyszögölet ölenként 400 pengőért, összesen tehát

607.000 pengőért veszi meg a főváros a szóbanforgó ingatlant.

Későbbi időben a területen a főváros kislakásokat fog építeni.

Tűzelőanyagot takarít meg
aki thermálvízben fürdik!
Bőven van melegvíz
a
természetes hőforrásokban
gazdag
SZÉCHENYI
gyógyfürdőben

csodás fényességű leányba s elindult az aranyhalak hídján át a vitorlásra.

Mögöttük már ott settenkedett a sötétség és megint éjszakába burkolt mindent.

Auguste Corbeille föllépett a vitorlásra, karján a Halál Angyalával és kezébe vette a gyeplőt. A fekete hajó lomhán indult meg, előre, a mérhetetlen vizeken.

Az ég kék volt, mint millió leányszem és tavasz volt mindig előttük, mögöttük meg csak sötét és sötét és ősz volt, viharos kegyetlen ősz.

MÓRICZ ZSIGMOND

Alig tudjuk elképzelni, hogy meghalt. Annyira jelenvalónak tudtuk, hogy ezután mindig fájdalmas lesz amikor mult időben kell majd beszélni róla. Természetes ereje, mely a magyar földé és népé, nem is múlhat ki közülünk. Itt marad írásaiban, a magyar elbeszélőművészet párjanélküli alkotásaiban, s itt marad személyes példájának el nem múló, sugárzó erejében. Móricz Zsigmond ezt a kettőt jelentette nekünk. Ha lehet fokozni egy főnevet, akkor róla nyugodtan elmondható, ő a „legíróbb" valamennyi magyar író között. Nem foglalkozása, mestersége, vagy művészi, alkotó területe volt az írás, hanem az állandó lélekzéshez hasonló testi tulajdonsága. Néha mély volt ez a lélekzés, akkor született belőle az *Erdély*, a *Légy jó mindhalálig*, a *Boldog ember* és a többi nagy alkotása a legnagyobb magyar regények közé. Néha csak apró, felületi pihegések mozgatták, ekkor pattantak ki írógépéből azok a rajzai, karcai, elbeszélései, melyek nemcsak az írót, hanem magát Móricz Zsigmondot fogják örökre élőnek őrizni.

Nem lehet izmusokkal meghatározni. Móricz Zsigmond volt. De mi minden fért bele ebbe az alacsony, szívós testbe! Polihisztor volt, a szó természetes értelmében. Minden érdekelte, s amivel foglalkozott, állandó ösztönével tanítás formájában tüstént kikívánkozott belőle. Regényei és elbeszélései mellett sohasem szakadt el a parasztól, ő maga is az volt, az maradt mindvégig. Ezért tudott írni az új kaszálási eljárásról, vagy ezért népszerűsítette a „magyar téglát", a magyar parasztnak akart használni, s ha írásaival nem juthatott el egészen hozzájuk, akkor közvetlen segítéssel.

Nagy, alföldi egészség volt. Mindig természetes, keresetlen és őszinte. Írásaival nem szépítette magát, nem húzott álruhát, nem élt a stílus és a többi írói eszköz mesterségbeli előnyével. A természetességet sem játszotta meg, nem volt szüksége semmi tudatos, intellektuális segítségre. Nem volt oka, hogy hallgasson hibáiról, melyek emberi hibák voltak. Anyit írt, hogy mindent tudtunk róla, s nem konklúziókból hanem saját vallomásaiból. Ezért volt rendkívüli élményt jelentő olvasmányunk az *Életem regénye*, melyben ősi egyszerűséggel és természetességgel mutatkozott meg, szerkesztésnélküli, hatalmas elbeszélésben.

Az utóbbi időben mindig írt, állandóan. A problematikus Rózsa Sándor-regények, vagy a szinte mellékesen megjelent *Árvácska* összes írói erényeit megmutatja, mintegy összegyüjti. Azért is beszéltek róla annyit a legutóbbi időben, mert állandóan eleven, nem szűnő, nem lankadó írói ereje mindegyik új alkalommal az egész Móricz Zsigmondot mutatta. Volt paraszti, polgári, sőt kispolgári korszaka, írásai kísérik ezeken a kis változásokon. De belül mindenkor ugyanaz maradt: Móricz Zsigmond. Ott volt mindenütt, sehonnan sem hiányzott. Majd ha elkezdődik munkásságának fölmérése, akkor látjuk meg — talán — kiterjedését és mélységét, mert ott volt az utolsó évtizedek mindegyik fordulatában, s hagyott ott valamit, amit sok nemzedéknek kell majd összegyüjteni. Állandó nyugtalansággal kereste azt a boldog életet, melynek csodálatos emlékét megírta, de ahová sohasem jutott el.

Most elment közülünk. Hirtelen, fájdalmat sem hagyott maga után, mert ha fájdalmat érzünk, csak magunkat siratjuk, amiért többé nem kísérhetjük hallatlanul érdekes útján sem a valóság, sem a mese világába. De ami itt maradt utána, az elég egy életre, s nemcsak a mienkre, hanem messze előre. A magyar föld és népének mélységes szeretete és fölemelése volt programmja. Tanítványai és epigonjai csatáznak az ő elgondolásainak fegyvereivel. S már láthatjuk a biztos eredményeket. Móricz Zsigmond is láthatta, s ha mi mélységes szomorúsággal veszünk búcsút tőle, ő nyugalommal léphetett sírjába: betöltötte hivatását. Írt, alkotott, tanított. Halálával belépett a magyar írók Pantheonjának legtündöklőbb nevei közé és a győzelmes örökkévalóságba. *K. I.*

Bánffy Miklós: *Farkasok.* (Révai-kiadás.)

Bánffy Miklós, az erdélyi író, bőven lerótta tartozását Erdély iránt magánszemélyszerepében és hatalmas arányú erdélyi regényciklusában; novelláiban megengedheti magának, hogy írótársai, Tamási, Nyirő, Makkai, Wass Albert között a legeurópaibban erdélyi legyen. Nemcsak témáinál fogva, hanem irodalmi családfájának gyökerein keresztül is. 1904-től 1934-ig termett és most egy kötetben összegyűjtött novellái nagyjából hármas hajlamot tükröznek. Legtöbbjükben valami különc alak a főhős — a rejtélyes Safranics erdész, a művészi vágyakra gyúló Csácsá cigány, Contessa, a titokzatos génuai asszony, Bilihandri, a Pánt játszó „meleg molnár", vagy a szűkszavú két székely festő, Mózsi és Ábris. Ide tartoznak azok a novellák is, amelyekben az író a széphistóriás mesevilág és a modern misztikum színes káprázatával kacérkodik, mint például Lóki Gáspár csodálatos történetében, az élet titkát kereső Arszlán khán különös halálában, meg a génuai fileglorietta titkában. A másik csoport a történeti novelláké, a spártai Helénától XIV. Lajos Versailles-áig és a hún háborúktól Bethlen Gáborig. Ezekben szereti a nagyszerű történelmi alakokat, eseményeket kisszerű, egykorú környezetbe állítani, akárcsak Anatole France a maga történeti novelláiban. „A császár titka" egészen nagyszabású novella ebben a nemben. Végül a Bánffyra legjellemzőbb novellacsoport kedvelt alakja az engesztelhetetlenül, komoran hősi ember, aki már-már a rideg gonoszság határát súrolja makacsságával, mint a kötet címadó novellájának Maftyéja, a Hora-lázadás egyik vezérét kézreadó ravasz fűrészmolnár, vagy az ateista tudós felesége, aki férje halálos ágyától eltiltja a papot, hogy a „haldokló oroszlán" vissza ne vonhassa életének elveit, avagy a férjére bosszúból ráböjtölő Damaszkinné. Ezekben a novellákban érvényesül legjobban Bánffy erős drámai hajlama, amely ösztönök és akaratok összeütközését, bosszú, kapzsiság, ravaszság, szerelmi szenvedély áldozatokat követelő hatalmát írja meg, s nem egyszer a végzet lenyűgöző légkörét tudja megteremteni. Bánffy novellái általában keményen megmarkolt, férfias írások; előadásmódja is inkább drámaian megszerkesztett, mint áradó epikájú. Ez a vonás éppen regényeivel összehasonlítva feltűnő. Stílusa is mentes az erdélyiesség túlzásaitól, tiszta és világos, de ha a téma kívánja, bíborosra, aranylóvá tudja kigyujtani. Mult és jelen, véres valóság és ezeregyéjtszakás álomvilág keveredik ezekben a novellákban, de az excentrikus téma is mindig örök-emberi mondanivalót rejt. Csak egy novella — a háborúutáni első, 1924-ből — célzatos: fínoman, ékesen szól Erdély tragédiájáról, amelyre azóta már némi enyhülést hozott az idő.

(Makay Gusztáv.)

Fodor Ferenc: *Az elnemsodort falu.* (Athenaeum.)

A magyar településtörténettudomány számára mindig érdekes és tanulságos példákul szolgálnak azok az alföldi peremvidék hegyei között meghúzódó falvak, amelyek a török hódoltságot többé-kevésbbé átvészelték. Ezek sorában is, Bihar megye szívében, a Fekete-Körös völgyében végighúzódó falvak talán a legjelentősebbek. Nemcsak azért, mert korábban már Györffy István végzett itt igen értékes településtörténeti tanulmányokat, amelyben az oláh jobbágyság lassú beszivárgásának a mozzanatait is világosan megrajzolta, hanem azért is, mert ezek a falvak a honfoglalástól kezdődőleg mind a mai napig szinte töretlenül őrzik ősi településüket. Egy táj életrajzában, a tanulmány tárgyává tett két falu — Tenke és Bélfenyér — sajátos földrajzi, gazdasági, történeti és etnikai képében, az egykori „bölényes" erdőségnek, Belényes vidékének a magyarsága jelentkezik, a néprajzilag is rendkívüli mértékben változatos évszázadok viharai után. A Fekete-Körös-völgyi magyarok ősei, hagyományuk szerint, *„Székelyből jövének"*. Az érintkezés Erdély és az Erdélyen kívüli szomszédos „magyarországi" területekkel valóban a Maros, a Körösök és a Szamos völgyén volt a legtartósabb. Fodor Ferenc, korábbi településföldrajzi jellegű tanulmányaihoz hasonlóan a szülőföld iránti meleg vonzalommal és a gyermekkori emlékezés forró szeretetével összegezni, szülőfaluja, Tenke — (és Bélfenyér községek) — életrajzát. A földrajzi környezet, az emberek együttes sorsa, változása: a közösségi élet történetéből és teremtő erejéből összegezte Fodor szülőföldjének életrajzát, ha néha kissé túl bizakodón és túlzottan diadalmaskodó önérzettel is.

(Vargha László.)

Gagyi László: *Pillangó Zsuzsika.* (Révai.)

A fiatal erdélyi írónak második, nagyobb lélekzetű írása. Ebben a regényében bontakozik ki rokonszenves egyéniségként. Mint író sokkal lelkiismeretesebb, semhogy a túlságosan kiírt műfaj, a ma annyira divatos „faluregények" olcsó csábításainak engedjen. Olyan író, aki mindig az írott szó emberi hivatását figyeli. Új regényében meglepő, egyszerű és merész hangon tárgyalja a falusi kisleánynak, Pillangó Zsuzsikának a fiatal paphoz fűző érzelmeit. E nyomott, nehéz világban, mintha nem akarná ismerni azt a modern európai és magyar irodalmat, amely

Diárium 1942
szept.

Bánffy Miklós

Kós Károly: Emlékeimből. (Bánffy Miklós könyvei.)
Erdélyi Helikon
1932. 655. l.

Könyvismertetés.

Uj világ épül a pusztán

Egy iskola, ahol nincs bukás és nincs lemorzsolódás; Molière és a falusi fiatalok

Pettend-puszta, szeptember
(A *Kis Ujság kiküldött munkatársától*)

Tiszta bizony még első szempillantásra a fejéregyvei *Pettend*. A vasúti sinpár mellett a cserjés, a mező és a sárgálló kukoricások szélén csak a vasúti őrház és odább az állami iskola és a tanítói lak tűnik a szemünkbe. Ám, ha beljebb kerülünk, kiderül, hogy *itt új világ épül a pusztán*. Ott, amerre felé volt az uradalmak egykori parkja, emitt a háborúban összelőtt kastély. Két oszlop maradt meg a díszes kapubejáratból. A bérkeltaxi „vezére", Haltenberger, lett a kastély és a puszta ura, de itt vesztett el az egykori *Luczenbacher* és *Wenckheim-uradalom* felosztott birtoka felett. Ez a mult. A volt gazdasági cselédeket *emberré és újgazdákká tette a földbirtokreform*. Most ők építik meg a jövőt. Nemcsak künn a földeken, a helyreállított istállókban, a földművesszövetkezet boltjában, hanem a tanulásból, művelődésből olyan sokáig kizárt elméikben is. Vasárnap választották meg *a falusi iskolák szülői Munkaközösségeinek új vezetőségét az egész országban*. Pettendpuszta népe felismerte az idők szavát és *egy sincs már* a volt cselédek között, aki ne látta volna be a társasgazdálkodás és a művelődés jövőt építő előnyeit. Ezért látogattuk meg e napon ezt a kis fejérmegyei falut.

Három év előtt került ide a Tisza mentéről. 37 éves. Pártonkívüli. *Bánkuti* Antal. Multja — a mult rendszer osztályuralmának igazságtalanságait tükrözi. Apja uradalmi gépészkovács volt, ő maga nyáron napszámba járt, hogy megkeresse a tanítóját. Megszerezte az oklevelét, aztán — három évig nem jutott álláshoz. Hajókirakó napszámos lett, hogy éhen ne haljon. Lám, a most végzett új másodtanítót, *Kovács* Gabriellát, már álláshoz juttatta a demokrácia. Két év előtt hangzott el *Rákosi* Mátyás felhívása Kecskeméten a termelőszövetkezeti csoportok alakítására: ez hoz jobb életet, fényt, kultúrát és életszínvonalemelkedést a falunak. *Bánkuti* Antal ráeszmélt akkor, hogy tanítói és népművelői küzdelmei mindaddig nem érhetnek el sikert, amíg a puszta volt gazdasági cselédei törpe földjeiken az egyéni gazdálkodás bajaival küszködnek. Tudta, a falusi tanítónak közösségi hivatása, hogy elősegítse a termelőszövetkezeti mozgalom sikerét. Minden szabadidejét, különösen a téli estéket használta fel arra, hogy ismertesse a pettendiekkel a társasgazdálkodás előnyeit. A telkes hírverésnek volt is eredménye, *a mult év tavaszán már megalakította Pettenden az ú. n. „vadcsoportot"*. 33 hold földet kaptak, hogy azon csoportosan gazdálkodhassanak.

A három volt uradalom egykori cselédei eleinte csodálkoztak, ümmögtek, de — *figyeltek is*, szemmel kísérték, mi történik a vadcsoport földjein. Hinni akkor kezdtek, amikor a nyár végén megtudták, hogy *a terménybeadás után a tagok fejenként 1980 forintot kaptak*. (A tanító, akinek nincs földje — mint megtudjuk —, noha 20 forintos idénymunkással helyettesíthette volna magát a mezőgazdasági munkában, az osztalékból nem részesült, mert időközben kilépett a csoportból, hogy az egész jövedelem a gazdáké legyen. Csak példaadásul lépett a csoportba.)

— A vadcsoport *volt az indítóerő*, hogy 1949 őszén megalakuljon a termelőcsoport a földművesszövetkezet szárnyai alatt — mondja a tanító. — *Nagy* Imre lépett be elsőnek (jelenleg adonyi járási párttitkár, azelőtt gazdasági cseléd volt ő is), majd apósa, *Baranyai* Mátyás 14 holddal. Noha az 1980 forintos eredmény meggondolkoztatta az embereket, eleinte mégis csak tizen léptek be, de a tagosítási rendelet után már 21-re gyarapodott a tagok száma. Együtt kezdték már a munkát *320 holdon*, de az idénymunkások segítségét is igénybevették. Előlegosztáskor figyelték a kívülállók, hogy egy család mennyit kap. Volt olyan tag, aki (természetesen a 20 forintos munkaegység arányában) *5000 forintot kapott kézbe* és az összeg a végelszámoláskor természetesen megnövekedett. Az egyéni gazdálkodók tűnődtek-tanakodtak és aztán ráeszméltek, hogy *5—6 hold földjükön a negyed részét sem keresik meg, mint tiszta jövedelmet*. Most, ősztől kezdve már (a csecsemőket is számítva) a 300 lélekszámú pusztának *mind az 58 családja a termelőcsoporthoz tartozik*. Két hete ünnepélyes gyűlésen alakult meg az *önálló* termelőcsoport *58 taggal, 552 katasztrális holdon*.

— Hogyan lesz az újgazdából termelőszövetkezeti csoporttag? — kérdem a tanítót, majd faggatom a gazdákat.

— Sokan bizony, még az utolsó óráig is tétováztak, amíg elhatározták magukat, pedig saját szemükkel láthatták a rendbehozott istállókban a csoport lovait, a teheneket, a hízó sertéseket és mindent kitudakoltak az elszámolás és előlegosztás körül. A kiküldöttek már *éppen le akarták zárni a jelentkezési jegyzéket, amikor egyszerre csak jöttek mindazok, akik még nem léptek be...* Most, hogy *mindenki* belépett, a puszta lakossága megnyugodott, nincsenek már ellentétek, egy családdá forrt össze — mindenki egy akaraton van.

Kérdezem a 30 éves *Varga Józsefet*, aki cseléd volt a Haltenberger-uradalomban, hogy miért lépett be öt holdjával a csoportba.

— Láttam, hogy mi az előnye a nagyüzemi gazdálkodásnak, mert egy éve már működött és meggyőződtem róla, hogy egyénileg sohasem tudom azt kitermelni a földemből, amit így társasgazdálkodásban elérünk. *Egyénileg nem tudtam semmire sem menni, bármennyit dolgoztam*, mellettem pedig a csoport tagjai mind szépen kerestek. Hallottam, hogy mennyit kaptak, számolgattam és rájöttem, hogy átlagban 4000 forintot kaptak. Ellenőriztem, megkérdeztem és jelen voltam az osztásnál. A gyűléseken résztvettem. Meg vagyok győződve, hogy jobb lesz így. A viták kezdenek megszünni és megnyugszik a puszta. Eddig mindig volt vita, nyugtalanság — mondja a csoport pártonkívüli igazgatósági tagja.

Átmegyünk most az iskolába. *A Szülői Munkaközösség új vezetőségét választja meg a legújabb önálló termelőcsoport pusztai népe*. Feketefejkendős, középkorú asszony — *Joda* Ferencné, a volt elnök — számol be arról, hogy mit végzett tavaly a Szülői Munkaközösség. A legnagyobb eredmény, hogy *az idén éggetlen gyermek sem bukott meg és nincs „lemorzsolódás"*. *Nagy* Imréné a munkaközösség megsokszorozódott feladatkörét ismerteti. Küzdelem a békéért! Egy hónap mulva pedig itt lesz a tanácsok választása. A tanács mi vagyunk! A választáson minden asszony résztvegyen ...

Joda Ferencné lesz újra az elnök. Alelnökökké *Varjas* Jánosnét és *Horváth* Mihálynét választják. A választmány névsorának ismertetése után Bánkuti Antal tanító örömmel állapítja meg, hogy *az idén száz százalékos volt a beiratkozás eredménye*. Ezt az is elősegítette, hogy a termelőcsoport idénymunkára nem vesz fel tankötelés gyermeket. Az ünnepi alkalomra budapesti *falujáró-csoport* érkezett Pettendre, hogy a falu és a város kapcsolatait szorosabbra fűzni segítse. *Jakócz* Sándor rendezésével jeleneteket adtak elő és verseket szavaltak. Este *mozielőadás* volt. Megnézzük a tanítói lakot: *két szép szoba, telefonnal*, nagy konyhával, előszobával.

Molière falun már sokhelyütt nem ismeretlen. Pettenden sem. A falu népe nemcsak a földdel, hanem a művelődéssel is törődik. Örül, ha ebben irányítják. Amikor megtudták, hogy *Szabó János kismartonpusztai* tanító betanította és előadatta a nagy francia színészköltőnek a „Botcsinálta doktor" című művét, a pettendiek is kedvet kaptak a színjátszásra. A tanító és kivált felesége (akinek szintén van tanítói oklevele) *három Molière-színdarab előadására tanította be a pettendi fiatalságot*. Előadták „A Fösvény"-t, a „Botcsinálta doktor"-t és a „Duda Gyuri" néven megmagyarosított „Dandin György"-öt. Maguk-öltögette jelmezekben, keménypapírból formált gallérokkal, csipkekendőkkel, bádogból készített kócsögkalapokban léptek az iskola dobogójára, miután előtte *egy hónapig tanulták szerepeiket*. A téli estéken adták elő a darabokat — 400 forint bevétellel. Ebből a DISZ labdarugócsapat számára felszerelést vásároltak. Itt említjük meg, hogy a *termelőcsoport 600 forintot adott az idén az úttörőknek és ebből az összegből 21 pajtást egy hétig nyaroltattak Balatonvilágoson*.

Nemcsak a föld terem majd többet, jobbat a pettendi pusztán, hanem a szellemi magvetés is.

Tamás Ernő

— A tej után rövidesen tejeskávét is házhoz szállítanak több kerületben. Lakásukra viszik már a tejet a többi között a csepeli, az újpesti, a III., IX. és a XIII. kerületi dolgozóknak, a város több pontján peedig, ahol túlnyomórészben üzemi dolgozók laknak, egy-egy kisebb területen ugyancsak házhoz szállítják a tejet. A házhozszállított tej elosztását a legközelebb eső TEJÉRT fiók végzi, ahonnan már reggel 6 órától 9-ig a vásárlók rendelési szerint házhoz viszik a tejet. Naponta többezer liter tejet hordanak szét a dolgozók lakására. A TEJÉRT rövidesen a tejjel azonos áron édesített tejeskávét is szállít házhoz a dolgozóknak.

Igy él Bihartorda,

ahol a mult rendszerrel harcolt kemény kuruc-parasztok

hármas ünnepre készülnek

Bihartorda, szeptember
(*A Kis Ujság kiküldött munkatársától*)

Hét kilométert kell gyalogolnunk a sápi állomástól a bihari Sárrét csücskében Nagyrábé felé, míg megpillanthatjuk a célpontjelző táblát:

Bihartorda

Másfél hét óta egy egész ország figyel e falura és népére. Holott nem is nagy helység. Mindössze 1600 lakosa van. De több figyelmet érdemel sok tízezerlelkes mezővárosnál. Bocskai István szabadságharcos fejedelem hős hajdú harcosainak leszármazottai laknak itt. Szegénységben is öntudatos, kemény nép a multban is. Egyenes a gondolkodásuk, akárcsak a szép arányos terv szerint kirajzolódott s rendezett falu utcái. S az egyenes utcák tiszta házai, udvarai és lakásai pedig mintha mindenütt az itt lakó emberek belső tisztaságát is tükröznék. E sorok írója már járt itt egyszer, a felszabadulás előtt, mintegy 15 évvel ezelőtt. Akkor nagyobb volt itt a szegénység, mint bármikor azelőtt. S éppen akkor, az ellenforradalmi korszak elesettségében tűnt fel itt, hogy sok ugyan a foltosruhájú ember, de ápolatlan és rongyos egy is alig található.

— Szegények voltunk eddig mindig, de azért sohasem hagytuk el magunkat — jelenti ki a bihartordai földművesszövetkezet ügyvezetője, *Csillag* Sándor. — Szükségesnek tudtuk, hogy törődjünk magunkkal, ha már a régi kormányzatok nem törődtek a tordaiakkal. Azazhogy törődtek annyiban, hogy

kemény kurucosságunkért

mindig komiszul bántak velünk. Nem kaptunk bekötőutat, vasutat, meg villanyfényt. Most pedig van már köves bekötőútunk s a népi demokrácia pótolta a vasutat is. A két legközelebbi forgalmi gócpont közt szép személyszállító autobuszt állítottak be napi háromszori járással. Vasárnap igaz, szünetel a forgalom, de van gépkocsifuvar is annak, aki igényli. A földművesszövetkezet alakulása óta a teherszállítást is jórészt motorizáltuk. Most kapunk villanyfényt. A szomszédos Nagyrábén éppen tegnap gyult ki a villany s most már nálunk dolgoznak a villanyszerelők. Noszogatjuk őket, hogy készüljenek el ők is október 22-re. Ha el tudnak készülni, akkor

hármas ünnepünk

lesz: *a tanácsválasztáson kívül ünnepelhetnénk majd a jólvégzett őszi munkálatokat és községünk villamosítását.*

Hát így fest nagy általánosságban kívülről Bihartorda.

Most pedig nézzük meg belülről is, ha már bent vagyunk a falu szívében, a földművesszövetkezet központi helyiségében. Azért is megérdemli már a bihartordai földművessözvetkezet

a falu szíve

elnevezést, mert innen irányították a terménybegyüjtési munkálatokat. Olyan jól, hogy a közeli Földes után országos viszonylatban a második helyre került a dolgozó parasztság versenyében Bihartorda népe. Ez a siker azért is kimagasló, mert kizárólag egyénileg gazdálkodó kis- és középparasztok sikeréről van szó. Itt még nincs tsz-es, mint Földesen s itt éppen ezért viszonylag nagyobb dicsőség volt másodiknak lenni, mint a földesieknek az első helyet megszerezni, mindössze pár százalék különbséggel.

Most, az őszi szántás-vetési versenyben aztán Földes elé ugrottak a tordaiak.

— Ugy kezdődött — meséli *Szűcs* Pál kisparaszt, földművesszövetkezeti terményfelvásárló —, hogy a földesiek október 25-i határidővel őszi szántás-vetési versenymunkálatokra hívták ki az ország összes dolgozó parasztjait. Mi erre korrigáltuk az ő kihívásuk határidejét. Október 25-éről 22-re kurtítottuk az őszi munkálatok idejét. Ugy gondoltuk, hogy

az első községi tanácsválasztást

nem ünnepelhetjük méltóbban, mintha a választás napjáig elvégezzük valamennyi őszi szántás-vetési munkát.

Hát jól gondoltak. A kemény kurucossága miatt a multban büntetett, elhallgatott, elrejtett falu népe most híres-neves lett országszerte. S amit jól elgondoltak, azt az eddigi jelek szerint jól fogják végrehajtani. A kukoricával elvetett területen a kukorica már csak 5 százalékban nincs letörve. De jól állnak a takarmánybegyüjtéssel is, amelyben pedig Hajdu-Bihar megye korántsem áll olyan jól, mint amilyen példás elsőbbséget s rangot szerzett a kenyérgabonabegyüjtés vonalán. A terménybegyüjtésért egy kétezerforintos, hatalmas szuperrádió hangszórós

zenegépet

kaptak, amely ezi szerint a szövetkezetben várja eg szekrény tetején az október 22-ét, amikor megszólalhat. Erre a napra kap ugyanis villanyt a falu.

Kétszáz házban szólal meg az 1600 lelkes faluban a tanácsválasztás napjának ünnepi reggelén a rádió, ha a villanyszerelők iparkodása is segítségükre lesz.

— Hát az ellenséggel hogy állunk? E kérdésre legyintve kapjuk a választ:

— Nem sokat számítanak, sőt majdnem semmit se. *Tizenegy basagazdával* szemben harcoltuk meg győzelmesen a politikai és gazdasági osztályharcunkat. Ezek közül a leggazdagabb, Szigeti Elek kulák 84 hold földje már haszonbérletben van dolgozó parasztok kezén. Gazdasági vonalon a többiek sem tudnak már támadni.

Hanem azért mégsem hallgattak el egészen a dolgozók ellenségei még itt Bihartordán sem. Ha gazdasági vonalon nem támadhatnak, a legkisebb ellenállási pontokat keresve, másutt igyekeznek támadni. Igy, a villamosítás ellen is. *Fekete* Jánosné, az MNDSZ helyi elnöke például elmondja, hogy *Sziki* Zoltán kulák a napokban nyilvánosan az utcán igyekezett több tordai kis- és középparasztot lebeszélni a villany bevezetéséről.

— Persze, kinevették — meséli Fekete Jánosné —, mire a kulák haragosan bezárkózott. Egy másik kulák: Papp Bálint már ennél is vakmerőbb volt. Kijelentette, hogy ő nem engedi meg a portája előtt vezettetni el a villanyt. Hát ez szerencsére, nem tőle függ.

— Maradjanak csak a kulákok sötétben, ha csak sötétben érzik jól magukat — mondja derűsen Kiss Béla fiatal DISZ-ista főjegyző. — Mi dolgozók mindnyájan bevezetjük a villanyt.

— Annál is inkább bevezetitetjük — veszi át a szót Sugár Lajos, a helyi pártszervezet titkára —, mert október 22-e után a versenyt

kultúrvonalra

vinnénk át termelési vonalról.

A kultúrotthon már megvan a régi Mártonffy-féle volt dzsentri-kastélyban. Október 22-én szeretnék elkezdeni a kultúrotthon-munkát újabb ünnepélyes versenyfelhívással.

A kultúrotthon megnyilásáig a községháza egyik tágas szobájában helyezték el a könyvtárt, amelyet a népművelési minisztérium ajándékozott a községnek a terménybegyüjtési jutalmak kiosztása napján. Most van

az első könyvosztási nap

s tíz perc alatt mintegy tizenöt dolgozó paraszt jelentkezik. *Karajos* Dezső kisparaszt a Népfront Bizottság vezetőtagja az első könyvigénylő. Két könyvet vesz ki egyszerre: a *Rákosi per*-t és Mikszáth Kálmán: *Két választás Magyarországon* című regényét.

— A Rákosi-pert azért kívánom mielőbb elolvasni — magyarázza Karajos Dezső —, hogy teljes képet kapjak arról az ezeréves pörről, ami népünk szeretett apjának irányításával most ért véget. A másik könyvet, azért, hogy a közelgő legszabadabb választásokat jól összevethessem a régi rendszerek csúfságos választásaival.

Átsétálunk a szövetkezeti boltba is, ahol épp most folyik a leltározási munka. Eddig a Vorosin-mozgalomban csak egyszerű résztvevő volt a tordai szövetkezet boltja. Most bekapcsolódik

a minőségi boltok

versenymozgalmába is, ha a SZÖVÖSz megyei központja beleegyezik abba, hogy minőségi bolttá váljék a tordaiak szövetkezeti boltja. De a szövetkezeti bolton kívül is az egész faluban folyik a *tisztasági és rendtartási verseny*, ami összekapcsolódik az egészségügyi felvilágosítással és szervezéssel. *Két év óta minden tordai újszülött kórházban születik*. Kis Györgyné füstipusztai kisparasztasszonynak például éppen tegnap született

a tizenkettedik gyermeke

a berettyóújfalusi kórház szülészeti osztályán. Az MNDSZ-asszonyok virággal és gyermekkelengyével ajándékozták meg a sokgyermekes anyát.

Ez utóbbi hírt Sáp felé visszamenőben tudjuk meg a fuvarozó gépkocsi vezetőjétől.

Mert ha Bihartordára gyalog jött az ember, visszafelé már nem engedik gyalogosan.

Nagy Tibor

A földalatti gyorsvasút megépítése forradalmi változást jelent a főváros közlekedésében

Három munkásszálló létesül a vasút építői számára

A minisztertanács legutóbbi határozata a budapesti földalatti vasút első vonalának megépítéséről, *dolgozó népünk régi óhaját teljesíti*. A főváros népességének fokozatos sűrűsödése, Nagy-Budapest létesítése is szükségessé tette egy korszerű földalatti vasút megalkotását. A földalatti vasút megépítése mellett szólt az a körülmény, hogy

sebessége háromszorosa a földfeletti villamosénak, így a menetidő lényegesen csökken.

A gyorsvasút első vonala — mint ismeretes — a főváros területét kelet-nyugat irányban szeli át, ahol a legforgalmasabb központi városrészek összeköthetők a sűrűn települt részek határán fekvő közlekedési gócpontokkal. A budai vonalrész a budai hegyvidék: *Farkasrét, Zugliget, Hüvösvölgy, Pasarét, Rózsadomb* és *Óbuda*, valamint a *szentendrei* HÉV, a keleti szárny pedig a *Keleti pályaudvart* övező környék, valamint a *gödöllői* HÉV utasainak közlekedését könnyíti meg.

A földalatti vasút létesítésével hatalmas megtakarítást érünk majd el népgazdasági tekintetben is. A vonalak elhelyezése ugyanis úgy történik, hogy az utazó közönség szempontjából fontos területeket *a lehető legrövidebb útvonalon lehessen elérni*. Ezáltal a menetidő lényegesen csökken. A számítások szerint például egy útszakaszt, amelynek megtétele jelenleg a közúti villamosvasúttal *20 percig tart, a gyorsvasúttal 4 perc alatt lehet megtenni*. Csak egy ilyen útszakasznál napi 80.000 utast alapulvéve,

évi hatmillió óra utazási idő takarítható meg.

Természetesen a tehermentesítéssel a megmaradó közúti hálózaton is meggyorsul a közlekedés.

Gyorsvasúti hálózatunk felépítése *szervesen összefügg a népstadion felépítésével is*. A stadion, a tervek szerint mintegy 80.000—100.000 személy befogadására épül és szállításukat a most meglevő közlekedési eszközökkel csak nehézkesen lehetne lebonyolítani. *A gyorsvasút megépítése ezt a problémát is megoldja.*

A gyorsvasút első vonalának megépítése a magyar mélyépítőipar dolgozóira eddig még soha nem látott feladatot ró. Az építkezésnél *az első tervévben mintegy ezer dolgozót foglalkoztatnak, számuk évről évre emelkedik és az ötödik tervévben*

eléri majd a hatezret.

A dolgozókat a már tervbe vett és gyors ütemben megépülő munkásszállókban helyezik el. E szállókban *biztosítják a munkások pihenését, kényelmét, kulturális és szociális igényeit*. A munkahelyek szerinti minél könnyebb elosztás érdekében egy munkásszálló *Zuglóban*, kettő pedig *Budán* épül.

Árdrágítókat és spekulánsokat ítélt el a bíróság

Bánóczki Mihály mélykuti kulák százkiló kristálycukrot hozott többtételben forgalomba, kilónként kilenc-tíz forintos áron. A bíróság *két és félévi börtönre* és háromezer forint pénzbüntetésre ítélte. Kötelezték még háromezer forint vagyoni elégtétel megfizetésére is.

Grünfeld Imre kaposvári kupec budapesti fuvarosok részére magas felárral nagyobbmennyiségű zabot vásárolt. A bíróság *kétévi fegyházra* és ezer forint pénzbüntetésre ítélte.

Nyári Imre és *Kemény* Dezső kaposvári kupecek ugyancsak nagyobbmennyiségű zabbal üzérkedtek. A bíróság *egy-egy évi börtönre* és fejenként ezer forint pénzbüntetésre ítélte őket.

Ujj Mihály budapesti fuvarost *nyolchónapi börtönre* és ezer forint pénzbüntetésre ítélték, mert negyven mázsa zabot vásároltatott fekete áron vidéken.

Deutsch Jenő budapesti kereskedő tojással, burgonyával és vöröshagymával követett el árdrágítást. A bíróság *nyolchónapi börtönre*, kétezerötszáz forint pénzbüntetésre és iparengedélyének megvonására ítélte.

A háborús uszitókat leleplező film

A szovjet filmművészet ismét jelentős és fontos művet alkotott. A „Titkos küldetés" című új szovjet film minden egyes kockája egy-egy koppanó csapás a háborús gyujtogatókra.

A „Titkos küldetés" lerántja a leplet arról, hogy az amerikai tőke véres koreai kalandja csupán egyetlen láncszem

a béke elleni összeesküvés

szörnyű láncában. Amerika és Anglia bankár és nagyiparos körei már akkor szöni kezdték az új háború terveit, amikor a szovjet csapatok a fasiszta Németország utolsó védelmi vonalait törték át.

A film első kockái azokat a napokat mutatják meg, amikor az angol és amerikai hadsereg 1945 januárjában pánikszerűen vonult vissza az Ardennes-ekből.

Churchill, akit aggaszt a szövetséges hadseregek katasztrofális ardennes-i helyzete, a szovjet vezérkarhoz fordult segítségért. *Churchill* akkor arról ábrándozott, hogy az orosz támadás magára vonja a német hadosztályokat és ezalatt a német parancsnokságot rá lehet venni arra, hogy a nyugati frontot nyissa meg az angol és amerikai csapatok előtt. Ezt a feladatot egy ameriki szenátor és annak munkatársa, az amerikai hadsereg Sztratégiai Tájékoztatási Irodájának kémje, *Harweg* kapja meg, akik

titokban Németországba repülnek.

A német tábornokoknak *Himmler* elnöklete alatt tartott értekezletén a szenátor a Wall Streeti kufárok szokásos szókimondásával felajánlja

a Nyugat előtti titkos kapitulációt

lehetőségét. Európa hajdani „urai" tiltakozni próbálnak, ekkor azonban a szenátor döntő érvként elmondja a Szovjet Hadsereg készülő támadásának hírét. *Churchill*, bár megfogadta a neki adott információ teljes titokbantartását, e felvilágosításokat közölte az amerikaiakkal — azok pedig a hitleristákkal. A szovjet támadás a kitűzött határidő előtt indul meg és halomra dönti a nyugatiak ravasz terveit.

A hatalmas szovjet támadás

lendületesen bontakozik ki. A nyugatiaknak most már egyéb gondjuk sincsen, minthogy megmentsék Németországból azokat a szabadalmakat, amelyeknek amerikai kapitalisták pánzélszekrényeibe kell vándorolniok.

A „Titkos küldetés" című film nagy művészi erővel leplezi le az angol-amerikai imperialisták bűnös németországi terveit: a szovjet csapatoknak nem szabad előbb Németországba érni, mint nekik. A Ruhr-vidéket a leendő háború fegyvertárává kell változtatni, a német népet ágyútöltelékként kell az amerikai érdekek szolgálatában felhasználni.

A film diadalmas befejezése:

a Győzelem Napja.

Az utolsó jelenetek Londont, New Yorkot és Moszkvát mutatják be a győzelem napján. Örökre emlékezetünkbe vésődik a Győzelem Napján ujjongó népek optimista arca. Csak a szenátor úr rosszkedvű, az egyszerű amerikai emberek boldogan ünneplik a békét.

És *Churchill* sem örül a londoni tömeg üdvrivalgásának, amely betör hozzá dolgozószobájának vastag falain keresztül. Ez a modern kannibál máris az újabb háborúról ábrándozik.

A „Titkos küldetés" című film leleplezi a háborús gyujtogatókat és a szovjet nép szilárd békeakaratát hirdeti.

(A moszkvai Kultúra és Élet cikke)

160.000 látogatója

volt szombaton és vasárnap a budapesti moziknak. A magyar dolgozók osztatlan örömmel és elismeréssel fogadták a magyar filmgyártás legújabb alkotását, a *„Dalolva szép az élet"* című vigjátékot. A sikerről tanuskodik, hogy mult csütörtöktől vasárnapig mintegy *60.000-en* tekintették meg a filmet. De kimagaslóan nagy sikert aratott a második hétre meghosszabbított *„Szerencsés hajózást"* című szovjet film is, a *Szikrában*. Hatalmas érdeklődés kíséri a *„Kína harcol"* című dokumentumfilmet szintén, az alkotást a *Fáklya* most csütörtökön a harmadik hétre hosszabbítja meg.

Az Állami Balettintézet megkezdte munkáját

Az operai balettiskolát az elmúlt esztendőben megalakult Táncművészeti Iskolával egyesítve Állami Balettintézetté alakították. Az *Állami Balettintézet* tervszerű munkájának megindításához a Moszkvai Nagy Színház kiváló balettmesterének, *Vajnonnen*-nek útmutatásai és *Armaseuszkája* Klavdija pedagógiai tanfolyama nagyban hozzájárult. A tánctanítás kilencéves szovjet programja alapján létesített intézetben 150 növendék tanul.

Az Állami Balettintézet — a Szovjetunióban működő táncintézetek módszere szerint — kilenc évfolyamból áll. Ezidő alatt a növendékek *az általános iskolai és gimnáziumi tanulmányaikat is* elvégzik. Az iskola hat évfolyamán az alapképzés, három évfolyamán pedig a művészi képzés folyik. A hatéves alapképzés ideje alatt a növendékek elsősorban a *klasszikus balett*, azután *karaktertáncok*, történelmi *társastáncok*, *zongora és zeneelmélet-tanulással* foglalkoznak. A hároméves *művészképző* tanfolyamon az említett tantárgyakon kívül színészi mesterséget, *művészettörténetet*, *maszkirozást* és *vivást* is tanulnak a növendékek.

Csütörtökön nyilik meg a Bartók-emlékkiállítás

A Magyar Zeneművészek Szövetsége csütörtökön délután hat órakor nyitja meg a Bartók Béla-emlékkiállítást. A nagy magyar zeneszerzőről halálának ötödik évfordulója alkalmából Szervánszky Endre, a Zeneművészeti Főiskola tanára, mond megnyitó beszédet. A kiállítás 1950 szeptember 21-től 30-ig naponta 10-től 19 óráig tekinthető meg a Művészeti Szövetségek Házában, Kertész-utca 36. alatt.

Az »Ingyenélők« gyári előadása

A *Vidám Színház* társulata a *kőbányai Eka elektromosművek* kultúrtermében az *Ingyenélők* néhány részletét adta elő nagy sikerrel. A dolgozók és az üzem vezetői lelkesen ünnepelték a művészeket, majd a bemutató után a művészek és az Eka dolgozói hosszasan elbeszélgettek.

A „Szabóné" elismerő francia bírálata

A *Drapeau Rouge* című francia lap hosszú cikkben foglalkozik a *„Szabóné"* című magyar filmmel. Véleménye szerint: a magyar filmgyártás a népi demokráciák egyik legnagyobb erőssége. *Igen elismerő hangon*, hosszan elemzi a filmet, közöl abból egy *fényképet* is és megírja, hogy a filmet a legjobb forgatókönyv díjával tüntették ki *Karlovy-Vary*-ban.

Színházak szerdai műsora

Operaház: Páris lángjai (7). — **Nemzeti:** A Noszty-fiú esete Tóth Marival (7). — **Magyar:** Donna Juana (7). — **Madách:** Liliomfi (7). — **Belvárosi:** Moszkvai jellem (7). — **Vidám:** Ingyenélők (7). — **Ifjúsági:** Értünk harcoltak (7). — **Ütőerő:** Becsület (fél 5). — **Fővárosi Varieté:** Májusfa (8). — **Fővárosi Nagycirkusz:** Szeptemberi vidám műsor (4, 8).

ÖT UJ FILMET KÉSZÍT PUSKINRÓL a népszerű tudományos filmek leningrádi műterme. Az alkotások a nagy orosz költő Mihajlovszkojeban, Boldinóban és Pétervárott töltött éveit mutatják be. A sorozat első filmjét befejezték, címe: „Puskin Mihajlovszkojeban".

*

A MAGYAR ZENEMŰVÉSZEK SZÖVETSÉGE patronázsmozgalma keretében csütörtökön este a *Munkaerőtartalékok Hivatalának 80 tagú iparostanuló énekkara* bemutatja műsorát a Művészeti Szövetségek Házában. *Melles* Károly vezényel.

Jön! Jön
Csütörtöktől
Magyarul beszélő változatban
Találkozás az Elbán

Megérkezett Moszkvából a „Házasság hozománnyal"

Az elmult napokban érdekes telefonbeszélgetés zajlott le a *Vidám Színház* irodája és a *moszkvai Volksz*-központ között. A *Komi Autonom Népköztársaság* népművészének *Gyakonovnak „Házasság hozománnyal"* című vigjátékáról tárgyaltak. A vigjáték a *Moszkvai Szatira Színházban* nagy sikert aratott.

A telefonmegbeszélés eredménye képp repülőgépen megérkezett a darab *rendezőpéldánya* különböző fényképekkel és zeneanyaggal együtt. A *Vidám Színház* dramaturgiája máris hozzákezdett a kitünő vigjáték *előkészítéséhez*.

Kifogyhatatlan a békebizottságok munkája — mondja Latabár Árpád

Latabár Árpád, mint a *Fővárosi Varieté* békebizottságának elnöke, versenyre hívta ki a *Városi Színházat*, ahol dr. *Hámor* Frigyes a békebizottság elnöke.

A verseny a két színház között máris megkezdődött. Az érdekes „küzdelemről" *Latabár* Árpád, a népszerű színész, aki délelőtt próbálja *A sziget rózsái* című revü-operettet, este pedig a *Májusfában*, bátyjának, Latabár Kálmánnak, a Kossuth-díjas művésznek a partnere, módot talál arra, hogy *közben, mint békebizottsági elnök a legagilisabb munkát fejtse ki.*

— Jó munkával elősegítjük a békét — mondotta a *Kis Ujságnak Latabár Árpád.* — Ez a cél vezetett, amikor megállapítottuk a versenypontokat és „mérkőzésre" hívtuk ki a Városi Színházat. A békebizottság munkája *kifogyhatatlan.* A színésznek is minden munkából ki kell venni a részét, éppen a *fejlődés*, a *haladás* és a *béke érdekében.*

A továbbiakban elmondotta Latabár Árpád, hogy *ő* versenypontot állítottak össze. Az első pont: a *fegyelem.* Megalakítják a *DISZ* fegyelmi bizottságát. Értekezleteken a *munkafegyelem kérdését*, a *politikai* és *művészi* magatartást *barátilag* megvitatják és *kiértékelik.* Szükséges, hogy a békebizottsági tagok az *egyéni fegyelmezettséggel példát mutassanak.*

A második pontban a békebizottsági tagok szorgalmazzák a színház összes dolgozóinak a *munkaterv határidő előtti teljesítését.* Döntő feladat a *selejt* és az *önköltség* csökkentése.

A harmadik versenyponthoz tartozik, hogy *mozgósítják a dolgozókat a politikai és társadalmi munkára és a választások előkészítésére.* Jelentősnek tartják, hogy a választások előkészítésében *mindenki a maga helyén tevékenyen vegyen részt.*

A negyedik versenypont a megindúló *munkaverseny segítése.* Figyelemmel kell kísérni a *feljánlásokat* és azoknak *kivitelében* tevékenyen kell résztvenni.

Az 5-ik versenypont: *koreai szeretetcsomagok küldése.* A gyüjtés serényen folyik.

A Fővárosi Varieté békebizottsága *Latabár* Árpáddal és *Horváth* Frigyessel az élén nagy lelkesedéssel dolgozik *a megállapított programpontok végrehajtása érdekében.*

Értesülésünk szerint *más színházak* dolgozói is határozottabb formában kívánnak résztvenni *a béke-munkában.*

Ladányi a Macbethben

Vasárnaptól kezdve többízben szerepel a *Nemzeti Színház* műsorán Macbeth. A szereposztás változatlan csupán *MacDuff* szerepét vette át Ladányi Ferenc, a Magyar Népköztársaság érdemes művésze. A címszerepet *Major* Tamás Kossuth-díjas, a Magyar Népköztársaság kiváló művésze alakítja.

Csütörtök, szeptember 21.

Rádió

KOSSUTH RÁDIÓ: 5.00: Indulók. — 5.20: Lapszemle. — 5.30: Falurádió. — 6.00: Hanglemezek. — 6.25: Az Alexandrov-együttes műsorából. — 6.45: Hírek. — 7.00: Baráti népek dalaiból. — 7.20: Cigányzene. — 8.00: Lapszemle. — 8.10: Grieg: Lirikus szvit. — 11.30: Kamarazene. — 12.00: Déli harangszó. Hírek. — 12.15: A Rádió énekkara. — 12.45: A házi-együttes. — 13.30: Hangos Ujság. — 14.00: Hírek. Időjárás- és vízállásjelentés. — 14.10: A Rádió Gyermekujság műsora. — 14.45: Szomszédaink — barátaink. — 15.15: Hírek szerből. — 15.30: Női szemmel . . . — 15.55: Marian Andersen és Paul Robeson néger spirituálékat énekel. — 16.10: Szovjet napok — szovjet emberek. — 16.20: Iskolások rádiója. — 16.40: Operettrészletek. — 17.00: Hírek. — 17.10: A Román Folklor Intézet Zenekara játszik. — 17.35: A tanácsok kifejezik a dolgozó nép egységét. Beér János előadása. — 17.50: Termelési híradó. — 18.05: Az ifjúsági rádió műsora. — 18.40: Hírek németül. — 19.00: Hangos Ujság. — 19.30: Auber: A portici néma — nyitány. — 19.40: Hírek szerből. — 20.00: Hírek. — 20.20: Tiz perc sport. — 20.30: Zsákba-macska. — 21.00: Népnevelők műsora. — 21.30: Miért szép? József Attila: „Munkások" c. versének elemzése. — 21.50: Hanglemezek. — 22.00: Hírek. Sporthírek. — 22.20: Bach műveiből. — 23.00: Tánczene. — 24.00: Hírek. —

PETŐFI RÁDIÓ: 5.30: MHK-negyedóra. — 5.43: Magyar nóták. — 6.05: Termelési lapszemle. — 6.15: Részletek a rádió operettjeiből. — 6.30: Verbunkosok. — 6.45: Jó reggelt, gyerekek! — 7.00: Ujszerab hegedül. — 7.15: Szórakoztató zene. — 7.45: Tánczene. — 8.00: Hanglemezek. — 8.30: Borodin: II. szimfónia. — 9.00: Szórakoztató muzsika. — 9.45: Hangszerek paródéja. — 10.00: Hírek. — 10.15: Suki Antal cigányzenekara játszik. Fazekas Mária énekkel. — 10.50: A házi-együttes. — 15.00: Iskolások rádiója. — 15.40: Vihar a zenekarban. — 16.10: Atahualpa Yunanqui gitározik. Rácz Aladár cimbalmozik. — 16.50: Seffet Musarai albán író elbeszélése. — 17.05: Szórakoztató muzsika. — 17.20: „Lenin az agrárkérdésről." Dobozi Imre előadása. — 17.25: Szórakoztató zene a moszkvai rádió műsorából. — 18.40: Szív küldi. — 19.00: Egyéni tanulók konzultációja. — 19.20: Az Alexandrov-együttes műsorából. — 19.30: Operaközvetítés. Händel: Rinaldo. Vezényel Fernando Previtali. — 22.49: Tánczene.

Bartók Béla idézése

A magyar zenei világ ezen a héten megemlékezik Bartók Béla halálának ötödik évfordulójáról. Balázs Béla, a nagy magyar zeneköltő szerzőtársa és barátja „Az osztathatatlan ember" című cikkében érdekes és jelentős emlékeket jegyzett fel Bartókról, amelyek rávilágítanak a világszerte döntő jelentőségű komponista emberi alakjára és művészetére. Ebből a cikkből közöljük a következő részleteket:

Ez volt a Bartóki magatartás magva: minden meggyőződésből levonta a végső konzekvenciákat, nemcsak gondolatban, nemcsak művészetében, hanem totálisan, egész életével fizikai létével is. Dallamvezetése és nyakkendőcsokra, politikai kiállása és étrendje, tudományos kíváncsisága és köszönési modora, minden tulajdonsága ugyanegy szárból nőtt. Oszthatatlanul. Soha ilyen egydarabból való monolit embert!

Bartók Béla mindent végigcsinált. Fenntartás és megalkuvás nélkül, mániákus, aprólékos pedantériával. Nem volt napja, se napjának órája, melyben ne lett volna egészen Bartók Béla. Teljes egyéniségének vértezetében élt szüntelenül.

Muszáj!

Egyszer arab nyelvtant pillantottam meg az íróasztalán.

— Hát ez minek? — csodálkoztam.

— Meg kell tanulnom arabul — mondta egyszerű belenyugvással, mintha a természet valami elháríthatatlan törvényéről volna szó.

— Muszáj? — nevettem.

— Muszáj. Mert népdalt megérteni az illető nyelv tudása nélkül nem lehet. Nekem nyáron Tuniszba kell utaznom arab népénekeket tanulmányozni.

— Muszáj?

— Igen. Tiz évvel ezelőtt Vecsey Ferenc hegedűs zongorakísérője voltam. Vele jártam egyszer Cadixban. Egy szabad estémen áthajóztam az afrikai partra. Egy arab vendéglőbe vetődtem, ahol énekeltek. Nagyon érdekelt, de csak egy óráig maradhattam ott. Azóta akarok oda visszamenni. — De tiz év óta se pénzem, se alkalmam nem volt rá. Most májusban mehetek, hát tanulok arabul.

(Bartók szlovákul is megtanult, románul is, szerbül és bolgárul is, mivelhogy az szükséges volt ama népénekek komoly tanulmányozásához.)

Bartók Béla egyszer hall Afrikában egy dalt. Tiz év mulva elindul megkeresni és megtanul arabul.

Muszáj neki.

A harmadik tányér

Bartók Béla zárkózott, tüskés ridegsége érzékeny szemérmességet is védett. Hiszen a szemérmesség se más, mint védekezés. Avatatlan pillantás, avatatlan gondolat és szó hozzá ne érjen belső dolgainkhoz. Művész nem rejti érzéseit. Söt csak a szokványos szólamok elváltalánosításától irtózik. Irtózik a veleérzés megtapogató banalizálásától jobban, mint az irígy rosszindulattól. Ez az irtózás a művész szemérme. Ez az irtózás keresteti vele az ötvözött formákat, melyekben hozzáférhetetlen meztelenségben mutatkozhatik.

De az oszthatatlan Bartók Béla, aki minden órájának minden gesztusában és szavában teljesen Bartók Béla volt, nem öltöztethette minden belső dolgát muzsikába. Ezért történtek aztán ilyesmik.

Budapesten, a Teréz-körút 17-es számú házban egy emeleten laktunk, a negyediken, egymás mellett. Mindennap átjártunk egymáshoz. Egyszer éppen ebédhez terített édesanyja, a finom, szelíd Bartók néni. Két terítéket készített az asztalra, hiszen csak ketten voltak. Mi az ablaknál álltunk, kinéztünk. Egyszer csak megszólal Béla, anélkül, hogy hátratekintene.

— Terits még egy tányért.

— Én nem maradok itt ebédre — mondom be.

— Terits még egy tányért — ismétli Bartók konok egyhangon.

Összenézünk Bartók nénivel és én néma pillantással biztosítom, hogy a harmadik tányér nem nekem kell.

— Mért kell a harmadik tányér? — kérdi Bartók mama nagyon óvatosan, vakmerőségének tudatában, rebegő szemmel figyelve fia hátát. Béla az ablakon néz ki. Nem felel.

— Vendéget vársz? — szepegi a néni, mindenre elszántan.

— Nem! — csattan nyersen a válasz, mintha le az utcára kiáltana valakinek.

Pillantást váltunk az ijedt és tanácstalan mamával.

Én merek tovább kérdezni:

— Hátha nem vársz vendéget és nekem se kell, hát akkor minek a harmadik tányér?

Bartók Béla még rendkívül hegyes orrát is az üveghez nyomja, olyan figyelmesen néz ki az ablakon, mondván:

— A feleségemnek!

Csend.

— Megházasodtam — mondja kisvártatva ki az ablakon.

Csend.

Erre hirtelen megfordul és ingerülten ránkrivall:

— Mit bámészkodtok? Mi van a harmadik tányérral? Márta mingyárt itt lesz.

Így tudta meg Bartók édesanyja és barátja, hogy megnősült. Addig még szándékáról, még hajlandóságáról se tudtak.

Néhány perc mulva beállított a szép szőke, mosolygó üdeség, akit Mártának hívtak, könyvekkel a hóna alatt mint egy iskolás lány. Mert hogy az is volt.

A Fából faragott csatája

— Próbáljunk [illegible]gé valamit — mondtam neki — [illegible]dósítha sikerül. Írok neked egy [illegible]imet. Talán, ha mese és mozgás [illegible]mezi a muzsikádat és a látás segít a hallásnak, talán sikerül megértetni velük a zenét.

— Megpróbálhatjuk — felelte vállatvonva.

Nem hitt a dologban. De nem akart semilyen lehetőséget elmulasztani, hogy élhessen és dolgozhasson.

Akkor és azért írtam első táncjátékomat, a „Fából faragott királyfi"-t. Megjelent a Nyugatban. Elolvasta gróf Bánffy Miklós, aki akkor az állami színházak intendánsa volt. A gróf — tehetséges, művelt dilettáns — úri kedvtelései közé tartozott nemcsak az írás, hanem a díszletfestés is. Néhány nap mulva találkoztam vele a Nemzetiben, ahol akkor egy darabomat játszották.

— Ehdekes a balettje — racsolta. — Szép dekohációkat lehetne hozzá festeni. Van máh zenéje?

— Igen — hazudtam, nehogy ő csináltasson valakivel muzsikát hozzá. — Bartók Béla zenésítette meg.

— Oh, de káh! — rázta az ujját, mintha megégette volna.

— Miért?

— Meht Bahtók nem kell senkinek. Lehetetlen előadni az Opeháhan. De káh!

Elváltunk, tovább mentünk. Hát hallom: — Balázs úh! — visszafordulok és folytatjuk az alkut.

— Talán mégis meglehetne phóbálni. Nagyon szehetnék dekohációkat festeni ehhez a meséhez. Mondja meg a bahátjának, hogy küldje el a muzsikát.

Volt néha valami haszna is a grófok uraságának Magyarországon. Bánffy Miklós fütyült a közvéleményre, ha valamihez „dekohációkat" akart festeni. Nem volt, aki kedvteléseibe beleszólhatott volna.

A grófnak azt hazudtam, hogy Bartók nincs Pesten. Nyár volt. Majd megkapja a partitúrát őszre. Azután rohantam Bartókhoz, hogy lásson hozzá rögtön a munkához. Akkor utaztunk a szájci Naekkultur-szanatóriumba. Bartók démonikus munkaereje elkészült az ígért terminusra a táncjátékkal.

Nekem adta ide, hogy vigyem el. Ő nem akart beszélni senkivel. Hajlandó volt mégegyszer kitenni magát egy csúfos bukásnak, de nem volt hajlandó személyesen tárgyalni „azokkal az emberekkel". Feltétele az volt, hogy az egész idő alatt az Opera tájékára se megy. Csináljanak, amit akarnak. El se meséljem neki akármi történik.

Hát történt is „akármi". Az Operának akkor hét karmestere volt. Mind a hét megtagadta, hogy ilyen „zagyvalékot" dirigáljon. Végül egy olasz vendégkarmester, a kitünő Egisto Tango vállalta. Két rendezője volt az Operának. Mind a kettő kereken megtagadta ennek a „művészet elleni merényletnek" rendezését, az Opera méltósága nevében. Egy balettmester is lézengett a házban. Valami szelíd svéd tornatanárféle. Siránkozott, hogy a muzsikában se valcer, se polka, se menüett, se csárdás, se semmiféle tánc nem észlelhető. Mire tanítsa be hát a balettkart? Végül ő is lemondott. A magy. kir. Opera sztrájkolt. Felázadt. Nem tudok róla, hogy valaha bérharcba vagy politikai harcba ilyen szervezetten lépett volna fel, mint Bartók Béla muzsikája ellen. Ő nem foglalkozott a dologgal. Óvakodtam közölni vele. Magam gyerek voltam és szerény könyvtárosa a Székesfővárosi Pedagógiai Könyvtárnak. De úgy tudtam, hogy Bartók életéről van szó.

Elmentem hát az intendánshoz és azt mondtam neki:

— Gróf úr, én még soha életemben nem voltam színpadon. Adja át nekem a táncjáték rendezését. Sohase hallottam róla, hogyan tanítanak be táncokat. Bízza rám a tánckar vezetését, különben a „Fából faragott királyfi" nem kerül színre.

A gróf, akit nagyon bosszantott az Opera szabotázsa, mert már megleprezte vol[illegible] dekorációkat, de egyo[illegible]

Udvariasan, gyorsan és sorbanállás nélkül

intézik a dolgozók ügyeit a VIII. ker. tanácsnál

A VIII. kerületi elöljáróság mindig a legsűrűbb ügyfélforgalmú elöljáróságok közé tartozott. Hosszú évtizedek óta kénytelen-kelletlen megszokták a felek itt a sorbanállást. A kerületi tanácsok megalakulása vetett véget ennek a multból örökölt állapotnak.

— Nem azért szűnt meg a torlódás és a felek kínos sorbanállása — kapjuk a tájékoztatást a kerületi tanács végrehajtóbizottságának illetékes hivatalosaitól —, mintha kisebb lenne az ügyfélforgalom. Ellenkezőleg, a kerületi tanács megalakulása óta *tömegesebben látogatják az épületet a dolgozók.* Nemcsak közönséges hivatalos ügyekben, nemcsak különböző bizonylatokért jönnek már a kerületi tanácshoz, de *közérdekü javaslatokkal, tanácsadásokkal, előterjesztésekkel.* Ez utóbbiak megkönnyitik a kerületi tanács végrehajtóbizottságának a munkáját s élénken tanusítják, hogy a tanácsintézménnyel a dolgozó tömegek a legszélesebb hatókörben s *egyre mélyebben kapcsolódtak be a közigazgatásba és lényegében már önmagukat igazgatják.* Ilyen alulról jött javaslat eredménye az is, hogy immáron a sürűbb ügyfélforgalom ellenére is megszünt a torlódás és a sorbanállás.

— Milyen új módszerrel vetett véget a VIII. kerületi elöljáróság a felek torlódásának és a sorbanállásnak?

E kérdésre nem szóban, de *szemléltető formában kapunk* feleletet, amikor bevezetnek a tágas, szép váróterembe. A váróterem falait művészi képek díszitik. Az asztalok körül elégséges számú ülőhellyel gondoskodik a kerületi tanács arról, hogy egyetlen félnek se kelljen ezután ácsorogni. Az asztalokon újságok, hetilapok, folyóiratok tömege. *Sorbanállás helyett nyugodtan ülve s olvasva várja ki-ki az ügye sorrakerülését.*

— Szorongva indultam el hazulról — beszéli az egyik fél, aki a *Szovjet Kultúra* cimű folyóiratot olvassa az egyik asztalnál —, szorongva azért, mert féltem a sorbanállástól. Legutóbb, néhány hónappal ezelőtt ugyanis reggel még zárt kaput találtam és hosszú ácsorgó tömeget a kapu előtt. Annál nagyobb volt meglepetésem ma reggel, amikor *nyitott kaput és barátságos kapust* találtam, aki bekalauzolt ebbe a szép, új fogadóterembe.

A fogadóteremben ülő feleknek kérdezősködni sem kell, mint azelőtt, hogy hol van ez, vagy az az osztály és hivatali szerv. Feltűnő helyen egy nagy, ízlésesen elkészitett tábla jelzi az épületben található összes hivatalok pontos elhelyezését.

— *Melyik hivatalt tetszik keresni?* — kérdezi hátunk mögött egy udvarias tisztviselő, mikor látja, mennyire elmélyedtünk a tábla tanulmányozásába.

— Ez a megnövekedett udvariasság, akárcsak az eligazító tábla, a kerületi tanács megalakulásának köszönhető — magyarázza az egyik várakozó. A fél elmondja, hogy azért jött olyan korán, mert azt hitte, nyolckor kezdődik a félfogadás. A tanács megalakulása óta még nem járt ebben a hivatalban és csak a régi elöljárósági munkáról van tapasztalata. Most és itt meg tudja mérni, mi a különbség a régi és az új ügyintézés között.

— Még csak várakozó „üléspontonvagyok — mondja — s nincs még személyes tapasztalatom a kerületi tanács egyes osztályainak működéséről, de első élménynek ez a kényelmes várakozóterem is nagyon kielégitő. Míg azelőtt ácsorogva kellett várnom és senki se kinált meg helyvel, most nyugodtan ülve s olvasva várom, hogy az ügyemet intéző hivatalba kerüljek. Nekem igy mutatkozott be a kerületi tanács s én nagyon megelégedett vagyok ezzel a bemutatkozásával.

Egy másik asztalnál asszonyok ülnek. Az egyik munkásasszony kezében a lakók nyilvántartási könyvét tartja.

— A Vay Ádám-utca 8. számú ház megbizottja vagyok — szólal meg — s *lakásügyben* keresem a kerületi tanácsot. A házban lakó egyik idős asszony egyetlen szobáját akarják kigényelni s a lakáshivatali nyomozónak valaki téves felvilágositást adott, nyilván megtévesztő szándékból a házban. Hát én szeretném korrigáltatni ezt a tévedést — mondja erélyes hangsúllyal. — Személyesen szeretnék a rosszul informált lakáshivatali nyomozóval beszélni, hogy idejében fölvilágitsam a tévedésről.

Két éllesebb korú asszony *szegénységi bizonyitvány* ügyében keresi a kerületi tanács végrehajtóbizottságának illetékes osztályát.

— Azelőtt *hét napot*, sőt többet is el kellett itt tölteni, amíg eldöntötték, hogy jogosultak vagyunk-e a szegénységi bizonyitványra — mesélik egyöntetüen.

Most nyugodtan várják a fogadási időt a várótermi székekben, mert tudják, hogy a népi közigazgatás dolgozói a legrövidebb idő alatt is a legmegfelelőbb módon intézik el ügyüket.

— *Valóságos kultúrterem ez a váróterem* — mondja az egyik Baross-utcai ház házmegbizottja, ki egyben békebizottsági titkár is. — Éppen ezért, ha már megvan, szeretném azt javasolni, hogy helyezzen el itt a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár egy *kézikönyvtár-fiókot.* Igy teljes lenne a váróterem kultúrteremjellege. A békeországok dolgozó tömegeinek a kultúra az egyik nagy fegyverük, hát miért ne forgassuk itt az újságok és a hetilapok mellett a könyveket is.

Ime, igy változott meg a VIII. kerület régi elöljárósági épületében az élet a kerületi tanács megalakulása óta.

Minden téves adókivetést jóakarattal és azonnal helyesbítenek a fellebbezési tanácsok

Hogyan tárgyalják a kiskereskedők és kisiparosok jövedelemadó-fellebbezését

A kiskereskedők, kisiparosok és a többi adóköteles magánszemélyek még a nyár folyamán megkapták az 1950. évre kivetett általános jövedelemadóról szóló fizetési meghagyásokat. A kivetés elleni fellebbezések most kerülnek tárgyalás alá az illetékes tanácsok előtt. A pénzügyminiszternek 6300/950. sz. rendelete ugyanis *az adófellebbezéseket a városi és megyei tanácsok végrehajtóbizottsága pénzügyi osztályának hatáskörébe utalta.*

E tanácsokból alakult bizottságok Budapesten és az ország legtöbb helyén már megkezdték a fellebbezések tárgyalását. *Minden bizottság a pénzügyi osztály egy-egy szakreferenséből és a tanács egy-egy külön kiküldöttjéből áll.* Minden bizottság mellett, amely a kereskedők és kisiparosok ügyeit tárgyalja, *helyet foglal még a KISOSZ, illetve kisiparosok ügyeinél a KIOSZ megbizottja is, mint szakmai szakértő.*

A bizottság a fellebbezés elbirálásánál *minden esetben meghallgatja az adóalapra és az adóra vonatkozóan a szakmai megbizott szakvéleményét.* A tanácsi bizottságot a döntés meghozatalánál ugyan nem kötelezi a szakvélemény, azonban az eddig megtartott tárgyalások folyamán olyan esetekben, *amikor az adóhivatal nyilvánvaló tévedése bebizonyult, a bizottság magáévá tette a szakmai véleményt és jóakarattal azonnal mérsékelte a kivetett adót.*

A multban a régi adófelszólamlási bizottságok a kiskereskedők fellebbezéseit lakhelyük szerint illetékes kerületekben tárgyalták le. Igy gyakran előfordult, *hogy azonos szakmabelieket az egyik kerület enyhébben, a másik szigorúbban bírált el.* Az is előfordult, hogy egy cégnek társtulajdonosait, miután két különböző kerületben laktak és más-más adófelszólamlási bizottság tárgyalta adójukat, *teljesen eltérő adóval terheltek meg, holott üzleti résztulajdonuk egyenlő volt.* Az egyforma teherviselés, illetve arányos adóztatás tárgyában a KISOSZ és a KIOSZ felterjesztett javaslatait most a pénzügyminiszter magáévá téve, *a fellebbezéseknek szakmánkénti csoportositott tárgyalását rendelte el.*

Az eddigi adófellebbezési tárgyalások folyamán a tanácsok *minden téves kivetést jóakarattal, azonnal orvosoltak,* a túl szigorú elbirálással kivetett adókat *kellő bizonyitékok felmutatása után pedig méltányosan leszállitották.*

Kiskereskedők, kisiparosok, de általános jövedelemadó fizetésére kötelezett többi adóalanyok *a tanácsok igazságos és méltányos elbirálásait megnyugvással veszik tudomásul.*

Papp Ferenc Thököly-úti cipőfelsőrészkészitő kisiparos jövedelemadó-fellebbezését szombaton tárgyalta a XIV. kerületi tanács. A tárgyalásról Papp Ferenc a következőket mondotta:

— *Én bevallásomban hibát követtem el:* a bruttó bevételből elfelejtettem levonni egyes olyan kiadásokat, amelyek levonhatók lettek volna. *Az adóhivatal bevallásom alapján vetette ki adómat.* Időközben rájöttem tévedésemre és kellő időben fellebbezéssel éltem. A fellebbezési tárgyaláson *a tanács pénzügyi osztályának szakreferense azonnal megállapította tévedésemet, igy a tanács kellő mértékre szállitotta le adómat.* Kerületünkben általában minden kisember bizalommal várja adóügyének fellebbezési tárgyalását.

A budapesti választási bizottságok szerdán délelőtt letették az esküt

Szerdán reggel a budapesti városi választási bizottság tagjai *Pongrácz* Kálmán a Fővárosi Tanács Végrehajtóbizottságának elnöke kezébe letették az esküt. A budapesti városi választási bizottság elnöke *Kádár* Róbertné, elnökhelyettese *Pál* Tibor. Tagjai: *Nezvál* Ferenc, *Kardos* Ferenc, *Rybka* Gézáné, *Szekeres* János és *Parragi* György. *Parragi* György a bulgáriai békekongresszusra utazott és hazatérése után teszi majd le az esküt.

A budapesti városi választási bizottság tagjai az eskütétel után megtartották első megbeszélésüket adatukkal kapcsolatban és már is kezdték a munkát. A bizottsá központi városháza épületében 14. sz. alatt található.

Ugyancsak szerdán délelőtt, a város valamennyi kerületében, a rületi tanács végrehajtóbizottsága nökének kezébe tették le az esküt kerületi népfrontbizottság által je kerületi választási bizottsági tagok. kerületi választási bizottságok hivat helyiségei mindenütt a kerületi taná végrehajtóbizottságának hivatali i lyiségeiben vannak.

A népi ellenőrzés mégis csak kibogoz minden

Tanulságos látogatás szatmár-beregi falvakba

Vásárosnamény szeptember

(A Kis Ujság kiküldött munkatársától)

Az autót ma már nem fogadják csodálkozva a falvakon. Mozgásban, munkában, társadalmi átalakulásban lévő falvainkon sürün állanak meg az autók. Majdnem mindig szívesen látják azokat, várják a rajtuk érkezőket, mert tudják, hogy munkájukban segíteni jönnek őket. Néha azonban bírálni is jönnek az autókon, sőt a bírálatnál súlyosabb következményei is vannak egy-egy ilyen látogatásnak.

A falu társadalmi átalakulása most folyik gyors ütemben és a népi ellenőrzés eredményes munkájának segítségével most szabadulnak meg falvaink a még bennük itt-ott meglapuló kupecszellemű, kuláklelkű, közösségellenes elemektől. Nyiregyházán, a SZÖVOSZ központjában tájékoztattak bennünket néhány ilyen egyén ártalmas munkájáról, arról, hogy a befurakodott ellenség milyen károkat okoz. A népi ellenőrzés azonban lecsap rá, ébersége ártalmatlanná tudja tenni.

A tiszabecsi példa

Itt van mindjárt *a tiszabecsi példa.* Szabó József, a földművesszövetkezet volt ügyvezetője, gazdatiszt volt és cséplőgéptulajdonos. Az volt a módszere, hogy mindent jól összekeverjen, hogy, amint remélte és hangoztatta, „azt senki ki nem tudja majd bogozni.“ *Hamis vételi jegyeket állitott ki.* Juhászata volt a szövetkezetnek, amely részére *a szénát azonban jórészt csak papiron vásárolta* Szabó József, aminek az lett a következménye, hogy sok juh hullott el. A 191-es juhállományból 26, a 119-es szaporulatból 19. Akivel csak megtehette, *pénz helyett cédulával fizetett* neki és ezeket az összegeket levásárolták vagy *leitták a szövetkezet kocsmájában.* A népi ellenőrzés azonban *„kibogozta“ bűneit és nem maradt el méltó büntetése.*

Járjuk a falvakat *Kató* Jenővel, a SZÖVOSZ megyei adminisztrációs osztálya vezetőjével. A fiatal adminisztrátor kész jegyzetekkel megy mindenhova, gyorsan megtárgyal, meghallgat mindent, sürün jegyez, tanácsot ad, intézkedik és máris megyünk tovább.

Azonban fenn is akadhat ez a gyors munka.

Csengerre délután négy órakor érkezünk. Bemennénk a földművesszövetkezet irodájába, de egy lélek sincs ott, be van zárva. Mennénk a boltba, le van húzva a redőnye.

— Hol lehetnek ezek? — tünődik Kató Jenő, de hamar megkapja a választ:

— *Mind kint vannak a futballmeccsen.* Ott az egész falu.

Már fut is az autó a pályára az ügyvezetőért, aki ott azzal védekezik, hogy nem tartottak ebédszünetet a meccs kedvéért és azért zárták be korábban az irodát, a boltot.

A pályán azonban gyéren voltak. *nem volt kint az „egész falu“,* amit az is bizonyit, hogy mire visszaérünk, egymásután jönnek az emberek az irodába. Igy természetes, hogy az ügyvezető „hamarjában“ nem tudott tájékoztatást adni tengeri-, burgonyaszállításról, sem egyébről.

Megyünk tovább. Szatmárból a beregi hegyek felé fut velünk az autó. A földeken törik a kukoricát. Az alkonyatban tehéncsordák, juhnyájak, disznófalkák ballagnak az utakon a falu felé. Szekereken hozzák a letört kukoricát, a kiásott burgonyát. Él, nyüzsög ebben a nyárutóban ez a csodálatosan szép vidék. Pezseg itt a munka.

Már esteledik, amikor elérünk a Tiszához. Le kell térnünk a rendes útról, mert azon épitkezés folyik. Villanyfény áraszt el egy útszakaszt. *Hatalmas betonkeverőgépek, hengerek mellett, gyorsiramú a munka.* Áthaladunk a nemrég avatott Tiszahidon. Ahol nem is olyan régen még romboltak, puszitottak, most minden épül. Falvak, amelyeket a sötétség borított el, most *sorjában villanyt kapnak.* Mögöttünk maradó falvak néhányában még mécsek pislákolnak az estében, de sok van már olyan, amely villanytól fényes. Igy érünk Vásárosnaményra.

Járási székhely ez a 3520 lakos község. Gazdasági és kulturális csomópont. Ezek a beregi részek a multból vasúti hálózat nélkül maradtak. *Tizenhat beregi községből Vásárosnaményra kell jönniök,* hogy vasúton utazhassanak tovább. A község határa nem nagy. Mindössze 1500 hold. Abból 800 hold Tomcsányi-birtok volt azelőtt.

Versenyben az egész járás

A földművesszövetkezet irodájában a késő esti órákban is élénk az élet. Ott beszélgetünk *Varga* Péterrel, a szövetkezet ügyvezetőjével.

Legelső kérdésünk, hogyan megy a tengeri- és a burgonyaszállítási szerződések kötése. Ezt feleli rá Varga Péter:

— A terménybegyüjtést 112 százalékra teljesitettük. Dicsoklevelet kaptunk. A tengeri- és a burgonyaszállitási szerződések kötése is megy. Huszonhat szövetkezeti népnevelő járja a házakat. *Zeleznik* Gyula terményfelvásárló 52 mázsára kötött szerződést. Én két este alatt 42 mázsát kötöttem le. *Versenyre hivtuk az egész járást* és bizunk abban, hogy mi leszünk az elsők ebben a versenyben.

— A Nemzetközi Szövetkezeti Nappal kapcsolatban a szövetkezeti alkalmazottak egymásközött versenyszerűen kidomborították a Vorosinmozgalmat. *Kenyérgyárunk felajánlotta, hogy nyolcóránként 70 kiló kenyérrel többet süt.* Termelőszövetkezeti csoport van szervezés alatt Vásárosnaményon, amelybe *a földmüvesszövetkezet dolgozói gyüjtöttek 20 jelentkező tagot.* Kilenc üzemága van szövetkezetünknek és ezeknek *augusztusi összforgalma 448.000 forint volt.* Előirányzatunkat ezzel 116 százalékban teljesitettük.

Amikor a szép eredményt halljuk, *Varga* Péter ügyvezető ezzel magyarázza:

— *Téglagyára és dohánygyára van Vásárosnaménynak.* Megépült a tiszai hidunk és most épül községünkön keresztül *a Nyiregyháza—Beregsurány közötti betonút.* Ezek az ipartelepek, a hídépités, majd utána a nagyméretü útépités rengeteg dolgozót foglalkoztat, akik boltjainkban vásárolják meg mindazt, amire szükségük van, sőt a közszükségleti cikkeken túl sokminden mást is jó keresetükből. Gyümölcstermő vidék a mi környékünk és az itt termett gyümölcs legnagyobb részét a szövetkezeten keresztül értékesitjük.

Háromezerötszázhúsz lakosú község nem nagyon nagy falu. Mégis négy boltja van itt a szövetkezetnek. Húsüzeme, kenyérgyára, vendéglője van Vásárosnaményon a földmüves szövetkezetnek. Hamarosan megalakul termelőszövetkezeti csoportja, amelynek *tagjai főként gyümölcstermelők lesznek.* Akikkel csak beszélgettünk, a jövőbe vetett hit sugárzik ki tekintetükből és ez a hit hatja át minden szavukat.

A késő estében megyünk innen tovább. Az utca világos, ahol vár rá a kocsi.

— *Évszázados sötétség borult multban erre a tájra,* — mondják. Ezzel a beregi néppel alig törődtek. *Ha akadtak is ilyenek, nemigen tudtak segiteni.* A felszabadulás nekü aztán igazán meghozta felszabadulásunkat, az utolsó évek megmutatták boldogulásunk útját és mi már biztosan lépkedünk ezen az úton.

Simándi Béla

sen nem léphetett fel Bartók mellett, hiszen ő sem becsülte többre, mint személyzete és a közvélemény. A gróf egy sóhajtó pillantást vetett az irószatalán heverő díszletterveire, aztán felém fordult, szemébe nyomta monokliját és figyelmesen fixírozott. Aztán még egy pillantást a rajzokra és megnyomta az asztali csengő gombját. Kékezüst livrés lakáj lépett be.

— Kéhem, adják oda Balázs doktoh úhnak a balett zongohakivonatát. Ő hendezi és tanítja be a táncokat.

Nem hiszem, hogy akadt volna intendáns, ha nem magyar gróf, aki merte volna vállalni ezt a könnyelmü kalandot. De Bánffy akkor már belefelejtkezett a díszletekbe.

Két hónapig dolgoztam. Tizenöt kilót lefogytam. Bradával, Nirschyvel és Pallayval és az egész fanatizált tánckarral indultunk rohamra.

Hogy milyen volt a hangulat az Operában, arra csak egy adatot. Nagy brácsistánktól, Lukács Páltól hallottam a minap. Az ő Fából faragott szólamán, az első brácsapult szólamának az első oldalán, ma is olvasható pultelődjének odajegyzése. Nyilván a Fából faragott bemutatójának próbáin irta oda:

„Hangolni nem kell és fölösleges.“

Az operai zenekar akkori brácsistája kollégái véleményét fejezte ki Bartók Béla zenéjéről. Szándékosan hamisan játszottak, azzal, hogy ezekben a „fülsértő“ disszonanciákban úgyis mindegy. Nem értették, hogy Tango mégis lekopogta őket. De készültek a premiérre, ahol majd nem kopoghatja le őket.

Igy készült a sajtó és a premiérközönség is. Magas ázsiotázzsal árulták a jegyeket. Az Opera leghangosabb botrányára készültek. Készen voltak már a kritikák: „Bélácska, ne komponálj“ szellemben és stilusban.

Emlékezetes este volt. Az utolsó taktus után másodpercekig halotti csend volt a nézőtéren. Egyetlen taps se. De egy pisszegés, egy fütty se hallatszott. Láthatatlan roppant mérleg ingott még erre és arra. Mint valami belső vívódás, néma harc folyt a nézőtéren halotti csendben.

Aztán a karzaton robbant ki az extatikus taps és ujjongás és mint a lavina szakadt le a páholyokra és földszintre és magával sodorta a sajtósöpredéket is. Sok kritikát kellett azon az éjszakán átírni. Ez volt Bartók Béla első áttörő sikere.

A zenekart külön hívták, ünnepelték. Sápadtan bámultak egymásra. Hogy ők olyan jól játszottak? Hogy történt ez?

Igen, történnek néha, ritkán, ilyen dolgok.

*

A tanácsköztársaság bukása után is akarták játszani Bartók színpadi müveit. De a kommunista emigráns szövegíró nevét nem lehetett kiírni a színlapra. Bartók Béla tiltakozott nevem elhallgatása ellen. Inkább ne játsszák a darabokat.

Akkor Bécsben éltem és megtudtam ezt. Megizentem neki, hogy sohse bánja kiírják-e a nevemet vagy se. Hiszen neki szüksége van a tantièmekre. Igy évek multán újra színre kerültek a darabok nevem említése nélkül. De Bartók rájött, hogy a nekem járó tantièmeket az Opera nem fizeti ki. Felhatalmazást kért tőlem és behajtotta az Operán. Pedig ez akkor már veszedelmes politikai színvallás volt.

A legnehezebb időben, mikor a kivándorlás eshetőségét fontolgattuk, készült egy fénykép. Hajós Edith fotografált le bennünket, amint megyünk együtt az országúton. Hátulról vett fel, távolodóban, bottal, tarisznyával. A kép alá ez volt irva: „Bartók Béla és Balázs Béla elhagyják az országot.“

Ez persze tréfa volt.

A
„Müvelt Nép“
a kulturális tömegmozgalom folyóirata
*
Minden kultúrmunkás nélkülözhetetlen fegyvere
*
Olvasd! Terjeszd

Kiadós edzést tartottak az albán labdarúgók

bánia válogatott labdarugócsa- a prágai mérkőzésről kedden apestre érkezett. Az albán labda- ók elismerték, hogy a csehszlová- kitünően játszottak,

minden akciójuk sikerrel járt,

azt is hangoztatták, hogy *fárad- álltak ki a prágai mérkőzésre.* budapesti napokat elsősorban *pi- néssel* töltik és felkészülnek a sárnapi találkozóra, amikor a *ózsa-stadionban* a magyar válога- tt csapattal mérkőznek. Az albán bdarugók szerdán délután kiadós zést tartottak. *Először verseny- tást rendeztek a labdarugók, majd rógyakorlatokat végeztek, később dig egy kapura futballoztak.*

Loro *Borici*, az albán válogatott középcsatára kijelentette, hogy vasárnap sokkal *jobb* játékot akarnak produkálni, mint legutóbb Prágában. Abban is reménykedik, hogy legalább *egy vagy két gólt tud elhelyezni a magyar csapat kapujába.* A magyar válogatott csapat szerdán délután

Jászberényben tartott főpróbát.

Megmozdult Jászberény és vidéke a nagy sporteseményre. Itt említjük még meg, hogy az albán válogatott labdarúgócsapat a budapesti mérkőzés után *Buk restbe* utazik a román-albán mérkőzés színhelyére. Az albánok tehát rövid időn belül a *csehszlovák*, a *magyar* és a *román* népi demokráciák labdarúgó csapataival mérik össze erejüket.

A szabadságharcos üzemi céllövőversenyek eredményei

Budapesten a szabadságharcos zemi válogató verseny első részének efejezése után megkezdődtek a má- odik versenyrész küzdelmei, a kerü- eti döntők. A kerületi döntőkben az izemek legjobbjai küzdenek a kerü- leti elsőségért, amelynek elnyerése jogot jelent az országos döntőben való részvételre. A hét elején még csak kevés kerületben indult meg a verseny s a legnagyobb számban az V. kerületiek versenyeztek. Itt már akad is egy-két jó eredmény. Elsősorban *Érsek* és *Bukovszki* eredménye emelhető ki. A kerületi versenyek a hét végére minden kerületben befejeződnek és vasárnapig kialakul a végleges sorrend.

Az eddigi versenyek állása:

V. kerület: csapatban: 1. OSZH 1017 körrel, 2. Pamut és Selyem NV 888, 3. Budapesti Magasépítő 689, 4. Pénzügyminisztérium 650 körrel. *Egyéniben:* 1. Érsek (OSZH) 250 kör, 2. Bukovszki (OSZH) 246, 3. Keller (Pamut és Selyem NV) 198, 4. Gregor (OSZH) 192, 5. Gondos (OSZH) 191 körrel. *Női egyéniben:* 1. Sántha Éva (Pénzügyminisztérium) 188 körrel.

VIII. kerület: egyéniben: 1. Fábri (OTI) 225 körrel, 2. Lisszi (OTI) 224, 3. Tényi (OTI) 217, 4. Péter (Cementárugyár) 158 körrel.

X. kerület: csapatban: 1. MÁVAG 801 körrel. *Egyéniben:* 1. *Tóth* 210 körrel, 2. Deák 171, 3. Krémer 158, 4. Szalai 148 körrel. (Mind a négy MÁVAG versenyző.)

Rekordkisérlet, vizilabda döntő

A hét végén két érdekes úszóverseny lesz. *Szombaton* a *MÁVAUT, vasárnap* az *Elektromos* rendez országos úszóversenyt. Mindkét viadalnak a margitszigeti *fedett* uszoda a színhelye. *Mindkét nap a legjobb versenyzőink állnak starthoz.*

Szombaton a II. osztályú férfihátúszóbajnokságot is lebonyolítják. Az úszóverseny után az *ÉDOSZ—Vasas* és a *Dózsa—Textiles* vízilabdamérkőzést bonyolítják le.

Vasárnap *Nyéki*, a Honvéd Sport Egylet tagja megkísérli a *200 méteres férfi gyorsúszás rekordjának megjavítását.* Ellenfele *Csordás, Kettesi, Mitró, Gyöngyösi* és *Groza* lesz.

A többi versenyszámokban is az élversenyzők mérköznek az elsőségért. A vasárnapi úszóversenyt ugyancsak vízilabdabajnoki mérkőzés fejezi be. Az *egriek* a *Honvéddel* játszanak, majd a *Budapesti Lokomotív Szolnok* csapatával méri össze az erejét.

Több ötletet a Toto-jeligénél

Hétről-hétre feltűnést kelt, hogy egyes totózók *furcsa* jeligével vesznek részt a totózásban. Ezzel kapcsolatban totózó körökben felmerült a gondolat, hogy a jeligék megválasztásánál egy kis *stílust* és *ötletet* kellene bevezetni. A *„Kabala 13"* jeligés pillanatra se higyje, hogy azért nyert 3000 forintot, mert jeligéjében a *Kabala* szó és a *13-as* szám szerepelt, mert viszont akkor miért győzött az a totózó, aki a bizarr *„Cuncimókus"* jeligét választotta.

De vannak különböző kabalisztikus és misztikus tipek is, mint ahogy az egyik fordulóban valaki *„Fekete péntek"* jeligével vett részt a totózásban, de tipjei — *csütörtököt mondtak.*

Vasutas válogatott lesz a Vasas bukaresti ellenfele

Jelentette a *Kis Ujság*, hogy a *Vasasok* vasárnap *Bukarestben* vendégszerepelnek. A magyar labdarúgó csapatnak a *román* vasutasválogatott lesz az ellenfele. A vasutas válogatottat a *bukaresti*, a *temesvári* és a *marosvásárhelyi* vasutas labdarúgó csapatokból állítják össze.

Vasárnap lesz a marathoni futóbajnokság

Minden időkben a sport egyik *ünnepe*, amikor a marathoni futóbajnokságot rendezik. Ez az a verseny, amely *a legjobban próbára teszi az ember teljesítőképességét.*

A *Magyar Atletikai Szövetség* vasárnap délután rendezi az 1950. évi marathoni egyéni és csapatbajnokságot. A versenyzők délután 2 órakor indulnak az *Előre* sporttelepéről a gödöllői országút 23. kilométerkövéig, onnan viszafordulnak és *a cél is az Előre Sport-utcai pályáján lesz.*

MHK hiradó

Csütörtökön délután 4 órakor a fedett Császár-uszodában MHK

úszópróbát rendeznek.

A 200 m-es úszópróbán mindenki résztvehet, aki MHK-könyvvel rendelkezik. Jelentkezni az eredménylap felmutatása mellett a helyszínen lehet. Nagyszabású MHK-próba lesz csütörtökön

Csepelen,

a Rákosi Mátyás Művek dolgozói között. *A próbák után ünnepélyes jelvénykiosztást rendeznek.*

Vegyes sport

Repülő vándorkiállítás **nyilt meg** Nyíregyházán az *Országos Magyar Repülő Egyesület* rendezésében

A Honvéd Komjádi Kupa-mérkőzésen szereplő vízilabda csapata beállította a legutóbbi futballeredményt: *10:1-re verte a Sportuszodában az Előre csapatát.*

Két új testnevelési főiskolát nyitottak a Szovjetunióban. Az egyiket *Szmolenszkban*, a másikat *Omszkban.*

Kettős lengyel győzelem a Bulgária—Lengyelország atletikai viadalon. A küzdelmet Szófiában bonyolították le és a lengyel *férfiak* 94:73 arányban győztek, a *nők* 50:31 arányban nyerték meg a pontversenyt.

A Vasas a Csepeli Vasassal röplabda rangadó férfi mérkőzés keretében találkozik vasáruap a népligeti pályán.

Telelőalmákban is megkezdődött a szüret

A csepeli nagypiacra szerda reggel *113 vagon áru futott be.* A befutott 21 vagon szőlőből 12 vagont az alföldi állomások szállítottak, nagyobb részben Otheilo-szőlőt. Szabolcsban, leginkább Nyíregyháza környékén megkezdődött a kései almaszüret.

Árak a kicsinybeni forgalomban (zárójelben a nagybani árak): tisztított sárgarépa 1.04 (0.76), petrezselyemgyökér súlyra 1.12—1.52 (0.90—1.25), tisztított zeller 1.84 (1.50), tisztított kalarábé 1.02 (0.80), tisztított karfiol 1.95—2.68 (1.60—2.20), céklarépa 0.86 (0.65), kelkáposzta 1.35 (1.10), fejeskáposzta 1.02—1.22 (0.80—1), vöröskáposzta 2.02 (1.65), torma 2.44—6.10 (2—4.50), uborka 0.80—1.70 (0,65—1.50), húsos zöld- és fehérpaprika 1.50—1.70 (1.25—1.40), paradicsompaprika 1.72—2.20 (1.40—1.80), Lucullus-paradicsom 0.86 (0.65), tisztított paraj 1.50 (1.20), különféle fajú és minőségű alma 0.92—1.80 (0.70—1.40), különféle fajú és minőségű körte 0.92—1.94 (0.70—1.60), magvaváló szilva 1.35 (1.10), olasz kékszilva 1.72 (1.40), sárgadinnye 0.86 (0,65), görögdinnye 0.74 (0.55), csaszlaszőlő 2.80 (2.30), borszőlő és feketeszőlő 1.84 (1.50), zöldfüge 4.60 (3.75) forint.

Két hét a reumások Mekkájában, Hévizen

Ha valakit üzleti bántalmak kínoznak, azt szokták tanácsolni: utazzék az illető Szoboszlóra, vagy Hévízre, ahol a csodáshatású víz, a szakszerű orvosi ellenőrzés és kezelés bizonyára javulásra vezet, teljes vagy részleges gyógyulás, legrosszabb esetben a kellemetlen és fájdalmas betegség átmeneti enyhülése következik be. Sok-sok évtizedes tapasztalat juttatta el az emberiséget ehhez a felismeréshez, de az egész világon párját ritkító fürdőinknek a dolgozók érdekében való *tervszerű kihasználása* igazán csak a felszabadulással kezdődhetett meg. Munkás vagy dolgozó paraszt addig nem igen juthatott ide, legfeljebb szolgaszemélyzetként, többnyire az egész évi semmittevésben „elfáradt", unatkozó, de szórakozásra vágyó gazdagok kíséretében.

Festetich Taszilónak, Keszthely és Hévíz „örökös urá"-nak — akinek többszázszobás barokkpompájú kastélyát méltán csodálta meg a világ —, még az emlékét is elmosta az idő, bár a fejedelmi gazdálkodás szörnyű anyagi tehertételeit még mindig nyögi a Hévíz Gyógyfürdő NV.

Beszéltünk fürdőzőkkel, akik az ország minden részéből jöttek ide, fiatalokkal és öregekkel és a legérdekesebb talán az, amit egy *nyolcvanéves* bácsitól hallottunk, aki hetven évvel ezelőtt tízéves gyermekkorában már a hévizi tóban fürdött.

— Mielőtt megkezdtük volna a fürdőzést — mondja a bácsi —, *előbb*

a bivalycsordát

zavarták be a vízbe, hogy a tó fenekén lévő iszapot felkavarják. Azután jöttünk mi.

Hévíz igazi jelentőségére vonatkozóan *Dobrosi Béla* vezető fürdőorvostól kaptunk érdekes magyarázatot:

— **Hévíz — mondja** a főorvos — a fürdőtörvény értemében gyógyfürdő jelleggel bir. Történelme messze az ókorba nyúlik vissza, *amikor még az egész hévizi völgy a Kis- és Nagy-Balatonnal összefüggő ingoványos terület volt.* Századok multak el, míg az ingovány és a nádas eltűnt, a tó elvált a Balatontól, amelylyel most mesterségesen ásott csatorna köti össze. Ez a tó déli végén ered és viszi a folyton termelődő forrásvizet a Zala-folyón át a Balatonba, vagyis a Balatont a hévizi tó is táplálja. A tó felszíne tojásdadalakú, hosszabb átmérője északdéli irányú, felszínének észak-*50.000 négyzetméter.* Partjai enyhén lejtenek a tómeder felé.

A búvárok

megállapítása szerint a tómeder alakja szabálytalan tölcsér, melynek legmélyebb pontján 35—40 méter mélységből nagy erővel törnek elő a bővízű források, amelyek magukkal hozzák az iszapot. A tó vize állandó mozgásban van, vagyis folyton áramlik.

— *Mennyi a források vízbősége?*

— Másodpercenkint megközelítően egy köbméter, vagyis 1000 liter, amelyből kiszámítható, hogy a források 24 órai hozama körülbelül 86 millió liter. Mivel az egész tó űrtartalma kevesebb, mint 100.000 köbméter, azaz alig 100 millió liter, ebből is megállapíthatjuk, hogy a tó vizének kicserélődése úgyszólván mindennap megtörténik.

— *Mennyi kalóriát termel ez a vízmennyiség?*

— Ilyen tömegű víz, ha csak 13 fok hőmérsékleti különbséget veszünk, a víz, a tómeder és a levegő közt, évi átlagban 630 milliárd kalória meleget szállít fel a föld mélyéből. A források vízbősége és felhozott hőmennyisége tehát oly nagy, hogy nyáron és télen egyaránt melegen tartja a tó egész víztömegét. A tó felszínén a nyáron észlelhető hőfokok 32—38 fok közt váltakoznak, a levegő hőmérséklete szerint.

Télen

a leghidegebb időben sem száll lejjebb 29 foknál.

— *Milyen a víz összetétele?*

— Literenként alig tartalmaz fél grammnál több ásványi anyagot, ami azért értékes, mert kevesebb szilárd anyagot tartalmaz, mint testnedveink, vagyis alkalmas a feleslegesen felhalmozódott konyhasó-, valamint a reumás betegségek következtében keletkezett gyulladásos termékek kimosására. E sókon kívül tartalmaz még: káliumot, nátriumot, klórt, kénsavat, strontiumot, magnéziumot, vasat, gázalakban pedig: szénsavat, kénhidrogént és rádiumgőzöket. E gázalakú testek mozdulatlan fürdőzés esetén sűrű buborékok formájában lepik el az egész testfelületet, belégzés útján pedig a tüdőn keresztül jutnak egyenesen a vérkeringésbe.

— A tóban finomszemcséjű iszapban állnak a fürdőzők. Az iszapot, mely szerves és szervetlen anyagokat tartalmaz, szárított állapotban pakolásra használják.

— *Miért használják a hévizi iszapot pakolásra?*

— Azért, mert nagymennyiségben tartalmaz

rádiumot,

rádióaktivitása még egy év mulva is érintetlen és kitűnő eredménnyel használható a reuma gyógyítására.

— *Mi tulajdonképpen*

a reuma?

— A reuma nem egy betegség, hanem gyüjtőneve a betegségek sorozatának. Előidézésében nem egy baktérium, vagy kórok szerepelnek. A hajlam már a szülőktől örökölhető, ehhez társul egy fertőző betegség, például: egy gennyes fog, vagy mandulagyulladás, ami megteremti a reumás megbetegedés alapját. Ha a leendő beteg kimerítő testi és szellemi munkát végez, lakása vagy munkahelye nedves és huzatos, gyakran van kiléve átfázásnak és főleg, ha húsfélékkel táplálkozik, akkor biztosan számíthat reumára. Előidézheti még: elhízás, cukorbaj, anyagcserebetegségek, a változás kora és a foglalkozási ártalmak.

— Ezeken a bajokon segít Hévíz, az orvosi rendelés szerinti ivókúra, masszázs, Zander-kezelés, fizikoterápiás kezelések, diatermia, rövidhullám, kvarc, sollux, hisztamin, a különféle villanyozások és gyógyszeres kezelések. A hévizi gyógytényezők — mondja befejezésül Dobrosi főorvos — egy hatalmas gyógyszertárhoz hasonlítanak, amelyből kinekkinek betegsége szerint kell kimérni a gyógyuláshoz szükséges adagokat.

Az őszelő

Hévizen is gyönyörű. Ha egy-egy nap történetesen zordabbra is sikerül, azzal vigasztalja magát a vendégsereg, hogy az igazi szép napok még hátravannak. És hogy jómájúak legyünk, ez nemcsak a koro-, sabb növendékek vigasza. Este — nem szégyen ez — már fázósabbak vagyunk, bár akadnak „tüzes" természetűek is, akik a leghűvősebb napokon is megmártják magukat a tóban. A főszezonnak ugyan vége, de Hévíz nem szenderül medveálomra. Az őszi és téli üdülés periódusa következik.

Remete László

NYILT-TÉR

Ebben a rovatban közöltekért nem vállal felelősséget sem a szerkesztőség, sem a kiadóhivatal.

Feleségemért

Glatz Jánosné

sz. **Vorbirn Éva**, lakik Bpest, XI., Bocskay-út 22. sz. alatt, kitől f. év január óta különváltan élek, semmiféle

anyagi felelőséget nem vállalok

Glatz János

Mozi

DALOLVA SZÉP AZ ÉLET: (zenés filmvígjáték) VÖRÖS CSILLAG (Erzsébet-körút 45.) ½5, ¾7, 9. V. ½3. — MÁJUS 1 (Mártírok útja 55.) ½5, ½7, 9. V. ½3. — DÓZSA (Róbert K.-krt. 161.) ½4, ½6, 8. — TÁNCSICS (Csepel) ½6, ¾8. V. ½4. — KORZÓ (Újpest) 4, ½7, ½9. — ROYAL (Kispest) ½6, ½9. V. ½4. — TÁTRA (Posterzsébet) 6, ½9. V. ¾4, ½7, ½9. BRIGÁD (Pestszentlőrinc) ½6, ½8. V. 3.

SZERENCSÉS HAJÓZÁST: (magyarul beszélő szovjet film) SZIKRA (Teréz-körút 60.) ½5, ¾7, 9. V. ½3 (prolongálva).

ÓCEÁN VÁNDORA: (expedíciós film) DUNA (Fürst S.-u. 7.) 5, 7, 9. — FORUM (Kossuth L.-u. 18.) ½5, ½7, ½9, vas. ½3.

MUZSIKÁL AZ IFJÚSÁG: (zenés vígjáték) ÜTTŐRŐ (Baicsy Zs.-út 28.) 4, 6. V. 10, 2, 4, 6. — MUNKÁS (Kápolna-u. 13/b) 6, 8. V. 4.

KÍNA HARCOL: (dokumentfilm) FÁKLYA (Teréz-körút 28.) prolongálva! d. u. ½5-től este 11-ig és vas. d. e. ½11-től este 11-ig folytatólag. — FELSZABADULÁS (Flórián-tér 3.) ½5, ½7, ½9.

ZTÁLIN, AKIT LEGJOBBAN SZERETÜNK: (Francia dokumentfilm) kísérőműsor a MARX- és SZIKRA-moziban.

ITAMIN A. B. C.: (magyar színes tábfilm) kísérőműsor a BODOGRÁF és RÁKÓCZI kertmozi (Csepel) mozikban

szket a föld: (ellenállási film) KOSSUTH Váci-út 14.) 4, ¼7, ½9.

százasok: (vígjáték) KOSSUTH kertmozi (Pesterzsébet) 6, 8. V. 4.

badság útján: (a baskír nép harca a szabadságért) ZUGLÓI (Angol-u. 26.) ½5, ½7, ½9. — RÁKÓCZI Kertmozi (Csepel) ½6, 8 V. ½4

he Bator: (történelmi film) BETHLEN (Bethlen-tér 3.) 4, ½7, ½9.

lló Moszkva: (zenés film) BÁSTYA (Erzsébet-körút 8.) 11, ½2, 4, ½7, 9 (prolongálva!).

Talpalatnyi föld: ADY (Somogyi B-út 3.) ½4, 6, 8, vas, ½2.

Az uzsorás: (Balzac elbeszélése nyomán) SAVOY (Üllői-út 4.) 4, ½7, ½9. UGOCSA (Ugocsa-u. 10.) 4, 6, 8.

Jégmezők lovagja: (történelmi film) JÓZSEF ATTILA (Kálvária-tér 7.) 4, ½7, ½9.

Vidám vásár: (színes zenésfilm) ÉLET (Szt. István-krt. 16.) ½5, ½7, 9. V. ½3.

Katka: (vígjáték) KAMARA (Dohány-u. 42.) 4, ½7, ½9 (prolongálva).

Szerencse fel: (bányászfilm) SZABADSÁG (Bartók B.-út 64.) ½5, ½7, ½9. — ÓBUDA (Selmeci-u. 14.) ½5, ½7 ½9.

Orel gőzös pusztulása: (tengerészfilm) MARX (Landler J.-u. 39.) 4, 6, 8.

Centeresalár: (sportvígjáték) PÁTRIA (Népszínház-u. 13.) 4, ½7, ½9. — TINÓDI (Nagymező-u. 8.) ½5, ½7, ½9.

Párttagsági könyv: (a bolsevik éberség filmje) KULTÚR kertmozi (Kinizsi-u. 28.) 4, 6, 8.

Külvárosi fiúk: (ifjúsági film) BODOGRÁF (József-krt. 63.) ½5, ½7, ½9.

Volt egyszer egy kislány: ROXY (Rákóczi-út 82) ½11 ½1, ½3, ½5, ½7, ½9.

Táncosnő: (balletfilm) HUNNIA (Bartók B.-út 130.) 4, 6, 8 (csütörtökön szünnap).

Emberek között: (Gorkij ifjúsága) BÉKE (Szent László-út 48.) ½5 ½7, ½9.

Aranyszarv: PETŐFI (Rottenbiller-utca 37.) ½5, ½7, ½9.

HÍRADÓ MOZI: (Erzsébet-körút 13.) 1. Magyar híradó, 2. Észak-Koreában (dokumentfilm), 3. Szovjet sporthíradó, 4. Téves távirat (cseh színes rajzfilm), 5. Szovjet híradó. Reggel 9-től este 11-ig folytatólag.

FÉNY MOZI (Ujpest): 1. Magyar híradó 2. Szovjet híradó, 3. Béke ifjú harcosai 4. Séta a moszkvai állatkertben, 5. Ökölvívás, 6. Dalol a préri. Előadások: 5. ½7. 8. Vas. ¼11. ¼4. 5. ½7. 8.

JJ BUTOROK
ztopka képesitett asztalos üzletében Vidékre csomagolás Király-u. Fióküzlet nincs. Címre ügyelni. **82** Hálók, kombináltak, konyhák

denkinél többet fizetek znált férfi- és nőiruhát, télikabátokért. László. efonálon 221—674.

FIGYELEM! NDENT VESZ ENDRŐDI —366 és 143—731

érhetellen árat fizetek ált férfiruháért Csap. -köz 2. félemelet. n: 426—835.

áját olcsón átalakítja, avítja. Használt bunmegveszi Fritz szücs a 29.

IRHABUNDA tisztítás, festés mestere **Kezes**, Szilágyi-u. 1. Városi Színház közelében. Telefon: 336—718

Lakatosokat, bádogosokat, kovácsokat felvesz lemez- és vasszerkezeti munkákra a Szellőző Művek N. V. XI. ker., Albertfalva, Zenta-utca 1. sz.

Alkalmi bundák eladása! Szőrmét, bundát veszek!! Telefon: 222—861. Szemere, szűcs Erzsébet-körút huszonhat, második emelet.

Veszek 2 v. 3 korongos **vill. parkettkefét** **Audion** VI., Nagymező-u. 31. Tel.: 123—129

Csillárt Vogel csillárüzemtől. Részlet, javítás, felüvegezés, alkalmi vételek. Mária Terézia-tér egy.

Üzleti polcokat, pultokat, galériát egészséges deszkát, gerendát veszek. Telefon: 335—535.

Zongora, gyönyörű hangú **kettőezerhatszáz!** Márkás zongorák, pianinók, Lauberger, Wirth, Rösler stb. feltűnő olcsón! Kamatmentes hitelre is! **Rákóczi-út ötven**, zongorateremben.

Bösendorfer, Stingl, Hoffmanneczerny, Kochkorselt zongorák, pianinók olcsón. Radványinál, Rákóczi-út 55.

Apróhirdetési árak:

1 szó hétköznap 50 fillér
1 szó vasárnap 1 forint

Legkisebb hirdetés tíz szó!

Az első szó és a **vastagon** szedett szó **duplán** számít!

HIRDETÉSEK FELVÉTELE: BUDAPEST, BAJCSY-ZSILINSZKY-ÚT 34. TEL.: 125—340.

FAJ A TYUKSZEMED? Anticorn tyúkszemirtót használjon, biztosan elmulasztja. Egy adag 3.80 forint. Nagy drogéria, Budapest, VIII., József-körút 19

Sedrőnyagvételt, csőbútor összecsukóságv legolcsóbban Javítást vállal Probászka Zichy Jenő-utca 46

Elveszett szerdán reggel 7 órakor, Kiss József-utca 1. alatti trafikban felejtett fé-kéntekercs. Megtalálóját kérem, legyen szíves ezt fenti trafikba visszahozni.

Ha **valamit venni, eladni vagy cserélni akar, HIRDESSEN A Kis Ujságban**

BALLON, LODEN-kabát Sportruházat-tól Új címe: **Váci-utca 11/B.**

KIS UJSÁG

4. évfolyam 220. szám

Kiadja a Független Kisgazda Párt

A kiadásért felel: **KATONA JENŐ** felelős szerkesztő

Az előfizetés ára havonként 12 forint.

Csekkszámlaszám: 61023.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VI., Eötvös-utca 12. Telefon: 420—760.

Nyomatott: Független nyomda, Bp. VI., Eötvös-utca 12. Felelős: Földi Vilmos

Tormay Cecile: Az ősi küldött

Második rész: A tulsó parton

(Génius kiadás)

csallóközi hattyú folytatása, *Az ősi* ött második része most jelent meg és lazok, akiket megfogott, lenyűgözött *may* Cecilenek ez a munkája, bizonyára mel veszik kezükbe a trilógia máso- ötetét is. Mert *Az ősi küldött,* a maga tlanul tiszta történelmi beállítottságá- nagy emberábrázoló erejével és a tör- elmi díszleteknek ügyes húzogatásával yon-nagyon sok olvasónak megfogta a t. Megfogta azért, mert *Tormay* Ce- ebben a munkájában feltétlenül újat t, szinte azt is lehetne mondani, hogy rténelmi távlatoknak (Béla király ide- k) egy olyan láthatatalan mozzanatá- húzta el a függönyt, amelyet legkevésbé erünk és főleg: legkevésbé éltünk át künk legmélyén. És ez nem volt más, nt az a históriai miliő, ami érdekesen nta körül azt az időt, amelyet a Mohi puszta targédiája vágott ketté.

És ez a hangulat nem veszít erejéből a második kötetben sem, sőt talán inkább azt lehet mondani, hogy növekedik, mindig erősebb és erősebb lesz. Gyorsabb ütemet kap az alakok csoportosítása, mint ahogy ekkor gyorsabb ütemet kapott maga a magyar mult is. Mert a tatárok elárasztották ezt a hegyektől, lapályoktól, folyóktól és ligetektől ékes földet, gyöterelmet és kint hagytak maguk után, nyomukban a bánat volt és sötétség. Fekete volt Magyarország minden talpalatnyi helye és feketeség volt az emberek lelkében. És Ung, *Tormay* Cecile nagyszerűen mély, költői alakja, — az olvasó szemében — úgy jár, jön, megy, lovagol a maga kis csatlósával, Pünkösddel együtt ebben a forgatagban, mint valami szellem, légi és felhőktől övezett lény. Mert tragédia feküdt ekkor az országon és tragédia Ung lelkén is, hiszen Kingát, a szeretetnek és a szívnek ezt a női alakját elvesztette, örökre, felejthetetlenül a halálba. Ung pedig maga, ez a nagyszerű lovag úgy járja a hontalanságnak ezt a földjét, hogy szívében is hontalanság van: apró, multbeli dolgok kopognak benne, egy név muzsikája, örökös visszatérése, Kinga neve...

Nem kellett neki, Ungnak, az élet, folyton zuhant és hullt belőle valami. Néha révedezve nézett maga elé, felötlött benne a mult: a Sajó partján a Mohi puszta, mikor otthonról indultak el, a régi kopjákon pedig repdesett a kis zászló a tiszai szélben és a fiúk ott vitték pajzsukon a dicsőséges három éket... Ilyenkor Ung megemelte fejét, valami beléje feszült és *Tormay* Cecilenek külön érdeme, hogy alakjának lelkületét, külső és belső habitusát így állítja elénk: a téveteg, csalódásból csalódásba lépő embert, akiben olykor feltámad a vitéz, a kemény férfi, de feltámad az is, aki nem tud felejteni, nem tudja elfelejteni azt, akit szeretett és akiért élt... Gyötrődések vannak benne, megrendül a hite is, a kereszténységbe vetett hit és valami húzza, vonja arra, ami a multé volt már akkor is, az ősmagyarok hite, a pogányság misztériuma, annak minden furcsa, torz, de mégis népi hagyományokon alapuló motívuma.

És ezzel is záródik a regénytrilógia második része: a tatárjárás hullámai elvonultak, Dzsingisz kán népe elkotródott erről a területről és otthagyta azt, amit a tatárok mindig maguk mögött hagytak: felperzselt életet, falvakat, házakat, otthonka, kolostorokat és tanyákat.

És valaki még végigvonul ezen a könyvön, IV. Béla király megformázatlan, személynélküli, de mégis jelenlévő alakja... Feltűnik a hír száján, a pecsétes jelentések pergamentjén és néha a fák között, mint egy elvonuló szellem, ahogyan Ung látja: horpadt sisakján aranyleveles kis korona, keztyűtlen, gyűrűs keze keskeny és izmos, vaspikkelyes sarujáu elszáradt sár, sarkantyúja szeges nagy tövisébe agyagkölönc szorult, kengyelén tépett gaz és sás... A tatárjárás korának legtragikusabb alakja, szimbóluma és megtestesültsége: IV. Béla, aki Ung előtt is mindent jelent vagy jelentene, ha közöttük lett volna.

Tormay Cecile stílusa, nyelvezetének tiszta ötvözete ennek a könyvnek is főerőssége. Néha vannak törések, amikor alakjait beszélteti és vissza akarja adni az akkori idők történelmi nyelvét: nem minden esetben sikerül a megfelelő szót eltalálnia! De ez a legkevesebb, a kitünő írónő egyéni stílusa feltétlenül érvényesül a trilógia második kötetében is.

D. A.

Mai irók

Barabás Endre könyvismertetései:

Bánffy Miklós: Megszámláltattál

(Révai kiadás)

...Vala a király palotaházában nagy bőség és lakomázás, táncolás és sok boroknak ivása... míglen nem a falon ott ragyoga ama szó: Megszámláltattál... de az írást nem látá senki, — mondja *Bánffy* Miklós gróf regényének bibliai címe alatt ez a biblia mottó, amelynek komor, ószövetségi víziója tárul föl az író előtt, mikor a nemzettest egy nagykiterjedésű és azelőtt jelentős darabjának, saját osztályának és saját környezetének megszámláltatását, könnyűnek találtatását és nagy részben való elítéltetését vázolja föl ebben, a beállítás méreteiben és a nagy vonalak összegező alapzatában olyan komor monumentálitásra törekvő írásművében.

A századeleji korszak arisztokráciájának társadalmi és a Tisza-korszak középső időszakának politikai élete alkotják a keretét és egyúttal az igazi mondanivalóját ennek a regénynek, amelynek felépítésében önkéntelenül is kifejezésre jut Bánffy Miklós gróf, a politikus-államférfi és az író-művész egyéniségének érdekes kettőssége, amely meghatározza egyúttal a nagyvonalú regény irodalmi mértékének időről-időre való egyensúlyi helyzetét is. Hol az író áll előtérben és ilyenkor szétárad az erdélyi géniusz irodalmi megnyilatkozásának sugárzó, nehéz-arany fénye, — felemelkedik, megduzzad az élet minden ízével és nedvével, s feldübörög és megtelik ennek a nemes, nehéz fajsúlyú költészetnek ábrázoló és megelevenítő erejével ez a mű. Van azután, amikor a politikus kerül az előtérbe, s ilyenkor viszont mintha megállna néhol a regény, meglassulna a költészet vérkeringése és apró, meszesedő lerakodásokat produkálna, — hogy ezekre a kitérőkre, ezekre a szinte idegentestű, apró szigetekre felépítse azt a politikai hátteret, amely csak így, az írásműben ütközik ki talán a művészi előadásmód folytonosságából, de ott, akkor szervesen összetartozott és hozzákapcsolódott ahhoz a másik élethez, — amelynek hátteréből ebben a beállításban viszont hiányoznék emennek az életnek mindenesetre nagyfokú írói ökonomiával vállalt megmutatása és beiktatása.

Bánffy Miklós gróf regénye a magyar társadalom és közélet általános rajzán belül, leginkább és elsősorban Erdély csodálatos földjéről szól, abban a korban már, amikor — a regény szerint — ezen a csodálatos földön viszont inkább csak különös dolgok történnek. Öreg udvarházak, ősi kastélyok, oszlopcsarnokok és könyvtárszobák, végtelenbe nyúló mezők, erdők, hegyek és havasok finom és ragyogó költőiességgel bemutatott világa fölött mindezeknek a birtokosa, az arisztokrácia ezekben a századeleji években túlnyomó részében már egy felszínes könnyelmű, mindent csak játéknak, — a politizálást ugyanúgy, mint a szerelmet, a kártyát, az ivást, a züllésnek ezer formáját is csak sportnak felfogó, — életformát vett fel, amelynek észrevétlen és végzetes rohanásában ez a társadalom ekkor indul el véglegesen saját sorsának tragikus összeomláshoz vezető lejtőjén.

Egy csodálatos szerelem költői megrajzolása körül forog ez a színesen életrekeltett történelmi tabló, amelynek figurái úgyszólván egytől-egyig a vér és a valóság erejének eleven vérkeringésében élnek. Bánffy Miklós gróf a legteljesebb őszinteséggel tárja fel ennek az életnek minden rejtekét, minden epizódszerepet kioszt ebben a színes és felszínes kavargásban, amelynek hősei: egy tisztán és fiatalon felbukkanó férfi és egy tiszta és hősies asszonyi mártiriumban élő nő, szintén nem kerülhetik el, hogy osztályuk és környezetük sorsában ne osztozzanak, s esztendők gyötrelmes és szép küzködése, egymással folytatott harcai után az érzések és érzékek túlfűtött, diabolikus hőmérsékletű forróságában egymásbahullva, ne szédüljenek bele saját sorsukkal is a berekesztett utak végén megnyíló szakadékba, amely saját sírjukat megásott lelkeket, osztályokat és társadalmakat egyként befogad.

Bánffy Miklós grófnak ez a hatalmas, csaknem nyolcszáz oldalnyi terjedelmű regénye megjelenésében egy írói élet főművének hat, jelentőségében és tartalmában pedig egy egész korszak, egy egész osztály, a századeleji korszak arisztokrata osztálya önvallomásának revelálódik. „...Az írást nem látá meg senki, mert hogy ittasak valának a bortól és a haragtól és vitázának az maguk aranyból, ezüstből, rézből, kőből, fából vagy agyagból való isteneiknek miatta", — mondja a bibliából vett mottó, amely egyre jobban reásúlyosodik erre a világra.

...A felszínen még nem látni semmit, még egy évtized választja el ezt az életet ezt a társadalmat a végzetétől. Szerelmek, ivások párbajok, vadászatok és bálozások folynak, — s egyszercsak valami pernye kezd hullni. Valami ismeretlen sors ereszkedik alá észrevétlenül erre a társadalomra, mint a moszkitófátyol, ott, a velencei hajnalon, az ablakban, mindenek túlján, arra az asszonyra. „Befedi előbb a fejét, a zilált, fekete haját, azután az arcát és végül befedi tetőtől-talpig. Akárha szemfedő borulna végig rajta..."

Megyery Ella: Istenek, fáraók, emberek...

Valami egészen különös műfaj az, amelyet ez a könyv, ugyanúgy, mint *Megyery* Ella többi könyve és minden ujságcikke bemutat: nemcsak útleírás, nem útirajzok és élmények puszta előadása, nem földrajz, nem történelem, nemcsak riportok gazdag és változatos sorozata és nem is szépirodalom csak: valami mindezekből, és valami mindezekhez hozzá, mindezeken túl még, — egy sajátos és lebilincselő írásforma, amelyet *Megyery* Ella teremtett meg és alakított ki a magyar ujságírásban és irodalomban.

...Robog a sivatagi express, rohan a hajó, siklik az aeroplán, vagy tragacs döcög ócska városok kövein, s az utasa, aki világrészeket járt be, — és bejárt csaknem minden világrészt, — derűsen köszönt új városokat, új országokat, új népeket és új szokásokat, új hajnalokat és új alkonyodásokat, — tegnap még Észak hideg és kemény térségein valahol, s ma már itt, az üres mecsetek, kőbemerevült évezredek, elmult istenek és itt maradt emberek különös és forró éghajlata alatt, — miközben azt hirdeti: „Nincs tisztább öröme a világjárásnak, mint vadidegen városokban kószálni, ahol nem vagyok több, mint elfogulatlan, távoli néző: nem érhetnek különösebb kellemességek, hiszen nincs igazi közöm semmihez, — de különösebb kellemetlenségek se, hiszen megint csak nincs közöm semmihez..."

S emögött a könnyed és felülemelkedő kedély mögött az érzéseknek és gondolatoknak, a meglátásoknak és a reagálásoknak olyan elmélyült, lírai képzeletvilága és lelkülete él, hogy az megeleveníti és életrekelti az olvasó előtt a tájat, amelyet leír, a köveket és térségeket, amelyeket bejár, és az embereket, akiket bemutat. Mintha nem is színes és eleven útleírást olvasna az ember, hanem ott hömpölyögnének a szeme előtt a Nilus hullámai, amint felduzzadnak Isis istennő ajándékától, a teliholdas, júliusi „cseppnek éjszakáján" — vagy eltikkadna szinte és megnehezülne a lélekzete, mert megülte a vidéket a forró khamszin, a számum ikertestvére, — mintha megszólalnának az évezredes kövek, amelyeknek néma beszédét olyan ihlettel tolmácsolja, s mintha az ember szinte beleszólna a beszélgetésbe, amelyet két utas folytat egymással, a déli ég alatt, a heverőszékek szomszédságában, ebben a közelségben, amely százezer kilométereket, idegen fajtákat és világrészeket hoz össze állít egymás mellé egy-egy rövid felbukkanásra, egy forró, tropikus délelőtt emberi közelségében és közvetlenségében.

Valami különös illatuk van ezeknek a mondatoknak, ezeknek a soroknak, amely nem fojtó és nehéz, hanem a szellemes csevegéssel váltakozó, elmélyült filozófiának egy különös és érdekes összhangba hozott és formákba egyensúlyozott stílusa, amely egyképpen érdekes, ha a kairói reggelek ragyogó leírását, vagy a luxori templomromok komor és nehéz historikumot adja elő. S milyen érdekes, amint a különböző világok ebben a színes memóriában és ebben a rohanó és változatos életformában összetalálkoznak! A memphisi romvárost írja le az írónő, s a romok fölött egyszer csak elébe bukkan a tavalyi északi út egyik jelentéktelen és futólagos ismerőse. Félórás barátság se volt ez odafönt, — mondja, az utazók nagy internacionáléjának gyors összemelegedésében, — s most itt vannak, újra egymás mellett, a világ másik sarkán, — „és rénszarvasok helyett tevék baktatnak körülöttük, limonádé-árusok csattogtatják kasztanyett-szerűen rézfedőiket, s — ó, kristálytiszta északi levegő — olyan csípő, maró por száll, hogy belénk fojt minden beszélgetést..."

Ez az előadásforma nem útleírás csak, és nemcsak szépirodalom, de olyan színes és eleven s olyan irodalmi eszközökkel dolgozik, mint a legélvezetesebb, valaha olvasott útleírás, s a legtisztultabb irodalmi munka. A költői hang, a lira, s a filozófia frissen és szinte önkénytelenül váltakozik a derűvel. A két ismerős ott ül egymás mellett, a *Ptah*-templom oszlopcsonkján; az írónő *Ramses* figurája fölött tűnődik, az északi ember egy norvég pásztorleányról mesél. „El nem képzelni, milyen aranyos haja volt..." — Ramsesnek? — „Dehogy is! A norvég leánynak!" — Hallgatnak, ülnek és fújják a füstöt... — „Vajjon igaz-e, hogy csak a füle háromnegyed méter?" — A norvég leánynak? — „Dehogy is! A Ramses-szobornak!" — Így diskurálnak... A kedély hol elmélyül, hol felemelkedik, s ebben a derűs és változatos hullámzásban jelennek meg az olvasó előtt az istenek, a fáraók és az emberek...

A *Conte Verde* fedélzetén indul ez az egyiptomi út, míg az óceánjáró embereinek bemutatása után, maga Afrika bemutatkozik, — az üres mecsetek, romvárosok, profán emberek és szent állatok temetői, a sokezer éves élet jelei. *Isis* istennő messziről felrémlő, letűnt világa: szinte poraiból kél fel, zsongani kezd és él, — s az utazó, író, hol könnyet ejt a sivó homokra egy-egy emlék fölött, hol elcsodálkozik, megpihen és siet újra tovább, kutat és ismertet, lát és megmutat, s előadásából az olvasó is megismer mindent.

S valahogy az a benyomás alakul ki, hogy az írónőt minden tájakon és azok minden ujdonságán és régiségén túl: legjobban érdeklik mégis az emberek. Talán a legtökéletesebb, de legalább is a legélvezetesebb emberföldrajz lenne az, ha *Megyery* Ella írásait egyberakná az ember. Mint ahogy az adatok szinte tudományos precizitása és a leírás életrekeltő elevensége mögül, szinte a megtett utazás erejével és élményeivel ismeri meg az ember ebből a könyvből az istenek és fáraók földjét, és ennek a földnek érdekes emberét. Egy-egy megálló, egy-egy kitérés, egy-egy részletesebb bemutatás, — és máris robog tovább a fehér express, — új tájak jönnek új csodákkal, s új és csodálatos embereikkel.

S amint ezeket az embereket valami finom és sugárzó lira irodalmiságával szemlélteti az írónő, megérezteti, hogy a vérmérséklet, a megjelenés, a tulajdonságok, s az arcokon a színek változatos játéka mögött, — milyen egyformán dobog tulajdonképpen ez a sok és különböző emberszív...

SAKK

4. számú feladvány.

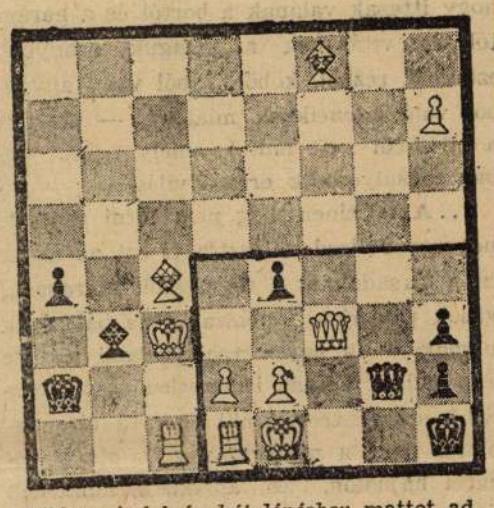

Világos indul és *két lépésben* mattot ad.

Most sorrakerülő feladványaink egyelőre egészen könnyűek, úgy hogy azokat minden sakkozni tudó előfizetőnk és olvasónk meg fogja tudni fejteni. Ezáltal azoknak is alkalmat nyujtunk fejtöversenyünkön való részvételre és megerösödésre, akiket a sakkrovatok versenyfeladványainak nehézségei évekre elriasztottak könnyü feladványoktól is. Könnyü feladványainkkal azt szándékoljuk, hogy minél nagyobb sakkozó tábort szervezzünk, amely megerösödve sorra kerülő komolyabb feladványainkon és játszmáinkon, új tábora legyen a magyar sakkozásnak.

Feladványaink megfejtését legkésőbb csütörtök estig kell beküldeni.

A helyes megfejtés beküldői között értékes, modern irodalmi müveket sorsolunk ki; egyúttal pontozzuk is a megfejtéseket és a sorsolástól függetlenül a legtöbb pontot elérő megfejtőinknek karácsonykor értékes könyvjutalmakat ajándékozunk.

MEGFEJTÉSEK.

2. sz. feladvány. *1. Ba 3—a 8!* Lényegét tekintve figura-oppoziciós feladvány: világos bástya lépése után is szemben állásban marad a sötét bástyával s ha most lép a sötét bástya, úgy üthetövé lesz, a sötét király pedig mattot kap. Ez azonban áloppozició, mivel **1...** B:B után *2. b7:a8 V vagy Bi* matt; a bástya azonban már nem az eredeti bástya.

3. sz. feladvány. *1. He6—d4!* A világos és sötét huszár viszonya ütöoppozicióból mezőoppozicióba megy át, amelytől most a sötét huszár kénytelen kitérni, amire *2. Hd4—f5* matt következik. Ilyen valódi oppoziciót csak a király és huszár tud létesiteni; a vezér futár és bástya csak áloppoziciót tarthat.

A kitüzött könyvjutalmakat e héten *Polonyi* Géza és *Huszár* Jenö (Budapest), *Kovács* György (Szatmárnémeti), *Major* Imre (Pécs) és Thurzó Tamás dr. (Gyula) nyerték.

3. számú játszma.

Leningradi nemzetközi verseny 1934.

Világos: *Rjumin* Sötét: *Euwe dr.*

1. C4 e5 2. Hc, Hc 3. Hf, Hf 4. d4, e4, **5.** Hd, Hd **6.** He4, He6 **7.** g3, He4 **8.** He4, f5. (Lehet, hogy ez a támadás elhamarkodott — mint Kosztics szerb mester megjegyzi, — de az bizonyos, hogy Euwe tömör, klasszikusan arányos, szinte megtámadhatatlan felépitésü játszmaalapozásának (a képzőmüvészetben Ingres-hez hasonlithatnánk) ez a hadállás máris nem felel meg; kényelmetlenül érzi magát benne és igy erőszakosan akar máris érthető célt adni a további játéknak. **9.** Hc, Fb **10.** Fd2, o—o **11.** Fg2, f4. Az állás nem hasonlit a rendes teoratikus nyitásokhoz és jellemzően: ilyenkor erőszakolnak bele a mesterek valamilyen azonnal megfogható célt: *Lasker* dr. exvilágmester az egyedüli talán, aki az „ilyen" hadállásokat is kitartva, a saját törvényeik szerint tudta tovább vezetni. **12.** Hd5, Fd6 **13.** Fc3, Bb **14.** Vd3, Vg5 **15.** h4, Vh3 **16.** g4! Rjumin a modern kétszáznyi gyalogost indítja meg; az egyik gyalog rendesen áttörő, áldozati gyalog lesz, amikor is főleg arra kell vigyázni, hogy az ellenséges gyalogállás a boxolásból ismert *chlinch*-be, lezárásba ne mehessen át. **16...** Hc5 **17.** Vd2, b6, **18.** o—o—o, Fb7 **19.** g5, Ve6 *(ha...Vg6, úgy 20. h5! V:g5 — az áldozat! 21. h6! következik)* **20.** Vd4, Vf7 **21.** h5, He6 **22.** Vd3, Hc5 **23.** Vd2, f3 **24.** g6, Vf4 más sem segit, a gyalogállás lezárása, a *chlinch*, nem sikerült **25.** Hf4, Ff4 **26.** e3, fg **27.** Bh4! Fg5 **28.** gh +, K:h **29.** Vc +, Kg **30.** Bg4, He6, **31.** f4, Ff6. **32.** B:g2! Euwe feladta, mert 32. F:B után 33 V:F jön. Rjumin elfogulatlan, nagy taktikai talentumnak mutatkozott.

SAKKHIREK

* **Canal** perui mester, aki a magyar nemzeti versenyeken többször is kiválóan szerepelt a *Józsefvárosi Sakk Kör*-ben (VIII., Üllői-út 48.), harminc táblás szimultánt tart *november 4-én*. A limitált résztvevőszám miatt játszani óhajtó előfizetőink és olvasóink idejében jelentkezzenek rovatunkra hivatkozva *Karla* Gyula úrnál.

* **Hastings**-ben, az angol karácsonyi versenyeken *Capablanca*, dr. *Euwe*, *Flohr*, *Botwinnik*, *Lilienthal* és a csatlakozó angol mestergárda résztvételével nagyobb verseny lesz. Kiváncsian várják az exvilágmester szereplését, aki éppen azt óhajtja majd bizonyitani, hogy *Aljechin* világbajnokkal mérközni neki elsőbbségi joga van. Nehéz dolga lesz, mert például Botwinnik, a 24 éves orosz bajnok három év óta valamennyi versenyén első lett és tudása a legutóbbi leningradi versenyen a nemzetközi fémjelzést is megkapta, mert több más orosz mesterrel együtt *Euwe* holland bajnokot messze megelőzve vivta ki az elsőséget.

* **A leningradi nemzetközi verseny** eredménye ugyanis a következő volt: Botvinnik 7½, Romanovsky és Rjumin 7, Rabinovits 6½, Kan 6, *Euwe* dr. 5½, *Kmoch*, Judovics 5, Alatorzer, Lisitzin 4½, Löwenfisch 4, Tschehower 3½. A holland világbajnokjelölt mindössze ötvenszázalékos eredménye óriási meglepetést keltve tárta fel az orosz mestergárda kiválóságát.

* **Dr. Aljechin—Euwe** sakkvilágbajnoki mérközést jövő év októberében tartják meg. A küzdelmet rendkivüli érdeklödéssel várják, már csak azért is, mert *Aljechin* dr. világbajnok úgy nyilatkozott, hogy *Euwe* dr. ellen egészen új és más taktikai és stratégiai módszereket fog alkalmazni, mint a legutóbbi *Bogoljubow* elleni világbajnoki mérközésben.

* **Mexico—Cityben** decemberben, a jövő évben pedig a csehszlovák Lukanoviceben rendeznek nagy világversenyt, amelyekre a jelenlegi tizennyolc nagymester túlnyomó részét — költség nem számit — igyekeznek starthoz állitani.

* **Varsó a sakkolimpiászt** jövő év júliusában rendezi. Varsó rekordot akar felállitani a résztvevő nemzetek számát illetöleg: legalább huszonnégy nemzet négyescsapatát (plusz tartalék) várják a starthoz.

Sakklap. A *Budapesti Sakkvilág* októberben kettős számot adott ki.

SAKKPOSTA

Sz. J., F. N., Budapest. D. I. dr. Szekszárd. A feladványokat köszönjük, de egy kis türelmet kérünk, mivel egyelőre könnyü feladványokat közlünk. — **H. I. Budapest.** Örülünk, hogy most próbálkozik meg feladványszerkesztéssel, mert egyelőre éppen könnyebb feladványokra van szükségünk. — **N. Gy. Budapest.** A küldött játszmákat átvizsgáltuk, de egyelőre nem közölhetjük, mivel a legyözött ellenfél csakis komoly versenyen vagy meccsben, vagy a csapatbajnokságok keretében váltott játszmáért felelős nevével. Erre vonatkozólag tehát várom szives kiegészitő értesitését.

Fekete gyökér rántva

A gyökerek külső fekete héját jól lekaparjuk és citromos sós vizbe tesszük, majd egy megfelelő nagy lábasba jó sok vizet teszünk, megsózzuk és minden liter vizre számitva 2—3 dkg lisztet, habverővel — ha már a viz forr — közékeverünk. Ezután a gyökeret beledobjuk és addig főzzük, mig elég puha lesz. Majd kiszedjük és fehér ruhán vagy szitán leszáritjuk és azt liszttel, tojással és zsemlyemorzsával bundázzuk.

Tálalásnál zsirban sült petrezselymet teszünk rá és jó erős paradicsom mártást adunk hozzá.

Bundázott gesztenyerudacskák

1 kg gesztenyét bő vizben megfőzünk, majd kiszedjük a belső részét és szitán áttörjük. Lábasban 8 dkg vajat felolvasztunk és annyi lisztet teszünk bele, hogy jó száraz rántás legyen belöle. Ezután az áttört gesztenyét beletesszük és jól elkeverjük a rántással. M öntünk hozzá 8 deciliter forralt tejet, ad hozzá még 8—10 dkg porcukrot, 2 dkg zs lyemorzsát és 4 dkg jó apróra vágott mazs szölöt és addig hagyjuk tüzön forrni fol nos keverés közben, mig annyira sürü hogy a lábastól elválik. Ezután kiborítjuk nagy tálra és amikor már jól kihült, 2 vastag rudacskákat sodrunk belöle, majd vagdaljuk 5—6 cm-es darabokra, majd ben, tojásban és zsemlyemorzsában bun zuk, bő, forró zsirban kisütjük.

Tálalásnál fahéjas cukorral meghintjü ribizkeizzel vagy baracklekvárral asz adjuk.

Töltött tojásgyümölcs

Friss tojásgyümölcsöt (török paradic hosszában kettévágjuk, a belét kiszedjü ugyanannyi friss gombával és petrezsely mel finomra vágjuk, majd kevés zsirban róra vágott vöröshagymával jól lefonnya juk, liszttel meghintjük, ízlés szerint só és borsózzuk és kevés húslevessel felöntjü jó sürüre beforraljuk. Természetesen fol nosan keverjük, hogy oda ne égjen; ezu a gyümölcsöket ezzel a töltelékkel megt jük és zsemlyemorzsával a tetejét behint ezután kizsirozott tepsiben vagy más ede ben lassan pirosra sütjük.

Adunk hozzá jó paradicsom vagy mada mártást.

Vadsertés vörösborral főzve

Megpörzsölt vadsertéshúst darabokra vág juk, a darabokat spárgával körülkötözzük hogy főzés közben szét ne máljanak; zöldséggel, kevés ecettel, vöröshagymával, borssal, vörösborral és kevés madeira borral puhára főzzük. Saját levével és metéltre vágott zöldséggel, reszelt tormával és külön csipkeizzel tálaljuk.

Pácolt nyúl vadasan. A nyulat tisztára megmossuk és jó éles késsel a gerincről, a combokról és a lapockáról a hártyát lefejtjük, majd két liter vizbe egy nagy sárgarépát, egy fehér gyökeret, egy fej vöröshagymát szeletekre vágva kevés szemes borssal egy darab babérlevéllel jól megfőzzük. Ha már teljesen kihült, a nyulat ebbe a pácta tesszük és egy-két napig bennehagyjuk. Majd a pácból kivesszük, szalonnával, megtüzdeljük, kellően megsózzuk és kevés törött borsot is szórunk rá. A pácból a zöldséget kizsirozott tepsibe tesszük ezután a nyulat rátesszük és közepes erősségü sütőbe többszöri öntözés mellett megsütjük. Ekkor átrakjuk egy lábasba és a zöldséggel együtt tovább pároljuk. Ha a nyúl már elég puha, akkor kiszedjük és tetszés szerinti darabokra vágjuk. A zöldséget tovább pirítjuk, majd két evökanálra való lisztet teszünk bele és kissé ezzel együtt pirítjuk. Ezután teszünk bele egy evökanál mustárt, egy deciliter fehérbort és a páclének a felét jól felforraljuk és végül két deciliter tejfelt, kevés cukrot, két citromnak a levét tesszük még belé és ezzel is felforraljuk. Majd szitán áttörjük és a feldarabolt nyúlra öntjük, újra a tüzhelyre tesszük és jól felmelegitjük. Gyengén savanykásnak kell lenni, adunk mellé zsemlyegombócot vagy makarónit. Tálaláskor a nyúlra kapribogyókat teszünk.

SZÜCS ISTVAN, főszakács

SZÉKELYNÉ, LULOFS MADELON:

GUMITELEPEK

Regény — Fordította: KOVACS GYÖRGY **38**

Hollandiában most tavasz van. Rügyeznek a fák. Minden héten más és más virág nyilik. Az egész édes világ megújul, csak itt merev, változhatatlan, magányos, szürke minden! Keze élettelenül feküdt a kormányon. Először történt, hogy a honvágy hullámai elborították...

Körültekintett. Néhány maláji bennszülött tisztást irtott az erdőben, cölöpös kunyhókat épitett és rizst vetett el. Most várták, hogy a termés megérjen. Aztán mégegyszer vetnek és ha az is kikelt, elköltöznek, visszaadva a bitorolt kis területet a vadonnak. Az út szélén álltak a bennszülöttek cigarettázva és fecsegve. Egyéb dolguk úgy sincs ebben az egyhangú világban.

A tehetetlenség ólmos érzése nehezedett Renéere. Úgy érezte, hogy minden tetterő elszáll belőle, hogy képtelen minden ellenállásra. A kocsi vezetését is tulságosan nagy feladatnak érezte. A tető alatt izzó hőség gyült meg, amely megfájdította a fejét.

Voltaképpen mit remélt volt a mai naptól? Hiszen minden nap egyforma, akár Marian társaságában van, akár nem. Mariannál is egyforma minden nap: a gyerekek, a háztartás, a bennszülött cselédek... És mindennek a teteje — a férj. Óh, ezek a férjek, ezek a szent családfők, Versteegh, meg Valendyk, meg a többi! Istenem, más szükségletük nincs ezeknek az asszonyoknak? Irodalom, zene, színház... Az egyforma hétköznapok teljesen kielégitik őket?

Ravinsky...

Igen, vele legalább lehet beszélgetni. Filozofiáról, vallási kérdésekről, könyvekről. Renée okos lány volt és nem is olyan felületes, mint amilyennek első pillanatban látszott. Tánc, cigaretta, flirt — mindennek csak másodlagos jelentősége volt az életében. Ravinskyvel is flirtelt, az igaz. A játék, melyről érezte, hogy nem veszélytelen, mulattatta. Néha meghatotta a férfi szemének gyengéd, rajongó pillantása. Tudta, hogy Ravinsky szerelmes belé, bár egyetlen komoly szó sem esett köztük. Biztosan tudta: női ösztöne pillanatig sem hagyta kétségbe e felől.

Renée mosolygott. Úgy érezte, hogy levertsége múlóban van. Kedves fiú ez a Ravinsky. Kár, hogy ma nem találkoztak. Ha legközelebb megpillantja, azért is megáll. Csak néhány pillanatra, csak hogy lássa a szemét, hogy élvezhesse, mint igyekszik a férfi eltitkolni a találkozás felett érzett örömét.

Nem szép az, amit csinál? Talán megcsalja Johnt ezzel? Dehogyis! Hiszen pillanatra sem veszti el a fejét! Nem gyerek már! Elég ilyen flirtet végigcsinált Hollandiában. Igaz, hogy ott mindegyik: egy volt a sok közül; itt pedig nincs több, csak ez az egy.

Bolondság! Szereti Johnt, de nem tud úgy felolvadni a házaséletben, mint Marian, másra is kell gondolnia néha, mint pelenkákra, szakácskönyvre és férje előlépésének lehetőségére. Terheidené ezt mondta, Stevensonné azt mondta. A tojás ilyen drága, a csirke olyan drága. A beefsteak megint ehetetlen. Még ennyi, meg ennyi hónap van a szabadságig...

Nem, ez nem neki való élet! Neki szín kell, változatosssság, az élet leglényege. Még csak huszonkét éves. Nem épithet falat maga köré, nem mondhatja: eddig és ne tovább!

Nem is érti, a többiek hogyan képesek erre. Itt van a kis Annette! Számára két lény létezik a világon: az ura, meg a kicsinye, aki pedig még meg sem született. Lehet igy boldog az ember? Valahogy nem is helyénvaló egyetlen személyre tenni fel mindent! Mihez kezd ilyen asszony, ha meghal a férje? Ha például leszúrja valamelyik kuli, vagy tifuszt kap?

És Terheide Anna... Ő más mint a többi. Hogy milyen? Renée nem tudott erre válaszolni. Abban a nőben nem lehet olvasni. Renée nem szerette; érezte, hogy ellensége. De néha csodálatos módon mintha megszűnt volna az ellenségeskedés és akkor úgy érezte, hogy rokon lélek. Igen, Anna más volt, mint a többi. Ő ki tudta szabadítani magát a konvenciók és kicsinyes érdekek szük köréből.

Végre Tumbuk Tinggih!

Ez a főfelügyelő háza. Már itthon vannak? Csakugyan!

— Jó reggelt, Van der Meulen úr!

Van der Meulen szinte lopva és nagy zavarban köszönt vissza. Női társaságtól továbbra is éppúgy félt, mint régen.

Egek! megint elkésett! Tizenkettő mult már. Erélyesen lenyomta a sebességszabályozót. A kocsi vágtatva hagyta maga mögött az irodát és a bennszülöttek barakjait.

Van der Meulen utánanézett és megcsóválta a fejét. — Éppen ilyenre van szükségünk a vadonban! — morogta gúnyosan. Hogy lehetett Vanlaer ilyen szamár? „Modern" hölgyike! Semmire sem jó! Folyton a képét mázolja, ebből áll az egész tudománya. No meg füstöl, táncol és autót vezet! Igy rohanni át a telepen! Majd egy napon elüti az egyik kuli gyerekét, aztán kezdődik a tánc a minisztériummal! Igazán itt az ideje, hogy beszéljen Vanlaerrel! Ez a feltünésvágyó fehérszemély nem használ a karrierjének. Különben is, minek jár annyit Randjahba? Nem elég magas még a számlája a klubban? És mindig ennek a vacak Ravinskynek a társaságában! Az a piszok orosz! Hát nem lát a szemétől ez az ember? De ő, Van der Meulen, látja, hogy mi készül. És azt is tudja, hogy nem lesz benne köszönet.

Dörmögve mászott fel a tornácra, ahol már várta Okubo San, a japán házvezetőnő. Kacagva, kedveskedve fogadta urát és parancsolóját. Minden elő volt már készitve számára: hideg pohár sör, fürdő, tiszta ruha. Mire átöltözött, már várta az ebéd.

Kell az embernek más nő, mint ez az Okubo San? Az ostoba Vanlaer igazán megelégedhetett volna a Kiku Sanjával! Bizony, nem volt rossz dolog a régi nősülési tilalom! *Egy* ostobaságtól legalább megóvta az ostobákat. De bánja is ő! Még két év — aztán haza Európába! Okubo Sannal mi történjen? Majd hazamegy ő is Japánba. Ennél a pontnál, mint mindig, Van der Meulen abbahagyta a fontolgatást. Bevallatlanul is úgy érezte a szive legmélyén, hogy már sosem tudna megválni a nőtől.

(Folytatjuk)

< Bánffy Miklós
gróf >

< > Emlékeimből.
Erdélyi Helikon
1932. 78, 147,
243, 314. l. 375. l.

XXVI. ÉVF. 211. SZÁM. **NEMZETI UJSÁG** 1944 szept. 17. VASÁRNAP

Főmunkatárs: TÚRI BÉLA † 1919—1936.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest V., Honvéd-utca 10. Telefon: 119-660, 119-668 és 119-669
Budapesti és környéki címváltozások és reklamációk 113-006.
Előfizetési pénztár: Báthory-utca 5. Hivatalos órák: 8—3-ig, szombaton 8—2-ig. Telefon: 116-985.
Belvárosi kiadóhivatal: IV., Kossuth Lajos-utca 5. Telefon: 189-533 és Christophoros utazási és menetjegyiroda. Telefon: 187-502 Színházjegyiroda a Christophorosban. Telefon: 189-533 és 187-502.
Fiókkiadóhivatalok: (Vidéki előfizetési és árusítási osztály) V., Báthory-utca 8. Telefon: 119-660 és a Pázmány könyvkereskedésben, Baross-utca 82. Telefon: 135-479.
Előfizetési ára egy hóra 5.60 P, negyedévre 16.— P, A Nemzeti Ujság postatakarékpénztári csekkszámlája: 2090

GALAGONYA

IRTA:
TÓTH LÁSZLÓ

A hajó elindult s otthagyta a kisváros kikötőhidját. A matrózok bezárták a korlát kapuját, a drótkötelet visszaigazitották a helyére s lassan gombolyitották körkötegre a hosszu zsinórt, amelynek végén a súly feszült s a másik végét ujra rákötözték a hajókötél hurkára. Azután otthagyták az egészet. Galagonya ekkor előjött a középső fedélzet alól s a korlát mellé állt, pontosan oda, ahol annak ajtaja nyilik. Mereven állt, szigoru arccal, fejét a hajó menetirányába forditva. Kissé buggyant esernyőjének nyelét erősen fogta a jobbkezével, a baljában pedig kopott, barna táskát tartott, amelyet néha letett maga mellé, hogy meg-megigazitsa rövid angol pipáját. A pipa peckesen állt a szájában s szabályos időközönkint szakadozott füstfelhőcskék bodorodtak belőle fölfelé. A nap lángolva tüzött le a Dunára s Galagonya fekete lüsterkabátja átforrósodott tőle. Szürke, kicsit sziros nemezkalapjának széles karimája alól hosszu izzadtságcseppek gyöngyöztek végig Galagonya homlokán s végigcsurogtak piros erekkel átfutott arcán. Néha elővette tarkaszélü, nagy zsebkendőjét, hogy letörölje. Ilyenkor leszedte fémkeretes pápaszemét is s annak is gondosan megtisztitotta az üvegjét. Vigyázva visszatette a pápaszemet és a zsebkendőt is, az arca ujra megmerevedett és komoran nézett maga elé. Néha-néha rántott egyet a balkarján, hogy visszaigazitsa a kerek kaucsuk-kézelőjét. Azután tovább állt mozdulatlanul, mint silbak valami láthatatlan várta előtt.

Mi, diákok tudtuk, miért állt ugy, mintha bevert cövek lett volna — mozdulatlanul. Hiszen nap-nap után — immár évek óta — ott láttuk azon a helyen forró napban és hideg szélben — még zuhogó esőben is, amikor csak az volt a különbség, hogy gumikabátot viselt s kalapja fölé huzta annak csuklyáját. Esernyőjét azonban ilyenkor sem nyitotta ki, csak a táskáját tette védőn két ormotlan, vásott, kávébarna cipője közé. Nem emlékeztünk egyetlen esetre sem, hogy ne tartotta volna meg pontosan és szigoruan ezt a különös őrhelyét. De nemcsak mi tudtuk, ismerte ezt a szokását a hajó egész személyzete és mindenki, aki rendszeresen közlekedett az öreg dunai alkotmányon, amelynél lomhább és idomtalanabb gőzös aligha járt a nagy folyamon.

Galagonya azonban nemcsak a hajón csinálta ezt délutánonként, hanem ugyanigy tett minden reggel a nyaraló hajóállomásánál is. Ott a kikötőhid bejáratához szögezte le magát napról-napra, — már jó félórával a gőzös megérkezése előtt.

Mi, sihederek nemcsak jól ismertük a furcsa szokást, de az okát is tudtuk. Galagonya mindennap elsőnek akart kiszállni a hajóból s elsőnek akart belépni a fedélzetre. Hogy ezt miért tette, arról persze fogalmunk sem volt, azaz, hogy csak annyit sejtettünk róla, hogy ez a nevetséges és kicsinyes viselkedés valami fogadásnak, vagy fogadalomnak lehet a következménye. Vártuk is mindig, hogy mikor hagyja abba, mert kamasz ésszel azt gondoltuk, hogy bizonyosan vagy egy hordó sört, vagy egy rud szalámit akar nyerni vele. Ezt a kettőt tudniillik igen nagyon szerette, a nyaralóhely vendéglőjében —, ahol vacsorázott — minden este azt hozatta.

Zárkózott, másokkal alig érintkező ember volt Galagonya. Csak annyit tudtunk róla, hogy valami állami hivatalba jár s hogy kora tavasztól késő őszig ott él a hegy oldalában, abban a szobakonyhás kis házban, amely közel az erdőhöz, gondozott, szép szőlő közepén huzódott meg, három vagy négy öreg diófa között. Még a keresztnevét sem tudta senki. De nem is igen érdeklődött iránta a társaság, amely a maga mulatságaival volt elfoglalva. A kaszinóba meghivták egyszer. Akkor el is jött, de azután nem látogatta többé sem a sörözéseket, sem a kuglizásokat s ezzel ki is zárta magát a nyaraló közönségből. Csak vacsorázni járt a kocsmába, különben minden idejét odafent töltötte. Akik arra jártak a hegyen, láthatták, hogy szorgalmasan foglalkozik a szőlőtőkékkel, gyümölcsfákkal, meg egyéb apró kerti munkákkal.

Egyszer valami jóakaratu és jámbor nyaraló megkockáztatta a hajón a kérdést, hogy miért áll oda mindig olyan korán a kikötőhidhoz s miért foglalja el a helyet a hajókorlát mellett rögtön a városkától való elindulás után. Galagonya végigmérte az idegent s röviden csak ennyit mondott:

— Mert nekem az ugy tetszik!

Ezt valamelyikünk meghallotta s azóta „Ugytetszik-bácsi"-nak neveztük. Történt pedig, hogy véletlenül pajtásommal, a pufók, mindig jókedvü Palkóval valamiért bent voltunk a szomszéd városkában s onnan a délutáni hajóval jöttünk haza. Amikor beszálltunk, fölöslegesnek tartottuk, hogy bemenjünk a hajóba s ahogy a kikötés nyomait a matrózok eltakaritották, véletlenül mind a kettőn odaálltunk a korláthoz s onnan néztük a habok játékát. Érdes, kellemetlen hang szólalt meg mögöttünk:

— Tessék elmenni innen, ez az én helyem! — hallatszott.

Megfordultunk: persze Galagonya állt mögöttünk. Rendreutasitó tekintettel nézett rajtunk végig s kivörösödött arca elárulta: föl van háborodva, amiért az ő helyére oda mertünk szemtelenkedni...!

Nahát, több se kellett nekünk. Odébb mentünk ugyan a felszólitására, de elhatároztuk azon melegében, hogy a dolgot nem hagyjuk annyiban. Amint megérkeztünk, — összehivtuk a többi fiut és hosszabb tanácskozásba kezdtünk velük. Rettenetes összeesküvést határoztunk el Galagonya ellen. Ez már őszidőn történt, amikor vagy tizen-tizenketten a hajóval jártunk be iskolába s azután hajóval is jöttünk ki.

A legközelebbi hétfőt tüztük ki sorozatos merényletünk megkezdésére. Engem jelöltek ki elsőre. Kedden kellett következnie Palkónak, aztán a többinek. Amikor a hajó a kis városkához közeledett, én oda csatlakoztam a kiszállókhoz. Az utolsó pillanatban azonban félreálltam, nem léptem rá a kis betolóhidra, hanem csak álltam és vártam. Mihelyst a beszállók is elfogytak s a hajókötelet bevonták, a kis hidat visszatolták és a tagbaszakadt matróz betette a korlátajtót, — egyetlen ugrással ott termettem, megálltam s a két kezemmel a korlát fájába kapaszkodtam . . . Pár perc telt igy csöndesen, azután hátulról már hallottam Galagonya hangját:

— Kérem, tessék innen félreállni!

Közömbösen visszafordítottam a fejemet:

— Miért?

— Mert ez a hely... — zavartan köhécselt — izé... igen... ez az én helyem!

Szárazon válaszoltam:

— Nincs bérelve!

— De kérem! — mondta most már erősebb hangon Galagonya. — Én mindennap itt szoktam állni!

— Sajnálom. Most én állok itt . . .

Nyurga, de erős fickó voltam, a tizenhetedik évemben, fiatalságom egész gőgjével és kegyetlenségével.

Galagonya most kérőre fogta a dolgot:

— Nézze, tisztelt fiatalember. Magának ez végre is nem fontos... Én pedig megszoktam.

— Nagyon sajnálom — vetettem oda ridegen. — Nekem most figyelnem kell itt valamit és innen látok a legjobban — csak félszemmel sanditottam hátra, de igy is láttam, hogy Galagonya elpirul, dühösen szemére huzza a kalapját és mereven bámul maga elé.

Én nem mozdultam... Csak akkor léptem hátra egy-két lépést, amikor a hajó kikötni készült. A matrózok ott sürögtek-forogtak, majd a hajó odasimult a stéghez. A kis hidat betolták, de közben az egyik matróz rászólt Galagonyára:

— Tessék, kérem, kissé hátrább állni!

Ezzel Galagonya számára az utolsó remény is elveszett, hogy mégis ő szállhat ki az elsőnek a hajóból. Én voltam az első kiszálló. Lassan, hányaveti lépésekkel mentem kifelé s mikor már kint voltam, visszafordultam és megbillentettem a kalapomat.

— Ajánlom magamat! — mondtam csak ugy félvállról és tovább mentem.

Másnap reggel háromnegyed órával a hajóérkezés előtt már lent voltam a kikötőnél s odaálltam a hid elláncolt bejáratához. Amikor nyolc-tiz perc mulva Galagonya megérkezett és észrevett — megtorpant. Én persze hátat fordítottam a viznek, hogy láthassam, mit fog csinálni „Ugytetszik bácsi" ha itt talál? Néztem, ahogy elsápadt, azután idegesen járkált fel-alá. De most nem szólt semmit. Nem is kisérelte meg, hogy megelőzzön. Amikor a hajó jött, odaállt ugyan mellém, de a kikötés után én egy-két hosszu lépéssel már bent voltam a hid közepén s természetesen elsőnek jutottam a fedélzetre.

Délután Palkó csinálta ugyanazt, mint én az előző nap. Szerda reggel pedig neki is sikerült megelőznie az indulásnál Galagonyát. Ez igy ment egy hétig. Minden nap más és más fiu állt oda különböző ügyeskedésekkel a hajókorlátajtóhoz meg a kikötőhidhoz. Galagonya sem erős hanggal, sem udvariaskodással, sem szelid kéréssel, sem erőszakos követeléssel nem tudta elérni, hogy visszakapja a helyét.

Amikor következő hétfőn megint rám került a sor s én ujra elfoglaltam kellő időpontban Galagonya régi helyét, hosszu pillantást vetett rám. Meglepett, hogy milyen furcsa és tétova volt a tekintete, milyen fáradtan állt egy vasoszlopnak nekitámaszkodva s milyen ernyedten fogta bugyros esernyőjét. Mindez azonban természetesen semmit sem enyhitett a szándékomon s a megelőzést ezen a napon is pontosan és kegyetlenül végrehajtottam, mint ahogy megcsinálta egész héten a többi fiu is.

Akkor vasárnap reggel megjelent nálunk Galagonya. Odament apámhoz, aki a teritett asztal mellett ült és falatozott s arra kérte, hogy szeretne beszélni vele és velem. Az apám hellyel kinálta s megkérdezte, hogy mivel szolgálhat.

— Galagonya Márton vagyok — kezdte, azután megmondta a hivatali állását és cimét. — Arra akarom megkérni nagyságodat, legyen olyan jó és beszéljen a fiával az érdekemben.

— A fiammal? Az ön érdekében? — kérdezte csodálkozva az apám. — Hát mit tehet ez a kamasz az ön érdekében?

Galagonya lehajtotta a fejét. Őszes haja volt, rövidre nyirt sörtés koponyája bubján a kezdődő kopaszodás kerek rózsaszin foltjával. Levette a pápaszemét, elővette nagy zsebkendőjét, törülgette vele az üveget, azután lassan, akadozva beszélni kezdett.

— De igen . . . kérem . . . Tehet értem . . Azazhogy megtehet valamit, ami nekem nagyon... nagyon fontos, — rám nézett... Megrendülve láttam, hogy a szeme homályos a könnytől.

— Kérem — szólt erre közbe döbbenten az apám. — Ha tehetünk valamit, hát természetesen. Tessék csak megmondani!

— Voltaképpen, kérem, nagyon restellem a dolgot. Tudom, hogy szörnyen gyerekes az egész. Bizonyára ki tetszik majd nevetni érte, vagy azt méltóztatik képzelni, hogy egy kicsit bolond vagyok. Pedig hát nem. Csak egy érzésről van szó, csak valamiről, ami nekem belül nagyon fontos, mert . . . — elcsuklott a hangja . . . — kérem szépen... tessék megérteni... Én egész életemben mindig lemaradtam. Pedig tessék elhinni, nem érdemeltem meg. Már az iskolában nagyon jó tanuló voltam és valahogyan, — nem tudom, miért, — mégsem én lettem az első. Az egyetemen is igy voltam. Valamikor arról ábrándoztam, kérem, hogy sub auspiciis leszek. Mégis megtörtént, hogy egy mérges tanár szeszélyből, félreértésből megbuktatott. Ezzel elrontotta az ösztöndijamat. Nem tudtam kijutni külföldre. Aztán megpályáztam egy állást... Más kapta. Másutt próbálkoztam. Megint más került elém. Végül hát beálltam a mostani hivatalomba. Gondoltam, majd ott is csak előre megyek s én leszek egyszer a főnök. Enek is vége. Öt év előtt elém hoztak máshonnan valakit s én most már soha, soha nem lehetek ott sem az első... Fiatal koromban vívtam, meg usztam... Kitünően... Hiába! Sohasem lettem első!...

— Azután izé... kérem, igy voltam az életben másutt is. Az én kis barátom talán ezt megérti, — amint hallom, költő, — én is voltam, kérem, szerelmes, de más vette el!.. Hát igy van, kérem. Sohasem sikerült! És akkor én kitaláltam magamnak, kérem, csak magamnak, hogy izé . . . hogy csinálok . . . hogy próbálok valamit... igen, ahol mindig én leszek az első! Hogy az az érzésem meglegyen végre, hogy — első vagyok! Ezért... ezért állok én mindig oda, kérem, már évek óta . . . amint bizonyára már tudni tetszik, — a hajókorláthoz, meg a kikötőhidhoz... — elhallgatott. Azután, hogy az apám nem szólt semmit, tovább folytatta:

— Tudom én azt, kérem szépen, hogy ez nagyon nevetséges! Hogy ennek semmi értelme sincs! De hát mégis, már nagyon megszoktam. Ha nem is tetszik elhinni, ugy vagyok vele, hogy én erre... igen, én erre valahogyan — büszke vagyok!... És nekem . . . nekem ez elég. Hát azért . . . azért . . . igen . . . azért szeretném, ha a kedves fia, meg a barátai — visszaadnák nekem a helyemet . . . Ők olyan fiatalok, persze, hogy el tudják előlem foglalni . . . Hiszen a többi is el tudta előlem foglalni a hivatalban, az iskolában, az életben . . . Mondom, ők fiatalok, ők másutt is lehetnek elsők és biztosan lesznek is . . . De ezt, ezt a kis szerény, nyomorult kis elsőséget tessék nekem meghagyni . . .

Az apám szigoruan rám nézett, bár látszott rajta, hogy nem érti egészen, mi történt közöttünk:

— Elvárom — mondta —, hogy ugy lesz, ahogy Galagonya ur kivánja!

— Igen — mondtam én halkan. — Ugy lesz, apám . . . — és Galagonyához fordultam: — Ne tessék félni, nem tesszük többet! — de akkor már az én hangom is remegett.

— Köszönöm — dadogta könnyesen. — Nagyon köszönöm és akkor . . . most én már megyek is.

Elment. Hétfőn nem állt senki eléje, sem bemenet, sem kijövet. Ő állt ott ugy, ahogy szokott — csak . . . csak a tartása volt más, a tekintete volt más, az egész ember volt más, mint azelőtt. Másnap is ott állt harmadnap is —, de negyednap már nem!

És soha, soha többé nem láttuk, hogy mégegyszer kiállt volna az ő régi vártájára. Abbahagyta ezt is.

Szeptember 17. Vasárnap

NAPIREND

VASÁRNAP:

Róm. kat.: A16. Sz. Fer. sebh. — Gör. kat.: A16. Zsófia vt. — Prot.: Ludmilla. — Középeurópai nyári időszámitás szerint Budapesten a Nap kel 6 óra 23 perckor, nyugszik 18 óra 53 perckor, a Hold kel 5 óra 48-kor, nyugszik 19 óra 17 perckor.

HÉTFŐ:

Róm. kat.: Kupert Józs. — Gör. kat.: Ariadne vt — Prot.: Titusz. — Középeurópai nyári időszámitás szerint Budapesten a Nap kel 6 óra 25 perckor, nyugszik 18 óra 51 perckor, a Hold kel 6 óra 59 perckor, nyugszik 19 óra 38 perckor.

Színházjegyét váltsa meg
CHRISTOPHOROSBAN,
IV., Kossuth Lajos-u. 5. T.: 189—533.

A SZERKESZTŐ ÜZENETEI

„Gondnokság." Értjük alatta olyanok személye vagy vagyona fölötti gondoskodást, akik fogyatkozásaik miatt arra képtelenek. A nagykoruak feletti gondnokság ugyanaz, mint a gyámság kiskoruak tekintetében. Nagykoruak gondnokság alá kerülhetnek, ha: 1. elmebetegek vagy magukat megértetni nem tudó süketnémák, 2. vagyonuk kezelésére képtelen gyengeelméjüek, 3. tékozlók, meghatározott ideig ismeretlen helyen tartózkodók, akik vagyonuk kezeléséről nem gondoskodnak, 4. szabadságvesztésben lévők, ha vagyonuk kezeléséről nem gondoskodtak. Kiskoruak vagyonkezelésére nézve gondnokság alá kerülnek, ha a vagyonhagyó ennek kezelésére gondnokot jelöl vagy ha az anya a vagyont kezelni nem akarja; elmebetegség vagy süketnémaság miatt. A gondnokságot a bíróság, illetve a gyámhatóság rendeli el.

ÉLELMISZERPIAC

Az élelmiszerpiacon szombaton élénk volt a forgalom. A zöldség- és főzelékfélék felhozatala általában bőséges volt, de mégis a paradicsomból volt a legnagyobb felhozatal. A gyümölcsfélék piacán a dinnyefélék felhozatala volt a körtén kivül a legjelentékenyebb.

A zöldség- és főzelékfélék piacán az árak nagyban a következőképen alakultak: fejeskáposzta 80—100, kelkáposzta 100—160, fejessaláta 50—80, sóska 100—160, paraj 160—280, karfiol levéllel 100—350, karfiol tisztitott 500—700, kalarábé 50—80, sárgarépa, petrezselyem 30—80, zeller 80—450, zöldbab 200—400, tök 50—80, uborka 180—300, zöldpaprika hegyes 140—190, zöldpaprika töltenivaló 150—320, paradicsom közönséges 50—80, almaparadicsom 60—110, kukoricacső 40—45 fillér.

A gyümölcsfélék piacán a nagybani árak a következők: alma 100—350, körte 100—450, szilva 280—300, őszibarack 300—800, szőlő 350—800, sárgadinnye 50—140, görögdinnye 40—80 fillér.

SZINHÁZAK MÜSORA

NEMZETI SZINHÁZ. Péntekig minden este. A nagyur. Szombat, vasárnap: Mama. Mindkét vasárnap délután: A falurossza (vas. I. hétfő II, kedd III, szerda IV, csüt. V, péntek VI, szombat bemut., vas. I. bérl. — 2, fél 6).

MAGYAR MÜVELŐDÉS HÁZA. Vasárnap, hétfő: Filmelőadás Olaszországról (4, fél 7). Kedd, szerda, csütörtök: Miért (film — 4, fél 7). Péntek, szombat, vasárnap: Pista tekintetes ur (film — 4, fél 7).

UJ MAGYAR SZINHÁZ. Minden este: Toldi (6, hétfőtől fél 6).

ANDRÁSSY SZINHÁZ. Minden este és vasárnap délután is: Ne bizz a nőben (fél 3, 6, hétfőtől fél 6).

FŐVÁROSI OPERETTSZINHÁZ. Minden este: Luxemburg grófja (6).

MADÁCH SZINHÁZ. Minden este és vasárnap délután is: Artatlanok (fél 3, 6).

ERZSÉBETVÁROSI SZINHÁZ. Minden este és vasárnap délután is: Szakitok magával (4, fél 7).

NÉPVARIETÉ. Minden este, csütörtök, szombat és vasárnap d. u. is: Cirkuszi előadások (fél 4, 6).

MOZIK MÜSORA

ADRIA. (T.: 353—707.) Első csók. 3, 5, 7, vas. és ün. 11 és 1-kor is.

ÁTRIUM. (T.: 153—034, 154—024.) Az első. (Szeleczki és Págér.) 1/4, 1/6, 1/8, szom., vas. és ün. 1/2-kor is.

BARLANG. (T.: 422—722.) A sziv. Magyarul beszélő spanyol film. 3, 5, 7, szom., vas. és ün. 1-kor is. Szom., vas. és ün. az 1 órás előadás mérsékelt helyárakkal!

BELEZNAY. (T.: 225—276.) Egyetlen éjszaka. 3, 5, 7, vas. és ün. 1-kor is.

BELVÁROSI HIRADÓ. (T.: 181—244.) Hegyilovak. A jó gazdasszony (kulturfilmek). — Pest-Buda története. — Magyar és Európa hiradók. Folyt. egyórás előadások 10—21 óráig. (Hütött nézőtér!)

BETHLEN. (T.: 225—003.) Sárga kaszinó. Mindennap: 3, 5, 7.

BUDAI APOLLO. (T.: 351—500.) Tengerparti randevu. 1/4, 1/6, 1/8, vas. és ün. 1/2-kor is. — Vas. d. e. 11-kor: Szegény gazdagok. — Hétfőtől: Itél a folyó.

CORVIN. (T.: 138—988.) Renz, a cirkuszkirály. 3, 5, 1/8, vas. és ün. 11-kor is.

CSABA. (T.: 146—040.) Sárga kaszinó. 3, 5, 7, vas. és ün. 11 és 1-kor is.

DAMJANICH. (T.: 425—644.) Itél a folyó. Mindennap: 1/3, 1/5, 1/7. — Hétfőtől: A harmincadik.

DEÁK. (T.: 125—952.) Ötödik hétre prolongálva! Afrikai vőlegény. 1/4, 1/6, 1/8, szom. 1/2-kor is, vas. és ün. 11-kor is. (Biztonságos óvóhely!)

DUNA. (T.: 111—994.) Csata. 3, 5, 7, vas. és ün. 1-kor is.

ERZSÉBET. (T.: 222—401.) Asszony a katedrán. 3, 5, 7, vas. és ün. 1-kor is.

FÓRUM. (T.: 189—707, 189—543.) Második hétre prolongálva! Csak a tiéd! 3, 5, 7, vas. és ün. 1-kor is. — Hétfőtől: Álarcos lovag. (Nézők részére modern óvóhely!)

GLÓRIA. (T.: 427—521.) Magyar kivánsághangverseny. 1/4, 1/6, 1/8, vas. és ün. 1/2-kor is. — Hétfőtől: Első csók.

HIRADÓ. (T.: 222—499.) Az utolsó bölények. — Bikaviadalok Franciaországban (kulturfilmek). — Pest-Buda története. — Magyar és Európa hiradók. Folyt. egyórás előadások 9—21 óráig. (Hütött nézőtér!)

HOMEROS. (T.: 496—178.) Kalotaszegi Madonna. — Világhiradók. 1/4, 1/6, 1/8, vas. és ün. 1/2-től.

JÓZSEFVÁROSI. (T.: 131—316.) Uszó város. 3, 5, 7, vas. és ün. 1-kor is. — Hétfőtől: Uszó város.

KAMARA. (T.: 423—901.) Sportkirály. Mindennap: 1/12, 1/2, 1/4, 1/6, 1/8. (Modern 500 személyes óvóhely!)

KASZINÓ. (T.: 185—329, 383—102.) Páris rejtelmei. (Remi, Rollan, Marco, Ozeray, Geniat.) 1/4, 1/6, 1/8, szom. 1/2-kor is, vas. és ün. 11-kor is.

KORZÓ. (T.: 132—818.) Maga lesz a férjem. (Alida Valli.) 3, 5, 7, szom. 1-kor is, vas. és ün. d. e. 11-kor is. Az utolsó előadásnak 1/9-kor vége. (Korszerü óvóhely!)

MESEVÁR. (T.: 114—502.) Sárga kaszinó. 1/4, 1/6, 1/8, vas. és ün. 1/2-kor is.

NEMZETI APOLLO. (T.: 222—002.) Az első. 2, 4, 6, vas. és ün. 11-kor is. (Modern 800 személyes óvóhely!)

OTTHON. (T.: 146—447.) Első csók. 1/4, 1/6, 1/8, vas. és ün. 11 és 1/2-kor is.

PÁTRIA. (T.: 145—673.) Mexikói futár. Mindennap: 1/2, 1/4, 1/6, 1/8.

PEST. (T.: 221—222.) Harmadik hétre prolongálva! Csodarepülő. Mindennap: 1/12, 1/2, 1/4, 1/6, 1/8.

PETŐFI. (T.: 428—478.) Első csók. 5, 7, vas. és ün. 1 és 3-kor is.

RÁDIUS. (T.: 122—098, 120—564.) Gyanu. 1/3, 1/5, 1/7, szom. 1-kor is, vas. és ün. d. e. 11-kor is. (Óvóhely van!)

SCALA. (T.: 114—411.) Páris rejtelmei. 1/4, 1/6, 1/8, szom., vas. és ün. 1/2-kor is.

SZÉKELY. (T.: 226—452.) Königsmark. Mindennap: 1/4, 1/6, 1/8.

SZITTYA. (T.: 111—140.) Az első. 1/4, 1/6, 1/8, szom., vas. és ün. 1/2-kor is.

UGOCSA. (T.: 154—422.) Makacs Kata. 1/4, 1/6, 1/8, vas. és ün. 1/2-kor is. — Hétfőtől: Elkésett levél.

UJBUDA. (T.: 268—999.) Sárga kaszinó. 1/4, 1/6, 1/8, vas. 1/2-kor is.

URÁNIA. (T.: 146—046.) Gyanu. 3, 5, 1/8, vas. és ün. 11-kor is.

Nyomatott a PALLAS IRODAI és NYOMDAI R.-T. körforgógépein, Budapest, V., Honvéd-utca 10 sz. (Felelős: Győry Aladár igazgató.)

SPORT

MAGYARORSZÁG 1944. ÉVI IFJUSÁGI ÖTTUSA BAJNOKA RAFFAY (SZEKSZÁRDI LE)

A Magyar Atlétikai Szövetség megbizásából Szekszárdon bonyolitották le *az országos ifjusági öttusa bajnoki versenyt.* Az érdekes küzdelemben *Raffay* (Szekszárdi LE) *győzött* 2534 ponttal, 2. Koltor (MAC) 2417 p., 3. Cserháti (Bajai LE) 2154 p., 4. Stelczer (Csepel) 2137 p., 5. Péterfalvi (SzLE) 2125 p., 6. és 7. Mogyoróssy (MRTSE) és Balogh (MAC) 2088 p., 8. Szarvas (Gyöngyösi LE) 2029 ponttal.

UJ ORSZÁGOS CSUCCSAL ENYINGI BORBÁLA GYŐZÖTT A KERÜLETI NŐI HADIPUSKA BAJNOKSÁGBAN

Most fejeződtek be *Budapest kerületi céllövő bajnokságának* küzdelmei, amelynek eredményei közül kiemelkedik *Enyingi* Borbála teljesitménye, aki az osztályozott *női hadipuska versenyében* 30/189 körrel *uj országos női csucseredményt ért* el. Az osztályozott férfi versenyzők hadipuska küzdelmében *Balogh* (MLE), a kezdők csoportjában *Kaposi* (Fegyvergyár), a csapatversenyben a *Fegyvergyár csapata* (Papp, Ádor, Deák, Molnár, Ágoston), a harcszerü hadipuskaversenyben *Ádor* (Fegyvergyár), a csapatversenyben a *HTSE csapata* győzött.

Az *országos levente céllövő bajnokság* október 14-én és 15-én kerül sorra Budapesten az OMLSz szabályai szerint és előreláthatólag a Marcibányi-téri lőtéren. A viadalt eredetileg Miskolcon akarták lebonyolitani.

FUTBALLHIRADÓ
Az NB I. negyedik fordulója

Az I. osztályu nemzeti labdarugó bajnokság negyedik fordulójának legérdekesebb küzdelmei vidéken kerülnek lejátszásra: Szegedre látogat el a Ferencváros csapata, mig az Ujpest együttese Kolozsvárott szerepel. A fővárosban csak egyetlen mérkőzést játszanak le a Hungária-uti pályán, ahol a Gamma csapata a SalBTC együttesével csap össze. Két mérkőzés jut a főváros környékének is: Kispesten vendégszerepel az Ujvidéki AC, mig Csepelen a Szolnoki MÁV játékosai viaskodnak a bajnoki pontokért.

A vasárnapi negyedik forduló programja a következő: Hungária-uti MOVE-pálya, fél 3 órakor: Gamma—SalBTC. Előtte fél 1 órakor Gamma—Kecskeméti TE körzeti bajnoki mérkőzés. Kispest, délután háromnegyed 3 órakor: Kispest—Ujvidék, előtte 1 órakor Kispest—WSC körzeti bajnoki mérkőzés. Csepel, délután 3 órakor: Csepel—Szolnok, előtte 1 órakor CsGyTK—Monori MOVE körzeti bajnokság. Latorcautcai Elektromospálya délután 4 órakor: Nemzeti Vasas—D. Magyarság KB-mérkőzés, előtte 2 órakor Nemzeti Vasas—MFTR I. o. amatőr bajnoki mérkőzés. Szeged délután 4 órakor: Szeged—Ferencváros. Diósgyőrben délután 4 órakor: DiMÁVAG—MÁVAG, Kolozsvárott délután 4 órakor: Kolozsvár—UTE, Ungvárott délután fél 3 órakor: Ungvár—Szentlőrinc, Debrecen délután 4 órakor: Debrecen—Nagyvárad.

Az MLSz vezetőségének döntése szerint a bajnoki mérkőzéseket még esetleges zárt kapuk mögött is le kell játszani. Az ebből származó anyagi károkat majd később számbaveszik.

Az MLSz vezetőségének másik érdekes döntése az, hogy az utazó csapat az érkezés után legkorábban 10 (tiz) óra mulva köteles kiállani a kiüzött bajnoki mérkőzésre. Kivétel ezen szabály alól: 1. ha az utazó csapat hálókocsin teszi meg az utat, mert ebben az esetben köteles akár a megérkezés után azonnal kiállani, 2. ha az utazó csapat a mérkőzés napján indul utnak, akkor is tartozik azonnal kiállani a bajnoki mérkőzésre, ha elegendő idő áll rendelkezésre.

A Kispest gólzáporos edzéssel készült az UAC ellen, de azért mult vasárnapi győztes csapatával (Mindszenti — Olajkár I., Perjési — Bozsik II., Gazdag, Zalai — Egresi, Mészáros, Nemes, Puskás, Jávor) áll ki a mérkőzésre.

A Gamma a következő csapattal küzd a SalBTC ellen: Tóth Gy. — Hires, Kónya — Zakariás, Szabó Gy., Kemény — Kincses, Horváth K., Komlódi, Tóth L., Patkoló.

Az Ujpest együttese már pénteken este elindult Kolozsvárra a Tihanyi — Balogh II., Biró — Kirádi, Szücs, Rózsa — Pozsonyi, Szusza, Szabó, Zsengellér. Magyar összeállitásu csapattal, de Solymosi és Széphegyi is a csapattal utazott, minden eshetőségre felkészülve.

A Csepel már változtat a Szolnok ellen kiálló csapatán és a jelek szerint a következő összeállitásban: Verseczi — Kapta, Szalay — Bakos, Olajkár II., Keszthelyi II. — v. Surányi, Horváth, Berzi, Marosvári, Pintér.

A Ferencvárosnak a Szeged ellen kiálló együttesében legfeljebb csak a balszélen várható változás, mert Nagy III. egyelőre még nem teljes értékü harcosa a csapatnak és ezért a sok nehéz mérkőzést végig harcolt Lukács játszik a balszélen. Sárosi Béla középcsatárt játszik majd a szegedi erőpróbán, amelyre Szeged is alaposan felkészült.

Itt emlitjük meg, hogy a fegyelmi egyesbiró Páll Béla és Szaniszló Zoltán, a Kolozsvári AC játékosainak visszaadta játékjogát, illetve büntetésüket kitöltöttnek vette és igy mindkettő játszik az Ujpest ellen. A fegyelmi egyesbiró egyébként a Kolozsvári AC-t 300 pengő pénzbüntetéssel sujtotta a fokozott felelősség alapján, mert játékosai vonakodtak üdvözölni a MÁVAG elleni mérkőzés után a közönséget.

△ **Lillequist**, a kiváló svéd középtávfutó, a napokban Helsingborgban az 1000 méteres távon indult és 2:22.5 perces kitünő idővel győzött, ami csak egy másodperccel roszszabb, mint a hősi halált halt német Harbig világrekordja.

NEMZETI GAZDASÁG

Módosult a szarvasmarha- és juhbeszolgáltatási kötelesség teljesitése

A legutóbb megemlékeztünk arról, hogy a mezőgazdasági termelőknek beszolgáltatási kötelességüket ebben a gazdasági évben négy csoportban kell teljesiteni az eddigi hárommal szemben. A mult évi három csoporthoz negyediknek a husbeszolgáltatási kötelességet vették fel. Az alaprendelet ugy intézkedett, hogy a gazda szántóföldje, valamint rétje után megállapitott husbeszolgáltatási kötelességének *legalább felét szarvasmarha, juh, sertés vagy sertéshus beszolgáltatásával*, legelője után megállapitott husbeszolgáltatási kötelességét pedig *teljes egészében szarvasmarha vagy juh beszolgáltatásával köteles teljesiteni.*

A közellátásügyi miniszter most megjelent rendelete ugy intézkedik, hogy a gazda a szántóföld, valamint rét területe után megállapitott *husbeszolgáltatási kötelességének 25 százalékát kizárólag szarvasmarha illetve növendékmarha, vagy juh beszolgáltatásával köteles teljesiteni.* A megállapitott szarvasmarha vagy juh *fele részét októberben, fele részét pedig novemberben tartozik* a közellátásügyi miniszter rendelkezése alapján az Állatforgalmi Központ illetékes kirendeltsége által az egyes községekre, városokra esetenkint megállapitott időpontban és helyen a jogositott kereskedőnek átadni.

Kimondja a rendelet, hogy az a gazda, akinek egy-egy hónapra külön megállapitott vágóállat beszolgáltatási kötelessége kevesebb, mint amennyit egy vágóállattal, tehát szarvasmarhával vagy juhhal teljesiteni lehet, a megállapitott vágóállatmennyiséget *októberben együttesen teljesitheti.* Ha pedig a gazda vágóállatbeszolgáltatási kötelessége ilyen módon sem tesz ki egy vágóállatot, a beszolgáltatási kötelesség teljesitése céljából *több gazdálkodó együttesen is beszolgáltathat egy vágóállatot.* Ebben az esetben az erről szóló rendelet alapján a vételjegyet annak a gazdának a nevére kell kiállitani, akinek tulajdonából az állat beszolgáltatásra kerül. A vételi jegyhez *kimutatást* csatolnak, amely feltünteti a gazdák nevét, gazdakönyvük számát, továbbá a beszolgáltatási kötelesség teljesitésébe egyenként beszámitandó buzaegységek számát. A kimutatást az azon felsorolt gazdáknak alá kell irniok.

Kimondja a rendelet, hogy a községi előljáróság, a polgármester a szükséghez képest karhatalom igénybevételével tartozik gondoskodni arról, hogy a gazda *a husbeszolgáltatási kötelességének a kiegészitő rendeletben megszabott módon eleget tegyen.* Végül a rendelet felsorolja azokat a vármegyéket és városokat, amelyeknek területére a rendelet hatálya nem terjed ki.

KÁVÉFELESLEG DÉLAMERIKÁBAN

A legujabb jelentések Brazilia 1944—45. évi kávétermelését 10.7 millió zsákra becsülik. Ebből 5 millió zsák Sao Paolora esik, a fő kávétermelő vidékre. Az előző évi kávétermés 11 millió zsák volt. Az 1942—43-as gazdasági év termése 12 millió zsákra rugott. Az 1942—43-as gazdasági évben ezen a kávétermelő vidéken 7 millió zsák kávé termett. Amerika többi kávétermelő országában együtt 12 millió zsák kávét várnak. Ebből Columbiára 5 millió zsák kávé esik. Amerikában tehát ebben a gazdasági évben megközelitően 23 millió zsák kávé fog teremni. Ez a mennyiség sokkal több, mint amennyit el tudnak helyezni. Az Egyesült Államok kávéfogyasztása 16.5 millió zsák. Ez 90 százaléka a délamerikai kávékivitelnek. Európába és Afrikába 10 százalék irányul a kivitelből. A kávéfölösleg problémája mindezideig nem jutott megoldáshoz.

A BORPIAC

az utóbbi hetek szilárdulása után kissé bizonytalanná vált a helyzet. A nagykereskedelem csökkenti vásárlásait, mert a szántási nehézségek miatt nem tud hozzájutni a megvásárolt borokhoz. A piacokon most már csak a hadsereg és a vendéglátóipar vásárol. Egyes piacokon vevőhiány mutatkozik. Az árak az Alföldön a kistermelőknél 35—36 az uradalmaknál 36—40 pengő között váltakoznak hektoliterfokonként. A szállitási nehézségek miatt a dunántuli minőségi borvidékeken is emelkedik azoknak a száma, akik az alföldi könnyebb és olcsóbb borok helyett a közeli minőségi borokat vásárolják. Ezzel szemben Egerben és a keleti országrészek minőségi borvidékein hiányoznak a vevők.

A MAGPIACON a Magyar Magtenyésztési Rt. Budapest—Monor hetijelentése szerint bükkönyfélékből, mustárból, borsóból a kinálat tovább tart. Biborheréből csökkent a felhozatal. — Hivatalos termelői árak 100 kg-ként ab feladóállomás: lóheremag nyers, arankás, 90% tiszt. 300, lucernamag nyers, arankás, 90% tiszt. 580, biborheremag 95% tiszt. 200, expressborsó steril. 60, Viktóriaborsó steril. 65, mustármag 100, fehérheremag 94% tiszt. 450, angolperje 94% tiszt. 280, olaszperje 94% tiszt. 280, réti perje 500, szőszösbükköny 160, tavaszi bükköny 72, pannonbükköny 70 pengő.

A Községi Takarékpénztár Apponyi-téri fiókja ideiglenesen az Eskü-térre költözött. A Budapest Székesfővárosi Községi Takarékpénztár Rt. belvárosi fiók osztálya megrongálódott és ezért a IV., Apponyi-tér 3. sz. helyiségéből ideiglenesen átköltözött az Elektromosművek IV., Eskü-ut 6. sz. alatti körzeti irodájának külön helyiségébe. (Telefon: 186—810.)

SZINHÁZ, MŰVÉSZET

Cseremisz népdalok

Nemcsak a magyar népi zene kutatóit, de a népdallal valamilyen formában érintkezésbe került széles rétegeket közelről érdekli a magyarral rokon ázsiai népek muzsikája. A cseremisz nép dalai például meglepő hasonlatosságot mutatnak a mi legrégibb népdalainkkal. A tő, amelyről ezek a népi hajtások kisarjadtak, ugyanaz, a dalok hangulati egyezése néhol egészen sajátságos, a közös dallamvilág és a közös felépitési mód (pentatónia) egyaránt kimutatható. A rokon népek zenéjének megimerése és tanulmányozása uj élményt jelent s egyben ősiségünk tudatát erősiti bennünk.

Legujabban *Halmos* László dolgozott fel néhány cseremisz népdalt egynemü énekkarra. A dallamokat és magyar szövegeiket *Kodály Bicinia Hungarica* cimü művének IV. füzetéből vette. Szomoru, sőt fájdalmas hangulatu, igazi népi erejü dalokat ismerünk meg vidám vagy tréfálkozó dalocskákkal együtt. Külön kiemeljük a sorozatból a „Két szomoru cseremisz dal"-t, közülük főképp az első lenyügözően szép, mélyértelmü népi muzsika. Nagyon jóizü és friss a Cseremisz leánykérő. De valamennyi népdalfeldolgozást örömmel fogadhatnak énekkaraink: tanulni és gyönyörködni fognak ugyanakkor..

Halmos a maga keresetlen, leegyszerüsitett stilusát szerencsésen alkalmazza a népdaloknál. Összhangositása szem előtt tartja, hogy népi zenéről van szó, tehát közösségi zenéről, amely bizonyos klaszszikus követelményeket ir elő a feldolgozó számára. A sorozat a *Magyar Kórus* kiadásában jelent meg. *(sz. i.)*

Ajtay, mint festőművész

A magyar szinészgárda élvonalához számitó jeles filmművészünk a közeljövőben bemutatásra kerülő *Menekülő ember* cimü filmben egy ambicióktól és művészi rajongástól tulfütött festőművészt alakit. Fiatal, magáénak érzi a boldog élet teljességét, amikor hirtelen egy fájdalmas csalódás derékba töri életkedvét és tervezgetéseit... Az öröm és a bánat, a reménykedés és a lemondás egyszóval a földi élet mindenki által ismert állomásain fut át szerepe. A *Menekülő ember* művészi témájával egyuttal alkalmat ad *Tolnay* Klárinak egy igazán bravurosnak mondható kettős szerep eljátszására. *Görbe* János, *Toronyi* Imre, *Silkey* Irén, *Pálóczy* László, *Kőváry* Gyula, a magyar film népszerü epizódszinészei vonulnak még fel a *Hausz—Takács* produkcióban gyártott *Menekülő emberben.*

CHRISTOPHOROS
?
Színházjegy-iroda
Kossuth Lajos-utca 5.

NEMZETI SZINHÁZ: A NAGYUR

Országok romjain, népek hullahegyén emelkedik a Nagyúr királyi széke, Attiláé. A keleti bálványok mozdulatlanságával trónol fapalotája oszlopai között. Körülötte sámánok, boncok és gyorsijjú testőrök sorakoznak. A négy világtáj minden erejét az öklében érzi. Ekkora halalom ellenében szinte már meg sem mérkőzhetik a fegyver. Talán csak az ármány, talán csak Mikolt, az aranyhajú gót királyleány. A határtalan gyöngeség, a határtalan földi erővel, a szüzi szépség, az ördögien rettentővel. Attila sebezhetetlen, műve romolhatatlan, de egy mérgezett, parányi aranyhajtű rést talál ezen az iszonyú molochon és beteljesiti a reámért történelmi itéletet. A bizánci ármány rejtett fészkeiből surran ki a halálhozó, aranyos nyilvessző. A hálót is, amely az ázsiai steppék királyi vadját leteriti, a gót hercegnő szőke hajából szőtték. Mikolt hercegnő egyéni bosszúvágya, titkos szövetségben a bizánci politika messzire néző cselszövényeivel igy találkozik a sorsdöntő merénylet végrehajtásában.

Bánffy Miklós évadnyitásra felujitott történeti szinműve: alapvonásaiban ismert mondai anyagot dramatizál. Talán szándékosan nem is lép ki az ezeréves költemény varázsköréből. Tudatosan és müfajellenes módon szárnyaló költeményt irt. A regősének nehézsulyu ritmusát oltotta bele s a mesék aranyködét vonta reá. A rendezés — *Tompa* Miklós munkája — nagyon helyesen, a szinműnek ezt a modorát ismerte fel. A kiállitás szinessége, az összjáték minden mozzanata *ezt* a költői szándékot szolgálja. Régen láttunk ilyen királyi diszt, ennyi hatalmas szépséget a szinpadi képek s a jelmezek megrajzolásában. Sőt: ennyire gondos munkát a szinészi játékban. Négy, nagyvonalu szerep tölti be a pazar keretet. Mindenekelőtt *Kiss* Ferencé a Nagyúr diabolikus maszkjában, játékának félelmetesen nyugtalanitó arányaiban. A keleti ember talányos és kiszámithatatlan idegenségét *Rajczy* megdöbbentően fejezi ki. *Táray* bizánci diplomata alakja: fullánkos, a maga módján sima és kegyetlenül okos. *Szörényi* Éva aranyos Mikoltja az utolsó képben szabadul fel és villan. Angyalarcu halálos végzet. Jól választott a rendezés a többi szerepek szétosztásában is. *Lánczy* Margit kitünő készültsége és sokoldalusága teljes hangsullyal érvényesül a szerep adottságai között. *Bánhidy* udvari bolondja meglepő szinészi teljesitmény, még túlzásai ellenére is. *Ungvári, Ujlaki* jáléka a hibátlan, a lelkiismeretes szinészi munka megnyilatkozásának számit. *Apáthy, Balázs* és *Pápay* Klára is elismerést érdemel, akárcsak a szinmű többi szereplője.

k. b.

Az Actio Catholica 148. számu filmkritikája

A másik. Olasz történelmi film, hamis erkölcsi alapokkal.

Cirkusz Rentz. Az erős akarat győzelmét hirdető revüszerü propaganda film, egy-két feleslegesen bántó jelenettel.

Gyanu. Magyar vigjáték közömbös erkölcsiséggel.

— **Felvétel a Szinészegyesület Szinészképző Iskolájába.** Az Országos Szinészegyesület Szinészképző Iskolájának operett- és drámai tanszakára a felvételi vizsgálatokat szeptember 22-én délután 3 órakor tartják meg a Szinészképző Iskola helyiségében (Dohány-utca 20, II. emelet 9.).

— **Brada** balettakadémiára a beirások mindennap délután 3—6-ig. Jókai-tér 8. Telefon: 116—870.

PESTI SZINHÁZ
Pénteken, szeptember 22-én ½6 órakor először
G. B. SHAW: CANDIDA
BULLA ELMA, LEHOTAY ÁRPÁD,
vitéz BENKŐ GYULA, SIVÓ MÁRIA, PÁLÓCZY LÁSZLÓ, SÁRMÁSI MIKLÓS
G. B. SHAW: AZ IMÁDÓ ÉS A FÉRJ
BULLA ELMA, LEHOTAY ÁRPÁD, vitéz BENKŐ GYULA

Óráról órára nő újabb letartóztatásokkal a sokmilliós textilpanama

Félmillió méter fekete textilt találtak a titkos raktárban

Ma reggelre a közellátási rendészet szakemberei és detektivjei nagyrészben felgöngyölítették a titkos »fekete textilközpont« nagyszabású visszaéléseit és a magyar textilipar néhány vétkes vezetője már ügyészségi őrizetben van.

Amint már jelentettük két nappal ezelőtt, a Mussolini-tér egyik előkelően berendezett lakásában a fürdőszobában szennyes ruhák alá bujva megtalálták a többmillió pengő értékű fekete textilközpont egyik vezetőjét, aki ezt a lakást titkos céljaira tartotta fenn.

Hogy pattant ki?

Amikor az első jelentések befutottak, vitéz dr. Szentirmay Endre miniszteri tanácsos rendelkezésére dr. Radnay Zoltán rendőrtanácsos és dr. Kotoff Olivér közellátási főfelügyelő irányításával a legügyesebb detektívek álltak munkába. Elsőnek azt állapították meg, hogy a Szentgotthárdi Selyemgyár Rt. raktárából többezer méter zsorzsett és krepdesin anyag került a feketepiacra, ahol ezeket az anyagokat magas áron flanellel, zeiggel, struxszal és bélésanyagokkal együtt lehetett csak megvásárolni. A visszaélést úgy pattantották ki, hogy a közellátási rendészet két detektívje kézi kiskocsival rakodómunkásnak öltözve jelent meg a gyárnál és magukkal vittek 200.000 pengőt, amelyen „fekete" portékát vásároltak.

Néhány óra alatt kiderült, hogy a visszaéléseken nemcsak a Szentgotthárdi Selyemgyár Rt., hanem a Soroksári Textilipari Rt. is érdekelve van és hogy ennél a két gyárnál Weith Sándor vezérigazgató rendelkezésére mindenféle könyvelés nélkül, csak egy szál cédulára adták ki a raktárnokok a feketepiac számára az anyagokat.

Veith vezérigazgatót nyomban őrizetbe vették. A magas termetű, ősz halántékú, rendkívül elegánsan öltözött vezérigazgató az eljárás elején rendkívül önérzetesen viselkedett. Nagy meggyőződéssel és biztonsággal, igen nagy nyomatékkal hangsúlyozta, hogy ő minden gyanún felül áll, korrekt és becsületes ember és ezt a körülményt néhány volt miniszterrel és más magasrangú egyénekkel kívánta igazolni. Közben a detektívek megállapították, hogy az egyik gyárnál az alkalmazottak elégették a feketepiac titkos raktárkönyvét. Ezt a könyvet félig elégve meg is találták. A benne még fellelhető feljegyzésekből kiderült, hogy a feketepiac számára az anyagokat úgy „számlázták", hogy a vevő nevét nem tüntették fel.

Hivatalos jelentés a letartóztatásokról

Ezután már lavinaszerűen indultak meg a leleplezés eseményei. Maróthy István textilnagykereskedő is belekerült a dologba, akiről megállapították, hogy nagyobb mennyiségű fekete textilárut kapott. Maróthy elmondotta, hogy elismervény nélkül 900.000 pengőt adott át Veith vezérigazgatónak, a vezérigazgató ezt a legnagyobb határozottsággal tagadta, de arra már nem tudott felvilágosítást adni, hogy ha nem vette át ezt a nagymennyiségű pénzt, akkor hogyan szállított pénz nélkül feketén Maróthynak?

A közellátási rendészet ma reggel a nyomozás eddigi eredményei után a következő hivatalos jelentést adta ki:

A nyomozás során megállapítást nyert, hogy a Szentgotthárdi Selyemgyár Rt. központi raktárából többezer méter zsorzsettanyagot adtak el zugban feláron, számla- és anyaghivatali felszabadító határozat nélkül.

Hasonló körülmények között a Soroksári Textilipari RT-tól mintegy 40.000 méter zelg-, struc- és flanellanyagot adtak el.

Ez üggyel kapcsolatosan az ellenőrzési főosztály Weith Nándor vezérigazgatót, Udvarhelyi Tivadar fanagykereskedőt, Dombóváry-Dancsó Ferenc textilügynököt, Boskó János textilkereskedőt, Jekelfalusi Sándor textilkereskedőt, Löwy Jenő volt alkalmi ügynököt, Magyari Vladimirné ruhagyárost, ifj. Kuhinkó Károlyné gyári tisztviselőt, Magyari Vladimir ruhagyárost és Maróthy István textilnagykereskedőt a budapesti királyi ügyészséghez feljelentette és őrizetben átkísértette.

Weith Nándor vezérigazgatónál megtartott házkutatás során az eljáró detektívek körülbelül 250 darab külföldi aranyérmét (svájci frank, dukát arany és Napoleon-arany) és nagyobb mennyiségű aranyat (jegygyűrűt, láncokat és órákat) találtak.

Weith Nándor ellen a fentiek miatt a feljelentést a valutaügyészségen is megteszik.

Az eljárás során körülbelül 2 millió P értékű textilárut, többszázezer pengő készpénzt tiltottak le az eljáró detektívek.

Az ellenőrzési főosztály több textilgyár ellen folytat vizsgálatot, hogy a gazdasági életből kizárja a káros elemeket.

Svábhegyi villa a fekete textilből

A fenti hivatalos jelentés kiadása óta a nyomozás újabb eredményeként körülbelül 500.000 méter mennyiségű fekete textilanyagot sikerült előkeríteni. Ez a hatalmas mennyiség olyan hosszú, hogy elérne Budapestről körülbelül Marosvásárhelyig légvonalban. De azt is megállapították, hogy Weith Nándor vezérigazgató az aranyakhoz úgy jutott hozzá, hogy a feketepiacra szánt textilholmikat elsősorban csak azok kezére juttatta, akik aranyat adtak neki. Szinte óráról-órára szélesedik és növekszik a nagyarányú leleplezés eredményeiben. A déli órákban kiderült, hogy a legutóbbi években hatalmas vagyont szerző Weith vezérigazgató — aki a Svábhegyen villát vásárolt magának — „megbízható" alkalmazottai között „megőrzésre" hatalmas pénzösszegeket osztott szét. Ma délben elfogták egyik tisztviselőjét, aki a vezérigazgatótól 115.000 pengőt vett át, a pénzt megtalálták nála. Egy másik tisztviselő csak 50.000 pengő ilyen „letétet" őrzött.

A nyomozás még napokig eltart, egyre több gyanusított és vétkes kerül a hálóba. A közellátási rendészet illetékes helyen előterjesztette, hogy a vezérigazgató nélkül maradt két nagy textilgyár élére vállalatvezetőt rendeljenek ki.

A feketepiac nagykiterjedésű „textilközpontját" szinte pihenésnélküli munkával a közellátási rendészet két legkiválóbb detektívje, Avar Lajos és Vágó Gyula göngyölítette fel. A legutóbbi időben is ők rántották le a leplet egy nagy ipari visszaélésről.

A nem kamarai tag mérnökök jelentkezési kötelezettsége

A Mérnöki Kamara felhívja az érdekeltek figyelmét, hogy a 2750/1944. M. E. sz. rendelet kötelezi a szabad foglalkozású és a magánalkalmazott nem kamarai tag mérnököket, hogy felvételüket kérjék a kamarába. Továbbá kötelezi valamennyi munkaadót, hogy alkalmazott mérnökeit, adatait a kamarához bejelentsék, a magánalkalmazásban álló valamennyi mérnök pedig hasonló bejelentést tegyen a Kamarához.

A kérelmezést, illetőleg bejelentést elmulasztók számbavételét a Kamara csak szeptember 25-én kezdi meg s a választmány szeptember 29-iki ülésén fog dönteni a hivatkozott kormányrendelet 24. és 25. §-a szerinti megtorlásról. Addig minden érdekelt tegyen eleget a hivatkozott kormányrendelet és végrehajtási rendelete rendelkezéseinek. A munkaadók a bejelentési ürlapokat az előírás szerint házilag készítik el. A tagfelvételt kérelmezők okiratcsatolás helyett ideiglenesen a kérvény-ürlapon található nyilatkozattal élhetnek. *(MOT)*

Gyalogost elgázolt és továbbrobogott

A Margit-körút 85. számú ház előtt egy ismeretlen rendszámú autó elütötte Piéry Viktor államvasúti igazgatót. A szerencsétlenül járt igazgatót a mentők bevitték a MAV-kórházba. A rendőrség a továbbrobogó gépkocsi vezetőjének kézrekerítésére nyomozást indított.

Csütörtökre összehívták a két Házat

A Magyar Távirati Iroda jelenti:
Illetékes helyről közlik, hogy a képviselőház folyó évi szeptember 21-én, csütörtökön délután öt órakor ülést tart.

A felsőház szeptember 21-én, csütörtökön délután 6 órakor ülést tart. Tárgy a kormányzói kézirat meghirdetése és az új kormány bemutatkozása.

Hennyey Gusztáv külügyminisztert a Kormányzó vezérezredessé nevezte ki

A Magyar Távirati Iroda jelenti:
A Honvédségi Közlöny legújabb száma a következő legfelsőbb kéziratot közli:

Kedves vitéz Hennyey altábornagy!

A tényleges szolgálatból való kiválása alkalmából Önt, a magyar királyi honvédségben különböző beosztásokban szerzett kiváló érdemei elismeréseképpen — a szolgálatonkívüli viszonyban való meghagyása mellett — vezérezredessé kinevezem.

Kelt Budapesten, 1944. évi szeptember hó 7. napján.

Horthy s. k.
Csatay s. k.

Szombat déli jelentés a nyugati arcvonalról

Berlin, szeptember 16. (NST) Az angolszász csapatok északi szárnya, miután a 9. angol hadsereg kötelékeivel megerősítették, minden erővel folytatja a Rajna alsó szakasza felé irányuló támadását, de a legutóbbi huszonnégy óra során nem ért el említésreméltó haladást. Maastrichttől északra, Mechelnél a 1. amerikai hadsereg kötelékei átkeltek a Schelde—Maas-csatornán, de a Maas folyót, amely onnan csak egy kilométernyire folyik, nem tudták elérni.

A harcok másik súlypontja továbbra is Lotharingiában van, ahol a 3. amerikai hadsereg a Saar-vidék felé igyekszik áttörni. Metztől délre az amerikaiak tovább jutottak előre a Moseltől keletre és közeledtek a Nied folyócskához. Különösen erős az ellenséges nyomás Lunewillenél, de a város ellen irányuló támadások meghiúsultak, mire az amerikaiak két oszlopra szakadva, egyrészt északnyugat felől, másrészt délkelet felől a várost megkerülve kíséreltek meg az előnyomulást.

A burgundi kapunál a 7. amerikai hadsereg heves támadásai ellenére nem tudott eredményt elérni.

Észak-Belgiumban sem az 1. kanadai, sem a 2. brit hadsereg nem jutott előbbre. A kanadaiak Genttől északra elvesztették a Lipót-csatornán túl lévő kis hídfőállásukat és kénytelenek voltak visszavonulni a csatorna délnyugati partjára. Ugyancsak elveszett az angolok hídfőállása is a Maas—Schelde túlsó partján Nerpeltnél, ahol a németek a szívós angol ellenállást megtörték.

A maastricht—aacheni német záróállás ellen irányuló amerikai támadások ismét véresen összeomlottak. Ezért az amerikaiak Maastrichtől északra átkarolást kíséreltek meg, ahol súlyos harcokban igyekeznek átkelni a Schelde—Maas-csatornán. Aachen déli és délkeleti szélénél az amerikaiak szakadatlanul hevesen támadnak, de mindeddig nem tudtak behatolni a városba. Az 1. amerikai csapatok Aachentől délkeletre betörtek az erődítményekbe, de gyorsan odavont német gépesített tüzérség tűz alá vette őket. A tüzérség páncéltörő ágyúkkal és légvédelmi ágyúkkal együtt súlyos tüzével mindaddig elreteszelve tartotta a betörési helyeket, amíg gyalogság nem érkezett oda. Az erélyes német ellentámadások azután az amerikaiakat kivetették az átmenetileg elfoglalt erődítményekből és igen nagy veszteségeket okoztak nekik emberben és hadianyagban.

Malmédytől keletre az amerikaiak mind a Schneeifel hegységnél, mind pedig a luxemburgi német határon előrenyomultak. A német erődítményekbe való betörésekre irányuló kísérleteik meghiúsultak.

A 3. amerikai hadsereg frontális támadása Metz ellen ismét hiábavalónak bizonyult. Tovább délre a harcok Epinal vidékére helyeződtek át.

A 7. amerikai hadsereg a Saone folyónál a német utóvédek elleni harcban csak csekély térnyerést ért el. Vesoul körül számos amerikai támadás meghiúsult.

Földeáki Návay Sándor hadapród, életének 23. évében, hazánk védelmében, a románok elleni harcban hősi halált halt. Bajtársai ideiglenesen Dombegyházán a Lonovics család sírkertjében hantolták el. Lelkiüdvéért szeptember 18-án délelőtt 9 órakor mutatják be az engesztelő szentmise áldozatot Budapesten a Piarista templomban.

Honvédfőtiszthelyettesek avatása a Ludovikán

Vasárnap délután 4 órakor nagyszabású avatóünnepség lesz a Ludovika Akadémián. Azokat az új honvédfőtiszthelyetteseket avatják fel, akik a kormányzói rendelkezés értelmében altisztekből kerülhettek a tisztikarba, bizonyos meghatározott tanfolyamok elvégzése után.

Október 12-án gyűjt a Vöröskereszt

A Magyar Vöröskereszt országos gyűjtőnapjait október 1-én és 2-án rendezi meg, hogy hivatása teljesítéséhez társadalmi úton biztosíthassa a szükséges anyagi eszközöket. A gyűjtés lebonyolítását a községi elöljárók, Budapesten pedig a székesfőváros leventeparancsnoka vállalták. A gyűjtésbe idén tevékenyen kapcsolódik be a leventeifjúság is. (LHK)

Kitüntetés

A Magyar Távirati Iroda jelenti:
A Kormányzó a miniszterelnök előterjesztésére Dr. Mesterházy Ernő felsőházi tag, gazdasági főtanácsosnak, a dunántúli evangélikus egyházkerület felügyelőjének és az evangélikus egyház egyetemes felügyelője első helyettesének egyházi és közéleti téren szerzett kiváló érdemei elismeréséül a Magyar Érdemrend nagykeresztjét, Szabó Kornél kormányfőtanácsosnak, a Nitrokémia Ipartelepek Részvénytársaság vezérigazgatójának pedig a honvédelem érdekében kifejtett értékes és eredményes munkássága elismeréséül a Magyar Érdemrend középkeresztjét adományozta.

Adományok a bombakárosultaknak

A »Magyarország« szerkesztősége útján az alább felsorolt újabb adományokat küldték a bombakárosultaknak: Aranyszájú Szent Jánostól elnevezett budapesti Magyar Görög Keleti Egyházközség nyugdíjintézete, Budapest 412: Nagy Ferenc, Budapest 100: 9029/2. katonai munkásszázad pénztára, Budapest. X., Jászberényi-u. 7—11. sz. 80: Nagyszőlős-u. 37. sz. ház lakói 50: XIII. Fóti-út 52. sz. ház lakói 45: Bókay János-u. 40. sz. ház lakói, óvóhelyfelszentelés alkalmával 40: N. N. Balatonarács 30: Ferenc-tér 2. sz. ház lakói 22: Várkonyi Gusztávné, Felsőgöd 20: Budapest Székesfőváros Csatornafenntartási Kirendeltsége, Budapest 7: Bódiz Pál, Miskolc 1 pengő. Az együttérzést kifejező nemeslelkű adományokat illetékes helyre juttatjuk. A »Magyarország« gyűjtésének eredménye a mai napon befolyt adományokkal együtt 270.200.27 pengő.

KÖLTÖZKÖDJÖN HERENDIVEL Endresz György tér tiszta bútorkocsikkal

SZÍNHÁZ és FILM

A NAGYÚR
Évadnyitó a Nemzeti Színházban

Erdélyi íróval zárt és erdélyi íróval nyitja meg új évadját a Nemzeti Színház. A két illusztris szerző: Kemény János és Bánffy Miklós. Jóllehet mindketten igen jelentős irodalomtörténeti szerepet vittek Erdély magyar szellemi életében, mégis nyár elején egyes budapesti körök csúnyán megtámadták őket szabadabb és humánus, európai magyarságukért. Csak örvendhetünk, hogy a Nemzeti Színház új igazgatósága is, miként elődje, inkább a megtámadottak mellé állt, s van bátorsága éppen Bánffy Miklóssal kezdeni e tragikus időkben induló évadot.

A Nagyúrnak már egész színpadi története van. Bánffy ezt az Attiláról szóló drámáját még harmincöt éve írta és egyik magánszínházunk, a Magyar Színház közvetlenül az első világháború előtt bemutatta. 1921 tavaszán a Nemzeti Színház Kürti József felejthetetlenül nagyszerű alakításával felújította, 1942 májusában pedig a kolozsváriak vitték színre az erdélyi Művészeti Hetek során.

Harmincöt év alatt félelmetesen megnőtt a mű. A mai kor népeket, országokat, hiteket és eszméket felkavaró vihara, emberi és elemi erők roppant szenvedélyei csatáznak A Nagyúrban. Napjaink szörnyű rettenetei asszisztálnak mindannak, ami itt a színpadon történik.

Annyi bizonyos, Bánffynak sikerült feltámasztani a történelem sírjából a hun világot. Erősen epikus jellegű előjátéka a dunai dombok tölgyes berkeiben kitünően megüti a mondai hangulatot, — s ez a hangulat egyik legnagyobb ereje a münek — később lendületesen szárnyal a drámai cselekmény, ha nem is mindig a drámai hősök segítségével. Tökéletes remekmű a lakoma-rész. Az utolsó felvonásból a halál nagy jelenete emelkedik ki, megrendítő erővel. Attila már tudja, hogy nem sok ideje van hátra, s méltóságos, keleti nyugalommal néz szembe a halállal. Palotaerkélyéről még egyszer a puszták felé tekint, keletre, ahonnan már pirkadni kezd. Ez az utolsó hajnal, zengő kürtök köszöntik első sugarait. »Nap! Nap! Siess, vagy nem tudlak bevárni...« — kiáltja a félelmetes Nagyúr, sorsába belenyugvó keleti derűvel. Szép zárótétel, gyönyörű.

A Nemzeti Színház néhány kitünő tehetséggel megújított együttese ünnepi alkalomhoz méltó ünnepi teljesítményt nyujtott, egyes részleteiben ugyan kirívó tévedésekkel, aminek szerintünk a hibás szereposztás a főoka. Az előadást Tompa Miklós, a kolozsvári Nemzeti Színház rendezője irányította. Mintha a két év előtt Kolozsvárott látott előadás egységesebb lett volna, annak ellenére, hogy ott nem állt rendelkezésre annyi jó erő, mint Budapesten, ahol viszont a jó erők jellegzetesen és néha már cezarománikusan túltengő egyéni felfogásával szemben a vendég-rendező sem bírt megküzdeni.

Kiss Ferenc puha árnyalatú, meleg hangnemben alakította a jóval bonyolultabb, lebírhatatlan nyugalmában is sokszínűbb Attilát. Fehér lovon úgy jelenik meg a színen, mint egy kéjenc bojár, vagy egy ittfelejtett török basa, aki haditények helyett kizárólag fiatal szüzekre vadászik a népek országútján. A nagyszabású és széles drámai előkészítés után nem ilyennek képzeltük Isten ostorát. Egysíkon mozgó és erősen korpulens Attilája aligha fedi Bánffy művészi elképzelését.

Szörényi Évától pályájának egyik legjobb alakítását kaptuk mostani szerepében. Töprengő, elfinomulásba hajló érzékenységgel és felvillanyozó erővel tartja egyensúlyban a gót hercegnő alakját; hozzáolvad a hun mondák igézetes világának forró, színes képzeletéhez. de tud lenni királynő is, bosszúraszomjazó asszony, aki vonzódik Attilához és ugyanakkor fél tőle, végül mégis a gót vér parancsára hallgat. A nászéji jelenete azonban még nem eléggé kidolgozott, kissé hangosan veszi a lélegzetet is.

A szépszámú együttesből Rajczi Lajos remek tökmagevő vörös ogúza, Apáthi Imre néma jeleneteiben is beszédes Hilárionja, Pápay Klára idegen asszonya, valamint Lánczy Margit, Ungvári és Ujlaky László, s Balázs Samu üvöltő garabonciása tünt ki. A darab pazar díszleteit és művészi kosztümjeit maga a szerző tervezte gazdag festői ihlettel. Farkas Ferenc szép nyoszolyólány-kórusa és villőtánc-zenéje ismétlést érdemelt volna, ha a nézőt és színészt nem sürgeti a boldog hun-világban még nem ismert légiveszély...

Vass László

Az Andrássy Színház hétfőtől ½6 órakor kezdi előadásait.

*

Ráthonyi Ákos próbafelvételt készített Bognár Elek fiatal, szép tanítványáról, Bánáti Éváról. A próbafelvétel eredménye: Bánáti Éva játssza Ráthonyi új nagy revűfilmjének főszerepét.

(x) **Brada** balettakadémián a beiratások mindennap d. u. 3—6-ig. Jókai-tér 8. T.: 116—810.

Színházak műsora

NEMZETI: Szombat (bemutatóbérlet, I.), vas. (I., 1), hétfő (II., 1.), kedd (III., 1.), egész héten (bérletszünet): A Nagyúr (½6). — **UJ MAGYAR:** Egész héten (½6): Toldi Miklós. — **ANDRASSY:** Egész héten (½6): Ne bízz a nőben! — **FŐVÁROSI OPERETT:** Egész héten (5): Luxemburg grófja. — **MADÁCH:** Egész héten (½6): Ártatlanok. — **ERZSÉBETVÁROSI:** Egész héten (6): Szakítok magával! — **NÉPVARIETE A SPORTCSARNOKBAN** (297-842 297-843): Szeptemberi új műsor.

A többi színház nem tart előadást.

Mozik műsora

Rövidítések: Sz = Szombat. V Ü = Vasárnap és ünnepnap.

ADRIA (353—707): **Első csók.** (3 5 7: V Ü 11 és 1-kor is.) — **ANDRÁSSY** (124—127): **Kalotaszegi Madonna.** (½4 ½6 ⅛8: V Ü ½2-kor is.) — **ATRIUM** (153—034, 154—024): **Afrikai vőlegény.** (½4 ½6 ½8; Sz V Ü ½2-kor is.) — **BARLANG** (422—722): **A szív.** (3 5 7: Sz V Ü 1-kor is.) — **BAROSS** (149—510): **Szerelmi riadó.** (5 7: V Ü 3-kor is.) — **BELVÁROSI FILMSZÍNHÁZ** (384—563): **Szerelmi riadó.** (½4 ½6 ⅛8: V Ü ½2 ½3 ½4 ¼5 ½6 ½7 ½8.) — **BELVÁROSI HÍRADÓ** (181—244): **Hegyilovak. A jó gazdaasszony** (kultúrfilmek). **Pest-Buda története. Magyar és Európa-híradók.** (Folyt egyórás előadások 10—21 óráig.) — **BETHLEN** (225—003): **Sárga kaszinó.** (3 5 7.) — **BUDAI APOLLO** (351—500): **Tengerparti randevú.** (½4 ½6 ½8: V Ü ½2-kor is.) Vasárnap d. e. 11-kor: **Szegény gazdagok.** — **CAPITOL** (134—337): Második hétre prolongálva! **Kísértetek háza.** (1 3 5 7: V Ü 11-kor is.) — **CORVIN** (138—088, 339—584): **Renz, a cirkusz királya.** (3 5 ½8: V 11-kor is.) — **CSABA** (146—040): **Sárga kaszinó.** (3 5 7: V Ü 11 és 1-kor is.) — **DAMJANICH** (425—644): **Ítél a folyó.** (3 5 7: V Ü 1-kor is.) — **DEÁK** (121—343. 125—952): Ötödik hétre prolongálva! **Afrikai vőlegény.** (½4 ½6 ⅛8; Sz ½2: V Ü 11-kor is.) — **DUNA** (111—994): **Írta az élet.** (3 5 7: V Ü 1-kor is.) — **ERZSÉBET** (222—401): **Asszony a katedrán.** (3 5 7: V Ü 1-kor is.) — **FORUM** (189—707): Második hétre prolongálva! **Csak a tied.** (3 5 7: V Ü 1-kor is.) — **GLÓRIA** (427—521): **Magyar kívánsághangverseny.** (½4 ½6 ½8: V Ü ½2-kor is.) — **HÍRADÓ FILMSZÍNHÁZ** (222—499): **Az utolsó bölények. Bikavladalok Franciaországban** (kultúrfilmek). **Pest-Buda története. Magyar és Európa-híradók.** (Folyt. egyórás előadások 9—21 óráig.) — **HUNNIA** (268—441): **Makacs Kata.** (½4 ½6 ½8: Ü ½2: V 11 és ½2-kor is.) — **IPOLY** (292—626): **Tengerparti randevú.** (½4 ½6 ½8: V Ü ½2-kor is.) — **JÓZSEFVÁROSI** (131—316): **Tengerparti randevú.** (3 5 7: V Ü 1-kor is.) — **KAMARA** (423—901): **Sportkirály.** (½12 ½2 ½4 ½6 ½8.) — **KORZÓ** (182—818): **Maga lesz a férjem.** (3 5 7: Sz 1: V Ü 11-kor is.) — **KULTUR** (188—120): **Makacs Kata.** (½4 ½6 ½8: V Ü ½2-kor is.) — **MESEVÁR** (114—502): **Sárga kaszinó.** (½4 ½6 ½8: V Ü ½2-kor is.) — **NEMZETI APOLLO** (222—002): **Az első.** (2 4 6; vasár- és ünnepnap 11 2 4 6.) — **NYUGAT** (121—022): **Első csók.** (¼4 ½6 ½8: Sz V Ü ½2-kor is.) — **OTTHON** (146—447): **Első csók.** (¼4 ½6 ⅛8: V Ü 11 és ½2-kor is.) — **PÁTRIA** (145—673): **Mexikói futár.** (½2 ½4 ½6 ½8.) — **PEST** (221—222): Harmadik hétre prolongálva! **Csodarepülő.** (½12 ½2 ½4 ½6 ½8.) — **PETŐFI** (428—478): **Első csók.** (5 7: V Ü 1 3 5 7.) — **RADIUS** (122—098, 120—564): **Gyanú.** (½3 ½5 ½7; Sz 1: V Ü 11-kor is.) — **RÁKÓCZI** (426—326): **Tengerparti randevú.** (11 1 3 5 7.) — **SCALA** (114—411): **Páris rejtelmei.** (½4 ½6 ½8: Sz V Ü ½2-kor is.) — **SZÉKELY** (226—425): **Kőnigsmark.** (½4 ½6 ½8.) — **SZITTYA** (111—140): **Az első.** (½4 ½6 ½8; Sz V ½2-kor is.) — **TOLDI** (224—443): **Ítél a folyó.** (10 ½12 ½2 ¼4 ½6 7: V Ü 11 1 3 5 7.) — **TURÁN** (120—003): **Első csók.** (½2 ¼4 ¾6 ½8: V Ü 11-kor is.) — **ÚJBUDA** (268—999): **Sárga kaszinó.** (½4 ½6 ½8: V ½2-kor is.) — **URÁNIA** (146—046): **Gyanú.** (3 5 ½8: V Ü 11-kor is.)

PESTI SZÍNHÁZ

Pénteken, szept. 22-én ½6 órakor először

G. B. Shaw: Candida

Bulla Elma, Lehotay Árpád, v. Benkő Gyula, Sivó Mária, Pá óczy László, Sármási Miklós.

G. B. Shaw: Imádó és a férj

Bul'a Elma, Lehotay Árpád, v. Benkő Gyula.

Az első előadásai a Nemzeti Apollóban

d. u 2. 4 és 6 órakor. vas. d. e. 11-kor is! Az utolsó előadás ½8-kor végződik!

A RADIUS filmszínház

megváltozott előadáskezdetei szombattól. f. hó 16-tól: Hétköznap: ½3 ½5. ½7: szombaton: 1. ½3 ½5. ½7: vasár- és ünnepnap d. e. 11. d. u. ½3. ½5. ½7.

MAGYARORSZÁG KISKIRAKATA

RADIÓK
hangerősitő berendezések lemezjátszók lemezcserélő automaták, zseblámpák felszerelve, 1 drb Signal tartalékelemmel,
légólámpákat
Signal légoxigén és Signal száraztelepekkel, két típusban, megszakítás nélkül 100, illetve 3000 üzemórát ég, reflektor fejjel
Maulis rádió
és villamossági szaküzlet Bpest Ráday-utca 11. Telefon: 186-203

SEZLONOK
CSAK..... 198 P
REKAMIÉ... 388 P
kombinált szobák nagy választékban.
REKORD
VIII., Vajdahunyad-utca 4., Harmincketteesek mellett.

Használt férfiruhát
és fehérneműt legmagasabb áron veszek. Telefon: 130-977. Hajdu

Vill. motorok, generátorok,
motor védő **kapcsolók, akkumulátorok,**
villanyszerelési anyagok, tölthető akk.-os kézilámpák
„ERGON"
Budapest, VIII., József-körút 41 és Baross-u. 127

CENTRUM RÁDIÓ
csillárok, asztali lámpák, gramofónok, lemezek, hálózati és táskatelepes rádiók állandóan kaphatók. A nálunk vásárolt telepes készülékhez telep biztosítva. Mindennemű **rádiók javítását vállalom.** József-krt 62. Telefon: 339-300.

V. B. Csillárok és az összes villamossági cikkek. Bp. Akácia u. 7. Tel.: 425—871.

Kívánsághangversenyt rendezhet otthonában
mert műsorát 10.000 lemez közül választhatja
AKUSZTIKÁ-ná
Rákóczi-út 49 Telefon 144-939

Weekendházak gömbtából
készülnek, télen is lakhatók, szétszedhetők. Megtekinthető: XIV., Vizakna utca 8. — 68-as végállomástól 5 perc VADÁSZ. Telefon: 143—345.

BÚTORT
fizetési kedvezménnyel **HUNGARIA BÚTORCSARNOK** Nagymező-utca 41.

Jól felszerelt
esztergályos üzem
elvállalja tömegcikkek gyártását. Megbeszélések: Straub Sportnál, Tisza István-utca 16. Telefon 180-262

3 drb perzsa összekötő
jó állapotban eladó. Megtekinthető 3—5 között József-körút 65, földszint 2. Telefon 130-756

ORION 99
mintájú 6+2 rádió és márkás festmények eladók.
KAPOSI, Nürnberg-utca 8. sz.

Tört és fazon
ezüstöt keresek
megvételre. Házhoz jövök. Szilágyi Endre, Csömör.

Préstömegmunkát vállalunk
„I.-rendű" jel. Hirdető Service, Izabella-utca 12. sz.

TELEFONALJON: 222-616
Legmagasabb áron vesz
zongorát
pianinót
LYRA
Erzsébet-körút 19

Virágot
Jakab Máriától
vegyen
V., Aulich-u. 7. Telefon: 112-529

Irodabútort is
Kocsis János-tól vegyen
Üzlet: Visegrádi-u 14 Tel.: 112-821 Üzem: Gr. Teleki Pál-utca 22. Telefon: 810-625.

Használt ruhát
FEHÉRNEMŰT veszek. NAGY, Teleki-tér 81-es bódé. Telefon: 149-619

Gyermekkocsik
gyermekágyak legolcsóbban Prohászka-gyárból, Gróf Zichy Jenő-utca 46 Fiók: Üllői út 7.

MÁRKÁS EZÜST
étkezőszerek, tányérok, stb. csak privátnak eladók, közvetítőt díjazok. Telefon: délelőtt 9—2 óráig: 133-662.

VENNÉK műbútort, perzsaszőnyeget, zongorát kifogástalant. »KOMOLY AJÁNLAT« jeligére BAKY HIRDETŐBE, Rákóczi-út 27/A.

Akkumulátoros tölthető
Légó-lámpák
70—200 üzemóráig, zseblámpák 1 tartalék elemmel. **Lemezjátszók,** lemezek nagy választékban. JENEY, Ráday-utca 2. sz. Telefon 183-567

Délia cipőkrémet
békebeli terpentines minőségben, **bádogdobozban** azonnal szállítunk. Fogyasztási ára P 2.30. Nagyker 33%, kisker. 23% eng.
D'Elia Csepel. Tel. 152-058

FELHÍVÁS! Megvettem ifj. Bajári István, VII., Dohány-u. 5. szám alatti hentesüzletét. Hitelezői három nap alatt jelentkezzenek. **Lázi József.**

Bútort
„Szőke és Lukács" keresztény úasztalosok bútorcsarnokából, **Budapest, IX. Üllői-út 19.** Telefon: 188-628.

VESZEK
Leica III/c gépet
Ajánlatokat „Leica" jeligére Bartoss hirdetőbe, Bem József-utca 24.

Gyermek ruhát
és télikabátot hozott anyagból vállalok. Rákóczi-út 64. II. 18.

Vadászfegyver
új, alsókulcsos, huszas kaliber, új bőrtokkal, 2700-ért eladó. Megtekinthető Serleg-u. 6, első emelet.

Jutalomban
részesül, aki a hónap elején elveszett barna, fehérpettyes
vizslakutyámat
visszahozza. Domonkos László papírüzem, VII., Csányi-u. 6. szám. Telefon: 428-649.

Rádiók
hanglemezek gramofónok, zenegépek, lemezváltók, alkatrészek
Légólámpák
Signal légoxigén és Signal száraztelepekkel két típusban, megszakítás nélkül 100, illetve 3000 üzemórát ég, reflektor fejjel
AKUSZTIKA
Rákóczi-út 49 Tel. 144-939.

Férfiruhát, fehérneműt, bútort
ma **Molnár**
vesz a legmagasabb napi áron. Népszínház-u. 20. II. 1. T.: 133-804

Használt férfiruhát
fehérneműt legmagasabb áron veszek Fedor hadirokkant Teleki tér 8S. bódé Tel.: 149-984.

Mérai fehértaxi
Ideiglenesen
188-999
telefonszámon rendelhető

Földes ingkészítő
(Váci-utca 12.) műhelye jelenleg **Király-utca 31 V. em. 1., lift.** Készít hozott anyagból és tökéletesen javít. **á t s z a b f é r f i f e h é r n e m ű t.**

BÚTORT
Meisztertől hosszú részletre is! Budapest, Andrássy-út 66 sz.

ELADÓ:
300 Le. Nicholsohn stabil gőzgép, kondenzátor, előmelegítő és lendkerék-generátorral Steinmüller-rendszerű Eisele-gyártmányú stabil kazán 1 drb felsőkazánnal. 121 m² tűzfelület. 26 m² túlhevítő. Wortnington-szivattyú. csővezeték kábel és műszerek. 100 Le. Höcker fél. stabil gőzgép. alacsony-magas nyomású kihúzható 60 Kw. Ganz-gyártmányú váltóáramú generátor. 240 Voltos. 3 fázisú. Érdeklődés naponta 10—2 óra között: 293-849 számú telefonon

A rózsadombi magániskolába
a beiratás tovább is folyamatban. II., Bolyai-u. 11. Telefon: 166-006.

NEVESSEN!
Kombináltak, hálók, kárpitosbútorok legolcsóbban **Vargánál,** Esternázy-utca 1 sz.

Keresünk azonnalra budai oldalon
előkelő kertes, teljesen **berendezett villát**
Ajánlatokat részletes leírással, fe.tételekkel, címmel Blockner-hez, Városház-u. 10. „Követség" jeligére kérünk.

8—10 méter lüsztert vagy klottot vennék
Telefon: 137-941.

Vennék jó állapotban levő
Birgeri csizmát.
Címet kérem „42-es vagy 43-as" jeligére Fölnagy hirdetőbe, Vilmos császár-út 29.

Modern gyári **telepes rádió**
2 új K csővel, anóddal, akkumulátorral eladó. V. Pannónia-u. 53/a, I. 1. este 8—10-ig

Keveset használt extra
KATONA-ZUBBONY
eladó. Lónyay-u. 41, papírüzlet

Színház, Film, Művészet

Az első

(Nemzeti Apolló, Átrium, Szittya)

Mondjuk meg őszintén: ilyen magyar filmet még nem láttunk. A falusi kisemberek gondjai drámaian emberi, csaknem általános érvényű mondanivalókká fonódnak az egyre forróbb indulatokkal teli mese sodrásában. Lüktető valóságíze van az egész történetnek, nincsen benne semmi írói túlzás: úgyszólván a semmiből nő a probléma a való élet gördülésének hatására, emberi sorsok nyomasztó, fenyegető, végre végzetes terhévé. A lassan gyülekező fellegekből felgomolyodik a vihar, hogy villámokkal szabdalja tele a láthatárt, s hogy végül mégis felderítse a mosolygó égboltra a szivárványt. Irói munka: alapos és becsületes írói munka ez a film. És talán az első olyan magyar film, amelyben minden: a produkció, a rendezés, a fényképezés, a színészek, a zene s a film valamennyi egyéb részese csak az írói alkotást kívánta szolgálni. Mindvégig sima, kidolgozott, helyenként kitűnő dramaturgiai megoldásokkal gördülnek a jelenetek és a finoman megválasztott és stílusosan használt szimbólumokért író és rendező külön dicséretet érdemelnek. A hitvesi hűség, az első szerelem, a féltékenység, a gyermekszeretet, s a gyermek utáni vágyakozás mind hálás alkalom arra, hogy Kerecsendi Kiss Márton filmszerű és lélektani alapon oldja meg a mesét. Ez sikerül is. Csak egyhelyütt tévedett meg egészen érthetetlenül: amikor a film végén szinte a „gyengébbek kedvéért" valamennyi főszereplővel prédikációt tart. A film művészi felfogása, Cserépy László remekül hangsúlyozó rendezése, meg a kitűnő színészgárda élményszerű játéka ezt teljes mértékben feleslegessé tették volna.

A filmet azonban kétségtelen és elismerésreméltó írói kvalitása mellett nagyrészt a szereplők ragyogó színészi játéka teszi igazán naggyá. A legnagyobb színészi meglepetés Rajczy Lajos, aki olyan asztalosmester, mintha nem is színész lenne: ott dul, forr, izzik és birkózik benne az egész dráma. Ez a filmszerep a nagyon tehetséges Rajczyt egycsapásra az élvonalba emelte. Páger Antal lenyügözően elsőrangú. Az ő kedves özvegyember-apasága, paraszti udvariassága, egy-egy pillanatig sem mesterkélt félgesztusa, hangsúlya, félszeg mosolya, öröme, daca, vagy megtört bánata őszintén emberi és szívbemarkolóan rokonszenves.

A film és a szereplők koronája azonban Szeleczky Zita, aki soha nem csillogtatta még ennyire széles skálán tehetségét. Sugárzó szeretet, a tiszta asszonyiság küzdő és hódító ereje árad a szavaiból, a gesztusaiból, a megjelenéséből is. Arcán, tekintetében és mozdulataiban ott vibrálnak a boldogságáért küzdő asszony tudatalatti rezdülései, a fojtott indulatok, az önmagával birkózó hit, a napsugaras mosoly és az igazi könnyek. Olyan ajándékot ad a közönségnek, amit nem lehet könnyen elfelejteni.

Ezzel a kitűnő gárdával sajnos, nem tudott lépést tartani Kiss Ilona a sommáslány szerepében: tehetséges és szép színésznő, de még sok gyakorlatra és csiszolásra van szüksége, hogy az ilyen szereppel megbirkózzék és különösen, hogy ilyen partnerekkel egyszinten dolgozzék. A film színvonalának töretlen egységéhez nagyon hiányzik ebben a szerepben Bulla Elma ezerárnyalású tehetsége. A többi szerepekben jó alakítást nyujtottak és érzéssel illeszkedtek egy-egy jelenetben: a drámai (!) Vaszary Piri, Halász Géza, Bodnár Jenő és Laurisin Lajos, akit szívesen látnánk máskor is magyar filmekben, mert tud játszani. Kár, hogy ezt csak most fedezték fel.

A legnagyobb dicséret illeti Hegyi Barnabást, a lélektani mélységek érzékeltetésével kitűnő munkát végzett operatőrt. Annál nagyobb kár, hogy a hangfelvétel sokhelyütt egyenesen rossz. Nem lehetne végre kiküszöbölni a filmirodából az elavult és mindig bajokat okozó Pulvári-rendszert?

Orsy Gábor

---

* **Brada** balettakadémián beiratások minden. nap d. u. 3—6-ig. Jókai-tér 8. Telefon: 116-810

A Nagyur

Felujitás a Nemzeti Szinházban

Miért nyitott a Nemzeti Színház az idén Bánffy Miklós gróf „Nagyúr" darabjával, mikor ezt az Attila-színmüt 1912-ben már bemutatta Beöthy László a Magyar Színházban és 1921-ben felújította a Nemzeti Színház is? Valószínüleg azért vette elő az új igazgató, mert ebből a komor hún drámából látványosan bontakozik ki hódító elődeink roppant nagysága.

Attila a világhatalom csúcsán áll, mikor Ilikolt, az utolsó gót hercegnő, a szent virágszál, aranyhajtüvel nyakonszúrja a nászéjszakáján. Lelkesítést lehet meriteni a nagyszerű hún multból. Meg is csapja a nézőtér arcát a nagyság lángja, ha ez némiképpen a történelem érdeme is. Bánffy Miklósról azonban tudjuk, hogy tiszteletreméltóan alapos, aprólékos, a néprajzi adalékokban, bohócok társadalmi helyzetének jellemzésében, az indoskytha oszlopok, tibeti szőnyegek, a kothání faragások előirásában a végsőkig pontos és lelkiismeretes. A teremtésben tudós s nem költő. Függ a tényektől. Ezért volt annyi keserű vitája például a „Martinovics" darabja körül is. Annyira tájékozott, hogy irás közben nem tud, vagy nem mer engedelmeskedni az alkotás gyönyörének. Amit papirra tesz, katedraizü lesz.

Ebben az Attila-drámában például másfél felvonáson át szenvedélyesen unalmas, mialatt tündöklő propagandát müvel annak felvázolására, hogy Attila milyen rettentő nagy úr volt. E felesleges beharangozás bővelkedik finom részletekben. Mert hogy Attila ki volt, azt úgy is tudjuk. Lássuk őt!.. Lássuk a hőst. Ehhez azonban valóban irói müre lenne szükség, nem szarmata pásztorok, vörös oguzok, szőke gótok, csillogó bizánciak, gepidák és anatémát kiabáló görög bigottok szakavatott kor- és helyzetfestésére. Akkor kezdünk belemelegedni — nem a történelembe, hanem a darabba, mikor a bizánci archimandrita ajkán megvillan az első zseniális romlottság, a megvesztegető arany mosolya, amely végre megkezdi a színpadi akciót, hogy a kereszténység érdekében eltegye láb alól az „Isten ostorá"-t. A nyers hún szellem s a levantei korrupció szembeállítása kitünően sikerült Bánffynak. Azt is ügyesen megoldotta, hogy egy zárdai szüzzel belekeverje a szerelem szavát a drámába. Az operaszerü gazdag külsőségek mögött látszanak is az igazi emberi tragédia vonásai, kár, hogy Bánffy Miklós szabályozott és lehütött irói vérmérséklete hatástalanitja az elemek szenvedélyét. Passzivitás öli meg őket. Sok szereplő színész nem is tudott olyan fegyelmezett lenni, aminőt az iró fenköltségében elképzelt és hol mint éji rémek, sármánok, neofiták és vértes lovagok ágálással toldották meg a szerepet, amelyből hiányzott a népvándorlás korabeli zord vadság.

Nem az ismert téma szép feldolgozása dobogtatta meg a szivünket, hanem az az ázsiai nyugalom, ahogyan Attila végez az összeesküvőkkel. Ez hatásos is. Viszont az egész fényesen megépitett felvonás csupán epizód jelentőségü. Nagynak, igazán nagynak Bánffy csak egyszer mutatja be Attilát: a halála előtti percekben. A halált egy liliomszáltól kapja s ahogy nem fojtja meg ezt az asszonyt, ahogy elnéz fölötte, a hajnali kürtöket figyelve: ez férfias. A keménység és akarat búcsúja nem egy jajongó szép nőtől, hanem a férficéloktól: hatalomtól, birodalomtól s ha egy kissé lirikusok akarunk lenni: Tammuztól, a diadalmas napistentől, akit a haldokló megsiettet, hogy jöjjön már fel, mert utoljára láthatja őt, nagysága tetőpontján.

Oly kevés a drámai és irói cselekmény, hogy Bánffynak ez a legsikerültebb munkája valószínüleg sohase kerül közel a nagy tömegek lelkéhez. Pedig ma sötétebb és súlyosabb csengése is van, díszletei is valósággal zengenek s a rendezés is nagyvonalúságra törekedett. Volt néhány élvezetes alakitás is. Kiemelkedő Attilát kaptunk Kiss Ferenc személyében, akinek hallgatása és mozdulatlansága mögött Ázsia nagysága és egy hatalmas szellem fensége fénylett. Népek ura volt, rettenthetetlen, ki nagy dolgokkal játszik: Istenekkel, királyokkal, életekkel és szivekkel. Nem volt szüksége másfél felvonás hirverésére. Dermesztő szótlansága lenyügözőbben beszélt minden ékesszólásnál.

Eltalálta a keleti diplomata kigyónyelvét a Nemzetibe visszatért Táray Ferenc. Nehézkes és barbárságában félelmetes volt Rajczi Lajos Kurkut kánja. A hercegi hajadon szerepében Szörényi Éva drámai heve többször meglepően őszintén szólalt meg, méltóság és női szépség volt benne. Lánczy Margit humort is csiholt ki a vénülő apáca áradozó és rutinirozott szivéből. Soroljuk föl a népes együttesből Apáthi Imre jellegzetesen bolond szektáriánusát, Ungvári László szerelmes gót hercegét, Ujlaky László, Bánhidy László, Ónodi Ákos, Pásztor János, Pápai Klára, Gárdos Kornélia és Balázs Samu érdemes közreműködését. A rendezés megnyugtató egyensúlyt mutatott fel és ez Tompa Miklós érdeme. Az iró díszleteivel adták elő a darabot s ezek a dekorációk nemcsak festőiek, hanem önállóan élnek és némelyik kép túlszárnyalta a keretei közt megjelenő életet, az irói munkát.

Papp Jenő

---

* **Kovách Aladár rádióelőadása.** Kovách Aladár, a Nemzeti Színház igazgatója „A festett világ rejtelmeiből" címmel október 8-án előadást tart a rádióban.

* **Ember Nándor filmszerepe.** Bánky Viktor, sok nagysikerű film rendezője, a közeljövőben bemutatásra kerülő „Boldoggá teszlek" című MIF-filmben érdekes meglepetéssel szolgál: az egyik szerep eljátszására megnyerte Ember Nándort, az európai hírű magyar zongoraművészt, aki nemcsak mint pianista szerepel a filmben, hanem fontos szerepet is alakít. A könnyed, franciás szellemességgel pergő újdonságban, amely Vaszary Gábor vígjátékának filmváltozata, Buttykay Emmi játssza a női főszerepet. A többiek: Hajmássy Miklós, Vaszary Piri, Mihályi Ernő, Dénes György és Kürthy György.

* **Jávor Pál a Nemzeti Színházban.** Halász Géza nemzetiszínházi szerződtetésével kapcsolatban olyan hírek terjedtek el, hogy a fiatal színészt a színház Jávor Pál szerepkörére szerződtette. Ez a hír nem felel meg a valóságnak. Jávor Pál kamarai fegyelmi ítéletének rövidesen bekövetkező letöltése után ismét játszik a Nemzeti színpadán. Első szerepe Dumas „Kean, a komédiás" című darabjának címszerepe lesz.

* **Dayka Margit, mint „Szókimondó asszonyság".** A Nemzeti Színház „A nagyúr" után Szigligeti „A mama" című vígjátékát mutatja be. A harmadik újdonság ebben az évben a „Szókimondó asszonyság" lesz, amelynek címszerepét Dayka Margit alakítja.

* **Jön a Menekülő ember.** Tolnay Klári bravuros kettősszerepet játszik a Menekülő ember című filmben. Partnerei Ajtay Andor, Görbe János, Toronyi Imre, Sitkey Irén és Pálóczy László. A filmet a közeljövőben mutatják be.

Amerikai rendszerű **IRODABUTOR**
Ipari és kereskedelmi kft. VIII., Magdolna-utca 6.
IRODA ÉS MINTATEREM: VIII., Baross-utca 92.
Telefon: 143—932. — Kizárólag saját gyártmány.

A RÓZSADOMBI MAGANISKOLÁBA
a beiratás tovább is folyamatban.
II., Bolyai-utca 11. Telefon: 166-006.

* **Amadeo Nazzari kalandor-filmben.** Firenze viszontagságos történetének rendkívül érdekes lapjait eleveníti meg a Kárpát-film közeli napokban bemutatásra kerülő olasz újdonsága, az Álarcos lovag. A történet a hercegi családok elkeseredett küzdelmének korszakát rajzolja. A főhős egy titokzatos álarcos lovag, aki izgalmas kalandok egész sorozatán keresztül, üldözések, kardpárbajok és véres összecsapások után vívja ki a szabadságot. A temperamentumos szerepet Amadeo Nazzari alakítja.

* **Vasárnaptól korábban kezd a Népvarieté.** A korai elsötétítésre való tekintettel a Népvarieté igazgatósága vasárnaptól kezdődően egy félórával előbb kezdi esti előadásait, tehát pontban este 6 órakor. A műsor pontosan két óráig tart s ilyenformán a közönség 8 órakor már elhagyhatja a sportcsarnokot.

* **A Fehér vonat szakmai bemutatója.** A Fehér vonat című Horváth-film szakmai bemutatója a meghívókon kitüzött időponttal ellentétben szerdán délelőtt fél 12 órakor lesz.

* **A falu rossza Nagy Izabellával.** A Nemzeti Színház az új évad első vasárnapi délutáni előadásán a mult évben felújított „A falu rosszá"-t adja elő. A darabban Finum Rózsi szerepét ezúttal Nagy Izabella alakítja. Göndör Sándort Ujlaky László, Gonosz Pistát pedig Hosszu Zoltán játssza.

* **Hétfőtől korábban kezd az Uj Magyar Színház és az Andrássy Színház.** Hétfőtől megváltozik az Uj Magyar Színház és az Andrássy Színház kezdési ideje. Az előadások az eddigi 6 óra helyett már fél 6 órakor megkezdődnek és elsötétítés előtt, fél 8 órakor befejeződnek.

Pesti Színház Pénteken, szeptember 22-én, ½6 órakor először.
G. B. SHAW: CANDIDA
Bulla Elma, Lehotay Árpád, v. Benkő Gyula, Sivó Mária, Pálóczy László, Sármási Miklós
G. B. SHAW: AZ IMÁDÓ ÉS A FÉRJ
Bulla Elma, Lehotay Árpád, v. Benkő Gyula.

FENSÉG, SÜLYEDÜNK!

Regény ⚙ Irta SZITNYAI ZOLTÁN

22

Levetette és az asztalra tette a mentőövet. A többiek is követték a példáját.

— Ezt annál is inkább megtehetjük, mert az a gyanum, hogy túl vagyunk a veszélyen — mondta némi éllel a báró, aki fültanuja volt annak, amikor Pimpernach a segédtiszttel beszélt telefónon és megnyugtató híreket kapott attól.

— Tévednek az urak — lépett elő a szék támlája mögül Marietta —, mert még nincsenek túl a veszélyen, sőt lehet, hogy az igazi veszély csak most kezdődik.

Efelől ő maga se volt meggyőződve, de jólesett látnia a rémület kifejezését a három férfi arcán. A kapitány távozása óta újból végiggondolt mindent és úgy sejtette, hogy elszánt vakmerőségének mégis csak kell legyen valami alapja. És ahogy az előbbi beszélgetést hallgatta, ismét a kapitány alakja jelent meg előtte. Ezek az előkelő és fedhetetlen dzsentlemenek mindég olyan útálatot ébresztenek benne, mintha valami szennyes dolog venné körül s ha a magában kalandornak nevezett kapitánnyal beszél, az az érzése, hogy tiszta, üde levegőt szív magába. Lehetséges-e az, hogy a tisztaság érzését idézi elő a jellemtelenség? Ez bizonnyal lehetetlen, de akkor a kapitány?... Az ösztönei azt súgták, hogy a kapitány még se kalandor, még se szélhámos.

Kerkapoff izgatottan kérdezte:

— A grófnőnek vannak talán újabb értesülései?

— Ó, dehogy, csak nem vagyok híve a korai derülátásnak.

— Grófnő — mondta Pimpernach — maga az előbb olyan láthatatlanná tette magát, mintha beletartozna a homályba.

— Pedig maga jól tudja, hogy semmit se szeretek jobban a világosságnál.

— Hasonló okból jól tudja, hogy semmit se szeretek jobban a világosságnál.

— Hasonló okból igyekeztem magam is fényt deríteni például a kapitány kilétére — felelte gúnyolódva a főudvarmester.

— Hagyjuk őket magukra — súgta diplomatikusan a báró Kerkapoffnak.

Mintha valami bizalmas megbeszélésük lenne, visszamentek a dohányzóba.

Pimpernach felállt és Mariettához lépett:

— Grófnő, kössünk békét.

— Erre nincsen szükség.

— Valóban? — örvendezett Pimpernach.

— Valóban, mert magával még hadiállapotban se óhajtok lenni.

— Grófnő — mondta kérlelően a főudvarmester — nekünk meg kell békülnünk egymással, nekünk meg kell értenünk egymást. Grófnő, hiszen maga is tudja, őfensége legmagasabb óhaja az, hogy maga a feleségem legyen.

— Mert annyira szereti magát vagy annyira haragszik rám?

A gróf nyelt egyet, aztán keserűséggel teli hangon mondta:

— Maga gyűlöl engem, mert megakadályoztam, hogy áldozatává legyen egy gyerekes kalandnak.

Marietta megvetéssel mérte végig a főudvarmestert:

— Az ember nem gyűlöli a csúszómászókat, hanem csak útálja.

— Kegyetlen és igazságtalan hozzám, aki meg akartam menteni attól, aki csúnyán visszaélt a tapasztalatlanságával.

— Én éltem vissza az ő bizalmával!

— A kapitány ki akarta magát használni.

— Maga akart engem kihasználni kedves gróf és nem a kapitány, aki a legközelebbi kikötőnél önként hagyja el ezt a hajót és ezt az egész hazug világot.

— Mert nem tehet mást, mert különben kényszereszközökkel távolíttatnók el.

— A dinasztia támasza pedig — mondta Marietta és megvetően lehajló csuklómozdulattal Pimpernachra mutatott — a veszély pillanatában úgy rohant elsőnek a saját életét menteni, hogy csaknem halálra taposta a nagyhercegnét. És még maga merészelt az előbb itt, arról szavalni, hogy csak a fenség életét féltette?

— Grófnő, maga végzetesen félreérti a dolgokat. Én csupán azért igyekeztem mielőbb kijutni, hogy a fenségek és grófnő, a maga menekülését készítsem elő.

Marietta mély megvetésébe belesápadt, amint végigmérte a grófot:

(Folytatjuk.)

Az első segélytől a házasságközvetítésig

A magyar szociális élet egyik ismeretlen katonája beszél hivatásáról, munkájáról és eredményeiről

Most érkezett első jubileumához a magyar szociális munka egyik fontos intézménye: tíz éve annak, hogy az első magyar gyárgondozónők csendben, eleinte bizony sok idegenkedés és akadály ellenében megkezdették áldásos munkájukat. Némán, egyszerűen és annyira feltűnés nélkül, hogy bizony jórészt még ma se sokat tudunk arról: mi is a gyárgondozónő szerepe és feladata?

Ma, amikor még alig hallgattattuk el azokat, akik állandóan újabb és újabb éket akartak verni a munkásság és a középosztály közé, talán érdemes lesz rámutatni éppen a gyárgondozónőre, akit a középosztály küldött a munkások közé, a maga soraiból, hogy a munkaadó és a munkavállaló között mintegy összekötő kapocsként állva, a munkás támasza, segítője, szinte őrangyala legyen.

Ami pedig a tízéves munka eredményét illeti: a gondozónők mindenütt a munkások teljes bizalmába kerültek, munkájuk és számuk napról-napra nő s hogy egy kis statisztikát is adjunk: a gondozónők működési területén például

a baleseti százalék

mindenütt 20—30 százalékkal csökkent. És ez csak egy adat, egy példa a számtanból.

De beszéljen maga az ismeretlen gyárgondozónő, akit sok munkája között egy ünnepnap délelőttjén kértünk meg, hogy néhány szóban tájékoztasson bennünket arról, amit végez, amit elér s amit lát munkája közben.

Első kérdésünk ez volt: — Hogyan lesz és hogyan lehet valaki gondozónő?

— Először is — felelte — hivatásérzet kell hozzá, mindent feláldozni a munkásokért. A gyárgondozónőnek ugyanis csak a fizetése fix, a munkaideje nincs és nem is lehet megszabva. *Nálunk nincs hivatalos óra,* a mi munkánk nem ér véget az üzemidő végén, mert gyakran előfordul, hogy a városban, egy-egy hivatalban töltjük el a napot, vagy este, otthonunkban kereснek fel a tanácsot, a segítséget kérők, amellett pedig a családlátogatásokra is sokszor csak az esti órákban marad időnk.

— Ami már most az egyéb kellékeket illeti: a leendő gyárgondozónőnek legalább hat középiskolája kell legyen s ezután kétéves tanfolyamot végez, hol egyetemi tanárok, orvosok, filozófusok, OTI-szakemberek stb előadásait hallgatja és gyakorlati kiképzést is kap egyes nagyobb mintaüzemekben. Amikor pedig kikerül a gyárba, akkor kezdődik csak az igazi tanulás — konkrét esetek tömegéből fejleszti tovább tudását egészen addig, míg.. munkájából ki nem dől, vagy ki nem válik. Igen, a gyárgondozónő is holtig tanul s még akkor se tud mindent.

— Általában milyen természetű a gondozónő munkája?

— Mihez is lehetne hasonlítani?... Talán a gondos háziasszony és egyúttal a jó édesanya munkájához, annyira sokrétű és gyakran annyira nem látható. Amíg rendben megy minden, alig venni észre, hogy gyárgondozónő is van a világon, de ha nem lenne...! Mindenesetre három fontosabb ága van a mi munkánknak: *egészségügyi, szociális és családvédelmi-kulturális.*

— Kezdjük talán az elsőn...

— A gyárgondozónő egészségügyi feladatai kiterjednek a munkás egész életére, tehát egyrészt a gyárban eltöltött ideje alatt vigyázunk rá, másrészt otthonában is. A gyárban a mi gondunk a takarításra felügyelni: por, piszok, szemét, korom, szellőzetlen levegő távol maradjon a munkás munkahelyétől, jó világítást kapjon és általában tisztaság vegye körül mindenütt. A munkateremben épp úgy, mint a mosdóban, vagy az étkezdében. A felvételeknél már megkezdődik a munkánk, az új munkásnőket mi vizsgáljuk meg.

— Azután ott vagyunk a gyárorvos mellett, ha van ilyen, ahol pedig nincs, ott sok esetben pótoljuk. Például a szülő nők mellett gyakran többet segíthetünk, mint a gyárorvos, tekintve, hogy

ma igen sok a születés,

sajnos, házasságon kívül is. A terhes nőket nem hagyjuk éjjel dolgozni és előrehaladottabb állapotában kényelmesebb beosztást szerzünk nekik. Nálunk például *van egy külön munkakör, ahol csak leendő anyákat találni.*

— A szociális teendők?

— Itt aztán még nehezebb mindent felsorolni. A gyárban — ha kell — harcolunk a nem kötelező, de ajánlatos munkásjóléti intézmények létesítéséért, bár már majdnem mindenütt állanak vagy készülnek az ilyenek. Ahol még csak a terveknél tartanak, ott tanácsainkkal segítünk a vezetőségnek, hogy *a felállítandó bölcsőde, óvóda, napközi otthon, kantin, könyvtár,* vagy sporttelep milyen legyen.

— A harmadik csoport?

— Feladataink harmadik csoportja talán még kiterjedtebb, mint az első kettő, mert a munkás és családjának teljes életét felöleli. Állandó környezettanulmányokat folytatunk, amik a legkülönbözőbb esetekből adódhatnak. Ha például egy munkás segélyt kér, a vezetőség a kérvény elbírálása előtt *bennünket küld ki a munkás lakására,* állapítsuk meg, rászorul-e valóban a kért segítségre s ha igen, milyen mértékben? Itt aztán néha egészen körmönfontan kell eljárnunk, mert előfordulhát olyan eset is, — igaz, ritkán, — amikor a segélykérő alaptalanul kérvényezte a karácsonyi, betegségi, stb. segélyt és a kiszálló gondozónőt megkísérli félrevezetni. Ilyenkor aztán a házfelügyelő és a szomszédok gyakran hasznos felvilágosításokat adnak.

— Előfordult már Önöknél is ilyen eset?

— Mióta vissza tudok emlékezni, egy izben. De tudom, hogy elég sok ember él Pesten, akik rendszeresen fordulnak vállalati elnökökhöz, vezérigazgatókhoz segélykérő leveleikkel s tisztán az így szerzett támogatásokból élnek. Sőt, a jó címeket, ahol mindig lehet valamire számítani, pénzért adják tovább! Nekünk is volt

egy érdekes esetünk,

amikor egy „festőművésznő" rézkarcokat küldött a vezérünknek, akinek megtetszettek a képek, megvette azokat s kiküldött engem, hogy *hívjam meg a művésznőt a gyárba, rendes fizetésért, rajzolónak.*

— *És?*

— Meglátogattam őnagyságát s *a lakásán a megható levelek sorozatait találtam sokszorosítva, a művésznőnek pedig esze ágában sem volt állandó munkát vállalni.*

Rengeteg minden adódik aztán még éppen a munkás magánélete körül, kezdve a születésen, sőt az előtt... egészen a munkás utolsó gyárban töltött napjaiig, vagy azon is túl... mindenütt akad munkánk. *Ma a munkásnők 6—10 százaléka gyermeket vár, ami meglehetősen jelentős százalék,* most tessék elképzelni, mennyi munkát ad ez, mondjuk, 1000 munkásnőnél? Hányszor lépünk fel azonfelül, mint *házasságközvetítők is...*

— És sikerrel?

— Gyakran igen! A legtöbb esetben fiatalkorúak az érdekeltek s a szülők ellenzését kell legyőzni. A megszületett gyermek azután vándorkelengyét kap a gyártól, *mi jelenleg egyszerre 40—50 csecsemőre való kelengyét tudunk kiadni.* Azután ahol több gyermek van, amíg az anya a kórházban van, elhelyezzük a többi gyermeket ú. n. átmeneti otthonokban, vagy legalább is a gyár étkezdéjéből juttatunk az anya nélkül lévő családnak élelmet. Egy ízben egy hatéves kislány egyedül jött hozzám, sírva, hogy az apja katona és az anyját a mentők vitték el: az anya, aki munkásnőnk, hozzám küldte a gyermekét, az utolsó pillanatra is ránk gondolva. *Nem is történt baj a kicsivel, míg az anyja gyógyultan haza nem tért, mi gondoskodtunk róla.*

— Még talán egy-két érdekesebb esetet...

— Sok van ilyen is, nehéz választani. Sok szép esetünk akad és gyakran mulatságos is. *A legszebb perceink, amikor mi közöljük a dolgozó apával, hogy: fia született.* S az ifjú apa a levegőbe dobja a sapkáját vagy egy önfeledt mozdulatot tesz, mintha a nyakunkba akarna ugrani... Érdekes megfigyelni azt is, hogy azonos lehetőségek mellett más és más emberek milyen különböző életmódot folytathatnak. Van, amelyiknél valóságos kis fészek a lakás, rend, tisztaság és jólét sugárzik belőle, a másiknál, amelyik gazdája ugyanannyit keres, sivár menedékhely az otthon, s ki tudja, hová folyik el a nehezen szerzett, de ma már sehol se lekicsinylendő jövedelem. De éppen ezért is szükség van reánk, hogy az ilyeneket is megfogjuk, megneveljük, megjavítsuk. Sokat, nagyon sokat lehet tenni ilyen esetekben is s igyekszünk is mindent elkövetni, ami tőlünk telik. Még... családi viszályokba is be kell avatkoznunk néha — mosolyodik el az ismeretlen gondozónő. — Volt egy házaspár a gyárban, ahol a férfi igen szerette a madarakat. Nem ivott, nem kártyázott, még csak nem is dohányzott, de a lakását telehordta madarakkal és kalickákkal. S ezt az asszony sehogy se akarta tűrni. Végül odáig vitte a dolgokat, hogy a férje elkergette hazulról, gyerekestől... Akkor aztán észbe kapott a feleség, belátta, hogy neki kell engednie s hozzánk jött, hogy békítsük ki a férjével. Meg is történt ez és egy ideig békesség volt, egy nap azonban megint beállított az asszony, bekötött fejjel, *a férje tányért vágott hozzá, mert dögnek nevezte az egyik kanáriját.* Megint közbeléptünk s ma már a második gyermeküket várják, békés, madártrillás egyetértésben...

Bényi Kálmán

Gyárunkat ért üzemzavar dacára k. vevőink rendelését megfeszített munkával igyekszünk kielégíten

Baeder Illatszergyár rt.

Gyermek a sötétben

Késve futott be nyolc óra körül a vonat a kisvelencei állomásra. A tó fölött madarak vijjogtak. A békák oboái elhallgattak, csak a tücskök elnyújtott cirpelése hallatszott. Az égen fekete felhők gomolyogtak.

Egy kisfiú állott a betonút szélén, ott, ahol a jegenyesor felsorakozik a Gárdonyi Géza-út két oldalán. Fehér nadrágja s fehér inge világított a sötétségben. Nehezen ismerem meg, Pétert, a kisfiamat.

— Mit csinálsz itt?

— A tejeskocsit várom.

— Mikor jön a kocsi?

— Most kell jönnie. De lehet, hogy csak egy félóra mulva jön. Tegnap egy óra hosszat vártam rá. Kell Verának reggel a tej, — tette hozzá s kinézett a sötét útra.

Ilyenkor este megnőnek az árnyak, ha tiszta az ég s ragyog a hold. De ilyen felhős estén minden egyetlen nagy árnyék.

Együtt várunk a fa tövében s csendesen beszélgetünk.

Végre szekérzörgés hallatszik Gárdony felől. Péter már ismeri az egyfogatú tejeskocsi zörejét s kimegy az úttest közepére. A kocsis leadja neki a tejeskannát. Indulhatunk.

Különös, mennyire ismétli önmagát az élet. A mult világháború idején ugyanolyan idős voltam, mint a fiam most. Én is emlékszem hősi erőfeszítésekre, amik akkor nagyon nehezemre estek. Én is megosztottam a család háborús gondjait, még messzebbről hoztam esténként a tejet, mint most a fiam, csomagokat hurcoltam, segítettem odahaza s boldog voltam, ha hozzájutott a család valamihez.

Ez a felelősségérzet fokozottabb mértékben nyilvánul meg Péterben. Meg kell őt dicsérni ország-világ előtt, mennyit futkos kerékpárjával kenyérért, zöldségért, gyümölcsért, tüzelőért, mennyit ácsorog a sötétben a tejért. Hányszor kell adminisztrációs dolgokat elintézni ott, ahol anya állásban van s az apa katona. Mindezt komoly megfontoltsággal, zúgolódás nélkül végzi a gyerek. Hányszor zavarják meg olvasás közben, amikor May Károly, Mikszáth Kálmán vagy Jókai Mór különös világában bolyong, vagy bélyeget áztat s ragaszt az albumába! Hányszor kell idő előtt kimászni a tó hűs vizéből, mert kifogyott valami s utána kell járnia a környező boltok valamelyikében.

Meghatottan meséli az anyja, mennyi izgalommal jött haza egy délután s jelentette, hogy az egyik füszereshez szén érkezett. Uzsonnázni sem tudott, felkapott a kerékpárjára s ment a velencei állomásra. Vásárolt 10 q szenet, fuvarost kerített, kerékpárját maga mellett tólva jött a kocsival s a kapunál kiszórt fekete gyémántot ő is segített a fáskamrába behordani. Mily boldogan ült este a verandán, a nyári szék mélyében, hogy élvezte, hogy nem fázik Verácska, ha télen is itt kell maradniok.

De nemcsak Péterke vesz részt a háborus gondokban, hanem a többi gyerek is a környező villában. Amikor a küldöncöt behívták, ők hordták szét a táviratokat, a SAS behívókat, a leveleket és ujságokat.

Kezdetben a férjek osztották meg az asszonyok háborus gondjait. Soha annyi csomagot cipelő férfit nem lehetett látni, mint mostanában Pesten és a vidéken. A gyerekekre később került sor, amikor a férjek komolyabb háborus feladatot kaptak a haza védelmében. A gyerekek apáik nyomdokaiba léptek. Készségesen segítenek a konyhában is, ha anya már nagyon fáradt, vagy valami betegség gyötri. Megragadják még a súrolókefét is s nekiesnek a padlónak. Böngészik az ujságot s anyát adminisztrációs terminusokra is figyelmeztetik.

— Az autót megint be kell jelenteni, — mondta Péter egy napon s már jegyezte is az adatokat, amiket be kellett szolgáltatni. — A cukorjegyeket ne felejtsd anyu lebélyegeztetni, mert holnap van az utolsó terminus. — A K szelvényre 10 deka vajat kapunk, anya. Ne felejtsd el leadni a jegyet a fűszeresnek.

Igy telnek, mulnak ezek a fájdalommal teljes napok. A Légó nem egyszer utba kapja a gyereket, ilyenkor fa alá húzódik s az égre néz. Mire gondolhat egy tizenegyéves gyerek, amikor a fehér acélmadarak tömegét látja szállani Budapest felé, amikor iskoláját is találat érte? Hány évet öregedik ez a gyerek, aki már ma is teljes tudású partner a szokott vacsora utáni beszélgetések alkalmával?

Mindennek teteje, hogy egy napon nevelni kezdi a hugát. Megtudja, hogy a gyerek, aki pár napja kezdte el iskoláját a közeli állami elemi népiskolában, nem jelentkezett a tanító néni felhívására. Ő suttogott a szomszédnőjével s amikor a tanító néni megkérdezte, ki beszél, nem állt fel férfiasan s nem vallotta be, hogy ő volt a rendzavaró. Olyan dorgatóriumot kapott a kis hölgy, aminőt még tőlünk (főleg tőlem) nem kapott soha. Más kérdés az, hogy Verácska szokatlannak minősítette ezt az eljárást s néhány szemtelen szóval válaszolt az oktatásra. Péterkét nagyon elkeseritette ez az eljárás.

— Szégyeld magad, Vera, — mondta s felháborodottan sorsára hagyta hugát.

— Ennek a kis leánynak nem lesz jó vége, — jelentette ki szóról szóra egyik este, amikor együtt ültünk vacsora után s a csendet hallgattuk a holdfény remegésében.

Próbáltuk meggyőzni, hogy ez múló jelenség. Verácska most törik be az iskola padjaiba. A játékból alig egy hete tért a munkára. Ékesszólóan ecseteltük, hogy Verácska jó kis leány s nem lesz semmi baj. De a „Vaterka" csak a fejét csóválta.

— Verát nevelni kell, — jelentette ki határozattan s ezzel a vitát lezárta.

Mikor aludni tért, apa és anya lelkében megszólalt egy hang, melyet csak ilyen holdfényes, csendes, tücsökzenés estén lehet hallani. Elmondta ez a hang, hogy a háború végigszánt azok lelkén is, akik nincsenek közvetlen közelében fegyverrel a kezükben. Lám Péterkének gondtalan és szép gyerekkora lett volna, ha a háború nem szakitja szét minduntalan a családot s apát nem foglalkoztatja már második esztendeje harctéren vagy hadiszolgálatban. Mit lehet itt csinálni? Semmit. Dolgozni és imádkozni. A folyamatot, amelyet a háború a gyereklelkekben elindított, csodálni kell és elfogadni. Hinni kell, hogy derék emberek nevelődnek a gyerekekből, akiket nem kell félteni az élettől.

Marék Antal

Belvárosban elveszett

egy fonott női táska iratokkal, vásárlási könyvvel és Lehr Ernőné névre szóló útlevéllel. Magas jutalom ellenében kérem Oromutca 6 alatt leadni. Telefon: 457-589.

Budapestvidéki nagyvállalat keres azonnali belépésre perfekt

német-magyar gyors- és gépírónőt

Ajánlatokat fizetési igény megjelölésével „Nyugdíjas állás" jeligére **vitéz Nagyselyki hirdetővállalathoz,** VII. Erzsébet-krt 23.

Az első. Nemzeti Apolló. Átrium. Szittya. A vászon szereti az olyan témákat, ahol a mese részletmozzanatok felvillantásával is folyamatosan vezethető. Iyen értelemben jó filmtéma „Az első", noha elsőizben színpadi változatban került a közönség elé. *Kerecsendi Kiss Márton* azonban jó érzékkel dolgozta át filmmé darabját, kiszabaditotta azt a helyhez kötött színpadi zárt, olykor tulfűtött jelenetei közül, itt-ott megfelelően változtatott is rajta, ugyhogy végeredményben a szellős, levegős, derült és drámát egyenletesen mérő képek között, művészi igényü filmszerüséggel pereg le a történet. *Cserépy László* rendezésének kiemelkedő értékei az izes epizódokban és a befejezés filmszerüen lendületes tempójában mutatkoznak meg. A szereposztás kitünő. *Szeleczky Zita*, bár népiséget érzékeltetni épp oly kevéssé tud, mint kenyeret dagasztani, olykor őszinte drámai pillanatokkal hat meg, *Rajczy* az asztalosmester szerepében robusztusan erőteljes, *Páger* halászmestere komótos derüjével és vérző emberségével szinte megrendítő, viszont *Kiss Ilona* sommáslány helyett inkább vikendező urikisasszony benyomását kelti. Jó színfolt *Vaszary Piri, Halász Géza* és *Laurisin Lajos*. (mja)

Szeptember 17. Vasárnap

Színházak

Nemzeti Színház. 2: A falu rossza. ½8: Nagyur (I.). — Andrássy. 6: Ne bizz a nőben. — Uj Magyar. 6: H-től ½8: Toldi Miklós. Vas. 3-kor is. — Fővárosi Operett 6: Luxemburg grófja. — Madách. 6: Artatlanok. Vas. ½3-kor is. — — Erzsébetvárosi. Szünet. — Márkus Parkszínház. 6: Szakitok magával. — Népvarieté-Cirkusz. (Sportcsarnok) ½7: Artista parádé. Vas. ½4-kor is.

Mozik

Atrium. 153—034. Az első. ½4, ½6, ½8. Vasárnap ½2-kor is. — **Belvárosi Hiradó.** 181—344. Hegyilovak. A jó gazdasszony. Pest-Buda története. — Rajzos hiradó a légi támadásokról. Hiradók. Folytatólagos. 10-21. — **Corvin.** 138-988. Renz, a cirkuskirály. ½4, ½6 ½8. Vasárnap 11-kor is. — **Deák.** 125-942

Az utánjáró mozik műsorát mindig csütörtöki számunkban közöljük.

Sport

A vasárnap sportja

Atlétika. Csapatbajnoki viadal a Margitszigeten d. u. fél 5. — Kerékpár. Háztömbkörüli verseny a Szabadság-téren d. u. 4. — Labdarugás. Nemzeti bajnokság: Move-pálya fél 3 Gamma—Salgótarján, Csepelen 3 Csepel—Szolnok, Kispesten ½3 Kispest—Ujvidék, Debrecenben 4 Debr. Vasutas—Nagyvárad, Diósgyőrött 4 Diósgyőr—MÁVAG, Kolozsvárott 4 Kolozsvár—Ujpest, Szegeden 4 Szeged—Ferencváros és Ungvárott fél 3 Ungvár—Szentlőrinc. — Tennisz. A szövetségi sporttelep tenniszversenyének döntői d. u. 3.

A Szabadság-tér körüli kerékpárverseny

A vasárnap nagy sportesemény a nemzetközi háztömbkörüli kerékpárosverseny, amelynek utvonala: Klebelsberg Kunó-utca, Aulich-utca, Szabadságtér, Bank-utca. A versenyzők hatvanháromszor futják körül ezt a háztömböt, a cél a Klebelsberg-utcában van.

A bejelentett külföldi versenyzők közül a németek lemondották közreműködésüket, valószinüleg a szlovákok utja is elmarad és igy csupán a horvátok indulnak, akiknek bejelentett legénysége: Pokupec, Solman, Celesnik és Filipcsics.

A valószinü győztest a szakkörök Karakiban látják, akire veszélyes lehet Éles, Zsellér és Nagy. A rendezőség az utvonalon hangszórókat szereltetett föl és állandóan tájékoztatja a nézőket a nagyszabásu verseny egyes mozzanatairól.

A svéd atlétikai bajnokság

Az atlétika terén vezető szerepet betöltő nemzetek közül jelenleg egyedül a svéd nemzet az, amelynek atlétikája a különös kedvező körülmények folytán ezt az előkelő helyzetét érintetlenül megőrizte. A svédek most megtartott bajnoki viadala ezt ujra igazolta.

100 méter: Hakanson 10.3 mp. — 200 méter: Strandberg 22.1 mp. — 400 méter: Sjögren 48.4 mp, Tolf 48.8 mp. — 800 méter: Liljekvist 1 p 51.8 mp, Bengtsson 1 p 52 mp, Ljunggren 1 p 52.3 mp. — 1500 méter: Andersson 3 p 49.6 mp, Hägg 3 p 50 mp, Andersson B. 3 p 50 mp, Gustafsson 3 p 52.6 mp, Ahldén 3 p 52.6 mp. — 5000 méter: Hägg 14 p 32.3 mp, Larsson 14 p 32.6 mp, Andersson 14 p 39.6 mp. — 110 m gát: Lidman 14.5 mp. — 400 m gát: Larsson 53.2 mp. — 3000 m akadály: Elmsäter 9 p 2 mp. — Magas: Kristofersson 1.92 m. — Távol: Hakansson 7.28 m, Eliaesson 7.27 m, Vaxberg 7.24 mét. — Rud: Lundquist 3.90 m. — Hármas: Hellstrand 14.93 m. — Suly: Willny 14.32 m. — Diszkosz: Bergh 45.25 m. — Gerely: Eriksson 60.96 m. — Kalapács: Ericsson 52.46 m.

Az ezer méteres futásban Liljekvist 2 p 22.5 mp-es idővel egy mp-re közelitette meg Harbig világcsúcsát.

Kitüntetés. A Kormányzó megengedte, hogy Hegedüs Bélának, a gödöllői királyi kastély főgondnokának és a Magyar Birkózó Szövetség főtitkárának — utóbbi tisztségéről történt lemondása alkalmából — a magyar birkózósport érdekében végzett értékes munkásságáért ujbóli elismerése tudtul adassék.

Lóverseny

Budapesti eredmények

I. 1. Issekutz Gy.: Italla (2) Pintér, 2. Robogány (2½) Félix, 3. Presto (3) Horváth Károly, 4. Vessző, 5. Old Joe. Fm.: Mignon. Háromnegyedh., 2 h., 1 és félh., 15 h. 10:32, 15, 13, bef.: 87. — II. Adogató K. II., 4. (3) Rózsa, 2. Igor (2) Schejbal, 3. Umberto Csikós, 5. Sicc. Fm.: Darkie Jövő, Napsugaram. Rövid fejh., nyakh., háromnegyedh., 1 hossz. (4:10) Bocskai, 2. Piola (5) Gutai, 3. Puliszka (20) Pozsonyi, 4. Győző. Félh., bef.: 77. — III. 1. Dr. Centurio, Ural, Szebb Jövő, Napsugaram. Rövid fejh., nyakh., háromnegyedh., 1 hossz. (4:10) Bocskai, 2. vid fejh., nyakh., háromnegyedh., 1 hossz. (20) Pozsonyi, 4. Győző. Félh., 2 félh., 3 és félh. 10:12, bef.: 77. — III. 1. Dr. Centurio, Ural, Szebb Jövő, Napsugaram. Rövid fejh., nyakh., háromnegyedh., 1 hossz. (4:10) Bocskai, 2. Piola (5) Gutai, 3. Puliszka (20) Pozsonyi, 4. Kesztheyi, 5. Sicc. Fm.: Prisco, Vaxberg 7.24 mét. — Rud: Lundquist 3.90 m. — Hármas: Hellstrand 14.93 m. — Suly: Willny 14.32 m. — Diszkosz: Bergh 45.25 m. — Gerely: Eriksson 60.96 m. — Kalapács: Ericsson 52.46 m.

Kettős ivadékverseny. A legnagyobb kétéves versenynek: a Szent László-díjnak az előfutama a Kettős ivadékverseny. Az eddig veretlen Timbur a munkák szerint valószinüleg folytatja győzelmi sorozatát, bár az 1200 méteres távugy Cabaretnek, mint Kalypsonak jobban megfelel. Érdekes versenyszámnak igérkezik az Állvány-díj is, melyben a Szent István-díj megvert favoritja: Laisser Courre szerezhet némi kárpótlást istállójának. Jelöltjeink: I. Mokány legény—Bors, II. Rendes—Flórián, III. Laisser Courre—Csürdöngölő, IV. Timbur—Cabaret, V. Darkie—Amalfi, VI. Fenegyerek II—Brácsás, VII. Zokszó—Orgona. VIII. Udvarhely—Orcsi.

A szerkesztésért felelős dr. Berecz Lajos főszerkesztő, a kiadásért Seifert Alfréd, a nyomdáért Kertész Árpád.

Kisnyilttér

Díjszabás minden pénteki számunkban.

1—42. Adás-vétel

1-5. Berendezés

1. Bútor

Butort Nagy Györgytől vegyen: VIII., Mária-u. 6. Rec. 3 párnás P 590, háló és komb. szobák olcsón.

Lánc-ágy P 198.— VI., Podmaniczky-utca 19.

Kombinált szobák, rekamiék, konyhák fizetési kedvezménnyel. Bányafalvi, Izabella-utca 11.

Irodabutort is Kocsis Jánostól vegyen. Uzlet: Visegrádi-u. 14. Tel. 112—821.

Modern és stil **BUTOROK** nagy választéka Aischer Ödön mübutorasztalosnál, Baross-utca 18. Tel 142—891.

ASZTALOSOK és KÁRPITOSOK termelő és értékesitő szövetkezete. Eladási helyek: **Podmaniczky-utca 14. Üllői-ut 15., Baross-u 9.** Uzletünkben mindennemü lakásberendezések.

Styl és modern butort, kárpitosárut olcsón vásárolhat Tóthnál, Ferenc-körut 20. Vidékre csomagolás.

Király-utca 82. **SZTOPKA JANOS** butoruzletében olcsón vásárolhat jófallással, nagy választék mellett keményfahálót simahálót stilhálót ebédlőt kombinált berendezést konyhabutort Vidékre csomagolás

Háló és komb. szobák, székek eladók. Bombakárosultak, tüzhárcosok 10% engedmény. Szentkirályi-utca 34.

Butor kereskedőknek is kis kombinált, Ia bükk háló, rekamie kapható (részlet). Tamásy, Ujpest, Nádor-u. 2.

Uj és használt **MÜBUTOROK** adás-vétele jutányosan **NYILAS-nál**, VII., Rózsa-utca 38/b. (Király-u. sarkánál.)

Gyönyürü hálószoba és kombinált szekrény, irószasztal karosszékkel eladó. Jókai-u. 36. I. 8. Bárán.

Eladó kompl. hálószoba rézágyakkal és nagyméretü ládák. Hernád-utca 43. I. 1.

Egy sz. comb. butor eladó. Hétfőn fél 9 — fél 3 között tel. 426-237.

2 személyes rekamié, 1 cseresznye-kommod, 1 cseresznye-szalon, brokátselyem fotőjökkel, belga tükörrel, 6 lámpás váltóáramu rádió eladó. Csáky-u. 16. II. 2.

Hálószobák 1400 pengőtől, recamiék, fotelok olcsó árban kaphatók. Lakberendező, Kinizsi-utca 35.

REKORD Butorgyár választéka a legnagyobb az országban.

KOMBINÁLT SZOBA szép szövetekből **CSAK 2985.- P**

Rekamié szövetbevonással .... P 388.— **SEZLONOK P 198.— Csak 8 napon tüli szállitást vállalunk. VIII., Vajdahunyad-utca 4.**

Irodabutorok, pénzszekrény, sokszorositógép eladó. T. 225—749.

Kombinált butor, komplett dió, alig használt eladó. Tel. 421—789. egy óra után.

Kombinált szoba berendezés, uj állapotban eladó. Arena-ut 7. III. 10.

Komplett tölgy ebédlő eladó. Tel. minden nap 2—4-ig: 352-348.

Hálók, kombinált berendezések, jó minőség, nagy választék olcsón. Butormagazin, Mária-utca 48.

Fehér háló, matracok eladó. Hieronymi-ut 13/A fszt 2.

Festményeket veszek neves magyar festőktől. T. 296-723. D. e. 8—12-ig.

4. Szőnyeg

3×4 m. használt m. p. és egy nagy faliszőnyeg továbbá 3 drb. uj kisebb m. p. eladó. IX., Szobieszki-u. 34. III. 35.

Keleti szőnyegeket veszek. Andrássy-ut 55. I. 3. Tel.: 226—688.

Magy. perzsa szőnyeg 225×136 Ltk. horgolt függöny eladó priv. Ráday-u. 24-a. II. 1. Hanig.

Magyar perzsa 2×3 m. eladó. T. 355—571. d. e. 8 és 10 óra között.

5. Egyéb berendezés (Kályha, üzletber. stb.)

Lampart fürdőkád, vörösréz vizmelegitővel eladó. IX., Páva-u. 35. Házf.

Saját gyártmányu irodabutorok nagy választékban **UNIVERSAL IRODABUTORGYAR.** VII. Wesselényi-utca 8 Telefon 226-692 226-693

Villanytüzhelyt, 3 főzőhelyest, sütővel ellátottat, lehetőleg ujat vennék. „Sürgős 44782" jel. fők.

Lyukbillárd kölcsönzés, eladás: Kóris-u. 17-b.

Mérlegmázsa eladás. Kollár, Péterffy S.-u 32

Villamos hütőszekrény minden méretben, minden célra, Nationalkassza, habverőgép, mákdaráló, motorral is, tubustöltő, emulgorok, kávépörkölő gázra-villanyra eladók. „Frigidaire 44812" jelligére fiókadóba.

Prima gyártmányu uj kályha eladó. Üllői-ut 2. I. 1. Erdekl. 4 óra után. Tel. 131—566.

Eladó galéria üzleti állvány és pult. Hétfőn 10—2-ig V. Sziget-u. 5.

Garnitura, szalontükör, képek, mütárgyak eladók. Sas-u. 15. III. 8. Hétfőtől.

Képek eladók. T.: 29-921

Fogorvosszék eladó. „Keveset használt 53892" jel. fők.

6-11. Gép, műszer

6. Foto, optika

Leicát v. Contaxot vennék „Armegjelölés". 112—196.

KERESEK

Leica 3/c-t, summitárral. Tel. hétk. 380-142.

Eladó uj Voigtländer Bessa Skopar 3.5 „Compur-Rapid 44780" fők.

Alig használt universális dia-epi vetitőgép olcsón eladó. „Liesegang 8195" jel. fők.

Leicát, Contaxot v. Retinát veszek. „Távmérős 44652" fők.

Exacta 2.8 Xenár eladó. Pesztlőrinc, Beregszász-u. 29. Balogh 6-7.

2 hang. Telefunken lem. váltós Z. géppel, röntgen v. hullám kantostat sürg. olcsón. Kövary, Nap-u. 19.

Rolleiflex 4x4 Tessár 1:2.8 tartozékokkal eladó. Kántor, Komárom, Vágdunasor 10.

6x, 8x v. 10x Zeiss látcsőt keresek. Kardos házf. Izabella-tér 5.

Robot 1.2 Biotár lencsével eladó. Ajánlatok „Armegjelölés 44810" jel. főkiadóba.

Zeiss 3.5×16 priz. Theotis látcső eladó. 150-767

Kodak Compur 4.5 táskával eladó. Üllői-ut 53-b., f. 10. Hétfőtől.

Uj Voigtländer Bessa fényképezőgép jutányosan eladó. Pázmánytér 5. Panzió.

Marxton keskeny film vetitő komplett eladó. Megtekinthető Borza Istvánné, Mány, Márkár-utca 432.

Vennék Kine Exactát. Leirás. Ár. „Kisfilmes 44835" jel. fők.-ba.

Rolleiflex automat Tessar 3.5 lencse eladó. Andrássy-ut 2. Házf.

Fénykgépet veszek már kászat. Mosópor üz. Saló-u. 8. d. u. 3—5.

Leicáért Csepel motort cserélnék. T. 121—111.

Táv. m. gép 1:2 Xenon kisfilmes olcsón. Péterfy S.-u. 42. f. 3.

Amatőr labor, berendezés napi hatezer kópiára, krómhengeres fényező — Dürkopp gyorsmásoló. 13x18 Linhof Zeiss Tessár 1:4.5 f. 21. 10x15 és 18x24 gépek Zeiss Tessár 1:4.5 f. 25 nagy zom. tálak, mosókészülék, ezüstkivonó stb., reggel 8—9, este 6—8-ig. Szakos. XII., Városmajor-u. 70.

Tükörreflexes Zeiss Ikon és XVIII. sz. festmény. 269—263, vasárnap 2—6-ig.

8. Irógép, irodagép

Irodai összeadógép eladó. IX., Szobieszky J.-utca 40. Rádióüzlet.

Hermes-Baby el. Telefon 181—594, d. e.

Számológép eladó. Molnár-u. 8. I. emelet.

Remington el. 319-058.

Irógépet vesz 121-374.

Táskairógép, Kappel, uj, eladó. Megtek. 6—8 közt. Dr. Füzes, V., Zápolya-u. 16.

Táskairógépet venne. „Ar 38352" Erzs. fők.

Táskairógép, uj, eladó Gizella-ut 47., f. 5.

Táskairógép Ia, eladó. Hétfő 10—12 T. 343-165

Márkás táskairógép eladó. T. 166—047.

Irógépeket keresek megvételre kis és nagykocsist, valamint elektromos irógépet. Jelige: „Jó gép, jó ár 44864" fókiadóba.

Irógép (Erika), továbbá női kosztüm eladó. Jelentkezés d. e. 10-12. Ferenc-körut 38., I. 7.

Olympia táskagép eladó Aréna-ut 9. II. 11.

Vadonatuj „Frema" állványos copier gép, kézi hajtásu eladó. Ajánlatokat „Cserkészmozgalom 62906" jeligére a főkiadóba kérjük.

Számológép eladó. Telefon: 228—029.

Számológép eladó. Alkotmány-u. 20. IV. 19.

Royal irodai gép jókarban lévő eladó. VI., Lovag-u. 7. fsz. 2.

Continental táskairógép eladó. „Kettőszer" jel. Aratóhoz, Erzsébet-körut 14.

9. Varrógép

Varrógépet, bármilyen rosszat is veszek, eladok, javitok. Donát müszerészmester, Kálvária-tér 12. Telefon: 135—591.

Bördlszmüves, 45 Singer lappát és hegyes türe és egy Singer jobbkaros eladó. V. k., Tátra-u. 34. ½ em. 1.

Singer 31-es szabógép Ia eladó. Pestujhely, Virág-u. 16. sz.

Singer varrógép eladó. Blazsek, Budafoki-ut 22/d. III. 3. vasárnap és hétfő 2—5 között.

Varrógép Singer „66" süllyesztő, 4 fiókos 95% uj, eladó. Ajánlatok: „3500 P" jeligére Aratóhoz, Erzsébet-krt. 14.

Varrógépet, bármilyet, törött állapotban is vásárol Varrógépjavitó, Szilágyi-u. 3. Aggteleki-uteánál.

10. Egyéb gép

800-as uj külföldi szalagfürész, „Fesstő" körcsiszoló eladó. Bp., Szt. László-u. 21. Juhász. Tel. 490—329.

Kötőüzem használatlan gépei eladók. „Kötőgép" jel. Pogány Hirdetőbe, Ferenc-krt. 39.

Turbó szivattyu 2 lépcsős 2500 liter pere 6—7 légk. teljesitm. eladó. Bajor, V., Zápolya-u. 32.

2 db. kifogástalan BW. KAZÁN 160 m2 ff. üzemből eladó, vennék BW. kazánt 250—300 m2 ff.-ig. „Azonnali lebonyolitás 44793" jel. fők.

Eladó 1 drb 110 voltos 1.2 lóerős, 1400 fordulatu

váltóáramu motor

Kertész cipőgyár, Jászutca 36.

Univ. osztófejek, vill. oszt. furógépek, vill. szalagfürész, forrasztók. Magenheim müsz. ker. Szív-u. 14. Tel.: 424—074.

Napraforgócséplőgép, üzemképes állapotban eladó. Klemm gépkereskedő, Ujvidék, vitéz Horthy I-tér 6.I.

Légpumpák (külföldi gyárt.), festékszóró berendezések, szerszámok. Gergye és Tsa. Bp., VI., Csengery-u. 86.

Uj ½ HP motor szivattyuval eladó. Bulcsu-u. 21/a, házfelügy.

Villanymotorok 7—15—20 HP gyári uj 380/220 V. réztekercselésü és Generátor 21 KVA. 380/220 V. gyári uj. „Azonnal kapható 44799" jeligére fiókadóba.

Szemszedő villanygép eladó. — István-ut 20. Berda.

Festő üst és eszterga kések eladók. Podmaniczky-utca 65. Gépmühely.

200 darab villanyhegesztőhöz ELEKTRODA FOGÓ modern uj kábel, forrasz végekkel, nyéllel, szigetelve, sürg. eladó. Bp., XIII., Népsziget, MOVE-telep. Kubatov.

Szalagfürész, ábrichter, vastagsági és kombinált gyalugépek, körfürészgépek, esztergapadok fához és fémhez, osztófejek, asztali és oszlopos furógépek, pontegesztők, festékszórók, ziknizők, ipari varrógépek, benzin és villanymotorok eladók. Kétkaru faaprító baltát és mindenféle uj ipari gépet vesz: Selyei gépszaküzlet, Csákyliget, az 50-es v. v. áll. Pilot-uton.

Fagáz gen. motor 6 HP eladó. Szabó, Kispest, Zrinyi-u. 84.

Eladó 1 drb. magszárító, nagyteljesitményü, kocsira szerelve. „Exhaustor 5280" jel. fókiadóba.

VAS és FAIPARI gépek műszaki cikkek, szerszámok állandó raktára. Dr. occ. Kos Árpád műszaki nagykereskedés, Bp., IX., Márton-utca 43. Tel. 140—203. 382—076.

Shaping 600-as, excenterprés 25 és 15 tonnás, friktiósprés 4 tonnás tablettaprés motorral eladó. „Sürgősen 44873" fők.

2 drb 4 tonnás excenter prim. Hein motor és szijjal bérbe adnám. „Gép 62898" jel. fők.

Szőlőprés 110 l.-es uj eladó. Bp., V. ker., Tátra-u. 12-b. Házfelügyelő.

Villanymotor 5 lovas furógép, munkaasztal eladó. Hétfőtől. Deák, Rózsa-utca 71.

Azonnal szállitható: 1 Sepping 600 mm, 3 vasesztergapad 1.50—2—3.50 csucstávolsággal, 1 marógép, 1 kis revolverpad, 2 furógép, 1 Dieselmotor 10 HP, 1 Dieselmotor 28 HP. Tel. 148—873, 8-tól 5-ig.

Eladó 1 szalagfürész 800 mm. Tel. 148—873. 8—5-ig.

Eladó komplett Ducco apparat motorral és gumitömlővel. Tel. 148—873. 8—5-ig.

Eladó házivizellátási szivattyuberendezés 2 ezer lit. óra teljesitménnyel 6 a+ nyomással 4-soros szivattyu komplett hozzávaló armaturákkal és motorral. Transmissiók, satuk, szerszámok. Tel.: 148—873, 8—5-ig.

Esztergapadokra, kis furógépekre rendelést fölveszek. Szállitás 2—3 hó. Sik él, supportcsiszolók. Zuzógépek. Paróczy okl. gm. Bpest, Amerikai-ut 38.

Egy drb. telj. uj holland gyárt. preciziós reszelőgép 220/380 V-os motorral eladó. Magdolna-utca 3. T. 140—225.

Tubustöltő gépek, napi teljesitmények kézimüködtetésre cca 800—3000 drb-ig. emulgátorok. Weissburg, Abonyi-u. 3/a, fszt. 1. T. 422-355.

Furógépek, fürészgép motorral és textil hajtószijak raktárról. Telefon: 49—80—35.

600 mm. cs. t. félkész v. ó. eszt.-padok eladók. Enc, Gregus-u. 9.

Automata 26 lyukkal, betegség miatt eladó. Czell, Práter-u. 62.

Gumigyuróhenger, etázs prés, 22 m2 gőzkazán. Worthingtonok, gránithenger, száritószekrény autoclav, vacuumbefőző és gőzölőhordó eladó. „K. T. 44872" fők.

Benzinmotoros szivattyu kocsim, 500 p. lit. borszivattyu eladó. „Bronz 44874" fők.

Esztergapad, asztali gyorsfuró 12 mt.-ig, satu eladó. T. 297—765.

Eladó: 55 d. ¾ köt. pályacsille, 4800 fm. ac. s. kötél 19/20-as. 50 d. 55x30—10 mm. rönksáli lánc, „Farmer" szárító, olajsajtoló tel. berend. Szesz és fin. gyári tel. berend. gőzkazán, gép, 8—900 kw. generátor, 2—5 t. t. autó és pótkocsik, 240 col. gatter. Szücs, Pécs, Munkácsy-u. 8. 3 napig Bp., Erzsébet kir. szállóban 44.

11. Egyéb gépet keres

Betonkeverő gépet és vibrátort vennék vagy bérelnék. Tel.: 349-660.

Kisebb őrlőgépet keresek só, tímsó, gálic őrléséhez villanymotorhoz, azonkivül vasedényt, belül zománcozottat 100—150 l. ürtartalommal. Leveleket „Őrlőgép" jel. Bezur hird. Vilmos császár-ut 65.

Pantostatot vagy **diathermiás** gépet, kifogástalan állapotban levőt vennénk orvosi rendelőnk részére. Részletes ajánlatokat ármegjelöléssel kérünk: Grab R.-T., Erzsébet-tér 3. cimre.

Veszünk egy uj vagy használt 120 lóerős, komplett fa, koksz vagy barnaszén

szivó-gázmotort

90 kv. generátorral, 220 v. 42 periódusu, 3 fázisu. Közvetitőket dijazunk. Délvidéki Vasbutorgyár, Szabadka, Postafiók 11.

Könyvkötészeti gépeket vennék. Jelige „Tiptop 8151" a fők.

0.5 LE magától induló elektromotort keresek 105 volt egyf. váltóáramra. Tel.: 183—717, d. u. 2 és 3 közt.

Megvételre keresünk 1 drb 10 m³/óra, 12 kg./□ cm. teljesitményü üzemképes

turbó-szivattyut 220-380 V. 50 per. motorral egybepitve. Telefon 297—300. Mátyásföld, Margitutca 2.

Hütőkompresszorokat, villamos motorokat, gáz-villany hütőszekrényeket veszek. Részletes ajánlatokat „Frigidaire 3230" jeligére a fők.

12-14. Hangszer

12. Zongora

Zongorák, pianinók eladása, vétele, Murat, Thököly-ut 23. Telefon: 428—631.

ZONGORA pianinó kedvezményesen SZABÓ LÁSZLÓNÁL, József-körut 11.

SOHA ILY OLCSÓN Még ma siessen **LYRA** világmárkás **zongora-kiállitására** Erzsébet-körut **19.** Barcsay-utca sarok Berlet!

HARMÓNIUM Andrássy-ut 15. Zongorák harmóniumok eladása vétele, kölcsönzése. Legnagyobb keresztény cég.

Kelesmann Imréné zongoraterme Rákóczi-ut 55. T. 137—838. Vétel.

Jó zongorát, pianinót Szávits mestertől, Pauross-tér 1.

Vásároljon a forrásnál!

Az ország egyetlen zongoragyára

MUSICA

VII., Erzsébet-krt 43. (Royal) Zongorák, kis pianinók garanciával Bérlet, csere, vétel, javitás, hangolás. Kérjen diimentes ajánlatot.

Zongorák, pianinók legolcsóbban Strokl zongoraterme, Aréna-ut 9. fszt. 2. Tel. 22-33-70.

Rövid Bösendorfer zongora, teljesen uj karban, eladó. Megtekinthető 3—5-ig XII., Székács-u. 11-b.

Bécsi rövid zongora 1000 P. Különböző zongorák, pianinók olcsóh. Lázár-u. 16., II. 2.

Olcsó pianinó-zongora bérlet. Külf. pianinó alk. árért. Kernács, Rákóczi-ut 13.

ZONGORÁK legolcsóbban. Bérlet vidékre is. Tipold, Rákóczi-ut 61.

Egy fekete rövid Stingl zongora eladó. Ráday-u. 28. I. em.

13. Zongorát keres

Vennék zongorát, pianinót. T. 114-896 Lázár-u. 15., II. 2. Hanken.

Zongorát, pianinót vesz Onody, Rákóczi-ut 13. Tel.: 349—911.

Telefonáljon 222-616 Legmagasabb áron vesz zongorat, pianinót **LYRA Erzsébet-krt. 19**

Zongorát, pianinót sürg. vennék. Strokl, Aréna-ut 9. fsz. 2. T. 223-379.

Pianinót vagy zongorát vennék priváttól. Tel.: 357-553.

Zongorát, pianinot bármilyen állapotban vételre keresek. T. 137—068. Postafiók 741/212.

14. Egyéb hangszer

Uj 120 basszusos olasz tangóharmonika eladó. Kispest, Varju Kálmán-utca 23.

Hegedü, cselló eladó. T. 12—63—13.

Hohner Verdi II. és Martin Esalto privátnak eladó. Hermina-ut 29. f. 8.

Tangóharmonika váltós 80 b. különlegesség eladó. István-ut 5. f. 10.

Tangóharm. 60 b. prima Bezúr, Vilmos cs-út 65.

15-26. Ingatlan

15. Bérház

Murányi-u. 37., háromemeletes bérház eladó. Bővebbet házfelügyelőnél.

Minden ingatlan adásvételével forduljon ifj. Nagyhoz, Vas-u. 5.

Nagykörutnál 2 em. komf. bérház, prima békebeli épület, 14.000 hozadékkal 500.000-ért sürgősen eladó. Ferenckörut 24. Harrach. T.: 335—112.

16. Bérházat keres

Keresek 200.000-ért priváttól bérh. vill. telket. „Sürgős 8131" jel. fókiadóba.

Bérházat veszek. Császár, Tel. 227—194.

Házrészt vagy kisebb ingatlant lehetőleg belterületen vennék. Uzleti órák alatt. T. 11-20-31.

17. Birtok

Minden ingatlan adásvétellel forduljon ifj. Nagyhoz, Vas-u. 5.

!! Eladó Ingatlan mielőtt venne, eladna, forduljon bizalommal irodámhoz Nagy Lajos, Vilmos császár-ut 17. T. 326—030.

Tatárszentgyörgyön Pesttől 70 km-re **31 HOLDAS BIRTOK** Forgalmi Ir. T. 334-726.

Rákóczi-út 61. III. 6. Berbeado Nógrád megyében 600 kat. hold kastéllyal, élő-holttal azonnalra. Császár Ferenc, Budapest, Károly-körut 15. T. 227—194.

Pest, Szolnok, Fehér és Nógrád megyékben birtokok rendkivül kedvező feltételekkel bérbeadók. Előd ir. XIII., Váci-út 39. T. 120-533.

18. Birtokot keres

Dunántulon haszonbérbe részes müvelésre kisbirtokot keresek. — „Tőkével, főszereléssel 44666" jel. fők.

19. Családiház

Tősgyökeres budai családi ház 480 □-ölön Hév. megállónál magánkézből eladó. Erdeklődni: Tököl, Kossuth-u. 84. vagy 133-870

Ujonnan épülő 1 szobás kompl. ház Felsőgödön eladó. Pestkörnyéki Takarék, Erzsébet-krt 27. T. 422-151. Hétköznap 9—3-ig.

Vikendházak 4000-től. Nefelejts-u. 17. II. 23.

Faház, ujrendsz., télen kitünően fütheto, összerakható. Kiszeli faüzem, Gödöllő, Besnyői-ut

Faházakat, télen is lakhatót azonnal szállit. Epitési iroda: IV. Semmelweis-u. 17., II. 1. vagy tel. 4—6 között: 13—23—36.

Veekend- és faházak, télen is lakhatók, szerszámos kamrák Málnai faházépitőnél, III., Folyamőr-u. 8., ácstelep.

50 km esztergomi vonalon 2 szoba, konyha faház, télen-nyáron lakható, ideális, légótól mentes helyen eladó. Ujpesti rkp., szív. házak I. 76., Ötvös.

Minden ingatlan adásvételével forduljon ifj. Nagyhoz, Vas-u. 5.

Pestszentimrén 2 szob. komf. cs. ház eladó. Külön nyári konyha, pince, gyüm., 55.000-ért. Aj. „Beköltözhető" jel. Dr. Spillenberg hirdetőbe, V., Szent István-körut 24.

Eladó rendelésre készült uj félkomf. palatetős faház. X. Örmény-u. 15.

Óbudán, Kiscelli-kastélynál, közmüves sarokteleken 2 szoba, konyhás házal, eladó. Gyulaffy, Vilmos cs.-ut 18. 3—4 között.

Ház eladó Keszthelyen. Bővebbet: Kiss Gyula, Keszthely Rákóczi-ut 16

XIV., Mogyoródi-ut, rögtön beköltözhető 3 sz. komf. csház 120 □ telken, pár napig rendk. olcsón. 72.000. Bologa. T.: 225—498.

Balaton fürdőhelyen 2500 n. öl szőlő 3 szobás urilházzal eladó. 250 ezer. Csiz ir., Veszprém. Bélyeg.

Veszprémi adóm. kétszobás mod. kertes ház jó helyen, vill. visv. 53.000. Tul.: Bpest, Gizella-ut 47., fszt. öt. Tel.: 296—830.

20. Cs. házat keres

Bombázott házat, telket vennék. T. 424—357.

Keresek komoly megbizőim részére B.-pesti ház és telek ingatlant, minden más vidéki ingatlant, ifj. Gálhegyi, Budapest, Kossuth Lajos-tér 9 T. 125—126.

Hüvösvölgy környékén, villamos közelében kétszobás házat keresek. Jel. „Komfortos 60.000-ig 33027" Erzs.-k. fők.

22. Öröklakás

Majdnem kész, prima kivitelü **öröklakások** a Horthy-körtérnél, novemberi beköltözéssel **eladók.** Szent Imre Városi Társasház Epitő Iroda XI., Verpeléti-ut 13. Tel. 269-037, 269-038.

23. Telek

Eladó Szamárdin 330 öl telek vizjoggal 20.000 P. Czv. Kasza Jánosné, Rpalota, Széchenyi-u. 85

Elöd ingatlaniroda jelenlegi **telefonszáma: 120-533.**

Pesthez közeli Börzsönyligeten igen alkalmi vételü, ősfás telkek park mellett □ ölenként 12 P-tól. Ifj. Gálhegyi, Bpest, V., Kossuth Lajos-tér 9. T. 125—126.

SIÓFOKON tiszty. telepen 400 □ öl osztható. Ifj. Gálhegyi, Bpest, Kossuth Lajos-tér 9. Telefon 125-126.

MONORI ERDŐ nyaraló parcellázásból, ősfákkal alkalmi **telkek** eladók. Erdei strand, nyugodt pihenés Központi iroda: gr. Teleki Pál-utca 19. Telefon 323—742. D. e. 9—2-ig, d. u. 5—6-ig.

Minden ingatlan adásvétellel forduljon ifj. Nagyhoz, Vas-u. 5.

150 □ öles telkek Felsőgödön eladók. Pestkörnyéki Takarék, Erzsébet-körut 27. Tel.: 422—151. Hiv. órák 9—3-ig.

Érden 145 □ öl busz közelbe, 8000 P, Ilkánál 237 □ öl 6000 P, 312 □ öl 13.000 P, Riminyáknál 350 □ öl gyüm. 14.000 P, Kisvelencén 152 □ öl 8500 P, Diósdon 200 □ öl bekeritett gyüm. 1 szoba, konyha, spelz, közmü 40.000 P. Némedy, Szent István-krt 30. Tel. 328—735.

Bérház, villa és környéki gyüm. telkek eladók. Császárné, Tel. 143—270.

Telkek őrlási választékban ifj. Nagy, Vas-u. 5 I. 2, 3, 4, 5 főb. lak.

KESZTHELYEN villarajonban, 1150 osztható, Szemesen 200, Földváron 293, Fonyódligeten 140—200 négyszögölig, Bpesten bérháztelkek, környéken villa- és gyüm. telkek.

VILLA Gödöllőn, Érden, Pilisvörösváron, Cinkotán, Csillaghegyen, Budán, Kenesén, Fonyódon, Balatonképtalanfürdőn luxus kivitelben.

CSALÁDI HÁZAK Budapest környékén 20.000—200.000-ig, Dombováron, Veszprémben, Szombathelyen stb.

BIRTOK kisebb-nagyobb bérletek és eladások Pest, Békés, Fehér, Nógrád, Gömör, Bars megyékben.

dr. v. HORVÁTHNÉ, XI., Horthy Miklós-ut 30. T. 459-049.

**Rózsadombon 200 □ öles, közmüves, részben bekerített villat

Kíváncsiság

— Mondd Marika, ezt kiöntötted, vagy mind te sirtad?

Szemléltető magyarázat

— Kérem, ön ajánlotta a feleségemnek a mult héten az uj szakácsnőt?
— Igen, miért?
— Akkor ezennel ünnepélyesen meghivom önt holnap ebédre...

Költészet és próza

— Ó, Erzsike, eljönne velem álmaim hajóján egy távoli magányos szigetre, avagy holdsugáron a csillagok közé, ahol a szerelem lakozik?
— Nagyon szivesen Alfréd, de máskor, mert ma estére már eligérkeztem egy vacsorára.

Óvatosság

— Marika, simogasd meg a kutyust!
— Miért éppen én simogassam meg?
— Mert szeretném megtudni, harapós-e?

Jó vevő

— Igazán hallatlan, hogy így bánik egyik legrégibb vevőjével!
— Ön a legrégibb vevőm? Nem is ismerem!
— Hát elfelejtette már, hogy tiz évvel ezelőtt vásároltam magánál és még nem fizettem ki az árát?

Logika

— Kérem, ez a pénz hamis!
— Igen, tudom. Éppen azért akartam beváltani.

Nehéz eset

— Mondja, doktor ur, hogy van a betege, akit hiányos emlékezőtehetsége miatt kezelt?
— Nem lehet rajta segiteni. Már azt hiszem, hogy meggyógyult, de amikor a számlát elébe tartom, egyszerre visszaesik a betegségébe és nem emlékszik semmire, még engem sem ismer meg.

— Emléklappal látják el a hősi halottak legközelebbi hozzátartozóit. A honvédelmi miniszter elrendelte, hogy az olyan hősi halottak, akiknek halotti anyakönyvébe a „Hazáért hősi halált halt" bejegyzést engedélyezte, legközelebbi hozzátartozói emléklappal látandók el. Emléklapot csak egy (a legközelebbi) hozzátartozó kaphat. A hozzátartozók sorrendje a következő: a hősi halott özvegye, törvényes (törvényesített) fia vagy ilyen hiányában leánygyermeke, fiu vagy leánytestvére, fiu- vagy leány-féltestvére, törvényes apja, vagy szülőanyja, törvényes nagyapja vagy nagyanyja, örökbefogadott fia vagy leánya. Az emléklapot az illetékes állománytest parancsnoksága itéli oda.

— Üzemi diétás étkezés Németországban. Németországban arra törekszenek, hogy az üzemekben a rendes étkezés mellett diétás étkezést is adjanak. Bár ez szinte lehetetlennek hangzik, mégsem megoldhatatlan. A diétás koszt kis eltéréssel előállitható és a fogyasztóknak nem is kell más élelmiszerjegy, mint az egészségeseknek, mig élelmipótlékaikat otthoni háztartásukban használhatják fel. Helyes elkészitéssel még gyomorbetegeknek is adhatunk kelkáposztát tejben párolva, mig vesebajosoknak és egyéb diétásoknak só nélkül piritott hagymával izesitve. A diétás élelem elkészitését az elrendelő üzemorvos ellenőrzi.

— A newyorki rádiót elhallgattatta az orkán. A newyorki rádió péntek este nem működött. Nyilván az orkán okozta ezt. Mint az angol lehallgató állomások közlik, egyes amerikai rádiótársaságok Dél-Amerikának szánt rádióközleményeiket a csendesóceáni partvidékről adták le Az orkán által okozott mezőgazdasági károkat *többmillió dollárra* becsülik. A halálos áldozatok száma az első jelentések szerint tizenöt.

— Postagalambok a hegyvidék szolgálatában. A német alpesi szövetség hegyvidéki szolgálata 1933-ban *Gmundenban* postagalamb állomást rendezett be. A postagalambokat iskolázzák és hegymászásokra és mászóturákra magukkal viszik. Baleseteknél mint hirösszeköttetési eszközök értékesek. Ujabban *Salzkammergut* különböző csúcsain végeztek olyan kisérleteket, amelyeknek célja, hogy a jelentéseket három-négy perc alatt juttassák el Gmundenba. Rendszerint két galambot inditanak utnak azonos jelentéssel, arra az esetre, ha a galambok egyike nem érkezik meg. A kisérletek eredményesnek mutatkoztak.

— Nyolcszázezer métermázsa dohányt termel évente Németország. A német birodalomban az évi dohánytermés közel nyolcszázezer métermázsa és ezt a mennyiséget hetvenezer dohánytermelő juttatja a gyárakba feldolgozásra. Egyes községek egyesületekbe tömörülve szolgáltatják be a nyersdohányt. Ezeket az egyesületeket országos kötelékekbe szervezték be, az országos kötelékek pedig a dohánytermelők birodalmi egyesületébe tartoznak. A dohány minőségét Badenben dohánykutató intézmény vizsgálja meg, amelyben 350.000 ember dolgozik. Németország dohányszükséglete *két és félmillió tonna nyersdohány*, nagyon fontos gazdasági érdeke tehát az önellátásra való törekvés.

— Milyen volt Caruso gégéje? Carusónak, a világhirű olasz tenoristának háziorvosa érdekes adatokat hozott nyilvánosságra a mester hangszálairól és gégefőjéről. A hangszálak az egészen szokatlan huszonhárom milimiéter hosszuságot érték el és másodpercenkint 150 rezgésre voltak képesek. Megemliti még a tenorista kezelőorvosa, hogy *Caruso* tüdeje is rendkivüli méretü volt.

— Őszi tanulmányhetet rendezett a KALÁSZ. A falusi Katolikus Leánykörök Szövetsége, a KALÁSZ Szadán megnyitotta második népfőiskoláját és a mozgalom vezetői részére őszi tanulmányhetet rendezett. Előadásokat tartottak: dr. Blazovich Jákó főiskolai tanár, gróf Zichy Rafaelné, a Katolikus Nőszövetség elnöke, Mihalovics Zsigmond protonotárius kanonok, az Actio Catholica országos igazgatója, dr. Endrey Mihály pápai kamarás, Köhler Ferenc lazarista atya és Szabó Ferenc, a Székesfehérvári Közjóléti Szövetkezet igazgatója.

— A kolozsvári tudományegyetem vasárnap d. u. félhat órakor az egyetem aulájában tanévet megnyitó ünnepi közgyülést rendez, amelyen dr. Miskolczy Dezső rektor „A lélek betegségei" cimmel székfoglaló előadást tart.

— Vitamintabletták a svájci gyermekeknek. Svájc egyes helyein az iskolahatóságok elhatározták, hogy rendszeresen vitamintablettákat osztanak szét az iskolakötelesek között és orvosokkal figyeltetik ennek a hatását. A gondolat eredetileg Németországból indult ki, de később Anglia is átvette és valószinü, hogy a háboru után minden országban bevezetik ezt az eljárást.

— Az OTI adománya a bombakárosultaknak. Az Országos Társadalombiztositó Intézet 15.000 pengőt juttatott a légitámadások károsultjainak.

— „Cseresznyemuzeum". Németországban ezernyi cseresznyefajta található, melyek közt kevés a különbség. A harzi Blankenburg közelében hosszabb ideje fenntartanak egy cseresznyemuzeumot, melyben már kétszázötven cseresznye és hatvanöt meggyfajtát gyüjtöttek össze. Rendszerezve mutatják itt be az egyes cseresznyefajtákat is, érési idő, suly és térfogat, betegség, éghajlati ellenállóképesség szerint. Mérés után minden oldalról lefényképezik őket. A kutatás célja a német **nemzeti cseresznyefajta kitermelése.**

Összehivták a képviselőházat és a felsőházat

A MTI jelenti:

Illetékes helyről közlik, hogy a képviselőház szeptember 21-én, csütörtökön délután 5 órakor ülést tart.

*

Értesülésünk szerint a Lakatos-kormány a régi alkotmányos szokásoknak megfelelően a képviselőházban bemutatkozik. A kormány elnökének bemutatkozó beszédét rendkivül nagy érdeklődéssel várják politikai körökben.

A felsőház ülése

A MTI jelenti: A felsőház csütörtökön délután 6 órakor ülést tart. Tárgy: a kormányzói kézirat meghirdetése és az uj kormány bemutatkozása.

Hennyey Gusztáv külügyminiszter — vezérezredes

A MTI jelenti: A honvédségi közlöny legujabb száma a következő legfelsőbb kéziratot közli:

Kedves vitéz Hennyey altábornagy! A tényleges szolgálatból való kiválása alkalmából Önt a magyar királyi honvédségben különböző beosztásokban szerzett kiváló érdemei elismeréseképpen — a szolgálatonkivüli viszonyban való meghagyása mellett — vezérezredessé kinevezem.

Kelt Budapesten, 1944 szeptember 7-én.

Horthy s. k.
Csatay s. k.

Hivatalos jelentés a péntek esti berepülésről

A MTI jelenti:

Szeptember 15-én este északkelet felől néhányszáz ellenséges gép berepült és a Tiszántul egyes városai ellen terrortámadást hajtott végre. Károk keletkeztek. Eddig három ellenséges repülőgép lelövését jelentették.

Churchill és Roosevelt szombaton befejezték a tárgyalásokat

Amsterdam, szept. 16. (Német TI) Mint a brit hirszolgálat jelenti, Early, Roosevelt titkára kijelentette, hogy Churchill és Roosevelt szombaton délben befejezik értekezletüket. A brit és az északamerikai vezérkar közötti megbeszéléseket Quebecben valószinüleg még folytatják. (MTI)

Amerikai-szovjet ellentétek Dumbarton-Oaksban

Stockholm, szept. 16. (NST) Most már világosnak látszik, hogy a dumbarto-oaksi értekezleten igen komoly ellentétek merültek fel a szovjetorosz és az amerikai küldöttségek között. Artur Krocks, a New York Times ismert tudósitója Washingtonból arról számol be lapjának, hogy az oroszok nyiltan kijelentették, hogy az uj népszövetség nem érdekli őket, ha az Egyesült Államok a fegyveres büntető expedíciókban való részvételüket a kongresszus hozzájárulásától vagy más alkotmányjogi akadályoktól teszik függővé. Ha a jövendő népszövetségi tanács amerikai megbizottja nem kap teljhatalmat, a Szovjet-Unio visszavonul. Ezáltal Roosevelt súlyos dilemma elé kerül, annál is inkább, mert a küszöbön álló elnökválasztásokra való tekintettel igen kényes problémákat vet fel. Mint ismeretes, a republikánusok különösen az alkotmányjogi határozatnak megszüntetése ellen hadakoznak, amely a hadüzenetet a kongresszus hozzájárulásától teszi függővé. Az amerikai tudósító szerint most két lehetőség van Roosevelt és Hull megmentésére. Vagy jóakaratuan engednek a republikánusok, vagy pedig Roosevelt ujra megválasztása után kénytelen lesz az előreláthatóan republikánus többségü kongresszust engedékenysegre birni. Ha egyik dolog sem sikerül, akkor Cordell Hull külpolitikájával ugy jár, mint nem egy jó uszó, aki a part közelében fullad vizbe. Az amerikai belpolitika ebben az esetben, ugyanugy mint Wilson idejében, a külpolitikai terveken bukik meg — állapitja meg a tudósító.

— Hány eszközzel dolgozik a repülőgép? Ma már a repüléshez nem elégséges az irányitó, magasságmérő és fordulatszámláló, mint azoknak a pilótáknak, akik a század elején úttörőkként kezdtek repülni. Ma már nemcsak a motort, az üzemanyagpótlást ellenőrzik, de sok olyan műszer is szükséges, amelyek segitségével a viharban való utazás és a ködben való leszállás lehetővé válik. A megfigyelés hármas: vonatkozik az üzemre, a repülőszerkezetre és magára a repülésre. Az üzemet ellenőrzi a fordulatszámláló és az a sok műszer, amely a gép tulterhelését jelzi. Ellenőrzik a légcsavarokat, a kellő meleget, kenőanyagfelmelegedést, a vezetékben a légnyomást. Az üzemanyag ellenőrzését felvillanó lámpák jelzik, amelyek anyaghiány esetén gyulladnak ki. A repülést — a vakrepülőeszközöktől eltekintve — a sebességmérő, magasságmérő és mindazok a műszerek ellenőrzik, amelyek egyuttal a gép pontos helyzetét is megadják. Legalább huszonegy műszer szükséges egy géphez, amely szám a motorok számával növekszik. Ma már a műszerek számának csökkentésére és azok egyszerüsitésére törekszenek.

— Vizibolha mint haltáplálék. Németországban szakemberek megvizsgálták a halastavakat, mert feltünt, hogy a halállomány rendkivül keveset fogyaszt el abból a táplálékból, amit számukra a vizbe juttatnak. A vizsgálat csodálatos eredményre vezetett. Megállapitották ugyanis, hogy egy ponty huszonnégy órán belül négyszáz vizibolhát fogyasztott el. Ha ezt a mennyiséget a kisérleti halastóban levő halak számával megszorozzuk, kiderül, hogy e tóban átlag négyszázötven mázsa vizibolha lelhető. A vizsgálatok azt igazolták, hogy a tóban ennek tizszerese található. A halak tehát nemcsak a számukra a vizben elhelyezett természetes táplálékot fogyasztják, hanem a tófenéken föllelhető, valamint a viz szinén uszkáló egyéb táplálékokat is.

— Egyházi ünnep Máriaremetén. A Szervita-rend égi alapitójának, a Fájdalmas Szűznek ünnepe alkalmából Máriaremetén vasárnap 10 órakor P. Badalik Bertalan, a Szent Domonkos-rend magyarországi tartományfőnöke szentmisét mond, amelyet körmenet követ.

— A hó „oxidálódása" okozza a lavinát. A lavinák nemcsak tavasszal keletkeznek, mint azt sokan hiszik, bár ez az olvadás ideje. Mindenesetre a tavasz a legveszedelmesebb időpont. Régi kérdés, hogy egy hótömeg, mely bizonyos ideig kitartott, miért kezd egyszerre csuszni? Vajjon csakugyan elég-e egy erősebb hang, a madárszárny érintése, vagy a közmondásos hólabda a lavina megindulásához? Legujabb kutatások szerint a hó felülete naptól, széltől mintegy oxidálódik és emiatt a rétegek közt hézag marad. Az alsó rétegek tapadóképességét elveszitve, a növekvő hótömeg megcsuszik és aztán mint lavina, megindul.

CSAPÓ-GÖMBFAHÁZ
CSAPÓ KÁLMÁN ÉS FIA
Speciális faházépitők. IX., Viola-utca 1.

— Megszüntették az uj gépjáróművek honvédelmi mentességét. A honvédelmi miniszter a kereskedelmi miniszterrel egyetértve megszüntette a gyári uj gépjáróműveknek az üzembehelyezés napjától számitott egy év tartamára a honvédelmi igénybevétel alóli mentességét.

— Ford a leggazdagabb ember Amerikában. A newyorki tőzsde egyik közege nemrég beszámolt a részvénytulajdonok alapján arról, hogy kik az Északamerikai Egyesült Államok leggazdagabb emberei. Meg kell jegyezni azt, hogy a tőzsdén forgalomban levő részvénykötegek értéke az utolsó jelentések szerint 2545 millió dollárt tett ki. Ezek tulajdonosai közül *első helyen* a hires *Ford* szerepel 625 millió dollárral. Érdekes, hogy a sorozatban szerepel *Roosevelt* elnök egyik rokona is.

— Norvégiában kifejlesztik a szakmai oktatást. A norvég munkásszervezetek ujabban elhatározták, hogy központi intézetet állitanak fel a szakmai oktatás továbbfejlesztésére. Uj alapokon először a megfelelő szakembereket képezik ki, akiknek segitségével az ország különböző részein tanácsadó irodákat állitanak fel. Ezek az irodák az ifjuságot a nekik legjobban megfelelő ipari ág felé irányitják olyképen, hogy nemcsak a testi, hanem a lelki készséget is vizsgálják. A helyi intézetek vezetői azután ellenőrzik a szakoktatást is, főként lelki szempontokból. A jellemképzés és a közösségi érzés kifejlesztése a főcél.

— „Aszfalttörő" gombák. Első pillanatra szinte hihetetlennek látszó jelenségről ad hirt az egyik német vidéki természettudományi folyóirat: a közlemény szerint az egyik vidéki városban egy Champignon-gombatelep olyan erővel tört fölfelé, hogy a teljesen ép *aszfalttal borított gyalogjárót felszakitotta.* A folyóirat hozzáteszi, hogy hasonló jelenséget eddig nem észleltek. Ez utóbbi állitás téves. Schopenhauer, a nagy német filozófus, aki a természettudományokkal is behatóan foglalkozott, megemlékezik ilyen esetről abban a munkájában, amelyet „Az akarat a természetben" cimmel irt. Ebben a könyvében azt igyekszik bizonyitani, hogy a természet minden ágában megnyilvánul az akarat. Evvel kapcsolatban foglalkozik az egyes növények ösztönös mozgásával és többek között a következőket irja: „Ennek az önálló akarat-törekvésnek hatalmáról a növényi élet terén is érdekes példát találunk a *Times* 1841 junius 2-án megjelent számának egyik közleményében, amely egy vidéki város, Cheltenham lapjának következő hirét veszi át: „A mult hét csütörtökjén az egyik legnépesebb utcánkban *három vagy négy nagy gomba valóságos ujfajta hőstettet* vitt végbe: miközben arra törekedtek, hogy kijussanak a napvilágra, *egy hatalmas utcaburkoló követ teljesen fölemeltek.*" Schopenhauer a maga filozófiai tételének bizonyitására, hogy a természet minden terén nyilvánul akarat, több hasonló **példát emlit a növényvilágból.**

Szinház-Mozi

A nagyúr

A Nemzeti Szinház évadnyitó előadása

Gróf *Bánffy Miklós Attila* drámájának felujitásával kezdte meg ezévi működését a Nemzeti Szinház. Talán a népvándorlás korának országokat, népeket magával sodró véres zürzavarai és a mostani háboru egész világon átrohanó viharai közt sejthető jelképes hasonlóság alapján érezte ma különösen *aktuálisnak* ezt a darabot a Nemzeti Szinház igazgatója, s azért tűzte müsorra. Lehet. Bár „A nagyur" valójában nem a népvándorlás korának nagy történelmi viharát viszi szinpadra. Ha alaposabban meggondoljuk, ez a szinmű nem is történelmi dráma, hanem történelmi miliőbe helyezett szerelmi tragédia. A szerelem ős-szenvedélyének démonikus viharai zúgnak itt történelmi kulisszák között, de nem a történelem démona lép elénk. Egy leány megöl egy férfit, akiről csak akkor tudja meg, hogy nem gyűlölte, hanem szerette, mikor már holtan fekszik lábai előtt. A leányt Mikoltnak, a férfit pedig Attilának hivják, de csak a nevük és barbár stilusu kosztümjeik alapján van közük a középkorhoz és a történelemhez, lelki problémáik alapján egy modern lélekelemző orvos páciensei is lehetnének. A lélek ős-szenvedélyének démonikus és időtlen tájait igyekszik megvilágitani *Bánffy Miklós* drámája. A szerelem és a gyűlölet egymásba kuszálódott indulatait, sötét, tudatalatti világát.

A szerző nem is embereket, hanem *démonokat* mozgat a szinpadán. Ilyen démon elsősorban maga a „rettentő nagy ur" — Attila, kinek nyilak röpülnek ki ujjaiból, s tekintetének bűvölő ereje előtt térdre hull egy egész világ. Démon a lobogó haju, jövőbe látó, vad Garabonciás, az ijesztő, bálványpofáju oguz kán, és Hilarion, az eszelős, sötét arcu szolga, a herezis prófétája. Érdekes, hogy a szerző *démoni képzelete* ezeket az alakokat tudta leghatásosabbá tenni. Ő maga tervezte meg kosztümjeiket is. Lidércnyomásos emlék marad képük mindenkiben, aki látta ezeket a maszkokat. *Kiss Ferenc, Balázs Samu, Rajczi Lajos* és *Apáti Imre* csodálatos szinészi erővel jelenitették meg a szinpadon ezeket a keleti mesékből előbűvölt, sötét mesealakokat. Az ő játékuk ennek az előadásnak igazi művészi tartalma. *Tárai Ferenc, Ungvári László, Ujlaky László, Tassi András, Bánhidy László, Szörényi Éva* és *Pápay Klára* játékát kell még elismeréssel kiemelnünk a népes együttesből. A darab rendezője *Tompa Miklós.*

Szegi Pál.

* **Brada** balettakadémián beiratások minden nap d. u. 3—6-ig. Jókai-tér 8. sz. Telefon: 116—810.

*

A korai elsötétitésre való tekintettel a Népvariété is hat órakor kezdi előadásait, az eddigi fél 7 óra helyett.

*

Az Andrássy Szinház előadásai szept. 18-tól fél 6 órakor kezdődnek.

*

A Fővárosi Operettszinház 5 órakor kezdi a „Luxemburg grófja" előadásait.

*

A rádióban vasárnap este 6 órakor *Gáborjáni Klára* Francis Jammes verseinek uj forditásaiból ad elő.

Husz éves a fényképezett hang

A szakirodalom máig sem tisztázta, hogy valójában ki találta föl a mozgóképet. Csak annyi bizonyos, hogy igen sok tudós, feltaláló és szakember együttes munkájából alakult olyanná, amilyennek ma látjuk a mozgóképszinházak vásznán. Nemcsak az alapelgondolások elvi kérdéseinél, hanem a részletmegoldásoknál is találmányok egész sorából alakult ki a végeredmény.

Sokat vitatkoztak arról is, hogy ki találta föl a hangos filmet, amely kétségtelenül korszakos fordulópont volt a filmművészet történeteben. 1930 körül, amikor a hangos film meghóditotta az egész világot, az uj találmány gyökeresen átalakitotta az egész filmművészetet. Már akkoriban és azóta is, nagy vetélkedés folyt Németország és Amerika között a találmány elsőbbségének kérdésében.

A hangos film — ezt kevesen tudják — első próbálkozásaival jóval régebbi időkre nyulik vissza. Edison munkatársának már 1889-ben sikerült egy mozgó-beszélő képet előállitania. Ez időben a német filmművészet atyamestere, a nemrégiben elhunyt Messter Oszkár, is kisérletezett hangos filmmel, de egyik kisérlet sem ért célt, mert nem sikerült nagy teremben is élvezhető hangot előállitani.

A valódi fényképezett hangot a német Tri-Ergon társaság találta föl 1922-ben és kerek husz esztendeje, 1924-ben lépett vele a nyilvánosság elé. Ezzel egyidőben Amerikában csak grammofonlemezekkel kombinált filmekkel kisérleteztek. Az UFA az uj találmányt pénzügyi nehézségek miatt kénytelen volt eladni egy amerikainak, aki azt a Western Electricnek adta tovább. Igy történt, hogy a filmművészet uj vivmánya 1927-ben, amikor az első hangos filmet bemutatták, mint amerikai találmány szerepelt a világ közvéleménye előtt.

Egység és fegyelem

Erdélyi levél

A napokban tartották meg Erdély magyarságának minden oldalról és minden társadalmi osztályból egybegyülekezett reprezentánsai azt az értekezletet, amelyen elsőízben beszélték meg, miként is alakul ki a valóságban *a magyarság szerepe a jelenlegi román tekintélyi rezsimben.* A magyarságnak joga van megalapítani és megszervezni a maga *Magyar Népközösségét*, amelyen belül összes kulturális, társadalmi és gazdasági kérdéseit intézi. Ebben a szervezetben foglal helyet *mindenki, aki magát Romániában magyarnak vallja, akármilyen osztályhoz, valláshoz vagy fajhoz tartozzék is.* A Magyar Népközösség politikát nem űzhet, nem politizálhat. A politikát a nemzeti újjászületési front nevű egypárt keretében végezheti csupán.

Világosságot derített sok tekintetben a román kormány és a magyarok között létrejött egyezményre az a beszéd, amelyet ezen az értekezleten gróf *Bánffy* Miklós tartott, akinek a nevére tudvalevőleg a román kormány megadta a Magyar Népközösség megteremtésére az engedélyt. *Bánffy* Miklós beszéde a magyarság eljövendő munkássága és jelentősége szempontjából igen súlyos horderejű. A magyarság és a kormány megegyezését tudvalevőleg megelőzte a román kormány és a német kisebbség konvenciója. Bánffy Miklós most kifejtette, hogy a kormánnyal szemben azt az álláspontot képviselték, hogy *a magyar nép számára minden tekintetben és azonos szöveggel ugyanolyan jogokat állapítsanak meg, mint amelyek a német kisebbségre vonatkozó megegyezésben foglaltatnak.* Ezt a kormány elfogadta és csakugyan a magyarsággal kötött egyezmény szövege *szószerint azonos a németekkel aláírt megállapodás szövegével.*

Sok oka volt Bánffy Miklósnak arra, hogy így cselekedjék és minden oka megvan az elégtétel érzésére, hogy ez így is történt. A németek ugyanis húsz esztendő óta mint kedvezményezett kisebbség él Romániában és sokkal több jog, engedmény és vívmány járt ki nekik minden időben, mint a magyarságnak. A németek nyelvhasználati joga a közigazgatásban eleven gyakorlat volt akkor is, amikor ez a magyarság számára tilalom alá esett. Német falvakban németeket neveztek ki rendszeresen a közigazgatás élére, míg ugyanekkor magyar községekben az a pár román ember igazgatta a falut, akit valamely községben fel tudtak találni.

A németek iskolai államsegélyt kaptak, míg a mi tanítóinknak felkopott az állúk. Mindennek nemcsak az volt az oka, hogy a rövidlátó politika a németeket megbízható és a magyarokat megbízhatatlan kisebbségnek minősítette, hanem az is, hogy a kormányok mindig pártszempontokból indultak ki és a németekben mindig biztosabb szavazótömeget láttak, mint a magyarokban, ha paktumok kötésére került a sor. Ebben része volt annak is, hogy a németek csakugyan fegyelmezettebbek voltak mindig, mint mi, mert nálunk a visszavonás mindig igyekezett a fejét felütni, bár választások idején mindig beigazolódott, hogy a magyarság nagy népi tömegei feltétlenül a vezetők mögött állanak. *Húsz évi kisebbségi küzdelem után eredménynek kell tehát mondani, hogy a másfélmilliós magyar kisebbség egyenrangúvá vált a félmilliós német kisebbséggel.*

Természetesen ez az egyenrangúság mindaddig csak papíron szerepel, amíg azt gyakorlati tények is ki nem domborítják. E tekintetben az első tett azonban már látható.

A román kormány nemrégen rendeletet adott ki, hogy a németlakta községekben vagy német állami iskolát kell létesíteni, vagy pedig német párhuzamos osztályokat. Ma már nem lehet tagadni (és a mai kormány nem is tagadja), hogy azok a magyar népiskolák, amiket hivatalos kimutatások feltüntetnek, alig találhatók fel valahol, így, hogy egyebet ne mondjunk a Székelyföldön magyar állami iskola legföljebb mutatónak látható. Ahol van is magyar népiskola, vagy párhuzamos osztály, ott is nagyrészt román tanítók működnek, sőt olyan román tanítók is, akik nem tudnak magyarul, vagy igen fogyatékosan. A magyar közönség tehát várta, hogy mikor adja ki a kormány a magyarság javára is ugyanazt a rendelkezést, amit a németek javára kiadott és a rendelet a napokban a magyar állami népiskolák felállítása érdekében is megjelent. A magyarság vezetőinek lesz a feladata, hogy a németekkel való egyenrangúság további menetét és gyakorlati megvalósítását figyelemmel kísérje.

Gróf Bánffy Miklós hangoztatta beszédében, hogy elnöki megbizatása, amit a kormánytól nyert, ideiglenes jellegű. Mihelyt arra nyílik meg a lehetőség, hogy a magyar népet magát lehet megkérdezni, miként akar dönteni a vezetés kérdésében, kire bízza a Magyar Népközösség szent ügyét, akkor természetesen ez az akarat lesz az irányadó.

Ez a kijelentés nagy visszhangot keltett erdélyszerte. Azt mondani sem kell, hogy Bánffy Miklós is csak úgy vállalta el azt, hogy a román kormány az ő nevére állítsa ki a Magyar Népközösség megalakítására vonatkozó engedményokmányt, hogy ehhez a kormány és a magyarság között létrejött egyesség aláírói kifejezetten hozzájárultak. Mégis a magyar kisebbség körében hangok emelkedtek, hogy ennek a kinevezett vezetői minőségnek nincs kellő valőrje, mert maga a magyar nép kell hogy megválassza, kit akar a maga élére állítani, nem pedig a kormánynak kell ezt kineveznie. Nem vitás, hogy elméletileg ebben sok igazság van. Csakhogy a helyzet úgy áll, hogy mit csinált volna a magyarság addig, amíg saját maga választhatja meg a Népközösség vezetőjét? Légüres térben maradt volna, mert hiszen *előbb meg kell szervezni ezt a népközösséget* és csak azután juthat abba a helyzetbe, hogy vezetőket válasszon magának.

Bánffy Miklós helyesen mondta, hogy az az időpont, amikor a magyarság önmaga választhatja meg a Népközösség vezetőit, még igen távoli. Erre várni nem lehetett, mert elmulasztotta volna a magyarság a legfontosabbat: *a nép társadalmi megszervezését.* Ezt azonban most már megkezdheti. Húsz éve törekszik a magyarság erre a szervezkedésre, miközben irígyléssel nézte, hogy a német *Volksrat* zavartalanul működik és mintegy felette áll a német politikai pártnak. Hányszor kíséreltük meg ezt a társadalmi megszervezést, de soha nem akartak rá engedélyt adni. Amikor halvány kísérlet történt részünkről arra, hogy csak számbavegyük a magyarságot, a soviniszta román sajtó mingyárt irredenta célú titkos népszámlálásról írt és így még a puszta számbavétel is meghiusult.

Egyetlen alkalom volt, amikor a magyarság legalább mint párt megszervezkedhetett, amikor az 1926. évi választáson az akkori kormánnyal paktumban vett részt és így kormányérdek volt, hogy a magyarság számára teljes szabad mozgást engedélyezzen. De ez is csak pártszervezkedés volt és nem társadalmi, nem népközösségi organizálódás. Most azonban erre nyílt meg az alkalom. Hiszen erdélyszerte minden városban tart a Nemzeti Ujjászületési Front magyar tagozatainak a megszervezése, ami végeredményében mégis a kisebbségi magyar társadalom megszervezését és a Magyar Népközösség megalakítását jelenti, illetve készíti elő. Természetes tehát, hogy Pató Pál módjára járt volna el a magyarság, ha ezt a lehetőséget visszautasítja és azt mondja: előbb válasszuk meg magunk a vezetőket és aztán szervezkedjünk meg. Ki választott volna, amikor még nincs meg maga a szervezet?

Bánffy Miklósnak tehát kötelessége volt önfeláldozó elhatározással vállalni a vezetést addig, amíg a magyar tömegek maguk ejthetik meg a választást alkotmányos módon, szabadon és önakaratából és megmondhatják, kikben hisznek és bíznak. Semmiképpen nem irígylésre méltó ez az előkészítő és szervező munka, mert hiszen az erdélyi magyar társadalom sokrétű és a tökéletes egység megteremtése nem mindennapi feladat.

Nem is lehetett megrendülés nélkül hallgatni ezen a tanácskozáson dr. *Vásárhelyi* János erdélyi református püspök szavait, amelyekben belső fegyelemre és összetartásra hívta fel Erdély magyarságát, idézve Kemény János fejedelem intését: »*Istenetekre, becsületetekre, életetekre kérlek, legyetek egyesek.*« Nagy újjáépítő munka jelszava alatt történik Románia mai rendszerének megteremtése és így újjá kell épülnie benne a magyarságnak is. Most kell megmutatni, hogy Erdély magyarsága erős, erkölcsös, magabízó és diszciplinált ahhoz, hogy népi önkormányzatát megvalósítsa, azt az önkormányzatot, amiről annyit beszéltünk, de soha mód nem nyílt reá, hogy tető alá hozhassuk. Egyik oldalon sem szabad személyi kérdéseket előtérbe hozni. Éppen ilyen hiba volna ez Bánffy Miklós részéről, mint az eddigi magyar párt vezetői részéről. De erre hihetőleg nem is kerül a sor. Bánffy Miklós nagy tapintattal és a nagy intelligenciájú ember mértéktartásával válogatta ki azokat a férfiakat, akiket erre az értekezletre meghívott.

Az eddigi magyarsági vezetők közül dr. *Gyárfás* Elemér kérte is Bánffyt, hogy a személyi kérdésekben nagy körültekintéssel járjon el, hogy az egyéni surlódásokon felülemelkedve mindenki belekapcsolódhasson a munkába. A régi gárda számos eminens tagja visszavonulásával igyekezett megkönnyíteni ezt az egységet és minden személyi ellentét felmerülésének lehetőségét is. Erdély magyarsága semmit sem kárhoztatna annyira, mint a személyi kérdések kiélezését és Bánffy Miklós és barátai munkájának megnehezítését. De semmi jel nem vall arra, hogy ez bárkinek szándékában is volna. Ez végzetes lenne, ez a legroszszabb bizonyítványt állítaná ki rólunk és ilyet senki sem mer még csak megkockáztatni sem. A Magyar Népközösségben éppen úgy benne van a földesúr, mint a kétkézi földmunkás, a gyáros éppen úgy, mint a proletár és nagy megértés, csiszolt lelki finomság és a sorsadta helyzet teljes átlátása kell hozzá, hogy ezek abban egyesüljenek, ami őket összefűzi: a magyarságukban. Es Bánffy Miklósban ezek a tulajdonságok dúsan összpontosulnak.

Látogassa meg a TAVASZI PRÁGAI NEMZETKÖZI VÁSÁRT
1939 március 12—19.
Ingyen vízum.
Az új Cseh-Szlovákia termelésének teljes bemutatása
50% kedvezmény a cseh-szlovák és 33 a magyar vasúti, hajó- és repülővonalakon. Felvilágosítások és vásárigazolványok: Magyar-Cseh-Szlovák Kereskedelmi Kamaránál, Budapest, V. Szent István-körút 10 (T 123-171) „CIFI" Cseh-Szlovák Idegenforgalmi Irodában, V., József Nádor-tér 8. Telefon 182-062 és az összes budapesti és a vidéki MÁV menetjegyirodákban. — Vásárigazolványok ára: P 4.50

Ez a bolond világ

*

A túlságosan hiszékeny embert nem lehet túlságosan okosnak mondani. Erre ne tessék azt felelni, hogy »ezt már régen tudjuk«, mert ezt bizony nem tudja más, csak aki megtanulta. Nézeteink, sőt »meggyőződéseink« is, ha nem tapasztalat útján szereztük, csak frázisok, melyek nem bírják ki az élet megpróbáltatásait és csak addig élnek, míg tényekbe nem ütköznek. Hol tanultam én, hogy a hiszékeny ember nem okos? A Tisza partján, ahol tavasztól őszig rendszeresen hódoltam legnagyobb szenvedélyemnek, amely miatt minden másodnap megvertek, hol nádpálcával, hol nadrágszíjjal. Tudniillik nagyon szerettem pícézni. (Ezt Pesten úgy mondják, hogy »horgászni«.) Ez a sport nagy előmunkálatokat igényelt: giliszták kellett szerezni. Ez nem könnyű mesterség, ha már régen nem esett az eső. Mondták ugyan, hogy giliszta helyett egy kis darab sajt, vagy egy légy is megteszi ugyanazt a szolgálatot, de én megmaradtam az ősi giliszta-rendszer mellett. Miután pícézés közben órákig kell egyhelyben maradni és nem kell beszélni, bőségesen lehet gondolkodni, és noha még csak mezítlábas kisfiú voltam, pícézés közben az a gondolat érlelődött meg bennem, hogy az Úristennek ninesen ostobább teremtménye, mint az ember. Ugyanis ki van zárva, hogy akár a leghülyébb hal is bekapja a picét, (hosszú *i*-vel ejtendő ki ez a szó), *ha nincs rajta semmi*. Hiába szavalnék a Tisza partján:

— Drága kis halacskáim, kapjátok be ezt a picét, — majd meglátjátok, milyen más világ lesz itt mingyárt! Fellendül a kereskedelem, nagyszerű iparunk lesz és közületek, halacskáim, a legkisebb is államtitkár lesz! Kapjátok be a horgot és azonnal beírlak benneteket a nagy könyvbe, ti lesztek támaszai és vezérei az új államnak...

Akármennyit szavalnék, hiába erőlködném. Ahhoz, hogy az a hülye halacska bekapja a picét, elengedhetetlenül szükséges, hogy előbb valami jó falatot nyujtsak neki a pice végén.

Az ember az egyetlen teremtmény, mely (nem »*ki*«) *hízelgő szóval és nem garantált, üres ígérettel is horogra szedhető*, — ezrével, százezrével!

A világmindenség titkainak kutatásával dicsekszik az ember, pedig a valóság az, hogy igazi érdeklődése nem terjed tovább, mint a saját bőre. *Csak az az igazi baj, ami az egyénnek saját bőréig elér*, de az azután a legnagyobb baj a világon! Az embernek sohasem fáj másnak a bőre, tehát az embert valójában nem is nagyon érdekli, hogy mi lesz másnak a bőrével; és amikor az ember azt mondja, hogy mi lesz a községem vagy a fajom bőrével, — ebben mindig a saját bőre érdekli. Mikor az emberek egyik csoportja bántja az emberek másik csoportját, csak egy gondolata őszinte: »Végre bírom-e hajtani, amit akarok?« Hogy azután ebből mi lesz egy, tíz vagy ötven év mulva, az nem megfontolás tárgya... Az amerikai négerekre gondolok: őket Európa nem ismeri, csak a mulatóhelyek dobogójáról. Jól énekelnek, nagyszerűen táncolnak, vidám fickók... Közülünk a müveltebbek, akik már amerikai könyveket is olvastak, el tudják képzelni a »déli államokat«, a Dixielandot, ahol örökké szól a jazz és holdvilágos éjszakán a néger legény és leány a boldog szerelemről dalol... Ezzel a képzelt, színpadi világgal szemben a Dixieland négere nagyon szomorú ember, nyomorúságosabb viszonyok között él, mint nálunk a sátoros cigány, kilencven százalékuk rongyos és csak ritkán lakik jól s az öngyilkosok statisztikájában háromszor olyan nagy arányban szerepelnek, mint a fehér ember... Pedig szellemi képességeiknél fogva érnek legalább is annyit, mint a fehér ember. A *fajgyülölet* célpontjai között az első sorban állnak. Azonban!... Azonban útjukon feltartóztatni őket nem lehet. Mindabból, amit ma cselekszenek és cselekedhetnek, legfontosabb, hogy *szaporodnak*. Számuk az Egyesült Államokban az egész népesség tíz százaléka, de ez a tíz százalék egy emberöltő alatt húszra emelkedhetik s ez a tömeg már nem lesz többé tetszés szerint kezelhető. Nemcsak az egyéneknek, hanem a népeknek sorsát is a Végzet szabja meg.

Nagyon, nagyon ritkán látjuk, hogy a Végzet jutalmaz; sokkal gyakrabban látjuk, hogy büntet. De bár sok végzetszerű büntetést látunk, tapasztalati adataink mennyisége tehát tekintélyes, — tanulmányozta-e már valaki azt a rendszert, amely szerint a Végzet büntet? Én úgy vettem észre, hogy a Végzet a gonoszságot nagyon ritkán bünteti, és szörnyű lenne az emberiség süllyedése, az embernek veszedelmessége az emberrel szemben, ha a Végzetnek a gonoszsággal szemben tanusított, fájdalmasan gyakori elnézését nem ellensúlyozná az ostobasággal szemben tanusított szigorúsága, sőt gyakori könyörtelensége.

Az olyan cselekedetből, mely borzasztóan ostoba, nagy és tartós baj nem szokott származni. *Minél ostobább valamely cselekedet, annál rövidebb ideig tart az ereje.* Mikor II. Fülöp spanyol király az apjától, V. Károlytól átvette a hatalmat, a hollandusokkal sehogy sem boldogult, mert ezek már nagyon únták a spanyol uralmat. II. Fülöp, arra hivatkozva, hogy Hollandiában nagyon terjed a reformáció, 1568 február havában aláírt egy ítéletet, melyben Hollandia hárommillió lakosára eretnekségük miatt halálbüntetést szabott ki. Ez a szörnyű ostobaság hamar megbosszulta magát: Hollandia független köztársaság lett, megszabadult a spanyoloktól, akik királyuknak szörnyen ostoba cselekedete nélkül még sokáig uralkodhattak volna a halvérű hollandusok felett.

Bár katonai ismereteim egyáltalán nincsenek, sajnálom az emberiséget amiatt, hogy a világszerte folyó fegyverkezés költségeit a nagyhatalmak még ma is a világ megváltozására való tekintet nélkül, nem reális befektetésekre pazarolják. Értem ez alatt a százmilliókba kerülő hadihajókat, s azt a készülődést, melyben a számításoknak még mindig az egyén az alapja. Ugy tesznek még mindig, mintha a háború az egyén harca lenne az egyén ellen, holott ellenségét minden hadviselő *nem egyénenként, hanem tömegben* akarja pusztítani. A katona legszebb dísze, a kard csak az egyéni harcokban volt fegyver; a tömegpusztításban nem jelentős már a szurony sem, — a katona győz vagy meghal, mielőtt az ellenség közelébe érne. A modern háborúban a szuronysebesülés egy százalék, repülők bombáinak áldozata tizenkilenc százalék, puskagolyó halottja három százalék, míg a hősi halottak hetvenkét százalékát géppuska vagy tüzérségi lövedék ölte meg. A nemzetek életét és biztosságát más módszerrel, sajnos, még nem tudják az emberek biztosítani.

Keresztes-Fischer altábornagy — a kormányzó főhadsegéde

Mint a Magyar Távirati Iroda jelenti, a kormányzó úr őfőméltósága február 21-én kelt elhatározásával *a »főhadsegéd« szolgálati állás rendszeresítését rendelte el.*

A Honvédségi Közlöny legújabb száma a következő legfelsőbb kéziratot közli:

Kedves vitéz *Keresztes-Fischer* altábornagy!

Önt a mai nappal főhadsegédemmé kinevezem és egyúttal katonai irodám főnöki teendőinek további ellátásával megbízom.

Kelt Budapesten, 1939. évi február hó 21. napján.

Horthy s. k.
vitéz *Bartha* s. k.

De rosszak a fogai!

Gyermekkorában bizonyára nem kapott elegendő csontképző anyagot. Gondoljon legalább gyermekeire! A gyermeknek nőni, fejlődni, gyarapodni kell, csontjainak meg kell erősödni. Ehhez a mindennapi rendes táplálkozás kiegészitéseképpen szükséges az

QVOMALTINE

mely kellemes ízű, kitünően emészthető erősítő, csontképző tápszer.

Gyermekek-felnőttek kedvelt reggelije és uzsonnája.

vitamindús

Napi használata csak fillérekbe kerül.

Ára a doboz nagysága szerint P 1.25, P 2.50, P 4.50.
Dobozonként 8—10% visszatérítési szelvény.

„El fog tünni a vér és a faj evangéliuma" — mondja Grősz püspök pásztorlevelében

„Sötét felhők tornyosulnak az egyház egén"

Grősz József püspök bőjti pásztorlevelében, amelyet vasárnap olvasnak fel a templomi szószékekről, a »Titkos jelenések könyve« Krisztus alakjával foglalkozik, aki a királyok királya és az uralkodók ura. A fehér lovon ülő, fehér sereg élén járó diadalmas Krisztust jelenítette meg Szent János apostol, akinek látomása most is időszerű, mert *megint sötét felhők tornyosulnak az Egyház egén.* Vértanuk vére öntözi a földet nem egy országban; *máshol pedig vér nélkül ugyan, de éppen olyan kérlelhetetlenül folyik a harc az Egyház ellen: feloszlatják a katolikus egyesületeket, megszüntetik a katolikus ujságokat, bezárják a katolikus iskolákat, kolostorokat foglalnak le, apácákat kergetnek ki zárdáikból, gyalázzák és gúny tárgyává teszik a papokat és ha a templomokat nem is csukják be, minden eszközzel rajta vannak, hogy azokat feleslegesekké, üresekké tegyék.* A kelet és nyugat felől áramió eszmék nálunk is kísértenek. Az eredmények, melyeket az Egyházzal harcban álló népek anyagi téren elértek, sokakat elkápráztatnak és sokakat csábítanak arra, hogy utánozzák őket mindenben, a Krisztustól és Egyházától való elfordulásban is; sokakat pedig elfog a kislelkűség. Ezért állítja hívei elé a főpásztor bőjti szózata a diadalmas Krisztus alakját, aki itt él a földön mindenben, benne él minden egyes hívében, aki a kegyelem állapotában van és küzd és győz is benne. De küzd és győz nemcsak egyesekben, hanem Egyházában is, *melynek mai ellenségei éppen úgy elfognak tünni, mint ahogyan eltüntek a régiek.* Spanyolországban már építik a templomokat, amelyeket a bolsevisták leromboltak. Oroszország egéről is el fog tünni a szovjetcsillag és Mexikóban is ki fognak nyílni a ma még bezárt templomok. *És el fog tünni a vér és faj evangéliuma is, amelyet ma Németországban hirdetnek és Krisztus ott is az lesz, aminek Ő mondotta magát: nem megvetett palesztiniai zsidó, hanem az Isten Igéje, a Mindenható Isten egyszülött Fia.*

(Magyar Kurir.)

A törvényszék megkezdte a gyermekgyilkossággal vádolt orvos és anya bűnperének főtárgyalását

(Saját tudósitónktól.) Nagy érdeklődés mellett kezdte meg szombaton a büntetőtörvényszék *Krayzeil*-tanácsa annak a bűnügynek főtárgyalását, amelynek elsőrendű vádlottjai *Schwartz* Zoltán orvos, *Giczy* Mária celldömölki varrónő és *Baricza* Pálné ápolónő, *akiket szándékos emberölés büntettével és családi állás elleni büntettel vádolt meg az ügyészség.* Rajtuk kívül a vádlottak padjára került *Török* Gyula celldömölki orvos és *Krausz* József budapesti orvos, akik ellen *magzatelhajtás büntettének kisérlete címén emelt vádat az ügyészség.*

A vádirat szerint *Giczy* Mária 1937 nyarán felkereste *Török* Gyula celldömölki orvost, akit arra kért, hogy szabadítsa meg terhességétől. Az orvos maga helyett *Schwartz* Zoltánt ajánlotta, akit a lány mult év febr. 12-én fel is keresett. *Schwartz Zoltán vállalkozott a műtéti beavatkozásra, s megkérte kollégáját Krausz Józsefet, hogy segédkezzék a műtétnél.* A műtéti beavatkozás után a lányt beszállították a Szent István kórházba, ahol megszülte gyermekét. Másnap *Schwartz* Zoltán *Giczy* Máriát autón elvitte egy hársfauccai lakásra, az újszülött gyermeket pedig *Baricza* Pálné Vörösmarty ucca 12. szám alatti lakásába. *Az orvos arra kérte az ápolónőt, hogy a gyermeket semmisitse meg, tüzelje el vagy csináljon vele akármit, de tüntesse el.*

Bariczáné eleinte szabadkozott, de amikor az orvos 15 pengőt adott át neki, *az ujságpapirba csomagolt újszülöttet a divány alá dugta s mindaddig otthagyta, amig a gyermek lélegzeni tudott.* Amikor látta, hogy az újszülött nagyon rosszul van, leányának tanácsára elvitte a rendőrőrszobára, ahová kihivták a mentőket. A mentőorvos vizsgálata közben a csecsemő meghalt. Megindult az erélyes rendőri nyomozás, amelynek eredményeképpen az ügyészség vádat emelt *Schwartz* Zoltán és bűntársai ellen.

Schwartz Zoltánt fogházőr állította a bíróság elé, a többi vádlott szabadlábon védekezett.

Az orvos részletesen elmondotta, hogyan került összeköttetésbe *Giczy* Máriával. A műtét után a leányt beszállította a kórházba, majd a gyermek világrajötte után úgy határozott, hogy az anyát is és gyermekét is kihozza a kórházból és egy ápolónőnél helyezi el. *Tagadta, hogy az ápolónőt arra kérte, hogy a gyermeket égesse el,* ellenkezőleg, az volt a kívánsága, hogy a csecsemőt vigye a menhelyre.

Giczy Mária szintén tagadta bűnösségét. Tagadta, hogy gyermekét meg akarta volna ölni. A csecsemőt az ő hozzájárulása nélkül pusztították el. *Baricza* Pálné, *Török* Gyula és *Krausz* József szintén ártatlanságukat hangoztatták. A tárgyalást kedden folytatják.

VÉGIG A KISANTANT ORSZÁGAIN

A magyar kultúra helyzete Erdélyben

Kolozsvár, december.

A magyar kultúrának, faji gondolatnak és kisebbségi öntudatnak itt, Romániában is, hasonlóan valamennyi utódállamhoz, a magyar papság az egyik leghatékonyabb védője és fentartója. Amíg a regáti románság szinte teljes egészében *görögkeleti*, az erdélyi pedig *görögkatolikus*, addig a magyarok római katolikusok, reformátusok és unitáriusok legnagyobb többségükben. A zsidókról, akiket Románia nem számít magyaroknak, hanem *külön nemzetiség* gyanánt könyvvel el, külön, más alkalommal kell majd szólani.

Csehszlovákiában az egyházi birtokok kényszerkezelés alatt állanak, itt viszont a *földbirtokreform* végezte el a maga feladatát. Bár az nagyon érzékenyen sujtotta a felekezetek erejét és korlátozta működési körüket, azt mégis meg kell állapítani, hogy általában és aránylag elérgé szabadon mozognak, tevékenykedhetnek a plébánosok, lelkészek és aprólékos kellemetlenkedésekkel nem zavarja őket az állam munkájukban. *Mert a koncentrált, nagy támadások inkább elvi vagy vagyoni kérdések ellen irányulnak.*

Templomfoglalás

Itt van például a minorita templomnak és rendháznak a kérdése. Magyar időkben, magyar pénzen épült, magyar szerzetesek lakták. Volt emellett a görög-katolikusoknak külön templomuk is, még az »elnyomó magyarok« idejéből és jóvoltából. Bukarest mégis elhatározta, hogy *a minorita kolostort a görög-katolikusoknak kezére játssza át.* Megindult tehát a diplomáciai előkészítés és aknamunka a legfelsőbb fórum, a római szentszék előtt, amelyet sikerült is úgy befolyásolniok és sok szempontból félrevezetniök, hogy *a pápa odaítélte a görög-katolikusoknak úgy a templomot, mind pedig a kolostort.* Ez itt nagyon fájó sebe a magyarságnak, amely még ma sem hegedt be. Ujabban tovább megy a görög szertartásúak térhódítása, amennyiben *ma már a piarista templomra is félig-meddig rátették kezüket.*

Ennek a valláson keresztüli magyarüldözésnek újabb korszaka indult meg *Ghibu professzornak felléptével, aki rendkívül bonyolult és csavaros közjogi elgondolással szeretné magyar katolikus javakra és birtokra rátenni kezét az állam nevében.* Most olyan kimutatásokat követel minden egyházi tulajdonról, amely gyakorlatilag kivihetetlen. Hogy tüntessék föl az egyházmegyék, kolostorok és plébániák tulajdonaiknak *jogi eredetét.* Olyankor, amidőn legtöbbször *évszázadokra visszanyúló adományokról van szó,* amikor ezeknek pontos kimutatása, amennyiben ilyesmi egyáltalában lehetséges, nem csak nagyon sok időt, de tényleg *szakavatott és képzett kutatót is igényelne!* Mármost hogy lehessen ezt elvárni ezektől az egyházaktól, főleg olyan rövid határidő alatt, mint amelyet Ghibu szabott számukra?! Kézzelfogható, hogy *itt ismét ürüggyel állunk szemben, a liberális kormánynak újabb támadásával,* amely most erről az oldalról készül megrohamozni a magyar kisebbséget.

Anghelescu hadjárata

A kisebbségi magyar kultúrának legfájóbb sebe az *iskolakérdés,* különösen mióta *Anghelescu* a közoktatásügyi miniszter. A román soviniz-musnak ez a talán legelfogultabb képviselője minden erejével azon van, hogy az *»elmagyarosodott románokat visszamagyarosítsa«.* Ezt a célt szolgálja elsősorban is az általa bevezetett, immár hírhedté vált *név- és származáselemzés.* Akinek nem föltétlenül megbízhatóan magyar neve van, az már eleve nem látogathat magyar iskolát. Akinek ősei vagy rokonsága közt a leleményes bürokrácia kimutat *egyetlen román, vagy román nyelvűt,* azt sietnek, mint elveszett bárányt, *visszaterelni a román akolba.* Az egész székelységről, annak egyetemességéről megállapították történetbúvárai, hogy azok *»alapjában véve elmagyarosodott románok«.* Elsősorban tehát őket, ezt a magyarságát a román tenger közepén is hűen és kitartóan megőrzött szigetet sujtja tűzzel-vassal a *»visszaromanosítás«,* minden önkénnyel, amely ott, a görbe hegyek közt, távol a világ szemétől csak alkalmazható.

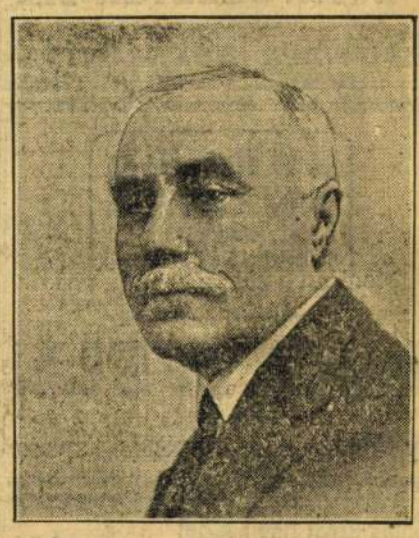

Anghelescu román miniszter

Mindenütt csak alkalmat és ürügyet várnak, hogy a magyar iskolából *törvényes alapon kiüzhessék a magyar tanítót és magyar gyermeket.* Névelemzésekkel és egyéb módszerekkel úgy lecsökkentik a tanulók számát, hogy az nem éri el az előírt nagyságot. Máskor kiszáll a bizottság, amely megállapítja, hogy *az épület düledező, nedves vagy egészségtelen.* Tehát *bezárják,* hogy majd idővel esetleg másutt megnyitják. *Erre azonban hiába vár a magyarság.*

Elgondolható, hogy ilyen körülmények között hogyan fejlődik ez a magyar ifjúság, amely ha beszél is — *bár egyre románosabb kiejtéssel* — anyanyelvén, de *helyesírásról fogalma sincs.* Szomorú látvány, ha az embernek kezébe jut egy-egy magyar levél, amelyet az apróságok írnak szüleiknek vagy barátaiknak. *Anghelescu* miniszter úr pedig könyörtelenül és kíméletlenül halad előre a maga útján.

Ellenben annál feltűnőbb, hogy a *nem elemi fokon* álló, magasabb magyar kultúrproblémák iránt a románság nemcsak hogy nem viseltetik ellenségeskedéssel, de őszintén érdeklődik iránt, sőt igen gyakran pártolja is azokat. Örvendetes jelenség, hogy az elszakított területek között egyedül *itt, Erdélyben tudott a magyarság, ez a magára maradott kisebbség szellemében és kultúrájában a maga lábára állani és olyan irodalmi, művészi forrongást teremteni, amely nagyon is szembeszökő.* Igaz, hogy a sokáig önálló, független multat élő Erdélynek minden hagyománya ki kellett, hogy fejlessze bennük az önmagukra utaltságnak érzetét: igaz, hogy a szellemiek iránt érdeklődő széles réteg *zárt egységben* került román fenhatóság alá: de még így is *csodálatos az a szívósság és merészség, amellyel a mai ostoba körülmények között céljaik megvalósításához és tettreváltásához hozzáfogtak.*

Epe- és májbetegségeknél,
elsősorban epehólyagkatarrus, epekőképződés és sárgaság eseteiben a mindig enyhe hatású természetes **Ferenc József** keserűvíz a hasi szervek funkcióit élénkebb tevékenységre serkenti. Évtizedes orvosi tapasztalatok igazolják, hogy az otthoni ivókúra leggyakrabban úgy válik igen eredményessé, ha a **Ferenc József** vizet reggel éhgyomorra, kevés forró vízzel keverve isszuk.

Bánffy és Kemény

Ez elsősorban két kimagasló egyéniségnek, két magyar arisztokratának az érdeme. Az egyik *Bánffy Miklós gróf,* ez a ma is még nagy vagyonnal, hatalmas földbirtokkal rendelkező, Budapesten és Bukarestben egyaránt tiszteletnek örvendő, befolyásos, művelt, nagy koncepciójú magyar úr. *Egész tekintélyét, összeköttetéseit, befolyását latbavetette, hogy érdeklődést, pártfogást, megbecsülést harcoljon ki annak a maroknyi, de tehetséges magyar csapatnak, amely a kisebbségi erdélyi kultúra jelszavát*

Bánffy Miklós gróf

tűzte ki zászlajára. Ő járt el érdekükben Bukarestben és Budapesten egyaránt, ő unszolta, nógatta az erdélyi arisztokráciát, hogy pártfogólag csatlakozzék mögéjük. Miután teljességgel politikamentes, őszintén csak kulturális tevékenységről volt szó, *maguk a román körök is megértéssel, sőt jóindulattal fogadták a kezdeményezést.*

Bánffy gróf azonban egyedül talán mégsem tudott volna boldogulni fiatal és lelkes társa, *Kemény János báró* nélkül. Ez az ugyancsak nagyon gazdag, huszonhét esztendős magyar mágnás, aki különben református lelkész is, megérezte a hivatást, amely reá Erdélyben várt. *Marosvécsi váráról az erdélyi gondolatnak és kultúrának fellegvárát építette ki, minden idejét, energiáját, egész roppant vagyonát, mind erre az egy célra áldozza: megmenteni, fejleszteni az erdélyi magyar szellemiséget.*

Kettejüknek vállvetett munkája hozta meg az első eredményt, amikor 1924-ben megalakult az *Erdélyi Szépmüves Céh,* az erdélyi magyar írók munkaközössége. Ebből az írói csoportból nőtt ki folyóiratuk, a Magyarországon is jól ismert *Helikon.*

Az őszintén és becsületesen politikamentes, nagyhorderejű mozgalom idővel *kivívta a román köröknek tiszteletét és jóindulatát is.* A marosvécsi összejövetelen már évek óta résztvett *a román kormánynak egyik kiküldötte is.* Az idén a híres regáti író, *Bohuta* volt jelen, aki a liberális kormány uralma óta kultuszállamtitkár. Ez alkalommal hivatalosan is bejelentette, hogy a román kultuszkormány a legközelebbi jövőben a *Fundatia Regele Carol* költségén *több erdélyi magyar szépirodalmi könyv román fordítását akarja kiadni* és ehez a Céh támogatását és tanácsait kérte.

Kapcsolatban ezzel a kultúrális közeledéssel több más örvendetes jelenség is érezhető. *Goga* nemrégiben fejezte be az *Az ember tragédiájá*-nak fordítását egy másik sovén és szinte magyarellenes költőjük lefordította *Ady verseit.* Mindennek csak örülni lehet és talán a jövőben bizakodni is. Mert ha a nép szélesebb rétegeit érintő kultúrkérdésekben, főleg az iskolaügyben, nem *Anghelescu,* hanem hasonló szellemű vezetők parancsolnának; ha ez a megértés, amely ma még csak *irodalmi berkekben* honol, kivonulna *a prózai életbe, a kenyérkérdések közé is:* akkor egészen másképpen festene a magyar kisebbség helyzete és az egész román-magyar viszony.

Az irodalom mellett a sokáig mostoha sorsú *magyar színészet* is föllelkesítette *Kemény* báró érdeklődését. Két évvel ezelőtt megalapította *Kemény* báró itt, Kolozsvárott a *színpártoló egyesületet,* amely szép sikerrel dolgozik.

A kisebbségi sajtó

Nem volna teljes ez a kulturális kép, ha nem szólnánk pár szót *a magyar kisebbségi sajtóról, amely heroikus küzdelmekkel igyekszik hivatását teljesíteni: ébrentartani a kisebbségi magyar gondolatot a nép körében.* Ma ez a sajtó is *rendkívüli nehézségekkel küzd* a cenzura és ostromállapot következtében, bár megjegyzem, hogy ezt a cenzurát az itteni hatóságok jellegzetesen felületességgel és nemtörődömséggel kezelik. *De azért mégis csak cenzura!*

Feltűnő errefelé, hogy a magyar ujságírónak, értem alatta *a komoly,* jó publicistákat, milyen rendkívüli nagy szerepe, tekintélye és befolyása van a közéletben. Egy *Hegedüs* Nándornak, *Krenner* Miklósnak (csak kapásból említem e két nevet) vezércikkei *eseményt jelentenek Nagyváradtól Brassóig.* Itt, ezekben az erdélyi lapokban éli ki magát a magyarság, amelyet teljesen leszakítottak a határokon túli magyar kultúrától. A legnagyobb baj *ezeknek a lapoknak sokszor katasztrofális anyagi helyzete.*

Ennek főoka az, ami első pillanatra örvendetes jelenségnek tűnhetnék fel. A románok tényleg nagyon liberálisak, ami a lapengedményeket illeti, úgyhogy ma, szemben a magyar idők 15 sajtótermékével, *321 napilap és folyóirat jelenik meg Erdélyben.* Minden kis fészekben *kettő-három.* Ha valahol csődbemegy és megbukik egy nyomdászcég, állás nélkül marad egy szedő, akkor *lapot alapít.* Egymást ütik agyon ezek a legnagyobbrészt gyalázatosan megírt, rosszul szerkesztett, *csak lelkesedéssel és jóindulattal, de egyéb mással nem fölszerelt »hírlapok«,* amelyek nevetségesen olcsó árral igyekeznek közönséget fogni. Kár, hogy hatalmi szóval nem lehet ezen az állapoton segíteni, pedig *ez így lassan még a magyar sajtó pusztulására is vezethet.*

Neszlényi Mátyás

*

Hétfőn folytatjuk.

Üveg- és étkezőkészletek
Herendi, Zsolnay, Rosenthal gyártmányok olcsó áron a 75 éve fennálló **SZITTNER FERENC** szaküzletben
IV., Mária Valéria-utca 1. (Petőfi térnél)

meggyőzi arról, hogy 2—3 kávéskanál Ovomaltine a mindennapi reggelihez és uzsonnához idegeit is rendbehozza. Az Ovomaltine táplálja, ellentállóvá teszi az idegsejteket. Nyugodt alvást, munkaképes nappalt biztosít az Ovomaltine rendszeres fogyasztása.

HIREK

Ködös, kissé hűvösebb idő

A Meteorológiai Intézet jelenti december 8-án délben 12 órakor:

Nyugat-Európában újult erővel indult meg az enyhe szubtrópusi eredetű levegőtömegek beáramlása a kontinensre. A hideg Kelet-Európában vesztett erejéből, de még mindig megvan az éles hőmérsékleti ellentét a Kárpátok keleti és nyugati oldala között.

Hazánkban keveset változott az időjárás: Az ország jórészét köd borítja, amely most már az ezerméteres csúcsokig is felér. Kisebb ködszitálást sok helyről jelentettek. Éjjel a hőmérséklet alig süllyedt az 5 fok alá.

Budapesten december 8-án

délben a hőmérséklet +6 Celsius fok,

a tengerszintre átszámított légnyomás pedig 769 milliméter, alig változik.

Várható időjárás a következő huszonnégy órára:

Keleti-délkeleti légáramlás. Sok helyen, főleg északon és nyugaton, még köd. Néhány helyen kisebb eső, a hegyeken esetleg kisebb havazás. A hőmérséklet, kivált keleten, kissé süllyed.

— **(Az üzletek árusítási rendje december 10—től 24-ig.)** A kereskedelmi miniszter rendeletet adott ki, amelyben szabályozza az üzletek nyitvatartását a karácsony előtti két héten, december 10-től 24-ig. Azokat a nyílt árusítási üzleteket, amelyeket egyébként hétköznapokon este 7 óra előtt kell bezárni, december 10-től 24-ig este 7 óráig, a túlnyomóan élelmiszereket árusító üzleteket pedig este 8 óráig szabad nyitvatartani.

A december 23-ára eső vasárnapon a túlnyomóan élelmiszerek árusítására berendezett üzleteket az ország egész területén reggel 7 órától délután 2 óráig szabad nyitvatartani. A másféle nyilt árusítási üzleteket, amelyek egyébként egész napon át zárva tartandók volnának, reggel 9 órától délután 2 óráig, a kizárólag élővirágot árusító üzleteket délután 5 óráig lehet nyitvatartani. Azokon a helyeken, ahol az ilyen üzleteket nem kell vasárnap egész nap zárva tartani, reggel 7 órától délután 2 óráig tarthatók nyitva az üzletek.

A húsipar vasárnapi munkaszünetét szabályozó általános rendelkezések a december 23-iki vasárnapon is irányadók. Halfélét, élő és leölt baromfit az ország egész területén reggel 7 órától délután 2 óráig szabad forgalombahozni.

A december 23-ára eső vasárnapon az ország egész területén az üzletek nyitvatartásának tartama alatt kivételesen ékszert szeszes italokat is szabad árusítani, de csak zárt edényekben és az üzleti helyiségen kívül való fogyasztásra.

Epekő-, vesekő- és hólyagköbetegek, valamint azok, akik húgysavas sók túlszaporodásában és köszvényben szenvednek, a természetes **Ferenc József** keserűvíz használata által állapotuk javulását érhetik el.

— **(Hatezer dollár jutalom Ulm repülő megtalálójának.)** *Honoluluból* táviratozzák: A tengerészeti hatóságok elhatározták, hogy *valamennyi rendelkezésre álló hajóval és repülőgéppel folytatják a kutatást Ulm pilóta után.* Többszáz kilométernyire kutatják át a tengert északnyugati irányban. Az ausztráliai kormány felkérte *Hawai* kormányzóját, hogy béreljen ki 30 japán halászhajót, amelyek szintén résztvesznek az eltűnt repülő felkutatásában. Az ausztráliai kormány által eddig Ulm feltalálására kitűzött jutalomdíjak összege 6000 dollárt tesz ki.

— **(Tüzes golyó az égen.)** A Párizstól délkeletre Provins mellett fekvő Nangis lakói pénteken este különös természeti csodának voltak tanui. Az égen csekély magasságban *tüzes golyó* tűnt fel, amely percekig *tűzesőt ontott magából.* A rendkívüli meteorológiai jelenséget messzire hallatszó robbanás kísérte.

— **(Ybl Miklós-emlékünnep.)** A Magyar Építőművészek Szövetsége (MÉSz) december 11-én, kedden este 7 órakor *Ybl Miklós, a nagy építőművész* emlékezetére ünnepélyt rendez a *FÉSzEK* klubban, amelyen *Gerő* Ödön az Operaház jubileumával kapcsolatban, előadást tart az Operaház építőjéről.

— **(Hogy meg ne kapja)** az influenzát, szopogasson Anacot-pasztillát.

x **A művészet benyomásai iránt** fogékony embernek tudnia kell a művészet életéről, történetéről, az egyes művészeti ágak sajátosságairól, a nagy géniuszok pályafutásáról, alkotásuk körülményeiről, külső és belső rugóiról, a művészet anyagi, illetőleg technikai oldaláról, hogy igazán megérthesse és méltányolhassa a mult idők hagyatékát és tiszta szemmel nézze saját korának törekvéseit és eredményeit. Mindezt megtalálhatjuk a *Művészeti Lexikon* most megjelenő második kiadásában, amely bármely komoly könyvkereskedésben kapható lesz.

x **A rádióleadók egész Európában** szorgalmasan készülődnek, hogy hallgatóik igényeit karácsonykor fokozott mértékben elégíthessék ki. Akkor, ha van egy jó Philips-készülék a házban, amely élethű hangvisszaadásról gondoskodik. Az új Oktoda Szuper 4+1 csöves Amerika-vevő kitűnő szelektivitásával és páratlan hangszinezetével minden igényt kielégít. A legkedvesebb karácsonyi ajándék: egy Philips Oktoda Szuper.

x **Mivel lephetjük meg legkellemesebben szeretteinket?** Egy örökbecsű szép művészi olajfestménnyel, melyből a legnagyobb választékot *Hoffmann* Ferenc képkereskedésében találunk, IV., Károly körút 28., Központi Városháza.

x **Vegyen ajándékba** a megbízhatóságáról közismert *Szekeres* áruházban, Rákóczi út 63., szőnyegalapot fonállal együtt 11.50 pengőért. Szőnyegek, terítők, díszpárnák, kötött- és szövöttáruk, harisnyák a legolcsóbb árban.

x **Ha az arcszine fakó, szürkéssárga** és tekintete bágyadt, ha szomorú, hangulata nyomott és nehéz álmok gyötrik, ha a bél túlságos rothadási folyamatai, gyomorfájás és epepangás kínozzák, olyankor tanácsos néhány napon át reggel éhgyomorra egy-egy pohár természetes »*Ferenc József*« keserűvizet innia.

x **Ne hanyagolja el otthonát.** A gondos háziasszony azonnal észreveszi a lakásban levő hibákat és sürgősen meg is csináltatja azokat. Ügyel a parketta világos színére is, évente legalább egyszer felsúroltatja és újra beereszti. A jó világítás azonban valahogy kicsúszott a háziasszony féltő gondjából. Talán azért, mert a beváslásnál nem tudott különbséget tenni izzólámpa és izzólámpa között. Külsőleg valóban mindegyik egyforma. A Tungsram Műveknek a gáztöltésü fontos típusoknál alkalmazott kétszertekercselt izzószál segítségével sikerült elérni, hogy új D lámpáik a régebbi egyszerű spirálissal ellátott izzólámpákkal szemben 20%-ig terjedő fénytöbbletet bocsássanak ki. Ezen új duplaspirállámpáknál a fényjelzés foglalja el a főhelyet, amit Dekalumenekben (10 Lumen) kerek számban adnak meg, az áramfogyasztást (Watt) pedig másodsorban jelzik.

MAGYARORSZÁG KIRAKATA

KARÁCSONYRA
mindent legolcsóbban vásárolhat a
KIRÁLY
UCCAI ÜZLETEK-BEN
Érdemes megnézni!

Finom téli
kötött-szövött
áru szükséglet szerezze be olcsón
Jaeger
tanár társulatánál
Bécsi ucca 5. Deák Ferenc ucca 1.

EUROPA AMERIKA
vétel
P 160.– havi 15.–
váltó- v. egyenáram
MAXWELL
RÁDIÓ
IV., Ferenciek tere 1. Telefon: 83-3-99.

Hétfőn reggel kezdődik a
KASÁRUHÁZ
VII., Király ucca 15. szám
első karácsonyi vására.
Tájékoztató a leszállított vásári árakról:
Férfi divatmellény ..... P 3.78
Női divatmellény ..... P 3.98
Gyermek tréningruha, 1. szám P 3.80
Crép satin divatsál, kis hib..... P 3.78
Kötöttáruk, férfi és női fehérneműek nagy választékban

China-ezüst likőrkészlet
6 pohár, 1 tálca ..... P 14.90, 12.90 6.90
China-ezüst dohányzókészlet
biedermeier-fazón, 1 cigaretta-, 1 szivar-, 1 hamutartó és 1 tálca ..... P 11.90
China-ezüst tálca ovális biedermeier-fazón, 25×16 cm...P 5.90
31×22 cm ..... P 10.90
Príma alpaka papírszalvétatartó
(biedermeier-fazón) ..... P 2.90
TILLEMANN SEBESTYÉN
ékszerlerakata,
Vilmos császár út 12. (Gróf Tisza István u. sarok)

Cipőt, hócipőt
ajándékozzon
Dóczi Mór
cipőáruházából,
Rákóczi út 10
Egyes pár cipők félárban

Eredeti
olajfestmények
Hoffmannál
IV., Károly körút 28.
(Városháza)

PÁRIZS, LONDON
újdonságait tartós hullám, hajfestés, minden színárnyalatban, hajfonatok estélyi frizurákhoz
KRANITZ NŐFODRÁSZ
IV., Párizsi ucca 5

Gyönyörű
BRILIÁNS ÉKSZEREK
karácsonyra legmegbízhatóbban
GUTTMAN
ékszerésznél,
Erzsébet körút 17.

József főherceg szállodában
bútorozott szobák
50—80 pengőig
Központi fűtés
hideg-melegvíz
Baross tér 2. szám

PERZSA
szőnyegüzletemet
IV., Kossuth Lajos u. 1. sz. alól IV.,
Petőfi Sándor u. 2.
szám alá (Belvárosi Takarék palota)
helyeztem át!
Eredeti kaleti szőnyegek és pazar színpompájú, saját készítményű színtartó magyar perzsaszőnyegek dús választékban, jutányos árakon, kedvező fizetési feltételekkel kaphatók
SZABÓ JÓZSEF

10.000 tucat külföldi zsebkendő
(női és férfi)
viszonteladóknak legolcsóbb árban
Schwarcz Tibor
zsebkendőgyári lerakat,
VI., Paulay Ede ucca 11. Telefon 14-1-93

XV. évfolyam 1925 november 8-tól november 14-ig 45. szám

Színházi Élet

SZINHÁZI·IRODALMI és MŰVÉSZETI·HETI·LAP
FELELŐS SZERKESZTŐ: INCZE SÁNDOR

A Renaissance Színház három néger primadonnája.

Tea Bánffy grófnál, és beszélgetés Kisbán Miklóssal

IRTA: **HARSÁNYI ZSOLT**

Van egy kedves amerikai iró, ugy hivják, hogy Oliver Wendell Holmes. Ez a Holmes azt mondja, hogy ha Dick és Tom együtt ebédelnek, akkor nem két ember ül együtt az asztalnál, hanem hat. Mert először is ott van az a Dick, akinek Dick szereti magát tartani, másodszor ott van az a Dick, akinek Tom tartja Dicket, harmadszor ott van az előző kettőtől lényegesen különböző igazi Dick. Ugyanesak ott vannak az igazi Tom, a Tom szerinti Tom, és a Dick szerinti Tom. Összesen hat.

Ma délután abban a tisztességben részesültem, hogy Bánffy grófnál teáztam. Nem ketten ültünk az asztal mellett, hanem négyen. Mert először is ott volt gróf Bánffy Miklós v. b. t. t., volt külügyminiszter, másodszor ott volt Kisbán Miklós, a művész. Részemről is ketten voltak ott. Egy ur, aki roppant lojálisan bólintott, mikor a házigazda megjegyezte, hogy „ez nem megirni való", — és egy másik ur, aki ugyanakkor hitszegően elhatározta, hogy maga fogja elhatározni, mi iratik meg és mi nem.

Igy történt, hogy amerikai kartársam filozófiájához egy széljegyzetet tehetek: ha egyik iró elmegy cikket irni a másik iróhoz, abból nem egy cikk sül ki, hanem kettő.

I.

Legelőször a Kolozsvári Nyehó nevü étteremben láttam gróf Bánffy Miklóst. Az étterem egyik sarkában az akkor még is meretlen nevü betegpénztári titkár, Kun Béla ült, a másik sarokban pedig, tőle tiz méternyi és egyszersmind egy világnyi távolságban, a tükör alatti mágnás-asztalok egyikénél Bánffy gróf. Megvallom, hidegen, sőt mérgesen szemléltem. Hétszilvafás gyerekkorom világa nagyon leszólta a grófokat. „Aulikusok, müveletlenek, magyartalanok, fennhéjázóak", — hallottam mindig. Haragudtam rá. A többiekre is haragudtam, ahogy ott ültek a békevilág derüs tündérországában: a Bethlenek, Barcsayak, Telekiek, Zeykek, Béldiek, Wesselényiek.

Most itt ülök a Reviczky-utcai palota földszinti dolgozószobájában és az egész dologról más a véleményem. Hát hiszen gróf az igaz, de mondjuk meg őszintén: a gróf is csak ember. És nemcsak üres szó-beszéd az a leszármazás, meg eugenétika, tessék elhinni. Mint elég tájékozott heraldikus, tudom, hogy a Bánffy-familiának a legendás Thonuzoba volt az őse. Már magát Thonuzobát sem a gólya költötte akik pedig tőle azóta hosszu láncban származtak, mindig nagyurak voltak. És ahogy elnézem a Thonuzoba, vagyis másszóval Vadkan, sok száz év utáni ivadékát, az a mondat jut eszembe, amelyet nemrég irtam le egy készülő munkában: „Nem az parancsol, aki hatalmasabb, hanem akinek engedelmeskednek". A feje hun-török alkotásában, janicsár-bajszu arca konok, de eleven nyugalmában, ázsiai szeme villogóan éles és okos pillantásában a sikságí nomádvezérek szivós és kibőjtölhetetlen álló-képességét látom. Mondják róla, hogy cinikus. Cinikus? Ó nem. Csak sokat élt és látott, bizonyosan sokat szenvedett is, csak éppen ezt nem tudja senki. Az ilyen ember a lelke meztelen részeit nagyon mély páncél alá dugja. Ha illusztrálni akarnám a féléleten át makacs némaságban kitartó ázsiai kémről szóló novelláját, a saját fényképét tenném oda. De ennek a fényképnek akkor kellene készülnie, mikor a modell egyedül lenne a szobájában és nem tudná, hogy a masina rá-néz.

Mert igy teaszó mellett az az iró, aki a titkolt énje legmélyéről az Attila monumentális büszkeségét és szenvedélyét szedte elé abban a Nagyurban, amelyet akkor is egyik legszebb magyar irásműnek tartok, ha irója nincs jelen, — derüs, nyájas, igen közvetlen vendéglátó, aki igy négyszemközt szivesen odavág egy-egy zamatos és plasztikus székely kiszólást. Általában igen érezhető erdélyi akcentussal beszél, ami igen mulatságos, mert ugyanő irta a kristálytiszta nyelvü Naplegendát, másrészt olyan tökéletesen beszél franciául hogy olykor a francia kifejezés hamarább jut eszébe, mint a magyar és ilyenkor hamar lefordítja magában magyarra, amiről szó van. De attól nem kell félnem, hogy valaha is elveszti fordítói kenyeremet, mert amig franciául igazán pompásan versel addig megvallja, hogy magyarul bizon gyengén. „A rimeken sokat kell gondolkozzak", — mondja nevetve kolozsvá szófüzéssel és nagyot fuj a cigarettából Ugynevezett láncdohányos: gyujtót ne használ, az eldobandó cigarettán gyujtj meg az ujat. A nyelv, mint studium, n gyon érdekli. Azt mondja, hogy a Szarv Gábor Nyelvtörténeti Szótárát regény gy nánt olvassa. Mint megfigyeltem, a Nyel történeti Szótár csakugyan olyan helyé áll a könyvespolcán, hogy ha az iróaszt lánál ülve hátranyul, ezt a művet kapja legközelebb.

Kulturájának a skálája óriási. Régi k sé-kifejezéssel ezt ugy mondják, hogy „é deklődése szélesen átfogó." A diskurzu a darabjával kezdjük. Élénken beszél ró

furcsa hangjáról, szerkezetéről, a szerepekről, Somlayról, a rendezés fontos és kényes stilusáról. Aztán átcsap a beszélgetés a francia lirára, amelynek nagyjai közül Leconte de Lislet becsüli a legtöbbre. Izsó most kiállitott szobrairól beszélünk, megint megelevenedik, Pákh Albert képmásának az álláról beszél. „Ez az áll csupa erő és maga az elszántság." És a kezével mutatja az elszántság vonalát, mint a szobrászok szokták. Rögtön utána elmond néhány mezőségi román népszokást a folklore pontos ismeretével. Ezt mohón hallgaom, roppant érdekes. A következő pillaatban már kastélyépitésről és oszlopokól van szó, majd Blumenthalról és szinázairól, aztán pikturáról. Elmondja egy kmerő uj kompozició tervét. Merész forlattal áttérünk Homérosz különböző ilföldi forditásaira, a „tetem" szó maar etimologizálására, a földbirtokreformal összefüggő gazdasági szakkérdésekre. gül a modern magyar muzsikára. Meleg gértéssel magasztalja Kodályt és fejtei, hogy a Kodály muzsikája milyen ösi mély módon magyar. Olyan hálásan ek rá, mint akinek idegenben a hazádicsérik.

z idő nagyon elhuzódott, bucsuzom. Kiki-

A vállát karakterisztikus tartáal kissé előrehajlottan hordja. szoritás. Amint páratlanul sima zdulatát figyelem és ránézek, elen megérzem a kettős embert: mágnás fogott kezet velem és művész nézett a szemem közé. intén szólva: meg tudom érteni ölgyeket.

öbb azonban gondosan zsebreem az alábbi feljegyzéseket nek megirására felhatalmazott. a van. Az ember sohasem leelég óvatos. Ime a hivatalos ju:

II.

nkatársunknak alkalma volt lgetést folytatni gróf Bánffy össal, aki tudvalevőleg Kisbán s néven kitünő magyar iró eres szinpadi szerző.

Megfelel a valóságnak, — kérk, — hogy a kegyelmes ur uj ot irt?

Meg. Mióta a politikától viszmultam, csak a művészettel kozom. Irok és festek. Uj dan már készen van, három felsos bolondság, „Maskurák" ime. Bárdos Artur fogja a Ressance-Szinházban még az idén nutatni.

— Szabad a darabról részleteket rdezni?

— Ez a darabom erősen különbözik mindattól, amit eddig irtam. Talán azért, mert szempontjai az utóbbi évek benyomásai alatt születtek. Azonban a bemutató még soká lesz, korai volna többet beszélni róla.

— Miért nem irt ilyen sokáig semmit „Az erősebb" óta?

— Mert az ember csak akkor tud irni, ha azt hiszi, hogy amit ir, az fontos. A viszonyok pedig olyanok voltak, hogy érzésem szerint egész más dolgoknak kellett fontosságot tulajdonitani. Most viszont megint nekifogtam az irásnak, mert az az érzésem, hogy a magyar gondolatnak tollakra van szüksége. És e tekintetben optimista vagyok. Ami engem legjobban érdekel: az erdélyi magyar nyelvü irodalom éppen most valóságos renaissance-át éli, Nagy gyönyörüséggel olvasom Reményik, Áprily, Koós Károly és más erdélyi irók kitünő irásait, annál is inkább, mert amennyire bele kell nyugodnunk a megváltozhatatlanba, annyira fontos lett megint a magyar lelki egység is.

— Kegyelmes ur erdélyi irónak érzi magát?

— Nagyon természetes. Ha az ember erdélyi ember, akkor nem lehet magát másnak tartsa.

GRÓF BÁNFFY MIKLÓS

Papp Miska, Németh József, Boross Endre, Nyárai Antal és Kertész Endre siremlékét

vasárnap délelőtt leplezték le a kerepesi-uti és a rákosi temetőben

. . Aki még él,
Minden névnél
Összerezzen, búsan, árván:
Mint a néma
Lomblevél, ha
Egy-egy társa hull le sárgán . . .

Arany.

Langyos déli szellő lengette a gyertyák sápadt lángját a sirokon és az ősz parfümjé-

Hidvégi Ernő beszél Papp Miska sirjánál *(Mészöly felv.)*

vel megtöltötte a levegőt. Krizantémok pompáztak, borostyánok zöldeltek: a halál s a dicsőség virágai. S a sirok között, ahol Reviczky szavai szerint: minden ember egyenlő, tizezrek járták a temető útjait a bágyadt fényü, szép, szomoru vasárnap délelőtt, a halottak vasárnapjának délelőttjén.

Győző Lajos emlékbeszédet mond Németh József siremlékénél *(Mészöly felv.)*

Az embertömegben, amely a Kerepesi-uti temető bus pompáju őszi kertjében hullámzott, fel sem tünt az a huszonöt-harminc férfiből álló csoport, amely három sirt keresett fel, hogy feldiszitse az emlékezés virágaival három szinész sirját, amely eddig jeltelenül állt, s amely fölé most sirkövet emelt Valaki, „aki a szivével gondolkozik és cselekszik". Nem az ország, a társadalom, nem a pályatársak, nem a nagyközönség, nem a szinház barátai. Valaki, aki a szivével gondolkozik. És cselekszik is.

Somlár Zsigmond leteszi a szinészszövetség virága Boros Endre sirjára *(Mészöly felv.)*

Ezekkel a keresetlen szavakkal köszön meg *Hidvéghy* Ernő a Szinészegyesület nevében az öt siremléket a Valakinek.

*

Az első sir, amelyet utba ejtett a kis csport, a *Papp* Mihályé volt, a János vitéz feledhetetlen Bagójáé, aki, miként oly sokszor énekelte ott:

Nyugszik a csöndes temetőben,
Szemét lezárta a halál . . .

A sir mellett egy könnyes szemü asszony várta a látogatókat: Papp Mihály özvegye.

A második sir, amelyet emlékkővel jelölt meg az illető Valaki cselekvő szive: *Né-*

Küldöttség viszi a Vatikánba „Pulivári Tilinkó“ törzskönyvi lapját

A kanadai lovascsendőrök magyar pulikat kapnak

— *Az Est tudósítójától* —

Két évvel ezelőtt *Kiss* Lajos newyorki tanár két magyar pulikutyát vitetett ki Amerikába, az »Állatkerti Subá«-t és a »Törökvész Sárika«-t. A két kutyát hazai pedigréjével együtt felvitte az »*American Cannel Club*«-ba és mint önálló fajtát *törzskönyveztette.* Az amerikaiak nagyhírű kutyaklubja azóta törzskönyvezte az összes magyar kutyafajtákat, többek között a komondort, a kuvaszt és a pumit is.

A két magyar pulinak példátlan sikere volt Amerikában. Azóta újabb húsz puli és tíz komondor vitorlázott át a tengerentúlra. De a mult héten már egy puli, a »szerencsi *Cinka Panna*« Ravennában behajózott Argentinába is. Az idáig teljesen ismeretlen magyar kutyafajtákat a külföld szeretettel karolta fel. Most híre érkezett annak, hogy

a legendás hírű kanadai lovascsendőrséget is pulikkal fogják ellátni.

Ennek az ügynek az előzménye az, hogy *egy kanadai kuyatenyésztő tavaly hat pedigrés magyar pulit vásároltatott Budapesten és ezekkel majd minden kanadai kuyakiállításon első díjat nyert.* A magyar pulik a messze Kanadában is tanulékonyaknak, szívósaknak, ragaszkodóknak, jobbszimatúaknak bizonyultak a német juhászkutyánál, a farkaskutyánál s

így esett a magyar puszták kis kócosaira a kanadai csendőrök figyelme.

A magyar fajta kutyák iránt az érdeklődés világszerte megindult.

Az összes híres olasz operaénekeseknek pulikutyájuk van

Legutóbb *Korda* Sándor vitetett ki magának két komondort Angliába, ahová — tudvalévőleg — igen nehéz a külföldi kutyák bejutása. Mert nem csupán igen nehéz feltételű egészségügyi vizsgán esnek keresztül, hanem *kivétel nélkül,*

minden esetben, hat hónapig karanténban tartják vissza a bevándorolni készülő kutyákat.

Báró *Uznanszky* Lidia földbirtokosnő a lengyel arisztokrácia majd minden tagját megajándékozta magyar pulikkal, úgyhogy *Lengyelországban nemsokára majd annyi tisztavérű magyar puli lesz, mint idehaza.* Olaszországban Gina *Cigna*, a hírneves operaénekesnő a legnagyobb propagandistája a magyar puliknak. Évekkel ezelőtt egy tenyészpárt vitt magával és

ezeknek az ivadékait ajándékozza a milánói Scala művészeinek.

Olaszországban ma már nincs egy neves operaénekes se — beleértve Giglit és Titta Ruffót — *akinek ne volna pulikutyája.* A magyar puli olaszországi jó hírnevét különösen megalapozta a »*Pulivári Tilinkó*«, a pápa kutyája, melyet ajándékba kapott Budapesten az eucharisztikus kongresszus alkalmával. Az olasz lapok állandóan említik a pápa magyar kutyáját.

Ha Tilinkót elveszik tőlünk . . .

Csak a napokban írt *Luttor* pápai kamarás egy levelet, amelyben beszámol, hogy *a pápa nővérénél helyezte el a »Pulivári Tilinkót«, akinek két kis gyermeke azt üzeni, hogy hadat üzennek Magyarországnak, ha tőlük el akarják vinni a »Tilinkót«.* Állandóan magukkal viszik a balillák összejöveteleire. A kis olasz balillák legnagyobb öröme az,

ha a pápa unokaöcseinek magyar kutyája is megjelenik a táborozásukon.

Igen sok magyar kutya került ki Svájcba, Hollandiába, Franciaországba és Belgiumba is.

A magyarfajta kutyák külföldi sikereinek legfontossabbika a amerikai *Cannel Club* elismerése.

Ez vámmentességet is biztosít a tisztavérű, magyarfajta kutyáknak.

A külföldi elterjedésüknek legnagyobb akadálya azonban az, hogy a belföldi kutyatenyésztő egyesületek nem méltányolják egymás törekvéseit. Vannak egyesületek, amelyek *késhegyig menő harcot folytatnak egymás ellen.* Néhai *Rajtsits* Emil, a világhírű állatorvos-professzor 1924-ben felállította a magyar kutyafajták törzskönyvét.

Kinek van joga törzskönyveztetni?

A törzskönyvvezetők később *Benárd* Ágoston elnöklete alatt megalakították a *Magyar Fajta Kutyákat Tenyésztő Egyesületet.* Ez az egyesület nagy lendülettel fogott hozzá

a négy magyarfajta kutyatípus külföldi propagandájához és elterjesztéséhez.

E munkája során érdekellentét lépett fel közte és a már régebben törzskönyvvezető *Magyar Ebtenyésztők Egyesülete* között, abban a kérdésben, hogy

van-e fehérszőrű puli vagy nincs.

Az ügy a bíróságot is megjárta, de

KANADÁBA INDULT EGY MAGYAR PULI

továbbra is nyilt kérdés maradt. A Magyar Fajta Kutyákat Tenyésztő Egyesület most azzal a kérelemmel fordult a földmívelésügyi miniszter elé, hogy *törzskönyveit a földmívelésügyi miniszter helyezze védelem alá.* Ez amiatt történt, mert a másik törzskönyvvezető egyesület egyik vezetője

egy svájci kiállításon tiltakozott egy magyar fehér puli fajtameghatározása ellen,

amelyet az előbbeni egyesület törzskönyvezett. A svájci zsűri helytadott az óvásnak és kimondotta azt, hogy *ebben a kérdésben a Magyar Ebtenyésztők Egyesületének illetékességét fogadja el,* holott a másik egyesület speciálisan a magyar fajtájú kutyák törzskönyvvezetését látja el. A miniszteri védelem kikérésének másik oka az, hogy *habár a kilenc legnagyobb hazai kutyatenyésztő és törzskönyvvezető egyesület szövetségbe is tömörült,* az egyik legnagyobb egyesület nem ismeri el maga fölött ezt a csúcsszervezetet. *Továbbra is a maga sajátos elgondolásai szerint akarja a magyar kutyatenyésztés ügyét szolgálni.*

Ezek a harcok nagymértékben felőrlik a kutyatenyésztő egyesületek aktivitását. Alig marad idő arra, hogy

a két év óta szerencsésen megindult magyarfajta kutyák külföldi népszerűségét és elhelyezését fokozzák.

A magyar kutyatenyésztők társadalmának a napokban nagy eseménye lesz. A *Magyar Fajta Kutyákat Tenyésztő Egyesület* egy kitűnő festőművésszel elkészíttette a »*Pulivári Tilinkó*« törzskönyvi lapját és ezt a díszpedigrét küldöttség fogja eljuttatni a vatikáni udvarba.

Megkorbácsolhatja-e a férj a feleségét?

London, augusztus 19
(Az Est tudósítójától)

A watfordi bíróság ma vonta felelősségre Frederick *Starkey* 40 éves magánhivatalnokot. Az volt a vád ellene, hogy *feleségét korbáccsal megverte.*

— Igaz ez, — kérdezte tőle a bíróság elnöke — hogy ön *ennyire* megfeledkezett magáról?

Starkey kissé szemtelenül válaszolt:

— *Az asszony szembe mert szállni velem és így természetes, hogy éltem jogommal.*

— Ön ezt »jog«-nak meri nevezni?... *Önnek nincs joga, hogy a feleségére kezet emeljen.* Az asszony nem kutya, az asszonyt nem lehet ütni-verni, de *még egy ujjal sem lehet hozzányúlni.*

— Bíró úr elfelejti, — felelte a vádlott, — hogy *ez az asszony az enyém.*

A bíró majdnem kiáltva mondotta:

— *Még akkor sem, ezt vegye tudomásul egyszer és mindenkorra.*

A férj után az asszonyt hallgatta ki a bíróság:

— Igaz, megütött a férjem, — kezdte vallomását *Starkeyné, — de én megérdemeltem. Feleseltem vele, ezért előkapta az ostorát és rámhúzott néhányszor.*

— *Hová ütött?* — kérdezte a bíró.

— *A nyakamra és a mellemre.*

— *Hallatlan!* — kiáltott a bíró.

Az asszony azután elmondotta, hogy *megbocsátott férjének.*

— Hát mi az ön véleménye, — fordult az asszonyhoz a bíró. — *Joga van az ön férjének ahhoz, hogy megverje önt?*

Az asszony természetes hangon szólott:

— *Én azt hiszem, joga van ahhoz.*

A bíró hallgatott néhány pillanatig, majd ezt a megjegyzést tette:

— *Hála Istennek, a mi asszonyaink többsége nem gondolkodik úgy, mint maga.*

A bíró ezután elhalasztotta a tárgyalást azzal az ítélettel, hogy tizenkét hónapi próbaidőre egyelőre szabadon hagyja a vádlottat. A tárgyalás után *Starkey* odament a feleségéhez és megcsókolta.

Minden külön értesítés helyett.
Legdrágább kincsünket
Veruskánkat
e hó 17-én eltemettük.
Hochner család
Részvétlátogatások mellőzését kérjük.

Tribünjegyek
a Szent Háromság-térre
Szent István-napi Körmenetmegtekintésére
elfoglalt ülőhelyre előre megválthatók
AZ EST Utazási és Menetjegyirodájában,
VII. ker., Erzsébet-körút 18—20. szám

Pikler Menyhért, özv. Pásztor Lipótné sz. **Pikler Berta, Pikler Károly** mint testvérei, gyermekeik és unokáik, valamint egész rokonságuk nevében fájdalomtól megtörve tudatják, hogy szeretett fivérük

PIKLER LIPÓT
angol nyelvtanár

e hó 17-én, 72 éves korában, hosszabb szenvedés után elhúnyt.

E hó 20-án d. e. 3/4 11-kor kísérjük utolsó útjára a rákoskeresztúri izr. temetőben.

Rokonai, barátai és sok száz tanítványa hálája és szeretete fogja maradandó emlékét megőrizni

Megrendült szívvel, de Isten akaratában alázatosan megnyugodva tudatjuk, hogy a jó feleség, illetve édesanya

Holits Ignácné
szül. **Scheer Antónia**

83. éves korában, 58 évi boldog házasság után megtért Alkotó'ához.

Temetése 20-án, vasárnap d. e. 10 órakor a rákoskeresztúri izraelita temetőben lesz.

Holits család és rokonsága

SZÍNHÁZ ZENE RÁDIÓ MOZI

Mai filmkritika

„Acélkaraván"

Valakinek eszébe jutott, hogy Amerikában valamikor megépítették az »Union Pacific« vasutat s azt sem hagyta figyelmen kívül, hogy egyszerre két vasutat építettek és hogy a vasútépítési munka idején az indiánok többször majdnem teljesen kiirtották a dolgozó munkásokat. Mingyárt kész a konkurens-történet, amerikai méretben, a vadlovagló indiánosdi. Egy kis szerelmi körettel pedig kész film, így gondolta szövegíró és rendező, így a jobb igyekezetű színészek.

Ám ez manapság, amikor már *»Táncrend«*-et is láttunk, már kevés. Könnyű a vászonra varázsolni a hihetetlen arányú tömegjeleneteket, úgy hogy »terülj asztalkám« és könnyű az éles arcélű, szépfiú-típusú színészt higgadt és fölényes mozdulatokkal száz ellen revolverharcokba küldeni. Tudja, hogy nem érheti veszedelem, nosza röpdösnek a revolvergolyók, mint a záporeső. És hogy bokszol: hanyatt-homlok omlanak előtte az emberek, mint a levágott sarjúrendek. Ez az a vadnyugati film, amelyben *egy jól kikent-kifent, öklös színész mindig győz, száz ember ellen is. Ha vonatok siklanak ki, természetesen ő az egyedüli, aki megmenekül és hirtelen mentőötleteket talál, melyekkel a többieket is kiszabadítja a romok közül.* Épp csakhogy föl nem támasztja őket. Testi erőben legyőzhetetlen.

Tudjuk, ez kellett a vadnyugati históriák szerelmeseinek — *úgy 1922 felé!* De ma? És ezt beburkolták valami bőlevű szerelmi mesécskébe, aztán szabadjára engedték. A film gyártói ezúttal célt tévesztettek: *nem elég a hajszás indiánlovaglás, a puskaropogtatás, kellene egy kis élet, egy kis lélek is a filmbe.* Ez hiányzik belőle. Nem bánnók, ha gyorsabban történnék az a kevés cselekmény is.

Már nem szeretjük a vadnyugatot és az indiánmészárlást...

MEGNÉZZÜK?

Háromnegyedórás felvonáshoz, mert a főszereplő a rádióban játszott

Tegnap este a Márkus Parkszínházban a Bubus előadásának első felvonása után szokatlanul hosszú szünetet tartottak. Már háromnegyedóra hosszat várt a publikum, amikor egyesek zugolódni kezdtek, sőt néhányan visszaváltották a jegyüket. A közönséget *Somogyi* Nusi nyugtatta meg, aki a függöny elé lépett és a következőt mondotta:

— Mélyen tisztelt hölgyeim és uraim! *Az egyik főszereplő rosszulléte miatt tartunk ilyen hosszú szünetet és szíves elnézésüket kérjük...*

Aztán megkezdték az előadást és *mindenki egészségesen játszotta végig a szerepét.*

A benfentesek úgy tudták, hogy az egyik vezetőszerepet játszó művész *a rádióban is fellépett és nem tudott idejében visszajönni a stúdióból.*

Váradi Aranka

Gróf Bánffy Miklósné Várady Aranka végleg Erdélybe költözött

Gróf *Bánffy* Miklósné *Várady* Aranka, a Nemzeti Színház örökös tagja, az elmult hetekben *végleg Erdélybe költözött, férjének bonchidai birtokára.* A Nemzeti Színház volt nagy művésznője *állandó erdélyi lakos lesz a jövőben* és mint ilyen, támogatni fogja férjét, Bánffy Miklós grófot abban a nagy misszióban, amelyet Bánffy gróf az erdélyi művészi élet vezetésében vállalt. Arról értesülünk, hogy Várady Aranka fel fog lépni a jövő szezónban a kolozsvári Magyar Színházban mint vendég így mingyárt *nagy szerepet vállal a kolozsvári Magyar Nemzeti Színház 150 éves jubileumának szeptemberben kezdődő előadássorozatain.*

Két magyar vígjáték Newyorkban

Békeffi István és Stella Adorján „Méltóságos asszony" című darabja Amerikában

Békeffi István

Stella Adorján

A *New York Times* ma ideérkezett száma közli, hogy Newyork egyik ismert színházi vállalkozása, az *R. Seboyn Inc.* megszerezte előadásra *Békeffi* Istvánnak és *Stella* Adorjánnak *»Méltóságos asszony«* című darabját Amerika területére. A megállapodás értelmében a vállalkozók kötelesek 1939 október 1 és 1940 február 1 között megkezdeni a próbákat a Broadway valamelyik elsőrangú színpadán. A darabot némileg amerikanizálják, mert *»az Újvilágban nem tartozik a nagy ritkaságok közé a darab alapötlete, hogy egy férjes asszony visszaül az iskola padjába«.* A szokásos próbabemutatót Philadelphiában tartják meg. *»Little Ladyship* (Kis nagyság) lesz a darab amerikai címe.

A lap jelentése szerint ugyancsak az idei évadban bemutatják *Stella* Adorján amerikai tárgyú komédiáját, amelyet egy híres ottani színpadi szerző társaságában írt és amely színházi miliőben játszódik.

A kultuszminiszter döntése szerint kétszázezer pengőt kap a vidéki színészet

A vidéki színházak szempontjából nagyjelentőségű esemény történt tegnap: *a kultuszminiszter döntött a stagione-ügyben.* A színművészeti kamara a kultuszminiszterhez terjesztette fel azt a tervezetét, hogy a jövőben stagione alapon oldják meg a magyar vidéki színházi életet. A városok nagyrésze beleegyezett abba, hogy stagionek látogassák, *néhány nagyobb város pedig megmaradt önálló társulata mellett.*

Kétszázezer pengőt kap a vidéki színjátszás a kultuszminiszter intézkedése értelmében. Az erről szóló kommüniké rövidesen megjelenik.

A színművészeti kamara az intézkedés következtében hétfőre összehívta a színművészeti főosztály választmányát. *A választmány javaslatot tesz majd a kultuszminiszternek a koncessziók kiadásáról. Harminc pályázó közül választják ki a nyolc stagione-igazgatót* és azt a nyolc színigazgatót, akik a régi kerületi rendszerben fognak működni.

„Röhögő olimpiász"

A Komédia megnyitó műsora

A Komédia Kabaré, amelynek az új szezonban *Komédia Orfeum* lesz a neve, *varietészínházzá alakult át* és ilyen értelemben állította össze évadnyitó műsorát is. *»Röhögő olimpiász«* a címe a 16 képből álló revűjének, amelynek egyfelvonásosait és zenés tréfáit *Lovászy* Károly, *Kellér* Dezső, *Kőváry* Gyula és *Halász* Rudolf írták. *»Taxipapa«* címmel egy olyan bohózatot játszanak, amelynek főszereplője egy *okmányképes bérelhető apa. Gárdonyi* Lajos játssza ezt a szerepet igen mulatságosan és fellép benne *Kőváry* Gyula, az előadás rendezője, *Barna* Anci és *Simonyi* Magda.

A *»Stradivarius«* című tréfában a tehetséges *Misoga* László alakít remekül egy szélhámost, aki a Teleki-téren vásárolt öcska hegedűt adja el Stradivárinsként. *Szilágyi* Marcsának az *»Éneklő kacsa«* című blüettben van sikere és több kitűnő kupléval is fellép. *Boross* Géza ötletes kupléaktualitásai, *Kemény* Olly prológja szerepelnek még a színházi részben. A változatos, érdekes műsor zenéjét *Erdős* László állította össze. (k—f)

MA RÖHÖGŐ OLYMPIÁSZ PREMIER A KOMÉDIÁBAN Délután ½6 és este ½9

RAJKÓ-FILM RÓZSAHEGYI KÁLMÁNNAL

Szerintünk az utóbbi esztendők legbrilliánsabb ötletét valósítja meg a *Reflektor* filmvállalat, amikor filmet készít a világhírű rajkókról. Nem kisebb ötlet az se, hogy a filmben a főszerep *Rózsahegyi* Kálmáné, aki egy *öreg cigányzenészt* fog játszani. A jövő héten már bele is kezdenek a film forgatásába.

Hollywoodi Tarka barka

Greta Garbo titkárnője nemrégiben elegáns lila levelet nyujtott át Hollywood fő- és csúcssztárjának. A levelet Hedy Lamarr, Hollywood elsőszámú »ragyogvány«-görlje (glamour girl number 1.) írta és — dedikált fényképet kért benne királyi rangú kolléganőjétől. Garbo bűbájos magyarázattal tagadta meg a kérést.

— Mondják meg Miss Lamarrnak, mondta Garbo — hogy én soha senkinek nem adok autogramos fényképet, elvből. De neki egész különös okból nem adok. Nem akarom ugyanis, hogy valahányszor a tükörbe néz és utána véletlenül az én fényképemre esne a tekintete, — ki legyen ábrándulva belőlem...

#

Hollywoodból jelentik, hogy Székely István és Agay Irén Hollywoodból Newyorkba utazott, ahol a Republic filmgyár Newyork melletti stúdióiban kis zenés és artistafilmek felvételeibe kezdtek. E filmeket Székely István rendezi.

#

Joan Crawford az egyik hollywoodi mulatóhelyen legutóbb fekete estélyiruhában jelent meg, fekete körömlakk pompában, fekete ajakrúzzsal és fekete parókában!

Egyem a lelkit...

#

És ez is Hollywood:

Egy hollywoodi gyermekzsúron egy kisfiu megkérdez egy kislánykát, akinek sztár-mamája nemrég ment férjhez:

— Hogy tetszik neked az új papa?

— Nagyon, — feleli a kislány, — igazán kedves ember...

— Ugye? — válaszolja a kisfiu, — nekem is ez a véleményem. Tavaly ugyanis még nálunk volt papa...

* **Rózsahegyi Kálmán**, a Nemzeti Színház örökös tagjának *színészképző tanfolyamára a beiratások megkezdődtek.* Jelentkezni lehet d. u. 4—6 között I., *Menkina János*-u. 11/a. Tel.: 153—406.

ALLATKERT
MA este 8-kor NAGY KABARÉ-EST
Rózsahegyi, Szokolay Oly, Kékes Irén, Dalmady E., Dán E., Varnha Imre, Kompóthy Gyula közreműködésével

A DUNA KIRÁLYNŐJE

EGY FIATAL SZÍV lelkes lobogásával és őszinte odaadásával tesz ízző vallomást Budapestnek, a Duna királynőjének Herczeg Ferenc abban a levélben, amelyet a polgármesterhez intézett, megköszönve a törvényhatóság üdvözlő iratát. Sohasem lett volna belőle — mondja — költő és közíró, ha huszadik életéve óta nem él Budapestnek kulturával telített légkörében, kitűnő tanintézetek, gazdag könyvtárak és nagyszerű gyüjtemények közelében, ha a budapesti remek színházak nem ébresztik fel benne a színműírói hajlamot; ha Budapest fejlett irodalmi élete nem vezeti és irányítja és ha a székesfőváros politikai légköre nem teszi fogékonnyá a nemzeti lét nagy kérdései iránt. „Ami az életemben szép, értékes és boldogító volt, az túlnyomó részben Budapest körengetegében termett a számomra. Méltóságod gyönyörű, elmés és nagyszerű városa nekem mint a nemzeti kultúra izző kohója mutatkozott." Lehet-e szebben, igazabban, egyszerűbben és nemesebb verettel elégtételt szolgáltatni ennek a városnak, amelyet annyi vád, gúny és lekicsinylés ért az utóbbi esztendőkben — lehet-e ugyanakkor kételkedni Herczeg Ferenc rajongásának őszinteségében, meghatott szeretetében és tanuságának hitelességében? Hatvan esztendőt töltött ebben a „gyönyörű, elmés és nagyszerű" városban s ennek a hatvan esztendőnek egyik fele a mult háborút megelőző korra, másik fele a korszerű eszmékkel átitatott időkre esett. Herczeg Ferenc látta és megmérte azt is, ezt is. S művészetének, kiérett ítélőképességének, magasan járó elfogulatlanságának hegyormáról letekintve úgy látja ezt a várost, ahogy a méltóságos folyam színe tükrözi, gyönyörűnek, elmésnek és nagyszerűnek, kulturával telítettnek, éles ellentétben a divatos jelszavakkal, sekélyes bírálattal, indulatos vádakkal.

NEMCSAK DIVAT, de egyenesen olcsó szórakozás lett Budapestet lebecsülni s úgy állítani be, mintha egyenesen érzékellen lett volna a multban a magyar szellem valódi megnyilvánulásai, a nemzeti lét nagy kérdései iránt. Akik maguk sokszor nem tudnak egy ép és értelmes mondatot összefűzni, akiknek hangja csak mesterséges támogatással tud igen szűk körön belül megszólalni, egy el nem leplezhető kisebbrendűségi érzésből doronggal csepülik napról napra világvárosi fejlettségét, magasra lendült szellemi színvonalát; árvalányhajjal keménykalapjuk mellett, fokossal manikürözött kezükben ócsárolják járdáit, tereit, világversenyben diadalmas irodalmát, tudományos eredményeit, kipécézett kerületeit. De lengő-lobogó népieskedésük közben görcsösen tapadnak az aszfalthoz és írásaikat a multtól ellesett fordulatok, szellemességek nagyon halvány és igen rosszul sikerült másolataival fűszerezik. Mennyi súlya lehet mérges kifakadásaiknak, erőltetett vádaskodásuknak Herczeg Ferenc vallomása mellett? Hogyan hihetnénk marasztaló ítéletüknek a színházak felett, mikor Herczeg Ferenc azt mondja, hogy a budapesti remek színházak ébresztették fel benne azt a színműírói hajlamot, amely nemcsak az ország határain belül emelte őt az írófejedelem rangjára, hanem messze idegenben is babért szerzett nevének és a magyar tehetségnek egyaránt? Mennyit ér lesujtó véleményük a tegnap irodalmáról, ha egyszer Herczeg Ferenc azt vallja, hogy Budapest fejlett irodalmi élete vezette és irányította — vezette és irányította őt, akinek kiforrott művészetét a sürgő és rajzó epigonok minden keserves verejtékezésükkel sem tudják megközelíteni?

KÁRTYAVÁRKÉNT omlik össze a legfontosabbnak vélt vádpont is, ha Herczeg Ferenc úgy érzi, hogy Budapest politikai légköre tette fogékonnyá a nemzeti lét nagy kérdései iránt. Természetes, hogy egy ekkora közösség életében egyenetlenségek, kilengések sem kerülhetők el. De Budapest mindig az ország szíve volt és ez a szív együtt dobbant a nemzet vágyaival, bánatával, keserűségével és reményeivel. Igen, olyan volt ez a város, amilyennek Herczeg Ferenc látja és ítéli. Fogékony a nemzeti lét nagy kérdései iránt; magasrendű szellemiséggel telített; nagyszerű intézményekben gazdag; dolgos és építő, szorgalmas és vidám, szépséggel, értékkel szemben nemcsak megértő, hanem bőkezű. Boldogító tudott lenni ez a körengeteg, amely — hogy is lehetett volna másként — szegénységet és nyomorúságot, szenvedést és küzdelmet is fogadott falai közé, de néhány évtized alatt nagy hagyományú, régi és büszke metropolisok szintjére tudott emelkedni, nemcsak épületeivel, közigazgatásával, iskoláival, tudományos testületeivel, hanem magasrendű művészetével, szikrázó szellemével, kulturális erőfeszítéseivel, haladottságával, európaiságával. Nem kell restelkednie azért, amit alkotott, nem kell védekeznie az ellen, amivel igaztalanul vádolják. Herczeg Ferenc hitvallása mellette több, mint a rosszindulatnak ellene irányított egész, erőtlen pergőtüze.

BÁNFFY MIKLÓS EMLÉKEI
a koronázás évfordulóján...

A volt külügyminiszter figyelemreméltó emlékiratokat adott ki a koronázásról és a forradalmi időkről

A most annyira divatos memoár-irodalom termékeiből kimagaslik Bánffy Miklós könyve: *Emlékeimből.* Kisbán Miklós írói név helyett polgári neve fémjelzi most ezt a könyvét, amely *a karácsonyi könyvpiacon méltán keltett föltünést.*

Kunz Aladár emlékének ajánlotta fel Bánffy Miklós emlékiratait, mert a Fekete kolostor írója, aki Bánffy Miklós szükebbkörü honfitársa volt, biztatta a könyv megírására.

Az erdélyi magyar nyelv különös zamatja csak fokozza könyvének élvezetességét.

A legjobb értelemben vett riportot írt Bánffy Miklós az 1916. évi koronázásról, majd két esztendőt átugorva, a forradalmi időkről, ahogyan azokat Budapesten, később pedig mint a Székely Nemzeti Tanács megbizottja Berlinben, Hágában és Bécsben látta.

Nem történelmet ír, de személyes élményeit örökíti meg. *Sok ismeretlen mozzanatot tárt fel* és a kitünő megfigyelő tollával *új megvilágításba helyezte az átélt idők történetét.*

1918 december 30-án...

Éppen ma van IV. Károly koronázásának évfordulója. *A koronázás művészeti rendezését* és annak külsőségeit a miniszterelnökségen alakult rendezőbizottság első ülésén, Ferenc József temetését követő napon tartott értekezleten *Bánffy Miklósra* bízták. Mindössze 26 nap állt rendelkezésére.

Bánffy Miklós a legnagyobb elismeréssel szól munkatársairól, a művészekről, akikkel együtt dolgozott.

A Dísz-téren néhány üres bolthelyiségben rendezkedtek be, itt volt *a műterem, műhely és iroda is. Györgyi* Dénes, *Kós* Károly, *Pogány* Móric és *Lechner* Ödön dolgoztak itt széles rajztáblákon, óles rajzsínekkel, mialatt a hátuk mögött a fiatal *Lehoczky* hatméteres címereket írt a falra. A koronázási százezer aranyhoz szükséges *díszes ládát kénytelenségből,* mert *Zutt* ötvöstanár rajzai sehogyan sem feleltek meg, *maga Bánffy Miklós rajzolta.*

„Ebben a boszorkánykonyhában — írja szellemesen a dísztéri rendezőközpontról — én viseltem a főszakácsnak kissé komikus szerepét, aki minden fazékba belekóstol és minden tepsibe beledugja az orrát... Az egész rendezésbe egységet hozni, a koronázás minden egyes fázisának a maga fontossága szerint kellő keretet adni, ez volt a feladatom; ezért bizony bele kellett kontárkodnom mindenki mesterségébe."

Bánffy Miklós csak mellékesen érinti a nádorhelyettes megválasztása körül indul politikai vitát, amidőn Tisza ellen kiadták a jelszót: *«Protestáns nem koronázhat!»* Csernoch hercegprímás döntötte el ezt a vitát s amidőn vele szemben is katolikus érvelésekkel hozakodtak elő, állítólag ezzel torkolta le őket, mondván az ő tótos kiejtésével: *«Én jobbán tudom, én vágyok kárdinális!»*

A főbizottság csak azt mondta ki, hogy *csupán a Vár területére szoritkozik a koronázási ünnepély, az egyes szertartási aktusok helye iránt Bánffy Miklósnak kellett javaslatot tenni.* A koronázási templom adva volt, a kardvágás a négy világtáj irányában a Szent György-téren történt, de a hép láttára leteendő eskü helyét kellett megtalálni. *Bánffy Miklós elgondolása szerint a legszebb keret erre a célra a Halászbástya lenne, amelyet mintha erre a célra építettek volna.* A főkapitányhelyettes azonban merénylettől való félelmében nem vállalta a felelősséget ezért a tervért, amely nem valósulhatott meg.

„A Halászbástyán valóban az egész nemzet előtt lehetett volna esküt tenni"

Bánffy elképzelése elsőrendű művészi élménynek illik be. *Milyen fenséges pillanat lett volna, ha a király a Halászbástyán, kétfelől a prímással és a nádorral emeli fel kezét esküre, lábainál a Duna, a milliós főváros és mögötte a magyar Alföld tengerszerű végtelen síksága.* Ott valóban külsőleg is a nemzet színe előtt tette volna le az esküt. A Halászbástya lépcsőin az országgyülés és a vármegyék küldöttei színes díszmagyarban, lejebb, a Hunyadi-szobron túl is ezernyi nép, a pesti Dunaparton pedig százezrek...

A terv elejtése után a Szentháromság-téri fogadalmi oszlopot kellett stílusosan kiképezni a *Bánffy Miklós rajzolta meg azt az emelvényt, amit aztán Pogány Móric épített meg.*

A koronázó templom előtt még más problémát is meg kellett oldani. *IV. Károly* Bánffy Miklós előtt azt a kívánságát tolmácsolta, hogy *amidőn a lóra ül, ne kelljen előbb kengyelbe tennie lábát, hanem csinálttassanak valami lépcsőzsámolyfélét.* Bánffy nehezen megvalósítható parancsnak tartotta a király kívánságát, mert *ha a király lépcsős emelvényről ül nyeregbe, ez olyan szokatlan és furcsa megoldás lett volna, amely nálunk, annyi lovasember szemében bizonyára előnytelen magyarázatokra adott volna okot.* Ezért egy alacsony falacskát csaptak össze, amely úgy látszott, mintha a templom elzárására szolgálna. Ezen belül néhány lépcsőfokot rejtettek el és így oldották meg a «kengyel-problémát».

A koronázás napján *már hajnalban elindult Bánffy, hogy a koronázótemplomban a szakadatlan éjszakai munka után mindent ellenőrizzen és megleptse az a harmónia, amely oly szerencsésen ösz-szefogott mindent.* Reggel hét óra után az elsők között érkezett *Esterházy* Móric, a későbbi miniszterelnök és *Czerninnel,* az új külügyminiszterrel találkozott. Czernin, ajka körül mosollyal, fogott kezet Esterházyval és mintha azt mondta volna Esterházynak — legalább ezt érezte Bánffy Miklós —: *„Látod, én már beérkeztem! Most rajtad a sor! Az is meglesz legközelebb!"*

A bolgár cár méltatlankodott

Ferdinánd bolgár királyt a kis trónörökössel tették össze az emeleti oratóriumban.

Ferdinánd király kifakadt Bánffy Miklós előtt, mondván:

— Ez a hála! Ezt tették velem! Tudom azt, hogy Ön erről nem tehet, de azt is tudom, honnan fuj a szél. Az udvari kamarilla és Montenuovo! Az én régi ellenségem! Az akar engem megszégyeníteni. Mindig ellenségeim voltak azok az urak. Mindig, mindig!

Számos haragos szó után Ferdinánd azzal fejezte be: *«Ha ezt tudom, nem jöttem volna ide!»*

Skerlecz Iván, a horvát bán megkésett s ez zavart is okozott, mert a bánnak kellett volna az ország almáját vinni.

„Nem nagyon sikerült bál..."

A koronázási aktus és az aranysarkantyús lovagok felavatása után a templom előtt történt az eskütétel. *Bánffy Miklóst még most is bántja, hogy eredeti tervét elgáncsolták és érthető,* hogy a Szentháromság-téri rendezés nincs tényére. *Bálteremhatást tett* — írja —, *olyan bált, amely nem nagyon sikerült. Hiányzott a nagy tömeg imponáló hatása.* Mennyivel jobb lenne, ha a Halászbástyát választhattuk volna!

A kardvágás az országdombján, amit a Szent György-téren emeltek, *elbüvölő látvány* volt. A királyi palota nyitott ablakából *Zita királyné nézett le a térre és a kis trónörököst átölelve tartotta.* Szebbet, meghatóbbat sem kigondolni, sem megrendezni nem lehetett volna. *A diszruhások egész tömege gyült a királyi palota elé, kalpagokat, tollakat lengettek, kezek emelkedtek az ablak felé:* Éljen, éljen! — zúgott az ünneplés egyre s felülről a királyné enyhe mosollyal bólintgatott le. Valami olyan «Vitam et sanguinem»-féle jelenet volt. Ugyanaz az önfeledt, felbuzduló, heveskedő magyar lelkesedés, mint akkor...

Amidőn a délutáni órákban a koronázási jelképes lakomára került sor, *az emberek már fáradtak voltak és a hölgyek bemutatási szertartása,* a *Defilier-Cour* idején a hölgyek, akik közül többen már hajnaltól szolgálatban állottak, *roskadoztak a fáradságtól.* Minden szépség és pompa lefeslett róluk, *a beköszöntött estében számalmas látvány volt némelyik.*

A királyi pár *már este hat órakor visszatért Bécsbe.* S aznap este az egész koronázás minden pompája mintha már félig elfelejtett álom lett volna...

Berecz Sándor

A szövetséges nagyhatalmaknál működő török nagykövetek Ankarában

London, december 30. *A Nemzetközi Sajtó Tudósító jelenti:* **A „Daily Telegraph" diplomáciai levelezőjének értesülése szerint a török kormány Ankarába kérette az angol, amerikai és szovjet kormánynál működő török nagyköveteket. A három nagykövet újabb utasításokat fog kapni a török fővárosban.**

Kiemelték a tengerből
a második olasz hadsereg pénztárát

Velence, dec. 30.

(TP) Velence egyik kikötőmedencéjében különleges felszerelésű búvárok *kiemelték a második olasz hadsereg teljes pénztárát.* A második olasz hadsereg az olasz-horvát határterületen állomásozott.

Szeptember 8-án a hadsereg főparancsnoka vezérkarának legfontosabb tisztségeket betöltő tisztjeivel Velencében időzött és egy torpedórombolón akart onnan menekülni. A rombolót azonban a német repülőgépek üldözőbe vették, mire visszatért a kikötőbe. Rövid ideig tartó védekezés után *egy bombatalálat elsüllyesztette.*

Most hozták felszinre a búvárok a hajó aktaanyagát s az akták közt talált *12 láda pénzt. Többmillió értéket* kitevő lira és kuna volt a 12 ládában, de ez a pénz teljesen átázott. Egyébként a jókarban lévő bankjegyek halmokban hevernek egy német parancsnoki helyiségben, természetesen gondos őrizet alatt és a megfelelő szárítólámpák egész sora övezi a pénzkupacokat.

Az újonnan átalakított IMPERIÁL ÉTTEREMBEN
minden este (Rákóczi-út 90)
KURINA SIMI cigányzenekara muzsikál!
Asztalrendelés: T. 428-123. Tulajd. NAGYVÁRADI ISTVÁN

VÁGHY KÁLMÁN SZÖVETSÉGI KAPITÁNY NYILATKOZIK
a válogatott csapat tavaszi terveiről

A karácsonyi tornán mutatott játék nem volt meggyőző

Az Újév küszöbén beszélgettünk *Vághy* Kálmánnal, az MLSZ országos szövetségi kapitányával. A téma természetesen *a válogatott csapat tavaszi programja.*

— Milyen *nemzetközi mérkőzései* lesznek, kapitány úr, tavasszal a magyar csapatnak? — kérdeztük.

— Remélem, a bolgárok elleni mérkőzésre a tavasszal sor kerül, de ennek a mérkőzésnek a terminusát még nem döntöttük el.

— *A svájci szövetségnek javasoltuk, hogy április 23-án rendezzük meg a budapesti magyar-svájci mérkőzést, míg a revánsmérkőzésre májusban kerül sor Svájcban.* Ugyancsak a tavasszal *találkozunk ismét a svédekkel,* de ezúttal Stockholmban. Remélem, hogy ekkor majd sikerül majd visszavágnunk a budapesti 7:2-ős vereségért.

— Én mint szövetségi kapitány természetesen nagy optimizmussal nézek ezek elé a nemzetközi küzdelmek elé, hiszen az egy budapesti vereségtől eltekintve, amelyet a svédektől elszenvedtünk, *sorozatos siker koronázta válogatottjaink internacionális összecsapásait.*

Ezért a legutóbbi 7:2-ős vereségért sem a fiúkat okolom, hanem elsősorban önmagamat, mert három rutintalan védőjátékost állítottam egymásmellé, ahelyett, hogy legalább egy tapasztalt „öreg rókát" közéjük ékeltem volna.

Az „öreg válogatottak"

— A válogatott mérkőzésekre *már most télen megkezdődnek az előkészületek?*

— Nem. Az utánpótlás tagjai részére tartunk ugyan most rövidesen *egy hónapig tartó mozgási edzést,* amely azonban inkább játékszerű lesz, mint a tavaszi idényre való előkészítés, mert hiszen az előkészítés munkája nem a szövetségre, hanem a *klubok edzőire* tartozik. Mintegy harminc tagból áll majd az utánpótlási keret, de érdekes, hogy két *„öreg válogatott"* is jelentkezett már, hogy részt vegyen ezeken a tornatermi mozgásokon.

Biró Sanyi, az Ujpest hátvédje, és Sárosi III. jelentkezett eddig, de azt hiszem, rajtuk kívül még többen is megjelennek a standard válogatottak közül ezen a szórakoztató téli munkán.

— A karácsonyi tornán látottakból milyen következtetéseket von le?

— Őszintén megmondom, hogy *a két külföldi vendégcsapat, a Floridsdorf és a HASK ezúttal olyan gyenge teljesítményt nyujtott* és aránylag olyan alárendelt szerepet játszott ezen a tornán, hogy bizony *nem lehet őket értékmérőül elfogadni.* a Ferencváros és a Nagyvárad teljesítményeinek megítélésénél. A Floridsdorf az első napon *egy félidőn át* teljesen egyenrangú ellenfele volt a Ferencvárosnak és ez azt jelenti, hogy Bécsben, ha teljes csapatával állt volna ki a FAC, bizony *kétessé tehette volna a Fradi sikerét.* Szünet után azonban már kiütköztek a bécsi csapatnál *az erőnléti bajok,* amelyek másnap a Nagyvárad ellen már *egészen drasztikus* formában nyilatkoztak meg.

Egyéb hibáktól eltekintve, én azt hiszem, hogy Bécsben már hamarább befejezték a bajnoki küzdelmeket és így a Floridsdorf megfelelő edzés nélkül jött Budapestre.

A karácsonyi torna

A HASK-tól szintén lényegesen többet vártam, bár a második napon a Ferencváros ellen már *szép támadásokat épített fel* a horvát csapat. A megfelelő átütő erő azonban náluk is hiányzott és a védelemben is komoly hibák mutatkoztak. Két játékos mindenesetre nagyon tetszett náluk, *Kacián* és *Csajkovszki.* Végeredményben a nagy magyar sikerektől ezúttal nem szabad megszédülni, mert jól láthattuk, hogy *a torna győztese sem mutatkozott annak a csapatnak, amely a bajnokság első felében olyan kirobbanó sikereket ért el.* Ez a Nagyvárad, amely most karácsonykor szerepelt, nem vezetne olyan fölényesen a magyar bajnokságban. És ott van a Ferencváros,

Végeredményben a „Fradi" is csak kísérleti csapattal állt ki és hogy ez a támadósor, amely most ontotta a gólokat, a tavasz folyamán is meg fogja-e kellőleg állni a helyét, mondjuk például Diósgyőr vagy a DiMÁVAG ellen, az csak később fog eldőlni.

A karácsonyi torna eseményei és eredményei egyeseket annak a megállapítására serkent, hogy *a támadó középfedezetes játék* aratott tökéletes diadalt.

— Hát ezt egy kis bátorság állítani, mert ezek ellen az ellenfelek ellen, *akármilyen rendszerben* játszottak volna a magyar csapatok, akkor is *biztosan* győztek volna.

(G. T.)

++SPORTHÍREK++

Vasárnap már délelőtt 11 órakor kezdődik a Magyar Birkózó Szövetség kihívásos versenye a Nemzeti Sportcsarnok nagytermében. Érdekes, hogy nagynevű sokszoros bajnokokat állítanak szemközt ifjúsági vagy leventebajnokokkal, hogy részint megadják nekik az alkalmat az európai hírű bajnokokkal folytatandó vetélkedésben, ami gyakorlottságukat fokozza, részint pedig így akarják a már beérkezetteket nagyobb munkára serkenteni. Tóth Ferenc kétszeres Európabajnok a nála tíz évvel fiatalabb Kinizsi Rudolffal áll ki döntésig menő versenyre. Természetesen szabadfogású szabályok szerint birkóznak. A 40 éves Riheczki a nála 20 évvel fiatalabb Növényi ifjúsági bajnokkal szemben akarja megmutatni nemcsak szokatlanul nagy erejét, hanem művészetig fejlődött birkózó tudását. Kovács Gyulának, egyik legnagyobb tehetségű bajnokunknak, Vágó leventebajnok lesz az ellenfele. Bóbis a ceglédi Szelisznyóval, Bencze pedig Szilágyival mérkőzik. Sóvári Kálmánnak az újpesti Harsányi lesz az ellenfele. Összesen kilenc pár birkózik, közöttük három a görög-római, a többi pedig a szabadfogású szabályok szerint.

Az NB I. csapatok, valamint a népszerű győri ETO labdarúgócsapat jelvényei az *Esti Kurir* kiadóhivatalában (Vilmos császár-út 34) kaphatók.

Szerdán este bonyolították le a városligeti műjégpályán az FTC—BEAC I. osztályú bajnoki jégkorongmérkőzést dr. Jeney és Heutaler játékvezetése mellett. A mérkőzés az FTC 4:1 (1:0, 2:0, 1:1) arányú győzelmével végződött. Gólütők: Molnár, Fáncsy (2), Sennyei, illetve Rajkai. A bajnoki versenyt hétfőn este folytatják a városligeti műjégpályán az FTC—BBTE mérkőzéssel.

A Donau Zeitung érdekes esetről számol be. Hollandiában egy futballmérkőzésen a játékvezető képtelen ítéleteket hozott. Minden ítélete valóságos megrökönyödést keltett. Végül is kiderült, hogy a játékvezető színvak és ezért nem tudja helyesen megítélni a helyzeteket. Az egyik csapat a felismerésig zöldtehérben, a másik pirostehérben játszott és a rend csak akkor állott helyre, amikor a csapatok [illegible]

A győri ETO mögött hatalmas tábor áll. Az egyik sportlap győri tudósítója arról számol be, hogy Győrött 30.000 főnyi sportközönség áll a sportolók tábora mögött. A legutóbbi két évben hazai pályán nem veszített pontot a győri ETO. Az ETO minden hazai mérkőzésén legalább 3000 ember jelent meg.

A Nagyvárad csapatát január 20-ig pihenőre küldték.

Újabb ármegállapítások

A közellátási miniszter 47.900. számú rendeletével szabályozta *a gumi- és azbeszt-ipari* cikkek legmagasabb viszonteladói és fogyasztói árát. E cikkek kiskereskedői, illetve fogyasztói ára nem lehet magasabb, mint a beszerzési vagy önköltségi ár és a rendelet szerint felszámítható bruttóhaszon együttes összege.

A 704.500. számú rendelet a paradicsomkonzerv legmagasabb árát szabályozza. Eszerint *a paradicsomkonzerv* legnagyobb fogyasztói árát a rendeletben részletesen meghatározott módon az előállító üzemek maguk állapíthatják meg.

ÜZENETEK

Apa. Szíveskedjék a fiatalkorúak bíróságához fordulni és kérni a fiúnak javítónevelésre való küldését.

Régi előfizető, W. M. 1. Igen, játszott. 2. Ebben a darabban nem játszott. 3. Nem köteles.

Egy olvasó. Ilyen eseteket ma nem lehet megoni. Tessék újra kérvényezni az elbocsátást, vagy az érdekelt kérje felelteseitől.

Dekor. Minthogy asztalosmunkákról van szó, szükséges hozzájuk iparengedély is.

K. J., Budapest. A fővárosi lakbérrendelet erre vonatkozóan nem tartalmaz rendelkezéseket. Talán foganatja lesz, ha a rendőrséghez fordul a csendrendelet szigorú betartatásának kérelmével.

Strasser Sándor mint férje, Greiho és Jenő gyermekei, Kitty unokája és rokonai nevében mélységes fájdalommal jelentjük, hogy a legönfeláldozóbb feleség és anya

Strasser Sándorné

szül. Bettelheim Bertha

hosszú, fájdalmas szenvedés után folyó hó 29-én itthagyott bennünket.

Temetése f. hó 31-én, [illegible] 12 órakor lesz a rákoskeresztúri ház, temetőben.

Részvétlátogatások [illegible] kérjük.

KISHIRDETÉS

10 milliméter ára 6 P
Állás — oktatás 3.— P

Lakások kaphatók
XIV. ker.-ben 1 sz. komf. február 1-re, Béke-térnél 1 sz. hallos ápr.-ra. Pszterzsébeten 3. sz. komf., IX. ker.-ben 2 sz. hall, XIII. ker.-ben szoba-konyha ig. jogosultnak költs. tér.-sel.
Díjtalanul
KIADOM LAKÁSÁT, villáját, környéken is. EXPRESS, Erzsébet-körút 16. földsz. 3. Telefon: 422—156.

Figyelem!
150—400 pengőig úrnak, nőnek, házaspárnak szobákat keresek, napibéres szobákat vidékieknek. EXPRESS. Erzsébet-körút 16. fszt. 3. Telefon: 422—156.

But. szobák
kaphatók vidéki átutazóknak, szilveszterre is. Telefon: 422—156. Erzsébet-körút 16. f. 3. EXPRESS.

Belvárosban úrnak
szobát keresek
Telefon: 422—156.

LEGSZEBB ÚJÉVI AJÁNDÉK EGY
szőrmebunda
MACSKABUNDÁK 998 P-től, CSINCSILLA, SZIL stb. BUNDÁK nagy választékban készítőnél. Rumbach S.-utca 15 a III. (Új ház)

Divatos
női ridikülöket hozott anyagból (szalag, szövet, bársony, selyem) KÉSZÍTEK
Telefon: 142 — 835.

Hagyatékból nagyértékű
BRILIÁNS MEGVEHETŐ
Érdeklődés mindennap d.-u. 3-6-ig. T.: 122-242

BIZTOS TŐKEBEFEKTETÉS
BERAKTÁROZÁSI VÁLLALATHOZ 10.000 PENGŐVEL TÁRSAT KERESEK
Érdeklődés d. u. 6—7-ig 469—768.

BÚTORVÉDŐ- és DÍSZHUZATOT,
pehelypaplant műv. készít, Szabó Júlia, Vilmos császár-út 63. szám. III. em. 6.

PHILIPS-EURÓPAVEVŐ
3+1-es váltóáramra, Columbia táskagramofon és külön pick-up ELADÓK. Telefon: 326—595.

Bejáró magyar
gyermeknevelőnő
hosszú bizonyítvánnyal úri házhoz egész napra ajánlkozik. «Megbízható» jeligére Ikerhez, Thököly-út 40. sz.

SZÉP PERZSABUNDA privátnak eladó.
Megtek. d. u. 3-tól 5-ig. II., Donáti-u. 3/b. II. 1.

Egy új univerzális
VARRÓGÉP
207-es ELADÓ.
Telefon: 223—157.

Legszebb kilátású galyatetői telkem
20.000-ért eladó. T.: 144—398

HOGYAN VÉDEKEZZÜNK AZ INFLUENZA ELLEN? Okuljunk idejében e kitűnő könyv értékes tanácsaiból. Most jelent meg — KÜLÖNÖSEN FONTOS A MEGHŰLÉSES BETEGSÉGEK MEGELŐZÉSE a csecsemőkortól az aggkorig. Irta: DR. MÜLLER VILMOS tanácsos-főorvos.
Ára: 2.— pengő
Kapható az Esti Kurir kiadóhivatalában, Vilmos cs.-út 34

Használt RUHÁT
cipőt, fehérneműt, VARRÓGÉPET, BÚTORT és felosztalott háztartást
VESZEK
T. 223-169

UJRA VÁSÁROLOK ÉS ELADOK
briliáns
ÉKSZERT. IV., Kristóf-tér 2 I. három. d. e. fél 12—1-ig.
Telefon: 182 — 647.

FIGYELEM!
A legmagasabb árat fizetem
HASZNÁLT
férfi-, női ruhákért, fehérneműért és felosztott háztartásért. KANDEL JENŐ. VIII., Luiza-utca 1-b.
Telefon: 137 — 559.

ÓVÓHELY berendezések
gázvízmelegítők, gázkályhák, jégszekrények. WIESEL A. Vilmos császár-út 52. szám. Telefon: 118—986.

Jonathán alma
sötétpiros, extra kabinet
P 5.40
Belfior, rozmaring . 2.40
Dió 8.80
Gesztenye 5.80
MOHR JENŐ, Király-u. 102. Telefon: 421—025.

ÖRÖKLAKÁS
egyszobás összkomf. modern, bérbeadva és egy üres
ÖRÖKSZUTERÉN
50 m² raktárnak, csendes üzemnek, alkalmi áron eladó Tulajd. Teréz-krt 40. II. 4.

ELADÓK
4×5 méteres, használt
AXMÜNSTER-SZŐNYEG ÉS ÁGYNEMŰK
Hariskóz 5. IV. 1. 10-2 között

Bálra, esküvőre
DIVATOS FRAKK, 2-soros szmoking, magyaros ruha, ing, nyakkendő, női belépő kölcsönzése. Bolh, Akácfa-utca 6. Telefon: 224—751.

DUNAI KÉTÁGYAS SZOBA
hideg-, melegvízzel január 1-re KIADÓ. Dunakorzó penzió, Molnár-utca 53. sz.

KIADÓ
UTCAI bútorozott, különbejáratú SZOBA 1 úr részére ágynemű nélkül. Wesselényi-utca 24. II. emelet 1.

Elsőrendű ízletes EBÉD KAPHATÓ
«Házi konyhából» a kiadóba

COLIBRI
Sziget-utca 45, a Dunaparton. Tel.: 498—145
Zene: BÁNKY—ROBOZ

Budapest belterületén
keresek
üzem részére alkalmas kb. 150—200 m² vagy annál nagyobb
helyiséget
azonnalra. Ügynököt díjazok. Felmerült tatarozási költséget megtérítek, vagy a helyiség rendbehozását vállalom. Ajánlatok „Üzem 3806" jel. Blocknerhez Városház-u. 10.

Hívjen! Jöjjön!
Előnyös áron veszek FERFIRUHÁT
női ruhát, fehérneműt, bundát, egyenruhát, szőrmét, bútort, zongorát, szőnyeget írógépet, porcellánokat.
Tel.: 427-122
Erzsébet-krt 32. GERSTL G.

BELVÁROSBAN 1—2 hallos 9000, valamint 2—3 szobás albérleti iroda, telefonnal KIADÓ, MADÁCH-TÉRNÉL üzletnek, raktárnak, irodák kaphatók. Üres öröklakások 1—2—3 szobásak.
KNAPIK
Szentkirályi-u. 4. T.: 349-896. Délután 2—4-ig.

Irógépet, számológépet
megvételre keresek. FUNK, Csáky-u.tca 4. Tel.: 112—011

Bérház
nagy jövedelmű, Rákóczi-útnál, olcsón ELADÓ. Ügynökkel nem tárgyalok. Nefelejts-utca 4. sz. földszint 1.

MÉRLEGÉT, ADÓMÉRLEGÉT,
nyugtabélyegilletéki kimutatását, elkészíti, könyvelésre betanítja, nyugdíjas. «Több évtizedes gyakorlat» jeligére Aratóhoz, Erzsébet-körút 14.

ORION ASZTALI ZENEGÉP
(váltóáramú) ELADÓ. «Szilvesztterre» jeligére Lendvai hirdetőbe, Teréz-körút 22. sz.

NŐI FEKETE TÉLIKABÁT
sovány alakra és egy SZILBUNDA sürgősen ELADÓ. Teréz-krt 34. Pensio-Perényi d. e. 11-ig, d. u. 4-től 7-ig.

MOZIGÉPET VENNÉK,
16 mm-es keskenyfilműt
Telefon: 154—745.

Elsötétítés
egyszerű és kényelmes
ROLI
FÉNYVÉDŐ FÜGGÖNNYEL. Olcsó. Tartós. Célszerű. Gyártja: VARGA és WEISS V., Csáky-u. 20. T.: 111-256.

ÚJÉVI ÉRTÉKESÍTŐ AKCIÓ
január 6-ig tart
az Alkotás szövetkezet helyiségében Budapest, VII., Erzsébet-körút 19. I. emelet
MÁRKÁS
olajfestmények
részletre is olcsón vásárolhatók. Szabad megtekintés! Nyitva egész nap.

ÉVA ÁGY
Fotelágy és kétszemélyes kanapéágy EGY MOZDULATTAL NYITHATÓ-CSUKHATÓ. VII. ker. Alpár-utca 10. Tel.: 428 669.

Egy pár 7 KARÁTOS és egy pár 3.70 KARÁTOS
BRILIÁNS BUTON, egy PLATINA BRILIÁNS KARKÖTŐ
privátnak megbízásból eladó
Telefon: 18-26-47.
½12-től ½2-ig.

MAI
vitamindus
ÉTELEKET és
betegdiétát
tanít Györgyi Károlyné diétás asszisztenciával. VI., Benczur-utca 35. T.: 421-190. d. u. 3—4

MOST JELENT MEG! Dr. FÜLÖP ZSIGMOND
EGY KIS TERMÉSZETTUDOMÁNY
Ára 13 pengő
Kapható az „ESTI KURIR" könyvosztályán, V., Vilmos császár-út 34.

UNIVERZÁLIS, VÁLTÓÁRAMÚ ZENEGÉPEK, 5 A. DIATERMIA, ÍRÓGÉP, UNIVERZÁLIS LEMEZJÁTSZÓ.
Nagyon olcsón, péntek estig. Nap-utca 19. Tel.: 144—055.

Izr. 42 éves, volt földbirtokos, nagyvágó
PÉNZBESZEDŐI, RAKTÁRNOKI
vagy más bizalmi
elhelyezkedést keres
Garancia van. «Leszerelt» jeligére a kiadóba.

Légfűtéses SZOBA
2 nemárja szeplőnek ELLÁTÁSSAL KIADÓ. Megtek. 2—6-ig Zoltán-utca 6. szám, jobb lépcső IV. em. 4.

PERZSABUNDA ELADÓ
VI., Szinyei Merse-u. 25. I. 1.

SZEGEDI
1 szobás összkomf. lakásom mat pestire elcserélném. «Csere» jeligére kiadóba.

ÓRÁSSEGÉDET jó fizetéssel felvesz
Guttmann órás XI., Horthy Miklós-út 37. sz.

MOST JELENT MEG! FRIGYES LÁSZLÓ:
SZAPPANFŐZÉS ÉS EGYÉB VEGYÉSZETI TITKOK.
200 RECEPT KÜZSZÜKSÉGLETI CIKKEK HÁZI ELŐÁLLÍTÁSÁRA ÉS PÓTLÁSÁRA
Ára 4.80 pengő
Kapható az „ESTI KURIR" kiadóhivatalában V., Vilmos [illegible] Tel.: 125-05.

HIRDESSEN
AZ ESTI KURIR KISHIRDETÉS ROVATÁBAN
KIADÓHIVATAL
VILMOS CSÁSZÁR-UT 34

AZ EMBER TRAGÉDIÁJA A SZINPADON

III.

Egy régi, régi színdarabban „*Don Cezár de Bazan*"-ban, Don Cézár elé vezetnek egy nőt, akiről azt állítják, hogy ez az, akit egykor lefátyolozva feleségül vett. Don Cézár borzalmas csunyának találja őnagyságát és többször sugja a mellette álló „Pulykák Nagymesterének", mennyire förtelemnek találja. Ez a „Pulykák Nagymestere" azonban a bemutatott nő férje, ki egy ideig állja a dolgot, de végül kifakad:

— „Ha az úrnak nem tetszik, ne rontsa a más ember gusztusát!"

Hát így felelhet az, akit kritizálnak. Joggal teheti akkor, ha csak kritizálnak. Ezért hát a harmadik cikkemben vázolni fogom: milyen elvek szerint és részben azt is: milyen eszközökkel rendezném a Tragédiát. Ez a vázlat zárt színházra vonatkozik.* Egyedül a mai szcenikai eszközökkel számol, tehát csak a mai idők színpadi lehetőségeire vonatkozik. Korántsem végleges és egyedüli megoldást kiván nyujtani, hiszen a technika haladásával Madách örök szépségű elképzelését bizonyára mind-mind tökéletesebb módon lesz lehetséges megvalósítani és érzékeltetni. De ábrázolja azt az elgondolást, melyet valóra váltottam volna, ha arra alkalom nyilik. Minthogy a mű fölépítéséből, lényegéből folyik, úgy hiszem, ez jut legközelebb a költő szándékához és a közönség felé ezt a szándékot leghatásosabban így lehet közvetíteni.

E rendezés alapgondolata az a megállapítás, hogy a Tragédiának valóban csupán három szereplője van: Ádám, Éva és Lucifer. — Az első kép és az utolsó onnan kezdve, midőn „*az ég megnyilik*", a drámai misztérium kerete, mely keret teljessé, tökéletessé teszi a művet, de a dráma ezek nélkül is fönnáll. Még a kiengesztelődés is már ki van fejezve az Ádám: ...„*Uram legyőztél*..." utáni sorokban és Éva szavaiban:

„Ha úgy akarja Isten, majd fogamzik
Más a nyomorban, aki eltörüli,
Testvériséget hozván a világra"

* A szegedi szabadtéri előadásra, melynek rendezésére e sorok íróját újabban fölkérték, ez nem vonatkozik, mert a szabadtéri játéknak egészen más föltételei és más rendü lehetőségei vannak.

Erdélyi Helikon
1934. 4. n.

melyek a Megváltóra céloznak. Az ezután következő angyallátomás is szükséges, hogyne! — de szükséges mint művészi és filozófiai befejezés és mint az első prologszerű kép pendantja; azonban a szereplők lelki fejlődése itt már le van zárva, mint ahogy a dráma akkor is megállana, ha a paradicsom-képpel kezdődne csak. Ezeket nem azért mondom, mintha e részeket fölöslegesnek tartanám, — hitem szerint soha el nem hagyhatók, lényegesek, Madách egész gondolatvilágának fönséges kifejezései, — hanem azért, hogy a rendezés alapgondolatát érthetővé tegyem.

Igy hát ebből indulva ki úgy vélem, e három szereplőnek kell állandóan előttünk lenni, ezek képviselik „a valóságot" szemben minden egyébbel, ami csupán látomás és álom.

Ebből a megállapításból folyik a rendező föladata. Ezt a három személyt kell szemünk előtt tartani. Minden játékuk elől, közel hozzánk folyjon le az előszínen. Itt álljon a paradicsom lugas, itt a két almafa, a kunyhó, a Fáraó trónja, az Aphrodité oltára és Athéné szentélye, itt hajtja bárd alá fejét Miltiádesz, itt hasonlik meg Lucius, itt menti meg Tankréd Isaurát, itt töpreng Kepler és itt szónokol Danton. Itt játszik a londoni vásár és a Falanszter hármas jeleneteit, ide tér vissza Ádám, mint aggastyán, hol az eszkimo kunyhója egyszersmint a III. szín kunyhója is. — E három személy valóban mindig egyedül van az álomadotta környezettel szemben. A többi szereplők és a tömeg mind csupán vizió, melynek fantasztikumát Madách valóban mesterileg alkotta meg, összesűrítvén egész korszakok történését, gondolatvilágát, a korszellemnek esszenciáját adva nehány gyorsan változó jelenetben, miknek megjelenése, eltűnése Ádám és Éva álmában valóban álomszerűen is vannak megírva.

A vázolt hatást az domborítaná ki, ha a rendezés a színpad megépítését, a zenét, világítást, az egyesek és tömegek mozgását e cél szolgálatába állítaná.

Keresztülvinni úgy lehetne, ha az előtér magas, a színpad közepe pedig mélyebb.

> (Színpadi megoldás: Az előszín föl van emelve két-három méter szélességben, vagy a középszín aszfaléjával sülyesztve; ez hátrafelé mélyülne több fokozatban, melyeket a nézők számára láthatatlan lépcsők kötnek össze. A középszínen itt-ott kisebb podesztek, melyekre egyes szereplők fölléphetnek és onnan lelépve már el is tüntek. — Az előszínpad sem egyforma magas, hanem kétfelől fölhalad; sem egyenlően mély, mert néhol hátranyulik, hogy az egész mű játékszükségességét

szolgálja. — A hátsó színpad ismét magasodik annyira, hogy alatta bejárók férjenek el, melyeken tömegeket be lehet hozni és fölöttük játszani lehessen. — Ezt a hátsó hídat kétoldalt emelvények kötik össze az előszínpaddal.

Ez a színpadi építkezés egész estére szól. Hasonlít a Hevesi-Oláh Gusztáv féléhez, azonban minden más megoldással szemben, úgy hiszem, az az előnye van, hogy azoknál a tömegek, — Athén, Danton, Londoni vásár képeknél, — néha hosszas némaságra vannak kárhoztatva, dacára, hogy ott vannak előttünk, mit csak rendezői fogásokkal lehet valahogy indokolni, azt sem mindenkor. Itt nálunk pedig, minthogy a tömeg mindig mélyebben van és hátrább, maga ez az elhelyezés indokolja, ha nem halljuk: beszélnek-e, vagy sem?

A díszletek legtöbbje függ. Bárhova akasztható és pár pillanat alatt fölvonható. — Az Athéné szobra, a római bálványok, Kepler theleszkopja, a quillotine, stb. a sülyesztőkön jönnek föl és ott hullnak le.

A hátterek vetítve a felső hídról, vagy a vászon mögül, így például „a föld szelleme", vagy a római jelenet keresztje, stb.)

Megírni nehéz mindazt a játéklehetőséget, ami így megnyilik; csak elképzelni lehet. Elképzelni, hogy ott előttünk van Ádám és Éva. Néha a mélységben, néha a háttérben megjelennek a viziók, onnan alulról menekül föl a rabszolga, hogy a Fárao lábainál meghaljon, ott hátul szónokolnak a demagogok, ott kavarog a nép, onnan csap föl, mint valami hullám Danton párbeszéde alatt, oda omlik le a marquisnő, hogy onnan más alakban ugorjon föl melléje. Ott váratlan kimagaslik a tömegből Saint-Just és Robespierre. — Nemcsak a világítás tünteti el azt, ami a drámánál nem cselekvő, — az mindig kissé mesterkélt, — hanem úgyszólván nincs is jelen. — A Hradzsin magosságából végtelen csillagos ég beszélhet hozzánk Kepler szavaival, a zodiákus tündöklően úszó jeleivel, — álmában pedig a Grêve-piaca óriásivá növekszik hirtelen és mindenünnen, fönn, lenn, oldalt, középen harsog a Marsaillaise. — A Londoni vásár másodpercek alatt tömegsirként tátong, melyet körültáncolnak a vásárosok, míg lenn Madách előírása szerint: „*mind beléje ugranak*" ... és fölötte Éva alakja „*dicsőülten fölemelkedik*".

(Színpadi megoldása ez utóbbinak lehet a sülyesztőből fölnyuló emelőgép, fekete bársonyban láthatatlanná téve, de lehetne a Kéméndy-féle repülőgép is, melyet a budapesti

opera a Rajna Kincsében használ. Minden hasonló gép közül, ez a legtökéletesebb. Az az óriási előnye van, hogy a szereplő valósággal áll benne, dacára annak, hogy függ. Ezáltal minden mozdulata szabad és biztos; át tud fordulni önmagán, mert a függesztése a csípőn kapcsolódik gyolyóscsapágyba, míg a többi repülőszerkezetek többé-kevésbbé mozdulatlanságra ítélik. Beszerelni annyi ilyen gépet lehet, amennyi az egyes színfalutcák fölött elfér. Ezért az égi jelenéseket erre alapítanám.)

Az égi jelenések két képét, az elsőt és az utolsót meggyőződésem szerint egészen másként kell megfogni, mint ahogy eddig próbálták. Paulay egykor élő és festett angyalokkal oldotta meg, akkoriban más eszköz nem is állott rendelkezésre.

Az újabb rendezések többé-kevésbbé a középkori passió-játékok hasonlatára gondolok. Én azt hiszem, ez Madách elképzelésének nem felel meg. Az ő költészete korántsem a középkor gyermekszívű hitéből táplálkozik, az ő menyországa nem az a rangonként rendezett égi udvartartás, mellyel a misztériumokban találkozunk. Ő tér és időntuli, a világürben lebegő hatalmakat ír meg, erőket és kozmikus harmóniát. Olyan nagyszabású, olyan mindent egybefoglaló az ő képzete, hogy azt tökéletesen szemléltetni még a mai technikával sem lehet, de sokkal közelébb lehet jutni hozzá, mint ahogy ezt eddig tették.

Talán szavakban is vázolni sikerül.

Sötét, üres, teljesen nyílt szín egész magosságában és mélységében. A háttérben csak a horizont. Kéklően derengő éjjel. A színpad szélét fátylak tompítják el. A rivalda fölött nehéz, gomolygó fellegek. Közbül egészen hátul három, vagy öt sugár lövel le keskeny fénygulát alkotva és lassan erősödve. Ez a fénykéve nem ütközik semmibe. Aranyos tündöklés csak, mint mikor a nap áttűz a sötét szoba levegőjén. — Az Úr szimboluma.

A szín mögött fölzeng az angyalok kara. A fénygúla fölött megszólal az Úr hangja. Szavára a csillagok védszellemei úsznak föl lassan, majdnem csak árnyak, inkább sejtetve, mint láthatóan, fátylakba öltözött vékony leánykák, kiknek lába alatt egy-egy csillaggömb ragyog különböző színű tündöklléssel és átúszik mind a háttér előtt rézsút, vagy félkörösen a „Szférák zenéje" alatt.

Most a mélységből három hatalmas főangyal száll fölfelé. Fehér patyolatba öltözve, széjjeltárt szárnyakkal, arany tündöklésben. Az első Gábor főangyal. Ő a többi fölé emelkedik, mind fönnebb, fönnebb, ki-

nyujtott vágyakozó karokkal, míg a stropha végén lassan visszahull, mikoris fölváltva a másik kettő ugyanígy a maga versszakánál. — Ekkor oldalról a fátyolszínfalakból pár méterre a gomolygás fölött beleng lassan Lucifer. Ő közelébb van hozzánk, ezért nagyobbnak hat és félelmesebbnek. Fekete szárnyai messze kimeresztve. Zöld fény világítja meg alulról az arcát. Vitája közben hirtelen rugaszkodásban föl-föl szökken lázongva, már majdnem a kép fölső peremét éri e szavaknál: ... „osztályrészemet követelem!" Széjjeltárt öklökkel fenyegetően üvölti:

„Hol a tagadás lábát megveti
Világodat meg fogja dönteni."

pár pillanatig még lebeg, mialatt az angyalok karának két verssora hangzik, aztán hirtelen fejest bukik le a mélységbe.

Csak annyit látunk, mert ebben a pillanatban mindent elnyel a sötétség ...

(Technikai magyarázat: a Kéméndy-féle repülőgépek három csoportban. A legelső Lucifer, a második a főangyalok, a harmadik a csillagszellemek mozgását szolgálja.

A felleggomolygás lent a rivalda fölött vetítés a nézőtérről, melyet az egész kép elé bocsátott fátyolfüggöny fog föl. Hogy az Úr szimboluma kellően hasson, a szűkített lencsevetítők útjába vízpárát bocsátunk, melyben a sugárkéve tisztán fog rajzolódni.)

Bizonyára hiábavaló, hogy mindezt megírtam. Hiábavaló, mert az emberi természetben lakozik az, hogy mindenki a maga elképzelését tartja a legjobbnak és ha nyilna is alkalom arra, hogy valamelyik rendező valamikor újra rendezné a Tragédiát, ő tán már azért sem követné ezt a programmot, mert nem tőle származik és törekedni fog mást, egészen egyénit, egyedül a sajátját alkotni meg. — Mégis talán nem egészen céltalan ez az elmondás. Lehet, hogy megragadja valakinek a fantáziáját és ezen a nyomon haladva tovább a leirottnál jobbat, szebbet, művészibbet alkot.

És ha e cikknek csupán ez az eredménye volna, ez nekem, kinek régi és el nem muló szerelmem „Az Ember Tragédiája", bőséges jutalom lenne és megnyugvás.

BÁNFFY MIKLÓS

RUHATEREGETŐK

GY. SZABÓ BÉLA fametszete

Bánffy Miklós

Az Operaház baritonistájáról, Lendvai Andorról szóló cikk "A cseiszövő operaénekes" cimmel közli, hogy a művész főfoglalkozása mellett karikaturákat is készit, melyeket bemutat a lap: Bródy István szinigazgató, Brodszky Miklós zeneszerző, Marton Géza karmester, Komlós Vilmos szinművész Sajó szerepében, Eisemann Mihály zeneszerző, Forró Pál iró, Fleischer Antal az Operaház karnagy és végül saját karikaturája. Ezenkivül a cikk még felsorol néhány olyan szinművészt, akik képzőművészettel is foglalkoznak művészi szinten. Repr.-ók.

Délibáb, Bp. 1936. okt. 17. X. évf. 43. sz. 9-10. lap.

Bánffy Miklós

Az Operaház igazgatója, Márkus László és az állami szinházak volt intendán sa főfoglalkozásukon kivül szinpadképeket és jelmezeket is terveztek az előadásokhoz. Abonyi Tivadar, a Nemzeti Szinház tagja önálló kiállitást rendezett festményeiből. Gellért Lajos vaskos terjedelmü albumokban adta ki karikaturáit. Dávid Mihály a Magyar Szinház müvésze kitünő portrékat fest. Kürthy József a Nemzeti Szinház tagja, a szinpadkép és a kosztümtervezés mellett müvészi portrékat is fest.

Délibáb, Bp. 1936. okt. 17. X. évf. 43. sz. 9-lo. lap.

KÉPZŐMŰVÉSZETPOLITIKAI FELADATOK

ELNÖKI MEGNYITÓBESZÉD, MONDOTTA A M. ORSZÁGOS KÉPZŐMŰVÉSZETI TANÁCSNAK 1923. ÉVI ÁPRILIS HÓ 6-ÁN TARTOTT EGYETEMLEGES ÜLÉSÉN BÁNFFY MIKLÓS GRÓF

időn először foglalom el az elnöki széket, engedjék meg, hogy elsőben is megköszönjem azt a megtisztelő bizalmat, mely a Képzőművészeti Tanács jelölő választásakor személyem iránt megnyilvánult. Igen magasra értékelem ezt, minthogy a magyar művészet szolgálatában hasznosat csak akkor végezhetek, ha bizonyosan önzetlen és törekvésem szerint pártatlan munkámban megértést, bizalmat és támogatást találok, úgy a tanács tagjai, mint az abban képviselt művészi csoportok részéről. A Tanácsot megszervező miniszteri rendelet vázolja annak kereteit. De ez csupán keret. Tartalmat ennek a keretnek az a munka fog adni, amelyet végezni tudunk. Értéket az, ha eredményekre, hasznos, a magyar kultúrát szolgáló sikerekre tekinthetünk.

A föladat, mely a Tanácsra hárul, nagyon sok kérdést ölel föl.

Előre látja a miniszteri rendelet annak lehetőségét, hogy a köz- és magánépítészet terén befolyást gyakoroljon, hogy erre irányítólag hasson.

Nagy és fontos föladat. Véleményem szerint akkor fogunk ennek megfelelni, ha az anyagi körülmények számbavétele mellett arra törekszünk, hogy azt a hagyományt, mely a mi földünkön fejlődött ki, amely a mi éghajlatunk, a mi anyagunk, a mi szükségességeinkből és a mi nemzeti ízlésünkből fejlődött ki, ha ezt tovább fejlesztjük.

Kétségtelen, hogy van magyar építészeti hagyomány.

A magyar építészet az elmúlt századokon át természetesen követte azokat az irányokat, melyek Európa uralkodó művészeti irányai voltak.

Hiszen mi egy ezredév óta műveltségi és eszmei közösségben éltünk azokkal a lelki központokkal, melyek Európa művészeti céljait mindenkor meghatározták. Mi voltunk mindig a nyugati kultúra legkeletibb országa.

A román, a gótikus, a reneszansz-stílusok végigmentek, mint a világ ízlés-kifejezői Európa minden országán, de minden nép, melynek egyénisége volt, az általános irányt a maga éghajlata, anyagi eszközei és a maga nemzeti ízlése szerint alkalmazta. Így volt ez a barok és a klasszicizáló időkben is.

Meggyőződésem, hogy a jövőben is így lesz.

Az új eszközöket, az új igényeket és az új lehetőségeket kell fölhasználni. Tanulni kell mindenütt, ahol tanulni lehet, de alkalmazni nálunk úgy kell, ahogy a mi hagyományainknak megfelel.

Ha így fogjuk föl a föladatunkat, a Képzőművészeti Tanács működése serkentően fog hatni a magyar építészet fejlődésére.

E kérdéssel kapcsolatban áll egy terv, melyre ma már szeretném a Képzőművészeti Tanács figyelmét fölhívni. Nagyon szükségesnek tartanám, hogy a Képzőművészeti Főiskola fölölelje az építészek művészeti továbbképzését is.

Ha ilyen tanszék annak keretében fölállíttatnék, ez nagy szolgálatot tehetne a festőknek és a szobrászoknak is. Hiszen a legmagasabb fokon a szépművészet három ága egy egységet alkot.

Véleményt kér tőlünk a miniszteri rendelet a középiskolák művészeti tanítása iránt. A tanácsnak alkalma lesz e rendkívül fontos kérdésben állást foglalni.

Nem annyira művészeknek, hogy úgy mondjam: termelése jön itt számba. Hiszen művész csak az lesz, akiben meg van az isteni szikra, művésszé nem lehet senkit nevelni. De számba jön itt a közízlés fejlődése, melyet mentől bensőbbé kell tenni.

E kérdéssel kapcsolatban áll a népművészet ápolása, irányítása is. Ennek is a mi fajunk hagyományaiból kell táplálkoznia. Pótolni is kell azt a veszteséget, mely a magyar népet e téren is érte.

Hitem szerint föl kell karolni mindazt, ami föntarthatja a népies műipart. Mindazt, ami az elveszettet nekünk újrateremtheti. Minthogy most az iparművészet egy neme-

Magyar Iparművészet.
1923. 2-5. füzet
3

vel foglalkoztam, engedjék meg, hogy az iparművészet egy más kérdésére fölhívjam a Képzőművészeti Tanács figyelmét.

Hangsúlyozni kívánom, hogy — ha föladatunkat be akarjuk tölteni,— nem állhatunk tétlenül azzal a válsággal szemben, mely az iparművészeti szakoktatásnál fönnáll. Meggyőződésem, hogy kötelességünk e téren szavunkat fölemelni. Az iparművészetnek némely ágai, a hímzés és egyéb textiliparok, de különösen a magyar ötvösség olyan nagy, olyan előkelő, olyan nemzeti hagyományokkal bírnak, melyek ősibbek, jellegzetesebbek és kifejezőbben magyarok, mint a többi művészeti csoportoké. Az ötvösségben vezető szerepünk volt Európában századokon át. Engedjék meg, hogy a Képzőművészeti Tanács figyelmét tehát e valóságra fölhívjam és hogy ennek megoldását a magyar közvélemény előtt is sürgessem.

Csak egy-két szót még.

A nemzet legvészesebb korszakaiban a magyar tudás, a magyar művészet ragyogóan bontakozott ki. A tatár veszélyben a magyar gótika, a török megszállás idején az erdélyi és fölvidéki reneszansz.

Vész van ma is elég és elég szenvedés. A művészet fölvirágzása kell, hogy törhetlen nemzeti érzésünk kifejezője legyen.

Álmot és eszményt adjon a csüggedőknek. Reményt az ifjúságnak és a lelki kultúrának rendíthetlen bizodalmát.

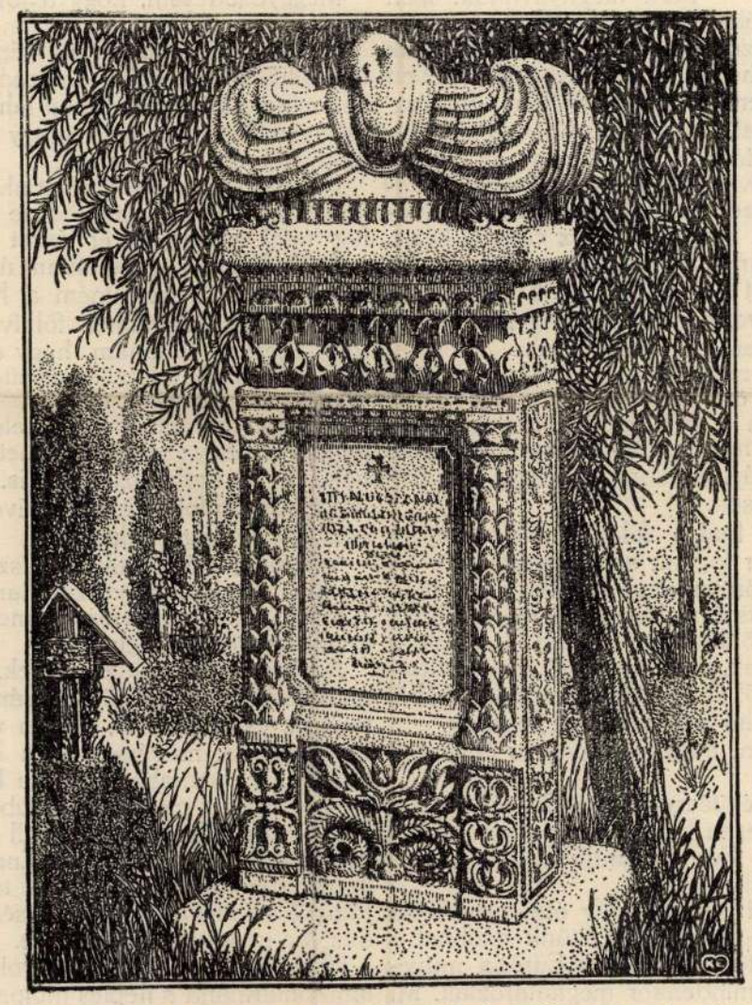

Medgyessy Ferenc. Az 1916-ban Podhajce-ben (Galicia) elesett honvédek közös sírja. Kovács Erzsébet rajza.

Krieger-Denkmal für die in 1916 bei Podhajce gefallenen ung. Landwehrsmänner.

Monument pour les soldats hongrois tombés en 1916 à Podhajce.

Árjegyzék. 1942. október hó.

LANTOS

tudományos antiquariuma

Budapest, IV., Muzeum-körut 3. félemelet
Telefon: 187—501

1942. nyári szerzemények

IRODALOMTÖRTÉNET – SZÉPIRODALOM – BÁNYÁSZAT - FÖLDTAN - TERMÉSZETTUDOMÁNYOK - VEGYES

(Történelem a jegyzék végén, külön szakaszban)

1	**Ady E.:** Még egyszer. Bpest: Amicus, 1933. 88 l.	3.–
2	– Így is történhetik. Novellák. Bpest: Nyugat, 1910. Első kiadás. (Boríték nélkül.)	3.–
3	**Ady**-könyv. Dokumentumok az Ady-kérdéshez. Képekkel, fakszimilékkel. Bpest: Amicus, 1924. 128 l.	4.–
4	**Ady**-breviarium. Összeáll.: Benedek M. 2 kötet. Bpest: Ered. vászon.	6.–
5	**Ady** világa. – Isten könyve. I.: Találkozás Istennel. II. Viadal Istennel. – Szerelem könyve. I.: Találkozás a nővel. II.: Ady és Léda. – 4 kötet. Wien: Pegasus Vlg. 52, 88, 80 és 190 l.	6.–
6.	**Ady**-Muzeum. I. kötet. Szerk.: Dóczy J. és Földessy Gy. Bpest, 1924. 183 l.	5.–
7	**Ady** tragédiája. A háború, a házasság, a forradalom évei. Irta: Révész B. Képekkel, fakszimilékkel. Bpest. 192 l.	6.–
8	**Ady, A.:** Auf dem Flammenwagen der Lieder. Eine Auslese. Übertr. v. A. Hetényi-Heidelberg. Bpest, 1826. 124 S. u. Bildnis.	6.–
9	– Poésies. Adaptées par E. Zuckermandel et E. Carasso. Bois de J. Perret. Paris, ed. de la Revue „Aujourd'hui". 1926. 47 p.	4.–

10 **Alfieri, Victor,** Mémoires de... Écrits par lui-même et traduits de l'italien par M. Avec introduction et notes de F. Barrière. Paris, 1862. D. en toile, 382 p. 3.–
Alfieri: le premier poète tragique de l'Italie. (1749–1803) Auteur de „Marie Stuart", „Mérope", „Timoléon", etc.

11 **Almanach,** Literarischer, für 1828. Von L. S. Ratzeberger dem Jüngsten. 2. Jahrgang. Leipzig. 301 S., kart. 8.–
Aus d. Inhalt: Literarische Schnurren u. wunderliche Einfälle. – 50 Kabinetstücke aus der gelehrten Welt. – Von besonderen Schicksalen einiger Gelehrten. – u.s.w.

12 **American** Year-Book, The. A record of events and progress. Year 1929. Editors: A. Bushnell & W. M. Schuyler. New-York, 1930. Cloth. XX, 884 p. 14.–
Contents: Societies and supervisory board. – American political history. – International situations affecting the U.S.A. – American governement. – Economics and business. – Agriculture. – Manufactures. – Science. – The humanities. a.s.o.

13 **Antalik K.:** A magyarországi latin és görögszertartású római katholikusok egyházi önkormányzatát szervező gyülés naplója, jegyzőkönyvei és irományai. 2 kötet. Bpest, 1903. 4°, 757 és 269 l. 16.–

14 **Arany J.** – Offenbeck A.: Arany János Buda haláláról. Bpest, 1901. 64 l. 2.–

15 **Baerwald, R.:** Okkultizmus és spiritizmus a természettudomány megvilágításában. Ford.: Fülöp Zs. Bpest. Ered. vász. 320 l. 6.–

16 **Bähnisch, A.:** Die deutschen Personennamen. Leipzig, 1910. Lein. 1.60

17 **Bahr, H.** Buch der Jugend. Leipzig, 1908. Lein. 2.–
Aus d. Inhalt: Beethoven. – H. Wolff. – Burckhard. – I. Olbrich. – Kainz. – u.s.w.

17a **Bajza József** összegyüjtött munkái. 2. kiad. Kiadja: Toldy F. 6 kötet. Pest: Heckenast, 1863. Eredeti 3 vászonkötésben. Rézmetsz. arcképpel. Belül tiszta, de kötései rongáltak. 9.–

18 **Balassa Bálint** minden munkái. Életrajzi bevez. és jegyz. ellátva kiadta Dézsi L. 2 kötet. Bpest: Génius. Számozott péld. 14.–

19 **Balázs B.:** A fából faragott királyfi. Bartók B. táncjátékának szövege. Gr. Bánffy M. rajzaival. Bpest: az Operaház kiadása, 1917. 40 l. 2.50

20 **Bán A.:** Képek a finn nép életéből. Bpest: Szt. István-Akadémia, 1905. Képekkel. 71 l. 1.80

BÁNYÁSZAT – KOHÁSZAT – ÁSVÁNYOK.

21 – **Articuli** LIII. montanisticae deputationis cum reflexionibus deputationis juridicae, articulo 67. 1791 ordinatae. 4°, Pestini, 1807. Kem. lemezkötés. 8.–

22 – **Bányakerületi** utasítások, 1871-ben szentesített és kihirdetett... Közrebocsátotta Székács I. Pest, 1871. Fvász. VIII, 110 l. 4.–

23 – **Beck, R.:** Lehre von den Erzlagerstätten. Zweite, neu durchgearbeitete Auflage. Mit 257 Figuren u. einer Gangkarte. Berlin, 1903. Hleder, 732 S. 16.–

24 – **Beer, A. H.:** Lehrbuch der Markscheidekunst für Bergschulen und zum Selbstunterrichte. Mit 237 Fig. Prag, 1856. Hleder, 333 S. 6.–

Bánffy Miklós gr

l.

Bíró Erdkapt

58, 101, 129, 162. l.

Bp. 1943

Bíró Béla:

A bonchidai kas-
tély képei.

Erdélyi Helikon

1943. 10. 14.

Bánffy Miklós gróf

vad
2

Bánffy Miklós: Székely
Bartalanról. Személyes
emlékek. Pesti Napló
1935 dec. 8.

A cikket lásd
Székely csomagjában.

Dubicza.

A középtért az égő vár f
számú lovas és gyalog csapat l
Fluvius-on az ostromló csapato
pedig a keresztény templomon i
Felirata:

Stadt und Schl

magyarázó szövegének kezdete:
12. die Costainitzer Türcken m
Croaten, werden aber in die

Rm., mér. a vk. 19.

Bánffy Miklós gróf

Hámori Biró Árum
szerenlékének épitészeti vesze-
A szobrászati rész Telcs

Edétől

Repr.

Magyar Iparmüvészet

1924. 10 9. l.

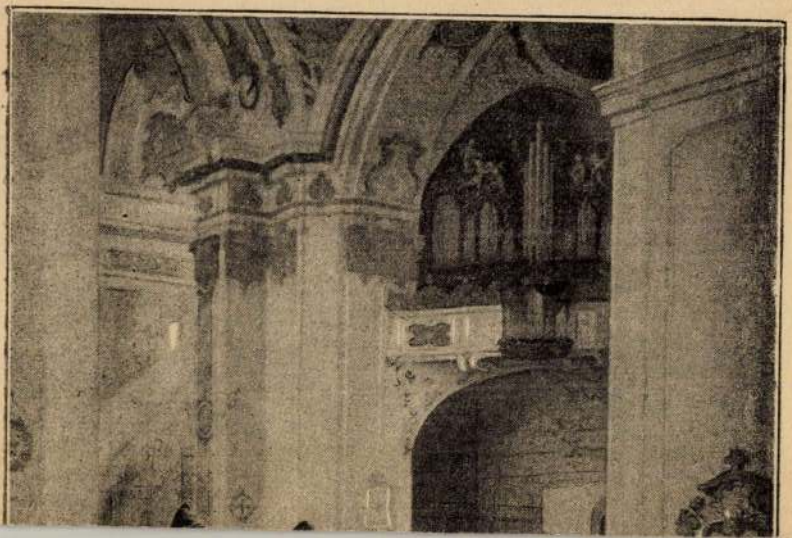

Bánffy Miklós 70.

Medgyaszay István:
A magyar királyi
Operaház átalakítása.

MMÉE Közl
1912. 721, 722-l.

Bánffy Miklós

Terveztę a koronázási ajandék diszszekrényeit

Repr.

Tolnai Világlapja

1917. 1. sz. (?)

Kanizsa 1601-iki ostromának képe

III. 121.

Balta Szirovatka Károly, operaénekes, (tenorista), a m. kir. Operaház tagja, sz. 1867 okt. 19-én. 1887-ben gróf Eszterházy képeztette hangját és a tatai színházban kezdi meg pályafutását. 1891 jan. 1-től 1894 aug. 31-ig működött a m. kir. Operaházban. 1904-ben Halle-ben és Posenben énekelt. 1899 máj. 23-án vendégszerepelt az Operaházban a »Zsidónő« Eleázár-jában. 1910 jan. 9-én külföldi útjáról való hazaérkezésekor ujra fellépett az Operaházban mint szerződött tag (Tristan szerepében).

Baltavári Imre, színész, színpadra lépett: 1871-ben.

Bán Juliska, színésznő, sz. 1888-ban, *Nagyváradon.* Iskolai végzettsége: temesvári konzervatórium és Major J. Gyula tanfolyama.

Bán Klára, színésznő, sz. 1902 máj. 20-án, *Budapesten.* Színipályára lépett: 1926 szept. havában.

Bán Lili, színésznő, sz. 1902 máj. 20-án, *Hatvanban.* Színipályára lépett: 1923. aug. havában.

Bán Mariska, súgónő, sz. 1896. *Budapesten.*

Bán Tivadar, színész. (Lásd: Világháború alatt).

Bánáti Béla, színész, sz. 1899. dec. 12. *Budapesten.* Színipályára lépett 1923.

Bánáti (Buchner) **Antal,** esztergomi zeneszerző. Munkája: Levente, énekes szmű. Előadták Esztergomban, 1926. nov. végén. (Társsz.: *Noszlopy Aba* Tihamér).

Bánáti (Goldberger) **Ede,** színész, sz. 1859. Aradon, megh. 1895. jan. havában, Erdélyben. Színipályára lépett: 1877-ben, Krecsányi Ignácnál. Többi igazgatói ezek voltak: 1880—81. Arad, majd Bényei István, 1883. Aradi Gerő, 1884. Mosonyi Károly, 1885. Mészáros Kálmán, 1886. Völgyi György és Szeles József, 1887. Krecsányi Ignác, 1889. Makó Lajos, 1891—94. Leszkay András. — Neje színésznő volt.

Bánáti Vince Béla, színész, sz. 1899. dec. 22-én, *Budapesten.* Színipályára lépett 1922. okt. havában.

Bandi pap. (Lásd: Bodnár András.)

Bándy Rózsi, színésznő, sz. 1876. aug. 26. Szabadkán. Színipályára lépett 1894. Balogh Árpádnál. Nyugdíjba ment 1918. dec. havában.

Baneth Ibolya, zeneszerző. Színműve: *Miss Monte Carlo,* operett 3 felv. Szövegét írta: *Fekete* Tivadar. Bem. 1927. dec. 1. *Aradon, Szenárey* Mihálynál.

Bánfalvi Etelka, (férjezett Báthory Béláné), színésznő, sz. 1879. nov. 8. *Ipolyságon.* Színpadra lépett 1895. ápr. 10. Lukácsi Aladárnál.

Bánfalvy Béla, színigazgató, sz. 1854. *Balassagyarmaton,* megh. 1903. márc. 3. *Budapesten.* 1874. szept. havában Sztupa György társulatánál lépett színpadra. 1881-ben lett színigazgató és 1889. szeptember 20-ig működött, majd elszerződött színésznek. 1896. év virágvasárnapján Makróczy Jánossal és Zendy Mihállyal társult konzorcionális alapon. Nemsokára nyugalomba vonult. Neje: *Czili* Orsolya, színésznő, sz. 1855. ápr. 2. *Nagykárolyban.* Színésznő lett 1871-ben, Lángh Boldizsárnál.

Bánffy Annie, színésznő, sz. 1893. nov. 17. *Budapesten.* Színipályára lépett 1921. júl. havában.

Bánffy Dánielné (lécfalvi Gyárfás Anna), kolozsvári főrangú hölgy, lelkes pártolója volt a magyar színészetnek. Jutalomjátékok alkalmával pénzzel is támogatta a színészeket.

Bánffy Dénes és József gróf, 1803. május havában kolozsvári házi színházuk díszleteit *a marosvásárhelyi színészet megteremtésére* átengedték *Kócsi Patkó* János társulatának. *Dénes* 1820. febr. 4. tagja lett a színházi bizottságnak. *József* 1803-ban teljhatalmú megbízottja volt báró Wesselényi Miklósnak a kolozsvári színház ügyvezetésénél, egyben a színházépítőbizottságnak is tagja volt.

Bánffy Farkas, (losonci báró), író, *Arckép* c. vígjátékát 1889. júl. első napjaiban előadták *Sepsiszentgyörgyön.*

Bánffy György gróf, *Erdély kormányzója.* Az erdélyi színtársulatnak 1792-ben 400 rforintot ajándékozott. 1811. júl. havában a kolozsvári színház felépítésére *1000 forinttal éves páholyt bérelt.*

Bánffy György, (losonci báró), zeneszerző és író, sz. 1853. *Szilágysomlyón,* megh. 1889. márc. 31. *Bécsben.* Színművei: *Gólyakirály,* operett, szövegét írta, *Kemény* Endre báró. Kolozsvár, 1881. *A fekete hajó,* operett, szövegét írta: *Rákosi* Jenő. Népszínház, 1883. *Kristóf-tér 78-ik szám,* vj. 1 felv. 1886. nov. 12. Nemzeti Színház. A maga idejében nagyon népszerű dalszerző volt, néhány dala ma is él még a nép ajkán.

Bánffy Lajos báró, erdélyi főúr, *1811-ben 500 frttal támogatta az erdélyi színtársulatot.*

Bánffy Miklós gróf (írói nevén *Kisbán* Miklós), volt külügyminiszter, v. b. t. t., a Kisfaludy-Társaság tagja, sz. 1873. dec. 30. *Kolozsvárt.* Ugyanott és Budapesten végezte egyetemi tanulmányait. Több cikluson át volt országgyűlési képviselő. 1912. febr. 12-én az állami színházak kormánybiztosa, 1917. máj. 30-án az állami színházak főzeneigazgatója lett. Ettől a tisztségétől 1918. nov. 18-án megvált. 1921. ápr. 14-én külügyminiszterré nevezték ki. Mint karrikaturista és díszlettervező is elsőrendű művész, külügyminisztersége alatt feltűnést keltettek a genfi nemzetközi kongresszuson megjelent diplomatákról készített karrikaturái. Saját színdarabjainak mindig maga tervezi a díszleteit és jelmezeit, de idegen darabokhoz is, különösen operákhoz számos olyan díszlettervet készített, amelyeket külföldi színházak is felhasználtak. Színművei: *Naplegenda,* szmű, 1 felv. 1907. márc. 18. Nemzeti Színház; *A Nagy Ur,* dráma 5 képben, 1912. dec. 28. Magyar Színház (felújítása 1921. márc. 18.); *Az erősebb,* szmű 7 képben, előadták: 1918. márc. 21. Várszínház; *Maskara,* bolondság 3 felv. Bem. 1926. márc. 10. Renaissance Színház; *Martinovics,* történeti dráma 3 felv. Bem. a Nemzeti Színház 1929. febr. 8.

Bánffyhunyadi színészet. A városban működő színtársulat »*előadásainál az a legnevezetesebb dolog, hogy a nagyérdemű férfi-közönség játék alatt széltében pipázik*« — írja a Honderű. (1843. I. kötet, 548. old.)

Bánfi Elza, színésznő, sz. 1881. okt. 24. *Varasdon.* Színpadra lépett 1905. okt.

Bánfi Sándor, a budapesti izr. tanítóképző-intézet zene- és énektanára, sz. 1846. *Lovasberényben,* megh. 1890. szept. 15. *Budapesten,* a lipótmezei elmegyógyintézetben. Munkája: *Fanchon,* vígopera; *A két savoyardi.* Ő írta a *Lili* (l. o.) c. operett híres keringőzenéjét (Oh, ha e kis könyvbe nézek ... című). A *Harmonia* c. zenelap munkatársa volt. — Neje: *Déri* Róza, énekesnő, akivel 1886. jún. havában kötött házasságot.

Bánfi Zsigmond író, tanár, sz. 1857. márc. 6. *Gyomán,* megh. 1894. ápr. 3. Munkája: *A francia dráma fejlődése a XIX. század első felében.* (1882.) *Alceste és a mizantrópia,* Budapest, 1890.

Bánházy Teréz. drámai színésznő, sz. 1863-ban, *Kecskeméten,* megh. 1918. nov. 11. *Aradon.* Színipályára lépett 1883. aug. 8-án. 1885. *Mészáros* Kálmán, 1887. *Dancz* Lajos, 1889. *Polgár* Gyula, 1890. *Bácskay* Julcsa, 1891. *Szathmáry* Károly, 1894. *Fekete* Béla voltak az igazgatói.

Bánhegyi Ilona, színésznő, sz. 1902. dec. 19. *Budapesten.* Színipályára lépett 1923. május havában.

Bánhidi László, színész, sz. 1906 márc. 11-én, *Szatmárnémetin.* Színipályára lépett 1928 szept. 1-én.

Bánhidy Antal báró. Az aradi színészet lelkes pártfogója volt; 1849-ben nagy áldozatot hozott a helyi magyar színészet megteremtéséért.

Bánhidy Ilona, színésznő, sz. 1897-ben, *Aradon.* Az Országos színészegyesületi iskolát végezte, azután Pozsonyba szerződött naivának. Közben férjhez ment De-

1873. 15 1886.

Magyar Színművészeti Lexikon Bpest 1929. I. K.

Bánffy Miklós gróf

75 **(Gr. Bánffy Miklós)** – Ben Myll. Fresques et frasques. S. l. et d. enveloppe orig. (peu endomm.) In 4° Avec 21 planches en couleurs. 150.–

A népszövetségben szerepet játszott államférfiak sikerült, művészi színes karikaturái, többek között: Lloyd George, Rathenau, Csicserin, Bratianu, Benes, **Bethlen**, Branting, **Bánffy Miklós**, Stambulinsky, Litvinoff, stb. 500 számozott példányban megjelent bibliophil kiadás. (44-ik számú példány.)

Rauschburg G.

160. kat.

(1942. nov.)

Hrmenyi Kanonic Budacsony Tomaj

BUDAPEST
8-6-VI
112 K

Bánffy Miklós gróf, festő, író és politikus; szül. 1874 decz. 31-én Kolozsvárott.

RÉVAI

ŐSZI ÉS TÉLI ÚJDONSÁGAI

1943

Bánffy Miklós
Naplegenda. *(Öt színdarab)*
Bánffy Miklós
Fortéjos Deák Boldizsár. *Elbeszélések.*
Bisztray Gyula
Író és nemzet *Irodalmi tanulmányok*
Illyés Gyula
Válogatott versek
Komáromi János
Zúg a fenyves. *Regény*
Kosztolányi Dezső
Édes Anna. *Regény*
Kosztolányi Dezső
Összes novellái I—II
(A második kötet karácsonyra jelenik meg)
Makkai Sándor
Szabad vagy I—II. *Regény*
Márai Sándor
Bébi. *Regény*
Márai Sándor
Sirály. *Regény*
Márai Sándor
Vasárnapi krónika
Nagy Jenő
Sárkányfogak között. *Regény*
Reményik Sándor
Összes versei I—II. Új kiadás
(A kötet tartalmazza a Végvári-verseket is, s a költő irodalmi hagyatékát)
Tamási Áron
Mennyei tartomány. *Regény*
Wass Albert
A kastély árnyékában. *Regény*
Wass Albert
Meséskönyv

Jo van Ammers-Küller
Coornvelt Erzsébet házassága. *Regény*
Charles Baudelaire
A romlás virágai. *Versek (Théophile Gautier tanulmányával és Szabó Lőrinc jegyzeteivel)*
Csehov
Válogatott elbeszélések
Charles Dickens
Copperfield Dávid I—III. *Regény*
Mario Ghisalberti
Hét város. *Regény*
Jean Giono
Sarjú. *Regény*
Francis Jammes
Válogatott versek
Wilhelm Moberg
Álmatlan éjszakák. *Regény*
Guy de Maupassant
A mi szívünk. *Regény*
Guy de Pourtales
Wagner. *Életrajz*
Antoine de Saint-Exupéry
Arras fölött. *Regény*
Shakespeare
Lear király. *Dráma*
Georges Simenon
Az örökös. *Regény*
Leonid Szolovjov
A csendháborító. *Regény*
Robert de Traz
Fény. *Regény*
Virginia Woolf
Orlando. *Regény*
Az új francia novella.
(A XX. század legnagyobb francia novellaróinak egy-egy kis remekműve)

78799 Révai

Olvasson Révai könyveket!

RÉVAI IRODALMI INTÉZET

Elnök:

gróf Bánffy Miklós

Vezérigazgató:

dr. Bókay János

Irodalmi igazgató:

Illés Endre

Bánffy Miklós gróf

Lásd

Bánffy Miklós emlékeiből. 170 l. Vászonkötésben (4.—) 2.40

Magyar Tenő antiqu. Kat. 1940. karácsony

megvan Könyvtáramban

MAGYAR KIRÁLYI FERENC JÓZSEF
TUDOMÁNYEGYETEM

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI INTÉZET

KOLOZSVÁR

KOLOZSVÁR 42 IX. 14 15 B 1 B

Nagyságos

Dr Szentiványi Gyula Úrnak,
Műemlékek Országos Bizottsága,
IX, Hőgyes Endre ucca 10,

Hevatalból
Dexaltalony

Budapest

Bánffy Miklós gróf

Tusa Gábor dr.:
Bánffy Miklós.
Erdélyi Helikon.
1939. 3. sz.

Bauffy Miklós

1917. lett belső t. tanácsos

Sátor, a szentgotthárdi csatában Wákmá-
nyolt török VI. 302.

Bánffy Miklós gróf

Magyar Kultúrszemle
1940. 2. Az. 42. l.

Bánffy Miklós új könyve DARABOKRA SZAGGATTATOL címmel jelenik meg. Az Erdélyi történet (Első rész: Megszámláltattál, — második rész: És híjjával találtattál) befejező része, hatalmas korkép, amelyben a történelem hitelességével mutatkoznak meg a magyarság katasztrófájának okai. Bánffy Miklós nagyszabású regényciklusa és ez az új regénye értékben és jelentőségben méltó párja a hozzá hasonló világhírű nyugati műveknek: egy társadalom, egy nemzet sorsának tükre.

Bpest. 1940.
Révai.

Bánffy Miklós gróf

Lvód
z
Művészeti Almanach.

Szerk. Incze. Sándor.
Bp. 1919. (Szinház –
igazgatók.)

Bánffy Miklós gr

död

Vas. Lyc. 1912. 127. l.
arch.

— 1916. 99. l. arch.

Bánffy Miklós gr.

l.

MAGYAR IPARMUVÉSZET

1937. 7. l.

Bauffy Miklós grof

fecit

laid

M. Tsarnovszt

1914. 1 Jan

csatlog a
pót kötetben
köflendő
lap

Bauffy Miklós

Minőszet
1916.79 l.

Sümegvidéki sótartó, faragott

N. 149

Bánffy Miklós gr.

itód

A Hét 1912. 102. l.
arch.

Bánffy Miklós

(II.)

a lexikonból
kihagyott
cikkek

Bánffy Miklós

Bánffy Miklós gr

d. Csíkvárihegyed

78. l.

MOB példányaban

3722. sz

vrod

Lugosi szabadtéri

Bauffy Miklós

a

Magy. Iparm

1942. 54. l.

Banffy Miklos gr.

l.

Liber Baptizatorum

360. l. 412. l.

felmerült jövedelmet jelentett

agyott uj vizszolgáltatási sza-

eszedett közcsőépitési hozzájá-

.alapján a 8 %-os jövedelmező -

gváltása /6o.821.79 P/. A lak -

vel több bevételt eredményeztek.

származó bevételek jelentős mér-

zelésü gazdálkodásra való áttérés

önféle jövedelmeket csupán három

t lakásokért /16.o2o.-P/, Nyomás-

.- P/ tételekre. Az áttekinthető-

jes tagoltságukban mutatjuk ki,

szétosztás és az előirányzattal

i kimutatást közöljük.

Bánffy Miklós gr

l

Ezer Kortárs

25. l

Budapest IX. 76.

Az egyetlen történet

Irta Malonyay Dezső

Egyszer volt egy ember, az szeretett egy asszonyt..

Mégse! Ne így kezdjük!

Volt egyszer egy szépséges szép asszony, aki olyan szép volt, hogy mindenki szerelmes lett belé, még az is, aki nem akart: ha nem vigyázott magára nagyon. Amikor végigment az utcán, elakadt az emberek lélegzete, megállottak s úgy bámultak utána, amíg csak egy picike látszott belőle és akkor nagyot sóhajtottak. Mert szépséges szép volt, olyan szép, hogy nem is illik már olyan szépnek lenni a mai világban. Volt ennek a szép asszonynak egy ura is, derék, becsületes hivatalnokember, aki nagyon örült, hogy neki olyan szép feleséget adott a jó Isten.

Ebbe a szépséges szép asszonyba szerelmes volt egy gavallér, egy diszkrét és finom gavallér. Tömérdek hajadon ezerörömest férjhez ment volna ehhez a gavallérhoz, de ő nem vette feleségül egyiket sem, mert roppant hidegelméjü és kiválóan takarékosszívü úr volt ő. Olyan úr volt, hogy amikor aludt, akkor is bölcsen tudta, hogy mit álmodik. És azt álmodta csak, amit álmodni akart. Igen előkelően tudott öltözködni, járni, ülni, köszönni, főispánnak teremtette őt a jó Istenke. De, mint már említettük: ő szerelmes volt abba a szépséges szép asszonyba és az is tényleg szerelmes volt ő belé.

Tehát:

Egyszer volt egy ember, az szeretett egy asszonyt...

Szerették egymást és esténkint (mert éppen nyár volt, amikor szerették egymást) együtt fagylaltoztak a kioszkban, a Dunaparton, gondosan gömbölyűre nyírott akácfák alatt. Szeliden búgó villamos ívlámpák kékesfehér világosságot hintettek reájuk. És mindenki őket nézte, a többi asztalnál ő róluk pletykáztak a többi asszonyok és urak, akik szintén ott fagylaltoztak és talán szintén szerették egymást.

A harmadik pedig, az a derék becsületes férj, ujságot olvasott. A Lloyd esti lapját.

Mások, ilyen esetben, amikor szerelmesek, azon iparkodnak, hogy mentül hamarább szerelmet valljanak egymásnak.

„Szeretem. Szeret?“ — szokta mondani a férfi.

„Szeret? Szeretem“ — szokott válaszolni, szemét lesütve, suttogó hangon az asszony.

Vagy mondanak egymásnak valami egyebet, de ilyen formát, — s aztán: lesz, ahogy lesz.

De ezek nem így cselekedtek.

Ezek mindegyre mást, mindig egyebet mondtak egymásnak.

Nem találták egymást, sehogyse.

Például, most is.

— Édes barátom, — szólt férjéhez, a derék becsületes emberhez az asszony, — mi egyet fordulunk a Dunaparton. Maga addig szépen olvassa végig az estilapját.

Aztán lementek a Dunapartra, ők ketten.

Mentek, mentek...

Eleinte, amíg volt, aki visszaforduljon utánuk, ügyeltek magukra és nagyon közönyösen, nagyon előkelően ballagtak.

A gavalér szólott olykor-olykor, de olyasmit, amit mindenki meghallhatott, — az asszony el-elmosolyodott, de úgy, hogy azt mindenki láthatta.

Így értek a Lánchidig.

Mentek tovább.

Odább azonban már veszedelem fenyegette őket. Hátha megtalálják egymást valahogy!?...

Ne tessék félni, — nem tudtak ők ilyesmit cselekedni.

Az Akadémiától kezdve, egy lélekkel sem találkoztak.

Csönd volt, a nyári éjszaka andalító, eleven csöndje. A budai oldalon éppen akkor kelt a hold. Lent a Duna és egyre több ezüst úszott a víz tükrén. A budai parton a szelid hajlásu hegyek... Csupa nagy, csupa igaz dolog, nem aféle kényelmes hangulat, amit levethet az ember, amikor tetszik, mint a kitágult keztyűt.

A gavallér bezzeg hallgatott és a szépséges szép asszony se mosolygott. A járásuk is, bezzeg, másmilyen volt most.

Egyszerre megálltak.

Mintha valamit akarnának most egymásnak mondani!

Egy pillanatig szótlanul néztek egymásra.

No, most!...

Hej! ha rögtön szóltak volna!... Vagy ha egy szót se, de egy kukkot se szóltak volna azután!... Bizonyosan megtalálták volna magukat is, megtalálták volna egymást is.

Mert van ilyen pillanat az életben. Minden ember életében van egyetlenegy ilyen pillanat. Aki ilyenkor elügyetlenkedi a dolgát, beszélhet az már azután, vergődhetik az olyan, gyötörheti magát, akár a lelkét kitegye: soha, de soha az a pillanat vissza nem tér, az az igazi, az az egyetlenegy, amikor karját tárta s keblére akarta ölelni a boldogság.

Akad még pillanat hasonló, akad sok, majdnem olyan, de mégse olyan már az. Vagy talán hinni se tudjuk többé, hogy olyan, hogy igazi, hogy a boldogság egyetlen pillanata.

Tessék csak ügyelni, micsoda cifra bolondokat beszéltek egymásnak.

— Miért kurizál maga nekem? — kérdezte az asszony.

— Ezen magam is gyakran elgondolkozom, — válaszolt az ember.

Persze, már most haladtak tovább, a Margit-híd felé. De mehettek már, akárhová.

Már most megeredt belőlük a szó. De beszélhettek már, akármit.

— Én vagyok a legszebb, maga kénytelen tehát nekem kurizálni, ugy-e? Tartozik ezzel a saját renoméjának.

— Irigyelt gavallér vagyok, maga tehát köteles volt engem besorozni az udvarlói közé. Mit szólnának máskülönben a barátnői!

Így gorombáskodtak egymással.

Pedig már a hegyek ormán fényeskedett a hold és merő ezüst volt a Duna tükre.

— Eh! — tört ki idegesen az asszony, — utálom a világot! Utálom!

— Vigyázzon! Még meg találja hallani.

— Kicsoda?

— A világ.

Milyen kicsinyléssel mérte végig a gavallért az asszony!

Ekkor, mintha a hegyen valami rettenetes nagy fekete kéz nyúlt volna a fényeskedő hold elé, hogy gyászos markába szorítsa, — sötét felhő kezdte fojtogatni a fényeskedő holdat.

Az asszony megállott s nézte azt a fönséges vonaglást.

Fogyott, fogyott, apránkint elfogyott a holdvilág, az ezüst is mind leúszott a Dunán — és sötétben maradtak ők is.

Egy soványlángu gázlámpa pislogott mellettük, a budai partot füzéresen szegték be a lámpalángok és e csillogó koszorúba: a sötétség tömérdek ravatalán haldoklott a hold.

Az asszony szólott, türelmetlenül, hevesen:

— Óh! hogy szeretnék valamit!

— Mit?

— Nem tudom!... Oh! ha tudnám, hogy mit!?..,

Uj Idők 1904. X. 52 sz.

Szeretnék valamit, ami nincs, ami még soha nem volt! . . . Amit el sem tudunk képzelni . . . Szeretnék valami lehetetlent.

Szenvedett belé, úgy vágyakozott.

Érzett a hangja hersegésén, hogy a keze most ökölbe van szorítva, hogy most vár, de úgy vár valamit, áhítozik minden porcikájával valamire, amit meg nem kaphat, ami tehát annál elképzelhetetlenül lehetetlenebb, mennél féktelenebbül vágyik utána.

— Mégis, — kérdezte a férfi, — mi lehet az?

Reszketve vallotta az asszony:

— Lássa! lássa!!... Óh, hisz ha azt maga meg tudná érteni, hogy mire vágyom én!... Ha én azt meg tudnám magyarázni!... Hát nem érti?! Szeretnék valamit, ami nincs, ami nem létezik, ami még sohasem volt!

(Milyen egyszerübben el lehetett volna azt mondani: szeretni szeretnék és szeretném, hogy szeressenek.

De csak tépelődött tovább:)

— Szeretnék valamit, amit sem én, sem maga, amit senkisem tud elgondolni. Amit szóban sem lehet kifejezni. Dehogy lehet!... Nem is valami emberi után vágyom — De hát mit kínlódom! Minek magyarázgatom én ezt magának! . . . Lássa, pedig én érzem, hogy létezik valami, ami olyan, amilyenre én vágyakozom!... Lássa, szeretném ilyenkor a körmeimmel kaparni ki az agyamat, hogy hol van hát az, amit én szeretnék?!... Borzasztó! borzasztó!

(Hirtelen karonragadta a férfit, aki elkomorodott és nyugtalankodni kezdett. Az asszony reszketett, s mint a láng, úgy égetett a lehelete. A vonagló holdra mutatott:)

— Nézze!... Ha ott, az égen, most valami olyan történnék, ami soha még nem történt. Ha ott most megnyilna az ég!... És mi belélátnánk az égbe, és látnók — — Eh!... Nem! ez sem az!... Mihelyt keresem, hogy mi az, hogy milyen, már akkor nem olyan, már akkor nem az, mint amit én szeretnék. Hát nem iszonyu állapot ez!?... Ilyenkor azt hiszem, megőrülök.

Szólni akart a férfi. Persze, így kezdte:

— Én — —

— Hallgasson! Kérem, ne mondjon semmit, ha úgy kezdi, hogy „én".

— De, lássa — —

— Ugyan! Az Isten megáldja, hallgasson.

Az égen pedig, nem történt semmi lehetetlenség, semmi olyasmi, ami még soha nem történt.

Különben is, szerencsénkre, olyan jó messzi van tőlünk az ég.

ITT JÁRTUN

A gonoszkezü felhő lemállott a hold elől és fényeskedett a hold ismét, és a Duna teli lett ezüsttel ismét.

Ők, ketten, szótlanul állottak a parton, a holdvilágban. Szeliden, olyan engesztelően szólott az asszony:

— Ugyan, kérem, mondja, történt már az életben

magával olyasmi, amiről azt hihetné: ez az! ezért születtem! és ezért érdemes volt élni!

A férfi nem habozott, nem is igen gondolkozott, mintha régen várná, hogy ezt megkérdezze tőle valaki:

K EGYÜTT..

Az Uj Idők számára rajzolta Neógrády Antal

— Igen.

— Mi?

— Különös!... Eddig nem is igen gondoltam erre. De most, amint kérdi, e pillanatban egész bizonyosan tudom.

— Mi volt az?

— Olyan kicsiség!... Lássa, nem is tudom, mit mondjak? Azt se tudom, hogy mondjam?!... Semmi igazán, olyan semmi az egész. Valószinüleg ön sem fog engem megérteni, mint ahogy én nem értem, mi lehet az, amit ön szeretne. Annyi az egész, hogy huszonkétéves koromban szerelmes voltam egy leányba. Nevelőnő volt nagybátyáméknál. Hasztalan kérdi, hogy mit szerettem rajta?... Talán nem is őt szerettem, csak a szerelmet, de azt neki vallottam meg. Milyen ügyetlenül!... Milyen kedvesen!... Szegényke!... Fogtuk egymás kezét, ő sírt, én is szerettem volna sírni... Eh! mit tagadjam: sírtam. Mondtuk egymásnak, hogy nagyon szerencsétlenek vagyunk, mondtuk, hogy jobb volna meghalni...

És megcsókoltam. Aztán nem mertem a szemébe nézni napokig. Ő is elpirult, mihelyt magunkra maradtunk. Kerültük egymást... Annyi bizonyos, engem ügyetlenül neveltek. Húszéves koromban, minden átmenet nélkül eresztettek világgá, addig folyton a mama köntöse mellett, a mama fia voltam. Anyám egyre arra tanított, hogy olyan szerencsétlenné ne tegyek majd valakit, mint amilyen boldogtalanná őt tette az apám.

„Én feleségül veszem Lizát," vallottam anyámnak.

Lizának hívták szegényt. Valahonnan Barcsból került Pestre. Anyám halálra rémült. Hogy én feleségül akarok venni valakit!... Hogy én szerelmes vagyok s ő erről eddig mitsem sejtett!... Ebből szerencsétlenség lesz!

Nagy jelenet volt közöttünk. Piszkolta a leányt, hogy ki tudja, hol hentergett már, mielőtt hozzánk került!... Én fenyegetőztem, anyám zokogott, aztán kérleltük egymást, én elrohantam hazulról. Mint az eszeveszett, úgy csatangoltam nagybátyám háza körül. Mit csináljak?... Fölküldtem egy hordárt Liza után, a leány ijedten sietett le hozzám és úgy, ahogy volt, háziköntösben, hajadon fővel, úgy bolyongtunk késő éjfélig. Itt jártunk, éppen itt, a Dunaparton, de akkor még nem volt itt a Margit-híd, elhagyott vidék volt ez. Megeredt az eső, bántuk is mi azt!... Nem tudtuk, hová megyünk, csak mentünk, — s elmentünk volna a világ végére... Bár odamentünk volna!... Meg-megcsúszott, de én alig mertem ajánlani, hogy karonfogjon. Nem szóltunk, reszkettünk... Egyszer aztán megcsókoltam. Mintha megdermedt volna. Vagy akkor ocsúdott dermedtségéből. Elhúzódott mellőlem. Zokogni kezdett.

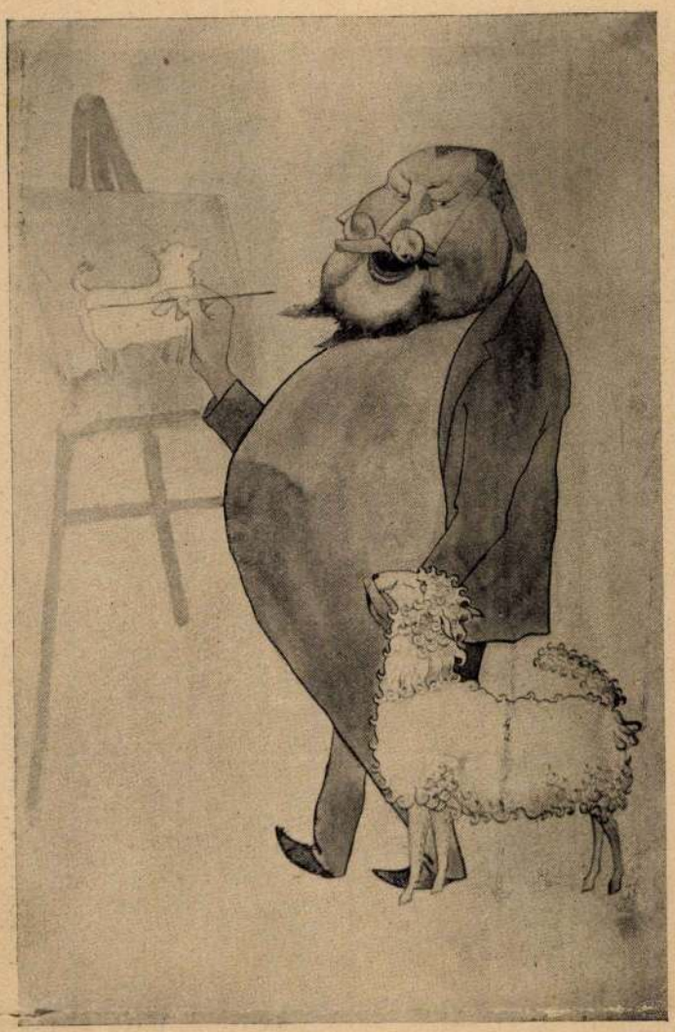

A Műkedvelők jótékonycélu kiallításából
A birkapiktor. Bánffy Miklós báró karrikatura-rajza

„Vezessen vissza! Vissza akarok menni!“

Én is megrémültem. Hát mi lesz most?! . . .

„Megölöm magamat, ha azonnal haza nem vezet.“

Haza? . . . De hová? . . . Mit szólnak majd néki otthon a gazdái, nagybátyámék?! . . . Könyörögni akartam. Nem hallgatott rám. Mindegy, akármi lesz, csak azonnal vezessem őt haza!

— Szeret? — kérdeztem.

„Igen, de haza akarok menni.“

Futni kezdett. Én utána. Elfogtam.

„Haza! haza!“ — ismételte, kétségbeesetten. Magánkivül volt. Letérdelt előttem a sárba, úgy könyörgött: „Menjünk! menjünk haza!“

És amikor megigértem, hogy igen, haza vezetem és én is hazamegyek, — összecsókolta a kezemet. Karonfogott, hozzám simult, ő vezetett be a házak közé, félteni kezdett a Dunától. A Nádor-utcában azt kivánta, váljunk el, — onnan már egyedül is haza talál. Csak nem hagyom egyedül, így, hajadonfővel, az esőben!!. . . De igen! . . . És addig könyörgött, amíg meg nem álltam, — ő pedig elment, ment, ment, híven emlékszem, kétszer tekintett vissza.

Soha többé, soha azóta nem láttam.

Másnap, nagybátyámék, elexpediálták őt Pestről. Nekem utána kellett volna futni, meg kellett volna találnom . . .

Lássa, most is, hogy így eszembe jutott ez a história, érzem, az volt az én életem döntő nagy pillanata, az, amikor visszatekintett . . . Kétszer! . . . Akkor utána kellett volna futnom, ölbe kapni, menekülni vele és soha, soha el nem maradni tőle! . . . Ezért születtem én, s ezt mulasztottam el. De mégis — mintha ezért érdemes lett volna megszületni.

Így beszélt a férfi.

Már akkor visszaértek a Lánchídhoz.

Egy legény és egy leány tért be előttük a hídra. Kézenfogvást haladtak egymás mellett.

Az asszony sóhajtott:

— Ha mi is így, kézenfogózva, nekiindulnánk a világnak! . . .

De már ekkor egy kicsit mosolygott, úgy, hogy azt a mosolygást mindenki megláthatta.

És kérdezte:

— Vajjon, kik lehetnek, mit gondol? Ugyan, mi a történetük?

— Nincs, nincs a világon, csak egy történet, — felelt a férfi, de ő még halkan s nem szerette volna, hogy hallja más is, amit mond.

És hallgattak mind a ketten, és elgondolták mindketten, melyik az az egyetlen történet?

Egyszer volt egy leány, szeretett egy legényt és egymáséi lettek . . . szegények! — gondolta a szépséges szép asszony.

Egyszer volt egy legény, szeretett egy leányt és nem lehettek egymáséi . . . szegények! — gondolta a gavallér.

Amikor beleptek a kioszkba, összesúgtak az emberek.

A harmadik pedig, az a derék becsületes ember, a férj, aki nagyon örült, hogy néki olyan szép feleséget adott a jó Isten, — ő már jó ideje, hogy egész végig olvasta a Lloyd estilapját. Ő már jó ideje gondolkozott, hogy milyen kellemes idő van ma este . . .

Az önálló magyar vámterület

Pap Dávid dr. könyve.

Vannak kérdések, amelyek mindenkit foglalkoztatnak, amelyekről mindenki beszél, amelyekben mindenki állást foglal, amelyeknek puszta említése elég ahhoz, hogy elkeseredett vitákat és ingerült szenvedelmeket idézzen föl. Ezek a kérdések rendszerint egy rövid jelszóban fejeződnek ki és ez a jelszó aztán közkincsül szolgál. Ezt a jelszót emlegetik, kiáltják, hirdetik unos-untig, de tapasztalati tény, hogy csak ritkán keresik és kutatják egyúttal azt is, ami a jelszó mögött van, aminek tulajdonképpeni kifejezéséül szolgál.

Egy ilyen jelszó nálunk az önálló vámterület. Képviselőházi beszédekben, hirlapi cikkekben, választói értekezleteken, gazdasági egyesületek fölolvasásain minduntalan az előtérbe lép: minduntalan halljuk, hogy Ausztria kizsákmányol bennünket és hogy ennek az átkos, nemzetellenes gazdasági politikának csakis az önálló vámterület fog véget vetni. Ámde ennél a pontnál a fejtegetések rendszerint megállanak. „Gaz kizsákmányolás“, „a kamarilla cselszövényei“, „osztrák provincia“ — íme ezek az érvek, amelyekkel meggyőzni akarnak minket. A hazafias fantázia még mindig szívesen hisz titkos tervekben és színpadi cselszövényekben és a mindennapi vezércikkek bőséges tápot adnak ennek a hitnek. Még mindig vannak olyanok, akik akkor, amikor nagy gazdasági és politikai kérdésekről van szó, azt a hitet szeretnék fenntartani, hogy valahol Bécsben egy sötét, földalatti üregben álcázott alakok tartanak néha éjnek idején ülést és szeretett hazánk ellen cseleket szőnek. A tudás, a tudomány és az adatok ugyan sokkal világosabb bizonyítékokat szolgáltathatnának, de tudja a jó Isten, a kamarilla mégis érdekesebb és azután meg a sok szám, az igazat megvallva, kissé kellemetlen. Tessék csak egyszer végignézni egy olyan áruforgalmi statisztikát: az embernek majd belekáprázik a szeme a numerusokba és tulajdonképpen huncut az, aki az ilyenfélékben kiismeri

Uj Idők

Szépirodalmi, művészeti és társadalmi képes hetilap

Előfizetési ára
Félévre 8 korona

Szerkeszti Herczeg Ferenc

Előfizetési ára
Negyedévre 4 korona

XI. évfolyam. 1904—1905 | 1905 január 8 | 15. szám

ÁBEL ÉS ESZTER

Regény

Irta GÁRDONYI GÉZA — Folytatás

— Én se, — szólt hévvel Ábel. — És lássa azt hiszem, hogy minket egyazon táblába vetettek.

És ábrándosan nézett a leányra. A leány a virágaira sütötte a szemét.

Az úton egy berlin-hintó robogott el. A leány kissé beljebb húzódott. Hogy akkor a ruhája meglebbent, a fiu kellemes szegfűillatot érzett. A leány mosolygó szemmel nézett a hintó után és a fiura.

Aztán a fiu szólalt meg újból:

— Mily csodálatos a mi találkozásunk! Nekünk találkoznunk kellett Esztike, ha az idén nem, utóbb, de találkoznunk kellett.

Ismét hallgattak. A leány a ház felé pillantott. Aztán susogva szólott:

— Anyám meglát . . .

És kezet nyujtott mosolyogva, melegen.

A fiu hosszan tartotta a kezében a leány kezét, és esdőn nézett reá:

— Nem beszélhetünk többet?

— Nem . . . Az úton is járnak.

És elgondolkodón, szinte szomorúan nézett a fiúra.

— Hát mikor? — kérdezte a fiu türelmetlenül.

A leány habozva nézett reá. Aztán mégis megszólalt:

— Talán holnap.

— Itt?

A leány maga elé nézett, aztán megmozdult a válla; mosolygott, és halkan, édes vonakodással felelte:

— Nem.

— Hát hol, Esztike, hol?

— Nem tudom . . .

— Mégis.

— Talán ott hátul a kert végén . . . Ott van egy beszögezett kis ajtó. En úgyis akarok valamit mondani.

— Igazán! Akar valamit mondani? — kérdezte ragyogó szemmel a fiu. — Ott leszek. De milyen időtájban?

— Amikor ráér.

— Hát én hét órakor szabadulok az üzletből. Idáig jönni két óra. Az kilenc óra. Kilenc órakor, itt leszek Esztike.

— De hátha nem jöhetek ki? És talán nem is illik . . .

És akkor kivette a kezét a fiatalember kezéből. Beljebb húzódott.

— De hiszen maga nem jön ki Esztike: maga bent marad a kertben.

— Mégis . . .

— Esztike!

Ezt olyan esdőn mondta, olyan szemmel, mint ahogy valaki azt mondaná: Meghalok, ha rajtam nem segítesz!

A leány gondolkozó arccal, komolyan nézett reá, aztán hirtelen mintha határozott volna, a ház felé pillantva susogta:

— Hát jó. Egy percre, remélem egy percre kijöhetek.

Azzal besietett. Eltünt mint egy fehér árnyék.

Ábel örömtől repeső szívvel ballagott haza felé. Később aztán elkomolyodott:

— Mért este, titkon? Mért nem hítt rendes látogatásra, nappal? Bizonyosan óvatos. Meg akar előbb ismerni. Vagy talán az anyja nem engedné? Vagy talán arra gondolt, hogy nappal le vagyok kötve? Okos leány! Látszik, hogy mindent meggondol.

És zengő szívvel, mosolyogva ismételgette:

„Ott hátul a kert végén . . . Ott van egy beszögezett kis ajtó . . .“

Az esti csillag feltündökölt az égen. A kocsiúton ködként terjengett a budai por. A mezőn a bogarak monoton esti dala szólt.

*

Másnap este kilenc óra tájban ott állt a kert sarkán. Az ajtót megtalálta egy vén terebélyes bodzabokor mellett. Megállt ott és várt.

A lombokon át négyszögletü vörös fénypont volt látható. A házikó belső ablaka volt ez. Az égen a hold mint egy ketté szelt aranyalma állt a felhők szélén.

A kavics halk ropogása jelezte aztán hogy Eszter közeleg.

A fiu remegett.

A leány félrehajlította a lombokat, s nesztelenül lebbent a gyepen a kisajtóhoz.

— Kijöhettem.

És az ajtó mellé állott. A holdfény megvilágította a fejét, s finoman árnyékolta a homlokát. A ruhájából szegfűillat áradt.

A fiu fölkönyökölt a korhadt ajtólécre és nézte. És szólt forró hangon:

— Eletemnek legboldogabb napja ez, meg a tegnapi Esztike.

A leány egy letört hársfa-galyacskával babrált.

— Esztike, — folytatta a fiu, — amikor én magát először megláttam, az valami csodálatos nap volt.

— Miért? — kérdezte halkan a leány.

— Nem tudom. Pesten sok arc van és sok leány, de mind olyan idegen, mind olyan más. Mikor magát megláttam Esztike, maga nem volt nekem idegen, magának minden vonása kedves és elbűvölő volt egyszerre. És olyan szent érzés fogott el. Egyszer éreztem olyan érzést falun, amikor a husvét egybeesett a fák virágzásával és nagyszombaton este a föltámadás körmenete volt. Az emberek fáklyával haladtak és énekeltek. Engem ünnepi borzongások jártak át.

— Szép lehetett.

— De az még szebb volt, amikor magát megláttam. Az is ünnepi borzongás volt, de meleg, és a szívemet járta át. Ha az ember úgy beszélhetne, ahogy érez . . .

— Beszélhet, — susogta a leány.

— De nem lehet, Esztike. Ha én akkor úgy szólhattam volna, ahogy éreztem, ott, az omnibuszban, azt mondtam volna: Te kedves! Te egyetlen! Te megtalált édes álomképem!

A leány kezében remegett a hársfagaly.

— Úgye, — mondotta a fiu, — hogy nem beszélhet az ember úgy, ahogy akar?

— Nem, — hagyta rá csendesen a leány.

Aztán ő szólalt meg:

— Nekem is olyan ismerős volt maga.

Elhallgatott. A fiu várakozón nézett reá:

— És mikor érezte meg . . . mikor érezte meg . . . az én érzésemet?

A leány mosolyogva vont vállat:

— Én nem tudom a maga érzését.

— Óh, Esztike, ne mondja azt. Ne legyen bizalmatlan hozzám.

A házikó ajtaja nyikkant.

A leány megrezzent.

A sötétségen át a kövér asszony hangja hallatszott:

— Hol vagy Eszti?

— Itt vagyok anyám, — felelte a leány.

— Mit keresel ott a fák közt?

— Szentjános bogárkát nézek. Megyek azonnal anyám.

És kezet nyújtott a fiunak:

— Jóéjszakát.

— Mikor jöhetek el?

— Amikor ráér. Nekem úgyis van valami mondani valóm.

A Műkedvelők kiállításából — Bánffy Miklós báró rajza

ANDRÁSSY GÉZA GRÓF KARRIKATURÁJA

— Igazán? Eljövök. Eljöhetek holnap? Eljövök holnap·

— De talán nagyon messze van: elfárad.

— Nem. Magáért Esztike nincs nekem messze semmi.

Eszter megszorította a fiu kezét, és eltünt a lombok között.

Így találkoztak aztán a következő napokon is, a bodzabokor mellett egy-két percre. A leány mindig azzal vált el, hogy van valami mondani valója, de sohse mondta meg, mi, csak nézett a fiura hallgatva, olykor mosolyogva, olykor komolyan, szinte szomorun.

Szombaton aztán Ábel megkérdezte, hogy másnap délután nem mutatkozhatna-e be a mamának?

— Nem, — felelte a leány. — Holnap vendégünk lesz: az a két gyászruhás nő, akit a mult vasárnap látott.

— Kik azok?

— Rokonaink, távoli rokonaink.

A következő szombaton Ábel ismét kifejezte azt az óhajtását, hogy bemutatkozna a mamának.

— Nem lehet, — felelte szinte ijedten a leány, — itt lesznek a rokonaink.

Ábelnak különös volt a leány hangja.

— Talán maga nem akarja Eszter!

— Óh! — felelte tiltakozón a leány.

— Hát akkor a mama. Kevés vagyok neki úgye?

— A mama nem tud magáról semmit.

— Hát akkor maga gondolja Eszter, hogy csekélyleni fog.

— Nem, Ábel, mama is kereskedő családból származott. Buzakereskedő volt az öregapám.

— Hát akkor mért nem mutatkozhatok be? Hiszen azok a rokonok nem beszélnek olyan fontos ügyet. Mondja meg édes Eszter, mi az igaz ok?

— Ne kérdezze Ábel.

A fiu szivét aggodalom szorította össze.

— Dehát mégis . . . Nem mondhatja meg?

A leány a kezében levő virágot tépegette. Csak a fejével intett, hogy nem.

— Akkor mégis maga nem akarja! — szólt nyugtalanul a fiu.

A leány arca olyan fájdalmasan hajolt le, hogy a fiu csaknem kiáltva folytatta:

— Bocsásson meg, hogy ilyet gondoltam. De lássa engem nyugtalanít ez a maga titkolódzása. Azt mondta, hogy a mama nem csekélyli a foglalkozásomat, de bizonyára csekélyli.

— Nem.

— De igen. Maga nem akarja nekem megmondani az igazat.

— Abel!

— Dehiszen azon segíthetünk. Én négy osztályt végeztem, még négyet magánúton elvégezhetek. Tanulni fogok minden este éjfélig, és fölkelek hajnali ötórakor és ismét tanulok. Aztán, ha a nyolc osztályt elvégeztem, beállok azonnal valami hivatalba, s még tovább tanulok. De hiszen a könyvkereskedő nem olyan boltos, mint a fűszeres.

— Nem, ne magyarázzon félre!

— Hát akkor mi lehet az ok? Igen elszomorít maga engem!

A leány habozva állt előtte, aztán megszólalt halkan, fájdalmasan:

— Már el vagyok jegyezve.

A fiu megrendült, mintha a föld kettérepedt volna közöttük. A leány oly nehezen, olyan gyászosan szólott, hogy nem kételkedhetett benne. Csak nézett rá elképedten, megdermedten.

— Apám akarata, — magyarázta aztán a virágot tépdesve a leány. — Még akkor gyermekek voltunk. Egy rokonom a vőlegény. Alig ismerem. Gyermekkoromban együtt játszottunk ugyan, de mindig veszekedett

Bánffy Miklós grór

Iparmüvészeti Társulat jubiláris kiállitása - Iparmüvészeti Muzeumban - diszkardal szerepel.

Budapesti Hirlap
1935.XII.4.

Bánffy Miklós gróf

Alkotásával szerepel a Céhbeliek kiáll.-án
a Nemzeti Szalonban.

Est, 932. III. 20.

Beauty Skin's Expo

Bánffy Miklós gróf

Alkotásával szerepel a Céhbeliek kiáll.-án
a Nemzeti Szalonban.

B.H.932.III.20.

Bánffy Miklós

Alkotásával szerepel a "Céhbeliek" kiáll.-én
a Nemzeti Szalónban.

P.N.932.III.20.

Sehr geehrte Damen und Herren!

Anbei erhalten Sie unsere Rechnung über 1 Exemplar "Gelbsucht" Heft 1 - 4 in Mappe.

Mit freundlichen Grüßen

P.M. 752. III. 30.

Bánffy Miklós gróf

Virágcsendélettel szerepel a "Céhbeliek"
kiáll.-án.

N.U.932.III22.

Bánfty Miklós gr.

Virágosand lettel szeregel a "Csinbeliek" kiál. -ra.

N.U.032.11122.

Bánffy Miklós

Szerepelt a művészcsoportok műcsarnoki kiállításán.

MO. 1931. II. 22.

Bánffy Miklós

Szerepelt a művészszövetség műcsarnoki kiállításán.

Est 1931. II. 22.

Bánffy diákos

szerepelt a művészcsoportos műcsarnoki ki-
állításán.

EK 1931. II. 24.

Bánffy Miklós

Szerepelt a Műcsarnok Tavasi tárlatán.

8 órai lipság 1931. II. 22.

MDK

gr. Bánffy Miklós

Kék szakáll utolsó felesége, rajz

La belle au bois donnant, rajz

M. Akv. és Paszt.festők Egyes. 11. kiáll.
N.Szal. 1925. febr. 4 l.

MDK

Bánffy Miklós gr.

vizfestmények a mdiplomácia és magy.közélet alakjairól

Magy. ujságrajzolómüvészek kiáll. N.Szal.-ban

Budapesti Hirlap, 1931. dec. 2o.

Gr. Bánffy Miklós épitén (?) M. D. K.

I. dijjal tünteték ki az 1916 os Erzsébet királyné emlékmű pályázaton.

Az Erzsébet királyné emlékmű története
Bp. 1932, 2

gr. Bánffy Miklós MDK

Női arckép, olf.

Dáliák, olf.

Tulipánok, olf.

Műcsarnok 1931 Művészcsoportok kiállítása

gróf Bánffy Miklós.

az Iparművészeti Társulat iparművészeti kiállításán díszletterei szerepelnek.

Pesti Hírlap, 1925. Máj. 31.

Bánffy Miklós gróf.

Az Iparművészeti Társulat 40 éves működésének ünepélyekor színpadművészeti kiállításán színpadtechnikai (díszlet-jelmeztervei) tervei szerepeltek.

Az Újság, 1925. Máj. 31.

Bánffy Miklós gróf.

Az Iparművészeti Társaság jubileumi kiállításának színpadművészeti részén makettjei és tervei szerepeltek.

Magyarság. 1925. június 3.

M.D.K.

Bánffy Miklós gróf

Az Opera volt inten dánsa, nyugalmazott külügyminiszter, aki "...irt, festett, szobrokat mintázott", most szükebb hazájában, Erdélyben Erdélyi Kamaraszinház elnevezéssel szinházat alapit, melynek vezetője-a hires kolozsvári szinigazgató- Janovics Jenő lesz.
"Bánffy Miklós vándortársulatot szervez" cimmel ir a lap a vállalkozásról.
A müvész fényképét hozza a lap.

Délibáb, Bp. 1928. május 26. II. évf. 21. sz. 27. lap

M.D.K.

gróf Bánffy Miklós

Harsányi Zsolt: "Kolozsvár" cimmel emliti a müvészt a kolozsvári müvészek között: "Karikatu rákat rajzol, zongorázik, novellákat ir, egy-felvonáños darabját játszották a szinházban. Ma az Operaház és Nemzeti Szinház kormánybiztosa," - közli a beszámoló.

Szinház és Divat, Bp. 1917. május 27. II. évf. 21. sz. 58. lap

Bánffy Miklós MDK

Női arckép, vizf.

A Céhbeliek IV. kiállitása
Nemzeti Szalon 1923.

MDK

gróf Bánffy Miklós

Éber L.: Erzsébet királyné emlékszobra. MI 1916.
218.1.

Bánffy Miklós MDK

Az Erzsébet emlékmö épitészeti terve, gipszminta

Mücsarnok 1920/21.Téli kiállitás

MDK

Bánffy Miklós gróf

Gróf Bánffy Miklós és Pál Lajos: Részben aranyozott ezüst serleg. Az O.M. Iparmüvészeti Muzeum tulajdona. Repr. 61.old.
Gróf Bánffy Miklós és Pál Lajos: seréegének részlete.Repr. 62.old.

Magyar Iparmüvészet 1932.

Bánffy Miklós gróf

Pasztellekkel, akvarellekkel, ceruzarajzokkal, arcképekkel, karikaturákkal, kalvária-sorozattal, jelmez- és szinpadtervekkel vett részt az erdélyi képzőművészek bp-i kiallitasan.

Erdélyi képzőművészek Bp-en. (Nagy Zoltan cikke)

Pásztortüz, 1937 jun. 15-30 250-251 l.

MDK

Bántty Miklós ed Olán Gusztáv

a Tragédiánál igen helyes müvészi érzékkel lemondanak a templomnak templomi felhasználásáról csak a tornyokat vegyitik a játekba, de nem azért mert templomtornyok, hanem mert magas épitmenyek.

Mohácsi Jenö: A szegedi szabitéri játékok.
Nyugat. 1935. szept. 213.215.l.

MDK

gróf Bánffy Miklós és Bán Lajos,

ifj. Payer József rendezésében az ötvösök művészi remekei láthatók. Együttes munkájuk.

Az Iparm.Társaulatnak az Iparm.Muzeumban rendezett 50 éves jub.kiállitányának résztvevöi.

Magyar Iparmüvészet.1935. 265.l.

MDK

gróf Bánffy Miklós

/T.D./: Erdélyi művészek, erdélyi tájak a Szépművészeti Múzeum grafikai kiállitásán. Esti Ujság 1940. szept. 23. 7.l.

gr. Bánffy Miklós

Hamupipőke, sz.rajz

Hófehérke, rajz

La belle et la bete, rajz

M. Akv. és Paszt.festők Egyes. 11. kiáll.
N.Szal. 1925. febr. 4 l.

Bánffy Miklós gróf

grafikus

Magyar Ujságrajzolók Egyesületének karácsonyi kiállítása a Nemzeti Szalonban - grafikával szerepel.

Pesti Napló 1931.XII.20.

M. D. K

BÁNFFY Miklós, gróf

Bp. Reviczky u. 5. Bánffy György gr. palotajának kerveit a írta alá

Szatalkay Árpád: A Nemzeti Múzeum rőzül rialatult palotaneged története

Műemlékvédelem 1960. 3. sz. 159. l.

Bánffy Miklós

Szerepelt a művészcsoportok műcsarnoki kiállításán.

MH 1931. II. 22.

Bánffy Miklós

szerepelt a művészcsoportok műcsarnoki

kiállításán.

PH. 1931. II. 21.

Bánffy Miklós

Szerepelt a művészcsoportok műcsarnoki kiállításán.

Nh 1931. V. 22.

Bánffy Miklós gróf

akvarell rajzai nemcsak sokoldalu fehetséget mutatnak, hanem kellemesen humoros portrétistát is.

A bécsi nemzetközi karikaturakiállítás.

M. 932. V. 8.

Banffy Nikolaus Graf MDK

Damenporträt I-II.
Gebirgslandschaft

Wien, Künstlerhaus 1924. Mai-Juni

MDK

gr. Bánffy Miklós, festőm.

a kiállitók között nivósan szerepel.

Tárlatok. A Céhbeliek kiállitása.
Képzőmüvészet.1932. 105-106.l.

gróf Bánffy Miklós,

reá is vonatkozik amit R.P.mond a magy. szinpadmüvészet fejlödéséröl:fantázia, izlés, alkalmazkodóképességeurópai szinvonalra emelei a magy. szinpadmüvészetet.

Relle Pál: A magy. szinpadmüvészet utja.
Iparmüvészet. 1-2.l. 1936

WDK

Bánffy Miklós grófi

festőművész

Magyar Ujságrajzoló Művészek Egyesülete első kiállitása a Nemzeti Szalonban - képeivel vett részt

Kitünő vizfestményei

Az Est 1931.XII.20.

Bánffy Miklós gróf

Eredeti müvészi karikaturák.

Megyarság.. 1931.XII.20.

Bánffy Miklós grófr

festőművész

Ujságrajzoló Művészek Kiállitása a Nemzeti Szalonban - képével vesz részt. Régebbi vizfestményeivel.

Magyarország 1931.XII.20.

Bánffy Miklós gróf festőművés

Nemzeti Ujság 1931.XII.20.

Ujságrajzoló művészek kiállitása

Az ujság egy napig tartó kérészéletének osztályosai az ujság-rajzoló művészek is, tehetségük egyik legfontosabb alkateleme a gyorsaság, a polemikus iz, a rálátás, könyörtelen itélőbirájuk az aktualitás. Az Ujságrajzoló Művészek Egyesülete most megállitja, illetve visszaállitja a rohanó időt: kiállitást rendez javarészben olyan grafikákból, amelyek olyan messze vannak, mint a... tegnap. A kiállitásban van tehát némi ellentmondás, de sietve megállapitjuk, hogy ez csak a művészek címének (ujságrajzoló) első felére vonatkozik, mert a művészet aktualitás nélkül is, még sárguló ujságpapiron is muvészet marad. A kiállitást tehát nem volt kár megrendezni, sőt a gyönyörködtetésen kivül arra is alkalmas, hogy az álmát alvó tegnapot életre keltse. A tegnapi szurás ma már csak élc, a dráma csak epika, az esemény csak anekdota, mert ma már minden derüsebb és szelidebb.

Végigjárván a termeket, *Bánffy* Miklós gróf lapjain megelevenedik a „Monarchia" néhány remekül jellemzett figurája. *Dezső* Lajos és *Kelen* Imre, szellemes karrikaturáin a Népszövetség korifeusai láthatók „pongyolában". *Gedő* Lipót a külvárosi világot és kis csibészkölyköket dalolja meg egy maliciózus ceruza groteszk lirájával. Feltünően finomak *Kertészffy* Jánosné és *Erdey* V. francia dolgai. *Förstner* Dénes erőtől duzzadó vaskos rajzai, *Garay* Ákos huszár-képei, *Hauswirth* Magda karrikaturái, *Jász-Faragó* Sándor akvarelljei, *Jaschik* Álmos fantáziagazdag illusztrációi, *Pérely* Imre karakteres jellemképei. *Ruzicskay* György mély tónusokra és kontraszthatásokra épitett rajzai, *Tábor* János remek reklámtervei, *Zádor* István népszerü „történelmi" grafikai és a *Mühlbeck* Károly kedves humorát lélekző lapok előtt lépten-nyomon meg kell állni. De meg kell emlékeznünk *Mocsay* Béla, *Benedek* Kata, *Horváth* Ada, *Haranghy* Jenő, *Gebhard* Tibor, *Szabó* Kálmán, *Jeney* Jenő, *K. Boócz* István, *Márton* Lajos és *Szür Szabó* Károly tehetséges dolgairól is. — Ez a kiállitás azt bizonyitja, hogy nemcsak a tegnap, hanem a holnap is az övék. *(m. v.)*

zeibe — de nem tudományos célokkal —, ha-
nem *a kereszt jegyében.*

Az apostolok utódainak: az egyszerű, szelíd misszionárius atyáknak hőroszi küzdelmeit mutatja be a film; küzdelmek az éghajlat és a vadak ellen, a láztól gyötört hittérítők, harca emberekkel, állatokkal; egy harc az életért, egészségért és mindenekfölött a keresztért.

Örökös nélkülözés, szüntelen szenvedés: nincs víz, skorpió mérges marása, mocsár-láz, jönnek a vadak, zsiráfok, zebrák, gnuk,

Bámffy Miklós gróf graf

Pesti Hirlap 1931.XII.2(

A magyar ujságrajzoló művészek kiállitása.

„Összeverődtek hát a magyar ujságrajzoló művészek is!" — mondja a kiállitás katalógusa, mikor a *Nemzeti Szalonban* most megnyilt első tárlatát harangozza be.

És csakugyan, — itt a kitünő gárda.

De hol a vezér? A „Pesti Hirlap" nagyszerü karikatura-mestere, a mi *Gáspár Antalunk*, akinek virtuózan megrajzolt torzitásait naponta százezer ember lesi és élvezi.

Kár, hogy elmaradt. Sőt abban a kis gyüjteményben sincs, melyet a *bécsi nemzetközi karikatura-kiállitásra* szedtek össze. Az igaz, hogy ez az anyag még egészen nemzetközi s a *magyar elem*, a magyar humor páratlan zamatjával, még hiányzik belőle. S inkább a külföldön érvényesült magyar rajzolókat látjuk ebben a kollekcióban. Kezdődik pedig ez a névsor gróf *Bánffy Miklóssal*, akinek nagyszerü humorát egész tucat osztrák és német közéleti szereplő, főleg diplomata és katona karikaturája hirdeti. Magyar szereplő köztük gróf *Andrássy Géza* mint pólólovas, Elek Gusztáv, Szemere Miklós és Szögyén-Marich László nagykövet. — Nagyon érdekes itt *Kelen Imre* nagyméretü színes rajza az indiai kerek-asztal konferenciájáról (Indian Round-Table Conference 1930—31), a rengeteg hivatalos személy szellemesen torzitott, kitünő fejeivel. Külön lapok mutatják be az exotikus maharadzsákat és khánokat. Ezekre az érdekes szereplőkre helyezik a fősulyt különféle étlapjaikon is (a nagy nemzetközi lakomák résztvevőivel), ahol a *Dezső* és *Kelen* művészfirma már magában sikert jelent. Egészen nemzetközi *Kertészffy Jánosné* nagy tudással megrajzolt színes kollekciója is, főleg a Juanles-Pinsi tengeri fürdő változatos tipusairól. Ilyenek *Rácz Irén* Berlinben készitett parizsi tipusai is (tussrajz-karikaturák). Élénk humor jellemzi itt *Szabó Károly* szombathelyi művész tréfás vizfestményeit; *Gedő Lipótot* finomhumoru gyermekrajzai, *Vértes Marcellt* a polgárőrségről készült régebbi vizfestményei képviselik.

A kiállitás *általános* részében még 32 művész szerepel, egyik-másik egészen komoly dolgokkal. Mert itt a mesterek nemcsak azt ismertetik, amit nekik rajzolni kell, de azt is, hogy mit tudnak. Első sorban azonban mégis az *aktualitás* az ujságrajzoló művészek feladata.

Mint ilyen *Zádor István* szerepel a legstilszerübben. Ezt bizonyitják egyik német képes hetilapban megjelent nagy rajzai I. Ferenc József temetéséről, azután harctéri rajzai, köztük a Roham-rajz robbanó gránátjaival, a felrobbantott Isonzó-hid s más olasz hadi rajzok. Ezt az aktualitást hirdetik *Forrai Zoltán* szellemes színes politikai karikaturái is, melyeket az „Ojság" és „Borsszemjankó" közölt derüs változatokban. — *Köpeczi Boócs István* sportkarikaturáiban mutatja be humorát; *Hauswirth Magda* szereplő művészekről rajzol ceruza- és pasztellkarikaturákat.

A komolyabb, s főleg illusztrátori szerepben közismertek *Jaschik Álmos* magasszinvonalu meseképei, ezuttal a „Bolond Istók bábszinháza" c. költeményhez és „A kóró és a kis madár" c. népmeséhez készült ofset — litografia és stabilo — rajzait mutatva be. Igen artisztikusan tolmácsolja Mocsay Béla a bohémes szegény világ humorát, („Szegény asszony konyhája". „Kispesti család". „Alszik a pali", „Népes udvar", „Hajnali toilette"), finoman átérzettek *Márkus Imre* munkás-tipusai („Kubikusok", „Külteleki munkások", „Szerencsétlenség", „Kültelki hangverseny") diszkrét erotikát visz *Kreisel Béla* a müveibe, még élénkebbek *Gebhard Tibor* rokontémái („Szokányavadász", „József és Putifárné", „Premier"), erőteljes temperával ecsetelt *Förstner Dénes* az éjjeli életet („Néger revü", „Operett", „Hawaiam Song"). Szellemes szatira és kitünő rajztudás érvényesül *Erdey Viktor* lapjain („Eros cunctator", „Viszontlátás", „Szonáta", „Idill a löveszárokban"), szintiszta magyarság *Garay Ákos* színes rajzain („Huszárok a táborban", „Öreg hintó", „Ménes-terelés"). *Haranghy Jenő* friss tollrajzai is magyarosak és igen frissek, régi értékükben jelentkeznek *Mühlbeck Károly* rajzai, köztük kitünő állat-tanulmányok s a „Matyóasszonyok" tipikus képe. *Péczely Imrét* özv. Adyné finom feje és a „Gond" jól képviseli; *Benedek Kata* magyarországi uti vázlatokat, *Barta Ernő* komolyabb figurális tanulmányokat állitott ki („Árvák éneke", „Evike képmása"), *Jeney Jenő* finom rajzokat, *Jász-Faragó Sándor* kedves tárgyu akvarelleket, *Márton Lajos* ifjusági rajzaiból nagyobb kollekciót, *E. Karinthy Ada* költői szépségü jelmezes témákat („Almaszedés", „Kárpátalji menyecskék", *Balázsfy Rezső* és *Nemes Mihály* történelmi kompozicíókat küldött be.

Az első összeverődéstől ez igen szép eredmény.

(k. k. l.)

Egy Parker Duofold ajándékozóját sohasem fogják elfelejteni. A töltőtollak ezen legtökéletesebbikét mindenütt örömmel fogadják. Egész életre szóló szolgálata mindennap emlékeztet ajándékozójára.

Csak vezetnie kell a Parker Duofoldot a papiroson, mert a 25 évig garantált arany tollhegy szinte önmagától siklik rajta, s egyetlen töltéssel 6—7000 szót képes irni.

Ritka szép, modern szinek!

A Parker töltőtollak a vulcanitnál jóval könnyebb permanitból a következő gyönyörü szinekben készülnek: lakkvörös, smaragdzöld, lapiskék, mandarinsárga, fekete és arany és Parker luxuskivitelben gyöngyház és fekete.

Senior P 56.—
Junior P 48.—
Special P 41.—
Lady P 41.—

Parker
Duofold

Magyarországi vezérképviselő
KLEIN HERMAN
Budapest, VI.
Dalszinház-utca 1.

15824

Suciu (Szücs), Takaciu (Takács), Mihályi, Hosszu stb. nevü románokkal, vagy a csehek, ha az Országh, Thurzó stb. nevü tótokkal szemben ezeket az elveket vallottuk és gyakoroltuk volna? *Akkor Scotus Viator* és társai ugyancsak fellármázták volna az európai közvéleményt és az „elnyomás"-ra rikitó szinekkel mutattak volna rá! *Ma* — halotti csend a válasz és a megkinzott magyarság feljajdulásának ezek között még visszhangja sem akad, nemhogy védője.

De ne kérdezzük, hogy mit tettek volna a tótok, románok és szerbek, ha a magyar uralom ilyen eszközökkel élt volna! Ne várjunk segitséget a győztes

gr. Bánffy Miklós és Oláh Gusztáv.

Két év alatt csak a szinpadi épitmény maradt állandó. A szinpad szerkezete, hullámos lépcsörendszere, a legszélesebb játékbeli mozgások biztositása számára.

Vér György:
A Tragédia uj tömegünnepe a szegedi Dóm-téren.
Pesti Napló. 1939. aug.3. 14.1.

Bánffy Miklós MDK

Az Erzsébet emlékmü épitészeti terve, gipsz

1:1oo

Mücsarnok 192o-21 téli kiállitás

MDK

gróf Bánffy Miklós

Tárlatok. Képzőművészet 1931. márc. 61.l.

M.D.K.

Gróf Bán ffy Miklós

Tréfás illusztrációja a Kutyakomédiához,- irja a lap a rajz mellett.

Szinházi Élet. Bp. 1935. márc. 31.-ápr.6.
XXV. évf. 14. sz. 1o3. lap

M.D.K.

Bánffy Miklós, gr. festő

Staffage és figuralis rajzokkal vett részt a heledik Erzsébet-emlékmű pályázaton, melyeket Györgyi Géza építészeti tervéhez készített.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1916. XXXVII. évf.

jul. 19. sz. 3-4. old.

gr. Bánffy Miklós MDK

Arckép, vizf.

Műcsarnok 1924 tavaszi kiállitás

MDK

Bánffy Miklós gróf

IV. Károly királynák felajánlott nemzeti ajándékot magában foglaló láda. Tervezte: Bánffy Miklós gróf. Repr.

Magyar Iparművészet, 1917. 28.lap

MDK

Gr. Bánffy Miklós - Berény Róbert

Balázs Béla: Játékok. 1917. Gyoma. Kner.

Dr.Szemlér Lőrinc gyüjteményének aukciója.Bp.1936.
Könyvdiszek,könyvillusztrációk.
Árv. Közl. 1936. 5.rk.sz.melléklete, 62.l.

MDK

Bánffy Miklós gróf

Ezüstéremmel tüntették ki a monzai iparművészeti kiállitáson.

Cikk: Kiállitások.

Magyar Iparművészet, 1924. 37.l.

MDK

Bánffy Miklós gróf.

Nagy Z.: Erdélyi képzőművészek Budapesten. Pásztortüz 1937. jun. 15-30. 250-251.l.

MDK

Bánffy

Bauer Henrik: Az Erzsébet szobor. ÚI és ÉM, 1916. aug. 6. 189. l.

MDK

Bánffy Miklós, Györgyi Géza, Telcs Ede

épitészek, I. dij.

Palóczi Antal: Az Erzsébet eml.mü. Épitő Ipar Épitő Müvészet. 1916. 30, 31.sz.

MDK

Bánffy gr,

Telcs és Györgyi Gézával közös terve. Egész mü
6000.K., Változtatással kivitelre alkalmas mü./Hahn
szerint.

Ezt állitja Hauszmann is.

A külföldi biráló bizottság tagok kijelentették, h. ezt a 7.sz. pályatervet kivánják jutalmazni.

/Hahn müncheni szobrászm. Ohmann ép. Bécs./

Hermann -Ohmann: A pályázat eldöntése.Erzsébet emlékmü. Magyar Iparmüvésset. 1916. 258.-262. l.

Bánffy Miklós

MDK

Erzsébet királyné emléke irta Elek Artur
Az Ujság 1916 jun. 30.

MDK

gróf Bánffy Miklós.

Az Erzsébet-emlékmü pályázat első díjat nyert művei: Telcs Ede, gróf Bánffy Miklós és Györgyi Géza mintája. Kép. 52.1.

Uj Idők. 1916. XXII. 29.sz. 52.1.

gr. Bánffy Miklós, [illegible] díszlet és
Kosztümtervező

Pesti Hirlap. 1923. márc. 17. 5

a Kisszínházi Tanács új elnöke

gr. Bánffy Miklós közlekedésügyi, a képzőművészeti Tanács elnöke

Pesti Hirlap. 1923. szept. 16.

---

a képzőművészek Egyesülete a Képzőművészeti Főiskola rektora és tanári kara

Gr. Bánffy Miklós

testő

8 óran lyjáp

1925 ápr 30. 6. l.

gr. Bánffy Miklós
testő
8 orai ugyág
1925 ápr. 5. 9 l.

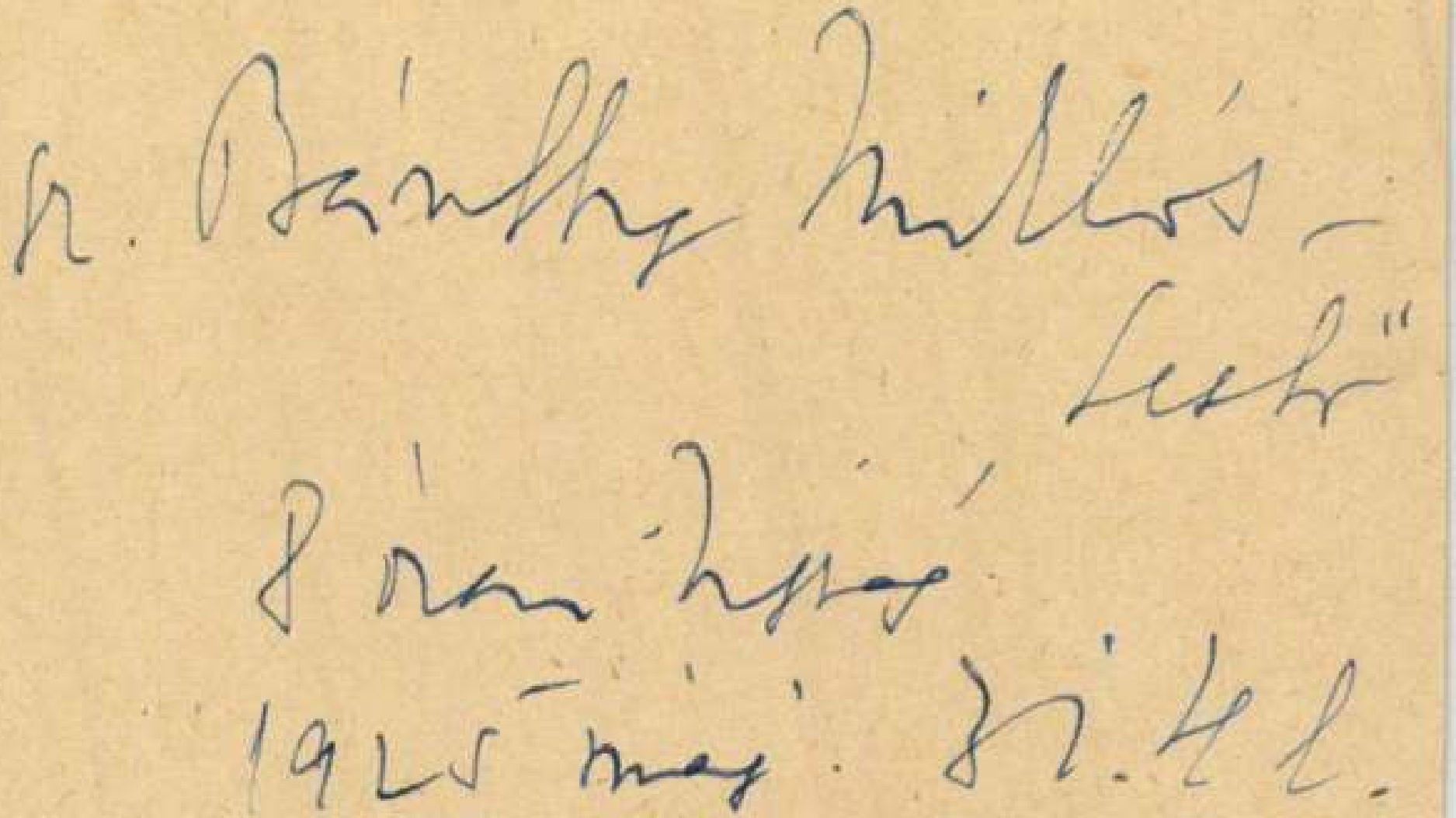

Dr. Bánthy Miklós-
Lestó"
8 órán Ingrag
1925 máj. 31. H.

gr. Bánffy Miklós festő és dissletter-
vező

Pesti Hirlap. 1926. febr. 28. 4.

k. k. l. A Ehbeliek Kiállítása.

Bánffy Miklós festö.

Mübarát.1923.III.23.1.

Bánffy Miklós festö.

Mibarát.1921.I.376.l.

gr. Bánffy Miklós díszletező

Pesti Hírlap 1923. febr. 14. 4

az Orsz. képzőművészeti Tanács elnöki

ülése

gr. Bánffy Miklós grafitner, dísz-
letterverő

Pesti Hirlap. 1921. dec. 11. 8

a kiebügy minisztér és a Cékbeliek

gr. Bánffy Miklós disszlet és jelmeztervező

Pesti Hirlap. 1924. febr. 24. 6-7

K. k. l. Három kiállítás

gr. Bánffy Miklós díszlet és jelmeztervező

Pesti Hirlap. 1924. jun. 8.3

A nemzeti hősök országos emtéke

B a n f f y M i k l ó s gróf
rajzoló

M Ű V É S Z E T
XII.évf.1913.
237.
"Az uj Nemzeti Szinház"

Bánffy Miklós grófgrafikus

8 órai Ujság 1931.XII.20.

II.

Ujságrajzoló Művészek

Először szerepel együtt ez az új testület, amelynek tagjait éppen az ujságolvasó közönség ismeri legjobban. Legtöbbjük egyébként is megbecsült festő és grafikus, de a mostani kiállítás anyagában főleg olyan dolgaikkal szerepelnek, amelyek témában és technikában az ujság illusztrációs és reprodukciós lehetőség művészi megoldásait keresik. Katalógusok névsorát gróf *Bánffy* Miklós kezdi meg a régebbi diplomáciai karrikaturáival, közvetlenül utánna pedig *Dezső* és *Kelen* közös és világszerte ismert karrikatura sorozatai szerepelnek a mai diplomáciai élet nevezetességeiről. Egyébként itt látunk régi neveket az élerajzolás tegnapi emlékeivel, mint *Garayt*, *Jeneyt*, *Erdeyt*, *Mühlbecket* s komoly tárgyú illusztrátorokat, mint *Jaschik*, *Barta*, *Nagy* Sándor, *Pérely*, *Förstner*, s mindenek előtt a kitünő *Zádor* komoly kompozicióival. Természetesen legtöbb helyet a karrikaturisták foglalják el, akiknek sorát *Gedő* kezdi meg ismert rajzaival, melletle *Forrai*, *Faragó*, *Boócz*, *Márkus*, *Ruzicska*, *Szabó*, *Tábor*, *Mocsay*, *Márton* szerepelnek még érdekes sorozatokkal a különböző stilus formákban és témakörökben.

Bálint Lajos

és korra való tekintet nélkül, mindenki jó eredménnyel használhatja. Ismertetőt kívánatra díjtalanul küld Saxlehner András, Budapest 4/62.

gróf Bánffy Miklós

Szerepel az erdélyi „Barabás Miklós Céh" kiállításán
(gr. Csekonics palota, Kemeneti u 12)

Ujság 1937 V. 1

MDK

gr. Bánffy Miklós festő

Művészet 1918. 22. 1.

MDK

gr. Bánffy Miklós ötvös

Ybl E: Iparművészet és szobrás at a Györgyi K. emlék kiáll.on. MI. 1934. 86. l.

MDK

Bánffy Miklós

I.dij.

Palóczi Antal: Az Erzsébet emlékmű.

Épitő Ipar - Epitő Művészet. 1916. 30-31.sz.

MDK

Bánffy Györgyi

Közös pályaterv Telccsel az Erzsébet-emlék pályázatára.

Ohmann és Hahn: Az Erzsébet-emlék pályazata.

Epitő Ipar Epitő Művészet 34.sz. 1916.aug. 20. 203. o.

MDK

Bánffy Miklós gr.

A királyi párnak felajánlott nemzeti ajándékok elhelyezésére tervezett láda a koronázási ünnep alkalmából.

Nádai P.: A koronázás iparművészete.

Magyar Iparművészet 1917. 30.l.

Bánffy Miklós MDK

Arckép, vizf.

Mücsarnok 1924. tavaszi kiállitás

mdk.

Bánffy Miklos

Modern lakás. A M. Sparm. Társulat kará-
csonyi kiállítása. Sparm. Muzeumban.
Bp. 1899. Bruchsteiner és Fia ny. 93 x 61 cm.
Sárga, szürke, lila vilagos és sötétebb árnyalata
Karosszékben ülő nő, fejét kezére támasztja
Az. O. Sz. K. Grafikai Plakátjai Bp 1961. 9. L

Anrede

gróf Bánffy Miklós

Szerepel az Erdélyi Kegyönnis.
Kiállításon (gr. Czekonics palota,
IV. Kecskeméti u 12)

Nemzeti Cyság 1937 IV. 29

Bánffy Miklós gróf

Operai divlet és jelmesterekkel karikaturákkal és „Kálvária" sorozatával nézegel a Barabás Miklós Céh kiállításán

~~Ma~~ Nyszg 1937 V. 4.

Bánffy Miklós gróf

15 műve (karikatúrák, jelmez és mindpad tervek, „Kálvária" sorozat) szerepel a Barabás Miklós lék kiállításán

Magyarország 1937 v. 2.

Öt kitűnő színházi kritikust, esztétát és színházi főszakértőt kértünk fel, hogy a budapesti színházak idei évadjáról adjanak ki bizonyítványt. Az öt kritikát egycsokorba kötve nyujtjuk át olvasóinknak és okulásul a színigazgatóknak...

VÍGSZÍNHÁZ

Írta: BENEDEK MARCELL

A közönség úgy özönlik a színházakba, mint talán még soha. Alighanem kollektiv vállvonogatással fogadja örökös huhogásunkat a dráma válságáról. Pedig a válság itt van, esztendők, sőt idestova évtizedek óta, s a vészkiáltásokat a legsikeresebb színházi évadok sem cáfolják meg.

A *Vígszínház* és fiókintézetének évadja igazán sikeres volt. A *Vígszínház* kilenc darabbal állta ki az évet, a *Pesti Színháznak* három is elég volt.

A siker konstatálása mellett el kell ismerni azt is, hogy a színház becsületesen igyekezett »irodalmat« adni közönségének. Némi megalkuvást csak a *Manderley-ház asszonya* előadása jelent. A *Nők harcát* nem számítom annak. Reinhardt és a modern oroszok elég példát adtak arra, hogy színpadilag jól megcsinált régi, igénytelen darabok friss megrendezésével, ötletes átformálásával komoly színházi művészetet lehet csinálni.

Ami meggondolkoztat, az éppen a komoly célú darabok sora. Statisztikának aggasztó hogy a *Vígszínház* nyolc »prózai« darabja közül kettő dramatizált regény (a *Móra—Hunyady*-darab a lehető legdrámaiatlanabb regényt teszi színpadra, egyébként bűbájosan) — egy felújítás *(Hat szerep keres egy szerzőt)* — kettő mai külföldi szerző műve (a *Christian* igénytelen, az *Esküvő* azt mutatja, hogy egy egy sokszáz éves színházi kultúra a válság mélypontján is őriz valamit megszerzett lendületéből) — marad, a mai magyar szerzők számára, három bemutató. Nem azért, mintha a színház nem akarna mai magyarokat játszani, hanem mert — nem kap megfelelő darabot.

A három közül egy darab elismert színpadi nagyság műve, kettő kezdő drámaíróé (a *Jákyak* második színdarabja *Hertelendynek*, az *Atyai házzal Remenyik* először jelentkezik színpadon).

Bókay valamennyi darabja közt legkedvesebb nekem *Az utód*, s külön örömem telt abban, hogy rutinját félredobva is sikert tudott aratni vele. De bizonyos, hogy témája nem drámai, hanem lírai téma. Tiszta líra az *Atyai ház* is. Legdrámaibb igényekkel a *Jákyakat* írta szerzője; fiatalságának szívesen megbocsátjuk hogy kelleténél jobban megterhelte drámai motivumokkal s ezzel rontotta el olykor drámai hitelét.

Illés Endre darabja, a *Méreg*, tiszta és zavartalan művészet. Stílusa a mai magyar irodalom legkülönb termékei közé emeli. De témája ennek is elsősorban lírai és intellektuális. A *Pesti Színház* kezdője, az *Északi fény* írója, egy igen-igen vékony drámai mag köré ügyes párbeszédeket és gazdag epikát kerekített.

Egy szó mint száz: siker volt, irodalom volt, — csak dráma nem volt.

Valamit még, befejezésül, a *Vígszínház* stílusáról, rendezéséről, játékmodoráról. Legkonzervatívabb színházunk nem a Nemzeti, hanem a Víg. Mai napig nem mozdul félszázados naturalista hagyományai mellől. Legtöbb darabját nyugodtan játszhatja is ebben a stílusban. De az *Atyai ház* és a *Hat szerep* előadásán mégis szerettük volna, ha a színház megmutatja, hogy tud alkalmazkodni más stílushoz is. Látomásokat és a realitás határán túljáró jeleneteket nem lenne szabad a naturalista kaptafára húzni.

MADÁCH SZÍNHÁZ

Írta: SCHÖPFLIN ALADÁR

A Madách Színház szezonja nem sok dolgot ad az összefoglalás írójának. Mindössze öt darabot játszottak benne. Ezek közül *Darvas József Szakadék*-ja jószándékú, tehetséges munka, az új népi irodalmi mozgalom első valamirevaló színpadi eredménye, a kezdő drámaíró tipikus fogyatkozásaival, de egyké jó alakkal és néhány drámailag jól sűrített jelenettel legalább egy jól játszható, színpadilag felépített alakkal. Darvasból érzésem szerint válhatik jó drámaíró, de még van jócskán tanulnivalója, különösen a cselekmény logikai vonalvezetése dolgában. A *Potemkin* maga a csöppentett középszerűség. *A túlvilági feleség* a modern francia irodalom jobb átlagából való, de nincs benne semmi, ami a közönséget magával tudta volna ragadni. Ez a három darab mérsékelt sikert aratott, de legalább igazolták a kis színház jóravaló igyekezetét, volt értelme annak, hogy előadták.

Ezek után következett a nagy szenzáció: *A képzelt beteg* hallatlan közönségsikere. Ezt nem várta senki és nem is hitte volna senki. Molière soha sem volt nálunk népszerű. A Nemzeti Színház ősidők óta küszködik vele, emlékszünk jó, sőt nagyon jó előadásaira is, de a közönség nem tudta kellően élvezni egyiket sem. Hevesi Sándor próbálkozott egyszer annak idején Molière-ciklussal is. Míg a Shakespeare-ciklusokba csődült a közönség, Molière iránt nem tudott fölmelegedni. Most pedig *A képzelt beteget* 225-ször játszották egyfolytában. Valóságos színházi csoda ez. Nem magyarázza meg az előadás sem. Jó előadás volt, *Tapolczay* Gyula túlzásai ellenére is szép alakítást adott, *Várkonyi* Zoltán is tartotta a IV. Henrikben elért színvonalat, de olyan rendkívüli vonzó erő, mely ezt a sikert meg tudná értetni, nem volt az előadásban. Valami-sajátságos tömeglélektani jelenség volt ez, a közönség pillanatnyi hangulatának vagy talán szeszélyének megnyilvánulása, amit csak el kell fogadni mint tényt, okát találni nem lehet. Hála Istennek, hogy ez a szeszély ez egyszer egy nagy költőt ölelt magához. Kíváncsian várjuk, megmarad-e valami belőle, el fogja-e ezután jobban fogadni a nézőtér a francia költő más darabjait is. Érdemes lesz a kísérletet megcsinálni, hisszük is, hogy rákerül majd a sor.

Az ötödik darab a Madách Színházban a *Rosmersholm* volt. A kritikában eltérők voltak a vélemények darabról, előadásról egyaránt. Magam a darabot Ibsen legjobb művei közé számítom, *Mezey* Máriát pedig játéka egészen új oldaláról, mint kitűnő drámai művésznőt mutatta meg. Meg kell említeni azt is, hogy *Pünkösti* Andor mint rendező most már végleg kiforrott, szemmel láthatólag rájött, hogy a rendezésben is fődolog a tiszta, egyszerű munka. Rendezéseiben a darabok értelmezésére tette a főhangsúlyt, nem akarta mindenáron bizonyítani a saját jelenlétét. Vezetése alatt a színtársulat is közelebb jutott ahhoz, hogy valódi együttessé forrjon össze.

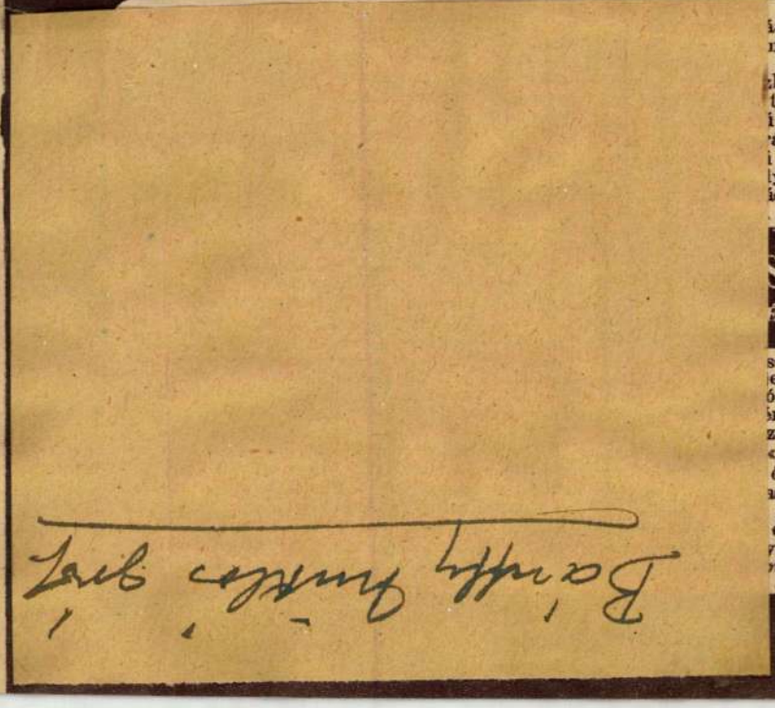

...in légitámadások érték fő-
...mi a többi színházigazgatót
... megszeppentette, Vaszary
...leti) fantáziáját megihlette:
...tulajdon szőrével« elv alap-
...i közönségét a saját portá-
...átságos — riasztásra.
...i kritikus? Aki bizonyos
...lygással viseltetik a »Zeit-
...isértékek iránt? Hát — ő
... maradt makacs rögeszmé-

...SSY SZÍNHÁZ

...ÉDEY TIVADAR

...st is hiába szirénáztak, őt
...esztgették a bár-ruhatárból
...ókkal, ő most sem örömest
...rrel vegyített limonádét.
...zunk túlságos mohóság-
...« szelleme is majd csak
... és hangulat-*emlékek* tük-
...zán megjelenni, ha már
... napjaink. Addig: véres
... egész, nem a valódi művé-
...yaga.
...*ilág*« — valija már a cím-

...ben a darab szerzője; háborúban minden huszonnégy óra ajándék. Ez a mély bölcsesség is — mint általában minden ebben a darabban — *a közhely mennybemenetele*. De a háborús közönség — a »katonadalok« olcsón elandalodó közönsége — az égzengés közepette szívesen menekül a közhelyek óvóhelyére.

S a színészek? Melyikük nem szereti a »hálás« szerepet? Murátti Lili az ártatlan démon muszlin hálóingecskéi után komoly »drámai« ígéretet lát a kegyes ápolónővér vöröskeresztes köpenyében, Páger a léha és cinikus szmóking hónalja alá simuló mankókban. Csak a fanyar kritikus mereng vissza Murátinak más színpadokon virágbaborult drámai tehetségére, Págernek — mondjuk — *Szent Johanna*beli dauphinjére, és — elfelejt tapsolni; ő nem szívesen nyujt az elismerésből *kevesebbet*, mint amennyi az ilyen kimagasló színészi értékeket jogosan megilleti.

Az Andrássy Színház persze ezzel a kritikusi okvetetlenkedéssel szemben méltán hivatkozhatik közönségének »megértőbb« különvéleményére. De a drámai bíráló okosabban teszi, ha a kritika helyett a vidéki ujságok hímenhíreihez fűzött függelék jólismert formulájához folyamodik: »Gratulálunk az összeillő párnak«.

Film - Színház - Irodalom
1943. 24-7.

Képek a könyvnapról...

Lezajlottak a nagysikerű könyvnapok. A sátrak eltűntek az utcákról, hogy egy esztendő mulva ismét előkerüljenek. Az idei könyvnap kiemelkedően nagysikerű volt, mágnások, írók, színésznők és kiadók egyaránt fáradoztak azon, hogy a könyvnapok mérlege minél eredményesebben záruljon.

Gróf Bánffy Miklósné Várady Aranka és leánya, Bánffy Katalin, a könyvnapon.

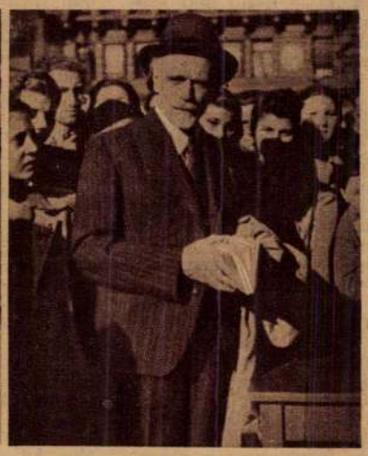

Kodály Zoltán autogramkérők gyűrűjében.

Gróf Bánffy Miklós és Fényes Alice

Bókay János és Tolnay Klári

A haditudósítók sátránál Barabás Sári és Kelly Anna dedikáltak

Lázár Mária saját könyvét árulta a könyvnapon.

Szathmáry Margit, Árpád Margit és Hertelendy Istvánné.

A Griff könyvnapi sátránál: Harlász Péter, gróf Esterházy Marianne és Újváry Sándor dedikáltak.
(Escher, Szász és Gaby felv.)

Levelek Kolozsvárra

ÍRJA: SZABÓ DEZSŐ

HUSZONEGYEDIK LEVÉL: AZ ÍRÓ ÉS A POLITIKA

Édes Zsuzsincsina, az emberi ostobaságnak egyik vasbeton dokumentuma, hogy ez a téma megszülethetett és még mindig él, sőt: nyüzsög. És mert egy hülye kis firkálásban újból beszívtam rohadt párájából egy csipetnyit: ellenszerül küldöm a te jókacagású egészséges lelkednek ezeket a sorokat.

Először is: van ilyen állat: *az író?* Vagy pedig ilyen: *a tanár, a villanyszerelő, az államtitkár, a temetkezési intézeti másodkönyvelő, az operaénekes, a nyomdavezető?* Ugyebár: van Dante és van Szomaházy, van Shakespeare és van Pekár Gyula, Balzac és Vas Gereben stb. Ezek ugyan mind írtak valamit. De minden szempontból oly mérhetetlen különbségek vannak közöttük, hogy az *az író* név alá igyekvő összefogás egy hajszállal sem okosabb, mint ha ilyent kérdek: — Alkalmas-e katonának *a keleti pályaudvaron érkező férfi?* — Lehet-e jó feleség *az anyajegyes nő?* — Sőt: az *az író* még sokkal lehetetlenebb: abszolút lehetetlen összefogás, mint az *a tanár* vagy más foglalkozási kört jelző név. Mert ezeknél az azonos foglalkozás idők folytán mégis létrehozhat bizonyos azonos tipikus, lelki, sőt testi vonásokat. Gondolj a pékek elgörbült lábára, az órások sajátos fényű szemére. Az íróknál pedig maga a foglalkozás: a művet létrehozó lelki alkat és munka annyiféle, ahány író van, mérhetetlen különbségekkel. Ráadásul: minden tanár: tanár, minden államtitkár: államtitkár. Míg az írók óriási hányada csak saját és kiadója érdekei szerint és egy csomó ember fejletlen ízléséből író, ideig-óráig. A példákat a Magyar Egység érdekében engedd el nekem.

Ebből már láthatod is a téma egész feketepiaci ostobaságát. Van ügyvéd, aki kitűnő politikus. De nem azért, mert ügyvéd, hanem: mert ilyen lelkialkat. És rengetegül több ügyvéd van, aki képtelen politikus. Megint nem azért, mert ügyvéd, hanem: mert ilyen lelkialkat. Ezt ismételni lehet bármily foglalkozásra. Mert semmilyen foglalkozás, semmilyen tisztség nem tesz képes politikussá valakit és semmilyen mandátum. Hanem: a veleszületett politikai tehetség.

Igy vannak írók, mint Dante, Voltaire, Rousseau, Pázmány, Zrínyi Miklós, Ady Endre stb., akiknél az irányító politikai és társadalmi gondolatok termése elválaszthatatlanul egyazonos írói zseníjükkel. Ezek az irodalom legnagyobb alakjai közé tartoznak, amint ők a legnagyobb, a túlélő, a döntő történelmi irányítók. Viszont: rengeteg írónak éppúgy nincs politikai látása, mint az ápolitikus ügyvédnek, az ápolitikus kéményseprőnek, vagy az ápolitikus politikusnak.

És itt figyelmeztetlek egy tényre, melyet kültelki szóval *pikáns*nak nevezni nem mellőzhetek. Ha egy éppencsak ilyen-olyan írócska beáll valamely uralkodó érdek politikájába: senki sem kiáltja: *az író* ne politizáljon! Ellenkezőleg: a haza bölcsévé reklámozzák s vezércikkekben, rádióban, ünnepi szószéken ő lesz a hiteles politika sionhegyi kijelentése. Példákat a fentebbi Egységért mellőzök. De ha jön egy gigántikus Géniusz, aki történelmi látása roppant horizontjába egybelátja egy nemzet egész sorsát s a művészet és a dialektika eszközeivel egyaránt igyekszik a lelkeket egy egészségesebb, igazságosabb, emberibb jövő felé terelni: a kis zsebtolvajtól kezdve a legnagyobb vágókig minden riadt száj ordítja: — *Az író* ne politizáljon! — Úgy-e, nem kell magyaráznom: miért?

De ha már ezt a témát örökre ki akarom ütni a megfizetettek és ostobák tollából: köteles vagyok fej-ténykedésüknek kárpótlást nyujtani. A következő témákat ajánlom: — Csókolózhatik *a pék?* — Hordhat tyúkszemvédőt *a főtanácsos?* — Filozofálhat *a második emeleten lakó?* — Irhat verseket *a fülgyógyász?* Lehet figyermeke *az ellenzéki képviselőnek?* Zsuzskó, be szívesebben játszanék csipicsókát veled! Bár nem tudom: csipicsókázhatik *az író?* És azt sem: végezhet ily tényked*ést a Zsuzsika?*

Szabó Dezső

Bánffy Miklós gróf

„FIGYELŐ"
UJSÁGSZELVÉNY VÁLLALAT
Budapest, XIV., Nürnberg-u. 42.
Telefon: 299—632.

REGGELI Magyarország, Budapest

Lap: .....

Megjelent: 1943 FEBR. 5.

Az igazi mecénás

A *Magyar Tudósító* jelenti: Gróf *Bánffy* Miklós felsőházi tag, ny. külügyminiszter érdekes előadást tartott a kolozsvári Szabadegyetemen *Mecénás a művészetben* címmel. Mecénás alatt a köztudatban — mondotta — általában a művészet pártolóját, a művész pártfogóját vagy anyagi támogatóját értjük. A vevőt és a megrendelőt. Ez nem fedi valójában a mecénás fogalmát. A mecénás tulajdonképpen a minden művészetben meghúzódó költőnek egyik érdekes válfaja. Mecénás az, akinek művészi álmai vannak és ezt másokkal megvalósíttatja. Mecénásra elsősorban a képzőművésznek van szüksége. Az igazi mecénás nem lehet valamely közösség vagy valamilyen közület. A mecénás alkotó egyéniség. Megálmodja és maga akarja látni művészi álma megvalósulását. A történelem során az ilyen mecénások sokszor az egész világszellemre döntő befolyást gyakoroltak.

B á n f f y M i k l ó s gróf

Világ. 1916.aug.19. (Döntés az Erzsébet-szoborban.)

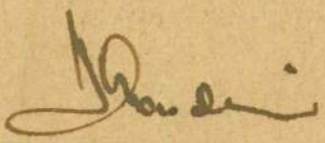

B á n f f y M i k l ó s gróf

Pesti Napló. 1916. jun. 18. (Az Erzsébet emlékmü-pályázat.)

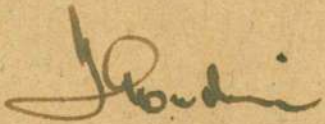

B á n f f y M i k l ó s gróf

Magyarország. 1920.okt.31. (L.Z.: Az öt Erzsébet-szobor.)

B á n f f y M i k l ó s gróf

Pesti Napló. 1920.okt.31. (Öt királyné az Erzsébet-pályázat eredménye.)

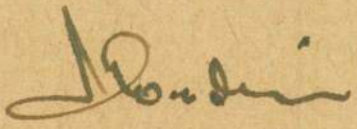

B á n f f y M i k l ó s báró

Az Ujság. 1917.jul.6. (Az Erzsébet-emlékmü felállitása.)

B á n f f y M i k l ó s gróf
építész

Az Est. 1916.nov.16. (R.Gy.: Elégedetlenek az Erzsébet-szobor-pályázat kitüntetett müvészei.

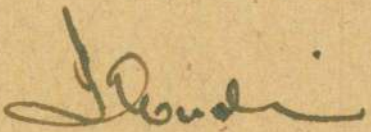

B á n f f y M i k l ó s báró

Nemzeti Ujság. 1932.ápr.17. (Erzsébet királyné szobrát szeptember 11-én leplezik le.)

B á n f f y M i k l ó s

Világ. 1916.aug.12. (Az Erzsébet-szobor ügye.)

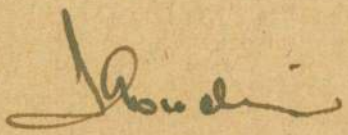

B á n f f y M i k l ó s gróf

Pesti Napló. 1917.jul.6. (Döntés az Erzsébet-emlékmü ügyében.)

B á n f f y M i k l ó s gróf

Kertész K. Róbert: A magyar művészet közelgő eseményei. Pesti Napló. 1926.jan.12. /Képpel./

ORSZÁGOS MAGYAR RÉGÉSZETI ÉS
MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULAT

NYOMTATVÁNY

Budapest

MEGHÍVÓ

AZ ORSZÁGOS MAGYAR RÉGÉSZETI ÉS MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULATNAK a Műemlékek Országos Bizottsága (IX. ker., Hőgyes Endre-u. 10.) tanácstermében június hó 10-én délután 6 órakor tartandó

RENDES ÉVI KÖZGYŰLÉSÉRE.

TÁRGYSOROZAT:

1. Elnöki megnyitó.
2. Titkári jelentés.
3. Pénztárosi jelentés és a költségvetés előterjesztése.
4. A számvizsgáló-bizottság jelentése.
5. A tisztikar és a választmány megválasztása.
6. Esetleges indítványok.

Budapest, 1937. május hó 26-án.

Gerevich Tibor
elnök

Bánffy Miklós gr.

életrajz

lásd

Karczagmagyállam

336, 337 h.

Dr Bánffy Miklós 91

(I)

a lexikonból
kihagyott cik-
kek

Bánffy Miklós gróf

írásszakértő ebben a könyvben azokról az érdekes esetekről számol be, amelyeknél döntő szerepe volt az írásnak. Csupa egyéni, vele megtörtént eset, amikor éppen az ő írásszakértői tudománya döntötte el egy-egy jelentős, érdekes, vagy izgalmas pernek a sorsát. A könnyed elbeszélőkészséggel és friss humorérzékkel előadott történetek jól megvilágítják az írás jelentőségét, azt a tényt, hogy az ember mennyire benne van jellemével, egyéniségével, tetteivel, egész életével az írásában.

Dr. Belányi László: Zsidóbujtatás. Strómannság, jogosulatlan iparűzés. Centrum. 78 lap. (Ára fűzve 4.—)

A szerző, aki a Külkereskedelmi Hivatal főfelügyelője, s így hivatásánál fogva közelebbről ismeri a zsidóbujtatással összefüggő kérdéseket, könyvében népszerű módon a tájékoztatás szándékától vezetve azokat a jelenleg is érvényben lévő rendelkezéseket, közigazgatási és bírósági eljárások szabályait és az eddig kialakult jogi gyakorlatot, amelyek a stromannsággal kapcsolatosak, összegyűjtötte és áttekinthető rendszerben dolgozta fel. Könyvében ismerteti a zsidóbujtatás fogalmát, rámutat annak megállapítási módozataira, végül a zsidóbujtatási ügyekben való eljárást tárgyalja. Függelékként az idevágó bírósági ítéleteket, rendeleteket, törvényhelyeket ismerteti.

Katonai büntetőjogi törvénytár. I. Anyagi rész. Összeállította: *Dr. Király Ferenc.* Feldmann-féle Könyvkereskedés főbiz. 96 lap.

Ebben a kötetben közreadott anyag az összeállító megjegyzése szerint több százra menő katonai büntetőjogi határozatot felölelő magángyűjtemény. *Király Ferenc* a hivatalosan közölt és az anyagi büntetőjogra vonatkozó elvi és jogegységi határozatokon felül azokat a határozatokat is figyelembevette és feldolgozta, amelyek nézete szerint „elvi vagy gyakorlati jelentőséggel bíró megállapításokat tartalmaznak." Ezeket főként 1931-től 1938. évig állította össze. Gyűjteményét az újabban hozott és számára hozzáférhető anyagi büntetőjogi határozatokkal is kiegészítette. A kiadvány az 1930. évi II. tc., az 1930. évi III. tc. és 1939. évi II. tc. anyagával kapcsolatos katonai büntetőjogi határozatokat tartalmazza. Nagy hozzáértés és világos rendszerezés a könyv értéke.

Révai új könyvei

BISZTRAY GYULA:
Iró és nemzet

A kiváló író és kritikus tanulmányainak gyűjteménye, lebilincselő gazdagságú írások irodalom és nemzet életének kapcsolatáról; az új szempontokkal gazdagodott magyar esszé-irodalom példaadó műve.

ILLYÉS GYULA:
Válogatott versek

Illyés Gyula klasszikus tisztaságúvá érett költészete az utolsó Vörösmarty-versek megrendítő forróságára emlékeztet. Válogatott verseinek gyűjteménye felejthetetlen élmény, új líránk kimagasló értéke.

KARÁCSONY BENŐ:
Pjotruska

Karácsony Benő a humor irodalmunkban oly ritka értékével ragadja meg és bűvöli el olvasóit. Kitűnő, mulatságos regényének hőse a fiatal tehetség, aki sok mellőzés után végre mégis eljut a sikerhez. Új kiadás.

JEAN GIONO:
Sarju

Giononak ebből a regényéből készült Marcel Pagnol világsikerű filmje, az „Újra sarjad az élet." Hőse egy asszony-figura, akinek nyomán újra benépesülnek az elhagyott tájak. Giono e legszebb művét Illyés Gyula fordította.

GUY DE POURTALES:
Wagner

A tizenkilencedik századi Európa legnagyobb ismerőjének világhírű műve. Wagner emberi és költői alakjának tökéletes képe, háttérben a korabeli Európa életének nagyvonalú rajzával. Irodalmi esemény. A fordítás Lányi Viktor munkája.

LEONID SZOLOVJOV:
A csendháborító

Az izgalmas és mulatságos regény hőse Nászreddin Hodzsa, a szegények barátja, a pökhendiek megtréfálója, furfangos kalandok kieszelője, a keleti anekdoták halhatatlan alakja. Fordította Jekaterina Gutkina és Illyés Gyula.

ROBERT DE TRAZ:
Fény

A magyarbarát svájci író nagy társadalmi regénye a két világháború közötti ifjúságról. Egy házasság válságában három nemzedék harca villan elénk és három életforma ütközik össze. Fordította Just Béla.

Debreczeny Elemér: A logarlécszámolás elmélete és gyakorlata. Pantheon 88 lap. (Fűzve 3.60)

A kisalakú zsebkönyv bevezetést nyújt a logarlécszámolásba és ismerteti a gyakorlatban előforduló leggyakoribb műveletek végrehajtását. Rövid elméleti bevezetés után, amely a logarléc-kezelés tudatosításához kíván hozzájárulni, a szerző gyakorlati szabályok és példák során tanítja meg az olvasót a logarlécszámolásra. Sorraveszi azokat a logarlécen végezhető műveleteket, amelyeket a gyakorlat embere számításainál használni szokott. Példáit a műszaki és gyakorlati élet köréből meríti, úgy hogy a zsebkönyv hamarosan szinte nélkülözhetetlen segédeszközévé válik mindazoknak, akik munkájuk végzése közben logarléccel számolnak.

Versek

Jékely Zoltán: Mérföldek, esztendők... Franklin-Társulat. 132 lap. Fűzve 12.—)

Jékely Zoltán új verseskötete a költő újabb verseit gyűjti össze. A fiatal, de máris közismert és népszerű költő mélyzengésű, látomásos lírája költészetünkben egyéni hangot képvisel. Most megjelent verseskötetében újabb, rendkívüli fejlődésről tesz tanuságot. Sajátos zenéjű költészetében Erdély különös légköre és eredeti szépségei tükröződnek. Erdély, mely mai irodalmunknak annyi kiváló tehetségét adta, *Jékely Zoltán* költészetében is komoly értékkel gyarapítja a magyar lírát. Férfiasan fenkölt vallomásait szigorú formákban mondja el, de öntudatos megépítésű versein mégis az élmény és érzés melege sugárzik át.

Ovidius: A szerelem művészete (Ars Amatoria). Fordította: *Gáspár Endre*. Ampelos-Könyvek, II. 86 lap. (Kötve 6.40)

A szép kiállítású kötet *Ovidius* híres szerelmi tankölteményének, az Ars Amatoriának magyar fordítását adja. Ennek a költői értékeivel kiemelkedő, de erkölcsi szempontból méltán vitatható költeménynek, — mint *Gáspár Endre*, a fordító írja — „ez az egyetlen teljes és formailag is hű magyar fordítása." A hajlékony ovidiusi nyelvet, a „gyöngéd bájt lehellő" verseket, a dévaj tárgyban mutatkozó elmésséget és tréfát a magyar fordítás valóban hűen tükrözi. *Gáspár Endre* fordítása esztétikai szempontból minden dícséretet megérdemel. A könyvet Ovidiusról és művéről szóló rövid bevezetés, majd a költeményben előforduló különböző klaszszikus nevekről és kifejezésekről szóló magyarázatos jegyzetek egészítik ki.

Shakespeare szonettjei. Fordította: *Pákozdy Ferenc*. Takács Ferencné kiadása. (Stádium főbizomány) 154+XIV. lap. (Kartonálva 12.—)

Az egyre népszerűsödő Szonettek műfordítására vállalkozni nemcsak merészség, hanem a költői igény céltudatos megvallása is. Ez a kötet arra vall, hogy *Pákozdy Ferenc* merészsége éppen nem alaptalan és önkritika nélkül való. Műfordításaiban mindenekelőtt alázatos hűségre törekszik, de amellett nem feledkezik meg a magyar költői nyelv és kifejezés sajátos igényességéről. Szavaiban és képeiben igyekszik hiánytalanul átadni az eredeti minden szépségét és fínomságát. Műve bizonysága akar lenni annak, „hogy a magyar nemzet akkor sem feledkezett meg az örök dolgokról, amikor legnagyobb háborúját vívta" — írja az utóhangban. A könyv kiállítása és ízléses formája is ennek a szándéknak szolgálatában áll.

Magyar regények, elbeszélések

Bánffy Miklós: Fortéjos Deák Boldizsár memoriáléja. Révai. 214 lap. (Kötve 16.—)

Fortéjos Deák Boldizsár, amennyire a gyér adatokból megállapítható, az 1600-as évek elején járhatott a páduai egyetemre, II. Rákóczi György uralkodása alatt kezdhette el úti memoriáléjának írását és a 30-as vagy 40-es években ismét megfordult Olaszországban. *Bánffy Miklós* új kiadásban megjelent kötete az ő tanulságos és bizonyos életbölcsességet tanusító történeteit mondja el a régi századok ízes, tömör, konkrét nyelvén, a régi novellák kedves, ódon modorában. A humor mély okossága és szelíd vídámsága adja meg ezeknek a történeteknek különös ízét és hangulatát. A könyv sikerült felidézése egy régmult világnak, régen meghalt emberek gondolkozásmódjának és szokásainak, az egykori naplók, memoárok és vaskos népkönyvek okosságának és jókedvének. A könyvet az első kiadás ötletes, művészi rajzai díszítik.

Benedek Elek: Falusi bohémek. Új Idők. 242 lap. (Kötve 12.—)

Benedek Elek a századeleji magyar irodalom egyik legnemesebb és legtisztelteretméltóbb egyénisége. Gazdag élete és sokoldalú irodalmi munkássága maradandó élményekkel ajándékozta meg kortársait s az utókort. „A szív írója, szereti a mélabús mesélőhangokat, az ideális embereket és helyzeteket. Írásaiban az érzelmi elem az uralkodó; alakjai könnyen elérzékenyednek és gyakran könnyeznek, nemcsak a gyermekek, hanem a felnőttek is... Jóság és szeretet sugárzik az ő világában az emberek szeméből, a rosszak sem igazán rosszak, csak mintegy kényszerűségből, szinte maguknak is fáj, hogy jobbak nem lehetnek: s ha szerepüket eljátszották a rosszak között, sietnek megjavulni." A *Falusi bohémek* című finom humorú kisregény s a tárgyban, hangulatban szorosan hozzákapcsolódó vídám elbeszélések az író ideális életszemléletét, finom líráját, meleg emberszeretetét tükrözik. A könyvhöz *Szondy György* írt meleghangú, értékes bevezető tanulmányt.

Devecseri Gábor: De amore. Rózsavölgyi. 124 lap. (Fűzve 6.40)

A szép kiállítású, kisalakú kötetben a fiatal költő az örök és mindíg új témáról mondja el könnyed csevegések alakjában, prózában és versben, egyéni gondolatait. Ezek a szellemes kis írások hol a humanisták komolykodó modorában, hol a rokokó könnyed, gáláns, színes elbeszélő formáiban íródtak. A szövegeket költőktől vett versidézetek tarkítják, amelyek közül többet *Devecseri Gábor* fordított, s ezek mint műfordítások is kiemelkednek. A hol gunyoros, hol érzelmes történetkékbe a költő egy-egy eredeti költeményt is beleszö. A kötet egészen új oldalról mutatja meg a fiatal, nagyműveltségű lirikust. Az egyes fejezetek kezdő és zárórajzai művészi hangulatukkal emelik a könyv értékét.

Hegyaljai Kiss Géza: Napfényes vizeknél. Új Idők. 232 lap. (Ára fűzve 6.—)

Hegyaljai Kiss Géza elbeszéléseit tartalmazza ez a kötet. Az elbeszélések három nagyobb csoportra oszlanak, az író témakörük szerint osztotta fel így őket, s egy-egy ciklusnak külön címet adott. Az első a *Hernádvölgyi emberek* címet viseli, az idesorolt elbeszélések a Hernád-menti falvak életéről, egy-egy falusi vagy vidéki képről adnak művészi beszámolót, vagy egy-egy pillanatképet elevenítenek meg. A második csoportba a *Bodrogmenti történetek* tartoznak: kedves és hangulatos visszaemlékezések, lírai történetek, finoman kidolgozott novellák gyüjteménye. A harmadik csoportban az író erdélyi benyomásait dolgozta fel. *Mit mesél az Olt?* összefoglaló címmel. Ezekben az elbeszélésekben különösen az erdélyi táj művészi megelevenítése emelkedik ki. A könyvet *Mühlbeck Károly* rajzai díszítik.

János Jenő: Ki merre lát. Barkóczy kiadás. 348 lap. (Kötve 17.—)

A regény egy délerdélyi család történetével foglalkozik. Az író könyve első részében röviden ismerteti azt az útat, amelyet a család megtett míg a gazdasági jólétig, a társadalmi előkelőségig, a bárói címig eljutott. Az emelkedésben a gyakorlati érzék, az alkalmak ügyes kihasználása éppúgy segítette, mint a jószerencse. A regény nagyobbik felében a család legújabbkori történetét adja. A regény szereplői az anyagilag megalapozott emberek könnyű életét élik, de éppúgy megvannak a lelki problémáik és vívódásaik, mint mindenki másnak, aki nem menekszik az élet feladatai elől. Az író egyszerűen, a történések folytonosságában mondja el a történetet, családrajza érdekes, felvetett problémái jellemzőek, tárgyát illetőleg tájékozott.

Karinthy Frigyes: Tanár úr kérem. Új Idők. 270 lap. (Kötve 16.—)

„Ez a könyv, melyet az olvasó — egészen mindegy mi a kora, rangja, élettapasztalata? — egyetlen szuszra megszakítás nélkül olvas végig. Ez a könyv, melyre azt mondjuk „nem tudom letenni, míg el nem olvastam," — írja *Márai Sándor* a könyv előszavában. — „Olvassuk e tréfás rajzokat, mosolygunk, emlékezünk, — velünk is pontosan ez történt — ugyanakkor szorongva gyanítjuk, hogy ez a tréfás varázsló mulatságos szavakkal, a diáknyelv kísérteties-hű kottázása közben valami nagyon lényegesről, nem mulóról, életünk és egyéniségünk szerves tartozékáról ad hírt." Az új kiadásban megjelenő könyv anyagában jóval bővebb az eredetinél, mert az írónak több, kisebb írását is magában foglalja.

Komáromi János: Zúg a fenyves. Révai. 290 lap. (Kartonkötésben 13.60)

A kötet *Komáromi János*nak két rövidebb regényét tartalmazza. Az első, a

Magyar Kultúrszemle
1943. nov. 15

BÁNFFY Miklós

F. Dósa Katalin: Bánffy Miklós gróf, a színházi látványtervező.

TBM 25 (1996) 337–347. ll

1967/172.

BÁNFFY Miklós

1916-os Tarnovács diskletéről

TBM 25 (1996) 173. skk.

tezo,

orozatba kerül!

ny szám, cím.
jedelem

ató cím és szabvány szám szerint

a, testületi szerzővel
itóa

0/0

Bánffy Miklós gróf

Mod
2

R. Gy. Elégedetlenek
az Erzsébet-szoborpályázat
kitüntetett művészei.
Az Est. 1916. nov. 16.

U. 2102

Bánffy Miklós

Mint. dilettáns emlitve, szerepel a az Erdélyi Képzőművészet budapesti Kiállitásán

Az erdélyi Képzőművészet 6p-i Kiállitásának margójára.
Korunk 1937. jun. XII. évf. 6. szám 566-569. old.

Dési Huber István: Művészeti írások
Bp. Kossuth Könyvkiadó 1975
106. old.

Bánffy Miklós, [díszlettervező?]

Szerepel a Scenographia Hungaricában.

Kristóf Károly: Kulissák könyve 2.

ESTI HIRLAP, Bp 1973. jun. 19.

Bánffy Miklós

A szecesszió egyébként felületi jelenség maradt a magyar színházi életben, s mindössze néhány drámaíró és díszlet-művész mint Bánffy Miklós ~~is~~ mun-kásságában jutott kifejezésre.

A színház világtörténete/2

1086 old

Bánffy Miklós:

1912-től a színházak kormánybiztosa és az Opera díszlettervezője. A naturalista elvű dramaturgiának a képviselője. Stilizált díszletekkel tervezett.

A színház világtörténete/2

1096. old

gr. Bánffy Miklós

Első dijjal jutalmazott pályaművüket az Erzsébet szoborról a cimlapon bemutatja a lap.
Repr.
Telcs Ede szobrászművész, gr. Bánffy Miklós és Györgyi Dénes épitőművész alkotása a szoborról.

A HÉT, Bp. 1916. julius 2.
XXVII. évf. 27. sz. cimlap.

Bánffy Miklós (festő)

1950. jún. 6-án halt meg.

Nemzeti, 1975. jún. 6. 103. erf. 131 sz. 8 p.

KELLEMETLEN OLDALUNK

Ha rövid az érved, toldd meg egy sértéssel.

RÉGI FÖNÍCIAI (?) MONDÁS

A labdarúgó bűnhődése

Régtől megfogadtam magamnak, nemzeti sportunkról, a labdarúgásról nem mondok véleményt. Részint azért, mert Végh Antal és Zsolt Róbert könyvei után a mélypont mélypontjáról nincs mit írni. Részint azért, mert nem akarom megbántani Baróti Lajos bácsit, aki egy ízben odanyilatkozott, súlyos hiba, hogy labdarúgásunk szabad préda, a sajtó labdarúgóinkon köszörüli a nyelvét.

Most mégsem tudom fékezni magam. Kedvenc lapomban, a *Népsport*ban nemrég így nyilatkozott a *Békéscsabai Előre Spartacus* ügyvezető elnöke: „Láza János és Kőhalmi István néhány nappal ezelőtt a békéscsabai ételbárban feltehetően verekedésbe keveredett.. A vizsgálat folyamatban van, várjuk a szemtanúk jelentkezését az ügyben... Láza játékjogát azonnal felfüggesztettük, neki a vizsgálat végéig, illetve a fegyelmi határozat meghozataláig köteles bejárni munkahelyére be kell járnia, s ott dolgoznia kell..."

Idáig érve felsikongtam, mint Kazinczy tette Báróczy Sándor olvastán. Egyetlen döntésben mennyi lelemény: összekapcsolt megoldás a büntetésre, a példamutatásra, s még a termelékenységre, az ország életszínvonalának emelésére is. Elképzelem, hogy szomszédom, Csák Dezső művezető holnap berúg a Kakasban és összetöri a italpultot. A vizsgálat végéig, illetve a fegyelmi határozat meghozataláig köteles bejárni munkahelyére, a Magyar Acélba, s ott dolgoznia kell. Elképzelem, hogy holnapután összeverekszem az arabokkal az Emkében, s valakit fülön harapok. A vizsgálat végéig, illetve a fegyelmi határozat meghozataláig köteles vagyok bejárni munkahelyemre, a szerkesztőségbe, s ott dolgoznom kell. A lelemény tovább tökéletesíthető: ilyen esetekben többet kell-e dolgoznunk munkahelyeinken, a Magyar Acélban és a szerkesztőségben? Hány órával többet? Munkaidő előtt többet vagy munkaidő után többet?

Feltehető azonban, hogy a lelemény csakis Láza labdarúgóra vonatkozik. (Aki, gyarló emlékezetem szerint nem először pajkoskodik. Kedvenc lapomban, a *Népsport*ban olvastam egy-két éve, Láza labdarúgó azzal szórakozott, hogy tojással célba dobálta a békéscsabai korzón sétáló diáklányokat.) Feltehető, hogy Csák művezetőre és rám a lelemény nem vonatkozik.

Mi tudniillik profik vagyunk. Nem a kedvteléseinkből élünk, hanem abból, amit a Magyar Acélban és a szerkesztőségben megtermelünk, megkeresünk. Láza János viszont — mint közismert — nem profi, hanem amatőr. Ez azt jelenti, hogy ő nem kedvteléséből, a labdarúgásból él, hanem abból, amit a munkahelyén megtermel és megkeres.

SÜKÖSD MIHÁLY

KORSZERŰ KÖZÉLETI KISSZÓTÁR

ÉRVSZEGÉNYSÉG Már a régi föníciaiak tudták, hogy olykor a legügyesebb vitatkozó is csávába kerülhet, erre az esetre ajánlották személyes síkra terelni a polémiát: „Ha rövid az érved, toldd meg egy sértéssel." Ez az antik hagyomány ma feléledt kis hazánkban (l. még: KLASSZIKUS MŰVELTSÉG). Például: egy hetilap glosszaírója nemrég kimutatta egy folyóirat közművelődési cikkírójáról, hogy egyetlen klub megítélésében sorozatos adatfelvételi mulasztásokat követett el, idevágó állításai nem felelnek meg a tényeknek, módszere pedig a megkívánt tárgyilagossági szintet sem éri el. A folyóirat csávába került, a részleteket *cáfolni nem* tudta, nagyvonalúan hallgatott hát róluk. Ezúttal konkrét tényekről lévén szó, ezeket aligha lehetett volna nem létezővé nyilvánítani, mint az ellenszenves költőket szokta (l. SZOLIPSZIZMUS), ezért ellentámadásba ment át: a glosszaírót az ötvenes évek karikaturisztikus és demagóg ideológusaihoz hasonlította, akik likvidálták a szociológiát és így tovább.

Mivel a folyóirat illetékesei is érezhették, hogy ez kevés (l. VÉSZES ÉRVSZEGÉNYSÉG), azzal is megvádolták a hetilap szerkesztőit, hogy szeretnék felállítani és vezetni a cenzúrahivatalt. Közben persze vigyáztak, s bölcsen hangsúlyozták, hogy nálunk „nincs cenzúrahivatal". Vagyis nincs nekik bajuk *általában* a sajtóirányítással, amely fent kiváló és cenzúramentes, bajuk csak egyikmásik szerkesztőtársukkal van, mivelhogy azok cenzorok szeretnének lenni.

A módszer logikailag s etikailag egy kicsit kusza, de annál hatékonyabb. Különösen olyan ellenfelekkel szemben érdemes bevetni ezt a fegyvert, akikről köztudomású, hogy jó negyedszázada tettek egyet és mást a szólás lehetőségeinek állandó bővítéséért. S akik annál a hetilapnál dolgoznak, amelynek elismert érdemei vannak a „valóságfeltárásban". Akadnak esetek, amikor épp a vád és a valóság közti diszkrepancia adja meg a gyanúsítás báját.

S akadnak időszakok, amikor az emberek egy része hideg közönnyel legyint a tényekre, s épp a képtelenségben akar hinni. Szótáríró persze nem ért velük egyet, de elismeri, hogy az ő indulataikat is ki kell fejeznie valakinek.

NAGYDOKTOR. Annyi mint valamely tudomány doktora. Nem tévesztendő össze a kisdoktorral — az egyik elöl doktor, a másik hátul. Hogy milyen nehéz a N.-ságot megszerezni, arra friss példával szolgálhatunk. Egy kiváló n.-i disszertáció benyújtásához illetékes fórumok 1964-ben nem adtak munkahelyi hozzájárulást, ezt csak tizenöt évvel később, 1979-ben látták jónak kiutalni. Mivel azonban az érvényben levő jogszabályok szerint öt évnél korábban megjelent könyv már nem nyújtható be, a tudós e munkájának *népszerű* zsebkönyvkiadásával pályázott, méghozzá sikerrel: a minap főművének népszerű kiadásával végre megszerezte a történelemtudományok doktora címet, melyet a mű *tudományos* változatával már tizenhét évvel ezelőtt bőven megérdemelt.

Némely kívülállók esetleg azt vonják le ebből, hogy nálunk a tudományos fokozatok odaítélése körül talán nincs minden rendben, de ilyen sarkosan valóban csak a kívülállók gondolkodhatnak. Szótáríró, aki rettenetesen szeretne belülálló, s immár nemcsak elöl, hanem hátul is doktor lenni, e tizenhét esztendőn át húzódó ügyből csak azt tudja levonni, hogy az élet rövid, a n.-i procedúra viszont hosszú, ezért a jövőben minden energiáját e fokozat megszerzésének fogja szentelni.

Hogy amikor évek múlva újra megjelenik majd a nyilvánosság előtt — addig is köszöni a kedves olvasók fél éven át tanúsított pártoló figyelmét —, így írhassa alá nevét:

DR. BUZGÓ ELEK
a politológiai nyelvtudományok doktora

Kedves Állam Bácsi!

Én már 10 éves vagyok, de még mindig nem értem a felnőtteket. Akármi a bajuk, mindig rád hivatkoznak. Mintha te tehetnél bármiről. Pedig ők a hibásak, ezt én a 10 éves eszemmel is megértem. Például itt van Édesanya. Öt évvel ezelőtt elvált az Apától, aki sok tartásdíjat fizet utánam és testvérem után. Édesanya nem keres túl sokat, ezért minden fillér számít, a tartásdíj és a családi pótlék is. Az Apa sokszor mondta már, hogy a gyerekeiért mindenre hajlandó, még arra is, hogy újból feleségül vegye Édesanyát, a Nagyi is állandóan azt hajtogatta: felejtse el, hogy az Apa megcsalta és megverte, menjen vissza hozzá, mert soha nem lesz olyan jó dolga, mint az Apával volt. De Édesanyának esze ágában sem volt, különben is megismerkedett valakivel, megszerették egymást és összeházasodtak és így lett egy pótpapám.

Édesanya és a pótpapám ugyanannál a vállalatnál dolgozik, csak másmás helyen. Az esküvő után behívatták őket a munkaügyre. Azt mondták nekik, hogy Édesanya nem kaphatja többé a családi pótlékot, csakis a pótpapám, mert most már ő lett a családfő. Akkor megkérdezték, hogy hogy is van ez, mert mi továbbra is Édesanya gyerekei maradtunk és az Apa nevét viseljük. Mire rád hivatkoztak, Állam Bácsi, mert te így határoztál. Akkor a pótpapám megkérdezte: ha már van mód rá, hogy ne csak a mama mehessen gyesre, hanem a papa is, akkor miért nem kaphatja Édesanya a családi pótlékot a saját gyerekei után? És hogy honnan tudod te, Állam Bácsi, hogy nálunk ki a családfő: Édesanya vagy a pótpapám?

Ebből még nem is lett volna semmi baj, a következő fizetésnapon azonban sem Édesanya, sem pedig a pótpapám nem kapott családi pótlékot. Vagyis Édesanya *már*, a pótpapám *még* nem kapta meg. Azt gyorsan el tudták intézni, hogy Édesanyától elvonják, de azt már nem, hogy a pótpapámnak megadják. Mire a pótpapám megmérgesedett és addig rágta a munkaügy meg a bérosztály fülét, amíg meg nem ígérték, hogy hamarosan kifizetik.

Azon a napon, amikor a pénztárba érkezett a családi pótlékunk, a pótpapámnak el kellett utaznia. Édesanya ment oda, hogy felvegye a pénzt, de nem kapott semmit, mert az utalvány nem az ő nevére szólt, hanem a férje, a pótpapám nevére. Erre már Édesanya is megmérgesedett és azt kérdezte: micsoda szamárság, hogy a saját gyerekeiért járó családi pótlékot nem veheti fel? Mire újból rád hivatkoztak, Állam Bácsi, mert te így határoztál.

Ezek a buta felnőttek mindig rád hivatkoznak, Állam Bácsi, én tudom, hogy miért: mert te vagy a legokosabb. Nálunk az iskolában Panka néni, az osztályfőnökünk állandóan azt mondja, ha valakit meg akar dicsérni, hogy: Állami Ész. Ami azt jelenti, hogy olyan sok esze van a felelőnek, mint neked. Ha nem így lenne, nem tetted volna lehetővé, hogy a pótpapám írjon egy meghatalmazást Édesanyának, aki így már hozzájuthatott a saját gyerekei után járó családi pótlékhoz, amit ugyancsak tőled kapunk és neked köszönhetjük, hogy Édesanya a személyi igazolványával igazolhatta, hogy valóban az ő gyerekei vagyunk, mert a születésünk után beírtak oda minket. A pótpapám igazolványába nem vagyunk beírva, így hát nem is tudom, mi lett volna, ha neki kellett volna igazolnia, hogy utánunk kap családi pótlékot.

Aznap este a pótpapám is belátta, hogy te nem tehetsz semmiről, csakis ők, a felnőttek. (A pótpapám nagyon okos, mindig meg tudja csinálni a matek házi feladatomat, amire az osztályban csak két gyerek apukája képes, de az egyik matematikus, a másik meg számítógépes mérnök.) Azt mondta Édesanyának, hogy: okosabb lett volna, ha nem jössz hozzám feleségül, de az még jobb lett volna, ha meg sem ismerkedünk, a legjobb pedig, ha már először sem mész férjhez és nem szülsz gyereket. Mire én sírni kezdtem és azt bömböltem, hogy akkor én nem is élnék. Hát most mondd meg, Állam Bácsi, lehet, hogy mégis buta a pótpapám?

V. E. (kislcorú)
V/a. osztr. tan.

BARTÓK A SZÍNPADON

EGYKORI DÍSZLETEK ÉS JELMEZEK

A díszlet, a jelmez és a színész együtt az előadás látványos, „spektakuláris" része. E rész szerepe azonban nem azonos a drámai és a zenés műfajokban: a prózai előadásokban a túlságosan látványos díszlet elvonná a figyelmet a szövegről, a zenés műfajok ellenben nem szabnak határt a díszlet- és jelmeztervező képzeletének. Igazolja ezt a színháztörténet, hiszen a szcenika fejlődését mindenekelőtt a zenés színházakban követhetjük nyomon.

Bartók színpadi műveinél is a díszlet- és jelmeztervező nemcsak általános keretet vagy hátteret nyújtott a zenének, hanem közrejátszott a darab interpretációiban is.

Az 1911-ben készült A fából faragott királyfi 1917-ben került színre az Operaházban Brada Ede koreográfiájával. A Debussy és Richard Strauss, Bartók e két példaképe szellemében fogant táncjáték díszlet- és jelmeztervei a magyarországi szecesszió jeles képviselőjének, az Operaház kormánybiztosának, Bánffy Miklósnak a keze alól kerültek ki. A sziklás tájba épített két vár (1) bőséges teret biztosított a tánckarnak is, amelynek tagjait stilizált fáknak öltöztette a tervező. A fa-királyfi először ember nagyságú báb alakjában jelent meg, de a továbbiakban élő táncos játszotta a szerepet.

E balett csak 1935-ben került ismét színre, ezúttal Jan Cieplinski balettmester koreográfiájával és rendezésében. Fülöp Zoltán színpadképének (2) az expresszionizmus hatását tükröző nyugtalan formái és kiáltó színei, valamint Márk Tivadarnak Fülöp stílusához igazodó jelmezei (3) érdekesen módosították a táncjáték összhatását.

Ezt követően Oláh Gusztáv sem tudott ellenállni a csábító feladatnak, s 1939-ben saját díszleteivel és jelmezeivel vitte színre a táncjátékot, amelynek új koreográfiáját Harangozó Gyula készítette. Ez az értelmezés a mű meseszerűbb és poetikusabb mozzanatait igyekezett hangsúlyozni. E megoldás hasonló, de a groteszkbe hajló változatát ismételte meg Oláh 1948-ban, viszont 1952-ben – nyilván az akkori szemlélet kényszere miatt – visszatért egy akkor már erősen konzervatív megoldáshoz, és szinte leegyszerűsítve megismételte Bánffy elképzelését, a színpad közepére helyezett toronnyal s valós tájelemekkel. A koreográfiát a Harangozónál konzervatívabb Vashegyi Ernő készítette.

A táncjáték legutolsó, 1958. évi felújításához ismét Harangozó Gyula készítette a koreográfiát. Fülöp Zoltán szinte absztrakt mesevár-kompozícióját Márk Tivadar új jelmezei egészítették ki. 1958 óta így került a közönség elé A fából faragott királyfi.

Ugyancsak Bánffy Miklós által tervezett díszletek közt és jelmezekben kezdte pályafutását 1918-ban A kékszakállú herceg vára az Operaházban. A Bánffy-féle díszlet egy középkori vár zárt udvarát ábrázolta, amelynek oldalfalaiban szimmetrikusan és lépcsőzetesen hét ajtó helyezkedett el.

1936-ban Oláh Gusztáv expresszionista várában vitte színre Nádasdy Kálmán az operát. Érdekessége volt a szcenírozásnak, hogy a cellák ajtajában mint néma szereplők a halott asszonyok is megjelentek, Judit és a Kékszakállú felé nyújtva karjukat. Ezáltal megélénkült a színpad, megtelt mozgással a tér, anélkül, hogy a zenei szerkezeten csorba esett volna. A főszereplők és a halott asszonyok jelmezeit is Oláh tervezte.

Oláh 1945-ben új megoldást keresett. Stilizált középkori várudvar terméskőből épült falai közé helyezte a cselekményt. A falakban különböző nagyságú, ráccsal lezárt nyílások; a nyílások íveiben megkövült női testek, amelyek a reflektorfényben láthatókká váltak. Ennél az előadásnál a rendezést is Oláh vállalta.

Három évvel Oláh Gusztáv halála után, 1959-ben ismét Nádasdy Kálmán vette át a rendezést, s a felújításhoz Fülöp Zoltán készített új díszletet. A színpad pusztán karcsú oszlopok kötegeivel határolt és kupolákban végződő szimbolikus tér volt, ajtók nélkül, csak a reflektor villantott fel egyes sarkokat. A Márk Tivadar által tervezett földig érő ruhák (4) egyenes vonalú redőzete követi a díszlet oszlopainak vonalát.

Végül 1970-ben megszületett a legújabb és ma is látható szcenikai megoldás Forray Gábor elképzelése szerint. Egy szabálytalan, gyökérzetszerű, áttört háttérszerkezeten hátulról tör elő a fény. Az egész színpadot betöltő rácson nagy, hervadt virágok lógnak. Itt nincsenek látható ajtók, s az előtérben is mindig csak a két szereplő van megvilágítva. A rendezés Mikó András munkája, az új jelmezeket Márk Tivadar tervezte.

Bartók három színpadi műve közül A csodálatos mandarin pályafutása indult a legnehezebben. Bartók már 1919-ben elkészült vele, s 1924 körül az Operaház lekötötte, de színre nem került. 1926-ban a kölni Opera expresszionista értelmezésben mutatta be óriási botrány közepette. 1931-ben Radnai Miklós igazgató mégis hajlandónak mutatkozott a mű előadására, de a bemutató ezúttal is elmaradt. Márkus László igazgatósága alatt, 1941-ben vették újra tervbe bemutatását. Harangozó Gyula készítette a koreográfiát. A színhelyet azonban meg kellett változtatni. Oláh ennek megfelelően valamilyen óriás gerendákból ácsolt, hatalmas piramist tervezett, ezen belül folyt volna a cselekmény. De Oláhnak módosítania kellett a szereplőket is. Az apacsok tö-

1

3

4

2

5

rók vagy perzsa öltözéket kaptak (5), a mandarin japán lett, s a leány is inkább gésának öltözött. Az enyhítő változtatások ellenére – egyházi körök befolyására – a pantomimet mint „erkölcstelent" a főpróba előtt betiltották.

Ez az értelmetlenül eltorzított szcenírozás mégis színre került, közvetlenül a felszabadulás után, 1945. szeptember 26-án. A nézőknek nem sok örömük telt benne, de dokumentumai fennmaradtak (6).

Az első hiteles előadásra csak 1956. december 16-án, Oláh Gusztáv halála után került sor. A díszletet Fülöp Zoltán, a jelmezeket Márk Tivadar tervezte. A prostituált szobája – a háttérben a nagyváros felhőkarcolóival – nagy művészi érzékre vallott, és az előadás sikert aratott. Bartók azonban ekkor már tizenegy éve halott volt.

Ez a díszlet és koreográfia 1970-ig uralkodott az Operaház színpadán, ekkor váltotta fel Forray Gábor erősen absztrakt konstrukciójú kétszintes megoldása, amely a szereplőket többé-kevésbé horizontális mozgásra késztette Seregi László koreográfiájában. Azóta Bartók három színpadi művét egy este keretében játsszák.

Bartók születésének századik évfordulóján azonban A csodálatos mandarin az első hiteles magyar előadás Harangozó-féle koreográfiájával, az 1956-os díszlet és jelmezek rekonstruált keretében kerül majd színre.

STAUD GÉZA

KÉKESDY KÁROLY REPRODUKCIÓI

MOLDOVA GYÖRGY

Hogyan vezettem én a nagy fekete Volgát?

Néha azért engem is kiküldtek hivatalos külföldi utakra, jártam például Csehszlovákiában, aztán egy más alkalommal Csehszlovákiában, nem is beszélve Csehszlovákiáról, ahova többször is eljutottam. Bármilyen változatos is volt ez az útiprogram, mégis örültem, mikor közölték velem, hogy egy íródelegációval ellátogathatok egy baráti fejlődő országba, Gumipartra — természetesen csehszlovák repülőgéppel.

Gumipart fővárosában, Gutta Percsában, korábban Szent Abroncsnak hívták, a helyi Kulturális Kapcsolatok Intézetének megbízottja várt minket sóval és egy kis tál rágógumival, kenyeret egész Gumiparton nem lehetett kapni, a következő héten már sót sem.

A megbízott magas, vékony, kiugró ádámcsutkát viselő férfi kísérőnknek volt kijelölve, de ő vezette a minket furikázó nagy fekete Volga gépkocsit is. Bemutatkozásnál mondott valami nevet, de nem tudtam megjegyezni, jobb híján Gumidémonnak kereszteltük el.

Kérdeztük Gumidémont, tud-e angolul. Mosolyogva rázta a fejét: mit gondolunk, mi ő? Ellenforradalmár? És franciául? Hát úgy néz ő ki, mint egy levitézlett tőkés? Esetleg németül? Németországról csak annyit tud, hogy ott is győzött a szocializmus, és Hegel elvtárs az első titkár. Kínomban megkérdeztem: és magyarul? — Csak az önök nagy költőjét ismerem, Petőfi Bélát, többször is elolvastam híres regényét, a Gorilla apót.

Szerencsére egyikünk tudott Gumipart ősi nyelvén, pangul, a megfeszített és hirtelen elengedett gumiszál hangjával fejeztek ki mindent, például a kérdésre, hogy áll a külkereskedelem, az volt a válasz, hogy pang, vagyis főleg a baráti országokkal kereskedünk. Sokat beszélgettünk Gumidémonnal, elmondta, hogy fiatal házas, szeretné megalapozni a családja jövőjét, öt éve gyűjt egy lengyel zsebrádióra.

Hamarosan tapasztaltuk, hogy Gumipart sokat tanult Magyarországtól a baráti küldöttségekkel való bánásmódban: keljen fel az illető barát minél később, rúgjon be minél hamarabb, egyszer majd csak hazaeszi a fene.

Ha vidékre mentünk, igazolványaink, amikre ételt-italt kérhettünk, érvényüket vesztették, csak egy maradt meg Gumidémon kezelésében. Egyik nap eljutottunk egy nagy kikötővárosba, Chewing-Gumba, délben beültünk a helyi vendéglőbe, a nagyteremben nászutasok ették a típusmenüt, két szelet kenyér között egy kiflit. Mi is megrendeltük szokásos szerény ebédünket: teknősbékalevest, lazacot homárral, medvetalpkocsonyát, narancsos kacsát, lekváros csirkét, sóletet sok tejszínhabbal, ezt-azt...

A pincér felírta a rendelést.

— És ital mi lesz?

Ezt már értettem, sőt válaszolni is tudtam rá pangul. Szőlősparti importból származó rizlingszilvánit kértem, a legjobb bort, amit valaha is ittam.

— Pohárral vagy üveggel? — kérdezte a pincér.

Fontos elvi kérdés, mert ha pohárral, akkor eléd löknek egy gyűszűnyit, nesze oszd be magadnak, több nincs, alászolgája. Ha viszont üveggel, akkor eleve több jut egy pohárnál, másrészt remény nyílik további üvegekre. Már mondtam volna, hogy üveggel, de Gumidémon megelőzött:

— Pang ping — vagyis pohárral.

Karácsonyi arcot öltöttem, de a dühtől nem láttam.

— Halljátok? Gumidémon elő akarja írni, hogy mennyit igyunk. Tudjátok mit? Kaptunk 100 gumibatkát költőpénznek, azon mind rizlingszilvánit veszek, sőt a ti 100 gumibatkátokon is, itt a helyszínen beleöntetem egy kádba, és megfürdök benne.

De — mondom — mindezt mosolygós tekintettel, bárki idegen azt hihette, hogy nagy költőnk, Petőfi Béla verseit idézem. Eltelik egy negyedóra, és Gumidémon odainti a pincért:

— Nem pang ping, hanem ping pang — vagyis nem pohárral, hanem üveggel kérjük a bort.

Gumidémon tudott magyarul, nem úgy, mint Petőfi Béla, hanem csak úgy, mint... nem, azért nála jobban. Elvégezhetett egy tanfolyamot, ahol megtanulták az öthatszáz magyar szót: pohár, üveg, hiánycikk, vén marha...

Ebéd után beültünk a fekete Volgába, és sok szeretettel ránéztem Gumidémonra.

— Te bambusztégla. Miért hallgattad el, hogy tudsz magyarul? Akkor is ugyanazokat mondtam volna fővezéretekről, Tihamérról, akiről köztudott, hogy a keze hosszabb, mint a lába, és a fogával vakaródzik, de úri modorom mégis tiltakozik az ilyen sumákolás ellen. Ne félj, jön még a prérikutyára dér.

Utunk következő állomása a Tihamérról elnevezett állami főkórház lett volna, Gumidémon talált is valami kis kórházat, de az egy jelentéktelen dzsungelelfekvő volt, a kisebb műtéteket a portás végezte el, és ilyenkor nyáridőben hazaküldték a betegeket.

— Aha — mondtam diadalmasan, mikor visszaültünk a Volgába —, szóval azt akarod elhitetni velünk, hogy ez a gyógybejzli a Tihamér Állami Főkórház? Ezt, pajtás, én jelenteni fogom a főnökeidnek, mehetsz vissza gumit aszalni, soha az életben nem lesz luxus lengyel zsebrádiód. Hacsak — emeltem fel a mutatóujjamat — nem engeded át nekem a kocsit egy pár száz kilométerre, mert Volgát még soha nem vezettem.

Gumidémon mereven nézett maga elé, a szolgálati utasítások szerint ő nem tudhatott magyarul, de a következő pihenőben megkérdezte pangul:

— Véletlenül nem akar valaki Volgát vezetni?

Felemeltem a kezem.

— Például én.

— Ért hozzá?

— Hogyne. Melyik is a kormány?

Így vezettem én életemben először nagy fekete Volgát.

A riport

Október 16.

Szenzációs riport lesz! Szenzációs!

Két hete öltem meg Karola nénit és csak most kaptak el.

Ha én ezt megírom! Először nyolc-tíz folytatás a lapban, aztán jöhet a könyv, a rádió, a tévé! Biztos siker!

Vallatnak. Újra és újra el kell mesélnem a gyilkosságot. Bemásztam az ablakon, odalopakodtam, leütöttem, kiraboltam — tiszta unalom. És használhatatlan anyag. De hát ezt a cécót is vállalni kell. Mégsem mondhatom meg már most nekik, hogy csupán egy riporteri trouvaille-ról van szó. A valóság újszerű megközelítéséről. A teljes azonosulás módszeréről.

Az egyik kolléga elment munkásnak. Megírta. A másik elment taxisofőrnek. Megírta. Na bumm! És akkor mi van? Ezt csinálják utánam!

Október 26.

Közeledik a tárgyalás napja. Pszichológushoz visznek, védőügyvédet rendelnek ki mellém. Óriási! Mintha valódi gyilkos lennék! Micsoda tapasztalatok! Néha már alig bírom megállni, hogy el ne röhögjem magam. Ha ezek tudnák!

Igyekszem mindent pontosan feljegyezni. A börtönőr ma azt mondta, hogy reméli, fel fognak akasztani. Micsoda karakteres figurát csinálok én ebből! Egyszerű ember, kicsi bajusz, négy gyerek, tiszta erkölcsi érzék — ha nincs benne két flekk, akkor egy sem!

Október 30.

Ma bejött a feleségem. Igyekeztem bűnbánó arcot vágni. Kíváncsi voltam, hogyan reagál. De csak sírt. Elbocsátották a munkahelyéről, a gyerek csavarog, az anyám ki akar ugrani az emeletről. No, nem! Ezt a sztorit nem kapja meg a televízió! Ebből filmet csinálunk. Jancsóval? Fábrival? Coppolával? Majd még átgondolom.

November 5.

Megkezdődött a tárgyalás. Az ügyész ragyogóan beszélt. Elvetemült gyilkosnak titulált. Fekély vagyok a társadalom testén. El kell majd kérnem a jegyzőkönyvet. Kicsit meghúzva, az egész szöveg használható lesz.

Az a baj, hogy elég nehéz belehelyezkednem egy valódi gyilkos lelki világába. Át kell néznem a kriminálpszichológiai szakirodalmat, mielőtt ezt a részt megírom, hogy hitelesebb legyen.

November 9.

Eljött beszélőre a rovatvezetőm. Azt mondta, hogyha nem volna ott a rács, a két kezével fojtana meg. Szegény, nem kellene ilyen bizonytalanságban hagyni. Rákacsintottam és odasúgtam neki, hogy karácsonytól húsvétig ne tervezzen vezető anyagot. Majd én szállítom. Visszaszisszegte, hogy egy rablógyilkos belső munkatárs felakasztásáról nem fognak riportsorozatot közölni a szeretet ünnepétől a feltámadásig! Nem érti. Pedig amúgy jó szakember. Csak ideges. Érthető, Karola néni az unokanővére volt.

November 13.

A riportsorozat címén gondolkodom. Nem mindegy, hogy 10—12 alkalommal mi áll a lap élén. A jó cím fél siker. Néhány ötletet már felírtam: *Ítélet van; A Lapkiadótól Sopronkőhidáig; Akit a kötél rojtja megcsapott.*

November 18.

Kihirdették az ítéletet. Kötél. Noná! Majd gyógyfürdő Parádon! Rájuk is húztam volna a vizes lepedőt, ha felmentenek. Átvillant rajtam, hogy most elmondok mindent, de nem akartam lelőni a poént! No, meg egy rakás laptól ott voltak. Nem fogják kikaparni az én gesztenyémet! A kivégzés előkészületeit sem akarom kihagyni. Az lesz a befejező rész. „Hűvös hajnalra ébredtem. Az utolsó vacsora maradványai még ott hevertek a tálcán..."

Te jószagú úristen! Mit fog szólni ez a szerencsétlen ügyész, ha az akasztófa alatt leleplezem magam!

(A fenti feljegyzéseket N. G. rablógyilkos hagyatékában találtuk. A szerk.)

NÓGRÁDI GÁBOR

VADÁSZÓ KENTAUROK EGY KLAZOMÉNAI AMFÓRÁRÓL (MÜNCHEN, MÚZEUM)

EMBER ÉS LÓ...

Irta:

BÁNFFY MIKLÓS

Sehol akkora szerepet nem játszik a származás, mint a lónál és nem is csak most, midőn családfákkal annyit foglalkozik mindenki, hanem a lónál réges-régen is így volt.

Az eugenitikára a többi háziállatnál csak a legmodernebb korban kerül sor. Az embernél még máma sem. Nem nézik, hogy az örömapának lőcslába van, vagy hogy az örömanya hisztérika. Fő a társadalmi állás, befolyásos rokonság vagy a pénz! — Hogy a házasság elsősorban tenyésztési vállalkozás, arra nem gondol senki.

A lovaknál azonban már a történelmi idők küszöbén fontosnak tartják a fajt.

Az ősmondákban is erről van szó. Már pedig a mithosz az emberiség gyermekkori emlékezése.

Herakleszt az a komiszkodó bátyja Trákiába küldi, hogy az ottani király híres ménesét elhajtsa Mykénébe. Isteni származású lovak ezek, annyira különbözők minden más görög lótól, hogy nem zabot, hanem csakis emberhúst esznek.

Achillesz lovai is isteni származásúak és halhatatlanok. A pedigréjüket is tudjuk. Apjuk Zefirosz, anyjuk a Hárpya.

A germán mithológiában még ennél is csodálatosabb tenyésztési vállalkozással találkozunk.

Loki, a tűzisten, hogy Odin csataménjétől, a kitűnő Sleipnirtől csikót kaphasson, maga vállalkozik arra, hogy átalakul kancává! — Ez valóban óriási áldozat lehetett ilyen előkelő istentől. De talán megérte. Megérte, hiszen Brünhild lova, a híres Grane ebből a párosításból származik és annyira híres és valóban halhatatlan, hogy még ma is szerepel az Operaházban. —

Europa 1943. 3. f.

LEGYŐZÖTT KENTAUR (KEHELY A MÜNCHENI MÚZEUMBAN)

S l e i p n i r pedig importált ló. Odin a Balti tengerentúlról, az ott élő óriásoktól szerezte ravasz fondorlattal. Az ősgermánok olyan meglepően gyorsnak találhatták az isten hadi-csődörét, hogy a monda három pár lábat tulajdonit neki, akár valami sebesfutású cincérnek.

De nem csupán a mondák korában találkozunk komoly fajnemesítő szándékkal, hanem már történelmi korban is.

Macedóniai Fülöp, Nagy Sándor apja, 20.000 szkyta kancát hoz be Déloroszországból. Pedig lovat már századok óta tenyésztenek úgy Görögországban mint Macedóniában. Nyilván jobbat akart, gyorsabbat, kitartóbbat, mint amit a görög világban találhatott.

Eurázia másik végén Kínában is így gondolkozik Wu császár. Ez is történelmi adat, bár mondai elemekkel vegyül.

Kr. e. 126-ban egyik kínai követ, aki szövetségszerezni Fergánában és tán Baktriában járt, —(ez a mai Turkesztán és Bokhara) — azzal a meglepő hírrel tért vissza, hogy ott olyan rendkívüli lovak vannak, hogy »v é r t i z z a d n a k«! — Úgyhallotta a követ, hogy egyik ottani hegycsú-

cson »természetfölötti« vadlovak élnek. A helybeli lótenyésztők az ő kancáikat ennek a hegynek a lábához vezetik, ott cövekhez kötik és magukra hagyják. Az ilyen kanca utóda a »vért izzadó ló«, akit »tien-ma«-nak hívnak.

A kínai császár, Wu, ekkor nagyot határozott. Onnan fog tenyész-anyagot szerezni, feljavítandó a kínai lótenyésztést. Nagy gondja volt ugyanis szegénynek, hogy azok a gonosz hunok, az ő örökös ellenségei, nemcsak jobb lovasok mint a kínaiak, de a lovaik is sokkal jobbak. Ezen akart hát radikálisan segíteni.

Újabb követet küld hát, aki hoz is néhány tucatot onnan. Pár év mulva újra odaküldi és hosszas tárgyalások után végül szerződésre is lép Mukuával, az ottani királlyal.

AQUAMANILE (KASSA, VÁROSI MÚZEUM)

Drága szerződés bizony és nagyon terhes ! Azt kell higyjük, hogy a jó Wu igen neki volt durálódva annak, hogy nemesvérű lovakat kapjon, mert sok minden gyönyörű ajándék mellett, drága selymek, sok arany, ezüst, bronz és lakk tárgyakon kívül, egyik császári hercegnőt is oda adja, illetve eladja a ferganai királynak, hogy érte párbérben 10.000 kancát kaphasson. Meg is kapta őket.

Úgylátszik azonban, hogy az a gonosz Mukua becsapta a jó császárt. Az a 10.000 kanca jó volt ugyan, jobb mint a kínai lovacskák, de mégsem izzadtak vért. Szóval nem voltak »tien-má«-k. Legnemesebb lovaiból nyilván nem adott az a kétszínű Mukua.

Wu nem hagyta ezt annyiban. Háborút indított. Két teljes esztendeig tart ez a háború, sok szörnyű vesztességgel és rettentő nagy költséggel. Három hadsereg elpusztul. Végül a kínai hadvezér mégis győz ; a fergánaiak megölik Mukuát és békét kötnek. A békeszerződés alapján néhány tucat »tien-ma«-t, vagyis telivért adnak, és 3.000 kevésbbé nemes kancát és mént. Arra is kötelezik magukat, hogy évente két »vért izzadó« csődört küldenek adóba. A lovak fajára nem

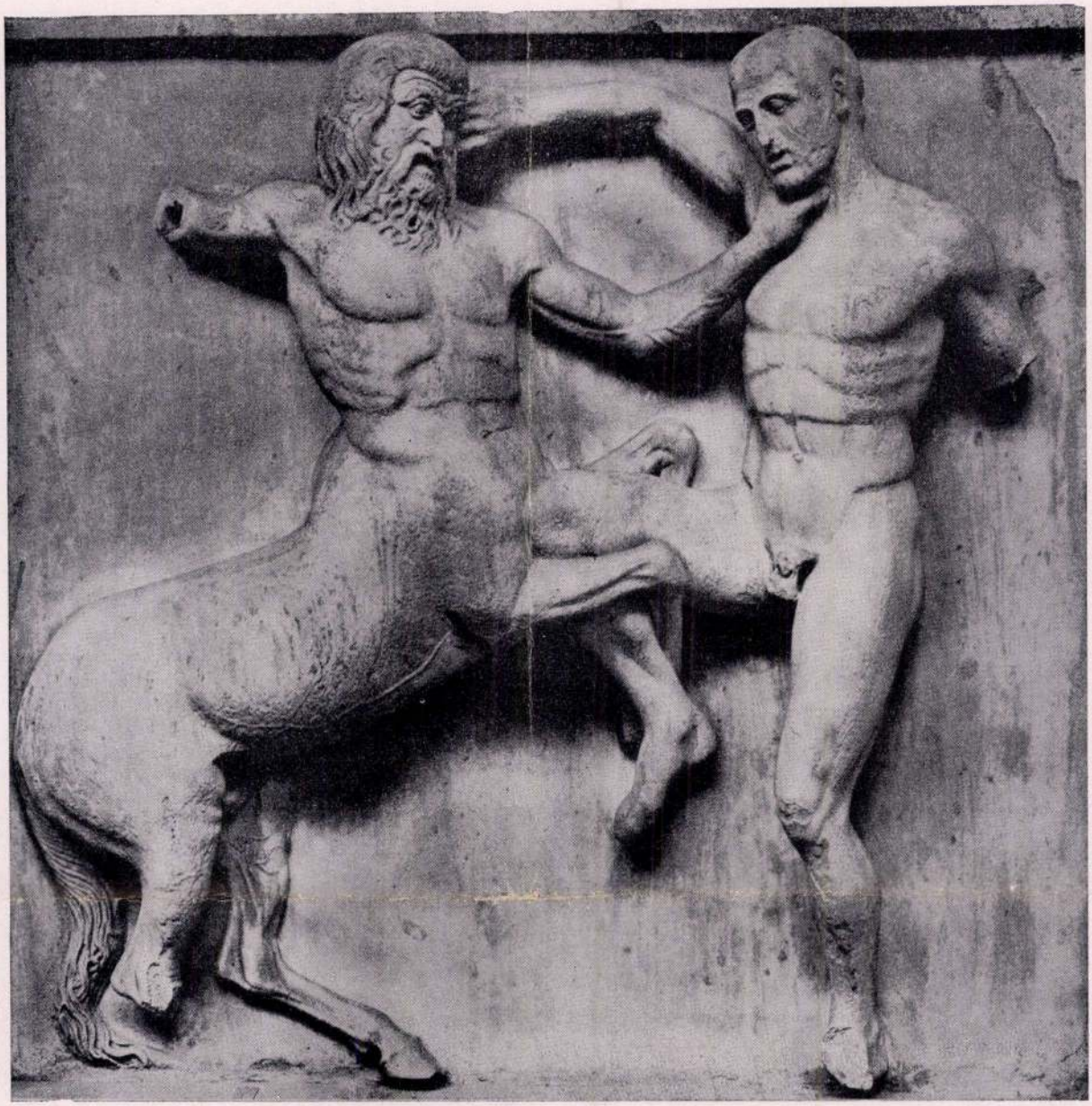

KÜZDŐ KENTAUR (PARTHENON; KÉPSZÉK A DÉLI OLDALON)

vonatkozik ugyan, de érdekes ha azt olvassuk, hogy e lovak számára különleges takarmányról is gondoskodni kellett. Lucernamagot kellett miattok Kínába hozni Fergánából. Azt hiszem ez az első adat exotikus magvak importálásáról. — Nyilván jó koszthoz voltak szokva azok a »T i e n-m á«-k.

Talán őket, illetve utódaikat látjuk ábrázolva azon a shantungi falvésésen, ahol kínaiak hadakoznak hunokkal.

Kétféle fajta paripát látunk ott. Az egyik biztosan Taki-utód, rövid nyakú, nehéz fejű és kurta testű kis ló. A mai kínai és mongol póni kitűnő ábrázolása. A másik magosabb és sokkal nemesebb. Előkelő kínai mandarinok ülnek rajtuk. Ezek alighanem azok a »t i e n-ma« származású lóivadékok. Szépen ívelt nyakkal, magosan hordják aránylag sokkal kisebb fejüket és lábukat úgy szedik, akárha spanyol lépést járnának, ahogy ma díjlovaglásokon látjuk.

Ennek az ábrázolásnak különös érdekessége van számunkra. Ezek az elegáns paripák, akik olyan büszkén lépkednek ott a shantung-beli falképen, majdnem azonosak a körülbelül egy-

korú, vagy valamivel korábbi görög ábrázolásokkal a hellenisztikus korból. Ha jól megnézzük: ugyanaz a délceg fejtartás, ugyanaz a büszke lépés jellemzi őket.

Nagy Sándor birodalmának felosztása után ugyanis utódai közül többen ilyen lóképpel díszítik érmeiket. Márpedig Nagy Sándor Baktriát is meghódította, honnan csak Kr. e. 135-ben távoznak a macedo-görögök.

Vajjon nem az ott megismert és onnan távoli országokba exportált apamének kiválósága indítja-e őket arra, hogy érmeiken megörökítsék ezeket?

HERAKLES ÉS NESSOS (POMPÉJI FALFESTMÉNY)

Különben nemcsak Nagy Sándor válik Iszkender név alatt legendássá a keleten, hanem csataménje Bukefálosz is félisteni jelleget nyer. Míg a görög monda Bukefálosztazoktól az emberevő kancáktól származtatja, kiket Heráklesz rabol el Trákiából, a badaksáni hagyománynak megfelelően írja Marco Polo 2000 év mulva, hogy a Baktriai (Badaksan-i) rendkívüli lovak az ottani származású Bukefálosztól erednek és minden lónál jobbak.

Igaz, hogy látszólag bolondot is mond a jó Marco Polo.

Azt mondja róluk, hogy az ottani lovaknak szarva van a homlokuk közepén. Véleményem szerint azonban ez nem rontja le azt amit különben mond. Sőt megpróbálhatjuk ennek is a magyarázatát.

Azon a márványkoporsón a sztambuli múzeumban, hol Nagy Sándor egy fejedelmi perzsa személlyel van ábrázolva, a perzsák paripáin azt látjuk, hogy üstökük varkocsba van fonva és ez a varkocs előre mered homlokuk közepéről. Már most elképzelhető volna, hogy ez a divat tán fennmaradt Ázsiának ebben az eldugott sarkában és ezt nézte szarvnak a jó velencei.

Akárhogy legyen is, ha a hellénista lóábrázolásokat követjük, és összehasonlítjuk a shantungi falvéséssel, arra a következtetésre jutunk, hogy a mai Turkesztán vidékeiről származik az a legnemesebb ló, amit ma arab lónak hívunk. Innen vittek el tenyészanyagot keletre Kináig, nyugatra pedig az antik világ minden országába és végig Észak-Afrikán keresztül Ibéria félszigetére is.

Arab ló?

Hát igen. Ma így hívjuk ezt a fajt, mert Arábiában maradt fönn legtisztábban, bár éppen Arábiába jutott el a legkésőbb. Az arabok csak Kr. u. 100 évvel kezdenek lovat használni. Addig csak tevén járnak.

Ellenben Közép-Ázsiában már ősidők óta előkelő háziállat. És hogy ott »a r a b l ó« az előkelő úrnak paripája, arra döntő bizonyíték az a vezéri sír, amit az Altaj hegységben tártak föl alig tíz éve.

A felső Irtisz vidékén, — a hogyan Észak-Mongoliában másféle is, — sokszáz ilyen dombsír, ilyen kurgán áll.

Az egyik, és számunkra legérdekesebb az, amit Paziriknél ástak ki 1.500 m. magasságban. Itt fából ácsolt sírkamra körül 10 lótetem került napfényre. Csonttá voltak fagyva és ezért olyan ép és tökéletes állapotban maradtak meg, mintha csak aznap temették volna őket. Síma sárgaszőrű, nagyon nemes állatok. Tiszta »a r a b« típusú lovak, kisfejűek, széles homlokkal, egyenes profillal. Aranyos lószerszám, csótár és nyereggel ásták ki őket. Ez az első nyereg amit ismerünk, tekintve, hogy a sírkamrában talált néhány kínai eredetű tárgy a korai Han-korból, vagyis Kr. e. 200-ból való.

Hogy milyen nép vezére volt, aki egykor rajtuk nyargalt, bizonytalan ugyan, de valószínű, hogy hun, vagy vele rokon őstörök lehetett, hiszen a hiungnuk akkor még ott uralkodtak az Altaj két oldalán, le a Góbin a kínai falig és északon az erdő-vadonig terjedő steppén.

Ez az adat rendkívüli értékű, főleg azért, mert itt pontos korhatározó mellett, nemcsak lemérhető csontvázat, de teljesen ép lovakat ismerhettünk meg. Minden kétséget kizárt aziránt, hogy a melegvérű ló jóval időszámításunk előtt már ki volt tenyésztve olyan kiváló kvalitásban, amilyent a mai arab lónál látunk.

Bizonyos azonban, hogy több ezredév kellett hozzá, hogy a vad Tarpan idáig fejlődjék.

FILIPPINO LIPPI: A KENTAUR

SANDRO BOTTICELLI: PALLASZ MEGSZELIDITI A KENTAURT (FIRENZE, UFFIZI)

Mondom, több ezredév, mert már a nagy Ramszesz egyik csataképén hasonló típusú mének ágaskodnak harcikocsija előtt. Tehát ez a faj már a Kr. előtti második ezredév közepén megvolt és eljutott Egyiptomig.

*

Mikor és hol vált háziállattá a vadló? Ki fogta be először? Ki ült először a hátára?

A tudomány abban egyetért, hogy a lovat legkorábban Közép-Ázsiában szelídítik meg. Legősibb adat Turkesztánból való (Anan, Kr. e. kb. 4000).

Szumirban a harmadik ezredév sírjaiban már két különböző típusú házilovat találtak: — Egyiptomba a hikszósz hódítás viszi, Indiában talán az árja bevándorlással jut el.

Elsőben bizonyára befogták. Az indogermán világ nagyon soká csakis így használja. A lovagló tudományt az ural-altaji népek találják föl.

Es itt ismét a mondát veszem elő.

Ne kacagjanak ki ezért. Régi meggyőződésem, hogy a mítosz a népek őskorából reánkmaradt történelmi adat. Igaz, hogy azt mondják, hogy a hazugság ül a történelem bölcsője mellett, de én erre azt válaszolom, hogy viszont: a monda bölcsőjében az íratlan történések emlékezése alszik.

Az indogermán mondák csakis gyalogos hősökről szólnak.

Indra, Siegfried, vagy Heraklesz nem lovasemberek. — Es minthogy a legrégibb és legismertebb a görög mondakör, hát csak erre fogok itt szorítkozni.

A különböző heroszok első nemzedéke csakis gyalog harcol, de gyakran lovagló és idegen fajta ellenséggel: amazonokkal és kentaurokkal.

Különösen a kentaurt találom érdekesnek.

Félig ember, félig ló!

Ez az elképzelés csakis úgy támadhatott, hogy az ősgörögök valamilyen turáni lovasnéppel találkoztak, amely, akár a modern kozák, nem járt gyalog és a lováról alig szállt le; a görögök annyira csodálatosnak tartották ezt, — ők csak kocsilovat ismervén, — hogy azt hitték, hogy a ló és a lovas össze vannak nőve. Az is jellemző, hogy a kentaur arca a késői ábrázolásokban is a görögtől mindig különböző, mindig piszeorrú, széles pofacsontú arc, amit mongol-török típusnak hívunk.

Úgy képzelem, hogy Heraklesz kortársai még tudtak arról, hogy a kentaur néha-néha le is száll a lováról. Hiszen a görög hősi ifjakat egyik kentaurhoz, Chironhoz küldik nevelésük végső kipallérozására, amit aligha tettek volna, ha Chiron tanár úr soha le nem válik az ő lótestéről. A mondaképzésnek azonban természete lévén, hogy a legcsodásabb elemet tartja fönn és fejleszti tovább, a kentaur végleg összenőtt lovával és csakis így maradt a későbbi korra.

A lovagló tudományt talán valami ilyen ázsiai néptöredék viszi nyugatra, tán a bronzkor ma még tisztázatlan vándorlásai során. Első történelmi fellépésükkor a gallok még gyalog-harcosok (Kr. e. 500). Caesar idejében azonban már főerejük a lovasság, míg a germánoké továbbra is a gyalogságuk és lóháton csak vezérek járnak.

Igy marad ez a népvándorlás koráig.

*

A római birodalom hadiereje a Légió, lovassága pedig legtöbbnyire valami nem római eredetű, de európai segédcsapat.

Ha pedig azt kérdezzük, milyen lovon ültek ezek, arra is találunk választ.

Minden arra mutat, hogy valami könnyebb féle Nóri-vérű fajtán. Virgilius ugyanis, midőn a Georgica III-ban leírja az ideális hadimént, többek közt azt mondja, hogy kettős far-

párnája legyen — vagyis dupla fara — ami pedig a Nóriak állandó és általános jellege és arab vérű lónál, még ha akármilyen kövérre hízlalják is, sohasem fordul elő.

Az a körülmény, hogy a nyugati világ csupán a lassúmozgású Nóri-lovakat ismerte, magyarázza meg, hogy a nyugatiak a Tarpan-Takiutódokon vágtató hunokat miért tartják olyan szédületesen gyorsnak. Ugyanígy később a magyarokat is, akik bizonyíthatóan arab jellegű lovakkal törtek országaikra.

*

Montecuccoli azt mondta: »Három dolog kell a háborúhoz. Először pénz, másodszor pénz, és harmadszor is pénz.« En pedig, ha valaki kérdezné tőlem: Mi a legfontosabb a lónál ? — ezt

KENTAUR ÉS SAS. XII. SZÁZAD (PÉCS, PÜSPÖKI MÚZEUM)

a mondást utánozva azt felelném: »Először egészség, másodszor is egészség és harmadszor is egészség.«

Lehet az a ló olyan gyönyörű, mint Mohamed paripája, maga Alborak. Lehet olyan hatalmas, mint Mátyás király csődöre a Fadrusz-szobrán. Lehet olyan gyors, akár a szélvész. Ha nincs egészsége, hát a világon semmit sem ér.

Egészséges szív, tüdő, gyomor és idegrendszer, egészséges inak, izületek és paták. Olyan acélos szervezet, amely legnagyobb srtapa után is képes felújulni. Vagyis a szívósság. Akármilyen használatban, igában, kocsiban, vagy nyereg alatt — az első és legfontosabb feltétel az egészség.

A második feltétel, amire azonban ritkán gondolunk, lelki tulajdonság: — a szolgálatkészség. Ritkán gondolunk rá, mert annyira megszoktuk, hogy eszünkbe se jut, milyen csoda ez állatszolgáéknál.

A legszívósabb és legnagyobb egészségű ló az angol telivér.

Származására nézve kevés kivétellel arab vérű. A VII. század során és kis számban talán korábban is, magánosok importáltak Angliába keleti lovakat. De a legnagyobb behozatal az a kanca-szállítmány, amit II. Károly angol király hozat és melynek jórészét, Wrangel szerint, Magyarországon vásároltak volna össze.

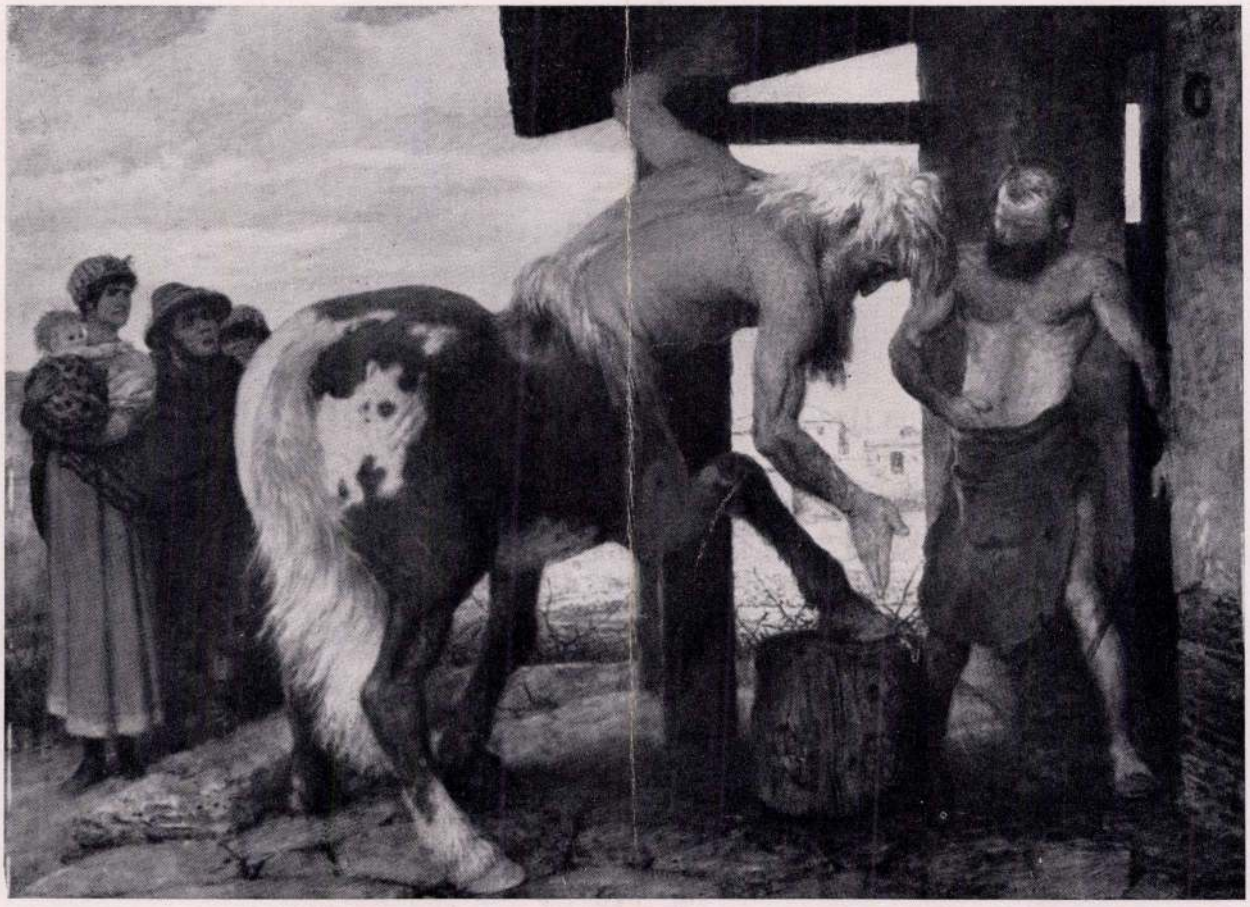

ARNOLD BÖCKLIN: KENTAUR A KOVÁCSNÁL (BUDAPEST, SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM)

Elég valószínű ez, mert török időkben tömérdek arab vérű ló jutott hozzánk. Magyarországból pedig lábán szállíthatták őket a csatorna partjáig, ami lényegesen könnyebb volt és kevesebb vesztességgel is járt, mint hosszú hajóúton Szíriából vagy akár Marokkóból. Hogy mire alapítja Wrangel fenti állítását, nem tudom. Bizonyos azonban, hogy Byrcley Turk, az összes telivérek egyik törzsatyja, kétségtelenül Kara Musztafa zsákmányából származik. Akárhogy álljon is a királyi kancák dolga, tárgyunk szempontjából fontos csak annyi, hogy az angol telivér törzskönyvébe csupán azok a mének és kancák utódai vétettek föl, kik a XVIII. század első két évtizedében versenyben futottak. Ezek pedig mind arab vérűek.

A lóverseny formálta ki az angol telivért azzá, amivé lett.

Lóval versenyt futni nálunk és bizonyára máshol is dívott, — őseink »hamarja-futás«-nak hívták — de rendszeressé csak Angliában vált, mégpedig már az utolsó Stuartok alatt. Harmadfél évszázad óta tehát minden telivér ló életének első éveiben a legsúlyosabb próbának lett alávetve. És csak azokból tenyésztettek tovább, akik nagy nyilvánosság előtt és sikerrel kiállták ezt a próbát.

Ez a megfeszített munka minden továbbtenyésztésre használt egyednél eredményezte azt, hogy a telivérnek nagyobb szíve van, mint a közönséges lónak, tehát nemcsak jelképes módon »teli-vér«, de valóban több vére is van, továbbá, hogy csontanyaga sűrűbb és keményebb, köbcentiméterre kiszámítva pedig súlyosabb anyagú.

Körülbelül húszhónapos korában a csikó nyereg alá kerül, vagyis tréningbe és ha ezt kibírja, négy—öt évig szalad, vagyis a legsúlyosabb, mert a leggyorsabb munkát végzi. Semmisem veszi ugyanis annyira igénybe a ló szervezetét: inait, tüdejét, szívét, mint a fölfokozott sebesség.

Nagyon sok egyén már — ahogy manapság mondják — ezt az »edzést« sem bírja ki. Mások verseny közben nyomorodnak meg, vagy találtatnak hiányosnak. Mások az erőfeszítés folytán nem esznek, leromlanak és többé nem térnek magukhoz. Hogy valamelyik versenyló mindezt több éven át teljesíteni képes volt, egészségének olyan bizonysága, amit semmi más vizsga adni nem tud.

Azonban nem csupán testi, hanem a ló jellembeli tulajdonságainak is ez a legfőbb próbája. Hogy előző 2—3000 m nagyon kinyujtott vágta után képes minden erejét összeszedni és kiküzdeni a győzelmet, akkora buzgalmat és akaraterőt tételez föl, amit semmi más próba nem nyujt és nem is nyujthat. Az a körülmény pedig, hogy a legjobbak közül is a legeslegjobb a leginkább keresett apamén vagy ilyen anyakancának az utódja, ez biztosítja a továbbtenyésztés állandó minőségét.

Lóverseny nélkül mindez lehetetlen volna.

Sem egyes bíró, sem szakértők bizottsága nem pótolhatja. Házi versenyek sem, vagy bármi más, amit helyette némelyek ajánlottak.

WALT DISNEY: ILLUSZTRÁCIÓ BEETHOVEN VI. SZIMFÓNIÁJÁHOZ

Az a bizonyosság, hogy sem időszerű divat, sem jóakarat, rokonszenv vagy gyűlölködés nem tudta soha és ma sem tudja befolyásolni a nyerőoszlop könyörtelen igazságát, adja meg a lóversenynek semmivel sem pótolható értékét. Csak így, ilyen kipróbálás mellett kapjuk azt az úgyszólván minden tűzben kiacélozott anyagot, ami elsősorban a hadsereg számára, de a nagyközönség számára is a kellő szívósságú, ú. n. félvértenyésztést fönntartani tudja.

Ennyit a telivérről és a lófuttatásról el kellett mondanom. Már azért is szükséges volt kissé tájékoztatni erről a »jámbor olvasót«, mert közismert és nem is csak újkeletű, de már régi az a balvélemény, hogy a futtatás egyrészt a nagyurak és a pénzeszsákok passzióját szolgálja csak, másrészt, akár a roulette vagy a nási-vási, olyan játékbarlang-féle valami, ami csak arra való, hogy előbb vagy utóbb az ember elveszítse a pénzét.

Hogy az istállótulajdonosokat valamiféle önérdek vezeti, az természetes. Sportszeretet, dicsőségszerzés vagy nyerészkedési vágy. Akármelyik lehet. Viszont önérdek nélkül senki sem vállalná azt a rengeteg költséget, amibe a versenyló idomítása és tartása kerül és azt a rizikót sem, ami vele jár. Csakis ha az istállótulajdonosnak nagyon nagy díjak jutalmára van kilátása; ha kevésbbé sikerült lovai kisebb díjak útján megkereshetik mindennapi zabjukat; ha siker nélküli években fogadások útján fedezni képes tömérdek kiadását, csakis így tartható fenn a versenyüzem, melynek fönnmaradásától pedig a nemzeti lóanyag kvalitása függ.

WALT DISNEY: ILLUSZTRÁCIÓ BEETHOVEN VI. SZIMFÓNIÁJÁHOZ

Az arisztokrata

HOVANYECZ LÁSZLÓ

A most százharminc esztendeje született Bánffy Miklós életművének értékelése, illetve rehabilitálása hosszú ideje folyik. Valószínű, hogy jó darabig el is tart még. A különféle lexikonok, életrajzok adatai alapján azt sem tudjuk pontosan, mikor született Bánffy. 1873. december 29-én vagy 30-án? Esetleg később, 1874-ben? Mintha egy jelentéktelen születés lett volna az övé is, akár a Petőfié. Pedig nem az volt. Bánffy Miklós az egyik legbefolyásosabb és leggazdagabb erdélyi arisztokrata család sarjaként látta meg a napvilágot. Apja, gróf Bánffy György – akinek anyja iktári Bethlen Kata, a fejedelmi család utolsó női sarja volt – igen magas királyi kitüntetésekkel ékesített főúr, 1875-től a főrendiház tagja. Befolyását nemes törekvések felkarolására használja. Alapítója a Iparművészeti Társulatnak, támogatója az erdélyi mezőgazdaság fellendítésének. Az erdélyi történelem szempontjából fontos családi levéltárát az Erdélyi Múzeumban helyezi el. Bonchidai kastélya – az erdélyi Versailles – értékes gyűjtemények otthona.

Felesége korán meghal, így fia, Bánffy Miklós kisgyermekként jut árvaságra nővérével együtt. Az apa nem nősül újra, gyermekei mellé angol nevelőt szerződtet. A Bánffy család javarészt Pesten él, Miklós itt is érettségizik. Ezután végez ugyan néhány szemesztert a kolozsvári egyetemen, de már Budapesten doktorál. Először az erdélyi szövetkezeti mozgalomba kapcsolódik be, ám kalandos természete nem engedi, hogy sokáig egy helyen maradjon. Dolgozik a fiumei tengeri hatóságnál, a berlini szaktudósítói hálózatnál. Hogy mennyire elütött az átlagos erdélyi úrtól, azt Kuncz Aladártól tudjuk: „Általában külsőleg sohasem éreztem kolozsvárinak. Talán azért, mert mint sokat utazott emberről, öltözetében, szokásaiban lerítt a nagyvilágiság… Angliában, Olaszországban s a nyugati külföldön korán otthonossá vált. Azonkívül beszédében, megjelenésében is elütött itteni vére atyafiaitól. A művészetek iránt való érdeklődése modorában jókora közvetlenséget és mindenféle érdekhálózatok fölé való emelkedettséget kevert el. Amint középiskoláit elvégezte, elsősorban nem a főúri szalonokat kereste fel, hanem Mikszáth Kálmánt a dolgozószobájában és Székely Bertalant a műtermében. Az egyiktől az írás, a másiktól a festés mesterségét akarta eltanulni."

Bánffy Miklós azonban nemcsak írni és festeni akart megtanulni, hanem mindent, amit csak lehet. Zenét szerzett, kiválóan zongorázott, s a színpadhoz is értett. Az akkori kultuszminiszter, Zichy János felesége ajánlotta őt 1912-ben a budapesti Operaház és a Nemzeti Színház intendánsának. Kiderült: nem érdemtelenül protezsált főúri dilettánsról van szó. Erre különben Bánffy országos kaszinóbeli asztaltársasága is garanciát jelenthetett, amelynek Herczegh Ferenc mellett Miklós Andor, Molnár Ferenc, Heltai Jenő és Ambrus Zoltán volt az állandó tagja. 1917-ben Bánffy állította színpadra Bartók Béla A fából faragott királyfi című táncjátékát az Operaházban, 1918-ban pedig A kékszakállú herceg vára című operáját. Bánffy legemlékezetesebb rendezése azonban 1916-ra, az első világháború harmadik esztendejére esett. Miután Ferenc József november 21-én elhunyt, sürgősen meg kellett szervezni az új király, IV. Károly megkoronázását. Az ünnepség napját december 30-ára tűzték ki, hogy az uralkodó még időben tudja szentesíteni az 1917-es esztendő költségvetését. A koronázási ünnepségek főrendezőjévé Bánffy Miklóst nevezték ki. A Mátyás-templomban rendezett ceremónia utolsó aktusa volt az „aranysarkantyús lovagok" felavatása, amelyből a gróf háborúellenes politikai demonstrációt csinált. Hogy ez miként történt, azt ő maga így meséli el Kuncz Aladár ösztönzésére írt Emlékirataiban: „Vagy ötvenen lehettek. Csupa frontharcos tiszt. Csukaszürke egyenruhák. Kopottak. Foldozottak… Az élükön mankósok, falábasok. Sántítva, kopogva, nehéz légzéssel. A harctér tragédiája ömlött be az ajtón, lepte el az oltár előtti térséget, hol még néhány perccel azelőtt minden csupa ragyogó csillogás volt… A király visszajött. Koronásan, palástosan. Elfoglalta az előrehúzott trónt. Elhangzott az első név. Kettéroppant, szürke emberroncs tápászkodott föl két fekete mankóra. A tisztiszolgája elkapta, hogy el ne vágódjék. Az támogatta át néhány lépésnyire. Ott a trónlépcsőn összeomlott, miközben Szent István pallosa háromszor érinté a vállát. Azután valahogy felemelték, és szolgájával nagy nehezen kitántorgott a templomból."

FORRÁS: BÁNFFY MIKLÓS ESTÉJE (POLIS KÖNYVKIADÓ)

Bánffy Miklós, a felsőház tagja

Az őszirózsás forradalom idején Bánffy Bethlen Istvánnal tart. Károlyi Mihály nemzetiségi miniszterének, Jászi Oszkárnak az erdélyi nemzeti autonómiákkal kapcsolatos tervezetét Bethlennel együtt ő is elfogadja. Mi több, Bánffy kormánypénzen indul el Svédországba, ahol az volna a feladata, hogy külföldi támogatást szerezzen a Magyarország felosztását szorgalmazó törekvések ellenében. Svédország helyett Hollandiába keveredik, ahol portréfestésből él. A Tanácsköztársaság végnapjaiban Bethlen hívására tér haza. 1920 elején Angliába utazik, hogy ottani politikusokat nyerjen meg a magyar ügynek. Küldetése azonban csak annyi eredménnyel jár, hogy a brit kormányváltozásokban bízó képviselők egy csoportja azt üzeni Bethlennek: igyekezzék az időt húzni. Mint ismeretes, ez nem sokat ért.

Bethlen István 1921-es hatalomra jutása után őt nevezte ki külügyminiszterének. Noha Bánffy már 1901-től képviselő volt különböző erdélyi kerületekben, kinevezése mellett csupán annyi szólt, hogy ifjú korától az ugyancsak erdélyi és a vele csaknem egyidős Bethlen barátjának és politikai szövetségesének számított. A Bánffy-féle külpolitika tehát bethleni külpolitika volt. Bánffy részt vesz az 1922. április 10. és május 19. közötti genovai nemzetközi konferencián, amelynek keretei között írta alá Rathenau német és Csicserin szovjet külügyminiszter a két ország diplomáciai és gazdasági kapcsolatait rendező rapallói szerződést. Itt van módja személyesen beszélgetni Lloyd George brit miniszterelnökkel és Csicserinnel. Itt, majd a Népszövetség alakuló kongresszusán van módja felismerni, hogy a határok megváltoztatásának az adott nemzetközi viszonyok között nincsen esélye.

Pályáját gondtalan világfiként kezdte és szinte kolduskénti fejezte be, miután a visszavonuló német csapatok elpusztították bonchidai kastélyát.

E felismerésnek, no meg annak is része lehetett Erdélybe történő 1926-os visszatérésének, hogy Magyarországon már nem várt rá politikai pozíció. Hogy miért tette le a román állampolgársági esküt, arra nézve sokféle találgatás látott napvilágot. Ezek egyike szerint a román királyi családot kívánta magyar trónra ültetni, hogy így egyesíthesse Erdélyt Magyarországgal. Ez a vád Bethlen Istvánnal szemben is elhangzott, de egy szó sem volt igaz belőle. Volt egy másik vád: Bánffy birtokainak megmentése érdekében lett román állampolgár. Ez sem bizonyítható. Kós Károly emlékezése szerint a mintegy 53 ezer holdas Bánffy-birtokból kétszáz holdnyi termőföld és kétezer holdnyi nehezen megközelíthető erdő maradt a román földreform után.

Ami bizonyos, Bánffy Miklós 1926-os hazatérésétől kezdve meghatározó szerepet játszott az erdélyi magyar irodalmi élet arculatának alakításában. Szinte értelemszerűen: 1908-ban írott Farkasok című elbeszélésével – amely az 1784-es Horea-féle felkelés összeomlását mutatja be – egyik előkészítője lett a két világháború közötti erdélyi irodalomnak. Politikai és társadalmi tekintélye pedig szinte predesztinálja rá őt, hogy a kialakulóban lévő transzszilvanizmus egyik vezető alakjává váljon. 1924-ben alakult meg az Erdélyi Szépmíves Céh nevű könyvkiadó vállalat az erdélyi írók műveinek megjelentetésére. 1928-tól adja ki a kiadó az Erdélyi Helikon című folyóiratot, amelynek főszerkesztője Bánffy Miklós lesz. De már 1926-tól szervezi Kuncz Aladárral és Kemény Jánossal ez utóbbi marosvécsi kastélyában az erdélyi írók nyári Helikonját. A transzszilvanizmus számára Erdély a haza, amelyben a főhatalom változásától függetlenül otthonra lehet találni, ahogyan évszázadokon át három nép talált benne otthonra úgy, hogy mindhárom – magyar, román és szász – megőrizte a maga kultúráját, egyszersmind gazdagodott a többiekével. Az erdélyiség egyszersmind európaiságot is jelentett.

Miután a Heikon-körüli írók, igen sok romániai magyar várost bejártak, Bánffy Miklós 1928 novemberében Magyarországra hozta őket. Budapesten a Zeneakadémián lép fel Áprily Lajos, Bárd Oszkár, Kós Károly, Reményik Sándor és Tamási Áron. Fogadja őket Bethlen István és Kodály Zoltán is.

Ám az általános fogadtatás korántsem ilyen barátságos Magyarországon. Az új erdélyi irodalmat – azon belül Bánffy Miklóst – az egységes nemzeti szellemből való kiszakadás szándékával szélsőjobboldali lapok éppúgy vádolták, mint Rákosi Jenő és Ravasz László. Élelmes kiadók persze láttak üzletet az erdélyi irodalomban. Akadt közöttük olyan, aki a halinaborításos, falemezbe kötött, Helikon-oklevéllel ellátott könyvsorozathoz a jobb üzletmenet érdekében egy díszes ládika erdélyi földet is szándékozott adni. Neki gyilkosan szigorú iróniával azt mondta a gróf: célszerűbb volna erdélyi anyák ampullákba zárt, közjegyzők által hitelesített könnyeit mellékelni a művekhez.

Bizonyos feltételezések szerint Bánffy Miklóst az indította volna legnagyobb művének, az Erdélyi történet három kötetének – Megszámláltattál…, 1935, És híjával találtattál…, 1937, Darabokra szaggattatol…, 1940 – megírására, hogy válaszolni akart Tamási Áron igen gyöngén sikerült arisztokrata-regényére, az 1931-ben megjelent Címeresekre. Kevéssé valószínű. Feltehető, hogy a transzszilvanizmust (is) támadó nacionalista értetlenség sokkal nagyobb szerepet játszott a nemrégiben angol és francia nyelven is kiadott trilógia megszületésében, mint Tamási halvány munkája. Feltehető, hogy inkább hihetünk Bánffynak, aki így indokolja munkájának megszületését és magyarázza annak értelmét: „Kellett, mert mind növekvő aggodalommal láttam, hogy dacára annak a szörnyű katasztrófának, ami népünket lesújtotta, senki nem akarta látni azokat a bűnöket, amik odavezettek… Senki nem világított reá arra a tömérdek hazugságra, amivel közvéleményünket megmérgezték, és melyek minden realitás iránt érzéketlenné tették az 1914 előtti közvéleményt. Senki nem mondta: „Ezen az úton többé ne járj!… Ez az, amit láttam aggódva és szívszorongva. Ennek a látása indította meg a regénytrilógia megírását… Az első mű a Megszámláltattál 1934-ben jelent meg. Óriási sikere volt. Ugyanúgy volt a két további művel… Mi hiányzott? Hiányzott a tanulság, amit reméltem, művemből levonnak. Senki nem látta meg, hogy ez a kritika, ami az 1914 előtti vezető osztályt ábrázolja, bírálja és elítéli, ugyanúgy érvényes a háború utáni vezetőkre nézve. Hogy a forradalom utáni vezető réteg ugyanazt a haláltáncot járja, amit elődje 1904 és 1914 között járt, ugyanolyan öntudatlanul… A nemzetiségi problémával pedig még kevésbé gondol, mint elődje… Pedig úgy hiszem, a nemzetiségi kérdés regényeimből elég plasztikusan domborodik ki. Erről nem esik szó sehol. Erre nem mutat rá senki. Senki nem látta meg, hogy a „mindent vissza" járhatatlan… Azt hittem, hogy ha nem is sokan, de a szellemi élet elitje észreveszi, hogy a trianoni Magyarország, mit sem okulva a tragikus múlton, visszajutott ugyanoda, abba a szellemi mocsárba, amiben a világháború előtt élt… Talán az első bécsi döntés mámora vakított az emberek szemébe, mikor 1940 tavaszán a trilógiám harmadik műve, a Darabokra szaggattatol megjelent. Talán azért nem figyelt rá senki. Igaz, hogy akkor már megindultunk azon a végzetes lejtőn, ami végül katasztrófához vitt, és csakis oda vihetett."

Bánffy író volt, művész volt, politikus volt és arisztokrata volt. A nagyúr, ahogyan egyik drámája címéről nevezték őt. Mert drámaíró is volt. A hunok fejedelméről, Attiláról írott drámáját 1913-ban mutatták be, és attól kezdve többször játszották a magyar színházak. 1913-ban Schöpflin Aladár azért dicsérte Bánffyt, mert érzékletesen ábrázolta Attila emberfeletti hatalmát, a népvándorlás korának levegőjét. A darab azonban idővel jelentésváltozáson ment át. 1943-as előadásában Balogh Edgár – talán nem alap nélkül – már azt látja, hogy „Bánffy Miklós elítéli a fajvédelem, a nacionalista uszítás és a hitlerizmus eszméit."

Bánffy Miklós, az arisztokrata, roppant utat járt be. Pályáját gondtalan világfiként kezdte és szinte kolduskénti fejezte be, miután a visszavonuló német csapatok elpusztították bonchidai kastélyát, majd pedig a berendezkedő román kommunista hatalom kényszerítette rá, hogy távozzon Erdélyből. Néhány hónapi magyarországi tartózkodás után Budapesten hunyt el 1950-ben. Temetésén igen kevesen voltak. Néhányan – mint Tamási Áron – az egykori „helikoniak" közül, és Major Tamás, a Nemzeti Színház akkori igazgatója. Halotti beszédet egykori ellenfele, a hatalom nyomására püspöki tisztéről 1948-ban lemondott Ravasz László mondott felette.

A szánkó visszafordul

Egyetlen szót sem szól. Csak üldögél a karosszékében, miközben a családja jön-megy, hangoskodik vagy éppen vele „beszélget". A szélütött apa szerepében megrendítő alakítást nyújt Kállai Ferenc, aki ötvenöt esztendeje ugyanazon társulathoz kötődik. A korábban Nemzeti, újabban Pesti Magyar Színház nevet viselő teátrumban játssza A játék végének, Simon Gray színművének néma főszerepét.

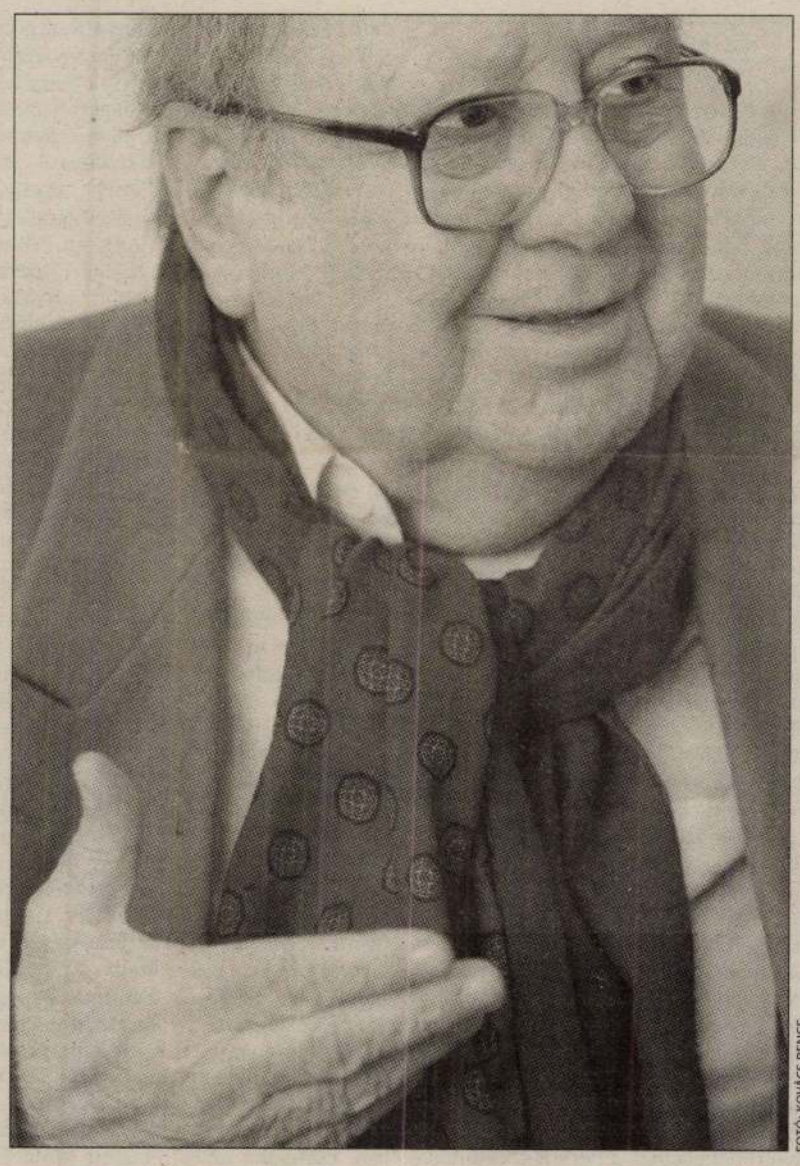

FOTÓ: KOVÁCS BENCE

BOGÁCSI ERZSÉBET

Képlékenyek vagyunk, de ennyire?

Nem túl megterhelő ilyen szerepet játszania?

– Nem könnyű. Csupán annyira moccanhatok meg, amennyire egy gutaütött ember képes. Még a tekintetem sem kalandozhat el. Amitől folyni akar a könnyem. És persze, ilyenkor kaparászik az ember torka, köhögnék is. Hiába helyezkedem el lazán, félóra, egy óra múltán az foglalkoztat, hogyan lehetne elkerülni a görcsöt.

Igazat szólva, inkább a pszichikai teherre gondoltam. Mindannyiunknak vannak fájdalmas emlékei, gondolatai…

– Az apai nagyapámat ütötte meg a szél, nem is egyszer. Sokáig ágyhoz volt kötve. Máig él bennem az emléke. Vagy arra gondolt, hogy énnekem kell jobban odafigyelnem magamra? Volt időszak, amikor úgymond kopoltyúval lélegeztem, ritkán, nehezen. Ritmuszavarral nyavalyogtam. A nyáron múlt egy esztendeje, hogy pacemaker vigyáz rám. Elvagyok vele.

Amióta a Nemzet Színésze, a címmel járó juttatás birtokában anyagi gond nem kényszerítheti arra, hogy játsszon.

– Tanácsolták, hogy ami stresszel jár, hagyjam ki. Mások arra intettek, nem szerencsés a túlzott óvatosság. Érzem, szükségem van a színházra ahhoz, hogy rendben tartsam a vérkeringésem. Hogy foglalkoztassam az idegrendszerem, a fantá- n. Sokkal többet ártanék magamnak, ha csak ülnék otthon és meditálnék. Ha gátat szabnék azoknak a reflexeknek, amelyek a színpadon éltetnek hovatovább hatvan éve, az vezetne tragédiához.

Akkor mostanában úgy választ a szerepek közül, mekkora feszültséggel járnának?

– Inkább azt nézem, mekkora feladat a memoriter. Különben az egész életemet végigkísérte: nehogy elfelejtsem a szöveget! Ami kész idegbaj. Az agyam elég kusza. Egyáltalán nem tudok megjegyezni neveket. S olykor a gondolat a mondat végére elillan. Jobb ezt a helyzetet vállalni, mint erősködni, hogy még mindig, még mindig megy. Mert jöhet egy emlékezetkihagyás, s vele a blama. Mit keres ez még itt?

Csakugyan kevésbé terjedelmes szerepekben is fel. A játék végében, a Kafka farkában vagy a vígszínházi Sok hűhóban…

– Mintha a pálya ismeretlen tájékra vinne minket, idősebbeket. Egyszer csak nem tudjuk, hogyan is állunk. Mitől van az, hogy csodálatos harmóniában születnek előadások? Más estéken pedig valamiféle zavar uralkodik el… Mind kevésbé látjuk át azt a pszichológiai mechanizmust, amelytől függ az életre keltett alak teljessége. Márpedig gyerekkoromtól a szerep egészét szeretném képviselni.

Gyerekkorától?

– A húszéves még gyerekember. Bár valóban mocorgott bennem a színész már annak előtte. A tanáraim egyre-másra mondták: ebből a gyerekből nem lesz könyvelő. Az anyám meg gyakran buzdított: szavalj már valamit, kisfiam. Szeretett volna színésznő lenni. Az apámat viszont nem vonzotta az ilyesmi. Holott az édesapját, a jó nevű gyomai Krampner borbélyt – akiről már beszéltünk – azért hívták gyakran úri társaságba, mert annyira szórakoztató egyéniség volt. Egyszer utánoztam egy púpos embert, s apám keményen ledorongolt. Szerencsétlen embert kifigurázni? Holott a karaktere érdekelt.

Úgy vélik, a gyerekkor meghatározó. Mire az ember a hetvenkilencedik évében jár, van még értelme ennek a mondásnak?

– A múltunk távolodik, persze. De a szülők benne vannak a génjeinkben. Mit spekulálsz, fiam? – szokta kérdeni anyám. Amiben rejlett indulat is. Mert apám temperamentuma, szenvedélye nem volt olyan hőfokú, amilyent szeretett volna. Bár szegények voltak, nem vegetáltak, intenzíven élték meg az életüket. Gyakran kérdem magamtól: miért nem lehetek önfeledtebb? Mire a sok fontolgatás? Miért nem tudom szemébe vágni annak, akinek kijárna: egy szemétláda vagy! Ehelyett visszakutatnám a dédanyjáig, miért is lett silány ember.

S a pályával kapcsolatos döntéseit könnyen hozta meg?

– Minden úgy történt, mintha a sors rendezte volna. Akkor már jó ideje Budapesten éltünk, itt diákoskodtam, itt jártam a színiakadémiára. Tett-vett a család, halottakat is temettünk. De a háború után azon morfondíroztam, mibe fogjak, mi adna inkább megélhetést. A szüleim már felpakoltak a szánkóra, hogy megyünk haza, Békés megyébe. Felváltva húztuk volna. De Kőbányán elolvadt a hó. Várni kellett. S akkor megjelent egy hirdetés. Hogy jelentkezzenek a színinövendékek egy Damjanich utca 4. szám alatti helyiségben, ahol Both Béla szervezte a Szabad Színház társulatát.

És leszerződtették…

– Csak a blanketta hiányzott a szerződéshez. Még egyszer kellett mennem érte, s a lépcsőn szembetalálkoztam Bárdos Artúrral. Csak megnézett, és szerződést ajánlott. Szabadkoztam, hogy már elígérkeztem. Akkor megkérdezte: mennyi a gázsija? Mondtam. Mire ő: a dupláját adom. De még fordulhatott volna a kocka. Mert be kellett vallanom, fogalmam sincs, kivel beszélgetek. – Ilyen műveletlen, fiatalember? – kérdezte. Majd bemutatkozott. Akkor már tudtam, kit tisztelhetek abban a romos világban is kifogástalan úriemberben. – Olvastam a könyveit – válaszoltam. S a Belvárosi Színház tagja lettem. De akkor is szinte a fátum igazgatta a pályám, amikor e szerződésem még le sem járt, s levél érkezett, amelyben meghívtak a Nemzetibe…

Ahol – mint tudjuk – jó néhány direktort megélt.

– Színigazgatóból tízet számláltam. S megannyi más változást szenvedtünk meg. Hol politikai csatákat vívtak a fejünk felett, szinte blokád alá fogták a színházunkat. Hol a klikkek összeütközése zajlott. Jöttek stílusváltások is, Shakespearetől a szocreálig és Brechtig, majd vissza. Mintha rajtunk kísérleteztek volna. Képlékenyek vagyunk, de ennyire?

Sohasem kísértette meg a gondolat, hogy társulatot cseréljen?

– Amikor veszélyes helyzetek voltak, azért nem mentem el, mert a hűségemet tanúsítottam. Hiszen már kaptam sorra a nagy szerepeket, felkiáltójeles dicséreteket. S hogyan fordíthatnék hátat egy olyan társulatnak, ahol szeretnek engem? Ahol egy Somlay Artúr, egy Timár József vagy akár Básti Lajos szinte a nevelt fiának tekintett. Most inkább én érzem úgy, mintha a fiatal kollegák a gyerekeim volnának. Egyszer mondtam fel, amikor Székely Gábor és Zsámbéki Gábor alatt gorombaságok történtek. A fülemet rángatták olyanok, akik fiaim lehetnének...

Emlékszem.

Mediterrano

Akkor tavasszal (1998) megszállt a reménység. A Nagy Rendező (N. R.) – az Isten áldja érte – szemet vetett A komlósi Tóra című novellámra. Azt mondta, ez az írás megsebezte a szívét: filmre viszi.

Ültünk az Astoria kávéházban, és N. R. mondta a csodát. Hogy így meg úgy, a figurák, a levegő, a filozófia, a történelem, szóval ez nem is magyar, ez egyenesen interkontinentális film. A cél, amiért az embernek érdemes szenvedni, harcolni, s amikor elértük, vége. Mint mindig és minden, kicsúszik a kezünkből.

– De igazi filmsikert nem a mese, a rendezés, fényképezés hoz, hanem a főszereplő – mondta. – Én Mediterranót kérem föl.

– A zsidó kántor szerepére? – ijedtemben majdnem lenyeltem a kávéspoharat.

– Mediterrano gigantikus. Nagyon szeretné ezt a szerepet. Teljesen más volna, mint minden eddigi zsidó a vásznon.

N. R. lelkesedése az égig ért. Én meg barátkoztam a gondolattal. Régi, zseniális szerepeit idéztem.

Láttam, beleszeretett az ötletébe. Tehát magam is így tettem. Miért ne? Mediterrano bizonyára átalakulna, kivált az elején, hogy azután a történet végére fölmagasztosuljon, önmagává legyen.

N. R. közölte – jóllehet más okból –, pár hét múlva Rómába utazik, s akkor felkeresi Renatót. Róma valaha otthonos helyszíne volt mindennapjainak, szerelmek, kalandok emlékeztették szárnyalásaira, s a tárgyalástól csak jót remélt.

Az Örök Város – mesélte N. R. visszaérkezése után – lihegett a melegtől. Ötven fok árnyékban. A Cinecitta protokollosztálya összehozta a randevút, Mediterrano megadta az időt, valaki a címet.

Előkelő utca, pompás palota. Csöngetett, automata nyitotta a kaputot. Impozáns lépcsőház, két emelet magasban bóbitás szobalány. Filmben egész jó beállítás.

A beltér reneszánsz finomság és gazdagság. Szobrok, márványoszlopok.

– A művész úr lepihent ugyan, de önt várja – mondta a komorna, és szép volt, mint egy novícia.

A terem, ahová betessékelte, régen refigium lehetett. A hatalmas ablakok előtt nehéz függönyök, vagyis jótékony félhomály és hűvös. Az egyik sarokban szobányi heverő. Ilyen fekvőhely sehol a kontinensen.

Itt feküdt lepedőbe csavarva Ren Mediterrano. Miután hatalmas termetű férfi, fektében sem volt jelentéktelen.

– Oda ülj – mondta a depressziósok holt hangján, és egy, az ágy lábánál álló támla nélküli kis székre mutatott. A kezét kinyújtotta, hogy biztos legyen az eligazítás.

A filmesvilágból ismerték egymást, tegeződtek is, bár e pertu mögött nem volt igazi tartalom, csak a szakma szokása.

N. R. röviden ismertette jövetele célját, lényegében a filmet, nem hallgatva el a szereplő- és a színészválasztás eredetiségét.

– Mennyi? – kérdezte változatlanul enervált hangon a lepedő alól Mediterrano. A pesti vendégnek feltűnt, milyen hatalmas, egészen kolosszális lábfej tartozik a takart korpuszhoz.

– Nézd – mondta N. R. –, Magyarország kis és szegény ország. A filmgyár is szegény.

Mediterrano ekkor mondott egy összeget. Olyan nagy volt, hogy az borzasztó. De hozzátette: ő ezt nem lírában, dollárban érti.

Csönd ült az ódon tálalóra. N. R. arra gondolt, ajánlatánál igenis bekalkulálta: Renato már nem az a kapós sztár, mint tíz-tizenöt éve, más miatt is lemenő ágban van, sőt mi több, egy ilyen film újra felhozná.

De nem. A pénz a maga sok nullájával ott lebegett a levegőben.

N. R. úgy vélte, lesz, ami lesz, ő azért bemondja a saját ajánlatát.

Egy pillanatig semmi nem történt. Aztán sztentori üvöltés. A függönyök meglebbentek.

Mediterrano ledobta magáról a lepedőt, és anyaszült pucéran felugrott.

– Mit
darab sz
ilyen gáz
metnek.
halok. Ér
És ruh
hadonász
tott, hörg
ként lege
előtt, hisz
gáns tart
– Taka
csoda szé
N. R. f
vádlott a
– Mag
filmet fo

M
a
a
N. R. f
teszi.
Újra cs
ságot. Má
naszólt. S
kedvesen
– Ha z
Colosseu
Hát en
És így
komlósi T
ben.

A három magyar, a német, az angol-amerikai után most jelent meg a Tevannál A komlósi Tóra szlovák-magyar kétnyelvű kiadása.

Bánffy Miklós gróf

Szépmüvészet
1942.126.c.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Bánffy Miklós gr

wód

Kár Erzsébet

12.1

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1974 — 2

IGAZ SZÓ

Bánffy Miklós

mit reklamoz az isten.

1021

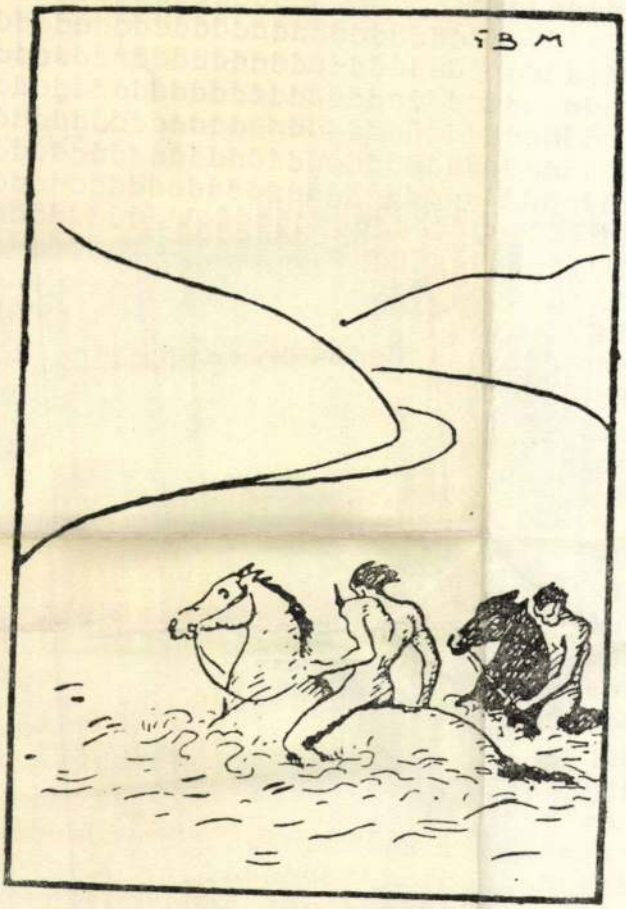

BÁNFFY MIKLÓS illusztrációja Tompa László Lófürösztés című verséhez
(Az Erdélyi Helikon 1944. júniusi számából)

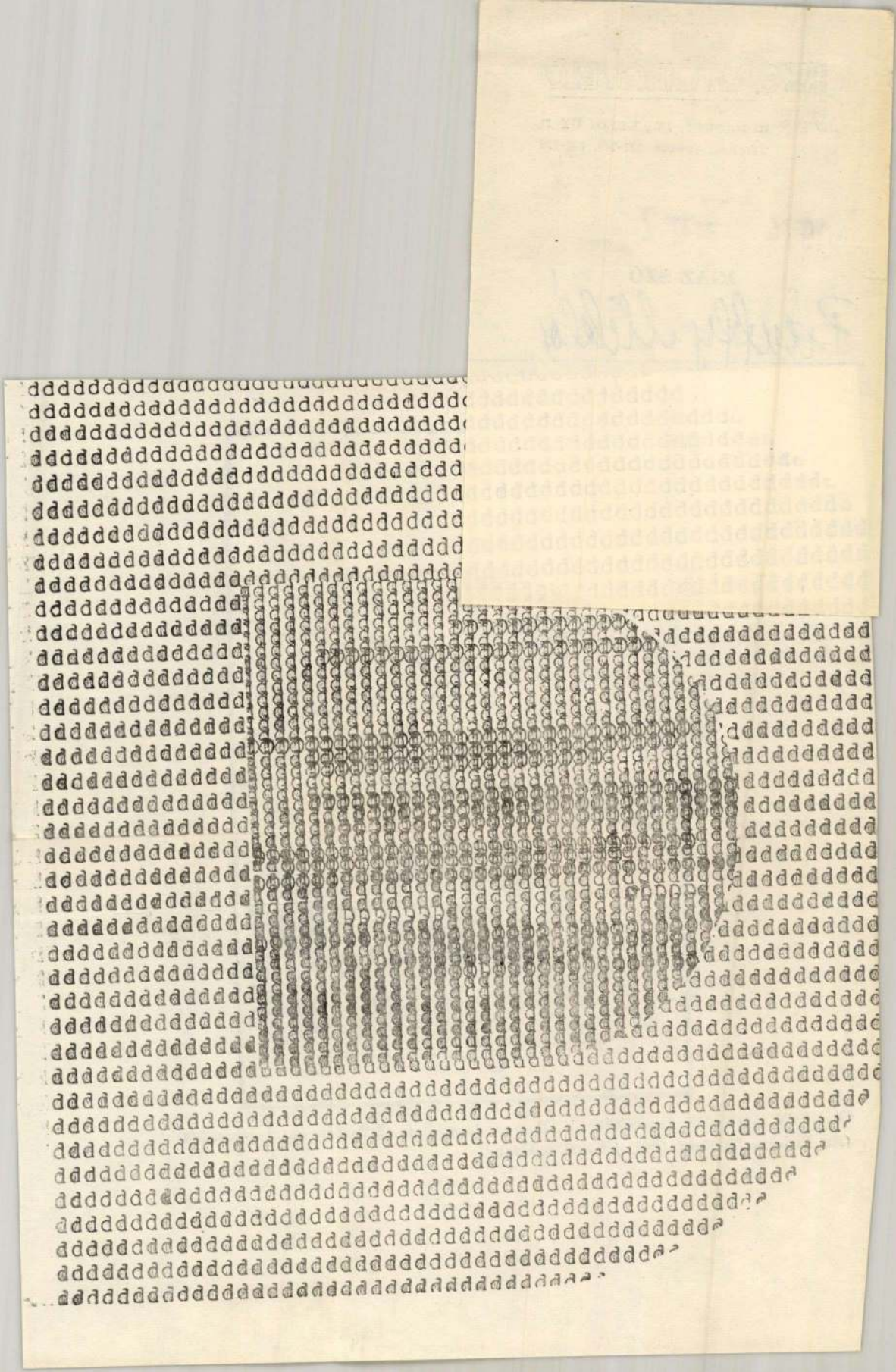

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1969 NOV 30

MAGYAR NEMZET
Budapest

Bánffyné Orbán Borbála festőművész kiállításán, a Bem utca 5. szám alatti művelődési házban, széles skálájú festői művel ismerkedünk meg. Az egykori Szőnyi-növendék korai, napfényes akvarelljein még erősen érezni a mester hatását. Később műveinek érzelmi, fény- és árnyékvilága kiteljesedik; erősen tükrözi a tájat, ahol él, és ahová erős gyökerek kötik. Erdély hegyei, embereinek keményen megmintázott karakteres fejei jelennek meg vásznain. Maguk elé néző tragikus öregasszonyok, mesélni tudó szemekkel, s egy szinte népmese-szépségű női arc, ezzel a címmel: „Anyám". Egy-két éve újra itt él Magyarországon, Vanyarcon. És mintha azóta újra színesebbek, élénkebbek lennének a képei. Sárgán világító „Tökvirágok" című képe és a „Szénagyűjtők" körkompozíciója jó helyet jelölnek ki festőjük számára nemzedéke soraiban.

(f. á.)

#

Első pillanatban, a megszokott formákra emlékezve különösnek tűnik a „tudományos párválasztás", a *„computer boldogságkeresése"*, de ha jobban szemügyre vesszük az intézmény jellegét, működési szabályzatát, könnyen megérthetjük, a „Négy évszak" nem házasságokat szándékozik összehozni az elektronikus agy segítségével, hanem egymáshoz illő, hasonló érdeklődésű embereket kíván összeismertetni — *szem előtt tartva a becsületes szándékot* — és ez az összeismerkedés a jó házasság lehetőségét is magában hordozza. A döntés joga természetesen az ügyfeleké, a

BÁNFFY Miklós festő,iró

Diszleteinek terve a Ngyur c. darabjához 1942 (4 és 3 db)

OSZK Szinháztörténeti Tár, ~~19~~ OSZ Évk. 1965/1966 (1967) 24o.p.

231): Detail

Holzhausen, Walter: Kunst, in: Der Berg- Winkelmann). Essen – Frdl. Mitteilun- r. Georg Germann/

mannspokal

gossen, getrieben, 1650

izeum

ichen Schatzkam- Eszterhazy gehö- einer der bemer- kräftigsten Pretio- ntfaltung. Er ent-

stand in seiner heutigen Form im Jahre 1650, ist aber vielleicht älter: Die ehemals freie Bergstadt Schemnitz hat Ferdinand III. (1608–1657) aus Anlaß des ersten Spatenstichs beim Abteufen des ihm zu Ehren so benannten Ferdinand-Schachtes am 27. Juni 1650 diesen Goldpokal verehrt. Eine Widmung ist als Chronogramm auf die Pokalwandung aufgetragen (s. u.). Am Ende des Zweiten Weltkrieges erlitt der Pokal Beschädigungen insofern, als die Treibarbeiten an der Kuppa in Mitleidenschaft gezogen worden sind. Die Restaurierung der Jahre 1968 bis 1970 haben diese nur teilweise wiederherstellen können. Dies ist um so bedauerlicher, als dadurch die hüttenmännischen Szenen, welche die bergmännischen Darstellungen ergänzen und das gesamte ikonographische Programm „abgerundet" haben, heute nur noch unvollkommen vorhanden sind. Während dieses Zeitraums ist eine Kopie des Bergmannspokals für das Zentralbergbaumuseum von Sopron angefertigt worden.

Der Pokal entwickelt sich über einem überaus reich gebildeten Fuß, der drei Stollenmundlö-

BÁNFFY Miklós iró, festő

diszlet és jelmezterveiről ld. Keresztúry D. tanulmányát OSZK Évk. 1971 (1975) 352 - 353.p. ésill.

SZŐLŐ- ÉS GYÜ

Vol.1.	1965	20.981 S
"	1965	21.237 S
"	1965	21.238 S
"	1965	21.239 S
"	1965	21.240 S
Vol.2.	1966	- S
"	1966	- S
"	1966	21.367 S
"	1966	21.362 S
"	1966	21.363 S
"	1966	21.364 S
"	1966	21.365 S
"	1966	21.366 S
Vol.3.	1967	23.713 S
"	1967	23.714 S
"	1967	23.715 S

Bánffy Miklós

„Ha az egymással ellenkező nézeteket nem adják elő, nem lehet a jobbikat kiválasztani...” (Hérodotosz)

A parttalan liberalizmus érvrendszere

Egyszer hopp, másszor kopp. Így is jellemezhetnénk a manapság olyannyira favorizált parttalan liberalizmus érvrendszerét. Hopp: amikor valamely vélt igazát bizonygatja. Kopp: amikor politikai ellenfeleinek akar fejére koppintani. És mindeközben a legkevésbé sem zavarja az, hogy olykor-olykor — ugyanazt az érvet használja: mindkét esetben.

TAMÁSI OROSZ JÁNOS

Az itt következő példákat tulajdonképpen csak önellentmondásaik fűzik össze. Hatalmas halommá gyűltek asztalomon az újságok; valamennyit e készülő írás példázatául tettem félre. De mára az idézhető anomáliák száma felrúgta minden időrendi vagy tematikus korlátozás lehetőségét. Találomra húzgálom ki őket a sajtókártyavárból...

„...A kereszténység azonban olyan mélyen gyökerezik a magyar nemzet gondolkodásában, hogy nyílt tagadásra a szélsőjobboldalon is csak néhány eszelős vállalkozik. Ehelyett burkoltan, a kereszténység előtti hagyományok felélesztésével igyekeznek valamiféle „magyar vallást” kreálni. Rovásírással, Koppánnyal, magyar eredetmítoszokkal és immár Atilla-reneszánsszal is. Ez a taktika a kereszténységet egyetemes és nemzetek feletti jellegétől megfosztva valamiféle népszokássá próbálja redukálni, és így választási jelszóvá silányítani.” (Hegyi Gyula, Magyar Hírlap, aug.27.)

Tulajdonképpen politikai melléktéma, mégis idézendő. Mert klasszikus tovuhabohu. E három mondat is két „kopp-hopp”-ot tartalmaz; nem beszélve az idézett cikk egészében található társairól. Hisz spontán módon adódik az első kérdés: miként lehet valami egyszerre „nagyon mélyen gyökerező” és ugyanakkor „silány választási jelszó”? Továbbá: mit kezdjünk az idézetben pejoratív, lenéző hangsúllyal aposztrofált „magyar vallás” fogalmával; különös tekintettel az egyházi törvény módosítása kapcsán tapasztalható liberális álláspontra? Mi is volt az? Egyetlen szekta vagy felekezet sem üldözhető, hiszen vallásszabadság van. Ám ugyanezen lendületből máris eszelős mindaz, aki valamiféle magyar vallás mondatkörét élesztgeti. A konklúzió világos: liberális szemszögből mindent szabad; csak az üldözendő, aminek valami köze lehet a magyarság fogalmához. Ismerős reflex.

„...Most már túl vagyunk a krízisen, érett parlamenti párt lettünk, anélkül azonban, hogy az SZDSZ feloldódott volna a napi taktikázásban. Az SZDSZ megmaradt annak, aminek indult, megbízható, becsületes pártnak.”

(Kis János, Magyar Hírlap, aug. 7.)

Egy tulajdonképpen elfogulatlannak tűnő, objektív interjú részlete. Sok megszívlelendő következtetést tartalmaz ez a beszélgetés; ezek értékéből mégis sokat von le a fenti idézetben (is) „megcsíphető” politikai csúsztatás. Az SZDSZ története legalább annyi belső konfrontációt tartalmaz, mint a koalíciós pártoké. „A négy evangélisták is hárman voltak: Máté és János”. E régi mondással is jellemezhetjük a párt platformjai között dúló, megosztó, és mára valóban csendesedett vitát. Ezek részletezésétől most eltekintek; hiszen minden objektív olvasó jól emlékezik rájuk, aki pedig mentes az elfogultságtól, azt hiába is emlékeztetném..

De kérdeznék valamit. Valóban megbízható párt maradt-e az SZDSZ? Való igaz: belső megosztó vitáik valóban nem okoznak pártszakadást. De okozhattak-e abban a helyzetben, amikor a vita lefolytatását nem „gátolta” kormányzati felelősség; nem gátolták koalíciós helyzetből adódó feszültségek; nem gátolták egyes, korábbi belső megegyezéseket felrúgó „politikusok”? A belső viták lefolytatását mindig is megkönnyítheti az, ha a vita végeredményének kérdése nem párosul hatalmi pozíciók megszerzésének lehetőségével; ám az, hogy egy „függőben maradt” belső játszma esetleg akkor folytatódik majd, ha az SZDSZ kormányzó párt lesz — korántsem kecsegtető helyzet... az állampolgár számára.

Bár ismerős reflexként érzékeli majd.

„A lakók egyébként több okból is nyugtalanok, mivel megvásárolták lakásaikat, így az önkormányzat nem köteles új otthont biztosítani számukra, a biztosítók kártérítésére kell hagyatnkozniuk. Állítólag olyan lakás is van, amelyiknek a tulajdonosa évek óta nem fizet lakásbiztosítást. A helyzet tehát jogilag tisztázatlan. Ráadásul többen is attól félnek, biztonságos lesz-e lakásuk a szomszédos épületek bontása után.” (Vasárnapi Hírek, szept.19.)

Már a békásmegyeri robbanás napjának estéjén tudni lehetett: a tragédia nem mentesül majd sanda politikai árnyalástól. A délutáni Egyenleg riportere a helyzetben rejlő „politikai reklám lehetőségeiről” faggatta a főpolgármestert; a budapesti hírösszefoglalóban elhangzott: több mint ezer lakás biztonságát tette kétségessé a robbanás; az esti Híradóban ismertetett statikai szakvéleményt, mely szerint a lakások többségébe már másnap vissza lehet költözni, a tíz órás Egyenleg „megkoronázta”: bizonytalan a visszaköltözés lehetősége.

És a dominóelv beteljesedett. A sokk hatása alól amúgy sem könnyen szabaduló lakók előtt kellően kétségessé tettek minden, a következő napokban megszülető szakvéleményt. Majd az elkeseredésből felcsapó indulat is megcéloztatott. Bár a kormány egyes részei azonnal indították segélyeiket; s a segítség lényegi lehetőségeit kormányülésen tárgyalják; a főpolgármester levelet ír: „nyilvánítsák katasztrófa sújtotta övezetté” a területet. Hogy ez a jogi kategória létezik-e, vagy nem? Részletkérdés. „Mi segíteni akarunk, de nem tudunk, a jogi kategória létezését tagadó kormány meg nem akar!” — csapódik le — minden tényleges segítség ellenére is — a levél hatása a közgondolkodásra.

S e helyzetben; egy áldozatokat követelt, valódi tragédia árnyékában; eretnek az, aki eltűnődik: hát már mindent szabad!? Manipulálni — ezzel is?!

El kell hát gondolkodnunk több kérdésben is. Meddig terjed a közszolgálati hírműsorok felelőssége? Szabad-e áldatlan rivalizáció okán — egymással ellentmondó információkat közölni; akár „csak” statikai véleményezések esetében? Miért a biztosító felelős azért is, hogy nem kötnek vele szerződést? „Tisztázatlan jogi helyzet...?” Meddig terjed ingatlan-értékbecslések terén az önkormányzatok felelőssége? Szabad-e tisztázatlan kiindulópontú levelezést kezdeni, egy létező és megindult segítségnyújtás ellenére is? Szabad-e egy ilyen tragédiáról szóló, címoldalas tudósításban az „állítólag” szónak szerepelnie; s szabad-e „szomszédos épületek”-ről beszélni egy sorház kapcsán?

S hogy befejezzem: vajon hogyan, „miből” fog — hasonló esetekben — segíteni a kormány akkor, ha valóra válik Nehéz-Posony István ügyvéd, a Köztársaság Párt vezetőségi tagjának óhaja: *„... Nevezetesen az: változtat-e a Ptk.-módosítás az államháztartás törvényén? Hogy világosabb legyen: mi lesz az úgynevezett elkülönített állami pénzalapokkal? ... A Ptk. módosítása tehát csakis akkor fogja eloszlatni a kételyeket, ha vele együtt az elkülönített állami pénzalapokat is megszüntetni a parlament.” (Magyar Hírlap, máj. 15.)*

Példák sorát ígértem; most azonban be kell látnom: azok töredéke is átlépi a napilap szabta terjedelmi korlátokat. Így hát csak egy utolsó példát; maradva iménti felszólalónknál:

„...Annak idején, amikor a pártállam felszámolásának reménye felcsillant, mindannyian azt hittük, ha a kommunizmus véget ér, a szabadság önmagában megteremti a békés, polgári jóléti államot. Annak a csoportosulásnak, amely a nyugodt erő jelszavával zökkenőmentes, folyamatos, áldozat nélküli átmenetet ígért, inkább hitt a polgár, mint azoknak, akik a szükségszerű romlásról beszéltek. Ezt a hitet tükrözték a '90-es választások eredményei.” (Magyar Hírlap)

Bár a szövegtest önmagáért beszél, nem árt annak alapos felfejtése. Kezdve ott: az idézet első mondata szerint a mai kormány ellenzéke a várhatónál jóval kisebb mérvű gazdasági és társadalmi változásokat remélt a rendszerváltozástól. S talán ma is úgy készülnek a következő választásra: elegendő néhány jónak gondolt gazdasági döntés, és máris minden kül- és belpolitikai gazdasági és társadalmi feszültség megoldódik. „Mindannyian azt hittük..” — írja; s abban, hogy ő mit hitt, nincs is jogom kételkedni. De abban, hogy mit hittek a koalíció pártjaira szavazók: talán van.

Ennek megfogalmazását hadd idézzem az MDF elnökének programbeszédéből: *„A békés forradalomhoz belátásra van szükség, a hatalom és az ellenzék együttes igyekezetére, a végletek elkerülésére... Súlyos örökségünk egyszersmind szellemi és erkölcsi örökség. Meg kell tanulnunk mindnyájunknak másként gondolkodni és dolgozni... Most egyszerre kell — s csak egyszerre lehet — megváltoztatnunk politikai és gazdasági rendszerünket, s mindezt egy időben az eruópai értékrend és magatartásforma, az önbizalom és a hit helyreállításával.” (Antall József, 1990. máj. 22.)*

Világos mondatok. Amintahogy az is: mi rejlik tartalmukban. Erkölcsi és anyagi kárpótlás; igazságtétel; a földtulajdon kérdése; privatizáció; a valódi világpiaci lehetőségek megtalálása a KGST illúziója nélkül; Varsói Szerződés és NATO; egy gyökeresen változó társadalomszerkezetben a szociális biztonság újrateremtésének igénye; a gazdasági törvényrendszerek megalkotása; miközben...

Miközben: a sajtó (talán mert korábbi kapcsolatrendszerét fenyegetettnek érezte, vagy csak kiszolgálja azt) offenzívát indít a választáson győztes koalíció ellen. Gumicsonttá rágja a „száz nap” kérdését; az ellenzék gyermetegnek minősíti a kormányprogramot; hordóügyet és Kalasnyikov-ügyet kreálnak; lezajlik az ellenzék látványos parlamenti kivonulása a külügyminiszter válasza alatt; így festett a „konstruktív ellenzéki magatartás” valósága már '90 őszén.

A folytatás? Nyílegyenesnek mondható, egészen a taxisszt-rájkig. E blokád megmutatta: hogyan is képzeli el a liberális ellenzék a gazdasági kérdések megoldását... A fejlemények további taglalalása helyett lássunk még egy Nehéz-Posony István-mondatot, fentebb jelölt cikkéből: „... Az első szabad választások utáni három év elteltével ugyanaz a közvélemény, amely síkraszállt a többpártrendszer mellett, mára ebből kiábrándult, s divattá vált a politikai pártokat valami alacsonyrendű, illetlen jelenségekként, afféle szükséges rosszként kezelni.”

Olvasva e mondatot, nekem bizony nem a kormányzó pártok, hanem a Köztársaság Párt jelenlegi elnöke jutott eszembe. Aki politikai karrierjét úgy kezdte, hogy MDF-jelöltként bejutott a parlamentbe. Úgy folytatta, hogy kormánypárti képviselőként a kormányt támadó megmozdulás élére állt. S a feledés által leszálló ágba kerülő népszerűségét azzal próbálta újraerősíteni, hogy egy tévéműsor kedvéért bohócnak öltözött.

Itt tartunk ma; háromnegyed évvel a választások előtt. Így fest a partlan liberalizmus „nesze semmi, fogd meg jól” — érvrendszere. A valódi felelősség a józanságot megőrző választóé: mindezt útjára engedi-e majd, felruházva hatalommal is, — jövőre...?

Az ellenségkeresés csapdái

Nem új a módszer, de nagyon hatékony. Válassz egy tiszteletre méltó, kikezdhetetlen gondolatot, célt, tűzd zászlóra, s e zászlót lobogtatva kiálts kígyót s békát azokra, akiket nem kedvelsz. A siker ritkán marad el. Nemcsak a kisajátított eszme bajnokává avathatod magad a közvélemény szemében, de ellenfeled automatikusan ennek ellenségeként mutatható be, hiszen nem csatlakozik hozzád, nem lengeti veled a zászlót.

KRÓMER ISTVÁN

E módszert mesteri tökélyre vitték az ántivilág Béketanácsának különböző osztagai. Van-e épeszű ember, ki a békét ne óhajtaná? Álljatok hát közénk, hangzott a csalfa hívó szó, s védjük együtt a békét. Hogy kitől? Talán a felszabadítási mozgalmak néven nemzetközi terrorszervezeteket támogató KGB-vel, a Kubától Angolán át Vietnamig szívósan terjeszkedő, a társadalom szegénységére fittyet hányva fegyverkező szovjettel szemben? Á, dehogy. Az agresszív imperialistákkal szemben, bizony. S aki úgy gondolta, hogy a brit demokráciát, az amerikai szabadságot még a szuezi beavatkozással vagy a grenadai kalanddal, esetleg Pinochet eltűrésével együtt is többre tartja a demokratikus centralizmusnál meg a proletárdiktatúránál, s emiatt nem volt gusztusa ellenük vállalni a békepropagandát folytatni, abba a kényelmetlen helyzetbe került, hogy könnyen kizárhették a béke, a népek barátsága ellenségévé. Vettek sokan jobb meggyőződésük ellenére is szolidaritási-bélyegeket, így elviselték a gyanúsítást, a politikai megbízhatósági bélyegét.

Ne higgye, hogy ez csak parancsuralmi rendben működik. A különbség annyi, hogy friss demokráciánkban már nem pusztán egyetlen élcsapat kiváltsága, hogy alkalmazásával megpróbálkozzon. Persze nem mindenkinek sikerül egyformán, megfelelő hatékonyságához elengedhetetlen a publicitás bizonyos szintje. Hordó, mikrofon vagy megfelelő penna szükségeltetik hozzá, hogy minél többen tudomást szerezzenek a fennköltcélokról, s az annak elérését célzó csoport buzgalmáról.

A hordó klasszikus nagymestere vitán felül Torgyán József, akinek viszonylag széles tömegek körében sikerült meggyökeresítenie azt a meggyőződést, hogy patakvér nélkül maholnap el sem képzelhető isten, haza, s a család szolgálata. Csak kevéssel marad el tőle Thürmer Gyula, aki a „miénk a gyár” vonzó jelszavát leporolva lázít a gazdasági felemelkedés egyetlen komoly esélye, a privatizáció ellen. A jelentősebb kísérletek azonban nem költhetők egyetlen pártvezér nevéhez, inkább a hazai szellemi térkép demarkációs vonala mentén szerveződnek, s a szabadság, illetve a nemzet generációk vérhullatásával megszentelt eszméihez kapcsolódnak. Talán nem szükséges külön kitérni azokra a kezdeményezésekre, melyek a nemzet egyedüli képviselőinek igyekeznek feltüntetni magukat, egyszersmind azt állítva, hogy a velük egyet nem értők alighanem a nemzet ellenségei is. Ahogy szakcikkekben szokás utalni rá, ezeket kellő — jelen esetben hozzátehetjük, hogy súlyát meghaladó — terjedelemben tárgyalja a szakirodalom. Az egész világ értesülhetett Csurka István és követői néhány — igaz, kiragadott — gondolatáról, s ama demarkációs vonal mindkét oldaláról elhangzottak figyelmeztető jelzések: az egész nemzetet nem képviselheti egyetlen párt, kiváltképp nem annak egy szárnya, hanem szerencsés esetben is legalább az egész parlament. Ritkábban esik szó azonban arról, hogy a másik oldalon is elő-előfordul e ravasz zászlólobogtató kirekesztés kísérlete, nem lebecsülendő eredménnyel. Már a szép karriert befutott Demokratikus Charta felhívása is úgy készült, hogy könnyű szívvel ne csatlakozhassanak hozzá a koalícióval szimpatizáló polgártársaink. Ugyanis nem pusztán az deklarálódott, hogy mely demokratikus vívmányokhoz kell foggal-körömmel ragaszkodnia minden magára valamit adó hazai demokratának, hanem mindjárt megjelöltetett az ezt fenyegető veszély forrása is, mégpedig a jogállamisághoz a másik tábor által is elismerten kínosan ragaszkodó kormányzatban. A felhívás kivétel nélkül ellenzéki beállítottságú kibocsátói láthatóan nem törekedtak arra, hogy szélesebb alapra helyezzék a kezdeményezést, hogy netán már a szervezés fázisában megnyerjék az akcióhoz köztiszteletben álló koalíciós politikusok, mint pl. Szabad György vagy Csoóri Sándor támogatását. Ilyen felütés után aligha csodálható, hogy a koalícióval szimpatizáló vérbeli demokraták — mert talán azt azért ne vonjuk kétségbe, hogy ilyenek is akadhatnak — nem gondolták azt, hogy feltétlenül együtt kell menetelniük Demszky Gáborral, a Magyar Hírlapot fenyegető hűvös márciusi szeleket megfékezendő. Azon meg végképp nem lehet csodálkozni, hogy a Csurka Istvánt toleránsan őrületbe kergetni szándékozó egy Kerényi Imrén kívül kevesen érezték szükségét a koalícióból, hogy Thürmer Gyulával vállvetve védelmezzék Gombár Csabát a Kossuth téren, hiszen ezzel kapcsolatban a fiatal demokratáknak vagy az SZDSZ polgári demokrata körének is fenntartásai voltak. S talán az is érthető, hogy a Charta felhívására sokaknak nem támadt kedve a régen holt Horthy-rendszert temetni, hiszen ebbeli buzgólkodást szívesebben tapasztaltak volna más, időben közelebbi rendszerek temetése ügyében, eleddig hiába. Persze igazságtalanok lennénk, ha kizárólag a Chartára hegyeznénk ki vizsgálódásunkat, hiszen született közben egy újabb kezdeményezés, a Tégy a gyűlölet ellen, amely szinte lekopírozta a Charta taktikáját. S van egy régebbi szervezet is, amely a Nyilvánosság támadhatatlan eszméjét tűzte zászlajára, s többnyire azokat tömöríti, akiknek a nyilvánossághoz jutásban vajmi kevés nehézséggel kell megküzdeniük. S miközben nemes céljukért harcolva soha nem védték meg a megyei napilapok kiszolgáltatott újságíróit, s egyetlen szóval nem tiltakoztak a Vasárnapi Újság, a Híradó vagy a Panoráma műhelyét ért hatalmi támadások ellen, nem győzik a nyilvánosság ellenségeiként megbélyegezni e támadások szenvedő alanyait.

Persze, ha a napi politikai küzdelmek hosszú évtizedre kiható tétjét nézzük, megbocsátható, ha beszüremlik a napi politika e pártokhoz kötődő kezdeményezésekbe. Az azonban már nehezen érthető, hogy kifejezetten civil szervezetek ünnepségein miért durranak újra meg újra ugyanezek a politikai patronok? Ennek talán legjellemzőbb példája egy jó fél éve a Wallenberg Egyesület által az erőszak ellen rendezett demonstráció volt. Ha vannak még közös pontok a mai szellemi lövészárkok két oldalán, Raoul Wallenberg bátor embermentő tevékenységét Torgyántól Thürmerig mindenki méltatja. Abban is mindenki egyetért, hogy jogállamban az önbíráskodás, pláne az utcai brutalitás elfogadhatatlan. S ha már felmerült az ötlet, hogy a kitűnő svéd diplomatára való emlékezést összekössék a sajnálatosan mégis előforduló erőszakos cselekmények áldozataival való szolidaritásvállalással, mindenki támogathatja e kezdeményezést. Azonban mégis a szokásos pártnótát hallhattuk az emlékmű tövében: a terebélyesedő hatalom mind kisebbre akarja zsugorítani a polgárok döntési lehetőségeit stb. Mintha a színes bőrű diákokat Kulin Ferencnek, Salamon Lászlónak vagy Katona Tamásnak a másik fél által vitatott alkotmányértelmezése miatt bántalmazták volna, mintha a kétegyházi üszkös falak az ellenzéknek nem tetsző privatizációs kormánystratégia egyenes következményei lennének, mintha a minap elítélt győri neonáci csoportocska a lakiteleki népfőiskolán vagy netán a szárszói találkozón merített volna ihletet.

Persze meg lehet szokni ezt is. De félő, hogy a józan ész és ilyen fokú száműzése végképp lehetetlenné teszi, hogy felfogjuk a határ széli kis falu lakóinak belső brutalitásának kiváltó okait. Egyszerűbb persze, s politikailag nem is haszontalan minden pofon mögé a szavai s indulatai hínárjába lassan jóvátehetetlenül belegabalyodó Csurka István krampusszá stilizált képét vetíteni, de kérdés, ezzel közelebb jutunk-e az okok feltárásához, vagy a Csurkával mindent könnyen megmagyarázók végül ugyanabba a hibába esnek, amit több-kevesebb joggal felrónak az író-politikusnak: az ellenségkeresés és kreálás csapdájába?

Pesti Hírlap

2. (152.) ÉVFOLYAM 224. SZÁM 1993. SZEPTEMBER 25., SZOMBAT

BÁNFFY MIKLÓS: 25 ÉV

A felidézett szenvedély

A Püski Kiadó gondozásában jelent meg Bánffy Miklós 25 év című visszaemlékezése. Politikusi pályafutásáról szól a hosszabb lélegzetű Huszonöt év (1945) és a néhány oldalas A külpolitikai helyzetről (1921) című írása. Az első jórészt emlékezetből született, mert a háború végén visszavonuló németek felgyújtották a család bonchidai kastélyát. Ezért egy-két helyen korrigálni kellett néhány név helyesírását, a korrekciók, a jegyzetapparátus és a bevezetőben a politikusi-szépírói pálya igényes felvázolása Major Zoltán tollát dicséri.

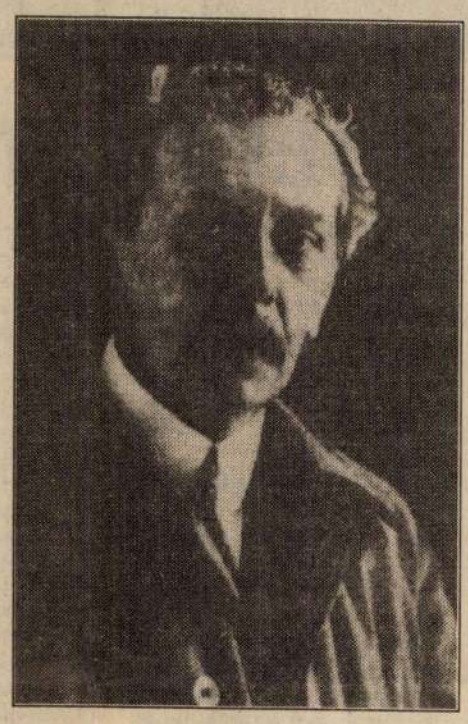

IFJ. LATOR LÁSZLÓ

A nagy múltú arisztokrata család leszármazottja a szülők kívánságára előbb Kolozsváron, majd Budapesten tanult jogot. A festészet sem volt idegen számára, egy darabig Székely Bertalan tanítványa volt. A 30-as években — Erdélyben — Kisbán Miklós néven drámákat és regényeket jelentetett meg.

Ám Bánffy Miklós életútjának legfontosabb része politikusi pályafutása. Az első királypuccs után lett külügyminiszter, és fontosnak tartotta, hogy legalább az Osztrák—Magyar Monarchia egyik utódállamával jó kapcsolatokat tartsunk fönn. Ez azonban nem volt könnyű, mert Ausztriával való viszonyunkat Burgenland függőben lévő kérdése terhelte, az Sz-H-Sz Királyság megszállva tartotta Pécset és környékét, a románok pedig magyarok százezreit utasították ki.

Bánffy szerint Berthelot francia külügyi államtitkár tanácsolta a csehszlovák elnöknek, Benesnek, hogy a békekonferencián minél nagyobb területet kérjen, a kéréseket pedig Versailles-ban változtatás nélkül jóváhagyták. A magyar ellenjavaslat a déli rész megtartását tartalmazta. Ez kevesebb lett volna, mint az 1. bécsi döntés alkalmával visszaszerzett terület. Benes Komárom és Losonc tekintetében mutatott engedékenységet, de aztán mégsem született megegyezés. Viszont a magyar külügyminiszter sikeresen vetette latba nemzetközi kapcsolatait, amikor arról tárgyaltak, hogy Burgenland kiürítésével egyidejűleg a délszláv csapatok hagyják el Pécset és környékét. Ekkor azonban egy pillanatra úgy látszott, hogy az események kedvezőtlen fordulatot vehetnek. Prónay Pál különítményesei Burgenlandban kikiáltották a „Lajtabánságot." Kezdetben ugyan nemzetközi botránytól lehetett tartani, de Bánffy nagy érdemeket szerzett abban, hogy Olaszország közvetítő szerepet vállalt, és az osztrákok a velencei konferencián beleegyeztek a népszavazásba. A referendum ugyan számunkra kedvező eredményt hozott, de ezt majdnem elrontotta a második királypuccs. Így emlékszik vissza a szerző erre az eseményre:

„Kétségtelen, hogy ha Károly és Zita nem ünnepeltetik magukat Sopronban, nem töltik az idejüket katonai parádéval, Te-Deummal, tábori misékkel és küldöttségek fogadásával,... már pénteken este vagy szombat reggel akadálytalanul bejutnak a fővárosba. Ott ellenállás aligha lett volna. Nem is volt mivel." A környező országok hadseregei azonnal mozgósítottak. Főleg Benes követelésére ki kellett mondani Károly király, majd később az egész Habsburg-Lotharingiai ház trónfosztását. Azt azért már elutasította a Nagykövetek Tanácsa, hogy a királypuccs miatti csehszlovák mozgósítás költségeit mi térítsük meg.

Az Amerikai Egyesült Államokban végül — Wilson bukása után — nem ratifikálták a békeszerződést, hanem egyenként kötöttek békét a legyőzöttekkel. Magyarországgal ez 1921 augusztusában történt meg, részünkről Bánffy Miklós írta alá az okmányt. A háború utáni első — győztesek és vesztesek részvételével rendezett — konferenciára Genovában került sor, a küldöttséget természetesen Bánffy vezette és a résztvevők alig titkolt célja az volt, hogy minél jobb piaci lehetőségeket szerezzenek a Szovjetunióban, amely szintén képviseltette magát ezen az eseményen. Bánffy ezt írja a küldöttségükről: „Mindenki azt hitte, hogy oroszos zubbony lesz rajtuk, munkásruha, vagy valami kozákos muzsikos blúz, ahogy Tolsztoj járt öregkorában...hirtelen megjelentek. Óriási meglepetés morajlott át a tömegen. Mindenkin kitűnő szabású fekete frakk, fekete mellény és ragyogóra keményített ingmell." A külügyminiszter a tanácskozás közben karikatúrákat is készített, ezekből másfél év múlva albumot adtak ki.

Bánffy kimerült a sok munkától, és egyre több konfliktusa támadt a későbbi külügyminiszterrel, Kánya Kálmánnal. Lemondásába Bethlen István miniszterelnök azzal a feltétellel egyezett bele, hogy még hivatalában marad az ország népszövetségi felvételéig. Ez sem volt könnyű feladat, hiszen Bánffynak nagy nehezen sikerült csak elérnie, hogy a csehszlovák követ ne tudja Magyarország felvételét megakadályozni. Egyéb bonyodalom is támadt. A Népszövetség legfontosabb szerve a Tanács volt, ahol Anglia és Franciaország az egyik tagsági helyet Jugoszláviának szánta, ez a magyar kisebbségi panaszok miatt számunkra ekkor igen kedvezőtlen lett volna. A külügyminiszter közbenjárására a finnek garantálták a balti államok nemleges szavazatát, a chilei fődelegátussal régóta jó kapcsolatai voltak, és ez biztosította a többi dél-amerikai nemet. A japán politikusokkal feleleventették romantikus eredetmítoszunkat, és Bánffy szerint így sikerült magunk mellé állítani a kínaiakat is.

A siker után Bánffy egészsége megromlott, idegei felmondták a szolgálatot, és végleges benyújtotta lemondását. 1926-ban hazatelepült Erdélybe, fel is vette a román állampolgárságot, és irodalmi tevékenységet folytatott. A II. világháborúban kapcsolódott bele újra a politikai életbe. 1943-ban az ellenzéki Maniuval tárgyalásokat folytatott egy Romániával való közös kiugrás tervéről, de Észak-Erdély kérdése miatt nem tudtak megegyezni. Az erdélyi magyarság nevében memorandumot juttatott el Horthynak, amelyben a kiugrást sürgette. A háború után sokáig kellett kérvényeznie kitelepülését Romániából, ami 1949-ben sikerült. 1950-ben halt meg Budapesten. Politikai pályafutását és gondolkodásmódját talán a következő sorok tükrözik a leghívebben: „...szenvedélyt fölidézni néha kell és szükséges, de csak akkor, mikor közvetlenül valami cselekvés követheti. Állandóvá tenni azonban a legnagyobb hiba."

VILÁGCSÚCS A RÁTKAI KLUBBAN

Siposhegyi kis kedvence

Magyar világcsúcsnak tapsolhatott a Rátkai Klubot csütörtökön este zsúfolásig megtöltő nézősereg. Sajátos módon nem sporteseményen született a rekord, Siposhegyi Péter drámaírásban állított fel új csúcsot. Kevesebb mint hét és fél óra alatt írta meg művét, s ezzel megjavította Steven Poliakoff tízórás világcsúcsát.

E. Z.

A Petőfi Rádió a nap folyamán többször jelentezett a Városligeti fasorból, ahol a szerző melegítőben dolgozott. Hihetetlen teljesítményének értékét növeli, hogy a darabot diktálta — két gépírónőnek, elkerülendő a hölgyek kezének begörcsölését.

A darab témáját véletlenszerűen választották ki, a Pesti Riport csütörtöki számának levonatát darabolták fel reggel fél nyolckor. *Siposhegyi Zoli*, az író ötéves kisfia nyúlt a kalapba, hogy tévékamerák, fotósok, újságírók népes hada előtt sorsoljon. Egy érdekes állatkerti cikk akadt a kezébe. Az azonnal nyilatkozatokat adó író már nyolc óra előtt néhány perccel tisztában volt azzal, milyen jellegű alkotást hoz majd létre.

A tervezett időnél lényegesen korábban, már délután négy óra előtt elkészült a mű, dolgoztak a dramaturgok, és megkezdte munkáját *Radó Gyula* rendező is, akinek még aznap estére rádiójátékká kellett alakítani a munkát. A színészek öt órára érkeztek, s rövid próba után fél nyolctól a rádió egyenes közvetítésében előadták a darabot. A bemutató előtt néhány perccel kérdeztem *Siposhegyi Pétert*, jó lett-e a mű. „Lett." — mondta. Azzal természetesen mindenki tisztában volt, hogy dramaturgiai, jellemábrázolói értelemben vett tökéletes alkotás létrehozása képtelenség lenne. Így is éppen elég feladatot jelentett, hogy az előre meghívott színészek számával egyező szerepet írjon Siposhegyi Péter.

A rádióközvetítés sajnos csak kilenc óráig tarthatott, így adás közben jelentős mértékben meg kellett húzni a szöveget. A siker így sem maradt el, hatalmas bravók és vastaps köszöntötte a tökéletesen kimerült, kis szakállat növesztett szerzőt.

A Kiskedvencünk című szatíra előadásában közreműködött *Szabó Sándor, Benkő Gyula, Oszter Sándor, Béres Ilona, Bezerédi Zoltán, Bertalan Ágnes, Császár Angela, Mészáros Károly, Soproni Ági, Papp János, Rák Kati, Bács Ferenc, Tihanyi Péter* és *Kézdy György*.

ÚJSZERŰ OKTATÁSI SEGÉDANYAG

Prózai és drámai művek kazettán

R. ZS.

Manapság a diákok egyre kevesebbet olvasnak, s egyre távolabb kerülnek az irodalomtól. A gyerekek viszont szívesen magnóznak, s ha egy tanuló otthon egyszerre hallgatja és olvassa a nyelvi kazettákat, nő a tanulás hatékonysága. Ebben segít az audio-art sorozat, amely a magyar és a világirodalom ismert műveit mutatja be hangszalagon. Nyilvánvaló, hogy a kazetták hallgatása nem mentesít a kötelező irodalom olvasása alól, de a lemaradókat segíti a felzárkózásban, és megkönnyíti a felmérő, év végi és érettségi vizsgákat megelőző nehéz tanulási időszakot. Az audio-art kazetták megkönnyítik a memoriterek elsajátítását, s a sorozat a teljes közép- és általános iskolai tananyagra épül, a szemelvények kiváló művészek tolmácsolásában hangzanak el. Görög regékből és mondákból ad elő részleteket *Bánfalvy Ágnes*, az Ó- és az Újtestamentumot mutatja be *Sinkovits Imre*. Az ókori görög irodalom című szalagon Homérosz, Szapphó, Anakreón, Aiszkhülosz, Szophoklész és Euripidész műveiből *Ráckevei Anna, Rajhona Ádám* és *Reisenbüchler Sándor* válogat, Róma költészetét *Hegedűs D. Géza* mutatja be. Magyar nyelvemlékeket, eredetmondákat, Janus Pannonius és Balassi Bálint verseit *Bánffy György* adja elő a sorozat ötödik szalagján. Dante, Villon műveiből és a Carmina Buranából pedig *Cserhalmi György* mond részleteket. Egy kazetta ára mindössze 145 Ft. A New Bridge Kiadó sorozata azért ilyen olcsó, mert a szülőknek csak a gyártási költséget kell állniuk.

KÖNYVAJÁNLAT

NEMES NAGY ÁGNES: Amerikai napló

„Írók programja" keretében 1979-ben látta vendégül a iowai egyetem *Nemes Nagy Ágnest* és *Lengyel Balázst*. Az ott töltött négy hónap lehetőséget adott utazásokra, kirándulásokra, sőt arra is, hogy Nemes Nagy válogatott verseit kiadják.

Szeptember, október, november és december. Négy hónap, amelyben — naptárjaink szerint — igen sok ünnep zsúfolódik. Igaz, legtöbbjük hazai ünnep.

Vajon hogyan festenek évfordulóink ekkora távolságból?

„...Nem irodalmi napló volt ez, esze ágában nem volt stilizálva-cizellálva kiadni. Írt, hogy feljegyezze, mi történt vele, mit látott, min elmélkedett. Ezt a kézzel írt naplót hagyatékában most megtalálták, és az elkerülhetetlenül szükséges jegyzetekkel kiegészítve a nyilvánosság elé bocsájtjuk — írja róla Lengyel Balázs. (Századvég Kiadó)

* * *

ERICH FROM: A szeretet művészete

„Aki nem tud semmit, nem szeret semmit. Aki tehetetlen: érthetetlen. Aki nem ért semmit, nem is ért semmit. Aki viszont ért, az szeret is, néz is, lát is...Minél több tudás rejlik egy-egy dologban, annál nagyobb a szeretet...Aki azt képzeli, hogy minden gyümölcs ugyanakkor érik meg, mint a szamóca, az semmit sem tud a szőlőről." (Paracelsus)

Valahogyan erről szól a könyv. Meg másról. Szól az anyához és gyermekhez, szól fehérhez és feketéhez, mindenkihez, aki nem a fogyasztói magatartás szerénytelen szándékával, hanem az önismeret belső kényszerével nyúl a könyvért. (Háttér Kiadó)

* * *

SIGMUND FREUD: A lélekelemzés legújabb eredményei

Ez a könyv 1943-ban már napvilágot látott Magyarországon. Freudnak azon előadásait tartalmazza, amelyeket 1932-ben, elsősorban a művelt nagyközönségnek szánt.

Tárgykörei többek közt: az álom, a lelki személyiség, a szorongás, a nőiség. A kötet külön értéke *dr. Lengyel József* kortársi érzékenységű fordítása. (Könyvjelző Kiadó)

Táncművészek a Táncművészetért

R. ZS.

Harmadik alkalommal rendezik meg október 18-án a Táncművészek a Táncművészetért című jótékonysági estet a Magyar Állami Operaházban. A művészek ingyen lépnek fel a gálán, a balettműsor bevételét a Táncművészet Alapítvány kapja. Ennek az alapítványnak vállalkozásában jelenik meg a táncosok egyetlen szakmai lapja. Hiába tizennyolc éves a Tánc című folyóirat, folyamatosan egzisztenciális gondokkal küzd, s fenntartásában komoly segítséget jelentenek a gálaműsorok. Ezen az októberi esten adják át először a Philip Morris Magyar Balettdíjat is, amelyet az év legjobb teljesítményt nyújtó táncművésze kap. Az amerikai nagyvállalat tizenhét évvel ezelőtt Finnországban hozta létre a díjat, amely most már Magyarországon is kiosztásra kerül. A kitüntetés odaítéléséről kuratórium dönt, amelynek elnöke *Róna Viktor*, társelnöke *Seregi László* és *Szabó István*, s tagjai között van *Béres Ilona, Presser Gábor, Metzger Márta, Hajzer Gábor, Kiss János* és *Pataki András*. A gálaműsorban először a Szegedi Balett mutatja be Koncert tangóharmonikára és zenekarra című produkcióját. Őket a Pécsi Balett követi, a társulat Az élet állomásai című, *Kitaro* és *Jean-Michel Jarre* zenéjére készült táncfantáziát adják elő. A Győri Balett az Entre dos aguast táncolja, a Magyar Állami Operaház balettegyüttese pedig Haydn D-dúr szimfóniájára készült koreográfiát mutat be.

Stuttgarti színházi fesztivál

Milan Kundera Jakab és gazdája című drámájával — *Zsámbéki Gábor* rendezésében — nyitották meg a stuttgarti Tri-Bühnében az európai színházi találkozót. Október 16-ig magyar és cseh színházak produkcióira is jegyet válthat a közönség: a budapesti Katona József színház szeptember 25-én és 26-án játssza *Ascher Tamás* rendezésében a *Heinrich Böll* kisregényéből készült adaptációt, a Katharina Blum elvesztett tisztességét. Néhány napra rá a tavalyi magyar színházi szezon sikerdarabja, *Kárpáti Péter* Akárkije (Jedermann) kerül a stuttgartiak elé, akiket kissé megzavart a darab címe: azt hitték, hogy *Hugo von Hofmannstahl* ugya ilyen című klasszikus darab hozták el Baden-Württe bergbe a budapestiek. A st garti szervező, a Tri-Bü cseh és magyar partnerszí zaiból kortárs és klasszikus rabokat ajánlottak bemu ra. A kaposvári Csiky Gé színház *Eörsi István* Kiha sát októberben játssza Nagy várakozás előzi brünni kísérleti színhá pont Shakespeare-l Shakespearománia mel, *Peter Scharha* zésében a stratf író összes művé egybe.

Móricz Zsigmond:

„A magyar élő arisztokráciáról még senki ilyen kíméletlenül és irgalmatlanul nem nyilatkozott... Igazolja a társadalmi megújhodás szükségességét. Vitán felül az erdélyi irodalom leggrandiózusabb műve."

Kolozsvári Grandpierre Emil:

„Bánffy könyve az egyedüli, amely belülről ábrázolja a magyar arisztokráciát."

Marosi Péter:

„Kötelező olvasmányként adnám egyetemi hallgatók kezébe."

Nemeskürty István:

„A tíz esztendő történetét felölelő, hét év során megjelent hatalmas regényfolyam a huszadik századi magyar nagyepika kivételes jelentőségű alkotása."

Különösen figyelemreméltó, hogy ez a trilógia a harmincas években, a második világháború küszöbén keletkezett. Bánffy így fejezi be trilógiáját: *„Lassacskán csupa fikció lép a valóságok helyébe, önámítás és nagyzolás. Mindenki bűnös ebben, a magyar társadalom minden vezető rétege.*

Maga előtt látta a birtokos osztályt, aki uralkodásban leromolva, gazdasági pályára nem megy... A történelmi oktatás tanári karát is, akik lebecsülik azokat, akik a magyar múltban munkára és önismeretre intik a nemzetet. Így töltődik meg az ifjúság csalóka ideálokkal és sovén jelszavakkal... Maga előtt látta a főrangúakat, akik vezéri szerepre tartván igényt, sutba dobják erópai látókörüket, vagyoni és erkölcsi súlyukkal igazolva mindazt a maszlagot, melyben legtöbbje valóban nem is hisz...

Maga előtt látja, mintha már a síron túlról tekintene vissza. Most elpusztul az ország és vele a nemzedék... mely az államélet valóságait el tudta felejteni és délibábok után futott, akár a gyermek..."

Aki e sorokat akkor a negyvenes évek elején olvasta, lehetetlen, hogy ne gondolt volna a maga korára, a második világháború Magyarországára...

KARÁCSONYI KÖNYVSZENZÁCIÓ!

gróf Bánffy Miklós:

ERDÉLYI TÖRTÉNET

regénytrilógia

Megszámláltattál...
És hijjával találtattál...
Darabokra szaggattatol.

Nemeskürty István:
Beteljesült jóslat
című tanulmányával

A regénytrilógia 1945 utáni első, csonkítás nélküli teljes kiadása

A Magyar Könyv Alapítvány támogatásával

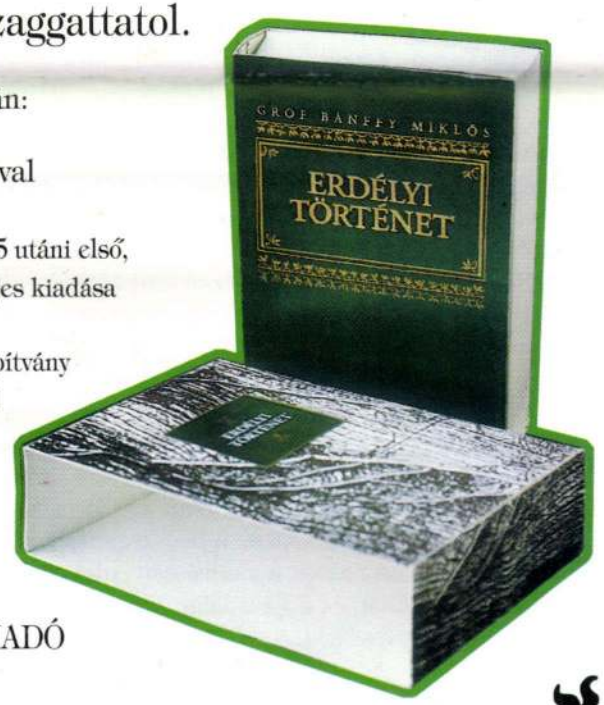

SZABAD TÉR KIADÓ
1993

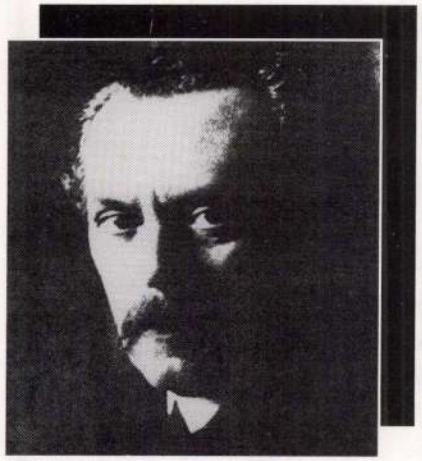

Bánffy Miklós
(1873-1950)

az előkelő és dúsgazdag arisztokrata a monarchia idején főispán, képviselő, 1921-22-ben külügyminiszter, elsősorban muzsikusnak, képzőművésznek, színházi embernek, novellistának, dráma- és regényírónak tartotta magát.

Bánffy Miklós a húszas évek végétől kezdve megfeszített energiával dolgozik hatalmas trilógiáján, a huszadik századi Erdély és Magyarország regényes történetén. Az *Erdélyi történet* címet adta a trilógiának, melynek első része *Megszámláltattál* címen 1934-ben jelent meg Kolozsvárott (és 1982-ben ismét, Budapesten, a Helikon Kiadónál), történik 1904 őszétől 1906 nyaráig. A második rész címe: *És hijjával találtattál*, történik 1906. november 22-től 1909 decemberéig. A harmadik, befejező rész 1904. május végén készült el és 1940 nyarának végén, Észak-Erdély Magyarországhoz történt visszacsatolásával csaknem egy időben jelent meg: *Darabokra szaggattatol*, történik 1910 októberétől 1914 júliusáig, az első világháború kitöréséig.

Ilyen világosan és hitelesen egyetlen kortárs író tollából kikerült mű sem győzi meg az olvasót arról, hogy a királyi Magyarország nem elsősorban a háborús veszteségek; nem is csak a Habsburg dinasztia cselszövényei folytán, hanem a magyar uralkodó osztály vétkes könnyelműségéből bukott el. Kimondja, hogy a magyar uralkodó osztály politikailag éretlen, gyakorlatilag cselekvésképtelen; *„a kormányzás hazugságon alapszik"*; egyedül az obstrukcióhoz ért, nem képes megmondani, mit akar, csak azt, hogy mit nem; a hadsereg magyar vezényleti nyelvén kívül semmiféle érve nincs, a munkásság érdekeit mellőzi, a nemzetiséget maga ellen vadítja, és a forradalmi mozgolódások ellen csakis a kivándorlást tudja orvosságul.

A legszebb karácsonyi ajándék e könyv, egy örök érték, amellyel meglepheti szeretteit.

A regénytrilógia 848 oldal terjedelmű.

Ára: 1480 Ft (ÁFÁ-val)

Kérjük töltse ki a **„Megrendelőlap"**-ot és borítékban címünkre postán adja fel. A könyvet megjenése után utánvéttel küldjük el Önnek .

Címünk:

SZABAD TÉR KIADÓ
1525 Budapest Pf. 95.

Megrendelőlap:

Megrendelünk Önöknél ..... példányt
gróf Bánffy Miklós: Erdélyi történet című regénytrilógiájából utánvétes elszámolásra.

NÉV: .....

CÍM: .....

TELEFON: .....

Bánffy Miklós

Bach csembalóra és zongorára

Beszélgetés Egly Tibor zongoraművésszel

Nem kizárólag zongoraművész. Több ennél. Legalábbis erre enged következtetni az a fáradhatatlan tettvágy, amely lankadatlan hajtja, hogy a legapróbb részletekig feltárja a zeneirodalom talán legmozgalmasabb életű darabjának történetét, történelmét. Egly Tibor – s ezzel minden bizonnyal nem áll egyedül – kitüntetett figyelemmel fordul Johann Sebastian Bach 1736–39 között született műve felé, amely a „keresztségben" a Goldberg-variációk nevet kapta. S hogy nemcsak kutatja e kalandos életű alkotást, hanem magas szinten műveli is, arra szolgált ékes példával nemrégiben Pécsett, a Művészetek Házában, ahol nagy sikert aratott zongorajátékával.

– Mikor kezdett Bach felé terelődni a figyelme, s hogyan fogott hozzá a kutatómunkához, amelynek eredményeként ma már komoly eredményeket tud felmutatni?

– Ez egy régi szerelem. Mióta elkezdtem zongorázni, úgy gondolom, hogy a zenetörténetben Bach olyan, mint a matematikában a szorzótábla. Álmából fölkeltve is tudni kell azt az embernek, vagy ha nem, jobb ha elmegy a zongora közeléből. A Goldberg-variációk – habár itthon nagyon elhanyagolták, kis hazánkban legutóbb *Gát József* tolmácsolásában hallhatta a közönség – Bach egyik főműve, amely a szerző 51 éves korában látott napvilágot. A tévhithez – a mű Bach fiatal kori alkotása – alapot ad, hogy a Goldberg-variációk alaptémája – egy ária – már fellelhető egy korábban keltezett (1725) kottakönyvben is, ebben gyűjtötte Bach feleségének írt dalait. A Goldberg-variációk első nürnbergi megjelenése alkalmával egyébiránt Bach „kézjegyét" is magán viselhette, hiszen a zeneszerző kétéves munkájának eredményeképpen saját maga ágyazta rézmetszetbe a borítólapot díszítő feliratot s a hangjegyeket egyaránt. A Goldberg-variációk kalandos életére századunk második felében derült fény. Tudniillik az eredeti – csembalóra írt – kéziratnak nyoma veszett, s csak 1975-ben a franciaországi Strasbourgban bukkantak rá a szerző saját nyomtatott példányára.

– Eszerint a Goldberg-variációk több változatban létezik?

– Valóban így van. Bach e remekművet két változatban alkotta meg.

A múlt század uralkodó hangszere ugyanis a csembaló volt, természetes hát, hogy a kor mesterei erre a hangszerre írták műveiket. Bach azonban vendégeskedett Porosz Frigyes udvarában, ahol alkalma volt játszani a mai zongora kezdetleges ősén, s vélhetően úgy látta, a Goldberg-variációk – kis változtatással – remekül hangzana az új hangszeren, ezért igazította hozzá a második változatot. A ma emberének egyébiránt nem szerezne sok örömöt a csembalón előadott dallam, hiszen századunk embere viszonylag megsüketült – ebben semmi csoda nincs, ha a körülöttünk lévő világra gondolunk –, s vélhetően meg sem hallaná a darabot igazán széppé varázsoló apró hangokat, hacsak nem lemezen, a neki tetsző hangerő mellett.

– Ez annyit jelent, hogy a hangversenytermekben hallható Goldberg-variációk egy eredetileg csembalóra írt, később a zongora nyelvére lefordított alkotás?

– Igen, gyakorlatilag ezt kellene jelentenie. A gond csupán annyi, hogy az 1975-ben megtalált, Bach kézírását tartalmazó kottában a szerző számos apró javítást tett, ezekről gyakorta sajnos még a világhírességek sem vesznek tudomást. (Holott a barokk korban a muzsika hangjai sokkal egyenletesebben hangzottak, hiszen a lassú részeket gyorsabban, a gyorsakat pedig értelemszerűen lassabban játszották. Bach pedig – az utólagos javítások alkalmával – a lassúbb periódusokat még inkább lelassította, a gyorsakat pedig fokozta.) Ezzel becsapják a zeneszerető közönséget, s magukat egyaránt.

– Nyári hazatérését követően elsőként állt a hazai közönség elé. Vannak-e további tervei, s tudja-e itthon kamatoztatni a hat év alatt Finnországban szerzett tapasztalatait?

– Természetesen szeretnék újra ismerkedni a hangversenyt látogató magyar közönséggel, mert legutóbb 1987-ben volt alkalmam hazai színpadon állni. Egyelőre azonban igyekszem feltérképezni kis hazánk újonnan kialakult viszonyait. Szeretném, ha idővel visszatérésem első estjeként emlegethetném majd e pécsi koncertet, s éppen ezért annak a reményében választottam a zongorairodalom legnehezebb darabját, hátha felfigyelnek rá.

Veszprémi S. Csilla

Sorskérdések

Nem csügged a *Szenci Molnár Társaság* olvasókereső bizalma, nem lankad a művelődéstörténet szolgálatába szegődtetett ereje. Sorskérdéseink megfogalmazására, létkérdéseink megválaszolására irányul szinte valamennyi kiadványuk.

Beke György Atlantisz harangoz c. könyvének alcíme – A magyarság sorsa Erdélyben (1918–1992) – elegendő kommentár és figyelemre szólító mondat. Eszszéi kiáltások és sikolyok; talántalán túlontúl érzelemdúsak is helyenként; bár való igaz: *mihez képest!? „Hány magyar falu tűnt el a Szeret mentében úgy, hogy utolsó üzenetét nem hallottuk meg!"* (176. p. – Lesz-e csángó föltámadás?) *Dr. Sebestyén Béla* két tanulmányát adja közre egy vékony füzetben. Mindkettő a liberalizmus eszméje elleni röpirat; erénye ugyanaz, ami a hibája is: sarkított álláspontja szinte ellehetetleníti a politikai másság iránti toleranciát. Mert nem szükséges ugyan a másság kritikátlan elfogadása; de annak teljes, emocionálisan közvetített tagadása csak egy *másfajta diktatúra. Kádár Lajos* emlékezetét rögzíti a kiadó újabb könyve: a mára szinte teljesen feledett népi íróét, aki pedig majd kéttucatnyi, regényeket és színpadi műveket tartalmazó életművel van jelen – maradandóan. Ez a visszaemlékező kötet a bibliográfián túl (*Szenci Ibolya* munkája) az életmű értékelését (*Szíj Rezső* tollából) és az író özvegyének, *Boros Máriának* emlékezését is tartalmazza.

Nemeskürty István esszékötete – Tüzes józanság – *Berzsenyi Dániel* munkásságát helyezi új megvilágításba. Amire vállalkozik, annak bizonyítása: miért helytálló *Babits Berzsenyit Byronnal, Hölderlinnel* egyenrangú világirodalmi klasszikuskénti értékelése. *„Akinek"* – írja a szerző – *„a nemzet elé példaképpen állított erkölcsi mércéje és programja ma időszerűbb, mint valaha."*

(son)

Hátizsákra való élmény

Van valami közös a recenzens és a több hátizsákra val(l)ó élmény geográfus tulajdonosa között. Mindkettőnknek ugyanazon Kurucz bácsi volt a gyermekkori fodrásza. Immár bizonyíthatón mondhatom, a „borbély ötpercek" nem sztereotíp kérdésekkel teltek el. Míg Németh Gézát Kurucz bácsi kérdése egészen Amerikáig repítette, addig a recenzens fejét csak a nullásgépen keresztül „formázta". Jobb is így! Két flekk unalmon hamarabb túlteszi magát az olvasó, mint N.G. Föld körüli csavargásaim című lebilincselő humorral, varázslatos íráskészséggel, tájak–színek–emberek közelképeivel, illő arányokra érzékenyen megszerkesztett könyvén.

Először mohóságot gerjeszt olvasójában – ha sikerült megvennie, akkor le sem teszi a kezéből. S ha az elemi kalandéhségét kielégítette, akkor újra – immár nassolva –, felidézőn annak részleteit, elolvas egy-egy bekezdést. Északról: Norvégiából, Izlandról indulva egészen a térkép „legaljáig": Új-Zélandig kalauzolt. Egzotikumkeresés utazásainak vezérelve, de nem a turistáé, hanem a „csavargónak" álcázott geográfusé a vulkánok és gejzírek élő földtörténete nemritkán sátra alatt is pulzál (pl. amikor egy ún. parazitavulkánon helyezte el magát kiküzdött nyugalomra), a Negev-sivatag és a Holt-tenger szint alatti tája – az írói plaszticitás hatásosságának köszönhetően oly örömet szerzett, mint a zöld után kutakodó tekintetnek En Gedi oázisa. A színek és ízek mellett egy-egy táj, hely aurájának személyessége, vagy éppen annak hiánya teszi intimmé ottlétét. „Jézus szülővárosát, Betlehemet valószínűleg a legtöbb keresztény zarándok azzal a reménnyel keresi fel, hogy a kopár mészkődombok között, egy öreg kecskepásztor látványával, ősi vályogfalak tövében bibliai hangulatba révedve megmerítkezhet hitének múltjába. Adja az ég, hogy ne kelljen csalatkozniuk! ... Egy utcai padról magyar szót hallunk. Két idősebb hölgy cseveg. Megkérdem tőlük, hogyan is vagyunk ezzel a sabbat végével. Elmondják, aztán kicsit elbeszélgetünk az itthonról meg az otthonról, városokról, ahol 43 éve nem jártak, s őszintén szólva nem is kívánkoznak. Csak miután elköszönünk, hasít belém a felismerés: egy otthonná vált idegen országban leélt élet alkonyán két idős asszony még mindig az emlékezésre is méltatlannak bizonyult szülőföld nyelvén beszélget egymással."

Nemritkán, önmagát a legerősebbnek hitt élményzuhatag alatt is, ha csak egy múló s mégis időtlen pillanatra a szülőföld – a tolnai dombok Tamásijába – origójába helyezi vissza. Egy arc hasonlósága, egy mozdulat ismerős volta... mint archetípusok élnek az élményfotográfusban. Ilyen utalásai soha sem provinciális szemléletből fakadnak. Ábeli „Erlebnis" – ároni otthon feszültsége az, ami a kiszakadás-eltávolodás-töltekezés csavargó idejét (könyvvé formálódását) teliti, hogy új szempontokkal megerősödve, mind pontosabban mérje be azt a talpalatnyi pontot, ahol élnie rendeltetett.

Ezért ajánlható jó szívvel földrajzi segédkönyvként tanárnak, világra nyíló értelmű tanulónak egyaránt. S még valamiért! Milliónyi megkülönböztetett emberi gesztusban láttatja az olvasónak, azt amit megélhetett – a szeretet „valutáját", a továbbadandót mint kötelességet s mint örömszerzőt. Amihez még humor is társult. Így érthető meg legkönnyebben az a tény, hogy hátizsákban elfér a mongol puszták jurtamelege, Amerika youth hostelének illendőségi díja, s az oregoni krátertó kék színe...

„Honoluluba érkezni – amúgy – igencsak jó lehet. Hordár gurítja a csomagjaimat, ringó csípőjű, fűszoknyás lányok táncolnak körül, nyakamba *left*, orchideafüzért akasztanak, aztán beülök egy fekete limuzinba, szállodámba hajtatok, a hallban süppedő szőnyeg, egy drink az erkélyen, egy pillantás a fényben úszó városra, egy szippantás a fülledt trópusi éjszakai illatból. A többit meg el tudják képzelni. Dehogy tudják, én sem tudom. Az egészből csak a trópusi éjszaka (kerozinszagú), meg a virágfüzér igaz, bár ezt nem én kapom."

Mi kapjuk.

Rászlai Tibor

Házimozi

Drakula

A XX. század egyik legnagyobb mítosza valahogy kimaradt az életünkből, legfőljebb a szocialista szellem vasútjának zegzugos, pókhálós alagútjában találkozhatott vele a nagyérdemű. Míg nyugaton generációk sora nőtt föl a legendás Hammer stúdió gótikus horrorjain, a magyar néző még Lugosi-Drakulát sem láthatott. Pedig a fővámpír személye többek között éppen az ő színpadi és filmbéli alakításának köszönhetően vonult be a köztudatba, s lett végül minden rossz, a század összes bűnének és kísértésének megtestesítője.

Közel 160 játékfilm, megszámlálhatatlan mennyiségű tévéfilm és -sorozat után lehet-e bármi újab elmondani róla? Sokakat érdekelt e kérdés, miután kiderült, hogy Hollywood fölcseperedett fenegyereke. Francois Ford Coppola, filmet forgat róla. A véres vajda meséje új árnyalatokkal gazdagodott általa. Drakula figurája több lett egyszerű vérszívó démonnál, a történet drámai és erotikus vonalának előtérbe kerülésével esendősége „emberi" arculatot kapott. Emberit, mondom, még ha e rémes kaland során, melynek végcélja, hogy visszaszerezze újjászületett kedvesét, úgy változtatja alakját, mint más a gatyáját.

Coppola műve – bízvást állítható: – túlszárnyalja elődeiét. Káprázatos színorgia és diszletvilág közepette támasztotta föl az elmúlt idők főgonoszát, gyökeresen szakítva néhány olyan megcsontosodott vámpírkellékkel, mint a fekete frakk, illetve köpeny. Filmje egy mítosz jeles újraértelmezése, egyedülálló élmény a maga nemében.

(–gégé–)

A SZEZON
ELSŐ ESEMÉNYE!
112. Magyar Sajtóbál
1994. február 4-én
a Gellért Szálló összes termében
112. Magyar Sajtóbál
a Magyar Újságírók Országos Szövetsége rendezésében.
A bál teljes bevétele az állástalanná vált újságírókat támogató Szolidaritás Alapítvány céljait szolgálja.
A programban fellépnek: Antal Imre, Balogh Tibor, Cintula, Éles István, Geiger György, Hídvégi Miklós, Horváth Szilveszter, Kánya Kata, Kovács Kati, Koncz Tibor, Maros Éva, Orosz József, Rácz Kati, Szandi, Szilágyi Olga, és még sokan mások.
Közreműködik: a Bergendy Szalonzenekar, a Fogadjunk! stábja, Goór Nagy Mária Tanítványai (Grease) a Holló Színház társulata, a Lucky Boys, a Rajkó Zenekar, a Revü Art (Szólótáncosok: Gelényi Csilla, Pártos Csilla, Szabó Edina), Schumeth István és Zenekara, a Talentum Társulat, valamint a Trió Bossa.
II. Magyar Rulettbajnokság
Asztalfoglalás: 1994. január 10-től munkanapokon 13.00–17.00 között, személyesen a MUOSZ székházában (Andrássy út 101.) Horváth Krisztinánál, továbbá a 122-4653-as faxszámon, valamint telefonon a 142-0536, 122-1699, 121-5420/47-es mellléken.
Belépődíj és vacsora személyenként: 5000 Ft, svédasztal; étel- és italfogyasztás tetszés szerint.
A meghívókat és belépőjegyeket, valamint a részletes programfüzetet és igény esetén a taxiutalványt január 24-től készpénzfizetés, vagy az egyéb módon történt fizetés igazolása ellenében a jelzett címen lehet átvenni munkanapokon 13.00–17.00 óra között: február 4-ig. A január 27-ig beérkezett igényeket postai utánvéttel is teljesíteni tudjuk.
A program részeként február 4-én éjfélkor a Szabadság hídnál tűzijáték jelzi a budapesti báli szezon kezdetét.
A BÁL SZERVEZŐJE A EUROPA INTERNATIONAL · TELEFON: 111-0840

A külügyminiszter felelőssége

Két esztendő 25 év távlatából

Néhány napja leplezték le születésének százhuszadik évfordulója tiszteletére Bánffy Miklós gróf, író, egykori külügyminiszter, az erdélyi református egyház főgondnoka Reviczky u. 5. sz. alatti emléktábláját. Születésnapjára jelent meg új kiadásban Erdélyi történet c. trilógiája is, valamint Huszonöt év c., mindeddig kiadatlan memoárkötete, amely tulajdonképpen csak külügyminiszterségének két rövid esztendejét tárgyalja ugyan; de e két esztendő történetiségének vetületei máig tanulságosak, s egyben megoldatlanok.

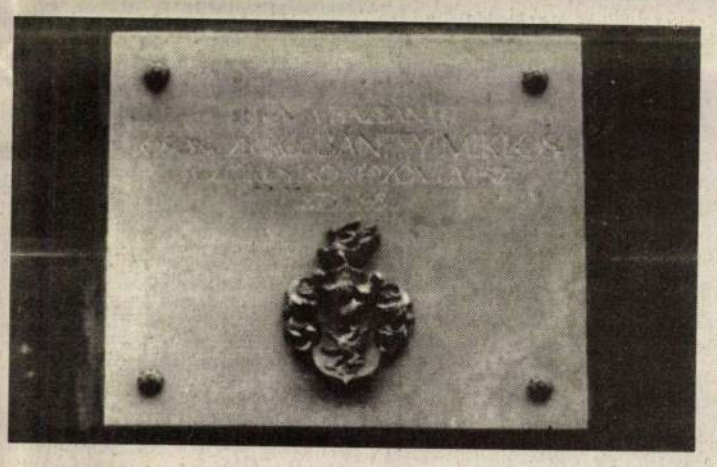

Fotó: Körmendi Iván

Mindenképpen a könyv teljesebb megértését szolgálja, ha azt a már ismert „Emlékeimből" c. kötettel együtt olvassuk. Amely a század tízes éveinek történéseit taglalja, a tanú szemszögéből, de aki azért barátként, politikusként, politikai társként, vagy csak egyszerűen rangos személyiségként mindig a dolgok sűrűjében állva rögzíti megfigyeléseit. Ezt itt és most azért kell megemlítenünk, hogy ezzel is arra irányítsuk a figyelmet: *Bánffy* nem az európai politika iskolái nélkül, s nem kapcsolatrendszerek híján került 1921-ben külügyminiszteri pozícióba. Tekintély és tekintélyelvűség egyaránt jellemezte már.

Tanulmánya kétesztendős miniszteri működéséről – kisebbségtudományi diplomáciai alapvetés is lehetne. Egyszerre szól a pozíción kívüliek kóros és felelőtlen magabízásáról és a pozíciókat viselők pragmatikusságból eredő felelősségéről. Már kiindulópontja is lényeges és roppant tanulságos. Kiválóan ábrázolja azt a „kettőslátást", amely a magyarság és az európaiság problémakörét jellemzi. Mert hiszen erről van szó; hosszú oldalakon elemzi a magyar és az európai történelem aszinkronjait, amelyekben azonban a végső konklúzió levonása talán-talán sarkított egy kissé. Hogy a nemzetközi jogelvűség előbb-utóbb mindig diadalmaskodik az erőszak fölött, ez a hamis képzet, a hamis szemszög. Ugyanakkor az egyetlen választható és járható út az ebbe vetett bizalom.

S máris itt vagyunk *Bánffy* könyvének valódi kiindulópontjánál, annak valódi üzeneténél. Hogy a magyarság közép-európai jelenléte sohasem volt döntő befolyással az európai események alakulására; ám az európai történetiség hullámverései mindig is döntően kihatottak a magyarság életére. Igen: ez az a mondat, amelyet másképpen épít fel és másképpen hangsúlyoz a *kibic* (mint például a *Bánffy* által e szóval jelzősített *báró Hatvany*), és másként a mindenkori konstellációk egészét jobban átlátó, és a pozíció felelősségével bíró politikus.

Mi volt *Bánffy* legfontosabb teendője külügyminisztersége idején? Életben tartani, vagy még inkább: életképes állapotba hoznia Magyarországot. Hogy dagályos lenne a mondat? Kívülről nézve talán igen. De lássuk tényszerűségeit. Egy hosszú világháború, egy idegen megszállás, s egy rövid, egyfajta hidegháborúszerű sokk *után* vagyunk. Kivérzett Európa gazdasága és bizalma. A trianoni békeszerződés által kivérzett Magyarország. Külpolitikánknak egyszerre kellett alkalmazkodnia és felemelt fejjel kikerülnie egy többszörösen is vert helyzetből. Korrekt viszonyba kerülnie a szomszédos országokkal; európai gazdasági kapcsolatokat találnia egy szinte végzetesen megroggyant magyar gazdaság lehetőségeivel; folytassam..?

Érdekesek *Bánffy* bukásának körülményei. Ezt a kötet sajtó alá (a *Püski Kiadó* részére) rendezője és a kitűnő bevezető tanulmány szerzője, *Major Zoltán* a *máből nézve* hátborzongató logikai rendbe szerkeszti. A Népszövetség iránti bizalom teljes megrendülése; a délkeleti háború; Mussolini olaszországi színreléphése; a revizionista és legitimista (sokszor egymással sem egyező) belpolitikai igények hangsúlyos térhódítása.

„Tarlózás ez az éjszaka küszöbén."

Tamási Orosz János

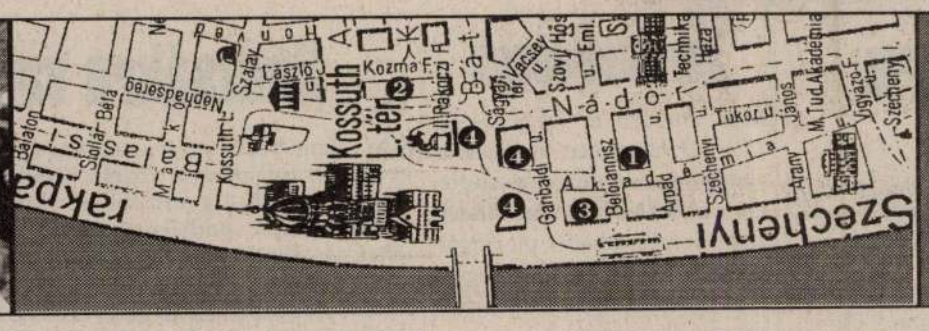

Kossuth Lajos tér, 1956

❶ MDP Pártház ❷ Földműv. Min. ❸ Építésügyi Min. ❹ Építési területek

A pénz nem játék (95.)

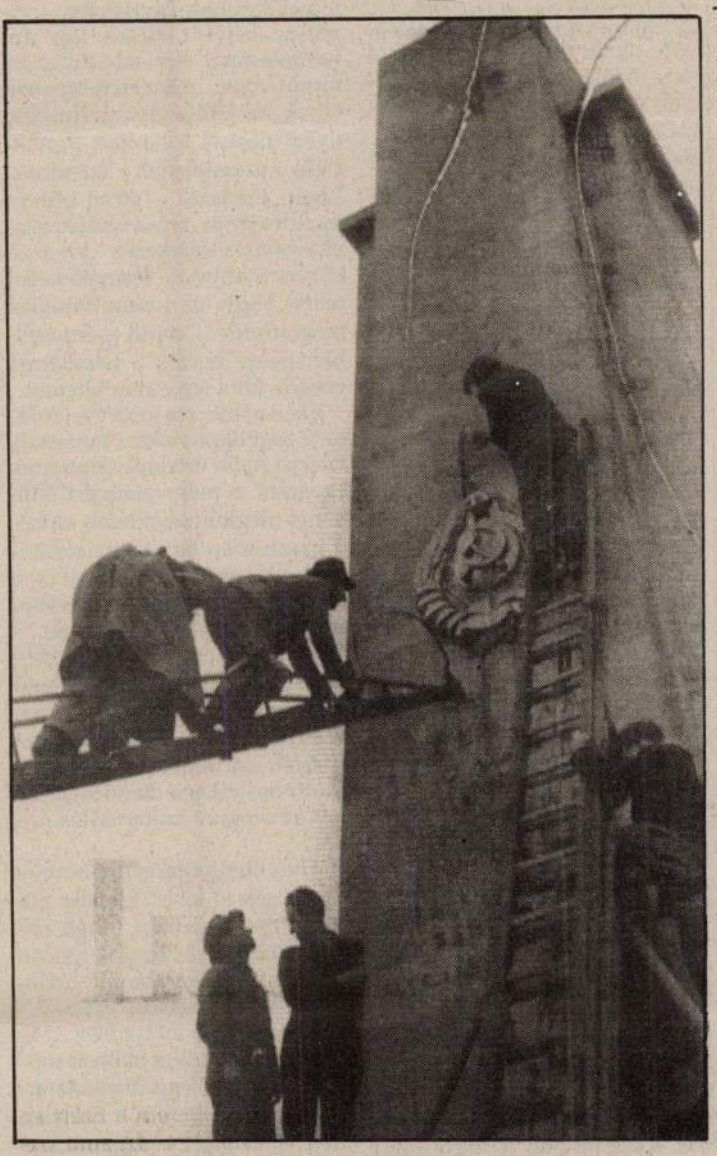

1956 október vége a Szabadság téren...

B. R. így kezdi: – Szerveztem egy bankmúzeumot a régi bankjegyekből, és érmékből, azért is mit kaptam! Mert Horthyt is ki kellett rakni. Hát a magyar pénztörténethez a Horthy 5 pengős ugyanúgy hozzátartozik, mint a többi. Sőt, ebből az ötpengősből rengeteg volt a bankban. Ezüst áron adjuk el – mondtam. A BÁV-nak volt a Filmmúzeum mellett egy kis érmeboltja. S a Horthyt is kitették. Mondtam, hogy legalább a másik oldalát rakták volna ki. Azért is fegyelmi járt és jól le... L., de előtte meg azt mondta: – Hát persze, adjátok el! F. is kijelentette, a „nagy devizás", hogy jobb kiárusítani, mint beolvasztani ezüstnek... B. R. 1949-ben került a Magyar Nemzeti Bankhoz. Hosszú évek során küzdötte fel magát a ranglétrán a vezető beosztásig. De 1956-ban még „kisember" volt, pénzforgalmi előadó, viszont az események tanúja. Ezért beszélgettünk vele, no és természetesen azért, mert a bank épülete a Kossuth Lajos tér közelében volt, a Szabadság térre nézett.

– Október 24-étől november 3-áig egyfolytában a bankban teljesítettem szolgálatot – mondta.

– *Tehát akkor ott is aludt.*

– Igen, amíg tudott az ember. Éjszaka lehetett ugye kapcsolatot teremteni, akkor küldtük géptávírón az üzeneteket a megyei igazgatóságoknak, mert minden akörül forgott, hogyan tudjuk a pénzeket a kívánt helyekre eljuttatni. Éjjel hívtuk a fiókvezetőket is, akkoriban volt 22 pesti fiókunk. A pénzszállításhoz kértünk a HM-től egy páncélkocsit. Egyetlen egy volt a Zrínyi Akadémián. Úgy emlékszem, hogy *S. V.* és *D. F.* őrnagyok vezetésével október 25-én érkeztek meg a bankhoz. Elsőnek talán Dunakeszire vitt ki a páncélautó pénzt, mert a munkabéreket zömmel 20-a után fizették. De nem volt könnyű a pénzeket csoportosítani. Az események után nagyon sok revízió volt, de – szerencsére – két fillér nem tűnt el a bankból. Néhány ablaktörésen kívül semmiben sem esett kár.

– *Az előírások szerint a trezor kinyitásához hány ember kell?*

– Általában kettő, de a központban három ember és három kulcs. De egyszerre három ember sosem volt jelen. Nekem adták át megőrzésre a pótkulcsokat. Tudniillik, amikor csak lehetett, hazaküldtük az embereket. Volt úgy, hogy délelőtt tízkor zártunk be, de azért a körülményekhez képest fizettünk és szállítottuk a pénzt. Vittük például ezzel a páncélautóval a budaörsi repülőtérre, de Győrben nem engedték leszállni a gépet. Szegény *Sz. D.*, a bank akkori egyik vezetője kétségbeesetten kérdezte: – *Most mi lesz?* – Én ugye, voltam sorkatona, tudtam, hogy valamit kell mondani: hozzák vissza, vagy dobják ki? Hát Győrben nem volt pénz, ha a munkások nem kapják meg a fizetést, fölzúdul mindenki. K-vonalon beszéltem a repülőtér irányítójával és kértem, hogy közöljék a pilótával: dobják ki az egyéb anyagokkal. (Sajtó, gyógyszer stb.) Utána mentem a telexhez és tájékoztattam a megyei igazgatót, hogy a repülőtéren ki fogják dobni a pénzt. Ő aztán egy négykerekű kocsin bevitte a négy zsákot.

– *Ugyanez előfordult másutt is?*

– Nem, a legtöbb helyen, Pécsett, Székesfehérváron, Debrecenben, Nyíregyházán leszállt a gép. Győr volt a kivétel. Az okozta a gondot, hogy sok pénz hirtelen áramlott ki és lassan jött vissza. Hamar becsuktak a boltok, mert a lövöldözés miatt nem voltak biztonságban. Másnap, harmadnap hozták be ruhásskosárban a pénzt.

– *A forradalmi eseményekre hogyan reagáltak a bankban?*

– Mindjárt megalakult a munkástanács, aztán a forradalmi bizottság, azt hiszem, két leventepuskával, megszerveződött a bankőrség. De a személyzetiseket elzavarták és a vezetőjüket le is köpték. *H. L.* elnököt egyszerűen kivezették az épületből. Korábban külkereskedelmi miniszter volt, de '56 tavaszán leváltották, s utána került – októberig – a bank élére. Ebben az időben vált el és lett független a pénzügytől a Magyar Nemzeti Bank. H. – a forradalom első óráiban – rendkívüli pártbizottsági ülést hívott össze és követelte, hogy hozzák vissza *Rákosit...*

– *Hogyan emlékszik vissza a 25-i nagy tüntetésre, amely a Szabadság térről torkollott a Kossuth térre?*

– A banképület teraszairól jó kilátás nyílt a Szabadság tér parkos részére, a mai tévészékházra, s a Vécsey utcán keresztül be lehetett látni a Parlamenthez. Amikor 25-én az emberek összeseregleltek először ugye, a Szabadság téren, természetesen kimentünk a teraszokra. A tömeg egyre gyűlt és haladt, majd megállt az amerikai követség előtt és éltette az Államokat. Belülről nyugalomra intették őket.

– *Tankot nem látott a téren?*

– Nem emlékszem tankra. A Nemzeti Bank páncélautója akkortájt érkezhetett meg és beállt közben a K-vonal, meg minden, nekem a pénzszállítást kellett intézni, a repülőket, 22 millió kellett Csepelre.

– *Tehát dolgozott, s ahogy a munka engedte, ki-ki nézett.*

– Igen, így volt. Közben nézelődtem. Egyszer csak a lövöldözések hangját hallottuk. A pártbizottság irodája volt azon a sarkon, ahonnan a Vécsey utca látőröket is, hogy kinyithassák azokat a páncélszekrényeket, amelyekben a káderanyagok voltak. A nemzetőrök megérkeztek, és mindjárt falhoz állítottak minket, elsősorban a vezetőket, és elvették az igazolványainkat, később azonban visszaadták. Előkerült két régi személyzetis fullajtár és kiadták a káderanyagot.

Ez volt délelőtt. Délután meg vinni kellett a pénzt Csepelre. Nem volt már, aki menjen, mert mindenki hazasietett. Nekem akkoriban, szeptember 2-án született a lányom, de valahogy kötelességemnek éreztem, hogy segítsek, bentmaradjak. Beültünk a páncélkocsiba és elindultunk. Útközben lőttek ránk a Tanács körúton, ahol elhaladtunk. D. F. – azt hiszem, ő vezette a páncélautót – rám szólt: – Dugd ki a piros-fehér-zöld zászlót. – Kidugtam. Fordultunk be jobbra vagy balra, megint lőttek ránk, de a páncélautóról lepattogtak a golyók. Olyan volt, mint egy nyitott koporsó, 001-es rendszámmal. Én csak a kék eget láttam, nem tudom pontosan, hogy merre mentünk. Eljutottunk, azt hiszem, a Petőfi híd alá, amikor a két őrnagy, akik a kis figyelőn kémleltek kifelé, káromkodni kezdtek. Befutottunk az orosz páncélautók közé. Közrefogtak minket: se előre, se hátra. Jött az anyázás mindjárt a részükről. Géppisztoly felhúzva, páncélautóból ki, kezeket fel, s vittek a Duna-part felé. Délelőtt a bankban álltam így a fal mellett, most meg itt. A páncélautóban ott volt a 22 millió forint, amit ugye Csepelre kellett volna kivinni. A bankjegyek hasonló ládákban voltak, mint amilyenekben a kézigránátok. Sima, gyalulatlan deszka, pánttal leszögelve, ... anyád ... Vittek az orosz kiskatonák négyünket a Duna-part felé. Még egy bankos kolléga volt velem, aki már meghalt, mert mindig két ember kellett a pénzhez. Egy vastagcsíkos orosz tábornokféle jött szemben velünk egy magyar tolmáccsal. Utóbbi – szerencsére – a Zrínyi Akadémiáról ismerte a mi két őrnagyunkat, s mindjárt így kezdte: – *Mi van veletek?*

A magyarázkodás után beraktak minket egy orosz páncélautóba és bevittek a HM-be. Tudniillik nem volt nálunk semmilyen papír, pecsét, dokument. Hát akkor nem volt dokument! Telefonhívásra vittük a milliókat.

– *A HM-ben tisztázták, hogy milyen célból indultak útnak?*

– Igen. K- vagy M-telefonon és rádión kiderítették, hogy kik is vagyunk. Behozatták a HM-be a mi páncélautónkat, és ott kaptuk vissza, jó későn, már éjszaka.

– *A ládákat még előzőleg nyilván felnyitották.*

– Hogyne! Előbb mondtuk, aztán mutattuk, hogy nem robbanóanyag, nem kézigránát, hanem hogy pénz, gyengi, de mindjárt át is járt a félelem: mi lesz, ha elviszik a pénzt magukkal és nekem kell visszafizetni. Egy élet munkája is kevés lesz ehhez! S ha csak egy csomagot kivesz valaki, le nem mossák rólam, hogy tízezer forintot elzabráltam... De megmaradt szerencsére minden. A páncélkocsit is visszakapta a bank és ezzel szállítottuk a pénzt még november 4-e után is, azt hiszem karácsonyig.

– *Nem volt kellemetlensége abból, hogy a forradalmi napokat végig a bankban töltötte?*

– De igen. A mai tévéépület nagy része akkoriban a Lenin Intézet volt, s fölötte egy hatalmas csillag virított. Azt a csillagot megpróbálták lelőni onnan. Veszélyben lehetett volna a miénk is, és egyben a banképület, ezért aztán három öreg tűzőrrel – meghaltak már – felmentünk a bank tetejére és lefürészeltük a csillagot az állványról, nehogy az épületet találat érje. Ezért akartak aztán pártfegyelmit adni, de végül csak figyelmeztetést kaptam.

Kő András – Nagy J. Lambert

(Folytatása a szerdai számunkban)

... és néhány pillanattal később

Fotó: Butor Ferenc

A szerzők minden jogot fenntartanak. A sorozatban megjelent tények, kutatási eredmények, nyilatkozatok részleges vagy teljes idézése, felhasználása – különös tekintettel a személyiségi jog védelmére – kizárólag a szerzők beleegyezésével történhet.

Bánffy Miklós

M.N. 1994. ápr. 29.

GRÓF BÁNFFY MIKLÓS születésének 120. évfordulója tiszteletére emlékülést rendeznek ma délelőtt kilenc órától a Református Ráday Kollégium dísztermében (Budapest IX., Ráday u. 28.).

Ο Σ

ΤΟΜΟΣ

ΥΤΣΟΠΟΥΛΟ
ΙΑΤΙΚΗΣ ΤΟΥ
ΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

e in Ungarn

Duna-parti randevú

HÉTFŐ
22.05
Duna TV

A műsorban vidám jeleneteket láthatnak *Karinthy Frigyes* műveiből, valamint elhangzanak *Lőrincz Miklós, Gábor Andor, Tabi László* és mai írók prózái. A kuplék előadói a Duna-parti randevú társulata: *Létay Dóra, Kisfalvy Kriszta, Polyák Lilla, Hajdú István, Magyar Attila, Oberfrank Pál.* Fellép továbbá a Magyar Állami Népi Együttes, *Mága Zoltán* hegedűművész, a Ghymes együttes, *Charlie, Ivanovics Tünde* és a Batyu együttes, *Ferenczi György,* az After Crying zenekar… Műsorvezető: *Rudolf Péter.*

Tálentum: Patay László

VASÁRNAP
19.00
Duna TV

Patay László a legtöbb falfelületet festette a XX. századi magyar művészek közül. A Ráckevén élő idős művész lakhelye katolikus templomát is újjávarázsolta. Élete fő művének a szegedi Dómot tartja, tavaly fejezte be a kupola kifestését. Művei, falai több évtizede ismertek ország- és világszerte, 1993-ban *II. János Pál* pápától a legnagyobb kitüntetést kapta, amit civil kaphat, a békéscsabai templom falfelületeiért. A portréfilmben vall a mesterségbeli tudásról, nagy elődökről és a falra festett örökkévalóságról.

Aranyláncok

SZOMBAT
20.25
Satelit

Az utcán farkastörvények uralkodnak. A tízéves gyerekek drogot árulnak, hogy eltarthassák családjukat. Scott szociális gondozóként próbál segíteni a rászorulókon. Bár úgy érzi, szélmalomharcot folytat, és képtelen megbirkózni a feladattal. Egyik pártfogoltja, a 13 éves Tony nyomtalanul eltűnik, ezért a férfi beépül a kábítószer-maffiába, hogy a kisfiú nyomára akadjon. Főszereplők: *John Travolta, Marilu Henner, Benjamin Bratt.* Rendezte: *Rod Holcomb.*

Oltári vőlegény

VASÁRNAP
20.00
HBO

Jimmie görcsösen ragaszkodik szabadságához, élvezi a legényéletet. Barátai lassan mind megházasodnak körülötte. Három éve jár barátnőjével, Anne-nel, és úgy érzi, hogy lépnie kell. Elhatározása azonban nem szilárd, és ezt Anne megérzi rajta. Nemet mond Jimmie házassági ajánlatára. Jimmie nagyapja hirtelen meghal. Végrendeletében százmillió dollárt hagy a fiúra. Főszereplők: *Chris O'Donnell, Renee Zellweger, James Cromwell, Brooke Shields.* Rendezte: *Gary Sinyor.*

Mavis és a hableány

KEDD
21.40
HBO

Mavis boldogtalan kislány. Édesanyja meghalt, ő pedig utálja saját nevét és még jó néhány dolgot. Például nem szeretné apukáját ennyire depresszióban látni nap mint nap. Mavis nem hisz a mesékben sem. Ennek ellenére Gioga, egy idős hölgy belopja magát szívébe a varázslataival. A furcsa hölgy Mavis három kívánságát teljesíti. A rendezőnő szeretetre méltó kisfilmje több fesztiváldíjat nyert 2000–2001-ben. Főszereplők: *Eric Sykes, Sylvia Sims.* Rendezte: *Juliet McKoen.*

Szilárd Leó és az atombomba

SZOMBAT
15.00
Duna TV

Ha a sikert akarsz elérni a világban, nem kell sokkal okosabbnak lenned másoknál, elég, ha egy nappal megelőzöd őket… – *Szilárd Leó* egész élete bizonyítja ennek az elméletnek az igazságát. Budapesten született 1898-ban, de tanulmányait Berlinben fejezte be. A Reichstag leégése után azonnal vonatra szállt és Londonba utazott. Másnap már hiába próbálkozott volna. Ezzel a lépéssel megnyitotta életének, munkásságának és a fizika történetének egy új fejezetét. Információelmélet, neutronokkal kiváltható magreakció, láncreakció, atommáglya, az uránium metallurgiai feldolgozása – csak néhány „hívószó" Szilárd Leóhoz. A nukleáris láncreakció felfedezése, amely lehetővé tette az atombomba előállítását, Szilárd Leót legalább annyira megrémítette, mint föllelkesítette. A folytatás ismert a történelemből. De a tudóst ebből az izgalmas archív bejátszásokat tartalmazó filmből ismerhetjük meg. Rendezte: *Sharyle Patton.*

BÁNKY MIKLÓS

A túszok ára

SZERDA
21.40
HBO

J. D. vén gazember, nincs sok vesztenivalója… A társadalmat hibáztatja félresiklott életéért. Elkeseredésében eltérít egy gyerekekkel teli iskolabuszt. Néhány tússzal búvóhelyet keres a mocsaras vidéken, ahol hemzsegnek a krokodilok. Csakhogy nem éppen gazdag iskola diákjait rabolta el, hanem a környék legszegényebb negyedének tanulóit. Váltságdíjat követel a szülőktől, de ők pénzben nem tudnának fizetni. Főszereplők: *Dennis Hopper, Zachary Bryan, Randy Spelling.* Rendezte: *Lee Stanley.*

Az emberré válás

PÉNTEK
17.35
Spektrum

Úgy hárommillió évvel ezelőtt egy furcsa, két lábon járó lény kuporodott le egy afrikai mocsár szélén, hogy szomját oltsa. Talán beteg volt? Nem tudni, mindenesetre tény, hogy ott pusztult el a víz partján. Ki vagy mi volt ő? Erre csak akkor derült fény, amikor a XX. század végén megtalálták csontmaradványait. Az ember egyik legkorábbi elődjének eme képviselője a Lucy nevet kapta. És itt felmerül a kérdés: vajon az „ősember" csak egyféle lehetett? Korántsem! Indul tehát az időutazás!

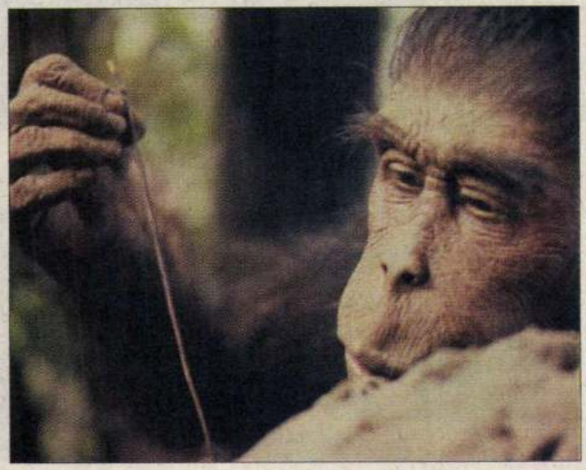

Az elfelejtett nagyúr: Bánffy Miklós

Akinek Sopron, az Erdélyi Helikon és A fából faragott királyfi köszönhető…

Nyolcvan esztendővel ezelőtt tette le hűségesküjét Magyarország mellett Sopron városa – a televíziós hírműsorok (több-kevesebb) figyelmet szenteltek e nevezetes évfordulónak. Az m2 műsorán megjelent a zseniális diplomata is, aki a választás lehetőségét – Ausztriához kívánnak-e tartozni vagy Magyarországhoz, a soproniaknak – nemzetközi fórumokon kieszközölte, s magát a népszavazást is ügyesen szervezte: *gróf Bánffy Miklós*, az elfelejtett nagyúr. A háromrészes, nagyobbrészt dokumentumelemekből építkező tévéfilmet egyvégtében vetítették, különösebb előzetes hírverés nélkül. Ember legyen a talpán, aki – a véletlennek vagy saját szemfülességének köszönhetően A nagyúr című művet felfedezvén – a majd háromórányi adást éber figyelemmel tudta követni. Pedig gazdag, látványos, gondolatébresztő s megrendítő produkció *Szinetár Miklós* munkája. (Szórakozásnak is különb, mint a vele egy időben sugárzott Zsaruvér és Csigavér című magyar krimi-vígjáték az m1-en, vagy az ezerszer műsorba illesztett, 1965-ös amerikai filmszatíra, a Mi újság, cicababa? A Duna Televízióban.) Egymás után vetíteni mindhárom fejezetét – ez azonban egy megsemmisítő akcióval ér fel. Pedig ennél a film központi alakja, Bánffy Miklós is, és mi, magyar vonatkozású szuperprodukciókkal el nem kényeztetett nézők is többet érdemelnénk. Sejteni lehet, persze, hogy miért kapott mostoha adásidőt e jobb sorsra érdemes munka: írója s rendezője (sőt – horribile dictu – olykor a narrátora is) az a Szinetár Miklós, akinek a 60-as, 70-es és 80-as években végbevitt televíziós ténykedését ma talán többen kárhoztatják, mint ahányan méltányolják. Akik azonban a közelmúltra hivatkozva feledkeznek meg a jelen érdemeiről, csupán két fontos mozzanatot hagynak ki számításaikból. Az egyik: Szinetár az Operaház főigazgatójaként kezdett el foglalkozni „hivatali elődjével", az intézmény élére 1912-ben kormánybiztosként, főigazgatóként kinevezett, és e tisztét páratlan eredményeket elérve 1918-ig betöltő Bánffy Miklóssal. (A forgatás az Andrássy úti Ybl-palotában kezdődött és folytatódott, a budapesti Opera díszes falai adták Bánffy nagy formátumú életpályájának méltó díszleteit. Más nem is igen adhatta volna, a családi birtok Erdélyben, a bonchidai kastély – láthattuk – üszkös rom, pusztulás.) A másik elgondolkodtató s el nem hanyagolható „mellékkörülmény": a Bánffy Miklósról szóló történelmi jelentőségű összeállításra közszolgálati intézményeinktől kapott megrendelést a forgatókönyvíró-rendező, s közpénzekből anyagi támogatást. A közérdeklődésre méltán számító mű bemutatását tehát nem illő és nem is lehet a lehető legszélesebb nézőközönség „kiiktatásával" megtartani még akkor sem, ha alkotója persona non grata sokak számára, vagy ha hibásnak tartják egyesek a kész mű egyes részleteit, arányait.

A rendezés egyébként erősen ügyelt rá, hogy azt a fordulatos, sokszínű s sokrétegű életutat, amelyet Bánffy Miklós 1873 és 1950 között bejárt, hitelesen, haragok és részrehajlások nélkül jelenítse meg. A magyarországi és erdélyi tudományosság legjelesebb és leginkább szavahihető személyiségeit hívta meg tehát „tanúságtételre". *Benkő Samu* az erdélyi művelődésszervező arisztokratát idézte meg, *Romsics Ignác* a külügyminisztert és a diplomatát, *Cenner Mihály* (ki december első napjaiban ment át közülünk a „túlsó partra", oly csendes léptekkel, ahogyan az egész életen áthaladt) a színházszervezőt, a díszlet- és jelmeztervezőt, a darabírót. A *IV. Károly* koronázásának külsőségeiről gondoskodó gróf *Habsburg Ottó* vallomásaiból rajzolódott elénk, a családfő, a nagybirtokos lányának, *Bánffy Katalinnak* az emlékeiből. Az interjúk sorát és a tömérdek dokumentumot eljátszott jelenetek színesítették. (Bánffy Miklóst *Huszti Péter* személyesítette meg, feleségét, a kor tán legtehetségesebb színésznőjét, *Várady Arankát Varga Mária*, szerelmét és osztályostársát, kinek alakját oly plasztikusan rajzolta meg méltatlanul feledett regénytrilógiájában, az Erdélyi történetben: *Bertalan Ági*.) Az a húsz-harminc ember, aki ma csakugyan tudja a nagyvilágban szétszóródva élő magyarok közül, kit tiszteljen Bánffy Miklósban, tán felhánytorgathatja: kevés szó esett a százötvenkilenc perces összeállításban a *Károlyi*-kormányban szerepet vállaló nagyúrról. A szegedi szabadtéri játékok spiritus rectoráról. A Trianon után – hazafias megfontolásból! – román állampolgárságért folyamodó erdélyi nemesről… A többiek meg – tizenötmillióan? – megköszönhetik majd, ha találkoznak e filmmel, hogy megismerhették azt a férfiút, akinek a Magyar Állami Operaház mai belső rendje (nézőtere, dohányzója, díszlet- és jelmeztára is), a nemzeti táncjáték iránti igény fölkeltése, *Bartók Béla* A fából faragott királyfija, az Erdélyi Helikon, az Ellenzék című lap, a Szépmíves Céh köszönhető… S aki az I. világháború után sok diplomáciai fondorlat révén a magyar hadifoglyokat hazahozatta orosz földről („szovjetbarátsággal" vádolták később miatta *Horthyék*), aki Kolozsvárt a II. világháború rettenetes pusztításaitól megmentette… S aki Sopront segítette, hogy megmaradhasson magyarnak… Vannak hibái is a háromrészes Bánffy-filmnek? Igen, vannak: sokat időzik a nagyúr mindennün való kirekesztettségénél. Hogy az arisztokraták művésznek tartották, a művészek arisztokratának. Hogy gyakorta idézi leveleiből, naplóiból, *Ady Endre* által is méltányolt szépirodalmi munkáiból a keserű mondatokat. („Sok felebaráti szeretet kell ahhoz, hogy az emberiséget meg ne utáljuk" – írta élete alkonyán.) Ez alighanem Bánffy Miklós nagyúrnak sem volna kedve szerint való. Aki a köz javának szenteli minden tehetségét, vagyonát, egész életét, nem szokott megragadni oly kicsinységeknél, mint a mellőztetés, a megvádoltatás, az elfelejtés.

Lőcsei Gabriella

A bonchidai kastély, a Bánffy család nevezetes birtoka a II. világháború végnapjaiban lett a tűz és a barbárság martaléka

BÁNFFY Miklós drámaíró, író

SzL 1994. 55.

Lőrincz Hedikó: A magyarfenesi római katolikus templom szentélyfreskója. = Műv. 54, 2001, 2. 14–15.

Szabó Árpád Tóhótom: A magyar temetők fejfadíszítményeinek lehetséges jelentései. = 54. 2001, 3. 21–23.

Kas Péter: Kelemen Lajos feljegyzés Bánffy Miklósról. = Műv. 54, 2001, 3. 27–29.

BANFFY Mills

BÁNFFY MIKLÓS
jelmeztervező

AZ ÁTÖRÉSEK KORA

309.0—

annyit mondok potiolag: lesz me

Ami a zsidó-törvényt[2] illet

igaza van. De ez az igazság csa

a próféta igazságával. Ez pedig

hogy az országban 3 millió föld

kenyér, hajlék, a legelemibb él

fosztották meg semmitől, mert n

élhetése van, nem lett volna sz

egy jó falatot lenyelnie, egy r

a pokol itt meg nem szünik. De

zsidóké és keresztyéneké, s a l

dolgát jól elvégzik, akkor a ma

tévedés. Van egy törhetetlen el

lehet kivonnia magát alóla senk

végzett munka alibijével se. Ká

rajta Abelt:"Őrzője vagyok én a

ugy él, dolgozik s[a]t[öb]b.[i] mint ha ő

Bánffy Kata

(Toldalagi Ferencné?)

XVIII n.

nem univer

Vid.

Balogh Tolan:

Erdély karatérő műem-
lékei.

Pásztortúz

1940. 513. l.

a még meglévő síremlékeket t
pusztították el a figurális díszű
megerősítésére használták fel.
figurális díszű síremléktöredéke
várfal alapjaiból kerültek elő.

1601-ben rövid időre a k
várost és az ostrom, majd a győ
likát. A törökök a bazilika elé
lőszerraktárnak használták, ezek
A szétterjedő tűz átcsapott a baz
rongált. A bevonuló, főként ném
keresők dühével esett a még é
hinni lehet írott forrásainknak,
sírkápolnáját.[2] Következő évbe
várost, mely csak a felszabadító
végleg magyar kézre.

A XVIII. század végén a kirá
zilika szomorú képet mutathatott.
ostromok, robbanások rongáltá
hatalmas falai nagyrészben még

magiova

Bánffy Kata grófnő

XVIII. n.

l.

Csernelyi Sándor

Magyar hinvizsek
kiáll. leiró lajst.
O. M. Iparm. Muz.
Bp. 1918. 51. l.

Bánffyné Orbán Borbála festő

az I. kér. Tanács Művelődési Házában

kiállítása nyílt

Pesti Műsor. 1969 XII. 4

MDK

Bánffyhunyadi Ötvös János, ötvös

Nagybányán élt és müködött.
Kémiával és orvostudománnyal is foglalkozott.
A /XVII/ század 30-as éveiben Londonba kerülve,
a Gresham kollégium tanára lett.
567.o.

Szász Károly: Adatok a nagybányai képirók, kő- és
fafaragók történetéhez.

KelemenEml. 566-576.o.

Bánfihunyadi János aranyműves

és alkimista, Londonban telepedett le.
XVII. sz.

ld. Régi és új peregrináció. 2. Szeged,
1993 522.

107

zete (tervváltozat)

e madártávlatból

technika

Nyelvtan

Bánffy Sándor
festőművész
76 éves
† 1945. VII. 23.
(bélfurut)
Kerepesi úti temető

Halotti főkönyv
208

Bán-földi Ágnes Zoltán

Imre Mariann
Bakos Gábor
Becsey Zsuzsa
Erdélyi Gábor
Nagy Imre
Nagy Gábor György
Linter Tamás
Schneemeier Andrea
Balázs Áron
Erdődy József A.
Kovács Lola
Kenedi Erzsébet
Nemes Nikolett
Chilf Mária
Herczeg Nándor
Szegedy-Maszák Zoltán
Györfi Gábor
Kapitány András

"C" csoport:

Bánföldi Zoltán
Deli Ágnes
Gulyás Ágnes
Illés Erika
Koroknay Zsolt
Nagy Csaba
Nagy Imre
Pál Dániel
Pápai Miklós

Felelős kiadó: Zsigmond Attila főigazgató

MEGHÍVÓ

A Magyar
Képzőművészeti
Főiskola hallgatóinak

TÉR-KÉPZETEK III.

című, két részes kiállítására
a
Budapest Galéria Kiállítóházába
Budapest, III. Lajos u. 158.

Két megnyitót tartunk:

1. 1993. január 21-én,
csütörtökön, 15-20óráig
2. 1993. február 12-én,
pénteken, 15-20 óráig

a kiállítás február 15-ig, hétfő
kivételével naponta 10-18 óráig
látogatható.

Bánffyné Orbán Borbála

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1969 NOV 14

MAGYAR NEMZET

Budapest

Bánffyné Orbán Borbála festőművész kiállítását novemberben 17-én nyitja meg az I. ker. tanács Bem rakparti művelődési házában.

Bán Ilyné Orbán Borbála

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HÍRLAP

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1964. IV. 14

MAGYAR HÍRLAP

Budapest

BÁNFFYNÉ ORBÁN BORBÁLA FES-
TŐMŰVÉSZ kiállítását a I. kerületi Ta-
nács V. B. Művelődési Házában (Bem
rakpart 6.) november 17-én délután 5
órakor nyitja meg Passuth László.

Bánffyné, Orbán Borbála festőművész

kiállítása november 17-én

nyílik az I. ker. Tanács Bem rakparti

művelődési házában

Magyar Nemzet 1969 november 14.

4. old.

Bánfi ,Gian Luigi

építészeti tervek

Tér és Forma,1933 , 20

BÁNFFY MIKLÓS, linolvai

90 3. 28

Új Művészet

Új Művészet

Bánffyné, Orbán Borbála

festőművész kiállitása nyilt az I ker. Tanács VB. Müvelődési Házában.

Magyar Hirlap 1969/314/8

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

1988 NOV - 9.
Dolgozók Lapja

Bánfi József

1021

„A művészet ne csak gyönyörködtessen"

Megnyílt a Komárom megyei képzőművészek tárlata Oroszlányban

A megye képzőművészeinek hagyományos őszi tárlata szombaton nyílt meg Oroszlányban, a városi tanács klubtermében. A kiállításon sok alkotó műve kapott helyet. A kiállítók közt Bánfi József, Bondor István, Brém Ferenc, Dobroszláv Lajos, Freund Sándor, Görgényi István, Győrfy Klára, Jakus Sándor, Kaposi Antal, Kovács Gábor, Kerti Károly, Kóthay Ernő, Krajcsirovics Henrik, Makuch Mihály, Nausch Géza, Nyergesi János, Payer Istvánné, Smédja Miklós, Szlávik Lajos, Vince László, Zámbó Kornél és a közelmúltban tragikus hirtelenséggel elhúnyt Zilahi György nevét találjuk.

A mintegy száz főnyi érdeklődő és a kiállító művészek részvételével Kiss István, a megyei tanács elnökhelyettese nyitotta meg ünnepélyes külsőségek közt a tárlatot. Szólt a művészet társadalmi szerepéről, mai feladatairól. Többek közt hangsúlyozta:

— A művészet ne csak gyönyörködtessen, hanem legyen pártos, tudatformáló. Tisza, humánus gondolatokat és érzelmeket ébresszen. Picassóval együtt valljuk: Nem szabad közömbösnek lenni, akkor, amikor az emberiség, a civilizáció legnagyobb értékei forognak kockán...

— Megyénk képzőművészeinek kiállításán is tapasztalhatjuk, hogy a mai valóság művészi ábrázolásához művészeink új, kifejező formát keresnek, s ha tehetségük mély eszmeiséggel, humanitással párosul, akkor a helyes útra találnak — mondotta Kiss István.

A megnyitó beszédet követően Mucsi András művészettörténész, tárlatvezetőként mutatta be és mintegy értékelte is a kiállított képzőművészeti alkotásokat. A megyei képzőművészek újabb bemutatkozásának nyitánya jól sikerült. Számos oroszlányi és vidéki érdeklődő kereste fel már eddig a tárlatot, amely bizonyára megérdemelt sikert arat majd a közönség körében.

tai Béla, a városgazdálkodási csoport vezetője.

— Jó tíz éve kezdték építeni Oroszlány parkjait. Ez a nagy munka — egy-két négyzetméternyi területtől eltekintve — lényegében befejeződött. Körülbelül 20—25 millió forintba került. Ugye, meglepően nagy összeg?... A fenntartása is sokba kerül, évenként közel egymillió forintba. Jelenleg hat parkőrünk van, de ők nem tudnak egyszerre mindenütt ott lenni. S bizony, sok a kár. Gyakran nem is szándékos rongálásról van szó, csupán megrövidítik az utat, s átvágnak a füves részen. Az apró-cseprő károk azonban általában évi 100 ezer forintot tesznek ki.

— Már többféleképpen próbálkoztunk a társadalmi parkvédelemmel — folytatta Zentai Béla —, de törekvéseink nem jártak kellő eredménnyel. S ott van a másik terület: a köztisztaság, pontosabban, az utcák tisztasága. Egy munkásunk mást sem csinál, mint a papírszeleteket szedi össze.

— Miért nem helyeznek el több hulladékgyűjtőt?

— Eddig 40 darab volt, most még öttel növeljük a számukat.

L FIÚRA

tem ezzel a jelzéssel — mond-
ja Sándor bácsi és dara-

ni? Néhány elgondolás erre:

Keltetési ter

Négyezer naposcsibét szerzett be május közepén a Görösgali Állami Gazdaság egyik üzemegységéből a naszályi Dunavölgye Termelőszövetkezet. A jóhírű tenyészetből származó állománnyal fontos terve volt a közösségnek. Elhatározták, hogy keltetésre alkalmas New-Hampshire törzstenyészetet alakítanak ki.

A terv megvalósult. Gondos szelektálás után ma kétezres tojóállományt mondhat magáénak. A baromfitenyésztésben a naszályiak már régebbről is gazdag tapasztalatokkal rendelkeznek. Tava-

fajta a háztáji tenyészetekben is igen kedvelt, a tatai járási tanács mezőgazdasági szakembereinek javaslatára elhatározták, hogy tojáskeltetéssel és naposbaromfi értékesítéssel is foglalkoznak. Még ez évben beszereznek két, tízezres keltetőgépet, amelynek kezelését az asszonyok vállalták.

Fő a bizalom

A tatai városi tanács vezetői még az elmúlt évben döntöttek arról, hogy közsé-

Bánfi József

Sajóparti házak, olajtemp.

VIII.Miskolci Orgz.Képzőm.kiáll.1964.

Bánfi József

Szekepel a fiatal fastök tárlatán
Oroszlányban

N.N.: Fiatal fastök tárlatán
Oroszlányban

Komárom m. Dolgozók Lapja 1969 II. 6.

Bánfi József

„Falusi reggel" és „Tardosi vasárnap" c. műve (ewl.) és Ta-ta-bánya " – " –
szerepel a megyei Őszi Tárlaton

Jenkei János: Őszi Tárlat 1968

Komárom m. Dolgozók Lapja
1968 XI. 24 7 old.

1021

AZ ŐSZI TÁRLAT ANYAGÁBÓL

Bánfi József: Tatabánya.

Bánfy József

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi S. u. 17
Telefon: 188-296, 188-307
Komárom m. Dolgozók
Lapja

Könyvespolc

Két k… a kivetettekről

Két izgalmas könyv jelent meg a közelmúltban az Európa Könyvkiadó gondozásában. Mindkettő az amerikai kontinensre vezeti el, és a sokat emlegetett árnyakkal ismerteti meg az olvasót.

KENNETH B. CLARK FEKETE GETTÓ (A hatalom dilemmái) című szociográfiája a világ leggazdagabb országának égető problémáival foglalkozik. A könyv szerzője maga is néger. Azon kevesek közé tartozik, aki egyaránt otthonos a fekete és fehér társaságban. A Harlemből, New York nevezetes néger negyedéből indult pályája töretlenül ívelt felfelé az elismerésig, az egyetemi katedráig. A könyv megjelenését különösen aktuálissá teszik az utóbbi időszakban lezajlott események. Gondoljunk csak a négerek 1967. évi tüntetéssorozatára, Martin Luther King meggyilkolására és az idén megszervezett szegények menetére. A tanulmányban a tudományos alaposság kitűnően megfér az írói érzékletességgel. Clark lebilincselő stílusa, hibátlan okfejtése teszi izgalmassá a művet.

OSCAR LEWIS SÁNCHEZ GYERMEKEI című munkájának meghatározása nehéz feladat. Miről is ír Oscar Lewis? Egy Mexicóvárosban szegény család minden egyes tagjának magnetofonra vette vallomását életéről, rendszerezte az anyagot, lefordította angolra és előszóval látta el a gyűjteményt. Az írói tevékenység ez esetben csupán ennyi, de Lewis megtalálta azt a családot, amelynek élete a mexikói szegények társadalmának keresztmetszetét adja.

Az önvallomások őszintesége és egyszerű hangja megdöbbentő erővel hat az

Kátay Antal

Bánfy József

1021

1969. október 10. péntek — DOLGOZÓK

Értő közhangulatot!

A fiatal alkotóművészek helyzetéről tanácskozott a KISZ megyei végrehajtó bizottsága

Az idén immár másodízben tűzte napirendjére a fiatal alkotóművészek helyzetének vizsgálatát a KISZ megyei végrehajtó bizottsága. Már maga ez a tény is bizonyság: az ifjúsági mozgalom életében egyre nagyobb szerepet kap a művészeti, kulturális nevelés.

A tegnap megtartott végrehajtó bizottsági ülést kedves színfolt vezette be. Az ülés résztvevőit ötletes és színvonalas „mini-kiállítás" fogadta. A Tatabányán élő fiatal képzőművészek és irodalmárok alkotásaiból rögtönöztek a KISZ-bizottságon kiállítást: Bánfy József és Papp Albert festményeiből, illetve metszeteiből és Nausch Géza grafikáiból, ötvösmunkáiból.

Az előterjesztett jelentést hosszú és hasznos vita követte. A fiatal művészeket az ülésen Bánfy József festőművész, Hubay Győző koreográfus, a megyei tanács művészeti főelőadója. Éless Béla rendező és Baráth Lajos író képviselte, és ők is kifejtették véleményüket. A vita elején Hubay Győző elmondotta, hogy nemcsak a fiatal művészek segíthetnek a KISZ-tagok ízlésnevelésében, de a tevékenység során maguk a művészek is formálódnak.

Ugyanebből a gondolatból indult ki Mokri Pál, a megyei pártbizottság titkára is. Elmondotta, hogy a megyében élő művészeknek jobban meg kell ismerkedniük a fiatalok életével, munkájával, gondjaival és örömeivel. Örvendetesnek találta, hogy a KISZ az idén immár másodízben foglalkozik ezzel a témával. A jelentésben szereplő javaslatot, hogy ne csupán Tatán, de Tatabányán és Esztergomban is szervezzenek művészklubot, hasznosnak és ésszerűnek találta. Ám aggódóan szólt arról, hogy kevés, ha pusztán megyei szinten foglalkoznak az alkotóművészek szerepével.

— A KISZ akkor végez jó munkát, ha majd az alapszervezeteinek kultúrfelelősei is kötelességüknek érzik a megyében élő művészek alkotásainak propagálását — hangsúlyozta.

Bokros Albert titkár expozéja átfogóan értékelte a megyében élő fiatal művészek munkáját, feladatait, valamint azokat a módszereket, melyekkel a KISZ segítheti a művészeket.

— A KISZ-nek meg kell találnia azokat a társadalmi szerveket, vállalatokat és intézményeket, amelyek segítségével a legrövidebb időn belül művészklub alakítható Tatabányán. El kell érnünk azt is, hogy a KISZ-szervezetek nagy szeretettel foglalkozzanak, és ismerkedjenek a megyében élő művészek munkájával, alkotásaival — mondotta.

A végrehajtó bizottsági tagok és a meghívottak hozzászólásaiból kitűnt, hogy a megyeszékhelyen megértek a feltételek egy művészklub fenntartásához. Szarvas Béláné titkár és Rozsnyói György munkatárs, a beterjesztett vitaanyag megfogalmazói javaslatukban és válaszadásukban egyöntetűen kérték a város és a megye segítségét e terv megvalósításához.

Tóth Károly, a KISZ megyei bizottságának első titkára a vita összegezésénél ugyanezt hangsúlyozta: feltétlenül patrónusokat kell találni a KISZ-bizottság kezdeményezéséhez: megbízásokkal, anyagi támogatással kell segíteni a megyében élő fiatal képzőművészek, írók munkáját.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRLEVÉL
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

DOLGOZÓK LAPJA
Tatabánya

Cikkünk nyomán:

Beszerezte a villamos szilárdságvizsgálót a tatai Hűtőtechnika Ktsz

Augusztus 8-i számunkban „Évenként 720 motor áramütéssel fenyeget" címmel cikket közöltünk, amelyben arról számoltunk be, hogy a tatai Hűtőtechnika Ktsz tekercselő részlegében 9 év óta megfelelő ellenőrző műszerek nélkül végzik az erősáramú motorok tekercselését, így a részleg által tekercselt motorokat érintésvédelem szempontjából egyáltalán nem lehet biztonságosnak tekinteni. A cikk megjelenésével egyidőben Túri Antal, a ktsz elnöke felhívta szerkesztőségünket, és megigérte, hogy a szükséges felszerelése[illegible] rövid időn belül be-sz[illegible]

— Jól és hasznosan kell támogatni ezt az ügyet, mert ezzel is előmozdíthatjuk a fiatalok ízlésének, kulturális szintjének emelését. Ugyanakkor ezen az úton megoldhatjuk a fiatal művészek eszmei nevelését is — mondotta.

A megyei végrehajtó bizottság e napirenddel kapcsolatban határozatot fogadott el, amely célul tűzi a fiatal művészek támogatását, valamint klubjuk létrehozását Tatabányán, illetve Esztergomban. A részletes elképzeléseket külön is megvitatják.

Tv-előzetes

Új [illegible]

Az ember tragédiája

MEGSZÁLLOTTAK (Szombat, 16, 30). Ami a 12-ből kimaradt című sorozatból. Magyar film. 1962 januárjában mutatták be a Galambos Lajos forgatókönyvéből készült Makk Károly-filmet, amelyben a főhősök, Bene mérnök (Pálos György alakítja) és barátja, Kecskés igazgató (Szirtes Ádám) kialakult sablonokkal megáporodott formákkal szemben vívja harcát az újért, a haladóért. A két főhős hivatali feletteseivel vitázik a magyar Szahara, az alföldi homokvidék felszámolásának módozatairól. A film a hivatás nehézségeiről, a nyugtalan, alkotó emberek [illegible]zéleti küzdelméről szól.

LULU (Szombat, 20,25). [illegible]árom felvonásos zenés vígték közvetítése a József At[illegible]a Színház előadásában, fel[illegible]telről. 1967 tavaszán mutta be a József Attila Szín[illegible]iz Michel André francia író [illegible]imiszerűen izgalmas, mulat[illegible]gos bohózatát, amelyet a [illegible]agyar színpadon musical-formában vittek színre. A darabhoz Fényes Szabolcs tizenkilenc betétszámot írt Szenes Iván szövegével, közöttük az azóta is slágerként ismert „Nemcsak a húszéveseké a világ!" címűt. A két főszereplő természetesen Bodrogi Gyula és Voith Ági, mellettük jelentős szerepet játszik még rendőrfelügyelőként Horváth Gyula (Migrain) egy kezdő betörőt alakít Kaló Flórián (Emil), rádióriportert Szabó Ottó (Legrand) és egy kissé már degenerált gengsztert Turgonyi Pál (Frede). A történet izgalommal indul. Lulu új ismerősével, Emillel egy bőröndöt lop, amelyben — legnagyobb meglepetésükre — tizenötmillió frankot találnak...

ILLÉS BÉLA: HONFOGLALÁS I. (Vasárnap, 15.35). A televízió 1963-ban készítette el háromrészes tv-filmjét, amelynek alapjául Illés Béla hasonló című regényének egy részlete szolgált. A forgatókönyvet Thurzó Gábor írta. A film által felölelt időszak történelmünk legviharosabb és legsötét[illegible]

PÉNZ

Bánfi József

MAGYAR HÍRLAP SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP KIADÓ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1970 [illegible] 19

DOLGOZÓK LAPJA
Tatabánya

1021

Prospektus az Ötök-ről

Az idén is megrendezik az „Ötök"-nek nevezett, fiatal, Komárom megyei festőművészekből álló csoport tárlatát. Az eseményre márciusban kerül sor — Oroszlányban. Bánfi József, Freund Sándor, Kaposi Endre, Papp Albert és Zámbó Kornél kiállítására, ízléses kivitelű prospektus is készül.

A kis kiadvány a művészek életrajzát, s egy-egy alkotásuk reprodukcióját tartalmazza.

tésre is. Azt hiszem helyes lenne, ha egy következő újságcikkben esetleg erről is beszámolnának. Mint a szövetkezet volt párttitkára, segítő szándékú útmutatással bármikor készséggel állok rendelkezésre.

Ágoston Imre
Baj, Szőlőhegy

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi S. u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

MAGYAR IFJUSÁG
1970 JAN 30

Wallkid és fekete festék

Bánfi József hatal katabányai képzőművész érdekes tárlattal mutatkozott be a nagyközönségnek. Negyven képet állított ki, különös érdeklődésre tarthatnak számot a wallkidból, papírból, fekete festékből készített monometszetek.

1970

Bánfi József

Bánfi József
MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
DOLGOZÓK LAPJA
Tatabánya

LAPJA 1970. július 7. kedd

RÉDEI DÉLUTÁN — művészekkel

/1021

Levelet kaptam, szíves invitálással: *„Itt vagyunk a Réde nevű szép falucskában, igaz, nem mind az öten, csak hárman. Itt hoztuk létre a művésztelepünket, hasonlóan a Tardosbányán rendezetthez. Az eltöltött idő bizonyította: nem volt felesleges itt szervezni művésztelepet. Megtaláltuk a falu szépségét és a falu embereit is. E hét végén csinálunk munkabemutató kiállítást. Ha teheted, kérünk, jöjj ki!"*

Befejezésül — hogy az újságíró el ne tévedjen ebben a megyében — a kedves földrajzi eligazítás: *„Réde Kisbér—Bakonybánk vonalán van. Itt az iskolában táborozunk"*.

A receptek nagyvonalú aláírására emlékeztetően odarótt nevek: Bánfi József, Papp Albert, Freund Sándor.

Az Ötök néven csoportosult fiatal művészekről van tehát szó. Az Ötök pedig már jó néhányszor egzámen tettek művészi kvalitásaikból. Keressük hát fel őket. Az, hogy egy meghatározott napra vártak, nem véletlen — mint utóbb kiderült. Ezen a napon búcsúztatták őket a falu vezetői, s búcsúztak ők is a falutól. S éppen erre az időpontra esett Steiner Tibor, a megyei tanács elnökhelyettesének, a fiatal művészek „patrónusának" látogatása is.

Kora délután, az iskolánál.

— Itt vannak-e a festőművészek?

— Tessék csak beljebb jönni!

Szívesen fogadnak a helybéliek, az iskolaigazgató és mások. A művészek közül Bánfi Jóskát találom. Néhány szó s máris a „munkakiállítás" képei előtt álldogálunk. A képek nagy farost-lemezre ragasztva.

— Az éjszaka csináltuk meg a kiállítást. Tegnap a faluból kaptuk ezeket a lemezeket...

Sokat kaptak a rédeiektől. Élményben, figyelmességben, kedvességben egyaránt. Nem győztek például eléggé előre köszönni a fiatal művészek az idősebbeknek sem — a megbecsülés, a tisztelet jeleként mindenki előre köszöntötte őket.

A tanteremből átalakított hálószoba-műteremben beszélgetünk négyesben (a másik két művésztelepes is előkerült), a friss benyomások felemlegetése után már más területekre kalandozva, amikor a kinti zajok felduzzadnak. Megérkeztek a vendégek. Dél óta már többen megfordultak a teremben az érdeklődők közül, most sűrűsödve folyik a disputa.

Elsőként is a helybeliek szembesítik valóságélményeiket a művészek ábrázolásával. A vizsga legkivált a portrék előtt zajlik. Ráismernek-e? Igen, mind ráismernek. Aztán egy udvar. „Onnét lemaradt a fészer" — mondja jóindulattal valaki. A viszony azonban kölcsönös. Mert a fenti kívánalmakkal szemben a rédeiek nem kifogásolták, hogy az árnyék például a művész színskálájának megfelelően éppenséggel erős kék volt, vagy lila. Vagyis: nemcsak a művészek szereztek sok élményt. A rédeiek is önkéntelenül magukba fogadtak olyan benyomásokat, amelyekről sokat lehetne úgy másképpen vitázni.

A tanácsháza felé tartunk. Művészbarátaim otthonosan mutatják be a falut. „Ez itt a cukrászda, vele szemben a kocsma... Az utca végefelé is van egy. Nézd, az iskola, a mozi, a templom szinte egy tömböt, képileg tehát egységet alkot..." Munkáikon ott vannak a séta közben nem látható élmények is: az öregember, a napfényes udvarra kiállt, újságolvasó parasztember, a gépműhely, a szárító, amely fölé éppen púpozzák a kazlat...

Hasznos-okos dolog művésztelepre visszavonulni. Vagy méginkább így: kivonulni. Szó esik ugyan vita közben arról is, hogy nem mindenki alkotótevékenysége kívánja meg ezt a fajta élményszerzést. Kóthay Ernő mégis sóhajt egyet, hiányát érzi a dinamikusan, sűrűsödötten szerzett friss benyomásoknak.

Ekkor már átsétáltunk a rédei parkon, ahol valamikor szép kastély állt, s mivel a háború után nem jött hamar műemlékvédelmi rendelet, így csak egy faldarab juttatja a látogató eszébe, mi mindenre lehetett volna hasznosítani a helyreállított épületet. S a szándék a rédeiekben megvan, hogy vigyázzanak környezetükre, külső-belső értékeikre egyaránt. Nem véletlen, hogy a Farkas-házaspár, a Leányváron már korábban elismerést szerzett pedagógusok, akik a falu közművelődésében szívesen vállalnak nehéz feladatokat, jól érzik magukat Rédén. Nem véletlen, hogy a három fiatal festőművész is úgy távozik a faluból: ha lehet, jövőre is talán ide térünk vissza...

A nap vége az erdőben ér bennünket. Rotyog a birka a bográcsban, neszeznek a fák, a fenyők esti lehellete szétárad, s a kellemesen halk estében valahol a Bakony magasa felett felbőg egy repülőmotor.

A tsz elnöke (a művészek mondták: igazi tanulmány) cserzett, ráncos arccal néz a tűz felé, szentenciákat mond az élet dolgaira, s ugyan miért is csodálkoznánk, hogy a művészettől elindulva, itt már árvízről, falu gondjáról, mindenről szó esik. Mert ugyan vajon ez nem tartozik hozzá még a fiatal művészek tanulmányútjához is? De mennyire! Nincs az az igazi műalkotás, amelynek hátterében ne keresnénk a valóság meg nem festett, másféle összefüggéseit. Hogy s mint vélekedik a művészember a mindennapok dolgairól, a nem festői témákról — ez az emberi állásfoglalás nem hiányozhat; s nem is hiányzik a Rédén két hetet eltöltött három fiatal művészünk társolyából. Ettől izmosodik tovább az a művészi magatartás is, amely segíti őket, hogy ne négy fal közé zárva, rejtőzve, hanem a lendületes élet sodrában éljék át, amit papírra, vászonra — számunkra élményt nyújtva — megalkotnak.

Jenkei János

Tanulnak a viszkózagyár asszonyai

— Gondok és tervek
— Mit mond a statisztika?

A pillanatnyi helyzet ez: a Magyar Viscosa Gyár dolgozóinak ötvenkét százaléka nő. Rövidesen azonban újabb üzemegységek kezdenek termelni, amelyekben főként ugyancsak asszonyok és lányok kapnak munkát. Az arány tehát még inkább eltolódik a nők javára.

Nos, adott a kérdés:

Milyen a nők helyzete éppen ebben a nagyüzemben?

Sikerült beszélnem Huszák Jánossal, az szb közgazdasági bizottságának vezetőjével, aki most tett pontot a közelmúlt hetek során e tárgykörbe végzett vizsgálatának a végére.

A felmérés eredménye kötegnyi jegyzőkönyv és egy vaskos jelentés. Kicsengésük egyértelmű, a vállalat vezetése maximális segítséget igyekszik adni a nődolgozóknak.

— Ha kívánja, egy jó példával érzékeltethetem is — mondja Huszák János. — Tavaly 136 nődolgozónk vette igénybe a gyermekgondozási segélyt, jelenleg már a 168-nál tartunk. Ez persze törvény biztosította lehetőség a nők számára. Ám az, hogy a visszatérő asszonyok fizetésénél tekintetbe vesszük az időközi javításokat — már a vállalaton múlik. Bizony nem leányálom három műszakban, folyamatos munkamenettel üzemelő gyárban dolgozni. És főként nem az asszonyok álma. A statisztikák bizonysága szerint mégis kevesebb nő cseréli fel egyébbel a viscosabeli munkahelyét mint férfi.

S, hogy erre

Mi a magyarázat?

Még a bevásárlás megkönnyítésére is gondot fordítottak. A gyár támogatta az önkiszolgáló boltok, az új húsbolt létrehozásában a kereskedelmet. Ezreket költöttek, hogy a munkából hazasiető asszonyok könnyűszerrel megvehessék a család élelmiszereit.

Vagy ez: évi 661 ezer forint szerepel a gyermekintézmények létrehozása, fenntartása című rubrikában. Most tervezik a 120 férőhelyes új óvodát, amelyet a tanáccsal közösen létesítenek. És gondolom, az is fontos tényező, amit Huszák János csak mellékesen jegyzett meg:

— A műszakok szervezésénél természetesen figyeltünk arra, hogy a kisgyermekesek lehetőleg egy-két műszakban dolgozzanak. És arra is, hogy ha a férj is nálunk van, a kívánságuk szerinti műszakba kerüljenek.

Az üzemben még nem fordult elő, hogy vezetőt meg kellett volna bírságolni amiért nőt egészségre ártalmas munkahelyre osztott be.

— Ilyen egyszerűen nem létezhet nálunk — mondják az asszonyok.

Számomra

olykor unalmasnak tűnnek a számok

és gondolom, az olvasók többsége hasonlóképpen van ezzel. Mégis, most elkerülhetetlen, hogy a helyzet jellemzésére néhány adatot idemásoljak a legutóbbi felmérésből.

Általános iskolába jelenleg heten járnak, a nők száma kettő. A középiskolák 93 viscosabeli felnőtt diákja között viszont már 53 a leány illetve az asszony. És voltaképpen a nőket dícséri az is, hogy egyetemre vagy főiskolára kilencen járnak a 45 össz jelentkező közül.

Nos, talán elég is a száraz adatok felsorolásából, úgy vélem, ennyi is ékesen példázza, hogy a gyárban törődnek a nődolgozókkal, s ők élni tudnak a kapott lehetőségekkel.

(Szántó)

OXIG

A szívinfarktus korunk jelle sége. Világméretű küzdelem előzése, részint a válságos érdekében. Ez utóbbi cél szo kutatók a képen látható kü ágyat, amelyen belül tetszés megfelelően szabályozható a talták, hogy oxigéndús levegő gén belélegeztetésével ugrás farktusos betegek halálozá nyomású tiszta oxigén alkal ba a normális oxigénmenny oxigénágyban fekvő beteg ö elle

A KIRÁNDULÓ

Évi átlagot véve alapul, ha vonta 20—25 autóbuszt indí tanak el az országban, vagy határainkon túlra kirándulók kal. A nyári időszakban, a főszezonban ennél többet, há romszorosát. Ha az utazók létszámát nézzük, ez a szám éves szinten meghaladja a tízezret.

— Két éve alakult a Volán — mondja Bartha Mihály, a tatabányai 18-as AKÖV Volán Utazási Irodájának vezetője — Feladatunk és célunk, ha sonló az IBUSZ-éhoz: kirán dulások megszervezése, lebo nyolítása, úgy, hogy az uta zóknak minél kevesebb le gyen a kirándulás előtt, alat

Emberségből tette...

1944 csikorgó telén történt. Kecskéd környékén folytak a harcok. ládtól, otthagyta a nővérei címét, hogy írjanak nekik. Írtak is. A nővérei válaszából megtudták, hogy másfél évig itt feleségével. A Zink-család akkori házát már átépítették. Az udvaron azonban Réti Bé la minden zugot felismer

Bánfi József

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HÍRSZÓ

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1970 MÁJ 30

DOLGOZÓK LAPJA

Tatabánya

1021

DOLGOZÓ

Középiskolások a műteremben

A KISZ kezdeményezése

Nehézséget okozott és okoz is az iskolásoknak (sok esetben felnőtteknek is), hogy műértő vezető hiányában, tanácstalanul állnak egy-egy tárlat képei előtt. Nem tudnak eligazodni a stílusok útvesztőiben.

Ezen próbál segíteni a megyei és a tatabányai városi KISZ-bizottság, úgy, hogy egy-egy tatabányai képzőművész műtermébe megszervezi a középiskolás diákok csoportos látogatását.

A diákok így megismerkednek a festőkkel-képzőművészekkel, elbeszélgetnek az őket érdeklő kérdésekről, s megtekinthetik a művészek új alkotásait.

Az első műterem-látogatásra május 30-án kerül sor, amikor is a tatabánya-újvárosi Ipari és Kereskedelmi Szakközépiskola diákjainak egy csoportja Bánfi József műtermébe látogat el. A diákok rendszeres műterem-látogatásait szeptembertől a középiskolákban rendezett kis kamara-kiállítások váltják fel. A cél: a középiskolás tanulók művészetre nevelése.

ről. 19,25: Ami ázsiai útijegyzeteimből kimaradt. Róbert László műsora. 19,55: Jó estét, gyerekek! 20,25: Jelentés az FTC—Pécs bajnoki labdarúgó-mérkőzésről. 20,35: Színes népi muzsika. 20,59: Külföldi kulturális híradó. 21.14: Rossini: A sevillai borbély. Kétfelvonásos vígopera.

TELEVÍZIÓ

9.00: A múzsák neveletlen gyermeke... 4. Az örök primadonna (Ism.) 10,05: A látott hal. Dokumentumfilm. (Ism.) 10,30: Csehov: Medve. Tv-játék. (Ism.) 11,05: Ki megy kihez? Kisfilm. (Ism.) 11.30: Vélemény rólunk. A Teleimpex műsora a BNV-ről. (Ism.) 14.23: A front mögött. Magyarul beszélő lengyel tv-film. 15,50: Karapan. Indonéz kisfilm. 16.00: A miskolci filmfesztivál filmjeiből. 16,30: A természet arca a művészetben: 3. Tájképfestészet a reneszánsz idején. 16,50: Reklámműsor. 16,55: Ünnepi Könyvhét — 1970. 17,35: Hírek. 17,40: Tájak, városok, emberek. Két évvel Salazar után. Portugália. 18,05: Jazzpódium '70. Coleman Hawkins és együttese. 18,30: A Tv jelenti... Aktuális riportműsor. 19,15: Cicavízió. 19,25: „A százhuszat verő szív". Váci Mihály emlékműsor. 20.00: Tv-híradó. 20,20: Turpi úrfi. Magyarul beszélő amerikai rajzfilmsorozat 1. Szimatot megfúrták. 20,45: Spanyolul tudni kell. Komédia 3 felvonásban. A Vígszínház előadása felvételről. 22,50: Tv-híradó — 2. kiadás.

BRATISLAVAI TV

8,30: Postaláda. 9,30: Utolsó édenkertek. Dokumentumfilm 11,25: Cook kapitány nyomában 9. rész. (Ism.) 11,50: Tv-híradó 13,40: Kosice—Holland Sport, nyári Rappan Kupa labdarúgó-mérkőzés. 15,30: Kerékpárverseny közvetítése. 17,30: Kisfilmek. 18,00: Lányok-fiúk magazinja. 19,00: Tv-híradó. 19,30: Időszerű nemzetközi

Bánfi József metszete: Sichtába indulók

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

DOLGOZÓK LAPJA
Tatabánya
1971 FEB 2 1

költtel kedveskedett neki. És hallgatták és meséltették és ámuldoztak. És Petróné most már maga is emlékezett rá, hogy milyen jó barátságban volt Kerekesnével. A legkisebb gyereknek ő volt a keresztanyja, és amikor Kerekesék tíz évvel ezelőtt kivándoroltak, az asszony zogokva mondta neki: „Semmiért, senkiért nem fáj a szívem, Máriám, egyedül érted. De hiszen csak forduljon jóra a sorunk, te leszel az első, akit kihozatunk!"

A házban lakó nyugalmazott jogtanácsos javaslatára Petróné az egész repülőúton egy papírlapot tartott a kezében: „I don't speak English. I want to Sydney." Akárki akármit kérdezett, Petróné felmutatta ezt a lapot. Hogy mi áll rajta azt nem értette, de mindenesetre csoda történt. Hordárok elvették tőle a bőröndöt, jegyeket, karonlapokat nyomtak a kezébe és vettek el tőle. A stewardess enni adott: sültet, sütenényt, ananászkrémet. És kávét, teát, narancslét töltött a poharába, és kispárnát tett a teje alá és éjszaka pokróccal

betakart
repülőgé
nyítottál
doktorna
ajándék
— gond
tottan.
házbelie
lelkesen
térre, a
kölcsön,
tek...

Kerek
fiatalod
lett, kab
nyája
hosszabl
kolta
tessékel
is tudo
meg" — rebegte Petróné elfulladva. Nem is tudom, mivel érdemlem meg ezt. „Azzal, hogy jól érzed magad nálunk és vissza se mész!" — mondta Mária. — „Énnekem se barátnőm, se testvérem, én úgy vágyódtam utánnad, hogy azt el se mondhatom."

Petróné szédült. A kétnapos repülés, az otthoni lucskos, szürke november után a csendes óceáni ragyogó kékség, az

ült
gi-
át-
ak
t a
és
er
él.
ó-
en-
két
ák-
na-
egy
„Itt
dta
tsz
en.
Tessék. Vegyük meg ezt ... meg ezt ...meg ezt." Petróné nem a lilását vette volna, hanem inkább a narancsszínüt, a ruha szabása sem egészen olyan volt, mint amilyen neki tetszett, de magyarázatra nem maradt idő. Csak gyűlt a holmi az autóban. És Kerekesné beszélt és beszélt, hogy majd nézheti a tévét és el fognak menni moziba, és levizitelnek a szomszédoknál, és kirándulnak... És Petrónét olyan hála fogta el, hogy Ke-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

DOLGOZÓK LAPJA
(Komárom)

Bánfi József

1971. OKT 12

Az Ötök Ferencvárosban

Az elmúlt hét végén a fe- rencvárosiak kedvelt helyén — a IX. kerület, Mester u. 5 szám alatt — bemutatkoztak a Komárom megyei Ötök. Az öt fiatal képzőművész kiállítása a megnyitón sikert aratott; e tény már önmagában véve is örvendetes. S természetesen tanulságos is.

A tanulságokból a legfontosabbat! Hiszen a festmények, linók bemutatása itt szükségtelen; az Ötök Oroszlányban állandóan otthonra találtak immár, de ismertek ők megyeszerte. Az öröm elsősorban amiatt van, hogy *Bánfi József*, *Kaposi Endre*, *Freund Sándor*, *Papp Albert és Zámbó Kornél* munkái fővárosi közönség előtt is sikert arattak, és a budapestiek körében a bemutatkozás egy munkáskerületben történt meg. Papp és Bánfi pár évvel ezelőtt a Fiatal Művészek Klubjában is kiállítottak, és a többiek teljesen ismeretlenek Pesten. Ám így együtt a siker láthatóbb, érzékelhetőbb volt.

A ferencvárosi érdeklődők mellett számtalan művésztárs és képzőművész-barát jelent meg a megnyitón. Mintegy igazolni kívánták azt az egészséges nézetet: nem csupán a pestiekre érdemes időt és figyelmet szentelni.

Kedves figyelemmel kísérték Komárom megye városainak vezetői az Ötök pesti bemutatkozását. *Havasi Márton*, az Oroszlányi tanács vb-elnöke még a megnyitó tisztére is vállalkozott, de Tatabánya és Esztergom is képviseltette magát a kiállítás megnyitóján. Ez a szeretetteljes figyelmesség már önmagába véve is sokat mond, s olyan reményekre jogosítja fel Komárom megye művészetét társadalmát, hogy ez az érdeklődés nem csupán alkalmi...

A jóbarát elfogultságával sem szemléltük az Ötök pesti kiállítását. Meggyőződésünk, hogy például *Papp*, *Bánfi*, avagy *Kaposi* képei újat jelentenek a hozzáértő fővárosi édeklődőknek. Ám az „anyag", ószínten meg kell mondani: egyenetlen. A jókat jobbak váltsák, ne pedig gyengébb, félig kész munkák! Mert az Ötök anyagában sok kiforratlan, elnagyolt munka is található. S a pestiek a szeretetteljes fogadtatás mellett ezt is megfigyelik és megjegyzik.

Kimozdulni a megye határain túlra még így is érdemes volt. És sok ilyen kirándulásra van szükség, hogy Komárom megye képzőművészei műveikkel is igazolják hírüket: tehetségesek. És az sem árt, ha e hír egyre hangosabban szól róluk. Legyünk őszinték: nagyon használ ez Komárom megye képzőművészeinek. És a megyének is...!

B. L.

nem volt elegendő [illegible]

rat ellátó Feketevíz-érben. A a gyárn
környező területen kútfúrás- szükség
sal kísérleteztek, de ez sem kén a
vezetett eredményre. A Feke- a Bábol
tevíz-ér 16, természetes völgy- így a k
elzárásokkal kialakított tavat hézségek
köt össze, s ezek vízmennyisé- Szeszipa
gét vezeti a gyárhoz. A víz- tosította
tárolók területe mintegy 35— gyáregységének a
40 katasztrális hold, hozamuk víztisztító megépítéséhez szük-
mintegy félmillió köbméter. séges 6 millió forintot. A be-
A tavak, megépítésükkor ele- rendezés új magyar szabada-
gendő vizet adtak a gyárnak, lom; biomechanikus, kombi-
az elmúlt negyven év folya- nált oxidációs eljárás. A tisz-
mán azonban beiszapolódtak, titás átfutási ideje harminc
elnádasodtak. Némelyikben nap. A berendezés üzembehe-
jelenleg csak 20—30 centimé- lyezése megoldja majd a gyár
ter mély a víz, vagy teljesen eddigi gondjait.
ki is száradt. Szükséges
volna a tavak kitisztítása. Az üzem ebben az évben
néhány napot állt is vízhiány
A másik megoldás a szenny- miatt, a dolgozók addig a
víz kitisztítása és újbóli fel- karbantartási munkákat vé-
használása. gezték el.

Dorogi KISZ-esek a zeneiskoláért

Dorogon az egykori gyógy- munkálatokba, hogy a zene-
szertár helyén kap új otthont iskolások honfoglalása mi-
az Erkel Ferenc Zeneiskola. előbb megtörténhessen. Mint-
A külső tatarozás és a belső egy 50—60 KISZ fiatal vállalt

11 alkalommal nem került so
lényegesebb hibák megállapí
tására, jegyzőkönyvek felvéte
lére és határozatok kiadására
A súlyosabb esetek kisebb szá
mából arra lehet következtet-
ni, hogy általában mindenk
igyekszik eleget tenni kötele
zettségének. Mégis, csaknem
millió forint különféle adóhi
ányt kellett megállapítani a
idén és ezért több mint 2 mil
lió forint bírságot róttak ki
mulasztó szervekre.

A gazdálkodó egységekné
az utólag, önrevízióval feltár
adóhiány összege meghaladj
az egymillió forintot, a pótlé
pedig több mint 47 ezer forin
tot tesz ki. Ugyanakkor mint
egy félmillió forint késedelm
pótlékot is befizettek.

Ezek az adatok azonban a
összes értékhez képest csupán
kb. 1 százalékot tesznek ki,
ezért lehet a helyzetet kedve
zőnek ítélni. Az ál

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Bánfi József

DOLGOZÓK LAPJA
(Komárom)

102

ÖTÖK

1971 OKT 6

Fiatal képzőművészeink bemutatkozása Pesten

Az Ötök néven emlegetett, fiatal képzőművészekből álló csoportosulás tagjai október 8-án, pénteken délután 18 órakor nyíló kiállításukon a fővárosban mutatkoznak be.

A Ferencvárosi Pincetárlat néven ismert kiállítási lehetőséget a főváros IX. kerületi tanácsa teremtette meg. Bánfi József, Freund Sándor, Kaposi Endre, Papp Albert és Zámbó Kornél képzőművészeti alkotásaiból rendeznek itt ezúttal tárlatot, amelyet október 21-ig tekinthet meg a közönség. A kiállítást Havasi Márton, az oroszlányi tanács elnöke nyitja meg, azé a városé, amely lehetőséget teremtett az Ötöknek, hogy évente tárlatot rendezzenek a fiatal város tanácsépületének kiállító helyiségében.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

szinten a mellékhelyiségek a mosdók állapota nem vol kielégítő.

Az ÁFÉSZ-ek által üzemeltetett egységek színvonala sem egyöntetű. Kirívó esetek is akadnak. A Vértesaljai ÁFÉSZ Majk-pusztai Tó csárdáját visszasorolták a III. osztályba, mert a néhány hónappal ezelőtti osztályemelést nem követte színvonalválto-

Fejezetek a ken

A magyar kenyérről sokat vitáznak manapság. Döntő érvként szokták ilyenkor fel-

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HÍRLAP

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748,340-726

1975 JAN. 5

Dolgozók Lapja (Komárom)

Bánfi József

1021

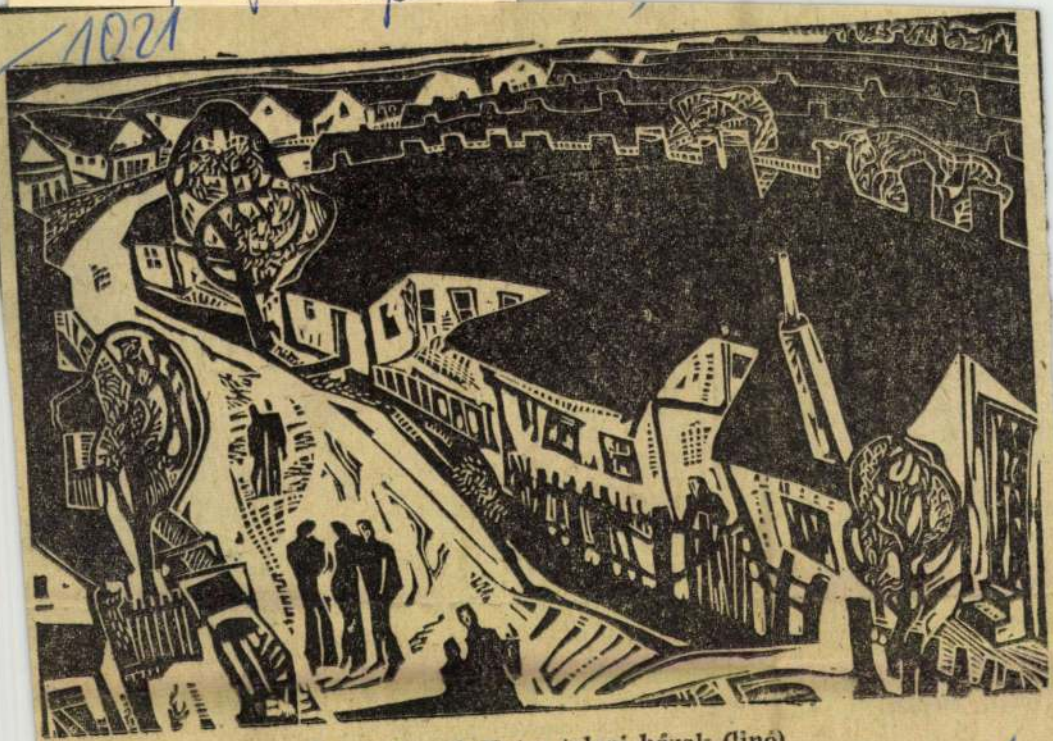

Bánfi József: Hetes telepi házak (linó)

dalmi követelmények érvényesítését kizárólag az életszínvonal kérdésének tekinteni. A tervezés alapkérdése a tudomány, műszaki fejlődés és termelés tervezése —, amelyben a legfőbb tényező, termelőerő maga az ember. Ezért a tervezés alapfeladata, hogy a műszaki-tudományos forradalom új követelményeihez igazítva alakítsa ki a képességek fejlesztésének legcélszerűbb formáit (pl. az oktatás és továbbképzés feladatait), és a terv alátámasztásaként irányozza elő a megszerzett képességek optimális kifejtését elősegítő szervezési, vezetési formákat, a munka szerinti elosztást erősítő intézkedéseket, mint pl. a bérrendszer fejlesztését.

Ahhoz, hogy a tervezés kielégítse e követelményeket, új irányokban kell fejleszteni a tervezés módszereit. Minde-

irányítása nem
dő csupán em
zással, ezért eg
zérlőberendezés
ezt a feladatot.
lánosan elterje
jegyvezérlésű
amelyeknek szá
ti el a programj
központ a feladatot műszaki rajz formájában kapja meg, amelyhez kidolgozza a megfelelő programot és továbbítja a gépbe. Az első alkatrész megmunkálása után a gép á programot „átírja" saját tárolóegységébe, miközben a számítógéppel megszűnik a közvetlen kapcsolata. A számítóközpont természetesen .ok gépegységgel áll összeköttetésben, s gondoskodik azok optimális kihasználásáról. Egy-egy nagyobb teljesítményű számítógépre .akár egész üzemek automatikus gyártásszervezését és folyamatirányítását rá lehet bízni.

A képen látható szovjet repülőgépgyári különleges megmunkálógép teljes egészében számítógépes irányítású. A szakmunkás csupán felügyeletet gyakorol a gép felett és csak üzemzavar esetén lép közbe, szakítja meg a gépóriás munkáját. A komputeres irá-

SAJTÓFIGYELŐ
HIRADÓ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726

1976 NOV 14

DOLGOZÓK LAPJA
(KOMÁROM)

Bánfi József

Megnéztem az órámat: ti- majd eladjuk egy szállod
genegy óra volt. Teringette, portásnak.

Bánfi József: Tatabányai ősz
(linómetszet)

ára a ter
zabad idő
unka, mi
alu nyúga
z előnyök
m a távo
nnál fára
ad idejük
mészti fe

Esőben, hóban, sötét haj-
alokon és késő este (mű-
zak szerint) viszi őket a
fekete vonat". következés-

megfelelő világítás is voln
hozzá. (Különös kettősség: mi
közben minden erővel műve

Fianit — a jövő kristálya

A Szovjet Tudományos Aka-
émia Lebegyevről elnevezett
izikai Kutató Intézetében
ülönleges kristálygyűjte-
ény található. Megpillantva
világospiros, zöldes, lilás,
aknem fekete füstszínű és

területein kutató szakembe
reknek is szükségük volt.
sokadik közül az egyik kísé
let során az anyag előállít
sához úgy fogtak hozzá a k
tatók, hogy egy különleges b
rendezésben

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726
1975 JUN 17
DOLGOZÓK LAPJA
(KOMÁROM)

Bánfi József

1021

Új Forrás, 1975/1.

„Megjelenik évente háromszor: áprilisban, szeptemberben, decemberben" — ez olvasható megyei antológiánk, az Új Forrás impresszumában. Igencsak helytelen lenne, ha akár egyetlen embert, akár egyeseket marasztalnánk el azért — június 16-án írott sorokban —, hogy a kiadvány új száma már megint késett. Kollektív munka ez, s természetesen a terjesztés feladatának megoldása is közös erőfeszítéseket kíván. Ez utóbbi például azért kívánkozik ide, bővítendő a kört, mert tavaly egy ilyen recenzióm után vidéki telefonhívást kaptam, ismerősöm érdeklődött, ugyan, hol lehet az antológia friss számához hozzájutni, feléjük még egyetlen példány nem kapható. Olykor az az érzésem, hogy az idézett megkötést el kellene hagyni, máskor meg reménykedem: jövőre, ha valóban folyóiratjelleggel lát napvilágot az Új Forrás, talán mindig időben kézbe vehetjük.

Mindezt azért kellett itt kihegyeznem ilyen élesen, mert hiszen az antológia újabb száma is arról tanúskodik: a szerkesztés a jelek szerint nem küszködik anyaghiánnyal. Íme, most is több mint másfél száz oldalon publikálnak szépirodalmi, képző- és fotóművészeti alkotásokat, történelmi és szociográfiai tanulmányokat, magvas jegyzeteket.

S most megint ismételnem kell magam: az, hogy országos kitekintéssel — és rangon — készül az *Új Forrás*, nem jelentheti azt, hogy *a megyei irodalmi törekvéseket ne istápolnánk megkülönböztetett figyelemmel.* Korántsem a dilettantizmus pártolására gondolok, hiszen azzal többet ártunk, mintsem bármiben bárkit is segíthetnénk. A tíz szerző közül viszont hármat ismerek megyei embernek, egyikük a szerkesztés munkájában is részt vesz, s kívüle *Győri László* két verse mellé *Baráth Lajos* díjnyertes regényének egy részletét kaptam „hazai" olvasmányul. *Pálos Rozita* verskötete például nemrégiben látott napvilágot, s ha egy-két gesztusával kötete alapján magam is vitázom, bizonyos, hogy rövidke verseiből egy csokornyi elfért volna az *Új Forrás* hasábjain... Félreértés ne essék: *Csoóri Sándor* verseinek közlési lehetősége — megtisztelтetés az antológia és az olvasó számára. Csupán azért füstölgök, mert a Múltunk rovatban következetesen képesek vagyunk felmutatni saját szellemi erőinket (szó szerint: saját szerzőgárdával, országos jelentőségű, s mégis megyei témák feldolgozásával). Ahol a történettudomány, a képzőművészet ilyen termékeny, ne tudnánk ösztönzést adni a szépirodalomnak, a szociográfia-írásnak?

Úgy vélem, türelmetlenségemet egészséges lokálpatriotizmus fűti, s nem érezhetni belőle, hogy mintha az antológia attól valamicskét is gyengülne, ha mondjuk *Halmos Ferenc* a mienkével rokon problémákat feszegető szociográfia-részlete a Váci út egyik gyárának életéről szól. S hadd hivatkozzak itt például *Berecz József* írására („Bánfi József képei — a szülőföld szemével"), amelyben friss szemmel látott meg tanulságos dolgokat a Tatabányán élő festőművész, grafikus sárospataki tárlatán. Azoknak az érintkezési pontoknak a felerősítésére van szükség, amelyek bennünket, Komárom megyeieket elszakíthatatlanul hazánk szerves — ugyanakkor sajátos problémákkal is rendelkező, megbirkózó — részévé avatnak. A fentiek mellett ilyen példának vélem a *Sebestyén Lajos* verskötetéről alkotott kétféle vélemény egymás mellé sorakoztatását.

A *Múltunk* rovat szerzői ismét remekeltek. *Dr. Ravasz Éva* „Ismeretlen német katonai dokumentumok a II. világháborúból" című publikációja, *Ortutay András* hasonlóan érdekes közleménye, az „Adatok a felszabadulásról és az újjáépítésről", hallatlanul izgalmas olvasmányt jelentettek számomra, nemkülönben *Gyenes László — dr. Kovács György* tanulmány-részlete. *Pölöskei Ferenc* és *Takács Ferenc* „Ahol a Barátság olajvezeték véget ér..." című rádiós dokumentumjátékának írásos változata is élményt ad. *Balla András* fotóival. *Szentessy László* grafikáival ismerkedhetünk a *Műhely* rovatban. S persze, sorolhatnánk, elégedetten, hogy lám, ez a lapnéldány is kitűnően sikerült. Csak késett, csak megyei jelenvalóságunkat nem mutatja meg eléggé...

(jenkei)

Mert szerintem a választással nem ér véget a mi munkánk sem, ha hívnak, megyünk közös társadalmi munkára is, és úgy érzem, a képviselőnek ránk, nekünk reá van nagy szükségünk. Így együtt lesz elvégezve, amit kigondoltunk.

Oroszlányban

a 16 szavazókör többségében már fél hatkor megkezdődött a szavazás, mert a munkába indulók előbb a szavazóhelyiségeket keresték fel. A város lakóinak zöme a reggeli órákban leadta szavazatát.

Pillanatképek az 1-es választókörben (Béke-szálló): fiatal házaspár érkezik, mindketten első szavazók. A szavazatszedő bizottság elnöke átadja az emléklapot és gratulál házasságkötésükhöz. Egy fiatalembertől a felesége hogyléte iránt érdeklődnek. Tegnap született a kisbaba. — Fiú! — mondja büszkén a fiatalember. Főként utcabeliek vannak itt, így sorban gratulálnak ők is, és küldik az üdvözleteket a kismamának. Mindenütt jó a hangulat. Egy-egy eltévedt választót útbaigazítanak. Várakozni csupán néhány pillanatig kell.

A szavazófülkét alig néhányan veszik igénybe. Nyugdíjas házaspár jön. Nem kaptak értesítést — mondják panaszosan. Semmi gond, a listán szerepelnek. Megkapják a szavazócédulát. — Papa! Gyere a fülkébe — invitálja párját az anyóka, aztán ünnepélyesen az urnába helyezik a borítékokat.

Gyermekestől érkezett egy házaspár. — Anyuci! Én szeretném bedobni — kéri a kislány. Apja az urnához emeli, s a kezecske ügyesen a nyílásba illeszti a kék borítékot.

viselt ed
és biccen
ezzel is r

Tata

utcáin m
köznapiai
galom. A
buján szi
nak ki és
mindenki
rábban el
gári kötelezettségének. A folyosón a szavazatszedő bizottság egyik tagja segít a tájékozódásban. A kis sárga lapokra pillant, és máris mondja, ki melyik helyiségben adhatja le szavazatát.

A szavazatszedő bizottságok titkárainak a „reggeli hajrá" idején még arra sincs nagyon idejük, hogy felpillantsanak — megállapítják a személyazonosságot egyeztetik az okiratokat, a választók pedig átveszik a szavazólapot, és a fülkébe vonulnak.

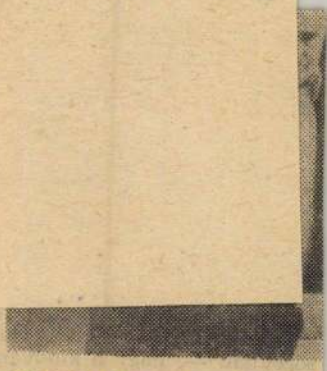

A tatai 12-es választókörzetb
és szülei

szik. A vendéglős szabadnapot vett ki erre a vasárnapra...

Grébicspuszta a naszályi 2-es választókörhöz tartozik —, s a mozgóurna és a szavazatszedő bizottság 8 órára ért ki a kis településre. Itt ez a legjobb időpont — az állatgondozók már végeztek a hajnali munkával, az emberek többsé-

Munkában a szavazatszedő bizottság az oroszlányi városi tanácson berendezett szavazókörben

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAPTÓ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748,340-726

Bánfi József

1974 JUL 28

Dolgozók Lapja (Komárom)

1021

BÁNFI JÓZSEF: Duna-parti fák *(metszet)*

tacio. „Eness, ihass, ölelhess, alhass" — fogalmazta meg egyfelől a költő az élet minimumát, s így folytatta: „A mindenséggel mérd magad!" Keressük helyünket a szűkebb közösségben, a társadalomban, a világban. S miközben tájékozódási pontokat találunk, ismeretekben gyarapszunk, amint ez cselekvéseinkbe átsugárzik — máris teljesebb emberek vagyunk tegnapi önmagunknál.

Megyénk közművelődésének helyzetét nemrégiben elemezte az MSZMP Komárom megyei Bizottsága, s meghatározta a közművelődés továbbfejlesztésének feladatait is. Gyakorlati tennivaló is akad bőséggel, ez természetes, elsődlegesen azonban az elvi tisztázást tartom fontosnak.

Hadd idézzem azt a passzust, ami egyértelmű elvi s ami ebbe nem
elutasítja. Igenis,
élet bizonyos
válhatnak öncélúv
ván, hogy az embe
ja már úgy a kö
mészetnek, mint
ban. A fő kérdés
sen most nem ez, h
a tudatosabb élet
mélyiségünk társa
beri nembeli jellegének lényeges vonásai erősödnek.

Végeredményben arról is szó van, hogy a „fájront" kifejezés veszítse el értelmét. Munkánkban az örömforrást egyebek mellett az is adja, ha tudom, mit, miért csinálok — tágabb horizonttal mérve; s mindjárt nem érzem magányosnak magam, hanem egy nagy közösség részének, itt és most, fontos elemének. Ezt a felismerést a műveltség csak erősítheti. Ugyanakkor társa-

közművelődésnek elő kell segítenie olyan társadalmi légkör kialakítását, amelyben az értelmes élet igényeinek kielégítése, a közösségi célokért végzett munka jelenti a társadalmi értéket..."

A megyei pártbizottság ülésén elfogadott anyag máris sok konkrét tennivalóra ráirányítja a figyelmet. Az elemző munkát ebben az értelemben kell elvégezni minden más fórumon is. A feladatok meghatározásakor viszont az egyértelműen tisztázott szemlélet alapállás a döntő.

Jenkei János

Cserei Pál:

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HÍRLAP

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748,340-726

1974 DEC 12

Dolgozók Lapja (Komárom)

Bánfi József

1021

BÁNFI JÓZSEF: KERTALJA

szükséges a társadalmi jólét megítélésében.

A JÓLÉTTEL kapcsolatban mindenekelőtt azt kell látnunk, hogy meglehetősen relatív fogalom. Közismert, hogy egy-egy ország átlagos életszínvonalának mennyiségi mutatója más országban mérhetetlenül alacsony, vagy kimagaslóan magas is lehet. Havi 100 dollár a fejlettebb országokban nyomorúságos életmódot jelent, viszont a gyengén fejlett országokban esetleg biztos megélhetést, az adott körülményekhez képest „jómódot" biztosít. A jómód ugyanis nagyon sok tényező függvénye. Függ az adott társadalom rendszerétől, fejlettségi fokától, és függ azoktól a gazdasági-társadalmi tradícióktól, amélyek az adott társadalomban kialakultak. Meglátásunkban éppen ezért nem alkalmazhatunk valamiféle általános mércét — ilyen nincs [illegible] — s ezért mindig az adott

lommal a lépéstart[illegible]
kevésbé a tőkés vi[illegible]
tatott gazdasági ve[illegible]
denkori állása is. V[illegible]
követési távolság, [illegible]
választja a hazai [illegible]
egyes területeken a[illegible]
zi élvonaltól — sz[illegible]
szefüggésben van, [illegible]
kis mértékben — e[illegible]
futási idővel. Ezt csökkenteni, nemcsak pénzkérdés, vagy drága kutatási eszköz kérdése, hanem — ezen a területen szintén — jelentős mértékben a szervezésen is múlik.

Ezt az utóbbi megállapítást látszik igazolni az is, hogy tudósaink, kutatóink a szellemi eredmény, a laboratóriumi példány megalkotásakor általában még nincsenek késésben. Azzal, telik el sok idő, amíg a nagyipar alkalmazni kezdi a befejezett kutatás eredményét. A most folyó ötéves tervben és a következőkben is a tudomány és a termelés kapcsolatának fejlesztésében és kuta-

a hazai tudósoktól, kutatóktól várja az eredményeket. Ezzel tulajdonképpen a nemzetközi együttműködés körvonalait is felvázolta.

E dokumentum 6 országos fő irányt jelölt ki — főképp az alapkutatások számára, és 11 országos kutatási célprogramot — főképp az alkalmazott kutatások témájaként. Az utóbbiak mindegyike a népgazdaság egy-egy központi fejlesztési programjához kapcsolódik: az alumínium, a számítástechnikai, a petrolkémiai, az elektronikai, a híradástechnikai, vagy pl. a hústermelést növelő országos fejlesztési (be-

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HÍRLAP

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1974 AUG 11

Dolgozók Lapja (Komárom)

Bánfi József
1021.

AZ ERDŐ CSENDJE (Bánfi József linómetszete)

Korszerű számjegyes vezérlésű (NC) szerszámgép

lenti, hogy gépiparunknak a 10 évnél fiatalabb szerszámgépek aránya nem rosszabb, mint bármely, az összehasonlításba bevont országban (beleértve az Egyesült Államokat is).

Ezzel szemben a gépek fajták szerinti összetétele meglehetősen kedvezőtlen: nálunk túl sok a csúcseszterga és a gyalugép, kevés a fúrómű, a precíziós szerszámgép, a köszörű- és finomfelület-megmunkáló gép. Elsőrendű cél tehát e géptípusok és a nagyobb automatizáltsági fokú berendezések üzembe állítása. Gépiparunk számára különösen fontosak a másoló és a más programvezérelt szerszámgépek, mert a kézi vezérlésűekhez képest jelentős technikai fejlődést képviselnek. Emellett célul kell kitűzni a meglévő, jobbára egyetemes szerszámgépek pótlólagos, kiegészítő automatizálását is. Előnyben kell részesíteni azokat a megoldásokat, amelyek nagyobb programozhatósági szabadságfokot biztosítanak, tehát „rugalmasak".

A számjegyes vezérlésű (NC) szerszámgépek üzembe

lenőrző és szabal
szereket építenek
lyek megmunká
avatkoznak be a

Még további
rejlenek a forgác
sítmények növel
szerszámanyagok és konstrukciók megjelenésére lehet számítani, amelyekkel jelentősen növelni lehet majd a forgácsolási sebességet. Tökéletesednek az elektromos vezérlések elemei, terjednek a tirisztoros szabályozó rendszerek, az integrált áramkörök. A korszerű hűtő-kenő folyadékok helyes felhasználásával a szerszámélettartam akár 2—10-szeresére is növelhető lesz.

Az elmúlt tíz évben a szerszámgépipar termelése a világon megkétszereződött. Ez valószínűleg a következő évtizedben is be fog következni.

lyagrákot okozó ciklohexilaminná bomlik le, világszerte intenzív kutatás folyik megfelelő, veszélytelen édesítőszerek után. Ezt az igyekezetet még fokozza, hogy 1879. óta használt szacharinról is kimutatták, hogy esetleg hólyagrákot okozhat, bár ezt sokan vitatják.

Sajnos az édes íz és a kémiai szerkezet összefüggése, bár számos elmélet van már rá, nem tisztázott, így a kutatások nagyjából heurisztikus jellegűek. Az elmúlt évben sokféle édes ízű vegyületet ál-

Növények hiánybetegsége

A mind kiterjedtebb műtrágyázásnál a felhasznált műtrágyák mennyiségének és hatóanyagtartalmának a növelése csak akkor hozza meg a várt eredményt, ha a leggazdaságosabban elérhető termésmennyiségnek megfelelően műtrágyáznak. A műtrágyaadagokat tehát úgy kell meglődve észrevehető jelek a növényeknél, mert előbb a tartalék tápanyagaikkal ellensúlyozzák a hiányt. Mire kialakulnak a tápanyaghiány tünetei, legfeljebb csak úgy kerülhető el a káros termés-csökkentő hatás, ha gyorsan pótolják a hiányzó tápanyagot, méghozzá a növények szám-

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HÍRLAP

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1974 JUN 30

Dolgozók Lapja (Komárom)

Bánfi József
1021

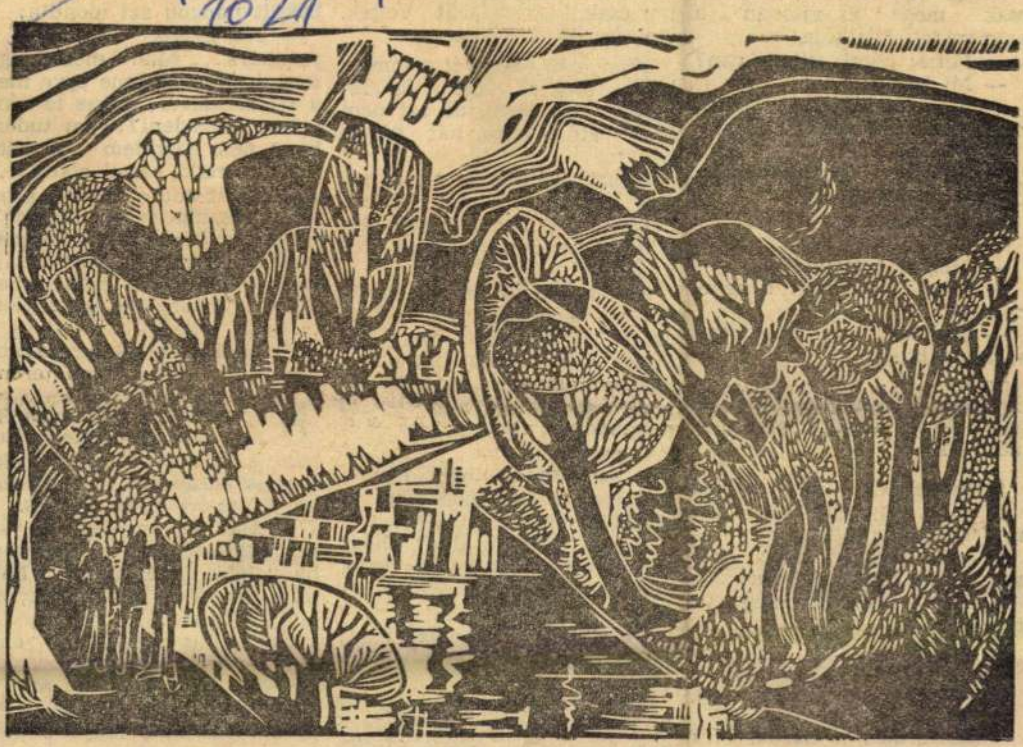

BÁNFI JÓZSEF metszete: AZ ÁLTAL-ÉR PARTJÁN

Ahogy ott áll, néz, vár, csak megáll az ajtóban a szomszédék Misikéje.

— Miháj bácsi, itthon van?

— Mi kell?

— Julis néném azt izeni, hogy nem jön többet haza.

— Mit?

— Elment az anyjához. Ütet többet nem veri.

— Azt mondta?

— Azt.

— Még mit mondott?

— Nem mondott a semmit.

— Csak azt, hogy hazamegy az annyához?

— Azt.

— No jó van Misi hazamehetel, de siess, míg agyon nem ütöttelek.

A gyereknek se kellett több, úgy eliszkolt, mint a megijesztett kutya.

Buglyas Mihály meg ott maradt egyedül a házba.

— Hé — kiáltott még a gyerek után.

— Mi a?

— Mikor ment el?

— Reggel.

— Jó van.

Visszafordult a házba. Ha reggel ment el, akkor má nem is jön vissza. Mert jó messze van ugyan az a falu, ahol az

maradni az asztalc
így csak kisebbsze
No erre jó. Elvágt

Most mán nem v
házba. Még az abl
hetett vóna törni,
Suták Julis vette,
hagyta.

Annak örült, hog
ami lógott az asz
magától összetört. Evvel legalább szintén nincs gond tovább.

Avval lefekvésre gondolt. Ott vót a szoba közepén az ágybeli. E nem kell, mert ezt Suták Julis varrta, hát úgy kézzel elhasogatta, hogy a tollutól prüszkölni kezdett. E még bosszút áll az asszonyért, gondolta.

A szalmát azonban egybekaparta, levette magát rá és elfeküdt, elaludt.

Nagyon jóízűen aludt, ahogy becsületes ember a jól végzett munka után szokott aludni.

De elalvás előtt még elgondolta, hogy is vót az avval a tállal.

Az úgy vót, hogy tegnap este mikor hazajött, a felesége nem vót otthon, kicsit később jött és nem sietett eléggé, mert tányérba akarta tenni erővel a levest. Ő meg azt

maj'd veszünk másik bútort.

Feltérdelt a szalmán, keresgélt a setétbe az asszony után, meg is lelte, el is érte, meg is fogta a karját és odarántotta maga mellé.

Aztán kis csókokkal szelídítette.

Másnap reggel olyan hegyesen hajtotta kifelé a mezőre a falu csordáját, hogy meg is kérdezték az emberek, mi az, miért olyan hegyes.

— Hát, — mondja —, van egy rossz feleségem, eladnám, ha valaki megvenné. Még húsz pengőt is adnék vele, ha elvinni valaki.

Egy kódus napszámos ember nevetve mondta:

— No, add csak ide azt a húsz pengőt, de hamar. Az asszonnyal meg majd beszélek.

De nem adta oda a húsz pengőt, csak mosolygott. Nem

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

DOLGOZÓK LAPJA
(Komárom)

Bánfi József festőművész a/

1972 AUG 26

BÁNFI JÓZSEF ÍS ÖSZTÖNDÍJAS

A megyei tanács vb döntése értelmében Bánfi József tatabányai festőművész is megkapta a három hónapra (szeptember—november) szóló ösztöndíjat. A hat képzőművész ösztöndíjával, szabadságolásának szervezeti kérdéseivel a megyei tanács művelődésügyi osztálya foglalkozik, a lebonyolítás határideje augusztus 31-e.

sem kivétel ez alól, sőt a ma megkezdődő XX. nyári játékok még várakozáson felülinek is ígérkeznek.

Huszonnégy órával az ünnepélyes megnyitó előtt a szervező bizottság közölte, hogy 124 ország vesz részt a szombati megnyitón. A felvonulást a hagyományok szerint a görög csapat nyitja meg, majd az egyiptomiak, az etiópiaiak, az afganisztáni-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1972 SEP 11

DOLGOZÓK LAPJA
(Komárom)

Bánfi József
1021

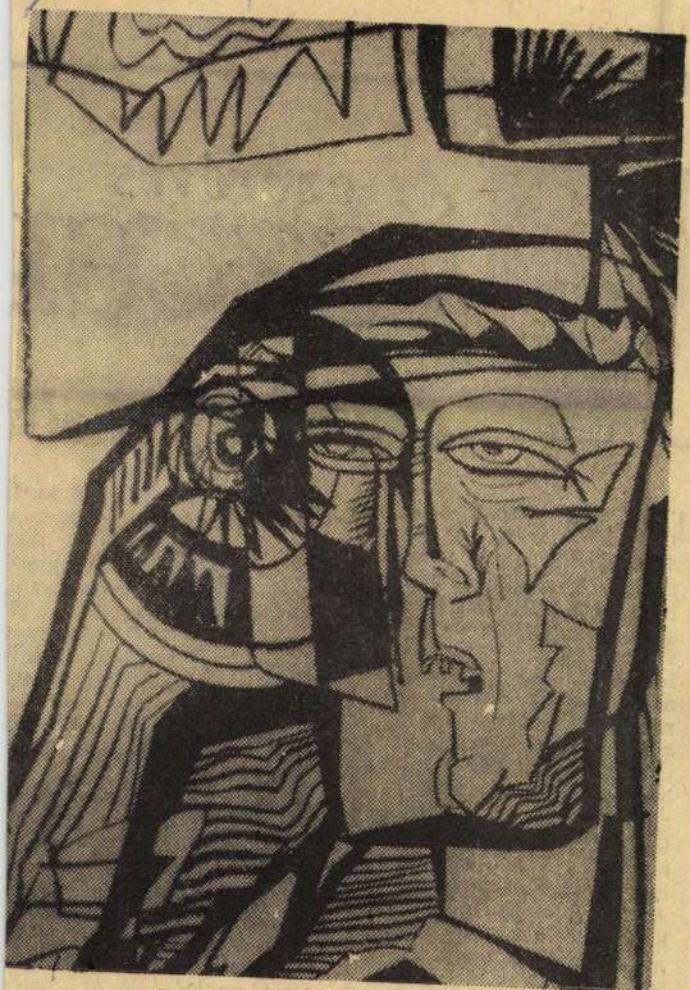

BÁNFI JÓZSEF: Rédei emlék

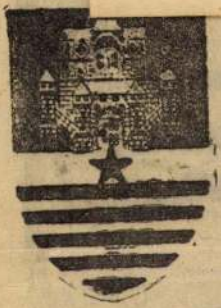

Az ezereves ESZTE

98. A négy hely

Esztergom szabad királyi város és a három, földesúri függésből szabadult mezőváros egyesítését már 1848-ban szorgalmazták, de az idő rövidsége miatt valamint a forradalom és szabadságharc nagy feladatai mellett erre nem kerülhetett sor. Az összeépült városok egységes igazgatása adta az ötletet az összekapcsolásra. 1850-ben a négy helységet egy közigazgatási járásba kapcsolták össze, amelynek élén a szabad királyi város polgármestere állt. A királyi város ezt az összekapcsolást szerette volna teljes egyesítéssé tenni. A három mezőváros, de elsősorban Víziváros igen élesen tiltakozott az egyesítés ellen. A kisebb helység közvetlen és egyesítés létrejöttét előmozdi tani." Esztergom vezetői azér fordultak a prímáshoz, mer tekintélyétől a három mező város egyesítés ellenes hangu latának befolyásolását várta Ugyanakkor a kormánny szemben is bíztak a príma támogatásában, hiszen Eszte gom már évek óta nem ko mánypárti képviselőket kü dött a parlamentbe. Ezé 1893-ban Simor utódjána Vaszary Kolos hercegprímá nak átnyújtva a város dís polgári oklevelét, vetették újra a kérdést. „Különös ny matékkal emlékezett me Ő Eminenciája az összeépí négy város egyesítéséről, bi tosítván a küldöttséget hath tós támogatásáról, és kijele vén, hogy ez ügyben a ko mánynál már legközelebb

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1973 MÁJ 29

Dolgozók Lapja Komárom

Kulturális jegyzet

1021

A képzőművészet és a középiskolások

ÁLLANDÓ —, s talán még évekig kísértő — gondot jelent a középiskolások művészeti nevelése. Sok fórumon felvetik, hogy középiskolásaink nem rendelkeznek megfelelő zenei (komoly zenei) ismerettel, kevés a jártasságuk a filmművészetben. Ezt bizonyítják az utóbbi években a fiataloknak rendezett filmankétok, beszélgetések, melyeken kitűnik, hogy fiataljaink középiskolásaink alig tudnak hozzászólni a művészetekhez. Ez vonatkozik a képzőművészetre is. Igaz, a középiskolákban nem érkeznek — idő híján, a tananyag zsúfoltsága miatt — a pedagógusok foglalkozni a gyerekek művészeti nevelésével. Hogy például a középiskolások zenei képzettsége alacsony, ennek az is oka, hogy a középiskolákban jó formán alig találunk énekkart (vagy kiterjeszthetnénk ezt a táncművészetre is). Tehát nem is az oktatási — a hagyományos oktatási — formákra gondolok, amikor a gyerekek művészeti nevelésének javításáról — ennek szükségességéről — szólok, hanem az órákon kívüli, „iskolán kívüli" foglalkozásokra, klubokra, egyéb fórumokra.

Maradjunk most a képzőművészetnél. Megfigyelhetjük, hogy fiataljaink sokszor tanácstalanul állnak meg a modern — a gondolkodásra, elmélyedésre késztető — képzőművészeti alkotások előtt, nem tudják, honnan is közelítsék meg a képet, vagy nem találják a lényeget, amiért a művész megalkotta művét. Ilyenkor ajkbiggyesztéssel tovább mennek: nem tetszett, mondják. Csakhogy oda kellene eljutniuk, hogy meg is tudják magyarázni, miért nem tetszik ez vagy az az alkotás, hogy hozzá tudjanak szólni, el tudjanak vitatkozni róla. Nos, ezt a célt szolgálják a csoportos — avatott tárlatvezetővel — kiállítás látogatások, a művészek műtermeivel való ismerkedések, a képzőművészeti — klubokon belül — előadások (sorozatok) stb.

Megvénk fiatal képzőművészeit komolyan foglalkoztatja ez a kérdés. Nemegyszer magam is szemtanúja voltam olyan kezdeményezéseiknek, hogy szervezzenek a középiskolák csoportos műterem-látogatásokat a művészeknél akik szívesen vállalják a „magyarázó" szerepét, elbeszélgetnek a fiatalokkal a képzőművészeti alkotásokról, a stílusokról, irányzatokról. Persze ezt a munkát — ismerve az egyébként is dolgozó művészek elfoglaltságát — valakinek szerveznie kellene. Itt lenne erre a KISZ. Sajnos, az ifjúsági szervezet eddig csak lelkesedett az ügyért, gyakorlatilag nem tett semmit. Ideje lenne felkarolni a fiatal művészek kezdeményezését. Egy nagyon hasznos, mondhatnánk társadalmi ügy érdekében.

A múlt év őszén a tatabánya-újvárosi ipari és kereskedelmi szakközépiskola ifjúsági klubja klubtárlatot rendezett (Szabó János, pedagógus kezdeményezésére), Bánfi József, festőművész műveiből, s egyik este meghívták a művészt beszélgetésre. Látszott, hogy a fiatalokat érdekli a művészet, sok kérdésre várják az eligazító, megnyugtató választ, hogy vannak gondolataik az alkotásokról (ha sok esetben helyére is kell azt irányítani). A napokban a tatabányai egészségügyi szakközépiskola II. B. osztálya hívta meg Bánfi Józsefet, hasonló beszélgetésre. A fiatal művész örömmel fogadta a meghívást —, s mivel nincs az iskolának megfelelő, kiállításra alkalmas terme — hóna alá vette mappáját, s szétosztotta a grafikákat, metszeteket a lányoknak.

KÉTÓRÁS —, nemcsak az ő művészetét, hanem a képzőművészetet érintő — eszmecsere alakult ki a lányok és a festő között. S egészen biztos, hogy ezek a lányok a jövőben igyekeznek minél többet megtudni a képzőművészetről, látogatói lesznek a tárlatoknak. Ez egyik olyan módja a középiskolások művészeti nevelésének, melyet folytatni érdemes. De: vállalja az ifjúsági szervezet a szervező szerepét; ne hagyják, hogy spontánul alakuljon ez a padokból kiinduló nemes törekvés!

—cz—

szarvasmarhák gondozói
nek a kétszeresét viszik h

Az Új Élet Tsz másik
noki üzeme a galvanizáló

— A volt II-es aknai
épületeit modernizáltuk,
vítettük. Jelenleg mintegy

Oroszlányi tapasztalatok

Eredményesen zárultak a termelési tanácskozások

Az Oroszlányi Szénbányák Vállalat hétezer embert foglalkoztat. Nem lehet közömbös az itt élők és dolgozók számára, hol áll jelenleg a helyi szénbányászat, mi az, amin közös összefogással segíteni lehet, mi az, amin feltétlenül változtatni kell. A termelési tanácskozásoknak ezúttal még nagyobb jelentőséget és rangot adott az a tény, hogy az Oroszlányi Szénbányák ismételten elnyerte eredményei alapján a „Kiváló Vállalat" kitüntető címet.

A tanácskozások fő témája mindenütt a minőség javítása volt. Mindenki előtt világossá vált, ma már nem elég az, ha egy-egy üzem sokat termel. Az enyhe tél miatt a szénbányáknál országosan szénfelesleg van. Elengedhetetlen tehát a versengésben a minőségi termelés. Az oroszlányi szénnek országosan jó híre van. Szeretnék az itt dolgozók, hogy ez a hír tovább öregbedne.

Az enyhe tél csupán az építészeti üzemnek kedvezett. A majki aknán sikerült befejezni az irodaépületek és a fürdő építését. Emellett egyéb szolgáltatásokat is tudtak végezni, pl. orvosi rendelőt építettek, tatarozták a szülőotthont. A tanácskozásokon őszintén feltárták a hibákat, hiányosságokat is. A múlt évhez viszonyítva csökkent az igazolatlan mulasztás. Akad azonban olyan üzem, ahol egy negyedév alatt 28 fegyelmit kellett adni — a mulasztások miatt. Fontos tehát az a vállalás, mely szerint a jövőben a minimálisra csökkentik a mulasztásokat. Egyes üzemeknél nem megfelelő az anyagtakarékosság. A dolgozók védelmében gyakrabban kell ellenőrizni, megtesznek-e mindent a biztonságosabb munkavégzés feltételeinek megteremtéséért.

Vállalati szinten jónak ítélhető az újítások száma. Sajnos, nem ilyen sikeres a tanulási mozgalom. Meglepően kevesen óhajtják befejezni a 8. osztályt. Még elszomorítóbb, ha tudjuk, hogy vannak üzemek, ahol a dolgozók negyvenöt százaléka nem végezte el az általános iskola 8. osztályát.

Mindent összegezve: haszonnal zárultak a termelési tanácskozások. Sok vállalás született — tudatosabbá vált a dolgozókban, mit kell tenni, hogy újra megszerezhessék a Kiváló Vállalat címet.

Füredi István

cseresznye

— Kitett dolog ez igen-csak... — panaszolja az egyik asszony.

— Hogy érti?

— Ahogy látni, — mutatja a kosarakat. — Ift kinn forrasztja, égeti a nap. Ami ládában van, csak az a biztos pénz.

— Magam kárára talicskáztam — így a másik. — Nem kell a városiaknak már?... Igen számítottam az árára.

Pedig néhány napja még csokorba kötve is vitték.

— Mire költik?

— Adóra — nevetnek a kendős asszonyok. S szinte kórusban sorolják, hogy bezzeg a fiatalok már nem szedik a cseresznyét. Kivágják a fákat, ugyan ki bajmolódik vele? Eljárnak a gyárakba. Üzletben vásárolni könnyebb, úgy mondják...

Ki tudja? Jó ára van a korai cseresznyének. A tehergépkocsi késlekedése azonban a további szedéshez igazán nem kedvcsináló. S ha csak a szállítás egyenletes szervezése körül lenne baj, azon talán lehetne segíteni. De ha már a fákat is kivágják az agostyáni emberek, később valóban hiába keressük majd a boltjainkban a korai, igen kedvelt gyümölcsünket.

Kálmány

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

KOMÁROM MEGYEI
1969 FEBR 3

Bánfi József

1021

FIATAL FESTŐK TÁRLATA

Bánfi József: TARDOSBÁNYA

VAKMERŐSÉG

János mindig vakmerő volt. Már gyermekkorában is kereste a veszélyes helyzeteket s felnőtt korában, mikor bányász lett, akkor is hiába intették a felettesei óvatosságra. Frontfejtésnél gyakran elmulasztotta a kopogózást, készletrobbantáskor jelzés után sem ment be mindig a búvófülkébe. Sosem gondolt a veszélyre, csak amikor egy alkalommal aláácsolás közben a főtéből levált egy darab és a süvegfával együtt a hátára esett, — akkor fogta el a félelem. A baleset utáni hosszú betegállomány ideje alatt volt alkalma a töprengésre. Néha ijedten riadt fel álmából, mert gyötörték a vízió, újra átélte az omlás pillanatát. Ilyenkor megizzadt a homloka és nyöszörögve ébredezett. megtanomutatta az újján: kettes. Pedig kihallatszott az ajtón, hogy tíz perc óta csak őt foggatják ott benn. A tanár kinézett az ajtón.

— Valaki bejöhet.

A titkárjelölt előzékenyen előretuszkolta Jánost, aki erőtlen lábakkal betámolygott. Döbbent nyugalommal húzott tételt, és csak akkor fordult meg vele a tanterem, amikor rápillantott. Egyike volt azoknak a témáknak, ahol segítő jegyzetek nélkül útvesztővé válik a feladat. Hiába áhította a tatárjárást, ahol az üszkös romokról lehetett volna hosszabban beszélni, más tételt kapott: abból az időből, amikor gyakoriak voltak a viszályok, sűrű a trónváltás, tele évszámokkal. A bennlévő hámével. János dermedten nézte és nem tudott felelni. Szinte szuggerálva nézte a tanár fejét, hogy csak addig tartaná még magasan, míg elmegy a pad mellett, ahol kilóg a fehér cédula. Csak addig ne nézne lejjebb... egyébként hol lehet az a Kolozsmonostor?... A tanár ellépdelt a pad és a cédulák mellett, s hirtelen Jánosra pillantott, akinek a haja tövén kis verejtékcsöppek jelentek meg. A szemében kis szánalommal kevert jóindulat fénye villant fel, és karjával széles ívben rajzolt a levegőbe egy földrajzi ábrát, melyet lehetetlen volt nem felismerni.

— Erdélyben — vágta ki János.

Elég volt a felelet. Megkapta a tanumányi lapot, benne volt a jó jegy, aztán cihelődés ürügyén addig settenkedett a korábban elhagyott pad körül, míg egy gyors mozdulattal ki nem markolta onnan a jegyzeteket. Mint a ködben botorkáló álomjáró csúszott ki az ajtón, s ugyanúgy csúszott [illegible] halálra váltan a

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748,340-726

1975 JAN 10 12

Dolgozók Lapja (Komárom)

Bánfi József

művelődési koncepció a[illegible]
lehet és érdemes, mégpedig
úgy, hogy lehetőség szerint

1021

BÁNFI JÓZSEF: BÁNYÁSZOK

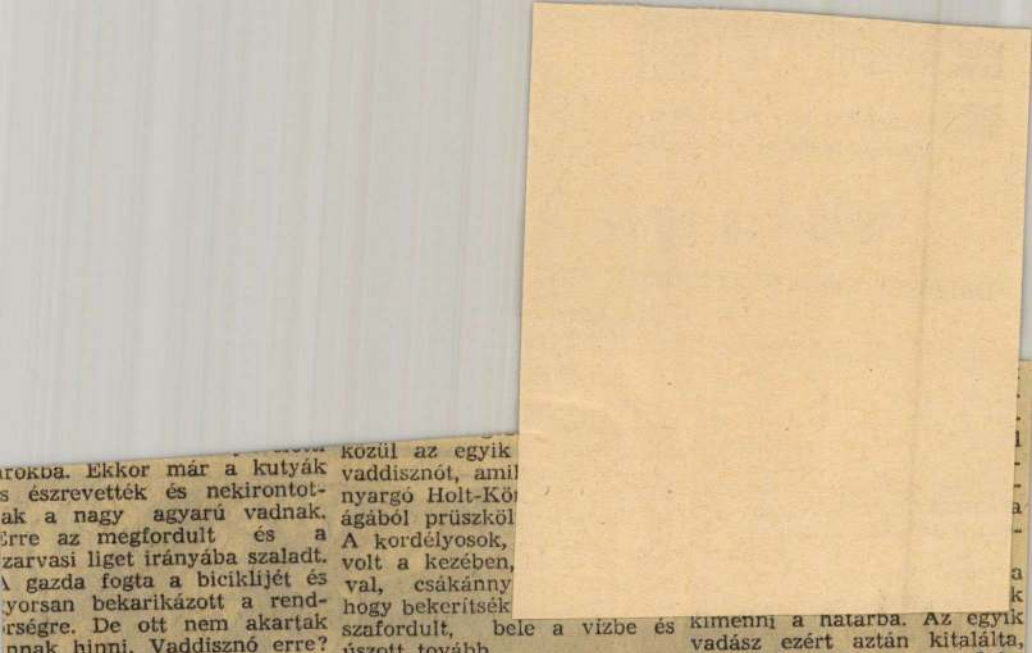

rokba. Ekkor már a kutyák
s észrevették és nekirontot-
ak a nagy agyarú vadnak.
Erre az megfordult és a
zarvasi liget irányába szaladt.
A gazda fogta a biciklijét és
yorsan bekarikázott a rend-
rségre. De ott nem akarták
nnak hinni. Vaddisznó erre?
Közben az egyikben fellob-
ant a vadászszenvedély,
nerthogy tagja a vadásztársa-
ágnak, felnyergelt egy lovat,
negnézi hátha csakugyan vad-
isznó és máris a ligetben van.
Amikor a ligeti csősztől ér-
eklődött, nem látott-e erre
addisznót, az nagyon megle-
ődött. Ezen a tájon? Ugyan
érem! Éppen az elébb szidta
kanászokat, hogy miért nem
igyáznak jobban a jószágra,
nert ott feküdt a bokorban
gy disznó. Amikor észrevet-
e, bottal csapott rá a bokor-
a, hogy elriassza. Fel is ug-
ott az rögtön és arra szaladt
Békésszentandrás irányába.

— Vigyázni kell ám itt ké-
em, — magyarázta a csősz
— mert a jószág kárt okoz.
Pontosan a Körös holt ágának

közül az egyik
vaddisznót, amil
nyargó Holt-Kö
ágából prüszköl
A kordélyosok,
volt a kezében,
val, csákánny
hogy bekerítsék
szafordult, bele a vízbe és
úszott tovább.

Kis idő múlva a falu főut-
cáján lévő gyógyszertárból
egy asszony jött ki, és a vad
úgy szaladt el mellette, hogy
majdnem fellökte. A környé-
ken lévők sikoltozni kezdtek,
mert valaki megjegyezte,
hogy az nem rendes disznó.
Ekkor a vad már a hentesüz-
let előtt várakozókat ugrasz-
totta szét, aztán befordult az
egyik utcába és a duzzasztó
felé tartott. Most már a falu
több vadásza üldözőbe vette.
De a vad belevetette magát a
Körösbe. A hullámok tovaso-
dorták, aztán a túlsó, a Me-
zőtúr felőli parton eltűnt a
szemük elől.

A faluban azután sem volt
nyugalom. Aki találkozott a
vadászokkal, arról kérdezős-
ködött, hogy honnan jöhetett a

kimenni a határba. Az egyik
vadász ezért aztán kitalálta,
hogy riadóztatták a mezőtúri
katonákat és azok végeztek a
vaddisznóval. Mindenki meg-
nyugodott.

A vad különben, miután a
békésszentandrási duzzasztó
környékén eltűnt a Körös túl-
só oldalán, az ártéren halad
tovább. Majd Öcsöd és Kun-
szentmárton közt, a bábocka
— akkor még fiatal — erdő-
telepítéseken meghúzódott.
Mivel éhes lehetett, dúrni
kezdte a csemetéket és az el-
vetett magot. Amikor az er-
dész napok múlva felfedezte a
dúrást, nagyon gyanúsnak ta-
lálta. De elhessegette a gon-
dolatot, a fészkes fenébe is
juthatott eszébe: Aiföldön
vaddisznó! Gyanújára aztán az
öcsödi vadőr felelt. Ellenőrző
körútja alkalmával egy bokor
alatt a kutyája talált rá a

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1975 FEB 10

Bánfi József

Dolgozók Lapja Komárom

1021

BÁNFI JÓZSEF: KERTVÁROS (LINÓ)

vettük a n
rási hivata
gát, de é
san átvessz
lalatok (s
anyagát is
dolgozásra.
felgyülemlő
nehézséget
a tatabánya
tása.

— **Az igényes** közmüve-
lődési mun-
ka alapfeltétele a levéltári
anyag rendezettsége, kutatha-
tóságának biztosítása. Az or-
szágos irányelvek szerint a
elen ötéves tervben rendezni
ell a megyei igazgatás anya-
át 1945-ig, a városok és
özségek anyagát pedig 1950-
g. Idei munkánk legfontosabb

n-
ak
ik
ye
ok
p-
í-
t-
i-

Lehetőséget te-
remtünk arra, hogy egy-egy
szocialista brigád ellátogasson
a levéltárba, megismerje a le-
véltárban folyó munkát. Se-
gítséget nyújtunk a brigádok-
nak vetélkedők szervezésében,
az üzemtörténeti kérdések
összeállításánál, a felkészülés-
ben, stb.

Arra is gondolunk, hogy né-
hány brigádnaplót

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1974. NOV 17
Dolgozók Lapja (Komárom)

Bánfi József

1021

BÁNFI JÓZSEF: ÖREGTELEPI UTCA (linómetszet)

orokítéttek meg.

Mongóliában 1924-ben kezdték az ásatásokat az orosz régészek. Attól kezdve más nemzetek szakemberei is bekapcsolódtak a munkába. A mongol és a magyar tudományos akadémiák között kibontakozó együttműködés keretében magyar régészek 1961-ben jártak először e térben távoli, de a barátság sok szála miatt nagyon is közeli országban.

Az idei, immár hatodik régészcsoportot *dr. Erdélyi István* vezette. A Mongol Tudományos Akadémia képviseletében *D. Cevendorzs* régész volt a segítőtársuk. Ezen a nyáron is sikerült számos használati tárgyat napvilágra hozni, és ezekkel is gya-

törzs élt uralmuk alatt. Az idegen hatás azonban mind Ázsiában, mind Európában csak a felszínt érintette, ha lehántjuk, megtalálhatjuk a nagyon magas színvonalú lovas pásztor műveltséget.

Ez is változott természetesen az idő múlásával és az óriási távolság megtételével, de számos lényeges eleme megtalálható mindkét lakóhelyen. A leletek még kevesek ahhoz, hogy egyértelműen föl lehessen rajzolni a hun társadalom változásainak mozzanatait. Azok a történészek, akik állítják az ázsiai meg az európai hunok azonosságát, a régészet oldaláról még nem részesültek minden kétséget megdöntő támogatásban. Azonban e tétel ellenkezőjét vallók sem meríthetnek a leletekből végérvényes bizonyítékokat, mert ha van is különbség a két népcsoport között, ezek nem olyan nagyok, hogy ne beszélhetnénk folytonosságról.

További serény munka vár még tehát a régészekre, a múlt eme titkainak földerítésében. *Abrahám Ferenc*

„tenger

Négyszáz négyzetméter felületű, helyenként másfél méter mélységű újszülött tavacska hullámait fodrozza a szél a tatai Kálvária-domb sziklakatlanában. Az esőcsinálta tengerszem az elmúlt hetekben keletkezett. A környékre zúdult rendkívüli csapadékmennyiséget már képtelen volt elnyelni a sziklafelszín egyébként sok vizet befogadni képes repedéshálózata. Feltöltődtek, telítődtek a dombot alkotó mészkőtömeg hajszálerei, pukkadásig duzzadtak a felszín alatt rejlő ismert és még ismeretlen üregek víztároló medencéi.

A kálvária-dombi alkalmi tavacska még egy sajátos helyi adottságnak köszönheti születését. Az idei őszön gyakori égi áldás finomszemcsejű agyagtömeget mosott össze a terület legmélyebb részén. Így vékony, de annál ellenállóbb vízzáróréteg vetett mederágyat a tatai „esők tengerének". Az ilyen előz-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1974 SEP 20
Bánfi József
Dolgozók Lapja (Komárom)

alános nevetés robbant ki. De Hujba Feri hirtelen beindította kését és a ritmikus zümmögés megnyugtatta a kedélyeket. Folytatták a munkát.

vándorolt, erősen megváltozott rendeltetéssel.

— Aztán miből iszod le magadat?

— Ebből ni! — derékban

Bánfi József: Intelem (Madách illusztráció)

gyakorlati egys
lis feladatok v
Az 1959-ben m
országos népműve
cia megállapító
művelődési ottl
kulturális forra
eszközét, a köve
a népművelési
központjává ke
mei és szerveze
egyaránt."

A mozgalom következő évtizedének célkitűzéseit a világnézeti és politikai nevelés, az általános műveltség fejlesztése, a termelőmunka segítése, a technikai és szakmai ismeretek fokozása, valamint a kulturált pihenés és szórakozás megszervezésében határozták meg. E világos eszmei célkitűzések nyomán megindult fokozatos fejlődésben a hagyományos népművelési formák átalakulása mellett új igények és a tartalomnak megfelelő formák és módszerek jelezték, hogy a népművelés igyekszik követni a gyors társadalmi változásokat.

Mindezek ellenére az Országos Népművelési Tanács már 1965-ben megállapította, hogy a művelődési otthonokban a társadalmi szükséglethez képest a haladás tempója lassú, a nevelőmunka hatékonysága nem kielégítő. Hamarosan megjelent (1968-ban) a művelődési otthonok besorolási rendeletet, amely tartalmi célokat fogalmazott meg, feltételezve az anyagi erők további növelését. Az új kategórizálás a korábbi mennyiségre törekvéssel ellentétben minőségi követelményeket szabott. Kiderült, hogy a művelődési otthonok (ekkor

művelődési otthon csak egy a közművelődés intézményei között. Általános nevelési célja egybeesnek a közművelődés törekvéseivel, amelyek megvalósítását — az intézmények közötti arányos teherviselés elvének betartásával — sajátos keretei és adottságai között szolgálja.

Az MSZMP Központi Bizottsága előremutató, az elkövetkező időszakot meghatározó dokumentuma világos és pontos célkitűzéseket fogalmazott meg a művelődésiotthon-hálózat fejlesztése érdekében is. Most már határozott intézkedésekre van szükség, amelyek az országosan kialakított elvek egységes érvényesítésével, a korszerűség követelményeinek betartásával, és nem utolsósorban a költség-előirányzatok helyes megtervezésével biztosítják a művelődésiotthon-hálózat további fejlődését.

Mányoki László

Az Észak-du

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748,340-726

Dolgozók Lapja (Komárom)
Bánfi József festő
1974 APR 14

Kék, zöld, rőt szín

1021

Bánfi József kiállításáról

Katalógusában érdekes adalékra leltem: 1963. óta, tehát immár több mint tíz esztendeje rendszeresen szerepel Bánfi József különböző kiállításokon, s 1969-től szinte minden évben önálló tárlata is volt. Lényegében tehát elégedett művésznek kell lennie. Másfelől — tapasztalataim is bizonyítják —, nyugtalan, egészségesen elégedetlen művész ő. S ha a kettő közül választani kell, nyilván ez az utóbbi magatartásforma a meggyőzőbb. Türelmetlenségében ugyanis valami mindig újra serkentő belső láz a meghatározó, a jellemző, s mindez alárendelve a művészi kifejezésnek, a valóság ábrázolásának.

A figyelmes tárlatlátogató ezt pontosan nyomon követhette eddig is. Csak egy-két, általam is viszonylag jobban ismert karakterisztikus mozzanatra hadd utaljak. Az egyik metszetei fő, jellemző jegyeinek átalakulásában figyelhető meg. Igencsak emlékezetében él még az az időszak, amikor szinte heurisztikus felfedező erővel veselkedett neki monometszetein a való világ ábrázolásának. A technikai lehetőségekkel játszott mind bravúrosabban, motívumgazdagon, sőt már zsúfoltan. Íme, ma már egyértelműbb, nagyobb egységekben, tömbökben teremt egyensúlyt. Ezen a tárlatán is felbukkan ugyan a részletekben tobzódás, de már vitathatatlanul alárendelve a mondandónak: *Tavasz* című metszetére a szép, őszinte, manírtól mentes mozgalmasság a jellemző. Az átmenet egyik példája a *Nyár (Marika)* A letisztulás, az ábrázolás egyszerűsödési folyamata szempontjából mindenképpen fontos állomás ez a tárlat Bánfi József művészetében. Nehogy valaki azt higgye, az egyszerűség a könnyebb megoldással azonos — sőt: a legnehezebb feladatok közé tartozik a művészi ábrázolás egyszerűségének megteremtése. Bánfi ezen az úton halad, s jó tempóban emelkedik mind magasabbra. A bőséggel kínált példatárból itt a *Kertváros*-t a *Tájkép fával*-t, a *Tóparton*-t, *A család*-ot, az *Ember ipari tájban* című képét, *a Bányászfalu*-t hadd említsem legalább. Külön elemzést érdemelne az *Intelem*, s méginkább az ikonos megoldású metszete, az *Életem*.

Ami ezen a tárlaton sokakat talán meglep — az érett olajkép anyag. Pedig régóta érik Bánfiban a kifejezésmód új, más útjainak keresése. Értékes mozzanatokat magukba rejtő, félig-meddig azonban metszetei színvonalától elmaradt olajképeivel találkoztunk korábban is. Most határozott elképzelésekkel — színekben, kompozícióban egyaránt — mintegy berobbant a közönség elé, festőművészként.

Közbevetőleg: érdemes felfigyelni a metszetek méreteinek nagyobbodására, párhuzamba állítva ezt a külsődleges jegyet az olajfestmények általában méteres nagyságú méreteivel. A képfelület kitöltése invenciót, kész, érett színvilágot, koloritot kíván meg, különben műalkotás nem születhet. Bánfi már ebben a megközelítésben is erőteljes alkotó egyéniségnek bizonyul.

Alapvetően meghatározó színei: a kékeszöld, a vörösbarna, rőt szín. *Madonna* c. képén még a lágy, tűnékeny barnás színvilág dominál remekül kimunkált kompozícióban. A *Korunk* sejtelmes, világosabb, sápadtabb színeivel segíti az élményteremtést. A rőt, a vörös és barna finom árnyalatainak művészi ihletésű alkalmazására például az *Erdő anya*, a *Szőlőkötöző lányok*, legkivált a *Tatabánya (Emberföld)*. A kék-zöld keverés példája a *Vízparton*, a gyönyörűen jelképes *Vágyak kertje* (In memoriam Jakuba János).

KERTVÁROS

A festőnél a színválasztás nem lehet véletlen, ezért is indultam ki a fentiekből. Mindennek jogosultságát azonban a mondandó és a kifejezés természetes egybeesése igazolhatja. Az ábrázolt valóság, annak sűrített, olykor szimbólikus megjelenítése (már a címekben is: *Korunk, Fiatalok Világa, Az élet tánca, Vágyak kertje, stb.)* valóban festőien jelentkezik a képeken. Súlyos mondanivalót tár fel Bánfi a képein. A *Korunk*-ban a fenyegető erők humánum-sápasztó hatását is ott érzem, a *Fiatalok világá*-ban a perspektivát, a derűsebbe oldódást, a *Tatabányá*-ban az ember és föld örök küzdelmét. *Az élet tánca*-ban pedig egész életérzések monumentális kifejezését.

Ember és táj egybetartozik Bánfinál. Világképében egyik a másikától elszakíthatatlan. Közösségben, környezetében érző és gondolkodó művész. Maga az élet, ami metszeteiben, vásznain megjelenik. Rólunk szól tehát ez a határozott egyéniséget megismertető kiállítás. Örömünkre.

Jenkei János

adalék a Szemlér Ferenc bevezető tanulmányával ellátott „Az Erdélyi Helikon költői" című antológia.

Vitathatalan, a társadalmi haladás fő irányát a Gaál Gábor által marxista szellemben szerkesztett Korunk című folyóirat jelentette azon a tájon, már a második világháború előtt. Szemlér Ferenc elemző írásában arra kívánja felhívni a figyelmet, hogy egészében a két háború közötti romániai magyar kulturális életben tagadhatatlan szerepet vállalt a maga korlátaival, de alapvetően egészségesen nyitott szemléletével az Erdélyi Helikon. A tanulmányíró Balogh Edgárt idézi a Korunk 1973/3. számából, aki t. i. feladatul tűzi ki „mindannak kritikai átvételét, ami például a két világháború közt demokráciát, humánumot kereső polgári, kispolgári egyházi sajtórengetegből máig értékesíthető. A Román Kommunista Párt nemzetiségi politikájának egyik jelentős eredményeképpen sokoldalúan kibontakozott hazai magyar sajtóhálózat értékmérője így nemcsak a legalitással küszködő, vagy illegális munkás- és pártsajtóból való eredés, hanem mindaz, amit az egész régi magyar nemzetiségi sajtóból magának kisajátít és javunkra fordít. „Az úgynevezett helikonista irodalom körül valami mocsárillatú gyanú" lengedezett, írja Szemlér. Ez a vonulat a transzilvanizmus gondolatát ápolta. Csakhogy e gondolat bizonytalan megfogalmazása, s biztos kézzel sikerült megrajzolnia.

A Helikon például a gyakorlatban a hídépítő szerepet is vállalta, amikor egyebek mellett Emil Isac, Eminescu, Tudor Arghezi, Lucian Blaga, Octavian Goga, Mihail Beniuc és mások írásait magyar fordításban tolmácsolta. Az antológiában emellett román népballadákat, „Bárél csujogtatások"-at is olvashatunk.

Csak néhány név a hallatlanul változatos szerzőlistáról: Áprily Lajos, Bartalis János, Berda József, Cseres Tibor, Csuka Zoltán, Déry Tibor, Dsida Jenő, Franyó Zoltán, Illyés Gyula, József Attila, Keresztury Dezső, Komlós Aladár, Kosztolányi Dezső, Szabédi László... (József Attila két verse szerepel ebben a gyűjteményben: a „Futtam, mint a szarvasok..." kezdetű és az Esik című költemény.)

Szemlér Ferenc tanulmánya summázatában utal arra „a nyitott szerkesztői gyakorlatra, amely a maga humanista korlátaival ugyan, de szintén csak a maga humanista kitárulkozásával befogadott és nyilvánosságra hozott minden művészinek minősíthető, de sohasem visszahúzó tartalmakkal bíró költői terméket" Ez a fő szempont, ami lehetségessé és egyben indokolttá is teszi, hogy az Erdélyi Helikon irodalom- és kultúrtörténeti szerepét a szakemberek ezen antalógia megjelenése után majd feldolgozzák.

(is)

„Hétkraj családi fészkünk

Amikor a feleségemnek udvaroltam — 1947 telén —, s úgy éreztük, hogy életünk már elválaszthatatlanul közös, azt mondtam: hozzám se gyere, ha legalább hat gyereket nem szülsz.

Úgy nézett rám, mint akit vad, forró táncba hívnak. Pördült is egyet előttem, s ma — 27 év távlatából —, úgy látom őt, mint egy több színben nyíló hajnalka virágot, ahogy — az akkor divatos —, harangszoknyája a forgástól kifeszült.

Nevetett, s inkább csak érezte, mint értette, hogy én halálos komolyan gondoltam a hat gyermeket.

Arcomba is vágta — visszanevette —, hajdani hősködésem, amikor három fiúnk után azt mondta a középső egy vasárnapi ebédelés közben: így a hugi, meg úgy a hugi...

— Ugyan, miféle hugi? — néztem a három legénykére, s édesanyjukra, nem kis megütközéssel, hiszen mint később kiderült, ők hamarabb tudtak mindent, mint én.

— Lesz hugi — zúgták a fiúk kórusban, én meg: — Lesz ám a keresztanyátok térde kalácsa.

Az asszony meg csak mosolygott. Óh az a fenséges és biztonságos szűzmáriás mosoly! Amiben gyönyörködnöm kellett volna, de úgy begurultam, de úgy, hogy házasságunk legkegyetlenebb viharelemeit szabadítottam el. Dörgésem, villámlásaim közben ő csak annyit szólt: mit akarsz, hisz ez még csak a negyedik —, s kihasználva döbbenetem csendjét, halkan hozzátette: lány lesz. Ez már biztosan kislány lesz...

Ennek a — megfellebbezhetetlen csodálatos anyai megérzésének —, megintcsak örülnöm kellett volna, hiszen úgy hiányzott már a kamaszkodó fiúk közé egy picurka kis tündér, mint elnémult szájra az ének. De hát hogy a jó istenbe énekelhet az ember, amikor ezernyi kis napi nyomorúság tátogatta ránk undok pofáját. Már eddig is erőnkön felül vállaltuk a magunk, s a nemzet fenntartásának gondját. Ráadásul én meg olyan konzervatív voltam a gyerekek ellátását, nevelését illetően, hogy az első gyerek után kivettem az asszonyt a munkából; ha szegények vagyunk is, nekem otthon rend legyen, s a gyerekek se bitangoljanak az utcán.

No persze a fejemhez vertek százszor — még jóbarátaim is —, minek kellett ennyi gyerek? Hogy okos ember manapság így meg úgy . „Okos" ember?! Hogyan magyarázhattam volna meg nekik, hogy a gyermekáldás nem vállalása nem az okosságon, hanem önző, hideg — sőt gyilkos —, számításokon múlik. Hogyan magyarázza meg a gyümölcsfa meddőségét, gyümölcstelenségét, ha virágos ágait letördelték?

Ki érti meg egy olyan szívnek a tisztaságát, amely nagy létszámú családi fészekben pirosodott?

Óh én naiv! Ebben a technikától megrészegült rohanó világban ki hajtja meg fejét —, s a társadalmi státuszszimbólumok kapcsaiba szorított derekát — a természet törvényei előtt?!

Nagy árat fizettünk — mondogatjuk nem kis öniróniával néha az egy gyerekesek, vagy a gyermek nélküliek anyagi gyarapodását, fennhéjázó polgári jólétét látva. Tőlük — a jó módot illetően —, legalább tíz, vagy tizenöt évvel vagyunk lemaradva.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-749, 340-726

1974 APR 3

Dolgozók Lapja Komárom

Bánfi József festőművész

1021

Kiállítás nyílik

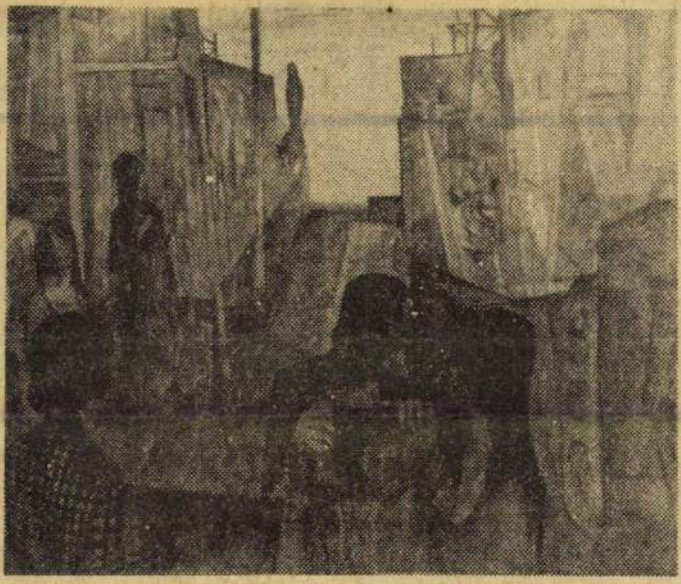

Április 3-án, szerdán 17 órakor nyílik a tatabányai Népházban Bánfi József festőművész tárlata, a városi tanács művelődésügyi osztálya és a Népház közös rendezésében. Több mint harmine olajképet és monometszetet állít ki a művész, s továbbá ex libriseket is láthatunk tárlatán. Képünkön a két hétig nyitva tartó kiállítás egyik olajfestménye, a „Fiatalok világa", amely a KISZ megyei bizottsága tulajdona

(Fotó: Englerth)

1974. április 3.

NB III

A Rákóczi és az Esztergom i
— A Timföld továbbra i

RÁKÓCZI SE —BÁBOLNAI SE 2:1 (1:1)

Bábolna, 700 néző, v.: Félix. A csoport két élővasának találkozója, amely egyben megyei rangadó is volt, heves küzdelmet hozott. A vendégek kezdtek jobban, aztán a hazaiak ragadták magukhoz a kezdeményezést. A 17. percben mégis a Rákóczi jutott vezetéshez, mégpedig öngollal. Hernádi úgy adott haza, hogy kapusa nem érte el a labdát, amely a hosszú sarokba hullt. Ezután a Bábolna rohamozott, de játékába sok hiba csúszott, a Rákóczi viszont veszélyes ellentámadásokat vezetett. A bábolnai kapusnak, Háromházinak kétszer is bravúr-

ALMÁSFÜZITOI TIMFÖLD —PÁPAI TEXTILES 2:2 (0:1)

Pápa, 700 néző, vezette: Király. A tavaszi idényben még veretlen Timföld és a múlt héten érzékeny vereséget szenvedett, de az élbolyhoz tartozó Textiles küzdelmes jó eseménynek igérkezett. A pápaiak otthonukban feledtetni akarták az elmúlt heti kisiklást, s már a mérkőzés elején heves támadásokba kezdtek. Az ATSE azonban szoros emberfogással, j területvédelemmel sikeresen állította meg ezeket a rohamokat, ha lehetősége nyilott, úgy ellenakciókkal is próbálkozott. A kezdeti nagy iram negyedóra elteltével kissé alábbhagyott, s jobba

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Bánfi József

1973 JUL 2 2

Dolgozók Lapja Komárom

1021

Bánfi József: Réde

hallgatói 19
vizsgáznak.
művelődési t
tottak a KI
zottságával
részvevői ala
A művelődés
munkatervét
sze, hogy az
útmutatóul s
velődési intézményeknek.

— Az idei nyári tanfolyam annyiban különbözik az előzőektől, hogy néhány fontos elméleti kérdés mellett közrebocsátjuk a megyei gyakorlati munka néhány területéről összegyűjtött tapasztalatot is. Több gondot fordítottunk a munkásművelődés, a vizuális kultúra, a szórakozás-művelődés és az ismeretterjesztés kérdéseire. H. Sas Judit idén a falusi életmód szociológiai problémáiról tartott előadást. Maga az előadó részt vett egy Békés megyei szociológiai vizsgálatban, s e tapasztalatokat ismertette megyénk népművelőivel. Nagyon izgalmas kérdés a falusi életmód, a civilizációs eszközökkel való

továbbképzéstől, — kérdeztük befejezésül az igazgatóhelyettestől.

— Hogy biztosítja az aktuális művelődéspolitikai kérdések felszínen tartását, szakmailag alapozza meg a népművelési munka vezetését, ismertesse meg a népművelőkkel megyénk népművelési múltjának adatait, éreztesse, milyen pozitív hagyományokat folytatunk, biztosítsa az egyes népművelési szakágazatok vezetőinek folyamatos képzését, olyan képzést nyújtson, mely eredményesen segíti népművelőinket a szélesebb látókör kialakításában, a provincializmus leküzdésé-

Bánfi József

— festőművész kiállítása. Sárospataki Galéria, 1974. okt. 6—31. [Kiáll. katalógus.] (Sárospatak, 1974, Borsodi ny.) 1 p. 1 t. 15x20,5 cm.

A kétlapos katalógus a Komárom megyei művész sárospataki kiállítására készült. Tartalmazza a kiállított művek jegyzékét és egy monometszet reprodukcióját.

BÁNFI JÓZSEF

E.Nagy Lajos: Ez van : Tatabányai képző és iparművészek kollektiv tárlata. Uj Forrás XX. évf. 1.sz. 1988 53.p.

Nehezen áttekinthetők, hosszas tanulmányozást igényelnek *Bánfi József* lapjai — bár számos kérdésre az alapos szemrevételezés sem ad mindig választ. A metszeteket összeköti a zsúfolt kompozíciós rend azonossága, a nagy fekete-fehér foltokat finom vonalháló szabdalja fel — ám csak ritkán derül ki, mivégre. A művész szimbólumaiban — a művek dekorativitásához nem férhet kétség — nehéz törvényszerűségeket felfedezni.

mentioned and ma
formation in the ta
(C) "I'm waiting f
myself." Choice (A
the woman and the
Choice (D) contrac
it would rain and
to Florida with he
not mentioned and
information in the
(C) "I don't remem
dry in March befo
weather in Indiana
refers to the weath
sation, which is
Choice (D) contra
cannot remember
in March.
(A) "You're from
in New York, but
for ten years now
place where the m
the conversation ta
to the place where
be, not to where sh
to the place where
moved to Florida.
(C) "It never com

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1974 MÁJ 12

Dolgozók Lapja (Komárom)

Bánfi József

1071

Bánfi József: Tóparton

(monometszet)

ık idegenforgalmi együttmük

kamegosztást eredményezett: a győri házgyárat, mely a szállodai paneleket készíti, szovjet gyártók szállították, a szálloda terveit a fiatal Finta József építészmérnök készítette és a kivitelező is magyar vállalat.

A építkezés, azaz tulajdonképpen az alapozás, 1973. január 8-án kezdődött, s a „nyers épület" még abban az évben elkészült. Az alapkőbe beépített emléklapra ez a felirat került: „A Bratislava Szálloda az integrációs kapcsolatok, a Magyar Népköztársaság és a Csehszlovák Szocialista Köztársaság közötti kétoldalú politikai és gazdasági együttműködés konkrét emlékműve."

A szálloda építésének teljes beruházási költsége 220 millió korona, beleértve a komplett berendezés költségeit is. Az eredeti megállapodás szerint a szállodát 1974. október 15-én kellene megnyitni, de már most megegyezett a a két fél — a magyar építészek és a szlovák beruházók —, abban, hogy a szállodát a Szlovák Nemzeti Felkelés 30. évfordulójára, azaz augusztus 29-re, átadják

Az új szálloda k
tes épületében ös
ágy áll majd a vendégek rendelkezésére. A Bratislava Szálloda „tartozéka' lesz egy 360 férőhelyes kongresszusi terem is, amelyben hangversenyeket és egyéb rendezvényeket tarthatnak majd; filmeket vetíthetnek.

Már most elkészültek azok a tervek, amelyek segítségével a Bratislava Szálló további sport- és társadalmi központtal bővíthető: a melléképületben 25 méteres fedett úszómedence, szauna, kis, maszszázsra is alkalmas rehabilitációs tornaterem, négysoros automatikus tekepálya és egy kis frissítőket felszolgáló központ épül.

Bécs és Budapest közelsége fokozottan ösztönzi az idegenforgalmi szerveket a „városstrió" közös népszerűsítésére — különösen a tengerentúli utazási irodák számára. Főként Csehszlovákia és Magyarország idegenforgalmi szervei között alakult ki szoros együttműködés az utóbbi években néhány közös probléma megoldására.

tel mered rám.

— Megint Ivanov. — gondoltam. — Alig teszi ki az ember a lábát a városból és már megint valami borzasztó történik..."

— Nem mondaná meg, hogy végül is ki nyírta ki Ivanovot?

— Ne tévesszen össze senkivel kérem! — tiltakoztam felháborodva. Én semmit sem láttam!...

— Nem látta? — morajlott fel körülöttem a tömeg. — Az egész város látta, de ő azt állítja, nem...

Ebben a pillanatban megszólalt egy öregasszony:

— Higgye el, én ebben a szúrásban sejtettem, hogy a hosszú hajú, trapéznadrágos a negatív személy... Én mondom, hogy ő a gyilkos.

Rémülten néztem a nadrágomra és aktatáskámmal bajszomat takarva a következő megállónál leszálltam.

Bánfi József és Papp Albert kiállítása a Fiatal Művészek Klubjában

Közel egy hete, hogy Bánfi József és Papp Albert tatabányán élő fiatal festőművészek alkotásaiból kiállítás nyílt Budapesten, a Népköztársaság útján székelő Fiatal Művészek Klubjában. A két festő mintegy negyven alkotása szerepel az érdeklődő fővárosi művészek előtt, s ez nem pusztán megtiszteltetés rájuk nézve, de egyszersmint erőfelmérésnek is kitűnő lesz.

Annál is inkább érdekes ez a kiállítás, mivel a Fiatal Művészek Klubjában megnyitó nélkül rendezik a tárlatokat, viszont egy meghatározott időben vitát rendeznek a látható műalkotásokról.

Papp Albert és Bánfi József műveiről június 1-én este 6 órai kezdettel rendeznek vitát a fiatal fővárosi művészek és a meghívott érdeklődők előtt. A kiállítás zártkörű, csak klubtagok meghívására látogathatják a kívülállók. Feltételezhető viszont, hogy a tatabányai érdeklődőknek a klub vezetősége engedélyezi a kiállítás megtekintését, valamint a vitán való részvételt.

óvisokr tanulók

KOMÁROM MEGYEI
DOLGOZÓK LAPJA
Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V. Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

tani t

t az ő esetükb azt ne
n ni a dolgoka nek vagy
l. áron erre tö égegyszer
- zony nagyon nehéz tönnyebb
- helyzetük. Mert mit is vár ezt is mondani mint csinál-
- a tsz-tagság egy elnöktől és ni, de a munkamegosztás
- egy főagronómustól? Elsősor- gyakorlata nélkül ma máı
- ban azt, hogy a szövetkezet tartós eredmények el sem
gazdasági ügyeivel törődjenek. képzelhetők.
Ők azonban nagyon is tisz-
- tán látják, hogy a pártszer-
vezet milyen nagy segítséget
jelent a gazdasági eredmé-
- mények fokozásában.

S valóban.

Tarjánban is ez a helyzet, könnyebb mondani, mint csinálni az új munkamódszer. Különösen az egész község közéletének

— Mióta önálló pártszerve-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÚLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

DOLGOZÓK LAPJA
(Komárom)

Bánfi József

1972 JAN 13.

1021

BÁNFI JÓZSEF rajza

minisztérium bejelentette, hogy nemsokára érvénybe lépnek azok a szabályok, melyek értelmében a kozmetikai cikkek előállítói sok kínos meglepetéstől óvják meg a fogyasztókat. A rúzsokat, arckrémeket, puderokat, arcvizeket, hajszeszeket, vagyis ezernyi kozmetikai cikket, úgy lehet csak áruba bocsájtani, hogy hatékonyságukat, de mindenekelőtt esetleg káros hatásukat a legmesszebbmenőkig ellenőrizni lehessen. A minisztérium szakemberei, egyetemi docensek, orvosok, gyógyszerészek, vegyészek, a kozmetikai ipar szakértői és kozmetikusok gyűltek össze Fiuggiban, ahol három napon keresztül vitatkoztak a „szépség problémáiról". 1925-ben a kozmetikai cikkek fogyasztása a lakosság 3,2 százalékát érintette, ma ez a százalékarány 62 százalék és 650 vállalat gyárt és árusít kozmetikai cikkeket. Most készül a kozmetikai cikkek gyártásáról szóló törvé
már biztos, ho
tak egy „
amelyben az
ros, tehát nen
termékeket sor
túl a gyártó c
mékek csomag
tüntetniük az
ápolási cikke
valamint a termék szavatossági idejét. Az ipar képviselői kedvezően fogadták az új törvény bejelentését, sőt arra kérték a minisztériumot, hogy a lehető legnagyobb szigorral lépjen fel az ipari csalók ellen, akik csodát ígérnek és csak kárt okoznak. Véleményük szerint „leáldozott a boszorkánykonyhákban készült kozmetikai cikkek kora. Ma a krémek, rúzsok, púderek és illatszerek előállításában ismeretekre támaszkodnak és ezért helyes, hogy a közönséget félrevezető csalókkal borsos árat fizettesenek megengedetlen magatartásukért.

semmi kétséget sem hagy afelől, hogy a galaktikák helyi halmazait tekintve, legközelebbi szomszédaink csupán a nagy és a kis Magellán-felhő, amely 120—160 ezer fényévnyi távolságra van tőlünk, valamint az Andromeda.

És a kutatók népes hadserege számára váratlanul egy fiatal olasz csillagász, Paolo Maffei, felfedezte, hogy galaktika-halmazunkban két galaktikával több van, mint vélték (19), és ami legérdekesebb, ezek eléggé közeli szomszédaink.

A Maffei I. és a Maffei II. — így nevezték el az „új" galaktikákat — csupán kb.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Bánfi József festő

DOLGOZÓK LAPJA
(Komárom)

1972 FEB 6-

FÓRUM 6. ESTJE

A tatabányai Népház ifjúsági klubjának Fórum-sorozatában a hatodik bemutatkozó esten a klubtagok Baráth Lajos SZOT-díjas íróval és Bánfi József festővel ismerkednek február 12-én, este hét órakor. Az estet megelőzően a fiatalok már megismerhetik Bánfi József néhány jellemző alkotását.

Mihály. — A nagyobb gondot az okozta, hogy januártól kik jöhetnek Tatára. Ismeretes, hogy a sportágak többségé-

1021

BÁNFI JÓZSEF: FALU

Bánfi József

gyon tetszett cifera-játéka. Nagy Jánosné tömörkényi fiatalasszony népes családjából — fiaiból és leányából — citerazenekart hozott össze. A családi zenekar kísérte Nagy Jánosné énekszólóját.

Szép számmal vonult fel a Pest megyei Tura község elő-

népi nyelven: a nyenyerén Az „trió" leán
a „Repülj
res részve
Ferencz É
ján gyűjte
dolgozások
s a háro

1973 SEP 12

DOLGOZÓK LAPJA
(Komárom)

MAGYAR HÍRKERTŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 138-068, 337-748, 340-126

SAJTÓFIGYELŐ

Írók – hangler

A közelmúltban jelent meg hanglemez-boltokban egy új lemez: „Szergej Jeszenyin visszaemlékezése" címmel. Ezen a költő egyik híres versét — A huligán vallomásait — mondja el, majd róla vallanak a hozzá közelállók, a kortársak.

példányban
lemez-betét
már közrea
Eduárd Ba
Aszejev, M
mások han
nagy öröm

Előkészítésében nagy szerepet játszott az 1964-ben létrehozott Szépirodalmat Népszerűsítő Országos Iroda szalagtára, amelyben jelenleg 320 szerző 250 órát kitevő 1500 felvételét őrzik. Magnetofonszalagokon rögzítik a jelentős irodalmi esteket, írók felszólalásait, átjátszák a rádió és a TV hangmúzeumában, a múzeumokban és magángyűjteményekben őrzött felvételeket is. Az iroda szalagtári anyagának felhasználásával

B

A rabló már netek óta a Nagyáruházban őgyelgett. Vett is egy-két apróságot, hogy viselkedése ne legyen feltűnő. De közben a terepet figyelte.

Végre egy délután, amikor legzajosabb a forgalom — s a detektívek figyelmét a kisstílű zsebkendő-tolvajok is lekötik — besurrant az áruház raktárába. Üres ládatornyot húzott maga elé. Amögött, a falhoz

lenállni a kísértésnek. Mihelyt a gyönyörű játékszert megpillantotta, valami ősi vágytól hajtva, tüstént lerakta a földre: egyszer, csak egyszer legyen még része az elmulasztott gyermekkori élvezetben! Bekapcsolta az áramot, — és önfeledten figyelte a körbe-körbe száguldó kocsikat. „Jaj, de szép!... Jaj, de szép..!"

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HIRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Bánfi József

DOLGOZÓK LAPJA

Tatabánya

1971 AUG 6

7021

— **Bánfi József** fiatal festőművész, ifjúsági táborok életét megörökítő képeiből kiállítás nyílik a bubánatvölgyi tanulmányi táborban.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

DOLGOZÓK LAPJA
Tatabánya

1971 JUL 25

1021

Bánfi József: Falu

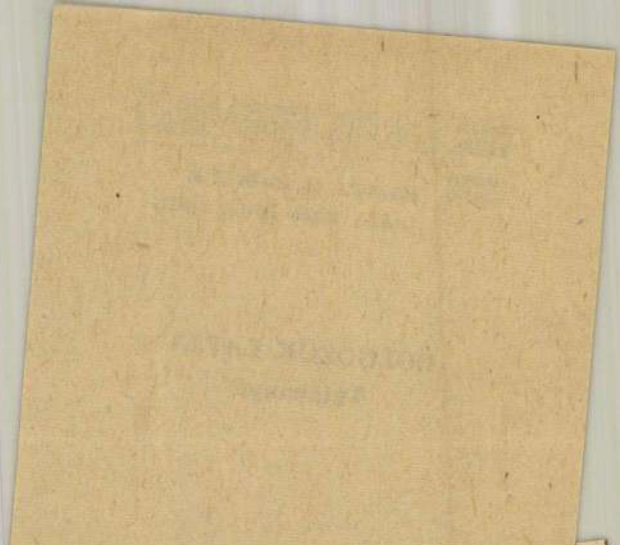

ɔm nekik, értek horvátul...
Így ismerkedtek meg.
Aztán néhány nap múlva
lálkoztak a parton, köszön-
ötték egymást; a hölgy ér-
eklődött, hogy jó szobát ka-
ott-e Bertalan, igen mondta
köszöni a segítséget, igazán
sőrendű hely, az ablakból
ijekáig látni, a kertben füge-
ik... Többet nem is látta a
ölgyet, csak most itt, Ro-
injban.

— Nicsak! — szólította meg
ertalant, amikor az öböl
artján épült vendéglő tera-
án találkoztak. — Talán át-
öltözött Rovinjba?

— Á, csak átugrottam a reg-
eli busszal, borús volt az idő,
ondoltam, esni fog, inkább
irándulok... Szabad leülnöm,
agy vár valakit?

— Ó, kit várnék? Foglaljon
elyet, legalább nem üldögé-
k olyan árván. Már két nap-
a itt vagyok az egyi': kis ho-
elben, talán este továbbuta-
ɔm, nem is tudom. Szép ez
város, a kikötő mögött —
itta? — akárcsak Velence.
ersze mint egy képeslapnyi
elence. Volt már Velencé-
en?

— Hát
lat, csup
kagyló,
gát etten

— Az
— nevet

— Hát
makréla

A pincérnő már ott volt mellettük.

— Igen, talán azt — mondta sieve Bertalan. — Kérném szépen — nézett a pincérnőre.

— Bitte?

— Hagyja csak — mondta a hölgy. — Majd én megrendelem. Olaszul beszélt, lágyan, dallamosan. Amikor magukra maradtak, azt mondta: — Azonnal németül szólnak az emberhez.

— Nekem aztán mindegy — nevetett Bertalan. — Én csak dadogok össze-vissza, meg mutogatok. De maga nagyon szépen beszél olaszul.

— Szépen? — mosolygott a hölgy. — Nem hiszem, hogy szépen. Németül sokkal jobban beszélek, de ha csak tehetem, inkább más nyelven

talan elott
üvegben vörös bort tett eléjük.

— Megkínálhatom a borból? — kérdezte Bertalan.

— Egy kortyot. Köszönöm. Csak egyen nyugodtan, én már ebédeltem.

Bertalan nekilátott: — Á, hisz, ezen fokhagyma is van! Nagyon jó!

A hölgy hátradőlt a nádszéken. Könnyű nyári ruha volt rajta, vállán stóla. Rövid ősz haját a ruha színéhez illő szalag szorította le. Megkóstólta a bort. — Egészségére!

A fiatalember udvariasan bólintott, de látta, hogy a hölgy tekintete megrebben, kezében félúton megáll a pohár, valakit észrevehetett a bejáratnál. Ám akkorra már

Művészet Magyarországon 1830-1870
MTA MKCS - MNG Bp. 1981.

ÉPÍTÉSZET

BÁNFY JÓZSEF (életrajza ismeretlen)

1. Színház terve, 1844 *3.*

tus, p., 35x39,5 cm
Jelezve: Kaposvár am 18ten September 1844 Joseph Bánfy
Felirata: Construction eines Schauspiel Hauses und Casino
OL tervtára, S.12, Div.X/49

A színházak s kaszinók a városi élet, a városi kultúra jellegzetes intézményei és épületei voltak, s a XIX. század közepe felé az e téren is vezető Pest mögé vidéki városaink is igyekeztek fölzárkózni. A kiállított tervről azonban nem tudjuk, vajon tanulórajz vagy ideálterv volt-e, vagy pedig megvalósítandó színháztervként egyenesen Kaposvár számára készült. Állandó színtársulata ugyanis ekkor még nem volt a városnak, s a végleges kőszínház építését célzó komoly mozgalomról is csak az 1870-es évektől kezdve tudunk. – A kiállított terv gondos, precíz munka.

Publikálatlan.

K.D.

d. A kert felőli homlokzat
Jelezve j.l.: Franz Beer, Architekt 843; b.l.: Ignatz Feigler Bürg. Baumeister v. Pressburg
Felirata: Ansicht gegen den Garten

A Pozsony közelében fekvő egykori mezővárosnak, Oroszvárnak angolos gótikájú kastélyát gróf Zichy-Ferraris Emanuel (1808–1877) építtette 1841–44-ben, nem utolsó sorban angol születésű felesége ösztönzésére. A tervek és a hozzájuk tartozó emléklap az 1843-ban történt – utólagos – alapkőletétel alkalmából készültek. Az emléklapot az építész, építőmester és ezek segédei mellett a főrangú vendégek, köztük Metternich és Schwarzenberg herceg is aláírták. – A történeti Magyarország e legelső s egyben egyik legjelentősebb romantikus kastélyának lépcsőházában az öntöttvas architektonikus alkalmazásának korai példájával is találkozunk. Az épület angolos gótikájával sajátos ellentétben van szimmetrikus, cour d'honneur-ös elrendezése, mely e nemben egyedülálló a hazai emlékanyagban.

Irod: Komárik 1975, 431–451.

K.D.

BERGER LAJOS (1792 – ?) mérnök

1818-ban mérnöki oklevelet szerzett a budai Institutum Geometricumban, de már 1810-től kezdve az Országos Építési Igazgatóság szolgálatában működött. Az abszolutizmus-kori szervezet 1851-es rendezésekor a budai országos építészeti igazgatóság vezetője, főfelügyelői minőségben. Ezt megelőzően az 1848-as Közmunka- és Közlekedésügyi Minisztériumban a középítészeti osztály vezetését látta el igazgató főmérnök címmel.

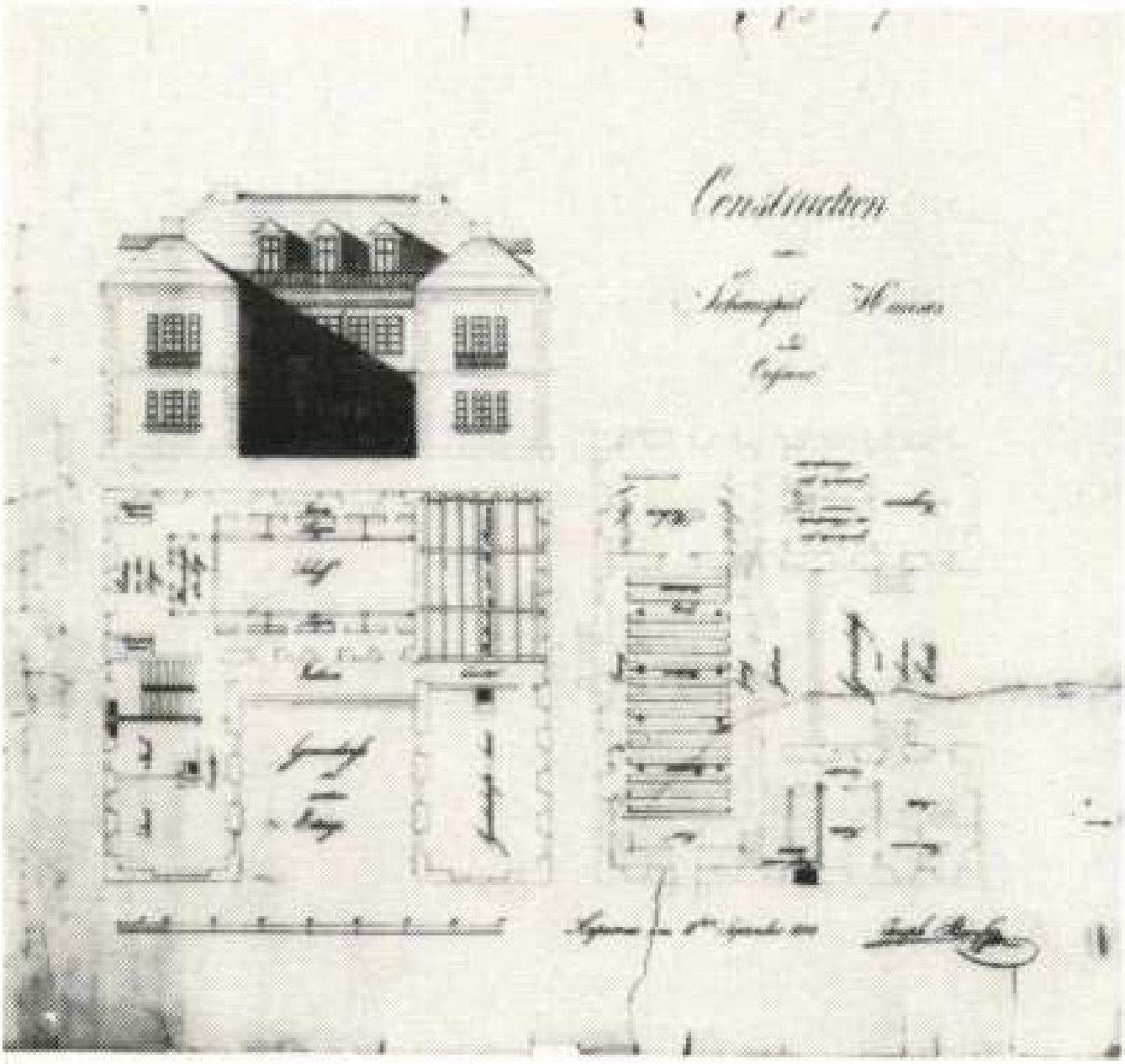

1

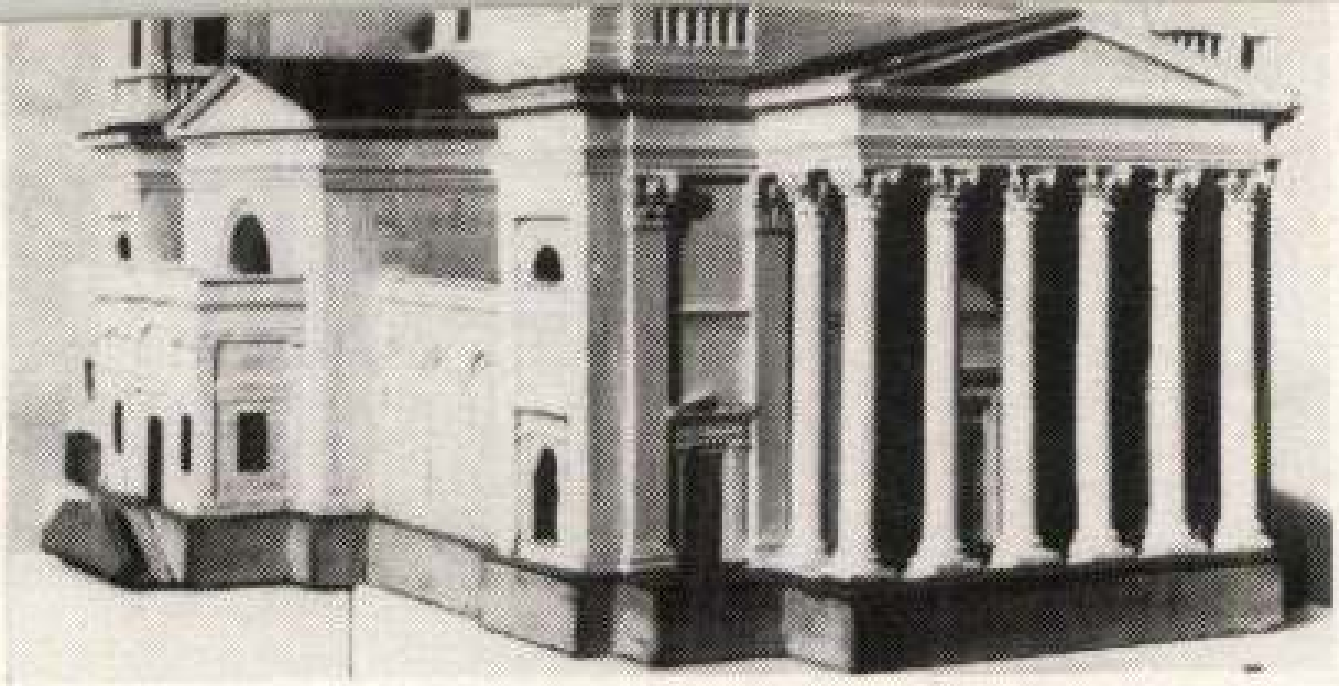

15

1970 JAN 2 5

Bánfi József

1021

Tűnődés Bánfi József képei előtt

PÁR ESZTENDEJE, amikor először találkoztam Bánfi képével egy kiállításon, nevét csak az ilyenkor szokásos belső lajstrom-készítés szándékával igyekeztem magamba vésni, a többi név mellé. Igazában nem fedeztem fel benne semmi olyasmit, amit érdemes lenne majdan nyomon követni.

Hogy milyen képe volt az, aligha tudnám megmondani: emlékezetem rostáján nem sokkal utóbb kihullott az is. Aztán valami különös jelenségként, vissza-visszatérően ismételgetni kellett ennek a fiatalembernek a nevét, mert megmutatott valamit, talán csak egy színfoltban, talán csak egy merészebb vonalvezetésben, ami friss felfedezésként hatott rám, amit csak ő mondott nekem. Hirtelen felfedezésről nem adhatok számot, noha, talán két esztendeje sincs, hogy metszeteinek csokrát látva már vállalhattam a kijelentést: bizonyította tehetségét.

Hogy milyen búvópatakok dolgoznak egy művész bensőjében, élete milyen mozzanatai kapnak nagyobb hangsúlyt, amelyek majd művekben is visszatérnek — ezt talán alapos pszichológiai elemzéssel is nehéz lenne kimutatni. Az azonban nyilvánvaló, hogy Bánfi József számára Zemplén, Borsod után ez a mi kis hazánk is tudta ugyanazokat a „kemény, munkaformálta emberek"-et prezentálni, akiknek „segítő, ösztönző, olykor bíráló társadalmában" formálódott, nevelődött, vallomása szerint. Ebben egyszersmind már programját is felfedezhetjük. Művei hitelesítik a munkásember iránt érzett megbecsülését, tiszteletét.

FÉLREÉRTÉS NE ESSÉK: korántsem szeretném itt a minden áron való munkástematika dicséretét zengeni. A művészet, az objektív világ szubjektív-egyéni újrateremtése, láttatása. Nem mindegy azonban, hogy miről beszél az alkotó. A „hogyan" a művésziség kérdése: a „miről" — világlátás dolga. A kettő külön nem választható. A piktúra sem fejlődhet, nem léphet előre abba a divatos irányba, amelynek csak dekoratív színhatása van, de a sokadik hasonló látványnál már fárasztóvá válik a tartalmatlan variálgatás. Igaz, itt is van azért tartalom — de ez csak a semlegesség, a kívülállás hirdetése. Tehát a mi valóságunk helyett a kozmopolitizmus vállalása.

Ez utóbbi néhány sor jól ellenpontozhatja azt, amit Bánfi József művészi teremtő munkájában a magáénak vall. S nem kell ehhez mindig a direkt ábrázolás. Olajképeinek itt látható legjobbja, a *Tardosi alkony* nekem azt mondja el, hogy a szépséges tájban élő embert szereti a művész: gyönyörű-friss színei ezt alátámasztják. A *Paraszt tragédia* sötét tónusa ennek az érzésvilágnak másik oldalát mutatja meg: bánatában is őszintén együttérez

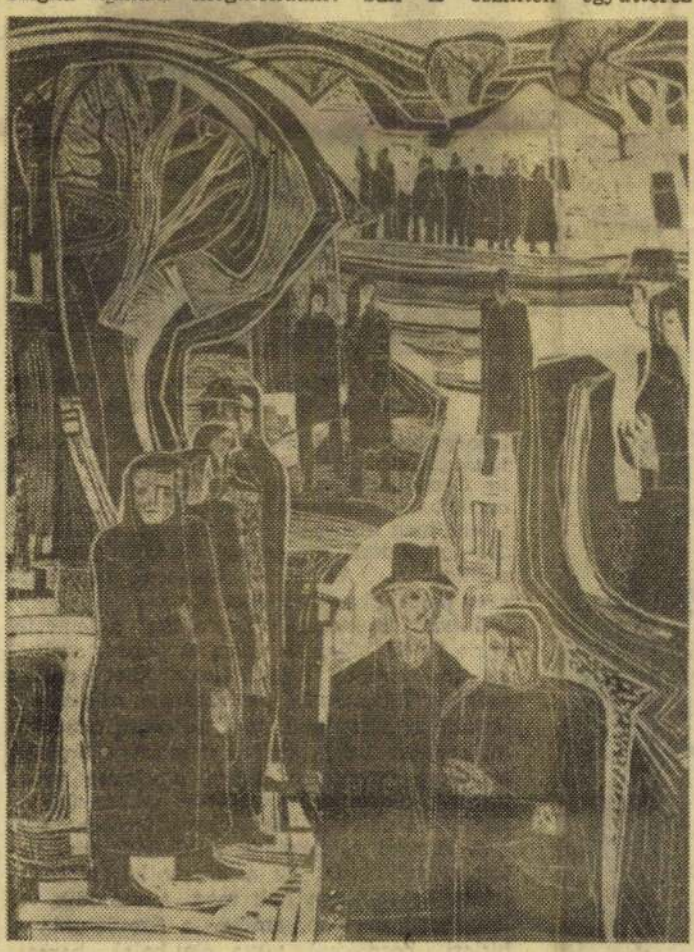

Bánfi József: Tardosi búcsú

másokkal Bánfi. Még két képét említsük ebben a műfajban: a *Falusi est* és a *Tavaszvárók* nyugtalan mozgalmassága, vibrálása már elvezet bennünket metszeteinek legfőbb jellemzőjéhez is.

Amikor a monometszetben felfedezte érzésvilága kifejezésének hatásos eszközét, figyelme is mintha erre a kifejezési formára összpontosult volna. S itt dúsan terített asztal várta: a már ismert alaptechnikában ő a sajátosan egyéni hangvétellel végre sok mindent szuggesztíven, figyelmet keltően mondhatott el.

Előbb a nyugtalanságot, túlfűtött líraiságot mentette át lelkéből a képekbe; számos tardosbányai műve bizonyítja ezt. Korántsem fegyelmezetlenül tette ezt, hiszen a metszetek vibráló hatásában, a tekergő vonalrendszerbe zárt kompozíciót fedezhetünk fel. Bizonyos veszélye volt, s van is ennek a megtalált ábrázolási módnak. A vonalvezetés mozgalmassága a játékra is csábíthat, s akkor a tartalom rovására érvényesül a forma. Bánfi József eleven örömmel kísérletezett a metszettel: amit a szépséges *Tardosi búcsú*-ban, a *Zsuzsanna és a vének* régi témájának maiparaszti újrafogalmazásában, a súlyos mondanivalójú *Öregek falujá*-ban vagy a *János bácsi* egy egész életútra visszatekintő portréjában megmutatott nekünk, az friss valóságlátásról, megfontolt-átgondolt művészi törekvésekről is tanúskodik.

Szerencsére elkerülte a formai önismétlés veszedelmét. Immár a növekvő formai fegyelemről, az elvonatkoztatás magasabb szintjéről ad tanúságot többek között az *Ünnepi műszak után*, *A népművész*, a *Füredi hajógyár* című metszete.

BÁNFI VILÁGA emberi világ. Keresi-kutatja a valóság lényegi összefüggéseit, mint mondja: „megtanultam a felszín mögé látni, és igyekszem műveimben ezt megmutatni." Tegyük hozzá, egyelőre a felfedezés örömével és mind mélyebbre, s csak perspektívát nyitott önmaga számára, hogy a felszín mögötti gazdag valóságrendszert végigtapogassa. Ha emberi világát sikerül megőriznie, a parasztról, a falutól, a bányásztól, az iparvidéktől nem szakad el, hogy azt „tiszta" konstrukcióba fogva, szublimált világba menekülion, akkor még sokat adhat nekünk. Minden jel arra mutat, hogy megmarad nyugtalan valóságfelfedezőnek — immár megsejtett egyéni hangjának felerősítésével.

Jenkei János

DOLGOZÓK LAPJA
Tatabánya

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRKÖTŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Száz éve jel
a Háború

Száz éve került ki a nyomdából a Háború és béke utolsó kötete.

A munka első évében Tolsztoj elkészítette műve előszavának néhány változatát, de a végleges előszó csak a tizenötödik variáns lett. Ez képet adhat arról, hogyan is születik a halhatatlanság...

Tolsztoj állandóan javít, könyörtelenül rövidít, változtat. A Rosztov famíliát először Plohojnak, Tolsztojnak, Prosztojnak, Prosztovnak nevezi, csak a hosszú vándorlás után nyernek végleges formát a Rosztov névben.

Munka közben az író felhasználta családi emlékeit is, bár félreérthetetlenül kijelentette, hogy hősei „kitaláltak, prototípusaik még számomra sem léteznek, sem a mondában sem a valóságban". Ennek ellenére egyes jellemvonásokra ráismerhetünk. Bolkonszkij herceg az író nagyapjára, Volkonszkijra emlékeztet, Marja hercegnő az író édesanyjára, Szonya Tatjana Jergolszkajára, Tolsztoj nagynénjére és nevelőnőjére. Natasa Rosztova mintegy ötvözete a Bjorsz-nővéreknek, akik közül az egyik Tolsztoj felesége lett, a másik pedig nagyszerű visszaemlékezést írt Jasznaja Poljanáról, ahol a Háború és béke megszületett. Tolsztoj, saját szavai szerint, öt évig dolgozott könyvén, de ha az 1873-as kiadás átdolgozását is beleszámítjuk, 7—10 évig. Ezután az író már érintetlenül hagyta művét. „A költő évei legjavát elveszi az

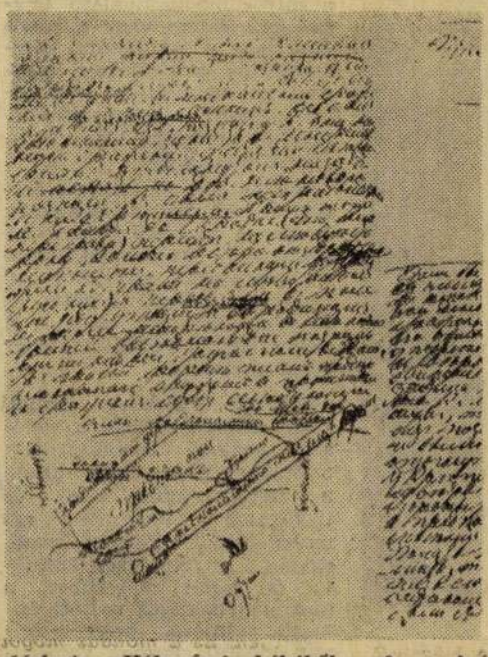

Kézirat a Háború és békéből, a borogyinói ütközet vázlatával.

élettől és művének adja. Ettől lesz műve gyönyörű, élete pedig szerencsétlen" — írta Tolsztoj. Az író felesége, Szofja Andrejevna visszaemlékezése szerint „Lev Nyikolájevicsnek egyszerűen nem volt élete; talán csak a vadászat volt kivétel, amit szeretett, mert összekötötte a természettel, magányos sétáival, gondolataival..."

Tíz
Willia
nek:
sák-e
elfele

Bár Tolsztoj, művének [illegible] sem volt meggyőződve, az első száz év be-

Egy régi illusztráció: Bolkonszkij Austerlitz alatt — D. Smarinov rajza

bizonyította a „Háború és béke" halhatatlanságát. Tolsztoj életében tizenkétszer adták ki Oroszországban és 76-szor külföldön (13 országban). Halála után több tucat kiadásban jelent meg a világ 40 országában, hazájában 200-szor adták ki, egyre növekvő példányszámokban. Az utolsó kiadások négyszázezer példányban készültek.

Tolsztoj művészetét Lenin úgy jellemezte, mint lépést előre az egész emberiség művészi fejlődésének útján. Lenin hét cikket szentelt Tolsztojnak, s ez mutatja, milyen jelentőséget tulajdonít neki az orosz társadalmi életben. Lenin szerint a tolsztoji örökség az orosz forradalom tükre, amelyben egész korszak tükröződik az 1861-es jobbágyfelszabadítástól az első, 1905-ös orosz forradalomig.

A Háború és békének rendkívüli sors jutott osztályrészül. Ez a könyv kétszer született, de sohasem halt meg. A második világháború éveiben, amikor a Szovjetunió a hitleri hordákkal vívta élet-halál harcát, újra Tolsztoj halhatatlan művére irányult az emberiség figyelme. 1943. februárjában Churchill felesége írta: „Íme egy könyv azoknak, akik meg akarják érteni Oroszország határtalanságát és titokzatosságát". Ez a „titokzatosság" — a szovjet nép lelkiereje, ez a „határtalanság" — végtelen írtózás attól, amit a háború jelent, attól, ami Tolsztoj szavaival élve, „ellenkezik az emberi ésszel és az egész emberi természettel".

Vlagyimir Kornyilov

---

fáj, éget. Aztán úgy érzi, hogy csúszik, zuhan egy

A fiatal írónak, mielőtt még végképp elvesztené eszméletét, víziói támadnak.

Egy koszos korcskutyát láttam, kövekkel hajigálják, megkövezik. Gyerekek hányják a követ, gyerekek a mi utcánkból. A kutya hasonlít hozzám. Félek, hogy megőrülök.

Korovesszisztt roncsá verve magánzárkába viszik. Kábultan tölti az éjszakát. Másnap kezdődik elölről minden.

Megint a raktár. Amikor megláttak, nevetni kezdtek. Mit akarnak? Szpanóz ugyanazt kérdi, mindig ugyanazt. De minek.

Valaki fütyült: „Athén, a menny lánya, gyönyörű Athén". Forró víz. Vagy hideg, nem tudom.

Amikor már beszéltem volna, nem jött ki hang a torkomon. Szpanóz felé intettem. Jelbeszéddel papírt kértem és ceruzát. „Ön kicsoda?" „Mit akar tőlem?"

A cédulákat dühöngve összetépte. Visszavittek a 17-es magánzárkába. Az előző fogolynak itt kellett végeznie a dolgát. Bűz salak. De itt valahogy biztosabbnak éreztem magam. Mint az egér, aki csapdába esett. De legalább a macskától megmenekültem. Készen vannak velem, és nem beszéltem.

De ez csak a kezdet volt. 6 hónapig folytatták a vallatást a „katonai kórház" épületében és annak tetején. Periklész Korovesszisz nem vallott. Amikor már járni tudott, kiengedték. Most feleségével együtt Londonban van.

(Az Observer 1969. december 7-i számából).

(Raáb György fordítása)

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRMONDÓ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1970 JAN 17

DOLGOZÓK LAPJA
Tatabánya

1021

DOLGOZÓ

Ma dé után nyílik Bánfi József kiállítása

Szombaton délután öt órakor Steiner Tibor, a megyei tanács végrehajtó bizottságának elnökhelyettese nyitja meg azt a kiállítást, amelyen a fiatal tatabányai művész mutatkozik be a Népházban. Bánfi József az utóbbi egy-két évben jelentős sikereket ért el bontakozó művészi pályáján. Jellemzője —, metszeteinek mozgalmassága, frissesége, festményeinek kissé nyers hangvétele, mégis tűnődő, lírai akusztikája: az utóbbi időszakban ez mind karakterisztikusabbá válik alkotásaiban.

Bánfi József

40 százalékkal több bitumen

Befejeződött a Komáromi Kőolajipari Vállalat almásfüzitői gyáregységében épített új bitumenfuvató reaktor és bitumen úsztató berendezés próbaüzemeltetése. 1969 év végéig a próbaüzemeltetés során 8000 tonnával több brikett bitument szállítottak terven felül a brikettgyáraknak. Az új reaktor és úsztató folyamatos üzemeltetésével 1970 évben 40 százalékkal több forró és szilárd-darabos bitument fog gyártani az üzem, mint 1969 évben. Az új reaktor üzembehelyezésével nemcsak a termelés növekedett, hanem az üzem karbantartási

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Bánfi József
grafikusművész

DOLGOZÓK LAPJA
1980 MÁJ 18

1021

BÁNFI JÓZSEF: BALTI TENGERI HALÁSZOK (linóleummetszet)

ÓK LAPJA

A keszthelyi

Százötven éve született Goldmark Károly

„Sakuntala"... „Falusi lakodalom"... „Házi tücsök"... Szívbemarkolóan édes melódiák. Goldmark Károly remekművei, aki 1830. május 18-án született Keszthelyen. A zseniális zeneszerző, aki csak öreg korában élvezhette munkáinak gyümölcsét: forradalmár egyéniség volt. Neve kitörölhetetlenül szerepel a magyar nép szabadságharcában is.

Goldmark Károly tizennégy éves korában szakadt el a szülői háztól, és Bécsbe gyalogolt. Fivérénél lakott takarításért, kisebb házimunkák elvégzése fejében. Szabad idejében Jansa hegedűművésznél tanult. Komponálgatott is. Apja minden hónapban elküldte a tandíjat. Egy napon azonban megírta: nőttek anyagi gondjai, nem tudja többé támogatni. Goldmark Károly úgy érezte, hogy a zeelfoglalt városrészben Schmidt evangélikus kántor lakásán tartózkodott éppen Goldmark Károly, akit mint rebellist őrizetbe vettek a neve miatt. Ugyanis személyében József fivérét, a bécsi forradalmárt vélték kézrekeríteni. A muzsikust egy Dehmuth nevű örnagy engedte szabadon, mert maga is zenész volt „civilben".

Goldmark ezután Budára költözött és a Várszínházban hegedült. A társulat olyan szegény volt, hogy csak ketten szolgáltatták a zenét. Nyomorúságos fizetést adtak. Goldmark éhezett és betegeskedett. Hét esztendeig tartott hihetetlen nyomora. De ezalatt már szorgalmasan komponált. Összekuporgatta a gázsiját, hogy önálló hangversenyt rendezhessen. Kinyomtatta a falranégyest. Erkel támogatásával 1859. április 13-án az Európa Szállodában végre megrendezhette első szerzői estjét. Ábrányi Kornél akkor azt írta róla, „zsenjális zeneköltő". De közben a zeneköltőnek nem volt miből ebédelnie. Erkel közbenjárására a magyar közoktatásügyi miniszter 800 forint segélyt utalt ki számára. Ha ezt nem kapja meg, akkor a szó szoros értelmében éhenhal, és sohasem születik meg a Sába királynője, az operairodalom egyik gyöngyszeme. Persze a küzdelemnek művészi vonalon nem volt vége. Bécs közismert kritikusa, Hanslick lekicsinyelte Goldmark művét. Kijelentette, hogy nevetséges szövegekre komponál. Goldmarknak azonban olyan erős támoga-

SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Bánfi József

DOLGOZÓK LAPJA
1981 JUN 14

1021

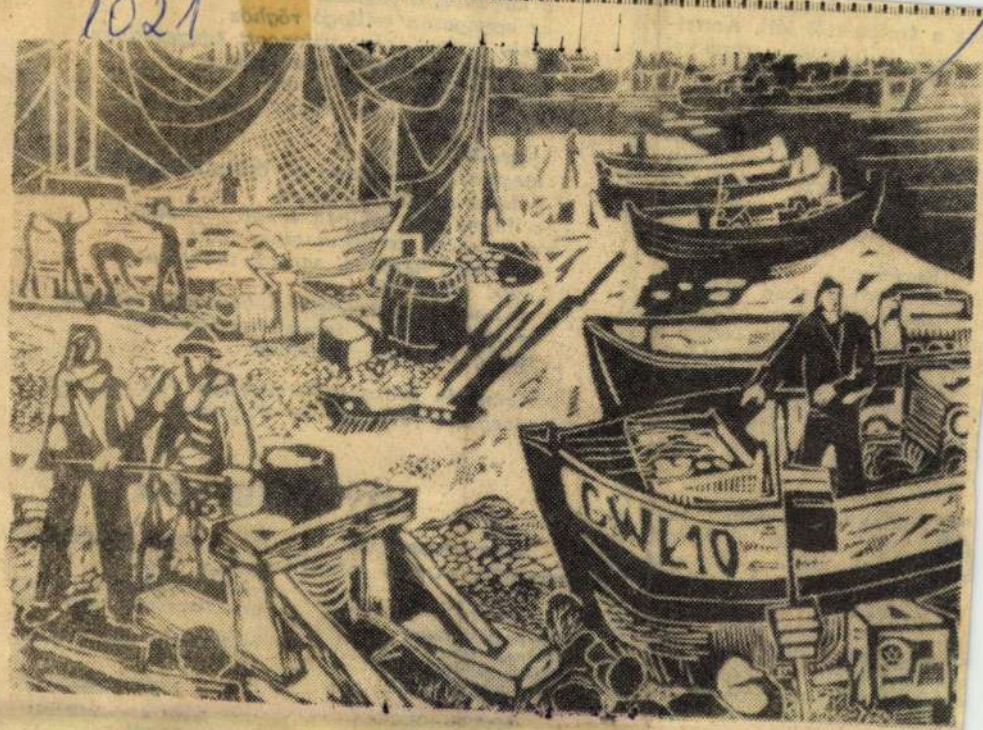

Bánfi József linómetszete: Halászkikötő

mertem egy embert, aki állandóan a fertőzéstől félt. Annyira hogy mindenféle szerekkel gargarizált, éjjel-nappal fürdött, mosakodott, irtózott a másik ember érintésétől is, aminek következtében felesége elhagyta, gyermekei az utcán sem ismerték meg. Tudod, miben halt meg az a mesebeli ember? Fertő...

— Barátom! — kiáltotta földöntúli boldogságban Illés, s így megölelte Kéter Árpádot, hogy majd kinyomta belőle a szuszt. — Miért nem találkoztunk előbb! Ez az! Fertőtlenítés kell! Rohanok, minden perc, minden pillanat drága. Sterilizálom a földet, a levegőt, a...

A többit már nem hallotta Kéter Árpád, mert Illés hatalmas bakugrásokkal eltűnt a lépcsőházban. Nem csóválta meg a fejét utána, mert nagy bölcsességgel rájött, miért nem lesz minden megszállott fertészből kertész, anyagot beszerzőből anyagbeszerző, osztályt vezetőből osztályvezető, szakmák sorát szaporíthatjuk a végtelenségig.

a kapához, a föl
az agyagosan csi
mely pacsirtaké
a mezőkhöz-rése
barázda-járó bal
te Bridgeporti ba

megállok fejfád
megsimítom sír
a halmon ásító
a fűszálakat sze
a véredből csep
a szemed kékjé
tégkil folytatlak
más utakon keményebb barázdát taposva
de kövek konokságával homlokomon
talpig becsület-páncélban

Apám én örökségedhez-hűtlen fiad
elvégzem félbemaradt dolgaidat

rövid versek

MAGYARORSZÁG

hárommillió parcella országa

DUNA-KANYAR

beton-protézisekkel
csaholnak rám
a császármetszéssel
világra jött telkek

METEOROLÓGIA

hideget jósolnak
nyakig szívre-gombolt
kabátban telelünk

EGY KÜSZÖBRE

munkás volt
most is értük lobog a vére
de kézfogásuk után csaphoz megy
és kesztyűt húz kezére

NEMZEDÉKEM

már ősszül a szakállunk
s még pólyát raknának alánk
mesével-tejjel altatnának
pedig mássért nyílott ki a szánk

Bánfi hunyadi János

l.

Magyary-Kossa Gyula:

A magyar alkimisták.

A Természet. 1926.

XXIII–XXIV. sz. 16 l. 3 kép.

Közli fent érmét

s Hollar Vencelnek

egy metszetét, amely

valószínűleg mintául

szolgált az éremnek

nincs

ied. lásd

MOB könyvtár

b) Hozzávaló stola.

c) Hozzávaló manipulus.

d) Hozzávaló kehelytakaró.

125. **Casula,** török bársonyból, Kézdiszentlélekről. XVII. század. A sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeum tulajdona.

126. **Casula** arannyal és ezüsttel átszőtt török selyem-brokát kaftánból Kézdiszentlélekről. XVII. század. A sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeum tulajdona.

127. **Casula.** Fehér selyembrokát, korall és aranyozott ezüst gyöngyökkel kivarrt indás dísszel. XVII. sz.

b) Hozzávaló stola. A kolozsvári piarista rendház tulajdona.

128. **Casula.** Vörös bársony alapon domború arany és ezüst himzett szegélyekkel. XVII. sz. A kolozsvári piarista rendház tulajdona.

129. **Casula.** Sárga alapon színes selyemmel himzett virágok. A középen vörös bársony betéten, arannyal és ezüsttel himzett pal-

Bánfi József, grafikus- és festőművész

„Tavaszi tárlat 82" c. kiállítást a tatai várban rendezték meg. Bánfi József metszetét és Kaposi Endre festményét a megyei tanács köztulajdonba vette.

Bánfi József „Kietlen vidék" c. olajképét személy-es lyes élmény hatja át, - ezt sikerült átplántálnia a nézőbe is. — Kialakult formákat halmozó linomet, szet-stílushoz igazodnak Bánfi József lapjai. Jól kiaknázza a lehetőségeket, a kontrasztokban rejlő hatásokat.

Salamon Nándor: Vita képzőművészeti életünkről.
Dolgozók Lapja, 1982. máj. 29.

Bánfi József, festő- és grafikusművész

Tatabányán, a Kernstok-teremben harmadik alkalommal nyílt meg a Képcsarnok Váll. ázúsítással egykkötött kiállítása. E kiállításon negyvenhat képet és grafikát mutattak be. – A művész műve is szerepel a tárlaton.

Dolgozók Lapja, 1983. dec. 11.

Bánfi József

Sajószentpéteri pedagógus - müvész.
Balatonfüredi müvésztelepen dolgozott 1962 nyarán,
itt készült pl "Vendégek" c képe. /repr/

Rajztanitás 1962. V. sz. 31.l.

MDK.

Bánfi József

Kiállitási kritika

Komárommegyei Dolgozók Lapja 1966 máj.12.

Bánfi Kánló, szobrász MDK.

az ifjú Ady-ról készített szobra
az 1955 novemberében Ady Múzeum-
ná alakított hajdani Müller-
Cukrándában, Nagyváradon.

Békés István: Egy régi váradi cukrászda

Népszabadság, Bp. 1959. jan. 24. 4 kap

MDK

Bánfi Máté üvegablak készítő

A hódmezővásárhelyi unitarius templom bejárati nincs ablakát készítette. 1910-

Ágoston József. A hódmezővásárhelyi unitarius egyház története. Bp. 1936. 20.

Bánfi József

Müve szerepel a Tatai Kumy Domokos Muzeum
Őszi Tárlatán

Tata, Vár, 1977. december-1978. január

-katalógus a könyvtárban-

Bánfi József grafikus

A tatai Várban megrendezett hagyományos kiállításon szerepelnek a művész munkái: fekete-fehér és színes metszetei.

Jeukei János: Észrevételek az Ősi-Téli tárlatról.

Dolgozók Lapja, Komárom, 1977. dec. 18.

Bánfi József, festő

– kiállítása Tatabányán. 40 képe szerepelt, köztük monometszetek Wallkidból, papírból és fekete festékből

Magyar Ujúság, 1970. jan. 30. 3. c.

Bánfi József

Tatabányai táj, monometret
44×35

Ötök kiállítása, Tatabányai Pince-
galéria, Bp. 1971 okt.

Bánfi József

Varsahalászok, monom. 40×61
Emberpár, –"–. 58×34

Ötök Miállítása, Ferencvárosi Pincetárlat
Bpest, 1971. okt.

Bánfi József

Szerepel Oroszlányban az alábbi tárlaton

(jenkei): Az ötök kiállításáról

Dolgozók Lapja 1971 III. 21

Bánfi József

Kiállítása Oroszlányban

Jenkei János: Ötöd
Dolgozók Lapja, Tatabánya 1970. már!

Bánfi József
katszetekkel

szerepel az 1 őszi

tárlatou Tatabányán

Jenkei János: Őszi Tárlat 69.

Dolgozók Lapja 1969 nov. 30

Bánfi József

Résztvesz a jub.-i kiállításon

(is) A jubileumi kiállítással
Kalgoriakkapja, Tatatakánya
1970. ápr. 12. 7. l.

Bánfi József

művével szerepel az „Ötök"

Vallástalan Országban

Magyar Nemzet 1971 március 14
12. old.

Bánfi József

Tatabánya, monom. 58x40 (repr)
Bánya — " — 40x30

Ötdi kiállítása, Tercuvárosi Pince-
kárlat. Bp. 1971 def.

Bánfi József

1. Vorsakalászok monometszet 40x61
2. Emberpár —"— 58x34

Ötök kiállítása
Terencvárosi Pincetárlat B.p. 1971.

Bálint József

Tatabánya repr.

Ötök kiállítása
Iparcsarnok Pincetárlat Bp. 1971.

Bánfi József

Tatabányai táj monometset

44x35

Önök kiállítása

Terencvárosi Pincetárlat Bp. 1971.

Bánki József

1. Tatabánya monofotoset 18×40
2. Bánya — " — 40×30

Ötök kiállítása
Terencvárosi Pincetárlat Bp. 1971.

Bánfi József festő

A Komárom m.-i képzőművészek tárlatát a II. ker. Marcibányi téri Üttörőház-ban rendezték, melyen szerepelnek munkái, a fiatalabb évjáratok at képviselő művésznek.

Tasnádi Attila: Kiállítási balanz.

Néprzava, 1973. nov. 16.

Bánfi József

Az „Új Forrás" legújabb számában közli a művész művének reprodukcióját.

Dolgozók Lapja /Komárom/ 1975. jan. 7.

Bánfi József

Sétahajó, monometset 61×43 cm

7. Balatoni Nyári Tárlat
Balatoni Múzeum, Keszthely, 1974.

Bánffy József
grafikával reszt vett az Őszi Párlat '72 kiállitáson, amelyet a Komárom megyei képzőművészek rendeztek a tatai művelődési házban.

Bojár Iván: Kiállitásról kiállitásra.

Magyar Hirlap 1972/330 6old.

Bánfi József
grafikai tudosítás jellegűek. Részt vett a Tatabánya város 25. évfordulojára rendezett képzőművészeti kiállításon.

Havas Lujza: Kiállításról kiállításra.

Magyar Hirlap 1972/296 Gold.

Bánfi József festő-grafikusművész

Murányi Tünde festőművész először Szlávikné Györffy Klára tanárnőtől tanult, később Bánfi József festőművésztől, majd Krajcsirovits Henrik grafikusművész volt a tanára.

Palásti Péter: A szemek bűvöletében.
Dalgozók Lapja, 1984. szept. 12.

Bánfi József

Tardosi vasárnap

Rajztanítás 1971/1 33. old

Bánfi József: 2.

Sajónentpéterről került Tatabányára, azol mint rajztanár is eredményes munkát végzelt
Önálló kiállítása előtt Budapesten és Tatán mutathorott be kisebb kollekcióval

Papp Albert: Bánfi József kiállítása

Rajztanítás 1971/1

32. old

Bánfi József: 1.

Tatabányán állítottál ki a sok meglepetést okozó új alkotásait. A Népházban 30 képe tanúskodik tehetségéről, a képek nagyobb réne grafika, ezek a sikerültebb alkotásai.
Sajátos grafikai eljárást dolgozott ki: fekete karcolt vonalak, foltok kavarognak, vibrálnak monometszetein. Vonalaiban, folijaiban ott vibrál korunk nyugtalansága, ellentmondásossága. Motivumai elsősorban Tatabánya és környékéről adódnak (faágak, gépek, üzemrészletek, aknatornyok csillék mértani formái hevesednek falusi élményvilágával) Festményiben tobb a konvenció, elképzeléseit nem mindig tudja grafikái szintjén megvalósítani.

Papp Albert: Bánfi József kiállítása
Rajztanítás 1971/1

32 old

Bánfi József festő

a ma nyíló jubileumi kiállítá-
son két képe szerepel.

Jenkei János: Komárom megyei képzőművészek
jubileumi kiállítása Tatán.
Komárom Megyei Dolgozók Lapja, 1969. márc. 21.

Bánfi József festőművész (Tatabánya)

Öt képzőművész 24 alkotása látható az oroszlányi kiállításon. Művei szerepelnek a tárlaton. Útkeresése itt-ott már erőteljesebb karakter kibontakozását sejteti. „Tardosbánya" – „Ősz" c. (említve)

Jenkei János: „Ötök" fiatal festőművészek tárlata Oroszlányban.
Komárom m. Dolgozók Lapja, 1969. febr. 13.

Bánfi József

1973. nov.-ben részt vett a Marcibányai téri Általános-
iskolában rendezett Komárom megyei képzőművészeti tárlaton.

Népszava, 1973. nov. 16. 101. évf. 268sz. 4p.

Bánfi József

tatabányai festőművész munkáiból nyilt kiállitás III. 11-én a Nyiregyháza-felsősimaji Művelő dési Házban, a VII. nyirágyházi művészeti hetek keretében.

Magyar Hirlap 1975 71/8

Bánfy József

a Tatán megnyílt Őszi Tárlaton grafikái, metszetei szerepettek.

Jenkei János: Őszi Tárlat '72
Dalgozók Lapja, 1972. nov. 26.

Bánfi József

Alkotásaiból Tatabányán kiállítás nyílt. Érdekesek valkiddal, papírral készült mennonitszetei.

Magyar Hírlap 1970. jan. 18. 13. l.

Bánfi József festő

Rédén készült műveiből kiállítást rendeztek négy művész-társával, közösen. Szerepeltek grafikában megjelenő invenciózus falusi életképek filccel és tussal rajzolt arcképek, linó-metszete, karikatúrája és Győrffy Attila verseihez készített illusztrációja. (emlékve)

Sárándi József: Festők Réden
Dalgozók Lapja, Tatabánya, 1972. júl. 16.

Bánfi József

festőművész kiállitása nyilt meg a Tatabánya-i Népházban.

Magyar Hirlap 1974/93 13.old.

Bánfi József

Környén, a JEL képzőművészeti csoport grafikai kiállításán szerepeltek művei.

W.: Megismertetni a művészetet. Dalgozók Lapja, 1972. szept. 12.

Bánki József

„Petőfi és Kossuth" (repr.)

Dalgozók Lapja, Tatabánya, 1972. márc. 15.

Bánfi József

A Komáron megjei Tanács ösztöndíjat alapított a megjei képzőművészek támogatására. A művész-pályázata alapján, – 3 hónap át havi háromezer ft. ösztöndíjban részesül.

Pest m. Hírlap, 1972. aug. 30.

Bánfi József

Méltatás.

Wehner Tibor: Visszhangtalanne.
Művesket, 1979. május - 36. lap

Bánfi József

Bánfi József mestere az egri Peda-
gógiai Főiskolán Jakuba János volt.
Majd 6 évig a miskolci művész-
telepen Lenkey Zoltán mellett dol-
gozott.

—: Komarám nagyje képrőművészei.
Művészet, 1979. május – 40. lap.

Bánfi József

Bánfi József grafikus és festőmű-
vész 1936-ban született a Temp-
lén megyei Ricsén. Az egri Pe-
dagógus Főiskolát 1959-ben vé-
gezte el.

—: Komarám megye képzőművészei.
Művészet, 1979. május - 40. lap.

Bánfi József

Bánfi József Tatabányán él
1965 óta.

— Komárom megye képzőművészei.
Művészet, 1979. május – 40. lap.

Bánfi József

Bánfi József festő önálló kiállítása volt: Poprád, Tatranská Galéria, 1972; Sárospatak, Sárospataki Galéria, 1975; Nyíregyháza, 1975.

—: Komárom megye képzőművészei. Művészet, 1975. május – 40. lap.

Bánfi József

Bánfi József ecsetlő kiállítása volt: Tatabánya, Népház, 1969, 1970, 1972, 1974; Budapest, Fiatal Művészek klubja, 1971.

—: Komárom megye képzőművészei. Művészet, 1979. május – 40. lap.

Bánfi József

Bánfi 1963'ota kiállító művész.
Festményei mellett monomet-
szetei ismertek.

— Kosmarám megyekiprá művészei.
Művészet, 1979. május – 40. lap.

Bánfi József

Az Oroszlány sikkhellyel megalakuló s alig 2-3 évig együtt dolgozó Ötök elnevezésű csoporthoz tartozott a tatabányai Bánfi József grafikus.

Wehner Tibor: Visszhangtalanul.
Művészet 1979. május – 38. lap.

Bánfi József

Tatabányára érkeznek Bánfi József grafikusművészek.

Wehner Tibor: Visszhangtalanul.
Művészet, 1979. május – 36. lap.

Bánffy

szerepelt a Barabás Céh kiállitásán.

Dési Huber István: Művészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975 lo6.o.

Meghívó

Banfi Mariann
1192 Kós Károly tér 10. (282 66 95

BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS KÖNYVESHÁZA KÁVÉHÁZA

1061 BUDAPEST, KIRÁLY UTCA 50.

MEGHÍVJA ÖNT BÁNFI MARIANN PSZICHOREFLEXEK C. KIÁLLÍTÁSÁRA

1994. OKTÓBER 10-23.

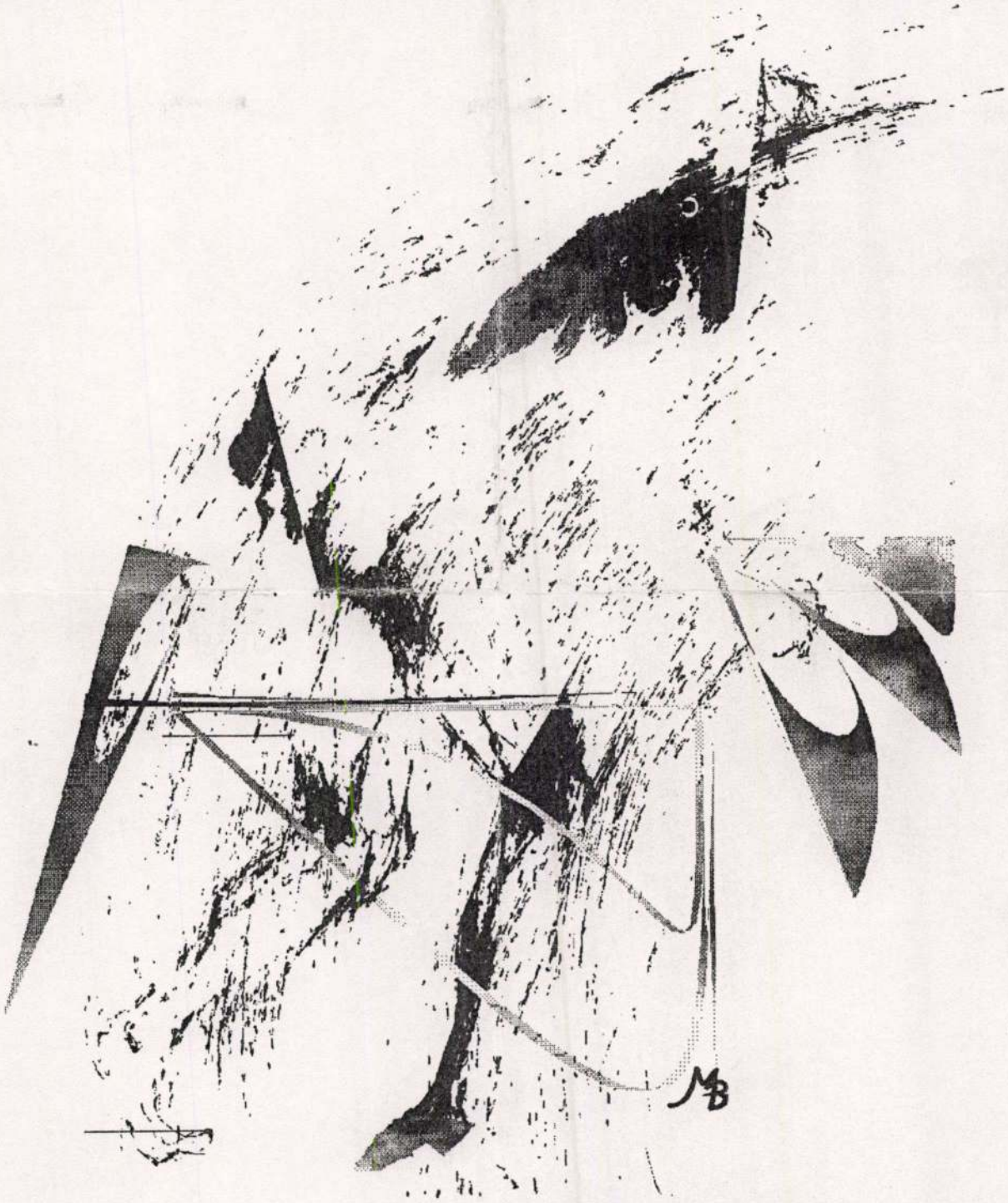

Bánfi Mariann

MEGNYITÓ 1994.10.10.; HÉTFŐ,19.30; A KIÁLLÍTÁST MEGNYITJA SOMLYÓ GYÖRGY KÖLTŐ

AZ ESTI BESZÉLGETÉSEN KÖZREMŰKÖDIK KÓSA GÁBOR ZENESZERZŐ ; TÉRI SÁNDOR SZÍNMŰVÉSZ

BANFI, Florio

Dott. Ladislao Holik-Barabás

in arte Florio Banfi

tiszelettel

Accademia d' Ungheria di Roma

BÁNFÖLDI Zoltán festő

Művészet és Barátai
1993/1.

- Bánföldi Zoltán "Ecettel filmet" című kiállítását a Poszterház Galériájában Geröly Tibor nyitotta meg.

kori szobrászattal foglalkozó mo
köteteiben közölt müvekre utalni
váltás számos bizonyitékát.

A szobrászat egyik vonulata m
a múlt továbbélését mutatja, ami
szükséges befejezése is járul. D
stilárisan, tematikai vagy müfaj
amelyekkel tüzetesen csak legúja
A stilusváltás ez éveiben jelleg
zásol ismétlése, ami rokon jelen
tipustervek kérdésével. Egyaránt
keresztelőkutakra, sír mlékekre
a számára egyhangúnak és régiesn
Ferenczy István, hogy meg kell a
mert Bécs illetve Róma müvészeté
tekintette önálló. korszerü müvé

BÁNFÖLDI Zoltán

Vasárnapi Hírek
1992. nov. 8.

Csütörtökön Bánföldi Zoltán festőművész Ecsettel filmet című kiállítását délután 5 órakor a Poszterházban (Bp. V., Bajcsy-Zsilinszky út 62.) Geröly Tibor nyitja meg. -

telt emberek, akkor tulajdonképpe
vagy mi az értelme, valahogy ezt
elmondjam nekik és ennek xxixx va
olyan, mintha egy turista ut lenn
valahogy elvesztette minden az il
Tényleg, mikor ezek az emberek t
részben tehát ezek a vidéki kiáll
fiatal generációt is tudatosan
az egész magyar müvészettörténet
repet játszott a Körner. Akárhog
ezeken a kiállitásokon, vagy nem
meg a Szentendrére vonatkozó dol
egy nagy hatása volt akkor, hát
meg, ugye a Szentendrének ez a k

BÁNFÖLDI Zoltán festő

István meghódította Hispániát

Nemzeti rockoperánk sikere Sevillában

(Folytatás az 1. oldalról)

Koltay Gábor a darab szabadtéri változata mellett döntött, amely az 1983-as szereposztás változása ellenére is az eredeti, városligeti produkciót idézte. Minden nosztalgiánk ellenére is meg kellett állapítanunk, hogy az új szereposztás szintén telitalálat. *Varga Miklós* István szerepében az eredeti felvétel óta hangban is kiteljesedett, amelyhez színvonalas színpadi alakítás párosult. *Sasvári Sándor* Koppánya nem a láncait tépő pogány fenevad volt, mint amilyenné *Vikidál Gyula* formálta, hanem nyakas, lázadó, büszke nagyúr, aki éreztetni tudta, hogy az ősi utódlási rend értelmében őt illetné meg István öröksége. A régiek közül ismét remekelt *Deák Bill Gyula* Torda, a táltos, *Nagy Feró* Laborc és *Székácsi Sándor* Solt nagyúr szerepében.

Legtöbb változás a női szereplők körében történt, s ki kell mondanunk, hogy az új szereplők kiválasztása rendkívül szerencsés kézzel történt. A mostani előadás legnagyobb nyeresége, a kiemelkedő alakítást nyújtó *Kovács Kati* volt. Szárnyaló, hatalmas hangjával, egyéniségének vibráló elevenségével színháztörténeti eseménnyé emelte Sarolt alakítását. Talán ilyen lehetett ez a szilaj, érzelmes, melegszívű és pengekemény ősi magyar nagyasszony, államalkotó királyunk anyja. Katinak elhisszük, hogy ilyen volt, és sajnálattal gondolunk arra, hogy az évekkel ezelőtt eljátszott filmszerepek után miért nem folytatódott színészi karrierje.

Szép, szívet-lelket gyönyörködtető élménnyel ajándékozta meg a közönséget ez az előadás, amely a távoli, idegen közegben is képes volt elhitetni, hogy a nemzeti zeneműveink sorába emelkedett „István a király" igazi remekmű.

Pusztaszeri László

A **HITEL** Lap-, Könyvkiadó és Kereskedelmi Kft. kiadásában

az ÜNNEPI KÖNYVHÉTRE

megjelenik
a régen várt tudományos alapmű,
négy évtizedes szerkesztői tevékenység
és az egész világra kiterjedő kutatás eredménye.

BORBÁNDI GYULA:
NYUGATI MAGYAR IRODALMI LEXIKON ÉS BIBLIOGRÁFIA

Ez a nélkülözhetetlen szakkönyv két részből áll. A Lexikon mintegy **1000** szócikkben dolgozza fel az 1945 után Nyugaton (illetve az emigrációban) tevékenykedő legjelentősebb írók, szerkesztők, újságírók, történészek és társadalomtudósok életművét, valamint a legfontosabb lapok, kiadók, társaságok és egyéb intézmények történetét. A Bibliográfia több mint **2000** magyar szerző mintegy **7000** (magyar és idegen nyelvű) könyvének adatait közli tematikus-, műfaji rendszerezésben.

A kéziratot a szerző **1992 februárjában** zárta le.

A könyv terjedelme: 832 lap.

Ára: 1350 Ft vagy 25 USD, v. 39 DM, v. 35 SFR.

Kapható a magyarországi és nyugati magyar könyvesboltokban.

Megrendelhető a **Hitel** Kft.-nél (1475 Bp., Pf. 194.)

Számlaszám: OKHB 228-01050

(A megrendelések portóköltsége a Kiadót terheli!)

Cigány írók estje

A szokásos keddi írószövetségi rendezvénysorozat keretében holnap, május 26-án délután kerül sor a cigány írók estjére (a klubhelyiségben). Az előadóesten bemutatkozik *Szécsi Magda* meseíró, *Balogh Attila* költő, *Choli Daróczi József* költő-műfordító, *Kovács József* költő, *Lakatos Menyhért* író, *Nagy Gusztáv* költő-műfordító és *Osztojkán Béla* költő. Közreműködik *Egerszegi Judit* és *Körtvélyessy Zsolt* színművész. Föllép az aszódi fiúnevelő intézet Kethano Drom nevű együttese. Ugyanez időben *Péli Tamás* és *Szentandrássy István* képkiállítása tekinthető meg. Az érdeklődőket szeretettel várják.

(-tz)

Búcsú Sásdi Sándortól

A magyar prózairodalom ismét szegényebb lett egy kiváló kortárs képviselőjével: kilencvenkét éves korában meghalt *Sásdi Sándor*. Életének meghatározó élménye volt a baranyai magyar falu, elbeszéléseinek és regényeinek színhelye. Csaknem ötven regényt írt, s pályája kezdetétől Németh László, Török Sophie, Várkonyi Nándor és Illés Endre tartották figyelemre méltónak alkotásait. A Vadludak, a Nyolc hold föld, a Hanna nagy útja, Az egy nyár regénye, az Ősz felé, az Egy asszony elmegy a valóság reális ábrázolásával vált ismertté, az 1933-ban írt Szívre hulló kő című regénye franciául, németül, hollandul és lengyel nyelven is megjelent. Küzdelmes pályája kegyetlen állomása volt a koncentrációs táborban megélt időszak, mégis eljutott a termékeny öregkor bölcsességéig. Sásdi Sándor 1955-ben József Attila díjat kapott Ruzsinka című regényéért s ugyanebben az évben mutatták be a Nyolc hold föld színpadi változatát. Az utóbbi években keveset hallottunk róla, ezért is örültek a könyvbarátok, amikor 1991-ben megjelent a Magányos asszonyok című kötete.

(gy. a.)

A Nemzeti Színház Erdélyben

Ezek vigaszmozzanatok csupán

Tudják Önök, hogy hányféle lehet, s milyen az igazi taps? Bár könnyedén rávághatja bárki, hogy például erős, vagy gyér, félénk, ütemes, esetleg tomboló, olykor csak udvarias, én mégis állítom, akik nem voltak jelen velem együtt csütörtök este a kolozsvári Nemzeti Színház nézőterén a budapesti Nemzeti Színház erdélyi vendégjátékának első előadásán, ahol a magyarországi színészek *Sütő András* Ádvent a Hargitán című darabját adták elő – azok nem tudják, milyen az igazi taps.

Semmihez sem hasonlítható.

A két kéz – sokszor két kéz – összetalálkozik, s a hang, ami megszületik ekkor, olyan, mint az édes szó. Árad és jajong, sikolt, mentegetődzik, magyaráz, köszön, benne remeg a könny és a ráismerés boldogsága.

Nos, ilyen különös érzészuhatagban álltak a színpadon megrendülten a magyar színészek a fűtött hangulatú, szép előadás végeztével. Azután a közönséggel együtt köszöntötték Sütő Andrást, aki megtisztelte jelenlétével az ünnepet.

Plakátok nem hirdették Kolozsvár utcáin a budapesti Nemzeti Színház vendégjátékát, amely a kolozsvári Román Nemzeti Színház budapesti látogatásának viszonzásaképpen jött létre. Aztán egy beadvány elolvasásakor – amelyet az RMDSZ a városi főügyészhez címzett - az elszomorodott krónikás számára is kiderült, hogy miért.

„Alulírott a Romániai Magyar Demokrata Szövetség Kolozs Megyei Szervezete ... törvényes képviselője által tudomására hozza a következőket:

Kolozsvár municipium polgármestere, *Funar Gheorghe* úr intézkedéseket hozott egy kereskedelmi társaság és két intézmény kétnyelvű feliratai ellen, és kihágási bírságot szabott ki megbízottai révén ... Az ok: hogy az érintettek feliratai, illetőleg cégtáblái kétnyelvűek, s a román megnevezés mellett a magyar megnevezést is tartalmazzák. A polgármester úr elrendelte, hogy az Állami Magyar Színház és Magyar Opera plakátjait ne függesszék ki nyilvános helyen, mivel azokat magyar nyelven nyomtatták...

Úgy tekintjük, hogy ezek az alkalmazott intézkedések nemzeti alapon tett megkülönböztetést jelentenek, és súlyosan érintik a Romániai Magyar Demokrata Szövetség tagjainak törvényes jogait.

Jogi vonatkozásban hivatkozni szeretnénk Románia Alkotmánya ... cikkelyeire.

A szóban forgó jogi személyek ellen eszközölt intézkedések kimerítik a szolgálati túlkapás bűncselekményének tényét, bizonyos jogok nemzetiségi alapon történő korlátozása által ... Ugyanakkor a Magyar Opera és az Állami Magyar Színház zavartalan működésének jelentős mértékű korlátozását fokozzák, ami kimeríti a közérdek elleni szolgálati túlkapás tényálladékát.

Arra való tekintettel, hogy mindezen lépések súlyosan érintik a magyar származású állampolgárok nemzetiséghez kapcsolódó érdekeit, kérjük intézkedjenek a törvények alkalmazása által..."

– Látom, Önt rendkívüli módon meghatotta, hogy most a budapesti Nemzeti Színház Erdélyben is bemutatta Ádvent a Hargitán című darabját – fordultam Sütő Andráshoz az előadás után.

– Igen, nagyon örültem, hogy ez az emigráns darab végre hazatért.

– Vajon mit jelent az ilyesfajta esemény az erdélyi magyarság számára?

– A művészi élmény is, meg az a tény is, hogy ez a vendégjáték létrejöhetett, különleges boldogságot ad, amelyből erőt meríthetnek az ittélők. Mégis be kell vallani, hogy mindezek vigaszmozzanatok csupán egy nagyon elkeserítő helyzetben. Mert igen kevés reményünk van a jobbulásra, annak ellenére, hogy most már kinyilváníttatott, hogy egy-egy nemzetiség sorsa nem annak az országnak a belügye, amelynek területén él.

– Úgy tudom, Románia hevesen tiltakozik ennek a ténynek az elismerése ellen.

– A magyar kormány viszont – feltételezem – most már nagyon komolyan veszi ezt az ügyet, nevezetesen a magyar kisebbségek egyenjogúságát, amelynek a megteremtésében segíteni óhajt. Mindenekelőtt természetesen erkölcsi-politikai szinten. Nem más eszközökre gondolok.

– Otthon tisztában vagyunk azzal, hogy a sajtó a közvéleményt erősen befolyásolhatja, ha a magyar kisebbség életéről helyesen tájékoztat. Ennek módja azonban nagy dilemma elé állítja az újságírót. Az itteni polgárok közül ugyanis sokan azt állítják, akkor teszünk jót, ha nem beszélünk bizonyos dolgokról. Számukra a visszafogott reakció kedvez.

– Pedig az elhallgatás politikájának a levét isszuk a mai napig is. Ez bűnös politika volt. „Növeli, ki elfödi a bajt." Idézzük újra Illyést? Nem lehet elhallgatni a valót, azt ami jellemzi egy kisebbség állapotát, a tragédiák sorozatát, a kisemmizést, a jogtalanságot. Nem lehet, nem szabad elhallgatni. Ez bűn, nem pusztán a kisebbséggel szemben, az emberiség általános erkölcsi normáinak az alapján is az.

– Ön elkeserítőnek találja a jelenlegi helyzetet. Hogyan ítéli meg az erdélyi magyarság jövőjét?

– Az erdélyi magyarság jövője nyilvánvalóan ennek az egész régiónak a jövője szerint alakul. Nem szakítható ki ebből az összefüggés-rendszerből. Tehát ezzel együtt tisztul, vagy ezzel együtt zuhan tovább a politikai káoszba. A magyarság jövőjének a kialakítása egy nagy közös folyamatnak a része. Természetesen ebből nem következik az, hogy a magyarság lemond a saját törekvéseinek hangoztatásáról, és a saját küzdelméről.

– Hogyan akarnak küzdeni, amikor egyre erőteljesebb ellentétek bukkannak fel az RMDSZ-en belül?

– Sajnos az egy főre eső széthúzás jelensége nálunk is kikezdi azt az erőt, amelyre szüksége van. Egyesekre való tekintettel ki se merem ejteni azt a szót, hogy: egység. Rögtön visipálnak, ordibálnak, és mint az ördög a tömjénfüsttől, úgy menekülnek, mondván, hogy az egység totalitárius fogalom. Ennél nagyobb szamárságot mostanság nem igen hangoztattak. Ez az egyetlen módja annak, hogy valamennyit lépjünk előre. Jelentős személyiségek vallják ezt, míg egyes erdélyi magyar politológusok, kis „szalon-mitugrászok" tagadják az egységnek a szükségességét. Persze mindig volt és mindig lesz is ilyen jelenség. De ez nem döntheti el a jövőnket.

Kolozsvár, 1992. május 22.

Székely Anna

Nagy Béla felvétele

Otthonosan a művészetben

Deli Ágnes és Bánföldi Zoltán munkái

A Róbert Károly körút 58-as számú ház falán csupán egy szerény kis tábla tudatja az arra járóval: itt, az udvarban van a *Home (otthon) Galéria*. A jókora alagsori helyiség jobb oldalán műtárgygaléria lakozik: az esztétikus zsúfoltságban jól megférnek egymás mellett és fölött a régi detektoros rádiók; a fényesre kipofozott Munkácsy tévék és a századfordulón készült polgári ülőgarnitúrák.

S nemcsak jól megférnek, de meglepően harmonikus együttest alkotnak a terem bal oldalán elhelyezkedő modern tárlattal: *Bánföldi Zoltán* festő és *Deli Ágnes* szobrász munkáival. Festő és szobrász? Kétségtelen, festmények és háromdimenziós idomok szabdalják föl a teret.

De hát alkotó-e már valaki, aki még főiskolára jár? Egyáltalán: mikortól számít valaki művésznek? Automatikusan a főiskola abszolválása után? Vagy az első kiállítástól? Beke László művészettörténész is föltette ezeket a kérdéseket még a megnyitón, szavai azt sugallták: nem holmi konvencionális küszöbök átlépésétől függ a válasz. S valóban: nincs ebben semmi misztikus – a fiatal művészek csak abban különböznek polgári pályán boldogulást kereső kortársaiktól, hogy vizuálisan is megjelenik számukra a tevékenység, műveken keresztül követhetjük végig az önkifejezés stációit. Egyszóval (más szóval?): Bánföldi Zoltán – bár még *Nagy Gábor* növendéke – a főiskolán valójában már festő-*művész*. Vásznai ügyesen kerülik el – minden merész színtársításuk ellenére – a talmi harsányságot. Avantgárd és modern művek, de egyensúlyban vannak rajtuk a különböző stílusirányzatok hatásai. A *Jovánovich*-tanítvány *Deli Ágnes* igen jó úton van affelé, hogy szobrászművész legyen. Meghökkentő, semmire sem hasonlít(hat)ó tárgyai egy művészeti konvenciókról módszeresen szabadulni igyekvő egyéniség biztos mozdulatait sejtetik.

Megyeri Dávid

Néprajzi és nyelvjárási gyűjtőpályázat

Csíkszereda, Kolozsvár, Torda...

A harminckilencedik országos néprajzi és nyelvjárási gyűjtőpályázat ünnepélyes eredményhirdetése szombaton volt a Néprajzi Múzeum dísztermében.

1939-ben *Gunda Béla* és *K. Kovács László* a Néprajzi Múzeumban kezdeményezték az *Etnológiai Adattár* felállítását. A negyvenes évek táj- és népkutató táborai, regöscserkész-portyái és kérdőíves felmérései után 1952 óta évente rendszeresen merghirdetik a gyűjtőpályázatot.

Idén 245 *pályamunka* érkezett, ebből 175 felnőtt, 70 pedig az ifjúsági kategóriába tartozik. A szomszédos országokból 65 munka érkezett több műfajban. A monografikus igényű feldolgozások mellett növekedett az adatközlő, forrásként jól használható dolgozatok száma. Változatlanul népszerűek a különböző szokásfeldolgozások és a visszaemlékezések. Közkedveltek a nyelvészeti témák.

Az idén csaknem valamennyi pályamunka elismerésben részesült. *Kilenc első, huszonhárom második, harminchét harmadik* és *ötvenöt negyedik* díj született. Felnőtt kategóriában első díjat kapott *Balázs Lajos*, Csíkszereda; *Draviczky Imre*, Hajdúnánás; *Faragó Jánosné*, Jászárokszállás; *Hinis Miklós* és *Janitsek Jenő*, Kolozsvár; *Jedlovszki Rezső*, Budapest; *Sebestyén Ádám*, Kakasd; *Suba László*, Torda; *Virt István*, Budapest. Az ifjúsági kategóriában első díjat nyert a *mezőcsáti Helytörténeti és Néprajzi Diákmunkaközösség*.

(Frigyesy)

Régiségek

1945 előtti,
hibátlan
használati és
dísztárgyakat
vásárolok

Telefon: 156-7830

Megnyílt az autótelepünk!

Mindenféle keleti és nyugati gépkocsi adásvétele, bizományosi értékesítése.

Személygépkocsik, teherautók, haszon-gépjárművek, dízelbuszok

PENTAKER Kft.
Budapest XIII., Váci út - Fáy u. sarok.

STEIBER JÁNOS
INGATLANÉRTÉKELŐ
ÉS
INGATLANKÖZVETÍTŐ

Vállalom:
- ingatlanok értékbecslését, vétel, eladás, csere, hitelfedezet, bérbeadás, tulajdonközösség stb. céljából
- ráépítésnél tulajdoni arányok megállapítását
- illetékügyekben a tanácsadást
- ingatlanok közvetítését.

DUNAKESZI, Kiss József u. 2/B. 2120
Telefon: (27)-42-865

A FŐVÁROSI ÖNKORMÁNYZAT ÜDÜLŐJE

HOTEL MAGISTERN ★

A Hotel Magistern felvételt hirdet felszolgálói, szakács és úszómesteri munkakörökben

Jelentkezés:
1039 Budapest, Királyok útja 293.
Telefon: 188 7784, Fax: 168 6765

"Én siker-Te siker=Misiker"
MISIKER
Szolgáltató Központ
Olcsóbban, mint bárhol!

3 munkanap alatt Gyorsan
1 hónap Garanciával
Csodálatosan Szépen

CIPŐvarrás, -ragasztás, -sarkalás, -talpalás
ZIPPZÁRcsere, -beépítés, kocsicsere
KÉS-OLLÓ élezés, politúrozás
ÖNGYÚJTÓtöltés, -szelepelés, -javítás
PATENTÍROZÁS
egy-egy darabot is
VARRÁS-FOLTOZÁS
gyereknadrágtól az ágynemű-ig
KULCSMÁSOLÁS
csak az eredetiről
ESERNYŐjavítás
Mellékajánlat: ha gyógyszerét nem tudja kiváltani, mert nincs, SEGÍTÜNK!

Cím: 1071 Budapest, Peterdy u.23.

Moletti
EXTRA LARGE

Ruhák extra méretre!
Csak 80 kg feletti hölgyeket várunk, szeretettel.

Budapest, Múzeum krt. 17. 1053
Nyitva: hétfőtől péntekig 10-től 18 óráig, szombaton 10-től 13 óráig.

Europcar

Külföldi utazásaihoz 88 országban, több, mint 2000 irodában bérelhet gépkocsit FORINTÉRT.

Belföldön is megrendelőink rendelkezésére állunk.

Bővebb felvilágosítás. DENZEL-EUROPCAR
1119. Budapest, Thán Károly utca 3-5.
Telefon/Fax: 166-4515 Telex: 22-6443

Szandy
Exkluzív divatáru-nagykereskedés
Budapest XII., Mártonhegyi út 47/A

Kizárólag külföldi alapanyagokból, igényes kivitelben.
Elegáns és alkalmi női felsőruházat, fehérnemű nagy választékban.
Egyedi külföldi modellekkel bővítheti üzlete választékát.

Nyitva tartás: hétfő 8-16, csütörtök 8-16, vasárnap 8-14

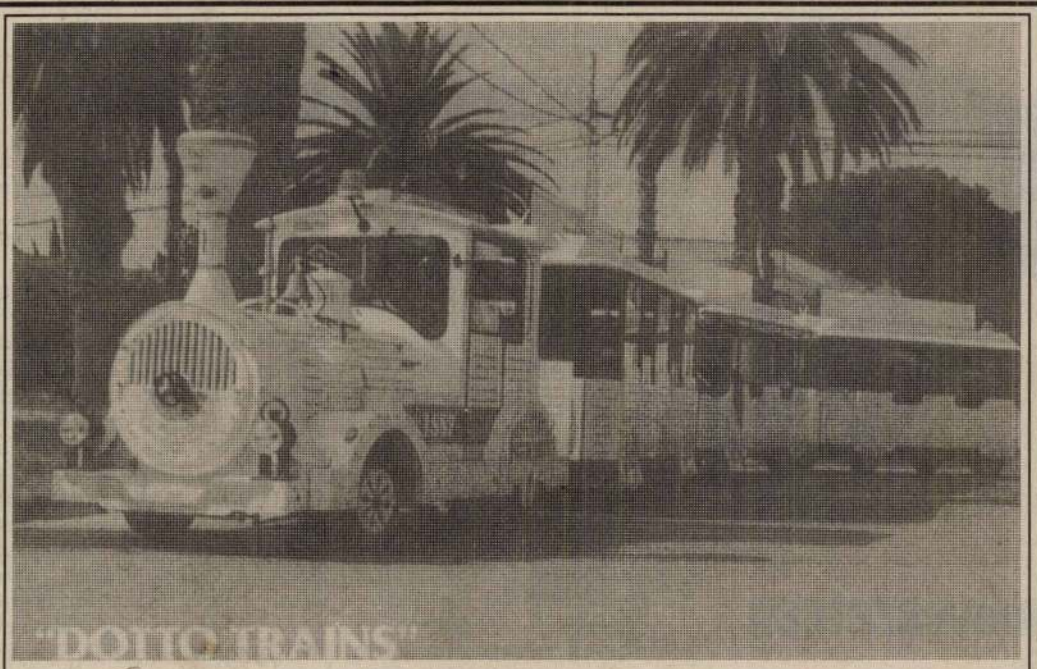

ÉN MÁR A VILÁGKIÁLLÍTÁSRA ÉRKEZTEM OLASZORSZÁGBÓL...

ITT A DOTTO!

Új közlekedési mód a környezetvédelem érdekében is.

Amerikától Japánig elismert DOTTO kisvonatok világhírnevüket speciális csúcsminőségüknek köszönhetik. Környezetbarát, gazdaságos, megbízható és szép.

KERESSEN A KÉPVISELŐMNÉL!

Forgalmazza a gyártó kizárólagos képviselője:
DOTTO HUNGARY Kft.,
Gyulai u. 1/a, Telefon/Fax: (66)25 212

ELITEXPO GMBH.

Nyár Görögországban, fantasztikus árakon!

Apartmanok Olympic Beachen,
Szalonikitől 80 km-re délre, a tengerparton.
A tengerpart homokos, kisgyermekkel utazóknak is ajánlható.
Minden apartman/stúdió a parttól 250 méteren belül van.

Turnusok (1992)

A szezon:

május 29.-június 5.
június 5-június 12.
június 12-június 19.
augusztus 28.-szeptember 4.

B szezon:

június 19-június 26.
június 26.-július 3.
július 3-július 10.
július 10-július 17.
július 17-július 24.
július 24-július 31.
július 31.-augusztus 7.
augusztus 7-augusztus 14.
augusztus 14-augusztus 21.
augusztus 21-augusztus 28.

Árak
(apartman/stúdió/turnus)

	A szezon:	B szezon:
kétszemélyes	11 000 Ft	16 000 Ft
három-, négyszemélyes	14 000 Ft	19 500 Ft
öt-, hatszemélyes	17 000 Ft	26 000 Ft

Utazás: egyénileg vagy az ELITEXPO által indított autóbusszal, személyenként 5000 Ft-ért.

Aki ezzel a hirdetéssel jelentkezik, az az A turnus áraiból **15% kedvezményt kap!**
Diákok és nyugdíjasok további **15% kedvezményt kapnak.**

Jelentkezni lehet: az
ELITEXPO
Kereskedelmi és Idegenforgalmi Kft.-nél
Budapest, Pozsonyi út 30. 1137
Tel./fax: 129-5098

Bartók' 32 Galéria

Marginális kérdés
"C" Csoport
kiállítása
Bánföldi Zoltán
Deli Ágnes
Gulyás Ágnes
Koroknai Zsolt
Nagy Csaba
Pápai Miklós
Pető Hunor

A kiállítást megnyitja
Dr. Beke László
művészettörténész
1994 jan. 20.-án 18 órakor

A kiállítás
február 17.-ig
hétfő kivételével
naponta
14 és 18 óra között
tekinthető meg.
1111 Budapest,
Bartók Béla út 32.

A kiállítást a XI. kerületi Kulturális Alap támogatta.

Új Művészet
Kiadó
Pető Péter
Bp.
Bálint u. 10.
1054

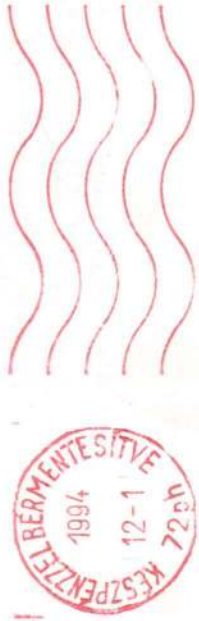

MARGINÁLIS KÉRDÉS

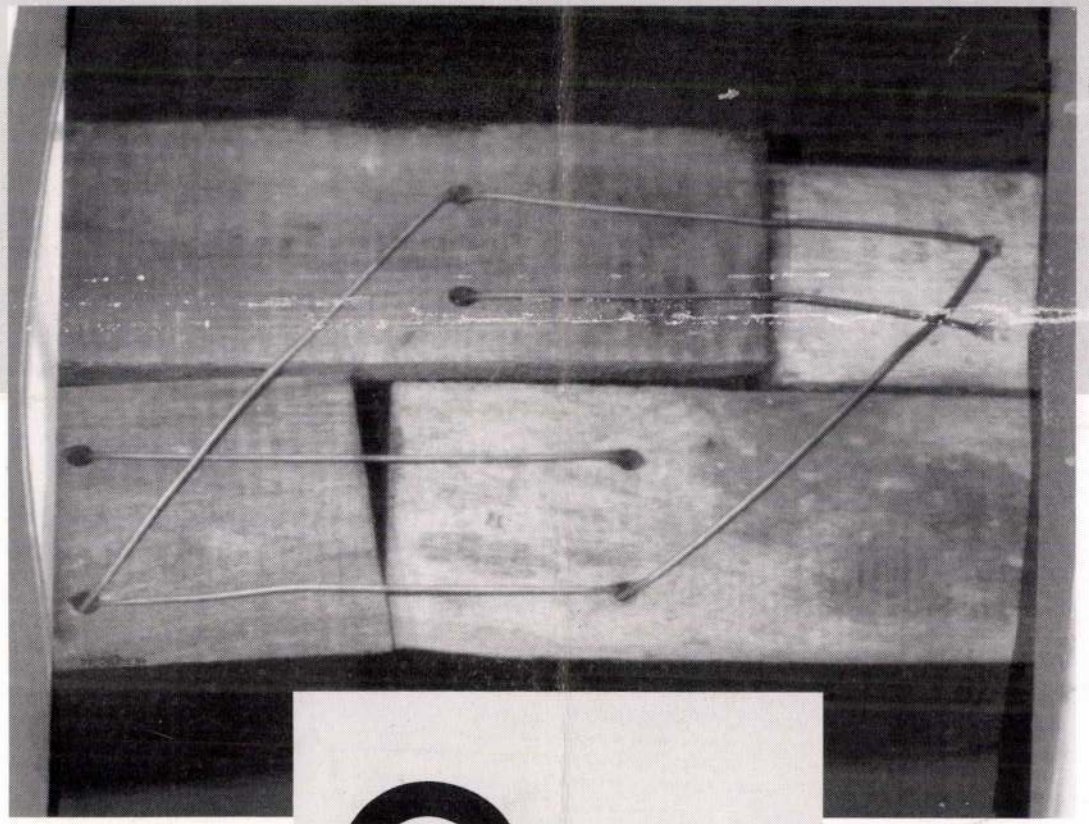

BARTÓK HARMINCKETTŐ

C

csoport

BÁNFÖLDI Zoltán

Budapest Art Expo — Vízivarosi Galéria

Támogatók: Nemzeti Kulturális Alap · Ludwig Alapítvány · Soros Alapítvány

BÁNFÖLDI ZOLTÁN és DELI ÁGNES

k i á l l í t á s a

megnyitja: **Fitz Péter**
művészettörténész

1995. május 5-én (péntek) 18.00 órakor

A kiállítás megtekinthető: május 27-ig keddtől-péntekig 13 és 18 óra között, szombaton 10 és 17 óra között

1027 Budapest. Kapás utca 55. · Tel.: 201-6925

A Fővárosi Képtár / Kiscelli Múzeum
meghívja Önt

Deli Ágnes
és
Bánföldi Zoltán

kiállítására

2000. március 9-én 17 órára

Megnyitja: **Wessely Anna** művészettörténész

Megtekinthető: 2000. április 29-ig, 10-16 óráig, hétfő kivételével.
Fővárosi Képtár / Kiscelli Múzeum Templomtér
1037 Budapest, Kiscelli utca 108.
Megközelíthető a Kolosy tértől, a 165-ös autóbusszal.
Tel./fax: 388-78-17 • e-mail: h13293fit@ella.hu
http://www.btmfk.iif.hu/

Fk.: Dr. Bodó Sándor a BTM főigazgatója

DÍJ HITELEZVE
BUDAPEST Pf. 4.
1250

Juhász Gyöngyi
Új Művészet
Budapest
Báthori u. 10.
1054

BÁNFÖLDI Zoltán

Tisztelettel meghívjuk Önt

BÁNFÖLDI ZOLTÁN

képzőművész

NOVECENTO

című kiállításának megnyitójára

1996. július 31-én 17 órára a
DUNA GALÉRIÁBA
(Budapest, XIII., Pannónia u. 95.)

Megnyitja:
XANTUS JÁNOS
filmrendező

Megtekinthető: 1996. július 31-től augusztus 18-ig,
hétfő kivételével naponta 10-től 18 óráig.

Meghívó

Az OTP Bank Rt. tisztelettel meghívja Önt
1998. június 15-én (hétfőn) 18 órára
az OTP Bank Galériába
(Budapest, Szabadság tér 7-9. Bank Center épület)

Bánföldi Zoltán

festőművész
kiállításának megnyitására
A kiállítást megnyitja:
Dr. Lovretity Zsigmond az OTP Bank Rt. igazgatója
és Réz András esztéta

A kiállítás megtekinthető: június 15-től - június 28-ig
naponta 10-től 18 óráig, szombaton és vasárnap is.

Bánföldi Zoltán képei rétegezettek. Ez már első látásra szembetűnő. Fehér alap hordozza és fogja össze a rétegeket, amelyek nagyon különböző jelentéseket hordoznak. Ráadásul a festmények jelanyaga más-más festéstechnikával, anyaghasználattal készül. Életveszélyes ötlet, ilyenkor szoktak a munkák „szétesni". Bánföldi Zoltánnál azonban ezek a jelentésbeli és vizuális különbözőségek a képek gazdagságát adják és az aktuális művészeti problémákhoz való kapcsolódás lehetőségét jelentik. Ha az egyes rétegeket külön-külön nézzük azok ismerősnek tűnnek. A fekete festékkel rajzolt, firkaszerű vonalelemek mennek a legmesszebb vissza az időben, prehistorikus kultúrákat megidézve. A fröccsentett, foltszerű homokalakzatok a század negyvenes, ötvenes éveire utalnak, amikor a művészek felfedezték az omló vakolatok esztétikáját, és az absztrakt, expresszív gesztusok megjelenítéséhez addig szokatlan anyagokat használtak. Hozzánk legközelebb a széles ecsettel felhordott színes kalligrafák vannak, amelyek a hetvenes évek újfestészetének színvilágát jelenítik meg. A jeleknek ez a megidéző, manierista felhasználása azonban a három réteg eklektikájában válik igazán érdekessé. A jelentéssíkok borotvaélen táncoló -optikailag is megvalósuló- egyensúlya ugyanis új, bonyolult, nehezen verbalizálható tartalmat hoz létre, a heterogén jelanyagok szövedéke pedig eddig nem látott képi struktúrát eredményez. A fehér alap, mint integráló elem a különböző képeken kétféle módon működik. Néhány munkán a fehér vászon, mint végtelen fénylő tér jelenik meg, amelyen belül áramlanak a színes gesztusok, feszült viszonylatban a szétfröccsenő homokfoltokkal és az ezeket át meg átjáró feketevonalas motívumokkal. Máskor a felület síkelemként, szinte egy fehér falat jelezve kivetíti magából a térhatást mutató motívumanyagot, azt az illúziót keltve, mintha azok a képsík előtt a térben lebegnének, felvetve ezzel a lehetőségét a művész számára, hogy az alkalmazott jelek a harmadik dimenzióban ténylegesen is megjelenjenek, mintegy térberendezésként.

Bak Imre

OTP
BANK
GALÉRIA

BÁNFÖLDI ZOLTÁN

ÚJ MŰVÉSZET

1998/dec.

P - 9396

34.o.

que auquel je suis toujours prêt.
le de langue hongroise pour écrivains
oser de nombre de professeurs, au
crivais avec la plus grande joie
, j'ai grand besoin. Depuis que je
lement prononcer, mais pas même
nt à écrire, je tremble toucher la
crit depuis que nous nous sommes
osé entreprendre, c'est ceci:
hete tüled
s Fülep...
es deux lignes me donnent
hungarisme...J'ai grand besoin que
mon hardiesse barbare. C'est ce que

BÁNFÖLDI ZOLTÁN
ÚJ MŰVÉSZET 1998 dec

ló mese folyamára, a Missisippi deltatorkolatára építette. A grafika fő motívuma az Amerikából hozott, krokodilon lovagló kis játékfigura, aminek szájából kettős ,,szöveg-ház'' jön elő, s ő mint mesealak, behelyettesíthető szöveggel szájában, beáramlik, beúszik a kis házak kis nyílásain keresztül az ott lakók tudatába.
S itt ismételten felmerül a kérdés, a kép vagy a szöveg jut el először a befogadóhoz (nézőhöz vagy olvasóhoz).
• *BEKE ZSÓFIA*

Szinkronizálás

BÁNFÖLDI ZOLTÁN ÉS DELI ÁGNES KIÁLLÍTÁSA

***S**zinkron* volt a címe annak a kiállításnak, amely a Lajos utcában került tavaly nyáron megrendezésre. A tárlat koncepciója *Koronczi Endré*től származott, aki egyrészt saját munkáit mutatta be, másrészt pedig művészpárokat kért fel arra, hogy ők is vegyenek részt ezen a kiállításon ,,olyan közös, illetve egymásra reagáló'' művel, amely ,,témája a koncepcióhoz igazodik, arra reflektál''. A közös kiindulópontot tehát a szinkronitás, a párhuzamosság, és a kölcsönhatás jelentette ezen a kiállításon: olyan fogalmak, amelyek vizsgálata Koronczi Endre műveinek már régóta a középpontjában áll.
***B**ánföldi Zoltán* és *Deli Ágnes* mostani tárlatának is aktuális kérdése lehetne a Koronczi-féle koncepció alapproblémája: milyen gondolat hozza össze egy együtt élő pár műveit a közös bemutatón. Hat-e és ha igen, hogyan a magánélet a létrejövő művekre? Kell-e felmutatni valamiféle, már eleve létező közös elemet kettejük munkáiban, vagy maga a kiállítás szolgál lehetséges válaszul a kérdésekre és a nézők saját válaszaikkal távozhatnak ebből a teremből?
A látszólagos formai különbségek ellenére néhány vezérmotívumot mégiscsak megfigyelhetünk Bánföldi és Deli most kiállított műveiben. Ilyen például a hagyomány felhasználásának és átértelmezésének igénye, vagy a klasszikus téma iránti érdeklődés. Ez utóbbi Bánföldi munkájában nyilvánvalóbb, melynek címe Shakespeare Macbethjére, annak is egyik legpoétikusabb (mert jóslat), ugyanakkor legsorsszerűbb és legfenyegetőbb momentumára utal, amikor Macbethnek azt jósolja egy ,,jelenés'', hogy *Nem győz soha ellenség Macbethen, / Míg a birnami erdő Dunsinane / Dombjára nem vonul* (IV. felvonás 1. szín, ford. Szabó Lőrinc).
Ez a jóslat beteljesedik a tragédia végén és Macbeth vesztét okozza, mert az elképzelhetetlen mégis megtörténik: a fák elindulnak. Bánföldi képeit Zsennyén készítette, de a képek mégsem a zsennyei fákat ábrázolják: a Macbethből vett címmel a hatalom és a természet változásának játékára, kiszámíthatatlanságára utalnak. Nemcsak a hatalommal és a természettel, hanem a tragédiákban megjelenő sorssal is lehetetlen szembeszállni és ezek a monumentális fotók ezt a lehetetlenséget regisztrálják.
A ,,lejegyzés'', leképzés szó szerint is igaz: Bánföldi a fényképezőgépet felvétel közben mozgatta hasonlóan ahhoz, ahogyan egy ceruza mozog a papíron. Ezzel az elgondolással a fotográfia legrégebbi felfogására utal: a ,,fotográfia'' egyrészt szó szerint is ,,fény-írást'' jelent, másrészt az első fotóalbum címe is a fényképezőgép és a ceruza analógiájára épült. *Talbot*-nak *A természet ceruzája* című sorozatának egyik leghíresebb darabjáról, *A nyitott ajtó*ról azt írta *Ian Jeffrey* brit fotótörténész, hogy olyan mint egy színpad, ami arra vár, hogy benépesüljön. Bánföldi Zoltán képeiről ez természetesen nem szó szerint mondható el. Ezek a fényképek utalnak arra a ,,színpadra'', ahol a sors nagy kérdései dőlnek el: hatalom, erkölcs és igazság.
Deli Ágnes ironikusan – bár nem minden művészettörténeti utalás nélkül – kezeli az antik történetet, az Európé/Európa elrablását, melyet különösen a reneszánsz és a manierista festők egyik kedvelt témájaként ismerünk. Zeusz hatalmas bikájából itt csak egy, lábait fáradtan lógató, házilagos kivitelezésű, kitömött rózsaszín gyerekjáték marad. Ugyanez a rózsaszín vászon tér vissza a nagyobb méretű háromdimenziós tárgyakon is, melynek használati funkcióit nehéz lenne pontosan meghatározni, inkább csak az ,,olyan-mintha'' érzése kíséri a nézőt. A fényképek azonban a látszat ellenére *nem* werkfotók, nem azért kerültek kiállításra, hogy a művészi munka rejtett titkait feltárják a látogatók számára. Inkább a *Cindy Sherman*-féle *Állóképek* logikája szerint működnek: eredeti nélküli másolatok, önállóan létező művek. Fontos bennük az a szándék, hogy megfordítják a *Duchamp*-féle metódust. Nem az életet hozzák be a kiállítóterembe és teszik művészetté, hanem bemutatják és dokumentálják a nézők számára azt a folyamatot, amikor a művészet válik a hétköznapi élet részévé, olyan munkává, mely struktúrájában más, ,,polgári foglalkozásoktól'' nem különbözik.
A varrógép sem véletlenül kerül az asztalra, bármennyire is szürreálisan hat a kar nélküli Julcsi baba (á la *Bellmer*). Bánföldi Zoltán és Deli Ágnes kiállításán a nem-hétköznapi és a hétköznapi kerül egymás mellé és kezd párbeszédet.
(Budapest Galéria Kiállítóterme,1998. IX. 23–X. 11.)
• *TIMÁR KATALIN*

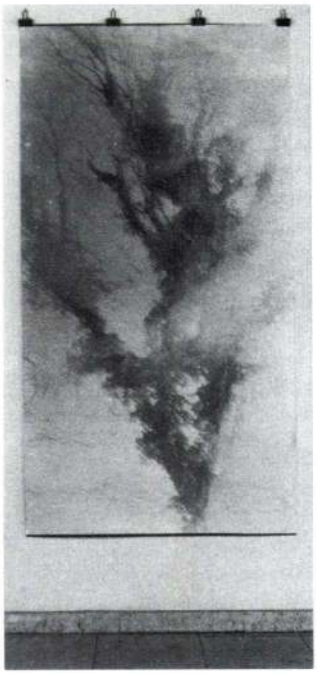

Bánföldi Zoltán: Birnam erdeje I–IX., 1998, 205×108 cm
(Fotó: Berényi Zsuzsa)

Deli Ágnes: Matrac, 1998

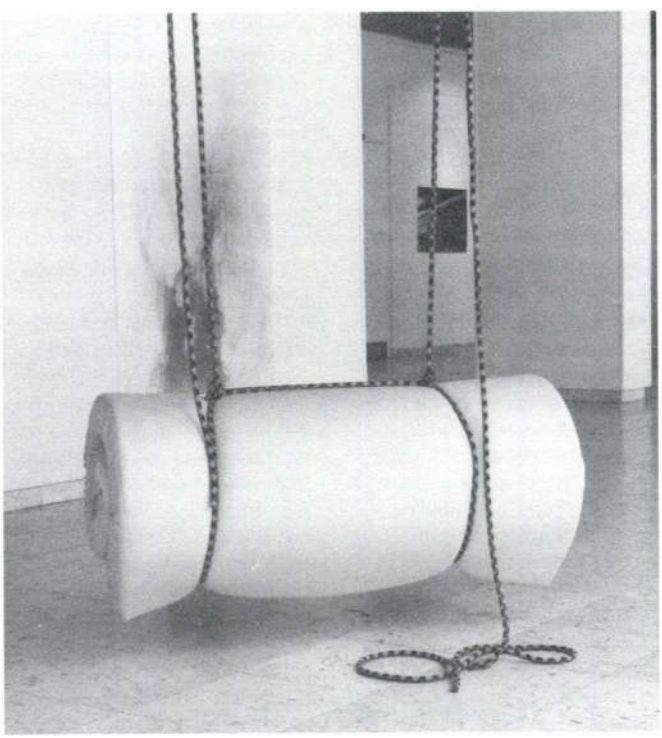

„HÁZ"

A MAKÓI GRAFIKAI MŰVÉSZTELEP ZÁRÓKIÁLLÍTÁSA

Az idei grafikai alkotótelep mottója a HÁZ volt, ami Makó városát tekintve talán közhelyszerűnek is tűnhet, azonban az itt alkotó nyolc művész közül senki sem érezte kényszernek és kötelességnek, hogy csak és kizárólag makói motívumokat applikáljon grafikáira. Az alkotók a makói *Karsai Ildikó*t kivéve budapestiek, így a *ház* fogalma számukra más-más szimbolikával, asszociációs és kompozíciós sajátságokkal egészül ki.

„Egy ház szerkezete, aránya titkos összhangban van a benne élők harmonikus, időtlen (vagy: tartós) világával. Irigység, amint itt a múlt ennyire könnyedén, szinte légiesen tud testet ölteni egy épület formájában;..." (Földényi F. László: Veronika kendője, Múzeum-séták '92–97, Bp. 1998. p 9.)

A Ház, így a XX. század vége felé sokkal általánosabb térelméleti problémák szimbóluma vagy hordozója is lehet. HÁZ mint perspektíva, mint doboz, mint camera obscura, antropomorf Janus-arc (sziluett, homlokzat), vagy mint nyílásokkal teli, átjárható vagy bezárható tér, ablak, ha nem is a valóságra, de annak egy-egy szeletére (ahogyan *Medve Zsuzsa* munkáján látható).

Az alkotások egy részében közös a centrális kompozíció. *Szíj Kamilla, Nagy Gábor György* és Karsai Ildikó munkáján egy-egy középpontosan szimmetrikus geometriai elem; a négyzet, a kör, ill. a háromszög az uralkodó.

Szíj Kamilla hidegtű-sorozatának minden egyes darabja egyedi grafikának tekinthető. Ezt jelzi a címadás is. *Próba 1, 2* stb. A sorozat kompozíciója, hálója, kerete ugyanaz: egy középső négyzet, körülötte pedig négy, körben perspektivikus falként elrendezett trapéz. Az így összesen öt, a doboz falait alkotó elem azonban külön-külön lemezről készült és más-más mértékben viszonyul egymáshoz: hol sötétebben, hol világosabban utólag kitörölve, valamint a rajtuk lévő emberi figurák, kontúrozott „lelkek", sziluettek hálózata is különféleképp viszonyul egymáshoz. A HÁZ felfogása Szíj Kamillánál egy felülről nyitott dobozznak, akváriumnak is tekinthető, amiben a gesztusaik által humanizált figurák körvonalai tulajdonképpen síkszerű hálózatot alkotnának (és helyenként alkotnak is), ha a különálló lemezről nyomott síkszelvények mélysége (fénnyel telítettsége) nem lenne eltérő.

Nagy Gábor György fazekaskorongon forgatva hozta létre centrális hidegtű-kompozícióját. Vektoriális nyilakra emlékeztető házacskái egy 360 fokos körpanorámát alkotnak, hasonlóképpen egy kupola belső szférájához, amely – a gyergyószárhegyi művésztelep természet- és fényjelenségeitől indíttatva – kékeszöld felhőkkel és fénynyalábokkal gazdagított. A kör kerülete így egyben horizontvonalat is alkot, mintha a házak szemlélője a kör centrumában állna, s tekintetét forgatná, pásztázná körbe-körbe. A kék és a zöld szín a harmadik, négyzetes szerkezetű grafikán is visszatér, ahol a körkompozíció globalitását a vertikális-horizontális, a fent és a lent váltja fel. A két szín ezúttal is a föntet (kék ég) és a lent (zöld természet) régióját függőleges fénypászmák segítségével egyesíti, szintetizálja, érdekes módon a harmincas évek egy-egy olasz *aeropitturá*jára emlékeztetve, mint pl. a perugiai domb- és tóvidék egyik legteoretikusabb futurista légifestőjének, *Gerardo Dottori*nak, vagy – a körkörös kompozíciót tekintve – a repülőről festő pilóta, *Andreoni*nak Magyarországon szinte teljességgel ismeretlen munkáira.

Karsai Ildikó központi háromszög motívuma egyszerre utal, mint időtlen és statikus forma háztetőre, sátorra, valamint lezártságra és bezárultságra, azaz a művész szándékolt intenciójára: a remeteségre, amint ezt a zöld háromszögbe írt idézet is „illusztrálja" (Rapaics Raimund: *Magyar kertek*, Bp. 1930 k.): *„Ártatlan örömökben gazdag magányom minden pillanata, amelyeket a világ nem ad meg. A szenvedélyektől mentes tökéletes nyugalomban itt szemlélődéseimhez minden anyagot nyújt. A terjedelmes mindenségnek megfigyelem szerkezetét; végtelen játékaiban csodálom a természetet. Egy játékszer, egy virág egész nap sokkal kellemesebben elfoglal, semmint az Udvar..."*

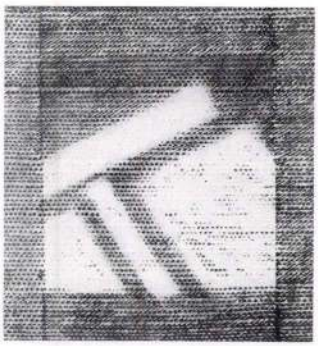

Gallusz Gyöngyi: Nyílások, 1998, papír, lito, vegyes technika, 50×50 cm (Fotó: Berényi Zsuzsa)

***M**adácsy István* a makói zsidótemető sírköveit tekintette és használta fel „az örök hajlék" (az „örökkévalóság, a béke és az élet hajléka") mint ház motívumaként. A sírkövekről pauszpapírra frottázs technikával (fekete grafittal) rögzítette a héber feliratokat, majd ezt szitázta egymásra háromféle (ezüstfekete, ezüstfehér és szürke) túlvilági színnel. A szén és gyémánttartalmú grafit egyszerre tartalmazza a halál fekete sötétségét és az „örök élet" fénnyel telítettségét. Madácsy István talán a legkoncepciózusabb módon követte munkájában mind Makót, mind a HÁZ motívum archetípusait. Szitával készített sírkőlenyomatai a sírnak (mint élet és halál terének, küszöbének vagy határmezsgyéjének) kihajtogatott, kétdimenziós leképezései, mementói, memorandumai (szó szerint: emlékművei). István a sajátosan makói, kapuk fölött gyakran található félkörívet és a háztető szögletes háromszögmotívumát a sírkő (mint kapu, azaz átjárás élet és halál között) alakzatában (egymásra szitázva) egyesíti. Egymás tetejére nyomott frottázsai málladozó házvakolatra emlékeztetnek. Madácsy felfogásában a ház rejtek, sírkamra, takarás, felület, fal, védelem és oltalom is egyben, ahogyan minden zsidó sír két betűvel kezdődik: „Itt van elrejtve..." és alul pedig minden sír azonos sorral zár: „Legyen lelke bekötve az élet kötelékébe".

***G**allusz Gyöngyi* litográfiáinak mindegyike más-más, utólag különböző módon színezve. Bár a művész a raszterszerű, fekete alaphálót kis négyzetekből, apró házmotívumokból (amiket egyenként rajzolt a litókőre) hozta létre, alkotásainak felülete házfalra ugyanúgy enged következtetni, mint ablaknyílásra asszociálni. A kőnyomatok felületét késődélutáni vagy esti nap, ill. utcalámpák – hol rózsaszín, hol barackszínű – fényének lenyomata (a volt tűzoltóság épületében esténként összegyűjtögetett) teszi egyedivé és egyszerivé.

Medve Zsuzsa litográfiái régi képeslapok szerkezetét idézik. A művésztelep (volt Tűzoltóság) földszinti érkezőjéből az ablakon kitekintve gyűjtögette makói utca- és házrészleteit, motívumait. A camera obscura (az ablaknyílásokkal szabdalt ebédlő) megfigyelődobozából kitekintve a közlekedési táblának éppen (körkörös) hátoldalát láthatta, amik – annak ellenére, hogy informatív ikonok és jelek – a házfalakat és a tulajdonképpeni látványt (beleértve önmaguk beszédes oldalát is) a megfigyelőnek hátatfordítva, eltakarják. A négyzetes és körkörös nyílások, ablakkeretek, valamint a körtárcsák és szögletes elemek a keretelés és a vágás-technika által részben festő, részben pedig lineáris élességgel összegződnek, szintetizálódnak a souvenírkőnyomaton.

***R**oskó Gábor* humoros grafikáin a rézkarcot és a rézmetszetet egyesíti. A házépítő-kőműves padlizsán, uborka, krumpli, retek, paradicsom antropomorf kollektíváját Roskó Gábor metszette, a háttér épületkonstrukcióit és munkaeszközeit pedig – esetlegesebb hatást eredményezve – karcolta a rézlemezbe. Három lemezének egyikén a háttér bizonytalan panelkonstrukciójába makói hagymákat dugványozott, amik a betonból egyenes sorban ütik fel (hagyma-)fejüket; míg a kompozíciót uraló, zsivány padlizsán magabiztos metszetű, szoborszerű ábrázata kajánul vigyorog a jobb oldali előtérben.

***R**ácmolnár Sándor* szitanyomatát a kicsi amerikai házakba beáram-

H–1036 Budapest, Lajos u. 102/A
Telefon: (36-1) 387-5090

Bánfalvi Zoltán

Fordította, lektorálta
Dornacher Kinga
Johan van Dam
Széchényi Péter
Váradi Róbert

Fotó
Csontó Lajos

Portréfotó
Széchényi Péter

Szponzorok
Állami Nyomda Rt.
Nemzeti Kulturális Alap
Szolamil Rt.
Poran Kft.

ISBN
963 650 905 6
Állami Nyomda Rt. ✆ 260-0451

Bánföldi Zoltán képei rétegezettek. Ez már első látásra szembetűnő. Fehér alap hordozza és fogja össze a rétegeket, amelyek nagyon különböző jelentéseket hordoznak. Ráadásul a festmények jelanyaga más-más festéstechnikával, anyaghasználattal készül. Életveszélyes ötlet, ilyenkor szoktak a munkák „szétesni". Bánföldi Zoltánnál azonban ezek a jelentésbeli és vizuális különbözőségek a képek gazdagságát adják és az aktuális művészeti problémákhoz való kapcsolódás lehetőségét jelentik. Ha az egyes rétegeket külön-külön nézzük azok ismerősnek tűnnek. A fekete festékkel rajzolt, firkaszerű vonalelemek mennek a legmesszebb vissza az időben, prehistorikus kultúrákat megidézve. A fröccsentett, foltszerű homokalakzatok a század negyvenes, ötvenes éveire utalnak, amikor a művészek felfedezték az omló vakolatok esztétikáját, és az absztrakt, expresszív gesztusok megjelenítéséhez addig szokatlan anyagokat használtak. Hozzánk legközelebb a széles ecsettel felhordott színes kalligrafák vannak, amelyek a hetvenes évek újfestészetének színvilágát jelenítik meg. A jeleknek ez a megidéző, manierista felhasználása azonban a három réteg eklektikájában válik igazán érdekessé. A jelentéssíkok borotvaélen táncoló – optikailag is megvalósuló – egyensúlya ugyanis új, bonyolult, nehezen verbalizálható tartalmat hoz létre, a heterogén jelanyagok szövedéke pedig eddig nem látott képi struktúrát eredményez. A fehér alap, mint integráló elem a különböző képeken kétféle módon működik. Néhány munkán a fehér vászon, mint végtelen fénylő tér jelenik meg, amelyen belül áramlanak a színes gesztusok, feszült viszonylatban a szétfröccsenő homokfoltokkal és az ezeket át meg átjáró feketevonalas motívumokkal. Máskor a felület síkelemként, szinte egy fehér falat jelezve kivetíti magából a térhatást mutató motívumanyagot, azt az illúziót keltve, mintha azok a képsík előtt a térben lebegnének, felvetve ezzel a lehetőségét a művész számára, hogy az alkalmazott jelek a harmadik dimenzióban ténylegesen is megjelenjenek, mintegy térberendezésként.

Bak Imre

The paintings of Zoltán Bánföldi are stratified. This is apparant at the first glance. A white ground supports and also unites the different layers, each of which contains different meanings. Moreover, the symbols in the paintings are created with the differernt techniques and materials. A dangerous idea, since in most cases works of this type tend to "fall apart". In Zoltán Bánföldi's case, these meaningful and visual differences give richness to the work, and provide a method to address contemporary artistic problems.

When considering the painted layers separately, one will find them to be familiar. The line-elements drawn with black paint reach far back in time, citing prehistoric cultures. The splashed, spot-like sand forms refer to the forties and fifties of this century, when artists recognoized the aestetichs of crumbling masonry, and started to use unusual materialst to visualize their abstract and expressive gestures.

The colourful calligraphies, painted by a broad stroke of the brush, echo the palette of the new painting of the seventies and come closest to us in time. These symbols, used in this evocative, manneristic way, become most interesting in the eclecticism of the three layers. The balance of semantics dancing on a razor's edge, realized visually, create a new, complicated meaning which is difficult to express in words; the web of heterogenous symbols results in an unprecented pictorial structure.

The white ground, as an integrated element, functions in two ways in the different paintings. In some of the works the white canvas appears as an unending space of light, in which colourful gestures flow in a charged relation to the exploding sand forms and the black line motifs which penetrate them both. In other pictures this surface is a plane, virtually a white wall, which gives the motif material their own space, presenting the illusion that they are floating in front of the pictorial plane, giving the artist the opportunity to make the applied elements appear in the third dimension, as spatial installations.

Imre Bak

1962-ben születtem Budapesten
1988-91 Hágai Művészeti Akadémia (festő szak)
1991-95 Magyar Képzőművészeti Főiskola (festő szak)
1992-95 Posztgraduális kurzus

EGYÉNI KIÁLLÍTÁSOK
1992 Budapest, Home Galéria
Budapest, Poszterház
1995 Budapest, Ericsson Galéria
Budapest, Vízivárosi Galéria
1996 Budapest, Duna Galéria
Kapolcs, Művészeti Fesztivál
Budapest, Corvin Bank
Budapest, V.A.M. Design Center
Beer-Sheva Izrael

CSOPORTOS KIÁLLÍTÁSOK
1989 Amsterdam, Open Haven Museum
1990 Amsterdam, Wilhelmina Building
Apeldoorn, Pool
1991 Szombathelyi Magyar Műhely Találkozó
1992 Budapest, Strand Expo
Szentendre, Vajda-pince, „Űr" kiállítás
Csongrád, Csongrádi Galéria
Szentendre, Vajda-pince, „I.M. Miles Davis"
1993 Imatra, Kuopio, Nurmes Finnország
Budapest, Agora Fesztivál
Győr, II. Nemzetközi Grafikai Biennále
1994 Budapest, Art Expo
Budapest, Agora Fesztivál
Csongrád, Csongrádi Galéria
Nagycenk, Széchenyi Múzeum
1995 Budapest, Art Expo
Ottenstein, Kastélymúzeum Ausztria
Budapest, Csontváry Galéria
1996 Vác, Görög Templom-Trompe'L Oeil
Budapest, Budapest Kongresszusi Központ

„C" CSOPORT KIÁLLÍTÁSOK
1993 Budapest, Budapest Galéria –Tér-Képzetek
Győr, Művészbál
Budapest, Strand Expo
Győr, Zsinagóga (Győri Balettel és Zenei Műhellyel)
Győr, Napoleon-Ház
Budapest, Tűzoltó utcai Kiállítótér
1994 Budapest, Bartók '32 Galéria
1995 Budapest, Pandora Galéria
Modern Művészeti Múzeum, Rijeka, Horvátország
Budapest, Műcsarnok, Mai Magyar Szobrászat
Budapest, Francia Intézet
1996 Budapest, Bartók '32 Galéria, „Drog"

PERFORMANSZOK
1991 Vác, „Expanzio"
Nové Zámky, 4. Nemzetközi Performance Fesztivál
1993 Győr, Művészbál
Vác, „Expanzio"
Kapolcs, Művészeti Fesztivál
1994 Budapest, Na-Ne Galéria
1995 Kapolcs, Művészeti Fesztivál
Budapest, Almássy-tér Szabadidőközpont

1962 was born in Budapest
1988-91 Studied at the Art Academy in The Hague (Holland) (Painter Department))
1991-95 Hungarian Academy of Fine Arts Budapest (Painter Department)
1992-95 Master Course

INDIVIDUAL EXHIBITIONS
1992 Budapest, Home Gallery
Budapest, Poster Huse
1995 Budapest, Ericsson Gallery
Budapest, Vízivárosi Gallery
1996 Budapest, Duna Gallery
Kapolcs, Art Festival
Budapest, Corvin Bank
Budapest, V.A.M. Design Center
Beer-Sheva, Izrael

GROUP EXHIBITIONS
1989 Amsterdam, Open Haven Museum
1990 Amsterdam, Wilhelmina Building
Apeldoorn, Pool
1991 Szombathely, Hungarian Workshop Meeting
1992 Budapest, Strand Fair
Szentendre, Vajda-Cellar, "Space"Exhibition
Csongrád, Csongrád Gallery
Szentendre, Vajda-Cellar, "I.M. Miles Davis" Exhibition
1993 Imatra, Kuopio, Nurmes Finnland
Budapest, Agora Festival
Győr, II. International Graphic Biennially
1994 Budapest, Art Fair
Budapest, Agora Festival
Csongrád, Csongrád Gallery
Nagycenk, Széchenyi Museum
1995 Budapest, Art Fair
Ottenstein, Palace Museum Austria
Budapest, Csontváry Gallery
1996 Vác, Greek Church -Trompe'L Oeil
Budapest, Budapest Congress Center

"C" GROUP EXHIBITIONS
1993 Budapest, Budapest Gallery, Tér-Képzetek
Győr, Meeting for Artists
Budapest, Strand Fair
Győr, Synagogue (with Ballett of Győr)
Győr, Napoleon House
Budapest, Tűzoltó Gallery
1994 Budapest, Bartók '32 Gallery
1995 Budapest, Pandora Gallery
Rijeka, Museum of Modern Art, Croatia
Budapest, Palace of Art, "Hungarian Sculpture"
Budapest, French Institute
1996 Budapest, Bartók '32 Gallery, "Drug"

PERFORMANCES
1991 Vác, "Expanzio"
Nové, Zámky 4. International Performance Festival
1993 Győr, Meeting for Artists
Vác, "Expanzio"
Kapolcs, Art Festival
1994 Budapest, Na-Ne Gallery
1995 Kapolcs, Art Festival
Budapest, Almássy-Square Meeting Center

1962 geboren in Budapesten
1988-91 Kunstakademie den Haag (Niederlande) (Fach Malerei)
1991-95 Ungarische Akademie für bildende Künste Budapest (Fach Malerei)
1992-95 Postgradualer Kurs

EIGENE AUSSTELLUNGEN
1992 Budapest, Home Galerie
Budapest, Poster Haus
1995 Budapest, Ericsson Galerie
Budapest, Vízivárosi Galerie
1996 Budapest, Duna Galerie
Kapolcs, Festival der Künste
Budapest, Corvin Bank
Budapest, V.A.M. Design Center
Beer-Sheva, Izrael

GEMEINSCHAFTSAUSSTELLUNGEN
1989 Amsterdam, Open Haven Museum
1990 Amsterdam, Wilhelmina Building
Apeldoorn, Pool
1991 Szombathely, Ungarisches Ateliertreffen
1992 Budapest, Strandmesse
Szentendre, Vajda Keller, „Weltraum"Ausstellung
Csongrád, Csongrád Galerie
Szentendre, Vajda Keller „I.M. Miles Davis" Ausstellung
1993 Imatra, Kuopio, Nurmes Finnland
Budapest, Agora Festival
Győr, II. Internationale Graphic-Biennale
1994 Budapest, Kunstmesse
Budapest, Agora Festival
Csongrád, Csongrád Galerie
Nagycenk, Széchenyi Museum
1995 Budapest, Kunstmesse
Schloßmuseum Ottenstein, Österreich
Budapest, Csontváry Galerie
1996 Vác, Griechische Kirche -Trompe'L Oeil
Budapest, Budapest Congreßzenter

AUSSTELLUNGEN DER GRUPPE „C"
1993 Budapest, Budapest Galerie, Raumvisionen
Győr, Künstlerball
Budapest, Strandmesse
Győr, Synagoge (mit Ballett und Musikatelier „Győr")
Győr, Napoleonhaus
Budapest, Tűzoltó Galerie
1994 Budapest, Bartók '32 Galerie
1995 Budapest, Pandora Galerie
Rijeka, Museum für Modernen Kunsten, Croatia
Budapest,Kunsthalle, Zeitgenössische Ungarische Bildhauerei
Budapest, Französisches Institut
1996 Budapest, Bartók '32 Galerie, „Drog"

PERFORMANCES
1991 Vác, „Expanzio"
Nové Zámky, 4. Internationaler Performance Festival
1993 Győr, Künstlerball
Vác, „Expanzio"
Kapolcs, Kunstfestival
1994 Budapest, Na-Ne Galerie
1995 Kapolcs, Kunstfestival
Budapest, Almássy Platz Freizeitzentrum

MŰVEK KÖZGYŰJTEMÉNYBEN

Vác, Tragor Ignác Múzeum
Honvédelmi Minisztérium
Győr, Xantus János Múzeum
Ericsson Technika
Szolamil Rt.

WORKS IN PUBLIC COLLECTIONS

Vác, Tragor Ignác Museum
Ministry of Defence
Győr, Xantus János Museum
Ericsson Technika
Szolamil Inc.

WERKE IN ÖFFENTLICHEN SAMMLUNGEN

Vác, Tragor Ignác Museum
Verteidigungsministerium
Győr, Xantus János Museum
Ericsson Technika
Szolamil AG

A Nap Birodalma / Empire of the Sun / Reich der Sonne '96 olaj, homok, vászon / oil, sand, canvas / Öl, Sand auf Leinwand
190 x 150 cm

Zuhatagva I./ Waterfall I. /Wasserfall I. '95 olaj, homok, vászon / oil, sand, canvas / Öl, Sand auf Leinwand 120 x 100 cm

Zuhatagva III./ Waterfall III. /Wasserfall III. '95 olaj, homok, vászon / oil, sand, canvas / Öl, Sand auf Leinwand 140 x 120 cm

Sirokkó I. / Scirocco I. / Schirokko I. '96 olaj, homok, vászon / oil, sand, canvas / Öl, Sand auf Leinwand 160 x 140 cm

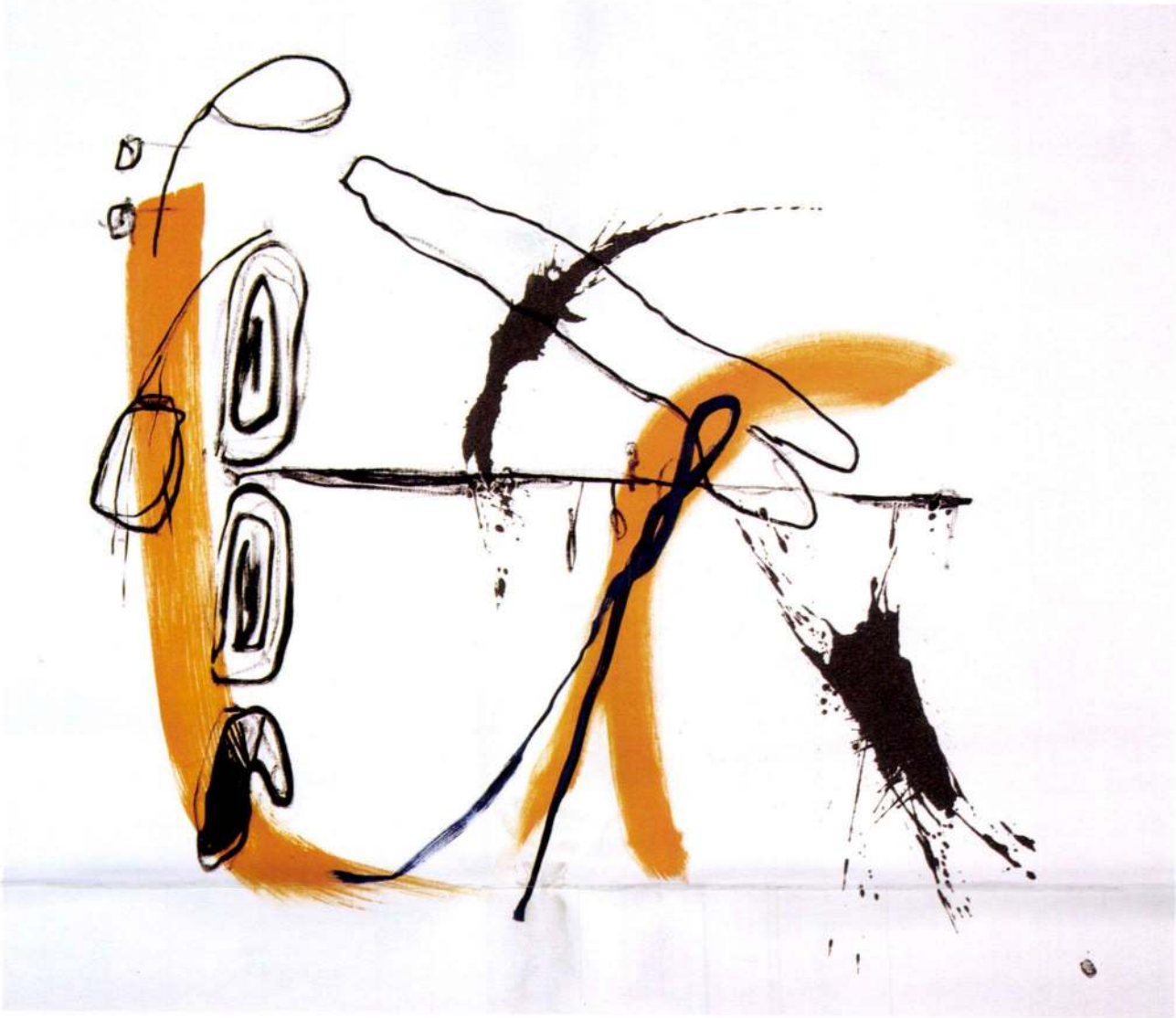

Sirokkó II. / Scirocco II. / Schirokko II. '96 olaj, homok, vászon / oil, sand, canvas / Öl, Sand auf Leinwand 140 x 160 cm

Sirokkó III. / Scirocco III. / Schirokko III. '96 olaj, homok, vászon / oil, sand, canvas / Öl, Sand auf Leinwand 120 x 140 cm

Komédium Színház és a Teátrum Galéria

tisztelettel meghívja Önt

BÁNFÖLDI Zoltán képzőművész

VÖRÖS RENESZÁNSZ

című kiállításának

megnyitójára

1998. március 10-én, kedden 17 órára.

Megnyitja: Fitz Péter

Komédium kiállítóterme, Budapest, V. ker. Tükör u. 5.

A kiállítás megtekinthető 1998. március 31-ig

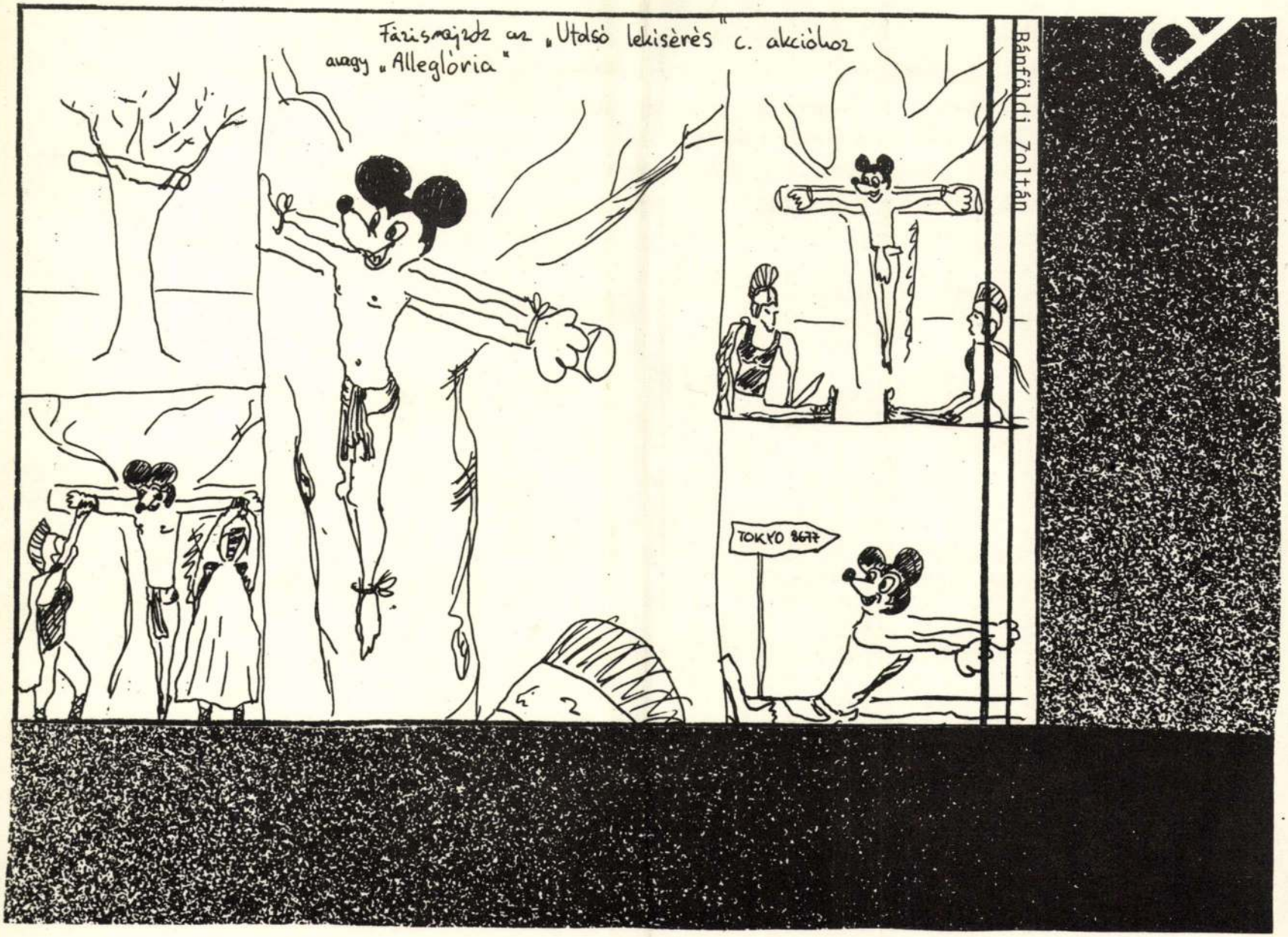
Fázismajzok az „Utolsó lekisérés" c. akcióhoz
avagy „Alleglória"
TOKYO 8677
Bánföldi Zoltán

Bánfoldi Zoltán

Expansio III.
Vác, 1991

Bánföldi Zoltán

MEGYERI Dávid: Otthonosan a müvészetben : Deli Ágnes és Bánföldi Zoltán munkái. = Uj Magyarország, II. évf. 122.sz. 1992.május 25. 11. p. ill.

Deli Ágnes ~~festő~~ szobrász →
Bánföldi Zoltán festő

Bp., Home Galéria, 1992. kiáll.

(1972, NSZK), *Lila akác* (1973), *141 perc a befejezetlen mondatból* (1975), *Buék* (1979), *Jézus Krisztus horoszkópja* (1988), *Eszterkönyv* (1989). **C.:** Radnóti Színház, 1065 Bp., Nagymező u. 11. Tel.: (1)122-9496.

BÁLINT B. András író, újságíró. Bp., 1947. jún. 28. **Sz.:** Bálint Géza, Tax Teréz. Nős, 1969, Horváth Katalin. **Gy.:** Virág, 1970, Borbála, 1973. **T.:** ELTE JTK, MÚOSZ Újságíró Isk. 1972–75 a *Közlekedési Hírlap*, 1975–81 a *Magyar Hírlap*, 1981–83 a *Vigília*, 1983–88 a *Magyar Hírlap*, 1988– a *Magyar Nemzet* munkatársa, főmunkatársa, 1990– az *Egyház és Világ* munkatársa. Rendszeresen publikál kult. hetilapokban, irod. folyóiratokban. **F. m.:** *Végállomástól végállomásig* (riport, 1977), *A róka megszelídítése* (esszé, 1979), *Mint a szarvas a folyóvizekre* (szociográfia, 1985), *Győzelemre születtünk...* (riport, 1990). ***Hobbi:*** sport, olvasás.

BÁLINT Csanád régész. Kassa (ma: Csehszlovákia), 1943. szept. 24. **Sz.:** Bálint Alajos. Nős. **Gy.:** kettő. **T.:** ELTE, 1961–66. 1966–67 a poitiers-i (Franciao.) Középkori Civilizáció Felsőfokú Tanulmányi Közp. munkatársa, 1967–71 a szegedi Móra Ferenc Múzeumban dolgozott, 1971–74 az ELTE-n, 1974– az MTA Régészeti Int. team-vez. A Kárpát-medence és az eurázsiai sztyeppe kora középkori régészetével foglalkozik, kb. 90 tud. és tud.népszerűsítő közleménye jelent meg. Az MTA több tud. biz., tud. folyóiratok szerk.biz. tagja, alapítója. A tört.tud. (régészet) kand. (1976).Akadémiai Díj (1991), Kuzsinszky Bálint-díj (1991). **F. m.:** *Die Archäologie der Steppe, Südungarn im 10. Jh.*, egy könyv sajtó alatt. **C.:** MTA Régészeti Intézet, 1250 Bp., Úri u. 49. Tel.: (1)175-9011.

BÁLINT György (Bálint gazda) kertészmérnök, újságíró. Gyöngyös, 1919. júl. 28. Nős, Mészáros Edit. **Gy.:** János, 1946. **T.:** Kertészeti Ak., Magy. Agrártud. Egy. 1948-ig gazdálkodó, 1953–59 a Mányi Áll. Gazd. főagronómusa, 1959–64 a Fejér M. Áll. Gazd.-ok főkertésze, 1964–67 az ÁB mezőgazd. szakértője, 1967–81 a *Kertészet és Szőlészet* főszerk., c. főisk. tanár, szakíró. Az MTV és a Rádió állandó külső munkatársa, 1990–91 a TIT ügyvez. eln. A Nagyváthy János Gazdaképző Egyes. eln. SZOT-díj, Táncsics Mihály-díj (1990). **F. m.:** *Talajerőgazdálkodás az üzemi gyümölcsösökben* (1962), *Gyümölcsöskert* (1972), *Kertbarátok műsora* (szerk., 1983), *Minden héten szüret* (1985), *Termésbecslés, kárbecslés* (szerk., 1967), *A biológiai kertészet lehetőségei és korlátai* (1986), *Mesterfogások* (1989), *Magaságyás* (1990), *Kis könyv a magyar*

A TRAGOR IGNÁC MÚZEUM

MEGHÍVJA ÖNT

Bánföldi Zoltán, Barabás Márton
Filep Sándor, Kelemen Károly, Konkoly Gyula,
König Frigyes, Orvos András, Várady Róbert
Varkoly László, Molnár L. József

EX VOTO C. TROMPE L'OEIL

kiállításának megnyitójára

Megnyitja:

RADNÓTI SÁNDOR

esztéta

1996. június 8-án, 11 órakor

GÖRÖG TEMPLOM
KIÁLLÍTÓTEREM

2600 Vác, Március 15. tér 19.

Megtekinthető június 27-ig, hétfő kivételével
10 és 18 óra között.

Tisztelettel meghívjuk Önt

BÁNFÖLDI ZOLTÁN

képzőművész

NOVECENTO

című kiállításának megnyitójára

1996. július 31-én 17 órára a
DUNA GALÉRIÁBA
(Budapest, XIII., Pannónia u. 95.)

Megnyitja:
XANTUS JÁNOS
filmrendező

Megtekinthető: 1996. július 31-től augusztus 18-ig,
hétfő kivételével naponta 10-től 18 óráig.

A V.A.M. DESIGN CENTER
TISZTELETTEL MEGHÍVJA ÖNT

BÁNFÖLDI ZOLTÁN
festményeinek kiállítására.

A kiállítást megnyítja:

BAK IMRE
festőművész

1996. december 16. 18 óra
V.A.M. Design Center
1061 Bp. Király u. 22.

Megtekinthető:
1996. december 17-től 1997 január 18-ig
hétfőtől-péntekig 10-18 óráig
szombaton 10-13 óráig

A kiállítás megrendezését a CASUS Alapítvány támogatta.

V.A.M. DESIGN CENTER 1061 Budapest Király u. 22 Tel/Fax.: 267-9540, 322-7079, 269-6619

ÚJPEST 3
11. 12. 96
AL-I/102

MAGYARORSZÁG
V.A.M. DESIGN
CENTER
FORINT

Sinkovics Péter
főszerkesztő
Új Művészet
Budapest
Báthori u. 10.
1054

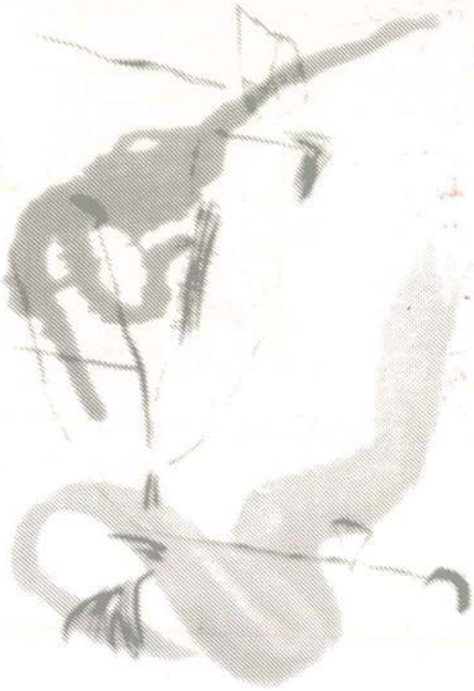

Bánföld Zoltán

"A jelentéssíkok borotvaélen tán - coló - optikailag is megvalósuló egyensúlya ugyanis új, bonyolult, nehezen verbalizálható tartalmat hoz létre, a heterogén jelanyagok szövedéke pedig eddig nem látott képi struktúrát eredményez."

(Bak Imre)

Tűzvonal
grafikai műhely

INSTITUT ▪ FRANÇAIS EN ▪ HONGRIE

GARDENIA

BA'N FÖLDI Zoltán

Groupe C, A, B, AN

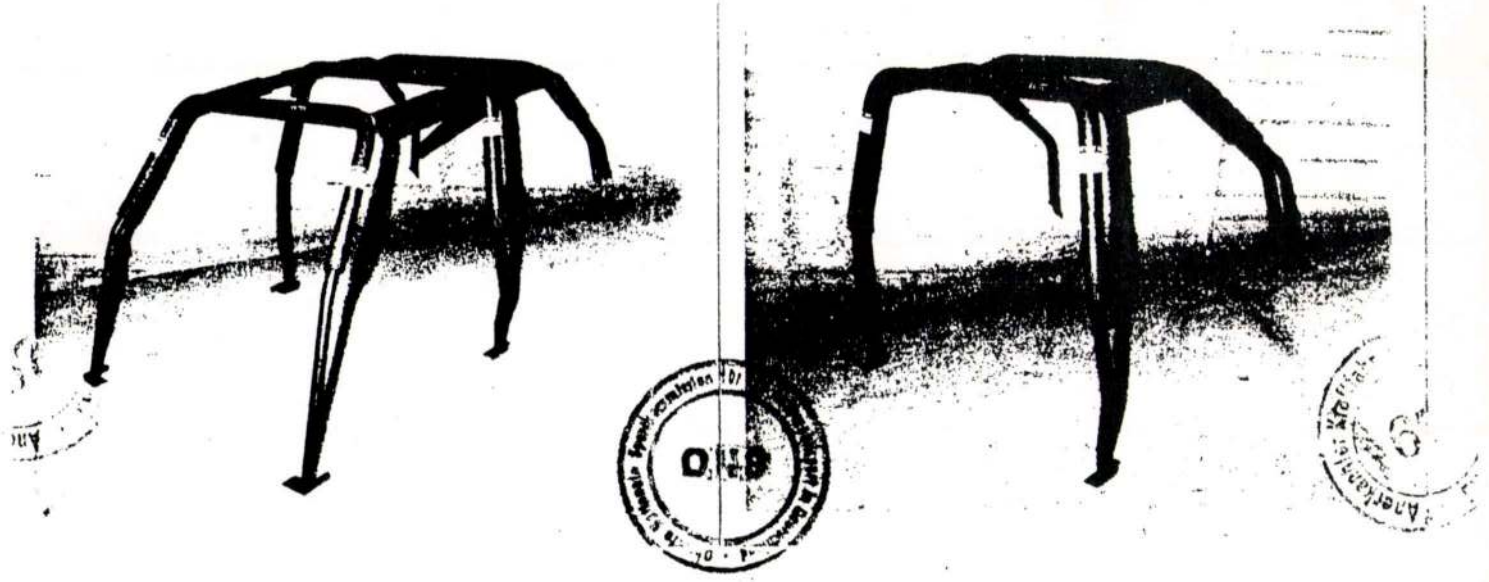

Jean-Luc Soulé
Directeur de l'Institut Français en Hongrie
a le plaisir de vous inviter au vernissage de l'exposition

6 scènes

réalisée par

Le groupe "C"

Zoltán Bánföldy, Ágnes Deli, Ágnes Gulyás, Zsolt Koroknai, András Kucsera, Csaba Nagy, Miklós Pápai, Petra Sigrist.

Cette exposition sera inaugurée par János Sugár
le mardi 14 novembre 1995 à 18 heures à l'Institut Français .

L'exposition est ouverte jusqu'au 8 décembre 1995, du lundi au vendredi de 9h à 21h,
et le samedi de 9h à 13h.
(Institut Français, Budapest I. Fő utca 17.)

Jean-Luc Soulé
A Magyarországi Francia Intézet Igazgatója tisztelettel meghívja Önt a

"C" csoport

Bánföldy Zoltán, Deli Ágnes, Gulyás Ágnes, Koroknai Zsolt, Kucsera András, Nagy Csaba, Pápai Miklós, Sigrist Petra

6 szín

című kiállításának megnyitójára
1995. november 14-én kedden 18 órára a Francia Intézetbe.
A kiállítást Sugár János nyitja meg.

A kiállítás megtekinthető 1995 december 8-ig
hétfőtől péntekig 9-21 óráig és szombaton 9-13 óráig.
(Francia Intézet, Budapest I. Fő utca 17.)

INKUBÁTOR HÁZ

CSEKE SZILÁRD BEMUTATJA

BÁNFÖLDI ZOLTÁN • BEÖTHY BALÁZS • BOHUS KÁROLY• CSÖRGŐ ATTILA •DÁNIEL ANDRÁS • DELI ÁGNES • ERDÉLYI GÁBOR • FAA BALÁZS• FÁBIÁN NOÉMI • GERHES GÁBOR • HAJDÚ KINGA • HERCZEG NÁNDOR • HETESI ATTILA•KÁMÁN GYÖNGYI • KISS ZOLTÁN • KORONCZI ENDRE •LÁNG IMOLA •MEDVE ZSUZSA • NAGY GABRIELLA • NEMES NIKOLETT • SZABICS ÁGNES •SZABÓ DEZSŐ • VINCZE OTTÓ • ZSEMLYE ILDIKÓ

1998 **FEBRUÁR 25 17 ÓRA**

MAOE • FIATAL KÉPZŐMŰVÉSZEK STÚDIÓJA EGYESÜLET

FEBRUÁR 25-MÁRCIUS 15-IG

február
25
szerda

DUNA GALÉRIA

Komédium Színház és a Teátrum Galéria

tisztelettel meghívja Önt

BÁNFÖLDI Zoltán képzőművész

VÖRÖS RENESZÁNSZ

című kiállításának

megnyitójára

1998. március 10-én, kedden 17 órára.

Megnyitja: Fitz Péter

Komédium kiállítóterme, Budapest, V. ker. Tükör u. 5.

A kiállítás megtekinthető 1998. március 31-ig

BÁNFÖLDI ZOLTÁN

Tisztelettel meghívjuk Önt

BÁNFÖLDI ZOLTÁN

képzőművész

NOVECENTO

című kiállításának megnyitójára

1996. július 31-én 17 órára a
DUNA GALÉRIÁBA
(Budapest, XIII., Pannónia u. 95.)

Megnyitja:
XANTUS JÁNOS
filmrendező

Megtekinthető: 1996. július 31-től augusztus 18-ig,
hétfő kivételével naponta 10-től 18 óráig.

BÁNFÖLDI ZOLTÁN

Budapest Art Expo — Vizivarosi Galéria

Támogatók: Nemzeti Kulturális Alap · Ludwig Alapítvány · Soros Alapítvány

BÁNFÖLDI ZOLTÁN és DELI ÁGNES

k i á l l í t á s a

megnyitja: **Fitz Péter**
művészettörténész

1995. május 5-én (péntek) 18.00 órakor

A kiállítás megtekinthető: május 27-ig keddtől-péntekig 13 és 18 óra között, szombaton 10 és 17 óra között

1027 Budapest. Kapás utca 55. · Tel.: 201-6925

BÁNFÖLDI ZOLTÁN

A FIATAL KÉPZŐMŰVÉSZEK STÚDIÓJA EGYESÜLET, A FIATAL MŰVÉSZEK KLUBJA, A BERCSÉNYI GALÉRIA ÉS A MŰHELY GALÉRIA MEGHÍVJA ÖNT AZ

„ÚJ STÚDIÓSOK"

BEMUTATKOZÓ KIÁLLÍTÁSÁRA

FMK

1995. MÁRCIUS 22-ÉN
szerdán 18 órakor

FIATAL MŰVÉSZEK KLUBJA
1062 Bp. Andrássy út 122.

BALÁZS ÁRON
CSEH SZILVIA
CSÖRGŐ ATTILA
ERDÉLYI GÁBOR
HAJÓS ESZTER
HAVAS BÁLINT

B28 B30

1995. MÁRCIUS 23-ÁN
csütörtökön 18 órakor

BERCSÉNYI GALÉRIA
1111 Bp. Bercsényi utca 28-30.

BABINSZKY CSILLA
BÁNFÖLDI ZOLTÁN
FÁBIÁN NOÉMI
FUKUI YUSUKE
FUCHS TAMÁS
HARKA ÁGNES
PÁL CSABA

MM MOZSÁR MŰHELY

1995. MÁRCIUS 24-ÉN
pénteken 18 órakor

MŰHELY GALÉRIA
1066 Bp. Mozsár utca 9.

BARAKONYI ZSOMBOR
KESERUE ZSOLT
KOVÁCS GÁBOR
MAROSÁN FERENC
MEDVEGY ANDRÁS
PETŐ BARNA

A KIÁLLÍTÁSOK 1995. ÁPRILIS 10-IG HÉTFŐ KIVÉTELÉVEL NAPONTA 10-18 ÓRÁIG TEKINTHETŐK MEG. SZERVEZŐK: Ph PROSEK-BIZZER

TÁMOGATÓK: TAUROLA COMPUTER, BERCSÉNYI GALÉRIA

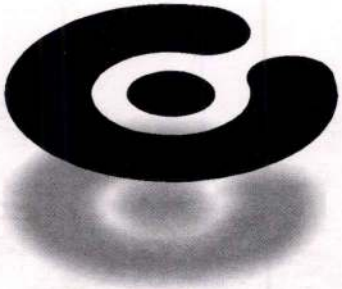

„ÚJ STÚDIÓSOK"

BÁNFÖLDI ZOLTÁN

A Budapest Galéria tisztelettel meghívja Önt

DELI ÁGNES és BÁNFÖLDI ZOLTÁN

képzőművészek kiállításának megnyitójára
1998. szeptember 23-án (szerda) 17 órakor
a Budapest Galéria Kiállítótermébe
(Budapest, V., Szabad sajtó út 5.)

A kiállítást megnyitja
TÍMÁR KATALIN művészettörténész

Megtekinthető 1998. október 11-ig, hétfő kivételével 10-18 óráig

Végh András: Fej, 2001
merített papír, vegyes technika, 70×50 cm

zésformák gazdag választékát nyújtják. Az érdeklődő megtalálhatja köztük a progresszív, az éppen most érdekkeltő, azaz: a korszerű műveket is. Meggyőződésem, hogy akár Budapesten évi átlagban legalább 8–10 nemzetközi rangú egyéni festészeti kiállítás nyílik.

Az egyik kiváló példa 2002-ben Mayer Berta és Végh András tárlata a Vízivárosi Galériában. Jó példa éppen azért, mert itt a festészet eredeti, par exellence tulajdonságai feltűnő és komplex együttesben vannak jelen műveikben. Mayer Berta az akvarelltől, ettől a leginkább „festőinek" tartott anyagtól indult el az utóbbi években, művészetének és az akvarellnek merőben új minőséget adó szakaszában. Kétfelé ágazott és távolodott az út a többé-kevésbé hagyományos akvarelltől, miközben pedig művei megőrizték a műfaj és az anyag eredeti,

Mayer Berta: Térfél (részlet), 2001
függesztett vászon, vegyes technika 220×150 cm

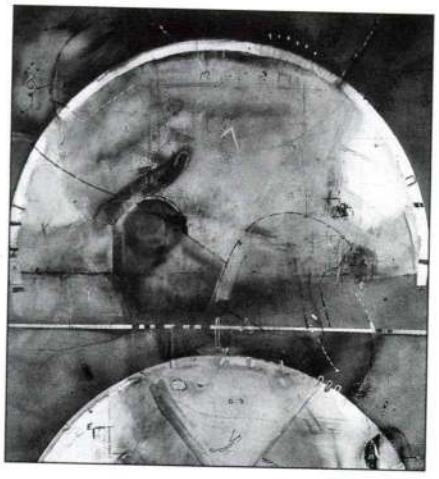

vonzó tulajdonságait: a könnyedséget, frissességet, transzparenciát. Az egyik út az akvarellkép megújításának, a szerkezetesség irányába mutató útja volt. Ez szorosan összefügg a felületmegmunkálás terén kísérletező művész újításaival. Mayer Berta szilárd jeleket, tárgylenyomatokat hagy a vízfestmény lebegő közegében; a képmezőn felező diagonálisok, geometrikus formák jelennek meg. Egy sorozat kép tanúskodik a szüntelen újító kedvről, az anyag tulajdonságaiban és a képzőművészi kifejezés nyelvében gondolkodó művész jelenlétéről. Kihasználja az ad hoc lehetőségeket, épít az „irányított véletlenre" is, de korántsem hagyatkozik teljesen az anyag önmozgására. Érzékelhető, hogy tudatos festői program áll a művek hátterében.

Döntés eredménye volt a fejlődés másik iránya is. A művész az akvarell műfaját szabadvásznas munkái által, az ún. lepedőképekkel monumentális műfajjá teszi. Ám ide is átmenti a vízfestés hagyományos erényeit, miközben megújítja és egyéni arcúvá formálja a műfajt. Ezt a típust a *Képpárok* című tárlaton díjazott *Térfél* című műve képviseli a kiállításon. Ez a mű nem pusztán méretei (220×150) által „monumentális". Azzá teszi a nagyvonalú kompozíció, a „kép" fogalmának eredeti, szellemes értelmezése, s azoknak a képi eseményeknek a tucatjai, melyek a két félkör, az „éggömb" belsejében zajlanak, s amelyek a sokrétű transzcendens festői tartalom hordozói.

Amint Mayer kiállított anyaga, akként Végh Andrásé sem ítélhető meg a maga tényleges súlyát illetően, ha nincs fogalmunk az életmű teljességéről. A közös kiállítás szükségszerűen csak megálló egy szüntelen folyamatban, tudósítás a pillanatnyi helyzetről. A szaksajtó áttekintő, elemző és értékelő munkáját sem a mégoly gondos katalógus-előszavak, sem a lelkiismeretes kiállításmegnyitók nem pótolják. Nagyobb elismerésre érdemes művek, mint Végh Andrásé például, ezért nincsenek a kellő helyen szakma és közönség tudatában. Csak egy szűk csapatnak, pályatársaknak, néhány művészettörténésznek lehet fogalma arról, hogy amit lát, miként aránylik a festő munkásságának egészéhez, hová is helyezendő az életműben és a magyar művészetben. (Előkelő helyre, egyébként.)

Végh újra és újra meglep friss, szenvedélyes habitusával, kiapadhatatlan lendületével, festői leleményességével és mediterrán derűjével. Talán mert ugyanez a habitus szinte minden megmutatkozásakor képes önmaga festői és szellemi világán belül is a megújulásra, új képi gondolatok felvetésére és megoldására. A kiállításon zárt, bekerített formák a főszereplők, azaz „fejek" és „arcok". Jelen van ebben a „rejtett figurativitásnak" a festőnél megismert hagyománya. De folyománya is ez a *KörKépek* kiállításon először bemutatott, körbe írott nonfiguratív munkáinak. Korábban a festőnek „kifutóra" komponált képeit ismertük, motívumok szabad, gáttalan nyüzsgését, amelyekről joggal feltételezhettük, hogy a képszéleken túl is folytatják tülekedésüket. Most mintha szándékos ökonómiával szűkítené a kiszemelt terepet, hogy aztán – megőrizve a gyors rögtönzés, a véletlenek felhasználásának festői módszerét – elmélyültebben összpontosíthasson az anyag megmunkálására, a felület plasztikai megoldására. Többnyire erősen szívó hatású merített papír az anyag, s az egymásra simuló rétegek, a festék viselkedése arra indítja a festőt, hogy az ujjaival is modelláljon. Szokatlan hatások lépnek fel így; az „arc" konnotációja, a színek együttese és a heves formálásmód a „mediterrán derű" mellé felkelti a tragédia baljós előérzetét is. Új vonás ez Végh Andrásnál. Korábbi művein bizonyos jelek, mint a rétegzettség és a zaklatottság, kétségkívül utaltak már a létezés borúsabb oldalára, de kifejezetten drámai hangvétellel még nem találkozhattunk nála. A művészi érettség, az alkotói pálya kiteljesedésének örvendetes tünete ez.

Épp a napokban olvastam egy Nyugat-Európában karriert kezdő fiatal képzőművész nyilatkozatát. „Én most festek, mert úgy érzem, mégis érdemes ezzel foglalkozni. Nem bújok el az eszközök mögé, mint korábban, hanem kézzel dolgozom. (...) Külföldi tartózkodásunk is azt erősítette meg bennem, hogy egyre kevésbé bízom a technikában, a gyors fejlődésben, jobban hiszek a tradicionális dolgok erejében." (Beszélgetés Szépfalvi Ágnessel és Nemes Csabával. *Műértő*, 2002. március.) Ha még-egy-két hasonló, külország felől érkező megnyilvánulásra adódik példa, még megélhetjük, hogy „megfordul a trend", és a „mérvadó körök" a „retro" térhódítására mint általános és követendő jelenségre hivatkoznak majd. Akkor bizonyára a festészet újjáéledése lesz a „diskurzus" kizárólagos tárgya.

Érthetetlen, miért nem lehet tudomásul venni az irányzatok, műformák és eljárások pluralizmusát, egyenrangú, egyidejű létezését.

Vízivárosi Galéria, 2002. II. 5–II. 28.

KOVÁTS ALBERT

Bajtai Zoltán

2 in 1

Bánföldi Zoltán kiállítása

FOTOGRÁFIA, festészet, performansz. *Bánföldi Zoltán* művészete több lábon áll egyszerre, még akkor is, ha ezek a „lábak" nem mindig látszanak együtt. Egymás takarásában egzisztálnak. Olyasmi ez, mint a folyóra ereszkedett köd esete.

Phileas Foggnak nyolcvan napra volt szüksége, hogy megkerülje a földet. (A 19. századra tessenek gondolni!) Ma nyilván ennek a töredéke is elég egy hasonló vállalkozás abszolválásához. De ez nem azt jelenti, hogy az idő kevésbé szorítana a jelenben. Bánföldi Zoltán úgy igyekszik ezen a szorításon valamicskét lazítani, hogy a „nyolcvan napot" tágas, bejárható otthonként szemléli, nem pedig legyőzésre váró intervallumként. Vagy fogalmazhatunk úgy is, az időt egy folyónak tekinti, amin esze ágában sincs átúszni, mindössze sodortatni akarja magát annak hullámaival.

Bánföldi már hosszú évek óta gyarapítja fényképgyűjteményét, melyben a magazinokból kivágott képek ugyanúgy helyet kapnak, mint a selfmade fotók. Csak idő kérdése, hogy a kollekció egyes darabjai mikor jutnak szerephez.

Bennünk vagy rajtunk kívül áll az idő? Az bizonyos, hogy a dolgok szemléléséhez elengedhetetlenül szükséges (a művészet esetében ez kulcskérdés), de egyúttal a szemlélődés, a megismerés, a dolgok megélésének korlátját is jelenti. Sem az öröklétből, sem a mindenhatóságból nem részesülünk, csupán ennek a felismerésnek a lehetősége a miénk. A művészet ebben a kettősségben: szabadságban és fenyegetettségben nyeri el explozív jellegét.

A fénykép brutálisan az időről szól, a „döntő pillanatról" (Cartier-Bresson). A festmény mintha kevésbé venne róla tudomást. Nem mutat rá olyan kérlelhetetlenséggel az idő végzetszerűségére, nem lépteti előtérbe a múltnak gondolt absztrakciót. Gondoljunk csak az action painting művészeire vagy a mi Nádler Istvánunkra, kinek festményei nem lezárt entitások, hanem a festészet folyamatának egymással összefüggő részletei. A fotó a valóság, míg a festmény a szubjektum jelenségeinek naturalista képét igyekszik megalkotni.

Bánföldi Zoltán vásznain „egy időben" találkozik – nem konfrontálódik, nem vegyül össze – a fotó a festészettel: a

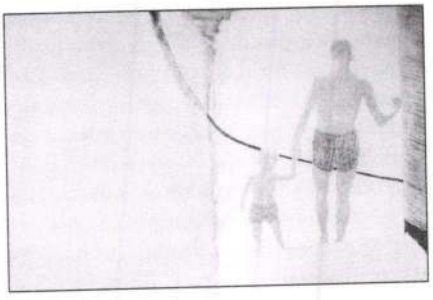

Bánföldi Zoltán: Hévíz, 2001
olaj, vászon, 100×150 cm

fekete-fehér fénykép a könnyed festőiséggel. A műfajok, a sajátos technikák nem keverednek egymással a képmezőn, csupán egymáshoz simulnak azzal a tudattal, hogy közük van a másikhoz. Bánföldi nem akarja a műfajok rendjét szétdúlni (miként teszi pl. François Marie Banier), egyszerűen egymás mellé helyezi őket, hogy így indukáljanak feszültséget. A kontrasztot úgy tompítja, hogy a fotókat közvetve láttatja, szorgalmas kézműves módjára, finom stilizációra törekedve rajzolja fel azokat a vászonra. Milyen érdekes, Bánföldi képein a festői gesztuselemek lesznek a pillanat gyermekei, nem pedig a hosszú munkával készült „fotórajzok", az egykori pillanatfelvételek.

Bánföldi utazásra hív a 2 in 1 típusú képeivel. Elmozdulunk a térben, fontos lesz a megtalált hely, annak sajátos miliője, miként a nosztalgiamentes időbeli kalandozás is. Mindeközben az absztrakt, expresszív gesztusokat hordozó képtereken az idő elvont formája érhető tetten. Bánföldi különböző idősíkokat helyez egymás mellé. Így veti magát az időfolyam sodrásába.

Emblematikus a *Párizs* című képe, melyen Brassai híres „cigarettás" önarcképének (1931–32 körül) részlete elevenedik meg. A magyar-francia mester a kép jobb oldalának kékes, monokróm felületét fürkészi, melynek alsó képterének erőteljes, vízszintes gesztusa a „párizsi" járdaszegély kvázi folytatása. A többi képen nem tudjuk beazonosítani a figurákat, de mindenképp érdekes személyiségeknek látszanak, akik különös történeteket, titkokat rejtenek magukban, és tudnak valami fontosat a vallásról *(Jeruzsálem)*, a művészetről *(Milánó)*, az erőszról *(Barcelona)*, az érzékiségről *(Dijon)*, a misztikus erőkről *(Glasgow)* a hatalomról *(Vlagyivosztok)* avagy a szeretet természetéről *(Hévíz)* – a festői képterek is ezt igazolják.

Bánföldi Zoltán pedig rajtuk keresztül igyekszik minél többet megtudni, s nekünk megmutatni a tünékeny, de mindig jelenlévő időről.

Fészek Klub, 2002. II.

HEMRIK LÁSZLÓ

Dialógusok

Lucie Beppler és Jutta Obenhuber tárlata

A DIALÓGUSOK CÍMVÁLASZTÁS több szempontból is indokolt a jelenlegi kiállítás(ok) kapcsán. Az első és legkézenfekvőbb magyarázat, hogy a Vízivárosi Galériában két művész állít ki, akiknek munkái párbeszédet folytatnak a közös térben. Ugyanakkor természetesen egyfajta párbeszéd eredményeként születtek maguk a művek, hiszen az alkotás folyamatos dialógus az alkotó és a készülő mű között, illetve (mint ez a mű befogadásakor lenni szokott), maguk a kész alkotások szintén párbeszédre hívják a nézőket.

Jutta Obenhuber (1969) bemutatott munkáit szemlélve, egy dialektikus világ tárul elénk. Művei ellentmondásosnak tűnő, végletes megoldások sorozatát alkotják. Ennek ellenére nem vitatkoznak egymással ezek a művek, nem válik következetlenné ez a világ, az alkotások egyetlen egységgé állnak össze.

A natúr, visszafogott színvilág az erőteljes színekkel, az egészen parányi a nagy felülettel, a sík a térrel valamint az aprólékos részletgazdagság a nagyvonalú gesztusokkal él békésen együtt ebben az alkotói rendszerben. A közös valamennyi alkotásban az eltakarás és a felfedés dialektikája, amelyet Jutta Obenhuber a transzparencia kiaknázásával hoz létre. Papíralapra festett redu-

20021 5

BANGA

ESTERHÁZY PÉTER – BANGA FERENC: EGY NŐ, 2002 (RÉSZLET)

BANGA TEKERCSEK

A LUDWIG MÚZEUM BUDAPEST – KORTÁRS MŰVÉSZETI MÚZEUM TISZTELETTEL MEGHÍVJA ÖNT ÉS CSALÁDJÁT 2004. SZEPTEMBER 14-ÉN, KEDDEN 18 ÓRÁRA A BANGA TEKERCSEK CÍMŰ KIÁLLÍTÁS MEGNYITÓJÁRA MEGNYITJA KOVALOVSZKY MÁRTA MŰVÉSZETTÖRTÉNÉSZ

FINISSZÁZS: 2004. OKTÓBER 20-ÁN, SZERDÁN ESTE 19 ÓRÁTÓL

KÖZREMŰKÖDNEK: **DÉS LÁSZLÓ, ESTERHÁZY PÉTER, PARTI NAGY LAJOS**

A KIÁLLÍTÁS MEGTEKINTHETŐ 2004. OKTÓBER 24-IG, HÉTFŐ KIVÉTELÉVEL NAPONTA 10–18 ÓRÁIG, CSÜTÖRTÖKÖN 20 ÓRÁIG LUDWIG MÚZEUM BUDAPEST – KORTÁRS MŰVÉSZETI MÚZEUM BUDAVÁRI PALOTA „A" ÉPÜLET TELEFON: 375 9175 FAX: 212 2534 E-MAIL: INFO@LUDWIGMUSEUM.HU WWW.LUDWIGMUSEUM.HU

artotel Budapest Panorama PESTI ÉST

LAJOS PARTI NAGY – FERENC BANGA: KACAT, BAJAZZÓ, 2002 (DETAIL)

THE LUDWIG MUSEUM BUDAPEST – MUSEUM OF CONTEMPORARY ART REQUESTS THE PLEASURE OF YOUR COMPANY AT THE OPENING OF THE EXHIBITION

B A N G A S C R O L L S

AT 6 PM, ON TUESDAY 14 SEPTEMBER 2004
OPENING SPEECH BY **MÁRTA KOVALOVSZKY** ART HISTORIAN

OPEN UNTIL 24 OCTOBER 2004
10 AM – 6 PM, EXCEPT MONDAYS
10 AM – 8 PM ON THURSDAYS

FINISSAGE AT 7 PM, ON WEDNESDAY 20 OCTOBER 2004
FEATURING **LÁSZLÓ DÉS, PÉTER ESTERHÁZY** AND **LAJOS PARTI NAGY**

LUDWIG MUSEUM BUDAPEST – MUSEUM OF CONTEMPORARY ART, ROYAL PALACE, BUILDING "A"
PHONE: (+36-1) 375 9175 FAX: 212 2534 E-MAIL: INFO@LUDWIGMUSEUM.HU WWW.LUDWIGMUSEUM.HU